

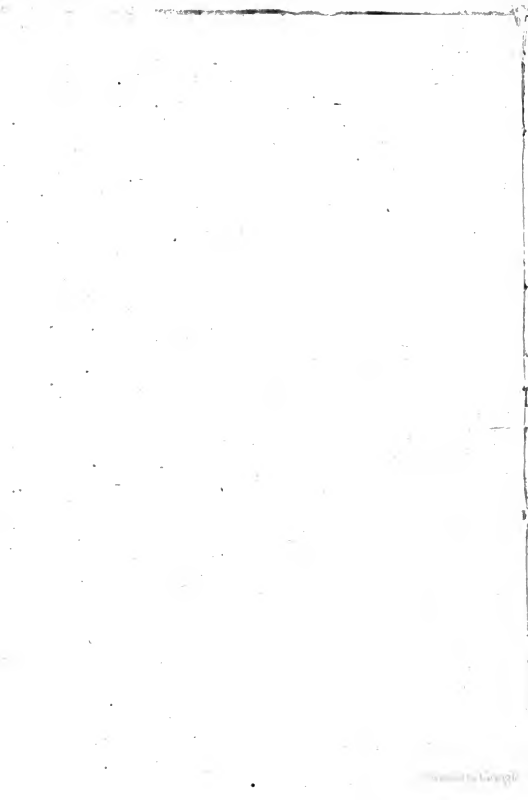

BIBL. NAZ.
Vol. Emanuele III

165
H
18

D E
S U S P E C T I S
D E H A E R E S I .

111
5
9

D E
SUSPECTIS DE HAERESI

O P U S

IN DUAS PARTES DISTRIBUTUM,

Q U A R U M

Altera, de iis, qui dicuntur suspecti de Hæresi;

Altera, de Pœnis, quibus plectuntur suspecti de Hæresi.

A U C T O R E

ANSELMO DANDINO CÆSENATE.

Olim in Patria Sancti Officii Consultore, nunc Utriusquæ Signaturæ
Referendario, & Sacræ Congregationis Indicis Consultore.

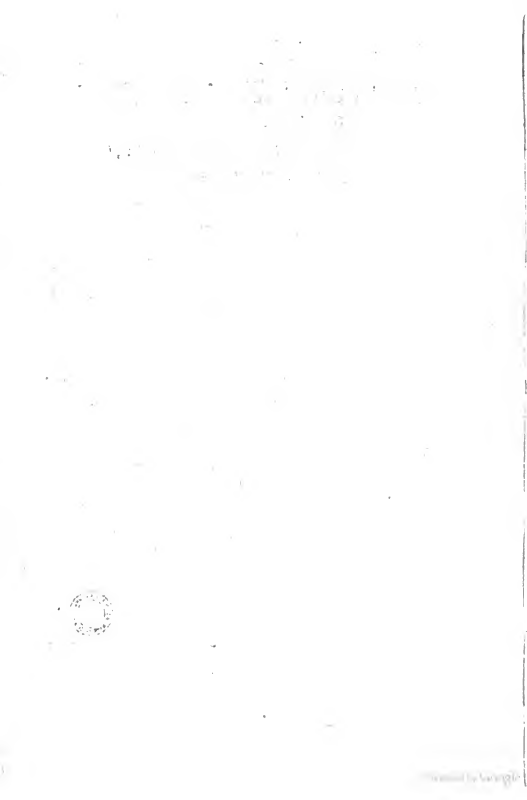
A D S. D. N.

CLEMENTEM XI. PONT. MAX.

ROMÆ, Ex Typographia Dominici Antonii Herculis in via Parionis. 1703.
S U P E R I O R U M P E R M I S S U.

Sumptibus Vincentii de Romanis Bibliopolæ sub signo Fontis, in Foro Pasquini.

S A N C T I S S . D . N .
CLEMENTI XI.
PONTIFICI MAXIMO

*ANSELMUS DANDINUS DIUTURNAM VITAM ,
Et felicitatem perpetuam precatur .*

DIVINA Providentia (**BEATISSI-**
ME PATER) quæ ibi maximè elu-
cescit , ubi majora conspiciuntur dif-
criminata , **SANCTITATEM TUAM** elegit difficilli-
mis

mis temporibus istis, quæ tot bellorum in dies ingruentium periculis obnoxia sunt ; eamquæ Dominus præse-
fe voluit Catholicæ Ecclesiæ, quam pretioso suo Sangui-
ne acquisivit. Supremam hanc Dignitatem, rarissimo
exemplo, tantâ detrectasti modestiâ, ut omnibus inno-
tuerit, Te, PATER SANCTISSIME, egregiis virtu-
tibus, ac morum elegantîâ summum Pontificatum mereri
potius, quàm consequi studuisse, quo (ut verbis Plutar-
chi ad Trajanum scribentis utar) *tantò dignior judicaris ,
quantò à crimine ambitionis videris esse remotior* . At tandem
generosam istam animi Tui moderationem Purpurato-
rum preces vicerunt ; vicit & pietas Tua, quæ tam in-
gens Christianæ Reipublicæ detrimentum non est passa ,
& incredibili totius Orbis lætitiâ, Divinæ vocationi ac-
quievisisti. Ex eo die , quo ad Apostolatus apicem eve-
ctus fuisti, paci inter Reges , & Principes Christianos
stabiliendæ jugiter intentus, nullis laboribus parcis, ut
belli præludiis, quæ bello ipso sunt horridiora , elimi-
natis , Grex Tibi commissus securâ fruatur tranquilli-
tate : Charitas Christi, quæ Te urget , ità paternum
SANCTITATIS TUÆ animum sollicitat, ut irre-
quietum sit cor tuum, donec Justitia , & Pax sese oscu-
lentur. Hanc felicitatem, Te Auctore, expectat Orbis :
In Montes enim pollicetur Regius Propheta , Pacem à
Domino descensuram , & in inferiores Colles proma-
naturam, dum clamat : *Suscipiant Montes Pacem Populo ,
& Colles Justitiam* . Tu quidem in excelsò sapientiæ , &
dignitatis fastigio collocatus, verè præclarus es Mons :
colles sunt reliqui Reges, & Principes Terræ ; ideò sub
clypeo Tuæ Clementiæ, quam operibus egregiis mirè il-
lustras, Populi constabunt gladios suos in vomeres , &
lanceas suas in falces. At quoniam vera Pax in fidei
unitate consistit, ea major est sollicitudo SANCTITA-
TIS TUÆ, ut extirpatis hæresibus, jubar Catholicæ
Fidei totum terrarum Orbem illuminet . Tanta verò
est Etherodoxorum perfidia, ut quamvis illis sufficere
debeat

debeat heroica Summi Pastoris Virtus, ut ad ovile revertantur, tamen erroris vestigio firmiter inhærentes, à recto tramite cæteros avertere, non minùs subdole, quàm indefinenter quærunt. Ad eludendas igitur eorum technas, Deus exercituum Tibi uni elargitus est militantis Ecclesiæ ductum, & auspiciu: Armis vigilantia, & sapientia certabis, donec vinces: Ut autem tanquàm gregarius miles te Ducem sequar, ea omnia in unum collegi, quibus suspecti quoquomodo de hæresi dignosci queant. Tali pacto arbitratus sum, fieri posse, ut investigentur Hæreticorum latebræ, & faciliùs capiantur vulpeculæ, quæ demoliuntur Vineam Domini Sabaoth: Manifestum est enim, tutiùs naves in Portum dirigi, si scopuli detegantur; arcesquè obsessas optimè servari, si patefactis hostium insidiis cuniculi aperiuntur. Cum igitur opus, qualecumque sit, Deo adjuvante, confecerim, illud humillimè offero, dicoquè Supremo Ecclesiæ Universalis Antistiti. Dignetur SANCTITAS VESTRA respicere; non quidem munusculi levitatis paupertatem, sed animi sinceritatem: Deus enim respexit animum pauperculæ illius Viduæ, quæ duo tantum minuta misit in Gazophylacium. Interim Sanctissimis pedibus provolutus, Tibi ad Christianæ rei triumphum, ac decus, diuturnum precor Imperium.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiss. P. Mag. Sac. Pal. Apost.

D. de Zaulis Episc. Verulanus Vicefg.

APPROBATIO REVISORUM

Ex Commissione Reverendiss. P. Sac. Pal. Apost. Mag.

NON sine profectu, semel, iterumque perlegi Librum ab Illustrissimo, & Reverendissimo D. meo Anselmo Dandino, Utriusque Signaturæ Referendario, conscriptum, cui titulus: *De suspensis de Haresi*, in eoquē nedum sanam, & Catholicam Doctrinam haberi reperiri, nihilvē esse in eo scriptum, quod Fidei Dogmatibus, & Ecclesiæ Romanæ documentis adversetur, sed omnia itā elaboratē, doctēque pertractata, ut propterea prælo digna censeri debeant, si jis, quibus id juris est, itā videbitur. Et in hīdem hac diē 2. Junii 1701.

*Ego Marcellus Severolus, Signatura Gratia,
& Justitia Potens, & Decanus.*

EGO infrascriptus ex commissione Reverendiss. P. S. A. Pal. Magister perlegi, & diligenti attentione lustravi Opus, cui titulus (*De suspensis de Haresi*) studio Illustriss. & Reverendiss. D. Anselmi Dandini, Utriusque Signaturæ Referendarii elaboratum, ac præter vulgarem censuram, quod nihil in eo deprehendi dissonum à Catholica Fide, Sacris Canonibus, & bonis Moribus, assero esse Opus pulchra eruditione, pereleganti Stylo, & singulari perfectum Ingenio. Insuper summa dexteritate, concinnarum ob singularitatem materiæ in solis versans theoriis, nihil praxis tangens. Laborem igitur, qui maximo omnium profectu lustrari queat, Typographica luce dignum censeo.

*Ego Fr. Thomas Granelius Ord. Minorum Regularis
Observantia Sancti Francisci, Lector Iubilatus,
Supreme Romane Inquisitionis Qualificator, ac
Sacrarum Congregationum Rituum, & Indicii
Consultor.*

CUM attentè, accuratèquè perlegerim Librum, cujus titulus est (*de Suspensis de Heresi*) tanta doctrinæ copia, tam varia, ac multiplici rerum notitia, ac tam liberè dicendi facultate, ab Illustriss. ac Reverendiss. D. Anselmo Dandino, Utriusquè Signaturæ Referendario, solidè elaboratum, fateor ad Catholicam fidem tuendam validissimum esse munimen, dum in eo quidquid de Sacramentis, aliisque Fidei dogmatibus, Lectoribus exhibet, præstantissimorum Authorum doctrinis comprobat, & uti primæ Christianitatis Ritibus consonum, vetustis Fidei Orientalis corroborat argumentis; Ideoque cum sit Opus ubiquè doctum, ubiquè facundum, ubique Catholicum, instantèr, ac instantissimè rogo, ut publicè luci mandet, tanquàm publicæ utilitati, & ubiquè Gentium summopere profluam.

*Faustus Naironus Maronita, Syriacæ linguæ in Almo
Urbi Archigymnasio Professor, Bibliotheca Alex-
andrina Custos, & Collegiæ Ecclesiæ Sancti
Eustachii de Urbe Canonicus.*

IMPRIMATUR,

Fr. Paulinus Bernardinius Ord. Prædic. Sac. Pal. Apost.
Magister.

I N D E X

PRAELIMINARIUM.

<u>PRAELIMINARE I.</u>		<u>PRAELIMINARE XI.</u>	
<i>Quid sit suspicio .</i>	pag. 1.	<i>Ex Amicis .</i>	17.
<u>PRAELIMINARE II.</u>		<u>PRAELIMINARE XII.</u>	
<i>Explicatur definitio Suspicionis .</i>	2.	<i>Quid sit Hæresis .</i>	19.
<u>PRAELIMINARE III.</u>		<u>PRAELIMINARE XIII.</u>	
<i>De differentiâ inter suspicionem , & præsumptionem .</i>	3.	<i>De errore intellectus .</i>	20.
<u>PRAELIMINARE IV.</u>		<u>PRAELIMINARE XIV.</u>	
<i>De suspicionis gradibus .</i>	5.	<i>De errore voluntario .</i>	21.
<u>PRAELIMINARE V.</u>		<u>PRAELIMINARE XV.</u>	
<i>Ex quibus suspicio inducatur .</i>	7.	<i>De Timore .</i>	26.
<u>PRAELIMINARE VI.</u>		<u>PRAELIMINARE XVI.</u>	
<i>Ex Parentibus .</i>	9.	<i>De errore contra aliquam propositionem , Catholicam .</i>	27.
<u>PRAELIMINARE VII.</u>		<u>PRAELIMINARE XVII.</u>	
<i>Ex educatione .</i>	10.	<i>De errore cum pertinaciâ .</i>	29.
<u>PRAELIMINARE VIII.</u>		<u>PRAELIMINARE XVIII.</u>	
<i>Ex vitâ anteaclâ .</i>	12.	<i>De errore in eo, qui baptismum recepit .</i>	33.
<u>PRAELIMINARE IX.</u>		<u>PRAELIMINARE XIX.</u>	
<i>Ex Diffis .</i>	15.	<i>Quotuplex sit hæresis .</i>	36.
<u>PRAELIMINARE X.</u>		<u>PRAELIMINARE XX.</u>	
<i>Ex factis .</i>	16.	<i>De diffis , factis , aliisque , hæresis suspicionem inducentibus .</i>	38.

I N D E X

CAPITUM, SECTIONUM, SUBSECTIONUM, ET PARAGRAPHORUM.

CAPUT I.		SUBSECTIO II.	
<i>De Blasphemis.</i>	pag. 41.	<i>An liceat Idololatria externa? & an inducat hæresis suspensionem?</i>	145.
SECTION I.		SECTION II.	
<i>Quid sit Blasphemia.</i>	44.	<i>De Magis.</i>	149.
SECTION II.		SUBSECTIO I.	
<i>Quotuplex sit Blasphemia.</i>	90.	<i>Quisnam sit finis eorum, qui Magiam exercent.</i>	152.
SECTION III.		SUBSECTIO II.	
<i>Quæ sint Blasphemie Hæreticales absolutæ, & quæ conditionales.</i>	99.	<i>Quenam sit Magorum potestas.</i>	153.
SECTION IV.		SUBSECTIO III.	
<i>De proferentibus Blasphemias hæreticales.</i>	106.	<i>De eorundem Magorum Modo in operando.</i>	164.
SECTION V.		§. I.	
<i>Qui sint Blasphemi consuetudinarii?</i>		<i>De pacto cum Damone.</i>	167.
<i>Quidve de eisdem statuendum?</i>	113.	§. II.	
SECTION VI.		<i>De Verbis, seu Characteribus, quibus utuntur Magi.</i>	171.
<i>An aliquando Blasphemi evitare possint hæresis suspensionem.</i>	118.	§. III.	
CAPUT II.		<i>De signis Magorum, quibus dicuntur eorum verba non operari virtute supernaturali Divinâ.</i>	172.
<i>De Superstitionis.</i>	136.	SUBSECTIO IV.	
SECTION I.		<i>De Magiâ Naturali.</i>	178.
<i>De Idololatriâ.</i>	137.	§. I.	
SUBSECTIO I.		<i>An in Corporibus Cælestibus consistat Magia Naturalis.</i>	179.
<i>Quid sit Idololatria externa?</i>	141.	§. II.	

I N D E X.

§. II.

An in corporibus animatis confitas
Magia Naturalis? 181.

§. III.

An in corporibus inanimatis Magia
naturalis confitas? 190.

SUBSECTIO V.

De regulis, quibus dignoscitur, natu-
ralis nūm sit mirabilis effectus. 191.

SECTIO III.

De Divinatoribus. 195.

SUBSECTIO I.

Quid prænunciare valeas naturalis
divinatio. 199.

SUBSECTIO II.

Quid Diabolica Divinatio præmon-
strare valeat. 204.

SECTIO IV.

De Sortilegis. 206.

SUBSECTIO I.

Quot, & quibus conditionibus licitè
fortes consulantur. 207.

SUBSECTIO II.

An fortes divinatoria sint licita. 210.

SUBSECTIO III.

Quot modis exercentur fortes di-
vinatoria. 222.

SECTIO V.

De vana observantia Studentibus. 219.

SUBSECTIO I.

Quinam sint vanis observantiis stu-
dentes. 222.

SUBSECTIO II.

De Arte Notoria, Paulina, cæterisque
vanis observantiis ad bona compa-
randa. 227.

SECTIO VI.

De Maleficiis. 229.

SUBSECTIO I.

An dentur Maleficia. 230.

SUBSECTIO II.

Quid operari possint Malefici. 231.

SUBSECTIO III.

Quonam pacto operentur Malefici. 234.

SUBSECTIO IV.

De signis, quibus dignoscantur Male-
fici. 239.

SECTIO VII.

De jis, qui superfluum, vel falsum cul-
tum Deo exhibent. 242.

SUBSECTIO UNIC.

De superstitionibus ob superfluum, vel
falsum cultum expresse damnatis. 244.

CAPUT III.

De jis, qui Sacramentis abutun-
tur. 262.

SECTIO I.

De abusu Sacramentorum in confi-
ciendo. 264.

SUB-

I N D E X.

SUBSECTIO I.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ex defectu potestatis. 265.

§. I. 265.

De Polygamis, qui viucute primi Uxore, aliam ducunt. 272.

§. II.

De Polygamis similitudinariis. 280.

§. III.

De Polygamis, qui contra voluntatem Uxoris Ordines suscipiunt, vel Religionem ingrediuntur. 287.

§. IV.

De aliis abusibus Sacramentorum in conficiendo ob defectum potestatis. 290.

SUBSECTIO II.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitam materiam. 294.

SUBSECTIO III.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitam formam. 301.

SUBSECTIO IV.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum locum. 306.

SUBSECTIO V.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum tempus. 310.

SUBSECTIO VI.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitas caeremonias. 316.

SUBSECTIO VII.

De Abusibus Sacramentorum in con-

ficiendo ob non debitas dispositiones. 326.

SECTIO II.

De abusibus Sacramentorum in offerendo. 328

SUBSECTIO UNIC.

De abusu Sacramenti Eucharistiae, quantum est Sacrificium. 332.

SECTIO III.

De abusu Sacramentorum in conferenda. 336.

SUBSECTIO I.

De Sacramentorum abusu in conferendo ex defectu potestatis. 339.

SUBSECTIO II.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam materiam. 345.

SUBSECTIO III.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam formam, locum, tempus, Caeremonias, & dispositiones. 354.

SUBSECTIO IV.

De Sacramentorum abusu, in conferendo subiecto incapaci. 364.

SUBSECTIO V.

De abusu Sacramentorum in conferendo non debito fine. 378.

SUBSECTIO VI.

De abusu Sacramentorum in conferendo non adimpletis iis, ad quae Minister exinde tenetur. 383.

SECTIO IV.

De Abusu Sacramentorum in suscipienda. 387.

SE-

I N D E X.

S E C T I O V.

*De abusu Sacramentorum in omitten-
do.* 392.

C A P U T I V.

*De Hæreticorum fautoribus, &⁹
defensoribus.* 395.

S E C T I O I.

De Hæreticorum fautoribus. Ibid.

S U B S E C T I O I.

De Fautoribus ex omiffione. 398.

S U B S E C T I O I I.

De Fautoribus ex commiffione. 405.

S. I.

*An liceat Principi ſeculari concedere
Hæreticis faluum conductum?* 410.

S. I I.

*An liceat Principi ſeculari permittre
hæreticis libertatem confcientia?* 414.

S. I I I.

*An liceat in Hæreticos conferre digni-
tates.* 418.

S E C T I O I I.

De Hæreticorum defenforibus. 421.

S U B S E C T I O U N I C.

*Quales ſint Miniſtri, qui nec directè,
nec indirectè impediſi poſſunt.* 433.

C A P U T V.

*De Converſantibus cum Hæreti-
cis.* 434.

S E C T I O I.

*An prohibita ſit converſatio cum Hæ-
reticis, annè ſuſpicionem hæreſis in-
gerat?* Ibid.

S E C T I O I I.

*De Conditionibus, quibus licet con-
verſari cum Hæreticis.* 441.

C A P U T V I.

*De retinentibus, &⁹ legentibus li-
bros Hæreticorum.* 456

S E C T I O I.

*An huiusmodi librorum retentio, ac le-
ctio ſit periculofa, & ſuſpicionis hæ-
reſis inductiva.* Ibid.

S E C T I O I I.

*De circumſtantis, quibus exenſantur
a ſuſpicionem hæreſis Hæreticorum
libros retinentes, & legentes.* 461.

C A P U T U L T I M U M.

De cæteris ſuſpectis de Hæreſi. 473.

S E C T I O I.

*De cæteris ſuſpectis de Hæreſi tam ob
ea, quæ immediatè adverſantur Ec-
cleſia, quàm ob ea, quæ immediatè
Deo opponuntur.* 473.

S E C T I O I I.

*An ſint de hæreſi ſuſpecti proferentes
propoſitiones hæreticas, vel parum
Catholicas.* 477

S U B S E C T I O I.

*De Propoſitionibus, quæ hæreſis ſuſpicio-
nem inducunt.* Ibid.

I N D E X.

S. I.

Quid sit Propositio de fide, quidvè Propositio hæretica ipsi opposita? 480.

S. II.

Quid sit Propositio Theologica, quidvè Propositio Erronea eidem opposita? 484.

S. III.

Quid sit propositio sapiens fidem; quidvè propositio sapiens hæresim ipsi opposita? 488

S. IV.

Quid sit propositio pia, Quidvè Propositio impia eidem opposita. 491.

S. V.

De propositione temeraria; alijsquè similibus. 492.

S. VI.

De Propositione malè sonante, alijsquè similibus. 496.

S. VII.

De alijs propositionibus suspectis censurabilibus. 499.

SUBSECTIO II.

De regulis, quibus dignoscitur propositio, qua infert hæresis suspicionem. 501.

F I N I S I N D E X.

D E

SUSPECTIS DE HAERESI

P R A E L I M I N A R I A

A D

P R I M A M P A R T E M.

PRAELIMINARE I.

Quid sit suspicio.

S U M M A R I U M.

- 1 *Definitio duplex: quid rei, & quid nominis.*
- 2 *Ab etymologia nominis Suspicionis cur incipiendum?*
- 3 *Etymologia nominis Suspicio.*
- 4 *Opinio Prisciani, unde sit verbum Suspicio.*
- 5 *Opinio Vossii.*
- 6 *Suspicio quid notet in Tribunalibus.*
- 7 *Ufus vocis Suspicio, & ejus definitio quid rei.*

1

E illotis manibus, ut in proverbio est, materiam hanc pernobilem attingamus, à definitionibus incipiendum est, iuxta Ciceronis præceptum.

lib. 1. offic. relatum à Bald. in *Prelud.*

feud. num. 8. Nos proinde inhærentes Philosophorum principiis, qui duplicem in quâlibet re definitionem considerarunt, alteram quid nominis, alteram quid rei explicantem, ab etymologia exordium capimus, cum ipsa quid nominis concernat, cumque ea sit semper in scientiis præponenda ne rei desit cognitio, nomine rei ignorato, ut bene inquirunt Joan. Solorzan. *de jurib. ac Eminent. canon. viridar. sect. 1. num. 1.* Joan. de Laur. *de atate ad omnia beneficia, cap. 1.* & Nevizan. *in sylv. nupt. libr. 1. pag. 130. numer. 170.*

3 A verbo *suspicio*, quod notat, *furium aspicio*, derivare suspensionem, communiter ferè censetur: Antiquitatis enim usurpatum fuit *susum*, pro *fursum*, ut apud Priscianum *libr. 1. cap. 1. de litterarum numero*, ac permutatione: Hinc Cato *cap. 157. Ità subduco susum animam, quamplurimum poteris.*

Similiter Veteres nostri sumebant *specio*, pro *aspicio*: eo Ennium usum, docet Varro *libr. 5. de l. l. Imò & specio eadem significatione usurpasse Priscos, patet ex Plaut. Mil. Gler. act.*

A

aff. 111. sc. 11. Flagitium est, si nibil mittetur, quo supercilio spicit. Quamvis Lambinus ediderat spicit, sed Plautus Parisiensis à Simone Carpentario emendatus, & Venetiis cum priorum notis editus, dicit, spicit, prout etiam ita retinuerunt Camerarius, & Duza in suis editionibus, teste Vossio in *etymologie. in verbo suspicor*.

- 4 A *susum* igitur, & spicio, ut docet idem Priscianus, originem traxit verbum *suspicio*, hoc est *susum aspicio*, quo significatu Virgilius cecinit.

O fortunati! quorum jam mania surgunt,
Æneas ait; & *suspicio* suspicit Urbis.

At quia, qui ruinam metuunt, *susum* aspiciunt, hinc huiusmodi verbum significationem quoque sortitum est, aliquem pro suspecto habendi: hoc sensu Salustius in *Iugurth*. Per idem tempus Bomilcar, (eius impulsu *Iugurtha* deditionem, quam metu deseruit, incaperat) *suspensus* Regi, & ipse cum *suspiciens*, novas res cupere, ad perniciem ejus dolum quæret.

- 5 Eruditissimus verò Vossius in *d. suo Etymol. in verbo suspicor*, credit, suspicionem dici, non à *susum*, sed à *sub*, quod tribus rationibus mihi videtur probari posse: Prima est, quod apud Græcos dicitur *ὑποψία*: Tercio autem est *sub*: Secunda ratio est, quia eadem prorsus sunt litteræ, sine ullâ variatione in *subspicio*, rejectâ tantummodò *b*, quemadmodum in voce *subgründia* respuitur *b*: Tertia est, quia, qui suspicatur, clam, demissè, & (ut irâ dicam) sub oculo aspicit, utpotè timens, nec tamen audens, timorem suum, quem ignorat, an subsistat, patefacere; vel quia subindè aspicit, ne à malo, quod timet, præveniatur.

- 6 A *suspicio* deductum est *suspitor*, quo in hac significatione utuntur auctores, ut inter alios Ovidius, dum dixit

Quacumque aquor habet, quacumque pericula tellus,

Tam longe causas suspicior esse mora.

Sicquæ in Tribunalibus per huiusmodi verbum exprimitur actio illa interna, quâ quis malû in aliquo quodammodò, non in aperto, aspicit; in quâ acceptione intelligitur suspicio activa, & formalis, non autem objectiva, quæ est indicium, quo movemur ad suspicandum, ut advertit Card. Laurea de *fide* in 3. lib. *sensent. Scoti, disp. 16. artic. 1. num. 2.*

- 7 Hactenus de suspicionem quò ad nomen; superest, ut de ipsâ agamus quò ad rem; & quamvis, antequàm, quid sit, definiatur, nedum etymologiam ejus nominis exponere, sed & usum oporteat, quo sæpè numero provehimur in ipsius rei perceptionem, quemadmodum Plato in *Cratylus*, & multis in locis Aristoteles ostendit: Hoc tamen intelligendum, quoties nomina sunt æquivoca. Tunc enim inspicendum, quot modis sumantur. At suspicio eundem usum, & eandem significationem sortita est penes omnes, scilicet in malam partem, iratè, juxta Ciceronem 1. de *finibus*; *Suspicio* improborum facta insequatur, acindè sermo, atque tùm accusator, tùm Judex.

Omissis itaque quampluribus suspicionis descriptionibus, ipsam definitio cum Viro eruditissimo Scaligero (quem sui ævi vocat prodigium Justus Lipsius) adversus Cardanum, de *subtilis. exerc.* 317. quod nempè sit, *Criminis incerta representatio*.

PRAELIMINARE II.

Explicatur definitio Suspicionis.

S U M M A R I U M.

- 1 *Suspicio* semper in malam partem sumitur, ut habetur ex definitione Sancti Thomæ.
- 2 Suspicionem definiunt Baldus, & Paramus, qui tamen rejiciuntur, retentâ in parte Scaligeri definitione.
- 3 Tres sunt probationis gradus, ad quorum

rum tertium nequit reduci suspicio.

- 4 *Ad suspensionem reducitur primus, & secundus probationis gradus.*
- 5 *Præsumptio quodplex sit?*

1 **U**T superius allata suspensionis definitio explicetur, observandum; dici (*Criminis*) quia, ut innuimus, suspicio semper in malam partem accipitur. Facit ad intentum descriptio D. Thomæ 2. 2. *quest.* 60. *art.* 3. & quam laudat Symanch. in *lib. Catholicarum Instit. tit.* 50. *de præsumpt.* n. 22. ac in *Praxi contra hæreses tit.* 41. num. 1. Ait enim S. Doctor, suspensionem esse opinionem mali ex levibus inditiis provenientem.

2 Melior autem videtur allata Scaligeri definitio, quam ea Baldi in *rubric. C. de probat. num.* 4. ac *Param. de orig. Inquis. lib.* 3. *quest.* 9. num. 65. qui tenent, suspensionem esse passionem animi aliquid firmiter non eligentis: nam in primis hæc Baldi, & Parami definitio competit etiam dubio, quo stante dubitans firmiter non eligit; & deinde suspicio nequit dici passio, quia opinio, prout est suspicio ex D. Thomæ, nullam passionem involvit, sed est quoddam indicium tantummodò pertinet ad potentiam intellectualem. Hinc meritò Scaliger *loco supracitato*, vcllicat æmulum Cardanum, qui contendit, suspensionem esse parvum timorem: Meritò, inquam, cum suspicio sit tantum representatio, idcòque in intellectu; Timor verò in voluntate. Propter hanc rationem recedere cogimur ab eodem Scaligero in eo, quod asserit, suspensionem opponi spei firmæ. Quomodo enim opponi potest, cum suspicio, & spes sint in diversis subjectis, illa in intellectu; hæc in voluntate? Spei namquæ opponitur desperatio: Suspensioni certa representatio. Potius ergo illa duo disparata, quam opposita, censenda sunt.

3 Dicitur tandem (*incerta representatio*) quia suspicio reduci nequit ad tertium probationis gradum, qui certitudinem exigit: Fagnan. in 1. *lib. Decretal. de constit. cap. ne innisaria*, num. 26. Tres enim sunt hi gradus, ut perbellè di-

stinguat Fagn. *ibidem*. Nam postquam de aliquo orta sit dubitatio, sine animi applicatione magis ad unam, quam ad alteram partem, si concurrant signa, vel argumenta aliqua, quibus inclinemus animum potius ad unam, dicitur oriri primus gradus; si huiusmodi signa crescant, oritur secundus; tertius autem certitudinem requirit. Hinc observandum, non generaliter definiti suspensionem, quando dicitur, esse leve indicium, & leve argumentum, juxta Bartol. in 1. *admonendum. ff. de iurejur. numer.* 21. & Fagnan. *loc. cit.* nam non competit cuicumquæ suspensioni: Ex inditiis enim evidentioribus oritur etiam suspicio, ut patet ex infra dicendis in divisione suspensionis graduum, ita ut, quo ad suspensionem; necdum primus, verum etiam secundus probationis gradus reducatur, quemadmodum dici potest quoad
5 præsumptionem: Quippè hæc etiam quandoquæ est vehemens, quandoquæ violenta: Sed quia nullus adhuc, quem repererim, Auctor satis clarè assignavit, quodnam discrimen sit inter suspensionem, & præsumptionem, non erit abs re, super hoc sententiam meam, qualiscumquæ erit, proferre.

PRAELIMINARE III.

De differentiâ inter suspensionem, & præsumptionem.

S U M M A R I U M.

- 1 *Suspensionem esse multò minùs præsumptionem, opinatus est Menochius: sed rejicitur.*
- 2 *Suspicio, & præsumptio promiscuè sumuntur.*
- 3 *Violenter suspectus de hæresi punitur, ut præsumptus hæreticus.*
- 4 *Ex pluribus præsumptionibus oritur suspicio.*
- 5 *Differentia inter præsumptionem, & suspensionem.*
- 6 *Sicut ex præsumptione non oritur præsumptio, ita nec ex suspensione oritur suspicio.*

SUSPICIONEM longe inferiore esse præsumptione, credidit Menoch. *de præsumpt. lib. 1. quæst. 5. num. 17. & lib. 6. præsumpt. 61. num. 8.* Quare, qui præsumuntur hæretici, uti tales damnantur, quod secus est in illis, qui damnantur uti suspecti. Hoc tamen (pace tanti Auctoris) non subsistit, quoties de suspitione, & præsumptione ejusdem qualitatis sermo sit, puta, si comparatio fiat inter suspicionem vehementem, & præsumptionem vehementem, & sic de cæteris: Non minus enim oritur præsumptio, si indicia sint graviora, quàm si sint levia; sed tantùm erit ipsa, vel major, vel minor: Nec dici potest, quod præsumptio levis, sit idem ac suspicio vehemens; nec quod sit præsumptio vehemens, idem ac suspicio violenta: Layman. *in Theolog. moral. de justis. lib. 3. tract. 3. par. 2. cap. 2. de temerario iudicio. suspitione, &c.*

3 Confunduntur igitur suspicio, & præsumptio, ac promiscuè sumuntur, ut ex Directorio inquit Limborch. *hist. inquisit. lib. 3. cap. 11. Ricciulli. de jur. person. qua sunt extra Ecclesiam, Passarini. in præxi process. quæst. 18. art. 1. num. 17. & seqq. & ad 6. decretal. cap. ut inquisitionis, n. 34. & Param. de orig. S. Inquisit. lib. 3. quæst. 10. num. 106. in fine:* Quod etiam fateri coactus est supra allegatus Menoch. *lib. 5. præsumpt. 6. num. 15. iniquens, violenter suspectos puniri, ut hæreticos, non tamen ut verè hæreticos, sed ut præsumptos.* Rectè itaque suspitionem idem prius esse, ac præsumptionem, tenet Alex. Alenf. *in Summ. part. 3. qu. 43. membr. 7.*

Nec officit, ex multis suspitionibus, prout ajunt Menoch. *ibid. lib. 1. quæst. 7. num. 54. Limborch loco cit. Brun. de indicit, & tortura, quæst. 8. part. 2. num. 4. & Param. loco cit. oriri præsumptionem, & non è contrà, nam hac ratione contendimus, ex pluribus præsumptionibus oriri quoquè suspitionem: Mulier enim, quæ semel fuit impudica, talis futura præsumitur, juxta regulam, de qua Layman. *ubi. supra. num. 8. in fin. & nos infra:* Si quis verò eam adeat, non præsumitur, quod velit cum ipsâ, juxta commune proloquium, salutationem Anglicam recitare: Ex his*

itaquè duabus præsumptionibus oritur legitima suspicio, quod ille sit fornicarius.

5 Totum autem discrimen, quod vertitur inter suspitionem, ac præsumptionem, desumitur ex definitione suspitionis traditâ in præliminari præcedenti, nimirum suspitionem solum in malam partem; præsumptionem verò in utramquè sumi, id quod etiam adnotavit Card. Laurea *de fide in 3. lib. sentent. Scoti, disp. 16. art. 1. n. 2.* Undè nonnulli præsumuntur boni, nonnulli præsumuntur mali: Præter hanc, nulla alia differentia intercedit: & sicuti ex præsumptione non oritur præsumptio; ità nec ex suspitione oritur suspicio: Bartol. *l. 2. S. Divus ff. de jure Fisci: Carena par. 2. de Apostas. & Schijmas. tit. 3. S. 1. n. 41. Bordon. cap. 9. sect. 1. num. 37. & 38. Sanchez ad præcept. Decal. lib. 2. cap. 10. num. 14. Suarez de censuris. disp. 21. sect. 1. n. 14.* Quamobrem, qui favent suspectis de hæresi, non sunt suspecti: & ex eadem ratione, duz suspiciones leves non faciunt unam vehementem, prout videtur sentire Farinac. *quæst. 195. num. 24. quicquid dicant Locat. ubi. verò. Abjuratio, num. 1. & Peña par. 3. comm. 43.*

PRAELIMINARE IV.

De suspitionis gradibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Sicut præsumptio alia levis; alia probabilis; alia violenta: ità suspicio triplex est, & quid unaquæque sit?
- 2 Refellitur Suarez, & cum eo Panimola, ac Del Bene, dum docent, Polygamiam inducere suspitionem tantum de levi.
- 3 Polygamia in duobus casibus levem inducit suspitionem de hæresi.
- 4 Exempla suspitionis levis, probabilis, & violenta.
Suspicioni levi adhaerens peccat mortaliter, quia per eam gravis proximo injuria irrogatur. *ibid.*
- 5 Suspicio levis magis propriè temeraria, quàm laborans non est denunciandus.

- 6 *Bigamia quando inducat levem tantum suspicionem.*
- 7 *Suspicio vehemens quid sit, exemplum ad eam explicandam.*
- 8 *Suspicionis violentæ exemplum in iure canonico.*
- 9 *Suspicio violenta ad tertium probationis gradum reduci nequit contra Layman, quia potest subesse falsitati.*

1 **Q**UEMADMODUM præsumptio alia est temeraria, proveniens ex causis puerilibus, vel levibus, quæque non attenditur; alia verisimilis, quæ admittitur ad probationem semiplenam, aut ad purgationem inducendam; alia violenta, quæ ad pronuntiandam, & condemnandam sufficiens reputatur: ita suspicionis gradus triplex est; levis, vehemens, & violentus: Transmiser. de Denunciat. quest. 4. cap. 5. num. 2. Carren. de Offic. Sanctæ Inquisit. par. 3. tit. 3. §. 12. & Limborch. hystor. inqu. lib. 3. cap. 11. de huiusmodi gradibus latè tractant Thom. Hurtad. resol. moral. tract. 5. cap. 1. del Bene de offic. S. Inquisit. par. 1. dub. 166. qui Pegnam, Farinacium, & plures alios citat. Param. de orig. S. Inqui. lib. 3. q. 10. à num. 107. & Card. Laurea de fide in 3. lib. sentent. Scoti d. disp. 16. artic. 1. per totum.

2 Si enim inquiretur de contingentibus raro, ut in aliquibus, suspicio est levis; de contingentibus frequenter, ut in pluribus, suspicio est vehemens; de contingentibus semper, ut in omnibus, suspicio est violenta: Farinac. de hæresi quest. 36. num. 110. Peña par. 2. comm. 80. Soula in aphorism. lib. 1. cap. 10. num. 2. & seq. Limborch ubi supra per totum illud cap. 11. del Bene, de offic. S. Inquisit. par. 1. dub. 166. à num. 2. Hurtad. loco cit. & clariùs Suarcz disput. 24. sect. 2. num. 1. ubi ait, quod suspicio levis est, quæ procedit ex indicibus, quibus aliquando, sed raro, concluditur, ut inire nuptias cum aliâ uxore, vivente primâ: vehemens est, quæ procedit ex indicibus efficacibus, licet interdum deficiant, ut sunt actus hæretici, pactum cum Dæmone: violenta est, quæ moraliter æquivalet sufficienti probationi, & præsertim fundatur in iure, sed admittit probationem in contrarium: Vanquell in Breviar. sexti, & Clement. fol. 174. lit. H. Card. Al-

bitius de Inconst. in fide cap. 16. num. 35.

Advertendum tamen est, quod Suarez loco citato, cui adstipulantur Panimolla, decisi. 63. num. 31. & P. del Bene d. dub. 166. num. 2. venit rectellendus, eo quia levem explicavit suspicionem exemplo contractus nuptiarum initii durante primo Matrimonio. Hoc enim pacto (quidquid sentiat sacra Hispaniarum Inquisitio, de quâ Limborch loco cit. cap. 15. & juxta quàm locutus est Farinac. de hæresi q. 178. n. 73. apud nos inducitur suspicio vehemens, adeo ut delinquens præsumatur verè hæreticus. Philipp. Franc. in cap. accusatus in princip. num. 3. de hæresi in 6. Palat. Rub. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter vir. & uxor. S. 18. num. 15. Azved. tom. 3. lib. 5. tit. 1. lib. 5. num. 3. & Passarin. in 6. decretal. de hæresi. cap. ut Inquisitionis num. 145. ubi addit, quod attentæ gravitate, & frequentia delicti Polygamix, & quod Lutherani Italiæ propinqui ex una parte, & Turcæ ex alia admittunt pluralitatem uxorum, Summi Pontifices merito, & prudenter præsumperunt hoc delictum ex hæresi Lutherana, vel infidelitate Turcica procedere, cosque propterea delinquentes, ut suspectos de vehementi habendos esse. Ideo pro crimine bigamix imponitur abjuratio, vel de hæresi formali, si Polygamus contra Sacramentum Matrimonii habuit errorem in intellectu; vel de vehementer, propter suspicionem hæresis ex ipso facto ortam Farinac. d. q. 178. num. 68. in fine, Limborch ubi supra in terminis Inquisitionis Romanæ, Hurtad. resol. moral. tract. 5. resol. 4. cap. 2. & ita definiti Lucius III. in cap. ad abolendum, de hæreticis.

3 Duplici casu est tamen suspicio levis, quæ ex huiusmodi contractu oritur. Primo, quoties non probetur talis contractus ex confessione propriâ, nec ex facti evidentia, nec ex testimonio legitimâ productione; vel quando non sint fortia, ac vehementia iudicia, quo casu tamen Polygamus abjurare debet. Eymer. director. Inquisit. p. 2. q. 55. & p. 3. rubr. de quarto modo nu. 161. & ibi Peña com. 40. & 80. Soula in aphorism. lib. 2. cap. 40. n. 11. Farinac. de hæresi q. 187. n. 3. & q. 194. num. 27.

Secundo casu, si de contractu ipso jam

jam pateat, sed qualitas contrahentis impediatur suspicari, nisi leviter, ad tradita per Carenam p. 3. de *abjurat. tit. 12. S. 9. num. 45. vers. primò*. Menoch. *conf. 149. num. 47.*

- 4 Rectius igitur assignanda sunt ejusdemque suspicionis exempla.

Si quis audiens sonum vespertinum *Ave Maria*, nunquam deponat galerum, & ob id existimetur hæreticus, hujusmodi suspicio levis est, ac temeraria, cui qui firmiter adhæret, mortaliter peccat, juxta D. Thomam 2. 2. q. 60. art. 3. Tunc enim fundatur super re adeo incertâ judicium certum. Quiuimò nec defunt, qui putant lethali culpâ contaminari, si quis tali suspitioni adhæreat, licet intra latitudinem ambiguitatis, quam in se claudit suspicio, maneat. Soto de *just. lib. 3. q. 4. art. 3. Bañes ad q. 60. de just. art. 3. & 4. Aragon. pag. 66. col. 2. & pag. 68. Molan. Theolog. pract. tract. 3. cap. 36. n. 32. & ipse S. Thomas eodem art. 3. in resp. ad 2. & 3. si benè pendatur. Quare jure merito opinio contraria Cajetani in sua *summula. verb. suspicio*, & in 2. 2. ad 2. 2. ad q. 60. art. 3. rejicitur ab Auctore, qui prædictam summulam variis notis locupletavit: ratio est, quæ ab eodem assignatur; tum quia homines valdè indignè id ferunt, putantque sibi magnam fieri iniuriam, si ejusmodi suspicio de jis in re gravi concipiatur; undè Cæsar; nec suspicio decet in domo Cæsaris, & apud Tacitum 1. *Histor. Julius Civilis*, ex eo, quod Vitellius de ipso suspicatus est, quod se sanguine Capitonis cruentasset, adversus Imperatorem, Theutoncos, Gallos, Belgas, aliosque Populos excitavit; ob id prudenter Othone ullâ suspensione sibi maxime infensum haberet Marius Celsum, ipsum, ut ait idem Tacitus; *Statim intra intimos amicos habuit, & mox bello inter Duces delegit*. Tum etiam, quia ex suspensione tali solet detractio sequi, aut alia similis injuria exterior, quæ ex genere suo continet culpam mortalem: id porro maximè veritatem habet, quando suspicio non solum est temeraria, sed etiam pertinax, quia tunc non ex imbecillitate humani intellectus, sed ex malevolentia, quam quis habet erga proximum, originem sortitur.*

- 5 Sed advertendum, quod hujusmodi suspicio levis, magis propriè loquendo, nuncupari debet temeraria, cum in se non autem per comparisonem ad vehementem, & violentam levis sit; & ideo, qui ea laborat minimè est denunciandus. Lup. in *edictis part. 2. lib. 14. dist. 1. art. 3.* Verum datur alia suspicio in se notabilis, quæ appellatur juridica ab Hurtad. *resol. moral. tract. 5. cap. 4. resol. 9. & à Passeriu in 6. decret. cap. ut inquisitionis n. 32.* eo quia ipsa fundetur, vel inferatur ab aliquo jure positivo, & constitutione Apostolica, secundum quam præcipue denominanda est quilibet suspicio, illaque tunc dicitur tantummodo levis per comparisonem ad vehementem, & violentam, ut docet
- 6 idem Lupus *ibidem*. Hujus suspensionis exemplum est, si quis vivente uxore transeat ad secundas nuptias, nec concurrat ulla circumstantia, ex quâ desumi possit, quod malè sentiat; & è contra appareat, quod ipse ex amoris impulsu has nuptias contraxit, eo quod sit libidinem propensus; & hoc pacto explicatur Farinacc., qui in *tractatu de hæresi q. 178. n. 68.* ait ex auctoritate Pëñæ, Polygamos quandoque vehementer, quandoque leviter esse suspectos.

- 7 Exemplum autem suspensionis vehementis affert Simanch. in *prax. contra hæreses, tit. 41. num. 3.* Si quis, videlicet, explicite neget aliquas propositiones fidei, quas tenetur ex officio scire; ex eo enim, quod interdum quis ex ignorantia hujusmodi propositiones negat, non insurgit suspicio violenta, sed tantummodo vehemens, undè huic suspensioni competit ea definitio, quam affert Corn. in l. admonendi num. 105. ff. de *jur. jur.* quod scilicet sit animi motus cum hæsitacione aliquid eligentis: de hac re latissimè del Benc loco cit. num. 3. & Limborch. d. cap. 11: ubi addit, qui hæretico dedit osculum, judicio Synodi Tarraconensis, hæresicos vehementer esse suspectum.

- 8 Pro suspensionis violentæ exemplo adduci potest illa suspicio, de quâ in *c. lissiteris de presumptionibus. Accusatores* (sunt verba Textus) *matrimonii produxerunt Testes firmiter asserentes, quod postquam mulier cum prædicto viro contraxerunt matrimonium, consanguineum viri*

*virij ejusdem, solum cum solâ, nudum cum nudâ in eodem lecto jacentem, ea us ere-
debatur, intentione, ut eam cognosceret
carnaliter, viderunt multis locis feceris,
& latebris, ad hoc commodis, & horis
electis; ex hujusmodi violentâ, & certâ
suspensione formationis, potest sententia,
divortii promulgari, de quo suspicionis
gradu videri potest apud Simanch. Ca-
tholic. instit. tit. 5. de præsumpt. num. 26.
in prax. bareseos tit. 41. num. 4. del Be-
ne d. dubis. 166. à num. 9. Limboch.
d. cap. 11. & Param. loco cit. à num.
110.*

- 9 Hoc tamen suspicio violenta ad ter-
tium probationis gradum reduci non
potest, quicquid dicat Layman. lauda-
to loco lib. 3. de justitia lib. 3. tract. 3. p. 2.
cap. 2. de temer. nam cum subesse possit
falsitati, & quia Xenocratis exemplum
habemus, qui solus cum solâ absque
jacturâ suæ pudiciæ constantiæ cubavit;
& quia his solis actibus impuris absque
copulâ aliquando explicatur impudici-
tia, certitudinem cam non exigit,
quam tertius probationis gradus re-
quiret.

P R A E L I M I N A R E V.

Ex quibus suspicio inducatur.

S U M M A R I U M.

- 1 Septem sunt causa ex quibus oritur sus-
picio.
- 2 Suspicio ex patriâ.
- 3 Patria multum debemus.
- 4 Cur Romanis vetitum cum exteris
nuptias contrahere.
- 5 Qualitas climatis plurimum confert,
ut dignoscantur ingenia.
- 6 Aëris temperies indicat ingenii præ-
stantiam, & è contra; nec non mo-
res.
- 7 Ex patriâ inducitur suspicio nedum
attento aëris climate, sed etiam in-
spectâ incolarum qualitate.
- 8 Nicolaus V. purpurâ dignum non
existimavit Jo: Baptistam Milli-
num, quia Romanum.
- 9 Suspicio orta ex patriâ cessat in personâ
eximia virtutis.

Explicatis essentia, ac omni suspi-
cionis differentiâ, modo restat
exponere, ex quibus suspicio induca-
tur.

- 1 Septem causas assignat Carena, de off.
S. Inquisit. p. 3. tit. 3. à S. 4. usque ad S. 9.
suspicionis inductivas: Patriam, Paren-
tes, educationem, vitam antea factam,
dicta, facta, & qualitatem amicorum,
cum quibus conversatur, juxta illud
Senecæ lib. 1. de ira; Sumuntur mores à
cōversantibus, & D. Bernardi. Ne te sanum
dixeris dolentem latere. Hæ suspensionis
causæ in crimine hærcis potissimum
sunt observandæ, ut monet Paramus
de origine, & progressu. S. Inquisit. lib. 3.
q. 9. num. 54. & proinde cas ipse fusc
explicat, id quod præstant etiam Ey-
meric. in 3. p. director. in tit. de modo in-
terrogandi Reum accusatum pag. 452.
Alex. de Alef. 3. par. q. 45. membr. 7.
& Limborch. in hystor. inquisit. libr. 3.
cap. 11.

- 2 Ex patriâ suspicio bene infectur,
nam, ut inquit Sabellic. lib. 3. cap. 4.
apud Menoch. lib. 6. præsumpt. 50. n. 18.
- 3 nos multa debemus Patriæ, eo quod
jis moribus prædicti simus, qui regioni,
in qua nati sumus, peculiarcis sunt; un-
dè Nathanaël apud Joannem, ait, à
Nazareth potest aliquid boni esse? Ul-
pianus quoque loquens de venalibus
Servis, plerumque dicit, quod natio
Servij, aut provocat, aut deterret em-
ptorem; nec alia de causa videtur fuisse
Romanis vetitum, cum exteris nu-
ptias contrahere, sine speciali facultate,
ut patet ex illis verbis Senecæ lib. 4. de
benefice. cap. 35. Promisi tibi filiam in ma-
trimonium; postea peregrinus apparuisse;
non est mihi eum extraneo connubio; i-
nisi quia id cavebant Romani, ne puri-
tas latina exterorum sanguine conta-
minaretur; imò Concilium Novatenle
in e. quando dist. 24. jubet, ordinando-
rum patriam investigari, ut proinde
sciatur, quibus ipsi sint imbuti moribus.
- 5 Et quidem, si perpendatur qualitas
aëris, seu climatis, hanc plurimum con-
ferre scabimur ad eliciendum super
incolis judicium, quapropter cecinit
Italus Poëta:

La terra molle, lieta, e dilettoffa

Simili à se gli abitator produce:

ac auctoritate Aristotelis, ab aëris tem-
perie

perie utique inferri ad ingenii præstantiam; & ab ætris inclementia ad ingenii hebetudinem, dixit Rota p.8. recent. decis. 270. num. 10. cui congruit illud Ovidii 2. de Pont. eleg. 7.

Temperie Cæli corpusq; animusq; iuvatur.

6 Hinc nationes suos sibi peculiare mores habere, quotidie experimur, ut advertunt Salvian. lib. 7. de providen. Solorzan. de jure Indiarum tom. 1. lib. 2. num. 58. Tit. Liv. decade 5. lib. 5. Vegetius lib. 1. de re milit. Joan. Boëm. de moribus omn. gent. libr. 3. cap. 1. pag. 184. Pancirol. in Thesauro var. pag. 172. Guillem. Vandenooy de moribus, & gestis Gallorum pag. 4. & seqq. Christof. Crul. de indicis delict. par. 1. cap. 23. & Param. de orig. S. Inquis. lib. 3. g. 9. num. 55. Id, quod etiam testatus est inter alios, Doctissimus Concivis meus Claramontius in semejot. libr. 2. cap. 6. S. 4. & cap. 7. S. 1. cum sequen. ubi de ferè omnibus Nationibus loquitur: & ante ipsum, Claudius Ptolomeus in lib. 2. Quadripartita constituit. omnium ferè Orbis Nationum inclinationes descripsit, allatis physicis rationibus, ut ejus est mos, ac desumptis à positu stellarum, quæ æris qualitates alterare solent: hoc loco obiter contra astrologiam judicariam colligitur ex sententia Ptolomæi Principis Astrologorum, stellas nihil influere in hominū mores, nullamq; in eorum libera actiones potestatem habere, sed tantum ab ipsis alterari corporis temperamentum, juxta quatuor elementares qualitates, quæ sunt: caliditas, humiditas, frigiditas, & siccitas, quæ relationem habent ad quatuor corporis humores, qui sunt: flava bilis, sanguis, pituita, & melancholia; undè perspicuum est, stellarum influxus majoribus viribus non esse præditos, quam sint cibi, & aromata, quidquid deblateret Christof. Crul. de indic. delict. par. 1. cap. 25. cum aliis.

7 Ex Patriâ ergo inducitur suspicio, quæ quidem, ut ait Param. d. g. 9. n. 55. in fine, cum aliis adminiculis conjuncta multum valet contra eum; & inducitur, nedum attento æris, Regionisq; climate, verum etiam inspectâ Incolarum qualitate, undè rectè Caren. p. 3. tit. 3. S. 4. num. 15. de offic. S. Inquis.

Anglicanum, ait, magis de hæresi præsumi, si edat carnes, quàm Italum; & quia Romanorum mores tempore Nicolai V. nimium depravati videbantur, quominus ab ipso Pontifice Cardinalis crearetur Joannes Baptista Millinus, hoc unum solum obstitit, quod Romanus erat, teste Platinâ, in orat. ejusdem Joann. Bapt. Don. tom. 2. n. 10. pag. 385. execratus tamen austeritatis Nicolai improbandus videtur, nam eximia Millini virtus satis, superq; patebat; simili namq; casu omnis suspicio, quæ ex Patriâ oritur, cessat, cum non sit impossibile, ex pessimâ Patriâ, vel propter mores in eâ degentium depravatos, vel attentâ climatis perversitate, ac villi loci conditione, optimum oriri civem, quandoquidem hæc de re loquens Aristides dixisse fertur: vobis ò Lacedæmones, & Græci reliqui, qui nunc adestis, dicimus, quoniam locus nec virtutem præstat, nec adimit.

Appositè proinde cecinit Juvenalis Summos posse Viros, & magna exempla daturos

Vervæcum in Patriâ, crassoq; sub ære nasci.

Et Aufonius de Severo Cæsare, Punica origo illi, sed qui virtute probaret, Non obflare lecum, cum valet ingenium.

Nec laude dignum puto Alexandrum Severum, qui cum Syrus esset, volebat tamen videri, traxisse originem de Romanorum gente, eumq; pudebat, Syrum se dici. Tiraquell. de nobilit. cap. 12. num. 6. præstabat enim, quod potius gloriaretur virtute suâ Patriam nobilitasse, quemadmodum fecisse Damonidem, dicit Plutarch. in apophleg. eum enim à Chori Magistro in ultimam Chori partem locatus fuisset; Rectè profecto, inquit, Duffor Chori excogitasti, quo pacto quoque inbonoratus locus, honorabilis fieret; cui congruit illud Anacharsis dictum, de quo Galenus in exortat. ad Artes. Vides, inquit Galenus, non obstitisse Anacharsis Scithæ, quominus esset in admiratione, & inter sapientes numeraretur, tametsi genere barbarus esset. Huic cum quidam exproberet, quod genere barbarus esset, & Scythæ, mihi quidem (inquit) Patria dedecori est: tu verò, Patria. Quid respondisset, si tali virtute orna-

ornatus, Patriam habuisset Romam ? rectè igitur Platina loc. cit. subiungit. *Tanta est infelicitas nostrorum temporum, ut cum multis Patria splendor ad consequendos honores profecerit, solis Romanis obis.*

PRAELIMINARE VI.

Ex Parentibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex parentibus criminosus oritur suspicio, quia filius accipit non solum corporis substantiam à parentibus, sed & virtutes, & vitia.
- 2 Ratio similitudinis morum inter filios, & parentes fortè est, quia ad operationes animi concurrunt organorum qualitas, & similitudo in nervisq. 3.
- 4 Filii hereticorum privantur ipso iure beneficiis, & pensionibus Ecclesiasticis. Spuri non possunt promoveri ad ordines Ecclesiasticos. ibid.
- 5 Quare tanti fiat nobilitas.
- 6 Facilius quod improbus sit filius improbi, quam probus filius probi.
- 7 Exempla parentum filios excitant.

EX parentibus criminosus oritur suspicio, eum filius præsumatur talis, qualem habet Patrem, Alciat. lib. 1. præsumpt. cap. 48. Alph. de Castro lib. 2. de iusta heret. punis. cap. 8. Tiraquell. in l. 7. Cennubial. Param. de orig. S. Ing. lib. 3. q. 9. num. 56. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 15. num. 24. & lib. 6. præsumpt. 33. & 58. per tot. Christof. Crusius de indicis, par. 1. cap. 24. ubi latè: nec fructus differre solent ab arbore, ex quo producantur, ut inquit Servator. Math. c. 7. & gloss. ait, quod filius est argumentum ambulans super terram incontinentiæ Patris; cui congruit ipsa experientia; sæpè enim, inquit Gozales de filiis præbysteror. cap. 1. num. 6. eventus docuit, filios non tantum corporis substantiam à Parentibus, verum & genium, affectionem, virtutes, & vitia accipere, undè benè Cicero lib. 6. epist. 6. ad Cæciliam, ait, Filium esse imaginem animi, & corporis Patris; quem seditiosos milites apud Aquilejam, cum trucidassent Julium Maximinum Romanorum

Imperatorem unà eum filio, conclamarunt, ex pessimo genere, ne Carulum quidem relinquendum, ut refert Sextus Aurelius Victor in ejus vita, ad quod facit illud Juvenalis:

— *Expectas, ut non sis adultera, Large, Filia, quæ nunquam maternos dicere, Macbos*

Tam citò, nec tanto poteris contexere, cursu,

Ut non ter decies respiret ? —

Et Horatius:

Non imbellem feroces;

Progenerant Aquila columbam,
adeout, quemadmodum mali corvi, malum ovum, hoc est, nequissimorum nequissimi etiam sunt filii, teste Salomone cap. 3. proverb. ità Aquilæ, bonum ovum, Menoch. lib. 6. præsumpt. 58. num. 9. Justinian. in l. 2. §. quæ omnia. Cod. de vet. jur. enuclean. ubi commendat Anatolium virum juris peritum, argumento duxo à peritiâ Majorum suorum, quod etiam advertit Herman. Kirchner. de offic. & dignit. Cancellarii lib. 3. cap. 3. num. 3.

2 Ratio autem hujus tantæ similitudinis erit fortasse, quia corpus, & anima, juxtà Ficinum, proportionè quædam harmonicâ sibi invicem congruunt, motusque corporis in animam, sicuti & animæ in corpus facillimè, & vehementissimè penetrant. Hinc est, quod ad operationem animi maximè concurrat organorum qualitas, quare narrante de illis duobus gemellis, adeò inter se similibus, qui eodem tempore vitæ periodum clausurunt, & ambo in Sanctorum Catalogum adscripti fuerunt, de quibus habemus in Martyrologio, & notis Baronii.

3 Ista verò organorum similitudo præsumi potest in filiis, ex eo quod ipsos videmus, sæpè faciem parentum, formamque referre, adeòt dicat Aristoteles lib. 2. Polit. cap. 2. ac Stobæus serm. 42. Garamantas, & superioris Lybiæ Populos, qui privatim matrimonia nesciunt, & ob rejectam ex incæsti lascivientis luxuriâ castitatis disciplinam, proprios liberos ignorant, ex similitudine formæ dumtaxat agnoscere, quam non leve filiationis argumentum esse, tenet etiam Rota rec. par. 6. decis. 314. n. 11. & par. 9. tom. 1. decis. 68. n. 8. & 9.

B

Cum

Cum ergo filii naturaliter sequantur Parentum vestigia, prout quoque testatur Fagnan. in cap. *urgentis, de heresi.*
 4 n. 11. hinc est, quod filii hereticoſi beneficiis, & pſonibus Eccleſiaſticis ipſo jure privantur; id, quod deciſum fuit in Sacra Rota corā Peregr. in *Conſeſ. penſionis*, die 6. Martij 1598. revocante deciſionem Peñæ in eadem cauſa ante hac emanatam, ut adnotant Fagnan. loco cit. num. 31. *verſed poſtea*, Tondut. *quæſt. & reſol. beneficiæ. cap. 4. num. 2. p. 1.* & tradunt Ventrigl. *prax. rer. notab. par. 1. annot. 2. §. 3. num. 32.* Fermoſin. *alleg. ſiſcal. par. 1. alleg. 38. num. 48.* licet non deſint contrarium tenentes, ut, cæteris omiſſis, Campanil. *diverſor. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 21.* Add. ad Rox. *de inceſſu lib. Regnor. par. 3. cap. 2. num. 50. tom. 2.* Paſtor. *de Benefic. lib. 3. tit. 19. num. 2.* ex piâ tamen conſuetudine inducūm eſt, quod hujusmodi filii ipſo jure non priventur, imò, quod abſque difficultate diſpenſationem conſequantur, teſte Baldello *de fide, & infidelit. lib. 1. d. 53.* de hac re latè P. del Bene *de offi. S. Inq. p. 1. dub. 174. coroll. 1.* Hinc eſt etiam, quod ſpurii non poſſunt promoveri ad ordines Eccleſiæ ex ſuſpicionē, ſcilicet in continentiz Paternæ, quæ præſumitur quoque eſſe in filiis. Gonzalez *loc. cit. Aſſiſt. deciſ. 36. Clar. §. final. q. 21. verſ. 1.*

5 Nec ob aliam cauſam tanti ſit nobilitas, niſi quia, cum non poſſit eſſe à virtute ſejuncta, Tiraquell. *de nobilit. cap. 20. num. 21.* præſumptionem inducit, quod etiam filii nobiles virtute Parentum reſplendant, teſte Ariſtotele *lib. 3. Retb. ad Theodoſten. cap. 16. Nobilitas*, ſunt ejus verba, & *educatio ad faciendam fidem adhibentur: verſimile enim eſt, probos ex probis; & bene educatum in probum virum non evaſiſſe.* Quin, ſi improbus eſt filius, vix reputatur optimos habuiſſe Parentes, quod innuit Homerus;

Non aques ipſe Pater fuerat tibi mebercle, Peleus.

Non Theſis eſt Genitrix: Placum te protulit aquor;

Acriaque rupes, mens quod tibi dura, ſeroxque eſt.

6 Cum autem natura ſit magis ad vitia prona, fatendum erit, faciliùs impro-

bum fore filium improbi, quàm probum filium probi, præcipuè, quia filius non tantum Parentibus ſimilis reddatur à natura, verum etiam ab eorum exemplo. Hoc enim filios excitat: Panorm. in cap. *venerabilis colum. 2. de præbend.* hinc Virgilius:

Ecquid in antiquam virtutem, animoſque viriles,

Et Pater Aneas, & Annunculus excitat Heſlor?

7 Porro, ſi tanta eſt efficacia exempli Paternæ virtutis, ut excitet, ac corruptæ naturæ ad vitia prolabenti reſiſtat, quid operari poterunt criminum exempla, quæ à Progenitoribus præbentur filiis, quos auctoritate regere, ac recto exemplo à teneris uſque annis inſtruire debent? miraretur propterea Martialis, quod cbrioſi filia aquam biberet:

Miror, quod Baſti filia potas aquam.
 Et quàmvis negari nequeat, poſſe ex Therſitâ quoque Achillem oriri, prout de Baccho Ovid.

— Poſuit de Pellice natus

Vertere Maomos, pelagoque mergere Nautas;

Attamen, quia præſumptio adaptatur ei, non quod poteſt eſſe, ſed quod frequentius accidit, juxta vulgatum Jurisconſultorum axiomâ, de quo Rq. *recent. par. 3. deciſ. 126. num. 1. in fin.* hinc, ſimalam Parentum qualitatē, mala etiam filiorum educatio ſubſequatur, ut plerumque accidit, ſuſpicio adverſus coſmet filios non erit levis, non obſtantibus, quæ ſubjungit Menoch. *d. præſumpt. 58. num. 1.* Simanch. *lib. Catholic. inſtit. tit. 50. num. 11.* & Alciatus, *de præſumpt. præſumpt. 24. num. 2.*

PRÆLIMINARE VII.

Ex educatione.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex malâ educatione oritur ſuſpicio.
- 2 In Sacrà Scripturâ filiorum malâ educatio valdè inculcatur,
- 3 Licurgi factum ad vim educationis offendendam.
- 4 Propter periculum malæ educationis filiorum non permittitur Catholicorum

rum matrimonium cum Hereticis. Urbanus VIII. quibus conditionibus permittit Principi Catholico matrimonium cum feminâ hereticâ. ibid.

5 An infans, inuitis parentibus baptizatus, sit eis restituendus?

1 **E**X malâ educatione suspicio quidem, nec levis, oritur: Nâm quemadmodum Parentes concurrunt ad corporis productionem, itâ educatio concurret ad efformandum animum: Lactant. lib. de opificio Dei, c. 19. Abulens. de optimâ politia, num. 148. & Alciatus lib. 1. præsumpt. cap. 24. quos citat, & sequitur Paramus de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 9. n. 57. latè Merbes. in Summ. Christ. dissert. 7. qu. 90. quæstione. 2. Porro non immerito Divina Sapientia tantoperè
2 filiorum educationem Parentibus commendavit; inquit enim Ecclesiasticus: Filii tibi sunt, erudi illos, & curva illos à pueritia eorum. Et rursus idem: Qui docet filium, laudabitur in illo; & mox Equus indomitus evadet durus, & filius remissus evadet præceps. Sic Paulus Apostolus: Vos Patres, inquit, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplinâ, & correctione Domini. Quemadmodum enim (ait Bernardin. Scodobius in Autentic. pag. 130. num. 3.) obstetricis manibus senella infantiam corpora effigiant, itâ educatio mores componendo in primum virtutis vestigiis collocat. Id comprobavit
3 Licurgus apud Plutarch. de liberorum educ. Is enim duos Catulos jisdem prognatis canibus, diversâ omnino ratione educavit; alterum delicatum, & luxuriosum; alterum indagini, & venationibus aptum reddens, & deinceps, cum frequentes in concionem Lacedæmonii cõgressi fuerint: Magnum, inquit, Spartani ad virtutem concipiendam momentum adfert educatio, quod ego vobis jam nunc commonstrabo; simulque duos istos Catulos productos (positâ in medio patinâ, & lepore) dimisit, quorum cum alter illic leporem, alter patinam peteret, neque etiamnum assequerentur Lacedæmonii, quid sibi Catulis illis ostendendis vellet: Hi, inquit, jisdem nati Parentibus, diversâ educati ratione, ventri alter deditus; alter venaticus, evasstrunt.

4 Propter igitur hujusmodi periculum malæ educationis, non permittitur Catholico matrimonium cum hæreticâ, & è converso: Concil. Eliberit. cap. 4. & 5. Matthæi de re crimin. cap. 56. num. 8. Solorzan. de jure Indiar. tom. 1. lib. 3. cap. 5. a. num. 10. Roxas de incompatibil. Regnor. par. 3. cap. 3. per tot. Exti Urbanus VIII. illud permittit Duci Neuburgico Vvolfango cum filiâ Bipuntinâ hæreticâ, inter alia voluit, quod ipse sub verbo Principis promitteret, prole, tam masculinam, quàm fœmineam ex eo matrimonio edendam, statim ac nata esset, piis, & exploratæ probitatis, ac Catholicæ Religionis zelo præstantibus viris tradere, qui eam à Catholicis nutricibus ali, & in dies catholicè educari, & in eadem Fide Catholicâ instrui, omni studio curarent; & hæc seorsim à Principe matre, & hæreticorum semper omni conversatione
5 semota. Undè reprobanda est Calderini opinio, qui conf. 3. de Judais ait, puerum infantem, baptizatum inuitis Parentibus, illis esse restituendum, prout eum repobat Ricciull. de jur. person. lib. 2. cap. 34. per tot. Nâm dato, quod puer Judæus baptizetur inuitis Parentibus, quod utique est illicitum, dummodò non addit casus, de quo Solorzanus de jure Indiarum, tom. 1. lib. 2. cap. 13. num. 14. præsertim, quoties est persona privata, qui eos baptizare intendit: D. Thom. in 2. 2. q. 10. art. 2. Suarez in 3. q. 68. art. 10. disput. 25. sect. 4. Tonell. manu duct. infidel. ad fid. conclus. 2. nu. 1. Solorzan. d. lib. 2. cap. 17. nu. 32. ubi ait ex doctissimo Navarro, quod si contingat, patrem infidelem mori, non possit ejus filius infans baptizari reluctantem matre, quâvis ejus avus paternus super sit ad christianam fidem conversus, qui infans, nepotem penès eum educari, & baptizari debere. Quod tamen non subsistit, dum petente Avo Christiano, baptizandi sunt nepotes infantes, etiam reluctantem Patre, seu matre hæbreâ, ut latè docent Gratian. discept. for. cap. 977. Paitell. expedit. civil. expedit. 66. in annot. n. 38. & latissimè Tonell. manu duct. ad fid. cap. 8. per tot. & signanter num. 13. ubi sic Romæ pluries judicatum refert. Sed etiam reluctantem Avo paterno, nepotes ad instantiam Avi materni bapti-

zari possunt, eadem ratione, quod sicuti mater potest baptizare communes filios invito Patre, ita Avus maternus baptizare potest communes nepotes. invito Avo paterno, ut prosequitur Tonnell. loco cit. num. 16. & seqq. Dato, inquam, quod puer hæbicus invitis parentibus baptizetur, nunquam est restituendus, etiam præstita cautione de exhibendo filio, cum pervenerit ad ætatem legitimam; & quod interim non detestabitur fidem Christianam, quemadmodum declaratum fuisse Romæ, testatur Ricciul. loc. cit. Nimium enim facile est puerilem animum falsis dogmatibus imbueri; quare per Concilium Toletanum filii baptizati, à patrū infidelium potestate, & consortio liberantur, ne illorum iterum involvantur erroribus: Solorzan. ubi supra lib. 3. c. 3. n. 12. Carol. Ant. de Lucc. ad distict. Gratian. 978. sub n. 6. Vtill. ad distict. decis. 151. num 9. Imò Platoni nec placuit, ut à nutricibus nartarentur Infautibus fabulæ, quæ cum se in tenellos, ut ait Cicero lib. 1. & 4. Tuscul. quæst. influunt animos, vix unquam funditus possunt evelli, ex quo tot præjudicia ad inquirendam, & agnoscendam veritatem eveniunt; laudandæ propterea sunt illæ duæ genitrices potentissimæ, altera Honorij Imperatoris, altera Henrici III. Galliarum Regis; de illâ namque cecinit Claud. Panegy. 4. ad Honorium.

Ipsa Quirinali partum te cinxis amictu Mater, & ad primos docuit reptare curules.

De hac autem postremâ memini me legisse in vit. Cardinalis Morosini. Italico Idiomate conscriptâ, quod cum ejus Filius Henricus III. adhuc puer, quadam occasione sermonem habuisset cum quibusdâ Hugonottis, ipsum alapâ percussit, ex quo insurrexit in Reali animo infantis aversus adversus hujusmodi acatholicos, quam nunquam deposuit.

PRAELIMINARE VII.

Ex vitâ anteaclâ.

S U M M A R I U M .

- 1 *Suspicio inducitur ex vitâ anteaclâ propter malum habitum.*

- 2 *Malus habitus adauget naturalem ad vitiorum propensionem.*
- 3 *An in nobis mala inclinatio reperiatur?*
- 4 *Quilibet debet presumi innocens, nisi præsumptio sit in alterius præjudicium.*
- 5 *Ad eliciendum judicium super aliquo, spectari debet vitâ anteaclâ.*
- 6 *Regula semel malus &c.*
- 7 *Ex vitâ anteaclâ oritur suspicio respectu cujuscumque criminis.*
- 8 *Ex vitâ anteaclâ insurgit suspicio tam respectu præteriti, quam futuri criminis.*
- 9 *Suspicio ex præteritâ vitâ ad futuram oritur tantum in eodem, vel simili genere criminis.*
- 10 *Aliqualis etiam oritur suspicio in simili crimine.*
- 11 *Quando crimen est per naturam suam alterabile cum tempore, ex præterito non oritur suspicio ad futurum.*
- 12 *Neque oritur suspicio, quando adeff triennalis respicientia.*

EX vitâ anteaclâ inducitur suspicio, cum ex eâ producatur habitus malus: Clarè hoc scripsit Gregorius Magnus Maximiano Episcopo Syracusano his verbis: *Quia ex transactâ in te vitâ didicimus, quid etiam de tuâ subsequenti conversatione præsumamus.*

Haud obscure veritatem eandem indicavit Stobæus serm. 44. Sic in omnibus judiciis semper præteritam vitam considerare oportet, tum in illis causis maximè, in quibus vitâ ipsa accusatur.

Merito proinde ex præterito ad futurum efficax argumentum defumitur: cap. litteras in fin. cap. cum in juventutem, de præsumpt. S. Thom. 2. 2. quæst. 49. art. 1. ait: Interrogationi, quid est, quid erit, responsum damus: *Quod fuit.* Ratio est, quia malus habitus adauget naturalem ad vitiorum promptitudinem, & inclinationem, de quâ in c. omnis etas 12. quæst. 1. Aristoteles in 2. Ethic. & D. Thomas. 2. 2. quæst. 166. art. 2. ad 3. ubi ait, quod, ut homo efficiatur studiosus, opus est, ut caveat ab his, ad quæ natura maximè inclinat; Imò si admittere velimus, non reperiri in nobis hanc malam inclinationem, prout contendit probare Menoch. lib. 5. præsumpt. 1. à nu. 7. usque ad 16. adhuc oriretur ex vitâ

visit malè ante ad hanc suspicio, quemadmodum ipse tenuit *ibid. num. 32. & præsumpt. 32. num. 1.*

3 Ego autem negarem id, quod Menochius omnibus nervis nititur probare, malam scilicet inclinationem in nobis non reperiri. Fateor, naturæ principia esse talia, secundum quæ opitulante Deo & ipsam felicitatem naturalem assequi possumus, juxta D. Thom. 1.2. *quæst. 63. art. 1.* Fateor pariter, apud aliquos receptam esse Durandi opinionem in 2. sent. dist. 32. *quæst. 3.* quæ habetur, peccatum originale non lae-
cus ac actuale, non esse in essentia animæ, sed in potentia sola. Fateor tandem, copiosam fuisse Christi Redemptionem, ut restituti, quemadmodum ait Menochius *ibidem num. 12.* verè dicamur primævo statui bonitatis.

Negari tamen non potest, nos adhuc esse veluti Centauris similes, habentesque legem in membris nostris, ut Apostoli verbis utar, repugnantem legi Dei, quarè Div. Ambrosius, liberum Arbitrium, quale nobis hodie est, vulneratum vocat; quinimò & illud claudicare, ait Augustinus apud Pallavic. *hist. lib. 1. cap. 15. num. 5.* Hinc scripsit

4 Stobæus *serm. 44.* Cogita connatum esse hominibus peccatum. Atque Metrodones apud eundem *serm. 14.* tribale venenū generationis nobis omnibus infusum esse. Hanc ad malum pronitatem unusquisque nostrorum in se experitur, & per primum peccatum humana natura corrupta fuit. *Genes. 8. & cap. omnes 12. quæst. 1.* ubi referuntur verba Concilii Toletani quarti *cap. 23.* Omnis ætas ab adolescentiâ in malum prona est. Verum quia hujusmodi propensio non est tanta, quominus rectè operemur, licet aliquo cum labore, hinc est, quod cum suspicari de aliquo, de cujus vitâ antea nihil constet, sit ei in præjudicium, debemus semper quælibet præsumere innocentem, dummodò non agatur de alterius præjudicio; nam tunc non præsumitur quis bonus: Menoch. *ibid. num. 19. & D. Thomas 1.2. q. 70. art. 3. in respons. ad 2.* cujus verba lubet huc adducere: De quolibet præsumendum est boni, nisi appareat contrarium, dummodò non cogas ad periculū alterius, quia tunc ad-

bibenda est cautela, ut non defacili uni-
cuique credatur.

5 Ad eliciendū igitur iudiciū, in primis spectanda sunt (inquit Quintilianus *lib. 5. institut. Orator. cap. 19.*) antea dicta; & Ex pratoribus enim altissimi solent præsentia, cui consonat illud Ciceronis in orat. pro Aulo Cluentio: *Perinde, ut opinio est de cujusque moribus, ita quod ab eo factum sit, exalumni potest;* unde effluxit regula, quod semel malus, semper præsumatur malus: *cap. semel malus, de regul. jur. in 6. & l. non omnes S. à Barbaris, ff. de re milit. ubi, si miles malè ante se gessit in utilitatem, de eo suspicari possumus, quod in futurum malè quoque se gerat: Param. de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 9. num. 60. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 32. per tot. Malcard. de probat. vol. 2. conclus. 1003. n. 37. Matthæu de re etim. cap. 36. num. 32. Ca-
lzer, in præf. crimin. pag. 61. Petr. Pecc. in reg. 8. num. 3. latè Christoph. Crispius de iudiciis delict. par. 1. cap. 104. & Nicol. Everhard. in loc. argumentor. legal. loc. à tempore ad tempus.*

7 Hæc autem suspicio, quæ juris appellari potest, ad tradita per Menoch. *ibidem num. 17.* insurgit respectu cuiuscumque criminis; unde qui semel fidem non observat, obnoxius est suspicioni, quod in posterum eam non sit servaturus: Bald. in l. Cornelia ff. ad S. G. Sylla, & in l. 3. C. de Episc. audien. Hinc est etiam, quod qui semel est fallarius, credatur futurus talis: Aretin. in leg. si ex falsis, & l. penult. C. de transact. & qui homicidium commisit, reputetur occidisse eum, cujus homicida ignoratur: Alciat. in tract. de præsumpt. præsumpt. 7. num. 5.

8 Et insurgit respectu tam præteriti, quam futuri criminis. Quò ad præteritum, tenet Alciatus in tract. de præsumpt. præsumpt. 9. Everhard ubi supra num. 19. & propterea Vidua fornicatrix creditur idem fecisse vivente Marito. Hujusmodi suspicio tamen levis ascribitur à Malcard. *dist. conclus. 1003. numer. 17.* ac tali pacto concordantur opinioniones hæc in re inter se discordantes. Nam ex notitiâ similis perpetrati criminis negari nequit, oriri quamdam suspensionem, tamen levem, ex eo quod, si crimen aliud fuisset peractum, utique de

eo apparuisset post aliquod tēporis spatium, undē non est efficaciter suspicandus. Præterquā quod in occultis accipere debemus interpretationem in meliorem partem: *Cap. si omnia 6. qu. 1. & cap. ex sua, de Sorisleg.* Quod ad futurum probat Everhard. *loco cit. num. 18.* Malcard. *ubi supra num. 44. & Menoch. d. præsumpt. 32. num. 44. & 45.* his tamen limitationibus.

- 9 Prima est, quod talis suspicio non procedat, nisi in eodem genere criminis: Malcard. *ibid.* Barbof. *in regula, qui semel, num. 8.* Petrus Pecch. *in ead. reg. num. 7.* vel illi simili, & cum quo connexitatem, seu dependentiam habeat: Menoch. *dist. præsumpt. 32. num. 23. & 24.* Farinac. *in praxi criminali quæst. 23. num. 3.* Ratio est, quoniam à similibus fieri potest argumentum: Jacobus Aretinus *apud Bartol. in l. Cassius num. 2. ff. de Senas.* scribens, quod scmel malus in una re, semper præsumitur mala facere in aliā, & simili: Meehov. *lib. 6. Philosophia Paramet. cap. 1.*

- 10 Cæterum qui malus est in uno, habet non modicam præsumptionem contra se, quod malus sit in aliis, licet dissimilibus: quoniam unum peccatum est causa alterius, secundum illud *Psalm. 124.* Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: Quibus in verbis Regius Vates vocavit peccata, obligationes, quasi quod primum peccatum de se obliget ad aliud, scribente etiam S. Greg. *lib. 25. Moral. cap. 13.* Peccatum, quod per penitentiam citius non deletur, peccatum est, & causa peccati. Cecinit Juvenalis.

Quis —

Peccandi finem imposuit sibi? Quando recepit

Ejectum semel attrisā de fronte ruborem?

Quisnam hominum est, quem in contentum videris uno

Flagitio?

Videas D. Th. *part. 2. quæst. 75. artic. 4.* ubi ostendit, quod unum peccatum est causa alterius, & D. Ang. *Ennaras. in Psalm. 57.*

- 11 Secunda, quod non procedat, quoties crimen sit per naturam, seu a ratem alterabile, ut de crimine libidinis

in juvene non præsumendo in *juv. fact. sene: Menoch. ibidem, nu. 43. & lib. 6. præsumpt. 37. n. 35.* ubi hoc casu præsumi (cessante causā) voluntatis mutationem, quia illecebre carnis in sene deficiunt, & senex futurę incontinentię suspicionem aufert. Atteodantur verba Pclagii Papæ ad Episcopū Florentinū, quæ referuntur in *c. Fraternitatis dist. 34.* Et atas istius, de quo agitur, futura incontinentie suspicionem aufert. dignoscitur. Suffragatur Seneca *declamas. 2.* ibi: *Adolescens luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit.* Ratio huius est frigiditas, quæ (ut inquit Galenus. *lib. 5. de sanitatē tuenda, & Aristot. lib. 7. hyffor. animal. cap. 3. in fine*) senilis corporis statum comitatur. Imò etiam loquendo de aliis vitiis, avaritiæ exceptā, nequit suspicari hominem senem malum esse ex eo quod in juventute malus fuerit: Et enim senex habet majus motivum probitatis, scribente S. Cypriano: *Plus omnibus religioni operam dare, senibus convenit, quos præsentis seculi florida atas transacta reliquit.* Quare S. Amb. *relatus in cap. in sollicitudine de penis. dist. 3.* videtur docere, in senibus penitentiam præsumi. Tunc enim maxime urgeatur, ait, cum erro cedit. Democriti vox erat apud Stobæum *Serm. 212. Robur: & forma corporis bona sunt: senectus autem, flos temperantia, & prudentia.* Æschines apud eundem *ibid.* Senectus iustus est juvenis.

Tertia, quod locum non habeat, quando, qui malè vixerit, jam respue-rit, saltem per triennium: Malcard. *dist. Conclus. 41.* Menoch. *dist. præsumpt. 32. nu. 30.* & ante istos, Salicet. *in l. si fidei-jussor. S. fin. ff. qui testis. cogat.* Alciat. *de præsumpt. 3. n. 3.* Jalon. *in l. si prius n. 42. ff. de nov. oper. nunciat.* Tusch. *concl. 28. n. 24.* Ubi scribit, quod si quis probaret bonam famā per triennium, probaret emendationem: Roman. *Conf. 236.* Et ratio est, quia per triennium lapsum præsumitur quis de malo effectus bonus, & de crimine emendatus: Gomez. *in Regula. Cancell. in Reg. de Trien.* Farinac. *cit. num. 27.* & alii plures, & præsumptio una tollitur per aliam: *l. cum qui, C. de Epif. & Cler. cap. ab hīs 11. quæst. 3.*

Addit Menoch. *nu. 41.* prædicta procedere, dummodò post penitentiam.

non sit relapsus. Imò sufficere, quod quem simpliciter pœnuerit, dummodo hoc appareat per aliquem actum non æquiuocum.

PRÆLIMINARE IX.

Ex Diffis.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex malè dictis oritur suspicio.
- 2 Dolus ex malè dictis quando arguitur?
- 3 Crimen falsi quando suspicari possit in instrumento.
- 4 Homicidium suspicari licet in eo, qui mortem occisi ante tempus nunciavit.
- 5 Suspicio oritur ex dictis tàm prolatis, tàm scriptis.
- 6 Diffa, vel scripta, ut suspicionem inducant, non debent esse æquivoca, nisi prolata sint à Viro mala fama.
- 7 Suspicio ex dictis liberis, & clavis debet oriri.

1 **E**X malè dictis oriri suspicionem, testatur ipsa sermonis definitio, quam Julius Scaliger de *caus. ling. lat. lib. 1. c. 4.* in medium exhibet, dum ait, esse dispositionem vocum ad interpretandum animum: Declaratur ergò animus, & dicitur talis, qualem prolata verba significant, ut quoque habetur in *l. Labeo §. Servius fateretur, ff. de suppellectile legata late Eymor in 3. part. direc. in tit. de signis, & indic. exterioribus, & ibid. Peña comm. 24. vers. verum nos, & vers. illa facta Albertinus de agnoscend. assert. quæst. 3. Paramus de orig. Sac. Ingu. lib. 3. q. 9. a num. 87. Sels. decis. Aragon. vol. 4. decis. 450. num. 2. unde rectè orationem appellavit Cic. in 1. de legibus mentis interpretem, cui consonat, quod dixit Bald. in c. Mandatum, in princ. de rescript. mentem scilicet esse radicem verborum, & substantiam primam: Cor esse Imperatorem lingue, & sub jugo mentis, verba consistere, tamquam sub proprio originali: Ob id antiquitus Loquere, & cognoscere te; quod aliis verbis exprimit illud Euang. Loquelæ tuæ manifestæ te facit. Immo, iuxta Castiod. lib. 3. nullum reperiri potest ta-*

lus mentis nostræ testimonium, quam qualitas inspecta verborum, quæ multipliciter considerari potest: Animadvertendum enim est, an reus de facti veritate rogatus varius sit, incensans, titubans: Christof. Crusius De indicis delict. par. 1. cap. 13. per totum, ubi variatio, & titubatio vocantur signa malæ conscientie; Item, an ejus sermo soleat esse mendax; nam, ut ait D. Christof. Homo mendacis deditus, nil, nisi prævium, & pessimum excogitare potest: latè Crusius ubi supra cap. 34. similiter, an ipse aliquod malum minatus sit, quod postea subsequatur, iuxta eundem Crusium loco citato cap. 35. ubi, quod minæ ad torturam indicium faciunt. An pariter in sermone soleat esse maledicus: siquidem maledici, & obredatores præsumuntur ad peccandum proniores, ut prosequitur Crusius, de quo suprâ, cap. 29. Animadvertendum est etiam, an reus ante delicta alicui in aurem locutus sit; nam si homo, cui insurrexit, paulo post delinquit, inde indicium ad torturam depromi, ait ex Baldo, & Pecc. idem Crusius diffâ par. 1. cap. 58. n. 8.

Benè igitur ex malè dictis inducitur suspicio, ita ut credi possit quodcumque crimen commissum, prout verba præferant.

2 Si enim intelligimus de dolo, utique arguitur ex dictis falsitatem continentibus *l. si quis affirmaverit, §. 1. & l. quod venditor, ff. de dolo, Mascard. de probat. comel. §. 31. num. 19. & 76.* quare impetrans rescriptum, expressi falsis qualitatibus, dolosè id egisse præsumitur: Crauet. in cons. 282. num. 8., oportet tamen, ut inferatur ex hujusmodi dictis dolus, quod mendax consequatur aliquod commodum. Ruin. cons. 29. num. 9. lib. 1. Si loquimur de crimine simoniæ, ejus suspicio dubio procul oritur ex dictis, quibus resignans. expressè protestatur, se resignare ad commodum alterius, & valdè infestat, ut illi conferatur Beneficium, Castiod. decis. 2. num. 5.

3 Si sermo sit de crimine falsi, maxime licitum erit suspicari, illud adesse in instrumento, quando quis assertit in iudicio, nolle uti ipso Instrumento eâ de re confecto, sed velle probare testi-

bus: *Corn. in Conf. 223 col. 2. Crau. in conf. 134. num. 3. & 31.*

- 4 Tandem si intelligatur de homicidio, certum est, rectè nos suspicari, illum esse ipsius conscium, qui antè tempus verisimile, quo fama verè potuisti ibi pervenire, mortem nuntiavit occisi. *Ripa lib. 1. respons. cap. 16. num. 3.* Quà in re egregiam habemus Ciceronis auctoritatem pro Sexto Roscio Amerino; *Occisus est*, inquit Tullius, *à cena rediens; nondùm lucebat, cum America scitum est. Quid hic incredibilis cursus? Quid hæc tanta celeritas, festinatioque significat? Non quæro, quis percussisset; nihil est, Glaucia, quod metuas; non excusio te, si quid fortè ferre habuisti, non scrutor: Nihil ad me arbitror pertinere, quoniam cuius consilio occisus sit, invenio; cuius manu percussus sis, non laboro.* Idcirco, si quis manifestet alicui, imminere magnum periculum, quod subsequatur, dicitur conscius delicti, & punitur eadem penà, quâ plecteretur, si delictum perpetrasset, juxta Bartoli sententiam, propter quam tamen ipsius Bartoli animam in inferno cruciari, asseruit Baldus, ut videre est penès Crus. de iudiciis delicti. par. 1. cap. 58. num. 13.

- 5 Nec interest ad induendam suspicionem, an huiusmodi dicta sint tantummodo prolata, vel scriptis exarata: scriptura enim est quid accidentale, nec sermonis significationem variat, & propterea tam oritur suspicio, quod Uxor sit ulterius commissura, ex eo quod ore tenus proferat verba impudica erga aliquem, quam si per litteras amatorias quid simile scribat, ut probant Crus. de iudiciis delicti. par. 2. cap. 7. n. 7. De Amen. de delictis. 4. §. 4. num. 11. & Sperell. decis. 136. num. 29.

- 6 Oportet tantum, quod huiusmodi dicta non sint æquivoca, quibus non inducitur criminis suspicio; & quod non oriatur ex ipsis præsumptio hæresis, cum ipsa sumenda sint in sensu Catholico, dixit Castropal. oper. moral. p. 1. tract. 4. dist. 3. punct. 3. num. 4. nili mala famæ loquentis aliter suadeat, quia propositio ambigua Viri bonæ famæ non est interpretanda in sensu hæretico. Tondut. resol. benefical. cap. 34. nu. 7. Aptissimum apud Ludovicum Bail. in sum. Concil.

to. 2. p. 76. col. 2. habemus exemplum in Liberio Summ. Pont. Hic enim approbavit formulam fidei à semi-arrianis in Syn. Sirmien. confectam, in quâ, suppresso nomine *confubstantialis*, filius Dei dicebatur, *Patri similis*: Porro *si similis* verbum ambiguum est. Hinc à Semi-arrianis Hæreticis prolatum excludere intelligebatur confubstantialitatem. Filii cum Patre; At secus à Liberio Papa pronunciarum, qui semper fuerat, & erat tunc Catholicus, quidquid crocitet Maimburgus.

Non obstat quidquid dicat in contrarium Card. de Lugo de virt. fid. Divinae, disp. 14. sect. 2. num. 9. nempe quod re verà talia verba suspicionem inducant, quia per accidens eam occultant. Nescio enim quomodo iure dici possit, quod per accidens occultent, dum requiruntur verba certa, & univoca ad detegendam hæresim, & ratio est, quia ea interpretatio, quæ referri potest ad delictum, refert ad non delictum. Burfat. conf. 278. num. 6. lib. 3. Tondut. resol. benefical. 34. num. 7. in fine. Paul. Christin. decis. Belgicæ. tom. 1. decis. 97. Sperell. decis. 1. or. Eccles. 175. num. 1.

- 7 Oportet etiam, quod sint libera, clara, & ideo non signis, quæ sint imperceptibilia, notata; non fatua, sed significativa eorum, quæ sunt in animo, ad hoc ut inducant suspicionem criminis; tamen ad inferendam suspicionem insaniz requiratur, ut sint inordinata, & fatua. c. legimus 93. distincti. ac interrogationibus, vel sibi met parum coherentia, Alex. Rauden. in comment. de Analogis cap. 30. num. 39. Quamobrem legimus apud Gonguinum lib. 9. hist. Franc. Carolum VI. Galliarum Regem, cum insanire incepisset, verba parum sibi coherentia, atque inordinata loqui consuevisse.

P R A E L I M I N A R E X.

Ex factis.

S U M M A R I U M.

- 1 Suspicio ex factis plus validior, quàm ex dictis.
- 2 Facta dupliciter consideranda, vel ut antecedentia, vel ut consequentia.

- 3 Ex factis antecedentibus oritur suspicio.
 4 Item ex factis consequentibus.
 5 Facta, ut suspensionem inducant, debent esse univoca.

1 Inter suspicionis causas hæcque allatas nulla major, quam ea, quæ ex dictis habetur; superest alia adhuc validior, & est, quæ ex factis: Quippè plus factio, quam verbis meus declaratur *e. delicti filii*, *il secundo*, *de appell.*, & ibi Dec. in 2. notab. Albertin. *de agnoscend. assert. quest. 3. num. 7. & quest. 30. num. 2. Zanchin. de hæres. cap. 22. num. 7. Sch. decis. 440. num. 8. & decis. 450. nu. 2. vol. 4. Param. de orig. Inqui. lib. 3. quest. 9. à num. 90.* qui plures citat: nam cum notitiæ eorum, quæ intrinsecus extant, ex extrinsecis hauriantur. Specul. *in tit. de advocat. §. 5. vers. idem non videat*, & inter extrinsecas nil factio aptius animum patefaciat, quoniam ad illud peragendum majora requiruntur, jure merito propterea facta dicuntur principaliter apta ad declarandum animum facientis Johann. Borcholten. in *Pandect. de acquirend. vel amittend. possess. comment. cap. 3. pag. 85.* & quidem nonne suspicaremur, malè de fide sentire eos, quos videremus ad aras idolorum thus incendere; demones colere, & invocare; ab illisque responsa petere? *Param. ubi supra.*

2 Porro dupliciter considerari possunt facta vel uti antecedentia, vel uti consequentia; sive vel uti præparatoria, vel uti accessoria, cum illa antecedant, hæc subsequantur crimen, seu factum principale. Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 3. n. 2.* Ex factis antecedentibus oritur suspicio ejus criminis, quod illa proximè subsequitur. Bartol. in *l. 2. n. 5. ff. de jurisdict. omni judic. & in l. ambitiosa 22. ff. de Decretis ab ordin. fact.* Hinc si quis arma, scalas, & alia instrumenta ad delinquendum apta, &

3 idonea sibi comparaverit, vel fabricaverit, & in vicinia subsequutum sit homicidium, vel adulterium, indicium contra emptorem exoritur. Christoph. Crusius *de indic. delict. part. 1. cap. 16. num. 1.* Narrat proinde Blanc. *de indic. in l. fin. n. 6. ff. de gg. se vidisse*, quod quidam fecerit experientiam super arma-

turâ eum pugione an pertransirêt? qui die sequenti hominem occiderat, & subdit, quæstioni subactum fuisse confessum, quod idcò pupugisset armaturam, quò periculum faceret, an pugio etiam per ossa humana transiret esset.

4 Quod dictum est de factis antecedentibus, seu præparatoriis, idem dicendum de factis consequentibus, ex ipsis, scilicet oriri suspensionem ejus criminis, quod illa tanquam lignum immediatè antecedit. Idcirco præsumitur reus, qui confestim post patratum maleficium fugit, & per loca invia, & insolita currit. Bartol. in *l. 1. ff. de bon. eor. Cochman. respons. 1. num. 743. passim vagante*, Crusius, *de quo supra, cap. 11.* Sic etiam dicitur oriri indicium adversus eum, qui reum criminis malitiosè celat, maxime quoties occultator visus sit præsens reo, quando delictum perpetravit, idem Crus. *loco cit. cap. 19.*

5 Quemadmodum autem superius explicatum est de dictis, ita quoque dici debet. de factis, scilicet oportere, illa esse univoca, & talia, ut ipsa per se importent crimen: Ugolin. *de Censur. Papæ refer. 2. part. cap. 1. §. 1. num. 17.* Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap. 8. num. 7.* Alberghin. *Man. cap. 2. num. 2.* apud quos habetur, oportere, actus hæresis suspicionis inductivos esse tales, ut, qui eos exercet, communiter reputetur hæreticus. Hinc est, ex actibus indifferentibus non induci criminis suspensionem, prout in terminis hæresis firmant Sayr. in *Tbassaur. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 26.* Del Bene *de offic. S. Inquis. par. 1. dub. 12. num. 5.* Tondut. *resol. benefical. par. 1. cap. 34. num. 7.*

P R A E L I M I N A R E X I.

Ex Amicis.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex Amicis improbis oritur suspicio.
 2 Ratio, quia inter dissimiles rara est concordia.
 3 Aristotelis dictum: Amicus non est aliud, quam una anima in duobus corporibus.
 4 Amicus sufficit Amici mores suis similes.

imp. 5. *les reddere. Ferdinandus Imperatoris dictum.*

5. *Facilius vitia quam virtutes amicitia acquiruntur.*

6. *Catholicorum egregia exempla in Hæreticis evitandis.*

7. *Ex omnibus actibus amicitia oritur suspicio.*

1. **E**X amicis improbis inducitur etiam suspicio; Nam Regius psalter canit. *Cum Sancto Sanctus eris. cum electo electus eris. & cum perverso perversus.* Cui Salomon consonat dicens: *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit. amicus stultorum similis efficietur.* Ad idem facit Euripidis sententia in Phœnice, qui ait: *Mala improborum consuetudo sui placet. is. qui fiet vir. non rogo. sciens sodalium illum convenire moribus.* Nec præterendum est Theognidis monitum à Platone in Memnone. & à Xenophonte in convivio relatum.

Iusta docent iusti: pravus convixerit ante. Quæ fuerat probitas. protinus effugies.

Unde Obsoptus in suo poemate lib. 1. pag. mibi 8.

A sociis de te subjurgis opinio vulgi. Fama perit pravo clara sodalizio.

Ergo graves tibi junge viros. tibi junge modestos.

Si famam clara nobilitatis amat.

2. Ratio est. quia. ut ait idem Obsoptus: *Inter dissimiles rara est concordia;* nam. ut inquit Plato. *pares cum paribus jucundissime congregantur;* & communi adagio dici solet: *Amicus est alter ego;* Immo etiam: *Anima est magis ubi amat. quam ubi animas:* Quam sententiam.

3. videtur quoque protulisse Aristoteles. quando interrogatus. ut retort Diogenes Laert. in ejus vita pag. mibi 277. respondit. *Amicum nil aliud esse. quam unam animam in duobus corporibus habitantem;*

Quare bene Salustius: *Idem velle. atque idem nolle. ea demum firma amicitia est.* Talis fuit illa Ciceronis. cujus Amici pari doctrinâ excellebant. quemadmodum ipse facetur. inquit: *Quum.*

quotidie mecum haberem homines doctissimos. Immo idem Tullius plus diligebat Pomponium Atticum. quam Q. Atticum sibi ætatem. ut indicari possit (sunt verba Cornelii in Vita Pomponii) plus in amicitia valere similitudinem morum.

quam affinitatem: Rectè igitur à malâ voluntate unius amici. inferri potest ad voluntatem alterius. Christof. Crus. de indicibus delictorum par. 1. cap. 8. per totum.

4. Alia accedit ratio. amicum scilicet ex se sufficientem esse alterius amici mores suis similes reddere. id. quod minime ignoravit Rex ille Ferdinandus. qui cum Principem Puerum Caroli V. fratrem. quorum Avus erat. è fenestra Palatii conspexisset Cardinali Ximénio sociatum deambulanti. cum altiori voce sic alloquutus est: *Euge nepos tali comite. à cuius latere. si quid mibi credis. nunquam discedes.* teste Donio d' Attichy. in Flor. histor. S.R.E. Cardinal. tom. 3. in vita ejusdem Cardinal. num. 64. pag. mibi 24. Facilius verò. quam virtutes. vitia. velut contagia. traduntur ab amicis invicem. fumunturque morbi animorum. ut ait Liplius lib. 1. epi. 8. inde illud Palingen. in Cancro.

— *Quos esse malos nosti. aufuge namque. Haud facile esse tribulos. & spinas inter eundem.*

Illesos habuisse pedes. illesaque crura.

Ob id etiam ex improbis amicis inducitur suspicio. præcipuè si ipsi hæresi crimine suo infecti. Hoc enim. non secus ac Cancro. serpiter. Idcoque legimus apud Theod. lib. 4. bist. Eccles. ap. 12.

6. & Baron. tom. 4. ann. 370. Eunonium Episcopum Arriarum adeo infectum fuisse Catholicis Civitatis Samosata. cui ille præerat. ut ne balnea quidem ingredi voluerint. in quibus ipse lotus fuerat. nisi abjectâ prius aquâ. quæ membra illius hæretici tetigerat. & eodem pariter odio prosequutos fuisse. Lucium ejus Successorem. eadem hæresi infectum. ac non minori sollicitudine eum vitasse. quod clarè enituit quadam die. cum ipse mulo insidens transiret per Plateam. ubi aliquot pueri pilâ ludebant. nam fortè accidit. ut ipsa dum pila ad terram delapsa volutabatur. in pedes dictæ mulæ immineret. tunc alto clamore oborto puerorum dolentium. eorum pilam contaminatam fuisse. & infectionem contraxisse à contactu vestitus illius hæretici. ad pilam purgandam se contulerunt. & accenso virgarum fasciculo. ipsam sæpius duxerunt. & tradiderunt. ut quoque narrat

Merc.

Merbes. in *summâ Christian. par. 1.2. qu. 57. pag. 175. col. 2.*

- 7 Cum autem inter amicitie actus adnumerentur, amicis inservire; ipsorum sermones, seu prolatos, seu scriptos lubenter audire; ad ipsos literas deferre ipsisque auxilium, & pecuniam præstare, ac hujusmodi alia: hæc omnia erunt inductiva suspitionis, prout in terminis hæresis testatur Facinacc. *de hæresi quæst. 192. num. 55.* sed de his omnibus in suâ sede.

P R A E L I M I N A R E X I I.

Quid sit Hæresis.

S U M M A R I U M.

- 1 *A rei principio tractatus ejus exordien-
dus est.*
- 2 *Hæresis esbymologia unde proveniat:
tres sententia ad hoc.*
- 3 *Vera hæresis etymologia.*
- 4 *In quo sensu Scriptores Ecclesiastici ac-
ceperunt hæresim.*
- 5 *Hæresis hodiè semper in malam partem
accipitur.*
- 6 *Hæresis nomen quos comprehendat pro-
priè.*
- 7 *Hæresis definitio quid rei.*

- 1 **E**T quia res attingenda est per sua principia, quibus pro fundamentis politis, ad particularia descendere liceat, ut quantum fieri possit, nil amplius circa quod agitur, desideretur, operæpretium duxi, ipsam quoque hæresim, de ejus suspectis tractamus, explicare, quid & quodplex sit. In ipsâ definitione secundum nomen oritur inter Doctores quæstio, unde Hæresis Etymologia proveniat: Quidam enim tenent, quod ab *Erro* dicatur, videlicet ab errore recti, & deviatione à recto, juxta rectitudinem Sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ; Alii affirmant, Hæresim ab *Erisco* dici, quod in idem sonat, ac *Divido*, quasi Divisionem ab unitate fidei. Nonnulli credunt, provenire à verbo *Hæreo*, cum hærenicus firmiter erroribus in hæreat, Ecclesiæ veritate neglectâ: sed supradictis opinionibus posthabitis, quas reiciunt Card. de Turrecrem.

in *cap. Hæresis 24. quæst. 3.* Baldell. *de fid. & infidelit. disp. 21. num. 1.* Tholosan. in *Syntagmas par. 3. lib. 33. cap. 4.* Cum istis crederem, verum, & proprium Hæresis Etymon Electionem significare à verbo græco *ἐκλογή*, quod latine in Electionem sonat, ex auctoritate D. Hieronymi, de qua in *Cap. Hæresis 24. qu. 3.* & ibi communiter Interpretes Tertullian. de *Prescript. Hæreticorum. num. 6. litt. B.* Duall. in 2. 2. D. Thom. de *Peccat. fidei opposit. quæst. 7. de Hæresi. art. 1. tom. 2.* Philipp. Gamachæus in *primam secundam D. Thomæ quæst. 11. de Hæresi. cap. 35. tom. 1.* Thomassin. *Theolog. dogmatic. tom. 3. tract. 1. cap. 13. num. 1.* Io: Lanojus *Epistol. 15. num. 692. par. 7.* Royas *de Hæretic. singular. 73. in princ.* Crespet. *summ. Cathol. fid. verbo Hæresis. pag. 433.* Anneus Robert. *Rer. judicatar. lib. 1. cap. 12. pag. 218 circa finem* Canis. in *Juris canon. Summ. lib. 3. tit. 25.* Quapropter, quoties opinio sive vera, sive falsa, electa est ab aliquo, Hæresis dici potest: sic antiquitus quatuor dicebantur esse Principes Philosophorum hæreses: *Academica. Peripatetica. Stoica: & Epicurea*, quas signat Maroin Cirl.

*Si me tam summâ sapientia pangeres Arce,
Quatuor antiquis, quæ hæresibus est data
consors.*

Et Cic. de Catone Stoico: *Est in eâ hæresis, quæ nullum sequitur florem orationis, nec dilatat argumentum; sed minutis interrogatiunculis, & quasi punctis, quod vult, efficit; ac lib. 14. epist. 16.* meminit hæresis Vestorianæ, quia Vestorius alienus erat à dialecticis, ut ipse alibi explicat.

- 4 In materiâ autem fidei, qui Christum, ejus fidem, & Ecclesiam; ac in eâ receptam, & propagatam doctrinam diligit, is ex eâ nihil prælegit, sed roram deligit, & amplectitur, & proinde, qui ex ipsâ aliquam propositionem sibi tantummodo credendam eligit, in Hæresim incurrere dicitur, dum fides in rebus jam definitis nulli electioni famulatur, seu arbitrio proprio, sed alieno, nempe Dei, & Ecclesiæ: Si quidem in credendo Deo revelanti, aut Ecclesiæ, quæ ab eo auctoritatem infallibilem proponendi res ipsas fidei habet, arbitrium, & judicium proprium submittimus, atque, ut in-

quit Apostolus, captivamus; idcirco cum prius electio, seu Hæresis in bonam partem significaret, hodiè apud Christianos semper in malam partem intelligitur, ita ut errorem tantummodo, & falsæ sententiæ electionem importet, *Fermosin. tract. crimin. tract. 2. ad tit. de Hæretic. num. 7. Petricc. de milit. & Triump. Eccles. lib. 1. disp. 2. vers. videntur igitur Ricciullus de jur. personar. lib. 5. cap. 1. num. 1. Scaccia de judic. lib. 1. qu. 7. nu. 5. secundum quam significationem latè sumptam omnes, qui extra Catholicam Ecclesiam sunt, etiam Judeos, Idololatrias, & ejuscumque generis infideles complectitur, Tholosan. ubi supra. num. 5. Vignat. de hæret. qu. 2. num. 31. Zanehin. de hæret. cap. 2. nu. 14. 15. 18. & seqq.*

6 Propriè autem ad solos Christianos à Catholicis Sæctionibus discedentes pertinet, ut inquit Glossa in Clement. unicà de usuris, Gundisalvus Villadiego, qu. 2. de hæreticis, Tholosan. ubi supra Vignat. dict. qu. 2. num. 34. & Ghirland. post eundem loco citato num. 3. Scacc. de Sent. & re judic. gloss. 1. qu. 1. num. 179. in fin. Limborch. bistor. Inquisit. lib. 3. cap. 1. Vossius in etym. Rom. verb. hæresis, ubi ait, quod Christianis aïonem est Dogma adversans principis Religionis Christianæ: In quo sensu nos modò illam accipimus, prout in foro Ecclesiastico regulariter accipi solet, idèoque dicimus:

7 Hæresim esse errorem Intellectus voluntarium contrà aliquam propositionem Catholicam cum pertinaciâ assertum ab eo, qui baptismum accepit; sic communiter definitam per Covarvu. lib. 3. var. cap. 1. num. 2. Sanctarell. de hæresi cap. 1. dub. 1. num. 2. Fagnan. in cap. damnamus. num. 21. de summâ Trinit. Ricciull. de Jure person. lib. 5. cap. 1. num. 1. Merbel. in summâ Christian. par. 1. 2. qu. 55. pag. 163. col. 1. Volp. resolut. moral. 81. num. 3. Petricc. de Milit. Eccles. dict. lib. 1. disp. 2. Fermosin. tract. crimin. tract. 2. ad tit. de Hæret. num. 10. Campanil. diversor. jur. canon. rubr. 11. cap. 26. num. 28. Sell. decif. Aragon. vol. 4. decif. 439. & 440.

Ut autem hæc definitio liqueat, agendum est:

- De errore intellectus,
- De errore voluntario,
- De errore contra aliquam propositionem Catholicam,
- De errore cum pertinaciâ,
- De errore in eo, qui Baptismum recipit.

PRAELIMINARE XIII.

De errore intellectus.

S U M M A R I U M.

- 1 Omnis hæresis est cum errore, quia sub genere vitiorum.
- 2 Quomodo dicatur hæreticus ille, qui exterius tantum fidem negat.
- 3 An sit hæreticus qui proficitur Catholicam propositionem, credens eam esse hæreticam.
- Percutians Laicum, credens percutere Clericum, non est excommunicatus.
- 4 Ratio.
- 5 Defendens opinionem hæreticam, nequit dici hæreticus, si errorem suum supponeret iudicio Sedis Apostolicae.

IN definitione superius allatâ dicitur, error intellectus, nam nulla hæresis reperitur absque erroneo iudicio: Sanctarell. de hæresi, cap. 1. dub. 1. n. 2. post medium, Anton. Escobar. in Theol. moral. 10. 6. lib. 47. cap. 8. n. 56. Fermosin. tract. crimin. tract. 2. n. 11. & seqq. Sell. decif. d. vol. 4. pecif. 440. cum ipsa sit sub genere vitiorum, idèoque non nisi vitium, & errorem continere potest, sicut è contra fides, cui opponitur hæresis; tamquam virtus necessitati includit actum virtutis, videlicet verum assensum errori, & falsitati: contrarium, ut bene ponderat Bordon. in Tribun. cap. 9. num. 6. Fermosin. dict. tract. 2. num. 12. & 13: Et quamvis, qui in fide non errat, exterius tamen negat articulum fidei, sit hæreticus, prout tenent Caiet. 2. 2. quæst. 12. art. 2. in fin. & qu. 44. art. 1. ad finem, Castro-Palao in oper. moral. par. 1. tract. 4. disp. 3. punct. 2. nu. 16. (de quâ re latè Antonius Escobar. in Theol. Moral. tom. 6. lib. 47. dict. cap. 8. num. 62.) Hoc tamen locum sibi vindicat in foro exteriori Ecclesiâ enim de externis, non de occultis.

occultis iudicat. Ricciull. *de jur. person. lib. 5. de heres. cap. 3. num. 4.* Simanch. *de cathol. inq. tit. 13. n. 15.* Repet. Inquisit. verbo probatio, *vers. nota.* Rojas. *de heret. 1. part. n. 304. & seqq.* Farinacc. *de heresi quæst. 179. num. 55. & seqq.* Castro-Pal. *oper. moral. par. 1. tract. 41. disp. 3. punct. 2. n. 17.* Anton. Elcobar. *ubi supra.* Cum igitur semper sit necessarius error in intellectu ad constituendam rationem formalem hæresis, ut etiam dixit Ricciull. *ibidem, cap. 1. num. 4. in fin. con-*
 sequenter putat Simanch. *de Catholice. inq. tit. 3. 1. num. 9. vers. proinde*, quem-
 piam non esse hæreticum, si profiteatur opinionem Catholicam, & veram, cre-
 dens, eam esse contrâ Catholicam ver-
 ritatem, quemadmodum, qui credens percuteret Clericum, & realiter percu-
 tiat Laicum, non incurrit excommunica-
 tionem Canonis. *Si quis suadente &c.* At
 reverâ hæreticum esse, probant Ric-
 ciull. *loc. cit. cap. 5. num. 3.* Farinacc. *qu. 179. num. 2. vers. quod è contrâ.* Baldell.
de fide, & infidelitate, disput. 32. num. 12.
De Lug. de fide, disput. 17. Sect. 5. n. 85.
 & plures alii, relati per Pueron. *ad Bul-*
lam Cæna, cap. 1. num. 69. Del Bene *de*
offic. Inquis. dub. 13. sect. 7. num. 9. & Ca-
 ramuel. *Theol. fundam. num. 1356. in Re-*
sol. casuum. Ratio est, quoniam in sic cre-
 dendo quis regulatur non à lumine su-
 pernaturali, sed à lumine proprio, se-
 quens discursum sui intellectus, quem
 submittere deberet; cum Fides sit re-
 rum non apparentium. Quare non cre-
 dens formalitèr, quod tenet Ecclesia,
 at materialitèr tantum ex parte obiecti,
 nequit dici, quod non sit in errore.
 Ricciull. *ibidem, num. 6.* Sanchez. *ad*
præcept. lib. 2. cap. 7. num. 30. Macedo
 in *quæst. 1. de heresi, assert. 2.* Pueron.
dist. cap. 1. num. 69. vers. quibus occurri-
mus. Præsertim, quia existimat, pos-
 se Catholicas veritates falsitati sub-
 esse; Santarell. *de heresi, cap. 1. dub. 2.*
num. 12. in fin.
 4 Non officit, quod dictum est de per-
 tuciente Laicum pro Clerico, nam ex-
 communicatio in hac materiâ non ori-
 tur ex animo, sed ex actu, qui cum
 tendat in Laicum, licet Animus scra-
 tur in Clericum, non causat excommu-
 nicationem, ut benè ait Ricciull. *ibid.*
num. 7. At in rebus concernentibus Fi-

dem, inspicitur animus, ac Fides vir-
 tualis; et propterea adorans hostiam
 non consecratam, talem tamen eam
 putans, non committit idololatriam,
 Ricciull. *loc. cit. num. 3.* Immo, si quis
 5 opinionem hæreticam defenderet, non
 posset dici hæreticus, si errorem suum
 supponeret iudicio Sedis Apostolicæ:
 Gundisalvus Villadieg. *de heresicis q. 2.*
 Duallius in 2. 2. *de peccatis fidei oppositis,*
qu. 7. de heresi, art. 1. tom. 2. pag. 341. Fa-
 gnan. *de Summ. Trinis. Cap. damnatus,*
num. 20. Param. *de orig. Inquisit. lib. 1. cap.*
num. 2. Lup. *super edictis. par. 2. lib. 10.*
distin. 4. art. 1. Diff. 2. vbi addit, non suf-
 ficere ad hoc, ut quis sit hæreticus, er-
 rorem materiale in intellectu, sed re-
 quiri errorem formalem; & ante illos,
 D. Augustinus, S. Hieronymus, S. Ber-
 nardus, S. Thomas, & Tertullianus,
 quos citat, & sequitur, Del Bene *de*
offic. S. Inquisit. par. 1. dub. 2. pet. 2. num.
4. & 7.

PRÆLIMINARE XIV.

De errore voluntario.

SUMMARIUM.

- 1 De ratione heresi, sicut & cuiuslibet criminis est, quod voluntariè committatur.
- 2 Bardonus reicitur, dum asserit esse idem dicere, heresim esse errorem voluntarium, & esse errorem pertinacem.
- 3 Non est hereticus, qui paratus est suum errorem corrigere.
- 4 Limitatur multipliciter præcedens propositio.
- 5 Rustici, mulieres, simplices, & hebetis ingenii in heresim incidentes excusantur: Limitatur tripliciter, n. 6. 9. & 10.
- 6 Ignorantia invincibilis excusat ab heresi, & pertinaciâ: Ibid. n. 6.
- 7 Huiusmodi tamen ignorantia, ut difficilis probationis non iuvet.
- 8 Nec datur.
- 11 In foro externo sola probabilis ignorantia excusat errantem in fide.
- 12 Ignorantia, ut sit probabilis, debet esse invincibilis.
- 13 In foro interno ignorantia etiam affectata excusat.

- 14 *Contrarium tenent multi alii.*
- 15 *Prior tamen sententia defenditur.*
- 16 *Jocus excusatur ab hæresi.*
- 17 *Explicatur D. Hieronymus in oppositum.*
- 18 *Recitatio hæresis aliorum sine dolo, excusatur ab hæresi: Explicatur.*
- 19 *Inadvertentia, & lubricitas lingua ab hæresi excusatur.*
- 20 *Subitaneus impetus ex ira excusatur ab hæresi.*
- 21 *Differunt iratus, & iracundus.*
- 22 *Excusatur ab hæresi, qui invidiosus patitur blasphemias.*
- 23 *Excusatur ab hæresi Metus, quo quis coactus fidem negavit.*
- 24 *An Marcellini Papa lapsus fuerit ex errore in intellectu. Sed Marcellinum purgans Bellarm. & Baron.*

Diximus quoque, hæresim esse, errorem voluntarium, cum de ratione, nedum hæresis, sed cujuscumque criminis sit, ut voluntariè committatur; Sanchezell. *de hæresi, cap. 1. dub. 1. num. 2. in fin. & Bordon. loco cit. nu. 8.* ubi tamèn fugiendus; dùm asserit, dicere, quod hæresis est error voluntarius, idem esse ac dicere, est error pertinax; nam cum voluntarium, juxta Aristot. sit illud, quod est in Agentis signula præcognoscente, sequitur, non esse errorem voluntarium (modò inferius explicando) eam propositionem hæreticalem, quam quis in ebrietate pertinaciter tueretur; undè patet differre pertinaciam à voluntario; Nec omnem errorem cum pertinacià esse voluntarium, licèt in homine sanæ mentis aliud sit dicendum; sed tunc non omnis error voluntarius erit pertinax: Undè si quis falsum opinetur, credens sic teneri ab Ecclesiâ, ut superius innuimus, dummodò paratus sit, se corrigere, ubi in errorem se lapsum cognoscat, non erit hæreticus, ut docent communiter Canonistæ apud Farinacc. *de hæresi, qu. 1. 18. num. 18. vers. ex quibus, & qu. 193. num. 3.* Fagnan. *ibi supra.* Param. *de lib. 1. cap. 3. num. 11.* Zanchin. *de hæresi, cap. 2. n. 11 & post eum, Vignat. de hæresi, qu. 2. n. 37. & segg.* Volp. *resol. moral. 81. nu. 4.* Ricc. *prax. for. Eccles. par. 2. resol. 8. nu. 3.* De Magistr. *Sylu. Eccles. par. 2. lib. 2. tit. 3. cap. 1. num. 11. vers. sexto requiritur:* Pi-

stach. de superstit. par. 2. cap. 20. num. 24. Canis. *summ. jur. can. lib. 3. tit. 15. §. 1.* Alvar. *specul. jur. Pontif. de Hæresi, cap. 53. fol. 354. vers. quantum ad tertium.* Seis. *decis. Aragon, vol. 4. decis. 539. m. 20.*

- 4 Hæc illatio tamen non procedit in his, quæ continentur in Symbolo Apostolorum, si intelligatur de Laicis; in his, quæ in Conciliis sunt definita, si sermo sit de Prælati curam animarum habentibus; in his, quæ in dicto Symbolo, & in nonnullis aliis fidei nostræ articulis comprehenduntur, respectu Clericorum, qui commodè studere possunt; nam quod ea, quæ quis explicite scire tenetur, & credere, hujusmodi error non excusat. Repertor. Inquisit. *vers. error.* Calder. *de hæresi, num. 7.* Farinac. *q. 179. num. 4.* Zanchin *d. cap. 2. num. 3. & 4.* Volp. *d. resol. 81. num. 26.* Pistach. *ubi supra num. 25.* Fermosio. *tratt. crimin. 2. ad rubr. de Hæresi, qu. 2. num. 18.* Grassi. *decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 8. num. 17. & segg.* Contenta autem in Symbolo, Laici; definita in Conciliis, Prælati, & quæ comprehenduntur in dicto Symbolo, & in nonnullis aliis Fidei nostræ articulis, Clerici, qui commodè possunt studiis operam dare, explicite scire, & credere tenentur, Fagnan. *in cap. damnatus, de summ. Trinit. & fid. cathol. Grassi. decis. par. 1. lib. 2. cap. 8. num. 21. & 22.* quare Sanchez *lib. 2. ad præcept. cap. 7. num. 25.* ex Toletio, subjungit, quandoque in homine docto reperiri sufficientia, ut reputetur hæreticus, quæ in homine rustico essent insufficientia, quod latè expendit Del Bene *de offic. S. Inquisit. part. 1. dub. 3. per. 2. à num. 17. & dub. 4. num. 6.*
- 5 Ex eadem ratione rustici, ut testantur Simanch. *de catholic. tit. 17. dub. de defens. reor. num. 21.* Tolet. *in summ. lib. 4. cap. 3. num. 28.* mulieres, ut voluit d. Simanch. *ibid. num. 28.* Repert. Inquisit. *verb. fides, vers. verum;* simplices, & qui sunt hebetis ingenii, quemadmodum tener Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap. 3. n. 25. n. 25.* per simplicitatem in hæresim incidentes, non possunt dici formaliter hæretici, quæ tamen in tribus casibus limitari debent.
- 6 Primò in articulis fidei, quos ipsi explicite scire, & credere tenemur: Al-

bet-

betin. in *reper. de heres. in* 6. *Grass. decy. d. par. 1. lib. 2. cap. 8. num. 18. 19. 20. & 21. nisi adit ignorantia invincibilis.* Hæc enim excusat ab hæresi, & pertinaciâ; nam cum illa involuntaria sit, imputabilis non est, idè S. Augustinus in *epist. 48. ait: Porro tot gentium populos ipsa ignorantia offendit innocentes; & contra Cresconium cap. 26. Si enim conscientia propterea lædi non potuit, quia nescivit; nunc incipit lædi, quia scivis:* Ea tamen non præsumitur, & consequenter propter difficultatem probationis non prodest, Riciul. *de jur. person. lib. 5. de heres. cap. 7. numer. 7.* Quinimò hodiè vix potest in praxi verificari hujusmodi ignorantia post tam apertam Christiânæ Religionis noticiam, & tam latè patentem Evangelii promulgationem, Riciul. *loco cit.*

8. Ulterius; regulariter loquendo, non datur ignorantia invincibilis fidei ad salutem necessariâ, saltem pro toto tempore vitæ in adultis: multa Sæcæ Scripturæ, & SS. PP. loca allegat ad hoc probandum Laurea *de fide, disp. 12. artic. 4. num. 77.* præcipuè, quod Christus est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum, ex *Evang. Joann. cap. 1. & quod Deus vult omnes homines salvos facere:* Adde, indubitatum esse, quod infideles non carent gratiâ sufficienti ad salutem; idè habent aliqualem noticiam, vel lumen fidei; primum enim auxilium est illuminatio ad quærendam fidem, & ad audiendum, & credendum, dum proponitur, nam sine fide impossibile est, placere Deo: antecedens negavit quidam auctor eâ ratione, quod in remotissimis regionibus non sit prædicatum Evangelium, vel si prædicatum fuit aliquando, ejus memoria est deperdita. Sed hæc ratio frivola est, quia præter modum excitandi fidenti per externam prædicationem, potest Deus internè illuminare, ut loca inquirentur, in quibus Evangelium prædicatur, ut legitimus factum cum Cornelio: professio si hoc admitteretur, homines, vel essent excusabiles ab observantiâ Divinæ legis, quatenus eis non esset promulgata; vel eadem lex divina esset impossibilis. Etenim nihil est volitum, quia præcognitum: ut ergo divinæ pie-

tati hanc non inferamus injuriam, quod impossibilia præcipiat, fateri tenemur, quod si ex aliquo casu defuit externa fidei prædicatio, vel nulla adfuit memoria, quod ibi fuerit prædicatum, Deus Populos illos si rectè secundum legem naturæ vixerint, illuminabit ad dubitandum de propria Religione, & ad veram inquirendam.

9. Secundo casu limita, quoties convincita sit eorum simplicitas, & tamen perstistant in errore, Campegg. in *addis. ad Zanchin. tract. de heres. cap. 1. list. B.*

10. Tercio casu limita, si moniti non curent consulere peritiores, Simanch. *de cathol. institut. tit. 38. rub. de fide catholica. num. 28.* Zanchin. *loco cit.*, vide etiam P. Del Bene *de offic. S. Inqu. part. 1. dub. 4.*

11. Hæ limitationes procedunt quoad forum exterius, in quo sola probabilis ignorantia excusat, Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 9. quæst. 8. in fine.* Carena in *prax. p. 2. tit. de heres. §. 1. num. 68.* Ductus enim ignorantia probabilis non habet voluntatem contradicendi doctrinis Ecclesiæ, D. Thomas. *2. 2. quæst. 10. art. 2. idè quæ sit morus est, ut ait Cyprianus in tract. contra Demetrium*, ad malum, mendaciam fallente, multo magis movebitur ad bonum, veritate cogente.

12. Hæc autem ignorantia ad hoc, ut sit probabilis, & iusta, requiritur, quod sit invincibilis, quæ præsumi nequit in eo, qui tenetur scire, sed solum in eo, qui non tenetur scire, Menoch. *conf. 28. num. 176.* Quoad forum verò interius, ignorantia etiam affectata excusat ab hæresi,

13. quando ille, qui affectat, est paratus obbedire Ecclesiæ; hæcque est communis Theologorum sententia, quam tuerentur Canus, Sayrus, Becanus. Carena apud Dianam *part. 4. tract. 7. resol. 36.* Sanctarell. *de heresi cap. 1. dub. 5. num. 23.* Farinac. *quæst. 179. num. 30. in corpore.* Philippin. *de Privil. ignor. cap. 6. par. 4. num. 199.* ubi plures allegat, Bordon. *de Sacro Tribunali, c. 9. n. 45.* Immo adest textus in *clementina S. Porro, de summâ Trinitate.* Et tradit etiam P. Del Bene *de offic. S. Inqu. p. 1. dub. 3. sect. 5. num. 2.* Ratio hujus sententiæ est,

quia hæresis importat electionem sententiæ propriæ, contrariæ sententiæ Ecclesiæ,

clisæ proponenti revelationem ; adeoque nequit dari electio propria, neque contumacia, nisi sciatur sententia Ecclesiæ; sicque de facto processerunt Romani Pontifices, & Concilia in definitione veræ sententiæ, & in condemnatione hæresis, nam primum fecerunt decretum, deinde publicarunt; postmodum eos, qui contradicebant, hæreticos declararunt. Adde, quod hujusmodi affectatio provenit ex nimia desidia discendi, non ex pertinaciâ, nec ex Ecclesiæ præceptorum contemptu, juxta distinctionem allatam à Riccioli. *de jure person. lib. 5. de heret. cap. 7. in fin.*

- 14 Negativa tamen sententia habet multos patronos à laudatis Dianâ, & P. Del Bene relatos, eamque non improbabilem putat Laure de fide, *disput. 14. art. 3. §. 3. num. 77. 81. & seq. ac n. 91.* citat auctores pro eadem sententiâ negativâ. Ratio ejusdem est, quia hæc ignorantia nõ excusat in aliis peccatis, ut est decantatum principium penes Canonistas, & Morales Theologos, adeoque neque in peccato hæresis: nam veracitati divinæ non debetur minus obsequium, quam alteri virtuti à Deo imperatæ: & certè si operans cum dubiâ conscientiâ peccat eodem genere peccati, quo peccaret, si haberet notitiam certam de peccato, quia in illo dubio habet affectum certum ad peccatum, ita in casu theologizandum venit: Præterea si hæc ignorantia affectata ab hæresi excusaret, nullus ferè filiorum hæreticorum, qui à suis Patribus hæresim didicerunt, esset verus hæreticus, quia omnes isti vincibiliter ignorant. At Ecclesia omnes istos habet uti hæreticos, & quando veniunt ad Fidem Catholicam, recipiuntur cum abjuratone formalis hæresis, quando sunt adulti post annum 14.

- 15 His tamen non obstantibus, non recederem à priori sententiâ, quæ est communis. Nec officit, quod hujusmodi ignorantia non excuset à cæteris peccatis: in his enim scientia non est circumstantia requisita ex parte objecti, sed tantum conditio requisita, ut actus sit liber, & humanus: Verum ignorantia vincibilis non tollit voluntarium; in peccato autem hæresis cognitio pro-

positionis Ecclesiasticæ est circumstantia substantialiter requisita ex parte objecti P. Del Bene *de offic. S. Ingu. p. 1. dub. 13. sect. 5. num. 8.* Ecclesiâ autem cogit filios hæreticorum ad abjurandum, quia hujusmodi ignorantia non excusat in foro externo, & in ipsis præsumitur pertinacia, quæ etiam cum, qui ignorat, constituit hæreticum: si quis enim v.g. nesciat an aliquid sit contra scripturam, vel contra Ecclesiæ definitionem, & tamen ita dispositus est, ut etiam si sciret esse contra ea, contradiceret, is certè sperneret scripturam, & Ecclesiam, neque ejus ignorantia, quæ in hoc casu diceretur vincibilis comitans, ad aliud reduci posset, quam ad hæresim. In filiis autem hæreticorum præsumitur talis ignorantia concomitans, nam negant hæretici, Ecclesiam esse regulam credendi, quam constituunt in scriptura suo sensu explicata, & proinde nolunt aliter credere, etiam si illis sufficienter ostendatur, contrarium esse verum, & tenendum, ut beuè ratiocinatur Duall. *in 2.2. D. Thoma, de peccatis fidei oppositis, quæst. 7. de hæresi, art. 1. tom. 2. pag. 343.*

- 16 Præter ignorantiam justam, & simplicitatem, de quibus supra, excusat etiam ab hæresi locus, quo verba hereticalia proferantur, cum non sit in jocante error voluntarius: imò nullus error. Sanctarelli. *cit. cap. 1. dub. 6. num. 30. Bordon. in Tribunal. cap. 9. qu. 14. n. 78. & 80. Zanchin. de hæresi. cap. 7. num. 9. Lopez in alleg. impressi. post Vignas de hæresi. §. 4. num. 17. fol. 99. & §. 7. n. 10. fol. 104. Scfs. decisi. Aragon. vol. 4. dec. 439. num. 20.*

- 17 Quamobrem D. Hieronymum dicentem, ex verbis inordinatè prolatis incurri hæresim, interpretatur cum S. Thom. 2. 2. q. 11. art. 2. Gundisalvus Villadiego *de hæreticis, q. 1.* ut sit intelligendus, ex hujusmodi verbis per jocum prolatis posse incurri hæresim ab imperitis audientibus, & tali pacto explicari potest D. Gregor. *lib. 1. epist. 24:* dum scribit, incautam locutionem in errorem protrahere; & latius Sanctarelli. *ubi supra*, ubi ex autoritate Cani negat, ea verba, quæ citantur tamquam S. Hieronymi, apud eundem reperiri: inuò Hieronymum contrarium docere

ep. 17. ad Damasum, in quâ ait de nomine *Hypostasius*, hæresim esse non ex verbis, sed ex sensu judicandam.

- 18 Quidquid autem dicitur de verbis, per jocum prolatis, idem dici debet de recitatione, quâ quis sine dolo malo aliorum hæreses refert: Decian. *trakt. crim. lib. 5. cap. 37. n. 61*. Soula in *apborif. lib. 1. cap. 13. num. 4*. Gabriell. *conf. 174. num. 1. tom. 2*. In hoc tamen Inquisitores passim non admittunt hujusmodi excusationē, & diligenter examinant qualitatem personæ loquentis; modum loquendi; & scandalum datum: Gundisalvus Villadiego *de hereticis, q. 1. in fine*. Judicial. Inquisit. *verb. heret. num. 33*. Albertin. *de agnos. q. 36. num. 18*. Soula in *apbor. lib. 1. cap. 13*. De Magistr. in *Sylv. Eccles. p. 2. lib. 2. tit. 3. c. 2. n. 27. & 28*. Talia enim proferens, in dubio habet contrâ se præsumptionem malæ intentionis: Calder. *de heret. erudent. num. 6*. Hæretici enim passim ad suos errores evulgandos hoc artificio utuntur, ut ex personâ alterius errores suos proponant: Sic Pelagius unum, & alterum argumentum contrâ fidem Catholicam proposuerat, ut videretur velle doceri, & aliorum sentire responsa, ex quo capite, antequam S. Augustino innotuisset, ab eo esse laudatus; at postea, ubi comparuit doctrinæ, & zeli nomen, nudam erroris assertionem sustinuit. Merito quidam hoc titulo insignem subiit mortificationem Parisiis: tentaverat enim impugnare Christiana dogmata, & Judaïsmum instaurare, ut scribit Gerson, adductus autem à Cancellario Parisiensis coram episcopo, & frequenti cœtu excusabat, se locutum esse, ut Judæum; subintulit Cancellarius: locutus es, ut Judæus; revocabis, ut Christianus.

Quâpropterea in his casibus loquens debet probare suam exceptionem: Homobon. in *exam. tom. 1. tract. 79. num. 4*. Volp. *resol. moral. 145. num. 21. & 22*. Dummodò verba non sint dubia, quo casu ad excludendum delictum, in bono sensu sunt intelligenda: Royas *de heret. p. 1. num. 209*. Decian. *lib. 5. c. 37. num. 6*. Gabriell. *d. conf. 174. numer. 2*. Menoch. *conf. 82. num. 15. & seq. & num. 33*. Meibef. in *Summ. Christian. p. 1. secundæ, q. 56. concl. 2. pag. 168. col. 1. in*

fin. & col. 2. pag. 169. regul. 1. & dummodò non narrentur hæreses, appositâ earumdē confutatione, ut facere solent Doctores, qui falsa dogmata impugnant, ipsa natantes: Bordon. loc. cit. num. 11.

- 19 Excusât ab hæresi etiam inadvertentia, seu lubricitas linguæ: Gundisalvus Villadiego. *de hereticis, qu. 1. Carena de heret. nu. 2. & 29. §. 12*. Farinacc. *de heresi, qu. 179. num. 39*. Zanchin. & Lopez ubi *suprà*, Vignat. *de heret. q. 19. n. 200*. Elysius in *Clypeo contrâ hereticos, q. 42. art. 2. vers. secunda Clausula, fol. 248*. Fermosin. *trakt. crim. 2. in cap. si adversus, de Heretic. qu. 3. nu. 29*. Sels. *d. dec. 439. num. 20. vol. 4*. Tunc enim adest error, sed non est voluntarius, & eâ ratione revocata fuit per Theodoricum Gothorum Regem donatio facta à quodam Agapitâ, teste Cassiodoro *epist. 11. lib. 2. variat.*
- 20 Itâ quoque subitaneus impetus ex irâ operatur, ne quis dicatur hæreticus: Peña *par. 3. comm. 17. vol. 1*. Farinacc. *dist. qu. 179. num. 42*. Lopez *dist. §. 7. n. 16*. Volp. *resol. moral. 81. n. 3. antè finem*. Fermosin. *cit. cap. si adversus, d. q. 3. n. 21*. Ratio est, quia in irato non agit quodammodò voluntas, quare Virg. *Aenid. 2*. Furor, iraque mentem præcipitant, cui consonat illud Horatii *Epist. 2. lib. 1. Ira, furor brevis est*. Mentem namque nimium permovendo confundit, adeo ut quid loquatur, vel quid faciat iratus, ignoret, quemadmodum ait S. Greg. *moral. lib. 5. c. 31*. ex quo fit, quod definiatur ira, esse brevis furor, ac nil aliud, quàm irrationalis impetus, prout quoque testatur sacra eloquentia aurea *rom. 30. ad Populum Antiochenum*, & ob id per iratum non incurritur hæresis.
- 21 Videtur tamen hic de rigore sermonis usurpandum terminum iracundi potius, quàm irati, nam, ut notat Cornelius à lapide ad illa verba Apost. *Epist. ad Ephes. cap. 24. vers. 26*. Sol non occidat super iracundiam vestram, ira, est naturalis passio, & sæpè licita, hinc Psalmista: *Irascimini, & nolite peccare*: Imò nonnunquam sancta: Aliquando impatientiæ, ajebat S. Bernardus, laudabilem iracundia verò est ite excessus, & effervescencia animi impetuosa, quia

quâ præter rationem quis contrâ aliquem concitatur.

- 22 Similiter excusatur ab hæresi, qui invitus cogitationes, & hæreticas blasphemias patitur, quamvis ipsis videatur consentire: Deficit enim plena voluntas, & quia proveniunt ex suggestionem Dæmonis ad impediendam conscientiarum bonarum tranquillitatem, post iteratos actus contrarios, contemni debent: Sanchez lib. 2. cap. 7. n. 13. quem sequitur Baldell. de fide & infidelit. disp. 31. n. 14. Fermoſin. tract. crimin. tract. 2. ad rubr. de Hæretic. qu. 3. num. 3. & plurib. seqq. Lup. in edit. eist. loco, art. 2. diff. 1. Graff. dec. aur. part. 1. lib. 2. c. 8 n. 12. 13. & 14. hinc Seraphicus D. Bonaventura in opus. de Processu Religioſorum, cap. 3. ita inquit: Tentationes contrâ fidem, ac de spiritu Blasphemias, & similes, nec fugere possumus, nec pugnando vincere, quia quanto plus indignamur nobismet ipsis, & disputamus cum eis, magis refrigeratur eorum rabies, & accenditur; & rarissime ha tentationes viris malis accidunt, quia eos vinſtos, & quasi suos Dæmon possidet: sed solum eveniunt viris bonis, ut sic illos ab oratione, & viâ Domini retrahans.

- 23 Tandem excusatur ab hæresi metus, quo quis coactus fidem ore abnegat, eam tamen corde retinens: Farinacc. quest. 183. §. 3. num. 23. Mantua Conf. 241. n. 32. tom. 2. Volp. resol. moral. 1. nu. 9. in fin. Scacc. de Commere, & camb. §. 2. qu. 7. par. 2. ampliatur. 19. n. 67. vers. tertium notandum, Fermoſin. tract. crimin. 2. ad cap. ex litteris, de Hæretic. qu. 1. num. 18. Campanil. divers. jur. ean. rubr. 11. c. 5 n. 4. Avenda. de metu, lib. 2. cap. 30. num. 78. Graff. dec. part. 1. lib. 2. cap. 8. num. 34. Unde Marcellini lapsus non fuisse infidelitatis errorem in intellectu, sed pusillanimitatem contrâ debitam fidei professionem, qualis fuerat triplex Petri negatio, ait Cabasutius in notitiâ Concil. ad Concil. Sinuesi.
- 24 At Marcellinum purgant Belarmin. de Romano Pontifice, lib. 4. cap. 8. & 9. in fine. Baronius ad annum 302. à num. 90. Card. de Turrecrem. in cap. potest & cap. nunc autem, dist. 21. Graff. dist. cap. 8. num. 30. & novissime, nedum Purpurâ, verum etiam doctrinâ, & pietate Eminentiſſimus Cardin. Urſi-

nus, Dignissimus olim Patriæ meæ Præsul, mihiq. in Sacro Chrismate Patrinus, in suâ Dyſert. de Corpore D. Bartholomæi.

Quoniam autem non omnis timor excusatur, non erit incongruum, hic nonnulla subtexere, quibus magis in hac parte enucleatur definitio, quam intendimus explicare.

P R A E L I M I N A R E X V.

De Timore

S U M M A R I U M.

- 1 Nedum famina, sed & viri fortes terreri possunt.
- 2 Metus cadens in constantem Virum, quinque requirit conditiones.
- 3 Coactio absoluta liberat ab hæresi, sicut & condicionalis.
- 4 Hæc tamen non liberat à culpâ leſibili: ibidem.
- 5 Coactio condicionalis minuit culpam.
- 6 Quando, non obstante coactione condicionali, quis non liberetur ab hæresi suspensione?

1 **E**T si facilius timeant foemina, quam viri, undè minor metus excuset mulierem, prout ait Fagnan. in cap. 28. n. 14. de sponsal. Ricciull. de Jur. personarum lib. 6. cap. 5. n. 9. nihilominus etiam viros terri, scribit Tacitus in lib. 15. Ann. Non omnes enim induunt animû Ajacis apud Senecam in Agamen. vers. 532. & Cæſaris, qui tantâ animolitate loquitur apud Lucan. lib. 5. Debet igitur admitti timor, qui cadere possit in constantem virum, ut est mortis periculum, aut corporis cruciatus: Fagnan. loco cit. num. 9.

2 Requiritur autem quinque conditiones, ut timor, seu metus cadat in constantem virum, sicut notat Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 1. num. 10. Sperell. dec. 79. num. 43. & Rota coram Pcn. de eis. 1140. tom. 2. Prima, ut malum minitatum sit grave; secunda, ut sit probabiliter certum; tertia, ut perterrefaciens potens sit mandare minas executioni; quarta, ut sit solitus minitatus exequi; quinta, quod perterrefactus non possit facile resistere hujusmodi malo. Quoties ergo adſunt hæ circumſtan-

tiz,

tiæ, rectè dicitur adesse timor talis, ex quo oritur impedimentum libertatis, quod coactionem nuncupant conditionalem, ut etiam apud Francisc. Sarmant. *de redditib. Ecclesiast. par. 1. cap. 4. sub num. 7.* & ita nuncupant ad distinctionem coactionis prædictæ, & absolutæ, per quam quis cogitur apostatare, putà si quis ligatus circumcidatur; vel ejus genua vi flectantur ab alio antè Idola, quo casu nec est hæreticus, nec peccat mortaliter, quoniam in tali coactione dicitur pati, & non agere, ut benè ait Riccius. *loco cit. num. 2. & 3.* Coactio verò conditionalis, & si liberet ad hæresim, nam tunc corde creditur, quod impeditur ore proferre: Riccius. *ibidem num. 4.* Verùm non liberat à culpâ lethali, quia eo casu quis vitam magis profundere tenetur, quàm fidem negare, ac voluntariè peccat eligens magis illud, per quod negat, quàm illud, quod negat: Riccius. *loco superius citato, n. 5. & 6.* Campanil. *diversor. jur. can. rubr. 11. cap. 5. n. 4.* Avenan. *de metu, lib. 2. cap. 43. sub num. 52. vers. tertio fit*, Graff. *decis. par. 1. lib. 2. cap. 8. num. 31.* & idè rectè subjungit idem Riccius. nempe, quod licet coactè neget, negare tamen dicitur, nam voluntas coacta, voluntas est. Hoc pacto dicuntur gravissimè peccasse Christianos in primitivâ Ecclesiâ, quos Libellatos nuncupant, juxta S. Cyprianum *epist. 52. ad Antonianum*, Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. c. 5. Resol. 40. S. 2. n. 433.*

4 Hæc tamen coactio minuit ipsam culpam ex eadem ratione, quâ timor minuit pœnam, ut firmat Raynald. *in syn. Crim. cap. 6. S. 1. à num. 36.* siquidem ex timore maxima sit spirituum perturbatio, undè eâ facillimè ipsa ratio vacillet: Imò testatur Hippocrates *in lib. de Virg. morb. n. 1.* quod ex timoribus adeo fortiter pavent homines, ut delirent:

5 Quandoque tamen, non obstante tali coactione, quis non liberatur à suspicionem hæresis: Salell. *de mater. Tribun. lib. 4. cap. 5. Reg. 352. num. 117.*

PRAELIMINARE XVI.

De errore contra aliquam propositionem Catholicam.

SUMMARIUM.

- 1 *Potest quis credere totum, quod fide Catholica est credendum, & esse hæreticus, tunc scilicet si non credat revelationi speciali sibi factæ.*
- 2 *Hoc stante, quomodo salvetur data definitione hæresis.*
- 3 *In quo differat hæresis ab apostasia?*
- 4 *Hæresis, & apostasia inter se consumuntur.*
- 5 *Schismaticus per quid ab hæretico differat?*
- 6 *Error contra theses naturales non constituit aliquem hæreticum.*

1 **M**INUS fortasse videntur explicare, hujusmodi verba in Definitione, quàm ipsum definitum: Siquidem potest quis credere totum id, quod fide Catholica est credendum, & nihilominus esse hæreticus: Qui enim revelationi speciali sibi factæ, quam certò, & fimiter putat esse divinam, non credit, est hæreticus: Ità Azorius, Sanchez, Vega, Catharinus, & Svarez, quos allegat, & sequitur Sanctarell. *de hæresi, cap. 1. dub. 2. n. 9.* & Del Bene *de offic. S. Inq. par. 1. dub. 8. num. 1. vers. Respondetur.* Imò hujusmodi revelationi fides adhibenda est, licet sit contrâ præceptum juris Ecclesiastici, vel naturalis largè sumpti, ut inferius explicatur. Credit enim Abraham revelationi, quâ ipse jubebatur, ut filium occideret: Advertendum tamen est, quod talis revelatio debet esse certa, nec sufficit, quod sit probabilis: latè Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 54. S. 7.* Verùm non ob id nostra infringitur definitio, nam sive revelationes Divinæ ab Ecclesiâ nobis proponantur; sive immediatè à Deo, parùm interest, quare utrasque eadem Fide Divinâ supernaturali, & Theologicâ credere tenemur, ut ex Concil. Trid. & quampluribus Authoribus probat Sanctarell. *ibidem*, adversus opinionem eorum, qui admittunt, non credentem revelationi privatæ incur-

currere crimen infidelitatis, non autem hæresis: latè apud Bellarmin. *lib. 3. de justif. cap. 3.* & P. del Bene, *ubi supra num. 4.* Quibus addi potest alia ratio, cum nempe, qui non credit revelationi hujusmodi, sentire, Deum posse mentiri, quando in particulari aliquid revelet. Hoc autem esset errare in Dogmatâ catholicâ, prout docent Bordon. *ubi supra. nu. 56.* & Lup. *diff. lib. 20. art. 2. Diff. 12.* Cum igitur Propositio catholica sit, nunquam Deum posse mendacio subesse, jam liquet, per illa verba, quibus hæresis asseritur error contra aliquam propositionem catholicam, non explicari minùs, quàm habeatur per definitum: Attamen, quia specialis revelatio est aliis incognita, hujusmodi divinæ revelationi non credens, non est hæreticus coram Ecclesiâ, sed coram Deo: Lupus loco cit.

- 3 Diximus contrâ aliquam, & non contrâ omnes Ecclesiæ propositiones: nam in hoc tantum differt hæresis ab Apostasi, quod illa sit contrâ aliquam; hæc contrâ omnes Catholicas veritates: Farinacc. *de hæresi, qu. 183. §. 2. num. 13.* Suarez de Fide, *disp. 16. tract. 5. num. 3.* Volp. *reßolut. moral. 81. num. 6.* Ricciull. *de jur. person. lib. 5. cap. 1. num. 14.* fusè Salell. *de Mater. Tribun. fidei, lib. 1. regul. 107. num. 16.* 17. & à nu. 27. P. Del Bene *de offic. S. Inquis. par. 1. dub. 13. sect. 4. à num. 20.* Gamacheus in 1. 2. *D. Thomæ, qu. 12. de Apostasi, cap. 36.* & Duall. in 2. 2. *D. Thom. quæst. 8. de Apostasi, tom. 2. pag. 373.* Quare Julianus Imperator Apostata appellabatur à SS. PP. Non indè tamen sequitur, quòd etiam, qui recedit in parte à fide, non possit minùs propriè appellari Apostata: Card. de Lugo *de virt. Fid. Divin. disp. 18. sect. 4. nu. 96.* Alvarez *specul. jur. Pontific. de Apostat. fol. 252.* Sicuri è contrâ Apostasia dicitur species hæresis, ut per Text. in c. *contrâ Christianos, de hæresi in 6.* Farinacc. & aliis quod, citat Raynald. *observ. crim. cap. 1. §. 2. ad 7. n. 106.*
- 4 fol. 81. Quare ista nomina confunduntur inter se, ut liquet ex Baldell. *conf. 95. num. 2.* Imò ad effectum, de quo nunc agimus, Apostasia, & hæresis non constituunt speciem diversam, ac pari passu judicantur hæreticus, & Apostata: Burlatt. *conf. 180. num. 10. 18. & 50. lib. 3.*

Gamacheus, & Duall. *locis citatis.* Alvarez *ubi supra.* Nicol. *lucub. can. tom. 2. lib. 5. tit. 9. num. 1.* Sels. *decif. 468. nu. 19.* 5 vol. 4. Non ità dicendum respectu schismatis, quod constituit speciem diversam ab hæresi: schismaticus enim, ut talis, separatur ab unione, non secundum fidem, sed secundum charitatem, ut advertunt Gundifalvus Villadiego *de hæret. qu. 3.* Ambrosius de Rusconib. in *Triumpbo Catholica veritatis, lib. Prohem. cap. 9.* Alvar. *specul. jur. Pontif. de schismat. fol. 241.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. ad rubr. de schismat. num. 2. 3. & 4.* Paflerin. in *cap. Ad succidenda, num. 4. & segg. de Schismatic.* in 6. Campanil. *diversor. jur. can. rubr. 11. cap. 26. nu. 39.* Siquidem duplex est unio, una, quæ sit per charitatem; altera per fidem: per primam junguntur membra capiti; per secundam omnes fideles sunt grex sub uno pastore: & quando schisma dicitur hæresis, hoc non est, quia schisma propriè hæresis sit, sed quia ad illam disponit. Ordinariè ramen schisma est conjunctum hæresi, ut benè advertit Eminentissimus Albitius *de inconstantiâ in fide, cap. 10. num. 19.* ubi latè tractat de schismate, Alvar. Pelag. *de planct. Eccles. lib. 1. cap. 65.* Paflerin. in *tit. de schismat. in 6. n. 13.* & 14. Canif. in *juris canon. sum. lib. 3. tit. 15. vers. Schismatici unde dicti.* Concludendum est igitur, hæreticum eum esse, qui aliquam negat tantum Propositionem, dummodò illa catholica sit. Non enim sufficeret, si error esset circa res naturales, aut contrâ theses Astronomicas, ut ait Rojas apud Ricciull. *loc. cit. num. 13.* Undè vellicandus Limborch, qui in *bist. Inquis. lib. 3. cap. 1.* ait, hæreticum à catholicis exiltimari, qui negat propositionem merè philosophicam: Quoties enim propositio, licet in se sit merè philosophica, definitur ab Ecclesiâ Catholicâ, non est amplius censenda merè philosophica, quòd circa utique erit hæreticus, negans pertinaciter, animam rationalem esse formam corporis humani, ut ex Clementinâ unicâ, *de summâ Trinit.* inquit Bernardus Comensis in *Luccinâ Inquisiti in voce Hæresis, §. 14.*

PRAELIMINARE XVII.

De errore cum pertinaciâ.

S U M M A R I U M .

- 1 Quanta sit hominum pertinacia in fovendis erroribus .
- 2 Pertinacia errantem in fide constituit hæreticam .
- 3 Ratio hujus .
- 4 Pertinacia est complementum, & forma hæresis .
- 5 Quidam ex SS. PP. tenuere Angelos esse corporales .
Alii Chriſtiſtarum ſectam ſecuti ſunt. ibi. Nullus autem prædictorum fuit hæreticus, & cur. ibi.
- 6 Pertinacia ad hæreſim conſtituendam quid requirat ?
- 7 Proteſtatio Auſtoris libri excuſat à notâ hæretici. limita .
- 8 Qui dicit propoſitionem contra fidem non abſolute, ſed dubitativè, & ſimul proteſtando, non eſt hæreticus .
Sed tamen appellatur infidelis. ibi.
- 9 In rebus ab Eccleſiâ deſinitis, & quæ ſeire tenemur proteſtatio non excuſat .
- 10 Pelagii, & Celeſtini hæreſiarcharum proteſtatio cur ipſos non relevaverit .
- 11 Proteſtatio non excuſat eum, qui in judicio monitus, ut reſpiſcat, monenti non paret .
- 12 In propoſitionibus expreſſè ab Eccleſiâ non damnatis prædicta regula non procedit .
Contrarium alii ſentiunt: Sed non ſequendi. ibi.
- 13 Proteſtatio, quâ quis proſtitetur ſe paratum retrahere ſuum errorem, ſi per argumenta convincatur, non excuſat ab hæreſi .
- 14 An requiratur monitio, ut quis dicatur pertinax .
- 15 Admonitio neceſſaria eſt ad juſtificationem incorrigibilitatem .
- 16 Terminus eſt eſſetum, ut hæretici reſpiſcant, quales debeant eſſe cum hæreticis negativis .
- 17 Admonitio prædicta non eſt neceſſaria reſpectu illius, qui diù latenter in errore fuit .

- 18 Ad hæreſim non requiritur obſtinatio, quæ eſt pertinacia major, & quomodo id intelligatur .
- 19 An ſit hæreticus, qui indirecè adverſatur, Eccleſia auctoritati .
- 20 Qui eſt pertinax in nondum deſinitis ab Eccleſiâ, eſt hæreticus, & quando ?
- 21 Pertinax eſt, qui falſâ opinione putans, aliquid eſſe ab Eccleſiâ deſinitum, contrarium tamen ſentit .

C Um admirabilis ſit hominum in fovendis erroribus pertinacia, ut ait Muretus in *Proper. pag. mibi 171.* hinc eſt, quod humanum ingenium, potiùs rerum naturam, inquit Cic. *Tuſc. queſt. 5.*, quàm errorem ſuum damnare mavult; & potiùs fallibilem credit veritatem ipſam, quàm ſe decipi .

- 2 Hujusmodi pertinacia eſt, quæ errantem in Fide conſtituit hæreticum, Non enim, ſunt verba S. Petri Damiani lib. 1. *epiſt. 13. antè fin.* Error hæreticum, ſed perverſa obſtinatio facit; nec omnes hæretici cenſendi ſunt, qui opinantur errores; ſed qui pertinaciter, & audacter prædicant falſitatem, ut etiam habetur ex auctoritate D. Auguſtini in *cap. Dixit Apoſtolus 24. qu. 3.* & communiter tenent, omiſſis aliis, Thomæſſin. *Theolog. dogmatic. tract. 1. cap. 17. num. 13.* Duall. in 2. 2. D. Thomæ de fide, qu. 7. art. 1. pag. 34. Petricæ. de milit. & Triumphant. *Eccleſ. lib. 1. d. ſput. 2. verſ. videntur igitur.* Ricciull. de jur. perſonar. lib. 5. cap. 7. n. 11. Albertin. de hæreſic. qu. 5. num. 19. & qu. 13. n. 14. Dartis in 2. par. decret. cauſ. 24. qu. 3. litt. I. fol. 240. Clar. prax. crim. lib. 5. §. hæreſis, n. 2. Ric. prax. for. *Eccleſ. p. 2. reſol. 8. n. 3.* Volp. reſol. moral. reſol. 8. 1. num. 4. Param. de Orig. Inquiſ. lib. 1. cap. 3. num. 11. Zanchin. & poſt eum, Campeg. in addit. tract. de hæreſ. cap. 1. ad litt. A. Del Bene de offi. S. Inquiſ. par. 1. dub. 2. p. 2. Fecmolin. in cap. Cum ex inſuncto qu. 1. num. 20. tract. crimin. 2. Scis. decr. Aragon. vol. 4. & decr. 439. num. 32. & decr. 446. nu. 3.
- 3 Ratio eſt, quia hæreſis, ſicut & alia peccata, non committitur, niſi præcedat conſenſus hæreticantis; ignorans autem, & inadverſus non videtur conſentire per l. nihil. 17. de regulis juris .
- 4 Eſt igitur error cum pertinaciâ propriè

præ complementum, & forma hæresis, vt præter allegatos, firmat Elysius in *Clypeo contrâ heret. qu. 42. art. 2. fol. 247. circa fin.* ubi testatur de communi; hæreticos non posse præsumi, nec esse plures Sanctos, & Catholicos viros, qui errores, ac hæreses docuerint, & tenerant. Itâ etiam dixit. S. Thom. 22. qu. 5. art. 3. & ex sententiâ D. Augustini Brun. de *heretic. c. 1. fol. 3. in princ.* Fermosin. *trac. crim. trac. 2. qu. 2. n. 19. ad tit. de Hæretic.* & reuera, quis eriderit de hæresi suspectos Hilarium, Augustinum, Bernardum, ac complures alios, qui dixerunt Angelos esse corporeos; licet Augustinum non tenuisse hanc sententiam, probet doctissimus Noris in *suis vindictis Augustinianis*. Quis affirmaverit, in huiusmodi suspicionem incidisse Irenæum, ac alios, qui scripserunt, dejectiones de Cælo malos Angelos, eò quòd in terris cum mulieribus congressos, & ex eis homines progenitos fuisse? Quis putaverit hæreticos ipsum Iustinum, Irenæum, ac ceteros, qui fuerunt Chilianæ? non potuerunt dici pertinaces adversus Ecclesiæ auctoritatem in his propositionibus, ab ipsâ Ecclesiâ nondum definitis. Ad effectum enim, vt quis in re hac pertinax dicatur, requiritur quod habeat pravam voluntatem resistendi veritati, & Definitioni Ecclesiæ, ac illius auctoritate neglectâ, adhuc in suâ opinione persistat. Sanctarell. de *heres. cap. 1. dub. 4. num. 17.* Del Bene de *offic. S. Inqu. par. 1. dub. 2. per sot. Baldell. de fide, & infidel. disp. 32. num. 2. Navarr. in sum. cap. 11. num. 22.* Tondut. *resol. benef. cap. 34. num. 6.* Fermosin. *ad tit. de Hæret. qu. 2. num. 19. trac. crim. 2.* & proinde hæreticus iudicandus non est, qui protestatur, omne, quod vel profert, vel scribit, submittere correctioni S. Ecclesiæ Catholicæ, prout auctores orthodoxi cautè in principio, vel in fine librorum suorum facere consueverunt: Fagnan. *cap. damnamus. num. 1. 20. & seqq. de summâ Trinit. & fid. Catholic.* Baldell. ubi supra, num. 18. Vignat. de *heret. quæst. 19. num. 198.* & ibi Peña, Lopez. in *suis allegat. S. 3. num. 6.* Menoch. *conf. 82. num. 174. & 175.* Limborch. in *laudato cap. 11.* Del Bene de *offic. S. Inqu. par. 1. dub. 5.* Adeo ut, si doctrina in his

libris proposita sit perversa, attentâ tali protestatione, Auctor ab Hæresi notâ salvetur; liber verò comburatur, sicuti evenit Abbati Joachim, cuius scripta damnata fuere in Concilio Lateranensi quarto sub Innocentio III. relato in *cap. damnamus, de summâ Trinit., & Fide. Catholicâ*, ac notavit Possevin. in *apparatu sacr. tom. 2. verbo, Joachim Abbas* Sed ipse Abbas damnatus non legitur, ut ibi observat Glosa in *verbo, Florenti Monasterio*, & auferunt Alvarez in *specul. jur. Pontific. cap. 53. S. de hereticis, versic. quantum ad tertium, Fagnan. in dist. cap. num. 15.* Sanctarell. de *heres. cap. 1. dub. 6. nu. 26.* Animadvertendum, quod protestatio, de quâ suprâ, tantum excusare poterit, quandò agitur de rebus dubiis, quæ per Ecclesiâ definitæ non fuerunt: Sanctarell. *ibidem, num. 27.* Peña *comm. 26. p. 1. Soufa in apborism. lib. 1. cap. 24. num. 5.* Bordon. *loc. cit. n. 36.* & Del Bene *ubi supra, num. 2.* Nam cum huiusmodi protestatio excludat pertinaciam, quæ est de essentiâ hæresis, consequenter eximit ab hæresi, quam aliâs incurreret dubitans non quidem. In dubiis, sed in definitis: Goffred. in *summ. de Hæreticis, num. 1.* Quippe Fides, ut ait D. Bernardus, ambiguum non habet, & si habet, fides non est: Attamen si quis aliquam propositionem contra veritatem Catholicam non sibi notam assereret, non absolutè, sed dubitativè, ac insumul protestaretur credere, quod credit Ecclesiâ Catholicâ, eo casu non esset hereticus, cum diceretur suspendere actum iudicii, præponderans tantum rationes utriusque partis, & pendens potius ad unam partem, prout videtur innuere Sanchez cum Beccano, & Turriano: Sanctarell. *loc. cit. cap. 1. dub. 3. num. 14.* & relatis hinc inde opinionibus, Del Bene de *offic. S. Inqu. par. 1. dub. 6. per sot. & nu. 14.* Non tamen dicendum est, quod Beata Virgo dubitaverit, quando Angelus ei loquutus est: *Quomodo fiet, inquit, quoniam virum non cognosco?* Nam quamvis non esset tam facilè scire mysterium absconditum à sæculis, quod nec superiores potestates scire potuerunt, nihilominus cum huiusmodi dubitatio non congruisset perfectioni Virginis, hinc rectè docet Ambrosius de Rusconibus

in *Triumpho Catholica Veritatis*, lib. proem. cap. 10. Beatam Virginem sic interrogantem, tantummodò modum quævisse, ut illud fieret, quod Angelus prænuñciabat. Imò afferentem non absolutè, at solummodò dubitativè propositionem aliquam contrà veritatem catholicam, vocat infidelem. Lup. in *d. dist. 4. art. 1. disp. 3.* eò quod nullum eliciat actum positivum, sed tantum privativum: Materiam hanc fusè examinar inter alios Duall. in 1. 2. D. *Thomas, de peccatis fidei oppositis*, qu. 7. de *heresi*, art. 1. tom. 2. In rebus verò ab Ecclesià jam definitis, & quæ sint tales, ut eas quis scire teneatur, protestatio non excusat in foro exteriori: Alphons. de Castro de *iust. hæret. punis*, lib. 1. cap. 2. Decian. *tract. crim.* lib. 5. cap. 558. Menoch. *d. conf.* 82. num. 125. & 176. ubi, quod in eo tantum procedit, qui scire tenetur implicitè in eo autem, qui tenetur explicitè, ignorantiam non præsumi. Hinc Pelagius, & Cælestius Hæresiarchæ subdolè obtulerunt Zosimo Papæ libellum. Eà enim arte illum composuerant, ut, licet ibidem negarent originale peccatum, condemnationem evitarent; addentes hanc protestationem: *Si forte, ut hominibus, quispiam ignorantia error obrepserit, vestra sententia corrigatur.* Hæc, inquam, verba nullatenus excusare poterant perverfos Hæresiarchas: nam Innocentius primus Zosimi immediatus prædecessor, jam errorem illum damnaverat, ideò in eis non præsumebatur ignorantia.

10 Eò minus protestatio excusare potest in iudicio, in quo quis monitus sit à Iudice, ne aliquam propositionem, scilicet doctrinam promoveat, quæ hæresim continet, non vult tamen recedere, & à sua opinione resipisci, ut adnotat Del Bene *d. dub. 5. in coroll. num. 7.* Decian. *d. cap. 558. nu. 8.* Et fortius hoc

11 poterit habere locum, si non crederet ipsi iudici, Inquisitori, aut Episcopo, cui si fidem adhiberet, utique se ab errore retractaret: Est enim evidens pertinacia, non præstare fidem Episcopo, scilicet Inquisitori admonenti in expressè damnatis: Alphons. de Castro de *punis. hæret.* cap. 10. col. 5. Farinac. de *heresi* q. 196. num. 10. Volp. *resol. moral.* 81. num. 25. Pasqualig. *decis.* 162. num. 1. &

segg. Baldell. *disput.* 32. num. 18. Rebuff. in *prax. benef.* fol. 274. §. *quæres quis.*

12 In propositionibus autem ab Ecclesià non expressè damnatis, supradicta procedere non debent, juxta ea, quæ tradunt Cardinalis de Lugo de *fide, disp. 20. sect. 5. n. 160.* Pasqualig. *decis.* 163. num. 6. in fin. Parlador. *quotid. differ.* 107. num. 14. Pueron. *ad Bullam Cane, s. 1. num. 72.* Et quamvis non desint Auctores contrarium sentientes, quos cumulant Sanctarelli. de *heresi*, cap. 1. dub. 6. num. 28. & Del Bene de *officio S. Inquis.* par. 1. dub. 4. petit. 2. Prior tamen sententia mihi verior videtur, eò quia Episcopi, & Inquisitores non habent assentionem Spiritus Sancti, ac propterea in propositionibus nondum definitis, qui fidem ipsis non præstat, hæreticus dici nequit, ut: ultra superius adductos, firmant etiam Duall. in 1. 2. D. *Thomas, de peccatis fidei oppositis*, q. 7. de *heresi*, ar. 1. tom. 2. pag. 343. ubi subjungit, tunc committi peccatum potius temeritatis, & arrogantis, quam hæresis; & Trullenchi. in *exposit.* *Decal.* lib. 1. cap. 2. num. 14. ubi tamen addit, quod in foro exterioro judicabitur pertinax, & hæreticus.

13 Nec eximitur à pertinaciâ, qui se profitetur paratum retractare errorem, si per argumenta convincatur ab Ecclesià, cum maximum sit sacrilegium, opinionem hominum anteponeere opinioni Ecclesiæ, sive veritati Divinæ; nam debet quilibet, non argumentis, sed auctoritati se submittere, ut ratiocinantur Sanchez *ad præcept.* lib. 2. cap. 7. nu. 6. & alii relati per Baldell. *d. disp.* 32. nu. 8. Pueron. *d. c. 1. num. 53.* Non levis etiam

14 oritur quæstio, an requiratur monitio, ut quis pertinax dicatur, in quâ sunt discordes opiniones, dum alii affirmativam, alii negativam sententiam sequuntur, quos congerit Del Bene de *offic. Inquis.* par. 1. dub. 2. petit. 2. Mihi tamen cum dicto Del Bene negativa opinio aridet, quam etiam teneatur Suarez de *fid. disp.* 19. sect. 3. num. 23. Paramus de *orig. Inquis.* lib. 1. tit. 1. cap. 4. num. 5. Ricciull. de *jur. person.* lib. 5. cap. 2. nu. 10. Baldell. *d. disp.* 32. num. 12. Fermosin. *ad tit. de Hæret. tract. crimin.* 2. qu. 4. n. 3. & 4. & in praxi servatur, prout firmat Paramus *d. cap. 4. num. 5.* Non enim prava voluntas adhuc resistendi ascribitur per

per simplicem admonitionem, quoniam eundem effectum, quem sortiri potest admonitio, melius, & facilius consequi possunt libri, ac definitiones Conciliorum: Card. de Lugo *de virt. fid. Div. disp. 20. sect. 5. num. 18.* Simanch. *de catholic. tit. 48. num. 7. & 8.* & quilibet in casu hæresis dicitur admonitus à Iudice, & à jure: August. *de Ancon. de po. test. Eccles. quæst. 5. §. ad primum, list. C.* Hoc tamen procedere crederem respectu illorum, qui eos libros, easque definitiones explicitè scire tenentur, non vero respectu rudis, & juris non periti, juxta relata auctoritatem Menoch. *conf. 82. num. 175. & 176.* & advertit etiam Del Bene *loco citato, num. 9.*

- 15 Quamvis tamen hujusmodi admonitio minimè necessaria reputetur ad constituendum aliquem in pertinaciâ, nihilominus necessaria est ad justificandam ejus incorrigibilitatem, ut sapienter docent Card. de Lugo *loc. cit. n. 158.* & Baldell. *d. disp. 32. num. 12.* ad hoc ut in foro externo puniri possit, undè, prout testantur Peña *lib. 2. comm. 65. vers. in his pertinacibus,* & Carena *par. 2. tit. 2. §. 3. num. 15.* inolevit praxis in Tribunali S. Officii retinendi diù hæreticos pertinaces in carceribus, & sæpius mittendi ad illos, admonitores doctos viros, curando, ut respiciant, ad quem effectum dantur primi, secundi, & tertii termini: De hujusmodi monitionibus consule Gudisalvum Villadiego *de hæreticis, q. 8.*

- 16 Hi autem termini longiores esse debent cum hæreticis negativis, qui sunt illi, qui non obstante, quod testes integri, & legitimi probaverint, eos discredidisse, nihilominus persistunt in negatîvâ, quod scilicet non discrediderint, nec unquam se diversimodè ab Ecclesiâ sentire, ac sensisse, ut docent Raynaldus *observ. crim. ad c. 1. super 3. n. 56.* Fermostin. *tract. crim. 2. ad tit. de hæretic. num. 16.* Cum his proinde hæreticis differendum est judicium usque ad annum, quo reducuntur ad Ecclesiæ ovile: Lupus *in allegat. in materia hæresis. post tractat. de donat. inter vir. & ux. §. 3. & 4.* Card. de Lugo *loc. cit. qui n. 157.* reprobabat doctrinam Alciati.

- 17 Porro ea admonitio, quam diximus necessariam ad justificandam pertinaci-

ciam, in eo non videtur necessaria, qui latentèr diù in errore persistit: Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap. 7.* Baldell. *d. disp. 32. num. 12.* Et non sine ratione; nam ad constituendam pertinaciam, non requiritur temporis diuturnitas, adeò ut temporis momento hæresis culpa perpetrari possit, adinstar aliorum peccatorum: Alberghin. *Man. cap. 1. de hæret. num. 8.* & ante ipsum Cajetan. *2. 2. q. 11. 2. notab. Baldell. d. disp. 32. num. 11.* Duall. *in 2. 2. D. Thom. de peccatis fidei oppositis q. 7. de hæresi, art. 1. tom. 2. pag. 343.* & Merbes. *1. Summ. Christian. p. 1. 2. qu. 55. pag. 163. col. 2. circa med.* Perficitur enim solo consensu, præsuppositâ notitiâ, quod sit error in fide: Volp. *resol. moral. 81. num. 5.* Idcirco hujusmodi pertinacia non requirit perseverantiam in errore, ut advertit Laurea *de fide, disp. 14. art. 3. §. 2.* latèrem discutiens, qui etiam *sub num. 71.* ait ad hæresim non requiri 18 obstinationem, quæ est pertinacia major, quod venit intelligendum de hæreticis non ignorantibus, aliquam doctrinam esse contrâ Ecclesiæ definitionem, ei tamen adhærentibus etiam per momentum, quamvis postea corrigantur. Illi autem sunt obstinati, qui contendentes de aliquâ doctrinâ nondum definitâ, eam pro viribus descendunt, & post ejus damnationem, perseverant in suâ sententiâ, quales fuerunt Arius, & alii Hæresiarchæ. Si igitur ad constituendum aliquem hæreticum, sufficit pertinacia, quæ etiam per momentum temporis perficitur, quid dicendum de eo, qui diù perseveraverit, & latenter, ex quo præsumitur non ignorantia, sed malitia, ut benè ait Sanchez *loc. cit. 2.*

19 Videndum etiam, an dicendus sit pertinax, qui indirectè refragatur Ecclesiæ auctoritati, videlicet ob cupiditatem lucri, seu gloriæ, & affirmativè respondet Card. de Lugo *d. disp. 20. num. 163.* Baldell. *d. disp. 32. num. 9.* Pueron. *d. cap. 1. num. 68. vers. nec tamen.* Nam sicut in aliis peccatis hæc cupiditas sufficit ad peccandum contrâ obedientiam, justitiam, religionem, & alias virtutes, licet non habeatur pro fine formaliter volito, injustitia, inobedientia, irreligiositas, &c. Sic etiam peccatur pertinaciter contra auctoritatem Ecclesiæ, negando id, quod scimus ab Eccle-

fiâ doceri, quamvis non intendamus, formaliter Ecclesię contradicere: immodò qui vult aliquid necessariò connexum cum alio effectu, licet ipsum effectum non intendat, dicitur illum directè vel-
le, quia volendo causam, vult implicite effectum in eâ causâ virtualiter inclu-
sum. Sequitur postea, an sit pertinax, qui in nondum definitis amplectitur a-
liquam partem, eo animo, ut sit paratus ad eam tuendam, etsi contrarium Ec-
clesiâ definiat, ac pariter pro parte af-
firmativâ resolvitur à Card. de Lugo
ibidem num. 167. Pueron. d. cap. 1. num. 69.
& seqq. Credit enim, quæ definiuntur
11 ab Ecclesiâ posse falsitatis subesse, ex
quâ ratione sequitur, quod similiter
pertinax dicendus sit, qui falsâ opinio-
ne putans, aliquid esse ab Ecclesiâ defi-
nitum, contrarium tamen sentit: Card.
de Lugo d. d. sp. 20. sect. 5. num. 167. ubi
reprobat Simanchi sententiam opposi-
tum tenentem, Baldell. d. d. sp. 32. num. 12.
Pueron. d. cap. 1. num. 69.

PRAELIMINARE XVIII.

De errore in eo, qui baptismum
recepit.

S U M M A R I U M.

- 1 Ille propriè reputatur hæreticus, qui
susceptâ fide per baptismum, ab eâ
se separat per hæresim.
- 2 Ut quis dicatur hæreticus coram Ecce-
siâ requiritur baptismus undæ, co-
ram Deo sufficit baptismus flami-
nis.
- 3 Cathecumenus deserendo fidem Catho-
licam an, & quomodo hæreticus di-
catur?
- 4 Neque Pagani, neque Judæi incidere
possunt in hæresim. num. 5. & 8.
- 6 Judæorum impudentia, & protervia
in suâ superstitione.
- 7 Philippus Augustus Rex Francorum
quâ de causâ à suo Regno Judæos
expulsi.
- 9 Judæi si post acceptum baptismum re-
deant ad ritus Judaicos sunt hæreti-
ci, licet non fuerit eorum baptismus
descriptus in libro.
- 10 Ex Decreto Pauli IV. Judæi, qui in
Lusitaniam remanserunt, si judæizant,

consentur à fide apostatasse.

- 11 Judæi in infantia etiam inuitis paren-
tibus baptizati, redeuntes ad ritus
judaicos sunt hæretici.
- 12 Judæus, vel Paganus non baptizatus,
putans se talem esse, si contra fidem
sentiat, est hæreticus.
- 13 Coactè baptizati, si à fide recedant sunt
hæretici.
Dummodò tamen coactio non fuerit ab-
soluta.
- 14 An invalidè baptizatus, si recedat à fi-
de, sit hæreticus? cum distinctione re-
spondetur.

DIXIMUS ad essentiam hæresis; er-
torem requiri in eo, qui baptis-
mum recepit: nam is propriè reputatur
hæreticus, qui fidem amplexus catho-
licam, aliter postea sentit, & se separat
superbus ab Ecclesiæ simplicitate, ut
Capharnaitæ, & aliqui Domini Disci-
puli ab auctore vitæ, & ab Apostolis;
ut à D. Paulo ejus Discipuli Phigillus
Hermogenes, Philotas, & Hymenæus,
quemadmodum ait Tertullianus de
pres. hæret. Tolos. Synthegm. lib. 33. c. 4.
num. 5. qui proinde indicio proprio
condemnantur, dimittentes catholicam
sententiam, quam professi sunt, juxta
ipsum D. Paulum ad Tit. cap. 3.

3 Verum, quia implicat, fidem catholi-
cam amplecti, ac esse sine baptismo, sal-
tem flaminis: hinc necesse est, ut quis
incurrat hæresim, aliquo modo baptis-
mum dicatur habuisse: hoc tamen dis-
crimine, quod ad hoc, ut ab Ecclesiâ ju-
dicetur aliquis esse hæreticus, requiri-
tur Baptisma undæ; ut autem quis co-
ram Deo sit hæreticus, sufficit baptisma
flaminis: hoc pacto concordari viden-
tur illæ duæ sententiæ inter se diame-
traliter oppositæ, de quibus Lup. d. ar. 1.
2. dif. 13. latè Bordon. ubi suprâ, à n. 16.
ac P. Del Bene de offic. S. Inqu. part. 1.
dub. 10.

3 Igitur parùm rectè, hæresim quando-
que incurri absq; baptismo, credidit Ber-
nardus de Lutsemburgo, qui in suo ca-
talogo inter hæreticos descripsit Avi-
cennam, Avetroem, & alios, prout
observat Ambrosius de Rusconib. in
Triumpho Catholice veritatis. lib. proæm.
cap. 9. & Sanctarell. de hæresi, cap. 1. dub.
2. num. 3. qui firmavit etiam, Cathec-
ume-

cumenum posse dici hæreticum, quoties deferat Fidem Catholicam. Potest enim Cathecumenus esse hæreticus tantummodo coram Deo, ac in foro interno: Nicol. *ref. Civil. can. lib. 4. tit. 18. n. 3. to. 1.* & Guttier. *d. q. 32. n. 35.* non autem, quo ad Ecclesiæ Judicium: Card. de Lugo *de virt. fid. divin. disp. 21. sect. 4. §. 1. num. 139.* Fragol. *de regim. reip. par. 1. lib. 1. disp. 2. n. 229.* Tolet. *lib. 4. cap. 3. Baldell. d. disp. 36. num. 11. & seqq. & disp. 22. num. 18.* P. Del Bene *ubi supra*, Fermosin. *tract. crim. 2. ad tit. de hæretic. qu. 2. num. 7.* Tonell. *mandat. Infd. ad fid. concl. 2. sub num. 6.* siquidem Cathecumenus mente, non re ipsâ recepit fidem, ideòque potentia proximâ, non actu est in Ecclesiâ; quare D. Aug. *lib. 2. de Symb. in princ.* asserit, cathecumenos esse similes hominibus conceptis, nondum tamen natis: ut enim quis sit actu in Ecclesiâ, oportet, quod habeat justu ad Sacramenta Ecclesiæ, quale minimè habet Cathecumenus, & oportet quod sit ipsi Ecclesiæ conjunctus per signum visibile à Christo institutū, nempe per baptismum: Sanctarell. *loc. cit. §. Obijcies cum Alphonso* hæcque est ratio, quare Cathecumenus non possit, quo ad Ecclesiæ Judicium, dici hæreticus: Card. de Lugo *ubi supra*; idque sit evidentius, si advertamus, cum non possit cogi ad petendum baptismum: nec, ut non redeat ad Judaïsmum, vel Paganismum: Sauetarell. *loc. cit. num. 5. in fine*; nec consequenter puniri, si à fide recedat: unde Inquisitores, quando volunt aliquem punire ob hæresim, inquirunt prius, an fuerit baptizatus: Sanctarell. *ibidem*.

- 4 Eadem, & fortiori ratione, Pagani Sacra baptismatis undâ non abluti nequeunt incidere in hæresim: D. Tho. 2. 2. *qu. 10. art. 3. & qu. 11. art. 1.* Carcena *par. 2. tit. 14. §. 1.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 1. dub. 2.* Soccin. *Sen. conf. 71. num. 11.* Vignat. *de hæres. num. 34.* ibique, Peña Brunus *de hæres. lib. 1. cap. 1. pag. 3. in princ.* Volp. *d. resol. 81. num. 4.* Vener. *exam. Episc. lib. 11. cap. 4. n. 19.*
- 5 Idem dicendum de Judeis, ut patet ex ipsdē auctoritatibus suprà allegatis: quamvis enim Judæorum pertinax sit genus in suâ superstitione; itaut ipsi nihil non licitum reputent, quoties ar-

- bitrantur, suam Fidem se aliquo modo promovere posse, ad quem effectum, nullum penitus lapidē immortum relinquant, dummodo veritatem Evangelicam impetant, aut calumniantur, ac in Christianos sæviant, ut accidit tempore Trajani, quando eò protervia, atque audaciæ processerunt Judæi, ut cum peregrina Christianorum, aut paganorum mancipia sibi coëmissent, ad domesticam religionem addacta circumciderent, quod Trajanus lege singulari vetuit, l. *circumcidere ff. de penis*. Hinc non injuriâ Philippus August. Rex Francorum Judæos, publicatis bonis, Regni finibus exegit, quando contra leges, Christianos circumciderent, ac pro servientibus (hoc enim verbo Historia Dionysia utitur) sibi manciparent; & alia hujusmodi perfidæ nationis Hebræorum passim in historiis leguntur exempla: & licet, uti hostes Christianorum, sæpè ab aliis quampluribus Provinciis jussi sint excedere, nec ob aliud alicubi tollerentur, nisi ut usque in finem seculi appereat cunctis Regionibus, quæ ad lucem Evangelii ex paganismo quotidie accedunt, & accessuræ sunt, eos fuisse primum dilectum Dei populum, cisque ab initio Mundi fidem, ac cognitionem veri Dei datam, & Messie, quem adventum respuerunt, & morti ingratis homines traderunt. Tolol. *Synthagm. lib. 3. cap. 4. num. 11.*
- 8 Quamvis, inquam, ita sit, attamen Judæi nequeunt dici hæretici, cum non sint per januam Baptismi ingressi Ecclesiā; si autem accipissent baptismum, ut, & Pagani, quoties priores ritus servassent, habendi essent tamquam hæretici, & cogendi ad observandam Christianam Religionem: Menoch. *de arbit. cap. 546. n. 23.* Farinacc. *de hæresi q. 178. n. 139.* Alciat. *conf. 129. in princ. lib. 7.* Fermosin. *tract. crim. tract. 2. ad text. in cap. Tude, qu. 1. num. 5. de jebymat.* Passerin. *in cap. contra Christianos, num. 5. de Hæretic. in 6.*
- 9 Amplia primò, quamvis non appareret de ipsorum baptismum, ex eo quod non fuerit descriptus in libr. Parochi: Cantera *qu. crim. de hæres. num. 4.* Diana *tit. 8. part. 4. resol. 113.* Guttier. *prax. crim. & civil. qu. 32. num. 32.* dummodo enutriti inter Christianos, & conversati

sati essent, sicuti de quodam Mauro te-
 10 statur Castropalao *tom. 1. traß. 4. disp. 8. punct. 16. §. 6.* undè decrevit Paulus IV. *die ultimâ Aprilis, anno 1556.* de quo Decreto Diana *p. 4. resol. pag. 324.* quod scilicet Lusitani, qui cā in provinciâ permanferunt, & postea in Italiam venientes judaizaverint, censerentur Apostatæ, non obstante, quod expositi torturæ negassent se baptizatos, vel christianè vixisse: Scias, quod in Lusitaniâ non toleratur hæbreus, nisi fuerit baptizatus, & christianè vixerit, quod habetur apud Eminentiss. Albit. *in libello, cui titulus est, Risposta all'istoria della Sacra Inquisitione, composta già dal R. P. Paolo Servita, à pag. 148. & pag. 163.*

11 Amplia secundò, etiam si Judæi, vel Pagani fuerint in infantia baptizati: Fragos. *de regim. Reipub. tom. 1. libr. 1. disp. 2. num. 227.* quod procedit, etsi fuerint baptizati, invitis Parentibus: nam licet usu carentes contrā Parentum voluntatem non sint hæc undā abluendi, juxta doctrinam D. Thom. *in 3. p. qu. 68.* innumeri, quem sequuntur Doctores, ut videre est apud Ricciull. *de jur. person. lib. 2. cap. 32. Sperell. decis. 1. à num. 25. Avendan. de metu, lib. 2. cap. 17. num. 60. Bols. de patr. potest. cap. 3. à num. 321.* attamen si baptizatus, recipiunt characterem, & efficiuntur subditi Ecclesiæ, à quā proinde discedere nequeunt: Salern. *conf. 14. per tot. lib. 1. Bols. de patr. potest. cap. 3. cap. 3. §. 9. num. 319. Afflic. decis. 151. num. 8. Sperell. d. decis. 1. num. 36. Ricciull. d. lib. 2. cap. 34. per tot.* qui reprobande sententiam verè erroneam Calde-
 rini *conf. 3. de Judæis* indocentes, puerum hebræum itā baptizatum posse Parentibus concedi, præstitā cautione de restituendo in ætate legitimā, &, quod interim non detestabitur christianam fidem, ut dictum est suprā.

12 Amplia tertio, si Judæus, vel Paganus reverā non baptizatus, sed putans se talem esse, in errorem incidit contrā Catholicam Religionem cum pertinaciā: Tunc enim, ut hæreticum puniri posse, dixerunt. Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 9. q. 3. in fin. Farinacc. de hæres. qu. 148. num. 135. Passerin. in cap. contra Chri-*

fin. traß. crim. 2. ad cap. cum Chryssus, q. 10. num. 9. de hæretic. Ratio est, quia saltem non careret baptismo flaminis, ut voluit Symanch. de cathol. tit. 31. n. 5. quæ tamen ratio mihi non satisfacit, nam voluntas suscipiendi baptismum, non dat jus Ecclesiæ, ut cogat eum, qui non est baptizatus, ad baptismum suscipiendum; & tantò minùs ad permanendum in eā voluntate: Card. de Lugo *de virtute fidei Divina, disp. 20. nu. 140. & 141.*

13 Amplia quartò, & si coactè fuerit baptizatus: Passerin. *in cap. contra Chri-
 fianos, num. 7. de hæretic. in 6. Avendan. de metu lib. 2. cap. 17. sub num. 56. Calde-
 rin. de hæret. rub. de his, qui condemnantur ut hæretici, num. 1. Farinac. d. q. 178. num. 142.* (Vide Del Bene *de offic. Inqu. par. 1. dub. 10. num. 10.*) quod tamen intellige, dummodo, vel coactio non fuerit præcisā, aut absoluta: Tunc enim aliter sentiendum: Passerin. *d. cap. nu. 8. Avendan. de metu lib. 2. cap. 17. sub n. 56. vers. undè Judæi. Parif. conf. 2. num. 2. lib. 4. & Eminentiss. Albitius, ubi suprā à pag. 150.* vel si talis fuerit, attamen baptizatus non reclamaverit postea, aut per aliquos actus positivos baptismum approbaverit, & sic metum purgaverit: Parif. *d. conf. 2. n. 26. Marquard. de Judæis p. 3. cap. 2. num. 9. Avendan. de metu d. lib. 2. cap. 17. num. 57. Ricciull. de jur. person. extrā grem. Eccles. lib. 2. cap. 35. num. 3.*

14 Verùm quæstio est, an qui fuerit baptizatus invalidè, ipse què putans, se verè baptizatus, uti talem se gessit, si postea à Fide recesserit, hæreticus censendus sit: quā in re distinguendum est; vel invaliditas baptismi proveniret ex defectu legitimæ materie, seu legitimæ intentionis Ministris; & tunc hæreticus non esset censendus: Fermo-
 sin. *traß. crim. 2. ad tit. de Hæret. qu. 2. n. 10. & 11. Vgolin. de censur. Pontif. reservat. 2. p. cap. 1. num. 3. in fin. Card. de Lugo de virt. fid. divina, disp. 20. Sect. 4. §. 1. num. 140. Baldell. de Fide, & infidelit. lib. 1. disp. 36. & seqq. ubi procedere dicit in foro exteriori; secus in interiori: Quoties enim adest hujusmodi nullitas, habet locum Concil. Trid. Sess. 14. cap. 2. ibi: Cum Ecclesia in neminem Judicium exerceat, qui non prius in ipsam per*

baptismi Januam fueris ingressus; & benè ponderat Card. de Lugo loco cit. num. 140. Vide tamen Eminentissimum Albitum, ubi supra à pag. 140. ubi explicat, in quibus calibus infideles, & Iudæi subint ecclesiasticæ jurisdictioni.

Vel invaliditas baptismi est tantum ex parte baptizati, & in hoc casu utique censendus hæreticus, quò ad forum externum; Nam Ecclesia præsumit valide baptizatum, nisi contrarium probetur: Card. de Lugo loco cit. nu. 145. Passerin. de statu hominis, qu. 187. art. 1. num. 66. Fermosini. diff. tract. 2. qu. 2. num. 10.

PRAELIMINARE XIX.

Quotuplex sit hæresis.

S U M M A R I U M.

- 1 Hæresis triplex est, interna; externa; interna, & externa simul.
  - 2 Hæresis interna habet totum, quod requiritur ad esse hæresis; sed per eam non incurritur in penas, etiam spirituales.
  - 3 Hæresis externa de per se non est proprie hæresis: sufficit tamen ad incurrendas penas in foro fori.
  - 4 Hæresis externa definitio.
  - 5 An in aliquo casu licent abnegare fidem actu externo? & num. 6.
  - 7 Archidiaconi doctrina reprobat.
  - 8 Externis factis negare fidem illicitum est.
  - 9 Ob timorem tormentorum non licet externè tantum fidem negare.
  - 10 Si metus sit absolutus, externè negans non est hæreticus, nec peccat: si sit conditionalis, peccat, non tamen est hæreticus.
- Saltem in foro interno. ibi.

EXPLICATA essentia hæresis, nunc videamus, quotuplex sit; & triplicem esse, ait Alberghini. man. cap. 2. n. 2. Sayr. in Theaur. lib. 3. cap. 4. n. 19. Aliam scilicet internam; aliam externam; & aliam internam, & externam simul.

1. Hæresis interna (quæ etiam dicitur mentalis) licet sit vera, & perfecta, quia totum habet, quod requiritur ad

malitiam peccati hæresis, quod ex solâ mentis cogitatione, animique liberatione perficitur: Fagn. in cap. dolentes, num. 60. de celebrat. Missar. Nicol. resol. civil. crim. tom. 1. lib. 4. tit. 18. num. 25. Volp. resol. moral. 81. num. 5. tamen ex ipsâ solâ non incurritur in penas etiam spirituales contra hæreticos decretas, ut est communis Theologorum sententia, teste Limborch. in hystor. Inquis. lib. 3. cap. 3. eamque amplexi sunt Fagn. ubi supra; Burlat. conf. 289. nu. 13. lib. 3. Sayr. de Censur. lib. 1. cap. 9. n. 15. & lib. 3. cap. 4. n. 21. Vener. d. cap. 4. & pluribus relatis Pueron. ad Bullam Cæna c. 1. num. 91. ubi respondet contrariis: Del Bene de offic. S. Inquis. par. 1. dub. 49. petri. 2. ubi recenset ferè omnium Doctorum opiniones super hoc inter se oppositas: Omitto alios, quia lectior non est laboriosâ auctorum enumeratione onerandus; sed rectâ eorum, quæ dicuntur, dispositione, ac varietate rectandus.

- 3 Hæresis externa e contra de per se non est proprie hæresis; & hæreticus tantum externus in foro interno non incidit in excommunicationem, aliasquæ penas spirituales: Sayr. diff. lib. 3. cap. 4. n. 25. Fermosini. allegat. Fisc. p. 1. allegat. 50 num. 10. & segg. Suarez de fide disp. 14 sect. ult. num. 3. Less. de iust. & jur. lib. 2. cap. 43. dub. 2. num. 11. Sanch. lib. 2. moral. cap. 7. num. 8. Filliuc. tom. 2. tract. 22. cap. 6. num. 164. Granadus in 2. 2. controvers. 1. tract. 15. disp. 13. num. 14. & complures alii; ad quas penas incurrendas utriusque hæresis concursus requiritur, internæ scilicet, & externæ, quæ ubi conjunctim in aliquo reperiuntur, cum verè efficiunt hæreticum, ut illum definiendo, docet Pueron. ad Bullam Cæna cap. 1. num. 39. Verùm in foro fori, cum ab externis tantum iudicetur, tam ad præsumendam internam hæresim externa iudicia sufficiunt, quàm ad incidendum in penas hæresis, si vè temporales, si vè spirituales: Sayr. diff. num. 25. Vener. diff. cap. 4. num. 23. Pueron. ab Bullam Cæna cap. 1. num. 59. & 65. Passerin. in cap. cum consumaciâ, num. 59. & 60. de Hæres. in 6.

Et quia ad externam hæresim reducuntur, qui dicto, vel facto se reddunt suspecto, de hæresi: Menoch. de

pra-

- præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. n. 14. de hac igitur solâ differendum erit.*
- 4 Hæresis externa ea dicitur, quando quis actu externo abnegat fidem, nec constat, an ipsam corde retineat: Suarez. *de fide, disp. 14. sect. ult. num. 4. Pascherin. d. cap. cum contumaciâ, num. 58. & 59. de hæres.*
- 5 An verò liceat abnegare fidem actu externo in aliquo casu, fuit quæstio, quæ antiquis etiam temporibus torfit Sanctorum Patrum ingenia. Immo S. Ambrosius *serm. 69. de S. Eusebio*, laudat ipsum Eusebium, qui hæreticis se hæreticum mentitus est, ut de hæresi filium liberaret: Hunc ramen sermonem non esse Divi Ambrosii, notant Cardinalis Bellarmin. *de scriptoribus Ecclæ. in Censurâ operum Ambrosii*, & Cardinalis Baronius *tom. 3. anno Christi 355.*
- 6 Hodie verò facillimè resolvitur talis quæstio, dum hodiè evidens est, numquàm licere, sed propter propriam, seu propter aliorum utilitatem mentiri: Burgoz. de Paz. *in prom. ad ll. Tauri, n. 271. Alphons. de Castro adversus hæreses lib. 10. vers. mendacium: Corduba qq. Theol. lib. 1. qu. 29. Sot. de ratione regn. feceret. num. 3. qu. 3. comel. 1. Hæc externa Fidei abnegatio quid aliud est, nisi mendacium in rebus fidei, ut advertit Franciscus Sylvius in D. Thomam 2. 2. in quæst. 94. artic. 2. comel. 3. & latè probat Valquez in 1. 2. disp. 182. cap. 4. num. 9. ac quid aliud, nisi aufere Christo eternam fidei professionem: Ricciull. ubi supra, ita ut negare, se esse Christianum, sit, ac negare ipsum Christum: non solum abnegat Christum (inquit Augustinus: *relat. in cap. non solum, il secunda 21. qu. 3*) qui dicit eum non esse Christum, sed etiam qui cum sit, negat se esse Christianum: Dominus enim non ait Petro, Discipulum meum te esse negabis: sed me negabis: negavit ergo ipsum, eum se negavit ejus discipulum: Ideo nullo casu licebit, licet latissimè comprobant Card. de Lugo *de virtute fidei divina, disp. 14. sect. 5. S. 4. Macedo. lib. 3. de Clavibus, cap. 11. P. Del Bene de effe. S. Inqu. par. 1. dub. 11. Thom. Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 5. Resol. 40. 41. & 42. & Merdel. in summ. Christian. part. 1. 2. qu. 26.**
- 7 Fuerunt nonnulli Sanctissimi Viri, qui simularunt se voluisse discedere à Fi-

de, quos non condemnat Archidiaconus in c. utilem 22. q. 2. defensus à Theophilo Raynaldo in appendice ad lib. Lessi de just. & jur. cap. 12. num. 6.

Mihi autem videtur erronea doctrina Arcidiaconi, quem noluit sequi Ricciull. *de jur. person. lib. 1. cap. 4.* nam propositum discedendi à fide, vel est simulatum, vel non: si simulatum, ergò illicitum, cum reduceretur ad mendacium, de quo superius, & ad denegandum debitum Deo honorem: si non simulatum, ergò, qui ita proponit, quamvis in rigore non neget Fidem, juxta Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 8. n. 22. attamen offendit infirmitatem suæ fidei, & dubietatem, quod minime licet: Sanctarell. *de hæres. cap. 1. dub. 3. Fermo. in ad rub. de sum. Trin. qu. 5. n. 32. Pueron. in bullam Cuna, cap. 1. sub num. 88. vers. de tertiâ. quidquid asserat Eminentiſſimus de Lugo de fide, disp. 14. sect. 5. S. 4.*

- 8 Amplia primò, quod nec licet hæresis externa factis manifestata, cum par, Immo major sit virtus factorum, quàm verborum, ut supra diximus: quo fit, ut peccatum sit gravissimum in hac externa fidei professione, Idolis thurificare, genua flectere, vel aliàs adorare, ut habetur in Sacrà scripturâ apud Dan. cap. 3. & notat Augustin. *relat. in Cap. Imperatores 11. quæst. 3.* ubi tres illi pueri statuum Nabucodonosoris adorare noluerunt, & habemus etiam cap. Julianus in dist. quæst. 3. & dist. cap. Imperatores S. Julianus, quod Christiani Milites Imperatoris Idola, nec colere, neque Thuis illis offerre voluerunt: Ricciull. *ibidem. num. 13.* Immo hujusmodi externa fidei negatio nec licet per actum, nurus, vel motus digitorum: Card. de Lugo *de virt. fid. Div. disp. 14. num. 93. S. 1.* eò quia sic amittitur, si non fidel habitus, ipsius ramen habitus, idè nullo casu licebit, licet latissimè comprobant Card. de Lugo *de virtute fidei divina, disp. 14. sect. 5. S. 4. Macedo. lib. 3. de Clavibus, cap. 11. P. Del Bene de effe. S. Inqu. par. 1. dub. 11. Thom. Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 5. Resol. 40. 41. & 42. & Merdel. in summ. Christian. part. 1. 2. qu. 26.*
- 9 Amplia secundò, quod pariter fidem externè tantum negare non est licitum ob timorem tormentorum: Card. de Lugo *ibidem sect. 2. num. 31. Scaccia de Commere. S. 1. qu. 7. par. 2. ampliat. 19. num. 67. vers. secundas species, De Magist.*

gistr. *Sylu. Eccles. par. 2. lib. 2. tit. 3. c. 2. n. 25.* & clarè habemus, ex lib. 2. *Macabeor. c. 6.* ubi; quod Eleazar non solum abstinuit carnibus porcinis, verùm etiam ne id simulare voluit, & hoc modo vitâ decessit, ut quoque advertit Merbes. in *summ. Christian. par. 1. 2. qu. 26.* Hecq; secunda ampliatio adeò vera est, ut contrarium damnatum sit & inter hæreticas propositiones Helchescitarum sub Fabiano summo Pontifice, de quibus habetur penes Niceph. *bis. Eccles. lib. 5. cap. 24.*, ultrà re-latos per Sarmient. *sele. inter. lib. 3. cap. 14. n. 16.* & per Martin. Alphous. in *Candelabr. aur. fol. 263. n. 83.* Aliamquè similem hæresim dicentium, sic abnegantes, non modò non peccare, sed remunerationem mereri, damnata à Gregor. IX. refert Megal. in *suo promptuario Theol. to. 2. fol. 396. num. 23.*

10 Sed advertendum est, quod vel vis, seu metus est absolutus, adeòut voluntas nullo modo cooperetur, & tunc, ut superius inuimus, qui sic abnegat, nec est hæreticus, nec peccat: Del Bene de *offic. S. Inquisitionis. par. 1. dub. 171.* & antè ipsum, Farinac. *quest. 183. num. 31.* vel ex vi, & metu oritur coactio non absoluta, sed condicionalis, & tunc graviter peccat abnegans, & tale fuit Apostoli Petri peccatum, qui mortis timore negavit, se esse discipulum: Ricciulli. *de jur. person. lib. 1. cap. 4. num. 10.* De Magistr. *dist. cap. 2. num. 24. & 25.* Scaccia *dist. num. 67. vers. Secunda species, usque ad fin. num. 1.* Nicol. *resol. Civ. Canon. tom. 1. lib. 4. sit. 18. num. 4.* Guttier. *prax. crim. & Civ. quest. 32. num. 63.* Ab hæresi tamen excusaretur, ut firmant prædictæ auctoritates, & dictum est supra. Quod utique procedit in foro interno, nam in externo, quia Ecclesia de occultis non iudicat, haberetur pro hæretico: Scacc. *dist. num. 67. vers. tempera hoc,* De Magistr. *dist. num. 25. vers. bene verum, & segg.* Nicol. *vbi supra* Guttier. *dist. quest. 32. num. 64.* donec constaret de vi coactivâ, vel causativâ: Spada *conf. 44. n. 5. tom. 3.*, quia ex actibus hæreticalibus quis præsumitur hæreticus, donec contrarium probetur, cum facta declarent animum: Spada *d. conf. 44. n. 6.* Baldell. *de Fide, & infidelis. disp. 32.* Undè sic abnegans non evitaret hæresis suspicionem, vel levem, vel vehem-

mentem, juxta personarum conditionem, & metus qualitatem: Farinac. *qu. 183. num. 29.* De Magistr. *dist. num. 25. bene verum, & segg.*

PRAELIMINARE XX.

De dictis, factis, aliisque hæresis suspicionem inducentibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Præceptum profitendi fidem externis actibus est affirmativum: quando obliget.
- 2 Quenam sint circumstantia, in quibus obligat præceptum externis actibus fidem profitendi.
- 3 Hæresis manifestatio non solum requirit signa sensibilia, sed hac non debent esse agnoscere, vel per jocum.
- 4 Hæresis suspiciōem inducunt, non tantum, quæ sunt positiva, sed etiam, quæ sunt negativa.
- 5 Quæ hæresis suspiciōem inducunt, vel sunt contra Deum, vel contra Ecclesiam.

QVÆ hucusquè diximus, tam de suspiciōe, quàm de hæresi sufficient: nunc ad rem, de quâ tractandâ institui-mus, propius accedentes, nonnulla præmittimus, ut eluceat, ex quibus-nam dictis, factis, aliisque actibus externis oriatur hæresis suspiciō; præmit-timus ergo:

- 1 Præceptum dictis, vel factis, aliisque externis profitendi fidem esse affirmativum: Ricciulli. *de jur. person. cap. 7.* & latè Antonius Escobar in *Theol. moral. tom. 6. lib. 47. cap. 6.* & proinde obligare semper, sed, ut loquuntur Theologi, non pro semper, & consequenter, ut explicat S. Thomas 2. 2. *qu. 3. art. 3.* istud præceptum semper habere vim obligandi; non obligare tamen ad continuè exercendum actus illos, qui per ipsum imperantur, sed secundum debitas circumstantias: Abelly. in *Medullâ Theol. par. 1. de fide. tract. 1. sect. 5.* & cum istæ debitz circumstantiæ sint, quando fides exploretur auctoritate publicâ; quando ex professionis omisiōe oriatur Religionis despectus; & quando ex eadem omisiōe nascatur aliorum ma-

gna offensio, sive scandalum: Ricciull. Abelly. & Ant. Escobar locis, superius citatis; hinc inferitur, quod ea, quæ ex se hæresim expriment, sint suspensionis hæresis induciva: Sanctarell. *de hæresi* cap. 3. dub. 2. num. 13. *vers. si quis*: quippe ipsis externa fides negatur, quod nunquam licet, quamvis corde ipsa retineatur.

- 3 Præmittimus quoque, ad hoc, ut manifestetur hæresis, non sufficere solum, quod hoc fiat per signa sensibilia, ac intelligibilia: Ricciull. *de jur. person. lib. 5. cap. 9.* sed necesse esse etiam, quod concluderent ipsa, nec æquivocè, manifestetur: Ricciull. *ibid.* num. 5. Suarez. *disp. 21. sect. 2. nu. 8.* Banez. 2. 2. q. 11. art. 4. Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 10. qu. 4. & 5.* & Merbes. *in summ. Christian. p. 1. 2. qu. 56. pag. 169. regul. 1.* undè manifestatio facta per jocum, vel per modum narrationis, hujusmodi suspensionem minime inducit: idcirco quæ sunt æquivoca, non nisi quando concurrant circumstantiæ, quibus quis tenetur profiteri externè Fidem Catholicam, hære-

sis suspensionem inducunt, ut patet ex his, quæ dicit Ricciull. *de jur. person. lib. 1. cap. 7.*

- 4 Præmittendum est etiam, quæ hæresis suspensionem inducunt, non tantum esse positiva, sed etiam negativa: Farinace. *de hæresi, qu. 182. num. 1.* Hæc autem negativa reducuntur ad omissionem ejus, quod est faciendum, seu ad fidem profitendam; seu adversus hæreticos: Sanctarell. *cap. 11. dub. 1. num. 6.* P. Del Benc *par. 1. dub. 26. num. 24. in corollar. seu in materiâ Sacramentorum*, ut qui nollit suscipere Sacramentum: Diana *par. 3. tract. 4. resol. 25.* Gabriell. à S. Vincenzio *dispus. 192. vers. nostra sententia.*

- 5 Tandem præmittendum est, omnia, quæ hæresis in suspensionem inducunt, esse vel immediatè contrà Ecclesiam, ac illa esse blasphemias hæreticales; superstitiosa; ac Sacramentorum abusus: hæc verò esse, hæreticis favere, ipsos defendere; cum ipsis conversari; eorumque libros legere, & hujusmodi, si quæ adsunt alia; sed de his singillatim.

FINIS PRAELIMINARIUM.

SUSPECTIS DE HAERESI.

RAE cæteris nequitiis, hoc peculiare sibi vindicat hæresis infandum crimen, ut ejus quoquè qualiscumque suspicio seridè perpendi à Sacris Tribunalibus mereatur. Et quidem rationabiliter, quandoquidem aliorum scelerum infausti Duces, & scandalosi propagatores non ità accuratè, & subdolè virus suum communicare pertentant, sicut hæterodoxorum nequissima capita hæresis contagium disseminare student: isti enim, quos perversæ doctrinæ mortifero insciant veneno, ad illud ipsum pariter loco, & tempore callidè occultandum instituunt, ut incautos postea impunè seducant, & quò secretiùs animas pervertunt, eò successivè frequentiores lapsus aliarum enumerant animarum.

Ex Africà à Vandalis devastatà tempore S. Leonis Magni advolaverant in Urbem Manichæorum impiissimæ turbæ: ibiquè, ut tutè laterent, sub Catholicorum nomine sacramenta frequentabant; & interim insidiosè nefandissimæ sectæ virulenta dogmata fidelibus venditabant. Verùm Sanctissimus Pontifex hac solâ illos suspicione detexit, quod sumpto Pane, Eucharisticum respuebant poculum, tunc temporis à fidelibus laicis sumi consuetum. Idquè discretis verbis testatur ipse in *Sermone quarto Quadragesimæ*: Manichæorum insidiosam praxim quis neget transiisse ad perfidam Hæreticorum progeniem?

Jure merito proindè S. Hieronymus *lib. 1. in Isaiam*, & Isidorus Pelusiota *lib. 1. epistola 169*. Hæreticos, *Malos Cauponas*, appellarunt: propiùs ad rem nostram, *lues*, & *pestes fidei*, eisdem vocavit Vincent. Lirenenfis in *Commemitorio*, sequutus Sanctum Cyprianum *de unitate Ecclesiæ*, & S. Augustinum *epistolâ 56*.

Porro, cùm S. Bernardus in *psal Qui habitat, venatores nequissimos*, Demones appellet, qui, inquit, cornu non sonant, nè audiantur; sed sagittant in occultis immaculatum, eruditus Ecclesiastes Henricus Engelgrave in *Cælo empireo. par. 2. concione de Sanctis Simone, & Juda*, aptissimè hæreticos *Stygii Venatoris Canes* esse, dixit: quot enim simplices, & imperitos per hæterodoxos in obscuro Equivocorum verborum, & factorum sagittant Demones? quod etiam insinuat S. Irenus *lib. 5. cap. 23*. vocando Hæreticos, *Organa Diaboli*. Hac quoque ratione B. Pius V. *lib. 5. epist. 14*. dicit, hæterodoxos esse araneorum instar, apud simplices catholicos involucria sua construentes.

Quoniam igitur ipsi in impietate valdè progrediuntur, eorumque sermo passim serpit, ut cancer, idcirco Sacri Judices, nè nihil intentatum relinquant ad hos *filios tenebrarum*, & *malorum omnium gurgites* (sicut eisdem Hæreticos nominare solet Lucifer Calaritanus *libro primo pro S. Anastasio*) detegen dos, ac prostermandos, vel ipsos de Hæresi suspectos sollicitè, seduloquè excutiant, atquè ad id assequendum pro viribus opportunam artem perdiscere, & practicare incessantè non desistant. Huic ergo dignissimo studio in præsentì opere
infi-

inistere volentes, doctrinam circa *suspectos de Hæresi* præ viribus imbecillitatis nostræ sequenti elaboratâ Methodo tradere satagemus, omīssis jīs, quæ ad profusas pertinent disceptationes: sit ergò.

P A R S P R I M A

DE IIS, QUI DE HAERESI SUSPECTI SUNT.

Omnia hujus primæ Partis Capita infumuntur in proponendis, & discutiendis illis criminibus, quæ Hæresis suspicionem involvunt, uti sunt Blasphemia; Superstitio, sub quâ veniunt Idololatria, Magia, Sortilegium, Vana observantia, Maleficium; Sacramentorum abusus &c. Huic ordini insistendo sit.

C A P U T I.

De Blasphemis.

S U M M A R I U M.

- 1 Omnes ferè Sacri Doctores cur tractare debeant de Blasphemis.
- 2 Præcipui recensentur Auctores, qui agunt de Blasphemis.
- 3 Allegantur jura Canonica, contra Blasphemos.
- 4 Blasphemia omni jure vetita, est delictum mixti fori.
- 5 An leges Principum Secularium valeant contra Blasphemos?
- 6 Blasphemia nullum scelus pejus, ex S. Joanne Chrysostomo.
- 7 Idipsum docens S. Augustinus, & alii Patres. & num. 8.
- 9 Blasphemia peior est perjurio, & quare?
- 10 Blasphemia in quo sensu sit peior Homicidio?
- 11 Homicidium quo ad effectum est pejus Blasphemia.
- 12 Blasphemi à Deo miraculosè leprâ puniti.
- 13 Casus Blasphemi juvenis à Demone in frustra dissecti.
- 14 Blasphemerum Parens Diabolus est.
- 15 Jura humana severè in Blasphemos animadvertunt.
- 16 Pena nonnulla taxata à Bullis Summorum Pontificum in Blasphemos, non sunt in usu.
- 17 Etiam privatorum ultio potest Blasphemos coercere, ex S. Joanne Chrysostomo, & Theodoro.
- 18 Sanctus Nicolaus Episcopus Hæresi;

cum blasphemantem colapbizat in publico Concilio Nicæno I.

- 19 S. Nicolaus à PP. punitur privatione Mitre, sed ei à SS. Virgine Mariâ restituitur.

- 20 Sex designantur Sectiones examinandæ de Blasphemis, & Blasphemis.

DE Blasphemis judicandis, debitifque poenis plectendis abundè scripsere omnes ferè sacri Expositores Biblici, Sacrorum Canonum Interpretes, atque Sacræ Theologiæ, Moralis præcipuè, Doctores: sanè singulis piis Scriptoribus non est liberum præterire, quod communi calamo teritur, quando materia ipsa propter suam infandam indignitatem (uti est illa, de quâ scribimus) non satis dignè detestatur à cunctis.

- 2 Doctores verò, qui de Blasphemis scripserunt Canonistæ, & Theologi magno numero cum suis respectivè doctrinis in sequentibus Sectionibus referuntur, inter quos celebrior, quique recentius scripserunt, sunt:

Diana tom. 5. traçt. 8. resol. 10. & alibi, Pignatelli tom. 8. consult. 143. Bordon. de Sac. Trib. cap. 26. & in Man. consult. sect. 45. per totam, Salelli. de mat. Trib. S. Offic. lib. 4. cap. 5. Suarez. tom. 1. de Relig. lib. 1. de irregular. cap. 4. usque ad ultimum, Thomas del Bene de offic. S. Inquis. par. 2. dubitat. 218. Lupus in editum S. Inqu. par. 4. lib. 25. art. 1. & seqq. Sanchez lib. 2. sum. cap. 31. Eligius Balizus Verbo Blasphemia, Georg. Gobat. experien. Theologic. Sacram. to. 2. traçt. 11. par. 3. per tot. Saârecll. de hæresi traçt. 3.

Plotus in *tractatu peculiari de Blasphemia* Crisost. Crisost. de *iudiciis aelict.* par. 2. cap. 2. & cap. 3. ubi de *iudiciis Blasphemia*. Raynaldus *Syntax rerum Criminal.* cap. 1. §. 1. ad 7. per tot. Theophy. Raynaud. in *Miscellâ Sacrà Hoplosbecâ* contra ictum Calum. cap. 9. & de virtut. & vitiis. lib. 4. sect. 3. cap. 2. à num. 332. Cardinalis Albitius de *inconst. in fide*, cap. 31. & alii ferè innumeri.

3 Tractatur insuper de Blasphemis, eorumquè pœnis in Jure Canonico cap. 2. de *maledic.* & cap. si quis 22. qu. 1. Immo maximè in hac materiâ verificatur, quod leges seculares non dedignentur sacros Canones imitari, ac pœnas adversùs blasphemos statuere, de quâ re accuratissimè Canonici Raynald. *diff.* cap. 1. §. 1. ad 7. à num. 58. & num. 65. & 66.

4 Hinc deducitur, quod cum Blasphemia sit omni jure prohibita, dicitur delictum mixti fori, & super illâ potest uterque Iudex Ecclesiasticus, & secularis procedere: Romaguer. ad *Synodal.* Gerunden. lib. 5. tit. 5. Minan. *basf. Pontif. juris d. tract.* 2. fund. 1. qu. 6. §. 4. sect. 10. n. 153. in fine. Mart. de *jurisd. par.* 2. cap. 13. Barbol. de *offic. & potest. Episc.* alleg. §. 1. n. 94. Boslius *tit. de Inquisit.* n. 132. Clarus §. *Blasphemia*, *vers. hoc crimen*, Decianus *tract. crimin.* tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 1. Farinac. *quest.* 8. n. 127. *vers. quia crimen*, Raynald. *ubi supra*, Tondut. de *prævent.* par. 2. cap. 27. num. 12. & cap. 28. num. 6. Caren. de *officio S. Inquisit. part.* 2. tit. 7. §. 3. & 18. Gobbb. *consult. decisiv.* 28. num. 2. & 3. Conciol. *resol. crimin. verbo Blasphemia*, *resol.* 2. num. 1. Sperell. *decif. forens. Eccles.* tom. 2. *decif.* 134. num. 9. Basilic. *decif. crim.* 21.

5 Quæres incidenter, an valeant statuta, & leges Principum secularium circa Blasphemias hæreticales, & hujusmodi delicta Ecclesiastica? Affirmativæ parti adhæret Sabell. in *summ. verbo Blasphem.* sub n. 6. eo fundamento, quod Principes tunc seculares fulminant leges adversùs delinquentes in obsequium fidei, famulando, ac coadiuvando Sacros Canones: Sed parti negativæ censerem subscribendum esse, per ea, quæ dicit Raynald. *diff.* cap. 1. num. 61. & sufficienter in casibus occurrentibus Ecclesiæ Tribunalia provident; ex aliâ parte

difficulter à Laicis Judicibus servatur modicamen, ne extrâ metas proprij fori egrediantur: Undè generalitèr statuendum, quod, quotiescumque est quæstio de fide contrâ laicos, cognitio pertinet ad iudicem Ecclesiasticum: Ausferri de *potest. Eccles. super laicis, & rebus coram*, num. 38. Francisc. de Rove in *juris canon. institut.* lib. 3. tit. 8. *vers. Quædam ergo*. Non desunt tamen, qui existimant polse Principes seculares statuere, & pœnas augere contrâ hæreticos, & contrâ hæreticalitèr blasphemantes, ut videre est apud Raynal. *loco cit.* à num. 71. ubi quæstionem hanc latè versat.

6 Sed quid mirum, quod tùm Ecclesiasticæ, tùm laicalis Hierarchiæ Principes, ac utriusque fori jura in Blasphemos unanimiter conspiciunt? quia scilicet verticem omnis impietatis occupat illa: sicut enim, ut discurret. S. Jo. Chrysostomus *homil.* 1. ad *Populum*, divinæ laudationi, & glorificationi nullum est par bonum; ita blasphemiam nihil est pejus: quid enim indignius, quàm Deo conviciari, quod facit, qui blasphemat?

7 Atrocitas blasphemiz ex ejus notione evidens est, & ut S. August. argumentatur lib. 2. de *Civit. Dei* cap. 9. in fine, cum probum jactur in Principem patriæ bonum, acque utilem, nonnè tantò est indignius, & à vitâ illius remotius? quæ igitur supplicia sufficiunt, cum Deo sit ista tam nefaria, tam horrenda injuria? quod powderans idem August. scribens in illud Marthæ, *blasphemaveris*, ait: *Non minus peccant, qui blasphemant Christum regnantem in Cælis; quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris.*

8 Blasphemiâ (inquit S. Hieron. in c. 18. *Esaiæ*) nihil horribilius, & omne peccatum comparatur blasphemiz levius est. Blasphemiâ nihil pejus, exclamat Sanct. Chrysost. in *psal.* 95. Meritoquæ Philo, lib. 3. de *Vitâ Moysi*, eousque pertingit, ut nihil sibi reliquum ad malignitatis consumationem facere dicat Blasphemia. Et expensens tanti sceleris virus, miratur, quomodò ad tam nefarium vocem aliquandò prolatam, lingua loquentis non sit tacta paralypsi & aures audientis non sint obstruæ.

9 Ex his inferendum est, perjurio pejoctem esse Blasphemiam, quia per

per Blasphemiam immediatè, & directè contemnitur honor Dei, radix omnium perfectionum, quibus opponitur Blasphemia, ex D. Augustino *lib. contra mendacium Cap. 19.* dicente: Ideò pejus est blasphemare, quàm pejerare, quia pejerando, falsè rei adhibetur testis Deus: blasphemando autem, de ipso falsa dicuntur Deo; perjurium, ergò in uno tantùm Deum lædit, scilicet in veritate, vocando ipsum in testem falsi: at verò Blasphemia Deum lædit in omnibus ejus perfectionibus, dum per eam removeri possunt à Deo omnes perfectiones.

10 Imò Blasphemiam esse graviores homicidio, firmat Sanctus Thom. 2. 2. *qu. 13 art. 3. ad. 1.* Si Blasphemia, & homicidium considerentur in ordine ad objecta, in quæ peccatur: Blasphemia enim honori Dei detrahit; homicidium Vitam homini auferit: Vitâ hominis major est honor Dei: Farinac. *quest. 5 nu. 6.* Mar. Antonin. *Variar. resol. lib. 3. Resolut. 11. num. 2.* In quâ consideratione graviora sunt delicta contrâ primam tabulam, quàm contrâ secundam, ut observat Decianus *lib. 6. cap. 3. num. 11.*

11 Si autem considerentur Blasphemia, & homicidium secundùm effectum nocendi, homicidium præponderat: Plus enim homicidiū nocet proximo, quàm infamia Deo, ut inquit idem Angelicus Doctor, quia tamen pro gravitate culpe magis attenditur intentio voluntatis perversæ, quàm effectus operis, ideò cum Blasphemus intendat (directè, vel indirectè) noeuementum inferre honori divino, simpliciter loquendo, gravius peccare noscitur, quàm homicida.

12 Meritissimè ergò frequenter habemus, Blasphemos à Deo fuisse punitos, idquè non minùs exemplariter, quàm horribiliter: Scribit Petrus Damiani *Opusc. 36. cap. 23.* Blasphemos lepram sibi, & posteris afevisse, quam Historiam latè extendit Vincent. Belvacensis *in speculo lib. 25. cap. 64.* referens, Gallum assatum ad voces Blasphemorum profluisse, & alis collisis, iusculum in ora discumbentium effudisse; indequè Blasphemos leprâ statim hæreditariâ punitos fuisse.

13 Horribilius factum narrat Theophyl.

Raynau. *in Prato spiritali, narratione 78.* apud Georg. Gobat. *10. 2. Experient. Theologic. Sacramental. Tract. 10. casu 21. nu. 782.* de Iuvene blasphemio, quem Dæmon arreptum è lecto nocte intempestâ, medium dormientem inter alios duos, videntibus, ac horrescentibus his, in frustra discidit, eaque Molossis duobus voranda projecit: Quo ferali officio perfunctus Satan, Gigantis specie, iustum Dei iudicium in impium contectatus, nec sibi in cœteros quidquàm licere professus, disparuit.

14 Sed, ut sciant Blasphemi, quæ, & quanta hæreditas illis maneat, agnoscant, se ex patre Diabolo esse: Siquidem Julius Prognoli *in Alexiconto. par. 1. disp. 2. num. 132.* post Rupertum Abbatem *lib. 3. de Trinit.* observat, Diabolum fuisse primum Blasphematorem, quando tentavit Evam; Tunc enim dupliciter blasphemavit, primò significando, quod Deus falsò dixerit, eos morturos quocumquè dixerit comederint de ligno scientiæ boni, & mali: Sicquè tentavit Evam, ut judicaret, Deum summam Veritatem falsum dixisse: Secundò, significando, quod Deus, qui est summè bonus, ex invidiâ interdixit ipsi, & Adamo esum ejusdem ligni: Utrumquè credere, & dicere non potuit Diabolus absquè nefandâ Blasphemiâ.

15 Interim in hac vitâ jus humanum, exquisitis pœnis punit Blasphemos, ut videre est apud Covarr. *in cap. quamvis pœlum. par. 1. §. 7. à num. 10.* Borellum *lib. 3. de magistrat. cap. 2. & Simancham in Catbol. Iustit. tit. 10.* ubi de pœnis jure pontificio inflctis in Blasphemos: In specie adest Constitutio Leonis X. sivè Bulla incipien. *Superna dispositionis 17. §. 33.* edita in Concil. Lateran. Item Pii V. incipien. *Cum primum. 5. 11.* Julii III. incipien. *In multis, 23.* licet afficiat tantùm existentes in Urbe, ut indicant tùm Rubrica Cherubini, tùm proemium ipsiusmet Pontificis, à quibus, ex vulgaris iuribus, suis, limitetquè legis desumendi sunt, de quibus constitutionibus Passerini. *in cap. Ut Inquisitionis, num. 235. de Hæretic. in 6.* Campanill. *divers. jur. can. rubr. 11. cap. 26.* Ricciull. *de person. quæ in stat. reproh. versant. lib. 1. cap. 14. à nu. 1.*

usque ad 8. Borell. de magistr. ubi supra, num. 20. & segg. Bellet. de q. clerical. par. 2. de pan. Clericor. S. 1. à num. 9. usque ad 14. Antonell. de Regim. Eccles. lib. 6. cap. 24. n. 2.

- 16 Cum autem in dictis Constitutionibus multæ taxentur pœnæ in impios Blasphemos; nonnullæ tantum sunt in usu, nempe perscrutari ad fores Ecclesiæ cum Candelâ in manu; fustigatio; catenatio; ad Triremes condemnatio; aliæ verò non sunt amplius in usu, uti sunt perforatio linguæ, exilium, &c. non nisi rarissimè; pœna pecuniaria, quæ ablata est ab inferioribus Iudicibus per supremos: Bordonus in *Manuali Consultor. sect. 45. num. 192.* Antonell. de regim. Eccles. dist. lib. 6. cap. 24. sub num. 2. ubi, quod plerique tenent, pœnas contra Blasphemos esse nunc arbitrarias: Passerin. in dist. cap. Ut Inquisitionis num. 235. de Hæretic. in 6. Mar. Italia lib. 1. de Immunit. cap. 5. S. 6. n. 85., Menoch. casu 375. num. 26. Farinac. quest. 20. num. 66. cum aliis Sallies Reg. 469. n. 304. Sels. decis. Aragon vol. 4. decis. 479. n. 3. & segg.

- 17 Quinimò S. Joannes Chrysostomus Homil. 1. ad Populum, non modò publicæ potestati, sed cuius privato licet quam Blasphemiz punitionem committit: Ait enim Sanctus Doctor, si quempiam in bivio, & foro blasphemantem audieris, accede, increpa; & si verbera infligere oportet, ne recuses; ipsius faciem alapâ percuti; contene os ipsius: percussione manum tuam sanctifica. Si enim Regem terræ blasphemantem punire oportet, quantò magis contumeliâ afficientem Regem Gloriæ? Hæc, & alia os illud aureum: Similia quoquæ protulit Theodoretus orat. 1. de providentiâ, quæ exscribit Theophil. Raynaud. de Virtutibus, & Vitiis, lib. 4. sect. 3. cap. 2. num. 333.

- 18 Antè S. Joannem Chrysostomum, & Theodoretum, S. Nicolaus Episcopus Myrensis eandem regulam facto suo docuisse videtur, prout narrat S. Methodius in ejus Vita. Cum enim S. Episcopus adesset Concilio Nicæno primo, audiens quendam Hæreticum blasphemantem, validam ei in publicâ synodo impexit alapam: Verùm Patres Concilii irati in notoriâ illâ, atquæ acri animadversione communem Sacri Contel-

lus injuriam, Nicolaum ipsum Pontificiâ mitti ad tempus privarunt: Sed 19 nocte sequenti Maria Virgo, ut ostenderet, sibi non displicuisse Nicolai facinus, eidem mitram restituit. Cujus rei non leve desumitur documentum ex sequentibus verbis, quatenus antiquitatis præferunt simplicitatem:

Ob Colapsum Hæretico impatum, decora alta Tiara;

Demta tibi à Patribus, calica Virgo dedit.

- 20 Ut autem tantæ enormitatis crimen, & meritas pro eo pœnas agnoscamus, necnon (quod maxime ad nostrum respicit institutum) ut io blasphemiam detegatur Hæresis suspicio, per sectiones sequentes sedulò examinabimus,

Quid sit Blasphemia?

Quotuplex sit Blasphemia?

Quæ sint Blasphemias Hæreticales absolutæ, & quæ conditionales?

De proferentibus Blasphemias Hæreticales;

De Blasphemis consuetudinariis, & quales dicantur?

An aliquandò Blasphemii evitent hæresis suspensionem?

SECTION I.

Quid sit Blasphemia.

S U M M A R I U M.

- 1 Etymologia Blasphemias ex Græcâ divisione, est detractio.
- 2 Aptius, & pressius Blasphemias significat Maledictionem.
- 3 Hæc significatione blasphemare dicuntur, qui nedum Deo, sed etiam creaturis maledicunt.
- 4 Blasphemare propriè, est Convicium in Deum proferre; vel malum dicere, de Deo, Sanctis, deque rebus Sacris.
- 5 Loca scripturæ afferuntur ad probandum, dari Blasphemiam in Deum, Sanctos, & res Sacras.
- 6 Explicatur, quomodò blasphemias sit contumelia in Deum.
- 7 An in omni Blasphemia reperitur falsitas? Auctores pro parte affirmativâ.
- 8 Negativa pars rationibus suadetur.
- 9 Triplex modus blasphemandi, scilicet enumer-

enuntiativè, imperativè, & optativè.

- 10 Reiciitur ratio à Bordenò adducta ad probandum, in omni Blasphemia reperiri falsitatem, & num. 11.
- 11 Proponitur, & reiciitur argumentum P. Del Bene ad idem:
- 12 In Blasphemia reperitur perversa voluntas in Deum, & quomodo:
- 13 Enumerantur causa, ex quibus potest provenire voluntas aversa à Deo.
- 14 Duplex est Blasphemia, alia formata; alia Informis: & utraque habet rationem vera Blasphemiam.
- 15 Ex defectu plena libertatis, & deliberationis potest Blasphemia vocari informis; adeoque excusari à culpa mortali.
- 16 Qualis debeas esse defectus plene deliberationis, ad hoc ut excusetur Blasphemus, etiam consuetudinarius?
- 17 Consuetudinarium non excusari ex inadvertentià à peccato Blasphemia, tenent aliqui auctores; sed contrarium firmatur, & num. 19.
- 18 Contradictio in doctrinà Thoma Del Bene; quæ tamen conciliatur. n. 21. & 22.
- 21 Sepè ex habitu provenit, ut quis citius, & advertenter deliberet; quàm si habitum non haberet.
- 22 Maledictio, quæ in Creaturas quatuor modis fulminatur, tunc tantum est Blasphemiam, quando in Deum directe refertur.
- 23 Explicatur primus modus maledicendi Creaturas, qui est ad animi molestiam significandam.
- 24 Maledictiones parentum in filios, & Dominorum in servos, an, & quatenus à culpa lethali excusentur?
- 25 Maledictio subditi in superiorem semper peccaminosa est, ratione scilicet irreverentia.
- 26 Ideò puniendum esse Principi maledicentem, omnia iura clamant.
- 27 Explicatur secundus modus maledicendi creaturas, quatenus ad Dominium, vel usum alicujus pertinent.
- 28 Explicatur tertius modus maledicendi creaturas, quatenus irrationales spectantur.
- 29 Quartus modus maledicendi Creatu-

ras est, quatenus sunt Creatura Dei: & hoc est verè peccatum Blasphemiam.

- 30 Maledictio in Sanctos, & res Sacras semper est peccatum Blasphemiam, propter habitudinem, quam habent ad Deum.
- 31 Sancti ratione status sunt incapaces maledictionis, prout sunt incapaces imperfectionis.
- 32 Matthia Berlembii liber fuit proscriptus, quia in eo docuit, maledictiones in sanctos non esse Blasphemias.
- 33 Blasphemiam non est conviciari Sanctum secundum statum mortalem, in quo fuit:
- 34 Proferre aliquid indecens in Sanctum cum respectu ad ejus vitam mortalem, est peccatum tantum veniale: Exempla:
- 35 Erit tamen peccatum mortale si proferretur de Sancto aliquid grave probrosum in ejus vitâ mortali.
- 36 Blasphemiam est conviciari Beatos nondum Canonizatos propter habitudinem, quam & ipsi habent ad Deum.
- 37 Blasphemiam est pariter convicium illum, qui nondum est beatificatus; immò in illum, qui adhuc est mortalis, quia illud in Dei contumeliam redundat.
- 38 Blasphemiam contra Deum non distinguunt specie à Blasphemiis contra Sanctos: adeoque in Confessione non tenetur penitens explicare obiectum Blasphemiam.
- 39 Contrarium sustinent alii probabiliter.
- 40 Media sententia tenenda, scilicet distinguui, si concurrat circumstantia odij Dei &c.
- 41 Maledictio; & contumelia in res sacras est Blasphemiam.
- 42 Blasphemiam consistit in Verbis sive ore, sive Calamo proferatur.
- 43 Facta contumeliosa in Deum, & Sanctos, ut Imaginum concuscatio &c. reducuntur ad Blasphemiam.
- 44 Facta tamen illa non sunt verè, & propriè Blasphemiam; sed improprie.
- 45 Facta illa sunt actiones sacrilegæ, immò, & hæreticæ, inducentes hæresis suspicionem, & n. 48.
- 46 Blasphemantes factis sunt vehementer suspecti de Hæresi, adeoque denuntiandi.

- 30 Immo magis illi suspecti, quàm blasphemantes Verbis.
- 31 Impietas in Sacras Imagines arguit, sacrilegos esse suspectos de Hæresi Iconomachorum.
- 32 Isti tales sunt inexcusabiles, quia error in intellectu eum presumptione perversa voluntatis.
- 33 Dari possunt facta, quibus contineatur propriè Blasphemia.
- 34 Blasphemia in factis non est delictum mixti fori: sed pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, n. 55.

1 **B**LASPHEMIAE varias tradunt Doctores definitiones relatas à Lucâ Florono *De Casibus reservatis*, & ab aliis, quæ idem importare videntur. Ut autem clariùs procedatur, incipiendo à nominis etymologiâ, Blasphemia est vox derivans à Verbo Græco, significante calumniam, obreclationem, & Sermonem, quo aliena fama læditur, ut observant Ioseph Langius, in *Polyanthetâ Verbo Blasphemia*, & Dominicus Macrus in *Hierolexico* eodem verbo: quo etiâ sensu Blasphemix nomen accipitur apud *Matth. 15. vers. 19.* Verùm pressius loquendo, spectatâ adhuc vi nominis, Blasphemiam, secundùm communem DD. sensum, nihil aliud notat, quàm maledictionem: Itâ Del Bene *de offic. S. Inq. par. 2. dubit. 218. Sess. 1. num. 1.* & antè eum D. Thomas 2. 2. *quest. 13 art. 1:* & ejus commentator Franciscus Sylvius in 23. *quest. 13. ante art. 1. Ricciulli. de person. qui in stat. repro. vers. lib. 1. cap. 1. per tot. Solorzan. de jur. Indiar. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 111.* Campanil. *diversor. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 66.* Vela post differt. *jur. tom. 2. de Episcop. par. 1. num. 92. Petr. Ant. Lazar. de blasphem. qu. 1. num. 3. Graff. decif. aur. par. 1. lib. 2. cap. 19. num. 1. & 2.*

3 Itaque stante hac acceptione nominis blasphemix, blasphemii quodammodo dicuntur, non tantùm qui Deo, sed etiam qui hominibus, seu Creaturis maledicunt: undè Apostolus 3. *ad Titum* admone illos, neminè blasphemare: & hoc cap. sensu utiquè blasphemantes nuncupandi sunt, Principi maledicentes, juxta illud *Exodi 22.* ubi dicitur: *Diis non detrahes, & Principi Populi sui ne maledices* Paraphrasis Chaldeæ legit: *Judices non*

vilipendes, & Principi in Populo tuo non maledices, vel execraberis, seu blasphemabis.

4 Propriè verò blasphemare est convicium proferre in Deum, seu malum dicere de Deo, de Sanctis, dequè rebus Sacris per modum contumeliæ: Passerin. in *cap. ut Inquisit. num. 185. de hæret. in 6. Lucas de Peña in leg. omnes judices, num. 7. Cod. de delatibus. Vela differt. d. par. 1. de Episcop. num. 92. Avendan. de execut. mandat. par. 2. cap. 5. num. 9. Caball. *resol. crim. cas. 295. num. 4.* & 23. *Scfs. decif. 470. num. 5. 6. & 12. vol. 4. Bellet. disquis. Clericor. d. par. 2. de pan. Clericor. S. 1. num. 3. Antinell. de regim. Eccles. lib. 6. cap. 24. sub num. 1.**

Dicitur primò, quod blasphemare est malum propriè dicere de Deo: quod explicat D. August. *lib. 2. de moribus Manicheorum. e. 10.* his verbis: *Est autem blasphemia, quum aliqua mala dicuntur de bonis: itaque jam vulgò Blasphemia non accipitur, nisi mala verba de Deo dicere: de hominibus namque dubitari potest: Deus verò sine controversiâ bonus est.* Adeoque hæc definitio in ratione generis accipitur à Sancto Augustino, quem in his terminis citant Franciscus Sylvius *suprà* laudatus, Duall. in 2. 2. *D. Thomæ, de peccatis fidei oppositis, qu. 9. art. 1. tom. 2. list. D. col. 1.* & Merbes. in *Summ. christian. par. 1. 2. quest. 40. pag. 135. col. 2.*

5 Dicitur secundo, contrà Deum, Sanctos, & res sacras: nam per Blasphemiam illa tria maledicuntur, & injuriâ afficiuntur, ut ex sacrâ Scripturâ colligitur: De Deo, certum est ex *Levitico cap. 24. v. 15.* Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: de Sanctis, habetur in *Act. 6. vers. 11.* Tunc submiserunt viros, qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba Blasphemie in Moysen, & in Deum: de rebus sacris, legitur apud *Isaiam c. 5. v. 24.* Abjecerunt legem Domini exercituum, & eloquium Sancti Israel blasphemaverunt. Idipsum legitur in *apocalypsi cap. 13. num. 6.*

6 Dicitur tertio, per modum contumeliæ: Contumelia est injuria verbis facta alicui, & arguit contemptum, nam contumelia à contemnendo dicitur

per

per Blasphemiam ergo injuriatur, inhonoratur, contemnitur, & calumniatur Deus cum suis Sanctis, & rebus sacris. Quod verum est, si ve Blasphemator habeat formalem intentionem injuriandi; si ve non: verba enim de se talem significant, & inferunt injuriam: Ita Castropal. *tract. 17. disp. 2. p. 2. num. 3.* Ricciulli. *de person. qui in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 1. à n. 3. usque ad fin.* Passerin. *in cap. ut Inquisitio nis 18. num. 188. de heretic. in 6.*

7 An verò in omni blasphemia reperitur falsitas, est questio: affirmativam partem tuncur Cajetanus 2. 2. qu. 13. art. 1. §. quoad secundum, & §. ex his autem, Petrus Ledesma in summis, to. 2. tract. 1. cap. 9. Valentia 2. 2. disp. 1. q. 13. punct. 1. Tolet. lib. 4. cap. 13. num. 6. Simanch. de Cathol. instit. tit. 8. n. 2. Fagundes in precept. precepto Decal. 2. lib. 2. cap. 3. num. 23. Dicastill. de juramenta disput. 1. dub. 9. num. 166. Anton. Elcobar. in Theol. moral. vol. 4. lib. 28. cap. 21. nu. 191. Duall. lec. cit. litt. D. col. 2. Del Bene laudatà dubis. 218. sect. 3. sub num. 32. Bordon. de sacro Tribunali, c. 26. num. 1. & in Manuali Consultor. sect. 45. de Blasphemia num. 8. & seqq.

8 Sed pace tantorum Virorum, tenenda est pars negativa, quam sustinent Passerin. in cap. ut Inquisitionis, nu. 187. de Hæretic. in 6. Suarez tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 1. cap. 4. num. 9. Turrian. 2. 2. disput. 58. dub. 1. vers. verum est. Azor. tom. 1. Instit. moral. lib. 9. cap. 28. quest. 1. & 2. Eandemque persuadet ratio efficacissima; nam quemadmodum convicium non exigit, ut de necessitate includat falsitatem, quia juxta Quintilianum, Nos homines quandoque meremur convicia: ita quoque non est de essentia blasphemiz, ut semper contineat aliquid falsi, ut docet expressè laudatus Suarez: Ad majorem hujus rationis

9 firmitatem, notandum, triplicem esse modum blasphemandi, enunciativè, per modum scilicet indicativum, ut dicendo: Deus est injustus; imperativè, deprecando malum Deo, seu Sanctis ejus, ut si dicatur: maledictus sit Deus: evadat Meretrix Virgo: cadat è Paradiso S. Petrus. Optativè, sine imperio, ut si proferatur: urinam Deus fiat cæcus: S. Petrus utinam cadat in infernum. Estò in

enuntiativis appareat falsitas, non tamen in imprecativis; nec in optativis, quia malum in his desideratur, ubi non est; nec affirmatur, quod sit; ergo nulla falsitas, ut rectè ponderant Sanctarell. de blasphemia cap. 1. dubio 4. Castropal. par. 3. tract. 17. disput. 2. par. 2. num. 2. & Lup. in edict. S. Inquisit. par. 4. lib. 25. art. 1. diff. 1. vers. dicitur.

10 Nec relevat motivum Bordon. in Trib. d. cap. 26. n. 7. quodque putat insolubile ibid. nu. 9. & repetit in Manuali consult. sect. laudatà 45. nimitum, quod, quamvis in imprecativis, & optativis Blasphemiis non appareat falsitas, quia malum imprecatur, & optatum reverà non est in subiecto, verba tamen blasphemantis arguunt illum, contrà quem proferuntur, esse capacem talis mali, quamvis reverà sit incapax: Non officit. Inquam;

11 Licet enim blasphemus Deum contemptibilem, & mali capacem hoc modo confiteatur, id tamen verè, & formaliter non constituitur, ut subjungit Santarellus, de quo supra dub. 5. num. 10. in fine; Hoc autem requiritur ad rationem Blasphemiz, de qua loquimur, ut scilicet hærelis suspicionem importet, secundum hanc præcisam rationem falsitatis.

12 Multò minùs officit distinctio, quam assert P. Del Bene in laudatà dubitat. 218. sub numer. 32. scilicet, in dictis blasphemiis reperiri falsitatem, non enunciativè; sed effectivè: Tunc enim propriè non dicitur adesse falsitas, ut ipse Del Bene ibidem fatetur; & ratio est, quoniam voluntas, quæ fertur in impossibile, licet ejus objectum sit falsum, non est tamen ipsa voluntas falsa: unde, qui Deo malum imprecatur, licet imprecetur id, quod est impossibile: tamen hoc reverà operatur; ideoque propositio, quæ talis voluntas exprimitur, nullo modo potest esse falsa: Est tamen Blasphemia, quia Deo irrogat contumeliā; quævis enim contumelia in Deum Blasphemia est. juxta definitionem à nobis superius explicatam.

13 Inferitur primò ex allata definitione, quod cum in convicio requiratur voluntas averfa ei, in quem proferitur, idè in Blasphemia requiritur perversa voluntas in Deum, aliàs non esset perfectæ, quemadmodum considerant Bases

23 Hanc sententiam sequutus est etiam Vasquez 2. 2. *disp.* 127. *cap.* 3. & *disp.* 73. *numer.* 49. & *disp.* 94. *cap.* 3. cum Lessio, Dicastillo, & aliis. Ratio à priori est, quia ad conceptum peccati propriè dicti spectat libertas actualis, ut rectè notant citati cum Cardinali de Lugo *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 16. *sect.* 9. at quia in Blasphemo, de quo loquimur, non est actualis libertas; ideo ejus Blasphemia nequit diei propriè peccatum. Non est autem ita dicendum de illis actibus, qui externo opere perficiuntur, prout ponderat idem P. Del Bene, *ubi supra*.

23 Ceterum, ne tradita doctrina, quæ in infinitis materijs habet locum, nimium videatur patrocinari hominibus bibentibus iniquitatem, veluti aquam, notandum est ex Scoro *in* 3. *disp.* 39. *n.* 1. quem refert Suarez *Tomo* 2. *de Relig.* *lib.* 3. *de Juramento*, *cap.* 8. *num.* 10. sæpè ex consuetudine, & habitu provenire, ut homo citius deliberet, quàm si habitum non haberet; & quidem cum de liberatione, nam qui est affluens eliciendis actibus amoris Dei, audito Dei nomine, statim in ejus amorem prorumpit, non quia indeliberatè operetur; sed quia citò deliberat, ut inquit Suarez, indè inferens, non esse certam illam regulam, quæ assignari solet, quod jurantes (idem dicendum de Blasphemantibus) ex consuetudine, ceteris paribus, frequentius jurent sinè advertentiâ, quàm alii, qui non habent consuetudinem; sed distinguendas esse personas.

24 Infertur secundò, non omnem maledictionem, quæ sit adversus Creaturas, esse blasphemiam, nisi referatur directè in Deum; ad quod enucleandum, animadvertendum est, quatuor modis maledici Creaturis, juxta S. Th. 2. 2. *quæst.* 76. *art.* 2. licet tribus tantummodo dicat Fagundez *in præcept. decal. præc.* 12. *cap.* 3. *num.* 22. (Vide etiam Anton. Escobar. *in Theol. morali*, *vol.* 4. *lib.* 28. *cap.* 32. *Probl.* 160.)

25 Primo modo maledicunt Creaturis, ad significandam animi molestiam: sic Jeremias maledixit horam, in quâ natus, & illum, qui ejus natiuitatem Patri nunciavit, nec blasphemavit; David, Montibus Gelboe, in quibus Saul

occisus est, nec ullam blasphemiam dicitur protulisse: Quin nec peccatur, nam potius ipsi malo, quàm Creaturæ maledixerunt, ut rectè monet Tolet. *lib.* 4. *cap.* 13. ac hujusmodi maledictiones non fuerunt optantis, sed declarantis internum dolorem, quo ipsi afficiebantur, quemadmodum testantur Hieronymus *super cap.* 20. *Ieremia*, Carthusianus, Theodoretus, Hugo, Chrysostomus, & Sanctus Thom. *in Catenâ Græcâ super* 3. *cap.* (Vide, si vis, Sanctarell. *de hæresi*, *cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 8. *in fine*, Dianam *tom.* 8. *tract.* 10. *Resol.* 5. & Fagundez *diff.* *cap.* 3. *num.* 22.)

26 Hac ratione excusantur à culpâ lethali maledictiones, quas Parentes in filios, & Domini in famulos conjiciunt: Cajet. 2. 2. *quæst.* 76. *art.* 1. Navarr. *in summ.* *cap.* 23. *num.* 117. & Azor. *tom.* 3. *instit. moral.* *lib.* 2. *cap.* 23. *quæst.* 2. & *lib.* 13. *num.* 6. non ita tamen respectu parentum sentit Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 19. *punct.* 2. eò quia eorum exemplo filii moveantur ad quid simile faciendum, id quod etiam dicit P. Del Bene *diff.* *dub.* 2. 18. *sect.* 6. *num.* 22.

27 Adde, necessarium esse, ne incurratur peccatum mortale in maledictione ad ostendendum animi maiorem, quod ipsa maledictio non proiciatur in aliquem Superiorem, cui præstanda sit reverentia: Maledictio enim ex quocunq; animo semper adversatur reverentiæ, quâ superiori exhibere tenetur inferior, ut bene advertit P. Del Bene *ibidem à num.* 13. Immo propter quid aliud est peccatum blasphemiam in Deum, vel Sanctos, nisi quia opponitur virtuti Religionis, cujus est, Deo, & Sanctis reverentiam exhibere? Passerin *in diff.* *cap.* *ut Inquisit.* *num.* 194. *de Hæretic.* *in* 6. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 13. *punct.* 2. Ledesma *in sum.* 10. 2. *tract.* 1. c. 9. *conclus.* 3. Bannez. 2. 2. *quæst.* 13. *artic.* 1. *notab.* 3. & alii, quos citat, & sequitur Dicastillo *de juram. disp.* 1. *dub.* 9. *num.* 168.

28 Hinc maledicentem Principi puniendum esse, latè probat idem P. Del Bene *diff.* *dub.* 2. 18. *sect.* 24. *per tot.*, idquè innunt Cravetta *conf.* 6. *num.* 71. Francisc. Lucanus *de Fisco*, *par.* 2. *num.* 34. Diaz. *in præf.* *cap.* 60. *nu.* 1. Afflicus *de cif.* 265. *num.* 69. Plaza, *in Epitome delictorum*, *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 1. & Gigas,

de crim. laesa majest. tit. qualiter, qu. 40. circa finem, & habetur tunc ex jure divino, ut patet præcipue ex Num. cap. 12. 14. & 16. Tunc ex jure Canonico, ut liquet ex can. 74. Apostolorum; ex cap. innotuit, de maledict. & ex cap. inter querelas 22. quæst. 4. Tunc ex Jure Civili, ut habetur ex l. unica, Cod. Si quis Imperat. maledic. ubi Imperatores Theodor. Arcad. & Honor. sibi reservant punitionem, & an dicta maledica exquiri mereantur.

29 Secundo modo maledicetur Creaturis, quatenus ad Dominium, vel usum alicujus spectant; & tunc hujusmodi maledictio, vel est efficax, ut in Deo maledicente Terræ, Genes. cap. 30. & in Christo maledicente fisci, Marc. c. 11. vel inefficax per modum simplicis desiderii, ut in hominibus, qui maledicunt bonis, & rebus eorum, quos odio habent; & tunc est peccatum mortale contrā charitatem, iuxta P. Del Bene dict. dub. 218 Sect. 1. num. 47. & Abely in summ. cap. 4. sect. 2. §. 2. in fine.

30 Tertio modo maledicetur Creaturis, quatenus ipsæ irrationales spectantur; & tunc est peccatum tantummodo veniale, ut post S. Thom. docent Cajetan. in sum. verb. malum, Sylvest. in verbo maledictio, qu. 2. in fin. Navarr. in Sum. cap. 23. num. 127. Toletus lib. 4. cap. 13. num. 7. Valentia 2. 2. disp. 5. qu. 19. punct. 1. P. Del Bene dub. 118. sect. 1. num. 49. & sect. 6. num. 9. & Abely, ubi supra.

31 Quarto modo maledicetur Creaturis, quatenus sunt Creaturæ Dei; & tunc committitur peccatum Blasphemiae, proinde firmant S. Thom. 2. 2. qu. 76. art. 2. Cajet. ibi; Navarr. in summ. cap. 12. num. 117; Graff. decy. par. 1. lib. 2. cap. 19. nu. 7. Summa Corona p. 1. num. 86. Valentia 2. 2. disp. 5. qu. 19. punct. 1. Tolet. in summ. lib. 4. cap. 13. num. 7. Azor. tom. 3. Instit. moral. lib. 2. cap. 23. versic. 3. Sayr. in Clau. regiam lib. 6. cap. 13. num. 3. vers. 3. Fagundez. in præcept. Decal. præcept. 2. libr. 2. cap. 3. num. 22. Del Bene dub. 218 Sect. 1. num. 46. & sect. 6. num. 1. & Abely ubi supra; live Creaturæ sint rationales: Moron. resp. 95. num. 34. siue sint irrationales: Tolet. dist. lib. 4. cap. 13. Immo hoc sine nec licet maledicere diabolo, ut notant Navarr. in sum. cap. 12. num. 117. Del Bene cit. sect. 6. num. 2.

32 Hac tamen distinctione non possumus loqui de maledictione prolata in Sanctos, ac res sacras, de quibus Bordon, loco cit. num. 1. prope finem; nam semper est blasphemia: Passerin. in capus Inquisitionis num. 198. in 6. decretal. de Hæretic. Engel. in jus can. libr. 5. tit. 26. num. 2. Moron. resp. moral. 95. num. 9. Ricciulli. de person. qui in stat. reprob. vers. lib. 1. cap. 7. num. 3. Basilic. decis. crim. 21. num. 2. Campanil. diversor. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 78. & 79. cum non sit par ratio in Creaturis carentibus Sanctitate, & in prædictis eâ: Sancti enim intrinsicam habitudinem, & relationem ad Deum habent ratione status, in quo permanent; & ideo contumelia in eos prolata, censetur esse prolata in Deum; & satis est, quod maledicens Sancto potuerit, & debuerit considerare talem respectum, quem sancti habent ad Deum ratione status, in quo sunt, quo respectu carent alie Creaturæ: Sanctarell. de hæresi cap. 3. dub. 2. Fagundez in præcept. decal. præcept. 2. lib. 2. cap. 3. num. 10. Campanilli. diversor. jur. can. rubr. 11. dist. cap. 26. num. 19.

33 Præterea Sancti ratione status sunt incapaces maledictionis, & cuiuslibet alterius imperfectionis, ut constat ex illo Matt. 19. vers. 29. Et vitam æternam possidebit. Item cap. 25. Ibunt iusti in vitam æternam: Ex Isaia 58. Requiem tibi dabit Dominus semper, & implebis splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabis, & erit quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ: Et ex alijs locis sacræ scripturæ cumularis per Bordon. in Manual. Consultor. laudatâ sect. 45. num. 166. Cum ergo Sancti in Paradiso resplendant his perfectionibus, quæ in eis de fide erendæ sunt, consequenter Blasphemias in Sanctos proferentes sunt de hæresi suspecti, quatenus Sancti sunt incapaces imperfectionum, quæ per Blasphemias importantur.

34 Merito proinde fuit proscriptus liber Matthiæ Berlichii, qui par. 4. conclus. practicabil. concl. 1. a num. 34. tenet, maledictiones in Sanctos non esse Blasphemias, quæ propositum est aperte Hæreticæ, cum adversetur auctoritatibus supra deductis: Hi sunt effectus Ecclesiarum reformatarum, incidere in errores, quia

quia apud se non habent verum sensum scripturarum Sanctarum, cum defecerint ab Ecclesiâ Romanâ universali, & ejus Pastore, apud quem tantum est verus sensus Sanctarum Scripturarum: sed Berlinchii sophismata ex professo retundit Bordon. in *disso loco Manualis à num. 16.* usque ad. 24.

35 Itaque cum Blasphemus dicatur ille, qui in Sanctos contumeliosus est, si considerentur, ut Sancti, sive cum habitu dine saltem virtuali ad Deum, sequitur, quod si aliquid probrosum vetè, vel falso dicatur de illis, quatenus erant mortales, non admittitur Blasphemix peccatum; sed solum duliæ, & observantiæ religioni crimen oppositum, quia tunc nullum convicium jacitur in Deum, quod necessarii requiritur ad rationem Blasphemix ex supradictis, & tradit Passarin. in *disso. cap. 13. num. 189. de Hæretic. in 6. Moron. resp. moral. 95. num. 10.*

36 Imò rectè, & singulariter observant Sanctagallenses tom. 7. *tract. 3. sect. 2. qu. 1. dub. 2. in cursu Theologico*, quod, si ex joco aliquid proferatur in contemptum Sanctorum cum respectu ad illorum vitam mortalem, esset solum culpa venialis, v. gr. si quis S. Carolum Borromeum vocaret Nasonem; Joannem, & Paulum, Eunuchos; Crispinum, & Crispinianum, viles Sutores: Verùm periculosum est, locari cum illis, quorum principatus, adeoque principalis dignitas dicitur esse nimis confortata, ut prosequitur etiam Passerin. *loco cit.*

37 Ceterum peccatum mortale erit, si de Sanctis asseratur quidquam grave, quod fuerat olim illis probrosum, & multò magis, si falsum esset: quandoquidem Cælices retinent jus famæ, ac magis, quàm terrestres, de quibus contemptim simul, & falso loquendo, incurritur crimen detractionis, secundum omnes.

38 An autem Blasphemia propriè dicta committatur in Beatos nondum Canonizatos? Respondetur affirmativè: Ratio est, quia sententia communis admittens peccatum Blasphemix inhonorando Sanctos, non fundatur in eo, quod ii certò, & infallibili testimonio potantur aeternâ beatitudine: sed quia ratione status habent peculiarem habitudinem ad Deum, tamquam ejus amici,

sicut præ ceteris explicat citatus Suarez *tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 6. Moron. resp. 95. num. 9.* Cum ergò Beati, etsi necdum in syllabum Sanctorum relati, potantur illâ beatitudine, idèoque, &c. Ità Gobat, in *experientiis Theolog. Sacram. n. 797.* Immo idem auctor ex doctrinâ Suarez, ubi *suprà*, extendit prædictam theoriam, non solum ad Beatos, sed etiam ad omnes Cælices; ac parvulos quoque statim post Baptismum defunctos; nec non insuper ad Sanctos nondum vitâ sanctos, propter eandem rationem, quia scilicet convitium in illos redundat in Dei contumeliam: ubi enim eadem est ratio, ibi & eadem Juris dispositio: l. *illud, ff. Ad leg. Aquilianam*, & in hanc sententiam plures alios trahere nititur Gobat. ubi *suprà*, num. 768.

40 Ex hujusmodi rationis identitate Cajetanus in *summâ, verbo Blasphemia*; & 2. 2. *quæst. 13. art. 1. ad 2. & 3. Valentia disput. 1. qu. 13. pun. 1. vers. quocunque*, igitur, Sayrus in *Clavi regii, lib. 6. cap. 13. num. 4. Azor. to. 1. Instit. moral. lib. 9. cap. 28. quæst. 10.* & alij docent, species non distingui Blasphemiam contra Deum à Blasphemia contra Sanctos, adeoque, qui Blasphemiam dixit in Beatam Virginem, non tenebitur id in Confessione aperire, sed satisfaciendo dicendo, *semel commissi peccatum mortale Blasphemia*.

41 Contrarium tamen tuerentur Dicastillo de *juram. disp. 1. dub. 9. num. 214. Hurtadus de Mendoza 2. 2. disp. 91. sect. 12. quorum sententiam Diana par. 2. tract. 7. resol. 50. & alibi*, habet pro probabili, licet constanter defendat alteram sententiam; eam sequitur Bernardinus Pujolus de *adorat. disp. 1. sect. 3.* asserens, quod humanitas Christi, & B. Virgo ejus Mater, sicut hyperdulia laudantur; ita speciali vicio vituperantur per Blasphemiam: Bordonus in *manuali, laudat. sect. 45. n. 28.* ubi, quod licet virtus religionis sit una genere, plures tamen sub se continet species, quæ sunt Latria, Dulia, & Hiperdulia; quibus opponuntur tres species Blasphemix contra Deum, Virginem, & Sanctos: Passerin. in *sepè cit. c. ut Inquisitionis. n. 189. in 6. decret. de hæret. Moron. resp. moral. 95. num. 9. & seq. & num. 58. 59. & 60.*

- 42 Inter istas duas extremas sententias mediæ adharendum censeo cum Svar. cit. *tract. 3. cap. 6. num. 19.* nimirum, quod licet omnes Blasphemiz in ratione Blasphemiz præcisè consideratæ, sint ejusdem speciei, si tamen malitiæ blasphemiz superaddatur circumstantia, mortaliter mala, scilicet odium Dei, vel Sauti; malidictio feria, seu imprecatio, tunc Blasphemiz distinguuntur specie.
- 43 Quantum ad Sacramenta, & res Sacras, idem dicendum est de eis, ac de Sanctis, nimirum maledictionem, & contumeliam in ipsas esse Blasphemias: Et ita docent omnes Theologi cum D. Thomâ 2. 2. *quæst. 13. art. 1.* Sanchez *moral. lib. 2. cap. 32.* Sayrus, *lib. 3. cap. 13. nu. 3. vers. eodem modo*, Eligius Barfcus *verbo blasphemia*, Del Bene *dub. 218. sect. 1. num. 43.* Ratio est, quia in rebus Sacris reperitur bonitas, illis communicata per benedictionem, & dedicationem Divino cultui: de hac re latè Bord. in *Manuali consultor. sect. 45. num. 6.*
- 44 Infertur tandem, Blasphemias consistere in verbis, quæ Dei laudibus opponuntur: parumque refert, an ore proferantur; an calamo exarentur: Suarez *tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 4. n. 4. & 5.* Dicaſtill. *d. dubit. 9. n. 168.* & Franciscus Sylvius in 2. 2. *q. 13. art. 1.* Essentia enim Blasphemiarum exigit, ut ipsæ Dei laudibus opponantur, quæ admodum, præter laudatum Del Bene, docent alii communiter, & præcipuè Ignatius Lupus in *Edictum S. Inquisit. loco cit. art. 1. diff. prima*; at laus solis verbis mente, ore, vel scripro prolatis exhibetur.
- 45 Ex hac doctrinâ colligitur responsio ad illam quæſtionem, an Blasphemia solum verbo, vel etiam factio committatur: Facta contrâ Deum, Sanctos, & res Sacras, sunt laceratio; conculcatio; combustio; deturpation; percussio, & alii similes actus facti in Imagines Dei, Mariæ Virginis, & Sanctorum; in librum Missale; in Calicem, &c. Has res Sacras contumeliâ affici per hujusmodi actiones, nulli dubium est, Blasphemiz crimen incurri: Jo: de Anan. in *cap. 2. num. 14. de maledic.* Passerin. in *d. c. 13. num. 186. de Hæretic.* in 6. Matthæu de *re crim. contr. 36. nu. 14.* Avendan. *de execut. mandat. par. 2. cap. 5. num. 10.* Cartar. *dec. crim. dec. 2. n. 11.* Ricci in *prax. aur. tom. 1. resol. 433. pag. 194. col. 1. vers. Blasphemia*.
- 46 Cæterum, secundum communio rem opinionem, illa facta non sunt verè, & propriè Blasphemiz, sed impropriè tantum: Ita D. Thomas 2. 2. *q. 13. art. 1.* Alensis 3. *par. qu. 13. Mem. 2.* Navarr. in *summâ, cap. 12.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 4. n. 4. & 5.* Bordon. in *Manuali, sect. 45. nu. 28.* Sanchez *lib. 2. moralium cap. 32.* Georg. Gobat. *cit. sect. 1. num. 699.* latè Passerin. *d. cap. ut Inquisit. num. 186.* Moron. *respons. 95. num. 5.*
- 47 Itaque facta illa sunt potius actiones sacrilegæ, de quibus Moron. *d. resp. 95. n. 5.* Menoch. *lib. 2. de arbitrar. casu 376.* Riccius *loco cit.* Pistachius *de superstit. par. 1. cap. 3. à num. 17.* Ant. Elcobar. in *Theolog. morali, volum. 4. lib. 28. c. 32. problem. 152. num. 721.* Basilic. in *decis. criminal. dec. 21.* Sanſarell. *de Hæresi, cap. 1. dub. 3. vers. objicies secundo*.
- 48 Insupèr prædicta sunt facta hæreticalia hæresis suspitione: inducentia: Ita Transmiera *de denunciât. qu. 4. cap. 6. n. 4. & 13. in fine.* Franciscus de Magistris in *Sylva Ecclesiastica, tom. 2. lib. 2. num. 16.* Antonell. *de regim. Eccles. lib. 6. cap. 25. num. 2.* & patet, eo quod, ut dictum est *suprà*, hujusmodi facta reducuntur ad Blasphemiam; adeoque nequeunt procedere absquè Hæresis suspitione: quin
- 49 imò illos, qui sic blasphemant, esse vehementer de hæresi suspectos, docent Passerin. in *cap. accusatus 8. nu. 65.* in 6. *decret. de hæretic. Fetrin. in tract. crim. 2. in cap. cum Christus, qu. 1. n. 20. & 21. de hæretic.* Alphonſus de Castro *de just. Hæreticorum punitione, lib. 1. cap. 12. & 16.* Sesse *tom. 4. decis. 448. num. 19.* Carrena *par. 2. tit. 7. §. 7. num. 38.* Diana *part. 5. tract. 13. resolur. 9. & part. 4. tract. 9. resol. 9.* Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 3. num. 17.* Bordon. *de Sacro Tribunal. ubi suprà, num. 22.* Lupus *loco citato*, Basilic. *dec. crimin. 21. sub num. 12.* latè Cartar. *dec. crim. dec. 2. à num. 33. usque ad 43.*
- 50 Eo vel maximè hoc asserendum est, quia genus talis Blasphemiz excedit quodcumquè aliud in malitiâ: facta enim

enim sunt fortiora, & potiora verbis: *L. de pupillo* 5. *S. meminisse, ff. de nov. oper. nunt.* Ità Zecchius in *summâ*, to. 1. cap. 11. num. 5. Diana par. 4. traçt. 7. *reſolus.* 9. Carena par. 2. traçt. 7. nu. 38. Belloch. *de caſibus reſervatis*, par. 2. *queſt.* 1. n. 73. Alberghinus cap. 28. num. 4. Bordon. *manuale conſult.* ſect. 45. nu. 37. & 38. Matheu *de re crim. controuv.* 36. num. 14. Raynal. *Synt. Criminal.* lib. 1. cap. 1. §. 1. ad 7. num. 12. Idipſum habetur ex lite-
 52 ris S. Simonis Styllitæ ad Juſtinum Imperatorem regiſtratis in 7. *Syn. aſt.* 1. contrâ Iconomachos. Et quidem, tantò magis dicuntur de hæreſi ſuſpecti, quia eorum factum lacerationis, conſpurationis, &c. urget fortiter, quod Sacra Imagines non ſint adorandæ ac proinde quod poſſint ſperni, & prò nihilo haberi, ut arguit Bordonus in *manuali*, loco citato: & adhuc fortiùs, quia, licet hodiè ſit abolita Iconomachorum hæreſis, reſurexerunt cum Novatori-
 53 bus eadem portenta, ut ponderat Eminentiff. Albit. *de Inconſtantiâ in fide* cap. 31. num. 82.

Nec poſſunt hujusmodi Blaſphæmi aliquo modo eximi ab hæreſis ſuſpicionem: Etenim, ut benè ad rem advertit Alph. de Caſtro *de Hæreticorum punis. dicto* cap. 15. in fine, qui Sacras Imagines deturpat, dirumpit, conculcat, vel percurrit, non movetur ab objecto, quod non eſt tale, ut ad hoc poſſit voluntatem allicere: Non movetur etiam à ſe ipſo ſecundum carnem ſuam operante, quoniam humana natura non habet ad hujusmodi opera aliquâ propenſionem. Movetur autem voluntas ab intellectu depravato proponente uti bonum, quod eſt malum, & quia ex ſolo errore intellectuſ (qui hic intervenit) non oritur hæreſis, cum ad hunc effectum ſit neceſſaria etiam pertinacia, ut ſuprà ſtabilivimus, ea non deeſſe præſumitur, dum perverſa voluntas poſtea imperat potentis ſibi ſubjectis ad eas Imagines ſic contemnendas: Quamvis docto de actu externo proveniente ab errore in intellectu, ſatis ſit ad inducendam hæreſis ſuſpicionem; nam quod addit, vel non pertinacia, eſt quid internum.

53 Tandem fatendum eſt, dari poſſe facta, quibus propriè contineatur Blaſphemia; idcirco in lib. 2. *Fſdra*, cap. 9. &

apud Math. cap. 27. dicitur aliqui blaſphemare factis: hocquè contingit, ſi improbus homo in Dei contemptum terram pedibus conculcat; ſcù in Cœlum lapides, aut ſputum conſpiciat, vel dentibus fremat; ſimiliter ſi mutus digitis exprimat Blaſphemias: ſunt enim hæc facta verbis æquipotentia, & ideò rationem Blaſphemiz ſortiuntur: Del Bene d. *dubitas.* 218. ſect. 3. n. 38. Buſembau. in *medullâ Theologiae*, lib. 3. traçt. 3. c. 1. Anton. Ekobar in *Theologia moral. volum.* 4. lib. 28. cap. 21. num. 193.

54 An deturpantes, violentantes, vel percutientes Sacras Imagines puniri debeant privativè quò ad Judices Laicos in S. Offic. Inquiſit., etiamſi, qui ſic delinquit ſit Laicus? affirmative eſt tenendum: Ità decrevit Sanctiff. Urban. VIII. ſub die 12. *Novembris* 1625. & colligitur ex doctrinâ ſuperius traditâ, ſcilicet quia tales ſunt vehementer ſuſpecti de hæreſi, & præſumuntur malè ſentire de cultu ſanctorum Imaginum, & de canonizatione Sanctorum cum Calviniffis, & Lautheranis damnatis à Sac. Concilio Trident. ſeſſ. 25. ac cenſentur agere contrâ diſtinctionem Cocillii Nicœni II. aſt. 7. quod definiit, *Imagines colendas eſſe*, & propterea, quod Regium Coſilium, Hiſpaniarum remiſſerit quendam, qui Imaginem lapide fregerat, ad Inquiſitores Sancti Officii, tradit Azeved. lib. 10. *Recopil. tit. 1. leg. 3.* quem citat, & ſequitur Bellett. *diſquiſ. clerical. de fact. cleric. real. par. 1. §. 4. num. 147.*

55 Quibus ſtantibus omninò rejiciendus eſt M. Ant. Sabell. in *ſum. verbo Blaſphemia*, qui noviffimè oppoſitum tenet, & quidem ſtylo, ut ità dicam, peremptorio; poſtquam enim dixit Carenam, & alios tenere, crimen illud ſpectare privativè ad S. Officium, pronuntiat, *ſed tu ne recedas à communiffimâ opinione, quod ſit mixtiſori, quò ad laicos, & locum habeat præventio.* Quid enim audentiùs in faciem Pontificii decreti poteſt pronuntiarî? Mitius loquendo, dicam, à Sabello Decretum Urbani, quod hodiè religioſè ſervatur, ignoratum fuiſſe: videndus Pignatellus *tom. 8. conſult. 89. per tot.* ubi etiam id ipſum tenet de Judæis Sacras Imagines deturpantibus.

S E C T I O I I.

Quotuplex sit Blasphemiam.

S U M M A R I U M.

- 1 Blasphemiam dividitur primum in directam, & indirectam. Definitur directa, quæ & diabolica nuncupatur: & non nisi in scelestissimis reperta.
- 2 Definitur Blasphemiam indirecta.
- 3 Utraque Blasphemiam subdividitur quadrupliciter, scilicet primum ex parte actus: alia est Blasphemiam interna; alia externa.
- 4 Secunda divisio ex parte cause: alia est Blasphemiam simplex; alia hæreticalis.
- 5 Tertia divisio ex parte modi, qui triplex assignatur.
- 6 Quarta divisio ex parte termini: alia est Blasphemiam in Deum; alia in Sanctos.
- 7 Omnes species Blasphemiam reducuntur ad eam, quæ in Deum tendit.
- 8 Decem assignantur modi Blasphemiam tendentis in Deum immediatè.
- 9 Ad tres species, scilicet modos reducuntur illi decem assignati.
- 10 Primus modus Blasphemiamendi Deum est, ei tribuere, quod ipsi non convenit.
- 11 Hoc primo modo blasphemant, qui Deo, ut Deus est, membra attribuit, dicendo v. g. al Corpo, al Sangue di Dio Padre.
- 12 Quo casu, an esset Blasphemiam jurare per Corpus, & Sanguinem Dei? interpretando scilicet locutionem de Christo.
- 13 Sententia benigne interpretationis probatur.
- 14 In casu illius prolationis per membra Dei, distinguendum est, si Deo tribuantur membra per modum jurandi, adeest Blasphemiam.
- 15 Secus si Deo membra tribuantur non per modum jurandi; & quomodo adhuc in hoc casu esset Blasphemiam.
- 16 Blasphemiam esse, jurare per vitam Dei, affirmant multi, quia facit sensum, amittat Deus vitam, si hoc verum non est.
- 17 Sed negativa sententia præfertur: Patres veteris Testamenti jurabant per Dei vitam.
- 18 Primo modo Blasphemiam, qui Deo, & Sanctis ejus contumeliam irrogat, & quomodo.
- 19 Ad eruendam intentionem proferentis contumeliam: standum est in foro externo conjecturis improba vita, &c.
- 20 Blasphemiam, qui jurat per Christi, vel Sanctorum membra inboneſta, scilicet quocumque modo inboneſta ea nominet, quia:
- 21 Deus homo, ac ejus Sancti habent dicta membra tanquam partes naturales, non tanquam aliquid vituperabile.
- 22 A fortiori Blasphemiam est, qui modò inboneſto tribuit sexum fæmineum Deo, Christo, & Sanctis, quia arguit in eis sexus mutationem.
- 23 Etiam ille blasphemiam, qui nominat membra pudenda Virginis Mariæ, quia significare videtur, ea habuisse ad libidinis incentivum.
- 24 Non blasphemiam, qui absquæ contumeliâ nominat virilia Christi, vel Sanctorum, v. g. dicendo, al Corpo di Dio; ò di San Pietro, etiam si hæc cum indignatione proferantur.
- 25 Dummodo tamen indignatio non sit directæ contra Deum, vel ejus Sanctos.
- 26 Secundo modo blasphemiam, qui dicit, faciam hoc velit, nolit Deus, quæ verba tendunt ad diminutionem Divinæ Omnipotentia.
- 27 Hæc Blasphemiam, faciam hoc ad despectum Dei, tribus modis potest proferri. Primus est circa rem indifferenterem, nimirum dicendo, volo ambulare ad despectum Dei, quæ est verè Blasphemiam.
- 28 Secundus modus est circa peccatum, dicendo, v. g. ad despectum Dei volo furari: quæ derogatur Dei Omnipotentia, ratione cujus potest peccatum impedire.
- 29 Non est Blasphemiam dicere, quamvis hoc sit peccatum, volo facere: isse ostendit pravam peccandi voluntatem; sed per suam locutionem Dei potentia non derogat.
- 30 Tertius modus est, proferendo ly ad despectum Dei circa bonum, dicendo ad despectum Dei volo audire Missam, qui modus prior est duobus præcedentibus: ratio hujus.
- 31 Qui dicunt, al dispetto di Di, sunt suspecti

pecti de Blasphemia hereticali contra Deum, quia presumuntur sic loqui ad malitiam occultandam.

32 Tbonias Tamburinus, quos proferentes al Dispetto di Di, eximas à censurâ Blasphemia? curiosa observatio.

33 Blasphemus est hereticalis, qui dieis, velit, nolit Beata Virgo, faciam hoc; idipsum, si de Sanctis profertur.

34 Blasphemia omnes specie non distinguntur; nec distinguitur Blasphemia adversus Deum à blasphemia adversus Sanctos.

35 Firmatur hæc opinio auctoritate S. Gregorii Nazianzeni: quomodo intelligatur, quod Blasphemia in Sanctos tendat in Dei contemptum.

36 An sit Blasphemia dicere, faciam hoc ad despectum Virginis, vel Sanctotum? negat Bordonus, quia Virgo non est Omnipotens.

37 Contrarium probabilius tenent alii, quia illa locutio potest interpretari in Virginis contemptum.

38 Blasphemat secundo modo, qui dieit, Deus non potest, quia sic derogat Omnipotentia Dei, etiamsi loquatur de re non factibili.

39 Blasphemus est, qui Deum ipsum renegat; idemque dicendum de eo, qui negat ea, quæ sunt de fide.

40 Tertio modo blasphemat, qui Diabolum Omnipotentem vocat, quia Diabolo tribuit, quod Deo competit.

41 Blasphemat, qui Diabolum Sanctum vocat, quia tribuit Deo, quod habeat Diabolum amicum.

42 Impia, & execranda Lutheri Blasphemia invocantis Diabolum, dicendo, Sancte Satan ora pro me.

43 Illicitum est cultum civilem Damoni exhibere, quia Damon est Dei inimicus, & hominis.

44 An à labe Blasphemie excusentur illi, qui ex consuetudine Daemonem invocant; eamque esse in Sicilia, testatur Aberginus.

45 Contrarium est tenendum, quia in ea locutione, quæ Deo, & Sanctis ejus competunt, Damoni tribuuntur.

46 Tertio etiam modo blasphemat, qui seu verè, seu falsò jurat per Deos Gentilium.

47 Immo hujusmodi Blasphemia est om-

nium pessima, quia Idolum invocat in seipsum infallibilis veritatis: An autem hujusmodi juramentum obliget? *Amiffivè.*

48 Non est Blasphemia jurare joco, vel contemtim per falsos Deos: Neque est Blasphemia, hoc pacto jurare ex loquacitate.

49 Jurant aliqui innocenter per Deum Bacchum in levibus, ne malum habitum introduceant jurandi per Deum verum.

50 Cum causâ licitus est recipere juramentum ab eo, qui per idola est juraturus, quia recipitur ad confirmationem verbi externi.

51 Juramentum per creaturam quando est Blasphemia?

52 Ad Blasphemiam in Deum tertio modo potest reduci impia locutio Alphonsi X. Hispaniarum Regis.

53 Tria descripta Blasphemarum genera possunt esse, vel hereticalia, vel non hereticalia: declaratur.

54 Blasphemia hujusmodi hereticales opponuntur confessioni fidei.

55 Et hoc, etiamsi proferens Blasphemias, interius eas non credat.

56 Blasphemus reputatur infidelis, quia licet de Deo falsum non sentias, de eo tamen falsum dieit; adeoque ejus Blasphemia opponitur confessioni fidei.

1 **P**RIMA sui divisione potest partiiri Blasphemia in directam, & indirectam: prima est, quando quis verbis contumeliosis utitur, eâ expressâ intentione, ut convicio afficiat Deum, ostendatque illum à se parvi fieri: Hujusmodi Blasphemia rectè nuncupatur Diabolica, quia maximè reperitur in Cadæmonibus, & damnatis, ut inter alios advertit Merbes. in summ. Christian. par. 1.2. q. 40. pag. 136. Ab hominibus verò nonnisi scelestissimis usurpata, qualis fuit Tyrannus ille sevisissimus Japoniæ annis superioribus, qui non semel evomuit: *Ob si haberem in manibus scele-ratum Deum Christianorum, longè aliter illum tractarem, quàm Judæi.* Indirecta, ut docet Tannerus tom. 3. Theologia Schol. disp. 1. quæst. 8. num. 138. est, quando quis ex modo loquendi (seu scribendi) significat, Deum esse contem-

remptibilem, ut v. g. quando quis indignè nominat quædam membra Christi: Layman. verò lib. 4. *Theologia moralis, tract. 10. cap. 6. num. 6.* ait, Blasphemiam indirectam, & virtuales esse, cum quis scienter ferio loquitur verba, quæ vel ex propriâ significatione; vel ex modo proferendi, aliis circumstantiis, Divini nominis imminutionem continent, quâvis eam homo directè non intendat.

3 Utriusque Blasphemie, directæ scilicet, & indirectæ pulchrè quatuor divisiones exprimentur Sanctagallenses 10. 7. tract. 3. sect. 2. qu. 1. dubit. 2. prima est ex parte actus, qui est exterior, vel interior, ideòque alia est merè interna; alia externa: propriè tamen nullâ exterior actione committitur Blasphemia, ut liquet ex definitione Blasphemie traditâ in præcedenti sectione.

4 Secunda divisio est ex parte causæ: Hinc alia est Blasphemia hæreticalis; alia simplex, seu non hæreticalis, ut vocat Bonaccina: specialiter de his Blasphemiis est agendum in sequenti sectione.

5 Tertia divisio est ex parte modi, qui à nobis est assignatus d. præcedenti sect. num. 9. potest verò reduci ad duplicem modum, dicendo, quod alia est Blasphemia enunciativa, ut quando per enunciationem logicam contrariam revelationi Divinæ, aliquid de Deo asseritur, vel negatur; alia dchonefiva, ut cum dicitur: Omniſum Deum:

6 Quarta divisio Blasphemie est ex parte termini, scilicet alia est immediatè in Deum, ut patet in exemplo allato; alia solum mediâtè in ipsum, immediatè autem vel in Sanctos, vel in aliquam creaturam, quatenus ea aliquo modo deferatur ad Deum.

7 Cum omnes Blasphemie species hucusque descriptæ reducantur ad eam, quæ in Deum tendit, ideò in hac Sectione specialiter agere institutus de eâ, ejusque speciebus, quas omnes itâ explicat Simancha de Catholicis instit. titulo 3. de Blasphemia. num. 1.

8 Multifariam Blasphemia in Deum dicitur, vel ab eo amovendo, quæ Dei sunt; vel ei attribuendo, quæ Dei non sunt; vel alicui tribuendo, quæ Dei sunt; vel affirmando falsum de Deo; vel negando

verum; vel maledictis in Deum confervendo; vel inonestis de eo loquendo; vel jurando per membra pudenda; vel detrahendo; vel irridendo in Dei contumeliam: & totidem ferè modis honori, & dignitati Sanctorum derogari potest, & hæc sunt illæ decem species Blasphemie, quas colligit Lucas de Peña in *litteris Judices, Cod. de Aleatorib.*

9 Angelus de Clavasio in summâ, verbo Blasphemia, num. 3. recitât ex S. Ambrosio, & S. Thomâ prædictas species ad tres priores contraxit, scilicet tribuere Deo, quod ei non convenit: hæcque Blasphemia dicitur attributiva; Detrahere, quæ ejus sunt: ista autem vocatur derogativa; Tribuere Creaturæ, quæ Creatori conveniunt: & hæc denominatur usurpativa: Itâ Raynal. rerum criminal. cap. 1. §. 1. num. 3. ubi adversus nonnullos hanc distinctionem tuctur, & Christof. Crusius de Indiciis delict. par. 2. cap. 2. num. 3.

10 Primo modo blasphematur, qui Deo contumeliam irrogat, attribuendo, quod ipsi non convenit ullo modo, nec convenire potest: Covarr. de pactis 1. part. §. 7. num. 9. vers. 3. Salzed. in Practic. Bernardi Diaz, cap. 110. vers. 6. quia sapientem, Mannel. in sum. 10. 1. cap. 34. num. 1. Rojas de Hæreticis, par. 2. assert. 12. num. 171. Azor. tom. 1. instit. Moral. lib. 11. cap. 3. Antonell. de regim. Eccles. lib. 6. cap. 24. sub num. 1. Passerin. in cap. ut inquisitionis, num. 185. de Hæretic. in 6. Sels. decys. Aragon. vol. 4. decys. 470. num. 1. Viu. 11 decys. 275. num. 1. & 2. hoc verò modo blasphematur, qui Deo, ut Deus est, membra attribuit, ut si proferat, al Corpus, al Sanguis di Dio Padre: Si enim proferens esset persona idiota, qui nesciret distinguere personas Sâctissimæ Trinitatis, penâ extraordinariâ plecti deberet, cum sit magna irreverentia, itâ de Deo inconsultè loqui; & culpa non levis, talia ignorare: latè Campanill. diversor. jur. cau. rubr. 11. cap. 26. num. 88. Ricciull. de person. qui in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 6. per tot. Petrus Caball. resolus. Crimin. casu 296. per totum. Manar. notf. maleuconicarum, interrog. 200. §. 11. fol. 319. Farinac. quæst. 20. Ampliat. 8. num. 22. & sequent. Thesaur. decys. 241. per tot. Quod si proferens esset scientificus, puniri deberet penâ ordinariâ Blas-

Blasphemiz, ut notat Mar Anton. Sabell. tom. 1. *Summ. verbo Blasphemia*. Unde habemus in cap. si quis, 22. qu. 1. quod si quis per Capillum Dei, vel Caput juraverit, si in Ecclesiastico ordine est, deponatur, & in jure Hispanico l. 6. *regias, tit. 4. lib. 8. recopilat* decernitur: jurantem per quicumque Dei membra penis blasphemantium puniri.

- 22 Cum autem, postquam verbum Caro factum est, Unigenitus Dei Filius, qui in unitate Patris, & Spiritus Sancti est Deus, ob humanitatem assumptam habeat Corpus, & Sanguinem, jurare per Corpus Dei, ejusque Sanguinem, dummodò absit modus injuriantis, seu indignatio adversus Deum, non est Blasphemia: Cajetan. *in Sum. verbo Blasphemia*, Duall. in 2. 2. D. Thom. de peccatis fidei oppositis, *quest. 2. art. 1. col. 2. sit. D. tomo 2. Mazuchell. disp. 2. cap. 16. num. 40. Covarr. cap. Quamvis 1. par. §. 1. à num. 16. de pact. in 6. Cabal. diff. resol. 296. Palfet. in cap. ut Inquisitionis, num. 213. & 220. Engel. in jus can. lib. 5. tit. 26. sub num. 3. Thesaurus decif. 241. num. 4. Prò utrâque parte plures Doctores congerit Del Bene diff. dubit. 218 sect. 4. à num. 42. & sub num. 4. concludit,*
- 13 probabiliorem esse Eminentissimi Cajetani sententiam, & rationabiliter: nam, ut discuit Bordon. in *manual. diff. sect. 45. n. 67. præfatæ locutiones* trahi possunt in bonum sensum, ut intelligantur de Deo incarnato: verba enim in dubio accipienda sunt in maiore parrem: c. 2. de regul. juris, l. semper 56. ff. de regul. juris, & accipienda sunt ad mentem proferentis: l. in ambiguis 96. eod. Ex ita docent Tolet. lib. 4. cap. 13. n. 6. Sanchez moral. lib. 2. cap. 32. n. 29. Floronus de casib. reservatis, casu 3. §. 1. num. 1. & 2. Castropal. par. 3. tract. 17. disp. 2. par. 2. §. 3. n. 7.
- 14 Cæterum in hoc brocardico Ego ita distinguerem: Vel Deo tribuuntur membra per modum jurandi, vel non per modum jurandi; Si per modum jurandi, crederem adesse Blasphemiam, idque docent Covarr. de pact. par. 1. §. 7. num. 91. *vers. 6. Suar. to. 2. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 8. Sorus de Juramenti abusu, cap. 6. & de Justitiâ, & jure, lib. 8. quest. 2. art. 5. & alii communiter. Quid aſſerant Decianus in Tract. Criminal. to. 2. lib. 6. cap. 2. num. 13. Graff,*

part. 1. Decif. lib. 2. cap. 19. num. 13. Theſaur. decif. 241. num. 3. & 4. Rieciull. de perſon. qua in ſtat. repro. verſant. lib. 1. c. 6. per tot. & num. 8. Ratio eſt, quia qui jurat per caput, vel per quodcumque aliud Dei membrum, intendit, quod Deus amittat caput, vel tale membrum, ſi ita non eſt: illudque juramentum eſt propriè execratorium, ut advertit Del Bene diff. ſect. 4. num. 37.

- 15 Si verò hujusmodi membra tribuantur Deo non per modum jurandi, dicendum eſt, quod nulla aſſit Blasphemia; & in hoc caſu militant ea, quæ aſſert Cajetanus cum alijs gravioribus viris, quorum opinio adhuc limitanda eſt: Si enim tribuerentur Deo incarnato membra, dicendo al Sanguinazzo, al Corpazzo di Dio, eſſent blaſphemiz hæreticales, quia tribuerent Deo imperfectiones: nam quàmvis Deus incarnatus habeat Corpus, & Sanguinem; non habet tamen cum illis imperfectionibus; ergo ſic proferens videtur malè ſentire de illis partibus, quod ſint defeſuſæ, & imperfeſtæ in eſſe naturæ, contrà illud pſalmi: *ſpecioſus formâ præſeſus hominum*: Ità Bordonus citatus in *Manual. conſultorum*.
- 16 Id verò, quod dictum eſt de jurante, per aliquod Dei membrum, an verificetur etiam de illo, qui jurat per vitam Dei? aſſerunt Menoch. de Arbitrar. lib. 2. Centur. 4. caſu 375. num. 2. & 4. Avendan. de execut. mand. par. 2. c. 5. num. 13. Moron. reſponſ. 95. num. 32. Balloc. decif. crim. 21. num. 13. Pallerin. loco cit. num. 217. Sanſarell. de hæreſi, cap. 2. dub. 1. num. 12. in fine dicens, hanc eſſe veriorem ſententiam: prò eadem Sanchez lib. 2. cap. 32. num. 25. reſert quàm plures Hiſpanos, eâ ratione, quod prædicta locutio habeat hunc ſenſum, *amittat Deus vitam, ſi non eſt ita*.
- 17 Verùm contraria ſententia nequit diſplicere, quia ſenſus ille non ſolum eſt alienus ab opinione hominum etiam imperitorum; ſed etiam de ſe improprius, & improporcionatus dictis verbis, quæ, cum de ſe præſeſerant vitam, non poſſunt ſignificare mortem: aliàs Patres antiqui veteris Teſtamenti blaſphemaveſſent, qui ſæpius per hæc verba jurabant: *Vivit Dominus*, 1. Reg. 19. *verſ. 6. Juravit Rex, & ait: Vivit Domini* 3. Reg. cap. 1. *verſ. 19. quod jura-*

- juramentum à prædicto nullatenus differt quoad sensum, sed tantum vocibus. Nec potest hujusmodi juramentum esse Blasphemia, nam Deus non solum habet vitam; sed est ipsa vita, à quo omnis vita originatur, ut præfepè loquuntur scripturæ: Ità Decianus *lib. 6. cap. 2. num. 13.* Bordon. *in mannali, loco cit. n. 82.*
- 18 Similiter primo modo blasphematur, qui Deo, vel ejus Sanctis irrogat contumeliam: Corduba *in Questionario, lib. 1. qu. 17. §. 15. in princip. sive in hujusmodi contumeliâ nominet Deum, aut ejus Sanctos; sive non nominet, quoties intelligat, contumeliam conicere in Deum, vel in aliquem Sanctum: Manuel. in Summ. tom. 1. cap. 54. n. 2. Lopez. in Instrucl. 1. par. cap. 282. vers. 4., & Ledesma in Summ. tom. 2. tracl. 1. cap. 9.*
- 19 Verum quâvis ad eruendam hujusmodi intentionem, in foro interno standum sit dicto proferentis, cui, juxta commune proloquium, in eodem foro creditur pro se, & contrâ se: in foro tamen externo, ut advertit Dicastillo *dist. dubitat. 9. num. 179.* perpenduntur conjecturæ, ut si talis sit homo improba vitæ; si dum ea verba profert, oculis in Cælum elevet: Ricciulli. *de person. qu. in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 4. num. 8. & 9.*
- 20 Cum autem Blasphemia sit quæcumque contumelia in Deum, vel ejus Sanctos prolata, censendus erit Blasphemus etiam ille, qui jurat per Christum, vel Sanctorum membra inhonestè, scilicet pudenda, vel qui ea quomodocumque inhonestè nominat, ut pariter docent Cajet. 2. 2. *quest. 13. art. 1. vers. quo ad secundum, Angel. verbo Juramentum 3. num. 13.* Armill. *idem verbo, num. 5.* Bols. *de Inquisit. num. 171. vers. non obstat, Decian. in tracl. Criminal. tom. 2. lib. 6. c. 2. n. 3. & segg. Castald. de Syndic. n. 104. & segg. Cordub. lib. 1. qu. 17. §. 15. notab. 1.* Suarez *de Relig. tom. 1. tracl. 3. lib. 1. cap. 4. nu. 8. & segg. Sotus de justis. & jure, lib. 8. qu. 2. art. 3. column. 7.* Navarr. *in summa, cap. 18. num. 85.* Castro *lib. 1. de justâ Hæres. puni. cap. 12.* Siumanch. *de Carb. instit. tit. 8. num. 1.* Valent. 2. 2. *disp. 1. quest. 13. pun. 1. vers. cum potest fieri, Azor. lib. 9. instit. moral. cap. 28. quest. 3. & lib. 11. cap. 3. qu. 2., & Dicastill. dist. dubit. 9. num. 193.*
- 21 Ratio est, ut benè advertit Fagund. *in præcept. Decal. præcept. 2. lib. 2. cap. 3. num. 11.* quia Deus homo, ac ejus Sancti habent hujusmodi membra, tanquam partes naturales, non autem tanquam quid vituperabile: Ideòque tunc adest Blasphemia respectu modi loquendi, sive per dicta membra juretur; sive ipsa simpliciter nominentur: nam in ratione vituperij nulla adest differentia formalis inter ignominiosè nominantem, & jurantem per hujusmodi membra, quemadmodum advertit laudatus Fagundez *loco cit. num. 12.* quidquid afferat Duall. *dist. art. 1.*
- 22 A fortiori erit Blasphemus ratione contumeliæ, qui aliquo modo inhonesto nominet sexum scemineum, illumque tribuat Deo, Christo, & Sanctis, quia in eis arguit mutationem sexus, & sic, quod Deus sit scemineus; cum ergo illi tribuatur, quo caret, confunditur sexus unius cum alio, quod aperte arguit suspensionem Hæresis vehementem: Ità Caren. *par. 2. tit. 7. num. 9. vers. & certè, Nald. verbo Blasphemia, Defend. Quadrius disputat. 3. casu 3. n. 248.* Passarin. *in cap. ut Inquisit. num. 211. de hæres. in 6.* Campanil. *decis. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 37.* Viv. *decis. Neapolit. 388. per tot. Barz. decis. Bonon. 135. per tot. Sels. decis. Aragon. vol. 4. decis. 470. num. 10.*
- 23 Immò eandem suspensionem incurreret, qui nominaret pudenda Beatissimæ Virginis, quia, ut discurret Bordon. *in Manuali consultorum, sect. 45. num. 65.* insinuare videtur, hujusmodi membra esse nefanda, & incitativa ad libidinem: hoc enim præferebat talis dictio ex vulgari hominum consensu: Scanarol. *de Vist. Carcer. lib. 1. §. 13. cap. 1. per tot. Bertach. in repert. verbo Blasphemia: Campanil. divers. jur. can. dist. rubr. 11. cap. 26. sub num. 87.* Ricciulli. *de person. que in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 4. num. 29.* Grassi. *decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 19. num. 5. in fine, Barz. dist. decis. 135. num. 4. & 5. Sels. loco cit. num. 9.*
- 24 Qui autem absque contumeliâ Christi, vel Sanctorum virilia nominat, non blasphematur: Tali pacto si quis ex indignatione nominet inhonestæ Dei, vel Sanctorum membra, putâ si dicat: *Al corpo di Dio, è di S. Pietro, non dici-*

tur blasphemare, juxta Cajet. in sum. verb. blasphemiam, Armill. eod. verbo, num. 1. Navarr. cap. 12. num. 85. Valent. 2. 2. disp. 1. qu. 23. punct. 1. in fine Tolct. lib. 4. cap. 13. Sayr. in Clavi Regiæ, lib. 6. cap. 13. num. 3. Dicastill. in laudatâ dub. 9. n. 196. Passarin. in sepe cit. c. n. 220. de Hæretic. in 6. quicquid dicat Suarez. tom. 1. de Relig. tract. 1. lib. 1. cap. 6. nu. 12. Tunc enim nullum adest convicium, vel contumelia.

25 Intellige tamen, quotiescumque hæc indignatio non sit directa contra ipsum Deum, vel ejus Sanctos; aliâs effect blasphemiam, eo quia tunc reputaretur Deus, vel ejus Sancti capaces indignationis, ut præter Valentiam 2. 2. disp. 1. qu. 13. punct. 1. & Sotum de Juramentorum abusu, cap. 6. docet Del Bene dist. Sect. 4. num. 47. Hac ratione crederem, esse blasphemam quæcumque verba, licet ex se nullam haberent rationem blasphemiam, si profererentur cum indignatione directâ in Deum, vel ejus Sanctos.

26 Secundo modo blasphematur, qui dicit, *faciam hoc, velis nolis Deus*, cum hujusmodi verba tendant ad diminutionem omnipotentiam divinam: Sanctarel. de hæretic. cap. 2. dub. 1. num. 4. Dicta blasphemiam idem significat, quod *faciam hoc ad despectum Dei*: Sanch. Moral. lib. 2. cap. 32. numer. 18. Tolct. lib. 4. cap. 13. num. 6. Mazuechell. disp. 2. cap. 16. num. 28. Passerin. dist. cap. ut Inquisitionis, num. 208. Moron. resp. 95. num. 32. Avendan. de execut. mand. par. 2. cap. 5. n. 13.

27 Ad quod magis enuncieandum, animadverti oportet, Blasphemiam ad despectum Dei tribus modis proferri posse: primò circa rem indifferentem, v.g. *Volo ad despectum Dei ambulare, & cantare*; & de hac specie Blasphemiam procedunt allegata num. præcedenti. Et in individuo de illis verbis, *faciam ad despectum Dei loquuntur* Suarez to. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 8. Imola in lib. verbis, §. 1. ff. de Hæred. instit. Socin. Sen. Consil. 1. num. 102. Græmatic. de eis. 50. Bossius tit. de Inquisit. num. 160. Menoch. de Arbitr. lib. 2. Centur. 4. cap. 375. num. 14. & alij, quos refert Dicastillo in laudatâ dubit. 9. â num. 184.

28 Secundo modo proferri potest circa peccatum, dicendo v.g. *ad despectum*

Dei volo occidere, furari &c. nam quævis Deus nolit peccatum: nihilominus, ne illud committatur, impedire potest; vnde semper manifestè sic derogaretur divinæ Omnipotentia: Del Ben. dubit. 218. sect. 4. num. 57. quasi quod Deus succumbar pravæ voluntati nostræ, utpotè impotens ad resistendum, & impediendum, quod homo Blasphemus facit, ut optimè discurrit sæpè citatus Bordon. num. 111.

29 Non erit tamen Blasphemiam dicere, *Quamvis hoc sit peccatum, & offensam Dei, volo facere*, ut advertunt Dicastillo dist. 4. Dubit. 9. num. 186. & Del Bene loco cit. num. 28. nam licet Deus nolit peccatum committi, permittit tamen, id eundem, qui ita dicit, ostendit iniquam peccandi voluntatem; non autem intendit potentia, vel alio divino attributo diminutionem, vel contumeliam irrogare: Nec erit item Blasphemiam dicere, *volo peccare, licet displiceat Deo*, quia nihil falsi continet: Verè enim Deo peccata displicent: Bordon. ubi supra, num. 131.

30 Tertio modo ly *ad despectum Dei* potest proferri circa bonum, dicendo, *ad despectum Dei volo audire Missam, confiteri, &c.* & hic modus est pejor aliis duobus descriptis, quia, præter impotentiam, arguit etiam, Deo displicere bona opera, ac proinde Deum non esse simpliciter bonum, ut pariter ratiocinatur citatus Bordonus in Manual. censult. sect. 45. num. 129. Attributorum enim, quæ plura in Deo reperiuntur, si unumquodque diminuat, tunc blasphematur, ut notat Cajetan. 2. 2. quest. 13. art. 1. vers. ex his autem, parumque refert, sive in Deo Omnipotentiam, sive bonitatem, sive justitiam quis neget.

31 Sed quid dicendum de his, qui dicunt, *al despecto di Di*? Responderi potest, hujusmodi modum obloquendi esse valde suspectum de Blasphemiam hæreticali contra Deum, respectu eorum, qui in his verbis ex consuetudine promunt, qui proinde judicio Inquisitorum supponuntur: præsumuntur enim sic loqui ad occultandum malitiam suam, ne puniantur; cæterum illorum fraudi dignâ animadversione obvian- dum est, quia affectus cum principio facti,

- facti, æquiparatur factio, & de eodem iudicium fit, quod de factio ipso: *Lfi. quis servo. ff. de furt. junctâ ibi Glos. ac expressè habetur apud Floron. casu 3. §. 2. num. 3. & 4. Ma zuch. disp. 2. cap. 16. num. 31. & 32. Riciull. de person. que in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 4. n. 18.*
- 32 Verùm Thomas Tamburrin. in *De cal lib. 2. cap. 6. §. 4. num. 20.* contrâ Bonac. *Decal. disp. 3. q. 8. punc. 2. num. 11.* negat, dicentes ab *dispetto di Di* esse absolute damnandos de Blasphemiâ; sed illos solos, qui ut in *Insubriâ*, nomen Dei ex more patrio faciunt Monosyllabum: Merito enim præsumuntur etiam in foro externo, tales intelligere illo suo monosyllabo Tetragrammaton *Jebova*: At si, quibus Deus est dissyllabus, vel trissyllabus *Dio*, aut *Iddio*, hoc ipso, quod sint contenti monosyllabo, judicandi sunt abstinere idcirco enuntiatione secundæ syllabæ, ne temerent nomen Altissimi.
- 33 Ex dictis colligitur, esse Blasphemum illum, qui dicit, *velit nolit Beata Virgo, faciam hoc*: Julius Clar. in *§. Blasphemia, in principio*, & Cajet. 2.2. q. 13. art. 1. *vers. ex jis autem*, quidquid dicant Corn. vol. 1. *consil. 101.* & Mascard. vol. 1. *de probat. conclus. 195. num. 8.* & seqq. quos etiam respuit *Del Bene ubi supra num. 28.* idemque dicendum, putat respectu Sanctorum, nam quævis in eos contumelia, Blasphemia est, ac tradunt etiam Moron. *d. resp. 95. nu. 31.* Passerin. loco citato, num. 2 19.
- 34 Hinc est, quod omnes Blasphemix, quæ tales, inter se specie non distinguuntur, cum earum ratio formalis sit intentio auferendi honorem, vel cultum: Immo hac ratione non distingui Blasphemiam adversus Deum à Blasphemiâ adversus Sanctos, putat Cajet. in *sum. verbo Blasphemia*, & 2. 2. *quæst. 13. art. 1. ad 2. & 3.* cum aliis in *precedenti Sectione* relatis à num. 4. quia nimirum eodè cultu honorantur Sancti, & Deus, quoniam ipsi coluntur, non propter eorum propriam; sed propter Dei excellentiam. Et hæc quidem procedunt juxta opinionem relata in *precedenti sect. sub num. 35.*
- 35 Ad cuius majorem confirmationem extat S. Gregorii Nazian. in *oratione funebri D. Athanasii* sententia his verbis;
- Athanasium laudans, virtutem laudo; virtutem laudans, Dominum laudo: est enim virtus donum desursum descendens à Patre luminum: Verum eo modo, quo Sanctorum gloria, & honor ad Deum refertur, ita in ipsum redundat eorumdem dedecus, & ignominia: addit tamen Del Bene ubi supra, quod quando profertur aliquid in Sanctorum contemptum, sed habito respectu ad eorum propriam excellentiam, non incurritur peccatum Blasphemix; quod procedit etiam respectu eorum, qui Sanctis maledicunt.*
- 36 Patet igitur, Blasphemiam esse, si dicatur, *faciam hoc ad despectum Beate Virginis, vel Sanctorum; vel velis nolit Beata Virgo, velint nolint Sancti*: & quamvis contrariū probet Bordon. in *laudatâ sect. 45. Manualis, num. 142.* cum Deciano lib. 5. cap. 2. num. 3. eo quia tunc talia verba non adversantur alicui arriculo fidei, cum nullus Sanctus, nec Virgo sit Omnipotens, ut notum est, nam Omnipotentia est solius Dei attributum: nihilominus hujusmodi ratio persuadet tantummodo, quod verba in sensu prædicto
- 37 jactata in Virginem, & Sanctos non ingerant Hæreticalem, non autem Blasphemiam saltem simplicem, nam semper ex modo proferendi, & ex qualitate personæ interpretari possent in contemptum, & contumeliam Virginis, & Sanctorum: sicut magnum esset in Principem convitium, si quis diceret, *volo hoc facere ad Principis despectum*: Princeps enim humanus non est Omnipotens.
- 38 Similiter blasphemat secundo modo, qui dicit, *Deus non potest*, quia sic manifestè Omnipotentix Dei derogat: Alexandr. lib. 3. *consil. 15. num. 7.* Socin. sen. libr. 1. *conf. 102.* Menoch. citatus casu 375. num. 4. & Azor. tom. 1. *instit. moral. lib. 11. cap. 3. quæst. 1.* quod adeo verum est, ut censendus sit Blasphemus, qui ita dicit, etiam si reverà non competat divinæ Omnipotentix, illud facere, quia scilicet ex sui naturâ non sit factibile: hoc tamen intellige, quoties ea verba proferantur ad irrogandam Deo contumeliam, quo casu erit Blasphemia spectans ad primum modum; si autem absit contumelia, & aliquid non sit ex naturâ suâ factibile, non

- non blasphematur, qui illud negat fieri posse à Deo: Del Bene ubi *suprà*, n. 22.
- 39 Tandem si Blasphemia est contemptus, vel negatio attributorum Dei, nemini erit dubium, Blasphemum esse, qui Deum ipsum, hoc est, qui horum attributorum complexum renegat: Eymeric. in *Directorio Inquisitorum*, 2. par. *quæst.* 41. n. 1. & 2. Peña *ibidem* commentar. 66. Bannez 2. 2. *quæst.* 13. art. 1. circa finem; Ledesma in *summâ*, tom. 2. *tract.* 1. cap. 9. concl. 6. & alij, quos citat, & sequitur Del Bene in *distâ dubio. sect.* 4. num. 15. Idem dicendum de eo, qui negat ea, quæ sunt de fide: nam Deo fidem adhibere recusat, qui ejus fidem inficiatur. Nec puto ullatenus attendendâ esse Doctrinâ Cassiani à S. Eliâ cent. *Hyssor. decis.* 63. num. 3. dicentis, judicium de hac propositione *renego Deum*, pendere ab intentione; & intentionem colligi ex conjecturis: ea enim verba semper sapiunt Blasphemiam; immò hæreticalem, ut docent Passerin. in cap. ut *Inquisit.* num. 207. de hæretic. in 6. Moron. *respons.* 95. num. 25. Bellett. *diquis. clerical. de pers. clerical.* §. 1. sub num. 5. Ricc. in *praxe. resol. par.* 1. *resol.* 423. *vers.* Blasphemia.
- 40 Tertio modo Blasphematur, qui Diabolum Omnipotentem vocat: Sanctarell. loco cit. num. 15. tunc enim Diabolo tribuit, quod soli Deo competit: S. Thomas 2. 2. q. 13. art. 1. ad 3. & quâvis apud Job. 41. *vers.* 24. de illo dicatur: *non est super terram potestas, quæ comparatur ei, qui factus est, ut nullum timeat*; ea tamen non excedit vires creatas, quia solus Deus in operando est infinitæ potentia.
- 41 Blasphematur pariter, qui vocat Diabolum Sanctum, tùm quia tribuit Deo, quod habeat Diabolum amicum; tùm quia eidem Diabolo tribuit Sanctitatem, quæ est attributum, quod Deo convenit: Navarr. in *summâ*, c. 12. n. 88. Tabiena *verbo excommunicatio* §. cap. 4. §. 12. num. 13. & Dicastrill. in *sapè citatâ dubitat.* 9. num. 171. Talis Blasphemus imitatur impium illum, & novum Germaniæ Apostolum, Lutherum scilicet, qui has preces evomebat, *Sancte Satan, ora pro me: Sancte Satan, ora pro nobis: dilecte Diabole, oro, ut pro me velis precari Deum*, teste Conrad. An-

- dr. partim in *lusero devoto*, §. 8. partim in *lusero fideli*, §. 2. & 4. apud Georgor. Gobat. in *experient. Theolog. Sacramental.* par. 2. *tract.* 11. *casu* 20. num. 759. Adde, quod etiam cultum
- 43 civilem exhibere Dæmoni, illicitum est, ut ex Paulo Maria Quarti probat Pistach. de *superstitione*, par. 1. cap. 28. n. 8. eo quia Dæmon est Dei inimicus: de illo enim dicitur à David pro perfona Christi: *Donec ponam inimicos tuos. psal.* 109. & est inimicus hominis, juxta illud Matth. 13. *vers.* 25. *venit inimicus homo, & superseminavit zizania*: Per cultum autem civilem proficitur homo amicitiam erga Dæmonem; tantò minus igitur erit Diabolus attributo Sanctitatis honorandus.
- 44 Nec audiendi sunt, qui dicunt, excusari posse à labe Blasphemie Hæreticallis, saltem quando illa invocatio fit ex consuetudine, qualem esse testatur in Sicilia Alberghin. in *suo Manuali qualificatorum*, c. 16. & sequitur Ignarins Lup. *super editum S. Officii*, lib. 23. *dist.* 2. *difficult.* 1. sic etiam Albertin. de *agnoscentia* *abol. assert.* excusat à specie Hæresis Perusinos jurantes per pudibunda Christi membra, quia non animo indurato, sed per lasciviam id faciunt, ut scribit Bald. in l. 2. ad l. *Jul. Majestatis*. Non
- 45 sunt, inquam, audiendi, nam indubium est, talem invocationem esse Blasphemiam hæreticalem, quia, quæ competunt Deo, & Sanctis ejus, tribuuntur Dæmoni, qui nunquam fuit, nec erit Sanctus; & id asserere, & credere est hæreticum, nã dicitur Matth. 21. *vers.* 41. *Discendite à me Maledicti in ignem æternum, qui parati estis Diabolo, & Angelis ejus*. Facit, quod habet Farinac. q. 181. num. 15. ubi de fortilegio hæreticali, qui vocabatur Angelum Sanctum, intelligens Dæmonem.
- 46 Tertio modo quoque blasphematur; qui seu verè, seu falsò jurat per Deos Gentilium, ut per Saturnum, Jovem, Venerem, Bacchum, vel Mercurium: Passerin. in d. cap. ut *inquisit.* de hæret. in 6. sub num. 207. Dicastrill. d. *dubitat.* 9. num. 170. Sanchez lib. 2. c. 31. n. 9. Lazar. q. 3. num. 48. Sabell. reg. 139. n. 78. Lup. de *casib. reservatis*, casu 10. num. 16. §. *Quarta est communis*; immò hujusmodi Blasphemia est omnium peccati-

- peſſima: *Sot. de juſtitia, & jure, lib. 8. q. 2. art. 4. conſeſ. 1. Alcoſet. in ſumm. cap. 15. & alii, quos citat Dicaſtill. loco laudato.* Ratio eſt, quia vocaretur Idololum in teſtē infallibilis veritatis: honor enim, & laus infallibilis veritatis, ſoli Deo debitus, tribueretur creaturæ, illius omnino incapaciſ. Idcirco incurritur, præter Blaſphemiam, etiam Idololatriæ crimen, ut bene advertit Del Bene *loco cit. num. 6. & 9. An autem obliget, & periurio ſubjaceat juramentum iſtud per falſos Deos? Plura apud Covarr. in cap. quamvis, par. 1. §. 1. à num. 20. & par. 3. §. 4. in princ. de pactis in 6.*
- 48 Limitatur tamen hæc conſuſio, quod non ita procedat, quorūcumque non ſeriò, ſed joci cauſâ, vel per contemptum juretur per eodem Deos; item, ſi id contingat ex uſu loquacitatis, ut ſolet contingere in colloquiis familiaribus imprudentum: tunc enim jurantes nullum honorem Deo falſo tribuere intendunt, ut obſervant Auctores præcitati. Quinimò nonnulli, ne ipſis obre-
- 49 pat malus habitus jurandi per Deum verum in rebus, quæ ſunt parvi momenti, jurant per Deū Bacchum. (Conſule prædictum Dicaſtill. ubi ſuprà.) Quâ ratione ſi quis diceret, *al diſpetto di Dio Bacco*, non blaſphemaret, nimirum, quia hoc potius eſſet in contemptum, quàm in honorem, cum referatur ad falſum Deum, qui eſt Blaſphemabilis: *Lazar. q. 3. n. 33. Ricciull. de perſon. qu. in ſtat. reprob. verſans. lib. 1. cap. 4. nu. 17.*
- 50 An autem liceat recipere juramentum ab eo, qui per Idola juraturus eſt? diſputant Covarruias citatus, Sanchez *lib. 3. ſumme, cap. 8. num. 21. Navarr. 10. 3. in Manuali conſeſſor. cap. 12. num. 20. & reſolunt, quod non peccet recipiens illud juramentum cum cauſâ, quia recipit ad confirmationem verbi externi, non conſiderando venerationem Idoli, quam ſolus infidelis intendit. Unde ſolus peccat infidelis jurans per ſaum Idololum, quia cultus, veto Deo debitus, tribuit ſuo falſo Deo, quem putat eſſe verum Deum.*
- 51 Propter allatam rationem, Blaſphemia erit juramentum per quæcumque creaturam, quoties ſuper eam ultimare, non autem inultimare, ſcilicet quoties juramentum ſiſtat in creaturâ, & non
- in quantum Deus relucet in eâ: *S. Thomas 2. 2. q. 89. art. 6. Sot. de juſtitia, & jure, lib. 8. quaſt. 1. art. 6. Suarez tom. 1. de relig. tract. 3. libr. 1. cap. 4. num. 13. Dicaſtill. diſt. dubit. 9. num. 171. & alii de hujusmodi juramentis. Solum hic addo, quod attentâ praxi, nemo jurans intendit honorem divinum tribuere creaturæ, quam vocat in teſtimonium ſui dicti.*
- 52 Denique ad hunc tertium blaſphemandi modum, tribuendi ſcilicet creaturæ, quod Dei eſt, reduci poſſunt quorundam ſuperborum hominum locutiones, ſibi ſuprà vires humanas aliquid uſurpantium: Inter has poteſt recenſeri probum illud, quod nimis temerè in Deum jecit Rex Hiſpaniarum Alpho-nſus hujus nominis X. qui, ut reſert Juſtus Lipſius in *exemplis Politicis, libro 1. cap. 4. atque ex eo Dreſſel. in Phaeſonte, cap. 2. §. 3. & uterque ex Roderico Sanctio Epifcopo Palentino in ſua Hiſtoria Hiſpanie*, dicere auſus fuit, ſi principio Mundi ipſi Deo adjuſſet, multa meliùs, ordinatiſque fuiſſet condenda. Quam ſacrilegam audaciam, Deus, licet ſatis ſuaviter, multavit; nam per proditores ſuſcitâtâ in regno revolutione, hæc adeò efferbuit, ut ipſe per publicam ſententiam Regno privatus, rebellem filium occupatorem Soli Regii videre coactus fuerit, ut narrat Mariana *lib. 14. cap. 5.*
- 53 Hæc tria blaſphemiæ genera poſſunt eſſe, vel hæreticalia, vel non: cum enim, ut diximus, dari poſſint blaſphemiæ, quæ nihil falſi contineant, hæc quidem nequeunt eſſe hæreticales: quippè falſitas, ſcè error principaliter ingreditur hæreſis definitionem; Illæ igitur, quæ falſitatem includunt, ſcè ſint directæ, aut indirectæ contrâ articulos Fidei, crunt hæreticales: Eymer. in *director. Inquiſit. 2. part. q. 41. nu. 1. & 2. & ibi Peña num. 1. comment. 66. Ledefma, in ſum. tom. 2. tract. 1. c. 9. concl. 6. Bañez 2. 2. q. 13. art. 1. circa finem. Ugo-lin. de Caſibus reſervatis, 2. part. cap. 1. §. 3. num. 1. & Danza in pugna Doct. tom. 3. tit. de blaſph. cap. 1. ſc. 250. nu. 9. ſcè contineant aliquid expreſſum, quod non conveniat Deo, vel Sanctis: Alpho-nſ. de Caſtr. de juſti. punit. libr. 1. cap. 12. Lazar. de blaſphem. quaſt. 1. n. 32.*

Jul.

Jul. Chartar. decif. 8. num. 11. & hæ blasphemix tantummodò hùc fpeñant, eò quod ex ipfis folis oriaur hærefis fufpicio: Limborch. hif. Inquif. lib. 3. cap. 19. in princip.

54 Hujusmodi enim blasphemix opponuntur confeffioni Fidei: S. Thom. 2. 2. q. 13. art. 1. in corpore, & art. 2. ad 2. & art. 3. Sylvest. verbo blasphemia, num. 2. Armilla eodem verb. num. 2. Sotus de iust. lib. 8. quæst. 2. art. 3. concl. 1. Castro lib. 1. de heret. punit. c. 12. Navar. in sum. cap. 12. num. 22. Azor. 10. 1. lib. 9. cap. 28. quæst. 1. Suarez tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 6. in fin. & Fagundez in præcept. decal. præc. 2. lib. 2. cap. 3. num. 25.

55 Et quamvis, qui tales profert Blasphemias, non eredar interius eae: peccat tamèn contrà confeffionem fidei, cum fides obliget, ne quis illam neget, non folùm mente, & interius; fed nec etiam verbis externis, ut patet ex his, quæ diximus in prælim. 20. Nec obftat, quod Confeffioni Fidei opponatur tantùm infidelitas, hancquè non effe blasphemiam: Nam ficut infidelis fentit de Deo falsum, & de Deo falsum etiàm dicit; ità blasphemus & fi de Deo falsum non fentiat, de eo nihilominus falsum dicit; & tali modo loquens fe gerit, ac fi de eo aliquid falſi fentiret, & crederet; undè dicendum, hujusmodi Blasphemiam opponi confeffioni Fidei, tamquàm valdè annexam infidelitati, & hoc pacto interpretatur S. Thomam, Cajet. 2. 2. q. 13. art. 3. non longè à princip.

Blasphemia verò non hereticalis opponitur tantùm Divino honori, cui quoquè opponitur Blasphemia hæreticalis.

Hæ autem Blasphemix, generaliter fumptæ, diftinguuntur in abſolutas, & conditionales, de quibus ſeparatim differemus.

SECTIO III.

Quæ ſint Blasphemix Hæreticales abſoluta, & quæ conditionales.

SUMMARIUM.

1 In hac Sección examinantur Blasphemix ex parte cauſe, à quâ procedunt, cum à cauſa defumans illa

malitiam entitativam.

2 Blasphemia ex parte cauſe alia ſunt abſoluta, alia conditionales: abſoluta definiuntur, & exemplo explicantur.

3 Blasphemia abſoluta alia Hæreticales, alia ſimplices: Hæreticales ſunt, quæ opponuntur alicui fidei articulo; & tres ſpecies iſtarum.

4 Hæ trina diſiſto non eſt propriè in ſpecies; & quare?

5 Proferuntur exempla Blasphemix hæreticalis.

6 Blasphemia hæreticalis eſt dicere, Mariam Magdalenam fuiſſe Chriſti Meretricem.

7 Blasphemia hæreticalis eſt dicere, Puttana di Dio, di Chriſto.

8 Reſpondetur argumento Peyrini, & Ignatii Lupi, qui ſentiunt, prædictam non eſſe Blasphemiam hæreticalem.

9 Dicere, ſic erat in Fatis, non eſt Blasphemia hæreticalis.

10 Prædicta Blasphemia de Deo, & de Chriſto prolata, adhuc eſſet hæreticalis, ſi in Beatiffimam Virginem pronunciaretur.

11 Extenditur cenſura hæreticalis, etiam ſi taceretur nomen Beatæ, ſeu Beatiffimæ, vel Mariæ; retento tantummodò nomine Virginis.

12 Eſt Blasphemia hæreticalis dicere, S. Gioſſeſſo cornuto; eademque ſi in S. Joannem Evangeliftam proferretur.

13 Multò magis erit Blasphemia hæreticalis dicere, Dio cornuto.

14 Blasphemia Hæreticalis eſt, tribuere creaturæ, quod ſoli Deo competit, ut, jurare per creaturas.

15 Qui amafiam ſuam vocaret Deam, non eſſet Blasphemus hæreticalis.

16 Auctores recenſentur, qui afferunt exempla Blasphemix Hæreticalis.

17 Blasphemia ſimplices, ſeu non hæreticales, quanam ſint?

18 Unaquæque Naſtio habet ſuum blasphemandi abuſum: & infinitas ſerè blasphemandi phraſes adinvenit humana malitia.

19 Renego Sanctum Petrum, vel Sanctum Paulum, vel alium Sanctum, eſt ſimplex Blasphemia.

20 Contrarium tenet Caſtopolans, quia iſte

- iste videtur negare existentiam horum Sanctorum, esseque Beatos.
- 41 Jurare per membra pudibunda Christi, seu Maria, vel Sanctorum, est Blasphemia simplex, secundum Barbofam.
- 42 Sed esse Blasphemiam hæreticalem, tenent alii.
- 43 Qui tamen nimis severe procedere videntur in interpretandis hujusmodi Blasphemiis.
- 44 Non est Blasphemia hæreticalis illa, quæ membra pudibunda Sanctis tribuitur, quæ non habent.
- 45 Blasphemia conditionalis quid sit? Conditio in eâ potest poni vel de præterito, vel de præsentis, vel de futuro.
- 46 Blasphemia conditionales habent eandem malitiam, ac si essent pura.
- 47 Respondetur, & explicatur illud axioma, quod conditio nihil ponat in esse, & num. 28.
- 49 Exempla Blasphemia conditionalis cum conditione de præterito.
- 50 Ista Blasphemia conditionales eum conditione de præterito, non sunt hæreticales, secundum aliquos.
- 51 Ratio est, quia Blasphemantis voluntas pendet à veritate rei, quæ realiter existit.
- 52 Hujusmodi Blasphemia non sunt hæreticales, sed errori proxima, ex quibus adhuc oritur hæresis suspicio.
- 53 A fortiori erit dicendum, esse hæresim proximam Blasphemiam, quæ de re verâ affirmatur, quod sit ita vera, sicut Deus.
- 54 Verum, hujusmodi locutiones non esse Blasphemias, sed temeraria juramenta, tuerentur alii.
- 55 In hoc opinionum bello eum distinctione procedit Bordonus cum aliis Doctoribus.
- 56 In præfatis locutionibus comparativis non intervenit Blasphemia hæreticalis, etiam si juramentum esset falsum, vel in re dubi.
- 57 Exempla Blasphemia conditionalis cum conditione de præsentis: Hujusmodi sunt vera Blasphemie.
- 58 Exempla Blasphemia cum conditione de futuro. v.g. Possim renegare Deum, si te non occidam.
- 59 Blasphemia cum conditione de futuro sunt reliquis peiores, quia fides pro-

- ferentis pendet ab eventu fallaci.
- 40 Hæc Blasphemia: renegare possum Deum, si te non occidam, habet sensum hæreticalem: idè hujusmodi Blasphemia cum conditione de futuro sunt Hæreticales.
- 41 Blasphemia similitudinaria quanam sint, & quot modis proferri possint?
- 42 De hujusmodi Blasphemiis similitudinariis remissive, & quando Blasphemus in eis possit excusari?
- 43 Declaratur finis continuandi materiam de Blasphemiâ hæreticali in sequenti Sectione.

1 CUM in præcedenti Sectione actum sit de speciebus Blasphemiarum ex parte termini, in quem tendit, veniunt nunc discutiendæ species Blasphemiarum ex parte causæ, scilicet hominis. Blasphematoris, à quo procedunt, ut etiam ex hac parte dignoscatur ejus gravitas, & malitia: hæc siquidem vocatur malitia entitativa, sicut illa ex parte termini denominatur malitia objectiva: circa quas omnes Scholasticis inspectionibus, quæ ad præsens institutum nostrum non interveniunt:

- 2 In primis sub categoriâ Blasphemiarum ex parte causæ collocantur Blasphemie absolutæ, & conditionales: absolutæ sunt illæ, quæ proferuntur sine dependentiâ ad aliam propositionem, qualis est illa, al dispetto di Dio, quibus verbis per se derogatur potentie Dei: Bordon. in Tribunali, cap. 26. Salelli. de materiâ S. Officii, lib. 1. cap. 18. regula 139. nu. 96. & de hac latius supra dictum est. (Vide Bordon. in Manual. Sect. 45. à nu. 109. & Graff. de ej. part. 1. lib. 2. cap. 19. n. 11.)
- 3 Blasphemie absolutæ aliæ sunt hæreticales, aliæ merè simplices, sive non hæreticales. Hæreticales sunt illæ, quæ de directo alicui fidei articulo opponuntur: quæquæ omnes reducuntur ad illas tres species in præcedenti Sectione, latè declaratas, quibus videlicet, vel expresse, vel implicite asseritur de Deo aliquid, quod ipsi non competit; vel negatur, quod competit; vel creaturæ tribuitur, quod ei soli competit.

- 4 Advertit tamen Sylvester Prierates in summa, verbo Blasphemia, num. 3. & post eum Ludovic. ab Ameno in tractat.

traff. de Delictis, & pœnis, titulo 5. §. 2. de Blasphemia, quod dicta distinctio non est in diversas species: Dux enim primæ non differunt, nisi secundum affirmationem, & negationem; quæ diversitas habitum non distinguit: tertia verò, dum tribuit creaturæ, quod est proprium Dei, confunditur cum primâ, & secundâ, prout discutienti facillè patere potest.

5 Itaque Blasphemus Hæreticalis est, qui dicit, Deum esse impium; crudelē; vel non providum; vel personatum acceptatorem; vel non Omnipotentem; vel non dari Deum; vel alia hujusmodi, quæ sunt contrà fidem: Passetini. in 6. decretal. cap. ut Inquisitionis, num. 207. de Hæret. Suarez tom. 1. de Relig. traff. 2. lib. 1. cap. 5. nu. 7. & sequens. Manuel in Summ. tom. 1. cap. 34. num. 1. Rojas de Hæreticis 2. par. assert. 12. numer. 170. & seqq. Salzed. in Præfati Bernardi Diaz, cap. 110. verset quia sepiusmè, Azeved. lib. 8. Recopilat. tit. 4. lib. 1. num. 3. Bellet. disquisit. clerical. de pœn. Clericor. §. 1. num. 5. Ricciulli. de person. qu. in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 10. numer. 12. Gaff. decis. aur. pars. 1. libr. 2. cap. 19. num. 5. Sels. decis. 470. num. 7. & 8. vol. 4. & alii.

6 Item est Blasphemia Hæreticalis, si dicatur, Mariam Magdalenam fuisse Christi Meretricem: Peyrin. de constit. Pauli V. Lup. in edit. S. Offic. par. 4. lib. 23. dist. 2. difficult. 4. detogatur enim hoc pacto puritati Dei. Quis non horetur? Magdalena post meretricem fuit Virgo, ut loquitur S. Ambros. lib. de Salomone, cap. 5. serm. 42. & Christus Virginum Sponsus per os Blasphemi

7 impurus auditur homo. Eadē ratione quando impius profert ea verba, Pustana di Dio; di Christo, blasphematur hæreticaliter; & contrà eum procedere Sanctum Officium, ait Passetini. d. cap. ut Inquisitionis, num. 210. de Hæretic. in 6. Pignatell. consult. 143. tom. 8. in effatis de Blasphemis, num. 9. & merito, quia præsumitur ita sentire, sicut loquitur: mens enim talis est, qualia sunt verba: I. labeo ff. de suppellect. Ricciulli. lib. 5. cap. 3. num. 4. de hac Blasphemiā agunt Homobon. de exam. Eccles. tit. de casib. referu. casu 1. vers. contra verò, Mazu-

chel. disp. 2. cap. 16. num. 32. Lazar. quest. 7. n. 17. Albergh. cap. 16. num. 6. Carren. par. 2. tit. 7. num. 9. Floron. casu 3. §. 2. num. 6.

8 Ex his facillè corrui, quod dicunt Peyrinus, & Lupus, scilicet Blasphemiam prædictam non esse Hæreticalem, quia tunc Blasphemans non habet intentionem derogandi puritati Dei, cum possit intelligere de Meretrice à Deo conversâ. Quando quidem intentio latet, nec querendum quid possit significare illa, sed quid re verâ significet prolata ad modum Blasphemix: Quæ regula mihi semper placuit. Quâ propter nunquam credidi, hæreticaliter blasphemare illos, qui in eventu improvisæ occisionis dicunt, sic erat in Fatis; non enim (quidquid dicat Lupus in edit. loco cit. dist. 2. difficult. 5.) eo dicto admittunt necessitatem, quam nomine Fati Gentiles ponebant nec intelligunt de necessitate antecedenti absolutâ, seu in causâ, tollente rerum contingentes eventus, & libertatem humanam; sed de necessitate consequente conditionali, & eâ suppositione, quâ omnia ordinata à Deo ab æterno, necesse est evenire, in quo sensu prædicta propositio est vera: Del Bene dista Seltz. 4. nu. 31. (Consule quoque Fagundes in 2. præcept. Decal. lib. 2. cap. 3. n. 18. Cordubam in Summâ, quest. 62. Ludovicum Lopez 1. par. cap. 282. vers. 7. & Dicastillo de Iuram. disp. 1. dub. 9. num. 173.)

10 Porro Blasphemia, quam suprà hæreticalem diximus, talis etiam esset reputanda, si diceretur de Beatissimâ Virgine, quia ipsius puritati derogaretur, idèoque blasphemaretur hæreticaliter, ut benè ait Passerini. ubi suprà, cap. ut Inquisitionis, num. 213. Barz. decis. 135. per tot. Cathar. decis. 2. n. 30. & habetur ex Bullâ Gregor. XIII. 70. in ordine, incip. Antiqua Judæorum, §. 5. ubi postquam declaratur, hæreticales esse blasphemias in Christum prolatas, quæ ipsum peccatorem pronunciant, subjungit, Matremvō Dei non esse Virginem, &c.

11 Quæ damnatio, & censura extenditur, etiam si omitteretur adjectivum illud Beate, seu Beatissima, vel nomen proprium Maria, retinendo tantummodò modum usitatum loquendi, quo verba

- ad Virginem ex antonomasiâ referri debent: Passerin. loco *suprà citato*, Ricciulli. *de person. qu. in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 4. nu. 22.* De Angel. *de delictis. par. 1. cap. 24. num. 17. in fine*, Lazar. *de Blasphem. quest. 3. num. 82.* Mazuch. *de cassib. reservatis. disput. 2. cap. 16. num. 32.* quos allegat etiam Bordon. loco *citato in Tribunali*, num. 8. Huic doctrinæ consonat hæc observatio, quod Sanctus Evangelista Lucas, describens Mysterium Incarnationis, vitur eadem phrasi antonomasticâ, dicendo: *Missus est Angelus Gabriel à Deo in Civitatem Galilee, ad Virginem, &c.*
- 12 Stando in allegatâ ratione, erit pariter Blasphemia Hæreticalis absoluta dicere, S. Gioseffo cornuto, nam de fide est, quod non tantum S. Iosephi Virgo non fuit adultera, sed quod semper Virgo exitit. Eademque ratio, si quis hanc contumeliam proferret in Sanct. Joann. Evangelistam, hæreticaliter blasphemaret: cum enim Ecclesia in *respons. Lett. V. ejus festi legat, Virgo in ævum permansit*, videretur sentire, Ecclesiam mensiri, aut falli, scilicet fallere, ut discurret Bordon. in *Manual. Consultor. Sect. 45. num. 64.*
- 13 Multò magis erit Blasphemia hæreticalis hæc, *Dio Cornuto*: est enim contra Dei honorem, de quo Ezech. 50. *vers. 21. dicit: Perfectus est honor Domini*, quæ maxima injuria contra Deum redundat quoque in dedecus, & vituperium Virginis Mariæ, quæ sponsa Dei dicitur: sic blasphemans facit eam adulteram: Bordon. *cit. num. 96.* De hac Blasphemiâ Transimera de Denunciat. *qu. 4. cap. 6. n. 5. vers. idem est si diceret*, Ricciulli. *de person. qu. in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 4. num. 21.*
- 14 Est quoque Blasphemia hæreticalis absoluta illa, quæ tribuitur Creaturæ, quod est solius Dei, ut notat Del Bene *citatus num. 8.* sic si quis juraret per Creaturas, blasphemaret hæreticaliter, si intendcret divinum honorem illis tribuere: D. Tho. 2. 2. *qu. 89. art. 6.* Salelles *regula 126. num. 79.* Suarez. *lib. 1. cap. 6. num. 13.* Alberghin. *cap. 16. num. 3.* Diana *par. 5. tract. 7. resolut. 8. vers. Sed quia.*
- 15 Cæterum vocans suam Amasiam, Deam, non est Blasphemus, quia non intendit, eam esse Deam, sed suam Amicam carissimam, quæ locutio hyperbolica est, denotans ardentem Amorem ergâ illam, & refertur ad Deam Venerem: Itâ ex Lorcâ, & Mendozâ, Diana *par. 5. tract. 13. resolut. 20.* Dicastilli. loco *citato*, num. 172. Bordon. in *Tribunal. cap. 26. num. 13.* & repetit in *Manuali Consultorum. sect. 45. num. 59.* quidquid dicant Layman. *lib. 4. tract. 10. cap. 6. n. 7.* Engel. in *ius. can. lib. 5. tit. 26. num. 1.*
- 16 Sed quia horret Calamus recensere has impias Blasphemias, Lectorem proindè remitto ad Lazarium de *Blasphem. qu. 7. à num. 5. & quest. 12. nu. 25.* ad Salell. loco *suprà cit.* ad Bordonum in *Tribun. dicto cap. 26.* sed copiosius in *Manuali*, à num. 60. usque ad 142. ad Carenam *par. 2. tit. 7. §. 8.* ad Franciscum de Magistr. in *Sylvâ Ecclesiæ tom. 2. lib. 2. cap. 18. num. 18.* à quibus numerantur Blasphemix Hæreticales.
- 17 Blasphemix simplices, sed non hæreticales sunt illæ, quæ articulis fidei non opponuntur: sed magis charitati, reverentiæ, & cultui Deo debito; & istæ, vice honoris, & gloriæ, mala Deo, ac Beatissimæ Virgini imprecantur: aut contumeliosis verbis afficiunt: Itâ Ludovic. de Ameno in *dicto suo novissimo opere, de Deistis, & panis, tit. 5. §. 2. Blasphemia*, num. 4. Engel. in *ius. can. lib. 5. tit. 26. sub num. 2.* Passerin. in 6. *decretal. cap. ut Inquisitionis*, num. 216. *de hæretic. Bellet. dysquis. Clerical. de pan. clericor. §. 1. num. 4.* Barbof. *de offic. & potest. Episcop. alleg. 51. num. 91.* Ricciulli. *de person. qu. in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 10. num. 1.* & 2. Mart. de *jurisdic. par. 2. cap. 13. num. 9.* Moron. *respons. moral. 95. n. 24.* Basilic. *decis. criminal. 2. 1. num. 2.* Sefs. *decis. Aragon. vol. 4. decis. 470. n. 11. & 12.*
- 18 Exempla hujusmodi Blasphemiarum pauca subjiciemus: sanè infinitas prope, & inter se diversas blasphemandi phrasés adinvenit humana perversitas, à Diabolo contra honorè Dei adjuncta; imò vnaquæque Regio proprium blasphemandi abusum habet, quod diligenter notavit Georgius Gobat. in *experientiis Theologico-Sacramentalibus, tract. 11. cap. 20. sect. 1. ubi num. 724.* exempla tùm hæreticalia, tùm non hæreticalia blasphem-

- phemandi Itatorum, Hispanorum, & Gallorum; & *num. 710.* affert exempla omnibus communia; & *num. 731.* affert exempla blasphemiarum Germanorum.
- 19 Itaque simplex Blasphemia est, quando quis dicit, *Renego Sanctum Petrum; S. Paulum; vel quemcumque alium Sanctum*, ut inquit Sanchez *lib. 2. Operum Moralium, cap. 32. num. 36.* Ratio est, quia non negatur de illis aliqua veritas pertinens ad fidem; sed tantum verbum contumeliosum in ipsos conicitur: Unde contra sic blasphemantes minimè procedere Inquisitores, putat Del Bene *diff. sect. 14. in fine.* Verum huiusmodi esse blasphemiam hæreticalem, sustinet Castropal. *10. 3. Operum Moralium, cap. 32. num. 36.* Cuius opinionem probabiliorē existimat Pignatell. *tom. 8. Consult. 143. in essatis, de Blasphemia, & Blasphemiis, num. 27.* & sanè qui dicit, *Renego S. Petrum; S. Paulum*, denegat eos existere, esseque Beatos, quod est negare quamdam fidei veritatem, cum de fide sit, S. Petrum existere, esseque beatum.
- 21 An autem iurare per membra pudibunda Christi, seu Mariæ Virginis, seu Sanctorum sit Blasphemia simplex, vel hæreticalis, controvertunt Doctores: Barbosa *allegat. 51. num. 91. c. in seq.* esse Blasphemiam simplicem: Ratio est, quia in huiusmodi convicio nihil continetur, quod repugnet iis, quæ tenemur credere, nec adversatur fidei confessioni; ideoque nullam potest hæresim continere, quæ falsitatem exigit:
- 22 At præfaram Blasphemiam esse hæreticalem, dixit Bald. in *l. Accusationem 3. vol. C. qui accusare non possunt*; Dechan. *lib. 6. cap. 2. num. 11.* quos sequitur Bordon. in *Manuali consultorum, diff. sect. 45. num. 69.* Passerin. in *diff. cap. vt Inquisitionis, nu. 211. de hæretic. in 6.* Campanil. *diversor. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 87.* Vivius *decis. 388. prop. finem*, *Sect. decis. 470. num. 10. vol. 4.* Cariat. *decis. crimin. decis. 2. num. 29. & 30.* Nam quisque blasphemat, præsumitur male sentire de illis, quasi illis membris, & partibus abusi fuerint luxuriosè.
- 23 Sed admodum dura videtur huiusmodi interpretatio, & prorsus aliena à sensu communi: Quid enim dicit, quod nominare has partes alterius hominis, sit ipsū devotā luxuriosā notare, etiam si id vel per irrisionem, vel per ludibrium fiat? Vulgarum est enim illud, *l. 56. ff. de regul. jur. cap. 2. de regul. juris*, quod verba in dubio accipienda sunt ad meliorem sensum: Proinde opinioni Barbosa adherendum censeo.
- 24 Porro si Blasphemia hæreticalis exigit falsitatem, videtur Blasphemia hæreticalis illa, quæ præfata membra tribuuntur Sanctis, quæ non habent, vt si dicatur, *Potus di San Pietro*: Sed negativè resolvendum est cum Eminētissimo Albitio *de inconst. in fide, cap. 31. num. 55.* Nam non derogatur hoc modo puritati, vel sanctitati, vel essentia ipsiusmet S. Petri: Puritati tamen derogari, putant Cajetan. *2. 2. quest. 13. art. 1.* Sanctatell. *de Hæresi, tract. 3. cap. 2. dub. 2. num. 21.*
- 25 Quantum ad Blasphemias conditionales, quàmplurima de eis sunt tradenda: In primis Blasphemiarum conditionales tales sunt, quæ prolata cum conditione dicunt dependentiam ad aliam propositionem. Condicio autem in eisdem propositionibus potest esse triplex: prima de futuro, cuius naturæ est actum suspendere usque ad purificationem ejus, quod expectatur, quod non præstant aliæ duæ conditiones, de præterito scilicet, & de præsentī: istæ enim non suspendunt actum, cum jam sit præteritus, vel præsens: *l. cum ad præsens, 37. ff. de reb. credit.*
- 26 Communis est sententia omnium sententia, quod Blasphemiarum conditionales de quacumque conditione, retineant eandem malitiam, quàm habuissent, si purè prolatae fuissent. Ratio est, quia in actu conditionali est voluntas de præsentī, vt dicit Rojas *de hæret. par. 2. nu. 174.* scilicet (quemadmodum explicat Bordon. in *Manuali consult. sect. 45. num. 154.*) illæ Blasphemiarum conditionales ostendunt pravum affectum de præsentī: si enim aliquis diceret, *Renego Deum, si hoc verum non est*, talis faceret existentiam Dei incertam; & sic discurrendo de consimilibus propositionibus infra ponendis.
- 27 Nec obstat, quod ex vulgatis iuribus opponit Salazar *de usu, & consuetudine, cap. 5. num. 28.* quod scilicet conditio nihil ponat in esse, juxta *l. si quis 8. ff. si quis* emiss-

omissa causâ testam: Adeoque suspensæ conditio, nè illa verba inferant Blasphemiam aliquam: Non obstat, inquam, nam in casu nostro, ut dictum est, in actu conditionali ponitur in esse aliquid, scilicet voluntas de presenti Deum negandi; & ex Blasphemiâ illâ conditionali significatur, fidem nostram non esse firmam, cum possit ab eventu pendere, ut dixit Sanctarell. *de Hæresi tract. 3. de Blasphemiâ, dict. cap. 2. dub. 1. n. 13.*

38 Axioma verò illud: *Conditio nihil ponit in esse*, intelligitur quoad valorem actuum practicorum, non quoad valorem actus potentie, nullum actum post se relinquentis: Bordon de *Sacro Tribunali, cap. 26. num. 11.* quod explicat in *Manuali, loco cit. num. 158.* dicendo, aliud esse suspendere consensum in contrariis, & obligationibus, pendente ab eventu: Pendet enim ab arbitrio hominum, in quo sensu procedit axioma: Aliud esse suspendere, seu tollere sensum, & significationem verborum; id enim conditio præstare non potest, sed verba relinquit in suo proprio sensu verborum.

39 Firmâ stante theoriâ, quod Blasphemia conditionatè prolata retineat suam qualiteratem hæresis, ut expressè docent Corduba *qu. 61. Rojas par. 2. de hæresi, num. 173. & 174. Lessius lib. 2. cap. 45. num. 27. Salell. Regulâ 139. n. 9.* & alii apud Bordon in *cit. loco Manuali, num. 158.* descendendo ad singulas Blasphemias conditionatas, & exemplum sit in singulis propositionibus. Blasphemis cum conditione de præterito: *Possim negare Deum, si hoc feci*, quod verè fecit: Bordonus de *Sacro Tribunali, loco relato, num. 10. & 11.* hæc utique hæreticalis potest dici Blasphemia, quia conditio apposita non tollit ejus significationem, quæ hæresim sonat.

30 Cæterum non esse hæreticales absolute hujusmodi Blasphemias enunciatas cum conditione de præterito, latè tenetur Carèna *par. 2. tit. 7. num. 49. & seqq.* & cum eo sentiunt Mazuchell. de *casibus reservatis, disp. 2. cap. 16. quest. 3. num. 48.* & Dicastill. *dict. dubit. 9. num. 178.* quando scilicet conditio est de præterito certo, & verò, ut si diceretur: *Renego Deum, si dies hesternæ non præterit; vel si festum S. Matthiæ non*

31 *transit.* Ratio est, quia blasphemantis voluntas de præsentis cum conditione de præterito non habet ex se firmitatem, sed pendet à veritate rei, quæ realiter existit: Undè sicut impossibile est, quod id, quod fuit, non sit; ita impossibile est, quod ille, qui profert talia verba, habeat animum renegandi Deum: conditio enim illa non est contingens, sed necessaria: dies enim æterna necessariò præterit. Ità discurrent, & benè præcitati Auctores.

32 Quapropter censerem & ego, hujusmodi Blasphemias non esse hæreticales, sed hæresi proximas, ex quo adhuc oritur hæresis suspicio: Ratio autem censurandi illas, veluti hæresi proximas, est quia subjeçant Deum rebus, seu factis humanis, tanquam ex eorum certitudine pendeat firmitas, quâ quis tenetur confiteri Deum: Deus enim nec à necessariis dependet, iuxta illud Exodi *cap. 3. vers. 14: Ego sum, quisum*; hoc est, à meam habeo existentiam, & à nullo dependo: hæc autem conditio facit dependere, adeoque hæresis suspicionem inducit in sic blasphemante: Hæc ratio-

33 ne motus in fortioribus terminis dixit Parlador. *rer. quotid. quæst. 18.* hæresim sapere, illam propositionem, quâ de verâ affirmatur, quod sit vera, sicut Deus; vel dicatur, esse veram, sicut Evangelium, vel tam verâ, quam quod Christus natus est de Mariâ Virgine, quæ vocatur Blasphemix comparativæ per hoc, quod quis jurando, veritatem suam humanam comparat cum veritate divinâ.

34 Sed contrarium tuctur Passerin. in *cap. ut Inquisitionis, num. 209. de Hæretic. in 6. Ricciulli. de person. qua in stat. reprob. versant. lib. 1. cap. 10. num. 35. & 36.* quibus addo Bordon. in *Tribunali, cap. 26. num. 12.* & Dicastill. in *laudatâ dubit. 9. num. 199. & sequentib.* Bordonus enim docet, hujusmodi locutiones non esse Blasphemias, sed temeraria juramenta: Dicastillo verò addit, tales esse locutiones hyperbolicas referentes similitudinem non adequatam, sed proportionalem ad fidem veritatem: sequitur etiam Antonius Elcobar in *Theologiâ moralis, resol. 4. lib. 8. cap. 31. problemat. 157.*

35 Verùm meliùs resolvere videtur idem Bordon. in *Manuali Consult. laudatâ,*

data, sect. 45. num. 160. procedendo cum distinctione, scilicet, quod modi illi comparativè jurandi sint Blasphemiz hæreticales, quando jurans crederet, & intenderet, veritatem humanam esse æqualem veritati divini, quod credere est hæreticum; nam hoc est creaturæ tribuere, quod Dei proprium est: Aliter nullo modo est Blasphemia, si per comparisonem intendat per divinam veritatem, suam, vti debilem, confirmare. Et hic est communis DD. sensus: Castropal. par. 2. §. 3. num. 4., Salell. reg. 139. num. 100. & 101. Carena par. 2. tit. 7. num. 54. Del Bene cit. sect. 4. num. 48. Ricciulli ubi suprà, n. 36.

36 Quinimò nec in præfatis locutionibus comparativis interveniet Blasphemia hæreticalls, etiam si juramentum sit falsum; vel juretur in re dubia: sed tantum erit perjurium, quod nullatenus hæresis suspicionem inducit: qui enim sic jurat, non intendit aliud, nisi inducere proximum ad credendum, esse verum, quod jurat, licet sit falsum, & sic intendit proximum decipere: Ita Bordon. in laudata loco *Manualis*, num. 160.

37 Blasphemiz conditionales cum conditione de præfati satis frequentes in ore impiorum sunt: *Deus justus non est, si hunc perversum non castigat; Deus non est, si non facit hoc miraculum; Volo potius Christum negare, quam hoc credere.* Has locutiones esse verè Blasphemias, nulli dubium est: licet enim aliud sit blasphemare; aliud velle blasphemare quoad suspicionem hæresis; tamen prò foro externo idem judicium faciendum est de utrisquè, tum quia actu fieri, & esse in viâ, paria sunt: Bart. & Bald. in l. *Quamvis*, C. de inoffic. testam. Tum quia potentia in habitu idem operatur, quod potentia in actu.

38 Blasphemiz conditionalis cum conditione de futuro exempla passim afferuntur hæc: *Deus est iniquus, si te non puniet. Possim renegare Deum, si te non occidam.* Covarr. de pact. 1. par. §. 7. n. 9. vers. 2. Cordub. in summâ, qu. 61. Ludovicus Lopez 1. par. instrult. cap. 282. vers. 6. Rojas de Hæres. 2. par. assert. 22. num. 173. & seqq. Azevedo lib. 8. Recapit. tit. 4. lib. 1. num. 34. Alcofer. in summ.

cap. 15. quos sequitur Del Bene dist. dubit. 218. sect. 4. num. 36.

39 Observandum, Blasphemias cum conditione de futuro reliquis esse peiores; nam Blasphemi verba de futuro significant, fidem illius non esse omnino firmam, cui pendeat à conditione, quæ potest evenire, & non evenire: & censentur significare, neganda in fore fidem, si non lequatur occisio, quam Blasphemans minatur: Sanctarell. de Blasphemiâ cap. 2. num. 13. & Del Bene in allegatâ sect. 4. num. 36. vel quia, ut ait

40 Pignarell. tom. 8. consult. 143. in effectis de Blasphemiâ, & Blasphemis, continent in se puram affirmativam, scilicet, quod si ad occidendum illum opus fuerit, indeum non credere, paratus est id libenter facere: Idcirco has Blasphemias censentur esse hæreticales, cum per ipsas divinæ Majestati, & Justitiæ tribuatur, quod in aliquo casu possit negari, juxta Saccarellum, & Del Bene, ubi suprà.

41 Esset hic agendum de Blasphemiis similitudinariis, quæ scilicet veris blasphemis assimilantur ex modo loquendi, quatenus Blasphemi non proferunt integram dictionem, vel si integram proferant eam, alteram, aut alteram addunt: sed vel ex initio, dictionis, vel ex symboleitate ejus cum verâ, & integrâ dictione, intelligitur facillè Blasphemiz sensus, ut si quis diminundo diceret: *Pntana di Cris, di Di*; vel addendo: *Pustana di Dio, Bacco*; vel al-

42 terando *di Crispo*. Sed de hujusmodi Blasphemis sufficiant superius tradita, in hac sect. num. 31. & 32. Qui plura desiderat, adeat De Angel. de delict. par. 1. cap. 24. num. 19. & 22. Bordon. in Manual. Consultor. sect. 45. num. 143. & seq. ubi num. 146. notat, quod excusatio locum potest habere in his, *al dispetto di Criso; di Crispoli; della Vergine Giovanna*, quia tunc specificatur nomen proprium: Carena par. 2. tit. 7. num. 43. vers. septimò.

43 Ut autem completam tradamus notitiam Blasphemiarum, ultra superius protractam illarum expositionem, præcipuè in hac tertiâ sect. specialem mox subjicere declarationem de proferentibus Blasphemias hæreticales, operæpretium duximus, cum summè necessarium sit,

fit, quod Inquisitores agnoscant istorum delinquentium enormem malitiam, gravitatem delinquendi, & alia similia, ut sciant, quando, & quomodo adversus Blasphemos procedere possint; sit ergo:

SECTION IV.

De proferentibus Blasphemias hereticas.

SUMMARIUM.

- 1 Introductio ad hujus sectionis materiam, de qua etiam actum fuit in superioribus.
- 2 Præscus Judæorum mos scindendi vestes ad Blasphemiam auditionem.
- 3 Vestes, auditâ Blasphemiam, cur scisse à collo ad pectus?
- 4 Blasphemiam Hæreticalem in quo ab Hæresi differat.
- 5 Blasphemiam Hæreticalem adhuc talis est, absque errore intellectus.
- 6 Blasphemus est de hæresi suspectus.
- 7 A verbis ad intentionem inferitur, quia verba sunt mentis testimonium.
- 8 Doctores Itali sentiunt, Blasphemum hereticalem esse de hæresi vehementer suspectum: Hispani autem tenent, quicumque Blasphemus esse tantum de levi suspectos.
- 9 Qui semel tantum blasphemavit Hæreticaliter est de levi suspectus; secus si quinque blasphemavit.
- 10 Qui semel tantum blasphemavit hereticalem, quando sit de hæresi vehementer suspectus?
- 11 Blasphemus de hæresi vehementer suspectus torturandus, si neget pravam intentionem; secus autem si est tantum de levi suspectus, & nu. 12.
- 12 Quomodo cognoscet Judex Blasphemum hereticalem à simplici Blasphemo.
- 13 Hæreticali Blasphemiam nihil pejus dari potest.
- 14 Hæreticali Blasphemia crimen maxime à Deo in hac vitâ puniuntur.
- 15 Exempla divina ultionis in Blasphemis.
- 16 Blasphemi in inferno puniuntur à Deo.
- 17 Principes, & Magistratus debent emulari Dei severitatem in Blasphemis puniendis.
- 18 Quid Christus responderit Roberto Regi Gallia de Blasphemis sui Regni?
- 19 Julii III. Sum. Pont. dictum in detestationem Blasphemiam, & Vldarici Zafii.
- 20 Veteres cur manus imponerent super caput Blasphemi lapidandi?
- 21 Blasphemi magni hæresis suspicionem laborant, sicut Hæretici; & tam illi, quam isti in hac vitâ à Deo puniuntur.
- 22 Nullum majus fundamentum ad suspiciendam hæresim, quam Blasphemiam.
- 23 Blasphemiam hereticalem est species hæresis, & equiparatur assertioni hereticali.
- 24 Blasphemiam atrox infert semper hæresis suspicionem.
- 25 Exempla atrocium Blasphemiarum.
- 26 Execrabilissima Blasphemiam Friderici Secundi Imperatoris.
- 27 Abusus Sacra Scriptura est species Blasphemiam.
- 28 Contumeliâ afficiens scripturam Sacram, Deum ipsum contumeliâ afficit.
- 29 Reus læsæ Majestatis est, qui Principis Statutum constat ad usum prophanum; quantum magis, qui Sacram Scripturam corrumpit?
- 30 Quadruplex est Sacra Scriptura abusus: Primus in re scurili ad ingenii pompam.
- 31 Secundus abusus est ad irridendam simplicitatem sacra Scriptura.
- 32 Tertius, quando Sacra Scriptura assumitur ad errorem docendum in fide, & moribus.
- 33 Quartus abusus est ad sortilegia, & incantationes.
- 34 Primus, & secundus Sacra Scriptura abusus non reducitur ad genus blasphemiam: limita in secundo abusu.
- 35 Regula generalis P. Suarez ad cognoscendum, quando abusus Sacra Scriptura fit Blasphemiam.
- 36 Auctores infensi potestati Ecclesie adhuc censuerunt, cognitionem de blasphemiam hereticali spectare ad Judices Ecclesiasticos, & citantur num. 38.
- 37 Referuntur Doctores aliqui putantes; Blasphemias esse mixti furi.
- 38 Sed DD. communiter Canonista, & Theologi ad forum Ecclesiasticum spectare volunt.

- 41 *Quia Judex laicus in materiâ hæresis nequit se ingerere, nec incidenter, nec principaliter.*
- 42 *Idque, etiamsi erimen eadat in laicum, & agatur de questione facti.*
- 43 *Simplex Blasphemia est crimen mixti fori.*
- 44 *Probatio deducitur ex Decretali Gregorii Noni.*
- 45 *Et ex jure novo Bulla Julii Tertii.*
- 46 *Salles dicit esse optandum, quod cognitio simplicis Blasphemia ponatur in Tribunali Ecclesiæ privativè ad alios Judices.*
- 47 *Simplex Blasphemia judicatur à foro tantum Ecclesiastico in duobus Casibus.*
- 48 *Simplex Blasphemus est saltem remittendus ad Ecclesiasticum Iudicem, ut interroget de intentione, & advertentiâ, &c.*

Satis, superquè in primâ sectione actum est à nobis de Blasphemis in genere, quæ etiam Blasphemis hæreticis adaptari possunt, & debent; nec hic repetere opus est; sicut nec ea, quæ tradita sunt in sectione præcedenti de Blasphemiâ hæreticali. Quædam verò specialia ibidem propter Methodum clariorem doctrinæ omissa, hic sunt diseutienda.

- 1 In primis occurrit, Lectoris memoriz tradere priscum Judæorum morem, qui Blasphemiam audientes, in detestationem, & execrationem tanti sceleris, consueverant scindere vestes, ut (inquit Cornel. à Lapide in actâ Apostolorum, cap. 14. vers. 13.) hoc signo sibi cor intimo dolore tangi, & quali scindi, restarentur; ac Blasphemiam cum Blaspheмо dignam planè esse, quæ dirumperetur, & scinderetur: quòcirca vestes frequentius scindebant à collo secundum humeros usquè ad pectus, ubi est cor, & doloris sensus, ut tradunt Hæbrei in libro Misnaïoth. de volumine parvo, cap. 3. Idem fecisse Æneam, cecinit Virgilius Æneid. 5.

*Tum pius Æneas humeris abscindere vestem,
Auxiliuquè vocare Deos, & tendere palmas.*

Dignos planè Blasphemos hæreticales tantæ consernationis demonstratione quis non judicabit?

- 4 Blasphemia namque Hæreticis in hoc tantum differt ab Hæresi, quod ista in credendo; illa in dicendo consistit, ut docent Parlador. post *Quotidian. diff. quest. 18. §. 1. 2. & 3. per tot.* Del Beno de S. Offic. par. 2. dubit. 218. Sect. 3. n. 18. Vela tract. de Episc. num. 92. & seqq. ad 101. post *differt. jur. Controver. Moron. resp. 95. nu. 8. Graff. decif. aur. par. 1. lib. 2. cap. 19. num. 1.*

- 5 Ex his inferitur, quod cum Blasphemia hæreticis, propriè loquendo, solummodò ore consumetur, adhuc est formaliter talis, etiamsi non adhiat error in intellectu, quemadmodum de communi DD. sensu testatur Lup. in *Editum S. Inquisit. part. 4. diff. 1. art. 2. difficult. 1. Rieciul. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 10. num. 6. Bellet. disqu. clerical. de pen. clericor. §. 1. num. 6. Moron. cent. resp. moral. resp. 95. num. 8.* Potest enim aliquis motus passionis, v. g. ira, evomere, Deum esse injustum, quod tamen non credit ita esse: secus dicendum de hæresi, ut pater.

- 6 Verum non obstante, quod Blasphemans hæreticaliter non habeat errorem in intellectu, adhuc tamen nemini dubium erit, illum esse de Hæresi suspectum, id quod habetur in eap. *Inquisitionis officium, de Hæreticis in 6. & ibi Pasferin. num. 227. ac tradunt Eymerie. in Directorio, quest. 41. num. 5. & ibi Pegn. Commentar. 66. vers. ceterum, in fine, & omittis quampluribus alijs, Lazar. de Blasph. cap. 6. num. 8. & eap. 52. n. 38. & 39. Salles de Materiâ Tribunalis, lib. 4. eap. 5. regulâ 252. Ricciul. de person. in stat. reprob. lib. 1. eap. 10. num. 9. Campanil. diversor. jur. can. rubr. 11. eap. 26. nu. 69. Limborch. in *Historiâ Inquisit. lib. 3. eap. 9. Sess. decif. 469. num. 17. & sicut fides est verè virtus, licet perfectione Charitatis careat; ita Blasphemia est verè hæreticis in S. Officio, licet non constet de malâ voluntate Deum inhonorandi.**

- 7 Ratio est, quia rectè potest à verbis ad intentionem inferri, juxta illud Evangelicum: *ex abundantia cordis os loquitur: quod clariùs expressit Christus Matth. 15. dicens: quæ procedunt de ore, de corde exeunt; nam verbo, vel facto cujuscumquè probatur credulitas, ut dixit Rieciul. lib. 1. de jure personarum extra Ecclesiam, cap. 7. Sunt enim verba, sicut*

sicut superius demonstravimus, mentis testimonium, & earum, quæ in animo sunt, passivum notæ, ut etiam ex Baldo, & Surdo dicit Bardellon. *Consil.* 29.

n. 12.

- 8 Quia ergo verba mala in bonam partem trahi nequeunt, nec debent, meritisimè hæc menti iudicium repræsentant pravam Blasphemantis intentionem ad inducendam vehementem hæresis suspensionem. Ità sentiunt communiter Doctores Itali: Hispani verò scriptores, teste Diana *par. 4. tract. 7. resolut. 8. vers. nota tamen*, docent, quoscunque Blasphemos esse de Hæresi solummodo leviter suspectos. Quorum ratio est, quia præsumunt, illos potius ex irâ, impatientiâ, aut joco, aut ex lubrico linguæ prorumpere in Blasphemias, quàm ex pravâ intentione: Hanc autem rationem *infra sect. 6.* discutiemus.

- 9 Limitanda tamen est communis nostrorum sententia, scilicet, non esse de hæresi vehementer suspectum, qui semel tantum blasphemat; sed requiri quinque Blasphemias, successivis, ac distinctis vicibus prolatas, ut dicemus in *sequenti Sectione*. Cæterum nemini dubium esse potest, semel tantum, sed hæreticaliter blasphemantem, esse de hæresi leviter suspectum: In qualibet enim hæreticali Blasphemiâ, prout diffinitur Bordon. *cit. loco Manualis, n. 43.* præsumitur hæresis, quia quælibet hæreticalis Blasphemia fidei confessioni adversatur. Sublimitanda est præcedens limitatio, ut Blasphemus hæreticalis sit de hæresi vehementer suspectus, si semel blasphemavit, & aliàs vel convictus, vel confessus fuit de aliis Blasphemiis hæreticis, quod probatur ex *cap. accusatus 8. de hæres. in 6.* ubi dicitur, quod si quis abjuravit in iudicio hæresim propter ejus vehementem suspensionem, si iterum labitur, relapsus censeri debet; proindequæ judicandus vehementer suspectus de Hæresi, cum non appareat emendatus de suis Blasphemiis.

- 11 Cum autem sæpè contingat, quod convictus, vel confessus delictum Blasphemiæ, neget pravam intentionem, tunc partes Judicis crunt, Blasphemum torturæ subjicere, si de hæresi vehementer sit suspectus: & ratio est, quia

Judex habet pro se validam præsumptionem, quod talis Blasphemus sit hæreticus; & cum aliud medium ad se certificandum, an hoc sit verum, nec non habeat in ordine ad punitionem, necesse est, ut torturâ utatur: Ità Molfes. *tract. 11. cap. 3. num. 27.* Genuen. *in prax. for. Archiepisc. cap. 84. num. 8.* Caren. *part. 2. tit. 7. num. 62.* Salell. *de materiâ sacri Tribunal. reguli* 352.

- 12 num. 120. Secus tamen dicendum est, si Blasphemus sit tantum leviter de hæresi suspectus: tunc enim non esse torquendum, sentit, præter citatos Auctores, Sonza *lib. 1. cap. 34. numer. 64.* Ratio est, quia levis suspicio non commensuratur tam gravi poenâ, sicuti est tortura. Deinde si vehemens suspicio tollitur per torturam, & abjuracionem, levis suspicio per minorem poenam, scilicet per abjuracionem, est tollenda; aliter inæqualia delicta æquipararentur in poenas, de quâ re videendus est Passerin. in *6. Decretal. cap. ut Inquisitionis, num. 231. de hæresic.*

- 13 Sed quomodo cognoscet Judex in casu nostro, aliquem esse de hæresi vehementer suspectum, scilicet esse Blasphemum hæreticalem? dicendum cum Ignat. Lup. in *edit. S. Inquisit. par. 4. lib. 25. dist. 1. art. 1. difficult. 1. vers. dices*, ità cognosci, quia per verbum indicativum modi asseritur aliquid fidei contrarium: quando enim profertur per modum optativi, aut imperativi, nil falsum dicitur, idest nihil asseritur, vel negatur, nili tamen affirmativum, vel negativum includatur in dicto, ut si quis blasphemet: *Ob Deum iniustum*: includitur enim in hac Blasphemiâ, Deum esse iniustum, quemadmodum ponderat Passerin. *cit. cap. ut Inquisitionis, n. 205. de Hæresic.*

- 14 Profecto hæc protensio paululum calamo, tradita sunt, ut sciant Inquisitores, quod in tanti sceleris indagine omnem debent curam adhibere ad erueendam veritatem, quandoquidem, juxta D. Joann. Chrysostomi sententiam in *psalm. 95.* Hæreticali Blasphemiâ nihil pejus dari potest: quod manifestè apparet, quia, ut ait S. Athanasius in ea verba Evangelii: *quicumque dixerit Blasphemiam, &c. Matth. 12.* qui blasphemat, contrâ ipsam Deitatem facit, & di-

& directè vulnerat Benefactorem, qui, postquam factus est Homo, ut hominibus amissum redderet honorem, vitam, & sanguinem profudit: Ità etià discurrunt Solorzan. *de jure ind. lib. 2. cap. 13. num. 41.* Lopez *in practica Criminali. Canon. cap. 90.* Del Bene *d. dubitat. 218. sect. 8. num. 2. 17. & 18.*

15 Tanta sanè est hujus criminis atrocitas, ut Justinian. Imperator §. *Praterèa, ut non luxur. cont. nat. in auth. coll. 6.* dixerit, præ cunctis crimen hæreticalis Blasphemix à Deo maximè puniri, sicut etià videre est penes Cened. *ad Decretal. collect. 126. num. 2.* Idèò appositè comminabatur, & obtestabatur simul S. Ephrem Syrus *Paranesi 43.* *Desine, ait, à homo blasphemare, ne fortè idem sermo, quem contemnis, fiat flamma in ore tuo, & tuam linguam comburat.*

16 Undè extant in Sacrà Historià tot divinæ in hujusmodi Blasphemos ultiones: harum parva retulimus in primà Sectione de Blasphemis in genere. Multarum animadversionum divinarum metuenda exempla Justinus Goblerus Guarinus *in cap. 4. Politia Caroli V. Caesaris* concludit sequentibus verbis:

Impius occubuit gelidis Mæxentius undis:

Putridus Herodes lendibus effrauit:

Perfida Julianum Blasphemum sica peremis:
Constricto pœnas Commodus ore dedit:

Mersit, & ut tumidis cacum Pharaona sub undis.

Sic, quoque tu justà cede Philiste, cadis.

17 Quibus justissimis punitionibus succedunt in gehennà aterni cruciatus. Hinc Guilielmus Peraldus *Summà virtutum, tract. 3. cap. 5.* referente Patre Dresclvi *in calce 7. sui Phætonis*, pronunciat in Blasphemos, dicens, Blasphemi discunt in Mundo, quæ canent in Inferno; cum Diaboli linguam habeat, qui, ut Diabolus, loquitur: Cui conformatur S. Joannis Chrysostomi *in Matthæum, Homilii 76.* aurea hæc parmia: *verè lingua Blasphemi vehiculum est Diaboli.*

18 Profectò si Principes, & Magistratus Christiani, quoad possunt, omnibus spectatis, æmulentur severitatem ipsius supremi Judicis Dei, facient, per se loquendo, rectissimè, & piissimè; quandoquidem primum in unoquoque genere esse exemplar cæterorum, non mo-

dò tradunt Philosophi, post suum Magistrum Aristotelem, sed etià rescripto suo confirmavit Innocent. III. *cap. ex literis S. Quia, vers. nostri de constitut.* Deus autem Optimus Max. est primus, non solum tempore, sed etià, & vel maximè sapientià in faciendis legibus adversus illos, qui ponunt in Cælum os suum, linguam relaxando in Blasphemias: *cap. 2. de maledic.* Hanc divini

19 Tribunalis possibilem imitationem Principibus, & Judicibus præsertim sacris persuadere debet illa formidanda comminatio, quæ ipse Salvator, referente Boërio *decis. 301. num. 4.* ergà laudatissimum Gallix Regem Robertum, Hægonis Capeti filium efflagitantem ab eodem Salvatore pacem pro suo Regno, usus fuit, cum dixit: *Pacem non impetrabis, Roberte, priusquam Blasphemias ex Regno extirpaveris.* Rectè ergò Julius Clarus verbo Blasphemia, *n. 3.* sic scribit: *Meo judicio graviter peccant Principes Christiani, & eorum Magistratus, qui hoc crimen gravissimè non puniunt.*

20 Sanè quilibet Princeps, Judexque Christianus de se profiteri debet id, quod Udalricus Zas, scripsit *in consil. 19. n. 36. lib. 1. Blasphemiam odi, cane pejus, & angue:* sed efficacius ex Apollonio Thono detonat Julius III. in Bulla incip. *in multis*, his verbis: *Nihil est quod, Animum nostrum magis exulceret, & confodiat, quàm horribilis, atque impia, & Christianis auribus intolerabilis divini nominis Blasphemia. ut minimè mirandum sit, si à Christianis populis in tantis calamitatibus constitutis divina iracundia flagella non amoveantur, propterea quod juxta Sapientis dictum, à viri multum jurantis domo non discedet plaga.* Hæc Summus Pontifex.

21 Aptissimè ad rem nostram observat Olcaster *in cap. 24. Levitici 24.* ad illa verba: *Ponant omnes, qui audierunt (Blasphemiam ejus) manus suas super caput ejus; & lapides eum populus universus;* Veteres consuevisse imponere manus super caput rei, tanquam super hostiam piacularem. Blasphemia enim, & alia similia gravia crimina, nisi vendicentur, vicinas sui enormitate regiones polluant, easque divinæ punitioni obnoxias reddunt, quàm, ut præsci auver-

K terent,

terent, idcirco manus imponebant, hocque ritu deprecabantur, ut Deus in blasphemantem omnem peccati poenam devolveret, neve in regionem, aut populum erimen admissum plecteret.

- 22 Cum ergo res, tantaque extent divinarum justitiarum in hæreticaliter Blasphemos suppliciorum exempla; & humana vindictæ extare debeant punitiones, planè fatendum erit, eosdem Blasphemos maximâ hæresis suspitione laborare. Patrem siquidem in hoc, gemina hæc viperarum, Blasphemi, & Hæretici, subeunt meritam infelicitatem: etenim, incredibile Dei judicium ex perpetuâ, eaque deplorandâ experientiâ manifestatur in puniendis etiam in hac mortali vitâ, Hæreticis, prout Thomas Bozious allatis exemplis Hæreticarum Nationum, quæ à summo felicitatis vertice ad extremam miseriam, & servitutem redactæ sunt, latè ostendit *tom. 2. de signis Ecclesiæ, lib. 24. signo 99. cap. 1. pag. 581. lit. D. E. & pag. 582. lit. A. B. C.*

- 23 Quapropter optimo jure firmat Fenellius de *Casibus reservatis, casu 3. num. 28.*, vix repetiri posse validiùs Blasphemiam hæreticali fundamentum, ex quo hæresis suspicio inferatur, quia nimirum infæ hæresim includit; & sanè nullum atrocius repetiri valet infidelitatis indicium, quàm in cum opprobria inferre, qui probra nostra delevit: *cap. nonnullis, de Judæis; & Decian. tract. Criminal. lib. 6. cap. 3. num. 1.*

- 24 Deindè Blasphemia hæreticalis est species hæresis, ut ait Avendan. *de execut. Mandato. par. 2. cap. 5. numer. 11.* & idèò Blasphemiarum hæreticales reducuntur ad titulum de Hæreticis, & legibus hæreticorum judicantur, ut probat Eymericus in *Direct. Inquisitor. par. 2. quest. 41.* & sequitur Pechia in *addit. comment. 66. vers. hac distinctio*: Nam Blasphemiarum hæreticales æquiparantur hæreticalibus assertionibus, ut dicit Ricc. in *prax. Aurea. par. 2. resol. 9. num. 2.* ac Blasphemi, & Hæretici æquiparantur, ut dicit Afflic. in *constit. Regni Neapolit. quæ incipit: Patarenos, n. 53.*

- 25 An verò blasphemans atroci Blasphemiam sit semper de hæresi suspectus? respondendum videtur affirmativè, quia omnis Blasphemia atrox est Blasphemia hæreticalis, licet non è contrâ; scilicet

non omnis hæreticalis est atrox: Illa enim dicitur Blasphemia atrox, quæ est auditu terribilis, & horrenda, præferens quamdam execrabilem impietatem, & dedecus, atque vituperium contra Deum, Christum, Virginem, & Sanctos. Non omnis autem hæreticalis Blasphemia est auditu horrenda: Ità Bordon. in *Man. sect. 45. num. 167.*

- 26 Exemplo declaratur tradita doctrina: Atrox, & enormis est hæc Blasphemia: *Si Deus hoc diceret, dicerem ego, ipsum mentiri.* Lazar. *quest. 7. num. 19.* Illud enim verbum, *mentiri*, arguit maximam injuriam ex allegatis per Ricc. *par. 3. decis. 245. num. 4.* Quis non horreat ad has impiissimas voces? quibus auditis potest merito quilibet fidelis exclamare cum Sancto Polycarpo, qui auditio Marcione hæretico blasphemante, ita conquestus est: *Bone Deus, ad quæ tempora me reservasti, ut hæc audiam?*

- 27 Verùm omnis impietatis metam excessit Sacrilegus Fridericus II. Imperator, quando nefandissimam protulit orem, tres fuisse insignes impostores generis humani in Mundo, scilicet Moysen, Mahometem, & Christum Jesum: duos priores gloriosè objisse; Jesum verò opprobriosè in ligno Crucis. Hanc inter alias enormissimas iniquitates ei objicit Gregor. IX. Sum. Pont. in Bullâ, quâ ipsum ab Imperio deposuit, & excommunicavit, ut refert Henricus Spondan. ad *Annum Christi 1239. nu. 4.*

- 28 Non est hic prætereundum aliud hæreticalis Blasphemiarum genus, scilicet, quando quis abutitur Sacre Scripturæ verbis. Certum est enim, sermonem de Deo turpem blasphemum esse, ut inquit Bossius *tit. de Inquisitione, 131. in fine*, Anconelli. *de regimine Ecclesiæ, lib. 6. cap. 24. num. 1. in fine*, nam talis locutio, quæ fit per modum convicii in Deum, habet rationem Blasphemiarum: Fragol. *de Regimine Repub. Christiana, pars. 1. libr. 2. disput. 4. §. 5. numer. 3.*

- 29 Quapropter turpiter de Deo loquitur, eundemque conviciatur, qui sacrâ abutitur scripturâ: cum enim hæc sit verbum Dei; dux vitæ; semita justitiæ; lumen fidei; ac lucerna, quæ humanæ ignorantie depellit caliginem, juxta illud psalmi: *Lucerna pedibus meis, verbum tuum*, ipsi debetur ea reverentia, quæ Deo

Deo debetur; proinde convicio, seu contumeliâ afficiens divinam scripturam, est in Deum contumeliosus.

- 30 Profecto, si criminis læsæ Majestatis redditur Reus, qui statum Imperatori consecratam constat ad profanos usus, ut habetur ex *l. qui statuas, ff. ad l. Jul. Majest.* & crimine falsi tenetur, qui corrumpit edicta Principis, aut Prætoris: *l. Hodie ff. ad l. Cornel. de falsi.* quomodo divinæ Majestatis læsæ non erit Reus, qui Sacram Scripturam, in quâ divinæ Majestatis imago describitur, & per quam æternæ ejus Majestatis præcepta hominibus servanda proponuntur, corrumpit?

- 31 Ut autem dignoscamus, quando Sacra Scripturâ abutens sit hæreticaliter Blasphemus, quando verò non, notandum est, quadrupliciter posse contingere, aliquem Sacra Scripturâ abuti: Primò, quando aliquis usurpat verba Sacre Scripturæ ad ostendendum acumen ingenij in re scurrili, ut si hominî melancholici vultus applicaretur ille versiculus *Psal. 147. A facie frigoris ejus quis sustinebit?* aut alius amico diceret: *Sede à dexteris meis.*

- 32 Secundò, quando aliquis utitur Sacre Scripturæ verbis ad irridendam simplicitatem phrasis; aut Mysterium aliquod fidei; aut Ecclesiæ institutionem. Exemplum sit in eo, qui velleret deridere de inconsonâ latinitate locum illum Epistolæ D. Pauli *2. ad Corinth. cap. 8. Sive pro Tito, sive fratres mei;* deberet dicere *pro Fratribus meis;* sed malè carperetur, nam cum Hebræi careant casibus (eodem enim termino omnes casus exprimunt) ideo Latini, & Græci Interpretes, inhærentes phrasi hebrææ, solecismos faciunt.

- 33 Tertiò, abusus est, quando verba Sacre Scripturæ assumuntur ad docendum manifestum errorem in fide, & moribus; ut si quis volens suadere hanc hæresim, putâ peccata non esse confitenda Sacerdoti ad obtinendam illorum remissionem, uteretur hoc versiculo *Psal. 31. vers. 5. Dixi, confitebor adversum me injusitiam meam Domino; & tu remisisti impietatem peccati mei;* vel si lascivus impudicè respiciendo pulchram faciem, usurparet illud *Psal. 91. vers. 5. Dele stasi me Domine in saecula tua;* ad cujus procacem petulantiam retunden-

dam jure posset reponi illud ejusdem *Psal. vers. 7. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.*

- 34 Quartò, abuti contigit Sacra Scripturâ à sortilegis, & Incantatoribus ad maleficia, Sortilegia, & incantationes perpetrandas; vel ad futuros eventus præcognoscendos, quem modum superstitionum carpit S. August. *Epist. 119. ad Januar. & Concilium Agathense c. 42.* damnat; sive si pro remedijs alicujus infirmitatis, aut ad malum procurandum verbis Sacre Scripturæ ortenus pronunciatis; sive scripto mandatis vteretur, de quâ re infra.

- 35 In primo casu abusus sacre Scripturæ non reducitur ad genus Blasphemie Hæreticalis: Ratio est, quia tunc nullus proditur error; nec ipsius præsumptio militat contra fidem; & propter eandem rationem idem dicendum est in secundo casu, nisi esset consuetudo irridendi, & carpendi Sacram Scripturam: tunc enim intraret legitima præsumptio latitantis hæresis in sic irridente. Talis fuit Erasmius Roteradamus, qui totus in hoc fuit, ut jocos, facetijsq; satyricis, ac scurrilibus Sacra Scripturæ simplicitatem, & Ecclesiasticas cæremonias in derisionem poneret. Hinc merito de eo dictum fuit, quod novarum hæresum ova pepererit, quæ Lutherus, & Calvinus exclusit. Duo autem ultimi casus aburentium Sacra Scripturâ reducuntur ad hæreticalem Blasphemiam, quia tunc animus hæreticus directè, aut indirectè, seu interpretativè proditur: Generatim autem in hoc est attendenda regula P. Suarez, qui *10. 1. de religione, tract. 3. cap. 6.* scribit: *Quando est tantus abusus divina Scriptura, ut veritati, & auctoritati talium verborum derogetur, profecto contumelia transit in auctorem illorum, & malitiam Blasphemie participabit.* Hæc Suarez; nam non potest non cedere in injuriam Verbi Divini, & consequenter illius, cujus digito id scriptum est, abuti illo ad res nefarias.

- 37 Cum itaque ex hucusque deductis irrefragabiliter convincatur, Blasphemiam Hæreticalem hæresis vehementem suspicionem continere, nil mirum, quod etiam illi, qui potestatem Ecclesiasticam maximè insectati sunt, inter

- quos enumerantur præcipuè Cevallos, Bobadilla, Seſſe, Anſaldus, Cutellus, & Pereyra, non auſi ſunt inſiciari, quod privativè ad quoscumque alios Judices, ſpectet ad hujus criminis cognitio Inquiſitores fidei, ut vel ſic tanta veritas ab inimico ore confiteatur.
- 38 Idquè apertè cognoscere poſſumus apud nominatos Auctores: apud primum *de cognitione per viam violentiæ*, qu. 85. num. 1. Apud ſecundum in *Polytica*, tom. 1. cap. 17. num. 77. Apud tertium, *Decif. Aragon. decif. 496.* num. 1. in fine. Apud quartum *de Jurisdictione*, par. 4. cap. 2. tit. 9. num. 87. Apud quintum *de immunit. Eccleſiaſt. lib. 1. quaſt. 39.* Apud ſextum *de Manu regiæ*, tom. 2. cap. 56. num. 25. verſic. *Quare videtur*, &
- 39 quamvis Decian. *tractat. Criminal: lib. 6. cap. 4. num. 1.* Bartholomæus Soccin. *Conſil. 119* num. 12. & ſequent. lib. 4. Clar. S. *Blasphemia*, ver. *hoc crimen*: Alphons. de Caſtr. *de juſſu hæretic. punit. cap. 12. circa finem*; quem ſequitur Corduba Theolog. *Quaſt. 17. verſ. in cujus examine.* Conciol. *ad ſtatutum Engub. lib. 4. Rubr. 20. num. 1.* & alii dicant generaliter, Blasphemias eſſe mixti fori; & tam Eccleſiaſticis, quàm laicis ex officio incumbere, eas punire: hoc tamen intelligendum eſt de blaſphemiis ſimplicibus, cum communiter tam Theologi, quàm Canoniſtæ ſtatuant, ad ſolos Judices Eccleſiaſticos, & Inquiſitores hæreticæ pravitatis ſpectare, de Blaſphemiis hæreticalibus cognoscere: Paſſcrin. in *caput Inquiſitionis*, nu. 224. *de hæretic. in 6. Priviter Manual. Antiſſ. poteſt. 150.* num. 5. Minan. *baſ. Pontif. juridi. tract. 2. qu. 6. S. 4. ſect. 10.* nu. 154. Romaguer. *ad ſynodal. Gerunden. lib. 5. tit. 5. cap. univ. num. 1.* Bellect. *diſqu. clericor. de pæn. clericor. S. 1. num. 1.* Criſp. *theor. & pract. crimin. lib. 1. tract. 3. cap. 2. num. 4.* Laganar. in *addit. ad Revit. Rubr. de Blaſphemantibus*, verbo *reſtringitur*. Novar. *ſum. Bullar. ſuper Bullâ B. Pii V. num. 7.* Criſpolt. *Caſuum Militar. 1. caſu 4. n. 11.* Sanchez in *ſum. lib. 2. c. 32. n. 37.* Aylon ad Gomez *Variar. lib. 3. c. 5. n. 3.*
- 41 Siquidem in materiâ hæreſis Judex laicus non poteſt quomodocumque ſe ingerere, ut multipliciter cavetur in Jure *cap. ſtatutum*, *cap. accuſatus S. Sacerdotes*, & *cap. ut Inquiſitionis*, S. *pro-*
- hibemus*, *de Hæretic. in 6. & Gloſ. in diſto S. prohibemus*, verbo *quoquomodo*, explicat, quod nec incidenter, nec principaliter poteſt ſeſe intromittere, Paris. Simanch. Farin. relati à Thoma Del Bene *de Sancto offic. par. 2. dubit. 196. num. 6.*
- 42 Amplia prædicta procedere, quamvis crimen activè cadat in Laico: Fagnan. in *cap. tuam*, num. 49. *extra de ordin. Cognit.* & nos ſupra innumus *ſect. 1. num. 54. 55.* & quàmvis tractetur de quaſtione meri facti nam ſecularis, nec in quaſtione juris, nec in quaſtione facti valet, ſc in crimine hæreſis ingerere, ut probât Fagnan. *loco cit.* Petrus Barboſ. in *l. Titia*, n. 37. & *ſeq. ff. ſoluto matrim. qui verſ. qui admiſſi*, aſſert rationem, nempe, quia in quaſtione hæreſis nequit ſeparari quaſtio facti à quaſtione juris: quaſtio enim facti eſt, an dixerit verba hæreticalia? quaſtio juris eſt, an ſint dicta ſcienter, & cum pertinaciâ? iſtæ enim non ſeparantur, nam à factio nequit ſeparari ſpiritualitas, ut ex Baldo, & Imolâ diſcurrit Barboſa citatus.
- 43 Quântum verò ad Blaſphemias ſimplices, cas ad utrumque Judicem, Eccleſiaſticum ſcilicet, & ſecularem ſpectare, & eſſe locum præventioni, eſt communis Doctôrum opinio, quam comprobant Romaguer *ad ſynodal. Gerunden. lib. 5. tit. 5. cap. univ. n. 2.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 6. cap. 24. num. 1.* & ſeq. Carpzou. *prax. crim. par. 1. quaſt. 45. num. 104.* Ricciull. *de perſon. in ſtat. reprob. lib. 1. & 2. Mart. de juridi. par. 2. cap. 13. num. 13.* Parexa *de edit. inſtrum. tit. 6. reſol. 8. num. 37.* Minan. *baſ. Pontif. juridi. tract. 2. ſund. 1. quaſt. 6. S. 4. ſect. 10. num. 153. in fin. Sels. decif. Aragon. vol. 4. decif. 469. num. 1. & 2.* Sperell. *decif. 134. num. 9.* quibus addi poſſunt, Baldax. Thomas *tract. Variar. 10. 4. tit. de mixto foro*, num. 21. Conciol. *Criminal. reſolut. 2. n. 1. Verbo Blaſphemia.* Vulp. in *prax. cap. 21. num. 47.* Marc. Antonin. *variar. reſolut. lib. 3. reſolut. 12.* Fragof. *de Regim. Re ipub. Chriſtiane*, par. 1. lib. 2. *diſput. 4. S. 5. num. 9.* qui num. 6. ait, hoc eſſe verum, etiamſi agatur contrâ Judæos, quod vult etiam Del Bcne *de S. Offic. par. 2. dubit. 118. ſect. 15.* Corollar. num. 11. Felin. in *cap. poſſulaſſi 14. num. 4. de Judæis*, Ricciull. *de jur. perſonar.*

Jonar. lib. 2. cap. 52. num. 6. Basilic. decif. crim. 21. num. 4. Sels. decif. 470 num. 18. vol. 4.

44 Patet hæc conclusio textualiter ex Decretali Gregor. IX. *cap. statumimus, de maledic. & optimam rationem de hoc assertit Eymericus Direct. Inquisit. par. 2. quæst. 41. num. 1. dicens, quod ex quo Papa voluit, cognitionem simplicis blasphemie separatam esse à Blasphemia hæreticali, dictam Decretalem non posuit sub titulo de hæreticis, sed de Maledicis, ac Blasphemis, innuens quod blasphemia hæreticalis privativè ad Inquisitores spectaret; simplex autem ad Judicem Ecclesiasticum, & Laicum communiter pertineret.*

45 Conformiter ad hæc præcedit jus novum Pontificium, nam licet Bulla Julii III. (in qua se fundant DD. contrariæ Opinionis) videatur, Blasphemias etiam simplices subdere Judici tantum Ecclesiastico; nihil tamen officit, quia ea fuit revocata à Constitutione B. Pii V. in ordine 5. incip. *cum primum*, §. 10. ubi innovat Constit. Leon. X. in ordine 7. incip. *supreme dispositionis*, in qua §. 33. Pontifex non solum non admittit Judicibus secularibus cognitionem criminis Blasphemie; sed potius cogit eos, ut animadvertant, indictâ contra eosdem Judices penâ, si neglexerint, & ideo plures DD. ad ostendendum, crimen Blasphemie esse mixti fori, allegant prædictam Bullam B. Pii V. ut videre est penes Bellett. *disquisit. Clerical. par. 1. de favor. Clericor. real. §. 4. num. 140.*

46 Sed notandum, quod Salles de Materis Tribunal. S. Inquisit. 10. 1. lib. 1. cap. 1. cap. 18. Regulâ 139. cum retulisset opinionem Sanctarelli. *cap. 8. de Blasphemia* asserentis, etiam simplices Blasphemias spectare ad Inquisitoris judicium, & sub num. 66. dicat, se cum Dianâ non refutare hanc novam Sanctarelli opinionem, subdit num. 68. esse valde optandum, uti rationabile, & ad bonum Ecclesiæ Catholicæ conducent, ut de Blasphemijs non sapientibus hæresim pro quovis loco Inquisitores fidei legitimi Judices constituantur.

47 Simplex etiam Blasphemia potest aliquo modo spectare privativè ad solum

Tribunal Ecclesiasticum, & S. Officii, juxta Raynald. *observationum Criminal. cap. 1. §. 1. num. 135.* duobus casibus simul concurrentibus, nimirum, quod Blasphemias sit solitus blasphemare, & quod fuerit monitus, ne blasphemaret: nam si non desistat, debet à S. Officio puniri, quia, licet non constet de Animo, an pertinaciter, vel ex errore blasphemet; nihilominus propter monitionem ad similitudinem hæretici puniendus est: Itaque quoque Avendan. *de exequen. mand. Reg. part. 2. cap. 5. nu. 11.*

48 Addit tandem citatus Raynald. num. 136. quod blasphemus non hæreticalis, ut supra, saltem sit remittendus Inquisitori, ut interroget eum quâ mente, & an serio, & appensatè protulerit Blasphemias. Ejus enim est cognoscere, an quid hæreticum sit, an non? Ancharanus *rubr. de Judic. Ludov. Alf. allegat. 26. num. 6.* & alii apud eundem Raynald.

S E C T I O V.

Qui sint Blasphemi consuetudinarii? Quidnè de ejusdem statuendum?

S U M M A R I U M.

- 1 Deplorabilis status Blasphemorum habitualium: Auctoritas D. Augusti. ad hoc.
- 2 De infelicitate hujusmodi Blasphemorum remissivè ad alios Auctores.
- 3 Consuetudo blasphemandi denominatur tripliciter, scilicet à tempore, à loco & à personâ.
- 4 Prima vocatur temporanea, sive antiqua dierum, ab initio scilicet mundi.
- 5 Pœna antiqua in Blasphemos ex consuetudine imminuta in divini honoris deducit.
- 6 Imminuta, inquam, ob frivolam rationem, sive potius ob defectum religionis, & justitiæ.
- 7 Consuetudo secunda vocatur nationalis, sive localis, quia quilibet natio habet suum blasphemandi morem: In Helvetiâ tamen Catholica rarissima Blasphemia: dictum Caroli V.
- 8 Tertia blasphemandi consuetudo vocata personalis insurgit ex pluribus actibus Blasphemantis.

- 9 Blasphemus consuetudinarius est de hæresi vehementer suspectus.
- 10 Plures actus requiruntur ad Blasphemum consuetudinarium; duo non sufficiunt.
- 11 Quomodo interpretandi DD. dicentes, binū actum inducere consuetudinem?
- 12 Non dicitur Blasphemus consuetudinarius, qui quater blasphemavit, sed quintus actus requiritur.
- 13 Consuetudinarius Blasphemus Parma, qui septies, sed non eodem die blasphemavit ab ultimā confessione.
- 14 Alii dicunt, requiri decem actus in anno; nullus est autem, qui duodecim requirat.
- 15 Probabilior est Opinio de quinque actibus, quia media inter extremas.
- 16 Optima Menochii opinio, arbitrio iudicis hoc relinquentis.
- 17 Ad iudicandum blasphemū consuetudinariū, actus debent esse discontinuati.
- 18 An ad probandam Blasphemii consuetudinem testes singulares sufficiant?
- 19 Opinio D. Raynaldi negativa, licet testes essent singulares singularitate administrativā, & in magno numero: immo licet adesset statutum hoc determinans.
- 20 Quia versamur in Delicto facti transientis, non permanentis: Auctores pro hac opinione, & n. 21.
- 21 Affirmativa opinio Ludovici ab Ameno rationibus firmata, est plusquam probabilis.
- 22 Quando agitur de delicto iterabili, tum in specie, tum in genere, probatur per testes singulares.
- 23 Alias nunquam probari posset Crimen sollicitationis contra praxim Sacri Tribunalis.
- 24 Blasphemia probatur per testes singulares singularitate administrativā: Auctores pro hac opinione, & n. 26.
- 25 Blasphemus consuetudinarius hereticus quando debeat abjurare de levis quando de vehementi? & num. 29.
- 26 Admonitus, si non cessat, abjurat de vehementi; si vero desinat, blasphemare non esse peccatum; abjurat de formaliter tantum Hæreticus.
- 27 Confessarius eandem debet procedere erga Blasphemum consuetudinarios.
- 28 An Blasphemus possit denegari, vel deseri absolutio? remissivè.

- 32 De remediis ad extirpandum vitium Blasphemie: remissivè.

A Consuetudine, sive à frequentia blasphemandi, Blasphemi vocantur consuetudinarii, sive habituales, quorum deplorabilem animæ statum nullus planè dignis lacrymarum imbribus valet lugere. Experti credite: Sanctus Augustinus lib. 8. Confessionum, cap. 65. describens se ipsum ante conversionem suam, huic, & aliis affectum sceleribus, sic inquit: *suspirabam ligatus, non ferro alieno, sed meâ ferreâ voluntate: velle meum tenebat inimicus, & mihi inde catenam fecerat, & constrinxit me, quia ex voluntate perverſâ facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.*

2 Ceterum hoc pacto in infelices Blasphemos consuetudinarios declamare cum nostri instituti non sit, longiorem huiusmodi styli relinquimus sacris Verbi Dei præconibus: Plura ad hoc dabit Georg. Gobat. in *experientiis Theologico-Sacramentalibus*, tom. 2. Tract. 11. casu 21. & Henricus Engelgrave Luc. Evang. par. 2. in *Coneione Dominica Tertia quadragesima*, ubi §. 4. remedia describit contra perverſam blasphemandi consuetudinem: Ad nostram ergo methodum revertamur:

3 In primis notandum est, quod consuetudo blasphemandi tripliciter denominari potest, primò scilicet à tempore, quo incipit; secundò à loco, in quo blasphemari consuevit; & tertio à personâ, quæ frequenter blasphemat: prima consuetudo dicitur temporanea; secunda localis; & tertia personalis, de quâ præcipue est sermo in præſenti ſeſſione.

4 Prima blasphemandi consuetudo; temporanea dicta, verius vocabitur antonomasticè consuetudo antiqua dicunt, quia, ut observavimus superius in hoc Cap. 1. num. 14. Blasphemia à Patre Diabolo in Paradiso terrestri, obſtreſcente Eva, infauste orta, ad hominum temporalem, & æternam perditionem semper in Mundo continuavit; adeò ut Deus in lege veteri *Leviticis* 24. præceperit, ut Blasphemi poenâ mortis naturalis lapidibus obſtricti inexorabiliter punirentur.

Hanc

5 Hanc blasphemandi continuam, & successivam consuetudinem, & contrā cam impositam mortis pœnam considerans Julius Clar. §. *Blasphemia cum Godofredo Abano in practica, eodem tit. num. 13. & de Reatibus, quest. 7. num. 303.* dolet, quod leges, quæ in omnibus delictis solent consuetudinem, seu frequentiam exasperari: l. 1. ff. de abig. l. aut facta §. fin. ff. de pœn. & l. 1. C. ad l. Jul. repetund. quando agitur de cultu Dei propter eandem consuetudinem minuant pœnas: hodiè namque ob nimis infusam rationem, quia scilicet numerus Blasphemantium est adeò grandis, ut si omnes Blasphemi decapitarentur, pauci superessent, qui possent blasphemare, ut inquit Bellon. consil. 69. num. 6. Bellett. *disq. criminal. de pœn. Cleric. §. 1. sub num. 9.* potius, ut dicit Lucas de Pœna in l. omnes Judices col. 3. post medium, ob defectum religionis, & iustitiæ, non amplius pœnā mortis, sed arbitrariā puniunt, ut quoque firmant Passerin. in 6. decretal. cap. ut inquisitionis n. 235. in fin. de heretic. Engel. in jus can. lib. 5. tit. 26. circa finem. Menoch. de arbitrar. judic. cas. 379. num. 30. Ricciull. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 14. num. 11. Follet. *prax. crimin. in fragm. nu. 11.* Bellett. *disq. clerical. d. §. 1. num. 9. Sels. decif. 469. num. 8. vol. 4.*

7 Secunda blasphemandi consuetudo vocatur localis, sed potius nationalis, quia in omni natione, ut alibi diximus, & sæpè in Pagis, Castris, Locis, & Civitatibus habetur peculiaris, & consuetus blasphemandi mos: & licet in naturalibus non omnis fert omnia tellus, ut cecinit Poëta; itā in moralibus acrius grassantur vitia in uno loco, quæ in alio vel non sunt, vel rariùs audiuntur: sic refert Georgius Gobat sæpè laudat. tractat. 11. de Blasph. num. 750., quod in Helvetiā Catholicā rarissimæ sunt Blasphemix; è contrā in Flandriā frequentissimæ. Hinc Carolus V. hortatus, ut in Germanis militibus vinositatem reprimere conaretur, falsè respondit, sibi faciliùs esse à Flandris perversum blasphemandi morem auferre, quàm à Germanis se inebriandi consuetudinem tollere, sed de hac blasphemandi consuetudine redibit sermo in

8 sequenti Sectione. Tertia blasphemandi consuetudo vocata personalis, & de quā procedit titulus præsentis Sectionis, est illa, quæ insurgit in Blasphemante ex pluribus, ac sæpiùs frequentatis hujusmodi delictis. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. numer. 29. quem citat, & laudat Farinac. de hæresi, q. 178. n. 76. in fine. Carena part. 2. tit. 7. n. 5. Qui etiam docent, in talibus consuetudinariis magis sibi vindicare quod dictū est superius de Blasphemantibus, scilicet esse de hæresi suspectos.

9 Immò Blasphemus consuetudinarius est non tantummodò simpliciter, sed vehementer suspectus de hæresi, quia ex vulgaris iuribus, consuetudo delinquendi aggravat delictum, ut sentiunt omnes: Innocent. in cap. novit, de Judic. Passerin. in cap. ut inquisitionis num. 236. de heretic. in 6. Eymeric. in Direct. p. 2. qu. 41. n. 50. Genuens. in prax. cap. 18. num. 16. Souza lib. 1. cap. 19. num. 18. Diana par. 4. tract. 7. resolut. 8. vers. igitur, Alberghin. cap. 16. num. 14. & 15. Castropal. par. 3. tract. 17. disput. 2. p. 2. num. 2. Del Benc de offic. Inquist. dubit. 218. sect. 26. num. 1. Bordon. in manual. consult. sect. 45. num. 30. in fine; Grammatic. decif. 9. num. 23. Quot autem actus Blasphemix requirantur ad constituendum Blasphemum consuetudinarium controvertunt Doctores: Plures requiri, nec duo sufficere, communiter docent Passerin. in d. cap. ut inquisitionis n. 230. de Heretic. in 6. Calā de modo articulandi in Glossā Magnā, num. 769. Coler. decif. 762. num. 1. Merlin. Pignateli. controvers. forens. centur. 1. cap. 97. num. 10. & sequent. Farinacc. quest. 20. num. 4. Carena de S. Officio, par. 2. tit. 7. §. 5. num. 22. Joann. Alloza Flores Summarum, verbo Blasphemia, num. 12. Sels. decif. Aragon. vol. 4. decif. 470. num. 22. Ratio esse potest ex facilitate, quā committitur Blasphemix crimen: lubricum enim linguæ non itā facilè trahendum est ad pœnam: l. Famosi §. ff. ad l. Jul. majest. & ad rem. adnotat Ricciull. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 11. num. 1.

11 Non obstat, quod nonnulli Canonistæ dicant, per binum actum induci consuetudinem cum Gloss. in cap. 4. diff. 1. & in cap. ita nos 25. q. 2. quia intelli-

- gendi sunt in alio sensu, nimirum de consuetudine inducendâ, non de iudicando aliquem habiturum, seu solitum blasphemare: Itâ Bordon. in *Miscellan. decis.* 148. vel interpretandi sunt, quod loquantur, ubi est læsio iustitiæ, ut in iurtis; non quando agitur de peccato contra charitatem, cuiusmodi est crimen Blasphemix, ut pariter inquit Bordon. in *Manuali Consultor. sect.* 45. n. 31. Lazar. in *quest.* 8. de *Blasphemiâ*, num. 5.
- 12 requirit quinque actus interpellatos loco, & tempore: cum eo sentiunt Homobon. de *casib. reservatis*, casu 1. par. 2. Petr. Belloch. in *suâ praxi de casib. reservatis* par. 2. q. 1. n. 242. quos citat, & sequitur Ignat. Lup. par. 2. casu 11. num. 4. Bordon. de *Sacro Tribunali*, cap. 26. num. 14., ubi quod Blasphemus consuetudinarius non dicitur, qui quater blasphemavit, sed qui pluries, ultra
- 13 quatuor vices. Idem Bordon. testatur, Parmæ: ubi erat Consultor, cum reputari Blasphemum consuetudinarium, qui ab ultinâ confessione septies, sed non eodem die, Blasphemias protulit: & subdit, quod Inquisitor in hoc sequi potest forum poenitentiale, iudicando blasphemum consuetudinarium illum, qui probatur septies blasphemasse diversis diebus: tunc enim nititur probabili iudicio; nam Confessarii cuncta
- 14 rimari teneantur: Verùm Michaël Zarnard. tom. 2. *divinor. præceptor. cap.* 64. §. unde ad constituendum, cum final. casu 3. num. 28. vult, debere esse decem actus in anno uno, ut quis possit dici consuetus blasphemare: Itâ referunt, nec reprobant novissimè Raynald. *observat. Criminal. cap.* 1. §. 1. num. 18. & Ludov. ab Ameno de *delictis, & penis, verbo Blasphemia*, num. 44. Addit autem Bordon. laudatâ *decisione* 148. nullum se invenisse Doctorem requirentem duodenarium numerum ad constituendum consuetudinarium, adeoque casum dubitatione indignum reputat illum, de quo eam decisionem principaliter instituit, an Blasphemus dicatur consuetudinarius, qui spatio semestris vices blasphemavit?
- 15 Tutam, & satis probabilem censemus opinionem Lazarii citati de quinque actibus, quam refert, & approbat Catena de *Sancto Officio* par. 2. titulo 7. §. 5. num. 22. & segg. quia mediat inter extremas opiniones: æquum est enim, quod Iudex sequatur mediam viam; major enim medius gratia rebus iact; Glossa in *cap. 3. de censib.* & in difficultatibus media via est eligenda: Insist. Quibus ex *causis manum. non licet*, §. penult. Præ ceteris tamen amplectenda est opinio Menoch. de *arbitrar. casu* 375. docentis, quod in questione de numero actuum requisitorum ad iudicandum
- 16 Blasphemum consuetudinarium, totum iudicium relinquendum sit arbitrio prudentis Iudicis, quia quæ à lege indefinita sunt relicta, Iudicis arbitrio definienda relinquuntur: l. 1. ff. de iure deliber. cap. de *causis* 4. de *offic. delegat.* Carcna ubi supra, nu. 26. Piltach. de *superfl.* par. 2. cap. 25. num. 53. Passerin. citato cap. ut *Inquisitionis*, num. 230. de *hæretic.* Cum enim, ut ait Menoch. *præmio lib. de arbitrariis*, num. 2. lege omnia comprehendendi non potuerint, rectè factum est, ut prudentis viri iudicio multa commissa sint.
- 17 Iudex verò ad iudicandum, aliquem esse Blasphemum consuetudinarium, debet advertere, quod plures actus Blasphemiarum sint discreti, & discontinuati moraliter loco, & tempore: licet enim quis viginti Blasphemias in aliquo casu protulisset; non tamen dicendus esset ex illis cōfictus blasphemare, sed illæ reputarentur pro unicâ tantum vice; nec maior sibi deberetur poena, quam si semel tantum blasphemasset, ut scribit Romaguera ad *Statutum Eugubini. lib. 4. Rubr.* 20. n. 11. Faria ad *Covarr. lib. 2. cap. 10. num. 93.* Passerin. in 6. *decretal. d. cap. ut Inquisitionis*, n. 230. Ricciulli. de *person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 11. num. 2. & 3.* Belletti. *disqu. clerical. de pæn. clericor.* §. 1. numer. 15. Avil. in *cap. prætorum*, cap. 25. num. 23. Scopp. in *Merlin. Pignattell. contr.* 97. num. 9. in *fine*, De *Angel. de delict.* par. 1. cap. 24. num. 27. Imò illæ unum solum peccatum constituerent, ut tenet Diana *resolut. moral. par. 3. tract. 4. resolut.* 163.
- 18 Sed dubium est, an ad probandum huiusmodi consuetudinem blasphemandi (probari enim debet, cum sit quid facti: Decius *conf.* 538. num. 8.) sufficiant testes singulares. Resolutio dubii pen-

pēdet ab articulo factis inter DD. Criminalistas agitato, an testes singulares probent ad pnam ordinariam: Controversiam novissimè, & maturè discutunt Ludovicus ab Ameno de *delictis*, & *pamis*, verbo *Blasph.* §. 2. num. 37. & 38. Raynald. *obseruat. criminal.* cap. 1. §. 1. *quæst.* 14. num. 155. & *sequens*. qui resolvit, non sufficere testes (ad condemnandum in pnam ordinariam) singulares singularitate non tantum diversificativâ, vel oblativâ; sed etiam singularitate adminicularivâ, seu cumulativâ, etiam si hujusmodi testes essent mille: nâ multitudo testium in casu non constituit probationem perfectam, quia singularitas est defectus diminuens fidem; imò non sufficere, etiam si extaret Statutum hoc in individuo determinans, quia tale Statutum non valeret, ex doctrinâ Abbatis *confil.* 43. num. 2. Federic. de Senis *confil.* 17. num. 4. Petri de potestate Principis, cap. 2. *special.* 406. num. 1.

20 Et ratio est, quia non verſamur in delicto facti permanentis, in quo habetur certitudo respectu duplicis Inquisitionis, quarum una tendit ad probandum delictum, & alia ad probandum delinquentem; undè Judex potest procedere cum morali certitudine ad condemnandum: sed verſamur in delicto facti tranſeuntis, in quo non apparet de corpore delicti: Addit tamen Raynaldus sufficere tunc testes singulares ad ita procedendum, ut sit locus pœnæ ordinariæ, si reus tortus fateatur.

21 Hanc sententiam tenent Alexander *confil.* 72. *ferè per totum*, tom. 1. Boer. *dec.* 301. num. 11. Decian. in *tract. criminal.* tom. 2. lib. 6. cap. 4. n. 8. Mascard. de *probat. coneluf.* 194. numer. 2. lib. 1. Farinac. de *Testibus*, *quæst.* 65. Carena de *S. Officio*, par. 2. tit. 7. de *Blasphemiâ*, §. 5. num. 27. ubi ait, quod ab hac opinione communiter receptâ non sit recedendum; Diana *moral. par.* 4. *tract.* 7. *resolut.* 31. *vers. bis non obſtantibus*; ubi testatur, hanc opinionem inconculsè renuisse supremam Inquisitionem Romanam; dicit tamen cum P. Alderato de *disciplinâ regular.* lib. 2. cap. 13. n. 29. sententiam contrariam Simanchæ, & aliorum infra allegandorum, esse probabilem, licet probabiliorẽ opinionem

nem Carenae, & aliorum asserat.

22 Verum plusquàm probabilem opinionem Simanchæ, ob ejus rationes, demonstrat P. Ludovicus ab Ameno citatus; nâm in delictis diversitas testium in accidentibus non inducit in illis singularitatem, idèò concludenter probant: aliàs periculosissimum esset, quod Hæreticus sua falsa dogmata singillatim, & secretò per perversionem pluribus manifestaret, & nequiret convinci ex hoc, quod Testes illi essent singulares.

23 Et reverà quod Testes singulares singularitate adminicularivâ probent, tùm delictum in genere, tùm in specie, quando nempe agitur de facto iterabili, est opinio satis recepta penès Tribunalia, quamque docent Mascardus de *probat. coneluf.* 727. num. 8. & *sequens*. Farinac. *quæst.* 64. num. 359. Philip. de Bictis in *Theoriâ*, & *praxi crimin.* *quæst.* 44. num. 30. Quibus adde Salycet in l. *tertium*, num. 16. C. de *Testam.* Albertin. de *agnoscend. assertion.* *quæst.* 34. num. 12. Conrad. Brun. de *Hæret.* cap. 9. *propè finem*, Sperell. *dec.* 139. num. 89. Et sanè, si testes singulares non probarent, numquàm puniri posset Confessarius sollicitans, cum impossibile sit, de tali crimine alios testes dari, quàm singulares; idèò communis praxis Sacri Tribunalis est, quod ex istis procedatur ad torturam: & si sollicitatẽ sint plusquàm quatuor, & speciatè probationis, etiam ad condemnationem devenitur.

25 Itaque, loquendo in terminis Blasphemix, maximè hæreticalis, attentà criminis atrocitate, firmandum est, perverſum blasphemandi habitum probari per testes singulares, qui deponant de variis actibus dependentibus, & ordinatis ad illum habitum concludendum: quod firmissimè teneri debet, quando testes singulares sunt plusquàm duo; sunt viri graves; fidei incorrupti; & non patiuntur exceptionem: Ità tenent plures, insignesquẽ Doctores Hypolit. Riminald. *confil.* 7. numer. 21. in *fine*, Simanch. *Catbol. Inſtit.* tit. 64. num. 79. Caccialup. in l. *admonendi*, col. 39. *vers. patet igitur*, ff. de *jurejur.* ubi Paul. de Castro, Brun. *tract.* de *judic.* par. 1. *quæst.* 2. num. 6. Socin. *confil.*

*conf. 262. lib. 2. Hypolit. Marfil. singu-
lar. 114. Leonard. Lcis. de iustit. & ju-
re, lib. 2. cap. 30. dub. 4. num. 33. Verri-
cel. qui diffusè loquitur, quæst. moral.
traff. 8. q. 44. sess. 10. num. 50. & seg.
Ayenda. de execut. mand. par. 2. cap. 5.
num. 4. & 5. Riccioli. de person. in stat.
reprob. lib. 1. cap. 13. num. 5.*

27 Probatà adversùs Blasphemum con-
suetudine blasphemandi, præcipuè he-
reticaliter, cum iste talis sit de hæresi
vehementer suspectus, debet abjurare
de vehementi, dummodò ad omnem le-
vem animi morum, & tam in ludo, quàm
extrà ludum; & tam in irà, quàm ex-
trà iram, blasphemet: Ità Zanard. in
summ. par. 1. cap. 11. de Blasphemis, qu. 6.

28 num. 17. Tantò magis id procedit, si
admonitus blasphemare non cesset, ut
colligitur *ex cap. qui in Ecclesià, 24. q. 3.*
Quod si crederet, blasphemare non esse
peccatum, de formali deberet abju-
rare tanquàm Hæreticus: Alsiq. in
Constit. Regni Neap. de hæresi, rub. 1. n. 48.
Farinacc. *de hæresi, quæst. 178. & alii.*

29 Còterùm Blasphemus Consectudina-
rius hereticaliter, sed in irà solùm, cum
sit tantùm de levi suspectus, cogendus
est abjurare tantùm de levi: Ità Lazar. &
Zanar. cit. *Carena par. 2. tit. 7. num. 68.*
Diana tom. 5. traff. 12. resolut. 8. qui sub
num. 3. notat, limitandum esse, quociens-
cumque ex qualitate Blasphemiz, &
Blasphemantis esset imponenda abju-
ratio de vehementi, & de praxi testatur.

30 Hæc autem omnia cum ordinatè pro-
cedant ad regulandum fori externi ju-
dicem, non minorem tamen juris inda-
ginem hujusmodi blasphemandi consue-
tudo requirit in ludice fori interni; ità
ut cum ipsis, quamvis Blasphemias non
hereticas proferentibus, confessarius
valde cautè se gerere debeat, præci-
puè in corrigendo illos, ac in remedijs
adhibendis. Acrem in blasphemos ob-
jurgationem, & severissimam pœnitentiã
prescripsit Leo X. in Concil. Later. sess. 9.
§. ad abolendam: Cujus Constit. rigor,
licet non sit in vfu, ut advertit Sanchez
lib. 2. Moral. cap. 32. num. 44. & 46.
ex eà tamen conicere licet, quantus
fuerit Patrum Concilij zelus contrà
hanc nimis exorbitantem nequitiam.

31 An autem assueto Blasphemis ne-
ganda, vel differenda sit absolutio Sa-

crumentalis? diligenter dubium hoc di-
scutit Georgius Gobat. in *Experientiis*
Theologico-Sacram. Traff. 11. num. 814.
& segg. Vide si vis: Præsentis enim no-
stri instituti non est, regulas prò Con-
fessariis tradere; solùm innuimus, tunc
Confessarium debere vel negare abso-
lutionem, vel differre, quando perspe-
ctà pœnitentis indole, ejusquè dispositio-
ne cognoverit, posse cum fructu spiri-
tuali vel unum, vel alterum secum.

32 prædicare, Apud eundem Auctorem
ibidem, num. 822. leges quædam reme-
dia opportuna ad extirpandum à pœni-
tentibus Vitiū Blasphemiz. Lepidi fa-
cti narratione ex P. Pennequin. in *Traff.*
de Amore divin. par. 3. cap. 17. §. 3. sectio-
nem hanc concludam: Miles antè Vr-
bem Ostendanam Blasphemis invetera-
rus, sæpè monitus resipiscere, negabat,
se posse desistere: vir religiosus com-
probarurus, quod resipiscere à solà ejus
penderet voluntate, obtulit ei ingen-
tem nummum aureum, promittens, se
eum illi donaturum, si per horam sequa-
tur castra, militum stationes lustran-
do citrà ullam Blasphemiam. Accepit
conditionem: Dum per transcennam à
Sociis variè impetitur, irritatur, & la-
cessitur, Sacerdos præit, aureum illi
ad hos insultus ostentans: laceratus si-
let; linguam dentibus premit; obmu-
tescit: res miral solus conspicius, & spes
aui tantum in barbaro milite valuit, ut
consuetudinem omninò superaret.

SECTION VI.

An aliquando Blasphemis evitare possint ha-
resis suspicionem.

S U M M A R I U M.

- 1 Multa allegantur ab Advocatis ad
reorum Blasphemorum defensionem;
sed ut plurimum sunt excusationes in
peccatis.
- 2 An Blasphemans in ebrietate excusa-
tur? ubi quod triplex est Ebrietas:
Quid sit magna ebrietas?
- 3 Quid sit levis, & levissima ebrietas?
- 4 Gradus ebrietatis difficile est in factò
cognoscere.
- 5 Magna ebrietas est mortaliter pecca-
minosa.

- 6 Qui negaret, ebrietatem magnam esse peccatum mortale, an foret de hæresi suspectus?
- 7 Blasphemans in ebrietate excusatur à pœnâ, & ab hæresi suspitione, quia ebrius nescit, quid faciat.
- 8 Levi ebritas excusat à pœnâ, non à suspitione; Levissima, nec à pœnâ, nec à suspitione excusat.
- 9 Qui dicit, se fuisse ebrium, quando blasphemavit, convineitur, non fuisse ebrium; quod si probet, se fuisse ebrium, aliis negantibus, excusatur.
- 10 Noë inebriatus excusatur in totum; Lot inebriatus excusatur, sed non in totum.
- 11 An dupliciter peccat, qui se inebrians scit, se in ebrietate blasphemare.
- 12 Quomodo ebrio voluntaria est ebrietas, cum ipse careat voluntario? Peccantis in ebrietate quatuor sunt actus.
- 13 Primus actus, qui est propositum se inebriandi, neglecto periculo blasphemandi, est totius mali origo: Quid de aliis actibus?
- 14 Qui incitans alios ad blasphemandum absque pravo affectu ergà Deum, peccans mortaliter ratione scandalizans, & irreverentia in Deum.
- 15 Incitans ad blasphemandum est de hæresi suspectus, etiam si protestetur, se facere citrà pravam intentionem.
- 16 Peccat mortaliter, & est de hæresi suspectus, qui blasphemias vel in pariete scribit, vel Pùttacum docet, easdem pronunciare.
- 17 Præmio dignus est contrà est, qui sancta verba docet bruta animalia pronuntiare, idque Deo quàm gratum sit, miraculo comprobatur.
- 18 An Demens pro Blasphemiâ puniri debeat? quid sub nomine Dementis veniat?
- 19 Negativa responsio subinetur; idque procedit, etiam si postea ille ad sanam mentem redierit.
- 20 Demens satis suâ dementia punitur; bine nec puniendus propter delictum antè amentiam.
- 21 Blasphemus amens propter malum exemplum puniendus; idque factò comprobatur.
- 22 Cavere debent Judices, ne dementia sit affectata.
- 23 Quantò magis Blasphemi student sub larvâ Dementia occultare impietatem, eò magis sunt de hæresi suspecti.
- 24 Quid sapienter responderis Iudex Advocato, excusare cogenti reum, tantumquam dementem?
- 25 An Blasphemans, dum dormit, sit excusandus, eò quod furioso equiparetur?
- 26 Dormiens vix vivere dici potest: idemque similis mortuo est; ideòque peccare non dicitur.
- 27 Inspecie quod blasphemans, dum dormit, non peccat, firmatur duplici ratione.
- 28 Caterum si blasphemus sit solitus blasphemare, non excusatur in totum: quando dormiens blasphematur, quia linguam fecit disertam in Blasphemiis.
- 29 Noë ambuli quando dormiendo delinquant, & sint puniendi?
- 30 Plurimum intercessit inter somnia proborum, & vitiorum.
- 31 Non obstat, quin facta flagitiorum dormientium quamdam induere speciem iniquitatis.
- 32 An Blasphemus in iracundiâ excusetur? differtia inter iracundiam, & iram.
- 33 Sentiant multi, iracundiam non excusare à crimine Blasphemia: adeòque neque ab hæresi suspitione.
- 34 Sed contrà illos militat jus commune disponens, quod delinquentibus non ex dolo malo, non possit irrogari pœna ordinaria.
- 35 Ut Blasphemus excusetur propter iracundiam, hac debet esse tanta, ut mentem alienet.
- 36 Item, quod sit iusta, & rationabilis causa irascendi.
- 37 Item iracundi Blasphemi non excusantur, si sint consuetudinarii.
- 38 Artista ex consuetudine in iracundiâ blasphemans, quando excusetur?
- 39 An semel tantum in irâ blasphemans, abjuret de levi?
- 40 An Blasphemi excusentur ob lingua lubricitatem? Negativè respondetur.
- 41 Quia latet, an blasphemaverint ob lingua lubricitatem, vel dolo malo?
- 42 Contrarium tenent multi, quia professrens hoc modo hæresim, non habet errorem in intellectu.

- 43 *Verius dicendum, in casu considerandas esse circumstantias, præcipue personarum.*
- 44 *An jocosè blasphemantes excusentur? minimè: Imò hac circumstantia augens malitiam, augeat & penam.*
- 45 *Joco facta, aut dicta penam non merentur, quando jocus est innoxius.*
- 46 *Deus dum prophanis jocis irridetur, est aperta fidei perniciēs.*
- 47 *Erasmi Rotterdami impiis jocis abutitur Zuinglius Hæresiarcha ad abrogandam Sanctorum invocacionem.*
- 48 *Blasphemia Francisci Briani animatur Henr. VIII. Rex Anglia ad divertium faciendum à legitimâ conjuge: Hinc Anglia ruina.*
- 49 *Amanuensis scribens Blasphemias ad Calamum experiendum, est de hæresi suspectus.*
- 50 *An Blasphemans in ludo excusari possit, & quomodo?*
- 51 *Ira ex ludo nunquàm potest dici justa.*
- 52 *Ludus, cum ut plurimum sit causa blasphemiarum, est inditium ad torturam.*
- 53 *An Blasphemus corrigens se in continenti, excusari possit? negatvâ responsio suadetur.*
- 54 *Contrarium videtur sentire Lupus.*
- 55 *De Blasphemis in Spiritum Sanctum.*
- 56 *Explicatur, quinam sint Blasphemi in Spiritum Sanctum.*
- 57 *An inadvertenter blasphemans excusetur? Item, an propter defectum plenæ deliberationis?*
- 58 *Inadvertentia facilitatis continet veniam; & ob id nullam penam meretur.*
- 59 *In S. Officio ob defectum advertentia Blasphemus non punitur: Hinc reprobatum stylus excessivè rigorosus cujusdam Curia Secularis.*
- 60 *Blasphemus, licet ratione inadvertentia non peccet, peccat tamen ratione scandalī.*
- 61 *An ignorantia excuset Blasphemos? utique, quia Blasphemia, cum sit injuria, supponit scientiam.*
- 62 *Ignorantia circa propositiones Blasphemias hereticas, est ignorantia juris, quæ non excusat in foro externo.*
- 63 *Ignorantia juris excusat in foro externo multos, ut Mulieres Russicas, & alios.*
- 64 *Ignorantia invincibilis, sicut excusat in foro conscientia ab hæresi incurrenda, ita excusare debet in foro judiciali.*
- 65 *Sicut nequit allegari ignorantia in manifestis articulis fidei; ita nec in Blasphemis eis oppositis.*
- 66 *An minor ætas excuset, vel saltem minuat penam Blasphemantis? Minimè, dummodò excedat annum sextum decimum: exempla referuntur.*
- 67 *Limitans alii responsionem in minori doli capace, & sensum Blasphemia sentiente.*
- 68 *Minor ætas doli capax meretur penam minorationem, quia non est perfecti judicii.*
- 69 *An protestatio excuset à Blasphemiâ? Minimè, quia non avertit consensum à facto, & sensum verborum Blasphemorum, & num. 70.*
- 71 *Protestatio, ut juvet, debet factum præcedere: in casu sequitur assum blasphemandi, qui primum exis à corde.*
- 72 *Et licet illa protestatio esset declarativa animi, non tamen tolleret Blasphemiam prolatam.*
- 73 *An Blasphemus negans, se habuisse malam intentionem, excusari possit? utique in foro Sacramentali: idèoque poterit à Confessario absolvi.*
- 74 *Sed in Tribunali S. Officii non excusatur, quia præsumitur sentire, sicut loquitur.*
- 75 *An pro Blasphemo possit allegari, quod verba prolata ab eo non sapiant hæresim? Ità, dummodò absit scandalum.*
- 76 *Hac exceptio, ut juvet, debet constare in actis de verbis præcis Blasphemia.*
- 77 *An absolutio Sacramentalis eximat à penâ debitâ Blasphemor? multi affirmant.*
- 78 *Ratio assignatur pro dictâ opinione, pro quâ etiam allegatur lex saxonica.*
- 79 *Communis opinio est, quod absolutio Sacramentalis non eximat blasphemum à pœnis juris.*
- 80 *Referuntur aliquorum Doctorum dicta ad hoc cum doctrinis.*

- 81 Illatio absurdi contrā dictam opinatorem .
- 82 An ,stante spe emendationis , possit omitteri denunciatio illius , qui secretò Blasphemavit ? affirmant aliqui , si audiens nequit probare .
- 83 Oppositum tenendum propter decretum Alex. P. VII. in quo precipitur , ut hereticus , vel de heresi suspectus denunciatur .
- 84 Alex. VII. damnavit propositionem , eum non teneri denunciare , qui non potest probare .
- 85 Blasphemia dupliciter dicitur publica , publicitate juris ; & publicitate facti ; primo modo tripliciter dicitur publica .
- 86 Publicum publicitate facti tripliciter contingit .
- 87 An qui punitus de Blasphemiā , veluti simplici , possit propter eandem in iudicio molestari , tanquā hereticalem .
- 88 Qualitas supervenies delicto post condemnationem , alia est , qua diversificat delictum ; & alia , qua augeat tantum panam .
- 89 Blasphemia hereticalis diversificat delictum ; Blasphemia in eādem specie , si replicetur , augeat tantum panam .
- 90 Sententia Inquisitorum in causis heresum non transeunt in iudicatum ex Bullā Pii V.
- 91 An Blasphemus excusari possit ex parvitate materiae ? minime , quia in Blasphemā nequit dari parvitas materiae .
- 92 Gravis , & atrox injuria est , qua à vili personā fit Magistratui , vel Principi , maledicta in eum proferendo : quanto magis gravis tris illa , quam creatura infert Creatori ?
- 93 An possit dari parvitas materiae in blasphemii ergā Sanctos ? Ita , si proferatur in eos in ordine ad statum , quem in vitā mortali habuerunt .
- 94 Non datur materia parvitas in Blasphemii in Sanctos , tanquā Sanctos .
- 95 An Blasphemus in iudicio possit se tueri , excipiendo contrā testes , sicut in aliis iudiciis .
- 96 Aliqui auctores universaliter negant , Blasphemis competere huiusmodi exceptionem , exceptā illā de testibus , ut inimicis .

- 97 Contraria , & magis practicata est opinio in Tribunali Sancti Officii .
- 98 An Blasphemus frui possit immunitate Ecclesiasticā ? affirmativa responsio communis est .
- 99 Blasphemus tamen hereticalis ab eā excipitur ratione adjuncta heresi .
- 100 An qui carceratus pro alijs delictis , confitetur incidenter Blasphemiam , sit de heresi suspectus ? non potest ei imponi poena ordinaria ; sed debet fieri novus processus .
- 101 Talis est de heresi suspectus .
- 102 Quid agendum cum eo , qui in carcere blasphemat , ut evitet manus Iudicis secularis .

ADvocati reos Blasphemos ab hereticis suspitione purgare aggre-
diuntur ex pluribus capitibus : Ut plurimum tamen illorum conatus ad trutinam vocati , inveniuntur minus habentes , & esse meras excusationes in peccatis . His prudens Iudex Ecclesiasticus mentem suam accomodare non debet , sed cautelam adhibere , ne ab eis deludatur : oretque proinde sæpè cum Psalmistā vers. illo 4. psalmi 140. Non declinet cor meum in verba malitia , ad excusandas excusationes in peccatis . Ut autem distinctā methodo procedatur ad cognoscendum , quando Blasphemi evitent , vel non evitent hereticis suspitionem , plura perpendenda sunt ; & primò : an proferens Blasphemias in ebrietate , excusetur ab hereticis suspitione ? Antequā huic quæsito respondeam , notandum est , quod ebrietas est triplex , magna , levis , & levissima : prima , quæ & consummata dicitur à Paulo Zacch. in quæstionibus Medico-legalibus lib. 2. tit. 1. quæst. 11. numer. 8. & 9. mentis alienationem causat , & usum omnem rationis adimit , sicut & nostri jurisconsulti testantur : Damohuder. in Enchir. rerum crim. cap. 87. num. 19.

3 Levis ebrietas est illa , quæ mentem tantummodò turbat , & leviter ; vel parum admodum illam lēdit . Ex iudicio non procedunt in leviter ebrio , quæ in maximè ebrio locū habent : Ita de mente jurisconsultorum Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 326. num. 7. Cabal. resolut. crim. centur. 3. casu 197. mem. 16. levissima ebrietas est illa , quæ hominem solum

solum exhilarat, & loquacem reddit.

- 4 Hos gradus ebrietatis cognoscere difficile est, ut observarunt Ripa in *l. generaliter*, num. 80. Bernard. Diaz in *practica canonica*, cap. 77. litt. B. Bordon. de Sac. Tribunali, cap. 26. num. 17. idem prudentis erit Judicis ex circumstantiis aliis adjectis arbitrari, ut ait idem Bordon. *ibid.* Sed fortasse de leviore ebrietate intelligit isti DD. nam consummata ebrietas satis se ipsam, etiam non advertentibus, prodit, quemadmodum notat Paulus Zachia supracitatus num. 14.

- 5 Hujusmodi magnam ebrietatem esse mortaliter peccaminosam, nullus, nisi ebrio similis, dubitavit unquam: Quid enim peccati rationem obtinet, si non obtinet tam effrenis potandi libido, ut quis abjecta rationis potestate, quâ nihil in homine divinius, ad brutorum stoliditatem, voluptatis causâ, vino se abjiciat? Quare explodendi sunt Philosophi illi, qui referente Theophy. Raynaud. de virtutibus, lib. 6. num. 102. id inficiari sunt aui.

- 6 Cæterum si quis negaret unam, vel alteram inebriationem voluntariam esse peccatum mortale, videretur non effici suspectus de hæresi, nam contrarium non esse de fide, putant nonnulli, immò defenditur à multis Canonistis: Sic Abbas in cap. de crapulâ, de vitâ, & honest. cleric. tradit, haberi in cap. utrum, §. aliâs autem, dist. 25. quod ebrietas non sit peccatum mortale, nisi sit assidua, qui tamen textus non ita sonat, ut dicit Georg. Gobat, in *Quinario tract. moral. tract. 5. cap. 6. sect. 2. num. 6.* Foret ergo temerarius ille, utpote qui in re tam gravi, tantisque firmatâ rationibus dissentiret ab omni Theologorum moderorum sensu. Ego autem crederem, hujusmodi assertorem esse suspectum de hæresi: Est enim de fide, ebriosos excludi à Regno Cælorum, ut habemus definitum in Sacro Concil. Trident. sess. 6. de justifiac. cap. 15. idquæ antea docuerat Apostolus in *epist. ad Corinth. cap. 6.* ubi: *neque ebriosi, &c. regnum Dei possidebunt.* Et ad Galat. cap. 5. inter opera carnis, quæ nos vitâ æternâ privant, ebrietatem recenset. Nec dicatur, tam in Concilio Trident. ubi suprà, quàm in laudatis D. Pauli epistolis intelligi, non de unâ, vel alterâ

inebriatione; sed de ebrietatis vitio, seu habitu: si quidem magis, & minus non variant substantiam; idcirco assiduitas importat circumstantiam, quæ non trahit in aliam speciem peccati, & sic non potest in infinitum aggravare, ut de veniali faciat mortale, quemadmodum inquit Angelic. Doctor in 2. 2. qu. 150. art. 2. hanc igitur propositionem (*una ebrietas voluntaria non est peccatum mortale*) graviore censurâ, quàm temerariæ, & scandalosæ, inurerem.

- 7 Ad quæsitum responderetur, quod Blasphemias profrens in magnâ ebrietate excusatur, quidquid adversum Menochium sentiat Christoph. Crusius de *indiciis delict. par. 2. cap. 3. n. 25.* tùm à poenâ, tùm ab imputatione, sive hæresis suspicione, quia illa itâ mentem, alienat, ut ebrius nesciat, quid faciat, & in hoc comparatur furioso: *l. omne delictum 6. §. per vinum, ff. de re milit.* Est autem de ratione verborum Blasphemorum, ut imputari possint, quoties à prædito ratione proferantur: S. Thom. 2. 2. qu. 13. art. 2. ad 3. aliter non significant ullum Dei contemptum, nec ejus honorem minuunt, nisi Blasphemus intendat nocumentum inferre honori divino: S. Thom. loco citato, art. 3. ad primum. Non continent igitur ebrii malitiam objectivam in ebrietate, & proinde respectu eorum cessat poenâ: De Angel. de *delict. par. 1. cap. 24. nu. 28.* Conciol. *resol. crim. 1. verbo Blasphemia*, num. 10. & 11. Scopp. in Merliu. Pignatell. *contr. 97. num. 3.* Salsed. ad *Dias pract. crim. can. cap. 110. vers. excusabitur*, Averdand. de *exequ. mand. par. 2. cap. 5. n. 19.* Decian. *tract. crimin. lib. 6. cap. 5. n. 6.* Ricciul. de *person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 19. n. 15. & 18.*

- 8 Secus verò dicendum de levi, & levissimâ ebrietate: hæc enim nec à poenâ, nec à suspicione excusatur: utique levis à poenâ corporali, non à suspicione, cum sit peccaminosa; dum hæc, licet turbet, non tamen tollit usum rationis: Laderchius, *consil. 207.* Bordon. de *Sacro Tribunali*, cap. 26. num. 17. & in *Manuali consult. sect. 45. n. 34.* Caren. *par. 2. tit. 7. num. 32. & 33.* Ricciull. de *person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 19. numer. 17.* Caball. *resol. crim. cap. 297. num. 16.*

- 9 Et reverà Blasphemi, qui excusari prætendunt, ex eo quod asserant, se fuisse ebrios, quo jure audiendi? Profectò non recordarentur, se blasphemasse, quoties fuissent eà ebrietate affecti, quæ excusat; si verò probaretur, tunc temporis fuisse ebrios, & negarent, se blasphemasse, licet contrarium ex aliis constaret, eo casu ebrietas excusaret ab hac suspitione, etiam in Tribun. S. Officii: Caren. *quæst. crimin. cap. 3. n. 10. de Blasphemiâ, vers. ego verò*: deberent tamen in posterum se abstinere ab ebrietate, prout docet Raynald. *syn. crim. cap. 1. §. 1. ad 7. num. 36.* aliàs non excusarentur, quia tunc adverteret malum, quod ex ebrietate sequitur, quâ propter D. August. *super Genes. ad litteram D. Thom. 2. 2. qu. 150. art. 4. Albertin. de agnoscen. assert. quæst. 36. num. 13. & Eyneric. direct. Inquis. par. 3. qu. 41. num. 9.* refertur, quod
- 10 Noë, qui inebriatus fuit, excusatur in totum, quia nesciebat virtutem vini: At Lot, qui inebriatus cum filiâ concubuit, excusatur à tanto, & non à toto, quia licet vini potentiam novisset, tamen ignorabat consequentiam ebrietatis ad luxuriam.
- 11 Hinc satisfit illi quæsito, an reverà duplici peccato peccent, qui se inebriant, scientes se in ebrietate consuevisse blasphemare: negari planè non potest, ebrietatis malitiam gravitèr admodum aggravari à circumstantiâ prævisæ Blasphemæ dictionis, præcipuè si sit hæreticalis, & atrox: Nam grande scandalum; gravem indignationem solent ejusmodi verba blasphema adferre: & qui ea proferunt, ex prævisione illorum præsumuntur malè affecti ergà Dei honorem, & alieni à reverentiâ illi debiti: Ità censent Sanchez *lib. 1. moral. cap. 16. num. 44. Castropal. tract. 2. disp. 1. punct. 3. Bonacin. quæst. 4. de peccatis, punct. 4. numer. 11. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 10. num. 3. Ricciul. de person. in stat. reprob. libr. 1. cap. 19. num. 19. Cabal. resol. criminal. cap. 297. num. 11. & 14.*
- 12 Sed cum ebrius carcat voluntario requisito ad peccatum, ubi reperitur ratio peccati in ebrio, qui in ebrietate voluntariâ profert prævisas Blasphemias? Respondetur, id facillè intellegi

cum iri, si observentur quatuor actus talis peccantis in ebrietate: primus est propositum se inebriandi, neglecto periculo blasphemandi; secundus est actualis deglutitio ultimi poculi, ex quo prævidetur sternenda ratio, quæ ad priora pocula jam vacillabat; tertius est ipsa vini operario, quâ ex sthomaco evaporatum in caput, sopit actualiter rationem; quartus est ipsa actualis prolatio Blasphemiz.

- 13 Primus actus est peccatum internum, & totius mali origo, continens in se formaliter malitiam ebrietatis, & Blasphemiz: secundus actus est peccatum externum, quia illa deglutitio Vini, certò allaturi ebrietatem, est de lege naturæ prohibita, possetque impediri: Tertius actus est effectus primi, & secundi, nec est peccatum; quia, postquam vinum descendit in caput, non est in potestate hominis: Quartus est effectus trium præcedentium, qui non pendet ab actuali libertate blasphemantis. Cum enim supponatur esse ebrius, non est moraliter liber de præfenti: adeoque illa actualis Blasphemiz prolatio non dependet ab actuali libertate præfenti, licet utique pendeat à præfentia.
- 14 At quid censendum de jis, qui incitant ebrios ad proferenda verba Blasphemiz, posito, quod non incitent ex pravo affectu in Deum, sed v.g. ad risum captandum, vel ad alium finem non mortaliter malum? Respondet Carumel in *Theol. intentionali. lib. 2. disp. 1. art. 2. num. 153.* istos peccare mortaliter ratione scandali, & irreverentiæ ergà Deum; utuntur enim eo instrumento, ut honorem Dei lædant, & ejus auctoritatem parvi faciant.
- 15 Quam Doctrinam veram censeo; & addo, hujusmodi incitantem, quàmvis absit parvus animus, adhuc esse de hæresi suspectum ex facto suo, quod constat: Animus namque illius latet; idque amplia, quàmvis incitans declararet, se id facere citrà pravam intentionem, quia animus alicujus magis factis, quàm verbis proditur: *l. si tamen 48. ff. de adul. edit. & in concursu facti contrarii verbis, facti magis standum est, quia facta potiora sunt verbis:*

- l. de pupillo §. meminisse. ff. de novi oper. Bordon. de Sac. Tribunal. cap. 26. n. 22.
- 16 A fortiori erit reus mortalit. culpæ, ac de hæresi suspectus, qui vel in muris blasphemias Hæreticas scriberet; vel easdem periodos à Plittaco profetæ curaret: cum enim scriptura in pariete, & loquela Plittaci exposita sit majori, sed latius patienti periculo, quam verba ebrii, damnabilior judicari debet ille, & scriptor, & magister verborum Blasphemorum, quam incitator ebrii, ut rectè discursit laudatus Gobat. dicto tractatu 3. cap. 19. sect. 8. num. 49.
- 17 E contra æterno præmio, & laude digni censendi sunt, qui bruta animalia docent, sancta proferre verba, ut profequitur idem Gobat. num. 50. quod quam id gratum sit, miraculo is comprobare voluit. Refert Euseb. Nicemb. in historiâ naturali, pag. 39. Plittacum hanc brevem litaniam edoctum: S. T. boma, ora pro nobis. Hic correptus à Milvo pro opportunitate periculi clamavit: S. T. boma, ora pro nobis: Res mira! Unguibus projecit incolumem prædam, & ipse raptor exanimis corruit.
- 18 Quoniam igitur ebrietas, quæ lædit usum rationis, excusât, patet quid censendum sit de demente blasphemante: sub hoc Dementis nomine veniunt omnes illi, qui passionibus cerebri affectibus, rationalis facultatis sentiunt defectum. Dementia quippè, ut notant Paulus Zachia in questionibus Medico-legalibus, lib. 2. tit. 1. quest. 1. & Bernardinus Maderius tract. de numeratione personarum per focos, num. 171. ex Medicorum auctoritate, præcipuè Galeni 2. de Symptom. caus. cap. ult. Classe 3. est nomen genericum, prædictarum passionum continens sub se tres species subalternas, nempe, Insaniam, Phrænetidem, & fatuitatem, de quibus, & de earundem speciebus diffusè tractat laudatus Zachia à dictâ quest. 1. ad sequentes. Dementes itaque blasphemantes nullo modo puniri possunt, ut firmat Farinac. quest. 94. nu. 37. Raynald. Syntax. rer. crim. cap. 1. §. 1. ad 7. n. 134. tom. 1. Decian. tract. Criminal. lib. 6. cap. 5. nu. 7. Lucas de Penna in l. omnes, vers. tertio quæro. C. de Delator. lib. 10. Alexand. Rom. pragmat. 1. num. 115. & sequent. tit. de Blasphemiâ: Nam non intelligunt
- quid faciunt; & propterea Adrianus Imperator apud Tarraconem spaciatus per viridaria, servo in se cum gladio furiosus irruente, illum quidem retentum ministris accurrentibus tradidit, & ubi furiosum esse constitit, medicis curandum dedit, in nullo omnino commotus, teste Aelio Spartiano: Immo quamvis blasphemus deinde ad sanam mentem redierit, nullatenus est puniendus: Decius in l. in negotiis, num. 4. de regulis juris, quem secutus est Tiraquell. tract. de panis semper. aut remis. causâ 2. n. 9.
- 20 Ratio est, quia Demeus satis de mentis suâ punitur, ut inquit idem Tiraquell. loco cit. num. 1. per l. Divus, ff. de offic. Præsidis: Nec afflicto est addenda flagellatis à Domino: Can. cum percussio, quest. 1. & propter hanc rationem ampliatur conclusio ad delicta etiam commissâ ante Dementiam: Tiraquell. ubi supra, causâ 3. nam in tali casu videtur, quoad blasphemias ante dementiam prolatas fuisse satis à Deo punitum blasphemum, maxime si dementia perpetuò duraret.
- 21 Ex his videtur: opinandum, quod Blasphemus demens nec propter malum exemplum sit puniendus, licet Azvedo Recopilat. lib. 8. tit. 4. l. 1. num. 19. dicat, vidisse hominem quemdam insanum incarcerari, & catenis comprimi; & cum sic detentus non cessaret, fuisse publicè flagellatum: & subdit, nullè quidem factum fuisse, quia horrendas blasphemias proferebat, & flagellationem prædictam profuisse; nam, ut communiter fertur, insanus penâ respiciat. Adde, quod propter inhumanitatem criminis, nedum in furiosum, verum etiam in res inanimatas sæpè diriguntur. poenæ: Hinc damnantur ipsa cadavera, & demoliuntur domus: Christof. Crusius de indicis delict. par. 1. cap. 28. Narrat proinde Svida, statuat Niconis damnatam fuisse necis judicio publico, & in mare demersam, quod oppressisset æmulum sustibus cedentem statuat, quæ quavis manibus defuncti ultrix, lapsu occidit injurantem. Sic Persæ supplicium de viro illustri poscentes, vestes, & talarum ejus distrahebant, eamquæ, ut hominem, fustigabant: Crusius ubi supra, num. 4.
- 22 Ceterum cum non semel contingat Bla-

Blasphemus (sicuti & reliquos delinquentes) callide dementia affectare, ut meritas evitent ultimates penas in foro externo, proinde magnopere in id incumbere debent Iudices, ne decipiantur; solerter perpendendo signa non sane mentis, tum ex factis, tum ex verbis, tum ex animi passionibus, quæ signa ad medicorum cognitionem, & peritiam pertinent, eaque eruditè de more expendit citatus Zacchia *dist. lib. 2. quæst. 3. per totam*. Vide ibi.

23 Illud verò indubitanter inter alia, supponere debent Sacri Iudices, quod quo magis Rei Blasphemi versutè student sub dementia larvâ occultare Blasphemiam damnabilitatem; eò magis de suspitione hærcsis reos hebendos esse, quandòquidè, proit aliàs observavimus, illorum, qui malè sentiunt de fide, character est insuperabilis, virus tantæ mar-

24 lignitatis pro viribus tegere: Propterea ad hujusmodi perversos eludendos in facti contingentia memoriæ teneant Iudices, quod cum quondam à Tribunali Vicariæ Neapolis quidam scelestus damnatus fuisset ad triremes, ad diminuendam sceleris gravitatem allegantibus Advocatis, præfatum reum esse planè dementem, lepidè respondit Regens Vicariæ: *Porrò hic ego opportunè adsum constitutus vindex adversus insanus, & dementes; non contrâ personas sanæ mentis*: Ità refert Joannes Botter. *lib. 1. de dictis memorabilibus, pag. mibi 23.*

25 Quid autem dicendum de eo, qui nec ebrius, nec demens, dum dormit, blasphemat? Jurisperiti Dormientes connumerant inter dementes: Eos enim furiosos, & absenti æquiparant Covarr. *in cap. si Furiosus, de homicid. relect. par. 3. §. unico, num. 6.* Menochius *de arbitrar. lib. 2. casu 327. num. 5.* Caballus in *Tract. de omni genere Homicidii, num. 182.* Tiraquell. *de pæn. semper. & remit. cau. 26 s. 5.* Eundemque dormientem vix vivere, manifestè docuit Plato *de legib. lib. 6.* quamobrem ipsum absolute mortuo similem faciunt idem Jurisconsulti Menocch. *ubi supra*, Tiraquell. *de causis 5. num. 2.* sicut & somnus morti verissimè comparatur à Virgilio *lib. 6. Æneid.*

Dulcis, & alta quies placidaeque simillima morti,

Quemadmodum igitur mortuus pec-

care non dicitur, sic neque dormiens? *Grass. de ejf. aur. par. 1. lib. 2. cap. 19. n. 10.* Barbosa *de offic. & potest. Episcopi, par. 2. allegat. 28. mem. 3.* ubi cum alijs sentit, dormientem, si quem occiderit, à penâ homicidii excusari, nec irregularitatem 27 incurrere. In specie verò, quod Dormiens blasphemando nullatenus peccet, probari potest: Blasphemia enim est injuria Deo facta, cujus infinitæ bonitati Blasphemus impiè detrahit; atque dormiens injuriam facere non dicitur, quemadmodum nec bruta irrationalia: Decius in *l. & vim, num. 28. ff. de Juss. & Jur. & meritò*, quia, ut discurrit, Zacchia *disto lib. 2. quæst. 12. num. 9.* in somnis verè mens sopita est, & Dormiens caret voluntate; itatè nequè loquatur, nequè faciat, quod mens, aut voluntas facere, aut dicere diceret: sed proit phantasia variat, rerum imagines rationi offerens, ex jis etiam ea, quæ nequè sunt, nequè ullo modo fieri, Dormientem interdum effutire cogit.

28 His tamen non obstantibus tenet Dominus Raynaldus *observat. Criminal. c. 2. §. ad 7. num. 34.* quod Blasphemus, si sit solitus blasphemare, non excusetur in totum, quando Dormiens blasphemat; est enim in culpâ, quia fecit linguam, disertam, & in maledicentijis promptam, sicut Alexan. Roman. *rationatur pragmat. 1. nu. 128.* quem sequitur Ricciull. *de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 19. m. 24.* vel ut loquuntur Theologi, ille Blasphemus peccat in causâ: Potuerat enim ratione sui Iuris existen-

29 te, facilitatem illâ blasphemandi coercere, & se se ab impietate illâ abstinere, quam doctrinam tradunt pariter Menoch. *de Arbitr. Judic. lib. 2. casu 327.*, Carrer. *in præf. Crimin. §. circa, num. 25.* & Cabal. *de omni genere homicidii*, quos sequitur Zacchia citatus *num. 13. & sequent.* ubi agendo de Noctambulis (sic dicti, eò quod dormiendo nocte ambularent) docet dari casum, quod isti dormiendo, si delinquant, puniendi sint, quibusdam conditionibus concurrentibus, legendis apud eundem Zach. ubi & quâ ratione possint operari Noctambuli tractat remissivè ad Andream Laurent. *lib. 4. Anatomias, quæst. 12.* Levin. Lemn. *de occult. nat. miraculis, lib. 2.*

cap. 5. Tadd. Florent. in *Isagog.* Joanizji cap. 10.

- 30 Appositè ad rem nostram, plurimum interesse inter somnia proborum, & vicioforum, monebat Zeno, testè Mureto in primo *Ethicor.* cap. ult. sanè D. Bernardus lib. de *Vita solis*. religionis viciis præscripsit hanc regulam: *Iturus ad somnum semper tecum aliquid asser in cogitatione, ut placidè dormias, quod nunquam etiam somniasse juvas: sic tibi nox, sicut dies, illuminabitur, & nox illuminatio tua; in deliciis tuis.* Hinc D. Hieron. Epist. 22. ad Eustochium scripsit: *Sanctis ipsis etiam somnus oratio est.*

- 31 Cum ergò in casu contrario contrarius producat effectus, quid obstat, fateri flagitiosorum Dormientium, & facta, & dicta quamdam iniquitatis induere speciem? ad quod facit elegans Baldi sententia relata apud Gobat. in *Quinario tract.* 5. cap. 19. num. 40. quod scilicet talis intelligitur mens in corde, quale verbum est in ore; nam tuba cordis est lingua loquentis. Vide tamen superius recensita in *sect. 2. num. 19.*

- 32 An verò blasphemus in iracundiâ excusetur? distinguenda venit iracundiâ ab irâ, quia, ut observat Cornel. à Lapid. in illa verba Epist. D. Pauli ad Ephes. cap. 4. vers. 26. *sol non occidas super iracundiam vestram*, ira est uaturalis passio, & sapè licita, & sancta; iracundiâ verò est iræ excessus, & animi effervescencia impetuosa, quâ præter rationem quis contrâ aliquem conceitatur. Nostri tamen jurisconsulti nullam faciunt differentiam inter iram, & iracundiâ, de quâ re latè Zachia supracitatus *quest. 6. num. 4. & sequens.* & nos suprâ in *Prælimin.*

- 33 Circa verò quæstionem respondent nonnulli negativè, nimirum iracundiâ non excusare à crimine Blasphemie, adeoque neque ab hæresis suspicione; ita ut non minus debeat puniri, ac si ex iracundiâ impetu minimè fuisset commotus: Covarr. in cap. *Quamvis*, par. 1. §. 7. num. 13. de *Pact.* in 6. Azeved. *recopilas.* l. 8. tit. 4. lib. 1. num. 14. His favet Plato 4. de *Repub.* circa med. dùm dixit, vim irascibilis rationi auxiliari. Ad quod annuebat Torquatus Tassus in suo magno Poëmata *cant. 16. stans. 34.* in illo carmine.

Mà poiche diè vergogna à sdegno loco, Sdegno guerrier della ragion seroce.

- 34 Sed huic Opinioni resistit jus commune, quo cavetur in *l. absentem, §. final. l. perspicuum §. impetu, l. aut facta §. eventus, ff. de pæn.* quod delinquentibus absquè dolo malo non possit irrogari ordinaria poena: tales sunt, qui in iracundiâ delinquent; cum isti mentem habeant perturbatam: imò iracundiæ impetus talis est, ut omninò nihil ab infaniâ, aut furore differre, firmaverit Galenus de *cognoscend. & curand. animi morb.* cap. 5. claus. 2. & ex nostris, Novellus ad *defens. reorum*, in rubricâ *homicida*, quib. *ex causâ panâ mort. excus. num. 64.*

- 35 Ne verò ex hac doctrinâ Blasphemi excusationes pertexere prætendant, allegando se in irâ blasphemasse, notandû est, quod ut procedant dicta num. *præcedenti*, sequentia debent verificari. Primum, quod ira fuerit talis, ac tanta, quod mentem alienaverit: Tunc enim excusare docent Hostiens. in *sum. tit. de maledic. num. 5.* Passerin. in 6. *decretal. cap. ut Inquisitionis, num. 240. de Hæresi.* De Angel. de *delict. par. 1. cap. 24. nu. 30.* Ricciulli. de *person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 19. num. 12.* Christof. Crusius de *inditiis delict. par. 2. cap. 3. num. 51. circa finem: Grammatic. ad consil. Regni, tit. de Blasphem. n. 5.* Merlin. Pignattell. *controver. forens. 97. num. 4. & ibi Scoppa; Valenzuol. consil. 142. num. 18. & sequens.* Molin. de *rit. Nuptiar. lib. 1. Comp. 30. num. 17. & 35.* Tapia de *jure Regni lib. 5. tit. 18. nu. 6.* qui tamen air, nunquàm posse probari, quod ira sit tanta, ut alienet hominem à mente.

- 36 Secundum, quod iusta fuerit causâ irascendi, & rationabilis, & in hoc casu in S. Officio præstat diminutionem pænæ ordinariæ, nam tunc Blasphemus excusari potest, quod aliter protulit; aliter credidit: Protulit perversè, sed credidit Catholicè. Secus verò si ex causâ injustâ, ut ex ludo, nam ex iniquitate quis non potest commodum reportare: cap. *intelleximus 7. de judic.* Passerin. in cap. *ut Inquisitionis, num. 240. de Hæresi* in 6. Merlin. Pignattell. *contr. 97. num. 5. & 6. & ibi Scoppa; Ricciulli. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 19. n. 9.* Bordon. in *manual. consule sect. 45. m. 33.* Pistach. de *superstit. par. 2. cap. 20. nu. mer.*

mer. 31. & 32. Vivius decif. 275. numer. 28.

37 Tertium, quod Blasphemi in iracundiâ non ſint conſuetudinarii: Paſſer. in. dict. cap. ut Inquiſitionis, num. 240. Alexander Roman. in comment. ad pragmat. 1. num. 128. tit. de Blaſph. Merlin. Pignatell. loco cit. num. 13. Iſon. in l. 3. § final. ff. de iure iur. Afflic. ad conſtitut. num. 10. Græmmat. in dict. conſtit. num. 12. Farinacc. quaſt. 20. num. 43. Ricc. in praxi, 10. 2. reſolut. 44. in fine, Piſtach. de ſuperſt. par. 2. cap. 25. à num. 50.

38 Sed quid dicendum de Artiſtis, qui in exercitio conſuetudinem habent blaſphemandi, quando facta artis malè eis ſuccedunt? An in iracundiâ blaſphemantes ſint puniendi? Movet hoc dubiū Ludov. ab Ameno in Tract. de delictis, & pœnitentiis, quinto, §. 2. Blaſphemia, n. 25. Nos cum ipſo reſpondemus cum diſtinctione, nimirum tunc non eſſe vlli penæ locum, quando artiſta ſe cohibere ab irâ proponit, & diligentiam adhibet ad ſe compenſandum; ſecus verò ſi nullam diligentiam adhibuiſſet: teneatur enim per actus contrarios perverſam naturam corrigere, vt docet Bonac. de legibus, diſput. 3. qu. 8. punc. 3. num. 3. cum aliis ibi citatis.

39 An autem ſemel tantum blaſphemans in irâ abjuret de levi? Negant Zanard. par. 2. præcepto 1. num. 10. Lazar. quaſt. 6. num. 21. Pegna ſuper quaſt. 41. Director. Genuen. in prax. cap. 84. n. 13. in fin. Del Bene dub. 219. ſect. 26. num. 2. qui fundant ſuam intentionem in praxi. Verum aſſertæ praxiſ veritatem ſuſpectam habeo, cum manifeſta ratio in contrarium militet, nam non minus vna, quam plures inducunt hæreſis ſuſpicionem: Quilibet enim blaſphemia hæreticalis adverſatur Confeſſioni fidei, & cum Hæreſi convertitur, & conſequenter ſemel blaſphemans in irâ, eſt de Hæreſi leviter ſuſpectus.

40 Non videntur quoque excuſari blaſphemi ob linguæ lubricitatem, quæ proferunt blaſphemias hæreticales: Cardin. Zabarella in Clement. 1. §. nos igitur in fine, de ſummâ Trinitate, Arelatanus de Hæreſibus, notab. 28. Repertor. Inquiſ. verbo Hæreticus, verſ. ſed. Simanch. de Cathol. Inſtit. tit. 17. verſ. 23. & ſequent. & in Encirid. tit. 47. num. 28. Locat. in Ju-

dicial. verbo dolus, num. 6. verbo Fautores, num. 8. & verbo Punio, num. 4. Rojas ſingul. 103. Zanch. de Hæreſ. cap. 7. Salzed. in Bernard. Diaz. cap. 106. Farinacc. quaſt. 179. num. 46. & Sanctarel. de Hæreſib. tract. 3. de Blaſphemiâ. cap. 8. dub. 2. 41 num. 3. & 4. Ratio eſt, quia latet an ob lubricitatem linguæ, vel an dolo malo itâ blaſphemare audeant? Calderin. tractat. de formâ procedendi contrâ Inquiſitum de Hæreſi, in Rubr. de Hæreſi. redeuntibus, num. 6. Pegna, & Salzedo ubi ſuprà. Militat namque contrâ eos iuris regula, quod ex abundantiâ cordis os loquitur, & ſemper interpretatio eſſet ſumenda contrâ huiusmodi reos, cum ſit hoc ſpeciale in crimine hæreſis, ut notat Raynald. ſæpe laudatus n. 29. & ſequent.

42 Contrarium tenent Souſa lib. 2. Apboriſm. Inquiſit. cap. 13. Carena par. 3. tit. 9. §. 8. n. 35. Bordon. de Sacro Tribunal. cap. 36. num. 52. & ſequent. Farinacc. de hæreſi, quaſt. 179. num. 40. Paſſer. in cap. ut Inquiſitionis, n. 242. de hæreſi, in 6. quia proferens hoc modo hæreſim, uon habet errorem in intellectu, & ideò probabiliter excuſari poteſt. Sæpe enim inter cor, & linguam, maxima varietas eſt, ait Marquez lib. 1. de Gubernat. in præmio, folio 3. & lubricum linguæ non eſt trahendum ad gravem ſuſpicionem, ut ait Bordon. in Manuali, ſect. 45. num. 36. Imò nec ad vllum crimen, niſi rea mens ream linguam faceret: Ioann. Nevizan. Sylva nupt. lib. 1. n. 11. pag. 37.

43 Cæterum quâmvīs, theoricè loquendo, hæc vera ſint, cenſerem tamen, in praxi, non eſſe recedendum à noſtrâ reſponſione; ſed fore conſiderandas circumſtantias, præcipuè perſonarum, ex quibus poſſit deprehendi, an in linguæ blaſphemantis lubricitate adſuerit, nec ne, culpa, & dolus malus; vel culpa ſimul, & non dolus malus, nè ſcilicet in damnum fidei omittatur in huiusmodi reos digna animadverſio; vel ſi ſolùm adſuit culpa, non æqualiter puniantur rei, ac ſi ex dolo etiam deliquiſſent: Pœna enim eſt delictorum coercitio: l. aliud eſt fraus, ff. de verborum ſignificat. l. ſi pœna, ff. de pœn.

44 Nullo autem pacto excuſantur blaſphemi
M 2 ſphe-

spemantes per jocum, & proinde graviter puniendi sunt: Passerin. *dist. cap. ut Inquisitionis*, num. 243. de Hæretic. in 6. Raynal. in *sept. citato cap. 1. nu. 133.* quia Deus honorandus est, non in jocosum, & fabulam assumendus: qui autem scurrilia, & contumeliosa verba profert in Deum, Sanctos, & res sacras, omnia hæc inhonorat, ut de se patet: & sicut hæc circumstantia augeat malitiam: ita & penam, quia penæ sunt inducæ, & statutæ à jure, ut malitia hominum reprimatur: *Cap. ad reprimendum, de offic. ordinari.*

- 45 Nec obstat, quod joco facta, aut dicta penam non mereantur, ex *cap. 1. de sentent. Excomm.* Quia intelligitur, quod jocus non est noxius, qualis est hic, qui derogat honori Dei: Farinac. *qu. 176. de hæresi, sanctarum de Blasphemia*, *cap. 8. dub. 2. num. 3.* Lazar. *quest. 6. n. 11.* Bordon. *de Sacro Tribunal. cap. 26. num. 18.* & in *Manuali, dist. 1. sect. 45. num. 33.* Ricciol. *de person. in stat. reprob. lib. 1. c. 5. num. 2. & 3.* Sallad. *ad Diaz, præf. crimin. cap. 1. 10. vers. sed locus iste*, Campanil. *diverfor. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 85.* Alexand. Roman. *pragmat. num. 94.* ubi loquitur de illis, qui delectantur audire Blasphemias, & ad hoc capiunt juvenes per aures, vel per capillos, &c. & quasi jocando cogunt eos proferre Blasphemias. At Deus non irridetur: Prophanis enim jocos in Deum, & Sanctos ejus abuti, nequit esse absque aperta fidei perniciæ; & qui hæc effutunt, parum Catholicè audiri merentur. & quod Tullius in Antonium intorsit (Ita eras Lupercus, ut te esse consulem meminisse deberes) ad hujusmodi jocos Blasphemos faciliè aptatur dicendo, ita faceretum agere poteras, ut te esse Christianum meminisse deberes. Si quidem
- 47 Erasmi Rhoteradami jocos impios fuisset primam radicem cladis fidei Catholicæ in Angliâ, scribit Edmund. Campian. *initio libelli, de Divortio Henrici VIII.* qui ad calcem Historiæ Harpsfeldii habetur. Zuinglius in articuli vigesimi explanatione aperte prodit, se Erasmi jocos contrâ Sanctorum invocationem, ad eam abrogandam adductum esse, neque ab eâ persuasionem dimoveri potuisse alijs ejusdem Erasmi scriptionibus in Sanctorum quorundam exor-

48 nationem: Ad idem argumentum facit, quod enarrat Sander. *lib. 1. de Schismate Anglicano*, pag. mibi 24. agens de Francisco Briano cognomento Inferni Vicario, ex familiâ Bolenorum, qui Henrici VIII. incestum cum Matre, & binis ejus filiabus blasphemio joco pronuntiavit licitum, non minus, ac comestionem pulli post gallinam: undè factus Henrico animus ad Annam Bolenam, cujus Matrem, & Sororem habuerat concubinas, sibi copulandam specie Conjugii, superflite Catharinâ Austriacâ legitimâ Conjuge: quæ origo fuit profigandæ in Angliâ religionis, & in eluvionem malorum inducendi Regem, ac Regnum.

49 Ad eandem Sericm Blasphemix reducit, si amanuensis ex joco scriberet in quibusdam Schedulis aliquas Blasphemias hereticales ad calamum experiendum; tunc enim esset de hæresi suspectus, & puniendus, ut firmat Eminentissimus Albit. *de inconstant. in fide. cap. 31. num. 157.*

50 Non ita rigorosè sentiendum est de blasphemante in ludo; nam pro primâ Blasphemiâ in aliquo potest excusari is, qui ludit, quia nesciebat consequentiam ludi ad Blasphemiam; pro secundâ autem, seu ulteriori Blasphemiâ nullatenus debet excusari, quia exponit se periculo blasphemandi, & proinde est in culpâ, ut benè advertit Raynald. *suprà laudatus, num. 38.* cum Carolo Tapiâ *de jure regni, lib. 5. tit. 18. num. 6.* in fine: siquidem nullatenus debet excusari, qui scit, quod aliquem actum faciendum incidit in iram; & ex irâ in Blasphemiam, quia debebat abstinere à dicto actu ex rationibus supradictis.

51 Ex his colligitur, quod ira, quæ provenit ex ludo, nunquam potest dici iusta. Undè de Lusoribus Ovid. 3. *art. cecenit.*

Ira subit, deforme malum, lucrique cupido, Jurgique, & rixa, sollicitusque dolor.
Crimina dicuntur, resonat clamoribus Aeterni
Invocat iratos & sibi quisque Deos.
Adeoque non excusatur, ut firmant Riccioli. *resolut. 275. n. 67. par. 1.* Petr. *ad Grammat. dec. 11. num. 9.* Gratian. *discept. forens. 93. num. 26.* & *seqq.* Sola *ad Decreta Sabaudia, tit. 2. glof. 3. n. 16.* & *seq.* Cabal. *criminal. resolut. 296. n. 34.*
Infer-

- 51 Infertur etiam, quod cum ludus sit causa ut plurimū Blasphemiarum, sicuti probatur per *text. in l. fin. §. 1. C. de Episcopi audient. & l. 3. C. de aleator. l. aleatorum fin. C. de religiosis domibus*, apud Lazar. *de blasphemia in prafat. num. 34.* idē est proximum inditium ad torturam contra Blasphemantes: Mascard. *de probat. conclus. 194. num. 12.* ubi ait, luctorem semper præsumi blasphemare, Turretemat. *in cap. Episcopos, diff. 37. num. 2. Sayr. lib. 11. cap. 12. num. 4. Decian. lib. 6. cap. 2. num. 23.* Bordon. *in manual. sect. 45. n. 194.* Christoph. Crusius *de indicis delictorum. par. 2. c. 3. n. 25.*
- 53 Si igitur non excusatur, qui blasphematur in ludo, quoties antea expertus sit, ludum sibi esse incentivum ad blasphemandum; nam debebat huiusmodi malam ludendi propensionem, tanquam blasphemandi occasionem, corrigere, non autem ei adhærere, quid est dicendum de eo, qui statim post prolata blasphemiam se corrigi? Respondetur, quod ille, qui blasphemavit, & statim à Deo veniam petiit; vel peccus suum percussit; aut aliquem actum penitentiae emisit, non per hoc eximitur ab hæreticis suspitione: ista enim fieri possunt à Blasphemo ad tollendum scandalum, & ad retrahendos audientes à denuntiatione. At è contrā stat factum non æquivocum huiusmodi suspitionis inductivum, quale est prolatio Blasphemie: Ita Eminentiss. Concivis meus Card.
- 54 Albit. *de inconstant. in fide cap. 3. n. 159.* contrarium tamen videtur sentire Lup. *in edict. §. Inquisit. par. 4. lib. 23. diff. 3. difficult. 4. art. 2.* iuxta cujus sententiam cum talis blasphemus non sit denuntiandus, consequenter nullam quoque incurrit hæreticis suspitionem; & quod penitentia, sed correctionis actus statim post blasphemiam elicitus minuat poenam, & malum animum excludat, tradunt Ricciull. *de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 19. num. 13. & 14.* cum aliis cumularis per De Angel. *de delictis, par. 1. cap. 24. num. 33.* sed nos lectorem remittimus ad ea, quæ inferius adducuntur.
- 55 Cum itaque in prædictis casibus Blasphemi nō evitent hæreticis suspitionem, quid dicendum de illis, qui permanent in perversā blasphemandi voluntate

usque ad ultimum mortalis vitæ inclusivè? Respondetur, hos appellari Blasphemos in Spiritum Sanctum, quorum finalis inpenitencia nuncupatur à Reali Propheta in *psalm. 48. Iniquitas calcanei*: de ipsis latè Gammach. *in primam 2. D. Tho. quest. 14. de Blasphemiis*, Bordon. *in manual. sect. 45. num. 173.* Gratif. *de cef. par. 1. lib. 2. cap. 20.*

- 56 Ut autem melius explicetur hæc consummata iniquitas, debemus notare, quod Blasphemia in Spiritum Sanctum non est aliqua verbalis Blasphemia, sicut ceteræ alię, sed est ipsamet finalis inpenitencia, quā homo obstinatus vult in mortali peccato mori, nihil curādo de suā aeternā animæ salute: Itā Sancti Patres apud Magistrum sententiarum *in 2. diff. 43.* ubi Scotus, ex quo tria requiruntur ad hoc peccatum incurrendum, & quod sit ex certā malitiā; & quod sit contrā primum primæ tabulæ præceptum; & quod sit actus oppositus virtuti spei inclinantis ad cælestem gloriam, cui opponitur desperatio.
- 57 Huiusmodi perversæ voluntati videtur quodammodo opponi inadvertentia, quā quis blasphematur, cujus actus dicitur imperfectus, & absque plenā deliberatione, quatenus non plenè advertens verborum significationem, blasphematur: idcirco sic Blasphemantem venialiter tantum peccare, & non esse denuntiandum, quamvis Blasphemia esset hæreticalis, judicat Joann. Aloza *in Alphabeto morali, verbo Blasphemia, n. 4.* etianis id procederet ex pravā consuetudine: Idem Aloza referens Dianam, *par. 5. tract. 6. resol. 33.*
- 58 De huiusmodi inadvertentiā loquens Papinianus, ait, veniam facilitatis continere, & ob id nullam poenam subire, ut refert Martianus *in l. ad S. C. Turpilianum* apud Sanctor. de Melphi *commentar. in Statuta, ff. minorum, cap. 1. Stat. 1. §. 9.* Hoc verò modo explicatam conclusionem tenent inter alios Pitigian. *in 3. par. sentent. tom. 2. diff. 39. quest. univ. art. 7.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 28.* & Joan. Sancius *in selectis disput. 20. num. 5.* & de facto
- 59 propter huiusmodi advertentia defectum minimè punitur blasphemans in S. Officio: Quamobrem non videtur approbandus Curie laicalis inflexibilis rigor

- rigor adversus ita blasphemantem, ut videre est apud Papon. *de arrest. libr. 1. tit. 2.* & signanter *num. 4.* ubi dicit, quod ultimo supplicio damnatus est, qui Crucifixum frugerat in alienatione mentis ob iram.
- 60 Advertendum tamen est cum Lup. in *editum S. Offic. par. 4. diff. 1. art. 2. difficult. 3. vers. respondeo*, quod licet Blasphemus ratione inadvertentiæ non peccet; peccat tamen ratione scandali, quousque non consistit apud Doctos de totali inadvertentiâ: Apud rudes enim fortasse nullo tempore excusatur, si non erudiantur; quod ferè nunquam evenit, ut manifestum est.
- 61 Eo magis excusat ignorantia blasphemum, juxta ea, quæ dicta sunt supra in *Pralim. 14.* Et ratio est, quia ad contumeliam, quæ est Blasphemia, sèu injuria in faciem, & contemptum alicujus devomita, requiritur scientia, juxta *L. 5. ff. ad legem Aquilam*: non enim contemnit, qui ignorat, ut colligitur ex *l. si ignorans ff. locati. Layman. lib. 4. cap. 6. num. 2.* Vasquez *1. 2. diff. 127. cap. 3. Turrian. 2. 2. disput. 58. dub. 2. §. 8. Suarez de relig. tract. 3. lib. 10. cap. 6. num. 11.*
- 62 Nec officit vulgata regula 13. juris in 6. quod ignorantia juris non excuset pro foro externo, & talis sit ea, quæ versari potest circa propositiones Blasphemias hæreticales, cum omnis talis propositio sit contraria alicui propositioni lege divinâ, & humanâ definitæ: Ad hujusmodi autem propositiones nequit dari ignorantia, nisi culpabilis, cum quilibet Christi-fidelis eas scire teneatur. Quò circa ait Plorus de *Blasphemia ante num. 1.* si turpe est militi principis dicere, non putabam; ita, turpissimum est militi Christi in hac militanti Ecclesiâ, ac Christianâ Republicâ degenti, ut perveniat ad cæcilem, & triumphantem militiam, blasphemare, dicendo, non putabam. Sed non obstat, inquam, illa regula, quæ non est universaliter intelligenda, cum etiam ignorantia juris in multis possit excusare in foro externo, & ad rem nostram excuset mulieres, rusticos, & alios, qui probantur indocti: *l. cum de debito, ff. de probat.* & ibi Doctores Alexander in *l. 13. qui putat, ff. de acquirend. hære-*
- dit. num. 7. Natta consil. 140. num. 11.* Quod procedit etiam in materiâ fidei ex Farinacc. de *hæresi, quest. 179.* Ex eo Ricciull. de *jur. person. lib. 5. cap. 7. nu. 7. Carena sis. 1. de hæresi, num. 42.*
- 64 Profectò ignorantia probabilis, & inculpabilis, sèu invincibilis, sicut excusat ab hæresi incurrendâ in foro conscientie, ut secundum communem sententiam docent Bordon. de *Sacro Trinit. cap. 9. sect. 3. q. 6. num. 33.* juxta illud Genes. cap. 20. *Domine nûm Gentem ignorantem, & justum interficis?* ita etiam excusare debet in foro judiciali, ut argumenatur laudatus Bordon. *ibidem, cap. 36. quest. 23. num. 47.* adeoque à Blasphemiâ hæreticali, per ea, quæ tradit in his terminis Ricciull. de *person. in stat. repræb. lib. 1. cap. 19. à num. 22. usque ad num. 26.*
- 65 Caterum sicut, secundum præcitatos Doctores, non potest allegari ignorantia in articulis manifestis fidei, quos omnes scire tenentur, quales sunt, qui continentur in Symbolo Apostolorum, qui nimirum inter Christi-fideles publicè solemnizantur; ita nec potest circa Blasphemias oppositas illis articulis, quia culpa non levis est, illos ignorare, ut dicebamus nos in *Pralimin. 14.* ac prosequitur Ricciull. *loc. cit.*
- 66 Eo pacto, quo supra stabilivimus excusari blasphemum propter inadvertentiam, & ignorantiam, videtur quoque excusari propter minoræ ætatem: sed speciale est in crimine blasphemie, quod, minor ætas non excuset, prout inquit D. Raynald. *dicto cap. 1. §. 1. ad 7. nu. 24.* dummodò minor excedat annum sexrum decimum; idque habet fundamentum in Sacrà Scripturâ *lib. 4. Reg. cap. 2.* ubi narratur, pueros quadraginta irri-fiores Elisei ab isto maledictos, fuisse, ab uris dilaniatos: sic D. Gregor. *cap. 19. lib. 4. Dialog.* refert, puerum annorum quinque fuisse à Diabolo ereptum de manibus Patris, & ad inferos delatum propter Blasphemias.
- 67 Hanc Sententiam firmatam per Gregorium Tholof. *Syntagm. juris univers. par. 3. de action. lib. 33. cap. 12. num. 11.* Franciscum de Magistr. in *Sylva Ecclesiastica, tom. 2. lib. 2. cap. 18. num. 23. vers. & in S. Officio.* Severin. ad Sanfelice. *decis. 369. vers. addo pulchrum, & Boc-*

- rium *decis.* 301. num. 5. non admittunt alii Doctores, nisi in minore, doli capace, & vim, & sensum Blasphemie sentiente: Farinacc. *quæst.* 92. num. 10. Ruginell. *quæst. precisata.* cap. 35. nu. 19. Ludovicus Gilban. *in arbor. judic. crimin.* cap. 5. ram. 3. de exception. num. 67. Caren. de *S. offic. sis.* 7. §. 16. num. 8. latè Ricciull. de *person. in stat. reprob.* libr. 1. cap. 19. num. 29. & 30.
- 68 Non est autem negandum, quod minor ætas in casu capacitatis doli mereatur poenę minorationem, quia etsi doli capax sit, non est tamen perfecti iudicii, ut docent Dälner de *jur. hominis.* tom. 2. lib. 4. par. 2. memb. 1. num. 78. & laudatus Carena num. 84. dicens, id procedere in omnibus delictis Sancti Officii respectu minorum viginquinque annis, exceptis hereticis pertinacibus, & excepto illo, qui non Sacerdos celebravit: Bordon. de *Sacro Tribunal.* cap. 26. num. 17. Ricciull. loco cit. num. 32. Quid autem sentiendum de eo, qui dum blasphematur, protestatur v. g. si quis sic blasphemaret: *Pustana, che non voglio dire di Dio; della Vergine.* Responderetur non proinde excusari: Bordon. in *manuali consultor. sect.* 45. num. 147. & sequentib. Floron. de *casu præsent.* casu 3. §. 1. num. 6. vers. præterea, Lup. casu 11. contrā Grass. in *praxi* libr. 1. cap. 10. num. 72. Lazar. de *Blasph.* qu. 3. num. 28. Carena par. 2. tit. 7. nu. 43. vers. quinto.
- 70 Equidem tunc solum protestatio prodest, quando evertit animum, & consensum à facto, ut tradit Pasqualig. *quæst.* 343. num. 3. & 4. Rota in *recent.* par. 5. *decis.* 218. num. 4. & 5. atque hoc non evenit in casu didæ Blasphemiz: non enim illa aufert sensum proprium, verborum blasphemie; adeoque nequit excusare blasphemantem: unde similis protestatio est nugatoria, & deceptor, sicut si quis diceret, *nolo te offendere*, & statim alapam impingeret; vel alicui grave convicium inferret, cum protestatione, *salvo honore tuo*: certè illam protestationem natura actus illius non admitteret; nam per ejusmodi protestationem nemo efficere potest, ut convicium non sit convicium; aut factum reddatur infectum, ut benè inquit Andr. Reiterl. de *Alienationibus*, par. 2.

- cap. 18. *sect.* 5. num. 4. Deinde protestatio, ut suum consequatur effectum, debet factum præcedere: Sperell. *decis.* 24. num. 48. nam est animi declaratio circa faciendum, ex cumulatis per Ciarlin. cap. 202. num. 39. In casu autem protestatio non blasphemandi sequitur blasphemiam, nam blasphemie, ex dicto Christi, primò exeunt à corde, deinde ab ore procedunt: *Matth.* 15. vers. 18. consequenter Blasphemia prior est protestatione, idè hæc nullatenus prodest; maximè cum actus exterior defumat suam formalem malitiam à voluntate, ut docent communiter Theologi cum S. Thom. 1. 2. q. 20. art. 2.
- 72 Nec valet dicere, quod licet illa protestatio videatur contraria facto, tamen cum sit animi declarativa, operatur, ut actus dubii consequentes intelligantur juxta illam, per Canonem in *cap. cura M. de consis.* unde Menoch. de *arbitrar. casu* 86. num. 9 & Passerin. in *cap. ut Inquisitionis*, num. 215. de *heretic.* in 6. tenent, quod declarationi expresse potius stari debeat, quàm facto contrario: At minùs rectè, quia illa animi declaratio non tollit Blasphemiam prolatam, à quā debebat se abstinere; & cum hæc sit clara, non indiget declaratione: idcirco blasphemus negans, se habuisse malam intentionem, quamvis excusari possit in Foro Sacramentali, ubi Blasphemo dicenti, se corde non consensisse, sed ore tantum protulisse Blasphemias, est credendum: adeoque poterit absolvi à Confessario, nec est cogendus ad denuntiandum, nisi habeat complices, ut determinat Jacobus Pignatelli. in *essatis post consultationem* 143. tom. 8. num. 10. & ratio est, quia in foro Sacramentali, juxta commune proloquium, poenitentia creditur
- 74 pro se, & contrā se: Attamen in Tribunali exteriori S. Officii non excusatur, quod asserat Blasphemus, se non habuisse pravam intentionem, quia præsumitur ita sentire, sicut loquitur: mens enim talis est, qualia sunt verba: *l. labes ff. de suppellect.* Ricciull. de *jur. person.* lib. 5. cap. 3. n. 4. & juxta Divum Augustin. relat. in *cap. Is autem* 22. *quæst.* 2. verba inventa sunt, ut per ea homines se invicem non fallant, sed ut eis quisque in alterius noticiam cogitatio-

tiones suas proferat. (Vide superius dicta in *seff. 2. num. 19.*)

- 75 Non autem ita existimandum de blasphemo allegante verba à se prolata non sapere hæresim, nec blasphemiam. Hic enim excusatur, dummodò ablic scandalum pusillorum. Imò si adesset huiusmodi scandalum, non esset nisi penâ aliquâ extrâ ordinem puniendus, propter temeritatem loquendi coram pusillis, qui nescientes percipere bonum propositionis sensum à malo, faciliè pervertuntur: Undè dixit Christus de Scandalizante pusillum: *expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.*

- 76 Ut autem reus possit se tueri exceptione istâ, quod verba à se prolata non sapiant Blasphemiam, debet in actis, vel apud Iudicem constare de verbis præcis à reo prolati, ut illis consideratis possit Iudex discutere, an sapiant Blasphemiam: Guarrin. *recor. defens. 4. cap. 3. n. 7.* aliàs reus careret modo se defendendi, & esset in potestate ribaldorum hominum calumniandi, ut argumentatur D. Raynald. *cir. num. 54.* ubi rejicit limitationem Caballi Criminal. *resolut. 180. num. 7.* asserentis, non esse necesse constare de verbis præcis à reo prolati, quando Testis, vel reus, qui factus est se blasphemasse, essent periti, & optimè scirent, quid sit Blasphemia.

- 77 Prædictis excusationibus diametraliter contraria est ea, quâ quis præten- dit penas evadere; cò quia post prolatam blasphemiam ingenuè confessus sit suum crimen, sed sacramentaliter alicui Sacerdoti, à quo absolutus fuit: huiusmodi excusatione admittunt Bartol. *cons. 167. incip. Minister fratrum,* & Firman. in *Reper. verbo Blasphemia, vers. 7.* Istis videtur aliquantulum favere Passerin. in *cap. cum contumacia. num. 13. de hæres. in 6.* ubi ait, quod licet absolutio in foro conscientie directè non juvet in foro externo, indirectè tamen, & auferendo materiam, super quâ fundantur poenæ fori externi, potest ab eis liberare: Rationem prædictæ opinionis nec satis probabilem, nec satis idoneam asserunt (ut dicit Simancha de *Catholic. Instit. tit. 8. numer. 27.*) quod Blasphemus absolutus à Sacerdote,

pacem habet cum Deo, quem in primis offenderat. Eidem opinioni favere videtur, quod leges olim Saxonicae, quæ Capitulari Caroli M. anno 789. continebantur, morti subducebant eos omnes, qui occultè capitalia Crimina cum admisisse, ea Presbytero erant confessi; nec alio, quàm Presbyteri testimonio opus erat, prout refert Thomassin. de *novi, & veteri Ecclesie disciplina, par. 2. lib. 1. cap. 72. numer. 12.*

- 79 At his minimè obstantibus, communis opinio est, quod absolutus in foro poenitentiali à peccato Blasphemiae, vel ab aliis per Sacerdotem Confessarium, non censatur absolutus in foro temporalis: Farinac. *quest. 20. num. 42.* ubi allegat concordantes, Valer. de *Differenti. utriusque fori verbo Absolutio per totum, Souf. lib. 1. cap. 19. nu. 23.* Carena *par. 2. tit. 7. n. 77.* Matth. in *Constit. Sicilia lib. 3. Rubr. 57.* Covarr. *lib. 2. variare. Resolut. cap. 10.* Alexan. Roman. *pragmat. 1. num. 133. tit. de Blasphemia,* & alii innumeri apud relatos, & apud D. Raynald. *expè citatum nu. 140. & seq.* ubi plures casus 80 distinguit: sed præsertim Riccioli de *personis reprobis, lib. 1. cap. 24. num. 3.* ait, conclusionem esse citrà controversiam ex Constit. Sancti. Mem. Gregor. XIII. super Jubileo. Eandem latè tuetur Aviles in *cap. Prætor, cap. 25. num. 10. & seq.* ubi sex rationes affert ad rejiciendam opinionem Bartoli. Item Farinac. *qu. 5. num. 4.* ubi ampliât, procedere etiamsi absolutio detur à Prælato habente etiam jurisdictionem in temporalibus contentiosis, vel à Sum. Pontif. & sequitur Mart. de *Jurisd. par. 2. cap. 13. num. 6.* Aylon ad Gomez de *Delictis, cap. 1. numer. 40.* & assignat rationem, quia per poenitentiam satisficit Deo, & Ecclesiae; per poenam autem legalem satisficit Republicæ: sic Abbas in *cap. de his, de accusat. dicit,* quod poenitentia, quæ in foro animæ imponitur, tendit ad diversum finem, reconciliationis scilicet ad Deum, & evitacionis poenæ æternæ: Id ipsum Franciscus de Angel. *tract. de Confess. lib. 2. quest. 69.*

- 81 Profectò, ut bene perpendit laudatus Simancha, si prædicta Bartoli opinio esset vera, sequeretur quod Apostata, & Hæreticus, & Idololatra, & quicumque

cumque Deum palam offenderet, non posset à Judice puniri, quo nihil absurdius dici, cogitative potest; præsertim cum forum internum nihil commune habeat cum foro judiciario, tùm quia Confessarius habet solam jurisdictionem fori secreti; tùm quia poenitentia à Confessario imposita non tollit poenas juris: Bordon. *de Sacro Tribunali*, cap. 26. num. 17.

82 Hoc casu tantummodò excusaretur Blasphemus, quotiescumque ejus blasphemia innotesceret per sacrilegam secreti sacramentalis violationem, ut patet ex ijs, quæ dicturi sumus in sua Sede. Imò etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, quando blasphemia esset in secreto prolata coram uno, vel altero teste, posset excusari blasphemus ab audiente, & omitti denunciatio, si speraretur emendatio per solam fraternali correctionem, ut affirmat Vincenr. Tancredi *de religione*, tract. 2. lib. 1. *disceptat.* 4. num. 10. Carol. Top. *de Jure Regni*, lib. 5. tit. 18. *de Blasphemia*, nu. 11. ubi inquit, quod si potest probare, teneatur denunciare; aliàs secus.

83 Sed oppositum omninò est tenendum, quia hoc est speciale in crimine hæresis, ut denuntiatur, nulla præmissâ correctione, nimirum ob ejus magnum periculum, & ob hæretici difficilem emendationem. Quâ propter Alexander VII. edidit decretum, in quo districtè mandavit, ut tam hæreticus, quam de Hæresi vel levissimè suspectus, denuntiatur Inquisitoribus: Del Ben. *de S. Offic. dubitat.* 218. sect. 21. n. 7. pag. 195. & antè Alexand. VII. id etiam expressè statuerat Julius III. in *constit.* 23. §. 8. & scribit in his terminis Moron. *resp.* 95. num. 44.

84 Aliis quoque juriibus, & Pontificum Bullis firmat eandem regulam Bajardus *ad Jul. Clar. S. Blasphemia*, num. 5. & 6. & falcem ad radicem oppositæ sententiæ posuit Alexander VII. qui expressè damnavit propositionem, quâ asserbatur, eum, qui non potest probare, non teneri ad denunciandum, quamvis constet, ipsum esse hæreticum; & meritò, nam in Sacro Tribunali Inquisitionis servatur hoc, quod Denuntiator non teneatur probare, ut benè notat Lezana, *verbo denunciatio*, & *verbo accusare*.

Undè communiter docent, quod in tali casu creditur uni testi, ut habetur *ex cap. omni*, *de testib.* & *cap. novit. de Judicis*: Sed de re hac luculentius alibi.

85 Secretæ Blasphemæ opponitur publica: Contrà hanc, utporè circumstantiâ scandali affectam, ut plurimum procedunt jura Ecclesiastica. Quâ ratione autem Blasphemia publica constituitur? dicendum, quod duobus modis potest dici publica, primò publicitate juris; secundò publicitate facti: Prior publicitas tribus modis contingit, primò legitimâ probatione factâ in judicio per duos testes ad minus; secundò per confessionem rei factam coram Judice; tertio per ipsius sententiam legitimè prolatam.

86 Notorium autem notorietate facti, etiam tripliciter contingit, primò quando sit coram pluribus videntibus, vel audientibus: De numero autem diversimodè statuitur ab Auctoribus. Placet in hoc opinio Farinac. *quest.* 21. num. 48. dicentis, numerum faciens Notorium relinquendum esse arbitrio Judicis, quia in jure numerus hic non reperitur taxatus. Secundò notorium facti est, quando delictum committitur in loco publico; tertio notorium est, quando sit coram Judice sedente pro Tribunali.

87 Si autem blasphemus denunciatus fuerit, & punitus de blasphemiâ, veluti simplici, quæ postmodum probetur fuisse hæreticalis, an sit ulterius puniendus, dubium oriri potest: In his terminis non invenio apud auctores quæsitum hoc agitari, ad quod affirmativè responderem ex Farinac. *quest.* 4. num. 4. & Follerio *pract. Crimin.* cap. 35. num. 8.

88 Isti enim DD. appositè distinguunt, quod qualitas superveniens sententiæ, sed condemnationi est duplex: Alia, quæ diversificat delictum; & alia, quæ non diversificat delictum, sed tantum auget penam. Exemplum primæ: Quis fuit condemnatus de homicidio simplici, sine ullâ qualitate; sequutà contrà eundem condemnatione, proponitur, quod homicidium habet qualitatē Parricidii. Exemplum secundæ: Proponitur, quod homicidium fuit commissum de nocte. Certum est, quod in

primo casu denuò reus potest molestari, & verificatâ qualitate, puniri; scilicet in secundo casu. In terminis verò nostri quæsti qualitas blasphemie hæreticalis diversificat delictum, nam Blasphemia hæreticalis specie saltem morali distincta est à Blasphemiâ simplici, ad differentiam blasphemie, quæ in eadem specie proferatur. Tunc enim augetur tantummodò poena, non autem diversificatur secunda blasphemia à priori in ratione delicti; adeoque qui circa eamdem Blasphemiam simplicem accusatur post punitionem, quod fuerit hæreticalis, debet novum subire iudicium.

90 Accedit, quod ex Bullâ Pii V. incip. *inter multiplies curas*, Impresâ per Penam post Director. Inquisitor. sententia in causis Hæreticorum, seu suspectorum de heresi non transeunt hodiè in rem iudicatam; adeoque novis emergentibus possunt quodcumquè revideri, saltem ad effectum, ut probatâ qualitate deductâ in novâ accusatione, suppleatur in aliquo prima poena iudicis arbitrio, ut dicit Angel. in l. *Senatus ff. de accusat. num. 4.*

91 Ut autem in hac materia excusationis, nulla omittatur quæstiuncula, eam quoque hic subnectimus, An scilicet Blasphemus excusari possit ex parvitate materie? & non posse, quia in Blasphemiâ nequit dari parvitas materie, docent Cajetan. in *summâ*, verbo *Blasphemia*, Passerin. in 6. *Decretal. cap. ut Inquisitionis*, num. 198. de *Hæresie*. Suarez de *Religione*, tom. 1. *tract. 3. lib. 1. cap. 6. num. 2.* Carena par. 2. tit. 7. num. 66. *hoc supposito*, Del Ben. dubit. 218. *sect. 17. num. 1.* Jacob. Gordon. in *summâ*, 10. 2. lib. 6. *quæst. 8. cap. 2. num. 4.* Hurtad. de *Mendoz de fide*, volum. 1. *disp. 9. sect. 11. §. 48.* & alii apud Dian. tom. 5. *tract. 8. Resolut. 12. contra Villalobos in summâ*, tom. 2. *tract. 1. difficult. 15. num. 5.*

92 Siquidem omnis Blasphemia adversatur notabiliter virtuti religionis, & charitatis ergà Deum, & gravem infert Deo injuriam: Si enim gravis, & atrox injuria est illa, quæ infertur à viili personâ Magistratui, vel Senatori, in illos maledicta proferendo: *§. atrox*, Infit. de *injur. & l. Prætor. §. atrocem. ff. eodem*; quantò magis erit gravis illa

injuria, quæ infertur Deo per Blasphemiam, & proinde ratione materie nequit esse, nisi peccatum mortale: in minimo enim gradu Deo contumeliam irrogans, gravi cum afficit injuriâ: Joann. Aloza in *Sum. verbo Blasphemia*, n. 5.

93 An autem dari possit parvitas materie in Blasphemijs erga Sanctos, agitur quæstio inter Doctores: Communior sententia (referente Diana supra citato, & Busembao in *Medullâ Theologiæ*, lib. 3. *tractatu 2. cap. 1.*) admittit dari, quando convicius jacitur in eos, non tantum Sanctos, sed referendo ad statum, quem habebant antè mortem, ut declaravi supra *sect. 1. num. 35. & 36.* ac tradit Passerin. cit. *cap. ut Inquisitionis*, num. 200. de *Hæresie*.

94 At verò pleriq; Doctores negant, illam parvitatem dari respectu eorundem, tantum Sanctorum: Undè consequenter damnaturi peccati mortalitatis quoque, qui parvulos defunctos vocaret per jocum, & cum aliquali villipensione, *Sanctulos*: Qui enim derogat alicui Sanctorum, derogat & Deo, ac ceteris omnibus in regno Cælorum: Thomas de Kempis de *Imitatio Christi*, lib. 3. *cap. 18.* ex Medicutillio veræ Theologiæ apud Georg. Gobat. in *experientijs Theologico-Sacram. tract. 11. casu 20. num. 777.*

95 Quoties igitur probatur blasphemia, leve subterfugium est, allegare parvitatem materie: Idcirco præcipuè insistant blasphemij, ut ipsam destruant probationem, repellendo Testes, sicut praticatur in alijs iudicijs; & quamvis aliqui putent, reo Blasphemo competere repulsam testium tantum ex capite inimicitie: Marant. in *speculo Aureo*, par. 6. de *testium repulsa*, num. 18. pag. mibi 155. col. 1. Follet. *tract. Crimin. verbo concedatur repulsa*, num. 4. & ibi Baldax. de Angel. num. 7. Ricciull. de *person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 17. n. 7.* Merlin. Pignatell. *contr. forens. centur. 1. cap. 98. num. 9. & 10.* De Angel. de *Delict. par. 1. cap. 24. n. 10.* Borell. de *Magistrat. Edit. lib. 3. cap. 2. num. 44.* Fabius de Anna in *addit. ad Vincens. de Anna*, singul. 67. Rovit. *Rubrica de Blasphemantibus*, num. 2.

96 qui tenent, quod propter gravitatem criminis Blasphemij omnes testes, etiam ultronei, admittantur indistinctè ad testi-

testificandum: Sicut enim in crimine lesæ Majestatis non habet locum repulsa testium; ita nec in crimine Blasphemiz, ut discurrit Avendan. *de mandato reg. par. 2. cap. 5. num. 29.* qui tamen tantum reo, personæ villi, secus si reus sit persona honesta, & integræ estimationis.

97 Verum cum D. Raynaldo *fontax. rerum Criminal. cap. 1. §. 1. ad 7. num. 128.* & Passerin. in 6. *Decretal. cap. ut Inquisitionis*, num. 232. de *Hæretic.* dicendum est, probabiliorem, & magis practicam opinionem esse in contrarium, testante Carena de *S. Offic. par. 2. tit. 7. §. 11. num. 6.* quod in Tribunali S. Inquisitionis, dum nomina testium supprimuntur, & sic restringuntur Reo Defensiones, debent Rei ipsi ex æquitate relevari in hoc, ut habeant testium repulsam, ad text. in l. eum qui, ff. de jur. jur. & de facto repulsam testium etiam in causis fidei concedendam; vult Textus in cap. in fidei favorem, de hæret. in 6.

98 Imò non solum ipsa concedi debet in delicto Blasphemiz, sicut in aliis delictis; sed etiam ne ad carcerem detrudantur blasphemii, gaudent jure sacri asyli, refugientes ad locum immunem: Advertendum tamen est, hoc verificari de iis, qui simplices blasphemias profertur, ut de communi sententiâ firmant Dian. par. 4. tract. 1. resolut. 51. & par. 6. tract. 1. resolut. 26. qu. 8. Ricciull. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 23. Michael Cortiad. decif. 67. num. 23. quia in Bullâ Gregorij non exprimitur hoc delictum.

99 Quod si loquamur de Blasphemiâ hæreticali, hæc privatur Ecclesiæ immunitate, ratione adjunctæ suspicionis hæreticis: Quamvis enim Bulla Gregoriana nominet solam hæresim, sub quâ in rigore non venit ejus suspicio, & multò minus Blasphemia ipsa hæreticalis: at tamen, quia Blasphemia hæreticalis pro foro externo inseparabiliter habet præsumptivè adjunctam hæresim, idè non gaudet hoc privilegio, quo si lædens humanam Majestatem privatur, à fortiori lædens divinam in honore: Est ferè omnium etiam post Bullâ scribentium sententiâ, scilicet Barbosa. lib. 2. de jure Ecclesiæ, cap. 5. num. 124. Raynald.

loco sapè citato, num. 137. latè Ricciull. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 23. per totum, Borell. de magistrat. edict. lib. 3. cap. 2. num. 41. Ricc. prax. var. resol. to. 2. resol. 9. num. 2. Gambacurt. de immunit. lib. 4. cap. 9. num. 12. Cortiad. decif. 67. num. 23.

100 An autem in foro externo habendus sit pro suspecto de hæresi ille, qui carceratus pro aliis delictis confitetur incidenter, se blasphemasse Deum, & Sanctos? Negativè videtur respondendum in ordine ad imponendam pœnam ordinariam, nisi fiat novus processus, & per Judicem adducatur rei confessio in novo processu ad delicti probationem, juxta doctrinam Abb. in cap. cum super, de confessis, & in cap. causam quæ, de testib. quem securus est Avendan. de mand. execut. par. 2. cap. 5. numer. 17. vers. etiam si de crimine: de hac materiâ Canonici Raynald. cit. num. 139.

101 Illud autem certum, quod licet prædicta procedant quoad pœnam juris infligendam prædicto Reo blasphemio incidenter confitenti, tamen aliter videtur dicendum, quò ad suspicionem hæresis ingerendam ex confessione ejusdem Blasphemii: hujusmodi namque suspicio, cum resultat ex verbis Blasphemis naturaliter, sive ex se significantibus, Blasphemum malè sentire de fide decidè ad procedendum contra ipsum, tanquàm contrâ suspectum de hæresi, illa confessio incidenter facta sufficit.

102 Sed quid dicendum de illo, qui in carceribus Curie laicalis profert Blasphemias Hæreticales, ut se liberet à Judice laico? Responderetur, quod iste talis debet transmitti ad carceres Sancti Officii, & si ibidem fateatur, se dictas blasphemias protulisse, non malo animo, sed ut effugeret rigorem Curie laicalis, poterit absque ullâ abjuracione, præmissis tribus ictibus torture, ob malam, & temerariam locutionem ad exemplum aliorum, remitti ad eisdem carceres seculares, cum præcepto, quod abstinèat à similibus, sub pœnâ trirremium: Pignatell. tom. 8. consult. 143. num. 15.

CAPUT II.

De Superstitiosis.

SUMMARIUM.

- 1 Recensentur Auctores, qui tractant de superstitionibus.
- 2 Etymologia superstitionis traditur.
- 3 Quando non sit immorandum in indagando nominis derivationem.
- 4 Definitio superstitionis.
- 5 Tres superstitionum species.
- 6 Sex superstitionum classes, qui creatura indebitum cultum exhibent.
- 7 Assignantur superstitioni, qui Deo cultum illegitimum tribuunt.
- 8 De singulis superstitionum vitiiis insinuantur peculiaris sermo: & cur?

DE superstitionibus, unde superstitioni denominantur, tractant Antonius August. par. 3. lib. 38. tit. 4. & lib. 37. tit. 28. & lib. 39. tit. 10. Simanch. de Cathol. instit. tit. 62. & 63. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 1. de religio. cap. 1. 2. & 13. ferè per tot. Tolet. lib. 4. instruc. cap. 14. & seqq. Torres lib. 2. Philosophia moral. cap. 4. Robert. lib. 1. rerum judic. cap. 5. & 11. Sanchez lib. 2. summ. cap. 37. & sequentib. ubi de omnibus ejus speciebus, Marquez lib. 2. el Governador cap. 38. fol. 392. Navar. tom. 3. in manual. confessor. Torreblanca de Magia, & juris spirit. Raphaël de la Torre de vitiiis religion. opposit. tom. 2. Martin. Del Rio disquisit. magic. Ghri-land. de fortilegi. Moura de incant. Pistach. de superstit. Passerin. in 6. Decretal. tit. de Hæresi. Martin. de Arles de superstit. Merbes. in Summ. Christian. p. 1. 2. q. 35. & alii.

Nos verò, ut celebrem hanc de superstitionis materiam methodicè, quantum fieri potest, tradamus, superstitionis essentiam per definitionem, & speciem ipsius divisionem in primis explicabimus: Exordientes autem ab etymologiâ, observandum proponimus ex Servio apud laudatum Simancham instit. 63. num. 1. quod à superstitie venit superstitio, quæ anicularum propria est: hæ enim per statem multis superstities sunt, & dum rebus inanibus additæ,

nimis religiosæ videri volunt, superstitiones fiunt, & ita delirant.

3 Haud ignotandum ab aliis diversimodè metiri superstitionis etymon: sed in ejus disquisitione immorandum non est, quia juxta monitum Surdi dec. 26. num. 4. disputatio circa nomen relinquitur pertinacibus; præcipuè quando per jura (ut in casu presenti) rem declaratam habemus, secundum observationem Bartoli in consilio 169.

4 Theologi itaque, superstitionem esse, ajunt, vitium religioni oppositum, exhibens cultum divinum, cui non debet, vel eo modo, quo non debet, ex Lactant. libr. 4. divinar. institut. cap. 28. Hinc observat Angelicus Doctor questio 95. ars. 1. quod superstitioni sunt, qui vel creaturæ cultum indebitum exhibent; vel qui Deo cultum illegitimum tribuunt: De quibus omnibus potest intelligi illud Senecæ epist. 123. dicentis: *Quid enim interest, utrum Deus neget, aut infames?*

5 Ex his duobus modis adulterandi, ut ita dicam, Dei cultum, plures superstitionum species oriuntur, diversos fines respicientes. Ordinatur enim divinus cultus ad reverentiam Deo exhibendam, & contra illum est idololatria: Ordinatur etiam, ut homo instruat a Deo, & huic opponitur superstitio divinationum, quæ Demones consulit expressè, vel tacitè; Demum ordinatur ad quamdam directionem humanorum actuum, secundum præcepta Dei, & contra hoc est superstitio quarundam observationum, quibus facta superstitionum perperam diriguntur, ut latè discriet Simanch. supra relatus, num. 2. & Passerin. in 6. decretal. cap. Accusatus. §. sanè, num. 123. & 124. de hæresi.

6 Expressius autem loquendo, superstitioni, qui creaturæ cultum indebitum exhibet, sunt Idololatriæ, Magi, Divinatores, Sortilegi, Vanæ observatiæ studētēs, & Malefici: Abely in Medul. Theolog. p. 2. de primo Decal. præcepto, sect. 1. §. 5. vers. superstitioni autem, Pistach. de superstition. par. 1. cap. 1. num. 2.

7 Superstitioni, qui Deo cultum illegitimum tribuunt, sunt illi, qui cultum falsum exhibent, vel superfluum, qui scilicet ad Dei gloriam non conferat; neque ad hoc, ut mens hominis in-

Deum

Deum feratur; aut concupiscentiæ inordinatæ carnis refrenentur; aut etiam, qui est præter Dei institutionem, vel contra legitimam Ecclesiæ consuetudinem: S. Thom. *suprà* citatus *art.* 2. quem sequitur Abelly *loco citato*, *vers.* altera species, *Lessius lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 1. *num.* 2. Sanchez *lib.* 2. in *Decal. cap.* 37. *num.* 1. Dei Bene *de offic. S. Inquisitionis*, *par.* 2. *dub.* 2 *19. sect.* 3. *num.* 3. & Pistach. *de superst.* *par.* 1. *cap.* 2. *num.* 1. Cum autem non omnis superstitio pariat hæresis suspicionem, præsertim loquendo de superstitionibus, quæ in secundo ordine collocantur, ut inferius patebit; Cumque superstitiones illæ, quæ hæresis suspicionem inducunt, non omnes æqualem pariant suspensionem, ideò de singulis separatim tractandum est: Sit igitur.

SECTIO I.

De Idololatriis.

SUMMARIUM.

- 1 *Dæmonum potestas in genus humanum sapiens per idololatriam eversa est Verbi Incarnati virtute.*
- 2 *Adhuc tamen Idololatria supersunt vestigia, ut aptè similitudine explicat Nyssen.*
- 3 *Idololatria appellatur etiam polytheismus. Quid utraque vox signet?*
- 4 *Idololatria licet à polytheismo differat, ordinariè tamen pro eodem usurpantur.*
- 5 *Idololatria scelus omnium primum, & ultimum reddit de hæresi suspectos, & facit homines Dei immemores.*
- 6 *Idololatria oritur vel ex errore, vel ex affectu, vel ex fine mali evitandi.*
- 7 *Idololatria ex errore mentis viguit apud Gentes, quomodo ex consideratione creaturarum, unius Dei existentiam coacta sint fateri.*
- 8 *Ignorantia de Deo præcipuè Idololatria causa: Undè aram ignoto Deo consecrarunt Athenienses.*
- 9 *Gentiles dubii de vero Deo, innumeros crediderunt Deorum præcipuè homines excellentes. Aliquorumque istorum nomina hebdomada diebus dederunt.*

- 10 *Prisci Romani nullas Deorum, quos colebant, Imagines admisisse. Imò unum ceteris præferebant. At postmodum reliquis Gentilibus superstisiores evaserunt.*
- 11 *Homines, quia mortales, à multis Gentilibus exclusi sunt à Deorum classe, subrogatis in eorum loco diversis Mundi partibus.*
- 12 *Nonnulli Gentiles admittentes unum Deum, illum Mundi animam putaverunt.*
- 13 *Opiniones Gentilium de Diis ad tres classes reducuntur scilicet, ad fabulatricem, physicam, & civilem.*
- 14 *An Idololatria ex errore admittat ignorantiam invincibilem excusantem? Respondetur cum distinctione.*
- 15 *Quo sensu sit impossibilis ignorantia invincibilis veri Dei?*
- 16 *Secunda Idololatria species, scilicet ex affectu proveniens, viguit apud Gentiles, tum ergà res animatas, tam rationales, quàm irrationales, tum ergà res inanimatas.*
- 17 *Exempla Idololatriæ ex affectu ergà rationales creatas, & origo.*
- 18 *In Idololatriam ex affectu incidunt, qui Dæmones colunt ad aliquid assequendum.*
- 19 *Qui post baptismum ad paganismum redeunt, sunt tanquàm hæretici pleniendi. Sic veluti hæretici reputantur, qui serio per Idolum jurant.*

ORTO Iustitiæ Sole, Christo scilicet, Redemptore nostro, bestiarum sylvarum (ut optimè interpretatur S. Augustinus concione 3. in psalm. 103.) in cubilibus suis collocatæ sunt: hoc est Dæmones Idololatriæ inventores dejecti sunt de potestate suâ in genus humanum: Quia propter idem S. Augustinus. 4. de Civitate Dei, cap. 30. Deo gratias agendas admonens, ait, traducti sumus ad serviendum Deo vivo, & vero, eversâ tantâ superstitione per altissimam Christi humilitatem; per Apostolorum prædicationem; per fidem Martyrum pro veritate morientium, & cum veritate morientium.

2 Verum adhuc Idololatriæ impietatis reliquias custodit Dæmon, extorquens præcipuè à perversis hominibus ergà seipsum latræ cultum: quod pulcherrimè

rimè explicans Nissenus *Oratione in Christi Nativitate*, utitur exemplo serpentis, cui caput contritum sit, motitante adhuc caudâ; quomodo autem hoc fiat, ut pro nostri Instituti ratione aequaliter exp onamus:

- 3 Præmittendum est, quod eadem nequitia, vulgò vocata Idolo latría, græco vocabulo denotante latríæ cultum externi Idoli, penès Eruditos nuncupatur Polytheismus, sive Polytheja, græco paritèr vocabulo, ad significandum nimirum illorum errorem, qui pluralitatem Deorum admittunt, & colunt; Quæque vox legitur in Justino Marryre *Orat. ad Gent.* in Sancto Epiphanio *lib. 37.* & in S. August. *lib. 8. confess. cap. 2.* ubi sic habet: *Nobilitas inflata spirabas polythejam*, ut refert Macr. in suo *Hieroglyphico, verbo Polytheja*, Tossius in *Gentilesm. confut. disc. 7. vol. 1. pag. 216.* Theophil. Rainaud. *Theolog. natural. diffinit. 7. qu. 1. art. 2.*

- 4 Et quamquã aliud vera sit Idololatría, & aliud Polytheja, quia Idololatría potest esse, qui uni tantum creaturæ cultum Deo debitum exhibet: non sic Polytheista à pluralitate Deorum, quos adorant, denominatus: atramen usus jam obtinuit, ut qui Idololatríæ, jidem & Polytheistæ vocitentur, quod & nostro instituto accomodari valet.

- 5 Porro Polytheistarum scelus omnium primum, & ultimum esse, agnovit Nazianz. *orat. 41.* quod desumpsit à Spiritu Sancto *Sapientia 14.* ubi Idololatría dicitur omnis mala causa, & initium, & finis. Merito proinde hocce Polytheistas esse de hæresi suspectos, nullus distiteri potest, quod antequam secundum nostram methodum declaremus, paulisper in hac Sectione inhzrendum est in illâ percurratione, quam suggerit Plotinus *Enneade 5. lib. 1. cap. 1.* quidnam scilicet in causâ sit, ut animæ, quæ divinæ sortis sunt, tamen Dei obliviscantur, ut in Polytheismi crimen sedèprolabantur, negatâ Dei unitate, quæ naturæ lumine se ingerit? sic ratiocinantur passim vel ipsi Philosophi Gentilitatis sapientes, sicuti inter alios observavit S. Justinus in *Parænesi, & lib. de Monarch.*

- 6 Responderetur id ex triplici, eoquè pessimo prodire fonte, nimirum vel ex

ex errore humanæ mentisvel ex affectu depravatæ voluntatis; vel ex voto evitandi malum aliquid, juxta distinctionem Ignatii Lupi in *edict. 5. Inquisitionis par. 2. lib. 11. diff. 1. afflicta. 2.* de quibus Polytheismi causis latè etiã differt Dominicus à Sanctissimâ Trinit. *tom. 5. Bibliotheca Theolog. lib. 4. sect. 4. art. 6. per solum Theophil. Rainaud. Theolog. natural. diffinit. 7. qu. 1. art. 2. num. 21.*

- 7 Idololatría, quæ ex errore mentis provenit, apud Gentes præcipuè extitit: Ipsæ enim meditates rerum à Deo conditarum naturam, quam *Scholam* nuncupabar D. Basilii in *Hexameron, & librum D. Antonii Abbas, testè Socrate lib. 4. hist. Eccles. cap. 18.* coactæ sunt fateri, Deum dari, eumque proinde colendum: Cic. *lib. 2. de nat. Deor. Lactant. divin. institut. lib. 1. cap. 2. Nazianz. orat. 2. ad Theolog. Theophil. Patriarcha Antiochen. lib. 1. ad Antiochum, & alii, quos congerit Cardinalis Bona de divinâ Psalmodiâ, cap. 1. §. 1.* Sed ipsis contrigit, ut cæco illi apud Joannem *cap. 3.* qui cum à filio Dei lumen accepisset, rogavit nihilominus, quis esset filius Dei? sed Gentiles nec rogarunt, ut agnoscerent, idcirco eorum negligentia, & contumacia invenire non meruit veritatem, ut prosequitur Cardinalis Bona *d. §. 1. numer. 7.*

- 8 Itã Ethnici agnoverunt Mundum summâ sapientiâ creatum, summoque ordine regi: & tamen ignoraverunt, quis esset Deus. Quare Franciscus Sylvius in *2. 2. D. Thome q. 94. art. 4.* ignorantiam ponit inter Idololatríæ causas: Ob id Athenienses Aram consecrarunt *Ignato Deo*, ut innuit Divus Paulus *Act. 17. vers. 23.* eisdem Atheniensibus dicens: *quod ergo ignorantes colitis, &c.* Idquè notavit S. Joannes Chrysostomus in *epist. ad Tit. homil. 3.* Cardinalis Bona ubi *supra*, Raphael de la Torre *de religione, & vitiis ipsi oppositis, tom. 2. quæst. 94. disput. 2. col. 2. circa medium, & Vossius de orig. & progressu Idololatríæ*, ubi latè non minus, quam erudire ostendit, Idololatríam ex errore suam traxisse originem.

- 9 Dubii itaquè Gentiles, & nescientes, quoniam esset verus Deus, innumeros ferè

ferè putaverunt Deos, maximè quosdam homines in re aliquà præcellentes, quos in eorum Imaginibus colebant, ut Jovem, Junonem, &c. Immo nè unquam recordatione excederet hujusmodi impietas, lux ipsa à Gentilibus nomine tenebrarum donata est, signatis singulis diebus hebdomadè nomine unius falsi Numinis, prout ponderat S. Eucherus tom. 10. de Paschate.

- 10 Tolleralibilior descriptio fuit ab initio error Romanorum, qui, licet multos admiserint Deos: nullas tamen eorum Imagines recolebant, prout testatur Plurarchus in Numa. Imò unum Deum, qui alijs præesset, & à quo cuncta moderarentur, agnoscebant, & colebant, ut cecinit antiquus varco:

*Qui Terram inertem, qui Mare temperat
Ventosum, & Urbes, Regnaque Tri-
stia,*

*Divosquè, Mortalesquè Turmas,
Imperio regis unus aquo.*

Et observat. Henr. Steph. in juris civilis fontibus, & Rivis, pag. mibi 4. post medium. Subindè tamen Romani in impietatis profundum devenerunt, ad còut de Romà gentili scripserit S. Leo Papa. Serm. 1. de SS. Apostolis Petro, & Paulo: Magnam sibi videbatur assumpsisse Religionem, quia nullam respuebat falsitatem. Colebat enim 2800. Deos, teste Anron. Guevarr. Epist. anr. 4. (Vide Bozium de signis Ecclesiæ, to. 1. lib. 12. signo 56. cap. 15. per totum)

- 11 Alii nollentes credere, homines, quia mortales, esse Deos, illa Deorum nomina accomodarunt diversis Mundi partibus, Cælum appellantes Jovem; Aërem, Junonem; Mare, Neptunum Cæterum providè Deus præter Astorum defectus Mortalibus patefactos, quædam ab Astris incommoda ad nos derivari voluisse ad falsam illam de eorum divinitate persuasionem avertendam, notavit Chrysostomus hom. 10. ad Populum. Ut verò se eorundem astorum effectorem, ac Deum probaret, constantem illorum morum immutasse, advertit Dionys. Magnus epist. 7.

- 12 Alii propius ad veritatem accedentes, unum Deum putaverunt, ipsumque totius Mundi animam: Ità Platonici,

- 13 Stoici, Pythagorici: Has omnes de Diis opiniones Varro ad tres reduxit,

scilicèt Fabulatricem, Physicam, & Civilem, quam distinctionem innuit eruditissimus Abbas à Turre in dissert. de Beleno, pag. 278.

- 14 An verò in Idololatrià ex errore mentis proveniente intervenire possit ignorantia invincibilis, quæ errantem excuset, quærunt Theologi, & examinat Clemens Tossius in Gentilesm. consut. vol. 1. disc. 7. fol. 217. & 218. In re hac indistinctè non est procedendum, nam hujusmodi ignorantia non habet locum respectu eorum, qui cognitione unius Dei potiuntur, ac falsos putant esse alios Deos, quibus Divinus cultus tribuitur. In eis enim nequit dari ignorantia invincibilis, nec consequenter per illam excusari. Sic D. Paulus ad Rom. 1. dicit, fuisse inexcusabiles Philosophos, qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt; nam existimatio unius veri Dei erat sufficiens ad illam ignorantiam, ac deceptionem expellendam, si voluissent, ut debebant, advertere: Sed si quis omnino ignorat vetum Deum, & ejus unitatem, pro ratione talis ignorantia excusari possit, vel partialiter, si esset ignorantia culpabilis, quæ aliquo modo culpam minuit; vel totaliter, si contingeret, illam esse invincibilem, cum hæc tollat voluntarium, adeoque rationem peccati.

- 15 Cæterum, hanc ignorantiam invincibilem esse impossibilem, manifestum est: licet enim juxta D. Thomæ doctrinam 2. 2. quæst. 20. possint aliqui ob ignorantiam invincibilem excusari ab infidelitate, quæ est privatio fidei supernaturalis ergà Deum, gratiæ auctorem, undè denominantur Infideles negativè; ab illà tamen infidelitate, quæ est privatio cognitionis Dei, ut est auctor naturæ, nullus, quantumvis rudis, dummodò sit præditus usu rationis, excusari potest. Hinc sapientia cap. 13. reprehenduntur Idololatræ, quod ob id in tale crimen incurrerint, quia caruerunt culpabiliter cognitione unius Dei; dicitur enim, à Magnitudine speciei, & Creaturæ poterat Creator horum cognoscibiliter videri.

- 16 Accedimus ad secundam Idololatriæ radicem, quæ scilicet fundata est in affectu voluntatis; adeoque non deservit,

rint, qui res insensatas, à quibus ali-
quod beneficium percipiebant, supre-
mo cultu venerantur: sic apud Cle-
mentem Alex. lib. 5. *recognition. circa me-
dium*, referuntur Ægyptiorum Dij,
Cloaca, & Crepitus ventris, & alia
(inquit) quæ pudet nominare. Quare
Sybilla apud Theophil. Patriarch. An-
tiochen. lib. 2. *ad Antioch. cccinit*.

*Non pudet in divos feles, & bruta referre &
& Sedulus earm. pasch. lib. 1.*

*Nonnulli venerantur olus, mollesque per
hortos*

Numina sicca rigant —

- 17 Univerſe tamen hujusmodi Idolola-
tria ex affectu orta vixit apud Genti-
les erga res animatas, etiam irrationa-
les: Unde præter Sybillam, de qua
suprà, Arnobius lib. 1. num. 15. dicit:
*Templa Felibus, Scarabais, & buculis,
sublimibus sunt elata fastigiis*: Merito
proinde D. Tho. 2. 2. *qu. 4. art. 4. in cor-
pore*, vocat affectum inordinatum, præ-
cipuam Idololatriæ causam, nam ho-
mines alicujus rei, vel nimis amantes,
vel nimium eam venerantes, eidem
honorum Diuinum impediunt.

Hoc sanè videtur traditum *sapientia*
14. ubi dicitur, hæc fuisse humanæ vitæ
deceptio, quoniam aut affectui, aut
Regibus deservientes homines incom-
municabile nomen lapidibus, & lignis
imposuerunt; & prosequitur *ibidem* Sapi-
ens referre talis Idololatriæ origi-
nem, fuisse nimirum ex amore cujusdam
Principis erga Filium demortuum, cu-
jus Imaginem depingi jussit, ut eum,
veluti præsentem haberet, ac illius re-
cordatione tristitiam levaret, & postea
adco crevit in amore, ut per Tyrannide-
m à Domesticis, & Vassallis jussu
adorari, quem locum citant etiam Fran-
ciscus Sylvius in S. Tho. 2. 2. *quest. 94.
art. 4. Lessius, de Justit. lib. 2. cap. 43. dub.
3. num. 12. & dub. 4. num. 17. Suarez 10. 1.
de relig. lib. 2. de superst. cap. 1. num. 2. &
3. Fagundez in præcept. Decal. præcept. 1.
lib. 1. cap. 40. num. 6. Merbel. in summ.
Christian. part. 1. 2. qu. 26.*

Ad hoc facit, quod Cyprianus lib. de
vanitate Idolorum docet, Deos, inquit,
non esse, quos vulgus colit: hinc notum est,
Reges olim fuerunt, qui ob Regalem me-
moriæ colit apud suos postmodum etiam
in morte caperunt, unde illis instituta

*Templa; inde ad Defunctorum vultus
per imagines detinendos expressa simula-
era, quibus & immolabant hostias, &
dies festos, dando honores, celebrabant;
inde posteris facta sunt sacra, que primis
fuerant assumpta solatia.*

Ad hujusmodi Idololatriam refertur
illa, in quam sunt prolapsi Cicero, &
Alexander Imperator: Nam, ut habe-
tur ex ejus libro de Consolat. Cicero, &
præ nimio affectu suæ demortuæ filix,
imaginem consecrare statuit. Alexan-
der verò Imperator, teste Lampridio,
Matutinis horis in Larario suo, in quo
& Dios Principes, & optimos electos,
& Apollonium, & Christum, & Or-
pheum, & hujusmodi Deos habebat, ad
quorum effigiem rem divinam faciebat.

- 18 In hanc Idololatriam ex depravato
affectu incidunt hodiè ji, qui Dæmones
idololatræ, ut ab eis aliquod conse-
quantur. Ab his miseris quot infanda
scelera petat Diabolus, enumerat Mar-
tinus del Rio *disquisit. Magicar. lib.
2. quest. 4. S. his passis*, & inter alia pol-
licentur Diabolo sacrificia: Unde jus-
jurandū eidem præstant super circulo in
Terram sculpto, quia nimirum circulus
expers principii, & finis, symbolum
est divinitatis, & Terra scabellum Dei:
sic certè vult ab ipsis credi, se esse Do-
minum Cæli, & Terræ. Hoc pacto ve-
nit Diabolus, & tollit verbum de cor-
de eorum, ne salvi fiant: *Luc. 8. vers.
12. hoc est, tollit veram fidem, ejusque
confessionem, quia divinos ambit ho-
nores. Videndus D. August. lib. 10. de
Civitate Dei, cap. 20. & contra Faustum,
lib. 20. cap. 22.* Sed de hoc modo idolo-
latriæ inferius agendum, ubi ex pro-
fesso tractatur de Dæmoniâ supersti-
tione.

- 19 Cùm autem manifestum sit, eos,
qui post baptismum ad Paganismum
transiunt, & ob infidelitatem ex erro-
re idololatræ, esse tanquàm Hæreticos
plectendos: Passerini in 6. *Deeret. cap.
contra Christianos, num. 5. de Hæretic. Pi-
stach. de superst. part. 1. cap. 7. num. 5. &
Cardinalis de Lug. de fide. disp. 18. sect. 4.*
itā ut etiā, qui per Idolum serio jurant,
habeantur non secus ac hæretici ex-
communicati in Bullâ Cœnæ, ut adver-
tit quoque Lupus *ubi supra art. 5. diff.
unica Covaruv. in cap. quamvis passum.*

§. 1. part. 1. num. 25. de pact. in 6. Nunc restat differendum de tertiâ Idololatriæ radice ad evitandum malum, quæ committitur per actionem externam Idololatricam, licet interius non credatur id, quod talis actio præfereat: De hac ergo Idololatriâ examinandum est, quid sit? An liceat? Et an hæresis suspicionem inducat?

SUBSECTIO I.

Quid sit Idololatria externa?

S U M M A R I U M .

- 1 Ab Idololatriâ ex primâ & secundâ radice est inseparabilis cultus. Idololatriæ. Quid dicendum de Idololatriâ externâ?
- 2 In quibus actibus consistat Idololatria? Opinio Vossii rejicitur.
- 3 Definitio Idololatriæ externa explicata.
- 4 Quilibet Idololatria fit per adorationem soli Deo debitam.
- 5 Ad Idololatriam externam requiritur actio positiva.
- 6 Hæretici Sacris Imaginibus insensibili opinantur, Idololatriam contingere posse in cultu erga Deum.
- 7 Idololatria externa potest consistere in solo actu externo absque errore in mente, quod exemplis declaratur.
- 8 Actus externus, etsi reverentialis, si non sit Religiosus, non est idololatriæ, sed intra limites cultus civilis: imò non omnis actus religiosus ad cultum idololatriæ sufficit: quid ergo requiratur?
- 9 Alii sunt actus externi, qui tam in vocibus, quam in rebus ad divinum cultum sunt destinati; alii verò ex hominum tantum instituto, & nu. 10.
- 11 Tburificatio quando fit cultus idololatriæ? De tburificatione in Missâ; Deque illius usu in alijs occasionibus. & num. 11.
- 12 Non solum tburificatio, sed alia actio potest esse idololatriæ. Exemplum. B. Cyrille, quæ carbones non excussit à manibus. Quid dicendum de genuflexione Naaman Syri ad idola?
- 13 Actus indifferentes ad exhibendum bo-

norem Deo, & Creaturis, ut sunt genuflexiones, prostrationes, &c. tunc idololatrici sunt, quando intervenit falsi cultus circumstantia.

Et quando talis circumstantia concurrat? & nu. 16. & 17.

- 15 Idolotryi comestio cur apud præsores Christi fideles putabatur peccatû contrâ religionem? & cur hodiè non sit illicita?
- 17 Laudatur S. Valeria, quæ elegit potius mori, quam de Idolotrytis comedere.
- 18 Causa finalis Idololatriæ externa, est ad bonum utile consequendum, & malum vitandum.
- 19 Qui facit se adorare, ut Deum, est idololatra: Sic eundem reatum incurrit, qui alterum ad idololatrandum consulit. Pariterque qui idololatriæ cooperatur.

QUANDO quidem Idololatria ex primâ, vel secundâ radice promanans, supponat in Idololatriâ opinionem divinitatis, seu alicujus divinæ excellentiæ in creaturâ, vel Idolo, quod adoratur; idè in eâ non potest non semper committi cultus Idololatriæ: hoc autem non procedit de Idololatriâ externâ, de quâ modò sermo instituitur: Etenim judicium illius pendet ab eâ quæstione, quomodò discriminantur honores, & divini cultus ab his, qui non sunt divini, & Deo debiti, ut sciamus per eorum exhibitionem quis illam dicatur, vel non dicatur committere, sed ab eâ excusari.

2 Eruditissimus Vossius de origine, & progressu Idololatriæ, lib. 1. cap. 4. exponens in quibus actibus consistat Idololatria, inquit: Totidem sunt actus, in quibus consistit Idololatria, quot sunt actus religiosi, nam cum Religio sit actus hominis erga Deum; Idololatria fit quoties actus, uni Deo debitus, homini deferretur. quot actibus verus colitur Deus, totidem etiam committitur Idololatria: Succesive docens, quoniam sit actus externus religiosus, subiungit: Actus externus religiosus solum est adoratio tum major illa, quæ festa instituuntur, Tempa eriguntur, Sacrificia fiunt; Tum minor etiam, quæ corpus totum prosternimus, vel partem ejus, quia caput, vel genus incli-

*inclinamus, vel manus ad os admove-
mus: dummodò hæc fiant divini cultus
ergò, veluti boni etiam spiritualis da-
tori; mali spiritualis depulsi; Ita Vos-
sius.*

Ceterùm Vossius adæquatè ad rem
nostram loqui non videtur: Plures enim
actus, qui videntur religiosi, non sunt
tales, sed pertinent ad cæremoniâ sacra-
mentalem, vel cultum Civilem, ut mox
patebit: Itaque, ut solos, & omnes su-
perstitiosos ad hanc Idololatriæ spe-
ciem spectantes, comprehendamus,
censemus, eam sic posse definiri: *Ido-
latria externa est illa, quâ supremus cul-
tus Deo debitus, creatura exhibetur per
actum externum Religiosum determina-
tum, vel ex ratione suâ; vel ex hominum
instituto, cum Circumstantiâ falsi cultus,
vel ad bonum aliquod consequendum; vel
ad malum vitandum.*

4 Dicitur primò, quod Idololatria
externa est illa, quâ supremus cultus...
quia quælibet Idololatria cum omni
propriate, & rigore sermonis intel-
ligi debet de adoratione, & servitute
soli Deo debitâ (ut docet D. August.
*lib. 1. qq. in Genes. quest. 61. & lib. de
Trinitate, cap. 6. & colligitur clarè ex
cap. 13. Sapientie*) quæ trasferatur ad
creaturæ cultum: sicut ergò Idololatria
interna exercetur, vel per actum inter-
num intellectus, quo res aliqua creata
proposita ad adorandum, habetur pro
Deo; vel per actum internum volun-
tatis, quo Idololatra vult, & intendit
in creaturâ recognoscere divinam Ex-
cellentiam: Ità Idololatria externa tendit
in Idolum per actum externum, quo
in eo recognoscit supremam divinæ
Majestatis Excellentiam, quam non
habet, ut benè inquit Sebastianus Sa-
lell. *tom. 1. de Tribunal. Inq. lib. 1. cap. 14.
regula 112. num. 27.*

5 Dicitur secundò, *Creatura exhibetur,*
nam fuit error, in quem cæspitarunt
hæretici, præipue Calvinus *lib. 1. Instit.*
c. 11. m. 8. & 9. quem secutus est Luth-
erus, ut refert Valentia *2. 2. disp. 6. quest.*
11. p. 1. alferentes, Idololatriam non
solum verari in exhibendo cultum di-
vinum Creaturis; verùm etiam in exhi-
bendo cultum vero Deo, absquè Dei
verbo, sivè quem cultum ipse non in-
juxit. Atque hinc deducunt, cultum,

quem Catholici in Imaginibus Deo, &
Sanctis exhibent esse Idololatriacû, eò
quod Deus illum non mandavit taliter
exhiberi: Verùm Hæreticorum sen-
tentia falsa, & hæretica, atque ma-
nifesta calumnia est, ut post Valentiam
citatum, longè ostendit Less. *lib. 2. de
Jussu, c. 43. dub. 4.* Raphael de la Tor-
re loco cit. *disp. 3. & 4.* Fermolin. *tract.*
*crim. 2. in cap. cum Christus, qu. 1. num. 18.
de heretic.*

6 Dicitur tertio, *per actum*, quia Ido-
latria externa, ut induciva sit suspi-
cionis hæresis, & probr de eâ hic lo-
quimur, debet manifestari per actionem
positivâ: Si quis enim etiam cum scan-
dalo privativè delinqueret, v.g. in Ec-
clesiâ non adorando Sacrosanctam Eu-
charistiâ expositam, posset quidem,
attentis circumstantiis, incurere hære-
sis suspicionem, nullo tamen modo
ut Idololatra, sicut de se patet.

7 Dicitur quartò, *per Actum externum*,
ad distinctionem Idololatriæ vel ex er-
rore, vel ex affectu nate in actu intel-
lectus, & voluntatis: hæc ergo tertia
Idololatriæ species potest consistere in
actu tantùm externo, quando scilicet
ille, qui eam exercet, intus habet fi-
dem veri Dei, & idololatrando nullo
pacto intendit creaturam adorare: Ta-
les fuere Plato, & M. Varro, referent
S. August. *per multa capita, & libros de
Civ. Dei*, maxime *lib. 4. 6. 7. & 10.* Talis
Cicero ex Lactantio *lib. 2. de orig. erro-
ris, cap. 3.* ubi eum ità reprehendit. *Vi-
deo te Terrena, & manufacta veneraris
Vana esse intelligis, & tamen eadem facis,
quæ faciunt ipsi, quos tu stultissimos con-
teris:* Senecam quoque vnum solum
verum Deum agnoscentem ità S. Au-
gust. introducit loquentem *lib. 6. de Ci-
vit. Dei, cap. 10. de cultu Deorum:* Sic ado-
rabimus, ut & meminerimus, bujusmodi
cultum magis ad morem, quàm ad rem
pertinere: & iterum: *quæ omnia sapiens
servabis, tanquàm legibus jussa, non
tanquàm Diis grata.*

8 Dicitur quintò, *per actum externum*,
Religiosum, per quam particulam taxa-
tur qualis esse debeat actus externus,
quo Idololatria exercetur: Non enim
quilibet actus externus, etiam reveren-
tialis, sufficit, quia dum non est actus
religiosus, non excedit limites actus
civi-

civilis cultus : Imò nec omnes actus religiosus sufficit ; undè excluditur cœremonia Sacramentalis , & ritus Ecclesiasticus : Hæc tamen omnia limitanda juxta modum interiùs explicandum : Debet ergò esse actus, qui destinatus sit ad colendum Deum, uti supremum Dominum, eoque abutatur Idololatra ergà creaturam , & ità communiter explicant Dogmatistæ tractantes de hac materiâ .

9 Dicitur sextò, *determinatum, vel ex ratione suâ*, quia dantur actus externi, qui ex naturâ rei, sive primò, & per se destinati sunt cultui divino, quorum proinde usus adaptari non potest, nisi pro illo tantum, quales sunt in vocibus Orationes illæ : *Fac mecum Deus misericordiam ; da mihi tuam gratiam, atermamque beatitudinem ;* & in rebus sacrificium, asserente Augustino lib. 10. de Civitate Dei, cap. 10. Sacrificium nullus est hominum, qui audeat dicere, debere nisi soli Domino . Ità Raph. de la Torre cit. disp. 4. art. 2. Hujusmodi tamen, sicut & Orationes illas, vel consimiles usurpat Idololatra ad colendas res creatas cultu idololatrico, de quo loquimur ; quod exemplificari potest in Alexandro Magno, quem, qui tunc vivebant, terdecies decreverunt, nominare Deum, ut refert Cyrillus 6. in Julian. ad 10. 4. quemque tamen impossibile est, Deum credidisse, quia sæpè laudatus, sæpè æger, & demum vitâ functus, se hominem probavit, ut discurret Gazzus ad medium Theophrasti .

10 Dicitur septimò, *vel ex hominum instituto*, quia dantur actus externi, qui vel ex omnium, vel nonnullorum instituto determinantur, ut sint idololatrici, 11 & è contrâ : exemplum sit thurificatio : Hæc quidem respectu Idoli determinata est ad significandum actum falsæ religionis, ut, præter alios, advertit Cardinalis de Lugo de Fide, disp. 14. sect. 5. §. 1. n. 95.

Nihilominus ex Ecclesiæ determinatione adhibetur thurificatio, tamquam ritus Ecclesiasticus, & cœremonia Sacramentalis : Tamquam ritus Ecclesiasticus, in Missâ solemnâ, ex Apostolorum consuetudine ; Tunc enim non adhibetur, ut Sacrificium, quidquid asserat Canus lib.

12. de locis Theologicis, cap. 13. cum unicum tantum sit Ecclesiæ Sacrificium : sed tanquam ipsius Sacrificij cœremonia : Scortia de Missâ, lib. 3. cap. 13. Tamquam Cœremonia Sacramentalis, quatenus significat Orationis fervorem, eamque dirigi ad Deum, sicut incensum in conspectu Domini : hinc est, quod Ecclesia Catholica, quæ non potest errare, nam fundata est suprâ firmam petram, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, thurificat inter Missarum solemnias Clerum, & populum ; ac in mortuorum exequiis, eorum cadavera . Quinimò & Cœnotaphia in celebratione Anniversariorum : Ipsa enim non venerat, nec colit vivos, & defunctos, tanquam Deos ; sed virtutis hujusmodi thurificatione, tanquam cœremoniâ sacramentali ad tradita per Eminentiissimum Cardin. Bon. rer. liturgic. lib. 1. cap. 25. num. 9. Durant. de ritib. Eccles. lib. 1. cap. 9.

12 Adhibetur etiam thurificatio tanquam cultus Civilis : Siquidem, ut refert Hieronym. Dandinus, qui à Clemente VIII. missus fuit Nuncius ad Maronitas pro rebus Fidei, cap. 19. lib. 1. sui Itinerar. Maronitæ frequenter utuntur incenso, eamque non solum adhibent in divinis officiis, sed etiam in principio, & fine mensæ, ac insuper quotiescumque accedit ad Maronitarum regiones pervenire virum aliquem spectabilem qualitate, vel in munere aliquo Ecclesiastico constitutum, obviam ei fit aliquis Sacerdos cum thure ad excipiendum eum .

Hujus ritus non defunt antiquiora, exempla in Oriente, nam Cyrillus Alexandrinus scripsit ad Clerum, & populum Alexandrinum, cum post disturbatum sede Nestorium, Episcopi suas se in ædes singuli reciperent, accurrisse fideles, & cum cereis, ac suffimentis eos deduxisse : Eodem modo Alexandria receptus est S. Arhanasius redux ab exilio, sicut refert S. Gregor. Nazianz. Oratione 21. Eodem ritu exceptus est Carolus Magnus in celeberrimâ Italiz Abbatia Sancti Vincentij ad Vulturum, obviam effusus Monachis cum Lampadibus, suffimentisque, &c. prout scribit Du Chesne Hist. Franc. tom. 3. pag. 673.

13 Porro determinatio hominum, non tantum thurificationem, sed etiam quamlibet actionem constituere potest idololatricam. Idcirco, licet projectio Carbonum secundum se non sit cultus falsi Dei, nihilominus habetur in *Martyrologio Romano die 5. Julii*, à B. Cyrilla Carbones ardentibus cum thure super manum positos diu retentis fuisse, ne prunas excutiendo obtulisse thus videretur, quâ de causâ favissimè laniata, gloriosè occubuit: Poterat enim credi talis projectio signum Idololatriæ propter Gentilium determinationem, quâ Carbones manui imposuerant. E contra verò segregari potest ratio cultus à quacunque actione, quando ea in se habeat aliquam utilitatem; legimus proinde apud sacram Scripturam 4. *Regum*, cap. 5. quod Rex Syriæ, cum, ut moris erat, inniteretur humeris Naaman Syri ejus famuli, sive in templo, sive in foro, consequenter ipso Rege stante, ambulante, vel genuflectente, necesse erat Naaman stare, vel ambulare, vel genuflectere in templo ante Idolum, quarum permissionem cum petiisset ab Eliseo Propheta, is annuit per hæc verba, *vade in pace*. Ita exponunt Lyranus ibi circa *Textum*; Abulensis libr. 4. *Reg. cap. 5. quæst. 25*. Azor. libr. 8. *Moralium*, cap. 25. *quæst. 7*. Beccan. in *compend. controvers. lib. 5. cap. 5. num. 6*. Cornelius à Lapide commentando dictum locum, quidquid dicat Gregor. de Valentia *tract. de fide, & fidei profess. disput. 1. quæst. 3. pun. 2. ad 3*. Ratio est, quia Naaman Syrus genua flectendo non peccabat: Segregabat enim à suâ genuflexione cultum Idololatricum, & erat genuflexio tantum civilis obsequii causâ, ut scilicet Regem ex officio libi commissio sustentaret in templo, ut & alibi facere consueverat, & hoc pacto, quamvis tam Rex, quam Naaman genua flecterent, unus tantum idololatrabat.

14 Dicitur octavo, non absque circumstantiâ falsi cultus: Hæc verba referuntur, non ad actus indifferentes ad exhibendum honorem Deo, & creaturæ, ut sunt genuflexiones, prostrationes, & similes, quemadmodum observat Raph. de la Torre loco *supra cit. disp. 4. art. 2*. Hi ergo actus sunt Idololatrici, quando

intervenit circumstantia falsi cultus, nimirum, si desit eis utilitas proveniens à naturâ ipsius actus: Explicatur exemplo superius allato thurificationis respectu Idoli, nam quamvis thurificatio habeat in se naturalem utilitatem, idest odore ad recreandum; tamen semper reprobatur respectu Idoli, ut docet Cardinalis de Lugo *de fide, disput. 18 sect. 4*. Ricciulli. *de jur. person. lib. 1. cap. 4. num. 13*. non solum, quia per eam falsò colitur idolum, sed etiam propter incapacitatem in eodem Idolo percipiendi suavitatis odoris, sive illud consideretur secundum esse physicum, sive consideretur secundum esse morale.

15 E converso dantur actus ab hominum institutione determinati ad significandum cultum Idololatricum, & tamen elicit propter eorum utilitatem non sunt Idololatrici. Pro exemplo adduci potest Idolothyti comestio: Hæc grande piaculum existimabatur apud præfatos Christianos, atque peccatum contra Religionem, & fidem, eò quod talis comestio determinata erat ad cultum falsi Dei, cui cibis consecratus, & immolatus fuerat, ut disertè docet D. Paulus in *epist. ad Corinth. 1. c. 10. vers. 20*. ibi: *Sed quæ immolant gentes Dæmoniis, immolant non Deo; nolo autem vos socios fieri Dæmoniorum... Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum*. Quæ D. Pauli sententia intelligenda est, quod non liceat uti Idolothyti tantum ob scandalum, sed etiam cessante scandalo absolute in Idoliis, idest templis, Aris, vel Mensis idolorum, ubi illa comedi solebant coram Idololatriis ea offerentibus. Undè Joann. in *Apoc. cap. 2*. redarguit Episcopum Pergami, & Thyatiræ, quod permiserit, suos manducare de Idolothytiis: Hæc tamen comestio probatur licita à Raphael de la Torre ubi *supra*, *disput. 5. dub. 3*. & à Cardin. de Lugo loco *cit. disput. 16. num. 109*. cum Idolothyta sint cibi de se indifferentes, nec extrinseca immolatio eos pravos efficit, & non nisi propter circumstantias damnantur à S. Justiniano in *epist. 1. ad Corinth. cap. 8*. & 10. à S. August. *epistol. 154*. & in *lib. de bono conjug. cap. 16*. & in *lib. 32. contra Faustum cap. 13*. & à S. Leone *epist. 77. ad Nicetam*, cap. 5.

16 Itaque in definitione posita est illa clausula, *non absque circumstantiâ falsi cultus*, quia quoties actio, licet in se aliquam utilitatem habeat, est cum talibus conjuncta circumstantiis, ut illam apertissimè determinent ad significandum falsum cultum, neque segregari à sacrilego cultu: De re hac vide apud de Lugo *loci citato*, Hurtad. *resolut. moralium*, tract. 5. cap. 5. *resolut. 50. §. 6. num. 473.* Verricell. *de Apostol. mission. tom. 2. tit. 1. quæst. 16. per tot.*

17 Tunc autem dicuntur adesse hæ circumstantiæ, quando adstantes omnes prudenter judicant, eam actionem esse falsum cultum, & non usurpari propter ejus naturalem utilitatem: Idcirco celebratur, inquit de Lugo *ubi supra*, fortitudo S. Valerij Martyris, & conjugis S. Vitalis, quæ cum constanter dissentiret Ethnicis, eam ad convescendum ex Idolothytis invitantibus, crudeliter ab eis fustibus ibi cæsa, gloriosissimè obiit. Celebratur pariter constantia Christianorum contra Julianum Apostatam, qui cum vellet cogere illos ad vescendum de Idolothytis, iussit Constantinopoli ut omnia cibaria, quæ venum publicè exponi solerent, contaminarentur ex sacrificijs Diis immolatis: Illi autem constantes divinitus opitulati sunt, ut refert Nectarius Episcopus Constantin. *Oratione in Exordio quadragesimæ-jeiunii*. In his sanè circumstantiis acceptatio cibi Idolothyri non poterat præscindere à cultu, saltem apparenti falsi Dei. Stante verò prædictâ utilitate, & deficientibus circumstantiis falsi cultus, plura fidelibus licita sunt, quæ ab Infidelibus usurpati solent, ut alibi dicturi sumus.

18 Dicitur nonò, *vel ad bonum aliquod consequendum, vel ad malum vitandum*: Per hanc clausulam denotatur causa finalis Idololatriæ extrinsecæ, seu externæ: Cum enim supponendum sit, hanc Idololatriæ speciem non procedere ex errore intellectus, nec ex pravo voluntatis affectu, non alia potest esse causa finalis tanti sceleris in Idololatriâ, nisi ejus utilitas, de quâ re *insequenti subsextione* latè agemus.

19 An verò cum Dæmon sibi affectat, & procurat divinum honorem; aut Tyrannus se ipsum adorare facit, Idololatriæ maculam contrahant? affirmative respondendum videtur, quia licet ipsi alium falsum Deum non adorent, nec etiam se ipsos, attamen ipsi affectant divinos honores, & alios ad Idololatriam inducunt: Imò gravius in eo genere delinquere videntur, quàm illi, qui eos adorant, tùm quia majori contrà Deum superbiâ extolluntur; tùm etiam quia in radice, & virtute continent universa aliorum peccata.

Idem quoque judicium, proportionè servatâ, faciendum est de illo, qui alteri consulit Idololatriam, licet ipse idolum non colat, nec ex errore consulat; sed ex odio, vel ex deceptione: nam præter alia Vicia, quæ in illo actu intervenire possunt, continetur etiam pravitas, & malitia Idololatriæ. Idemquè est de quocumque cooperante, & moralem occasionem prebente alteri, ut Idolum colat, atque de hoc peccati genere loquitur D. Tho. 2. 2. quæst. 169. art. 2. ad 4. ubi docet, peccare artificem fabricantem idola, vel aliqua ad cultum Idololatriæ pertinencia.

SUBSECTIO II.

An liceat idololatriam externam? & an inducat hæc suspitionem?

S U M M A R I U M.

- 1 Idololatria scilicet ex errore intellectus, vel ex pravo voluntatis affectu, gravissimum est, cum sit crimen læsæ majestatis divinæ: imò est gravius quocumque peccato, & cur?
- 2 Idololatria externa est peccatum admodum grave.
- 3 Quidam Auctores fundati in certis rationibus, & exemplis Jethu, & SS. Apostolorum Petri, & Pauli, ac aliorum SS. opinati sunt, idololatriam externam esse licitam, & n. 4. 5. 6. & 7. Responsio ad exempla, num. 18. 19. & 20.
- 8 Opinio prædicta non solum est erronea, & temeraria, sed adhuc majori censurâ dignam eam censuit Suprema Inquisitio.
- 9 De fide est, in nullo casu licitam esse Idololatriam externam, nisi ex ioco fiat, ut in comedijs, per alius ex natu-

- naturâ rei determinata ad Dei cultum, num. 10. 11. & 12.
- 13 Quia hujusmodi idololatria est actus intrinsecè malus, utpotè mendacium perniciosum, Deo injuriosum, & hominibus scandalosum.
- 14 De fide est, Idololatriam externam per actus indifferentes, & ex circumstantiis solum idololatricos esse illicitam? & cur. & num. 16.
- 15 Regula ad cognoscendam hujusmodi pravitatem idololatriam, & n. 16.
- 17 Sollicitudo Sedis Apostolica ad arcendum quemlibet externum cultum Idolorum. Hinc Greg. XV. vetuit Orientalibus Indis ad fidem vel convertendis, vel recenser convertis, quadam signa externa Idololatria.
- 21 An D. Pauli ergà D. Petrum correctio ob legalia servata Antiochia fuerit vera, vel simulata? ingens controversia inter SS. Hieronymum, & Augustinum.
- 22 Idolatria externa inducit hæresis suspicionem, quia est peccatum contra fidei confessionem, & unius Dei assertionem.
- 23 An ab Idololatriâ externâ possit quilibet Confessarius absolvere? alii affirmant; negant alii.
- 3 QUAM grave sit Idololatriæ scelus expendit D. Tho. 2. 2. quæst. 94. toto art. 3. & resolvit, esse gravissimum, quia est crimen læsæ Majestatis divinæ, cum per eam Dei honor, & Divinitas ipsa, quantum fieri potest, transferatur ad Creaturam; sicut esset crimen læsæ Majestatis humanæ gravissimum, si quis alium, quàm legitimum Principem pro Rege agnosceret, eique honorem Regium exhiberet: Imò ex mente ejusdem S. Thomæ loco cit. art. 2. potest dici, Idololatriam esse gravio-rem quâcumque nequitia, quando committitur ex perfectâ notitiâ, & libertate: Tunc enim continet in se odium Dei, & blasphemiam, cum cognoscens verum Deum, si velit alium facere Deum, huicque cultum supremum tribuere, huicque id efficere, nisi aliquo modo, idest implicite odio habeat verum Deum, & judicet hunc non esse verum Deum.
- 2 Hæc tamen quamvis non procedant de Idololatriâ externâ, nullus tamen, negat, hanc quoque esse peccatum admodum grave, quod ex dictis satis liquet, & ex dicendis magis constabit.
- 3 Uetum gravi causâ concurrente, licitam esse talem Idololatriam, tenuit Adrianus in 4. tract. de Baptismo. quæst. 1. art. 1. ad 5. quam opinionem sequitur Fermoſin. tract. crimin. tract. 2. in cap. Nonnulli, qu. 1. n. 20. de Iudæis. & approbat Lorca de fide, disputat. 24. num. 7. Eamque non improbabilem dixit Valenti. de Fide, disputat. 1. quæst. 3. punct. 2. qui auctores fundant suam opinionem in pluribus rationibus: Primò, quia in lib. 4. Reg. cap. 10. habetur, quod Jechu simulavit, se velle sacrificare Balaal: Et hoc faciebat insidiosè, ut scilicet disperderet Cultores Balaal, idcòque pre- mium à Deo consecutus est: Secundo,
- 5 D. Hieronymus in Epist. ad Galat. 2. approbavit hujusmodi simulationem his verbis: Utilem simulationem sumendam esse in tempore, Iehu Regis nos doceat Exemplum. Idipsum tenet Abulen. com- mentando dictum locum scripturæ, qu. 25. Tertiò, Petrus, & Paulus aliquando finxerunt, servare legis cæremonias, nec ob id peccarunt: De quâ te viden- dus S. Hieronymus ad Galat. d. cap. 2. & cap. 11. & nos suprâ in Prelimin. 19. ubi diximus, quod hæc quæstio torfit in- genia SS. Patrum.
- 7 Quartò demùm, narrat Surius de S. Juliano die 9. Januarii. quod cum à Præside invitaretur, ut cum socijs suis veniret ad Templum, & Idola thurifi- caret, respondisset: Quandoquidem hor- tarius, ut in vnum omnibus convenientibus Dijs vestris imolemur; id quidem facere non piget, idcò semper distulimus, ut in hoc templo mirabili magnam sacrificium, cunctis cernentibus, imolemur. Insuper de Sanctis illis Mulieribus in Actis S. Blasii apud eundem Surium ex Me- taphralte 3. Februarii narratur, quod invitata ad Sacrificium à Præside di- xerunt: Si vis, ut Dijs tuis sacrificemus, eamus propè lacum; nos autem cum abluerimus vultus nostros in lacum, accedemus, & eis sacrificabimus; Imò ha- betur, Apolloniam paululùm tempo- ris ad liberandum, an vellet immo- lari

- lari Ethnicorum Diis , cogitando stetit .
- 8 Hæ rationes non impediunt , quominus relata opinio non censureretur , tanquam erronea , & temeraria : imò tanquam majori censurâ digna reprobara est in supremâ Inquisitione : Et eo magis firmatur damnatio , cum hodiè non liceat restrictio mentalis , propter quam putabant nonnulli licitam Idololatriam , quemadmodum ostendit Hurtadus *Resolut. Moral. tract. 5. cap. 5. resolut. 50. §. 2. Verricelli. de Apost. mission. tom. 2. tit. 1. qu. 18. per tot.* & signanter
- 9 num. 3. Itaque in nullo casu licita est Idololatria externa , ut latè probant Raphael de la Torre *loco cit. disp. 4.* Suarez præcipuè *lib. 9. Defensionis fidei , cap. 9. & lib. 9. de legibus , cap. 17.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 4. num. 14.* Coninch *de fide, disp. 15. dub. 3. num. 39.* Turrianus *pariter de fide, disp. 35. dub. 5. §. sed contrarium* , Castropol. *tract. 4. disp. 1. punct. 16. num. 3.* Card. de Lugo *ubi supra , disp. 14. sect. 5. §. 4.*
- 10 Ut autem distinctè procedamus ad resolutionem propositæ quæstionis , recolenda est distinctio in præcedenti Subsectione tradita , scilicet , quod alij sunt actus externi ex naturâ rei destinati ad divinum cultum ; alij , qui tales sunt ex hominum instituto , sicut ibidem explicatum est . Hac distinctione præmissâ :
- 11 Dico primò , numquam licere absquè Idololatriæ reatu venerari externè creaturam actu externo per se primò
- 12 determinato ad Dei cultum , nisi joco fieret , representationis gratiâ , ut in comœdijs : Assensio ità explicata est de fide , firmata scilicet per illa Sacræ Scripturæ loca , quibus decernitur , tanquam ad salutem necessaria , fidei confessio , ut *Matth. 10. Qui autem negaverit me coram hominibus , negabo & eum coram Patre meo , qui in Cælis est ; D. Paul. ad Rom. cap. 10. Corde creditur ad justitiam ; confessio autem fit ad salutem .* Et sanè si per talem cultus simulationem Idololatriæ macula non contraheretur , maxime persecutionis tempore , Christiani à Tyrannis infidelibus fatigati , sæpè imprudenter , malequè egissent , tali simulatione non utendo , quia sæpè magni intererat pro fidelibus defendendis ,
- & instruendis , ut ille , qui cogeatur idololatrare , per aliquot annos superstes effect .
- 13 Ratio assertionis est , quia hujusmodi actus externæ Idololatriæ est malus intrinsecè , nam est mendacium perniciosum , Deo injuriosum , & valdè hominibus scandalosum ; ob id semper est malus : atquè adeò quicumque causâ semper , & pro semper est illicitus : Malitia enim mendacij est ab eo prorsus inseparabilis , & nullo casu licitum est , mentiri , ut latè ostendit D. August. *lib. contrâ Mendacium , cap. 21.* Supposito igitur , quod præfatus actus sit mendacium , de intrinsecâ illius malitiâ nequit dubitari ; adeoque quin sit malus , & illicitus , etiamsi committatur attentâ externâ coactione : siquidem talis coactio , quantumvis acerba ex parte subjecti , seu operantis , non aufert libertatem sufficientem ad peccandum , vel servandum præceptum , ut docent omnes Theologi ; igitur ex hac parte non excusat . Deinde ab objecto non tollit deformitatem , seu malitiam , quæ (ut diximus) ità est Idololatriæ externæ annexa , ut sit ab illâ inseparabilis .
- 14 Dico secundò : Qui fingit , se Idolum , aut creaturam aliquam venerari actione externâ indifferenti ad cultum Dei , & ad alios fines ; sed tamen ex circumstantiis determinatâ ad falsi Dei cultum , Idololatriam committit , etiam si fiat ad vitandum gravissimum malum , mortis , vel aliud simile . Hac conclusio non est minùs certa , quàm præcedens , & eisdem rationibus probatur , quibus & illa .
- 15 Cum autem præfata determinatio fieri possit ex more , aut ex consuetudine , necnon ex lege , Regula assignatur ab omnibus orthodoxis ad dignoscendam pravitatem Idololatricam : Ubi enim tyrannus exigit , & urget , ut fidelis ntaru signo aliquo sensibili , seu actu externo ad idoli , vel ad alicujus creaturæ cultum , quamvis ille actus , v.g. genuflexio sit de se indifferens ad cultum divinum , vel ad aliud ; tunc tamen censendum est , determinari , & coarctari ad cultum idololatricum , & consequenter eo utens est verè Idololatra , ac si uteretur actione aliquâ determina-

minatâ ergâ Idola colenda. Quæ regula desumitur ex illo *Moth. 10. Qui me confessus fuerit, &c.* prout veteres Patres interpretantur Tertullianus *lib. de Idololatriâ, cap. 13.* Cyrillus, & alii; Ratio 16 est quia omnes tam fideles, quàm infideles existimant, attentis præfatis circumstantiis, quod usus illius signi ad veram Idololatriam spectet, illoquẽ vtemem reputant Idololatriam.

17 Meritò proindẽ sollicitudo Sedis Apostolicæ semper enituit, ne quis, etiam solùm externẽ cultum Idolis exhibeat per quædam signa determinata, adeoũ Gregorius XV. *die 26. Januarii Anni 1623.* vetuerit Orientalibus Indiæ Gentilibus Fidem Catholicam difficilẽ amplectentibus, ne quasdam lineas, & corumbynas, quibus Nobilitatẽ, & progeniem, ac civile cujuscumque munus agnosci perhibebant, dimitterent; nevé scandalis, & lotionibus abstinerent, quoniam ad corporis ornatum, & munditiẽ id pertinere putabant. Vetuerit, inquam, quod has lineas acciperent in templis Idolorum, scũ à Ministro infideli ac fumerent eas, quæ tribus filiis intextæ erant in honorem Deorum suæ gentis, cum quibudam nodis in venerationem Idolorum. Prohibuit quoque, ne uterentur scandalis, & lotionibus, ritibusquẽ Idolorum cultum redolentibus: *Fierent enim, ait Pontifex, hæc novella Christi germina deteriora prioribus, cum melius fuisset illis, viam justitiæ non cognovisse, quàm post agnitionem retrorsum esse conversos.*

18 Rationes adductæ ad probandum, licitam esse Idololatriam, nullius sunt momenti: Ad primam enim, quæ nititur exemplo Jehu, dicimus reprobari à D. August. *lib. contra Mendacium, cap. 2.* & ab aliis. Nec premium affectus est, quia simulaverit Religionem Balaal; sed quia omnes Sacerdotes Balaal occiderit, ut ex verbis ipsius Sacri Textus demonstrat Raphaël De la Torre *ubi supra*: Eminentissimus tamen de Lugo *loco cit.* excusat Jehu, eo quod ejus verba non contineant fidei negationem, nec etiam cultum Idoli; nam, qui promittit (inquit ille) se negaturum fidem, vel exhibiturum cultum Idolis, in rigore nondum fidem negat, sed significat animum fidem ne-

gandi: Hujusmodi tamen excusatio mihi minimè satisfacit: Meliùs itaque excusat Cajetanus, quod ex intentione loquentis excusari potest mendacium, Jehu à labe Idololatriæ, & scandali, quia brevissimo tempore visuri erant animum loquentis, & quod cessurum erat in divinam gloriam, & interim neque sibi, neque alteri nociturum: Meliùs, inquam, quidquid dicat Raphaël de la Torre *ubi supra*: Si enim licitum est Idololatrare per derisionem Idoli, cui thura adolentur, ut faciunt Acores in comœdiis, dummodò pateat, id fieri per derisionem, tanto magis fuit putatum licitum ab eo, qui finxit se velle idololatrare, quia mox de animo appa-

19 rere debebat. Hoc pacto excusantur quoque SS. Martyres, qui simularunt, se velle idololatrare, de quibus *suprà* in quartâ ratione ad oppositum, & sic etiam patet responsio ad secundam rationem deductam ex Sancto Hieronymo.

10 Ad tertiam respondet D. Thom. *part. 2. q. 103. art. 4.* Petrum, & Paulum non simulasse, sed verè servasse legalia, quæ quamvis eo tempore essent mortua, eorum tamen obliervantia non erat mortifera, quia nondum sufficienter promulgatum erat Evangelium Christi, & sequitur laudatus Raphael de la Torre *loco cit.* & de hac re videndus etiam Vasqu. in 1. 2. D. Thom. *disp. 182. cap. 5.*

11 Non est hic prætereundum, quod cum Sanctus Paulus invenisset Antiochiæ S. Petrum legalia observantem, cumquẽ eã de re acriter repræhendisset, ut patet ex epist. ad Galatas *cap. 2. vers. 11.* ibi, *in faciem ei restiti, quia repræbensibilis erat*; occasione hujus facti ingens orta est altercatio inter Sanctos Hieronymum, & Augustinum, ut habetur ex mutuis ipsorum epistolis. S. Hieronymus, quem nonnulli SS. Patres secuti sunt, putavit S. Petrum simulatè egisse, cumquẽ licitè mendacium officiosum dixisse, procurando sibi tacitè illam reprehensionem à D. Paulo secum connivente: E contra D. Augustinus cum aliis Sanctis Patribus sustinuit, S. Paulum seriò locutum fuisse, dum idem Apostolus *loco cit.* ait: *Quod autem scribo vobis, eccor*

coram

coram Deo, quia non mentior, super quæ verba dicit S. Augustin. Dent veniam, quæso, aliud sentientes: Ego magis credo santo Apostolo in suis, & pro suis litteris juranti, quàm cuilibet doctissimo de alienis litteris disputanti.

Reverà ex communi fetè sensu Patrum hujus concetrationis victoria stat à parte S. Augustini: Et extat S. Hieronymi retracto, nam lib. 1. *contrà Pelag. cap. 8.* apud Natalem Alexand. in *bis. primi Saculi, cap. 7.* inter alia testimonia ex Sacris Scripturis sumpta, quibus probat, Sanctos non caruisse peccatis, profert exemplum Sancti Petri à S. Paulo repræhensi.

- 22 Ex hucusquè latè deductis de hæc tertîa Idololatriæ specie, patet, quid sit respondendum ad alteram quæstionem in titulo hujus Subsectiõis propositam, scilicet an Idololatria externa inducat hæresis suspicionem?

Cum enim hujusmodi Idololatria, licet ficta, sit contrà fidei confessionem: nam est confessio alterius Dei, & consequenter continet negationem veri Dei, quia duo Dii simul esse non possunt, sine ullâ dubitatione est gravissimum peccatum, divino honori, ac Religioni valdè contrarium, quia continet perniciosum mendacium contrà Dei honorem, scilicet, quod sit alter Deus; adeoque est peccatum contrà confessionem fidei, ut inter alios firmat Pasqualig. *de sacrif. Missæ, tom. 1. quæst. 6. num. 13.* consequenter inducit aliquam hæresis suspicionem: Del Bene *de offic. Inquisit. par. 2. dub. 220. Sect. 1. in fine*

Salesles supra citatus *cap. 12. num. 31.* sic hujusmodi hæresis suspicionem inducit blasphemia hæreticalis, ut supra probatum est: necnon Idololatria ex affectu voluntatis in jis, qui Dæmonem idololatrant, ut infra dicturi sumus:

- 23 Advertit tamen Fagundez in *præcept. Decalogi, præcepto 1. lib. 1. cap. 33. num. 4.* ab Idololatriâ externâ abolvere posse quemlibet Confessarium; id quod firmat etiam, præter alios, Pistach. *de superfl. par. 1. cap. 7. num. 8.* sed intellige respectu fori interni, non autem externi, in quo, ut ait idem Pistach. cum talis Idololatria præsumatur ex errore in intellectu, subjacet pœnæ excommunicationis: contrarium tamen docet

Suarez *tom. 1. de relig. libr. 2. de superfl. cap. 6. num. 20. & duplici sequenti*, & tenet Leonard. Lessius *lib. 2. de justis. c. 43. dub. 2. num. 11.* & Sayrus in *Clavi Regia, lib. 4. cap. 4. num. 11.*

S E C T I O I I.

De Magis.

S U M M A R I U M.

- 1 Videtur, Magos non esse de hæresi suspectos, sed contrarium tenendum.
- 2 Quia inire pacta cum Dæmone, Hæreticale est.
- 3 Sicut Deus instituit Sacramenta tanquam signa, ad quorum positionem gratia produceretur, ita Dæmon incantationes Magicas, ut adoraretur.
- 4 Dæmon non allicitur cibis, sed signis. Exemplum hujus rei.
- 5 Qui per Magiam cogunt Dæmones ad sibi serviendum, paciscuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dæmones confringat. Et hujusmodi pactum facit Idololatriam.
- 6 Magi sunt de hæresi suspecti tanquam Idololatrae, ob pactum cum Dæmone ininitum.
- 7 Quid dicendum de Salomonis incantationibus. & num. 1. 8. & 9.
- 9 Magia est nomen Persicum denotans Sapientiam; sumptum pro facultate operandi mirabilia.

MAGI fortasè non suspecti de hæresi videri possunt: Cogunt enim Dæmonem ad sibi inserviendum, tanquam dignum (ajebat Paracelsus) ut, qui voluit contra Deum superbire, infra homines vilescat: Hinc Salomon, vir sapiens, instituit, teste Josepho *de Antiquitatibus, lib. 8.* incantationes, quibus obstricti Dæmones obediebant.

His non obstantibus dico, suspectos esse de hæresi eos omnes, inter quos sunt Magi, qui paciscuntur cum Dæmone: Francisc. de Magistr. in *Sylvæ Eccles. to. 2. lib. 2. cap. 5. num. 71.* Simanch. *de catholic. Instit. lib. 31. num. 8.* Martin. del Rio *lib. 5. Magic. sect. 15. S. Axio-*

ma primum, & S. dico sexto, Sylvester, verbo hæresis 2. q. 3. num. 5. Eymericus 2. p. direct. q. 43. Zerola 1. p. praxis, verbo casus; Torreblanca *Juris spirit. lib. 13. cap. 3. num. 21. Sels. decif. Aragon. vol. 4. decif. 456. num. 22. Hurtad. Refol. moral. tract. 5. cap. 4. Refol. 11 n. 57. Refol. 12. num. 100. Refol. 13. num. 120. & Refol. 24. per tot. ubi sugillat Campanellam, qui in lib. cui titulus est, *Atteismus Confutatus*, dicit, vehementissimè, & ardentissimè desiderasse Dæmonem colloqui, & sic sæpius ipsum invocasse, ut de rebus occultis ipsum edoceret, Del Bene de officio S. Inquisit. par. 2. dub. 227. num. 10. Farinacc. de hæresib. q. 181. num. 34. Etenim inire pacta cum Dæmone, hæreticale est, prout stabilivit in Extravag. Joannes XXII. incip. super illius Specula, quæ registratur in Director. Inquisit. p. 2. q. 43. num. 9. Intellige, si pacta sint expressa: Martin. del Rio *disquisit. Magic. lib. 5. sect. 15. num. 2. & Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. de Superst. num. 10. in fin.* ubi etiam addit, pactum tacitum ex se nullam inducere hæresis suspicionem, sed de hoc infrà: Quemadmodum igitur Deus instituens Sacramenta, quosdam modos determinavit, quibus pactus est; seu producit Sacramentorum effectus, ut inde homines agnoscerent Divinam virtutem in illis modis, sine quibus assequi non possent eisdem effectus; ita Dæmon, ut adoraretur tamquam Deus, instituit incantationes Magicas, quibusdam determinatis modis, prout doctissimus Lamez in Sac. Conc. Trid. perorans, dixerat, referente Eminentissimo Pallavicino; & prout firmat Del Ben. de offic. S. Inquisit. p. 2. dub. 227. sect. 1. num. 6. Non delectatur enim Dæmon his signis per se spectatis, sed quatenus per illa honoratur: Eusebius num. 5. de preparat. Evang. cap. 7. Cyprianus orat. de Idolorum vanitate, Merbes. in Summ. Christian. p. 1. 2. q. 27. pag. 118. col. 2. Hac superbi ductus, ausus est Christo Domino polliceri omnia Regna Mundi: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*, ut in his terminis ponderat Torreblanc. *Juris spirit. lib. 11. cap. 12. num. 8.* Ex quibus omnibus sit evidens, quod Dæmon allicitur, non ut creatura corporea cibis; sed ut*

Spiritus, signis, quemadmodum ex Sancto Augustino inquit Hurtad. *refol. moral. tract. 5. cap. 6. Refol. 25. n. 253.* Allicitur, inquam, hujusmodi signis, unde persuasit Calecurenribus, ut sibi sacra facerent, teste Ludovico Vartomanno, lib. 5. *Navigationum*, cap. 11. Item Mexicanis, ut idem præstarent, teste Acosta lib. 5. *rerum Amer. cap. 27.* Persuasit & Saxonibus, si credimus Georgio Fabricio lib. 1. *originum Saxoniarum*, & Hungaris, (juxta ea, quæ narrat Antonius Bonfinius *Hungar. lib. 12.*) ut eum coleret.

5 Qui igitur cogunt Dæmones ad sibi inserviendum per Magiam, paciscuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dæmones constringat ad Magis obtemperandum: Francisc. à Victoria in *suis Relectionibus*, Relect. 12. de arte Magicæ, num. 26. & tali pacto Dæmon ille superior exigit, quæ vero Deo debentur; alias non inservirent reliqui Dæmones, qui sunt superbissimi, & potius maluerunt carere beatitudine, quam parere Deo Creatori: Franciscus à Victor. *ibidem*, num. 20. *vers. item tertio*, Torreblanca *Juris spirit. lib. 11. cap. 12. nu. 16.* Simanch. *Catholic. Instit. tit. 63. rubr. de superstitionibus*, num. 11. ubi prout dicit, pactum cum Dæmone facere speciem Idololatricæ, id quod etiam advexit Ricc. in *prax. Aur. tom. 1. Refol. 433. vers. Damones*, & propterea Iudæi calumniantes Redemptorem nostrum, de eo dicebant *In Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia*.

6 Sunt ergo Magi, tamquam Dæmonis Idololatricæ, maximè de hæresi suspecti, mediante pacto, quod incunt cum ipso, ut ejus potestate sibi collatâ, aliquod parent, quod sit suprâ naturæ vires, non tamen ipsius Dæmonis naturales vires excedat, quemadmodum definieas Magiam, ait Abelly in *Medull. Theol. par. 2. de primo Decalogi precepto*, sect. 1. §. 5. Idcirco ipsis imponitur abjuratio, quavis sint Judæi, teste Eminētissimo Albic. in *Responstone ad Fr. Paulum*, pag. 145. Sunt etiam suspecti, cō quia præsumptio adaptatur ei, quod sæpè contingere solet; verum, ut observat Tolet. lib. 4. cap. 24. Magi ferè semper conjuncta est hæresis, ut agnoverunt in Simone Mago D. Clemens Roman.

man. lib. 7. *Apog. conf.* In Carpocrate, Menandro, Marco Enfrati, Ophitis, Senophianis Ireneus lib. 2. cap. 21. Euseb. lib. 2. *bisf. Eccles. cap. 20.* Epiph. *heres. 25.* In Prisciliano Severus Sulpitius lib. 2. *bisf.* Hieronym. in *epist. ad Cresipbon.* & in Mahometto Zonara, tom. 3. Adde, quod Magus plerumque putat, Dæmones posse patrare miracula, vel aliquid citrà permissionem Divinam propriâ virtute facere: Del Bene *de offic. S. Inquisit. par. 2. d. dubit. 227. sect. 1. num. 12.* Certissimè enim tenendum est, ut ait S. Augustinus lib. 18. de *Crost. cap. 18.* solum Deum posse omnia facere, quæ voluerit; nec Dæmones aliquid operari secundam naturæ suæ potentiam, nisi Deus permiserit, quod etiam innuit Bordon. in *Trib. S. Inquisit. cap. 16. num. 1.*

7. Quò verò ad Salomonem respondetur, vel esse attribuendas ejus Magicas incantationes gratiæ, & virtuti Divinæ, prout credit D. Thomas, si tunc temporis erat Salomon Deo gratus, & dilectus: Ipsi namque obediunt Dæmones, undè potuerunt incantationes aliquam virtutem habere, ex eo quod ab ipso Salomone fuerunt institutæ: siquidem Deus ob merita, & operationes Sanctorum concurrens specialiter eorumdem actibus: Ita exorcismi in Ecclesiâ, licet omnes sint ordinati ad eundem effectum, nihilominus ob merita Exorcizantis possunt magis operari. Quinimò, cum Dæmon sit illa Bestia, de qua Psalmista ait: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei*, non semel Deus Dæmones subjecit Sanctorum suorum imperio coactivo, sic Sancta Cunegunda coniux S. Henrici Imperatoris condemnavit Dæmonem, tamquam mancipium, ad inserviendum fabricæ Templi Bambergensis; proindeque decerebat lapides prægrandes: sic Theodorus Sedunen. Dæmone usus est, veluti vilissimo jumento, ad portandam campanam, quam ei dono dederat
8. Leo Summus Pontifex: Si verò, ut prosequitur S. Doctor, non erat Salomon Deo dilectus, de illis incantationibus dicendum est, quemadmodum de aliis Magicis: Franc. à Victoria *loco cit. num. 27. vers. ad secundum respondet*, Jo: Pineda *de rebus Salomonis*, & Tor-

reblanca *Juris spirit. lib. 10. cap. 7.* ubi latè contrà hanc Salomonis Magiam, præcipuè sub num. 23.

9. Potest etiam dici, Salomonem naturaliter egisse, cum etiam homines non Sancti, abique Dæmonis ope, possint naturaliter producere effectus mirabiles, adeò ut dari queat Magia naturalis, de qua Arist. lib. de *admirad. audit.* Marfil. Ficin. lib. 4. *Theolog. Platonis, cap. 2.* Fracastor. de *Sympath.* Jul. Syrenus lib. 9. de *Fato*, Benedictus Perer. de *Magiâ*, & Del Bene *loco cit. sect. 1. à num. 1.* ejusque regulas tradit Cardanus de *varietate rerum*; quare illud nomen, quod Persicum est, ac sapientiam notat, à principio receptum fuit pro arte, & facultate efficiendi, & patrandi opera mirabilia: non solum extrà solitum rerum cursum: sed suprâ hominum opinionem, & captum, ut docet idem à Victoria in *Relectionibus, Relect. 12. de arte magica, num. 7.* præter Torreblancam *Juris spirit. lib. 10. in Prolegom.* Undè ea hominis industria, quæ per Geometrica, Arithmetica, aut Astronomica, principia res magnæ, ac penè incredibiles efficiuntur, ad Magiam, scilicet artificiosam, refertur. Ad hanc spectant Archimedis specula, quibus in Syracusarum obsidione hostium classem combussit; Archytæ lignea columba volans; Leonis Imperatoris aviculæ cantantes; Boëthii serpentes ænei sibilantes: Huc etiam referri possunt admiranda illa, quæ à funambulis, & circulatoribus, immania pondera fronte ferentibus; flammæ vomentibus; liquefacto plumbo manus innoxie lavantibus, aliaque hujusmodi facientibus, celebrantur.

Sed modò videamus de illis, qui Magiam supernaturalem exercent, quinam scilicet sint de hærci suspecti, & quia, qui virtute supernaturali divinâ operantur, minimè sunt suspecti, ut ergò discernantur isti ab illis, in quibus Dæmon operatur, considerari debet, qualisnam sit finis Magorum, potestas, & modus in prodigiis exhibendis.

SUBSECTIO I.

*Quisnam sis finis eorum, qui Magiam
exercent.*

SUMMARIVM.

- 1 *Magia supernaturalis, vel est à Deo,
vel à Damone. Exempla prima in
Pſyllis, & aliis.*
- 2 *Gratiae gratis datae conceduntur à Deo
infidelibus, & improbis etiam, &
cur?*
Idem dicendum est de dono Prophetiae.
- 3 *Qualis sit finis Magiae supernaturalis
à Damone? & num. 1.*
- 2 *Exempla illusionum Magorum.*
- 5 *Magorum opera plerumque sunt praestigi-
a ad ostentationem.*
- 6 *Magi operari possunt ad bonum finem.*
- 7 *Exempla Magiae supernaturalis Dæ-
monis.*
- 8 *Mareus Aurelius Imperator an hostes
proſtigaverit praestigiis magiae, vel
potius precibus Christianorum Mili-
tum.*

1 **E**X superius dictis patet, Magiā supernaturalem esse, vel à Deo, vel à Damone: de fine illius Magiae, quæ est à Deo, cum ipse intendat semper bonum, minimè est ambigendum, quod non sit in communem nostrorum utilitatem: Francisc. à Victoria in suis *Relectionibus*, *Relect. 12. de Arte Magica*, num. 11. *vers. nec iterum valet.*

Deo igitur tribuenda illa facultas, quæ præstabant Pſylli, venandi scilicet Serpentes, de quibus testatur Plutarchus, ubi ait, quod Cato trajiciens exercitum in Africam, secum pſyllos adduxit contra serpentum vim, & perniciem: Eamdem vim dicunt habere Marſos in Italiâ. Nec obstat, quod ipsi essent Gentiles, quia non implicat, Deum voluisse misericordiam suam impartiri hominibus per tales viros, qualescunque essent: Gratiae enim gratis datæ dantur propter bonum commune: De hac re Azor. *Moral. tom. 1. lib. 8. cap. 25. qu. 2.* Torrecblanca *Juris Spirit. lib. 1. cap. 11. a. num. 11. & lib. 12. cap. 23. num. 8. & 10.* Thom. Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 28. §. 1. n. 287.*

Medina *lib. 2. de rectâ in Deum fide*, cap. 7. Thom. Vvoldef. in *opere Sacram. tom. 1. tit. 24. cap. 168. nu. 1.* Raphael de la Torre *tom. 2. de vitiis opposit. Relig. qu. 90. art. 2. disp. 8. num. 8.* Perez in *Lauren Salamant. eertam. 1. dub. 1. cap. 1. a. num. 32. & certam. 4. dub. 1. cap. 3.* Toletus *super Ioann. cap. 3. Annos. 2.* Maldonat. in *Matth. e. 7. Malvendan. de Anti-Christo*, lib. 6. Cap. 1. & lib. 7. cap. 15. Vignerius *Inſt. Theolog. de virtute Dei*, cap. 10. Sotus in *4. sentent. dist. 42. quest. 2. art. 23.* Solorzan. *de jure Indor. lib. 2. cap. 3. num. 54.* Acosta *de procur. Ind. salut. lib. 2. cap. 10.* Zerol. in *praxi Episcopi*, verbo *miraculum*, n. 3. Rutil. Benzoni *de anno Jubilei*, lib. 6. cap. 24. Camill. Borell. *de præstant. Reg. Cast. cap. 55.* Annæus Robertus *lib. 1. rer. judic. cap. 5.* Imò hujusmodi gratiæ, ut magis recognoscantur à Deo, tribuuntur quandoquæ per tales viros, quorum Sanctitati tribui non possint: Idem Francisc. à Viç. *ibidem*, num. 16. *vers. ad solutionem secundæ argumenti*: De his gratiis gratis datis discutendum est, sicut de dono Prophetiæ, quod Deus Sybillis Gentilibus contulit.

Potest etiam dici, quod Deus hujusmodi gratias impartitus sit hominibus etiam improbis, in honorem alicujus virtutis, quam exemplariter exercebant: Undè D. Thomas non dubitat, eam Virginem Vestalem, de quâ loquitur Valerius Maximus, quæ aquam de Tyberi sumptam portavit in Cribro, absq; effusione ipsius aquæ, virtute Divinâ egisse in commendationem suæ castitatis: Idem Francisc. à Victoria, *loco cit. num. 19. vers. ad quartum respondet.*

- 3 Si verò sermo sit de Magiâ supernaturali, quæ est à Damone, finis eorum, qui ipsam exercent, est propria ostentatio, excitando spectantes in suorum admirationem: Tolet. *lib. 4. cap. 16.* Del Bene *de Officio S. Inqu. par. 2. dub. 227. num. 9.* Hinc hominibus credulis plerumque illudunt Magi, simulantes se operari miracula, quæ reverà talia non sunt: Fabulam enim existimat Francisc. à Victoria *ubi supra*, num. 1. *vers. & videtur*, Socios Diomedis in aves conversos, quæ loogo tempore post circumcâ Templum Diomedis volaverint: Fabulam
- 4

bulam, Socios Ulyssis à Citce mutatos in bestias, & apud Arcades quodam stagno ab ipsis trajecto, conversos in Lupos; Fabulas existimat, Medeam, Jalonem Socerum à Seneçute ad Juventutem revocasse, & ipsam junctis Draconibus volasse; ac solis mensam in Æthiopia fuisse, quam Apollonius ut videret, venit eam in Regionem, in quâ Epulæ singulis diebus ponebantur sinè humanâ ope; Fabulæ similiter existimandæ sunt Prothei methamorphoses, de quibus Diod. Sic. lib. 2. bibl. & quod herbis homines transformarentur in Lupos, quamvis de hoc nobis testimonium perhibeat Virg. Eclog.

His ego sapè Lupum fieri, & se condere sylvis.

Marim vidi ———

legendus D. August. lib. 18. de Civit. Dei, cap. 18. qui asseveranter ait, hujusmodi esse præstigia, quibus, ut se admira- biles ostentent Magi, illudunt credulis, Tholosan. Synthagm. lib. 34. cap. 16. & Pistach. de superfl. par. 1. cap. 24. num. 26. & num. 28.

6 Possunt ad bonum quoquæ finem Magi operari, ut scilicet jucunda quædam exhibeant, vel morbis medcantur: Franc. à Victor. in dictâ Relect. 12. de Arte Magica, num. 11. vers. nec iterum
7 valet: Undè ferunt, Empedoclem corpus Mulieris absque spiritus, & cibi vfu quâ triginta diebus conservasse, & veluti exanimem vitæ restituisse: Hefych. Miles. in lib. de Philosophis: legimus quoquæ apud sacras litteras 1. Regum 28. de Pythionissâ, quæ suscitavit Samuelem; de quâ te Pistach. de superfl. part. 1. cap. 24. à num. 18. Scribit etiam Gregorius Turronensis lib. 8. his- tor. Franc. cap. 33. Parisiorum Urbem præservatam fuisse antiquis, ne ibi incendium prævaleret, ne serpens, ne- glis appareret; at cum cuniculi pontis emundarentur, ut Cænum, quo repleti fuerant, auferetur, Serpentem, Glicem- que æneum repertos fuisse, quibus abla- tis, & Glicæ extrâ numerum ibidem, 8 & Serpentes apparuisse. Sic Marcum Aurelium Imperatorem Magi præstigiis Marcomannos, Quadas, Sarmatasquæ insigni profigasse prælio, referunt Dio in Marc. Aurel. Claudian., & alij apud

Henr. Spond. Ad Annum Christi 176. n. 1. qui tamen omnes impudenter men- titi sunt: Etenim testantur communiter Historici Christiani, Romanos tunc Barbaros præfatos insigni clade affectis- se, non Magicâ arte, sed pijs precibus ad Deum porrectis per legionem mili- tum Christianorum Armenorum, Meli- tenorum, prout describit relatus Spon- danus. Pariter Romanos per Magiam Victoriâ sibi adversus eoldem Marco- mannos comparasse, testatur Vopiscus in Aureliano; quia verò hanc attem in Ju- liano apostatâ amentiam appellavit Ælius Spartianus Historicus, licet Et- hincus, idè in hac parte quidquâm- deferre Vopisco, auctori Gentili, sum- mum esset dedecus in scriptore Catho- lico.

SUBSECTIO II.

Quanam sit Magorum potestas.

S U M M A R I U M.

- 1 Arduum est assignare, quanam sit Ma-
gorum potestas.
- 2 Magi possunt turbare Elementa.
- 3 Reprobatur Seneca eum aliis negans po-
tatem Magorum in elementa.
- 4 Communiter Theologi, & Jurisperiti
agnoscunt in Damone potestatem ad
turbanda Elementa.
- 5 Ratio naturalis potestatis Damonis in
Elementa.
- 6 Exempla propbuna, & Sacra ad propo-
situm.
- 7 Magos ventos sopire posse, dicitur.
- 8 Magi exercent suam potestatem in
Elementum Terra.
- 9 Magorum potestas in ignem.
- 10 Quid possint Dæmones per Magos
operari circa corpora hominum.
- 11 Quid possint Magi operari circa sani-
tatem corporum.
- 12 An Dæmon possit saminam in Marem
convertere.
- 13 Nequis Dæmon in saminam Marem
convertere quiddid finxerint Poë-
ta.
- 14 An Magorum potestas valeat revocare
Animas ad corpora?
- 15 Marcellus Ficinus vigore pacti initi
cum

eum Mirbaële Mercati, ei apparet post mortem.

16 Magorum potestas extenditur in ipsos quoque Demones.

17 Præstigia esse plerumque ea, quæ Magi operantur, docet D. Augustinus.

18 Quæ excedunt potestatem Damonis, si fiant à Magis, non sunt vera, sed tantum apparentia.

19 Demones ad illudendum hominibus alterans sensus interiores;

20 Aerem medium;

21 Item corpus phantasticum format;

22 Similiter humores alterat, & agit.

23 De Serpentibus Magorum Pharaonis.

24 Daemon sicut operatur in phantasmam, ita in cæteras animi potencias, nimirum memoriam, intellectum.

25 Daemon quandoque scientias docet: Exempla hujus.

26 Quomodo Daemon agat in Voluntatem hominis?

27 Daemon nequit producere actiones immanentes hominis.

An possit animalia producere? ibi.

28 Operationes Damonis in cadaveribus non sunt Vitales.

29 Prodigiosa histeria capitis, à corpore recis, loquentis.

30 Daemon nequit vivos homines occidere.

31 Histeria Sylvestri Secundi Pape à Demone occisi, falsa convincitur.

32 Daemon nec honores, nec Divitias elargitur hominibus.

33 Daemon nequit educere Animas ab inferno, vel à Purgatorio.

34 Daemon nequit imprimere formas in rebus naturalibus.

35 Daemon nequit immutare figuram hominis in figuram brutorum.

36 An converso Sensu in juvenem sit Damoni impossibilis? & num. 37.

38 Daemon per magos nequit Judicibus nocere, neque justitiam ladere, exemplis hystoricis in contrarium minimè assentis, & nu. 39. 40. & 41.

42 Demones præstigia sunt in iis, quæ facere nequit; & plerumque etiam id evenit in iis, quæ potest facere.

43 Saga an verè, & realiter transferantur de loco ad locum, vel tantum imaginariè.

1 **P**OTESTAS Magorum, sive intelligatur de illis, qui virtute Divinæ sive de illis, qui arte Dæmonis operantur, arduum est assignare, quænam sit: Nam si agunt operante Deo, quicquid placet Omnipotenti, possunt & ipsi; si verò agunt operante Dæmone, maxima patrare possunt, eò quia in ipso maxima videatur esse potestas. Testantur enim passim Doctores, quod Magi possunt tam in Elementa, quam in hominum corpora, & in res spirituales agere.

2 Quò ad elementa, ipsa turbare valent, ut habetur ex Job. cap. 1. ex jure Pontificio in c. nec mirum 26. quæst. 5. & ex jure Casareo, in l. multi C. de Malef. & Matrem. Idipsum testantur Torreblanca juris spirit. lib. 3. cap. 4. Candid. Brognol. in Alexicon. p. 2. disp. 2. cap. 1. sect. 1. Art. 1. per totum, Del Ben. de Offic. Sacr. Inquis. par. 2. dubit. 227. sect. 3. n. 6. & Apulejus lib. 1. de Asino aureo, loquens de Cauponâ Reginâ Sagarum, & lib. 2. de Pamphilo: Malè igitur Seneca

(quem tamen ejus Concivis Torreblanca aliquo modo tueri nititur in lib. 4. juris spirit. cap. 4. sect. 1. num. 9.) malè, inquam, Seneca lib. 4. Natur. qq. ait: Illud incredibile Cleonis fuisse publicè propositos καλαζοῦντας, speculatores futura grandinis. Hi cum signum dedissent, adesse jam grandinem, quid expectas, ut homines ad penulas disturrerent, aut ad flores? Imò prò se quisque aliis agnè imolabat, alius pullum: protinus ille nubes aliò declinabant, cum aliquid gustassent sanguinis. Hoc rides? Accipe, quod rideas magis: si quis nec agnum, pullumvè habebat, quod sine damno fieri poterat, manus sibi adscribebat, & nè tu avidas, aut crudeles existimes nubes, digitum suum benè acuto graphio pungebat, & hoc sanguine litabas: Nec minùs ab hujus agello grande se auvertebat, quàm ab illo, in quo majoribus hostiis exorata erat. Rationem hujus rei quidam quarunt. Alteri, ut homines sapientissimos decet, negant posse fieri, ut cum grandine aliquis paciscatur, & tempestates munusculis redimat, quamvis munerà & Deos vincant. Alteri suspicari, ajunt, esse in ipso sanguine vim quamdam potentem, averteunda nubes, ac repellenda. Sed quo-

quomodo in tam exiguo Sanguine posse
esse vis tanta, ut in altum penetret, &
illam sentiant nubes? Quanto expedi-
tius erat dicere, mendacium, & Fabu-
la est: At Cleone indicia reddebant in-
illos, quibus delegata erat cura provi-
denda tempestatibus, quod negligentia eo-
rum vinea vapulascent, aut segetes proci-
dissent; Et apud nos in duodecim tabulis
cavetur, ne quis alienos Fructus excan-
tasit. Rudis adhuc antiquitas credebatur,
attrahi imbres cantibus, & repelli, quo-
rum nihil posse fieri, tam palam est, ut
hujus rei causâ nullius Philosopheri secula
intranda sit. In hunc errorem incide-
rant Uricus Molitor Dial. Austriaci, &
Burchard. lib. 19. decretal. tit. de arte
magic. vers. credidisti umquam, fortasse
minus rectè percipientes illud decre-
tum Concilii Bracarenfis, Prisciliani
opinionem proscribens. Hic enim vo-
lebat, Dæmones tonitrua, & fulgura,
& tempestates propriâ auctoritate face-
re, etiam non permittere Deo, & ob
id in eo Concilio damnatur.

- 4 Rectè ergo supradictam potestatem
communiter agnoscunt in Dæmone tam
Jurisperiti, & Canonistæ, ut Baldus,
Salycet, & Godifred apud Torreblan-
cam juris spirit. lib. 4. cap. 4. sect. 1. num.
32. Petr. Mathæus lib. 7. decretal. tit. de
malef. cap. fin. Tholosan in syntagm. juris
lib. 34. cap. 11. & 12. Simanch. de casbol.
instituit. tit. 63. Paul. Grilland. de sortileg.
quæst. 6. Nicol. Remig. lib. 1. demonol. cap.
25. & 29. Menoch. de Arbitrar. lib. 2.
cas. 388. Farinac. de heresi. quæst. 187. nu.
31. Sels. decis. 456. nu. 13. & seqq. & alii,
quàm Theologi, ut præter D. Augusti-
num, D. Isidorum, & D. Thomam,
Cajet. in sentent. 2. diff. 7. & 8. Toledo
in summ. lib. 4. cap. 15. Castro de barei. lib.
1. cap. 16. & lib. 2. c. 15. Sperenger. in
mall. par. 2. qu. 2. cap. 7. & 15. Martin. del
Rio lib. 2. Magic. quæst. 11. Bulenger. de
mag. lib. 2. cap. 42. Majol. tom. 2. canicul.
colloq. 2. Del Bene de Offic. S. Inqu. par. 2.
dub. 227. sect. 3. num. 6. & alii.

- 5 Idipsum comprobatur ratio, nam cum
grandines, ut ait Torreblanca ubi supra,
nimbi, fulgura, fulmina, & reliqua
Meteorologica ab exalationibus, & va-
poribus ex terrâ, & aquâ solis calore
elevatis, in aeris regione fiant, nihil
vetat, quin ex eisdem de causis Dæmo-

nes possint ea excitare, vel alicubi exci-
tata motu locali impellere. Adde ex-
perientiam: Siquidem non semel Magi
de factis Elementa turbaverunt: Cum
enim aliquando Romani Siti labora-
rent, Arnuphius Ægyptius subito fecit,
ut ingentes nubes obscuræ existerent,
quæ pluviam ingentem cum tonitruis,
& fulgoribus effunderent, ut ex Svida
in verb. Arnuphius; ac simile prodigium
alibi peractum à quodam Mago fuisse,
scribit Dio Cass. lib. 56. hist. unde Ovid.
de Magâ quâdam.

Quum voluit, toto glomerantur nubila
Cælo:

Quum voluit, puro fulget in Orbe dies.
Sanguine, si qua fides, stillantia sidera,
vidi;

Purpureus luna sanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas vivam volitare per
umbras,

Suspicio, & plumâ Corpus anile tegi.

- 6 Sic dum Ferdinandus Neapolitano-
rum Rex Mafcos arcis obsidione. præ-
mebat, & defectu aquarum propè ad
deditionem compulerat, obsessi Magi
câ arte itâ effecerunt, ut prorumperet
nimbus pluvia, quâ frustaretur spes Re-
gis potiundi Oppidi in tantâ aquarum
penuriâ collocata, prout evenit, si cre-
dimus Joviano Pontano lib. 5. Belli
Neap. (Vide, si lubet, quid narret de
Indis Galpar Steillius in epist. Peruviani
1590. & 1591.)

Imò ex his, quæ passus est Iob, quæ-
quæ narrantur in Sacrà Scripturâ, & ad
stabilitandam hanc veritatem conside-
rantur à Bordon. in Tribunal. S. Inquisi-
tion. cap. 16. num. 34. infertur, minimè
esse ambigendum de hujusmodi pote-
state in Dæmone.

Docent etiam, fatidicis carminibus
Magos à Cælo deducere lunam, ut ait
Virgil. 8. Eoid. cui congruit, quod ce-
cinit etiam Ovid. in Epist. Hypsipiles ad
Iasonem; & proinde solent Magi ap-
pellare stellas, ac Cælum suis nomini-
bus, itaut eis obediant, quemadmo-
dum firmat Del Bene loco cit. sect. 2. n. 3.

- 7 Nec hic sistitur Magorum potestas
in Elementa; nam potuisse ventos sopi-
re, innuit Svidas, memorans de quâ-
dam Corinthi familiâ, quæ ventos so-
piebat; & de Empedocle Mago, qui
cum Etesia itâ vehementer spirarent,
& fru-

& fruges læderent, iussit Asinos exco-
rari, & vires fieri, eosquæ in promon-
toriis extendi, ut ventos exciperent,
ex quo dictus est ventorum prohibitor,
ut ex Timæi historiis dicit Laetius
de vit. Philos. lib. 5. Cui congruit, quod
narrat Olaus Magnus de Finnis, &
Lapponibus, eos scilicet olim Mercato-
ribus ventos venales exhibuisse, tres no-
dos Magicâ arte sacratos solventes,
quorum primo soluto, placidos ventos;
secundo, vehementiores; tertio, vehe-
mentissimos provocabant: Hæc omnia
miranda complexa est saga illa, quæ
apud Petronium Arbitrum sic gloria-
tur.

*Quicquid in Orbe vides, paret tibi Florida
Tellus;*

*Cum volo, siccatis arefcit languida succis;
Cum volo, fundat aquas scopulus, atque
arridasaxo;*

*Indigenas jacularantur aquas tibi pontus
inerteis.*

*Submisit fluctus, zaphyriquæ sacentia po-
nunt*

*Antè meos sua strabipedes: tibi flumina
parent;*

*Hiercanaquæ Tigres, & iussuflare dracones;
Quid leviora loquor? luna descendit
imago,*

*Carminibus deducta meis: crepidusquæ su-
renteis.*

*Flectere Phæbus equos revoluto cogitur
Orbe:*

*Tantum dicta valent, Taurorum flamma
quiescit*

*Virginis extincta Sacris, Phæbeaque
Circe*

Carminibus magicis Socios mutavit Ulysses.

Testatur quoquæ Lilius Gyrard. *Syn-
theg. 17. de Idolis gentium*, fuisse quod-
dam Sacerdotes gentiles, qui grandin-
es, cum instarent, speculabantur, ac
ipsas agni, pulliquæ sacrificio auverte-
bant; & si agnus, vel pullus defuisset,
digitum ferreo stylo feriebant, inde ef-
fuso sanguine litabant, id, quod ridet
Seneca à nobis suprà relatus. De simi-
libus superstitionibus adversum grandin-
es, extat dispositio Caroli Magni,
in Constit. capitular. Aquifgrani habitis,
artic. 8.

3 Nec solum in elementa Aeris, &
Aquæ exercetur eorum potestas, sed &
in illud Terræ, si ullam fidem meretur
Vates ille, qui dixit:

Atque satas aliâ vidi traducere messes.

Quod innuit etiam Tibullus *Eclóg.
8. l. 1.*

Cantus vicinis fruges traducit ab agris.

Et Nementianus Buccolicorum Scrip-
tor *Eclóg. 4.*

*Cantavis, quod Luna times, quo rumpitur
anguis,*

*Quo currunt Scopuli, migrant Sata, vel-
litur arbor.*

Narrant ex Plin. *in lib. 17. cap. 25.* Lef-
lib. 2. cap. 44. num. 14. & Bordon. *in*

Tribunal. S. Inquisit. cap. 16. num. 35.

universum quoddam Olivetum viam,
publicam transgressum, atque ipsa præ-
dia ex loco in contrarias Sedes profe-
cta, quod mirum non est, cum Dæmo-
nes moveantur localiter; nec pondus
eorû vires excedat, prout advertit Bor-
don. *ibid.* De re hac Francisc. à Victor.

*in Relectionibus, Relect. 12. de arte Ma-
gicâ, num. 33. & Torreblanc. Juris spirit.*

lib. 4. cap. 2. sect. 1. qui etiam in lib. 3.

cap. 4. num. 33. subiungit, non posse

Dæmones de loco ad locum movere,
integrum elementum; aliâs vel dareretur
vacuum, vel crederetur in Dæmones
potestas creandi nova corpora, quibus
replenda essent intermedia: Utrumquæ
aburdum. Tandem conflare possunt
ignem, teste Athenæo, *lib. 1. dipnos.*

cap. 14. de Xenophonte, qui ignem
sponte suâ nasci faciebat, ac ex mediâ
regione aeris flammâs effundere: Fran-
cisc. à Victor. *in Relectionibus, d. relect.*

12. *de Arte Magicâ. n. 19. versatè ad ver-
sitate, & versic. ad quintum dictum, To-
reblanc. d. lib. 3. cap. 3. sic Zoro ister ex*

stellis scintillas eliciebat; sic Thesfala
cantu eripiebat lunare jubar, teste Ho-
ratio *in epod. od. 5.*

*Qua sydera excantata voce Thesfala,
Lunamque celo diripit.*

Possunt etiam impedire ignis aCtivi-
tatem, quare Simon Magus, ut narrat,
igne circumdatus, minimè urebatur;
quod & evenit Dianæ castabulis Sacer-
dotissis, teste Strabone *lib. 5.* & Hirpi-
bus in Phaliscis, ut præter Strabonem
*lib. 12. dicit Plinius lib. 7. cap. 2. Hujus-
modi plura videri possunt penès Can-
didum Brognol. in Alexicon. p. 2. disp. 2.*

cap. 1. sect. 2. art. 1.

10 Quo ad hominum corpora operari
possunt Magi, cum ea mutant in alias
for-

formas per ea, quæ tradunt Del Rio, *disquisit. Magic. lib. 2. g. 18.* & Candid. Brognol. in *Alexicon. par. 2. disp. 2. cap. 2. sect. 3. art. 1.* usque ad *art. 10.* Habemus enim apud Lutiprand. *lib. 1. de reb. per Europam gestis*, quod Bajanus Filius Simeonis Regis Bulgarorum usque adeo didicit Magiam, ut ex homine Lupus, & quæcumque alia, prout vellet, fieri posset fera; addit Tritemmius in *Chron. Monast. Hirsugamensis*. quod se inviolabilem præbebat. (Vide, si vis, Del Bene de *offic. S. Inq. par. 2. dub. 227. sect. 3. num. 20.*)

Idem dicitur de Simone Mago apud Nicæphorum, & aliàs, omnifaria scilicet in conviviis simulacra exhibuisse; Draconis etiam induisse: Imò narrat Tritemmius *loco cit. Anno Domini 876.* Zedechiam nomine, Medicum Imperatoris Ludovici, Magiæ peritum, devorasse hominem, pedes, manus, ac caput præscindendo, & sanguinem fluentem offendendo in Pelvi, postea reviviscentem ostentasse: De hujusmodi transformationibus dicam infra.

Et tanta est Magorum potestas super corporibus nostris, ut nedum ipsis per innumera maleficia noceant, quod suo loco patebit, verum etiam sanitatem restituere quandoque videantur.

- 11 Porro Dæmonem posse sanitatem restituere, persuadet hæc ratio, quia cum Dæmon perfecte calleat artem Medicinæ, potest applicare activa passivis, & ope medicamentorum naturalium morbos curare, Deo vel permittente, vel non impediante, sive ob hominum delicta, sive ob alios suæ impercrutabilis providentiæ fines: Unde non mirum, Carminibus Ulysses, teste Homero, profluvium sanguinis cohibuisse: Imò ait ex Strabone *lib. 15. Geograph.* Anneus Robert. *Rerum Judicat. cap. 5. lib. 1.* per Indiam circumvagari Incantatores, qui medentur omnibus morbis; & solum hanc ferè apud illos esse Medicinam: Referunt quoque Historici, Vespasianum Cæsarem unum, & alterum cæcum sanasse, quemadmodum Xiphil. scribit ex Dione in *Vespasiano*: Cui non multum ab simile narrat Aelius Spartianus de Adriano Cæsare, nempe natum cæcum ad eum ex Pannoniâ adductum,

oculos recepiisse. Cæterum cum juxta tritum Naturalium adagium, à privatione ad habitum non detur regressus, consimiles Sanationes nullâ Medicinæ arte contingere possunt, quapropter superius enarratæ, vel sunt Historico-rum Ethnicorum fabulæ, vel fuere Angelorum malorum illusiones.

- 12 Potest etiam Dæmonis ope sexus mutari, ut viderur sentire Del Rio *loco cit. quest. 22. pag. 155. litt. B.* si intelligatur de conversione feminæ in Marem: Naturaliter enim hoc quandoque evenit ex superveniente calore, quemadmodum testantur Hipocrates *lib. 6. Epidem. p. 8.* Plin. *lib. 7. cap. 4.* quem citat A. Gellius *lib. 9. noct. cap. 4.* Jovian. Pontan. in *hist. Neapolis.* Coccius Sabellic. *lib. 9. exempl. dial. 1. p. Menoch. in suis stromatibus.* Torreblanc. *Juris spirit. lib. 3. cap. 11.* & alii, quos cum multis hujusmodi trasformationis casibus refert Isaac Cardosus in *sua Philosophiâ liberâ, lib. 6. quest. 14.* Quidquid autem naturæ viribus non repugnat, eò minus excedit spheram Dæmoniæ potestatis: Contrarium ramen gratis sentit idem Torreblanc. *loc. cit. num. 9.* Eò magis fugillandus, quia admittit feminam in aliud non differre à Masculo, nisi in quantum hic genitalia foras emittit; semina verò intus retinet; Et addit in discepto feminæ ventre repositos esse testiculos, seu vasos feminarios, ac uterum in eâ proportionem, quod virile membrum; admittit quoque non semel naturaliter contigisse, ut feminæ versæ sint in Mares.

- 13 Si verò intelligatur de Maris conversione in feminam, hanc cecinere poetæ Virgil. 6. *Æneid.* de Ceneo.

Et juvenis quondam, nunc semina Ceneus:

Rursus & in veterem fato revoluta figura.

Et Ovid. 11. *metamor.* de Tyrcia:

Deque viro factus, mirabile, semina; septem

Egerat autumnos —

Et Auson. in *Epigram.* *lib. 1.*

Nolo tamen veteris documenta accrescere fama

Ecce ego sum factus semina de puero.

Verum naturaliter impossibile judicamus, virum in feminam verti: adeoque nec Dæmonis arte id posse fieri, quod sequi-

sequitur Del Rio *disqu. magic. lib. 2. q. 22*. Riold. de *Hermasprod. 13*. Mazzel. de *Anolog. lib. 10*. non solum, quod natura semper ab imperfectiori ad perfectius progreditur, & faciat de possibilibus semper quod melius est: sed etiam quia si aliqua membrorum transmutatio fieri posset, ea à calore proculdubio fieret, non à frigore: At verò calor impellit, diffundit, dilatat; non verò cogit, aut retrahit, quare nunquam vi caloris membra, quæ foris propendunt, intrò remeabunt: Rectè in hoc Torreblanc. *loco cit. num. 31*. subjungit, quod mares mutare non possunt sexum, sed mores, effeminatque molliciem induere.

- 14 Quò ad res spirituales extenditur Magorum potestas: Revocant enim animas ad Corpora, quibus jam segregatæ crant, ut de Pythonissâ testantur sacræ paginæ; & de Simone summo Magiæ artifice jactant, quod apud Phoram, Ephesi Oppidum, præfente Ioanne Evangelista, tres mortuos suscitasse: Franciscâ Victor. in *Relethomibus, Releth. 12. de Arte Magica, vers. ad confirmationem*: Quod mirum videri nequit, nam animæ, Deo non impediende, naturali suâ vi ad vivos redire, eisque apparere potest; eò quia valeat se conficere de loco ad locum, ut ait Torreblanc. *juris spirit. lib. 1. cap. 3*. loquens juxta verè Philosophiæ principia: De hac re D. Thom. p. 1. q. 52 & ibi Valent. *qu. 3. punct. 3*. & Molin. *art. 1*. Imò vi ipsius patet inter homines, ut qui prius decesserit, appareat, hoc contigisse, & contingere docet Ananias *lib. 3. de nat. De-*
- 15 *mon. & narrat Baron. tom. 3. Anno 412*. de Michaelæ Mercato Seniore, quod cum inter discerendum cum Marsilio Ficino, eorum progressu longior fuisset disputatio, eam ad calcem perductam tali clausurunt corollario, ut junctâ simul dexterâ, pacti fuerint, quod quis eorum ex hac vitâ prior decederet (si liceret) alterum de alterius vitæ statu redderet certiorum: Quibus inter se conventis, ambo jurati ab invicem discesserunt. Interim lapsò haud brevi temporis spatio evenit, ut cum summo mane idem Michael Senior in Philosophicis speculationibus vigilaret, ex inopinato strepitu velociter currens equi, ejusdemque ad Ostium Domus cursum

sistens audiret, voceque simul Marsilij clamantis. O Michael, à Michael: vera, vera sunt illa: Ad vocem amici Michael admiratus, assurgens, senestramque aperiens, quem audierat, vidit post terga ad cursum iterum actò equo candido: Candidatû prosecutus est, cum voce Marsiliû, Marsiliû invocans: Prosecutus & oculis, sed ab eis evanuit. Sic ipse stupore affectus, quid de Marsilio esset, sollicitus perquirendum curavit: (degebat ille Florentiæ, vbi diem clausit extremum) invenitque eundem illâ ipsâ horâ defunctum, quâ eo modo auditus, & visus est tibi: Quantò facilius poterit Dæmon id præstare, quod nec viribus naturæ, nec hominum conventioni repugnat? Quid tamen reverà sentiendum sit, dicam infra.

- 16 Sed ne omitamus, quod magis admirationem augeat, extenditur eorum potestas in ipsos Dæmones: Eòque enim pervenit Dæmonis ambitio, quæ admodum ait Clemens *lib. 8. recognit. 18*. ut cum verbo Dei fugerunt Dæmones, irâ Satanæ verbo ipsis imperetur à Magis, quibus proinde obediunt; undè habemus apud August. *de Civit. Dei lib. 10. cap. 9*. Porphyrium se vidisse, quod quidam Chaldeus abjurans, spirituales potentias precibus alligavit: Narrant quoque, Magos tenere in annulo, quem gerunt, alligatos Dæmones, qui licet ibi non sint semper; Imò nunquam ipsi rebus corporeis alligentur: Simanch. *de Catbol. instit. tit. 63. à num. 29*. Peña. ad Emeric. in *Direct. Inquisit. p. 2. quest. 43. summ. 68*. Martin. del Rio *lib. 2. Magic. disqu. qu. 30. sect. 1*. Picus Mirandulanus *lib. 7. Prænot. cap. 4. Azot. p. 1. Mora l. lib. 9. cap. 36. qu. 2*. Bulenger. *de Magia. lib. 1. cap. 25*. Torreblanc. *juris spirit. lib. 1. cap. 13. à num. 26*. ubi ait, hæreticum esse, si alserat, quod substantiæ spirituales à corporeis rebus pati possint: Pistacch. *de superst. p. 1. cap. 15. num. 4*. & Ricci in *Prax. Aur. to. 1. Resol. 433*. Quotiescumque tamen ab annuli possessore vocantur, veniunt statim, cum non indigeant tempore ad redeundum, ubicumque sint: Franciscâ Victor. *loco cit. num. 31*. & in adeò angusto loco adesse possunt, cum sint quantitatis expertes: Bordon. in *Tribunal. S. Inquis. cap. 16. nu. 20. & 22*. (Vide, si vis, Hieronym. in Hi-

in Hilarione, ubi Dæmon queritur, se laminâ constrictum teneri; D. August. de Divinat. Dæmon. cap. 7. & Eusebium lib. 5. de preparat. cap. 6.

Cum ergo tanta sit eorum potestas, qui utuntur Dæmonis ope, videri potest penitius non introsipientibus, quod per ipsos omnia perpererentur, quæ quoque sunt divinâ virtute, & proinde, quod non adsit ullum discrimen, quoad invicem distinguantur.

- 17 Sed observandum, plerumque præstigia elsc, ut superius innuimus, quæ hoc improbum Magorum genus operatur. Audiamus D. Augustin. de Civit. Dei, lib. 18. cap. 18. Si dixerimus, ea non esse credenda, non desunt etiam nunc, qui ejusmodi quadam, vel certissima audisse, vel etiam expertos asseverent; Nam & nos, cum essemus in Italiâ, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi stabularias Mulieres imbutas his malis artibus in Casto dare solere dicebant, quibus vellent, seu possent, viatoribus, undè in jumenta illico verterentur, & necessaria quæque portarent; postquam perfunctâ operâ, ad se redirent; nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem, humanamque servari, sicut Apulejus libris, quos titulo Asini Aurei appellat, sibi ipsi accidisse, ut accepto veneno, humano animo permanent, asinus fieret, aut judicavit, aut finxit. Firmissime tamen credendum est, Omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, siue vindicando, siue præstando; nec Dæmones operari secundum naturam suam potentiam, quia & ipsa Angelica Creatura est, licet sit proprio vitio maligna, nisi quod ille permiserit, cujus judicia occulta sunt multa, injusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de quolibet factis ista vertitur quæstio, sed specie tenuis, quæ à Deo sunt creata, commutant, ut videantur esse, quæ non sunt. Non itaque solum animum, sed nec corpus quidem ullâ ratione crediderim, Dæmonum arte, vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse converti: sed phantasticum hominis, quod etiam cogitando, siue somnians per rerum innumerabilia genera variantur; & cum corpus non sit, corporum tamen similes mirâ celeritate formas capis, sopitis, aut oppressis corporeis homi-

nis sensibus, ad aliorum sensum, nescio quo ineffabili modo, figura corpora posse perducî; ita ut corpora ipsa hominum alicubi jaceant viventia quidem, sed multò gravius, atque vehementius, quàm somno suis sensibus obscuratis: Phantasticum autem illud, veluti corporatum, in alicujus animalis effigie sensibus apparet alienis, talisque etiam sibi homo esse videatur sicut talis sibi videri potest in somniis & portare onera, quæ onera si vera sunt corpora, portantur à Dæmonibus, partim vera onerum corpora, partim jumentorum falsa cernentibus.

- 18 Ex quibus infertur primò, quod quæ excedunt potestatem Dæmonis, si fiant à Magis, qui ipsius ope utuntur, non, elsc vera, sed tantummodò apparentia, ut sunt ea, quæ patrari à Circularioribus, & Jocularioribus videmus, & eò majori admiratione, quò magis præstant agilitate hominibus Dæmones: Tholosan. Synthegm. lib. 34. cap. 21. num. 5. & tantò perfectius operantur Dæmones, quanto subtilius, & præter omnem artem applicare possunt causas ad hujusmodi operationes: latè rem hanc tractant Molina in D. Thom. par. 1. qu. 111. art. 4. Guil. Parisien. de Univerſo, part. fin. cap. 22. Martin. del Rio lib. 2. Magic. disqu. qu. 8. Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 11. Jo. Salisberien. de Nugis Curia, lib. 2. & Torreblanc. juris spirit. lib. 4. cap. 3. Quò sit, cum ex omnibus artibus semper perseveret aliquod opus, ut Statuæ, & Imagines insignium Pictorum, & Sculptorum; Egregia ædificia peritorum Architectorum: Magicæ artis nulla imago, nullus annulus, nullum pignus, aut vestigium habeatur: Francisc. à Victoria ubi supra, num. 2. vers. sed quia. Nil enim est à parte rei, sed ita apparet esse, quia Dæmon peritissimus præstigiator illudic suâ in agendo celeritate: Adde quod Dæmones sæpe sæpius movent interiores spiritus, ubi sunt species, & taliter offerunt sensui interiori, quod volunt, ut videantur res revera esse præsentis. Non ita intelligendum, quod Dæmon novâ specie imaginationem, seu phantasiam immutare possit. Hoc quidem nequit, ut sentit communis Theologorum sententia cum D. Thoma p. 1. quæst. 111. art. 3. & ob id non potest efficere, ut qui à

- nativitate numquàm vidit, rectè de rerum Colocibus imaginetur. (Vide Jo: Mader. de virt. Theol. tract. 10. cap. 8. dub. 7.)
- 20 Similiter ad illudendum hominibus Dæmon alterat aerem medium, vel ipsum organum, ut docent Molina in citatâ q. 111. art. 4. Valent. disp. 4. qu. 2. Remig. lib. 1. Demonol. cap. 11. Martin. del Rio lib. 2. Magic. disp. q. 24. Raphael de la Torre tom. 2. de vitiis opposit. Relig. q. 95. Item corpus phantasticum format, & illud oculis obijcit, vel chymeram componit: Quandoque etiam in corpore notiones, ac affectiones concitat, undè phantasia tristetur, vel
- 21 è contrâ. Similiter humores agitat, ac vapores addit, ita ut, quales ipse vult, imaginationes homo retrahet, eaque se videre, & audire judicet, quæ reverà nec oculis, nec auribus unquàm hauserit: August. lib. de curâ pro mortuis, cap. 12. Majol. coll. 9. 3. Moura de incant. sect. 2. cap. 3. num. 4. 13. & 18. Angelel. in sent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 5. Molina in D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3. Torreblanc. juris spirit. lib. 3. cap. 6. num. 8. Bordon. in Tribunal. S. Inquisit. cap. 16. num. 26.
- 22 Non erant igitur serpentes, quos Pharaonis Magi produxerunt, juxrà gloss. Rabani Exod. 7. nec illa Samuelem vera fuit, sed aliquod Phantasma, & illusio imaginaria, Diaboli machinationibus facta, proût probabiliter tenet August. ad Simplicianum.
- 23 Quomodo autem Dæmon in phantasia operatur, ita & in cæteris animi potentias: hinc concupiscibilis, & irascibilis facultatis organa turbat quotidie, ita ut oriantur variarum visionum cogitationes: Del Rio dysquis. Magic. lib. 2. q. 24. hinc memoriam juvat, ejus organum adaptando; ac eandem modis contrariis debilitat: Naturaliter enim ipsa adjuvatur per quasdam portiones, ut videre est penes Francisc. Sanctium Brocen. lib. de artificiosa memoriâ, & Torreblanc. juris spirit. lib. 3. cap. 5. & naturaliter, venientibus annis, deperditur, prout evcnit Koplero, Conci-vis mci Claramontii antagonistæ, qui senex effectus non percipiebat ea, quæ juvenis subtiliter edocuit in lib. Harmonie. & de hoc plura scripsit Bapr. Codronch. lib. 3. de morbis venef. cap. 6. & Andrea Cæsalpin. lib. de investig. Dæmon. cap. 10. Hinc per commodiores organi dispositiones intellectum subtiliorem reddit, & è contra: Del Rio loco cit. Nam licet non possit in nostrum intellectum immediate agere, potest tamen mediis phantasmatis, ut docent D. Thom. par. 1. q. 111. art. 2. Vasquez. p. 1. disput. 245. cap. 2. num. 10. & ad 1. 2. q. 19. art. 2. disp. 27. cap. 2. & Torreblanca jur. spirit. lib. 3. cap. 5. num. 23. Imò quandoque & artes, & scientias docet: Scientia enim nostræ dependet ab intellectu agente (quem illustrare potest Dæmon) sicut à primo principio, juxrà D. Thom. apud Torreblancam ubi suprà, num. 25. Verum est, quod Dæmon omni conatu procurat homines, non ad scientias, sed ad errores provocare: tametsi ipse præter Socratem, & alios, Aristotelem etiam Philosophum reddiderit, teste Torreblanca jur. spirit. ubi suprà, num. 31. In voluntate verò restrictior est Dæmonis potestas, nec ab eo cogitur voluntas humana, ut docent præcipuè Medina, de reſſi in Deum fide, lib. 2. Castro lib. 1. de justis hæres. punis. & alii penes Torreblancam juris spirit. loco cit. num. 48. Movetur tamen ea voluntas à Dæmone vel objecto tãquam odibili, scû amabili exterius posito; vel excitatis imaginariis visionibus; ac passionibus inflammatis. Vide quid dicarur de B. Angela de Fulgineo in ejus vitâ, cap. 19.
- 24 Si autem quod ad cætera quærat, quænam sit potentia Dæmonis, dicimus, quod non adeò se extendit, ut tribuere valeat actionem immanentem, seu principium agendi; quapropter non valet nec mulcam suscitare: Del Rio, dysquis. Magic. lib. 2. q. 29. pag. 239. litt. B. col. 1. Non infior tamen, posse à Dæmone ea produci animalia, quæ sunt ex putri, non per creationem, sed per applicationem efficientium, ut pluribus relatis ait Torreblanca juris spiritualis, lib. 4. cap. 5. num. 46. Hoc tamen tenendum est, nec Animalia ista, postquàm semel vitam amiserint, vi Dæmonis posse reviviscere: Sotus in sent. 4. dist. 43. quæst. 1. art. 3. Suarez in D. Thomam, p. 3. quæst. 53. sect. 2. Torreblanca loco cit. num. 62. & propterea sortilegium hæreticale putat Farinac. de hæres. qu. 185. num. 5.

num. 5. petere à Dæmone mortui resurrectionem. Quæ verò narrantur à Platone lib. 10. de Rep. à Plin. lib. 7. cap. 52. ab Apulejo in Miletis, lib. 1. à Philostrato de vita Apollon. à D. Clemente in Itinerario, ab Egisippo lib. 3. de excid. Hierof. cap. 2. & à Plutar. de Anima, lib. 6. cap. 7. vel falsa sunt, vel illusiones: Etenim, ut cecinit Remigius lib. 2. Periocha 1.

*'Agitat pigram vita sub Imagine molem:
Organicus Dæmon; moresque imitatur
agendo,*

Spirant, quos olim præse natura ferebat.

28 Idcirco Bordon. in Tribun. cap. 16. num. 32. advertit, operationes, quæ sunt à cadaveribus, seu corporibus, quibus unitur Dæmon, non esse vitales. Imò loquutio canuum, & alia hujusmodi sunt à Magis per illusionem, vel quia ipsemet Dæmon emittit in his animalibus, ut etiam in cadaveribus humanis, sonum articulatæ vocis similitudinem habentem: Abulens. in Exod. cap. 7. q. 15. quem sequitur Torreblanca ubi supra, lib. 1. cap. 7. num. 20. Sicut & Asina Balaam intelligitur fuisse loquuta, Angelo bono operante: Idem à Viñor. in Relectionibus, Relect. 12. de Arte Magiæ, num. 19. vers. ad secundum, Del Rio Disquis. Magic. lib. 2. q. 29. pag. 145. col. 1. à litt. B. Grilland. de Sortileg. q. 7. num. 25. & ante illos, D. Thom. de miracul. q. 5. Deus enim tantummodò valet veras loquutiones subjectis incapacibus infundere, prout

29 evenisset testatur Antonius Bonfinius. Ipsum audiamus: Anno circiter tertio post cladem ad Nicopolim, Sigismundo imperante, à Turcis acceptam, cum multi in eum campum descenderent, emissam inter ossa subinde vocem audierunt, Jesu Christi Salvatoris, & Mariæ Virginis nomina intonantem; loquaxquæ inter cadavera, caput invertum, quod ubi homines sibi adesse novit: Quid tam, inquit, stupidi hic statis Viri? Christianus ego sum, in-expiatus, inconfessus in hoc bello occubui: Maria Mater me æterni supplicii reum, esse non patitur; hic me adhuc lingua compotem servavit, ut delicta fateri, & animam sacris Apostolicis lustrare queam: proinde Sacerdotem, qui confessionem exaudiat, & me expiatum reddat, accersite quaeso. Rogatus, cur tantum à Virgine beneficium promeruisse, respondit,

sibi peculiarem in eam fuisse in vitâ devotionem, & septena ejus festa quotannis reverentissimè celebrasse, religiosissimè jejuniis pane dumtaxat, & aqua decorasse. Quare accersito à page proximo Sacerdote confessionem ritè transiegit, & impetratæ erratorum omnium remissione, accipitque novissimâ lustratione, repensè conticuit, perpetuòquæ quievit.

30 Nec solum non potest Dæmon facere, ut vivant mortui; sed nec etiâ, ut vivi moriantur, cum vita, & mors sit in manu Domini, & summâ providentiâ: Quippè Dæmon odio inexplicabili itâ flagrat in quemvis nostrum, ut inexplicabili quoquæ desiderio flagret nos interficiendi, etiâ corporaliter: Moura de incant. sect. 2. cap. 1. num. 5. Testor (sunt verba Clem. Rom. libr. 2. Recogn.) Cælum, & Terram, inquit Petrus, quod si quantum cupit inimicus deservire, permitteretur etiam à Deo, alim omnes homines deperissent. Quo fit, ut nec sciat divinare quâ horâ Deus velit, nos mori: 31 tem obire, ut suo loco patebit: Quare vide, quàm falsa sit historia Sylvestri secundi, prout etiam talem comprobatur Genebr. in Chronolog. tom. 2. lib. 4. anno Christi 1003. addens, eum errorem ex eo ortum habuisse, quod pauci in Occidente Philosophicæ, & Mathematicæ operam dabant, ob id, qui his studiis vacabat, ab imperito vulgo de Magiâ suspectum existimari: imò, dicam cum Bellarmino lib. 4. de Romano Pontif. cap. 13. controvers. tom. 1. cum Moura de incant. sect. 2. cap. 2. num. 15. cum Torreblanca Juris spirit. lib. 4. cap. 4. sect. 5. numer. 68; & cum Del Rio lib. 2. disq. q. 12. §. 9. non crediderim, Deum unquam permitturum, ut Sedes Apostolica Magico Sessore contaminaretur: Quin nec alios honores, & dignitates elargitur Dæmon, nisi per delusionem, exhibens urendis pro scepro, palum; pro coronâ, rogem: Majol. tom. 2. camicul. colloq. 3. sic neminem ditat, & hoc magnâ Dei providentiâ, nam si tot milia hominum dæmoniis superstitionibus implicantur, quorum nullum ditavit, sed omnes in maximas misérias perduxit si eos divites faceret, quis ejus laqueos evaderet? Torreblanca ubi supra, lib. 4. sect. 9. Lessius lib. 2. c. 44. dub. 3. num. 20. & Pissacchius de superstit. p. 1. cap. 24. num. 31.

- 33 Nec extenditur potestas Dæmonis, ut animam in Inferno, vel Purgatorio existentem educat foras, & tantò minus, si in Cælo existat. D. Thom. in cap. 4. q. 117. artic. 4. ad 2. Guil. Paris. p. ult. de Universo, cap. 24. & Alphons. Mendosa quodlibet. Scholast. quest. 5. Ex illis enim carceribus exire nequeunt animæ, nisi ex speciali Dei mandato; quare non est, cur credamus (ut verbis Francisci à Victoria loco cit. num. 17.) hanc licentiam à Deo habere, maximè cum legamus historiam de Divite illo Luc. 16. qui nec ad fratres liberandos permissus est redire ad mortales; & quamvis aliquandò speciali gratiâ Deus annuit, ut exirent è Purgatorio animæ, hoc permisit ad petenda suffragia. Hinc est, quod Dæmon non potest hominem mortuum suscitare.

Reprehendit ergò Cirvelus libr. 3. de superstit. cap. 1. illos, qui paciscuntur invicem, ut is, qui prior morietur vivo appareat, eiquè suum certiorer statum; Ipsa enim Sancta Lurgardis, prout habetur in ejus vitâ, lib. 2. timebat in hujusmodi apparitionibus, aliud quoddam fignentum adduci: Vide Pistacchium de superstit. part. 1. cap. 10. num. 24.

- 34 Similiter non se extendit, ut formas, & qualitates immediatè imprimere valeat in rebus naturalibus; hæcquè est sententia communis DD. omnium 2. dist. 7. apud Magistr. Sent. aliàs crearet, nam ex nihilo produceret: Siquidem Dæmon nihil habet in se, quod materiâ constet: Item, si posset ex aliquo materiali formas infundere, sed immediatè, non applicando scilicet activa passivis, ei subiecta esset natura, quam Deus nec Angelis subiecit, ut bene ait idem Francisc. à Viâ. in Relectionibus, Relect. 12. de Arte Magici, num. 35. Fatendum tamen est, quod cum Dæmon optimè cognoscat naturas, virtutes, & efficacias omnium rerum naturalium; cumque possit transmutare corpora localiter, & transferre per multa terrarum spatia, teste August. 3. de Trinit. consequenter eas celerius, & intimius applicare valeat, quàm homines: undè, ut ait Sanctus Thomas de potentiâ, q. 2. d. 3. sicut ars imitatur naturam, imò, teste Philo-

sopho 2. Physic. Quædam potest facere, ars, quæ non potest natura: Ita Dæmon multa facere potest, quæ sint præter solitum cursum naturæ, & præter omnem artem, & humanum ingenium: Thol. Syntagm. lib. 34. cap. 21. num. 5.

- 35 Hac tamen non obstante virtute, quia organizatio est dispositio requisita ad animam rationalem, nec poterit Dæmon figuram hominis immutare in figuram Brutorum, manente rationali animâ, ut S. Thomas dicit de potentiâ, quest. 16. art. 9. usquè ad secundum, quæ sententia fulcitur tam auctoritate Theologorum, scilicet Annan. de natur. Dæmon. lib. 4. Bartholom. Spine de Strigibus cap. 8. Martin. del Rio Magic. disp. lib. 2. cap. 15. Bulenger. de Magiâ, lib. 2. cap. 29. & aliorum; quàm auctoritate Jurisperitorum, scilicet Deciani lib. 5. crimin. cap. 17. Farinaccii de hæresi, q. 181. n. 18. Imò hæc veritas definita est in Concilio Ancyrano in c. Episcopi 25. q. 5. (Vide quoque D. Augustinum de Civit. Dei, cap. 18.) Quare illæ transformationes, de quibus Spondan. in Homer. Odyss. lib. 10. Binsfeld. de confes. malefic. concl. 3. Remig. libr. 2. de Demonol. cap. 5. Ananias libr. 4. de nat. Dæmon. fol. 80. & Petrus Tyrreus lib. 2. de appar. spirit. à cap. 15. usque ad cap. 24. vel fuerunt mera præstigia, vel fabulæ, sicut dictum est de sociis Ulyssis.

- 36 Conversio verò Senis in Juvenè non videtur Dæmoni impossibilis, cum hæc virtus non consistat, nisi in restauratione humidi radicalis: Torreblanc. Juris spirit. lib. 3. cap. 12. num. 219. nec implicat, posse Dæmonem restituere juvenem, id quod operatus est Succus; eo enim potato (ut cecinit Ovid. 7. metam.)

--- Barba, Comaque,

Canitie postâ, nigrum rapere colorem;
Pulsa fugit Macies, abeunt palorque, susque;

Additæquè cava suppleunt corpora ruga,

Membræque luxuriant: Aeson miratur,
& olim

Ante quaterdenos hanc se reminiscitur annos.

Vide, si lubet, P. Gasparem Schottum in Thaumaturgo Physico, p. 4. libr. 5. Syntagm. 3. cap. 1. Imò in Orbe novo quædam Insula reperitur, Bonica nomine, in

in qua fons scaturit, cujus aqua senectutem cum juventute commutat, ut præter Cardanū, narrat Jo: Langius *epist.* 79. Similis virtutis *Luceyan* fontem esse, meminit in Peru Petrus Cieza *p. 2. bistor. Peruan. cap. 41.* Ejusdem virtutis reperiuntur plantæ nomine *Mirabolanos*, ut ex Marfilio Ficino, testatur Torreblanca *Juris spirit. lib. 3. cap. 12. num. 20.* ac multæ aliæ res naturales, ut tradunt Marfilius Ficin. *de vitâ cælit. comparan. Cardan. de vitâ longâ. c. 2. & 3.* Frâcisc. Mendoza in *viridar. Sacrae, & prophane erudit. lib. 4. probl. 17.* Addit Torreblanca *ibid. n. 13.* naturam non esse reputandam lævam novercæ cum hominibus, ut ipsi denegasse existimemus, quod quibusdam brutis concessit. Nonne Aquilæ senectutem deponunt, & ivventam induunt? Nonne idem præstant serpentes? latè Candid. Brognol. in *Alex. p. 2. disput. 2. cap. 2. sect. 3. art. 4. §. 2.*

37 At cum Deus posuerit terminum, quem præterire non possumus; cumquæ, quidquid dicant Auctores superius recensiti, nulla dectur herba, seu fructus, vel arbor, qui hunc effectum gignere possit: Siquidem non ignorabat Adam virgulta, quibus ipse nomina imposuerat; si autem inter ea virgulta adfuisset aliqua herba, quæ potuisset juventutem tribuere, quare ipsi Adam clausisset Deus januam Paradisi, in quo reperiebatur Arbor tantæ virtutis, qui postea perierit, ipso Paradiso propter generale diluvium percunte, juxta P. Perer. in *Genes.?* & cum nullus ex illis, qui usque adhuc Dæmonis ope uti sunt, sibi ætatem renovaverit, consequens est, quod negemus reperiri hujusmodi potestatem in Dæmone, licet contrariū tueantur Dei Rio *disquis. Magic. lib. 2. q. 23.* P. Gaspar Schottus, & Torreblanca. *ubi supra.*

38 Postremò non se extendit potestas Dæmonis, quemadmodum ego existimo, ut per Magos Judici nocere possit, seu Justitiæ; Hocquæ non ex eo, quia ipse careat potestate; sed ex eo, quia Deus non permittit: Quamvis enim Plin. *lib. 29. cap. 3.* narret, quod Druidæ soliti erant Magicâ quadam solertiâ ad decipiendum apertè, ovum quoddam certis cæremoniis; certâ lunâ; solemni ritu singulis annis capere, cui magnam

vim; occultos effectus; varias rerum causas tribuebant, nempe ad victorias litium, & ob id Romanum Equitem jussu Claudii Cæsaris interfectum fuisse, quod deprehensus fuit in lite, quam exercebat, ovum secum detulisse in judicio.

39 Quamvis scribat Gaguinus in *visâ Philippi Hutrini*, Uxorem Euguetranî cujusdam Quæstoris Gallici, qui expulaverat Errarium Galliæ, cum de Mariti carcere conclusi liberationem desperaret, ad Magiam se convertisse, Pauloro quodam malefico, & Claudia muliere ad id facinus opem ferentibus; atquæ cæca quædam simulacra ad Regis, & Caroli Valesientis formam Dæmoniacâ arte consecisse, quæ languentium speciem præferrent, ad quorum similitudinem, nisi mala fors prodita fuisset, Rex, & ipse Carolus conficiendi macie sensum erant.

40 Quamvis Leopoldo Duci Austriæ promiserit Fridericus, se ope dæmonis fratrem captum è carcere incolumem, adducturum, teste Trithemio in *Chronolog. Hifaug.* Imò Apollonium Thyaneum è carcere se eripuisse, narrat Philostrat. in *ejus vitâ.*

41 Tandem, quamvis habeamus apud Greg. Turron. *lib. 6. bist. Franc. cap. 15.* quod Mumulus Præfectus Regis Chilperici Magus, & incantator suspensus, quod occidisset Filium Regis, sæpè tortus, & dissentus eam ob rem, nihil mali, ut ipse ajebat, sensit: Quare nonnulli gestare schedulas incognitis notis, & quandoque, vt, innuit Christoph. Crusius *de Indicijs delict. par. 2. cap. 32. num. 32.* sanguine conscriptas solent, quibus tortura substineri possit, quemadmodum notat Ambrosin. in *prax. lib. 4. cap. 7. num. 4.* & proinde ipsi abradendos esse pilos, dicit Binsfeldius in *tit. C. de Malef. & Mathem.* & hujusmodi schedulas auferendas, monet idem Ambrosin. *ubi supra, conclus. 15. in fin.* Attamen alseveranter dico, quod cum omnis potestas sit à Deo, Diabolum non posse ex se sine Dei permissione lædere ludicem, vel Justitiâ; nec ut lædar, permittere Deum: Nam ei non placet scelcrum impunitas. Adde, quod ipse dæmon cupit unâ cum hominum scelestissimorum

nam morte; animas quoque lucrari, prout ponderat Torreblanc. *jur. spirit. lib. 4. cap. 4. sect. 3.* Idcirco, quando etiam demoni permillum esset servare eum, id nunquam prestatet.

42 Porro in his omnibus, quæ Dæmoni impossibilia sunt, si fiant, vel non fiant, nisi divinâ virtute, vel sunt mera præstigia. Sed in illis quoque, quæ non excedunt spheram activitatis Dæmoniacæ, plerumque non sunt vera, ut potest facta à Principe mendacii, maxime si contribuant ad utilitatem hominum, quos ipse tanto odio prosequitur. Quâvis enim sit medicus peritissimus: attamen non ignoramus, à Magis curatos, qui videbantur assequuti fuisse sanitatem, eam minimè recuperasse, ut testatur Xiphil. ex Dio Cass. in *Adriano Cesare*: Unde Isaias *cap. 53. num. 5.* de Deo loquens: *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*: Vide, si vis, Barrad. *tom. 2. lib. 2. cap. 5.* Del Rio *lib. 1. Magic. disq. lib. 1. c. 3. quæst. 4.* Majol. *tom. 2. Canticul. colloq. 3.* & Torreblanc. *Juris spirit. lib. 4. cap. 4. sect. 8.* & quò ad alias res, quæ fieri poterant à Dæmone, narrat Cælius Rodigin. Passetem quemdam inter Magicæ vanitatis sectatores, primâ nocte concussisse refertissimum repente convium hominibus discubituris præmonstrare: mox, ubi discubuisse evanuisse omnia:

43 Inferitur secundò, quamvis sagæ corporaliter transferantur de loco ad locum, & ad Conventus nocturnos cum alijs; id, quod docent Patres Orthodoxi D. Augustinus *lib. 2. doct. Christi. cap. 20. et de Civit. Dei lib. 2. c. 23.* D. Gregor. *lib. 1. Dialog. cap. 4. & lib. 2. in Job. cap. 9.* & D. Epiphani. *lib. 1. contra hæreses, cap. 30.* Probant Theologi D. Thom. *2. 2. q. 92. & 93.* Cresperus de odio Satan. *discurs. 2. & 15. lib. 1.* Bart. Spina. *lib. de strigibus c. 5. & in Apologiâ contra Pontin. Sayr. in clavi Regiâ, lib. 4. cap. 6. à num. 13.* Martin. del Rio *disq. Mag. lib. 2. qu. 16. Less. de just. lib. 2. cap. 44. de Magiâ dubit. 3. num. 15.* Majol. *Canticul. tom. 2. colloq. 3.* Jo. Filescac. de Magiâ idolatr. *S. 3.* Bordoloco *superius cit. n. 35.* Del Bene de offe. *S. Ingu. dub. 227. sect. 3. num. 16.* & confirmant Jurisperiti Simanch. de *casbol. insitut. tit. 37. à num. 6.*

Damhouder. in *praxi cap. 66. à n. 134.* Joann. Grassi. *conf. de strigib. Berbasin. de artibus magic. propos. 9.* Farinac. de *hæresib. q. 181. n. 47.* Torreblanc. *juris spirit. lib. 4. c. 3.* His omnibus adde Pesiâ. in *Direct. con. m. 68.* Abulensem in *c. 4. Matb. q. 47.* & alios, quos citant Pistach. de *Superst. cap. 24. n. 13.* & Ant. Eleobar *vol. 4. theol. moralis, lib. 28. cap. 30. sect. 2. Probl. 115.* Quia tamen sæpè sæpius transferuntur, non corporaliter, sed per illusiones in imagine, & phantasiâ, prout etiam habetur ex *cap. Episcopi 26. qu. 5.* & quemadmodum testatur Del Ben. *loco cit. sect. 3. num. 8.* & Ahulens. ob experimentum, nam, cum muliercula una ex illarum numero, coram eo unxisset se vnguento, statim corruit sine sensu; ita ut titione pedem illius combusserit Abulensis, nec excitata est: sed post spatium temporis, cum ad se rediisset, narrabat mirabilia; Inferitur (inquam) earum attestationem, quod aliæ fuissent in his ludis, seu conventibus, non esse attendendam, nec inquirendam: Farinac. de *hæresib. quæst. 185. n. 153. vers. quamvis, & qu. 37. num. 6.* Fermosin. ad *cap. Eccles. S. Maria, 10. de Constit. qu. 59. nu. 15.* Gastald. de *potest. Angel. to. 2. dist. 4. q. 1. art. 7. num. 21.*

SUBSECTIO III.

De eorundem Magorum modo in operando.

S U M M A R I U M.

- 1 Attendendus est modus operandi Magorum ad dignoscendum, an divinâ, vel potius Dæmoniacâ vi operentur.
- 2 Dæmon tribus modis operatur, scilicet per actionem mediâtâ, per actionem immediatam; & per delusionem. Hi modi explicantur ibi.
- 3 Dæmon simplices decipit Sanctitatis specie.
- 4 Dæmonis impudentia in abusu Sacramentorû, etiam Sacratissima Eucharistia.
- 5 De gestatione Eucharistia per Devotionem.
- 6 Abusus Sacrificii Missæ ad Magiam, est sortilegium hæreticale contra Farinac. & alios.

- 7 *Incantans hostiam non consecratam est de heresi suspectus.*
- 8 *Demon cur non abutatur in incantationibus Penitentiae, & extremae unctionis sacramento?*
- 9 *Demon quomodo abutatur Sacramento Ordinis in Neocromanticiis?*
- 10 *Demon cum Magis abutitur Sacramento Matrimonii, agendo Incubum, & succubum.*
Ubi an Demon incubus possit generare?
- 11 *Demonis calliditas in Magia exercitio, & regula ad ipsam detegendam.*

Modus in primis spectandus est, quo Magi operantur, ut an à Caelo, vel potius à Dæmone sit virtus, appareat: Ex ijs, quæ suprà stabilivimus, liquet, Dæmonem tribus modis operari, scilicet per actionem mediatam, movendo localiter: per actionem immediatam, applicando activa passivis; & per delusionem, mutando, vel obiectum, vel aërem medium, vel ipsum organum. Primo modo Dæmon non solum se ipsum, sed etiam quæcumque corpora summâ velocitate transfert de vno loco ad alium: Torreblanca *Juris spirit. lib. 4. cap. 2. sect. 1.* Secundo modo plurima, quæ nec natura fecisset, patrantur ad ipso Dæmone: D. August. *lib. 3. de Trinit. cap. 7. & de natura Dæmon. cap. 3.* D. Thom. *par. 1. qu. 114. art. 4.* Binsfeld. *in confess. malef. concl. 4. par. 2.* Torreblanca. *juris spirit. loco cit. sect. 2.* Tercio modo sæpè numero operatur Dæmon, sive quia ipse pergeffit homines deludere, & est pater mendacii: Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 61. num. 1275. & alibi;* sive quia nec motus localis, nec supradictæ applicatio juvare possint: Nec hic sistitur Dæmonis calliditas, nam cum ipse propter superbiam sibi divina arrogare præsumat, simplices decipit sanctitatis specie, ut bene advertit, inter alios, Lessius apud Hurtad. *ubi suprà, Resol. 43. n. 535.* Idcirco ferè omnia Divina Sacramenta adhibent Magi: In initio enim professionis sectæ diabolicæ iterum se baptizant in nomine Beelzebub: Grilland. *lib. 2. de Sortil. qu. 3. & 6. & 10. n. 3. & Torreblanca. juris spirit. lib. 11. cap. 13. num. 21.* quemadmodum & confirmantur, quod patebit ex infrà dicendis.

4 *Ulteriùs progreditur Dæmonis impudentia, usque scilicet ad Sanctissimam Eucharistiam: Audi Penam. 2. p. director. qu. 43. ex articulis Parisien. Quod verba sancta, & Orationes quædam devotæ, & jejunia, & balneationes, & continentia Corporalis in pueris, & aliis, & Missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ sunt præ exercendo hujusmodi artes, excusent eos à malo, & non potius accusent. Error: Nam per talia Sacra res, imò ipse Deus in Eucharistiâ Dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat Dæmon, vel quia vult in hoc honorari similis Altissimo; vel ad fraudes suas occultandas; vel ut simplices faciliùs, & damnabiliùs perdat. Quo fit, ut incantationes læpæ fiant cum abusu hujus Sacramenti inveniunt, scilicet per hostiam consecratam, ipsam gestando adversus ius armorum, vel pestem: Quamvis enim, si quis simplicitate ductus, eam gestaret per devotionem, non esset suspectus de heresi (licet illum reputaret excommunicatum Pistachius de superfl. par. 1. cap. 28. num. 5.) & idcirco tantò magis potuisset Maria Scotorum Regina, Sacram Eucharistiam penès se retinere, dum erat in carceribus, ut si ad Martyrium raperetur, ut factum fuit, posset se illâ præmunire, attentâ dispensatione Sedis Apostolicæ: Vasquez in. 3. disp. 119. cap. 1. num. 18. Card. de Lug. de Sacram. disp. 19. sect. 1. n. 25. & Hurrad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 63. §. 2. n. 1488.* (Vide tamen P. Avverlam de Sacram. qu. 10. sect. 3. in fin. vers. non enim) Imò priscis Ecclesiæ temporibus Christi-fideles Eucharistiam ad Collum appensam gestare consueverant, ut testatur Cardinal. Baron. anno 57. num. 171 & idem Hurtad. *ubi suprà, à num. 1493.* Attamen in incantationibus ipsam gestare, inducit maximam hæresis suspensionem: Imò non tollitur hujusmodi suspicio, quoties incantationes fiant per hostiam non consecratam, eò quia super illâ celebrata fuit Missa à Sacerdote ignorante, illam hostiam tunc adesse: Ordinatur namque Sacrificium Missæ ad Sortilegium, licet mediatè, quæpropter, quod Deo offertur, Dæmon sibi usurpat; & incantator credit idem Sacrificium habere vim ad Magicum opus*

operandum: Scaccia de *Judic. lib. 1. c. 12. num. 34.* Galtald. de *potest. Angel. tom. 2. disp. 6. qu. 6. artic. 1.* Franciscus de Magistris in *Sylva Ecclesiastica, tom. 2. lib. 2. cap. 5. num. 74.* Soula in *apborism. Inquisit. lib. 1. cap. 56. n. 11.* Moura de *Incan. sect. 3. cap. 5. num. 29.* Bordon. in *Tribun. cap. 18. num. 30.* Carena *par. 2. de Sortil. tit. 12. § 5. num. 37. & § 8. num. 53. & 54.* quos sequitur Pistachius de *Superstit. part. 1. cap. 22. num. 23.*

6 Quare sugillandi sunt Oldrad. *conf. 110.* Locat. in *Judic. verb. Sacerdos, Farinac. quest. 20.* Torreblanc. *juris spiritus. lib. 1. lib. 13. cap. 6. n. 5.* post Grilland. de *Sortileg. q. 10. num. 13.* asserentes, hujusmodi non esse sortilegium hæreticale, licet Farinacc. *q. 181. § 1. n. 21.* videatur se corrigere, approbando opinionem Martini Del Rio *disq. lib. 3. sect. 13. vers. dico quinto*, quam refert laudatus Pistachius loco cit. n. 22.

7 Si verò fiat incantatio super hostiã non consecratã, ex eo quod missa non fuerit super eã celebrata, notis, & characteribus incognitis inscriptã, est adhuc suspectus, & adhuc oriretur suspicio, quod sortilegium esset qualificatum: Nam solent quandoquẽ Incantatores abuti Imagine Crucifixi in eã sculptã: Carena *par. 2. tit. 10. § 4. num. 28.* & Dæmoni eam hostiam immolari, quẽ Deo in Eucharistia erat sacrificanda, de quã re idem Pistach. loco cit. n. 24. ubi refert etiam opinionem Bordoni.

8 Quò verò ad penitentiam, & extremam unctionem, has non introduxit Dæmon, ne peccati detestationi, ad quam utrumque Sacramentum ordinatur, modo aliquo anam præberet: Moura de *Incan. sect. 2. cap. 6. num. 28.*

9 Respectu Ordinis Sacri, dici potest, quod æmulari Deum velit Dæmon, cum jubear Neocromanticos castitatem pro ejus reverentiã, & monito observare: Eymer *2. par. direct. qu. 43. n. 2.* quosquẽ stygmatisat: Vndè Medina, ad *cap. 2. qu. 22. artic. 3. concl. 3. ait: Diabolus habet suos Apostolos; suos Prophetas; suos Evangelistas, & Doctores; Martyres, & Virgines ad confirmationem Corporis reprobi.*

10 Modò restat Matrimonium, quod Dæmon aliquando incubus, aliquan-

do, licet rariùs, succubus cum suis confederatis init, ut patet ex constitut. Innocent. VIII. ad Inquisit. Germ. aniz, editã anno 1484. & prout docent Abulens. in *Genes. cap. 6.* Moura loco cit. latissimè Torreblanca *Juris spirit. lib. 5. cap. 1.* Simanch. de *catbol. instit. tit. 37. n. 5.* Pistach. de *superst. par. 1. cap. 24. num. 16.* Candidus Brognolus in *Alexicon. disp. 3. par. 1. c. 2. sect. 2. Art. 2.* Quicquid dicant Georgius apud Sixtũ Senens. *Bibliothec. lib. 5. annot. 51.* Cardanus, Ponzinibius, & Porta, quos citat, & repræbat Del Rio *disq. magic. lib. 2. qu. 15.* Eugubinus, Ulderixus Molitor, Peramato, & Franciscus Valleri ola, quos confutat Torreblanc. *disq. lib. 5. cap. 1. num. 2.* Imò addit Del Rio, ex tali matrimonio prolem posse nasci; id quod etiam asstruunt D. Augustinus *lib. 3. de Trinit. cap. 5.* D. Thomas *par. 1. qu. 51. art. 3. & qu. 63. art. 4. & qu. 115. art. 5. & sent. 2. dist. 3. & quodlibet 7. qu. 10.* Cajet. *2. 2. qu. 95. art. 3.* Annan. de *natura Dæmon. lib. 4.* Grilland. de *Sortileg. lib. 2. q. 7. n. 12.* Nider. in *formicar. lib. 5. cap. 9. & 10.* Malder. de *virtut. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 10.* Bulenger. de *Magia, lib. 1. cap. 25.* & alij: Contrarium tamen sentiunt ipsæ S. Augustin. *lib. 15. de Civit. Dei, cap. 23.* Remig. *lib. 1. dæmonol. c. 6.* Ambros. Parvus *lib. 34. de monstr. cap. 16.* Alphons. à Carranza de *partu, cap. 20. qu. 1. num. 98.* Comprovincialis meus Merculialis de *morbo mulier. lib. 1. cap. 2.* Joann. Schenkus *observat. medic. tom. 2.* Philipp. Boisar. de *Mag. incub. cap. 7.* Solozan. de *jure Indiar. lib. 1. cap. 9. n. 42.* Torreblanc. *juris spirit. lib. 5. cap. 2. n. 34.* Philosophia. de *Grand. par. 3 de Ang. & Dæmon. n. 7.* & Sixtus Senens. *Bibl. lib. 5. annot. 51.* sequens communem Theologorum sententiam: Mihi tamen videtur, non posse Dæmonem incubum proprio semine generare, sed utiquè alieno, quod tantã celeritate propter ejus activitatem deferre potest, itã ut quid naturalis caliditatis minimè perdat: De re hac latè apud D. Bonavent. *sent. 2. dist. 8. art. 3. qu. 1.* Spinam de *Strigib. cap. 6.* Guil. Parisiens. de *uniuerso, par. fin. cap. 23.* Sylvester de *strigim. lib. 2. cap. 3.* & Stephanum Bubalum in *D. Thom. par. 1. qu. 51. art. 3. q. 1. differ. 3. § 1. & seqq.*

Non obstat ea ratio, quã lauda-

tus

tus Torreblanca ubi *suprà* ex Ambrosio Pargo desumptis, scilicet per hujusmodi seminis translationem, spiritus prolificos, & calorem evaporari; Imò solam virilis membri longitudinem, præcipuam inter sterilitatis causas reputari, cò quod per illam viæ longitudinem refrigeretur semen: non obstat (inquam) nam in instanti agit Dæmon; præterquamquod ipse transferre potest semen adeò spiritale, adeoque calidum, ut per hujusmodi translationem fiat aptius ad generationem: Vide etiam Pistach. *de superest. p. 1. cap. 24. num. 16.* & antè cum Bellarm. *de Romano Pontifice, lib. 3. cap. 12. col. 1. litt. D.* ubi circà hujusmodi potestatem generandi in Dæmone ait ex D. Augusti. *lib. 15. de Civit. Dei. cap. 23.* id tantà experientiâ comprobatum esse, ut adhuc velle negare, impudentia videatur.

Hac igitur superbiâ quærit ille coli, & ob id gaudet quoque verbis Sacris, ipsiq; obtemperat, de quibus infrà: Et
 11 ex eo magis elucescit Dæmonis calliditas, quod non solum per usum Sacramentorum, & rerum, verborumquæ ad Dei Cultum spectantium illudit simplicitati hominum; verum etiam occultat suas impias artes, sive exigendo in incantationibus res naturales, quasi earum virtuti tribui debeant effectus mirabiles; sive imperando Magis, ut ignotis Characteribus ensalmos perficiant.

Ut autem hac in re generalem regulam exhibeamus, dicendum est, modum, ex quo arguatur Diabolica virtus, esse, quoties videmus Magos Sacramentis abuti in incantationibus, vel verbis ignotis, aut etiam certis Characteribus; aut alijs verbis non spectantibus ad effectum, qui speratur, aut quæritur ex tali operatione; veluti signo Crucis, & solis verbis Sacris, & Religiosis: Sed cum ritu, & observantiâ peculiari, ut certis horis; ad certum situm stellarum; sub certo numero Crucium, Candelarum, quæ non pertinent ad efficaciam operis; vel tandem uti actibus, & effectibus indifferenteribus, putà ad expulsionem Dæmonum radere pilos, aut Capillos: D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. D. Antonin. p. 2. tit. 12. §. 12. Francisc. à Victoria in *Relectionibus, Rel. 12. de Arte Magici*, n. 16. vers. & primum Navarr.

in *Manual. cap. 11. n. 35. Valent. tom. 3. disp. 6. qu. 13. punct. 2.* Martin. *del Rio lib. 4. cap. 2. num. 2.* Moura *de incant. sect. 2. cap. 12. num. 2.* Campanil. *divers. jur. rub. 11. cap. 16. num. 99.* Martin de Arles *de superst. à num. 8.* Torrebland. *juris spirit. lib. 9. cap. 5. num. 1.* Joannes Bullseus in *Panario, verbo superstitio.* Hurtad. *Refol. moral. tract. 5. cap. 6. & Del Bene de offic. S. Ingu. par. 2. dub. 218. sect. 8.* Ratio à priori regulæ assignatæ videtur esse, quoniam cum hæc omnia nullam vim naturalem in se habeant, nec à Deo; Nam Sancti non utebantur talibus ritibus, & observationibus; effectus proinde, qui sequitur, tribuendus sit pacto iurto, & firmato cum Dæmone: D. Thom. 2. 2. qu. 93. art. 1. & qu. 95. art. 2. ac alibi, Toledo in *summ. lib. 4. cap. 6.* Sylvest. *de Strigim. lib. 2. cap. 1. & seqq.* Sanch. *tom. 1. decalog. lib. 2. cap. 42. num. 11.* Bonaccin. in *præcept. decalog. disp. 3. q. 5. punct. 4. à n. 1.* Spina *de Strigibus, cap. 18. Mour. d. sect. 2. cap. 14. nu. 12.* Hurtad. *loco cit. nu. 518.* Id, quod expertus est Cardinalis Cajetanus: Nam hic videns, nonnullos filo suspendere super vase annulum, qui illius latera determinatis ictibus pulsaret, prout contingebat, prolatis nonnullis verbis Psalmistæ, experiri voluit, an hoc fieret virtute Diabolicâ: *Accepto namque filo (sunt ejus verba in sum. verb. incantatio), & annulo, protestatus sum, quod versum illum sacrum Deo vero, cui à psalmistâ dirigitur, dicebam, & non tanquam institutum ad movendum annulum, & sic dixi versiculum illud, & annulus non est motus: ut hinc cognoscant omnes, quod tunc Diabolus movet annulum, quando versum ille dicitur ei, ut ipse instituit:* Hactenus Cajetanus, quem laudat Moura *de Incant. sect. 1. cap. 5.* sed quod magis ordini simul, ac claritati consulatur, agendum est prius de pacto cum Dæmone, & postea de verbis, scû characteribus, quibus Magi operantur.

§. I.

De Pacto cum Dæmone.

S U M M A R I U M.

- 1 Pactum cum Dæmone semper reperitur in Magiâ.

R 2

2 Pa-

- 1 *Paſſum cum Damone duplex, expreſſum ſcilicet, & tacitum: utrumquæ deſinitur, & num. 3.*
- 2 *Per quodcumque paſſum cum Damone incurritur hæreſis ſuſpicio.*
- 3 *An qualibet Damonis invocatio inducat vehementem hæreſis ſuſpicionem?*
- 4 *Paſſum expreſſum cum Damone inducit vehementem hæreſis ſuſpicionem; tacitum verò levem.*
- 5 *An invocantes Dæmonem ad tentandam mulieris pudicitiam, ſint de hæreſi ſuſpecti?*
- 6 *An ſi Dæmon faciat aliquid alicui, nullo prævio paſſo, iſ ſit de hæreſi ſuſpectus?*
- 7 *Præſumitur hæreſis, vel idololatria in perſonis trahentibus originem ab inſidelibus.*
- 8 *Magi ultra paſſum cum Damone ſolent per chirographum animam dare Diabulo.*
- 9 *Sepè ſæmina ſtulta bonâ fide utuntur vanis verbis, & ritibus.*
- 10 *An liceant ſuperſtitiones præviâ proteſtatione de non conſentiendo in paſſo cum Damone?*
- 11 *Quando dubitatur de rerum vanitate, priuſquàm aggrediantur, adhibenda ſunt diligentiâ ad dubiû removendû.*

1 **P**ACTUM cum Dæmone, quod ſemper reperiri in Magiſ, teſtantur D. Auguſtin. lib. 2. de Doctr. Chr. c. 20. D. Thom. 2. 2. qu. 95. & 96. Sperenger. in Mall. part. 2. cap. 2. Picus Mirandulanus lib. 7. prænot. cap. 4. Grilland. de Sortileg. qu. 3. n. 2. Farinac. tom. 1. crimin. qu. 20. à n. 77. Martin. del Rio Magic. diſq. lib. 2. qu. 4. Raphael de la Torre tom. 2. de vitiis oppoſit. Relig. qu. 96. Malder. de virtute Theologic. traſſ. 10. cap. 8. Sayr. in clavi Regiâ, lib. 4. capit. 6. Reginald. in praxi fori panis. lib. 17. cap. 15. à numer. 153. Moura de incant. ſeſſ. 3. capit. 5. numer. 18. & alii, quidquid dicat Vuierus de Lamiis, cap. 7. 8. & 23. & de præſtyg. Dæmon. lib. 6. cap. 27.

2 **D**upliciter fieri poceſt: Expreſſe, vel tacite: Epreſſe, quando ab ipſo Dæmone viſibiliter apparente, aut aliquo alio Mago vices Dæmonis ſupplente, auxilium petatur; ſcû quando Dæmones expreſſe invocentur ad aliquæ effectum; ſcû quando quis operetur ſcitus

Dæmonem ſe immiſcere: Simanch. de Catholic. Inſtit. tit. 63. rubr. de ſuperſtitionibus, num. 12. Sperenger. ubi ſuprà qu. 1. Martin. del Rio loco cit. Malder. d. cap. 8. dub. 1. Reginald. eodem cap. 15. ibid. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 8. Torrellanc. juris ſpirit. lib. 11. cap. 13. à num. 1. Hurtad. reſol. moral. traſſ. 5. cap. 4. reſol. 10. Candidus Brognol. diſp. 3. par. 2. cap. 1. ſeſſ. 1. art. 1. Moura ibid. & num. 19. Seſſe dec. 456. vol. 4.

3 **T**acite, quando ſunt opera vana, & digna, quibus Dæmon ſe ingerat: Grilland. de ſortileg. q. 10. Alphonſ. de Caſtro de juſſi hæreſ. punis. lib. 1. cap. 14. Suarez de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 40. num. 8. & præter alios, Torrellanc. ubi ſuprà, cap. 14. n. 1. & Candidus Brognol. diſſa ſeſſ. 1. art. 2. ſcû quando fit opus, cui Dæmon ſe ingerit, præter intentionem hominis operantis, directam ſcilicet, non indirectam: Simanch. ibid. ubi tamen ſub num. 33. male dicit, tacitum paſſum inducere vehementem hæreſis ſuſpicionem; & Moura loco cit. num. 1. ſcû quando (ut rectè monent idem Simanch. loco cit. del Rio lib. 6. diſquiſ. Magic. & Moura ubi ſuprà, num. 20.) homo intentat aliquid facere per ea, quæ nequæ ex ſe, nec virtute aliquâ ſupernaturali divinitus inditâ talem effectum producere poſſunt: Adverte tamen cum Hurtad. reſol. moral. traſſ. 5. cap. 4. reſol. 14. num. 106. & cum aliis auctoribus citatis ab eodẽ Hurtad. requiri ad conſtituendum paſſum tacitum, quod quis non ex joco, levitate, aut ignorantia vanis rebus utatur: ſed ſeriò, & ex animo dandi fidem illis ſignis.

4 **E**x quibus primò inferitur, per quodcumque paſſum hæreſis ſuſpicionem incurri, cum incidatur in Idololatriæ crimen: & quia Dæmon invocatur, ab eoquæ petuntur, tamquàm divinitatis æmulatore, effectus mirabiles, ei providè tribuitur honor ſoli Deo debitus: Layman de vitiis oppoſitis virtuti Relig. cap. 3. de divinitas. num. 4. Moura de incant. ſeſſ. 3. cap. 5. num. 21. ex auctorit. Simanch. & num. 22.

5 **Q**uamvis enim quælibet Dæmonis invocatio vehementem non inducat hæreſis ſuſpicionem, dummodò non ſit ad ea, quæ ſphæram poteſtatis ipſius Dæ-

Dæmonis excedunt, ac nullus cultus Dæmoni tribuatur, nec interveniat ali-
quod factum hæreticale, vel aliquis a-
bulus Sacramentorum, seu rerum, quas
Theologi appellant Sacramentales, de
quibus tractant Torrelblanca *juris spirit.*
lib. 2. cap. 16. & Pissachius *de superst.*
p. 1. cap. 28. præcipue *sub nu. 3.* & dum-
modo non adhibeantur orationes, aut
verba Scripturæ Sacræ, præsertim ad
consequendum, quod de se sit pecca-
tum mortale: Peña *ad direct. par. 2.*
com. 67. cum aliis penes Carenam *tit.*
12. §. 4. num. 23: Sicut etiam, dummo-
do non addit vestium sacrarum abusus:
Martin. del Rio *disquis. Magic. lib. 5.*
sect. 16. vers. Sacerdos. Transmiera *de*
denunciis. cap. 7. per tot. & Farinac. *de*
6 hæresib. q. 181. §. 1. per tot. Siquidem hæc
in quâlibet superstitione, etiam absque
expressâ invocatione, inducunt hujus-
modi suspensionem, imò fortilegium ef-
ficiunt hæreticale, ac qualificatum. Bor-
don. *in Tribun. cap. 18. num. 25.* Sem-
per tamen, quoties adest pactum cum
Dæmone, insurgit suspicio, prout de-
claratur in *Extravag. contra Magos*, Jo-
annis XXII. quam registrat Eymer. *in*
suo direct. Inquisit. par. 2. qu. 43. Bor-
don. *in Tribun. cap. 17. num. 33.* Neque
est differentia inter invocationem taci-
tam, & invocationem expressam: hoc
est, inter pactum tacitum, & pactum
expressum; utrumque tamen suspicio-
nem inducit: Illud scilicet, levem; hoc,
vehementem: Illud què non sapit mani-
festam hæresim; hoc autem utique: Bor-
don. *loc. cit. cap. 18. à num. 25.*

7 Non desunt tamen, qui putant, quod
invocantes Dæmones ad tentandam
Mulieris pudicitiam, hæresis notâ non
sint redarguendi, prout sunt Clar. *Sen-*
tentiar. lib. 5. §. hæresis, num. 24. & 25.
Grilland. *de fortileg. qu. 10. numer. 10.*
Sessè *decis. Aragon. 68. num. 17. & seqq.*
lib. 4. & alii, distinguentes inter invo-
cationem per medium Imperii, & sus-
fragii; & illam, quæ fit per viam ado-
rationis, & cultus: Primo enim modo,
ad quem pertinet invocatio ad tentan-
dam Mulieris pudicitiam, cum in hoc
Dæmoni nullus cultus exhibeatur, licet
ex se malum sit, tamen hæresim non sa-
pere existimant: Verum licet hæresim
manifestam hujusmodi invocatio non

sapiat, tamen continet in se quamdam
Societatem cum Dæmone, quia petens
aliquid ab Inimico, illi necessàriò ami-
cus fit, & ei obsequium reverentiæ, &
quodammodo honoris præstat, unde
talis invocatio deprecativa sub nomine
Imperii semper tacite in se includit cul-
tum, & reverentiam; idcirco ab hære-
sis suspicione salvari non potest Bor-
don. *de Tribunal. Inquisit. cap. 17. n. 16.*
Ponz. *de Lamjis, num. 83.* qui tamen di-
cit ob Muliebrem simplicitatem rigori
esse detrahendum, & sequuntur Homo-
bon. *de exam. Ecclesiast. tract. 7. cap. 3.*
quæst. 16. vers. Si verò Amantes, Si-
manch. *de Catholic. Instit. tit. 21. n. 13.*
& tit. 30. num. 13. Pissach. *de superst.*
cap. 10. num. 18. part. 1. Mar. Italia *de*
immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 38. Moura
de Incantat. sect. 3. cap. 5. n. 9. & seqq.
Torrelblanc. *jur. spiritual. lib. 8. cap. 29.*
num. 15.

8 Cum igitur quodlibet pactum inge-
rat suspensionem hæresis, eò quia Dæ-
monis adoratio, seu honor nunquam
segregatur ab invocatione Dæmonis,
sive tacitâ, sive expressâ, quid erit di-
cendum quando Dæmon ante omne a-
liud pactum aliquid faciat, putâ si pri-
mâ vice apparens, in gratiam feminae
illicò cum eâ consentiente incubus
fiat, nihil interim ab ea exigendo? Respondetur, quod femina conscia à
Dæmone nil gratis conferri, si ipsi ul-
trò adhareat, dicitur apostataste vi pa-
âi: Moura *ibidem. nu. 23.* Nam quamvis
non constet de ullo pacto, & adoratio-
ne, præsumitur tamen hujusmodi Idol-
latria: Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5.*
cap. 4. Resol. 12. Eò magis, si sumus in
personis trahentibus originem ab infe-
ciâ, vel suspiciâ radice Infidelium, sive
Gentilium, qui proni sunt ad superstitiones,
fœderaque cum Dæmonibus incunda,
ac ipsorum adorationem, intuitu commodi temporalis: Sed satis
in pralim. ingimus de hac causâ suspicio-
nem inducente. Id etiam ampliâ
Moura *de Incantat. sect. 3. cap. 5. n. 23.* quò
ad Catholicos, qui veniunt à Judaïs-
mo: Siquidem hi ob finem tempora-
lem facillè apostatabant à Deo sibi no-
to, ut patet ex sacrâ Scripturâ; Imò
hodiè putant, licitam esse Magiam, quâ
nil frequentius apud ipsosmet Judai-
sum.

Quan-

- 10 Quandoquæ etiam cum tali pacto solent Magi per chirographum speciale animam Dæmoni dare, quod dupliciter fit, vel retinendo illud penès se; vel ipsum Dæmoni tradendo. Unde ait Sanchez *ad præcept. tom. 1. lib. 2. cap. 40. num. 52.* primo casu, esse idem chirographum lacerandum, & comburendum per ipsammet sortilegium; & secundo casu, assitit Lupus in *edict. S. Officii, par. 3. lib. 20. art. 3. differ. 2.* non esse à Dæmone repetendum; (Vide etiam Suarez *tom. 1. de Relig. libr. 2. de superstit. cap. 17. num. 3.* Del Bene *de offic. S. Inquis. par. 2. dub. 228. sect. 22. num. 1.* & Pistachium *de superstit. par. 1. cap. 24. n. 9.*)
- 11 Inferitur secundò, quod quamvis, ut inquit D. August. *lib. 2. super Genesim*, sæpè homines, & maximè semine stultæ bonâ fide utantur vanis ritibus, & verbis ad remedia infirmitatum, Dæmones tamen assistant operationibus illorum, ut decipiant, & persuadeant credere in rebus vanis, & hoc est sœdus tacitum cum Dæmonibus: Candid. Brognol. *d. sect. 1. art. 2. §. 2.* Nam ex eo quod quis utitur medio ex se vim non habente producenti effectum, propter quem illud medium adhibetur, tacitè pacificatur cum Dæmone, ejus auxilium, licet non expressè, invocando: Hurta. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 14. num. 111.* Bordon. in *Tribunal. cap. 18. num. 23.* Quarè etiam notandum est, quod licet non possit sciri, nisi ipsis doctis, quibus signis, aut rebus Dæmones alliciantur; nihilominus revera Dæmones miscant se, & adveniunt quibuscumquæ superstitionibus, statim ac intelligunt, homines confidere, & maximè, si ex intentione vellent invocare Dæmonem Frane. à Viçtor. in *Relect. sect. 12. de Arte magicâ, num. 28. in fin.* Si verò absit intentio auxilium implorandi à Dæmone, & adhibeatur medium inane cum ignorantia probabili, nullum peccatum incurritur: Bordon. *loco cit. num. 24.* Dixi, cum ignorantia probabili, alioquin militarentea, quæ docet Torreblanca *Iuris spirit. lib. 11. cap. 14. ex D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 2.* ex Sanchez *lib. 2. decal. c. 40. num. 3.* ex Suarez *de Relig. libr. 2. c. 16. num. 26.* ex Alphons. de Castro *de just.*

hæres. punit. lib. 1. cap. 14. ex Moura de incant. sect. 2. cap. 18. num. 20. ex Lessio *de just. cap. 44. dub. 4. num. 26.* ex Medina in *D. Thomam 2. 2. q. 74. art. 5. diff. 1. & quest. 76. art. 2. & ex aliis.*

- 12 His stantibus, quærent Doctores, an superstitiones liceant, si cum protestatione de non consentiendo pacto, adhibeantur, & negativè tenet Moura *de incant. sect. 2. cap. 18. à num. 19.* cui opinioni libenter adstipularer, quoties intelligeretur, quando clarè constaret de vanitate earum: Sanchez *de impedim. matrim. libr. 7. diff. 95. numer. 4.* Secus quando dubitaretur, an essent superstitiones, quicquid dicant Mora, *loco cit. num. 9.* & Bordon. *dicto c. 4. numer. 23.* Ratio est, quia si sunt claræ superstitiones, protestatio est contra factum; nam confidere rebus vanis est sœdus tacitum inire cum Dæmone, prout suprà diximus: Quippe ipsæ res non habent in se efficaciam ullam, nec à Deo hæc virtus petitur, quoniam non movetur rebus vanis, ac consequenter tacitè invocatur Dæmon: At si sumus in dubio, an sint superstitiones, tunc virtutem experimur in ipsis, quatenus talem habeant, adeò ut si eam non contineant, non est nobis intentio, ut contingat id, quod tantummodò cupimus, si ex se, & sine Dæmonis auxilio exhibere possint: Baldell. *de superstit. & irregular. lib. 4. disput. 3. num. 5.*
- 13 Nec obstat, quod dicit Moura *ibidem*, scilicet prius faciendam esse exactam diligentiam ad removendum dubium; nequè dici eam factam, quoties non sit habitus recursum ad auctoritatem publicam; & casu, quo sit habitus recursum, si tamen Ecclesia noluerit declarare, contendere non esse leitas eum hujusmodi protestatione superstitiones, de quibus dubitatur, an sint tales, stantibus præceptis Divino, Apostolico, & Naturali: Non obstat, inquam, quia in dubio an effectus sit à causâ naturali, an verò ipsius causæ naturalis excedat vires, censendum est, illum potius à causâ naturali procedere: Siquidem innumeræ naturalium causarum vires nos latent; & dubia in meliorem partem interpretanda sunt, ut bene advertit Pistach *de superstit.*

superst. cap. 21. num. 3. & antè cum D. Thoma 2. 2. q. 60. art. 4. Adde, quod tota vis, virtus, & efficacia in superstitionibus consistit in condito, & pacto, ut dictum fuit suprâ, & stabilitur à Francisc. à Viâor. loco cit. n. 28. Hoc pactum autem intrat tacitè, quoties confidimus rebus clarè vanis; non verò dubiis, quæ licet in se possint esse vanæ, nihilominus ab ipsis, uti talibus, non expectatur effectus: Quare cum expressâ protestatione concurrat etiam expressâ voluntas (ex eo quod sunt dubiæ) rebus vanis fidem non adhibendi, & sub hoc sensu dubio Cajetanus fecit illud experimentum, de quo suprâ, nec Dæmon se immiscuit.

§. I I.

De Verbis, seu Characteribus, quibus utuntur Magi.

S U M M A R I U M.

- 1 *Verba, quibus Magi utuntur vel sunt imprecativa, vel constitutiva.*
- 2 *Sapè verbis conjunguntur ritus: Illaque possunt esse sacra.*
- 3 *Verba ex eo quod sint sacra, non purgatur barefis suspicio, sive pacti cum Dæmone.*
- 4 *Dæmon vult sua habere Sacramenta.*
- 5 *Magi utuntur verbis sacris, quia credunt Dæmones Divinorum Nominum virtute à se posse cogi.*
- 6 *Dæmones verba sacra exigunt in incantationibus, ut illis injuriam irrogent.*
- 7 *Suspicio pacti cum Dæmone in verbis sacris requirit perversionem eorumdem vel ratione sanctitatis in eis contenta connotativè, vel objectivè, vel effectivè: declaratur sub n. 7. 8. 9. & 10.*
- 11 *Verba sacra pervertuntur, quoties pro usu Ensalmi nullus habetur Ministrorum defectus.*

1 **V**ERBA, quæ à Magis, vel ore proficiuntur, vel calamo exarantur in prodigiis exhibendis, considerari possunt, ut imprecativa, & ut constitutiva: Imprecativa sunt, quæ fiunt per modum deprecationis, & im-

petrationis, sive à Deo speretur imprecatio, sive à Dæmone, ac tota virtus ponitur ex parte operis operantis: Moura, de *Incant. num. 3. in proem. antè sect. 1.*

Constitutiva, sunt quorum efficacia constituitur in ipsis, ac ex parte operis operati attenditur omnis effectus: Moura *ibidem*.

2 Sapè sæpius cum his verbis, sive sint imprecativa, sive sint constitutiva, coniunguntur ritus, ac cæremoniæ. Hoc etiam commune est utriusquæ, quod effectum producere possunt, tam virtute Divinâ, quàm Diabolicâ, ita ut quod omni possint carere superstitione, & esse à contrâ supersticiola.

3 Ut autem brevius, quantum fieri potest, de ipsis tractemus, præmittendum est, quod cum possint esse sacra, & non sacra: Bordon. in *Tribunal. S. Inqu. cap. 18. num. 15.* non ex eo, quia in incantationibus sacra adhibeantur, purgari suspicionem pacti Dæmonis, prout suprâ innuimus. Quin habemus infallibilem definitionem Sanctæ Synodi Trid. *Sess. 4. ubi: Temeritatem illam, reprimere volens, quâ ad Prophana quæque convertuntur, & retorquuntur verba, & Sententia Sacra Scriptura ad Scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones; impias, & Diabolicas Incantationes, &c.* Ratio quocumque non deest: Cum enim Dæmon ut ait Majol. tom. 2. *Dier. Canic. colloq. 3. Sage, S. Amuleta, p. 428.* ex autoritate Augustini, non possit nocere dando venenum clarè, scilicet incantationis, addit mellis aliquantum, nempe nomen sacrum, quemadmodum etiam superius dictum est. (Vide Torreblancam *Iuris spirit. lib. 11. cap. 15. num. 1.*) Potest etiam dici cum eodem Majol. *ibidem* S. si virtus, quod Dæmon verbis sacris, sicut & thurificatione incensi, vel Thymiamatis ad Dei similitudinem colli procurat.

4 Imò tanta est superbia Dæmonis, quâ nititur esse Altissimo similis, ut sua velit habere Sacramenta, sicut suprâ demonstravimus, ac ea curat, ut verbis perficiantur sacris, vel ipsismet rebus Sacramentalibus.

5 Inducuntur etiam Magi, ut verbis sacris utantur, quoniam arbitrantur, Dæmo-

Dæmones Divinorum Nominum virtute adjuratos se advocare, & cogere posse, ex vi nempe, & potentiâ ipsorum nominum : Nam omnis creatura timet, & reveretur Creatoris nomen : *Medin. de reslâ in Deum fide, cap. 7. S. Hi veri.*

6 Tandem addi potest, quod Dæmones exigant Verborum sacrorum usum in Incantationibus, ut illis injuria introgetur : *Suarez tom. 1. de Relig. cap. 1. num. 18. fol. 614.* Hinc sæpe ea verba applicantur ad morbos in turpibus corporis partibus consistentes, æquivocè, ac per contemptum, quemadmodum observat Moura *ubi supra, num. 11.*

7 Ex his hæc nûs dictis inferri potest, suspicionem pacti Dæmonis augeri ex sanctitate verborum, quod tamen, ut sibi locum vindicet, requiritur ipsorummet verborum perversio, quæ consideratur ratione Sanctitatis vel contentæ in verbis sacris; vel effectæ ab illis; vel requisitæ ad illa in proferente, loco, & tempore, ut benè ait idem Moura *ibidem, num. 22.*

8 Pervertuntur ratione Sanctitatis contentæ in ipsis connotativè, quando ab homuncione instituuntur, vel adaptantur ad aliquid significandum, vel efficiendum, nam desinunt connotare Deum Sanctum institutorem : Moura *loco cit. num. 24.* Del Rio *disq. Magic. lib. 3. sect. 7. pag. 338. col. 1. in fine, Joan. Micrologus de observat. Eccles. cap. 7.*

9 Pervertuntur ratione Sanctitatis contentæ in ipsis objectivè, quoties adaptantur ad sensum contrarium ei, ad quem reddendum à Deo imposita sunt, ut evenit in eâ incantatione, de quâ Llamas 3. p. *Method. cap. 3. S. reducuntur, fol. 370.* contrâ infirmitatem, quâ nates in secretiori parte inficiuntur, dicitur quæ ficus. Applicatur namquæ illa verba Abachuc 3. *Ficus enim non florebit.* (Vide etiam del Rio *loco cit. sect. 7. pag. 338. col. 2. litt. A.*)

Ratione autem sanctitatis ab illis verbis effectæ dicuntur perverti, quando sumuntur ad finem diversum ab eo, ad quem per se à Deo ordinata sunt. Cum verò finis spiritualis non consideretur in incantationibus, sed tantum temporalis, ac corporalis; & cum sacra verba ordinentur ad finem spirituales,

consequenter in ipsis incantationibus committitur hæc perversio : Moura *loco cit. num. 31.*

11 Cæterum pervertuntur, tùm quia, prò usu, ac contractatione Ensalmi confecti ex verbis sacris, nullus habeatur Ministrorum delectus : sed omnes, sive sint Milites, sive Vetulæ, sive personæ sacratæ, admittuntur : Moura *ibidem, num. 33.* Tùm quia illa verba in incantationibus proferuntur vulgari lingua, nec debitis tempore, & loco.

Sed quoniam assignantur à doctissimo Moura in eo libello, quem suprà non semel appellavimus, à Del Rio *in suis disq. Magicis, à P. Gaspare Schotto par. 1. lib. 1. cap. 7. Prolegom. à Torreblanca juris spirit. lib. 11. cap. 15.* & ab aliis Doctoribus, signa, quibus hæc verba, seu imprecativa, seu constitutiva, dicuntur non operari virtute supernaturali Divinâ, nonnulla attingenda sunt, utpotè principaliter ad notitiam, de quâ agimus, spectantia.

S. I I I.

De signis Magorum, quibus dicuntur eorum verba non operari virtute supernaturali Divinâ.

S U M M A R I U M.

- 1 *Primum signum : Quotiescumque Magi utuntur aliquâ falsitate, vel peccato, vel re indifferenti, non dicuntur operari Divinâ virtute. Ratio hujus.*
- 2 *Secundum signum : Quoties Magi utuntur verbis ignotis, vel nibi significantis, non dicuntur Divinâ virtute operari.*
- 3 *Tertium signum : Quoties Magi promittunt aliquem effectum infallibiliter, non dicuntur Divinâ virtute operari.*
- 4 *Nec verba impetrativa, nec constitutiva habent effectum infallibilem.*
- 5 *Refellitur Polydorus Virgilius asserens, quod gratia sanandi strumas concessa Eduardo Regi Anglorum, transierit ad Hæredes, etiam à fide apostatâ, ubi alia ad rem.*
- 6 *Exorcismi, licet ministrantur à Viris sanctis.*

sanctissimis non habent effectum infallibilem, & cur? ubi refertur historia de Monialibus à Demone vexatis.

Ideo non uti debemus quibusdam aliis Oratiunculis suspectis.

- 7 *Quartum signum: Quoties verba promittunt preservationem à morte;*
- 8 *Vel longitudinem vitæ;*
- 9 *Vel scientiam futurorum.*
- 10 *Quintum signum: Quoties utentes eis verbis sunt vita scelerata, dicuntur agere virtute Diaboli: ubi quod regulariter gratia miraculorum requirit statum charitatis.*
- 11 *Hoc signum est debile, quoties desunt alia circumstantia: Ratio hujus.*
- 12 *Sextum signum est: Quando illis verbis eduntur prodigia, quæ ad sanandos homines non conducunt, eadem sunt suspecta.*
- 13 *Ex bonitate finis non legitimatur incantatio superstitiosa.*
- 14 *Reprobantur Auctores putantes esse licitum Diaboli commercium ad bonum finem, de jure civili.*
- 15 *Quomodo plures Sancti usi sint Demonis ope?*
- 16 *S. Hilarion quâ ratione solverit Demonis maleficium. & num. 17.*
- 18 *Septimum signum: Quoties verba efficaciam sortiuntur ex qualitate temporis suspecta sunt, ubi de collectione barbarum in nocte Sancti Joannis.*
- 19 *Dæmones sacratoribus temporibus parant maleficia, & cur?*
- 20 *Octavum signum: Verba incantatoria si in præsentia alterius majorem vim habentis, suam virtutem amittunt, sunt suspecta.*
- 21 *Nonum signum: Quoties his verbis quis utatur per modum artis.*
- 22 *Decimum signum: Verba prodigiosa, sunt suspecta, quoties adhibentur ab illis, qui se invicem cognoscunt, licet prius non se viderint.*
- 23 *Salutatores Hispanici prohibendi, ac qui eis utantur, vel aliis similibus, puniendi sunt.*
- 24 *De gestatione quarundam oratiuncularum: ubi de gestatione reliquarum. & num. 25.*
- 26 *Quid dicendum de usu benedictionum imprecatoriarum? Orationes habemus, ab Ecclesiâ approbatas, ad omnia beneficia à Deo postulanda.*

P RIMUM Signum est, quoties cunctis verbis Magorum, seu imprecativis, seu constitutivis, concurret falsum, peccatum, vel omnino indifferens moraliter, tamquam necessariò requisitum, sive in materiâ, sive in formâ: D. Thom. 2. 2. q. 93. Victoria, de Magia, num. 34. Valentia 2. 2. tom. 3. quæst. 10. punct. 2. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 2. num. 2. Reginald. in praxi fori pan. tom. 2. lib. 17. à num. 157. Moura loco infrascitando, & Torreblanca Juris spirit. lib. 11. cap. 15. num. 30. Ratio est, quia Deus non potest esse reftis falsitatis, qualiscunque ea sit, nec peccati: latissimè Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 55. §. 2. num. 1113. & Sæqq. At effect reftis, inquit Moura sect. 2. cap. 12. n. 1. & 11. si ad falsitatem, vel peccatum necessariò requisitum per miraculosum influxum, effectum produceret; quæ verò sunt indifferencia, licet non sint Deo ingrata, non sunt tamen ei grata, & consequenter non sunt apta, ipsum movere ad miraculum efficiendum: imò efficiuntur ingrata Deo, si ipsa exhibeantur ad modum cultus, ut constabit ex his, quæ suo loco dicturi sumus.

2 Secundum signum est, quoties verba, quæ proferuntur, vel scribuntur, sunt ignota, seu nihil significant, prout docet D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. quæ sequuntur communiter Doctores ultra Del Rio disq. Magic. lib. 3. sect. 8. pag. 341. col. 2. & Torreblanc. juris spirit. d. cap. 16. præcipue sub num. 39. & rationabilitet, nam mirum esset, ut ait Cajetanus, quod Deus has miraculosas virtutes denegaverit verbis certis, & cognitiss ab Ecclesiâ, ab eâque approbatis, & in veneratione habitis; concederet verò dubiis, & ab eâ veluti alienis. (Vide quoque Del Bene de offic. S. Inquis. par. 2. dub. 228. sect. 8. num. 2.)

3 Tertium signum est, quando ea verba ex vi suæ institutionis promittant aliquem effectum certò, & infallibiliter: D. Thom. par. 1. q. 110. art. 3. & alibi apud Torreblancam juris spirit. lib. 11. cap. 15. n. 13.

Stabilitur hoc signum, nedum auctoritate D. Thom. superius allegati, § Ger-

- Gertonis 2. p. *traff. de absolut. Sacram. & aliorum apud Mourant de incant. sect. 2. cap. 13. num. 1.* sed evidenti argumento: Vel enim sunt verba impetrativa, & hæc non possunt impetrare infallibiliter; sed tantum fallibiliter, & dependent à fine, & ordine Divinæ Providentiæ, ut patet ex vi ipsius nominis, & ex eo quod nulla oratio, etiam infusa à Deo, absque tamen infallibili promissione obtinendi, impetrat infallibiliter bona temporalia: Vel sunt constitutiva, & tamen non possunt obtinere infallibiliter; sed supposito ordine Divinæ Providentiæ: Non enim Deus alligavit potestatem suam verbis quibuscunque, ut necessariò ex lege tribueret, quæ temporalia sunt. Sed operatur quando sibi placet ad gloriam suam, & utilitatē credentium, & multum facit ad hoc pietas, & fides Ministrorum: Francisc. à Victor de *Art. Magic. n. 24.* Unde in c. 19. *Astuum* dicitur de filiis Scevæ, quod invocabant Nomen Jesu super eos, qui habebant Spiritus malos, dicentes: *Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat*: Respondens autem Spiritus malus, dixit: *Jesum novi, & Paulum scio, vos autem qui estis?* & insiliens, invaluit contra eos. Quare rectè vellicandus
- 5 Polydorus Virgil. qui lib. 8. *hystor. Anglic. fol. 359.* afferit, gratiam sanandi strumas concessam Eduardo Regi inter Divos relato, jure hæreditario fuisse propagatam in posteriores Reges, etiam à Fide Apostatas, sicut & Gulielmus Toonerus, qui in lib. *Charisma*, ait, hujusmodi gratiâ præditam fuisse Reginam Elisabeth; nam si ipsa talem facultatem habuit, fuit diabolica, prout bene dicit Hurtad. *Resol. moral. traff. 5. cap. 4. resol. 29. in fin.* Rectè igitur Andreas Laurent. in suo super re hac peculiari tractatu, probat hujusmodi mirabilem virtutem solis Regibus Christianissimis divinitus fuisse concessam: Air ramen Torrelblanc. *Juris spirit. lib. 12. cap. 23. à num. 10.* Vitam improbam non impedire, ne recipiantur à Deo hujusmodi gratiæ, id quod affirmat Hurtad. d. *resol. 29.* Impedit tamen hæresis crimen, ut præter alios, probat laudatus Hurtad. *ibid.* (Consule quoque Pistachium de *superst. cap. 21. n. 10.*
- 6 Imò nec ipsi exorcismi, licet mini-

strentur à viris Sanctissimis, obtinent cettò effectum, undè narrat Del Rio lib. 4. *disqu. cap. 1. q. 3. sect. 2. fol. 263.* historiam de Monialibus per quatuor annos, quatuor Menses à Dæmonibus ità vexatis, crebròque velut canibus per Agros discurrentibus; instar avium volantibus; sicut feles in Arbores repentibus, fundentibusque de Ramis variarum animalium voces, ità ut post crebrò repetitos Exorcismos, eorum nomina Romam delata, ab Alexandro Sexto lecta fuerint in Cœnâ Domini, sub Divino Sacrificio, & nihil profuerit: Non est enim conforme ordini Divinæ Providentiæ, sicut notat Sotus de *just. lib. 8. qu. 3. artic. 2.* ut Exorcismi nostris temporibus, quibus non indigemus fidei nostræ testimoniis, scilicet miraculis, ut Dæmonum expulsionem operentur; nec Ecclesiâ instituit exorcismos, qui ex opere operato instar Sacramentorum agerent: Siquidem solo imperio in primitivâ Ecclesiâ pellebantur Dæmones; sed tantum instituit quasdam orationes imprecatorias, quibus prohibuit aliquid addi ob vanitatis periculum: Raphael. *adi. qu. 90. art. 2. disp. 26. num. 41. fol. 854. de virtut. &c.*

7 Quartum signum est, quoties verba promittant præsertionem à morte, sive simpliciter, & absolutè; sive quamdiù mortalis homo ipsis utatur; sive per aliquod temporis spatium: vel promittant futurorum scientiam.

Hoc signum sequitur ex primo, ex eo quod falsitatem involvat: Statutum enim est, omnibus hominibus semel mori.

- 8 Involuit etiam falsitatem, quam vis promittat tantummodo longitudinem vitæ per aliquod temporis spatium; scû quamdiù quis illis verbis, eaqûe incantatione utatur, ut patet ex illo *Matth. 25. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam*, & ex illo *Lucæ 12. Quia hora non putatis, filius hominis veniet.*
- 9 Involuit similiter falsitatem, promittens futurorum scientiam: cap. illud 26. qu. 2. *Ciruelo de superst. cap. 11. Martin. de Arlef. de superst. à num. 8. Torrelblanc. juris spirit. lib. 11. cap. 15. à n. 52.* Quippè donum Prophetiæ confertur à Deo tantummodò in confirmationem fidei, & hoc pacto collatum quoque fuit

fuit Gentilibus, & Sybillis, quæ erant Idololatæ, exceptâ forsan Erithræâ, si credimus Majol. *to. 1. Dier. Canicul. colloq. 2. Homo S. non vacat*, ac ipsi Balaam: Voluit namque Deus eis fide carentibus in fidei confirmationem: Bellarm. *10. 1. cap. 15. de votis Eccles.* At modò fides nostra non eget confirmatione; & si nobis esse facultas conficiendi incantationes, quibus futura prænosceremus, nil esset in mente hominum; nil in mente Dei, quod à nobis non præcognosceretur. Quapropter bene Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 30. num. 302.* dicit, Salutatores hispanicos esse infectos, quoties jactant prænoscere futura: Imò idem Hurtad. *loco cit. Resol. 5. §. 20.* latè probat, non esse licitum petere à Deo Revelationes, eò quia Diabolus facillimè se ingerat, satisfaciens hujusmodi desiderio, id, quod expectata est B. Catharina Bononiensis, ut ipsa fatetur in *lib. 1. de vitâ, & erroribus.*

10 Quintum signum erit, quando qui utuntur illis verbis, seu incantationibus, sunt sceleratæ vitæ. Etenim quamvis Balaam habuerit gratiâ prophetiæ, & quâvis possit dari gratia miraculorum sine charitate: Francisc. à Viçtor. *de arte. Magica. n. 10. vers. nec iterum sufficit*, attamen complures testantur apud Mouram *de Incant. sect. 2. cap. 9. num. 11.* regulariter requiri probitatem morum, ad hoc, ut dicantur hujusmodi incantatores virtute supernaturali divinâ operari, & præsertim, quod hæ gratiæ non permaneant habitualiter in sceleratis, tenet Suarez *to. 1. de Relig. lib. 2. cap. 12. de superfl. n. 25.* In specie verò vitium, carnis impedire has gratias, dicit Moura *ibidem.* Hinc Petrus Matthæus *sub finem historie Sancti Ludovici*, narrat ex veteri codice Guilberti Abbatis, Ludovicum Craßum, Philippi Primi Regis Franciæ filium. initio Regni complures strumidos morbos suo contactu curasse; illud autem privilegium postea amisisse, nequè posthac, dum vixit, recuperasse, ex quo ejus mores per luxuriam, & incestuosos Bertradæ amores in deterius versi fuerint.

Item vinositatem ipsas impedire, patet ex eo quod ait Hurtadus *ubi supra, resol. 30. num. 297.* scilicet illos, quos in Hispania vocant Saluatores, non age-

re divinitus, si dicant nimio vino indigere, ad hoc, ut virtus vivacior sit. (Vide etiam Del Bene *de Offic. S. Inqu. par. 2. dub. 228. sect. 16. nu. 6.*)

Similiter impedire Simoniz crimen, docet Moura *loc. cit. num. 13. in fine*, & Simoniz crimen esse, si habens à Deo virtutem aliquâ incantatione lanandi, ipsam quæstus causâ exerceat: cui congruit, quod ait Zacchia *de Salaris, qu. 59. num. 3.* nempe eum, qui Prophetiâ ab æternâ Sapientiâ fuit decoratus, Simoniz crimen committere, quoties mercedem aliquam exposcat.

Si ergò scelus impedit, quominus credatur, quod sit à Deo hujusmodi Incantatio, quantò magis hoc erit dicendû de crimine hæresis, quo nullum majus dari potest? Narrat propterea Bozius *to. 1. lib. 9. c. 9. sign. 39. §. interiora*, in Pliidia Afiz Regione, fuisse Deiparæ Imaginem, è cujus manu scatebat abundè unguentum ad omnes morbos curandos valens, sed ex quo hæreses in illis locis grassatur, miraculum defecisse.

11 Hoc tamen signum non est tanti ponderis, ut mereatur considerari, quoties non adsint aliæ circumstantiæ: Si quidem, ut diximus, hæ gratiæ dantur non propter meritum conferentis, sed in præmium eorum, quibus conferuntur, ut ex D. Tho. superius allegato, & ad patrationem miraculi interdum eligitur potius Vir non optimus, quàm optimus, prout alibi innivimus: Nec obstat, quod aliquando hæretici perdidissent hujusmodi facultatem mirabilia patrandi sine arte Diabolicâ; nam ita evenisse, ne magis confirmaretur eorum errores, sapienter demonstrat sæpè citatus Moura.

12 Sextum signum est, quando his verbis, seu incantationibus eduntur prodigia, quæ ad sanandos homines non conducunt; & ratio est, quia gratiæ gratis dantur à Deo ad aliorum, seu propriam utilitatem, cum Deus semper intendat bonum, ut dictum est. Quare quando his incantationibus absque nocumento laminas ardentes attercunt; carbonem ignitos devorant; furnum ardentem ingreduntur, quia hæc sunt ad solam ostentationem, suspensionem incurrunt incantatores, quod arte Diabolica operentur, ut patet ex fine Magorum,

gorum, de quo suprâ, & prò ut videre est penes Hurtad. *disf. Refol.* 30. nu. 299. & Del Bene *laudatâ fess.* 16. n. 12.

- 13 Advertendum tamen est, ex bonitate finis non legitimari incantationem superstitiosâ. Et enim *lex eorum est scientia, C. de malef. & Matrem.* abrogata fuit à Jure Canonico in *cap. ex suarum, de forstlegijs*, ubi Alexander III. damnat presbyterum, qui bono fine superstitiosam divinationem expertus fuit: latè Sanchez *de Matrim lib. 7. disput. 95. nu. 1.* Quin Jus ipsum Civile aliud statuit, nam Leo Imperator *Constitutio. 65. ad Stylianum, de Incant. pan.*, expressè dixit, Incantatores, sive ad restituendam, conservandamvè valetudinem; sive ad avertendas à rebus frugiferis calamitates, si operarentur, Apostatarum poenam subire. Et rationabiliter, eò quia bonum non rectè assequi desiderent hi incantatores, hoc est illicitis artibus. *Quamvis enim* (inquit Fatius *orat. contrâ Græc.*) *Magis, & præsbygiis quis utatur ad bonum, tamen pumbilis est, non secus, ac qui cum latrone fuerit, etiam si latro non sit, ut focus sceleris punitur.*
- 14 Idcò malè Hostiens. & Azor. in suis *summis, Aurodius lib. rer. judic. lib. 8. tit. 7. cap. 16.* Bart. cum Salyet. Godefrido, & aliis in *l. eorum. C. de Malef. Troilus Malvetius de forstibus, & Griland. de Sorstileg.* putarunt in terminis Juris Civilis, esse licitum ad hunc finem diaboli commercium, quos referunt Del Rio *disf. Magic. lib. 6. qu. 2. in princ. & Sanchez d. disput. 95. num. 1.* Iure meritò igitur à facultate Parisiensi proscripta fuit opinio illa, quâ dicitur, licere Magiam, ad bonum finem, ut advertunt Del Rio, & Sanchez *locis citatis*; & malè impius Paracelsus *lib. de Morbo Caduco, & lib. de hyperplys. morbis cur.* dixit, nihil referre, an Deus, an Diabolus; Angeli, vel immundi spiritus Aegro serant
- 15 opem, modò morbus curetur: Scio complures Sanctos Dæmonis ope usos esse: sed cum eo, Deo dispensante, imperativè, & coactivè; non amicabilem egerunt, ut est apud Monran. *fess. 2. cap. 2. num. 7.* quem vide *per totum dictum caput*, ubi etiam explicat superius allegatam *l. eorum, sub num. 5.* Vide etiam Pistachium *de superst. cap. 25. num. 7.* Carenam *par. 2. tit. 12. §. 5. n.*

30. & Sanchez in *decal. lib. 2. cap. 42. n. & lib. 7. de Matr. d. disp. 95.*

- 16 Mirabile propterea semper mihi ipsum, quod narrat Hieronymus in *vis Hilarionis*, nempè Italicum quemdam Municipem, Gazam nomine, Christianum, cum aleret Equos Circenses, habuisse maleficum æmulum, qui impediebat suos Equos, & proprios incutabat ad cursum: Dei ob iauxilium petiisse ab Hilarione, qui jussit ab eo sumi cyathum ficitilem, quo libere consueverat: illumquè aquâ reperi, deinde equos, aurigasquè suos: & rehedam, nec non etiam carcerum-epagula aspergere; quod cum fecisset, non sine omnium admiratione, & risu, fortitam fuisse optatam gratiam: Quis teget
- 17 κατωπερσασίας his verbis describi illam speciem, quæ cum aquâ, & cyatho peragebatur? Unde Caulabonus apud Elium Spartianum in *Didio Juliano*, sic ait: *Quare miratus sum persæpè, Antiquissimum Monachum Hilarionem, conclamatisime virtutis Virum, cum in Christi nomine miraculum esset editurus, curiosorum hominum artes hoc genus esse æmulatum.* Sed in Hilarione fuit humilitatis hic excessus, ad occultandam scilicet virtutem, quâ miracula merebatur edere: Advertit tamen S. Thom. *qu. 95. art. 4. ad 1.* quod à Dæmone spontè occurrente possumus aliquid inquirere, quando scilicet adest specialis inclinatus, aut revelatio divina, quâ duci multi Sancti ad aliquos effectus usi sunt operatione, & colloquio Dæmonum: Hurtadus verò *Refol. moral. tract. 5. cap. 4. Refol. 11. num. 97.* ex auctoritate Soti subiungit, id fieri non debere, nisi à Sanctissimis viris, quibus est à Deo specialis delegata potestas ad Dæmones compellendos; Imò quod nec communibus Exorcistis licitum sit, plura interrogare à Dæmone, etiam cum prætextu interrogandi ad bonum commune: Ratio, quam ipse adducit, est quia Dæmon ad seducendum, quidquid facit, ordinat; & honorem ei verè exhibet, qui curat ab eodem aliquid addiscere, illumquè tanquam benefactorem recognoscit.
- 18 Septimum signum est, quoties hujusmodi verba efficaciam fortiuntur ex qualitate temporis, adeòut certis hebdoma-

domadæ diebus vim majorem habeant: Hurtad. ubi *suprà*. *Refol.* 30. num. 298. Del Rio *disq. Magic.* lib. 3. qu. 4. *sect.* 6. & Torreblanca *Juris spirit.* lib. 15. num. 58. Idcirco videtur superfluous, recolligere herbas Medicinales ex vanâ observatiâ in nocte S. Joannis, ut faciunt nonnullæ Mulierculæ: Merbes. in *summâ Christian. part.* 1. 2. qu. 31. pag. 124. col. 1. in *fin.* Consultule ipsum Hurtad. *loc. cit.* *Refol.* 49. ubi tamen addit, quod si recolligerentur ob devotionem, cessaret supersticio; vel si contingeret ea dies in aliquâ costellatione speciali, quæ influeret, ut benefica esset herbarum, vel lignorum recollectio.

Veritas hujus signi patet etiam ex primo, & secundo signo; nam tempus ex se tribuere nequit hanc efficaciam, cum sit indifferens; nec quid significet ad hunc effectum: Quare eo modo videtur respectus non haberi ad Dei reverentiam, ac virtutem, nec ab eâ solum expectari effectus: Malicus Maleficarum *par.* 2. qu. 2. cap. 6. in *sex-19ta conditione*. Imò Dæmones, non solum verborum Sacrorum abusum exigere solent, verum etiam sacratoribus plerumquæ temporibus parari, & exerceri maleficia à Magis jubent; & proinde Thyreus de *Apparit. Spirit.* cap. 10. num. 190. ait: *Cur iis noctibus, quæ inter diem Veneris, & Sabati mediæ sunt, frequentius Dæmones se exhibent, ut habet Ioann. Bod. lib. 3. cap. 1. de Dæmone; ac maleficos, & nefandos conventus eum perditis hominibus exercent? Licet Abraham Abenezraar 4. sup. 10. præcept. Divin. id velit fieri dispensatione, Dæmonibusquæ illo tempore majorem mortalibus nocendi facultatem esse potestatem, asserat.*

Nullam tamen præfati Auctores rationem afferunt, cur Dæmones dicto tempore, quàm alio, frequentius se exhibeant: Imò in contrarium videtur militare, quod cum Christus tunc temporis descenderit ad inferos ad alligandos Reges eorum in compedibus, minus potestatis habere deberent.

30 Octavum signum est, quando verba in præsentia alterius incantatoris vim majorem habentis, suam amittant virtutem: Moura *loco cit.* cap. 9. num. 73. Ycracruz *lib. 2. de anima, spec. 2.* Del Rio

lib. 1. Magic. disq. lib. 1. cap. 3. q. 4. Sanchez *lib. 2. decalog. cap. 40. num. 47.* Torreblanc. *Juris spirit.* lib. 12. cap. 23. n. 24. Del Bene de *offic. S. Ingu. par. 2. dub. 228. sect. 16. num. 8.* & Pistachius de *superst. par. 1. cap. 21. num. 15.*

Quamvis enim nullus ordo apud Inferos, ut habetur ex Job, adest tamen quædam imperfecta, & materialis distinctio inter Dæmones: D. Thom. *par. 1. quest. 109. art. 2.* Suarez de *Angel. lib. 1. cap. 14. num. 8.* & *lib. 8. cap. 21. num. 1.* Del Rio *lib. 2. Magic. disq. lib. 2. quest. 30. sect. 1.* Torreblanc. *Juris spirit.* lib. 1. cap. 13. n. 37. Idcirco superioribus inferiores, etsi non sponte, non alacriter, verum invitati obtemperant: D. Thom. *par. 1. qu. 90. art. 20.* Binsfeld. in *confess. malef. prælud. 10.* Bartholom. Spina de *Strigibus, cap. 18.* Del Rio ubi *suprà*, Torreblanc. *Juris spirit.* lib. 1. cap. 13. num. 33. Hinc quibusdam Magis vis, & potestas, ut aliorum effectus impediunt; scilicet quia illi potentioribus Dæmonibus jubent, ut impendant istorum opera: Quoties autem utrique æquæ potentibus imperant, invicem arte suâ operari impediuntur, propter Dæmonum consilium, quibus Magi certantes sunt confederati: Del Rio *disq. Magic. lib. 2. qu. 30.*

21 Nonum signum est, quoties his verbis quis utatur in incantationibus per modum artis: Hurtad. *loco cit.* *Refol.* 30. num. 300. Rario est, quia gratis data, non addiscitur, sed infunditur: Torreblanc. *Juris spirit.* lib. 12. cap. 23. num. 41.

22 Decimum signum est, quando utuntur illis verbis, cognoscantur invicem, licet prius nunquam se viderint: Torreblanc. *Juris spirit.* lib. 12. cap. 23. num. 37. Suspiciari enim possumus, hanc cognitionem provenire ex aliquo stygmate à Dæmone impresso, de quo in sua Sede.

23 Cum igitur tot circumstantiæ reddere possint incantationes suspectas, scire impossibile est, reperiri, quæ in aliquod non peccent: Unde sicut ipsis Saluatoribus Hispanicis incantationum usum prohiberi semper debet: Moura, de *incantat. sect. 2. cap. 9. num. 46.* & puniendos esse eos, qui utuntur ope ipsorum, ait Gaspar Reyes in *Elysis* 9. 24. num.

num. 18. ita dicendum est de familiis, quæ jactant, se habere virtutem sanandi, quoties non adsint omnes supradictæ circumstantiæ, quamvis per longum tempus usæ fuissent tali virtute: Hurtad. *diff. tract. 5. cap. 6. Resol. 43. num. 539.*

24 Quinimò mihi numquam persuasum est, gestare quasdam oratiunculas adversus morbos: Considerabam enim, etsi absquæ ullâ superstitione essent meræ laudes in Dei, vel Sanctorum honorem; attamen ipsas significatione, & non contactu præcipuè operari, prout benè dixit Abulensis; præterquamquod regulariter tam hæc verba, quam reliquæ non portantur cum debita reverentiâ, undè idem Abulensis invehitur in gestantes eas, & cum illo Cornelius Darocensis *lib. de superstit. cap. 4. p. 3.* cui tamen non ad stipulatur Del Rio *disq. Magic. lib. 1. qu. 4.* exemplo B. Helenæ, quæ Clavorum Christi unum fræno Equi, alium Galeæ Constantini indidit; & exemplo B. Antonij, Athanasij, & Gregorii, de quibus vide ibi.

25 Sic etiam benedictiones imprecatorias, seu orationes, quibus à Deo, sive sanitatem vulneris; sive tempestatis cessationem postulamus, quamvis insitui possint, ac edoceri cum spe, quod Deus infallibiliter sit gratiam efflagitam concessurus, dummodò non repugnet ordini providentiæ, ac sint sine ullâ vanâ observatione; liceatquæ ipsas & gestare, & super infirmos ponere: Moura *de incantat. sect. 2. cap. 14. à n. 21.* Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 44.* adversus Torrellancam, & Anton. Eleobar *vol. 4. Theol. Moral. sect. 2. lib. 28. cap. 30. Probl. 117.* laudabilius semper existimavi, abstinere ab his, quousquæ ab Ecclesiâ non fuerint approbatæ: Ratio est, quia, vt plurimum, vanitatibus implicantur, seu clavis, seu imperceptibilibus; & licet sint defecatæ, ac putæ ab omni superstitione; regulariter tamen reputantur proximè aptæ ad generandum scandalum, movendumquæ personas, saltem viles, & parùm timoratas, ad hoc, ut tali exemplo ad alias supersticiosas, vel de vanitate dubias se indiscriminatim proiciant: Moura *ibidem, num. 15.* Consule etiam prædictum Hurtad. *ibidem, n. 530.*

qui allegat præter alios, S. Hieronym. de Iudæorum phylacteriis loquentem in hunc modum: *Hoc facilius usque hodiè superstitiosa Muliercula in parvulis Evangelij, & in Crucis signo, & istiusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam.*

26 Indignum quoque semper credidi Christianâ prudentiâ, uti dictis oratiunculis, cum habeamus approbatas ab Ecclesiæ autoritate orationes ad omnia beneficia à Deo postulanda; & hinc cluere EE. Patrum Sacræ Congregationis S. Officii sapientissimum judicium, qui quamplures libros hujusmodi Oratiunculis resectos proscripserunt, præcipuè hisce temporibus, in quibus novitates abundant in semi-spiritualibus.

Quinimò, Ecclesiam non habere potestatem instituendi cæremoniam, vel orationem, quæ ex vi usus, seu ex opere operato, licet fallibiliter, ac dependenter à servato ordine divinæ providentiæ, sanitatem corporalem operetur, latè probat Moura *de incantat. sect. 2. cap. 11. num. 14.* licet contrâ cum validissimis rationibus scribat Hurtad. ubi *suprà, resol. 45 per tot.*

S U B S E C T I O I V.

De Magia Naturali.

S U M M A R I U M.

- 1 Non est statim damnandum opus insolitum, quantumvis mirabile, quia quedam mirabilia non excedunt naturalem spheram.
- 2 Refellitur Trismegistus cum Peripateticis attribuens omnia opera Magorum virtuti naturali.
- 3 Indubitatum est, dari Magiam supernaturalem.
- 4 Imò banc negare sapit hæresim.
- 5 Magia naturalis excludit omnem superstitionem.

POSTQUAM egimus de Magiâ supernaturali, modò dicendum est de naturali: Rudis enim est, & imperiti ingenii, statim damnare opus insolitum, quantumvis mirabile, & referre illud ad superiorem potestatem: Francisc. à Viçor. in *Refectionibus, Relect. 124 de*

de *Arte Magica*, num. 6. vers. & videtur; idcirco bene in hoc monuit Cardanus lib. 1. de subtilis Multa sunt mirabilia, & in naturæ majestate penitus abdita, quorum tamen, cum causam noveris, cessat admiratio; & affer exemplum de Sulphure valde puro, qui si cum cerâ æqualiter dissolvatur, reddit eam inextinguibilem: Latè Torreblanca, *juris spirit.* lib. 1. r. cap. 2. & Georgius Raguensis de *divinat.* lib. 2. *epist.* 6.

- 2 E conversò, meritò refellendus est Trimegistus, qui contendebat, ut refert August. de *Civitat. Dei*, lib. 8. omnia opera Magorum fieri virtute naturali, cujus opinioni subscribunt Peripatetici, eamquè latè tuctur Alex. in lib. de *Magis*. Hujusmodi opinionis fuerunt quoquè Hippocrat. lib. de *Sacro Morbo* Galen. de *Simplic. Med.* c. lib. 6. & 10. Fernelius de *Abditis rerum causis*, Joann. Vvjerus de *lamiis*, cap. 7. 8. & 23. & lib. 6. de *præstig. demon.* cap. 27. Alciatus in cap. perniciofa, de *Offic. Ordin.* num. 66. & lib. 8. *Parerg.* cap. 22. Franc. Duaren. in l. 1. r. c. ad l. *Cornel. de Sycar.* Tiraquell. ad Alex. ab Alex. lib. 5. *Genial.* cap. 23. Navarr. in *Manuali*, cap. 11. num. 28. Pontinibius de *lamiis*, à num. 47. qui pleno ore Magiam supernaturalem negarunt. Etenim jam satis superius dictum est de eâ supernaturali, quâ operantur Magi, ità ut ineptum sit in dubium revocare, an detur Magia supernaturalis, prout bene probat S. Thom. lib. 3. *contra Gentiles*, cap. 104. Imò esset negare eâ, quæ ipsis sensibus subsunt. Siquidem, cum Magi dent responsa de occultis, ut de furtis, & thesauris; cumquè staruæ Magorum loquutæ sint, & ipsi Magi per hanc artem scientias rerum, atque quæ liberales adepti sint, jam est pro comperto, nonnulla Magorum opera referri non posse, nisi in causam non naturalem, ut bene ait Victoria loc. cit. num. 9. Adde quod Magiam hujusmodi negare, sapit hæresim, ut liquet ex D. August. lib. 1. r. de *Civitat. Dei*, cap. 6. D. Thom. loco cit. & sent. 4. dist. 34. Turcremat. cap. super *Sorcianos* 33. qu. 1. Barth. Spina de *Strigib.* c. 2. cum seqq. & in *Apolog.* 2. cap. 5. Binsfeld. in *confess. malef. prælud.* 4. in Rub. C. de *malef.* & *Mattem.* notab. 3. Azor. par. 1. moral. lib. 9. cap. 25. Farinac. de *heresi*, qu. 181. num. 36. & aliis.

- 5 Cum ergò ultrà Magiam supernaturalem, detur etiam naturalis, quæ nullum Dæmonis pactum inuoluat; & consequenter omnem excludat hæresis suspicionem; Imò quantum cæteris scientijs Adamo largitus est Deus, ut naturæ Arcana cognosceret; eamquè posteritati, prout fecit, traderet: Del Rio *disq. Magic.* lib. 1. cap. 3. de hac igitur Magiâ Naturali videamus in quibus rebus consistat, scilicet:

An in Corporibus Cælestibus?

An in Corporibus animatis?

An in Corporibus inanimatis?

§. 1.

An in Corporibus Cælestibus consistat
Magia Naturalis.

S U M M A R I U M.

- 1 Peripateticorum Scholaprofistetur, quod in corporibus Cælestibus residet virtus magica.
- 2 Ubi ratio affertur.
- 3 Imagines astronomicas habere peculiares virtutes, tenuerunt aliqui, & cur?
- 4 De annulis Jarca Indorum Principis, & de aliis similibus, & nu. 4.
- 5 Medici, & Chirurghi an uti possint annulis, & Imaginibus Astronomicis? & nu. 6.
- 6 Ex Astris nequit exbauriri Magia Naturalis.
- 7 Idque secundum commune Theologorum sententiam: Ratio hujus.
- 8 Non reperiuntur in cælo illæ imagines, ad quarum similitudinem componuntur imagines astronomicæ.
- 9 Ex Stellarum influxu non habetur virtus futura prædicendi. Undè excommunicantur, qui ex eis futura prædicere presumunt.
- 10 Damnandi Auctores, qui Astris subjiciunt Religionis nostræ Mystéria, quæ Dæmon perfectissimus in Astrologiâ ignoravit.
- 11 Refellit Petrus de Alliaco jactans, Reges Magos prævidisse in astris Christi natiuitatem.
- 12 Cælestibus corporibus subjiciuntur tantum temperamenta, complexionēs, & temporum vicissitudines.

Ex

*Ex hac theoriâ multa deducuntur usq[ue]
ad finem subsecutionis.*

- 1 **Q**UON in corporibus Cœlestibus residat virtus Magica, quâ naturaliter edantur prodigia, tenuit cum Peripateticorum scholâ Alexandet in *lib. de Magis*, ac probavit eâ ratione, quod nempe virtus Cœlestis, licet non formaliter, virtualiter tamen, & eminenter sit virtus omnium Elementorum, & mixtorum; omniumquē illorum habeat efficaciam. Hæc sententia confirmatur ex eo, quod peculiars virtutes à Cardinali Cajetano 2. 2. *qu. 96. art. 2. §. ad primum dubium*; à P. Andrea de Leon apud Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 32. §. 1. num. 318*. ab eodem Hurtado, *loco cit. §. 3.* & ab aliis, tribuâtur imaginibus illis, quas Astronomicas vocant, non solum eò quia materia alteratur ab artifice, virtute primi alterantis Cœli, ut volunt dicti Auctores; sed etiam (ut nonnulli contendunt) eò quod in eis imaginibus Stellarum figuræ sculptæ sint: Antumnant enim, in ipsâ omnem cœlestium corporum efficaciam transfundi, non secus ac colliguntur radij visuales in speculis: Del Rio *disqu. Magic. lib. 1. qu. 1.* vendè in curatione morborum, vel ab ipso Marsilio Ficino inter alios adhibebantur: Legimus quoquē apud Historicos, Jarcam Indorum Principem annulos septem compegisse, ac septem stellarum nominibus præsignasse, quibus mirifica opera ederet, quos etiam Apollonius Thianeus dono ab eo accepit, quorum beneficio contigit, Apollonium juventæ nitorem protraxisse, & conservasse, quamvis annum centesimum jam excessisset, cum singulos annulos diebus singulis gestaret, secundum dierum, & Planetarum nomina.
- 4 Quibus annulis non valdè absmiles videntur illi, de quibus Franciscus Diaz Medicus, & Chirurgus Philippi Secundi Hispaniarum Regis in *lib. de omnium infirmitatum renis*, &c. *cap. 6. fol. 245. vers. testatur*, ubi ait, sibi cum juramento affirmatum fuisse, militem quemdam nobilem fecisse annulos quinque sub suis planetis adversus infirmitates, quorum vnum Joanni Austriaco; secundum Flo-

- rentiæ Duci; tertium Philippo Secundo; quartum Duci Joanni Castiliæ dono dedit quintum verò sibi reservavit.
- 5 Cum igitur tanta virtus, & efficacia, ut jaçant isti, transfundatur in hujusmodi imagines à naturali proprietate corporum Cœlestium, quam Ptolomæus Idiotropiam vocat, vti poterunt illis Medici, & Chirurgi eo modo, quo utuntur astrologiâ naturali, de quâ D. Thom. 2. 2. *q. 95. art. 4. & opusc. cap. 26. & lib. 3. contra Genes, cap. 86.* & Francisc. de Magistris in *syl. Eccl. to. 2. lib. 2. cap. 3. nu. 41.* nec propter eâ comprehenduntur in Bullâ Xisti V. pro ut ibi expressè.
- 6 Inid cum à causæ cognitione effectus innotescat, sæpè ipsi Medici à Lunæ, & aliorum Planetarum aspectibus cum inter se, tum ad Mundi Cardines, & à Zodiaci dodecatemorijs venantur qualitates ægritudinum, quibus cognitio facilis medicamenta congrua exhibere possunt: Majol. *tom. 2. diet. in 2. edit. colloq. 4. Prædictionis Physicæ S. c. 1. pag. 682.* & propter eâ fidem mereri videtur Porphyrius, affirmans cum de se interficiendo vehementer cogitasset, Plotinum hoc cœlitus prævidisse, sequè à tanto facinore prohibuisse: Quinimò jaçant Perrus de Alliaco, Magos Reges in Astris prævidisse ejusdem verbi Incarnati nativitatem, ac divinitatem; ideoquē ipsos dixisse: *Vidimus Stellam ejus in Orientem, & venimus adorare eum.*
- 7 His tamen non obstantibus, dico ex Astris, cæterisque corporibus Cœlestibus hanc Magiam desumi non posse: Hæcquē est communis Theologorum sententia cum D. Thom. 2. 2. *quæst. 96. art. 2.* idque docent Codronchius *de morbis veneficiis lib. 2. cap. 5.* Jo. Malderus *de virtute Theol. tract. 10. cap. 8. dub. 1.* Del Rio *lib. 1. cap. 4. q. 1.* Leonard. Vayrus *lib. 2. de Fascino, cap. 11.* & Torrelanc. *Juris spirit. lib. 7. cap. 4. à num. 12.* Quare, quæ narrantur de Tabulis astronomicis, vel sunt præstigiola, vel arte Dæmonis confecta: Moura *de incant. sect. 2. cap. 3. nu. 46.* Vendè rectè inter articulos Parisien. *artic. 21.* damnantur, & pœnitùs proscribuntur hujusmodi tabulæ.
- 8 Præterea vanitas hujus artis latissimè patet: nam si virtus cœlestium corporum,

rum, ut superstitioni homines jactant, hujusmodi tabulis, vel sigillis communicaretur, assignari posset modus, quo ex astris ipsa deduceretur in res maritales, & sublimares, quemadmodum benè ponderant Moura *ibidem*, cap. 4. num. 8. Del Rio *disso lib. 1. cit. quæst. 1.* & Torreblanca *loco cit. num. 17.* ubi rejiciunt etiam similitudinem speculorum, in quo radii vitales colliguntur: Cum itaque impossibile sit hoc naturaliter, credendum est, eos qui se dicunt operari per supradictas tabulas, superstitionis modo agere. Aliquo modo tamen excusat Hurtad. *loco cit. Refol. 32. §. 4.* hujusmodi tabulas, sed potius, ut ego existimo, ingeniosè, quàm verè: Adde non reperiri in Cælo illas imagines, ad quarum similitudinem componunt superstitioni imagines astronomicas: Fictitiæ enim Figuræ, & ut loqui loquuntur, entia rationis sunt Canes, Lepores, Hydræ, Dracones, Andromadæ, &c. quibus æthra stellifera ornatur: Hujus rei apertissimum sit argumentum, imaginem illam, quàm Astrologorum plerique cadentem vulturem passim vocant, à Ptolomeo lyram nuncupatam fuisse. Quænam autem est lyra, & cadentis vulturis comparatio? Ad hæc, quis ignorat, Rusticos à stellarum quarundam conformatione, similitudine ductâ, falcem in Firmamento, currum, gloriancem cum pullis Gallinam, & alias hujus generis imagines confinxisse? Quis ignorat, Barbaros Idolorum cultui deditos, quemadmodum insignes virtute viros, ut Herculem, Hectorem, ob egregia, facinorosa in Deorum, sic animalia quædam, ut Canem, & Delphinum ob singularia quædam beneficia in Astrorum numerum retulisse? Quis tandem ignorat, Poetas fabulosè mulzarum rerum imagines in Cælum transtulisse, ut Arietis in honorè Jovis arenarii, Tauri in memoriâ illius, qui Europâ incolumem transvexit in Cretam, & aliorum complurium? Fabula igitur illa, quam narrat Haly de imagine scorpionis formatâ à quodam Astrologo eo tempore, quo scorpionis imago in Cælum vigeat, eamque optimè scorpionum ictus curare dicebat.

10 Sed necdum in hujusmodi imaginibus, verum etiam nec in stellarum ipsarum

influxu reperiuntur vires, quas falsò eis tribuunt nonnulli, qui ab eo futurarum rerum cognitionem haurire præsumunt: Quare Astrologi, qui futura certò prædicere audent, excommunicantur in Bullâ Xisti, & damnantur non solum à Jure Canonico, non solum à Sanctis Patribus; sed etiam à Jure civili, à Philosophis, ab Historicis, & ab ipsius Astrologis, ut demonstrat Torreblanca *juris spirit. lib. 7. cap. 5. & num. 50.* Damnantur quoque à Theologis, & Jurisperitis, quos longâ serie recentet Torreblanca. *loco cit.* Vide etiam Dianam *par. 4. tract. 7. Refol. 17.* Hurtad. *Refol. Moral. tract. 5. cap. 4. Refol. 33. & Refol. 34.* Michaelen Medinam *lib. 2. de resti in Deum fide*, & Paulum Nazarium de *Magia. qu. 6.*

11 Et majori animadversione digni sunt, qui ut Petrus de Alliaco, quem supra laudavimus, Astris subjectant Myteria nostræ fidei, ut Christi Adventum, & Nativitatem; Religionis, Fideique mutationes. Alberghin. in *Manual. cap. 18. sect. 2. §. 5. nu. 8.* Francisc. de Magistris in *Sylva Eccles. 10. 2. cap. 5. num. 45.* Adversus hos astrologos invehitur Picus Mirandulanus *lib. 2. contra Astrolog. cap. 5. & lib. 3. auct. 11.* quem citat Del Rio *disqu. Magic. lib. 4. cap. 3. qu. 1.* (Vide P. Baldell. *Theolog. Moral. lib. 4. disp. 5. num. 8.* & Mouram de *incant. sect. 2. cap. 3. n. 21. per tot.*)

12 Dedecet enim, Sacrosancta Mysteria Astris superiora, Astris subjicere: Del Rio *lib. 4. cap. 3. qu. 1. 3. concl. vers. notandum*; Undè perfectissimus in Astrologiâ Dæmon ignoravit ea Sacratissima mysteria, ut benè ait Baldell. *loco cit.* quidquid dicat apud Eruditissimum Amicum Abbatem à Turre de Mithra, *cap. 6. pag. 225.* Alexander, scilicet Dæmonem instituisse Natalem Mithræ eâ die, quâ nasciturus erat Christus: Hoc enim latebat Dæmonem: Quâ proptèr à fortiori tamquàm falsum, & erroneum rejiciendum est, quod supra jactabat Petrus de Alliaco, nimirum Reges Magos prævidisse in Astris Verbi Incarnati Nativitatem. Profectò Stella, quæ Magis apparuit, non fuit ex illis, quibus Cæli ornantur; nec etiam vapor Meteoricus, sed in eo omnes conveniunt, ut testatur Henricus Spondanus *ad annum Christi*

primum, n. 8. fuisse divinam quamdam virtutem, quæ & radiis fulgoris sui intuentium oculos illustraret, & mentes divinâ luce perfunderet. Porro ejus splendorem solem ipsum illustrasse, testatur S. Ignatius Martyr.

- 13 Non aliud igitur subjungere possumus Cœlestibus Corporibus, nisi temperamenta, ac complexiones, & temporum vicissitudines: Torreblanca *juris spirit. lib. 7. cap. 6.* Quapropter non est illicitus Astrologiæ usus in rebus, quæ ad Medicam, & Nauticam artem spectant, sicut ad agrorum culturam, ut paulò antè diximus, & prout docet inter alios, Hurtad. *ubi supra, Refol. 33.* Imò idem Hurtad. *ibidem, Refol. 49. num. 647.* addit, non esse superstitiosum, si quis sciens motus Astorum, & conjunctiones, velit expectare, diem in quo consummet Matrimonium; si enim (subjungit ille) in pecoribus conjungendis licet hoc facere, cur non etiam licebit id expectare in hominibus conjungendis? Et quia humana corpora componuntur ex quatuor qualitibus, calore scilicet, frigiditate, siccitate, & humiditate, ex quorum proportionem ingenium, & animi dotes apparent perfectiores, vel imperfectiores, ut præter Aristot. & Galenum, docent Conradus Vvimpin. *de signis, cap. 8. nu. 1.* & Torreblanc. *juris spirit. lib. 7. cap. 8. nu. 1.* Qui enim humores habent temperatos, sunt prudentissimi, sobrii, & ad omnia virtutis opera paratissimi: Jo. Huart. *de exam. Ingen. cap. 14.* Qui calidâ Melancholiâ abundant, ingeniosi, juxta Aristot. apud Criticum *de honest. discipl. cap. 6. lib. 3.* & Torreblanc. *ubi sup. num. 16.* Idcirco Favorinus Heroicam passionem vocat hujusmodi Melancholiâ: Quibus verò atra bilis frigida est, ipsi sunt stolidi, & ignavi; quibus nimia est, attoniti, & timidi: Criticus *ibidem.* Temperamentum autem siccum, menti aptissimum esse dicit Galenus, *lib. quod animi mores, cap. 8.* Sicut è contrâ humiditas cerebri memoriam parit, & imaginatricem, ut ait Aristot. *sect. 14. probl. 15.* Quia, inquam, humana corpora his qualitibus componuntur, secundum quas ipsa corporibus cœlestibus subesse innuimus in *Prælim.* non est quoque illicitum, si Astrologia adhibeatur ad cognoscendas naturales in-

clinationes, & propensiones ad iram, mansuetudinem, ingenium, vires, robur, & cetera, quæ à temperamentis, & qualitibus dependent: Baldell. *ubi supra.* quorum cognitio cum aliis circumstantiis inservit quandoquæ ad formandû prudens Judicium circa res liberae contingentes: Baldell. *ibidem, num. 12.* cum ad hunc finem Astrologia sit ars pura, liberalis, nec vetita; ab aliquibus tamen vitatur ob periculum ingestionis Demonis: Moura *sect. 3. cap. 5. num. 24.* ex Calder. *de hæres. c. 22. num. 8.* & Torreblanc. *juris spirit. lib. 7. cap. 9. & 10.* ubi latissimè:

S. II.

An in corporibus animatis consistat
Magia Naturalis?

SUMMARIUM.

- 1 Lingua, oculus, & tactus animantium, mirabiles producere effectus experientia docet.
- 2 Exempla effectuum mirabilium linguæ, & num. 3.
- 4 Voces, & cantus animalium non destitui naturali magiâ existimat Plinius.
- 5 Præfatos effectus effluere ex vi naturali probare nituntur multi Auctores.
- 6 Ars Cabalistica bodiè viget apud Indæos. & num. 7.
- 8 Reprobatur Archindus, docens, preces ad Deum fufas naturaliter efficaces esse ad obtinendum, & num. 9.
- 9 An Tianeus, Melampus, & Salomon voces animantium intellexerint?
- 10 In quonam illuxerit sapientia Adami, nomina rebus imponentis?
- 11 Picus Mirandulanus primus omnium Cabalam in latium induxit. Quæ hæresis suspicionem habet, & n. 9.
- 12 Elementa literaria inter se ita, vel ita ordinata miranda exhibere valent, juxta Bravum. Sed rejicitur. num. 14. & 15.
- De Campana Villâ in Aragonia, sua sponte sonante. num. 13. & 17.
- 16 Notabilis doctrina Hurtadi de Verbis, quibus animalia incantantur.
- 18 Campana in Terra Rocche Contrata spontè pulsavit, eo momento, quo Innocentius XI. egressus fuit ad Summum Pontificatum. Vbi de Equo meo allino Constantinopolitano.

- 19 *Vis, quæ inest verbis ad producendum mirabilia provenit, vel à virtute supernaturali divinâ; vel à virtute supernaturali diabolicâ.*
- 20 *Orationes quasdam ad impetrandum Dei auxilium ipse Deus, & Sancti edocuerunt, ut adversus terræ motus, & tonitrua.*
- 21 *Virtute Divinâ Serpentes incantantur; quomodo, & quare?*
- 22 *Ubi, quando eorundem incantatio potest tribui Dæmoniacæ virtuti.*
- 23 *Phormiginis mirabilis effectus, scilicet urinam provocare. Cui Gracchi exemplum; Et Davidis Citharam pulsantis, quâ Damon expellebatur.*
- 24 *Effectus mirabiles, quos produciunt Verba, tribus quoque possunt virtuti intentionali eorundem Verborum.*
- 25 *Verba non habent virtutem ad morbos curandos, & reiciuntur contrarium asserentes.*
- 26 *An ad curandum Tarantismum, valeat Musica, & sonus?*
- 27 *De aspectu Strigarum, Basilisci, Lupi, et consimilium, & nu. 28. 29. 30. & 31.*
- 32 *Avicenna Orationes, & Litanias posuit in ordine natura.*
- 33 *Fascinatio non fit solum cognitione visivâ, sed aliquâ virtute subiecto innatâ, vel à Deo gratis concessâ.*
- 34 *Ubi de vi medendi per solum aspectum.*
- 35 *Nedum homines, sed etiam Bruta per tactum multa mirabilia operantur: Exempla.*
- 36 *Per tactum nequis Magia exerceri.*
- 37 *Mas inter fratres septimus suo tactu strumas medetur ex Lessio, & aliis.*
- 38 *Sed falsum est.*
- 39 *De privilegio medendi strumas per Regem Gallie, & aliorum, & num. 36.*
- 40 *Ex Ruperto Abb. si nuda mulieris planta tangat serpentem, eum interficit.*
- 41 *An manus immaturâ morte raptorum valeat ad curandas paropides?*

fidere Magia prò comperto à quampluribus habeatur, præcipuè ab Avicenna, Algazel, & Arabicis ferè omnibus, & Cabalisticis, ac recentioribus Judæis: De hac re Origenes contra Celsam lib. 1. & 2. Aetius lib. 8. cap. 5. Grilland. de sortileg. lib. 2. qu. 8. Leloyher lib. 1. spectror. cap. fin. & lib. 4. cap. 4. Pomponat de incant. cap. 4. & Vossius de origine, & progressu Idololatriæ lib. 1. cap. 6. Etenim quò ad linguam, dum ipsa in hominibus loquitur, vel dum in cæteris animalibus sonum edit, incredibilia producit: Siquidem narrat Grilland: loco citato, sub num. 2. quem etiam citat P. Schortus in Thaumaturgo, p. 2. lib. 4. cap. 2. Syntagm. 3. de quodam Græco, tempore Adriani sexti, qui solis verbis compresserat vires ferocissimi Tauri coram ducentis, & ultra viris; id quod etiam adnotat P. Nierember. lib. 1. de Miracul. natura in Europa, cap. 36. & Hurtadus Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 26. ubi tamen fugillandus, dum tuetur consuetudinem in Hispania mansuefaciendi taurorum in festo S. Marci Evangelistæ. Est enim efflagratio divini miraculi, ut ait Clément VIII. in Brevi edito anno 1598. die 10. Martii. Nec sunt petenda miracula in rebus vanis, & nullius momenti: Sed ad nos: Holcot. ad illud sap. 16. Filios autem tuos, nec Draconum vicerunt dentes, sect. 178. fol. 1264. scribit, quod Mercatores quibusdam carminibus Dracones faciunt mansuetos ad tempus, quibus insidentes freno eos ferunt usquè cum in Ethiopiam veniunt, ubi eos vendunt, quia Ethiopes in fervidâ plagâ habitantes, frigidissimâ Draconum carne vescuntur.

Superius diximus, & testatur Julius Cæsar Sealiger de subtilit. exerc. 344. 7. de Maris, qui cogunt verbis quibusdâ serpentes, ut virus deponant, & mansuecant: Imò David memorans hujusmodi incantationem in psal. 57. dicit, quod Aspides ad eam evitandam, obrurant aures, caudâ scilicet, juxta Genobrandum; & Hieremia cap. 8. eamquam quid speciale inter serpentes, ait, Regules non incantant: Ecce ego mittam vobis serpentes regules, quibus non est incantatio. de quâ re latè Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 25. Habemus etiam

MIRABILES quotidie experimur effectus, quos homines, & cætera animalia, seu linguâ, seu oculo, seu tactu naturaliter operantur, adeo ut in his tribus prodigiosa re-

ex Origenē; quibusdam nominibus etiam non intellectis, serpentes sopiri, protrahique à Cavernis, & corporis humani tumores solā voce reprimi. Hujusmodi virtutem incantandi serpentes Nigritis, Africa populis, Nigri fluminis accolis tribuit Aloisius Cadamust. in *navigat. Ind. cap. 28.* & Crocodilos à piscatoribus Nili excantari, docet Villamontius lib. 3. *itiner. cap. 12.* sicut & Mamertinos, seu Messanenſes certorum verborum sono piscem Xiphiam capere, testantur Athanasius Kircher. in *Arte magneticā, & in Misurgid, lib. 9. par. 2. cap. 7.* & Thomas Fazellus *decad. 1. rerum ſicul. lib. 1.* sed quod mirabilius est, veteres, ut lunam in Eclypsi laborantem adiuverant, timpana, & Cymbala pulſabant, ne incantantium voces eò poſſent pervenire, ut ab eā audirentur.

4 Nec ſuā naturali Magiſ deſtituuntur voces, ac cantus animalium: Quippè galli cantu terruntur Leones, teſte Plinio de *nat. hiſt. lib. 10. cap. 21.* Sed brevitatis cauſā ſexcenta hujusmodi mirabilia, quæ à brutorum vociſus pariuntur, omittamus.

5 Quod autem ſupradiſti effectus eſſuant è vi naturali, probat Joannes Bravus Chamilius de *medendis Corporum malis, lib. 1. cap. 7.* & ſatis luculenter demonſtrant ea Moyſis Barcephæ verba relata à Peterio in *Geneſim, to. 1. lib. 5. verſ. 20. fol. 525.* Quæ ità ſe habent: Adam editiori *Paradiſi loco inſtans, auguſtiſquè aucthoritate, & Majeſtate, ac tali vultus ſplendore, qualem emiſſe è ſacie Moyſis in 34. cap. Exod. ſcriptum eſt, voce, quæ ſenſu excipi poſſet, pronuntiatā, ſingulis animantium generibus nomina indidit, unumquodquè nominatim appellando: illa verò ſubmiſſis capitibus prona, nequè præmio decore, quo ille ſplendebat, intueri ipſum audentia, ſingulatim præteribant, & ſuis ab illo appellabantur ex ordine nominibus, v. g. cum Taurum ille nomine appellaret, continuo is, audito nomine ſuo, tranſibat coram illo, capite ſubmiſſo; ſimiliter nominatim citatus Equus præteribat, deſectā cervicè, & ſic de cæteris.*

6 Quamobrem uſquè adhuc viget ars Cabaliſtica apud Judæos, quæ conſiſtit in uſu hæbetacorum nominum, lit-

terarum, & accentuum, quorum omnium ſi quis vim probè calleret, poſſet, ut ipſi putant, multa mirabiliter efficere; aſſeverantes prædiſtas voces naſtas fuiſſe poteſtatem in naturam, in Dæmones, in Angelos, & in Deum ipſum, ex eo quod ab Adamo Sapientiſſimo nomina rebus fuerint impoſita, ſubſtantias, qualitates, & proprietates expremientia. Quare eiſdem nominibus apellanti res conſeſtim ipſæ ſubduntur, & obediunt. Hanc autem, inquirunt, artem res ſuis nominibus appellandis fuiſſe Adamo primo Parenti noſtro in ſopore illo, ingenti liberalitate, à Deo optimo maximo cōmunicatam: Tali pacto, qui ineptam hanc Judæorum ſententiam ſequeretur, dicere poſſet Exorcismos editos à Statu naturæ, quia Adam habuit noticiam à Deo naturaliter ad nominandum propriiſſimè, & ſecundum proprietates, naturales res, ità ut ipſæ vocatæ his nominibus, ſubdetentur, prout tenuit impius Wiclef. apud Mouram de *Incant. ſeſt. 2. num. 2.* hocque eſt præcipuum Cabaliſtarum fundamentum, teſte Georgio Raguseo de *divinat. lib. 2. epiſt. 5.*

7 Imò hodiè firmè credunt Judæi Cabaliſtæ per nomen *Schemhamphoras*, ſi rectè adhibeatur, & legitimè applicetur à Peritis, omnia effici poſſe; tribuuntque peritæ luxu nominis omnia Chriſti prodigia, atquè aliud Judæi ulterius ad eludendam vim miraculorum Chriſti fabulantur, ut dicit Majol. *tom. 3. colloq. 1. de perſid. Judæorum, §. ſed aliud, fol. 921.* ſcilicet in Salomonis Templo Lapidem quemdam fuiſſe raræ virtutis, in quo Salomon prò ſuâ ſingulari Sapientiâ Nomen Dei inſculperat, quod cuique legere licebat: quidem, ſed c-diſcere memoriter, aut tranſcribere, prorsùs nemini; & ad valvas Templi duos Leones catenis duabus vinctos proſtitiffe, quorum tam horribilis erat rugitus, ut qui edidiciſſet, præ metu obliſceretur: qui tranſcripiſſet, mediù creparet: Sed Jeſum Mariæ Filium, neglectā dirā illā execratione, quæ prohibitioni adjuncta erat, ſpretoquè ipſo Leonem ingiri, poſtquā excrpiſſet, mirabili prorsùs animi fiduciā pertranſiſſe. Nè verò depræhenderetur, Suræ pelliculam apertuiſſe, ibiquè abſcondiſſe:

disse; indè verò factum, ut tot, tanta-
que miracula postea pateretur, quanta
antea neminem fecisset, legatur.

- 3 Judæorum opinioni fortassis innixus
Archindus apud Eym. *part. 2. directi.*
qu. 4. §. Archindi, aiebat, preces ad
Deum suas naturaliter efficaces esse ad
obtinendum bonum, & fugandum ma-
lum, non quia propter eas Deus hæc
nobis tribuat; sed quòd ab ipsis verbis,
& ab ipso desiderio, quoties Deum pre-
camur, derivantur quidam radii, qui na-
turaliter in nobis efficiunt, quod opta-
mus: Non absimilem opinionem tueretur
etiam Cornelius Agrippa *lib. 1. de Phi-*
losophiâ occultâ, cap. 70. quem refutat P.
Schottus in *Tbaumaturgo, par. 2. lib. 4.*
synt. 3. cap. 1. in Crisi.

- 9 Sed hæc ratio nullius ponderis est,
& fabulosa involvit, tum quia, ut supra
stabilivimus, etiam voces animalium
effectus mirabiles producent, nec sunt
significativæ: Quare inane commentum
fuit, quod Tianceus, & Melampus cû aliis
apud Porphir. *lib. 3. de abstinen.* & quod
Salomon, ut tenent Judæi nonnulli
apud Abulens. *q. 11. ad 3. Reg. 1. 3.* ani-
mantium voces intellixissent: Tum quia,
si tam mirabilia causarent verba, hæc
cogerent Deum ad illa producendum,
quod est error in Fide: D. Tho. 2. 2.
qu. 83. art. 2. & 3. contra Gentes, cap. 96.
Repugnat enim omnipotentæ, quam
reperiri in Deo fides non docet: De hac
re Pistachius *de superstit. cap. 16. nu. 2.*
3. & 4. ubi damnat artem Caballisticam,
eamquæ probat inducere hæresis
suspicionem, & Candidus Brognolus
in *Alexicon. tom. 1. disp. 4. cap. 1. sect. 1.*

- 10 Tum quia in hoc tantum illuxit Adami
sapientia, quoniam talia nomina impo-
suit, quæ repræsentarent illas anima-
lium proprietates, v. g. Leoni imposuit
huiusmodi nomen, quod hæbracè signi-
ficat animal generosum; Simiæ, Cavil-
losum; Tauro, ferox; Evæ, Matrem
viventium, prout bene ostendit An-
gelicus Doctor 1. 1. *quest. 96. art. 1.*
ad 3. & si ipsa primo hominum Parenti
obtemperabant, hoc evenit, non quòd
vocis vis significandi naturaliter pene-
traverit; sed, quemadmodum docet
idem Angelicus *ibid. ad quartum*, ex
naturali instinctu, eo modo quo aves,

& aliæ animantes suos duces sequun-
tur; & tali pacto essent obedituræ nobis

- 11 in statu innocentie: Miror tamen, Jo-
Picum Mirandulæ, qui primus Caba-
lam in Latium traduxit, gloriari se li-
bros de Cabalâ maximo præcio emisse,
arque in eis multa circa Mystéria Fidei
nostræ optime cognovisse.

- 12 Alia igitur ratio videtur assignanda,
quod scilicet sicuti mixta, imò, & ele-
menta virtute occultâ mirabilia causare
possunt; ita elementa litteraria inter se
tali, vel tali pacto ordinata, miranda
exhibere valent, juxta Bravum *ubi supra*,
§. quod si queratis.

Quod satis clarè demonstratur ex eo
quod, cum nullus sonus detur, qui ver-
bis exprimi non possit, quosdam sonitus
videmus effectus dictû incredibiles e-
dere, nec respectu eorû oriri pote sit sus-
picio pacti cum Dæmone, quoniam
emittuntur à tebus nec intellectivis, nec
animatis.

- 13 Hinc oculati testes, ac fide digni nar-
rant, Campanam Villilæ in Regno Ara-
goniæ suâ sponte sonare, quoties cala-
mitates imminet, vel felices exitus,
sicut videre est apud Marianum *de rebus*
Hispan. libr. 21. cap. 11. & Marcum
Xavier 2. *par. cap. 1. de expulsi. Ma-*
bumet.

- 14 Sed nec ratio hæc subsistit: Siquidem
verba sunt naturâ fluida, & transeun-
tia, & sepe nullius entitatis; unde con-
servare nequeunt virtutes permanentes,
notabilis efficacix, & activitatis.

- 15 Adde quod quæ sunt in eodè genere,
non possunt in contraria diversû gen-
eris agere, & proinde sicut calor non
operatur in saporem; nec sapor in odo-
rem; nec sonus in figuram: Itâ nec ver-
ba, & figuræ in morbos, sive ut expel-
lantur; sive ut inducantur: D. Thom.
2. 2. *quest. 96. art. 2. & lib. 3. contra*
Gentes, cap. 104. & 105. Cirvel. *de su-*
perst. par. 3. cap. 3. Langius *epist. 33.* Coel
Rhodig. *lib. 16. antiqu. cap. 14.* Vallef.
de Sacra Philosoph. cap. 3. Mendoza in
viridario Sacra Script. lib. 4. probl. 8. &

- 16 alii: Quò verò ad ea verba, quibus a-
nimalia incantantur, sapienter advertit
Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. re-*
sol. 25. à num. 250. ex D. Thoma, quod
bruta non agunt, sed aguntur ab aliquo
agente intellectuali, quod vel est Deus,
vel

vel Angelus bonus; vel malus: Idcirco, ut incantatio hæc vim habeat in irrationalia, dirigi debet ad moventem ipsa, scilicet ad Deum, cuius nutu omnia eveniunt, ipsum vel deprecando, ut desistat; vel Dæmonem compellendo per exorcismos ab Ecclesiâ approbatos, ne ipse Dæmon suam exerceat potestatem in irrationalibus: & in his duobus casibus licita est adjuratio. Si autem dirigatur ad Dæmonem, eum deprecando, ut desistat; tunc incantatio superstitiosa est, & generans hæresim superpicionem. Hoc porro dicendum est, & eo magis, de rebus insensatis, quare si vera sunt, quæ narrantur de eâ Campanâ, quod ad prædicenda futura, tribui debent virtuti supernaturali Dei, prout tribuit Del Rio lib. 4. *disq. cap. 3. qu. 2.* præcipue, quia super allegatus Xavier testatur, in præfatâ Campanâ exaratum esse illud Sybillarum Carmen: *Christus Rex venit in pace, & Deus Homo factus est.* Unde facili (sunt verba Moura *sest. 1. cap. 1. num. 17.*) dici potest, prædictum psalmum eam miram futurorum prænunciationem præbere, qualem Sybillæ ipsæ habuerunt. Hoc

18 idem accidit in Terrâ Rochæ Contræ Senogallienis Diocesis, ut mihi de publicâ voce, & famâ testatur Patruus meus, ejus Ecclesiæ Episcopus: Ibi enim Campana Ecclesiæ Beatæ Mariæ Virginis, extrâ Portam S. Augustini, nemine eam impellente, sonum edidit eo momento, quo Sanctæ Memoræ Innocentius XI. evescit fuit ad summæ Pontificatus apicem, & sonus illius Campanæ adeo distinctus fuit, ut aliqui putantes vocari populum ad missam audiendam, eo se conlerunt, & neminem in eâ conspicientes, animadvertunt Campanam spontè pulsare. Verum cum postea per Tabellarios innotuerit electio Summi Pontificis, patuit causâ hujus effectus, de quo postea fabricatus fuit in Curia Episcopali processus: Hoc ab habitatoribus illius Terræ tribuitur Miraculo, quia idem Pontifex annis antè actis, cum tunc Cardinalis ægrota- ret, suadente ejus confessorio ordinis Carmelitanorum Discalceatorum, Imagini prædictæ Beatæ Virginis devotè se commendavit, & Sanitatem obtinuit; quamobrem grati animi ergo generosâ

pietate multam pecuniam largitus fuit pro illius Ecclesiæ constructione. E contra virtuti diabolicæ adscribendum venit, meo judicio, id quod laudatus Xavier ibi narrat de Equo metallino, qui Constantinopoli hinnitu edito prænunciat, sed fallibiliter, quæ infidelibus impendunt: Idem habetur apud Nicremberg. lib. 1. *de miracul. natur. in Europ. cap. 18.* & Hurtad. *resol. Moral. tract. 5. cap. 6. resol. 50.*

19 Concludendum est igitur, vim, quæ inest verbis, mirabilia producendi, provenire à virtute supernaturali, seu diabolicâ, quod ex supradictis regulis faciliè dignosci potest; idquæ docent Ananias lib. 4. *de natura Dæmon.* Del Rio *Magic. disq. libr. 1. cap. 4. quæst. 3.* & Torreblanc. *Juris spirit. lib. 12. cap. 24. num. 32.* seu ex virtute Divinâ, ad quam impetrandam pro rerum varietate, varias quoque orationes, seu preces habemus: Stephan. Bubal. in *D. Thom. part. 1. qu. 50. art. 1. quæst. 2. differ. 2. §. 4.* Mendoza *superius laudato, probl. 8.*

20 & alii: Vel enim eas nos edocuit ipse Deus, ut adversus Terræ-motum, imperantibus Theodosio, & inter faminas admiratione omnium dignâ, Pulcheriâ, narrat Niceph. lib. 14. *hist. cap. 16.* vel edocuerunt Sancti, ut adversus tonitrua, quorum timidissimus erat S. Thomas, qui, cum tempestates, & tonitrua aerem concutere, signo Crucis se munebat, ita dicens: *Deus carnem suscipere dignatus est. Deus nostrâ Causâ mortuus est, & surrexit,* prout narrat Surius in *ipsius vitâ, tom. 2.* quod quidem mirabile est, talem nempe virum, qui in extasim Divinam, sapienter tergebatur, totoquæ vitæ cursu Deum læthaliter non offendit, adeo ipsum Deum tonantem pertinuisse. Sed in hoc etiam Sapientissimum sequutus est S. Augustinum dicentem: *Semper Deus tremendus est, sed maxime cum tonat: timuit omnis homo, ergo qui non timet, non est de numero hominum.*

21 Patet itaque, Serpentes incantari divinâ virtute, sicut etiam suprâ diximus. Imò Bozium lib. 1. *de signis, cap. 5. §. Reser,* ait Serpentes hominis jejuni salivâ excrucari, & enecari divinâ virtute: si tamen fauces, & os, quibus formata est vox ad Evam decipiendam, saliva

attigerit, mirabilius illos enecari, propter inimicitiam, quam Deus posuit inter serpentem, & humanum genus: Hæc etiam incantatio tribui potest Dæmoni, qui, si sub formâ Serpentis sefellit primos parentes, gaudet etiam cæteros homines per Serpentes decipere, juxta D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. Verum quia superius ostendimus, etiam belluarum, in quibus nulla cadit superstitionis suspicio, sonos mirabilia efficere, dici quoque potest, aliquam naturalem vim reperiri in verbis, seu sonis, sympathicam, ut advertunt Del Rio *disq. Magic. lib. 1. cap. 3. q. 4.* P. Kircher. in *suâ Phonurgia*, lib. 2. sect. 3. cap. 4. & in *Musurgia*, lib. 9. par. 3. cap. 2. & alibi, P. Nicolaus Serrarius *quæst. 22. in cap. 6. Iosue*, Merlennus in *suâ Harmoniâ*, Hieronymus Fracastorius in *lib. de Sympathiâ, & Antipathiâ*, P. Laurentius Forerus *disputat. de sympathia. cap. 1. thesi 1.* Cornelius Agrippa *lib. 2. Philosophia occulta, cap. 24.* Joannes Porta *lib. 20. Magia naturalis, cap. 7.* Laurentius Beyerlinck in *theatro vitæ humanæ, litt. M.* P. Mendoza in *viridario, lib. 4. cap. 34.* P. Schottus in *Thaumaturgo*, p. 2. lib. 4. per tot.

22 Id etiam constat ex phormiginis sono respectu Reguli Valconis Equitis: Is enim, ut narrat Scaliger *de subtilit. exerc. 344. 6.* quando hujusmodi sonum audiebat, urinam illico emittere cogebatur: Igitur, sunt verba Scaligeri, & turmâ quidam, quem levis, ac civilis joci offensusculâ aspersisset, ridiculam illi paravit ultionem: Propè discumbentem adduxit cæcum quemdam cum phormigine, cujus, ut solebat, sono permotus, ibi sub mensam inter clarissimorum convivum pedes quinque, continere sese non potuit; nec mirum, si consideramus, quemadmodum subjungit idem, cultellorum attritu aviculas in cancellatis caveolis ad cantillandum excitari ob acutam soni contentionem; ac limæ stridorem, & sericarum vestium sibilum pluribus incurrere horrorem, ex quo foris rolluntur pili, intus muscoli succutiuntur.

23 Hanc vim soni comprobatur etiam Valer. *Max. lib. 8. cap. 10.* ubi ait de Cajo Gracco, quories apud populum concionaturus esset, servum post se Mucæ artis peritum habuisse, qui occulte

eburneâ fistulâ pronuntiationis ejus modos formabat, aut nimis remissos excitando; aut plus justo concitatos revocando, de quâ re P. Kircher in *disq. Phonurgia*, lib. 2. per tot. Quinimò habemus in Sacrà Scripturâ 1. Reg. 16. Citharâ, & Melodiâ Davidem expulisse Dæmonem à Saule, non quia detur genus Dæmonum, qui nequeant sustinere Musicæ Melodiam, ut innuit Figueira in *Platea universali, disc. 33.* sed quia ille Dæmon non aliud noter, nisi humorem melancholicum in Saule, sicut videre est apud Mouram *sect. 2. cap. 5.* qui proinde humor suavitæ soni vincebatur, id quod etiam adnotat P. Schottus in *Thaumaturgo, par. 2. lib. 5. synt. 1. cap. 3.* ubi concludit, instrumentum, quo verus Dæmon vexabatur Saulem, fuisse melancholiam, quam David citharæ sono dissipabat.

24 Addunt etiam Del Rio, & Laureæ apud Mouram *sect. 1. cap. 5. nu. 15.* quod quamvis effectus mirabiles, qui per verba causantur, tribui debeant virtuti diabolicæ; tamen eorum multi reduci possunt ad Magiam naturalem, virtutemque intentionalem verborum, quorum nempe significantia percepta, ac penetrata animantia ipsa concipiunt: Licet enim ipsa non agnoscant formalem convenientiam, nihilominus percipiunt materialem, ac eam, quam certæ voces naturaliter, & non ex solâ hominum impositione reddunt, sicuti risus, gemitus, & hujus generis alias ideoque voce imperiosâ hominis irati, quandoque bruta mansuescunt: Codronch de *morb. venese. cap. 5.* & Torreblanc. *luminis spirit. lib. 12. cap. 24. num. 29.*

25 Ex his, quæ hæcenus dicta sunt, infertur, toto Cælo aberrare, qui contendunt in verbis naturaliter magnam vim esse, præsertim ad morbos curandos, ut crederent eruditissimus Tiraquell. *de nobilis. cap. 31. à num. 299.* Ficinus *lib. 3. de vitæ caliditatis comparandâ*, & Weckerus de *secretis*, qui liber meritò à Sac. Congregatione Indicis fuit scriptus. (Vide, si vis, Gasparum Rejertem Francum in *Elys. campo jucund. q. 9. 22. per tot.*) Non itâ Cardanus, qui vellicat credentes inesse verbis hanc Magiam naturalem; nec Q. Serenus Medicus, qui cecinit.

Multaquæ præterea verborum monstra silebo,

Nam febrem vario depelli carmine posse,
Vana superstitio —

quæ sub præstigiârum crepundiis educata, in grandioris ætate adulta, ac pennulis præmunita, evolat in fatuorum arces, atque nidulans, credulitatem parit, quæ, utpotè parentis beneficii grata, illam mutuò enutrit, alioquin breviter interituram, quemadmodum ait Calcagninus in libell. de Amat. Mag. quem citat Del Rio *disq. Magic. lib. 2.*

26 g. 2. Nec dicatur, quod ad curationem Tarantismo afflictorum plurimum conferat sonus, & musica: Tarantati enim non musicâ, sed labore (ut ait ex Cardano P. Schottus in *Tbaumaturg. par. 2. lib. 5. Syntagm. 2. cap. 3.*) venenum à se discutiunt: labore namque, subjungit Scaliger *exercit. 185.* ac sudore tum vincitur, tum expellitur venenum. Ratio autem, quare somnolenti illâ musicâ Tarantati excitentur, adducitur à P. Schotto *ibid.*

27 Quò autem ad oculorum vim, licet non ignoremus, Stryges solo aspectu homines, præsertim in infantili ætate, constitutos, incantare, aliaque mirabilia efficere; attamen quandoquæ incantantur etiam naturali aspectu, absque ullo pacto Dæmonis, quemadmodum bene demonstrant Fracastorius in *suo Opusculo de Sympathiâ*, P. Gaspar Schottus in *Tbaumaturg. &c. par. 4. lib. 5. pag. 485.* & antè eum D. Thom. *par. 1. q. 117. art. 3. & libr. 3. contra Gentes, cap. 103. & de malef. quest. 16. art. 9.* Bern. Balin. *de artib. Magic. prop. 8.* Perez de Lara in *Compend. vitæ homin. cap. 1. à n. 28.* & Torreblanc. *Iuris spirit. lib. 12. cap. 10. num. 28.*

28 Nec mirum: Solo enim intuitu Basiliscos necare narrat, & quoties virus eorum speculo repercutiatur, à se ipsis mortem accipere: Tholof. *Synsbagm. lib. 34. cap. 11. num. 9.* Dioscorid. *lib. 6.* Plinius *lib. 8. Solin. cap. 20.* Scalig. *exerc. 24.* & Mercutial. *lib. 1. de venenis, c. 21.* Quippè tunc radii visuales, qui sunt infusci, ad ipsum Basiliscum reflectuntur, & aerem, tali infectione corruptum, ad ipsum retorquentes, eum necant: Eodem modo, licet absque speculo, quidam, nomine Antipho, de quo scribit Aristot-

teles in *Meteorologicis*, & Bafson in *Concl. philosoph. Intro. 2. lib. 5. art. 9.* cernebat imaginem suam antè se in aerem, quoniam ob visus debilitatem ipsi radii in aere frangebantur; fiebatque illi aer, tanquam speculum, quo radii ad eum 29 reflectebantur. Testantur quoque D. Ambrosius in *Luc. cap. 10.* Plin. & Jesuè *lib. de quadruped. in Lupo, list. C. & H. Lupum*, si prius hominem conspiciat, quàm videatur, vocem ei adimere, undè Virgil. in *Bucol.*

— *Vox quoque Marim*

Jam fugis ipsa: Lupi Marim videre priores.

30 Ratio est, quia, ut ait Cappella Tholof. *Cantipratenfis lib. 2. de apibus, cap. 57. part. 39.* Spiritus oculorum Lupi homini immitti, spiritus ipsius hominis vivos desiccant, hisque arefactis, arteriæ desiccantur, & sic offenditur Instrumentum vocis: Hanc rationem assert ille, & si super hac re causam querere, sit decipere, juxta Brodæum *lib. 7. Miscell. cap. 7.* At quoties Lupus prior videatur, non ita evenit, eò quod metu pori, è quibus virus exit, intercipientur, dum se conspici videns, insidias sibi parari suspicatur, & fugit, quod tamen non admittit Andr. Laurent. *de Lupo.*

31 Scribit etiam Annanias de nat. *Dam. lib. 4.* Leonem pavescere, ac trepidare ad Gallinacei aspectum: Quarè igitur dici nequit, etiam naturaliter incantari pueros à vetulis, dum putidis plenis humoribus tencros aspiciunt infantes? Si quidem inter has vetulas, & pueros non implicat, quod addit naturalis anticipatio, & quod sufficiens sit earum mala intentio, & imaginatio ad eos inficiendos: Ait S. Thom. *1. part. d. qu. 117. art. 3. ad 2.* ex forti imaginatione immutari spiritus corpori injectos, & potissimum subtiliores. Hinc est,

32 quod Avicenna apud Mouram *sess. 1. cap. 1. num. 1.* in hac opinione nimis progrediens, orationes, & Litanias posuit in ordine naturæ, putans imaginativam posse etiam corpora extranea mutare per has orationes: Verum id, quod dicit S. Thomas evenire posse ab imaginatione, facilius quidem contingere potest per spiritus, qui ab oculis exeunt: de hac re Medina *lib. 2. de reñā in Deum fide*

fide, cap. 7. Picus Mirand. de *Imaginat.* Abulensis in cap. 30. *Genes.* Piffachius de *superstit.* p. 1. cap. 21. num. 17. 18. & num. 20. & Perez de Lara in *compend. Vita hominis*, cap. 1. a num. 28. Sed inhærendo sententiæ D. Thomæ, dico id, quod fortiri valet infecta imaginatio, & antipathia, eadem ratione assequi poterit ipsamet Imaginativa benè affecta, atque vis sympathica, solo aspectu egrediens, mederi; licet id esse potius incredibile, putent Doctores, quos citat, & sequitur Moura de *incant. sect.* 1. cap. 4. n. 6. Aduersus tamen Torrellancam inquit Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. cap. 4. *Resol.* 31. quod fascinario non sit solum cognitioe visiva, sed aliquâ virtute sibi innatâ, sive à Deo gratis concessâ: Et quamvis afferat ipse Moura *ibidem* posse imaginationem itâ alterare proprium subjectum, ut in eo causet qualitates aliquas (putâ calorem valdè intensum) quæ possint alieno vulnere mederi: nihilominus hoc dicit, & rectè, esse rarissimum, & per accidens, ut non minùs nocere, quàm mederi valeant: Quippè qualitates venenatæ in nobis reperiri possunt, ipsæque emitti per oculos, ut ex superius dictis patet, & prò ut experimur evenire ex visu menstruatæ mulieris, quo inficiuntur specula. At qualitates, quæ ex se adeò sunt salutiferæ, ut morbos sanare possint, non nobis insunt, nec percipio, quomodo inesse possint, præter vim sympathiæ: Adde, quod imaginatio cum sit potentia passiva, non potest homines fascinare, ut docent August. lib. 3. de *Trinit.* cap. 8. D. Thom. par. 1. *quest.* 118. art. 3. & lib. 3. *contra Gentes* cap. 103. Valent. *disp.* 8. qu. 8. *punct.* 2. Suarez *Metaph. disp.* 18. *sect.* 8. cap. 25. Medina de *restit. in Deum fide*, lib. 2. cap. 7. Con imbricent. lib. 7. *physic.* qu. 1. cap. 2. Toletus in *Physic.* cap. 3. *text.* 24. qu. 2. Piccolomineus in lib. *Physic. tract.* de *potens motu*. cap. 24. Vayrus lib. 2. de *fascino*, Codronch. de *morb. venef.* lib. 1. cap. 1. Vallesius de *sacra philosph.* cap. 11. Mercadus *tom.* 1. lib. 2. *claf.* 3. qu. 168. art. 4. Thom. Fienus de *viribus imaginat.* qu. 10. 11. & 12.

34 Nunc remanet videndum, an per tactum naturaliter exerceantur pr odigia.

Quamvis homo præ cæteris animalibus polleat sensu tactus, undè cæci solo tactu percipiunt diuersitatem rerum; attamen bruta quoque animalia per tactum nonnulla mira operantur, quamobrem itâ de Echineide cecinit Lucanus:

Puppm retinens auro tendente rudentes

In mediis Echineis aquis —

Quod etiam testantur Basilius, & Ambrosius in *Hexameron*: Tradit etiam Del Rio *disqu. Magic.* lib. 1. cap. 3. g. 4. Torpedinem sarissâ itam ferientis manum, corpusquè totum torpescere; Hyenæ umbrâ canes obtumescere; Viperam arundinis percussione obstupescere; vespertilionis folijs Platani abigi; cæteras pennas, aquilæ pennis mixtas, contactu absumi; Lepore Marino visu, vel tacto uccari nonnullos.

35 His tamen non obstantibus, per tactum Magiam exerceri minimè posse, sentio cum Gutierrez. *Opus. de Fascino*, dub. 4. num. 58. & dub. 7. a num. 11. cum P. Gaspare Scotto in *Thaumat. physic.* par. 4. lib. 5. cap. 3. pag. 490. & cum Del Rio loco cit. qui illis prodigijs validissimè satisfaciunt.

36 Nec pariter officere videretur, quod Lessius ait, & non reprobatur, marem omnem numero inter fratres septimum, suo contactu strumas sanare; Hancquè virtutem quod habeant omnes Galliæ Reges, testantur Hormisda Papa ep. 1. ad Remigium Rheims. Episcopum, & Bonifacius VIII. in *canoniz. D. Eudovici*, D. Thom. lib. 2. de *Regim. Princ.* cap. fin. Genebran. *tom.* 2. *Chron.* lib. 3. anno 498. Andr. Laurent. in *tract. de hac re edito*, lib. 1. cap. 2. Lessius de *just.* dub. 10. cap. 43. Bozius de *signis Eccles.* tom. 2. lib. 21. *sign.* 91. Jo. Tagauius *Instit. Chirurg.* lib. 1. Hurtad. *Resol. Moral. tract.* 5. cap. 4. *Resol.* 29. ubi ait, temerarium esse, hujusmodi privilegium negare Regi Francorum, & Vvaldens. in lib. de *dignit. Regum*, *Regnorumque Hispania*, cap. 16. num. 9. ubi quoquè eam facultatem dixit regibus etiam Angliæ concessam vnâ cum dono curandi morbum comitiale, quod etiam affirmat Polydorus Virgil. lib. 3. *hist. Angl.* fol. 140. Nec tali virtute sanandi strumas carere Reges Hispaniæ, tenent Moura de *incant. sect.* 2. cap. 8. num. 12. Vvaldens. ubi *suprà*

Bozcius loco cit. tom. 1. lib. 8. cap. 1. sign. 32. nec carere Reges Andagonum, ajunt Beuter. lib. 1. & Joan. Euleb. par. 1. sue Philosophia, lib. 1. cap. 52.

- 37 At respondemus, iuane commentum esse, quod asseritur de virtute, quâ præditum fabulantur septimum filium Masculum, qui in lucem editus sit post alios sex fratres Masculos, non interruptâ serie per nativitatem alicujus femine, prò ut benè dixit Sanchez apud Mouram dicta sect. 2. cap. 9. num. 13. Testatur tamen Hurtad. Refol. Moral. tract. 5. c. 4. Refol. 31. se agnovisse anno. 1608. in Curia Regiâ (puto Neapolis) vetulam non ignobilem, quæ solum tangendo partem malo humore infectam, illum extrahebat, aut evomere faciebat, idquæ virtute, vel sibi innatâ, vel à Deo gratis concessâ: Sed hæc rarò eveniunt, & (ut ego existimo) divinâ tantummodo virtute alicui gratis concessâ: De hac re tractat quoquæ Pistachiuss de superfl. part. 1. cap. 21. num. 6.

- 38 Quò verò ad ipsam facultatem, quatenus Regibus suprâ landatis concessam, dicimus esse gratiam gratis à Deo ipsi traditam, ut patet ex ep. 1. Hormisdæ Papa ad Remigium Rheimsensem Episcopum, & ex Canonizat. S. Ludovici ad Urbem Veterem factâ à Bonifacio VIII. Pontificatus sui anno tertio, quod etiam superius tetigimus: Vide, si lubet, Hurtad. ubi suprâ, Del Rio Dysqu. Magie. lib. 1. cap. 3. qu. 4. contra Tookerum, qui librum scripsit cum inscriptione Charisma, sive donum sanationis, quod contendit, fuisse penès Elisabetham Angliæ Reginam, & Achatolicam.

- 39 Difficultatem tamen non parvam ingerunt ea verba Ruperti lib. 1. to. 3. de Trinit. cap. 2. fol. 31. Si nuda Mulieris planta dentem serpentis præveneris, & vivacissimum caput ejus, vel leviter preseris, statim totum eum capite corpus serpente interis; itâ ut omnino motus nullus, nullus sensus in aliqui parte residuus sit, quod non malleis, aut uestibus cersè gladiis coincidentibus eisd, ac leviter effici potest: Siquidem excisum caput, cum tribus, aut duobus digitulis vivere, & abire prohibetur. Hoc quoquæ quod prædictam est, itâ esse ipsorum, qui per industriam exploraverunt, fide, & relatione comperimus. Datur igitur Magica virtus

in tactu: Sed videndum, quod suprâ diximus de verbis, ac de salivâ interficiente serpentes.

- 40 Eâdem prorsus facilitate corrui obiectio illa, quæ defumitur ex eo, quod manus immaturâ morte raptorum valeat ad curandum paropides: Est enim anilis fabula, non dissimilis ab eâ, quam retulimus de septimo Masculo post alios sex fratres nato absquæ femine partus interruptione. Non obstat tandem, quod Alexander Magnus mortem obijisset, recte Aristotele, si commercium habuisset cum quâdam puellâ: Naturaliter enim hoc evenire poterat, quia ipsa, utpotè napello educata, suo tactu venenoso Alexandrum occidisset.

S. III.

An in corporibus inanimatis Magia naturalis consistat?

S U M M A R I U M .

- 1 In corporibus inanimatis residere Magiam naturalem, docet Franciscus à Victoria: Sed declaratur.
- 2 D. Augustinus narrat, tanquàm miraculum naturæ, eandem magneticâ virtute connexam.
- 3 Magnes non attrahit ferrum, si juxta eam adamas ponatur: & si rapueris, dimittis.
- 4 Contingere potest aliquis effectus mirabilis per virtutem Astrorum, & rerum naturalium, qui causis inferioribus confici nequeat: ejus tamen auctor esset suspectus, donec se omni suspitione purgaret.

- 1 T R A C T A T hanc quæstionem doctissimus à Victoria relect. 12. de arte Magia, num. 7. eamquæ affirmativè resolvit, quoties intelligatur Magia, prò quâdam parte secretioris, & reconditioris philosophiæ, quæ si notior fiat, & in consuetudinem venire incipiat, etiam vulgi, desinit vocari Magica virtus: Nonnè Magus putaretur, & haberetur, qui primum ostenderet Magnetis usum nondum itâ cognitum? Esset enim admirabilis, & incredibilis operis auctor, & effector: Quare August. 21. de Civit.

Civit. Dei, cap. 4. tamquam pro miraculis, refert, se vidisse anulum ferreum à Magnete pendentem, qui rursum secundum anulum traxit, & ille rursum tertium, & sic usque ad certum numerum, ut velut catena texeretur: Et adhuc admirabilius narrat, Magnetem non rapere ferrum, si juxta cum adammas ponatur; & si rapuerit, dimittere: Plura hujusmodi prodigia congerit Torreblanc. *Juris spirit. lib. 11. cap. 2. per tot.*

4 Sed quia non omnia naturæ secreta, & Mysteria sunt, vel peritissimis Philosophorum nota, ob id corrigere potest, in quo Alexander rectè sentit, aliquid insignis, & singulare, & præter consuetum naturæ ordinem Astrorum, adhibitis paucis rebus naturalibus, quale opus etiam nullis causis inferioribus confici possit: Reputaretur tamen hujusmodi operis effector utique suspectus, donec se ab omni suspitione purgaret, ostendendo naturaliter illud egisse.

Cum ergo dubio procal detur in rebus inanimatis Magia, quæ mirabilia operari possumus, non erit ab re, regulas quasdam in sequenti subsektionem tradere, quæ quando revera effectus non sit naturalis, indicent: Nec quia virtutes quamplurimæ lateant, impossibile est, ipsas regulas adinvenire. Quinimò quod magis illæ nobis occultantur, eo uberior est fructus, qui percipitur, si modum habeamus dignoscendi, an naturalis sit vis, quæ in ipsis operatur.

SUBSECTIO V.

De regulis, quibus dignoscitur, naturalis num sit mirabilis effectus.

S U M M A R I U M.

- 1 Prima regula ad cognoscendum quando effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non sit ex vi naturæ productus, est, quoties res naturales effectum non producant, si protestatio adhibeatur de non consentiendo pacto Demonis.
- 2 Secunda regula: Non est naturalis effectus, quem producant res sacra: Tunc enim omnis virtus, vel est à Damone, vel à Deo.

- 3 Apud Carthusienses nullus cimex generatur; & apud Moniales S. Teresie, nullus pediculus.
- 4 Prodigia à Reliquiis provenientia, Deo sunt tribuenda: Ubi de statu Salvatoris nostri, & de brachio S. Ludovici, ac de aliis, & n. 5.
- 6 Res sacra tales dicuntur, quotiescumque relationem habent ad cultum Dei, & Sanctorum: Ubi exempla.
- 7 Tertia regula: Quoties res in distanti operantur, non dicuntur naturaliter operari: ubi examinatur Magnetis virtus, & n. 8.
- 9 De pulvere sive unguento sympathico ad medendum in distanti, an sit superstitiosum?
- 10 Refellitur Van-Helmont fabula, & altera Bruxellensis.
- 11 An sanguinis emissio ex cadavere ad præsentiam Occisoris sit naturalis?
- 12 Utera Mulieris naturaliter sterile sunt, si dum infantem ablactatur, lac in prunas emulgeat.
- 13 Quarta Regula: Res destruentes proprium quarto modo dictum, absque subiecti destructione, non dicuntur agere naturaliter.
- 14 An Daemon possit reddere corpus invisibile?
- 15 Regula quinta: Quando res naturales agunt in spirituales non agunt naturaliter, & n. 19.
- 16 An Ruta, herba Tapsia, & odores quidam Demones fugant?
- 17 Superstitiosum est sepelire cadavera, sub foco cum quibusdam ceremoniis, ne spiritus redeant ad vivos?
- 18 Ubi de consimilibus superstitionibus.
- 20 Refellitur Abailardus, sentiens Demonum suggestiones in nobis fieri contraflu lapidum, & barbarum.
- 21 Refellitur Helmont de quâdam in herbâ amorem inducente, asserens.

1 **P**RAETER signa in subsect. 4. recensita, quæ quando verba sine superstitione, demonstrant, quæque considerari debeant, quod ad res naturales, an scilicet superstitionem ullam redoleant, adsunt etiam alix regulæ, secundum quas non arduum erit judicare, quando effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non sit ex vi naturæ productus.

- 1 Prima regula sit, quoties res naturales effectum non producant, si protestatio adhibeatur de non consentiendo Dæmonis pacto, sine quâ operari solent.

Hæc resultat ex experimento Cajetani *suprà in subsect. 3. num. 11.* relato; & ratio est, quoniam protestatio nil aliud efficit, nisi quod Dæmon se non immisceat, quando res non sunt evidenter vanæ, prout jam *in subsect. 3. §. 1. num. 13.* stabilivimus.

- 2 Secunda sit, quando res naturales, quibus aliqua virtus tribuitur, sunt Sacra: Tunc enim omnis virtus, vel à Dæmone descendit, quatenus ipsæ res aliquid superstitionis contineant; vel à Deo emanat, ob earumdem devotionem: Huic tribuendum est, quod de toto Charthusiensium ordine illius Patres constanter referunt, longo scilicet compertum experimento, nullum cimicem generari apud eos, vel vivere: Imò nec penes eos intra Monasterii septa.

Non dissimilis gratia est ea, quæ concessa dicitur Monialibus S. Theresiæ, primum Monasterii S. Josephi de Avila, deinde reliquis totius ordinis ad preces ipsiusmet S. Matris, scilicet pediculis, quibus illæ priores summo perè vexabantur, fuisse liberatas, & in posterum præservatas, sicut testatur Repes *in vita S. Theresiæ, lib. 2. cap. 12. fol. 127.* Hujusmodi plura prodigia miraculosa adversus animalia, & res insensatas, refert Cenedus *Quest. Canonic. & Civil. qu. 19.* ubi adversus Bartholomeum Casfancum latè probat, non posse excommunicari tempestates, locustas, mures, & alia similia: De hac re tractat etiam Didacus Balmaseda *de collectis, qu. 53. num. 16.*

- 4 Tantò magis à Deo recognoscenda sunt ea prodigia, quæ nobis à Sanctorum Reliquiis eveniunt, quod scilicet brachium D. Ludovici in Catalonia servatum, retineat virtutem strumis laborantes sanandi, ut ait Andr. Lanr. *lib. 1. cap. 3. n. 11.* Item, quod sub statu æneâ Salvatoris nostro erectâ à Muliere illâ, quam ipse à sanguinis fluxu curavit, nasci solebat quædam herba, quæ ubi crevisset ad fimbriam Imaginis, tactu cunctis morbis mede-

batur: Bellarm. *tom. 1. lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 15. §. de miraculis*, quamquæ Statuam Julianam Apostata virulentâ irâ accensus deturbavit, suamque in locum ejus reposuit, quæ confectum igne celsi tacta, in terram dejecta est, ut refert Sozomen. *lib. 1. Hist. Eccles. cap. 20.* Eam verò Christi statuam Fideles in Diaconicum, seu Secretarium Basilicæ intulerunt, competentem ei curam, atque observantiam deferentes, teste P. Mabillon. *in dissert. de Azymo, cap. 8. pag. 78.* Similiter, quod pulvis sepulchri Jeremiæ sanet statim, quos serpens momordit: Lorin. *Affet. 28.* sicut de minutissimo pulvere, instar Mannæ ex Sepulchro S. Joannis Evangelistæ scaturis, testantur Methaphrastès, & Oecumenius; & quemadmodum de illo Oleo ex Imagine Virginis, & Cruce emanante narrat Eustachius *in vita Eustachii Patriarchæ*: De hujusmodi gratijs Reliquiarum latè Torreblanca *Luris spirit. lib. 1. cap. 20. per tot.*

- 5 Hæ porro res sacræ fiunt ad hunc effectum per solum contactum, quare refert Bozius *de signis Eccles. tom. 1. lib. 1. cap. 16.* in Ægypto, ætate Burcardi, fontem fuisse, quo Maria Christum sæpius abluit; & inter alia miracula, Saracenos, è quibus gravis fetor exhalare solet, ad eum accedentes fontem, & in eo lotos, non amplius malè olere.

- 6 Imò ad excludendam virtutem naturalem operandi, res intelliguntur sacræ, quoties aliquam dicant relationem ad cultum Dei, vel Sanctorum: ejus: Britannia enim Insula, ex quò cultum Christi est amplexata, nequè venenatû animal gignit, nec nutrit, teste Bozio *loco cit. lib. 2. to. 2. sign. 93. c. 1.* qui hoc etiam testatur de Insulâ Augiæ, & Hyberniâ, in quâ quicquid nascitur, mirè valet adversus venena: Insuper Archiepiscopus Toletanus meritis S. Idelphonis caret venenatis animalibus, prò ut scribit Eusebius Nieremberg. *in histor. naturali, par. 45. 1.* Ait quoquæ Lorin. *loco cit.* glebam Insulæ Melitenis, quæ nedum non nutrit venenata animalia, sed si aliundè transportentur ibi venenum deponunt, esse antidotum mirabile contrâ venenum; & quod magis est, addit idem, probabiliter credi, omnes, qui in die Conversionis S. Pauli dica-

dicato, ubiuis nascantur, non horiere, vel formidare angues, quin solâ salivâ eorum moribus uederi.

Quamvis tamen ob hanc regulam prodigia credi non debeant naturalia, nihilominus non sunt præsumenda à Deo, nisi suis concurrentibus circumstantiis, de quibus satis suprâ, cum semper miracula non præsumantur, ut patet ex his, quæ dicit Moura de incant. sect. 2. cap. 3. & alibi.

- 7 Tertia regula est, si huiusmodi res in distantri operentur : Adversus hanc regulam maximam ingerir difficultatem magnes directiva, de quâ ita Pastor Italus,

La Calamita, ancorche lunge

Il sagace Nocchier la porti errando,

Hor dove nasce, hor dove muore il Sole,

Quell' oculta virtute, ond' ella mira

La Tramontana sua, non perde mai.

Sed videtur hoc divine Providentiæ miraculum : Nam cum diffitas, & roto Oceano remotas nationes Christianis ritibus imbueri Deus voluit, trecentis circiter annis directionem hanc Magnetis detexit, prout rectè considerat eruditissimus De Chales in cursu Mathematic. tract. 9. de Magnete, in præfat. Imò putat Bozcius apud Solorzanum de Iure Indiarum, tom. 1. lib. 1. cap. 11. num. 45. illas terræ fascias, quas Indi colunt, ab Orbe condito ad Christum usquæ, semper desertas mansisse. Post Christi verò felicissimum in mundo ortum, coepisse illas hominibus incolli, idque ut Christi adventu terra melior, atque humanis usibus commodior redderetur, quâ ratione excusari possunt S. S. Patres, qui negabant, dari Antipodes, cum ipsi juxta naturæ ordinem loquerentur.

- 8 Præterea re maturè pensâ, non in distanti agit Magnes, quod demonstrat idem De Chales d. tract. lib. 2. propof. 7. & propof. 15. probans, nullum Magneticum aliud corpus afficere, nisi illud tangat immediatè, itâ ut per illud spazium, quod est inter Magnetem, & & ferrum, diffundatur virtus Magnetica substantialis, sed spiritus Magnetici, sicut de odore, quem per plura millia spargi, experientia docet, quam quotidie ex canum odoratu habemus.

- 9 Facile ergo ex hac regulâ dignosci-

tur, superstitione minimè destitutum esse Magneticum unguentum, sive pulverem, quicquid dicat Joannes Baptista Van-Helmont. in peculiari de hac curatione tractatu, & antè ipsum complures alii, quos citat, & confutat P. Gaspar Schottus in Thaumaturg. physico. par. 4. libr. 5. à §. 1. Id, quod etiam deduci potest ex regulâ primâ : Siquidem Vir, quem omni mendacii suspitione purgat summa ejus animi ingenuitas, ac summa ejus doctrina, & omnigena litteratura, quâ inter nostri eruditissimi sæculi litteratos præclarum obtinet locum : Hic, inquam, mihi testatus est, quondam cum experiri vellet pulverem sympathicum in medendo vulneri, cujus cicatrix ipsi adhuc inter pollicem, & indicem extat, sudariolum sanguine, qui ex eo vulnere exiverat, aspersum, cum tali pulvere curasse, sed præmissâ profectione de non consentiendo pacto Dæmonis, nullum effectum assequutum fuisse. Huic experimento adde auctoritatem Kircheri lib. 3. de, Magnete par. 7. cap. 2. Laurentii Foreiri in viridario Philosoph. de Magnete, cap. 2. à num. 16. Joannis Roberti, tum in thesibus Lowanii editis contra Goclerium, tum in Apologiâ contra eundem, Nicolai Cabxi, libr. 1. Meteor. text. 5. q. 1. Andreæ Libanii in Tractatu de impossoria vulnere sanatione, & p. 1. Apocalypf. Hermet. cap. 32. & omissis aliis, Gasparis Schotti in Thaumaturg. physico par. 4. lib. 5. §. 5. Hi omnes agnoscunt, & probant, hiplochrisma non sanare naturaliter vulnera diffita, id quod etiam firmanr Bonacina in 1. decal. præcept. disp. 3. qu. 5. punct. 4. num. 17. & 18. Carena par. 2. de Sortileg. sit. 12. §. 4. num. 29 Bordon. to. 1. cap. 18. num. 37. Mazuchell. disp. 2. de casibus Mediol. cap. 10. num. 81. quos sequitur Pistacchini de superst. par. 1. cap. 21. num. 4. qui sub num. 5. ibidem addit, denunciandum esse eum, qui utitur hoc medendi modo.

- 10 Quod autem ait Van-Helmont. ibid. ex Paracelso, sanguinem scilicet ægri calentem, in ovo cani spinatum, ipsummet canem inficere tali morbo, quo æger laborat; ægro verò sanitatem restitui, fabulam puto gerris Siculis vaniorem, cui aliam subnectit his verbis :

Abbas Philippus à Turre.

bis : *Bruxellensis* quidam in pugna nasum amisit : adiuvit Chirurgum *Tagliacozzum*, Bononia degentem, ut nasum præstolare-
tur; & cum incisionem brachii sui timeret, bajulum ad hoc conduxit, è cuius brachio nasum tandem, dato pretio, eruit; mox tresdecim circiter menses à reditu in patriam, repente nasus insensibilis friguit, & ab inde aliquot diebus putrilagine cecidit, cuius rei inopinatum casum investigantibus, inventum fuit, eodem forte momento, quo nasus friguit, expirasse bajulum : Hæc-
enus *Helmont*: Sed hæc, nugæ sunt, ut quoque agnovit *P. Gaspar Schottus* in *Traumaturg.*, par. 4. lib. 1. *Syntagm.* 3. cap. 2. in fine: Nec solis calor potuisset tam in distanti ita operari, quantum egisse naturalem Bajuli calorem, dicit *Van-Helmont*, cui forsitan huiusmodi fabula imposita fuit ab aliquo agypta.

11 Sed quid dicendum de sanguinis emissionis ex cadavere occisi in præsentia occisoris? Hoc ad *anthypathiam* referunt *Arist.* de *mixt. element.* & in *lib. de natura rerum*, c. 13. *Langius* ep. 40. *Le-mius* de *occulis natur.* cap. 7. *Del Rio* in *comment. ad Senecam*, vers. 127. & in *lib. 1. disc. Magic.* cap. 3. q. 4. §. 6. *Majol. tom. 1. colloq. 1.* *Joan. Eusebius* p. 2. *curiosæ philosoph.* lib. 1. cap. 51. & alii: De hac re *Torreblanc.* *Iurispir.* lib. 1. cap. 8. ubi contra *Menoch.* *Parisi.* *De Puteo*, *Boer.* & *Mascard.* contendit, non oriri ex hac sanguinis emissionis nec etiam iudicium ad capturam.

12 Quæcumque verò mirabilia ab ipso *Helmont* recensita, quorum causæ in distanti non dicuntur agere, naturalia esse queunt: Nec putandum cum aliquibus, quod *Satanas* exugat ubera mulieris infantem ablatantis, quæ, ut citius ubera exonerentur, in prunas lac mulget, ac ea sic flacciscunt: Quamplurima id genus alia non tantum à *Magis*, sed à Doctissimis Philosophorum monumentis prodita sunt, quæque dam-nari non possunt, licet nonnulla potius non credantur, ut est illud, quod narrat *August.* de *Civit. Dei*, lib. 2. cap. 5. de fonte in *Epiro*, ubi faces ardentes extinguntur; & extinctæ, accenduntur.

13 Quarta Regula, quoties res prædictæ destruunt proprietates, quæ alicui quarto (ut ajunt) modo competunt, ejus subiectum non destruentes.

Ex hac inferitur, annulum, quem cum *Gyges* gestaret, teste *Cicerone* in *officiis*, & *Greg. Nazianz.* in *Monodia*, quando videri volebat palam, intrâ digi-tum vertebat, quâ ratione in *Lydo-rum* Regiam penetravit, naturaliter non egisse. Impossibile enim est, non destruere corpus humanum, ac illud invi-sibile reddere, unde patet, hanc esse me-ram fabulam ab *Herodoto* primò con-
14 fictam; & tenendum est, nec *Dæmo-nem* quoque, licet omnibus naturæ vi-ribus incumbat, posse hominem invisi-bilem reddere, cum hoc Deo tantum, competat, unde *Apostolus* 1. *Tim.* 1. *Regi Sæculorum immortalis*, & *invisibili soli Deo honor*, & *gloria*. Cæterum negari nequit, *Dæmonem* posse corpus materiale invisibile reddere, interpo-nendo aliquod opacum, modo aliquo sensibus nostris imperceptibili.

15 Quinta regula, quando res natura-les in res spirituales agunt.

Hæc probatur ex *Concil. Lateran.* cap. firmiter, de *summ. Trin.* & *fide Catholica*, ex quo habetur, *Dæmones*, & *Angelos* esse creaturas spirituales, omnis corporis expertes, proindeque non posse pati à virtute materiali, prò ut infert *Moura de incant. sect.* 2. cap. 5. num. 7.

16 Stante huiusmodi regulâ, falsitatis, notam incurrunt, qui *Tapiam* herbam, (de quâ *Amatus Lusitanus* lib. 4. *enar-ration.*) *Dæmones* fugare contendunt, quod etiam *Rutæ* competere asserunt. Idem puto dicendū de eâ radice, quam memorat *Joseph. de antiquis. Judaic.* lib. 8. cap. 6. ac de odoribus, & suffu-mentis, quibus ait *Abulenſis* in 2. *Reg.* cap. 16. qu. 43. liberari loca ab infesta-tione *Dæmonum*: Non enim hæc suffu-menta ullam vim naturalem expellendi *Dæmones* habere possunt, ut patet ex dictâ regulâ: Idcirco si quandoque expellunt, naturaliter non operantur. Non inficior tamen, ea operari posse di-vinâ virtute, vel virtute mysterii ali-cujus, quod repræsentent, ut videre est penes *Abulenſ.* ubi *suprà*, sed cautè sunt adhibenda, & Angelo tantummo-dò edocente, prò ut fecisse *Tobiam* tes-tatur *Sacra Scriptura*, vel *Ecclesiâ* ap-probante: Vide latè de hac materiâ pe-nes *Serarium* ad cap. 8. *Tobie*, *Del Rio*
Magic.

- Magic. disp. lib. 2. qu. 30. sect. 2.* Petrum Thyr. de locis infectis, cap. 42. & de demoniacis, cap. 46. & ante illos, D. Thom. qu. 6. de poten. item apud Valefium de Sacra Philosophia cap. 38. Hurtad. resol. moral. tract. 5. cap. 6. resol. 48. ubi egregie, & fuse, & Anton. Elcobar vol. 4. theol. moralis, sect. 2. lib. 28. c. 30. probh. 136. Infertur pariter ex hac regulâ, su-
- 17 perstitiosam esse sepelitionem cadaverorum sub foco, cum determinatis cæremoniis, ne eorum spiritus ad vivos redeât: latè Thyrcus de locis infectis, par. 3. cap. 63. per tot. Idem prorsus existimari debet de Sanguinis Innocentium effusione ad tollendum Dæmonem à Domibus molestias cum quibusdam cæremoniis: Hac simili superstitione involutum fuisse Populum Dei antiquitus, patet ex Psalm. 105. & post Verbi incarnationem Anno 1273. fuerunt nonnulli, vulgo flagellantes, qui nonnisi effuso sanguine humano, Deum placari jactitabant.
- 18 Similiter infertur, quod superstitionis sit projectio fabarum nigrarum post terga cum aliis cæremoniis, ad fugandos spiritus hominum defunctorum è locis ab ipsis habitatis: Thyrcus loco cit. cap. 64. num. 10.
- 19 Ex quibus omnibus liquet, quod res corporeæ, nisi divinâ virtute, in Dæmones operari nequeunt, undè benè D. Ambros. lib. 4. in cap. 4. Lucæ sub fine ait: liberare à Dæmone, & homines, sed in verbo Dei, possunt, scilicet per orationem, jejunium, elemosinam, & alia pœnitentiæ opera; per sacrificiû Corporis Christi; per Sanctas Reliquias; & per exorcismos, de quibus Lupus in edict. part. 3. lib. 21. dist. 3. art. 1. diff. 4.
- 20 Liqueat etiam ex identitate rationis, quod malè Abailardus apud D. Bernard. epist. 190. sentit, Dæmonum in nobis suggestiones contactu fieri lapidum, & herbarum, prout Dæmonum sagax malitia novit, harum rerum vires diversas diversis incitandis, & incendendis vitiis, convenire:
- 21 Cui aliquo modo ad stipulatur Helmont loco cit. num. 27. summâ, ut ipsi est moris, animositare asserens, se novisse herbam passim obviam, quæ si teratur, & à te foveatur manu, donec in tepuerit, mox alterius manum detinuerit,

quod ad & illa tepescat, amore tui ille totus continuò ardebit ad aliquos dies; additque, se detinuisse pedem ejusdem catuli, atque hunc confectum peregrinum se secutum, adeò quod noctu antè cubiculum ejularet, quo eidem aperiretur, renuntiata hæc suâ. Mirabilior hæc virtus, quoniam non solum intellectum, ac voluntatem, spirituales potentias, afficit, ipsisque amorem ingerit: Sed etiam brutorum phantasiam incendit.

Sexta, quoties ipsis rebus naturalibus virtus futura, seu occulta prænunciandi, tribuitur.

Non habent enim hanc potestatem, ut suo loco patebit.

S E C T I O I I I.

De Divinatoribus.

S U M M A R I U M.

- 1 Divinatores sunt suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscuntur, vel ipsam adorant.
- 2 Qui jactant, vel fingunt Propbetia donum, sunt de hæresi suspecti.
- 3 Donum propbetia aliquando à Deo provenit, sed plerumquæ à Dæmone præcipue in Ecstasi, & raptu.
- 4 Verum propbetia donum quatuor requirit conditiones.
- 5 Non tantum non sunt de hæresi suspecti, qui virtute divini prophetant, sed nec sunt suspecti, qui prophetant naturali virtute, & qui sunt isti.
- 6 Nec hæresis suspicinem incurrit, qui utuntur Astrologiâ naturali.
- 7 Nec sunt suspecti de hæresi, qui per physiognomiam divinant, & quomodo? Sic Greg. Naz. mores perditos Juliani Apollata prædixit.
- 8 Damnantur divinantes per Physiognomiam, vel Chiromantiam, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendâ Zingara.
- 9 Quanam sit Chiromantia Astrologica? Hac non est licita, quamvis Cardanus, & alii eamdem professi sint.
- 10 Metopsicopi non sunt de hæresi suspecti, dummodò naturaliter operentur.
- 11 Qui habent, vel jactant se habere revelationes, non sunt de hæresi suspecti, quoties constet, ipsas esse phantasticas, vel naturales, & n. 12. Di-

DIVINATORES arte Dæmoniâ (de quibus Simanch. *de cathol. institut.* cap. 62. cum. seqq. Jul. Clar. in *Præf. S. hæresis*, num. 25. Damhauder. in *prax. crimin.* cap. 61. à num. 80. Avendan. *de exequend. Mand. lib.* 2. cap. 32. Cassan. in *theatr. glor. Mundi*, part. 10. *confid.* 52. Joseph. Ludovic. *dec. Lucens.* 4. à n. 27. Salazar. *de usu, & Consuetud.* cap. 2. à num. 24. Grassi *lib.* 2. *decif.* cap. 5. cum. seqq. Torreblanca *juris spirit.* lib. 6. c. 1. in *fine*, & Meraviglia in *tractatu de Divinationibus*) quod sint suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscantur, vel ipsum Dæmonem adorent, latè probant Barbat. in *conf.* 55. lib. 1. quem etiam citat Farinac. *de hæresi*, qu. 181. num. 73. Souf. in *Aphorism.* cap. 58. num. 5. & 8. & lib. 1. cap. 18. num. 1. Lup. in *Editiis*, par. 3. lib. 27. *diff.* 2. art. 4. *diff.* 1. & Caren. par. 2. tit. 12. §. 3. num. 240. cum. seq. & §. 1. n. 3. Pistach. *de supersit.* par. 1. cap. 10. præcipuè sub num. 10. Campanil. *diverfor. jur. can.* rubr. 11. cap. 26. num. 96. 97. & 98. Passerin. in 6. *Decretal.* cap. *accusatus*, num. 173. & 174. de *Hæretic.* Sello *decif.* Aragon. vol. 4. dec. 464. n. 15. & 16. Ratio est eadem, quâ suprà diximus, Magos suspiciônè hujusmodi incurrere, & quam assertit D. August. lib. 2. de *Doctr.* necnon S. Thomas 2. 2. *quæst.* 95. art. 9. qui hanc divinationem testantur, cum Dæmone infidelem continere societatem, idque etiam tradit Anton. Escobar. vol. 4. *Theol. moral. sect.* 2. lib. 28. cap. 30. *probl.* 101. num. 542. & seq. Quo fit, ut pariter, qui jactant, vel fingunt prophetiz donum, revelationesque divinas, subjecti efficiantur hæresis suspiciônè: Hurtad. *resol. moral.* to. 1. cap. 6. *resol.* 54. quoniam isti non solum imitantur hæreticos, qui nascente Ecclesiâ, hæreses disseminarunt: Etenim si in eorum confirmationem sibi fingebant revelationes, ac prophetiz donum habere: Hurtad. *d. resol.* 54. §. 1. n. 800. & 801. sic, præsertim Mulierculæ solemni hypocrisis sanctitatem affectantes, revelationes, quas non habent, fingunt; verùm etiam, quia Dæmonis ope tunc utuntur, quotiescumquè vera prædicantes, præferunt id ab ipsis prædari divinâ virtute ob

vitæ meritum concessâ, ut etiam innuunt Divus August. *exposit. epist.* ad Rom. 1. Covar. *libr.* 1. *de vera, & falsa prop.* cap. 10. Del Rio *libr.* 4. *Magic. disq.* cap. 1. *quæst.* 3. & Torreblanc. *juris spirit.* lib. 6. cap. 4. num. 2.

3 Non tamen implicat, aliquandò prophetiz donum à Deo provenire, & revelationes cælestes esse, ut præter eundem Hurtad. *dicto* §. 1. & Meravigl. *de divinationibus*, *differt.* 7. demonstrat Fr. Egidius de concept. B. Virginis, lib. 3. qu. 6. art. 4. §. 1. Sed plerumque, quoties prophetia nō excedat sphaeram potestatis Dæmonis, ab ipso est: Imò, quia raptus, & ecstasis prophetis splendoribus annueratur, ut docet D. Thom. 2. 2. qu. 175. art. 3. ad 2. nam in ecstasi ferè semper intercedit vitio, & revelatio: Moura *sect.* 2. cap. 3. num. 4. hinc improbus Lucifer, ut æmuletur Deum, dat suis Pseudo-prophetis ecstases, & raptus, ac tales puto habuisse Socratem, & Maximillam, quæ se rapti dicebat, & prophetabat multa, quæ non contingere: De re hac Epiphanius *hæres.* 48. Simanch. *de cathol. institut.* tit. 21. num. 29. Medio. in D. Thom. part. 3. *quæst.* 15. art. 3. *regul.* 10. Del Rio *disq. Magic.* cap. 1. qu. 3. *sect.* 3. Majol. tom. 2. *canicul. colloqu.* 2. Torreblanc. *juris spirit.* lib. 3. cap. 7. Meravigl. *de divinat. differt.* 12. Hurtad. in *laudata resol.* 54. §. 23. ubi recenset decem iudicia ad qualificandos raptus, & ecstases.

4 Ut autem pateat, quoddam prophetiz donum damnari nequeat, inspicendum est, an quatuor conditiones interveniant, quarum prima est, quod sit revelatio conformis fidei regulis: latè Hurtad. *d. resol.* 54. §. 14. Torreblanc. *juris spirit.* lib. 5. cap. 5. à num. 29. Secunda, quod sit utilis ad aliquam spiritalem ædificationem: Torreblanc. ubi *suprà* à num. 47. Tertia, quod sit facta personæ, quæ illius non indigna videatur: Moura *loco cit.* n. 35. Abelly. in *medulla Theol.* part. 1. cap. 1. *tract.* 1. *sect.* 6. Sanctus Vincent. Ferrer. *de vita spirit.* cap. 11. & 12. Jo: Gerson. *de probat. spirit.* cap. 2. qui tractatus editus est jussu Concilii Constantiensis.

Turc-

Turrecremat. *in defens. S. Brigit.* Hieronym. de Ferrar. *in compend. revel.* Picus Mirandulan. *lib. 9. prænol. cap. 2.* Covarr. *lib. 1. de vera, & falsa prophet.* cap. 17. Torreblanc. *juris spirit.* lib. 6. cap. 5. n. 11. Gravin. *2. pars. de discernend. spirit.* lib. 1. cap. 1. Hurtad. *d. resol.* 54. §. 15. Maravigl. *ubi supra, differt.* 8. scilicet, quod non sit superba, nec renuat acquiescere consiliis prudentum Judicum, & Superiorum; nec affectet Sanctitatem, cupiens sanctam haberi ab hominibus; tandem, quod in ipsis revelationibus publicandis non incumbat propriæ commoditati, sed proximorum utilitati, nec gruscularum instar munera, & pecunias pro ipsis recipiat, quemadmodum rectè ponderat Sallèl. *de mater Sanctæ Inquisitionis, tom. 3. reg.* 403. Gravin. *in lydis, cap. 17.* Hurtad. *d. resol.* 54. §. 3. n. 811. & Abelly *ubi supra.* Quarta conditio est, quod Judicio magnum virorum approbetur revelatio, juxta Mour. *leco cit.* Sed in hac re plura videri possunt apud Joāncm Escobar à Cerro *in tract. peculiari*, cui titulus est, *Arts dignoscendi bonos, & malos spiritus, revelationes, &c.* Del Rio *disq. Magic.* lib. 4. qu. 3. sect. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. Hurtad. *ubi supra, à §. 16.* ac Phylamarin. *de divinit. revelation.*

- 5 Non solum verò, qui virtute divinâ prophetizant, non sunt de hæresi suspecti, sed nec qui divinant ex vi naturæ, cui tribuuntur quandoquæ ea vaticinia, quæ eduntur à proximis mortui, juxta D. Greg. 4. *dial. cap. 26.* Azor. *in bitur. moral. lib. 9. cap. 24.* Picus Mirandulan. *lib. 2. prænol. cap. 6.* Covarr. *de vera, & falsa prophet.* lib. 2. cap. 3. Joan. Euseb. *par. 2. curiosa Philosophia*, lib. 2. cap. 75. Torreblanc. *juris spirit.* lib. 6. cap. 6. n. 23. Joan. Huart. *de exam. ingen. cap. 4.* Præter enim spiritum divinum, qui aut per se immediatè spiret, quæ recta sunt; aut mediis Angelis bonis, ut ordinariè contingit; & præter diabolicum, qui vel immediatè suggerit, vel medio aliquo Mago, datur etiam spiritus proprius, scû sit propter corruptionem carnis, & appetitus deordinationem, qui spiritus dicitur phantasticus; sive sit propter naturalem instinctum, quem habent plurimi homines ad cognoscenda futura, & hic ap-

pellatur spiritus naturalis: Ita Hurtad. *ubi supra, §. 2. n. 806.*

- 6 Ex eadem ratione non incurrunt suspensionem hæresis, qui utuntur Astrologiâ naturali, ut superius dictum est, cum non sit illicitum, observare natiuitates cuiuscumque, & ex Astrorum aspectu coniecturare temperamenta, complexionem, naturales inclinationes, ingenia, & vires: Azor. *d. lib. 9. cap. 13.* Lessi. *de justit. & jur. cap. 33. n. 32.* Anton. Escobar. *vol. 4. Theol. moralis, sect. 2. lib. 28. cap. 30. probl.* 103. Maravigl. *de divinationibus differt.* 17. & 18. Moron. *respons. moral. resp.* 95. num. 99. quemadmodum illicitum non est, cum nonnullis circumstantiis, quæ prudentè considerari possunt ad coniecturam probabilem de futuris contingentibus liberis, coniungere aspectus Astrorum, ad dignoscenda temperamenta, & inclinationes, ut inde melius, & prudentius judicetur circa ipsa libera contingentia: Baldell. *de superst. lib. 4. disp.* 4. num. 12. Mattheu *de regim. Regn. Valent. cap. 7. §. 3. num. 72.* & nos supra: Imò S. Hieron. *in epist.* 130. ad Paulinum, inter artes humano generi utiles, posuit quoquæ hanc Astrologiam, de qua, præter alios, Pistach. *de superst. par. 1. cap. 11. n. 2. & num. 8.* ubi probat, hujusmodi Astrologiam nec esse malam, nec prohibitam; nam Sixtus V. prohibuit tantummodò judicium, & prædictionem alienius casus fortuiti, & pendennis à libero arbitrio. Videndum de hac re, quod latè disserunt Passerin. *in cap. accusatus, §. fanè 4. à num. 251.* de hæretic. in 6. Mattheu *de Regim. Regn. Valent. cap. 7. §. 3. à num. 68. usque ad 90.*

- 7 Nullam quoque superstitionem incurrunt divinantes per physiognomiam, dummodò se contineant in naturalibus, hoc est ex pilorum, membrorumquæ corporis colore, habitudine, & proportionem, deducant temperiem, valetudinem, inclinationes, & ingenium: Engel. *in Ius canon. lib. 5. tit. 21. §. 2. num. 14.* Baldell. *lib. 4. disp.* 9. num. 1. Torreblanc. *de Magia, lib. 1. cap. 9. & Iuris spirit.* lib. 7. cap. 7. num. 1. Hurtad. *resol. moral. tract. 3. cap. 5. resol.* 39. num. 407. Moron. *resp.* 95. num. 127. Sess. *decis.* 455. sub. n. 37. vol. 4. Ideo-

que quando plures sunt torturæ subji-
ciendi, incipi debet ab eo, qui defor-
mior est, ut magis de crimine suspecto,
quemadmodum ex auctoritate plurium
refert Torreblanc. *d. lib. 7. cap. 7. n. 3.*
Habemus etiam, quod D. Greg. Na-
zianz. Athenis Julianum conspiciens,
anrequam imperio potiretur, ex ejus
physiognomiâ de illius moribus rectum
tulit iudicium, ut narrat Niceph. *lib.*

10. cap. 37. latè Torreblanc. *in d. c. 7.*
ubi docet, quando physiognomia sit li-
cita, Passerin. *in d. cap. accusatus, §. san-
d. num. 214. & segg. de hæretic. in 6.*
Idem dicendum de Chiromantiâ, ut
præter alios, docent Torreblanca *cis.*
lib. 7. cap. 9. num. 7. Pistach. *de super-
stis. par. 1. cap. 14. numer. 2. 3. 4. &
segg. Maravigl. de divinationibus. differt.*
19. & 21. Sess. dec. 4. §. 5. num. 36. & 37.
vol. 4.

- 8 Secus si vellent divinate bonam, vel
malam fortunam; prosperos, vel adver-
sos eventus; hosquæ effectus certò præ-
dicere: Baldell. *loco cit. n. 7. & disp. 10.*
num. 5. undè etiam Ægyptiacæ, vel Zin-
garæ essent puniendæ, si certò prædicer-
ent bonam, vel adversam fortunam: Diana
*par. 4. trac. 8. resol. 128. & Pi-
stach. d. cap. 14. num. 7.*

- 9 Nec etiam licet Chiromantia astro-
logica, quæ dividit volam manus in
lineas, & areolas, applicando ipsis
Astra, & Planetas: Conrad. Vvimpina
de signis. cap. 10. num. 4. Baldell. *suprà dictâ
disp. 4. num. 5. in fine,* quam ramen super-
stitionem professi sunt non è vulgo tan-
tùm homunciones, sed viri etiam do-
cti, quos est inter Hieronymus Cardan.
lib. 15. de variet. rerum. cap. 79. Qui tamen
Cardanus variâ semper, & miserâ usus
fuit fortunâ, eò quod sapius Religionis
causâ conquisitus, sæpè in vitæ discrimi-
ne fuit: Triginta annis se laborasse,
frateret pro suâ geniturâ exponendâ: Ob-
ijt, quò se obitum dixerat die, inediâ
motrè procurans, ne mendax depræhen-
deretur. Nò valuit ramen suæ uxoris im-
pudiciâ prævidere, nec morrè infamem
sui filij, Mediolani capite damati, quòd
adulteram vxotem veneno sustulerit,
urrefert Isaac Cardosus in suâ Philoso-
phiâ liberâ *lib. 3. qu. 21.* De chiroman-
tiâ plura vide apud Nicquetium in
Physiognomia, ex Bartholomæo Coelire

discipulo Antiochi Tiberti concivis
mei, ex Joanne Teisnero, & ex Joanne
de Indagine; Picum Mirandulan.
lib. 6. prænol. cap. 1. Franciscum Valefium,
de sacri philosph. cap. 32. & Torreblanc.
d. cap. 9. num. 8.

- 10 Tandem ob eamdem causam à Super-
stitione eximuntur Meroposcopi, qui
considerant lineas, & signa frontis,
de quibus omnia prorsus verificantur,
& procedunt, quæ dicta sunt suprà quo-
ad Chiromantiam.

Siquidem quories naturaliter operâ-
tur, nulli hæresis suspicioni obnoxii sũr,
eò quia nullâ superstitione cum Dæmo-
nis pacto, vel adoratione, vel abusu Sa-
cramentorum utuntur, ideoquæ etiam
qui revelationes dicunt se habere, exi-
muntur à suspitione, quando constet,
esse phantasticas, ac imaginarias à na-
turâ ipsâ per excessum imaginativæ,
corruptionemquæ phanasmorum orras:
Moura *loc. cit. num. 3.* quæ quandoquæ
veras prædictiones continere possunt,
sed fortuito, ut accidit somniantibus.

- 11 Quemadmodum enim non damnan-
tur divinantes subtilitate ingenij, ac
solerti circumstantiarum discussione, ut
firmat Toreblanc. *de Magia. lib. 1. cap. 3.*
id, quod suprà stabilivimus, vnde rectè
ex eo, quod Genriles ponderantes, non-
dum se complevisse Orbis gyrum, lici-
tè potuerunt prædicere, orbem fore in-
veniendum, ut Plato primum in *Timæo*,
dein Seneca in *Medea* illis versiculis.

— Venient annis

Secula feris, quibus Oceanus

Vincula rerum laxet, & ingens

Pateat Tellus, Thyphisque novus

Detegat orbis, nec sit terris

Ultima Thule —

quibus verbis, tanquâ quodam oraculo,
motum fuisse Columbum ad Indias Oc-
cidentales perquirendas, seriò tradunt
plures apud Solorzanum de *Iure India-
rum. tom. 1. lib. 1. cap. 12. num. 68.*

- 12 Ità non sunt dammandæ revelatio-
nes, quæ ex defectu imaginariæ oriun-
tur, licet quandoquæ aliquâ in re
evadant veræ: sunt ramen, qui tales ha-
bent revelationes, instruendi à pruden-
ti Confessario, ipsis à superiore Ecclesi-
astico assignando, ne sibi persuadeant
esse, quod non sunt.

Ex his

Ex his hæcenus dictis inferitur, divinationem dividi in Divinam, Naturalem, & Dæmoniacam, quarum primâ omisâ, cum insanum sit quærere, quid revelare possit Deus, nonnulla delibanda sunt circa Naturalem, & Dæmoniacam, ut pateat, quando divinatores sint superstitionis: Videndum, est igitur:

Quid prædicere possis Magia Naturalis.
Quid Dæmoniacæ.

SUBSECTIO I.

Quid prænunciare valeat naturalis divinatio?

SUMMARIUM.

- 1 *Licet Deus futurorum scientiam solisibi reservavit, multa tamen futura homo prædicere potest ex causis naturalibus.*
- 2 *Deus in aliquibus rebus ad nostram utilitatem signa posuit, ne scilicet feriat, nisi prius admoneat.*
- 3 *Astrologia revelationis quid probabiliter indicare possit?*
- 4 *Astrologia Genethliacæ quid possit prædicere circa hominum inclinationes, &c.?*
- 5 *Astrologia hæc potest conjecturaliter prædicere fortunas hominum prosperas, vel adversas, quarum causa sunt actiones.*
- 6 *Astrologia electionum absolute damnari nequit, nisi in vanitatibus exerceatur, uti faciunt, & docent superstitionis Arabes.*
- 7 *Physiognomia quid præmonstrare possit ex aspectu? Ubi assertur exemplum divinationis Antiochi Tiberti, & rejicitur.*
- 8 *Fundamentum physiognomiae ex aspectu.*
- 9 *Chiromantia tantum prænuntiat per quinque lineas in volâ manus existentes, ubi de Zingaris, eorumque origine, &c.*
- 10 *Prodigia in Meteorologicis quid præmonstrant? ubi de comete.*
- 11 *Cometæ minantur præcipue mortem Principibus, & Magnatibus; & alia minantur, non necessario tamen eventura.*

- 12 *Vespasianus Imperator irrides apparitionem Cometæ: sed Carolus V. sapienter philosophatus est.*
- 13 *Cometæ prænuntiant clades divinâ institutione: Idem dicendum de Terremotibus, qui Deum iratum signant.*
- 14 *Ab avibus cognosci possunt Aeris futura qualitates, prout etiam ab aliis brutis dignosci possunt intemperies, &c. Exempla istorum.*

1 **A** Deo præclaram homini mentem Deus concessit, ut naturæ suæ vi, magno licet eum labore, multa investigaret, atque intelligeret: Et quavis, ne superbum Animal altum saperet, sed ut magis timeret, & immensam Conditoris sui Majestatem humi stratus veneraretur, Deus sibi soli eorum, quæ eventura sunt, scientiam reservaverit, quemadmodum inquit Sixtus V. in Bullâ adversus Astrologos, incipient. *Cæli, & Terræ*; non tamen ei abstulit cognitionem futurorum ex causis naturalibus necessario, vel frequenter provenientium: Quinimò summa erga nos Dei providentiæ signa posuit, è quibus earum rerum cognitionem hauriremus, quas præscire, nostrorum utilitati conducere; ac ejus charitas continuo se ostendit, ut non feriat, nisi prius aliquibus prodigiis, & per ipsas res naturales admoneat, unde *Psal. 59. Dedisti mesuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus*, cui consonat illud, quod cecinit Manil. de Deo.

Signa per effectus, Caligæ incendia mittit.

Hæc siquidem signa nedum in Astris collocavit, quæ in ministerium cunctis sub Cælo degentibus creavit, verum etiam in fronte, ac in ipsis corporibus hominum, quibus cum conversamur, ac in Meteoris, cæterisque naturalibus rebus quotidie colloeat, vel per causas ostendens effectus naturalium futurorum; vel per effectus indicans causas, è quorum vi identidem naturali eveniunt sunt alii effectus.

3 Sed, ne videamur eum superstitionis convenire, oportet, ut exponamus, quid nobis Astrologia, Physiognomia, Chiromantia, Prodigia, sive in Meteoris, sive in rebus terrestribus, Augurium, &

Auspiciam naturaliter præmonstrare possint.

Quò ad Astrologiam, de quà nulla suprà tetiginus, quæquæ hîc non sunt repetenda, scire oportet, eam partem, quæ revelationis nuncupatur, posse, prout procedit ex certis artis regulis, indicare probabiliter, juxtà Astrologorum aspectus, atquæ constellationes, Cæli Eclipses, sterilitatem terræ, aeris corruptionem, vel salubritatem, & effectus, qui inde sequuntur: Del Rio *disqu. Magic. lib. 4. cap. 3. qu. 1. Moron. resp. 95. num. 127. Scil. deesf. Aragon. vol. 4. deesf. 455. numer. 12. Grassis deesf. aur. par. 1. lib. 2. cap. 3. numer. 9. & seqq.* hæcquæ non est damnanda, sicut habetur in *Cap. ex tuarum, de sortileg. latè Torrebanc. juris spirit. lib. 7. cap. 1. & 2. & antè eum, D. Chrysostom. ad Genes. cap. 1. hom. 6. D. Augustin. in epist. ad Ianuar. & D. Thom. ad fratrem Reginald. & alibi, Hurtad. Refol. Grassis deesf. aur. cap. 4. Refol. 33. Hujusmodi verò prædictio non potest esse de necessàrio, sed de contingenti eventuris, vt bene dicunt Torrebanc. de *Magiâ, lib. 1. cap. 7. num. 7. Hurtad. ubi suprà, Maraviglia de divinationibus, disert. 17.**

4. Alia Astrologiæ pars, quæ Geneethiaca vocatur, hominum inclinationes, & temperamenta ostendens, non necessàrio, sed dispositivè futuras ipsorum actiones prænuntiari valet, juxtà Angelicum Doctorem 2. 2. *quæst. 26. art. 6* (Videantur *Contrad. Vvimpin. de fato, lib. 1. & de superstitione, lib. 2. & 7. Tolet. in summâ. lib. 4. cap. 15. num. 6. Del Rio Magic. disqu. lib. 4. cap. 3. quæst. 1. Suarez. de Relig. lib. 2. cap. 11. Raphaël della Torre, tom. 2. de vitiiis opposit. Relig. quæst. 96. & nos suprà): Quamvis enim liberum arbitrium ab Astris non cogatur, atamen, quia homo secundum Corpus cælestibus sub Corporibus nascitur, influxus propterea eorum sortitur, ac affectiones, quibus sæpè regularatur, divinâ inspiratione posthabita, secundum quam operari deberet, & posset.*

5. Tali pacto conjecturaliter prædicat hæc Astrologiæ pars fortunas seu adversas, seu secundas, quarum causa ipsæ actiones sunt, juxtà Guarinum in suâ *eccelesiæ Pastoralis*,

Non incolpar le Stelle,

Cbe noi sols à noi stessi,

Fabbri s'iam pur de le miserie nostre.

ubi rectè ait, infelices eventus non esse Astris adscribendos, tanquàm scilicet causis immediatis, sed per indirectam inclinationem, hoc est nisi prò quanto pendent à corporibus actiones, & servato moderamine conjecturæ, ut ait Cajet. in *summ. verbo Astrorum*: Non me tamen lateat, explicari Guarinum, quod intellexisset non de Astris ipsis, sed de Deo, à quo, licet sit malum poenæ, nihilominus non provenit malum culpæ, ut habetur apud eruditissimum, ac omnigenâ in literaturâ versatissimû Fontaninum, Eminentissimi, & Reverendissimi Cardinalis Imperialis, Principis pietate, & doctrinâ præclarissimi, necnon Mæcenatis evi nostri Bibliothecarium in *lib. cui titulus est, Amnistia. discolo, pag. 201.*

6. Quo fit, non posse in totum damnari eam Astrologiæ partem, quam dicunt electionum: Hæc enim tradit modum eligendi tempus aptum ad aggrediendum quodlibet opus, constituendo in horoscopo, vel in aliis Cæli cardinibus stellas operi illi congruentes: Quia verò hominum curiositas eò devenit, ut minutissima quæquæ persequens, omnes actiones à Cælo auspicari cæpit, hinc factum est, ut vanitatis nomen adepta fuerit, undè Del Rio improbat credulitatem nimiam, quam testatur fuisse penès Matronas, quæ Catharicæ Galliarum Reginz interviebant: Ipsæ enim, antequàm quid operarentur, quotidie Astrologos consulebant, ut inde juxtà Astrorum influxus agerent, vel agere differrent: Cæterum electionibus valde inaniore sunt interrogationes, quibus utuntur quidam creduli insipientes, qui sibi animum inducunt, hujusmodi nugis patet fieri res futuras, vel occultas; quare superstitionis Arabes Astrologi, & inspecie Zael Bembiz Ismaelita scribunt, observandum esse tempus, quo vir, qui cupit scire aliquam rem, summo opere flagitans interrogat Astrologum, & ad illud temporis momentum esse de more erigendum thema cæleste, & planetarum loca in eo describenda, atquæ hoc pacto se voti compotes fieri, somniant: dicunt enim transfundi horâ ad rem opta-

optatam manifestandam idoneâ vehemens desiderium ipsam sciendi, & ab eo postea impelli hominem curiosum, ad interrogandum Astrologum. (Vide Hurtad. loco cit. Resol. 36.) Cum itaque pateat, per hujusmodi supersticiosas electiones, & interrogationes homunciones istos subijcere semetipsos corporibus celestibus, veluti certæ cuidam causæ, & legis decreto, liquet, ista non licere nobis, qui astris ipsis præstantiores sumus: latè Passerin. in sapè citato cap. Accusatus, Ssanè, à num. 270. de Hæretic. in 6.

- 7 Similiter quò ad Physiognomiam quædam superius innuimus; sat erit hic addere, ut agnoscamus, quid ipsa præmonstrare possit, quod ait Ecclesi. Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei, cognoscitur sensatus. Hinc Socrates prædixit, Platonem futurum insignem virum ex aspectu, prout testatur Jul. Seren. lib. 6. de fato, cap. 39. & Pythagoras, discipulos ut admitteret, vel reprobarer, faciei aspectum rimabatur, si credimus Aulo Gellio 1. noct. Attic. cap. 9.

Mirabiliora narrat Paulus Jovius in Elogiis, de nobilissimo Physiognomocive meo, Antiocho Tiberto, scilicet eum Guidoni Balneo prædixisse, quod ab intimo amico necaretur: Pandulpho item Malatestæ Ariminensium Tyranno, quod ex Patriâ pelleretur, & exul in extremâ egestate periturus esset; quod eundem accidit, nam paulò post Pandulphus Guidonem, ob spectatam virtutem, & suspectam, obtruncavit; deinde ipse Pandulphus exul, & egens, ab omnibus desertus in meritoria tabernâ senex perit.

Hæc tamen prænuntiare potuisse Antiochum per Physiognomiam, mihi durum videtur, & multum quidem ille neglexisset, non utens speculæ ope ad vultus sui inspicienda lineamepta, ut sibi quoque caveret; nam ab eodem Tyranno in carcerem conjectus fuit, ac percussus, dum fugam arripiebat.

- 8 Fundamentum Physiognomiæ, omnis aliis fundamentis, de quibus latè, & crudité P. Gaspar Schottus in suo Thaumaturgo, par. 4. lib. 7. synt. 1. est quædam hominum similitudo cum animantibus: siquidem horum cuique cum suas Deus assignasset dotes peculiâres,

ut videre est penès Zoopediam P. Antonii de Belinguen, proportionata etiam ad illas organa impertitus est: Quoties igitur natura his organis humana corpora instruit, si nil frustra operatur, facendum, similes dotes inesse hominibus, quemadmodum sapienter observant Torreblane. de Magiâ, loco cit. cap. 9. num. 16. Del Rio disq. Magic. lib. 4. cap. 3. q. 4. & Honoratus Niquetius de physiognomâ: Idcirco leve argumentum animi pulchritudinis desumi poterit ab externâ pulchritudine, cum Leo, cui majores, quàm cæteris animantibus sunt dotes, non majori præcunctis sit formâ præditus, quidquid asserat Christoph. Crusius de indic. delict. part. 1. cap. 22. num. 2. ubi ait - Patinam argentam requirunt, & exornant poma aurea: quidni virtus venustum, ac speciosum obiectum præstet?

- 9 De Chiromantiâ verò identidem diximus, & per eas quinque principaliores lineas, quas in volâ manus habemus, temperamenta, inclinationes, atque infirmitates indicantur futuræ, sed omnia conjecturaliter: Arist. lib. 1. hisser. animal. cap. 5. & 30. & in problem. 34. sect. 1. Conrad. Wimpina de signis, cap. 10. 17. & 12. & P. Schottus in Thaumaturgo, par. 4. lib. 8. versùs finem. Cæterum quò ad alias prædictiones, prout quandoque Zingemerî, seu Ægyptiaci hac arte faciunt, prorsus est vana, & inutilis, atque directâ ad decipiendas innocentes sceminas, quibus, ut aliquid sutripiant Zingemerî, mille inventiones exeogitant ex suo matre, ut notat Fritsch. tract. var. par. 2. de Zingem. orig. & morib. membr. 3. Colp. il Giudice Criminalista, cap. 46. num. 16. non ob id tamen censentur, aliquod pactum inire cum Dæmone, idcirco puniendi sunt, ut fures, non autem, ut supersticiosi, quemadmodum benè ponderat Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 14. num. 110. nisi constet ex aliquo probabili argumêto, quod supersticiosè agant: nam tunc maximè adversus eos insurgeret suspicio, undè eis vetitum est, divinationem exercere, aliàs contra eos procedere Inquisitores, tradit Rieciull. de person. quæ in stat. reprob. versant. lib. 8. cap. 1. num. 11. eò magis, quia è gente adeò supersticiosâ trahunt originem: Quip-

Quippè è canoso Turcarum genere
prodeunt, ab ipsis tanquàm Christiana
Religionis exploratores ad Hispaniam
missi, teste Philipp. Camerar.
*horar. successi. cap. 17. & Tholof. lib. 34.
Syntagm. cap. 16. in fin. Consule, si vis,
Cresperum lib. 1. de odio Satanae, disc. 12.
fol. 176. cum seq. Ricciulli de person. quæ in
stat. reprob. versant. lib. 8. cap. 1. Kovit.
in pragmatic. Regn. de Zingem. fol. 794.
Maravigl. de Divinationibus, animad. 51.*
ubi inquit, eos mortaliter peccare, qui
interrogant Zingaros animo firmiter
credendi illorum dictis.

10 Nunc remanet pervestigandum, quid
prænuntiare possint prodigia, sive in
Meteoris, sive in cæteris rebus terre-
stribus appareant. Innumera propemodum
sunt Meteorologica prodigia, quæ
cum ab excessu humiditatis, vel siccita-
tis eveniant, juxta Arist. lib. 1. me-
tor. cap. 4. ideoquæ fertilitatem terræ,
acris temperiem, pluviasquæ præmon-
strant: latè Torreblanca juris spirit. lib.
6. cap. 15. Quinimò omnibus admira-
biliores Cometes, nedùm temporis sic-
citatem, nedùm sterilitatem, inopiam,
& famem; quia quoties nimis calore
terra adurit, ejus fructus, & Arbores
languescunt: Seneca in 99. natural.
lib. 2. cap. 32. Plin. lib. 2. c. 25. Leopoldus
de Austria, & Augustinus Niphus
in meteor. Alphonsi Perez ad Meteor. p. 1.
cap. 2. Connimbricentes in Meteor. p. 3.
cap. 5. Javellus in Meteor. lib. 2. trafl. 2.
cap. 2. & alij: Verùm etiam pestem, ob
scilicet malam ciborum qualitatem, &
corruptionem ex terræ languore ortam
prædicat, ac morbos; ob id Manilius:
Nunc gravibus morbis, & lenta corpora

Tabo

Corripit, exussis letalis flamma Me-
dullis,

Languentesquæ rapit populos, totasque per
Urbes

Publica succensis perunguntur fata sepul-
chris.

Hæc omnia innuit Aratus, ubi lætum
annum proponit, in quo non effulserit
Cometa, his versiculis:

Latus, ut optanti contingat aureus annus,
Nunquam crinitum videatur in aere.

Sydus:

Non unus, geminive miscent, pluresquæ co-
metes:

De hoc latè Hippocreat. de Aliment. Gal-
len. de cibis Eucymis, & Cacocymis, &
de febribus lib. 1. item de Aliment. facult.
Joann. Hucherus in Therapent. lib. 4.
cap. 6. & Torreblanca juris spirit. loco cit.
num. 18.

11 Præcipuè mortem Cometæ minan-
tur Principibus, ac Magnatibus, qui cu-
ris, vigiliis, odoratisquæ cibis, tùm
vinis potentibus siccantur, ut benè ad-
notant Cardan. de subtilis. lib. 4. pag. mi-
bi 209. Del Rio dysq. Magis. lib. 4. cap. 3.
qu. 2. & Torreblanc. juris spirit. lib. 6.
cap. 25. & de Magia, lib. 1. cap. 5. nu. 16.
ubi tamen haud consequenter loqui-
tur, dum dicit, anno 1490. Cometam
mortem præfagisse Alphonso Portuga-
liæ Regi, qui equo delapsus, juvenili
ætate perijt, nam cum, non ob siccita-
tem, mortem oppetierit, non potuit
Cometes prænuntiare hujusmodi even-
tum.

Prænuntiant tandem Cometæ rixas,
seditiones, & Regnorum subversiones,
quæ ab immodicâ siccitate causantur;
Cardan. ibid. Del Rio loco citato, Torre-
blanc. juris spirit. disc. 19. num. 22.
& de Magia, cit. cap. 5. num. 20. Francisc.
Rascob. lib. 3. de Comet. cap. 19. num. 20. &
Niphus lib. 1. Meteor. comm. 84.

Hæc tamen omnia non necessariò
eventura præmonstrant; imò plures vi-
ri doctissimi arbitrantur, cometas nec
signa, nec causas esse calamitatum, de-
mentiamquæ esse, putare à Cometâ re-
gem interfici, aut Provinciam everti;
nequæ ullius mali signum esse, eo mo-
do, quo fumus ignis: sed tantum per
quamdam coherentiam à communi
causâ, ut Scaliger exercitat. 79. Multi
enim Clarissimi viri suo fato functi sunt
multi eversis principatus; & profundatæ
familiz præclarissimæ, sinè ullo Comæ-
tæ judicio, ut firmat Scaliger citatus: E
contrâ multi visi sunt cometes, sinè
mortalium pernicië: Sapienter proinde

12 Vespasianus Romanorum Imperator
eludebat præfagia Cometarum: Cum
enim Cometam quemdam comatum
intueretur, dixit ad Regem Parthorum
spectare, quia ille comatus: Ego calvus
sum. Cæterum prodigia plerumquæ sunt
à Deo in signum ultionis, quâ punire
vult, nisi emendemus nos, undè rectè
Manilius:

Nè mi-

Nè misere graves rerum, hominumque

Minas;

Sapè Domi culpa est; nescimus credere

Cælo,

Et tanta est Dei clementia, ut nè nos Cælestibus vocibus surdos feriat, terrenis sapè monet, præcipuè terram motibus concutiens.

Sed rectius hac in re Carolus V. Animum ad superna erigens, philosophatus est: Is enim conspectâ crinitâ Cometâ ab Eginardo Philosopho percunctatus est, quidnam portenderet. Cui Eginardus illud Hieremie Prophetæ pro responso obiecit: *Assignis Cali nolite metuerre, qua timent Gentes*; sed rector sapientissimus Imperator, se non metuerre signa, sed signorum Opificem Deum, cumquè vel ea propter venerari, quod laceratus hominum sceleribus Reges, ac populos hac ratione præmonerat prius, quàm feriat, vt ad penitentiam eos provocet: *Engel. Luc. Evangel. par. 2.*

- 13 Videtur itaque dicendum, Cometes prænuncios esse cladum ex Dei instituto, & non ex naturâ suâ, quemadmodum Iris, quæ licet à Causis naturalibus ortum ducat, signum est ex divinâ institutione diluvii non futuri; arcum in signum pietatis; cometam in signum Iræ Deus assumpsit, ut homines terreret, penasque minitaret ob scelera, & accusatæ conscientiâ mortales resipiscerent; ad Deum preces, & vota converterent, ut maligna sydera in salutaria commutentur; quâ ratione Machabæi lib. 2. superis illis offensis perterriti, Deum rogabant, ut in bonum minatoria prodigia converteret.

Idem dicendum de Terræmotibus, iuxta illud Psalmi 17. *Commota est, & contremuit terra, & fundamenta ejus conturbata sunt, quia iratus est eis*: Undè B. Pius V. dolens, quod Ferraria terræmotu affligeretur, scribit Alfonso Estensi, quæ est *Epistol. 45. lib. 4. Quamvis ejusmodi terrarum motus naturalibus ex causis oriantur, tamen diligenter attendendum est, ne illi peccata nostra causam fortassis attulerint: solet enim Deus his quoque rebus iram suam in populos, atquè adeò in ipsos Principes non abscurè quandoque significare*: De hac re latè Torrellanc. juris spiritus. lib. 6. c. 3. & licet ipsi

terræmotus naturalikè portendât infirmitates, hoc præstant per accidens: nam, cum eorum causa sit spiritus, & exhalatio infra opacam terram detenta, quæ quærir erumpere, vt docet Seneca, in *natural. 99. lib. 6. cap. 12.* Postquàm exivit è pestiferis locis subterraneis, vicinum inficit aerem; & omne, quod attingit, lædit. Hoc Romæ evenit, dum Terræ hiatus medio fori apparuit, ex quo tanta lues egrediebatur, ut miseratus Patriæ infectionem Curtius E. quo insidens, se in illo foramine iniecit pro publicâ salute, juxta oraculû prædictionem, vt narrat D. August. lib. 5. de *Civitat. Dei. cap. 18.*

- 14 Nonnulla etiam conjicere possumus de aeris futuris qualitatibus ab avibus, unde ait Hieremia *cap. 8. Milvus in Cælo cognovit tempus suum; Turtur, & hirundo, & Cyconia custodierunt tempus adventus sui*; naturali scilicet instinctu, quo duce moventur ad petenda comoda, & ad ea, quæ noxia futura sunt, devitanda. Huic rei confert sensus, quo percipiunt aeris, in quo degunt, mutationem; quia cum Cæli influxus in aerem descendant, & eo mediante, in alias res animatas, & inanimatas, ut Juculentè tradit Ptolomæus in *prima libro Apotelesm. aves*, quò alitè volitant, magis temporum varietates agnoscunt: Ant. Mizaldus de *Magia naturali*, & Torrellanc. juris spiritus. lib. 5. cap. 11.

Cætera etiam animalia hæc intemperies prænunciant, nam assiduè aura colunt, nec aliis occupationibus distrahuntur.

Quare verò ex Alcionis ovorum incubatione maris serenitatem futuram arguat Aristot. lib. 1. *hystor. animal. cap. 8. & lib. 9. cap. 14.* & ex Delphini saltationibus, tempestatem Seneca in *Traged. 8. Agamen.* & Lucan. lib. 5. *farfal.* non videtur arduum, rationem assignare: Alter enim ex futurâ aeris temperie, maris serenitatem dignoscit: Alter alterationem maris, quod habitat, præsentit initia.

Tota igitur divinatio naturalis, quid prænunciet, exposuimus; nec ipsa suas magis dilatat simbrias: Quamobrem si quis prædictiones quascumque præter dictum modum, expiscari velit, naturalis philosophiæ limites excedit,

&

& propterea superstitionibus implicetur, necesse est.

SUBSECTIO II.

Quid Diabolica Divinatio præmonstrare valeat.

SUMMARIUM.

1. *Ex divinatione diabolicâ quanta rerum scientia exhauriri possit, explicat S. Augustinus ex acumine ingenii, & ex celeritate motus Damonis, exemplo Apollonii Tianezi.*
2. *Secreta humani cordis quâ ratione Dæmones rimari possint?*
3. *Dæmones ob temporis diuturnitatem habent summam rerum experientiam; & perfectam Astrologia naturalis cognitionem.*
4. *Dæmones cur in Oraculis sæpè responsa dabant ambigua?*
5. *Probabilius est, Dæmones Sacerdotes Idolorum decessisse ad firmius stabilendam Idololatriam: Ab Oraculis enim Idolorum plura prædicta sunt, ad quæ mens humana pertingere non poterat.*
6. *Gentilitas nullam fidem Oraculis adisset, si in eis aliquam falsitatem reperisset, ideo Damon in Oraculis nunquam mentiri, visus est.*
7. *Non est credendum Sepulchrorum Oraculis, quæ de terrâ effodiuntur. Hinc detecta falsitas Laminarum Platonis, & Granatensium.*

1. **E**X hac divinatione omnem illarum rerum scientiam exhaurire possumus, quarum noticia Dæmones non lateat: Videamus ergo, quid ipsi prædicere possint: Quod paucis explicat D. August. *lib. de natur. Dæmonum*: quia, Dæmones, ait, sensu, & acumine ingenii pollent, & celeritate motus alibi gesta, antequàm nobis sint nota propter locorum longam intercapedinem, cognita habent, ità prægnare possunt: & sic Apollonius, cum Ephesi esset, exclamavit, ut præsens spectaculo Romæ, interfici Domitianum, si credimus Philostrato in *vitâ Apoll.* sic ille juvenis apud Gellium: De hac re Candidus Brognol. in *Alexicon. disp. 1. cap. 2. sect. 3. art.*

2. S. 1. & Horozæus *cap. 14. lib. 1. de veris & falsâ Propheciâ*. Talis est dæmonum potestas præmonstrandi, scilicet præterita, quæ tamen, ut ipsi cognoscant, oportet, quod gesta sint cogitata; quare omnes cogitationes, quò usquè ipsas non offendamus, per aliquem actum externum, ignorant, ut benè ponderant P. Perer. in *Genesim*, Candid. Brognol. ubi *suprà, sect. 2. art. 1. et 2.* cum solus Deus sit scrutator cordis, & si possint Dæmones, quæ sunt in animo explorare, eadem ratione agere possint inmediate in nostrum intellectum, quod est contrà communem Theologorum opinionem, relatam à Moura de *incant. sect. 2. cap. 5. num. 18.*

Non inficior, quandoquæ animi secreta ab ipsis præmonstrari: Nam cum intellectus humanus ità strictè in hac vitâ sit sensibus alligatus, ut nihil sine illis possit intelligere, vixquæ quicquam cogitare, quin fiat aliqua mutatio in sensu, saltem interiori; & voluntas sic appetitui conjuncta, ut ejus operationes in eum redundent, coniunctione quasi inseparabili, qui rimantur omnes nutus nostros, omnes phantasmatis, & imaginationis species, omnium spectra memoriz, omnes motus appetitus, inde possunt cognoscere, quæ recipimus, quæquæ respicimus: Candid. Brognol. *d. art. 2. S. 3.* Adde, quod experientiâ rerum propter diuturnitatem temporis, ex quo creati fuerunt, prævalent Dæmones, quemadmodum docet D. August. *loc. cit.* Habent quoquæ cum hac experientiâ perfectam Astrologiæ naturalis cognitionem, cujus ope ad efformandum judicium, ut plurimum utuntur: Quo fit etiam, ut aliquando vera de futuris contingentibus judicent, non tamen certò, sed casualiter, & argumentativè ex inclinationibus: Quinimò futura pendentia ex naturalibus signis, omnia arte prædicere possunt: Nec hic sistingit eorum potestas circa futurorum Divinationem: Quippè prænunciant quoquæ, quæ ipsi facturi sunt, potestate à Deo acceptâ; quæquæ facturos se posse arbitrantur. Ad hæc Dæmones etiam mirabilia docuisse Ethnicos, quæ futura erant, non aliâ quidem arte nisi expiscandi, ac furandi à Prophetis eorum mirabilium cognitionem, testatur

tur idem Candidus Brognol, ubi *suprà*, *sect. 3. art. 2.* undè rectè Basil. *Fur est Diabolus, et nostra nunciat per suos Prophe-
tas, aliundè accipientes.*

- 4 Ultrà metas istas, dæmoniæ divinationis facultas non progreditur. Idcirco Idolorum oracula sæpè ambigua responsa dabant. Quippè in ipsis oraculis Dæmones loquebantur, non autem Sacerdotes, ut nonnulli crediderunt, ex eo solo levi quidem argumento, quod diruto Serapidis Alexandriæ templo, re-
perta sint simulacra omnia ità elabo-
rata, ut cava pars, & terga templorum parietibus adaptarentur, occultis me-
tibus in templo relictis, teste Niceph. lib. 12. cap. 21. Sed ipse Dæmon innuit apud S. Marcum cap. 1. nu. 24. per semetipsum in oraculis loquentem Ethnicus decipere; id, quod etiam falsus est Dæmon ille, qui apud Delphos oracula redde-
re consueverat, ut ex Suida, & Cedreno, narrat Baronij Epitomator in Appar. ad Annales, num. 13. falsus est (inquam) scilicet illis versiculis:

*Mepuer Hebraus divos ipse gubernans
Cedere sede jubet, tristemque redire sub or-
cum:*

Aris ergo debinc tacitis absceditis nostris.

Hinc est, quod Gentiles collegere, esse Dæmones, ac Spiritus, quos esse oraculorum causas, agnovissent præter alios Porphyrius de *Demonibus*, & Jamblichus de *Mysteriis*, cap. 21. & 26. Id etiam suadet ratio, nam ab Oraculis plura prædicta sunt, ad quæ pertingere non poterat mens humana, ut benè advertit Vossius de *origine, et progressu Idolatriæ*, lib. 1. cap. 6. Super hac re latè Solozan. de *jure Ind.* lib. 2. cap. 13. à num 36.

- 5 Præterea probabilius est, à Dæmonibus ipsos quoque Sacerdotes deceptos fuisse, ut finiori fundamento idolatriam stabilirent, dum latente causâ, effectus rei divinus, omni suspitione remotâ, crederetur: Tanta enim est Dæmonis sollicitudo, & cura, nè suus corruat honor, & nè homines desinant ipsum venerari, ut non solum non gravetur respondere per semetipsum superstitiosis, à quibus consuebatur; verum etiam in prædicendis futuris eventibus ità se præmunire solebat, ut quoticumque ab exitu fallax detegeba-

tur, ipse, ut ostentaret potestatem, quâ nullo pacto pollebat, credulorum oculos perstringebat; mentem turbabat; ac quæ non erant, prout futura demonstraverat, esse persuadebat: Ob id rectè Horat.

*Meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, moleet, falsis terroribus implet,
Ut Magus, & modò me Thebis, modò po-
nit Athenis?*

Et licet falsa, & æquivoca essent quandoquè Oraculorum responsa, Dæmon tamen suis præstigijs uti vera demonstrabat, adeò ut numquam mentiri apparuerit: Si *Oraculum Delphis*, inquit Cicero lib. 1. de *Divinat.* aliqua vera non dixisset, nequitiam in tanto pretio foret.

- 6 Si fidem igitur incauta Gentilitas Dæmoniis dictis non dedisset, quoties in ipsis falsitatem aliquam reperisset, tantò magis eam ipsis negare debet quicumque Catholicam doctrinam proficitur, & exploratum habet, quàm sit Dæmoni curta potestas in futurorum prænuntiatione, & quanto odio prosequatur homines, ipsosque falsitatibus deludere gestiat. Hinc minimè credendum superstitiosis sepulchrorum Oraculis, quæ à terrâ effodiuntur, Clades hominum, aliæque vaticinia continentibus, præcipue, quia omnibus jam innotescit falsitas laminæ Platonis de tempore Resurrectionis mortuorum, & laminarum Granatensium errores, qui scripti fuerunt cum ipsis laminis, post diligentem quinquaginta annorum, & ultrà discussionem, ab Innocentio Undecimo *die sextâ Martii* 1682. Pontificatus sui anno sexto. Undè penitus explodendus Torrebanc. de *Magiâ* lib. 1. e. 12. à n. 17. ubi descendit, & uti sanctas tuetur has laminas cum cæteris libris ab Innocentio damnatis; aliquid tamen excusandus idem Torrebanc., quia scripsit antè prædictam pro-
scriptionem, & quia in *lib. juris spirit.* lib. 8. cap. 5. num 5. circa hujusmodi laminas se iudicio S. Sedis submittit.

Sed quia divinatio Dæmoniaca fit, vel sortes consulendo, vel vana observando, agendum erit de sortilegis, de-
indè de vana observantibus.

SECTIO IV.

De Sortilegiis.

SUMMARIUM.

- 1 Sortilegi sunt de hæresi suspecti, unde eorum causa ad Inquisitores spectat, imò etiam si sortilegia hæresim non sapient.
- 2 Omne sortilegium damnatur, etiam si manifestam hæresim non sapiat.
- 3 Sortilegium omne continet cum Demonie societate, etiam si sortes bono zelo tententur.
- 4 Sortes non tentandæ, etiam si effectus à Deo expectetur, quia non sortibus, sed Orationibus Deus supplicandus.

QUAMADMODUM superius diximus, divinatorum esse suspectos de hæresi, quoties adlit Dxmonis cultus, vel pactum expressum, vel Sacramentorum, sive etrum sacramentalium abusus; irà dicendum de Sortilegiis, quare in cap. accusatus, S. sanè, de hæret. in 6. dicitur, causam sortilegiorum ad inquisitores spectare, quando scilicet sortilegia manifestam hæresim sapiunt, ut præ cæteris tradunt Fermosini in cap. cum sit generale, qu. 8. sub. num. 8. de for. competen. Leo Thesaur. For. Eccles. cap. 5. num. 13. Jul. Capon, discept. for. tom. 2. discept. 96. num. 9. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 12. num. 15. Sess. vol. 4. decif. 463. nu. 3. & expressè Doctores testantur, sortilegia manifestam hæresim sapere, quando adlit cultus Dxmonum, vel pactum expressum, vel abusus Sacramentorum: Abb. in cap. 2. de sortileg. Caball. resol. crimin. cas. 223. num. 1. Passerini in 6. Decretal. cap. Accusatus, S. sanè, n. 185. de Hæret. Bellett. disqu. clerical. de fau. Cleric. re al. §. 4. num. 132. Campanil. divers. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 97. Leo Thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 5. num. 9. Sess. decif. Aragon. vol. 4. decif. 463. n. 8. & 9. Trivisan. decif. lib. 2. decif. 39. nu. 8. Panimoll. decif. 17. annos. 3. num. 8. Imò hodiè certum est, causam sortilegiorum, quamvis manifestam hæresim non sapiant, ad eosdem inquisitores, non verò privativè quoad alios Iudices, spectare, stante particulari constitutione

Sixti V. ut docet Bardellon. conf. 29. n. 2. Del Bene aub. 228. sess. 28. num. 11. Mattheu de re crim. contr. 60. num. 3. & seqq. & dicturi sumus in p. 2. hujus tractatus.

- 2 Igitur licet verum sit, non semper in sortilegiis manifestam hæresim contineri, omne nihilominus sortilegium, damnatur, ut videre est penès D. Thom. 2. 2. qu. 95. Lel. Zecch. in summ. pat. 1. tit. de fide, cap. 15. num. 9. Toletum in summ. lib. 4. cap. 15. à num. 3. Del Rio lib. 4. Magic. disqu. cap. 2. quæst. 7. sess. 3. & 4. & cap. 4. quæst. 1. Suarez. de Relig. lib. 2. cap. 12. Perr. Binsfeld. in l. 3. C. de malef. q. 3. Tiber. Decian. lib. 5. cap. 17. Malvet. de Sortibus, qu. 3. Campanil. divers. jur. rub. 11. cap. 26. num. 94. & 95. Bulenger lib. 2. de Sortibus, cap. 1. Bonacinam in summ. tom. 1. circa primum decalogi præcept. disp. 3. qu. 5. punct. 3. Farinac. de hæresi, qu. 181. §. 1. num. 62. 63. 64. & 65. Cavalcan. de Brachio Regio, par. 1. num. 84. Raphael de la Torre tom. 2. quæst. 95. art. 8. Barbol. de potest. Episc. p. 3. alleg. 5. 1. cas. 8. n. 128. Papon. Conf. 10. Intrigl. singul. 79. n. 67. & seq. Caren. par. 2. tit. 12. §. 3. num. 240. cum seq. Francisc. de Magist. in sylu. Eccles. tom. 2. lib. 2. cap. 5. nu. 111. & 112.

- 3 Ratio est, quia infidelem cum Dxmonie societatem, scû amicitiam continet: Tholof. syntagm. lib. 34. cap. 7. n. 5. Torreblanc. de Magi, cap. 22. num. 9. ubi quoque ampliatur, etiam si bono zelo fortes exerceantur, quod etiam dixit Merbes. in Sum. Christian. par. 1. 2. qu. 30 pag. 122. col. 2.

Si enim effectus expectatur à fortuna, tunc

Te facimus, fortuna, Deam, Caloque locamus.

Si à fato, ipsum admittimus, quando aliter sentit Ecclesia, scilicet non dari fatum: Cap. hæc est fides 24. qu. 1. Naturaliter autem non inest sortibus potestas prænuñciandi, & iam supra loquuti sumus de sphærâ potestatis Magiæ Naturalis.

- 4 Si tandem consulitur Deus, frustrâ ab eo expectamus effectum, quia non sortibus, sed orationibus persuadetur ideoque quoties modus non est ex se aptus ad impetrandum à Deo, hujusmodi modum adhibere est vana superstitio.

flitio, ut suprà innuimus, & hoc casu saltem implicite à Damone expectatur effectus sortium: Torreblanc. *ubi suprà*, num. 15. quod intelligendum est de sortibus, quoties non serventur debitæ conditiones.

Videamus etgò, quot modis, & quibus conditionibus licite consulantur sortes.

SUBSECTIO I.

Quot, & quibus conditionibus licite sortes consulantur.

SUMMARIUM.

- 1 Sortes aliæ sunt divinatoriæ, aliæ consultoriæ, quæ aliquando possunt permitti; aliæ divinoriæ, quæ semper permittuntur.
- 2 Quæ sint sortes consultoriæ & divinoriæ.
- 3 Inter sortes consultorias est illa, quæ vocatur Politica.
- 4 Quinque conditiones assignantur, ut sortes consultoriæ, & divinoriæ sint licitæ.
- 5 Prima conditio communis utrique est, quod à Damone nō expectetur eventus, imò nec à casu, sed à Deo.
- 6 Secunda conditio est, quod non adhibeatur aliqua superstitio, aut scriptura abusus, communis utrique.
- 7 Tertia, pariter communis utrique est, quod qui sortiuntur, aequali jure nintantur, ubi de electione S. Matthie.
- 8 Exemplum ex D. Aug. de sorte mittendâ inter duos aequaliter pauperes, & aliud exemplum de aliquo ex pluribus projiciendo in mare ad naufragium commune evitandum.
- 9 Quarta conditio omnibus sortibus conveniens, quod sortis non consulantur sine necessitate, quia aliter esset, Deum tentare.
- 10 Quinta conditio communis utrique sortibus est, ne sortes adhibeantur in Sacris Electionibus.
- 11 Quid dicendum de electione Sacrâ S. Matthie ab Apostolatum? Ea fuit privilegiata electio, nec fuit fors propriè dicta.
- 12 Quomodò per Virgas sortes Hebrei consulerint in electione Aaron? Et

de aliis sortibus in lege veteri.

- 13 In sortibus divisiis quinta conditio non habet locum, quoties agitur de onere imponendo, ex D. Aug. *exemplum.*
- 14 Quando sortes consultoriæ adhibenda etiam in electionibus Sacris?

ULTRA sortes divinatorias, de quibus infrâ, dantur etiam sortes consultoriæ, & divisiis: D. Thom. 2. 2. qu. 95. art. 8. Picus Mirand. lib. 6. prænot. cap. 6. Martin del Rio *disq. Magicæ*. lib. 4. cap. 4. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. Binsfeld. in l. 3. C. de Malefic. qu. 3. Sayrus in Clau. Regia lib. 4. cap. 5. à num. 14. Bonaccin. in summ. circa primum decalog. præcept. disp. 3. quæst. 5. punct. 3. num. 13. Raphael de la Torre tom. 2. de vitiis opposit. relig. quæst. 95. art. 8. disp. 2. Torreblanc. *Juris spirit.* lib. 8. cap. 7. num. 5. Del Bene de officio S. Inquisit. par. 2. dub. 225. sect. 1. n. 1. Pistach. de superstit. par. 1. cap. 17. n. 1. Merbel. in summ. Christian. par. 1. 2. qu. 30. pag. 122. in princip. quarum illæ possunt aliquando permitti, illæ semper permittuntur, ut docet Lup. in Edicto, par. 3. lib. 17. diff. 4. art. 1. diff. 1. & doctissimus Torreblanc. de Magia, c. 22. num. 20. qui tamen malè confundit sortes consultorias cum divisiis.

2 Sunt Consultoriæ, quibus occultæ veritatis manifestatio, aut quid revera; ut melius, sit faciendum, directio impetratur à Deo: Layman. de vitiis oppositis virtuti Religionis, lib. 4. tract. 10. c. 3. num. 9. Torreblanca *Juris spirit.* d. cap. 7. num. 41. Pistach. de superstit. par. 1. cap. 17. num. 19. Graff. de eis. part. 1. lib. 2. cap. 4. num. 6. & 7. Sesse de eis. 461. nu. 11. vol. 4. Quapropter D. August. explicans illud psalmi: In manibus tuis sortes mee, epist. 280. ait, fors non est aliquid mali, sed res est in dubitatione humanâ, divinam indicans voluntatem.

3 Divisiis verò sunt, quæ vel ob honestum ludum, vel ad litis compositionem cum consensu litigantium adhibentur: Engel. in jus can. lib. 5. tit. 21. §. 1. num. 3. Passerin. in 6. decretal. cap. Accusatus, S. sanè, num. 223. Moron. resp. 95. num. 119. Lauot. elucub. can. tit. 4. cap. 20. num. 22. Layman. *ubi suprà*, Troil. Malvet. de sortib. par. 3. num. 13. Torreblanc.

blanc. *cir. cap. 7. num. 7.* Del Bene *d. dub. 225. sect. 2.* Pistach. *de superst. par. 1. cap. 17. num. 5.* Sels. *deef. 461. numer. 9. vol. 4.* Nec ex ipsis principaliter expectatur directio, seu occultæ veritatis manifestatio, sed earum finis est, ne quis doleat, si sibi, vel non dignitas, vel aliquod onus, seu gravamen conferatur: Hinc Salomon dixit *proverb. 18. Contradictiones comprimis fors, & inter potentes quoque diiudicat.*

Inter sortes divisiories connum erat illa, quæ vocatur Polytica, quæ Reipublicæ dignitates, & officia inter Cives distribuuntur, introducta ab Atheniensibus, quorum in Arcopago in urnam coniectis nominibus, Magistratus eligebantur; deinde ad Romanos transiit, apud quos Consules, Proconsules, Questores, & Prætores sortiebantur: *Oster. de official. Reipub. cap. 9. num. 1. & segg. & signanter num. 5.*

- 4 Conditiones autem nonnullæ exiguntur, ut licitæ sint huiusmodi sortes tam Consultoriæ, quam divisiories, quarum prima est communis utrisque, quod à Demone non expectetur eventus, imò nec à casu, ut docet Pistach. *de superst. par. 1. cap. 17. n. 10.* Passerin. *in cap. Accusatus, §. Sanè. num. 323. de Hæretic. in 6. & de elect. can. c. 1. §. 1. n. 6.* Grass. *decis. par. 1. lib. 2. cap. 4. n. 2. 3. & 4.* Sells *d. dec. 461. n. 11. vol. 4.* Hic enim, uti cæcus, non potest electionis esse principium. Quare Tacitus *libr. 1. pag. mihi 122.* Principatum electivum præter successivo, in quo dominatur, qui sorte nascitur Princeps. Licet tamen Ethnicus ille historicus cæpitasset, putans sorte, & non divinâ Providentiâ Principes nasci.

Est igitur expectandus exitus à Deo, cum indubitatum sit, sortes mitti in finem, sed à Domino temperari; ut habetur *in cap. 16. proverb. num. 33.* Ideo prudenter Italus Poeta, postquam dixisset

— In piccol' Urna
Pongansi i nomi, e sia Giudice il caso,
se corrigit, subjungens,
Anzi Giudice Dio, dalle cui voglie
Ministra, e Serva è la fortuna, e il fato;

Nec quia per has sortes agatur de re non valdè gravi, est credendum, quod minimè concurret Deus; legimus enim

apud Sacram Scripturam *in Ion. cap. 1.* fortem à Deo missam fuisse super Jonam, quando tractabatur de naviculâ salvandâ.

- 6 Secunda pariter communis tam Consultoriis, quam divisiories fortibus, est, quod non adhibeatur aliqua superstitio, aut Sacre Scripturæ abusus, ut ex D. August. ait Torreblanc. *de Magia. ubi supra, num. 24.* De quâ re Antou. Escobar. *vol. 4. theol. moralis. sect. 2. lib. 28. cap. 30. Problem. 111.* Engel. *in jus can. lib. 5. tit. 21. §. 1. num. 7.* Moron. *resp. 95. sub num. 122.* Lavor. *elucub. can. tit. 4. cap. 20. num. 11.* Grass. *deef. par. 1. lib. 2. cap. 4. num. 8.* Et quamvis ipse August. *ep. 119.* non damnet, quod in fortibus adhibeantur verba Sacre Scripturæ, damnat tamen, si ea verba ad negotia terrena convertantur: *Hi, inquit, qui de paginis Evangelicis sortes legunt, & si optandum sit, id potius faciant, quàm ad Demones consulendo concurrant; tamen etiam ipsa mihi displicet consuetudo ad negotia secularia, & ad vita hujus vanitatem divina oracula velle convertere.*

- 7 Tertia identidem communis utrisque est, quod qui sortiuntur, æquali jure nitantur: Pistach. *de superst. par. 1. cap. 17. num. 5. & num. 9.* Passerin. *de elect. can. cap. 18. num. 6.* Moron. *resp. 95. num. 122.* Ideo in electione S. Mathiz scribit P. Natalis Alex. *dissert. 6. super sæcul. 1.* Sortes adhibitz sunt, quia ita pares erant sanctitate, & meritis duo illi muneris Apostolici candidati, Barsabas Justus, & Mathias, ut vix, ac ne vix quidem humano judicio definiti posset, quis esset dignior: ubi enim humanæ prudentiæ judicium deficit, divina voluntas consulenda est, & uni ejus

- 8 providentiæ omnia committenda. Rectè igitur consulit August. *in lib. de doctr. Christiana cap. 18.* ut si duo pauperes equaliter indigentes occurrant, sorte eligatur, cui dandum sit, quod dari cuique non potest: In fortibus tamen divisiories non adeo rigorosè requiritur hæc conditio, cum aliquid debeat operari consensus. Quamobrem in ludis, in quibus sortes ponuntur ad præmia distribuenda, quandoque qui minus erogat, plus lucratur, & nihilominus eos ludos, stante consensu partium, qui re-

solvitur in contractum, utique licitos firmat Torreblanc. *de Magia loco cit. num. 60.* Videndus est Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 17. num. 11.* ubi ostendit, quibus conditionibus sit licitus contractus ille, quem vocant *Letto*.

Sic etiam in Navibus exonerandis, quoties agatur de periculo communis naufragii, ad quod evitandum oporteat aliquot projici in mare, licet tam juvenes, quam senes adsint, possunt sortibus committere, qui sint eiendi, & ætatis inæqualitatem supplet consensus, sicut & periculum communis jacturæ: Ita Layman. *ubi supra*, Del Bene *d. dub. 225. sect. 1. num. 17.* Pistach. *d. cap. 17. num. 5.* Absquæ tamen hujusmodi conditione has sortes consulere, non erit superstitiosum.

- 9 Quarta, quæ pariter convenit omnibus sortibus, est, quod non consulantur, quando nulla adsit necessitas: Lup. *in edit. par. 3. libr. 17. dist. 4. art. 1. diff. 1.* Pistach. *cod. cap. 17. num. 19.* Passerin. *in cap. Accusatus, §. sanè, num. 323. & 325. de Hæretic. in 6. Lavor. elucub. can. tit. 4. cap. 20. num. 6.* Merbes. *in Summ. Christian. p. 1. 2. quæst. 30. pag. 122.* Ratio est, quoniam aliter tentaretur Deus: Etenim tentare Deum, quemadmodum rectè docet P. Natalis Alex. *ubi supra*, est committere Deo, quod humanâ etiam prudentiâ peragi vult Deus.

Quinimò, quia dedecet ob meram curiositatem consulere Deum, requiratur aliqua causa, sive ut dignior dignoscatur, ut in sortibus consultoriis; sive ut dirimantur lites, & nemo offendatur, ut in sortibus divisiis: Idcirco non concurrente hac conditione, qui sortes seu consultorias, seu divisiis consulit, licet non incurrat superstitionis crimen, peccat tamen, quia Deum tentat, juxta Anton. Escobar *vol. 4. theol. moralis, sect. 2. lib. 28. cap. 30. probl. 111. num. 578.* Passerin. *in cap. Accusatus, §. sanè, num. 325. de hæretic. in 6.*

- 10 Quinta, quæ similiter utriusque fortibus adaptatur, est, nè adhibeantur in electionibus sacris: Prohibentur enim ab Honorio III. *cap. Eccles. de Sortileg.* ubi scribens Capitulo Lucano, ait, multâ reprehensione dignum esse, quod fors in electione Episcopi interveniat, sub-

dens, se tamen eam electionem minimè irritare, at fortis usum in electionibus perpetuâ damnatione prohibere, ac lacè tradunt Repetentes in *d. cap. Ecclesia*, atque Engel. *in jus can. lib. 5. tit. 21. §. 1. sub n. 4.* Moron. *resp. 95. n. 121.* Lavor. *elucub. can. tit. 4. cap. 20. n. 33.* Otter. *de official. Reipub. cap. 9. n. 7.* Passerin. *de elect. can. cap. 18. n. 7.* & segg. Merbes. *ubi supra*, & novissimè Rot. *in Albaracinen. Canonicatus 10. Maii 1700. sor. Reverendiss. Molines Desano*, ubi etiam extenditur, quod nec in paritate votorum per sortem electio terminari possit, quod etiam firmant Felin. *in cap. Capisulum*, num. 8. *de rescript. Escobar. Theolog. moral. lib. 28. probl. 107. num. 564. & 561. vol. 4.* Tancred. *de relig. tract. 2. lib. 2. disp. 6. nu. 4.* Leand. *oper. moral. tom. 6. tract. 9. disp. 2. qu. 78.* Electio verò ad Ecclesiasticum beneficium per sortes facta, quod non sit irrita, sed irritanda, firmant Escobar. *ubi supra, cap. 30. sect. 2. probl. 110.* Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 17. num. 12. & 18.* Contrarium tamen dicit Lavor. *elucub. can. tit. 4. cap. 20. num. 40.* Ideò hac Honorii decretalis antiquatus est Canon. 3. Concilii Bracaren. celebrati an 599. sub Rege Recaredo, quo Concilium concessit sortem in electione Episcoporum, quando duo, vel tres Cleri suffragiis, populiq; votis designantur, ex quibus unus per sortem eligitur à Metropolitano, & Comprovincialibus Episcopis, præmisso jejunio, & Oratione.

- 11 Nec allegari debet exemplum Apostolorum Mathiam eligentium, tum, quia incertum est, eos reverà fortibus usos esse; imò S. Dionysius Areop. *de celesti Hierarchia, cap. 3.* cum aliis SS. Patribus apud Natal. Alex. tenuit, quod in electione Mathiæ non fuisset fors propriè dicta, sed signum aliquod de Cælo deapsum, puta radius in caput Mathiæ, vel aliud simile: P. Natal. Alex. *in synopsi super primum sæculum, cap. 2. & ibid. in disp. 6.* De hac re Del Bene *in laudatâ dubit. 225. sect. 7. num. 10. & 12.* Tum quia fuit peculiare privilegium Mathiæ, ut immediatè per sortes à Deo eligeretur in Apostolum, quando cæteri Apostolatus à Deo immediatè assequuti erant, prout benè considerat idem Natalis Alex. *d. disp. 6.* Nec pri-

privilegia singulorum possunt legem facere communem, juxta D. Hieronymum *super Ion. cap. 1.* Tum tandem, quia electus fuit Mathias ante Spiritus Sancti effusionem, quando nondum Evangelicæ lucis splendor apparuerat, sicut Angelicè ponderat D. Tho. apud Sixtum Senens. *Biblioth. lib. 5. annos. 166.* quare post adventum Paracleti nunquam Apostoli devenerunt ad sortes, ut ex Baron. ait Spond. *ann. 34. n. 65.* & de facto electio septem diaconorum, de qua in *Actibus Apostolorum*, per suffragia peracta est: Ex quibus patet, rectè à Cabasur. in *Notitiâ Concil. pag. 1.* daminari Venerabilem Bedam, qui existimat, debuisse Discipulos per electionem procedere, quæ tutior, atque rationi, usibusque, & Canonibus insequentis Ecclesiæ conformis via est, atque in eo culpæ obnoxios fuisse, quatenus omis-
 12 sa electione, rem tantam sortibus commiserint. Hinc facillè diluitur alia ob-
 13 jectio, quæ ex pluribus Sacræ Scripturæ locis inlurgit, nempe *ex cap. 17. Num.* ubi dicitur, in Tabernaculo duodecim virgas, tamquam sortes, positas fuisse ab Hæbreis, ut ex duodecim Tribubus unus eligeretur in Sacerdotem, cujus virga floreret, & floruit virga Aaron: *Ex Levit. 16.* de sorte, quæ jubebatur jacenda, ut innotesceret quinam inter duos Hircos esset immolandus, & quinam in deserto ablegandus; *ex 1. Reg. 10.* ubi habetur, quod Samuel Dei iussu Saulem in Regem elegit per sortem; *ex Isue 7.* testante, se sortes consuluisse ad agnoscendum occultum reum, quem reperit esse Acham; tandem *ex Luca*, qui narrat, sorte obrigisse, ut Zacharias Joannis Pater thura Deo intrâ Sanctuarium succenderet: Tunc enim non illuxerat splendor, quo hodiè tota Ecclesiâ corrumpat, vel aderat divinum præceptum consulendi sortes: *Pistach. de superstit. p. 1. cap. 17. num. 24.*

Adde, quod electionem Pontificis nunquam sortibus commiserunt, nisi coacti; & apud ipsos Romanos Ethnicos proscriptum fuisse in electionibus sacris sortium usum, ut testatur Spondanus suprà laudatus *ibid. num. 67.* quâ propter cum illi Gentiles uterentur lumine naturali, videntur sortes in hujusmodi electionibus, etiam jure naturæ

interdictæ: Contrarium sentit Ant. Escobar. *vol. 4. Theol. moral. sect. 2. lib. 28. cap. 30. probl. 109.*

13 Hæc tamen conditio in sortibus divinatoriis non adeò rigorosè exigitur, quoties agitur de aliquo onere imponendo: Idèò August. apud P. Natal. Alex. *loco cit.* monet Honoratum, ut sortibus utatur ad explorandum, quem ex Sacerdotibus velit Deus permanere in Civitate, in quâ vel bellum fervet, vel pestis grassetur, ad fidelium solatium: Siquidem magis Deus in hujusmodi ambagibus consulendus est, quàm homines.

Imò nec in sortibus consultoriis exigitur dicta conditio; nam quando nullus, vel uterque ostendit titulum, & omninò sunt æquales probationes, nec patet quis ad iudicium provocaverit, forte dirimi preest controversia etiam in electionibus Sacris, ut habetur ex *Glof. in cap. licet causam, de probat. quam citat, & sequitur Torreblanc. de Magia loco cit. num. 40. & juris spirit. lib. 8. cap. 7. num. 14.* id quod hodiè frequenter in usu est apud Teutones: Contrarium tamen innuit *Pistach. d. cap. 17. num. 12.* latè de hac re Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 12. n. 12.* Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 21.* Sanchez. *tom. 1. ad præcept. decalogi, lib. 2. c. 38. à n. 58.* Troil. Malvet. *de sortibus, par. 3. à n. 5.* Del Bene *d. dub. 225. sect. 3.* Escobar. *vol. 4. theol. moral. sect. 2. lib. 28. cap. 30. probl. 108.* Si tamen electiones Ecclesiasticæ fiant per sortes, non servatâ formâ assignatâ à cap. quia propter, de elect. non incurritur superstitionis crimen, sed aliquod Sacrilegii genus, ut benè advertit Anton Escobar. *in laudato cap. 30. probl. 111. n. 578.*

SUBSECTIO II.

An sortes Divinatoria sint licite.

S U M M A R I U M.

- 1 Sortes Divinatoria semper sunt illicitæ, & damnatæ, quia Deus voluit futura nobis esse occulta.
- 2 In futuris occultandis elucescit divina erga nos Clementia, & quare?
- 3 Dedecet curiositas in indagandis futuris

ris etiam medio licito, quanto magis ergo medio illicito?

4 Sortes Divinatorie semper superstitiosè consuluntur, idcirco omni jure prohibita sunt.

5 Quando verificetur illud Sae. Scriptura: Sortes mittuntur in ignem, sed à Domino temperantur?

6 Nulla potest dari causa recurrendi ad sortes divinatorias: hujus rei multiplex ratio.

1 **S**ORTES divinatorie semper sunt illicitæ, ut docent Torreblanc. de Magia, cap. 22. num. 20. & juris spirit. lib. 7. cap. 7. n. 62. Del Bene de offic. S. Inquisit. dub. 225. sect. 8. num. 7. Campanil. divers. jur. can. rubr. 11. cap. 26. num. 95. & 96. Engel. in jus can. lib. 5. tit. 21. §. 1. num. 7. Labor. elucidr. can. tit. 4. cap. 20. num. 11. Graff. decis. par. 1. lib. 2. cap. 4. num. 5. Pistach. de superstit. cap. 17. n. 22. Easdem sortes Leo IV. scribens ad Angliæ Episcopos apud Sicutum Senens in sua Bibliotheca, lib. 5. annot. 66. & apud Pistach. ubi supra, proflus damnat.

Enim si Deus voluit, futura esse occulta, temeraria dici debet curiositas, quæ illa investigare conatur: Hinc bene Pontifex Gregorius Magnus epist. 22. lib. 6. vellicans Gregoriam Imperatricis Cubiculariam, quæ cupiebat certa esse, an Deus suis peccatis pepercit, sic scribit: *Quod verò duleedo tua in suis epistolis subjunxisti, importunam se tibi existere, quod ad usque scribam, tibi esse revelatum, quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem, & inutilem postulasti: Difficilem, quia ego indignus sum, cui hæc revelatio fieri debeat; inutilem, quia securus de peccatis tuis fieri non debes; eamque monet, ut semper ploret, non ut quærat occulta noscere, quod etiam Horatium, licet Ethnicum, minimè la- tuit:*

Tu nē quaſeris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi

Finem Dii dederint, Leucone; nec Babilonios

— Tentaris numeros.

3 Quinimò in hoc etiam elucescit summa erga nos Dei bonitas, quod occulta, seu futura nobis non manifestet; nam si ipsa sunt mala, noluit, ut antè

tempus cruciemur, quare Cicero 2. de divin. dicebat, nec homines probos amicis impendentes calamitates, quas effugere nequeant, prædicere. Et quando vult Deus, ut emendemur, semper inspirationibus; quandoque prodigiis nos monet: Si verò sunt bona, occultat, ut semper cum timore, & tremore operantes, meritum apud ipsum augeamus; nevé in horrendum superbix criminum incidamus: Adde, magnam esse temeritatem, velle occulta sibi à Deo revelari; undè D. Gregor. ubi supra, fatetur, se tantum non esse, ut mereatur Dei revelationes.

3 Si igitur dedecet hujusmodi curiositas, licet medio non illicito, quid erit dicendum, si modus adhibeatur illicitus? Parentes nostri, ut eorum, quæ ignorabant, scientiam assequerentur, esu pomi interdicti totum genus humanum perdidierunt, nec tamen idololatrarunt. Quanto gravius ergo divina Majestas læditur, si quod solius est Creatoris, Dæmoni tribuatur ad futura, seu occulta dignoscenda, ita ut S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, quem citat Sixtus V. in Bulla adversus Astrologos superius laudata, affirmet, eum, qui sic interrogat, Christianam fidem, & baptismum prævaricasse.

4 Porro sortes divinatorie, semper superstitiosè consuluntur, quia jam stabilitum est, quæ rebus confidimus vanis, saltem tacite nos passum iri cum Dæmone: At vanitas est maxima, velle à Deo scientiam assequi, quam ipse sibi soli reservavit: Vanitas est, certitudinem, quam nec ipsæ orationes possunt nobis promittere, ut dictum est, & quoties eam promitterent, essent superstitiosæ, sortibus attribuerent: Vanitas tandem est, ipsammet cognitionem sic sperare, cum sortes sint res indifferentes, nec aptæ hujusmodi scientiam impartiri, quod patet ex supradictis, idcirco à jure Divino, quam à Canonico improbantur: D. Tho. 2. 2. quæst. 95. art. 9. in corpore, & Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 38. num. 88.

5 Et quamvis habeamus ex sacra Scripturâ, quod sortes mittuntur in ignem, sed temperantur à Domino, id tamen veritatem sibi vindicat, quoties consuluntur sortes cum supradictis condition-

tia à Pythagorâ censetur prodijſſe .

- 24 *Onichomantia extitit apud veteres : Quomodò bodiè exerceatur?*
 24 *Adhuc bodiè exerceetur Conſciomantia per cribrum .*
 25 *Clidomantia quomodò bodiè exerceatur ?*
 26 *Palomantia attributa Germanis à Ta-eito, bodiè eſt in uſu ad inveniendâ Metalla, Theſaurus, &c. & quomodò exerceatur tùm ſuperſtitioſè, tùm abſquè ſuperſtitione ?*

1 **Q**UAMVIS ſortes divinatoriæ in veneratione apud Gentes extiterint, nihilominùs ipſâ Gentilitate extinctâ, earum uſus minimè evanuit: Hodiè enim nil eis frequentius, itâ ut non incongruum reputari debeat, ſi quot modis adhuc conſulantur ſortes, exponamus .

Et ſi noſtris temporibus ſortes, vel teſſeræ non projiciantur, ut moris erat apud antiquos (de quâ ſe Torreblanc. *juris ſpiritualis*, lib. 8. cap. 7. num. 74. Suarez Epilcopus Valconen. in lib. cui titulus, *Franeſtes antiquæ*, cap. 14. & eruditiffimus à Turre de *inſcriptione M. Aquilii*, cap. 1. à pag. 4.) projiciuntur tamen, fabæ à nonnullis Mulierculis ad divinandum, æn Amafius eas diligit; ubi reperitur; et aliterius amore ſit captus; & ad dignoſcendam bonam, ſeu averterſam fortunam, prout quamdam ſæminam, nomine Beatricem ceſſiſſe, teſtatur Torreblanc. de *Magiâ*, num. 17. nec à nigris fabis deceptam fuiſſe, quoniam eâdem die, quâ fabæ ab ipſâ conſultæ, nigræ apparuerunt, in adulterio depræhenſa, Cordubæ interfecta fuit .

2 Nec in totum receſſit mos ille conſulendi carmina apud veteres: Hi enim arbitantes aliquid divinitatis in Poëtis latere, quod jactitat Ovidius:

Eſt Deus in nobis, agitante caſſeſimus illo:

Impetus hic ſacer ſemina mentis habet.

Carmina nobilis alicujus Poetæ conſulebant, quorum nonnulla ſelecta inſpiracis, ſeu ſchedulis deſcribebant, ac in ſitulam conjiciebât, ex quâ ſortes extrahebantur: Interdum ipſa carmina in Tabellâ deſcribebant, & jactu talorum, arbitante aleâ, divinationem venabantur. Ab hujusmodi fortaliſe mo-

re originem traxit ludus, quo noſtrates pueri bonam, vel malam ſortem, auſpicantur à quodam libro, cui titulus eſt, *Divina Grillo*: Grilli enim nomine intelligunt exiguum inſtrumentum ex ferro, vel cupro in modum ſagittæ formatum, & verſatile, utpotè in æquilibrium collocatum ſuper axem in centro circuli, in cujus peripheriâ multi numeri deſcripti ſunt. Hæc ſagitta talitro percuſſa, circumagitur aliquantisper, & poſteâ quieſcens, tangit ſuâ culpidè numerum in prædictâ circuli peripheriâ, eo modo, quo ſolent Horologiorum indices horas monſtrare: Hoc numero invento, conſulunt libri capitulum, in quo de propoſitâ materiâ agitur, cujus titulo in fronte libri reſerto, quærun in latere ſiniſtro ejuſdem paginæ numerum ſupradictum, & è regione illius obvium eis ſit carmen rei quæſitæ exitum declarans modis factis, & ad riſum provocandum accommodatis: Hujusmodi libellum Torreblanca adhuc Puer à Religioſo quodam habuit, ſed poſteâ nimis ſcrupuloſè monitus à Genitore, combuſſit, quem admodum ipſe fatetur de *Magiâ*, d. 22. num. 35. Nimis (inquam) ſcrupuloſè, ad tradita per Sanchez in *ſumma*, lib. 2. cap. 18. num. 20. Suarez tom. 1. de *Relig.* lib. 2. de *ſuperſtitione*, cap. 10. num. 6. & cap. 13. num. 15. & Hurtad. *Reſol. Moral. tract. 5. cap. 6. Reſol. ultim. in fine*: Non me tamen latet à Piſſachio de *Superſtit.* cap. 16. num. 7. prorsus damnari Rotam, quam malè tribuunt venerabili Beate: ſed tota malitia pender à modo conſulendi, ſcilicet an ſerio animo, an verò ſacero, & non niſi ludendi cauſâ conſulatur. De ſuperſticioſâ Nomanticorum, ſivè Onomanticorum Rotâ plura inquit Georg. Ragus, de *divinat.* lib. 2. *epiſt.* 4.

Apcriebant etiam temerè arreptum alicujus vatis librum, & quidquid primum oculis ſe objiciebat, pro ſorte id, & oraculi loco habebant. Hoc patet Adrianus Cæſar Virgilianas ſortes conſuluit, teſte Ælio Spartiano in *ejuſ vita*.

5 Hic, inquam, mos in totum non evanuit, ſubrogato à temerariis in poetarum locum ſacri ſcæderis utroque teſtamento, prout notat Caſaubon. in

Z Ælium

Æliū Spartianum, loco citato, quem morem damnant Mour. de Incant. sect. 2. cap. 6. nu. 14. & Torreblanc. de Magia, ubi supra, n. 32.

Non tamen hac superstitione notari debent illi, qui libros sacros non aperiant, ut divinationem quærant, sed ut aliquem lectionis fructum percipiant: Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 17. nu. 21.* Leander *to. 6. tract. 9. disp. 2. quæst. 89. & 90. vnde idem Torreblanca ibid. num. 37. dicit, hoc quotidie consuevisse facere ejus genitricem, sanctitate conspicuam, & antea id ipsum fecisse Sanctum Franciscum, testatur Ecclesiæ Franciscana illis versiculis.*

Crucis Sacrasæ lectio

Ter Francisco se prauis,

Dum ter librum aperuis (librum Evangeliorum)

Pro virtutis inditio.

6 Similiter omni suspitione caret missio fortis sanctorum ad cognoscendum, quem ex ipsis, sorte tractâ, sibi in Patronum, & Advocatum pro illo anno, aut Mense contingat suscipere: Leand. *oper. moral. tom. 6. tract. 9. disp. 2. qu. 89.* Super hac re adest libellus Mediolano impressus, qui inscribitur: *Origine dell'assortimento de Santi*, ubi præcipuè notatur, dictam inventionem traxisse ortum ex operibus Patris Drexellis Societatis Iesu, qui testatur olim hujusmodi sortium emissionem apud familiam Borgiam, & præcipuè, apud Franciscum huius familiæ Gandiæ Ducem fuisse in usu, cui congruit consuetudo, quæ inolevit in Patriâ meâ, & in alijs Italix civitatibus, ubi omnes ferè familiæ in pervigilio noctis Epiphaniæ Domini, bonam, ut aiunt, fortunam haurire solent, quod fit hoc modo: Præparantur tres crumenæ, aut pixides, in quarum primâ ponuntur nomina cuiuscumque de familiâ in schedulis, seu pittaciis descripta; in secundâ nomina tot Sanctorum, quot sunt homines in eadem familiâ; & in tertiâ tandem nomina tot munusculorum: Deinde acersitur aliquis puer innocens, quo extrahitur è priori crumena, vel pixide, nomen unius de familiâ; deinde à secundâ, nomen unius Sancti; & à tertiâ, nomen unius Munusculi, & tres illæ Schedu-

læ traduntur homini illi, cuius nomen extractum fuit, & ipse reverenter recipit sanctum, qui sorte ipsi contigit in Protectorem eo anni curriculo, & munusculum in signum mutæ charitatis: Eodem pariter ordine puer extractionem Schedularum prosequitur, quæ pari modo traduntur singillatim reliquis hominibus illius familiæ:

Hoc pacto rectè possunt

Auxilium

— Per sacras querere sortes, ut cecinit Ovid.

Et licet videatur quoad Munusculorum distributionem facta centari, nihilominus, cum hæ sortes reducuntur ad divinatorias, utique permissum est, ipsas consulere, quemadmodum de alio ludo supra stabilivimus, nec exitus à factis, quæ nos Catholici non admittimus, sed à merâ schedularum dispositione expectatur. Non ita dicendum de sortibus convivalibus Heliogabali, quæ inscribebantur in cochlearibus, ipsisque verè fata tentabantur, prout ait Salmasius *apud Ælium Spartianum in Heliogab. ita ut unus ex convivis decem Camelos; alius decem mufcas; unus decem libras plumbi sortiretur; ac omnis eventus à fortunâ, quam Ethnici venerabantur, attendebatur.*

Sæpè etiam observavi in eadem Epiphaniæ die, mulierculas olivarum folia in ignem projicere, ac quomodo profiliant, & crepitent, dum uruntur, considerare: Hocque semper reliquam esse existimavi supersticiosæ apud Ethnicos Pyromantiæ, de quâ Pater Gaspar Schott. *in Taumaturgo. p. 4. lib. 6. Syntagm. 1. cap. 1. §. 1. Julius Cæsar Bulenger. lib. 2. de Divinat. cap. 11. Conrad. Vimpi-na de Divinat. cap. 2. Georgius Raguseus de Divinat. lib. 2. Epist. 8. pag. 458. & Torreblanc. de Magia, ubi supra, cap. 19. in fin. & cap. 24. num. 18. vbi reperies, antiquitus lauros incendi, & signum erat infelicitis ominis, si crebantur sine crepitu, quare dolens Propertius ait:*

Et tacet extincto Laurus adusta foco.

9 Aeromantia verò, quæ apud Ethnicos maximè in pretio extitit, quæquæ per tripodas perficiebatur, hodiè est penitus extincta: Consueverant enim vas quoddam tribus innixum pedibus cxi-

exiguo ventosę eripit foramini obijcere, & ex sonitu, quem emittebat vas illud vento ẽ eryptũ erumpente agitarum, oracula, ac vaticinia desumbant, ut notat Philipp. Bonarot. in *eruditissimo libro*, cui titulus est: *Offervazioni istoriche sopra alcuni medaglioni antichi*, pag. 38. Alia tamen Aeromantię species penes eodẽ in usu fuit, quę ex ære incantato per spectrorum occulta revelantium apparitionem fiebat, ad tradita per Pictor. in *epitom. de mag.* cap. 10. Bulenger lib. 2. de *Divinat.* cap. 12. & Torreblanc. *juris spiris.* lib. 8. cap. 16. hæcque hodiẽ non est penitus extincta, ideò solent Judæi inscribere in patietibus circulum album cum illis verbis hæbraicę expressis, *Manẽ extra lilith. extra lilith.* Lilith enim apud illos est spectrum dæmoniacæ, habens formam abortivi fetus, hoc vero excepto, quod habet alas. His autem verbis superstitionis credunt impedire, ne ipsis noceat, vel eorum occulta revelans, vel eorum filios inficiens: sed si hodiẽ ab aliis, præterquàm à Judæis exercetur hæc Aeromantia ad divinandum, certẽ sit rarò: Tholofan. *Synagm.* lib. 34. cap. 19. num. 5.

- 10 Sicut etiam rari sunt, qui Necromantię studeant; non quia nostra tempora hoc crimen horreat, sed quia potiùs ob corruptos sæculi mores hujusmodi superstitionem non frequentant, ut liberius indulgere possint libidinibus. Nam Necromantes ipsi non consulunt Dæmones, quotiescunque Mulieribus commisceri gestiunt, ut eorum libri faterentur: Necromantiam autem vehementem generare suspicionem, tradunt Passerin. in 6. *Decretal. cap. Accusatus*, S. Janẽ, num. 210. de *Hæretic. Sess. decif. Aragon.* vol. 4. decif. 455. numer. 30. & segg.

- 11 Hujusmodi ars divinatoria, quã mortuorum animæ evocantur ad hoc, ut occulta, & futura revelent, ut ait P. Galpar Schott. *loco cit.* cap. 2. S. 1. & antè cum D. August. lib. 10. de *Civ. Dei* cap. 9. & 10. & lib. 7. cap. 33. Petr. Le-loyer. lib. 4. *spectrorum*, cap. 4. Barbof. de *potest. Episcop. par.* 3. alleg. 5. 1. cap. 8. num. 129. Iul. Cæf. Bulenger. lib. 3. *divinat.* cap. 3. & alii apud Torreblanc. *Juris spiris.* lib. 8. cap. 8. innititur Platonis errori,

qui in hoc consistebat, quod animæ divinitatis essent participes; sed quia corporibus gravabantur, & reddebantur tamquàm sopitæ, ideò futura non agnoscebant; ob id tempore mortis, quo corporea vincula jam laxantur, divinare inciperent. Torreblanc. de *Magiã*, cap. 16. à num. 1. & post mortem Dæmones evaderent, atque ex iis lares, & lemures, seu larvæ; scilicet lares, si benè; lemures, si malè meruerint, ut putant Porphir. lib. de *abstinen. animal.* & Apul. de *Gen. Secr.*

- 12 At Dæmonis astu responsa redduntur potiùs mediantibus his eadaveribus, quæ ut somniant Necromantes, reviviscunt; quàm immediatè per semetipsum, ut faciliùs sequacibus suis imponat, inferni carcerem non esse perpetuum, & ut eis persuadeat, posse ab eo extrahi animas ex eo loco, & ex quocumque alio, in quo detineantur; cum ergo ipsi non non sit talis potestas, ut superius innuimus, & prout docet August. 10. de *Civ. Dei*, cap. 9. ubi subjungit: *Si rebus viventium interessent anima, me pia mater nullà nocte desereret, quæ me terrâ, marique secuta est, ut mecum viveret; cum, inquam, ita sit, rec-*
- 13 Et Tertullianus lib. de *anim. cap. fin.* dixit, Necromantiam esse Idololatriam, in quã defuncti invocantur: sed Dæmones apparent, & sub personis ipsorum defunctorum delitescunt, fingentes se homines, id quod innuit Valcius de *Sacra philos.* cap. 33. & Louanii accidisse iussu Corn. Agrippæ, testatur P. del Rio *disq. Magic.* lib. 2. q. 29. Is commen-
- 14 sarem habebat nimis curiosum, quare cum aliquando aliò profectus fuisset Agrippa, vxori, quam postea repudiavit, claves Musæi sui tradidit, additâ prohibitionẽ, ne quem ingredi sineret: Inconsulus iste Adolefcens, oportunè, importunè non destitit Mulierculam deprecari, libi copiam ingrediendi ut faceret, donec impetravit: Musæum ingressus, incidit in libellum coniurationum; legit: En illi pulsatio ad Januam, turbatur; sed pergit legere, pulsata iterum nescio quis, & nihil respondente rudi harum rerum Juvenc., Dæmon ingreditur: quærit eum vocatus? quid fieri jubeat? isti metus vocem intercludit; fauces, Dæmon: sic

misit luit pœnam nefariæ curiositatis : redit interea Domum Archimagus ; videt exultantes super eum Dæmones ; utitur solitis artibus ; adfunt vocati ; narrant rem , uti gesta fuit ; ille homicidam cadaver interfecti ingredi , imperat , & per forum (ubi cæteri solebant studiosi frequentius convenire) aliquoties obambulare , tandemque Corpus deferere . Ambulavit ille ter , quaterve , tùm corpus concidit , disugiente eo , à quo regebatur . Creditum diù , hunc subitâ correptum , morte concidisse , sed iudicia suffocationis initio rem suspectam fecere ; postea tempus omnia divulgavit , & Agrippa , quas pectore occuluerat hæreses , in Lotaringham profugus , cepit evomere . Hoc pacto igitur cadaver à Necromantibus interrogatum respon-

15 det , ac futura prædicit ; & quoties non interrogatur cadaver , sed solum accersitur umbra , sub quâ delitescens Dæmon , proferit responsa , tunc propriè non exercetur Necromantia , sed Sciomantia : utraq; tamen , licet apud veteres plurimum in usu fuerit , adeo ut sæpè Uates de ipsâ mentionem faciant , nunc rarò exercetur .

16 Non ita censendum est de Hydromantia , olim ab Andronico Imperatore Orientis (ut testatur Nicæta Choniates *Annal. lib. 2.*) & à Numâ Pompilio sibi in pretio habitâ (quemadmodum refert August. *lib. 7. de civit. c. 35.*) Illa enim usquè adhuc frequens est . Quippe neddum Germani recens natos Rhe-
no fluvio quotidie committunt , credentes , si spurii sint , eos absorberi ; si legitimi , innoxios supernatare : verùm etiam sæpe sæpius in Italia consuluntur fortes per Phialam aquâ plenam , in quâ inspicit puer , vel Mulier seu virgo , seu gravis illa verba proferens , *Angelo Santo , Angelo bianco* , ut videre est apud Pittach. *de Superstit. par. 1. cap. 22. num. 20. Scels. decif. 455. num. 7. vol. 4.* & tunc loco responsi succedunt umbræ , quas videt , vel videre fingit , qui oculos in phialam direxit . Quæ Divinatio , uti superstitionis , prorsus damnata reperitur , ac hæresis suspensionem inducit : Torreblan. *de Magia, d. cap. 20. num. 15. & Iuris spiritualis, lib. 8. c. 29. Passerlin. in cap. Accusatus § sane, num. 217. &*

218. *de Hæretic. in 6. & expressè sancitum fuit in Bulla Sixti V. contrâ Astrologos ibi : alii quoque præstygiosiores.* Hinc opportunè quæri potest , quid dicendum sit de Duce Venetiarum , qui singulis annis die Ascensionis Adriaticum desponsat projectâ in Pelago præciosâ gemmâ , an hoc ad superstitionem referri debeat quod tamen non est dicendum , nec Hydromantiæ tribuendum , cum tantum fiat in signum Dominationis , quam in Mare habet , ut explicant Sabellic. *decad. 1. lib. 7. Villemont. peregrination. lib. 1. cap. 23. Palat. de Domin. Mar. lib. 2. cap. 5. num. 5. Pac. de Domin. Mar. Adriatic. cap. 1. per tot. Grafwinkel. de mar. liber. lib. 1. cap. 4. pag. 100.*

Aliæ etiam adsunt Divinatoriæ sortes , quas superstitionis antiquitas cum vitæ periculo , & cum membrorum læsione consulebat , & ob id ab ævo nostro non receptæ , inter quas prima
18 fuit Monomachia , seu Duellum , seu Judiciû purgativum nuocupetur , quod fuit omnium detestabilius , ex quo innocentia patefacienda prætextu ubique Terrarum sibi aditum aperuerat : Denominatum quoque fuit Judicium Dei , eo quia , cum naturaliter evenire non posset , quod ex Duellatoribus noxius innocenti succumberet , certò expectabatur Dei iudicium , qui per victoriam , innocentiam manifestaret ; itaut qui vicerit , probasse intelligeretur ; & si non vicerit , defecisse in probatione , juxta plenè cumulata per Cardin. de Turrecremat. *in cap. Monomachiam 2. q. 4. Passerin. in 6. Decretal. cap. Accusatus § sane, num. 328. de Hæretic. Covaruv. lib. 4. Var. Resol. cap. 23. Torreblanc. Iur. spiritual. lib. 9. cap. 12. Escobar. Theol. moral. sect. 2. lib. 28. cap. 3. problem. 104. vol. 4. Del Rio diss. magic. q. 4. sect. 2. Carrass. de Duell. tract. 4. sect. 2. qu. 1.*

Hujusmodi autem Duellum dubitari non potest , quod hæresis suspensionem inducat , quia in hoc Deus tentatur per actum illicitum ad patefaciendam veritatem , quod est majus crimen , quàm Idololatria , & est in multiplici specie mali , nempe Homicidii , irreligionis , & Divinationis , ac perinde superstitionis , ut notant Torreblanc. *Iur. spiritual. diss. lib. 9. cap. 12. num. 3. & sequq. Elco.*

Escobar *Theologia Moralis. diff. sect. 2. lib. 28. problem. 104.* Pistach. *de superstit.* cap. 18. nu. 2. & 3. lib. 1. Caraffa *de Duell. tract. 4. q. 2. per tot. & habetur per S. Thomam in 2. 2. qu. 5. art. 8. num. 30. & latius ibidem per Cajetanum, vbi hujusmodi Duella, Divinationes, Maleficia, & Sortilegia nuncupantur, & in consequens venit, quod cum hæc admixta secum habeant, qui illis uterentur, de Hæresi suspecti censendi essent: tametsi hodie Duellum adhibeatur absquæ superstitione, vel ad vindicandum honorem, seu iniuriam puniendam; vel ad ostendendum robur, sicut olim fecerunt Joab, & Abner. in cap. 2. à vers. 14. Reg. vel etiam ad oblectamentum, ut fieri solet in torneamentis, seu hastiludiis, præcipuè in Patriâ meâ, ubi quotannis tempore bacchanalium ad singulare certamen homines in morem cataphractorum armati hastis validioribus concurrunt, licet tamen vigore Põtificiæ constitutionis: Cæterum, quamvis duellantes excommunicentur, attamen per eum non incurritur suspicio hæresis, nec punitur à Sacrà Inquisitione, quia, ut dixi, nulla superstitio intercedit.*

19 Pariter in defuetudinem omninõ. abiit purgatio, quæ per ignem fiebat, quæquæ tantum viget apud Japoncs, penes quos præsumpti rei, ita purgantur, teste P. Aloysio Fraes in *Epist. anni 1595.*

Quis enim imitari vult Richardi II. Imperatoris Uxorem, adulterio. insimulatam, de quâ Bajor. lib. 4. *Annal.* ut ad probandam innocentiam. suam ferum candentem manu attrectet? Quis Konigundem, Henrici II. Vxorem, ut pedibus nudis super ignitum ferrum ambulet, prout ipsam fecisse ad ostendendam innocentiam, testatur Fulgos. lib. 8. *miracul. cap. 1. 2.* Quis Emmam Angliæ Reginam, quæ pedibus nudis super ignitos vomeres ambulavit ad contestandam pudicitiam, teste Polyd. in *sua Anglor. hist. lib. 8. 2.* Plurima hujusmodi experimenti exempla habentur penes Del Rio *disq. Magic. lib. 4. quæst. 4. sect. 3.* Cabalut. in *notitia Concil. pag. 390. & Franciscum Jurettum in annot. ad Ivonis Carnotens. ep. 74.*

20 Idem dicendum de purgatione per aquam siue ferventem, siue frigidam,

cui tribuebatur contraria actio ad comprobandam innocentiam, ut frigida ureret; & fervens frigiditatem in membris, quibus tangebatur, induceret: Del Rio, *theo. cir. sect. 4.* Hujusmodi, inquam, purgationes in defuetudinem abierunt, quamvis antiquitus passim fuissent in usu: Imò etiam auctoritatem aliquando à Canonibus habuerunt, licet postea proscriptæ fuissent: Si quidem Innocentius Tertius Episcopum deponit tam ob ejus alia delicta, quam ob ejus judicium, probationem indicens per ferrum candens: cap. *ex literis, de excessu. pralat.* Et in Decreto Stephanus V. prohibet candentis ferri, & ferventis aquæ probationem, ant purgationem: Nicolaus verò cap. *confu. lussi, & cap. Monomachiam. 2. qu. 4.* insuper S. Thom. 2. 2. qu. 95. art. 8. ad 3. illicite docet esse illa examina, per quæ Deus tentatur ad miraculum operandum, id quæ late ostendit Passerin. *d. cap. Accusatus, nu. 327. de Hæresic. in 6.*

21 Cæterarum divinationum vestigia adhuc remanent. Habet enim his temporibus gens superstitiosa suam Catopromantiam, dum præphialâ, de quâ diximus suprâ, utitur speculo. Hanc plurimùm fuisse in usu apud Veteres, testatur Torreblanc. *de Magia, lib. 1. cap. 24. nu. 10. & Juris spiritualis, lib. 8. cap. 27.* ubi rectè ad hujusmodi artem reducit speculum ab Hercule antiquitus in altâ Turri suspensum, in quo naves longè disticæ, tamquam ex proximo stantes, cernebantur: Quidquid dicat Raphael della Torre *tom. 2. de vitiis op. positis Relig. q. 95. art. 3. disput. 3.* putans, naturaliter Herculem vidisse eo in speculo Naves. Distantia enim, quæ erat tanta, ut oculus non posset eas cernere, comprobatur superstitione; nec per ipsum speculû tamquæ per Teloscopiû, sed in ipso descriptæ videbantur: P. Kircher lib. 10. *lucis, & umbra in cryptologia sua, c. 1.* Idcirco cautè legendus Daniel Schuenter in *deliciis mathemat. par. 6. q. 15. Sels. decif. 455. n. 15. lib. 4.*

22 Originem hæc divinatio traxit à Pythagora, ut benè observat Casaubon. in *Ælium Spart. in Juliano: Conflueverat enim Philotophus ille litteras humano sanguine, cujus percupidus est Dæmon, quemadmodum legitur in cap.*

cap. nec mirum 26. qu. 5. super speculum exarare, ipsumque lunæ opponere, & sic divinabat; unde Tertullianus de resurrex. carnis, cap. 12. fortasse de his speculis loquens, ea appellat specula lunæ, quæ tamen cum dicat menstruum numerum atrire, videtur intellexisse de ipso lunæ orbe, in quo legebantur responsa ab iis, qui Thessalas Sargas consulebant vi carminis humano sanguine super speculum conscripti: Adhibebant quandoque Puerum, qui præligatis oculis, & incantato vertice in ipsum speculum spectaret, nedum ad divinandum, sed etiam ad præsidium in adversis petendum: In quo observæ Dæmonis superbiam, quæ suam potestatem ostendere nititur, dum exigit puerum ad legendum responsa oculis præligatis, prout videre est in Aristophano: Leloyer lib. 4. spectrorum. Cæli Rhodigin. lib. 9. antiq. lect. cap. 23. & Torreblanc. Iuris spirit. lib. 8. cap. 27.

23 Habet quoque his temporibus gens improba Onichomantiam, quâ inunguntur oleo, seu sancto, seu benedicto, seu quocumque alio unguis, in quibus autumant apparere figuras futura indicantes: Torreblanc. Iuris spiritualis d. lib. 8. cap. 30. Hoc divinationis genus extitisse apud Ethnicos, testatur idem Torreblanc. de Magia, cap. 24. num. 17. ubi sub num. 16. addit, morem etiam fuisse ungendi volam manus impolluti pueri, vel femine incorruptæ, quâ sic limitâ, scilicet radiis oppositâ, & quâdam submurmuratione præmissâ, responsa cernebantur.

24 Exercetur etiam hodiè Coscionomantia, ut apud Antiquos, undè adagium, Cribro divinare, de quo vide Manutium in Adagiis: Sumunt enim Cribrum, quod forcipi imponunt, illudque per funem, cui alligatur, duobus digitis tenent sublevatum, vertentes in gyrum, dum nomina furum proferuntur: quoties verò Cribrum tremiscit ad nomen alicujus, is delinquens habetur: Torreblanc. de Magia, d. cap. 24. nu. 30. & Iuris spirit. lib. 8. cap. 5. & ita Peuterius, Del Rio, & Bulenger. lib. 3. de Divinat. c. 31. apud Schottum in Thaumaturg. p. 4. lib. 6. synt. 1. cap. 2. §. 8. Covarr. de falsa prophet. cap. 6. Per hujusmodi gyrum cribri honoratur Dæ-

mon, nam circuli signa sunt divinitatis, ut observat Pistach. de superst. par. 1. cap. 15. num. 2. Sels. decif. 455. num. 15. & 16. lib. 4.

25 Cui non absimilis est Clidomantia, de quâ Martin. del Rio lib. 4. sect. 4. numer. 12. Nam in câ adhibetur clavis, quam tenet Virgo, Breviario, vel Sacre Scripturæ codici alligatam, ac circumdatam charactâ, in quâ inscribitur nomen ejus, qui parati criminis reus suspicatur, & si hic talis reverâ sit, clavis, ut ajunt, movetur.

26 Eam verò divinationem, quam nuncupant Palomantiam, Germanis à Tacito lib. de eorum moribus, attributam, adhuc supersticiosi homines retinent: Siquidem hodiè sæpè ad inveniendâ metalla, thesaura, & aquas, ipsi urunt virgis punice nucis, sed æuallant characteribus inscriptis: Non me lateat absque ullo pacto Dæmonis uti nonnullos, prout rectè faciunt, dictis virgis bifurcatis, & insimul connexis, quæ naturali instinctu inclinantur in eam partem, ubi sunt condita metalla, sive aquæ; sed non adhibent characteres, & consequenter non dicuntur exercere Palomantiam; licet non desint, qui teneant, quod virtus conversionis corylli ad metalla non sit naturalis, ut per Kircherum lib. 3. de Magnete, p. 5. cap. 3. Forrerum in viridario, diss. de Magnete, num. 29. Ulyssæ Aldrovandum lib. 11. de metallis, §. metallorum inveniendorum ratio, P. Bernardum Cesium lib. 1. de mineralibus, cap. 7. sect. 4. & P. Schottum in Thaumaturg. par. 4. lib. 4. synt. 4. cap. 1.

Nè autem videamur integrum tractatum de tot divinationis generibus apud Antiquos, quæ hodiè exercentur, texere, & ne simplices, ac ad malitiam paratos periculosè instruamus, hoc solum addimus, modò nedum exerceri superstitiones Ethnicorum, sed alias quoque ipsi incognitas: Hac arte nititur Dæmon falsitatis parens persuadere, non sibi à Christo triumphante potestatem fuisse ademptam.

SECTIO V.

De vana observantia studentibus.

SUMMARIUM.

- 1 Ex D. Augusti. ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent millia inanum observationum.
- 2 Dæmon sæpè miscet se hominum operibus superstitiosis, ipsis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in mulierculis bona fide vana observantibus ad sanitatem.
- 3 Superstitiones sunt vel qualificatae, seu hæreticales; vel simplices, seu non hæreticales: Rejicitur divisio Torreblanca.
- 4 Superstitiones hæreticales quanam sint?
- 5 Superstitiones non hæreticales quanam sint?
- 6 Inquisitores procedant adversus superstitiones omnes, etiam non hæreticales ex Sixti V. dispositione.
- 7 Iurisdiclio Inquisitoribus contrà superstitiones non hæreticales data est eis cumulativè cum Episcopis.
- 8 Discrimen inter superstitionem hæreticalem, & non hæreticalem.
- 9 Quatuor sunt species vanae observantiae & quanam sint?
- 10 Ubi actio non est peccaminosa lethali-ter, nec est suspecta de hæresi.
- 11 Vana observatio hæreticalis inducit hæresis suspensionem: imò hac oritur ex quolibet pacto expresso cum Dæmone. Ratio hujus.
- 12 Vana observatio non hæreticalis est tamen cum hæresis suspensione, licet levi.
- 13 Ignorantia probabilis, seu simplicitas excludens pravam intentionem, & à peccato mortali excusans, excusat etià ab hæresis suspensione, & quare?
- 14 Non oritur suspicio ex vanis observantiis, per quas non incurritur peccatum mortale.

amicis lapis, aut canis, aut puer medius intervererit; si quis dum se calceat, sternerit; si vestis à foricibus rodatur, & plus timeatur suspicio mali futuri, quàm præiens damnum doleatur, quod etiam docuerunt Moura de Incant. sect. 2. cap. 14. num. 15. Bordon. in Trib. cap. 18. num. 8. latè Torreblanc. Iuris spirit. lib. 9. cap. 5. Filiucc. quæst. moral. tom. 2. tract. 24. cap. 6. n. 136.

2 Quinimò P. Victoria relect. 12. n. 28. vers. respondetur, ait ex autoritate ipsius Augustini lib. 2. super Genesim, quod sæpè miscet se Dæmon hominum operibus superstitiosis, ipsis hominibus ignorantibus, & nolentibus. Quod comprobatur ex eo, quod præcipuè mulierculæ, dum bonâ fide observant vana, vel ad sanitatem tuendam, vel ad alium finem, Dæmones assistant earum operationibus, ut persuadeant rebus confidere vanis, in quo sedus tacitum consistit, prout quoque habetur in cap. non licet 26. quæst. 5.

- 3 Ut autem per sua principia dignoscatur, quando hæresis suspicio incuratur per vanas observationes, ne super hac re à veritatis tramite, potiùs ad unam, quàm ad alteram partem deflectamus, præmittendum est, quod superstitiones sunt, vel qualificatae, seu hæreticales; vel simplices, seu non hæreticales, ut ex Alberghin. in Man. cap. 18. sect. 2. quod etiam docuerunt Paul. Grilland. de sortileg. q. 10. à n. 2. & q. 11. à n. 1. Eymeric. in Director. Inquisit. par. 1. q. 42. Navarr. in Manual. cap. 11. à num. 28. Jul. Clar. lib. 5. Receptar. §. Hæresis, Farinacc. tom. 1. q. 20. à num. 29. Marta de Iurisdic. par. 2. cap. 12. num. 2. adversus quos Torreblanc. de Magia. lib. 3. cap. 7. num. 1. ait, huiusmodi crimina trifariam esse distinguenda. Quædam enim, ut ait ille, sunt hæreticalia, ut invocare Dæmonem, ad futura revelandum, vel ad suscitandum mortuos; quædam verò sunt hæretica, ut credere, posse à Dæmone vel futura revelari, vel mortuos suscitari; quædam tandem sunt non hæreticalia, ut petere à Dæmone, quod furta revellet. Verùm quia hæresis constituitur ex interno intellectu erroris, malè ità distinguuntur à Torreblanca ipsa facta externa, & in hoc vellicandus est etiam

- P. del Rio *disq. lib. 5. sect. 15.* distinguens superstitiones in hereticas, & hereticas: Etenim an superstitiones sint hereticæ revera, pendet (ut mox innuimus) ab intentione, ita ut possint esse vel tantum suspicionis inductivæ, ut si sanâ mente sint factæ; vel veræ hereticæ, si non sanâ mente; ob id promiscuè sumit propositiones hereticas, & hereticas Eymeric. in *director. par. 2. q. 2.* Rejicit igitur hujusmodi distinctionibus cum Gassald. de *Angel. tom. 2. qu. 4. art. 1.* asseveranter dicimus, superstitionum non dari aliam distinctionem, nisi quod aut sint hereticas, aut non hereticas: Superstitiones hereticas sunt, quæ sapiunt hæresim; & è contrâ non hereticas sunt, quæ nullam sapiunt hæresim. Tunc verò dicuntur hereticas, quando adest pactum expressum cum Dæmone: Soula *lib. 1. cap. 57. num. 6. & 17.* Bordon. in *sac. Tribunal. judic. c. 18. numer. 24. & 25.* quando invocatur Dæmon ad ea, quæ solum Deo competunt: Soula *ibid. num. 7.* Carena *par. 2. tit. 12 num. 24.* Farinac. *q. 181. num. 5.* & quando tribuitur Dæmoni aliquis, seu latræ, seu Duliæ cultus: Eymer. *p. 2. direct. q. 43.* Carena *loco cit. num. 16.* Farinac. *ibid. num. 67.* Soula *d. cap. 57. numer. 5.* Bordon. *d. cap. 18. num. 25.* Sessè *decis. Aragon. vol. 4. decis. 464. num. 15.* prout etiam, si adest abusus vel Sacramentorum, vel Sacramentalium: Farinac. *loc. cit.* Soula *ubi sup. num. 9.* Genuenf. *cap. 18. num. 11.* Torreblanc. de *Magia, lib. 3. cap. 7. per tot.* Passerin. in *cap. Accusatus, §. sanè, numer. 185. de Hæresic. in 6.*
- 5 Non hereticas verò dicuntur cæteræ vanæ observantiæ ad scienda futura, vel ex inspectione syderum, vel alio modo sine expressâ Dæmonis invocatione: Soula *loco cit. num. 13.* ac quæcumquæ res spirituales, ut oratio, abstinentia, jejuniū, adhibita ad effectum bonorum cum quibusdam vanis circumstantiis: Bordon. in *Tribun. cap. 28. num. 26. in fine.* Undè videtur, quod vanæ observantiæ sunt res indifferentes ad hoc, ut sint hereticas, vel non hereticas, ita ut, absolute loquendo, minus rectè dixerit Torreblanc. de *Magia, lib. 3. cap. 7. num. 9.* vanas observantias non esse hereticas.
- 6 Quamvis autem hæc ita se habeant, nihilominus sanctissimus Pontifex Sixtus V. in *laudata bulla* vult, quod Inquisitores hereticæ pravitatis ubique gentium deputati inquirent, & procedant adversus quascumque superstitiones, etiamsi non sint hereticas, quemadmodum (quidquid dicat P. del Bene de *offic. S. Inq. par. 2. dub. 195. sect. 70. num. 4.*) testatur Moura *loco cit. sect. 3. cap. 1. num. 7.*
- 7 At quia antea Episcopi jurisdictionem habebant contra superstitiones non hereticas, non est eis adempta hujusmodi potestas, sed in odium vanæ gentis censetur Jurisdictio Inquisitoribus data cumulative, & non privative, sicut benè resolvit Moura *ibidem, num. 5.* Ideoque est locus præventioni, quod etiam concedit Del Bene de *Offic. S. Inq. par. 2. dub. 228. sect. 28. num. 11.*
- Quâ propter malè opinatus est Suarez *to. 1. de Relig. lib. 2. de superst. cap. ult. num. 11.* cui adimplatur Del Bene, superstitiones scilicet simplices, & non qualificatas non posse cognosci à sacra Inquisitione. Etenim licet de ipsis non cognoscant Inquisitores, quoties sint revera simplices, quod summè raro accidit, prout testatur idem Moura *ibidem, n. 8. in fine,* & adnotat Del Bene de *Offic. Inq. par. 2. dub. 195. sect. 70. num. 4.* possunt tamen de ipsis cognoscere, quidquid dicat idem Moura *ibidem* Suarez opinioni se subscribens, in illis superstitionibus nullo modo specificè hæresim sapientibus, quoniam antiquitus Inquisitores habebant Jurisdictionem restrictam in superstitione, quæ hæresim manifestè saperet: Hodie verò per Bullam Sixti V. contra Sacrilegos, Inquisitores possunt procedere contra omnia genera superstitionum, & fortilegia, in quibus, ut plurimum, semper est admixtum aliquid hæresis sapiens: Azor. *Instit. Mor. tom. 1. lib. 9. cap. 26. qu. 4.* Del Bene de *Offic. Inq. p. 2. dub. 195. sect. 71. per tot.* Pistacch. de *superst. par. 1. cap. 3. num. 17.* Sessè *decis. 464. num. 8. & 18. & decis. 466. n. 445. num. 16. & 17. lib. 4.*
- 8 Similiter præmittendum, hoc unicum discrimen intercedere inter superstitionem hereticalem, & non hereticalem quod

quod illa suspicionem vehementem ; hæc verò levem inducit , sicut antea insinuavimus , & probat Bordon. in *Sacr. Trib. cap. 18. à num. 24. & seqq.* & præcipue *num. 27.* Ideoque quamvis superstitionem ex eo dici hæreticalem , quia inducit suspensionem hæresis , doceat Saura in *voto Platonis , de proposit. hæretic. cap. 6. fol. 13. versic. propositio suspensa de hæresi , & colligitur ex cap. accusatus , à ille verò de hæret. in 6.* hoc non ita intelligendum est , ut superstitio , quæ non est hæreticalis , non inducat hæresis suspensionem. Veritati enim nititur hæc sententia , ad excludendum , quod propositio hæreticalis (de quâ ibi est sermo) continere debeat hæresim formalem , cum etiam possit eam non continere , sed tantummodo ejus suspensionem ; non autem ad excludendum , quod quæ non est hæreticalis , non possit inducere suspensionem hæresis .

9 Pariter est præmittendum , quatuor esse species vanæ observantiae , scilicet observationem Sanitatis , quâ quis tantum verbis , vel signis , aut verbis , & signis insimul credit curare morbos ; observationem Reliquiarum , & Oratorum , quâ illas deferens se contra ali- quod malum tutum effici , firmiter tenet ; observantiam eventuum casualium , quo observator constanter divinator cum prospera , tum adversa sibi futura ; & tandem Artem Notoriam , de quâ inferius : *Lupus in Edict. p. 3. lib. 17. diff. 1. art. 2. diff. 3. Less. de Iust. & Jur. lib. 2. cap. 43. dub. 10. num. 66. Pistach. de Superstit. part. 1. cap. 19. num. 4. & Bordon. in Trib. cap. 18. num. 2. ubi addit , per observationem casuum eventualium peccata tantummodo veniale committi : Torreblanc. juris spirit. lib. 9. cap. 5. latè Pistach. de Superstit. par. 1. cap. 23. num. 1.*

10 Sciendum est quoque , adionem illam , quæ non censetur apta ad inducendam culpam lethalem , non esse pariter censendam aptam ad inducendam hæresis suspensionem : Del Benè de *Officio S. Inquisit. p. 1. dub. 12. n. 4.* Soula de *Consess. sollicit. tract. 1. cap. 1. num. 2. 7. & 8.* nam id , per quod suspicatur , necesse est quod sit ejusdem generis , cuius est id , de quo suspicatur . Verùm per hæresim semper incurritur peccatum mortale .

11 Ex his inferitur , quod vanæ observantiae , si sunt hæreticales , inducunt hæresis suspensionem ; imò quod ipsa oriatur ex quocumque pacto expresso : Hinc rectè Eymer. in *Direct. Inquisit. p. 2. quest. 43. In aliis operibus Magici , in quibus complementum operis ex virtute Dæmonis expectatur , in omnibus est apostasia à fide , propter pactum initum cum Dæmone , vel verbo tenus , si invocatio interfit , vel factio aliquo , etiam si sacrificia sint .*

Ratio est , quia per pactum incurritur Idololatriæ crimen , ut dictum est , & licet simplex invocatio non semper exhibeat actum latræ , quemadmodum docet ex Augustino , Torreblanc. de *Magia , dist. cap. 7. num. 7.* nihilominus unâ cum pacto (ut moveat Dæmonem superbissimum) plerumque adorationem involuit .

Adoratio enim superstitionem constituit hæreticalem , juxta consilium Barbatæ 55. *num. 2. lib. 1. adversus quod malè ratiocinatur Clar. in S. hæresi , nu. 23. & Rimin. Jun. conf. 414. per tot.*

12 Inferitur etiam , quod vanæ observantiae non hæreticales minimè sint immunes à suspitione hæresis , quia ferè semper in ipsis intervenit pactum tacitum , ex quo insurgit suspicio hæresis , licet levis ; & ideo hæc superstitiones , quæ non manifestè sapiunt hæresim , juxta distinctionem Farinac. in *tract. de hæresi , qu. 181. §. 1. nu. 2.* & si non hæreticales vocentur , ut deducitur ex Eymer. 2. *par. q. 42.* purgantur abjurazione de vehementi : Eymer *ibidem* .

13 Inferitur pariter , quod cum ignorantia probabilis , seu simplicitas , quæ pravam intentionem excludit , excuset etiâ à lethali culpâ ; sic pariter Mulierculas , vel idiotas vanis superstitionibus utentes , excusari à suspitione , & rationabiliter : Nam quamvis Dæmon se immisceat hujusmodi observantijs , non inde sequitur , eum adorati semper ob pactum tacitum : Etenim quandoque concurrat , ut persuadcat hominibus , adhibendam esse fidem hujusmodi ineptis , & consequenter non primariò ex superbiâ moveretur , verùm ex odio in humanum genus , quod proinde cupit pravacari , & falli : Pistach. de *superst. p. 1. cap. 19. num. 4.*

- 14 Inferitur tandem, non oriri suspitionem ex cæteris vanis observantiis, per quas non incurritur peccatum mortale, sed potius levitates, ac futiles eas esse, sicut qui illis utuntur ex levitate, vel joco, vel ignorantia, otiosos indagatores esse, testatur Hurtad. *Resol. Moral. tract. 5. cap. 4. Resol. 14. num. 106.* ex communi doctorum sententia: Tancred. *de Religione, tract. 2. lib. 2. qu. 4. disp. 3. n. 14.* Sanch. *in præcept. decalog. lib. 2. cap. 40. num. 13. in fine.*

His itaque præmissis, videamus, qui dici possint rerum inanum observatores.

Postquàm enim demonstravimus, quænam res vanæ inducant hæresis suspitionem, & quam ab eâ excusent, superest, ut de earum rerum inanum, quæcumquæ sint, observatoribus sermonem instituamus.

SUBSECTIO I.

Quinam sint vanis observantiis studentes.

S U M M A R I U M.

- 1 Vana observantia committitur non per modum consulendi, sed per modum considerandi.
- 2 Enumerantur vani observatores ad futura cognoscenda.
- 3 Definitur vana observantia, quæ Omen dicitur, quæque superstitiosa est, & cur?
- 4 Gedeonis observantia pro diligendis viris ad bellum, ex iis, qui aquas lambebant, quomodo non fuit vana?
- 5 Vanis observantiis nulla fides adhibenda: Exempli istarum in numeris sequentibus.
- 6 Vani observantes sunt, qui cavent in aliquo die, vel mense aliquid agere.
- 7 De superstitiombus, & vanis observantiis circa matrimonium non ineundum: ubi assertur Ferrariensium superstitio, & è contrâ factum prudensissimum Philippi Secundi Regis Hispaniarum.
- 10 Vana observantia sunt de non adeundâ hereditate in die Luna: De anno clymacterico: De mutando locum in ludo: De Sale, oleo, & vino sup-

per mensam cadentibus: De non acumbendo in mensâ, quando sunt tres decim: De occurso Monaci in veneratione.

- 12 Dierum observatio quando sit licita, & necessaria?
- 15 In præfatis vanis observantiis, licet nulla adsit hæresis suspicio, imprudenter tamen eis fides adhibetur.
- 16 An excusentur à Vanis observantiis, qui somnia considerant? Affirmativè respondetur.
- 17 Somniorum causa alie naturales, alie divina, Naturales, alie sunt animales, alie corporales.
- 18 Somnia proficiscientia à causis naturalibus animalibus an sint observanda?
- 19 Somnia proficiscientia à causis naturalibus an sint observanda?
- 20 Somnia provenientia à causis extrinsecis nullam merentur fidem circa futura.
- 21 Somniis provenientibus ex causis Divinis fides præstanda est.
- 22 De signis ad cognoscendum somnia à causis divinis provenire, remissum.
- 23 Si ex signis non constet somniorum causas esse divinas, observatores ipsorum vani sunt: ubi de pacto cum Demone in diæstis somniis.
- 24 Somniorum interpretes vani sunt.

VANA OBSERVANTIA, in quam cespitant hodiè complures, propriè non committitur per modum consulendi, ut in sortilegiis; sed per modum considerandi, ità vt vana observantes dicantur, qui vel ad dignoscenda futura, vel ad sibi comparandum bonum inutilia considerant, ut habetur apud D. Thomam in 2. 2. quæst. 96. art. 1. ab omnibus communiter receptum, & sequutum: Sayr. *Clau. Reg. lib. 4. cap. 6. in princ.* Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 19. num. 1.*

2 Quò ad futurorum cognitionem vani observatores quandoque morus, & situs dyderum rimantur, quæ Divinatio dicitur Astrologia; quandoque vultus, aspectum, & lineamenta manuum, quarum observationum prima Physiognomia, secunda Chiromantia nuncupatur; quandoque garritus avium, quæ superstitio dicitur Augurium; quan-

quandoquē earumdem avium volatus, quæ consideratio denominatur auspici-um; ac aliquandò hominum voces, & actus observantur, hæcque divi-nario Omen dicitur. Quò verò ad bona sibi comparanda dicuntur vana observantes, qui Artem Notoriam, seu Paulinam exercent, & qui ad san-itatem tuendam, & recuperan-dam media quædam adhibent super-stitiosa.

Cum autem suprà particulariter de-claraverimus, quænam futura ex As-trologiâ, Physognomiâ, & Chiroman-tia desumi, & permitti possint, nunc o-peræ præcui est descendere ad supersti-tiosas observantias, quas Omen com-plectitur, de quo differendum reman-et.

- 3 Omen autem est vana observantia, ex hominum vocibus, & actibus, ex quibus futuri eventus pro-speri, seu adverſi divinantur; Hæc sanè divinatio, apud omnes uti vana, inanis, & superstitiosa damnata re-peritur: D. Thom. in 2. 2. qu. 95. art. 7. Turrecremat. in cap. illud 26. quæst. 2. num. 12. Euseobar. Theolog. moral. libr. 28. probl. 99. & 101. vol. 4. Tancred. de Religion. tract. 2. lib. 2. disp. 3. qu. 1. num. 7. Torreblanc. Iur. spiritualis lib. 9. cap. 7. Pistach. de superstit. cap. 13. nu. 7. par. 1. Sells decif. Aragon. 457. num. 3. vol. 4. Graff. decif. aur. par. 1. lib. 2. cap. 3. num. 11. Ac etiam in se continere vide-tur pactum cum Dæmone, dum verba, & actus simpliciter, & præter intention-em emissi, non sunt ex sui naturâ apti ad futura divinando, & proindè eor-um observationi firmiter adhærens, ac certam fidem adhibens, tacitum pactum cum Dæmone inisse, dicendum est, juxta tradita per Lup. de Sancti. Inquis. par. 3. lib. 17. distinct. 5. art. 3. diff. 1. & 1. Bordon. in Tribunal. cap. 20. qu. 5. Farinacc. de Hæres. quæst. 181. num. 60. Binsfeld. de malefic. notab. 9. circa finem, pag. mibi 340.

- 4 Nec hujusmodi vana observantia ap-probata dici potest in Sacra Scriptura, in Iudic. cap. 7. in personâ Gedeonis, qui pro viris eligendis idoneis obser-vasse scribitur, qui lamberent aquas, sicut solent canes, & qui curvatis ge-nibus biberent: Siquidem ea signa, ac

omnia alia, quæ in sacris paginis haben-tur, expectabantur à Deo, ac divino impulsu vaticinata, ac præscita fuerunt, ut bene observat Pistach. loco proximè citato, Sells. decif. 457. num. 2. in fine, vol. 4.

- 5 Nullo modo igitur hujusmodi vanis observantiis fides præstari debet, sicuti quoque, ethnicorū more, nimis dedecet ex sternutatione sumere augurium, sci-licet ex matutinâ infaustum; undè su-perstitiosum esse dicitur, si quis redit ad Lectum, si dum calceamenta sumit, sternutaverit, prout expressè habetur in cap. illud 26. quæst. 2. & dixerunt Sells. decif. 457. num. 3. circa med. Azor. Inst. moral. p. 1. lib. 9. cap. 15. Sayrus Clavis Regia, lib. 4. cap. 6. num. 5. ubi re-ferit doctrinam D. Augustini lib. 2. de Doctrin. Christi. cap. 20. his verbis: Ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent millia inanum observationum, putà si membrum aliquod salieris, si junctim am-bulantibus amicus lapis, aut canis, aut puer medius intervenerit, limen calcare, cum ante Domum suam quis transit; re-dire ad lectum, si quis cum se calceat, ster-nutaverit; redire ad Domum, si procedens offenderit; cum vestis à foricibus reditur, plus timere superstitiones mali futuri, quàm præsens malum dolere: Sanchez in præcept. decalog. lib. 2. cap. 40. num. 14. in fine, Sells. de just. & jur. lib. 2. cap. 43. dub. 10. num. 65. & 66.
- 6 Pari modo dicendum erit de sternuta-tione meridiana, quam faustum esse putabant Antiqui, ac de eâ intellexit Catullus:

Dexterâ sternuit approbatione,
& latè docent Plutarchi de Deo Soerat. Arist. de Animal. histor. libr. 1. Plin. lib. 2. cap. 7. & lib. 28. cap. 2. Coel. Rhodig. Antig. lectiō. lib. 4. cap. 27. Buleng. de Omne lib. 4. cap. 3. Alex. ab Alexan-dro Genial. lib. 2. cap. 26. Torreblanc. Iur. spiritualis, lib. 9. cap. 8. à num. 33. ac alia auguria ex sternutationis, qui-bus superstitiosa Antiquitas fidem ad-hibebat, expendit Raguf. de Divinas. epistol. 9. lib. 2.

- 7 Dedecet quoque ominosam credere pedis offensionem, de qua Tibull.

O quoties ingressus iter mihi tristia,
dixi

Offensum in portâ signa dedisse pedem?

A a 2 quam

quam superstitionem non ignoramus damnari in *d. cap. illud* 26. q. 2. ubi habetur tanquam superstitionis illud, quo asseritur oportere eum, qui procedens cæspitat, ad domum redire, & notarunt Moron. *Respons. Moral.* 95. num. 130. Filiucci. *Quest. moral. tom. 2. tract. 24. cap. 6. sub n. 157.* Azor. *insist. Moral. par. 1. lib. 9. cap. 22.* Lels. *de just. & jur. lib. 2. cap. 43. dub. 10. numer. 65.* Pistach. *de superstit. lib. 1. cap. 13. num. 7.* Engel. in *jus Can. lib. 5. tit. 21. §. 2. sub num. 14.* Similiter supersticiosum est, quod certò existimemus malum, nobis portendū ex corrigiæ abruptione: Moron. *Resp. Moral.* 95. num. 130. Azor. *Insist. Moral. par. 1. cap. 22. lib. 9.* Lup. *de Sancti. Inquisit. par. 3. lib. 17. distin. 5. art. 3. difficult. 1. in fine.* Et ipsi etiam Ethnici has inepcias improbarunt, tanquam vanas, & futilitatis plenas, undè expressè innuit Cicero lib. 1. *de Divinatione.* observandam non esse pedis offensionem; corrigiæ abruptionem; nec sternutamenta.

Sunt etiam vani observantes, qui se cavent in aliquo die, seu mense aliquid agere, putantes illum infaustum, & hujusmodi observatio reprobatur in *cap. non observetis* 36. *quest. 7.* & ibi Card. de Turrecremat. & habetur in *epist. Nicolai Papæ I. ad Consulta Bulgarorum*, de quâ apud Bin. in *collect. Concil. tom. 6 pag. 614.* & proinde communiter supersticiosum dicitur esse, observare certos dies ad adeundam Hæreditatem, & ad iter peragendum, & similia, ut latè docent Moron. *Respons. moral.* 95. nu. 131: Campanil. *divers. jur. Can. rubr. 11. cap. 26. nu. 99.* Sels. *decis. Aragon. 457. vol. 4.* & quod si certa fides dictæ observationi præstetur, peccatum mortale sit, tenent Campanil. *d. cap. 26. nu. 99. in med.* Sanchez in *præcept. decalog. lib. 2. cap. 4. num. 15.* Pistach. *de superstit. par. 1. cap. 23. num. 2.*

- 9 Laudandus igitur est sapientissimus Rex Philippus II. qui ut à fidelium animis averruncaret levitatem de non in-
eundo matrimonio die Martis, ipsâ die matrimonium contraxit, teste Tor-
reblanc. *de Magi*, cap. 27. num. 24. in
quo videtur major fuisse Alexandro Ma-
gno; nam hic, ut ait Plutarchus in
ejus vita, cum esset coactus bellum in-

dicere mense Junii, quem infaustum militibus Macedones existimabant, ut ab Augurio declinaret, nomen mutavit illius mensis.

Sed quid vetera perpendo? Hodie videmus penes Ferrarienses, gentium, ità dixerim, superstitionis reliquiam: cum enim Ethnici mense Maji nuptias non inirent, quia tunc Remuriæ, quædam parentalia à Romulo ad placandam Remi animam instituta celebrabantur, Quarè Ouid.

Ritus erat veteris nocturna Lemuria sacri.

Inferius tacitis manibus illa dabant.

Nec viride tadis eadem, nec Virginis apta

Tempora: quæ nupsit, non diuturna fuit.

Hac quoque de causâ, si nos proverbia tan-
gunt,

Mense malum Majo nubere vulgus ait.

Hujusmodi superstitionis Ferrariæ adhuc viget, ità ut qui Civitatem eam colunt, tali mense matrimonium inire nolint, ac jactant, quotquot tunc temporis conjugio copulantur, citò deperire, ut refert Alexander Tassonius in *lib. cui titulus, est I penseri, lib. 8. cap. 2.*

- 10 Hinc merito apud Juristas habetur, quod si testator mandat hæredi, quod in die revolutionis Lunæ hæreditatem non adeat sub poenâ privationis, talis voluntas tanquam, supersticiosa non sit observanda, & hæres illam impunè spernere possit: Alvar. *specul. utriusq. jur. cap. 60. §. de sorte.*

- 11 Ità etiam dicendum est de illis, qui dies infaustos, nigrovè (ut ajunt) signandos lapillo, aut annos climactericos magni faciunt, quod nempe sint vana observantes, quoties eventus præter naturales pendere à syderum influentiâ contendunt, inter quos videtur fuisse Tassonius *lib. 2. cap. 13.* ubi ait, Henricum III. & Cæsarem Dictatorem occisos, dum annum climactericum atrigerant: Huic opinioni Ficinus in *lib. de vita calitis comparanda*, ad stipularus est, sed scribens ad Polinianum *lib. 12. epist.* hujus ineptiæ palinodiam decantavit: De hac re latè Jo: Langius *ep. 35. Francisc.* Valleriola *de locis commun. in append. ad lib. 3. cap. 2.* Joan. Hner-nius in *Prax. Medic. lib. 3. cap. 9.* Torreblanc. *Juris spirit. lib. 9. cap. 8. a n. 36.* & Hurtadus *loc. cit. resol. 38.*

- 12 Non me tamen latet, licitam esse,
imò

inò necessariam dierum observationem, quotiescunque illa sit vel divina, ut observatio festorum in Dei, vel Sanctorum honorem; vel legalis, ut observatio feriarum, quas Princeps seu ratione messium, & vindemiarum, seu ratione alicujus emergentis indixit; vel naturalis respectu Medicorum, Agricolarum, Pastorum, & aliorum, ut videre est penes Binsfeld. in *confess. Malef. prælud. fin.* Petrum Cirvel. lib. 4. *Astrolog. cap. 12.* Tholofan. in *synthegm. lib. 34. cap. 14.* Præter has observationes, quæcumque alia est prorsus vana, ac superstitiosa, quemadmodum docent D. Thom. 2. 2. *quest. 95.* & ibi Cajetanus, quem citat Hurtad. d. *Resol. 38.* Petr. Cirvel. de *superstit. part. 3. cap. 6.* Alcozer. in *summ. cap. 14.* Campanil. *diversor. jur. canon. rubr. 11. cap. 26. num. 99.* Martin. del Rio *Magie. disq. lib. 2. cap. 5. & 6.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. numer. 14.* Pistach. de *superstit. par. 1. cap. 23. num. 3. & seqq.* Filiucc. *qu. moral. tom. 2. tract. 24. cap. 6. num. 14.*

13 Eadem ratione notandi sunt tamquam vana observantes, qui ad avertemdam malam fortunam in ludo, mutant locum, ut rectè animadvertunt Alcozer. de ludo, *cap. 2. paulò post principium.* Pistachius *par. 1. de superstit. cap. 23. num. 5.* Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 40. numer. 21.* Filiucc. *qu. moral. tom. 2. tract. 24. cap. 6. num. 141. circa finem.* Moron. *Resp. moral. 95. num. 163.* Alii autem per hujusmodi mutationem incurratur lethalis culpa, distinguendum est; si enim sic mutantes firmiter credunt, se effectum assequuturos, utique mortaliter peccant; si autem non firmiter credunt, sed sperant, id evenire posse, venialiter tantummodo peccant, ut benè declarat Moron. d. *Resp. 95. num. 163.*

14 Levitatis ferè ejusdem notam incurruni illi, qui observant, an sal, vel vinum, vel oleum super mensam cadat, de quibus Torreblanc. de *Magia. cap. 26. num. 16.* & *Iuris spirit. in d. cap. 8.* Similes quoque videntur illi, qui renunt recumbere ad mensam, quando adsunt tresdecim convivæ, timentes, ne ex illis unus eo anno moriatur. Ejusdem pariter farinae sunt, qui credunt Monachi

occursum officere venationi, quam superstitionem suo tempore ait Holcot apud Mouram de *incant. sect. 11. cap. 15. num. 4.* fuisse usitatam, & testantur mihi nonnulli venatores, eam usquè adhuc non evanuisse.

15 Verùm hi omnes, licet nulla de hæresi suspicione involvantur: attamen ipsi non videntur prudenter agere, etiam si certam hujusmodi ineptiis fidem non adhibeant, quidquid asserat Cajet. quem teprobant Torreblanc. de *Magia. par. 1. cap. 26. num. 29.* Del Rio *disquis. Magic. libr. 3. part. 2. quest. 4. sect. 2.* quanvis alioquin summè venerer tantum virum, quem quodammodo Regio Prophetae parem, & dignitate, & merito dicit Moura loco cit. *sect. 2. cap. 18 num. 25.*

16 Ab omni prorsus vanâ observantiâ nonnulli excusant eos, qui somnia considerant. Testatur enim P. Menoch. in *suis stromatibus*, quemdam somniasse, se cæcum fieri, qui postea expergestus, se oculis orbatum reverà cognovit, id quod etiam accidisse Cornelio Rustino, testatur Plinius *libr. 7. cap. 50.* Narrat quoque Galenus apud Torreblanc. de *Magia. cap. 25. num. 18.* de quodam, qui cum somniasset alterum, crus sibi factum lapideum, mox in eâ corporis parte paralyticus extitit: Alia innumera exempla referunt Cardanus *lib. 4. de somniis*, Metaphrastes in *vita S. Simeonis Sali, & in vita S. Abrahami*; Surlus *tom. 4. in vita S. Frederici*, Joannes Monachus *lib. 3. vita D. Odonis, cap. 9.* B. Marcellinus *cap. 1. vite S. Suiherberti*, Rupertus in *vita S. Heriberti, cap. 26.* Guigon. in *vita S. Hugonis Gratianopolitani*, Corradus in *vita Sancti Wolphelmi*, & Joannes Presbyter in *vita S. Basilii Episc. & mart.*

Hinc Homerus, & post eum, Virgilius latinorum Poetarum corripheus, quædam admittit somnia vera, ubi cecinit:

Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur

Cornea, quæ veris facilis datur exitus umbris:

Alter a candenti perfecta nitens Elephanto; Sed falsa ad Cælum mittunt insomnia manes.

17 E ratio est, quod inter somniorum causas

causas, de quibus eruditissimus Con-
civis meus Mazzonius in *defens. Dan-*
tis, Pererius lib. 2. *Magia*, q. 2. P.
Schortus in *Tbanas. par.* 4. lib. 6.
syntag. 2. Torreblanca *Iuris spiri.* lib. 8.
cap. 6. Hurtadus ubi *suprà*, *Resol.* 56.
Javellus in *Epist. de Somno*, & *Vigilia*,
& ante illos S. Thom. 2. 2. *quæst.* 95.
art. 6. qui desumpsit ex S. Gregorio lib.
4. *dialog.* cap. 48. & lib. 8. *Moral.* cap. 13.
ex *Isidoro* lib. 3. *Sent.* cap. 6. & ex *Nyl-*
seno, lib. de *Opificio homin.* cap. 14. *Pi-*
stach. de *superst.* part. 1. cap. 12. num. 7.
quædam naturales sunt, quædam divi-
næ. Naturales bifariam considerantur,
scilicet, vel uti intrinsecæ, vel uti ex-
trinsecæ: Ità Aristot. de *Anim.* & de
Divinat. per somn. Hippocrates lib. 6.
Epidemiar. & de *insomniis*, Galen. lib. 1.
de *Præag. ex somn.* lib. 3. de *locis af-*
fect. cap. 4. Argentarius de *Somno*, &
Vigilia, lib. 2. Petrus Garzia ad *Galenum*
de *locis affect.* disp. 3. cap. 2. 3. & 4.
Torreblanca *Iuris spiri.* *disso* cap. 6.
num. 16. Hurtad. d. *resol.* 56. num. 1155.
Verùm quoties sunt naturales, & in-
trinsecæ, subdistingendum est. Vel
ipse causæ intrinsecæ sunt animales,
18 vel corporales: Si animales, quia
tunc somnia ab animæ passionibus pro-
ficiscuntur, minimè observanda sunt,
ut post S. Thomam *lococit.* docent Ra-
phael de la Torre tom. 2. de *vitiis oppo-*
st. Relig. *quæst.* 46. *artic.* 6. *disp.* 1.
Balin. de *artibus mag.* concl. 7. & Torre-
blanca. *Iuris spiri.* lib. 8. cap. 6. num. 18.
Observari tamen possunt ea somnia, qua-
tenus inclinationes indicant, quod ele-
ganter innuit Petronius Arbitrator illis
versiculis:

Quidquid luce fuit, tenebris agit: Oppida
vallo

Qui quæsit, & flammis miserandas savit in
urbes,

Tela videt, versasque acies, & funera
Regum,

Atque exundantes profuso sanguine cam-
pos;

Qui causas orare solet, legesquæ, forum-
que,

Et pavido cernis conelusum corde Tri-
bunal:

Credis avarus opes, desolatumque invenit
aurum;

Serqvis amatori meretrix; dat adultera
myrus;

Et canis in somnis leporis vestigia la-
trat.

lepidè etiam cecinit Claudianus:
Omnia, quæ sensu voluntur vota diur-
no,

Tempore nocturno reddit amica quies:
Arator desessa thoro cum membra repo-
nit,

Mens tamen ad sylvas, & sua iustura
redit:

Iudicibus lites; auriga somnia, currus,
Vanæque nocturnis meta cavetur equis.

Hinc Hugo Victorinus dixit: som-
nium est, cum id, quod fatigaverit vi-
gilantem, ingerit se dormienti.

19 Si verò causæ sint corporales, tunc
utiquè observanda sunt somnia, tan-
quàm temperamentum indicantia, &
sunt licita: Torreblanca. *Iuris spiri.*

lib. 8. cap. 6. à *numer.* 23. & Hurtadus
Resol. Moral. tract. 5. cap. 6. *Resol.*

156. num. 1162. idcirco, apud Cal-
sianum, & alios Magistros spiritua-

les maxima cura fuit in observantiâ ho-
rum somniorum, ut medicinam spiritus

adhiberent infirmo animo, non
secus, ac medicus corporalis adhibet

medicinam corpori egrotanti, quo casu
observanda esse somnia, docent *Pistach.*

de *Superst.* par. 1. cap. 12. n. 13. *Sesse de-*
cis. 458 per tot. vol. 4. Moron. *Resp. Mo-*

ral. 95. num. 109. Leander *Oper. Moral.*
tom. 6. *tract.* 9. qu. 64. & ob id somnio-

rum distinctio quam assignat Aristote-
les, à sapiente Theologo sperni non de-
bet: *Comitol. respons. moral.* lib. 4. cap. 4.

in *princ.* Cum igitur hæc somnia indi-
cent temperamenta, idcirco illi, qui

sanguine abundant, rosas puniceas,
convivia, & omnia læta in somniis vi-

dent, qui flegmam copiosiorē habent,
balnea, navigationes, submersiones,

onera gravia, tardam, & impeditam
somnia fugam; qui malencholiâ lo-

borant, fumos, tenebras, planctus, &
omnia tristitia; qui cholera dominantur,

cædes, rixas, & omnia bellica, ut do-
cent Moron. *resp. moral.* 95. num. 106.

& *seqq.* Leander d. tom. 6. qu. 65. *Tract.*
9. De *Rio disquis. Magie.* lib. 4. qu. 6.

Hinc somnia subtiliter, & curiosè
observari ad morbos quoquè djudi-

candos, ac curandos, præcipit Hip-
pocrates in lib. de *insomniis*, & in lib. 6.

Epidem., nec aliâ de causâ Galenus li-

br.

br.

br.

brum scripsit de *presagio ex somniis*.

10 Causæ verò extrinsecæ cum sint, vel aer ambiens, vel impressio, sive influxus corporum Cælestium, consequenter somnia, quæ à talibus causis proveniunt circa futura, nullam merentur fidem, cum aer mutetur, & astrorum influxus istu oculi, ut ita dicam, diversus fiat, quare si quis propter humiditatem illius aeris, vel influxus somniavit, quod manè plueret, quia ea humiditas non permanet, nulla prorsus tali somnio fides adhiberi potest: Leander *d. tract. 9. quæst. 65. circa finem*.

21 Si somniis vigitor quibuscumque provenientibus, ut dictum est, ex causis naturalibus, intrinsecis credendum est, tantò magis præstari debet fides illis, quorum causæ divinæ sunt, undè ait *Iob. cap. 33. Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperuit aures virorum, & erudit eos, instituit disciplinam*: Quapropter malè Plato in convivio agebat, Deum numquam loqui cum dormientibus, quam opinionem sequuti sunt Empedocles, Pythagoras, & Aristoteles in libello de *presagio ex somniis*, eamque refutat S. Augustinus lib. 8. de *Civitate Dei* cap. 20. & 21. & lib. 9. vti contrariam sacræ scripturæ, in quâ dicit Deus cap. 12. Num. Si quis fuerit inter vos *Propheta Domini*, in visione apparebo ei, per somnium loquar ad illum; ut per Torreblanc. *Iuris spirit. dist. cap. 6. à num. 34. Hurtad. cit. Resol. 56. n. 1163. & Pistach. de superst. par. 1. cap. 12. num. 2. & 8.*

22 Signa verò, quibus dignoscitur, somniorum causas esse divinas, sunt ferè eadem, ac illa, quibus Divinæ comprobantur revelationes, superiùs recensitæ; latè Pererius de *Magiâ, lib. 2. q. 2. & Pistachius d. cap. 12. num. 10.*

23 Confugiendum est itaque ad prædicta signa; nam si ex ipsi non conficit, causas somniorum divinas esse, eorundem observatores non sunt immunes à vanâ observantiâ, sicut etiam accidit, quandò causæ non sunt naturales intrinsecæ. Tunc enim dictis somniis subreperere solet cum Dæmone pactum, ut videre est penès Hurtadum loco cit. n. 1154. hocque esse potest antecedens, vel subsequens. Dicitur autem antecedens, quotiescumque illud antecedit, sive expressum ad hoc ut Dæmon in-

somniis vera revelet; sive tacitum; quod incurrunt, ut mea tert opinio, qui sub cervicali laurum ponunt, ut vera somnient: Pistachius de *Superst. par. 1. cap. 12. numer. 19. Leander Oper. moral. tom. 6. tract. 9. quæst. 69. Moron. Respons. 95. num. 114. Dicitur verò subsequens, quandò ad somniorum interpretationem adhibetur pactum sive expressum, sive tacitum; & postremum istud dicitur adesse, si credatur somniis, nihil de Deo, vel de causâ naturali intrinsecâ cogitando; nec ulla adsit ratio, quæ persuadere, authorem somniorum esse ipsum Deum, aut naturalem causam intrinsecam: Ità ex eruditissimo Torreblanc. de *Magiâ, dist. cap. 25. à num. 45.**

24 Ex his omnibus vide, quàm supersticiosi sint in somniorum interpretationibus Artemidorus, & Cardanus, quorum ineptias, ne videamur cum ipsis insanire, omittimus: Vide etiam, quod dantur & somnia diabolica, quibus nulla fides adhibenda est, ut apud Torreblanc. *Iuris spirit. dist. cap. 6. à num. 47. Sels. decif. 458. vol. 4.*

Modò restat, ut nonnulla attingamus de arte Notoriâ, Paulinâ, cæterisque vanis observantiis ad bona comparanda.

SUBSECTIO II.

De Arte Notoriâ, Paulinâ, cæterisque vanis observantiis ad bona comparanda.

SUMMARIUM.

- 9 Ars Notoria an sit prorsus inefficax? Affirmativè, imò expressè damnatur.
- 1 Fabula est, quod Salomon fuerit artis Notoriæ Auctor: Ubi de Sapientia dono Salomoni concessio.
- 3 Superstitio artis notoriæ hæreticalis est: causa hujus.
- 4 Quidquid dicitur de arte Notoriâ, dici potest de arte Paulinâ, cujus Auctor fabulatur S. Paulus in Ecclasi raptus.
- 5 Ars Paulina extitit apud veteres, non tamen iisdem ritibus.
- 6 Damon docere valet scientias, & ar-

tes sãm externã,quãm internã locutione.

- 7 De vanis observantiis in remediis adhibendis, remissivè.

QUAMVIS Artem Notoriam non esse prorsus inefficacem, existimet Holcot. *ad sap. lecti.* 189. fol. 182. Eam tamen expressè damnat *S. Tho. 2. 2. qu. 96. art. 1.* ubi ait, hujusmodi artem non posse esse gratiam gratis datam, quia quælibet ex gratiis gratis datis non datur quibuscumque, aut certâ observatione; sed secundum arbitrium Spiritus Sancti dividendis singula, prout vult. Eam quoque damnant D. August. *lib. 10. de civit. Dei, cap. 10.* Passerin. in 6. *Decretal. cap. Accusatus 5. sanè, num. 321. & 322. de Hæretic.* Alex. de Azile *p. 2. q. de sortileg.* Baptist. Segnius *lib. de vero Studio Christi. cap. 7.* Cirvel. *de superstit. p. 3. cap. 1.* Pererius *lib. 2. de Magiã. cap. 10.* Martin. del Rio *Magie. disq. lib. 1. cap. 4. qu. 3.* Suarez de Relig. *lib. 2. cap. 15. à num. 4.* Raphael de la Torre *tom. 2. de vitiis oppos. Relig. qu. 96. art. 1. disp. 1.* Malder. *de Virtut. Theolog. tract. 10. cap. 7. dub. 10.* Torrebanc. *Juris spirit. lib. 11. cap. 9. nu. 18.* Del Bene de Offic. Inqu. *par. 2. dub. 228 sect. 10. num. 1.* Bordon. in *Tribun. cap. 18. num. 5.* Pistach. *de superstit. part. 1. cap. 20. num. 1.* Salell. *de Offic. S. Inquist. par. 1. cap. 14. regul. 120.* Sayr. *clau. reg. lib. 4. cap. 6. n. 3.* Merdesius in *Summ. Christian. part. 1. 2. q. 31. pag. 123. col. 1. in princip.*

- 2 Et licet Salomon, quin hujus artis autorem fabulantur (omissâ questione, quomodò Salomon in somnis meruerit, & obrinuerit donum sapientiæ) vnus noctis spatio sapientiam obrinuerit, ut habetur in *cap. 3. lib. 3. Regum*, non tamen propter hoc ars ista probatur; sed tantum innuitur Dei omnipotentia in conferendis scientiis, prout vult: Absit enim ut ab eo tradantur superstitionis, qui certis sejunctis, & orationibus ab Ecclesiâ non approbatis, ac diebus quibusdam alligatis exercent hanc artem, & proinde, cum etiam nec ex vi naturæ sapientiæ assequi possumus, nisi diuturno animi exercitio, atque longo labore, rectè damnatam fuisse hujusmodi artem Parisiis anno 1320. testatur. Torrebanc. *de Magiã,*

cap. 14. num. 4. Sayrus *Clavis regia, lib. 4. cap. 6. num. 3.* Moron. *respons. 95. nu. 151.* Salelles de Offic. Inquist. *tom. 1. cap. 14. reg. 120. per tot. & signanter num. 218.*

- 3 Quinimò hanc superstitionem puto hæreticalem, nam non solum adhibentur verba Sacra Scripturæ, nempe psalmi, verum etiam (horresco referens) sacrilegâ linguâ recitatur Sacrosanctus Hymnus, *Veni Sancte Spiritus*, ac ejus recitatione adoratur Dæmon, ut colligitur ex Moura de *Incant. sect. 1. cap. 6. num. 9. propè finem*: Idcoquè hujusmodi vanam observantiam hæreticalem existimo, juxta consilium Barbariz superiùs allegatum, sicut & talem esse Divinationem, quæ fit per phialam, ac ea verba, *Angelo Santos*, de quâ suprà, indubitatum est, quia sub illis verbis continetur Dæmonis adoratio, quemadmodum declarat Sixtus V. in suâ Bullâ adversus Astrologos.

- 4 Quidquid autem dicitur de Arte Notoriâ, dici potest de Arte Paulinâ, cujus Authorem aiunt fuisse D. Paulum in ecclasiarum: sed hujusmodi ars etiam apud Ethnicos extitit, quamvis non iisdem precibus, & orationibus, quibus hodiè utuntur superstitionis. Tunc enim per quasdam observantias, dum dormiebant, instruebantur, cui rei alludere videtur Persius de se loquens:

*Nec in incipitis somniaui Parnasso,
Vt sic Poëta repente prodiret:*

- 6 Ex quibus inferri potest, quod Dæmon docere valeat scientias, & artes, tam externâ locutione, dum formâ visibili apparet, & homini loquitur, prout testatur D. Tho. 2. 2. *q. 46. art. 1.* quàm internâ, quemadmodum probat Del Rio *disq. Magie. lib. 2. q. 24.* Raphael de la Torre de *Vitiis, &c. tom. 2. qu. 90. art. 2. & qu. 96. art. 1.* Malderus de *Virtut. Theolog. tract. 10. cap. 7. dub. 10.* Torrebanc. *Juris spirit. lib. 11. cap. 9. num. 8.* & Pistach. *de Superst. par. 1. cap. 20. num. 3.*

- 7 Quò verò ad vanas observantias, quæ in remediis considerantur, ait Augustinus de *Doctr. Christi.* pertinere ligaturas, & remedia à Medicorum quoquè disciplinâ improbat: sed quia suprà de Ensalimis, ceterisque hujusmodi remediis nonnulla diximus,

ad

ad ulteriora procedamus: Cōsulat quoque Leſſor Torrebanc. *de Magi*, cap. 50. per tot. Del Bene *de Offic. S. Inquiſ.* p. 2. dub. 218. ſect. 5. num. 15. & Piſtachi. *de Superſtit. part. 1. cap. 21. per tot.*

SECTIO VI

De Maleficiis.

S U M M A R I U M.

- 1 Tām Malefici, quā Magi ſunt de hæreſi ſuſpecti: Differentia inter ipſos.
- 2 Malefici ſe dedicant Dæmoni, vel privatim, vel ſolemniter: Explicatur utrumque. Quidve ſit dedicatio totalis, quid verò partialis?
- 3 Dæmon ad experiendum an maleficus ſit ſibi fidelis, Martinellum ei affignat, & quis ſit iſte?
- 4 Malefici ſemper incurrit hæreſis ſuſpicionem.
- 5 Maleficos idololatriæ ſæcem vocat Origenes, quorum peccatum vincit in gravitate omnia alia.
- 6 Datur Maleficium in quo nulla reperitur Dæmonis invocatio; & tale non inducit hæreſis ſuſpicionem.
- 7 Præter maleficium ſapiens hæreſim, manifeſtam ob pactum expreſſum cum Dæmone, datur maleficium, involuens pactum tantum tacitum, adeoque de levi ſuſpicionem inducens.

IAM ſuperius ſtabilivimus, Magos, qui Dæmonis ope utuntur, eſſe de hæreſi ſuſpectos: At nullum aliud diſcrimen reperitur inter illos, & maleficos, niſi quod iſti Dæmonum ope ad aliis nocumētum inferendum; Magi verò ad propriam oſtentionem utuntur, prout rectè obſervant Tolct. lib. 4. cap. 16. Lupus in *Edit. par. 3. lib. 2. diſt. 1. art. 1. diff. 2.* & Piſtachi. *de Superſtit. part. 1. cap. 25. num. 1.* Dubio procul igitur inter hæreſis ſuſpectos numerantur Malefici.

Quinimò, nec etiam quando mente retinent fidem, excuſari ad Apoſtaſiā, docet Malleus Malef. loco *infra citan. S. ſi quis*, eò quod ſædus cum mor-

te, & pactum cum inferno paciſcantur.

- 2 Malefici enim cuiuſcumque generis, ſe dedicant Dæmoni, vel privatim, vel ſolemniter: Privatim, ideſt non præſentibus aliis Maleficiis, neque apparente Dæmone in formā humanā: ſolemniter verò, è contrā: Lupus in *Edit. par. 3. lib. 20. diſt. 1. art. 1. diff. 3.* ubi habetur, huiuſmodi dedicationem duplicem eſſe, alteram totalem, cum totaliter fides abnegatur; alteram partialem, cum profitens ex pacto inito promittit tantum, obſervare quædam, ut ſextis feriis veſci carnibus, vel certa crimina in confeſſione celare: Cum itaque hæc ita ſe habcant, malefici (id exigente Dæmone, qui intima cordis penetrare nequit) quandoque ore tantum, quandoque corde, & ore ſimul fidem abnegant. Hinc eſt, quod Dæmon ſolet experiri, an Malefici, ſicut ore, ita corde promiſerint, committens quibuſdam annis determinatis cuidam Dæmoni inferiori ad hoc determinatum, tamquam Novitii Magiſtro, qui *Martinellus* dicitur, ut per illud tempus ex operibus, & converſatione mentem illius, qui hanc profeſſionem aggreſſus eſt, exploret, & ſi agnoverit eum minimè ſtabilem in ejus obſequio, rem Dæmoni ſuperiori referat, qui poſtea Maleficum abiicit, & temporalibus afflictiōibus exponere conatur, ut ex deſperatione ejus animam lutretur: Itā lupus loco *cit.* ex autoritate Jacobi Sperenger. & latè habetur apud Torrebanc. *Iuris ſpirit. lib. 11. cap. 13.* Ghirland. *de Sortileg. quaſt. 7. num. 26.* Remig. *lib. demonol. cap. 1. & 5.* Binsfeld. *in confeſſ. Malef. prelud. 6.* Malderum *de Virtute Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 1.* Martin. del Rio *diſq. Magic. lib. 2. quaſt. 4. & 16.* & Candidum Brognolum in *Alexicon. p. 2. diſp. 3. cap. 1. ſect. 3. Art. 2. ſom. 1.*

Patet igitur, Maleficos ſemper incurrit hæreſis ſuſpicionem, quod etiā agnovcrunt illi, qui dixerunt, Sortilegos in hæreſis ſuſpicionem incidere: Quippè Malefici appellantur quoque Sortilegi, ut habetur ex Gaſtald. *de poteſt. Angelicā, to. 2. diſt. 6. & ex Bullā Innocen. VIII. ad Inquiſitores Germaniæ, de quā Binsfeld. in calce operis de*

'Maleficiis, & Mathematicis, Sessio decif. 448. per tot. vol. 4. Alph. de Castro de Hæres. cap. 16.

5 Origenes verò nedùm suspectos de hæresi vocat Maleficos, sed ipsos etiam appellat apud Simanch. *De Catholic. Instit. tit. 21. num. 6.* Idololatriæ fecerit; & Malleus Malef. 1. *part. qu. 14.* ex professo probat, peccata Maleficorum vincere in gravitate omnia alia aliorum peccatorum, & tenet Moura de *Ineantat. sect. 3. cap. 5. num. 8.*

6 Sed hac in re non est diutiùs immorandum, quia qui Maleficos excuset à suspitione hæresis, sanæ mentis est nemo: Potest tamen dari, quod quis alicui intendat nocere absque ullâ tam expressâ, quàm tacitâ Dæmonis invocatione, & de ejusmodi Maleficio intelligit *l. Verbum est 40. ff. de furtis, & c. eum voluntate, dist. 54. de sent. excom.* Hoc casu certum est, quod nulla oritur hæresis suspicio.

7 Verùm præter Maleficium, in quo concurrat expressum cum Dæmone pactum, quod manifestè sapit hæresim, & de eo hucusquè diximus, dari etiam potest Maleficium, quod fiat per tacitam solummodo invocationem, ut si quis utatur vanis rebus, credens per ipsas posse alteri nocere, & hoc casu semper insurgit levis suspicio de hæresi, cum excludatur recta intentio, eò quod semper Maleficium sit peccatum mortale, utpotè importans nocumentum in personâ Maleficiatâ: Bordon. in *Tribun. cap. 19. num. 3.* nec in eo unquam datur parvitas Materiæ, ut docent Lessius *lib. 2. cap. 44. dnb. 4. num. 26.* Valentia *10. 3. disp. 6. q. 12. punct. 4.* Sanchez in *summa, to. 1. lib. 2. cap. 38. num. 18.* Sessio decif. 448. vol. 4.

Verùm quoniam complures negant, reverà dari Maleficos, ac animosè asseverant, assignari non posse Maleficium, quod à Medicis causæ naturali non adscribatur, videamus, an dentur Maleficia.

SUBSECTIO I.

Au dentur Maleficia.

S U M M A R I U M.

- 1 *Quamvis rarò succedant maleficia, de fide tamen est euntrà Hæreticos eadari.*
- 2 *Exempla Historica probantia veritatem Catholicam.*
- 3 *Seneca, Aristoteles, & Avicenna eum negaverint maleficia?*
- 4 *Complures Medici numquam fatentur dari maleficia, contrà quos militat Sacra Scriptura, necnon & ratio.*
- 5 *Infirmas, & mors regulariter ex maleficio non provenit.*

1 **Q**UAMVIS rarò succedant Maleficia, attamen non sunt, fide sic nos docente, prorsus somnia, & imaginationes, quemadmodum nonnulli hæretici putarunt antiquitus, teste Binsteldio, *de confess. Malef. prælud. 1. vers. ex dist. prædicto infero.*

Præter Pontifices, Imperatores, Reges, Patres Orthodoxos, Theologos, Jurisperitos, Medicos quamplurimos, & Philosophos, quos omnes longâ serie recensent Torreblanc. *Juris. spirit. lib. 12. cap. 1. à num. 14.* & Caudidus Brognolus in *Alexicon. cap. 2. sect. 2. ab Art. 1.* experientia satis convincit ipsos hæreticos. Narrat enim Elegantissimus Comprovincialis meus Hieronymus

2 *Rubeus in Celsum, lib. 1. fol. 17.* de Juvene Romano, Cæsaris nomine, mirabilem historiam, cujus ipse oculatus testis extitit: Eam autem huc recensere, omitimus, cum satis sit tanti Viri testimonium appellare: Testatur quoque Spenger. in *Mall. p. 2. q. 1. e. 1. de Juvene*, qui cum adheeretur intensissimo dolore ignorabat tamen penitus, quâ corporis parte doleret; & dum curabatur, evomit setas, crines, ossa, ligna, lapides, acus, cultros, & alia terramenta.

3 Non tamen mirum, si Seneca in *natural. question. Aristot. lib. 8. Phys. & lib. 2. Meteor. Hippocrat. lib. de sacro morbo*, & Avicenna *Fen. 1. tract. 4.* negarent hujusmodi maleficia: Inficiabantur enim

enim, dari Dæmones, quos etsi nonnulli admittebant, eorum tamen malitiam penitus non introspiciebant, quia nondum eis veritatis lumen illuxerat, prout bene advertit Torreblanc. de *Magi* cap. 40. nu. 3. P. Schottus in *Tbaumaturgo*, par. 4. lib. 5. *synsagm.* 3. cap. 2.

- 4 Hoc summa admiratione dignum est, quod complures Medici numquam fateantur hujusmodi maleficia, quando eorum auctores dari, & experientia pateat, & catholica fide innoscat ex Sacra Scriptura, quæ in *Iob* cap. 2. expressè dicit: *Egressus igitur Satan à facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem ejus, & habetur ex cap. Nec mirum 26. qu. 4. Ripa de peste, qu. 1. num. 21. (Vide ramen Cardin. Gastald. de auvers. & profig. peste, cap. 257.)* Cur ergo intus non potest inficere humores? Per causas verò naturales, introducens venenosos succos, vel clavos, acus, & alia id genus, prout Malefici exigunt, qui proinde in ipso maleficio ea parant, quæ à Dæmone intrà corpus Maleficiati poni volunt.

Quamvis tamen, quæ hæcenus dicta sunt, ita se habeant, nihilominus infirmitas, & mors regulariter ex Maleficio non provenit, ut habetur in *Instructiōe impressa apud Gastaldum de Angelis*, to. 2. *diff.* 4. *qu.* 1. *art.* 1. *fol.* 241.

Ut verò dignoscamus, quando infirmitates, ac alii effectus ex Maleficio proveniant, nonnulla ponderari possunt signa, de quibus proinde breviter tractare aggredior; sed prius stabilien- dum est, quænam sint, quæ à Maleficis effici possint, & quomodo eadem ab ipsis peragantur.

SUBSECTIO II.

Quid operari possint Malefici.

SUMMARIUM.

- 1 Maleficorum potestas ad nocendum maxima, quippè, qui vel solo aspectu

- necant, Ratio naturalis redditur.
2 De fascino ab oculis proveniente.
3 Quomodo generetur carnalis amor per oculorum aspectum, ex quo Amasii non patiuntur separari ab invicem, Exempla Stratonice, & Amonis.
4 Maleficorum potestas ad nocendum, non tantum ex obtutu, sed ex aliis etiam ab eis patrat, præcipue ex sugendo sanguinem puerorum.
5 Malefica exsugunt puerorum sanguinem, tum propter odium in ipsos, tum quia putant per dictum sanguinem juventutem renovari, tum propter alia.
6 Maxime insudarunt Christiani Predicatores apud Brasilienses ad eos aver- sendos à ferali consuetudine comedendi humana corpora.
7 Malefici incēdia magna excitant, verba tantum murmurantes: Exemplum Medee, quæ Regiam Corinthi incendit.
8 Alia damna breviter descripta per maleficos causata.
9 Malefici quomodo possint turbare phantasmata?
10 Malefici nequeunt voluntatem cogere: quis fecus credit est de hæresi suspectus.
11 Violentia causata à Malefico in parte sensibili elucescit, vel ex amore, vel ex odio, quod per maleficia causare possunt: Exemplum ex S. Hieronymo.
12 De Philtris, eorumque violentiis.
13 Quomodo exhibetur maleficium amatorum? Remissive.
14 Malefici non solum possunt amorem ingerere, sed ipsum destruere.
15 Malefici consueciunt maleficium ligamini ne Maleficiati coire possint.
16 Quam potenter malefici existunt odiū inter Conjuges, & alios.

1 MALEFICORUM potestas ad nocendum maxima est: quippè solo aspectu necant, sicut de quodam Sene testatur illis versiculis Vida, quem citant Del Rio *disq. Magic.* lib. 3. q. 4. *sect.* 1. & Torreblanc. *Iuris spiritus.* lib. 12. cap. 1. à num. 18.

Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabas

Reptilium; senues animas, parvosque volantes.

Et quicumque aciem horribilem intendisset, ibi omnes

Cernere erat subito efflatos languescere flores.

Quod mirum videri minimè debet, quoniam & hoc naturaliter evenire posse, docet etiam Plutarchus in *sympoſ. cap. 7. Haudsanè* (ait ille) *ignoras, quod ex amicis, & familiaribus, & Parentibus nonnulli oculum fascinantem esse existimant, usque adeo, ut mulieres non offendant illis pueros, nec diutius ab huiusmodi hominibus inspicari sinant: quomodo ergo id mali videbitur ab invidia effici? quid porro per Iovem dices de iis, qui dicuntur se ipsos fascinare? nam hoc quoque audisti: sin autem, illa certè præsertim legisti.*

Eutbelida fuerant pulchri per colla capilli;

Sed sibi dirus homo conspecto in fluminis undis

Invidit, turpisque invasit protinus illum Morbus, & invidia corrupta est gratia forma.

Narrant enim, Eutbelidem, cum sibi pulcher visus esset, propriâ specie captum, in morbum incidisse, atque habitum bonum unâ cum pulchritudine perdidisse. Hinc Glossa ad illa D. Pauli verba Gal. cap. 3. O infensati Galatæ, qui vos fascinavit: dicit quod inveniuntur quidam homines habentes oculos adeo ardentes, ut solo aspectu alios inficiant, & præcipuè parvulos ratione facilioris impressionis ob carnis teneritudinem: Ab oculis enim fascinantis exeunt subtiliores spiritus, qui aerem propinquiorem inficiunt usque ad determinatum spatium, & ipse aer intermedius inficit obiectum præsens, non secus ac mulieris menstruatæ obtutu specula infectionem contrahunt: Idcirco Lupus loc. cit. lib. 19. dist. 7. artic. 2. diff. 1. explicans Platonis opinionem in Timæo, notat, quod ex oculis Amasiorum exeunt quidam spiritus, hoc est vapores subtilissimi, & corde procedentes, qui ad alterius Amasii oculos provehuntur: ibique gressum non sistant, sed ad intimâ cordis obiecti amati penetrantes, suum ibi exequantur manus, videlicet cor vulnerandi, & transfigendi, undè paulatim velint nolint, fateri coguntur isti Amasii, vel Amasæ, se validissimâ cuspide,

potentissimoque telo nimii amoris ergâ obiectum amatum omni ex parte vulneratos esse, illiusque vi cor suum transverberatum in lacrymas dissolvi, quibus die, nocteque genas irrigant, fatenturque illud magis esse ubi amat, quàm ubi animat: undè non rarò suspicantur, se ab Amasâ suâ fascinatos fuisse, eò quod vix ad alia cogitationem suam dirigere possint. Quod si amantium unum ab altero separari contingat, illic amore languent, & aliquando ægrotant, ut fertur de Stratonicâ, cujus historię si quis fidem adhibere detrectet, infallibili sacræ Scripturæ testimonio persuadebitur. Habetur enim in lib. 2. Reg. Ammon nimio sororis suæ Tamar amore captem, quasi in ægritudinem incidisse.

4 Verùm enim verò Maleficorum potestas non tantum elucescit ex eorum venefico obtutu, sed etiam ex aliis, quæ ab ipsis patrantur: nam puerorum sanguinem exsugunt, eorum præcipuè, qui sacrâ baptismatis undâ non sunt regenerati, & ut facilius voti compotes fiant, nocte volantes, eos aggrediuntur, quod nec ignoravit Ovid.

Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,

Et vident cunis corpora rapta suis.

Carpere dicuntur lactantia viscera rostris,

Et plenum poto sanguine guttur habent.

5 Credunt enim maleficæ ætate pœdæ, quod infantilis sanguis humidum radicale restitueret, de quâ re latè dissertit Marcellus Ficinus lib. 2. de vitâ longâ, cap. 11. quem refert Torreblandus, *Iuris spirit. lib. 12. cap. 8. num. 20.* Movetur quoque huiusmodi lustrigones ad tantum scelus perpetrandum, vel quia corpuscula infantium decocta putant necessaria ad conficiendum famosum illud unguentum, sinè quo ad conventicula descendi posse negant; vel quia talia corpora ad prandium igni alia indeliis suis accomodant; vel tandem propter odium in ipsos infantes, ut testantur illi, quos appellat laudatus Torreblandus *Iuris spirit. d. cap. 8. à n. 8.* Quod tamen moveantur potiùs à sensu gulæ in comedendis huiusmodi corpusculis, persuadent Massejus lib. 15. hyst. Ind.

- Ind. pag. 360. & Molina de jussit. & jure, tractat. 2. disp. 34. pag. 167. ubi ajunt, maximum fuisse Christianis Prædicatoribus laborem apud Brasilienses in cohibendâ hujus fœnesti, ac fœralis cibi consuetudine, quo illi nulum palato gratius ædulum norant. Consule, si vis, Solorzanum de jure Ind. tom. 1. lib. 2. cap. 14. præcipuè à num. 61. & Petrum Crinitum de honestâ disciplinâ, lib. 3. cap. 10. apud quem ita inquit D. Hieronymus de his Antropophagis: Quid loquar de æsteris Nationibus, cum ipse adolescentulus in Galliâ viderim Scotos, gentem Britannicam, humanis vesci carnibus, & quum per sylvas porcorum greges, & armentorum, pecudumquæ reperiant, Pastorum nates, & faminarum, papillas solent abscindere, & has solas ciborum delicias arbitrari.*
- 7 Incendia magna excitant, domos, ac Urbes comburunt, verba tantum murmurantes, & nullo igne admoto, sed tantum ope gladii, hastæ, scipionis, & cujuscumque rei calor, vel ignis expertæ, ut testatur Martinus del Rio *disq. Magic. lib. 3. q. 4. sect. 10. in fine*, & Remigius *lib. 2. demonolat. cap. 13.* Unde Seneca narrans Regiæ Corinthi incendium, quod excitaverat Medea, cecinit.
- Avidius per omnem Regiæ partem furis, Ut jussus, ignis; jam Domus tota occidit:*
- Urbi timetur: unda flammas opprimit. Et hoc in ipsâ clade mirandum accidit:*
- Alit unda flammas. —*
Vide Torreblanc. *de Magiâ, lib. 2. cap. 4. per tot. & Juris spirit. lib. 12. cap. 18.*
- 8 Abortum causant; sterilitatem inducunt; lac exsiccant, & difficilem reddunt partum, teste dicto Torreblanc. *ubi supra.*
- 9 Sed non solum possunt malefici Dæmone operante, tot malis nocere, verum etiam turbare possunt phantasiâ, si vè per somnia, si vè sanguinem, ac humores alterando; quo fit, ut licet indubium sit, quod ait Augustinus *ser. 107.* illis verbis: *Latrare potest diabolus; sollicitare potest; mordere omnino non potest, nisi volentem: non enim cogendo; sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit.*

- 10 Nihilominus, quia imperitiores nescientes distinguere superiorem animi partem ab inferiori, quæ tantum alteratur à Malefico: P. Schoettus in *Thaumat. pa. 4. lib. 5. synt. 3. cap. 4. versific. videamus ergo*, putant voluntatem cogi, quâ de causâ suspicionem hæresis vehementem incurrunt. Quinimò ni ignorantia eos excusaret, essent formaliter hæretici: (Consule Pistachium *de superstit. par. 1. cap. 25. num. 2.*)
- 11 Porro tam ingens violentia, quæ pars sensitiva commovetur, elucescit, vel ex amore, vel ex odio, quod causare queunt maleficia. Præter enim maleficium amatorum, de quo Seneca *epist. 9. Ego tibi monstrabo amatorum sine medicamentis sine verbis sine alicujus venefico carmine: Si vis amari, amandatur aliud, quod superstitiosè exhibetur: Narrat proinde D. Hieronymus in vita S. Hilar. de quodam Juvene, qui virginem vehementer deperibat: Ut autem frui posset hujusmodi amore, Magicis artibus instructus, maleficium confecit, quod subter limen Domus Virginis sepeliit, & illicò insanivir amore puella: imò præ nimio ardore ergâ Juvenem incitata, eum semper inclamabat, donec per Hilarionem curata fuit. In hujusmodi amoris insanîâ verificatur, quod cecinit Ovid. de Philtris.*
- Philtra nocent animis, vimquæ furoris habent.*
- Quin Caligulam à Cæsonia uxore poculo amatorio exhibitio proflus insanisse, testatur Sueton. in *Calig. cap. 50.* quod mirum non est. Nulla enim sunt philtra, quæ naturaliter operando ad amorem commovere possint, nisi violentè irritando humores, ut docent Azor. *tom. 1. Inst. moral. lib. 9. cap. 25.* Tiraquel. in *ll. connub. glos. 14. Eymeric. in direct. inquisit. par. 2. qu. 43. n. 8.* Martin. del Rio *magic. disq. lib. 3. part. 1. qu. 3.* Torreblanc. *Juris spirit. lib. 12. cap. 12. num. 7.* quo fit, ut hujusmodi pocula soleant plerumque in mortem, vel dementiam adducere, id quod etiam agnoverunt Binsfeld in *l. corum C. de malef. & mathem. quest. 2. concl. 1. & seqq. Farinac. in pract. tit. de homicid. quest. 122. & seqq. & de hæres. quest. 181. num. 82.* August. Barbofa *de potest. Episcopi, alleg. 51. cas. 8. num. 226. part. 3.* Quo-

15 Quomodo autem exhibetur maleficium amatorum, latè Ghirland. *de sorzileg. lib. 2. qu. 3. à n. um. 23. & quest. 5. à num. 2.* Cxli. Calcagn. *de Magi amatoris*, cap. 2. Martin. del Rio *disqu. magic. lib. 3. qu. 3. part. 1.* Raphael. de la Torre, *tom. 2. de vitiiis opposit.* Relig. *quest. 96. art. 1. disp. 2.* Maiol. *tom. 2. Canicul. colloq. 3.* Pomponat. *de incant. cap. 8. & alii*; & quandonam huiusmodi maleficium fit hæreticale, Pistach. *de superst. p. 1. cap. 25. n. 5.* & Ricci *in prax. aur. resol. 434.*

16 Nec solum possunt amorem ingerere malefici, verum etiam ipsum destruere; nam Demonis ope phantasmam turbant, ita ut ipsi odiosum appareat obiectum, quod antea videbatur delectabile: Vide P. Henricum *de Sacramentis lib. 12. cap. 8. num. 2.* Socum *in 4. d. 34. num. 3.* & Codronchum *lib. 3. de morb. malef. cap. 6. & 8.* quare Tibullus de Saga ita cecinit.

— *Hac eadem se dixit amores
Cantibus, aut herbis solvere posse meos.*

*Es me lustravis tædis, & nocte serenâ
Concidit ad Magicos hostia pallia Deos,
Non ut totus abesses amor, sed mutuus
esset*

Orabam; nec te posse carere velim.

17 Conficiunt quoque illud maleficium, quod ligaminis appellant, quo impediuntur maleficiati, ne coire possint: latè Torreblanc. *Iuris spirit. lib. 12. cap. 11.* Covarruias *de frigidis, & malef. quest. 2.* Godelman. *de lamiis, fol. 388.* Andreas Cæsalpin. *de investigat. Damon. cap. 10. & 11.* Codronchus *de morb. venef. lib. 3. cap. 5. & 6.* Vvierus *lib. 3. de præsig. cap. 18.* Petr. Forest. *tom. 1. observat. lib. 26. observat. 18. & alii.*

18 Adcò grave quandòquè suscitant odium, nedum inter coniuges, verum etiam inter alios, ut vix queant sic maleficiati non gravissimè irritari, & exandescere, quoties eum vident, adversus quem ingestum est odium, quâ ratione, permittente Deo, verificatur illud de Damone:

Tu potes unanimes in prælia mittere fratres.

SUBSECTIO III.

Quonam pacto operentur Malefici.

S U M M A R I U M.

- 1 Assignantur tres modi, quibus malefici operantur: quos tamen omnes non convincunt maleficium.
- 2 Primus modus operandi per introsumptionem quomodo exerceatur? estque prior cæteris.
- 3 Malefici non ignorant venena, & herbas virulentas.
- 4 Malefici venena ut validiora sint carmina miscent.
- 5 Malefici quandòquè operantur per introsumptionem absque veneno.
- 6 Quomodo res solida alicui iniciantur intrâ corpus, ut ossa, saxa, &c.
- 7 Quomodo malefici operentur per iniunctionem?
- 8 Lamia grassantur tempore nocturno præcipue in pueros.
- 9 Stryge quomodo ope Demonis se in cubiculos intrudant januis clausis?
- 10 Datur realis Strygarum translatio per Dæmones experientiâ comprobata.
- 11 Maleficia per applicationem quomodo fiant? ubi de maleficio per aspectum. Exempla huiusmodi maleficii.
- 12 Inter maleficia per applicationem sunt ea, quæ penuntur in lecto maleficiandi, vel assuuntur Chlamidi, vel sub limine portarum absconduntur.
- 13 Item statua cerea, quæ à maleficis aculeis punguntur, sunt signa maleficii per applicationem; Exemplum.
- 14 Malefici statuas cereas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut amorem ingerant: ubi de alio modo maleficii amatoris.
- 15 Quot sint modi maleficii per applicationem?
- 16 Maleficium ligaminis, quoniam nihil bodiè frequentius, sex modis fit, qui explicantur.
- 17 Maleficium ligaminis in mulieribus, quod sterilitatis nuncupatur, quomodo fiat, & cur varius contingat?
- 18 Maleficium ipsum sterilitatis plerumque operatur Damon, prohibendo, ne mulier semen emittat.

De

- 19 De maleficio ad exstercandum lac mulierum.
20 De maleficio difficilis parsus: quomodo fiat?
22 Maleficio abortus quomodo operetur Dæmon?
22 Quidquid fieri potest à causis naturalibus, patratum à Dæmone in maleficiis.

1 **T**REBUS modis operantur Malefici, scilicet per introsumptionem, per injunctionem, & per applicationem: Ghirlandus, *quæst. 3. & 5. de sortileg.* & post cum P. del Rio, *disqu. Magic. lib. 3. qu. 4. sect. 2.*

Primis duobus modis, licet malefici utantur Dæmonis ope, nihilominus quia operari possunt naturalibus rebus, idè què sic operantes, non probantur malefici, nisi resultet aliundè probatio.

Tertio verò modo, quia operarentur in distanti, quod naturali facultati non conceditur, ob id clarè dignoscuntur esse malefici.

- 2 Per introsumptionem dicuntur operari, quando venena, vel per cibum, vel per potum latentèr in pulvere trita exhibent, juxta Ghirland. *d. qu. 3. n. 29.*

Hæcquè maleficia, quæ fiunt per naturalia venena, quibuscumquè aliis esse pejora, firmat Lupus in *edict. lib. 20. dist. 1. art. 4.* Siquidem in cœteris impeditur Dæmonis insulcus spiritualibus armis: (vide Binsfeldium in *comp. de malef. & Mathem. lib. 4. qu. 1.*) ac ad impediendum, ne venena noceant, requiritur ea gratia specialis, quâ prædiri fuerunt Christi discipuli, dum fuit illis dictum: *Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.*

- 3 Nil igitur mirum, quod malefici non ignorent venena, ac herbas virulentas, sicut de Medea testatur Tibull. *Illa tenere malas Medea dicitur herbas.* Et de se quidam apud Claudian,

*Nes me latere fluentes
Arboribus succi, funestiarumque potentes
Herbarum; quidquid lesbalis gramme pol-*

*lens
Caucasus, & Scythæ vernant in gramine
rupes,*

Quas legit Medea feroc, & callida Cir-

- 4 Quinimò, ut eò magis validiora sint

venena, ipsi carmina, atquè incantationes à Dæmone præscriptas malefici miscere consueverunt, quod innuit Virgil.

*Misceturque herbis, & non innoxia verba
Et expressius Ovid.*

*Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & triticis Necateia carmina mis-*

- 5 Quandoquè etiam porrigunt in cibo, vel potu res naturales minime venenatas, ut sint signa pacti latentis, quibus nocent, operante Dæmone, sicut ex his, quæ inferius dicenda sunt de maleficio per applicationem, patebit.

Hinc, quamvis multa sint pharmaca, quæ vim habent naturalem turbandi humores, irritandi Semen, & excalefaciendi corpus, quibusquè conficiunt malefici philtura, ut videre est apud Torrebland. *de magia, lib. 2. cap. 47. num. 10.* nihilominus sæpè sæpius utuntur rebus innoxiiis, & præcipuè Deo consecratis, ipsiquè Dæmon easdem vires tribuit, quibus pollent naturalia philtura, & alias quoquè longè majores.

Hac ratione quibuscumque rebus maleficia fieri possunt per introsumptionem, undè ad detegendum maleficos valdè juvat, hæc pharmaca considerare, eorumquè rimari qualitates.

- 6 Quomodo autem res solidæ magnæ, ac variæ, ejusmodi sunt spinæ, ossa, saxa, acus, cultri alicui injiciantur intra corpus à Dæmone, vide penes Del Rio *lib. 3. Magic. disq. part. 1. quæst. 4. sect. 6.* & P. Schottum *loco cit. cap. 6. §. 3.* ubi ridet Helmontii opinionem.

- 7 Per injunctionem verò operantur quoties unguentis venenatis corpota dormientium deliniunt, quæ somni durante calore, earne per poros penetrant, quemadmodum ait Ghirland. *loco cit. Maleficiandum* (sunt ejus verba) *sive masculus sit, sive femina, dormientem suis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, sive aliis similibus unctio-*

bus inungunt, quandoquè semora, quan-

doquè autem ventrem, aut caput, guttur,

pectus, costas, seu aliam partem corporis

persona maleficianda: qua sic dormiens

nihil sentit, & est tanta vis, & potentia

illius unctiois, quod paulatim durante

calo.

calore ipsius dormientis ingreditur intus carnes, & vadit ad penetralia cordis & viscerum maleficiati, unde paulò post causantur ingentes dolores in corpore ejus, cum primum scilicet maleficium, vel factura (ut dicunt) tangit intestina maleficiati, illinc succedunt maximè ululatus, & lamentationes tam crebrae.

- 8 Hac de causâ grassantur Lamiae tempore nocturno, & dormientes lædunt, & tanta est immanitas, quâ debacchantur, ut non solum unguentis venenatis officiant, sed etiam omnibus modis, quos nancisci queant nocendi tam pueris, quàm adultis: Pueris quidem, quos vel rapiunt, & nè eorum ululatu detegantur, alliciunt, ostendentes ipsis mammam suam instar earum, de quibus Jeremias: *Nudaverunt Lamiæ mammam suam*; vel præfocant culcitram injectâ, & deinde sanguinem exsugunt: Adultis verò, ipsos dormientes ita comprimendo, ut suffocari videantur.

- 9 Nec mirum, si Stryges ad committenda hujusmodi maleficia, se in cubiculos, etiam clausi januis, vel per rimas angustas in formâ animalium intrudant; nam quamvis Dæmon decipiat quandoquæ Sagas per mentis excessum, ita ut ipsæ, dum hujusmodi somno corripuntur, ea scelera patrare sibi videantur, quæ interim Dæmon sub aliquâ animalis formâ peragit, persuadens Lamiis, ipsas id fecisse, quod reverà nonnisi omnino, prout benè advertit Spina *tract. de Strygib. cap. 19.* nonnumquam tamen ipse Dæmon illas corporaliter devchit, & præcedens latenter aperit, & claudit januas, per quas eas intronmittit, ipsi tamen imponens, eandem sub formâ animalculorum ingressas fuisse: Spina *ibidem cap. 32. & seqq.*

- 10 Quamobrem realem hujusmodi Strygimarum translationem dari fatendum est, ut superius stabilivimus, & prout latè probat Torreblanc. *Juris spirit. lib. 4. cap. 3.* idquæ etiam experientiâ teste comprobatur; nam divino quodam judicio à Dæmone relicte Stryges, quæ sic ferebantur, in campis tribus locis nudæ repertæ sunt, itaut ad Patriam pedibus redire coactæ sint, ut refert idem Spina *ibidem, cap. 17. cum seqq.* Idcoquæ Lamiae consueverunt, ut no-

tar Binsfeld. in l. multi C. de malefic. & Mathebat. ex puerorum corpusculis decoctis famosum illud unguentum, sinè quo ad conventicula deferri possent, negant, & ob id magis in infantes grassantur.

- 11 Tandem per applicationem sæpè numero conficiuntur maleficia: Tunc operatur Dæmon in maleficiarum virtute pacti, & maleficus imperat tantummodò quibusdam determinatis signis.

Porrò inter hujusmodi signa quandoquæ est ipse solus aspectus, juxta Torreblanc. de *Magiis, lib. 2. cap. 37. num. 47.* Nam nefarii, inquit ille, solent cum Dæmone pacisci, ut quos lividè, vel iracundè aspexerint, jis ille perniciem inferat, quod Virgilius ignorans, ait: *Nescio quis teneros oculis mihi fascinat agnos.*

Ponit Torreblanca aspectum in genere signi, & non in genere causæ fascinationis, putans potestatem videndi, potentiam passivam esse, quæ per introspectionem objectum repræsentat, ut quoquæ credidit P. del Rio *disquis. Magic. lib. 3. q. 4. sect. 1.* & post eum, P. Schottus in *Thaum. p. 1. lib. 2. præf. 4. prop. 2.* Sed quoquo modo fiat visio (licet fieri per emissionem in dicit radiorum reflexio à speculo) non tamen infertur non emitti ab oculis quoddam venenosos vapores, qui exhalant, quandoquæ etiam à toto corpore, ut de illâ puellâ narrat Albert. Magus. *lib. 25. animal. cap. 2.* quæ veneno alebatur, & alios sudore, tactu, & halitu vitos, qui cum eâ cubabant, interimebat, de quâ re Villamontius *lib. 1. itinerarii, cap. 33.* & Antonius Thevetus *lib. 7. Cosmog. cap. 13.* Imò testatur Ludou. Barthema *lib. 1. Indic. cap. 2.* de Cambajæ Rege, qui in infantiâ nutritus veneno, habuit halitum ita lethalem, ut muscas volantes necaret, alioquæ tactu, etiam ipso non advertente, interficeret. Hic autem quemcumquæ odio habebat, ipsum intuebatur, ac solo aspectu occidebat. Sed de hac re nonnulla superius.

- 12 In genere signi ponuntur quoque etiam maleficia, quæ sub formâ quâdam composita chlamydi assuunt malefici, aut in lecto ipsius maleficiati abscondunt, vel sub portarum limine, quibusdam ver-

verbis insinuat collocant. Quandoquē tali maleficio deliniunt ipsarum portarum coronides, vel vestes maleficiandi, ut videre est apud Ghirand. loco cit. *Sortilegia* (inquit) *sub quapiam formā composita cblamydi assunt, vel in lecto abscondunt ipsius maleficiandi, seu in aliquo loco subterraneo, foveā facti, aut sub limine ostii, super quo destruendus sit transiurus*: Consule, si lubet, Torreblanc. de *Magiā*, lib. 2. cap. 39. num. 13. ubi addit, posse effectum tribui etiam, efficaciam veneni, & Averroem intoxicasse Avicennam, ponendo venenum super folia libri; sed mihi videtur, venena non posse naturaliter esse adeo efficaciam, ut vult Torreblanca, quando recondita in ollis sub portæ limine positæ, virtutem nocendi in distanti exercent.

- 13 Sunt etiam signa, Imagines, seu statuar ceræ, quas malefici acunculis pungunt, ac quoscumquē designant, Dæmon offendit, ut testantur Boethius lib. 3. rerum *Scoticarum*, Mejerus lib. 16. Cresper. lib. de odio *Satane*, *discurs.* 10. ubi addit, quamdam Magam hoc pacto Avinionis fustulisse Pontificem Maximum, & Vicecomes *part. 1. complementi artis Exorciste, doctr.* 5. quidquid dicat Card. Vuerus lib. 15. de *var. rer. c. p.* 88. Quare benè Ovid.

Devovit absentes, simulacraquē cerea fixit;

Et miserum tenues in jecur urget acus.

- 14 Ad ignem quoquē hujusmodi statuas, seu ex cerâ, seu ex argillâ compactas admovent, & hoc modo ji, quos volunt, amore ardent, & uruntur, ut videre est apud Ghirland. *quest. 5. nu.* 3. (Vide etiam Joann. Salib. lib. 1. cap. 11.) id quod innuit Poeta:

Limus, ut his durefcis, & hac ut cera liquefcis,

Uno, eodemquē igne ut sis nostro daphnis amore.

Ex rursus illis versiculis:

Nesse sribus nodis ternos Amarylly colores

Nesse Amarylly nodos, & Veneris, dic, vincula nesso,

vel eas statuas, seu effigies thoro locant, ut fecisse Didonem Æneæ testatur Virgil. in *æneid.* 4.

Datur etiam aliquis modus Maleficii amatorii, quo simulacrum Amasii verbis suffratis, funibus circumdatur: (Vide, si vis, Torreblanc. de *Magiā*, lib. 2. cap. 47. num. 33.)

- 15 Sed nè nimium prolixi videamur super hac Maleficiorum materiâ, quam latè versant Suarez de *Relig. tom. 1. lib. 2. de Superstit.* cap. 17. & 18. Vela de *Episcop.* 1. p. à num. 80. Sanchez lib. 7. de *matrim. disp.* 94. & *segg.* & in *summa*, lib. 1. cap. 41. Matthæu de *re crimin. contr.* 67. & alii, sciendum, quod tot sunt nodi conficiendi Maleficia per applicationem, quot Dæmon signa præscribere potest, & consequenter crunt innumeri, ad quos dignoscendos, an sint superstitiosi, sufficit, regulas superius expolitas ponderare.

Nec imperceptibile videtur, quomodo operari valeat Dæmon virtute applicationis, tam quoad supradicta, quam quoad externa Maleficia: Etenim quoad supradicta, aspectum Malefici veneno inficit, vel ipsemer agit in maleficiatum ad mentem malefici, quod identidem dicendum est de cæteris imaginibus, cæterisque involveris, ac triciis, quibus Malefici vi pacti Dæmoni præscribunt, quid operari debeat: Quò ad cætera verò diversimodè operatur.

- 16 Quamobrem quò ad Maleficium ligaminis, quo hodiè nullum frequentius dicit P. del Rio *disq. Magic.* lib. 3. q. 4. *sect.* 8. & post eum, P. Schottus in *Tau-mat. p. 4. lib. 5. syntag.* 3. cap. 5. §. 8. Sex modis agere solet, ut docet Torreblanc. de *Magiā*, lib. 2. cap. 51. Septem autem dicit P. del Rio loco cit. sed hi septem in illis sex continentur: latè idem Torreblanc. *Iuris spirit.* lib. 12. cap. 11. à num. 12.

Primò scilicet obturando venas, ne decidat semen: secundò impediendo spiritus vitales, ne transcant ad membrum generationis, in quibus est virtus motiva: Joann. Major. in 4. *dist.* 34. art. 3. Jacob Sperenger. in *Mall. p.* 2. *quest.* 1. cap. 6. & *quest.* 2. cap. 2. Torreblanc. *Iuris spirit.* d. cap. 11. numer. 13. Tertiò facidam reddendo virgam in ipso coeundi actu: Sotus, & Paludan. *insent.* 4. *dist.* 34. Sylvester in *summa*, verbo *Maleficium*, Abulens. in *Matth.* cap. 19. *quest.* 90. Torreblanc. *Iuris spirit.*

rit. cap. 11. num. 14. undè Ovidius.
*Quid vetat, & nervos Magicas torpere
 per artes?*

& Petronius: *Forssitan rediret hoc corpus
 ad vires, & resipiscerent partes venefi-
 cio (credo) Jopita.* Quartò Viri ge-
 nitalia retrahendo, vel adimendo, ut
 de Maleficâ, quæ in avium nidulis vi-
 rilia juveni, cui adimerat, ostentavit, ut
 dicit idem Torreblanc. *de Magiâ, lib. 2.
 cap. 51. & juris spirit. d. cap. 11. num. 15.*
 (Vide quoque Sperenger. in *Mall. part.
 1. quest. 9. & part. 2. quest. 1. cap. 7. Wic-
 rum de præstig. cap. 18. & P. del Rio lo-
 co cit.*) Quintò impediendo corpora,
 nè mutuò appropinquent, vel phan-
 tasmatà in medium ponendo, ut contin-
 git juveni, quem Dæmon fecellit, adeò
 ut vice uxoris, Lamias amplecteretur:
 Majol. *tom. 2. colloqu. 3. Torreblanc. ju-
 ris spirit. d. cap. 11. num. 17. Sextò al-
 teri in alterum odium ingerendo, vel
 phantasiæ turbatione, ità ut etiam pul-
 chræ, omninò videantur sędę, vel mor-
 bi immisione, sicut narratur de Medeâ,
 quæ injecto pharmaco fecit, ut omnes
 fœminæ Lemni graviter ore olerent, ut
 ex Myrtillo *lib. 1. rerum Lesbicarum, ait
 Naralis Comes in myrthol. lib. 6. cap. 7.**

17 Non dissimili modo in mulieres Ma-
 leficium ligaminis exerceatur, ut conce-
 pere nequeant, quâ propter sterilitatis
 maleficium dici consuevit: Hoc utiquè
 fieri posse, probat idem Torreblanc.
*de Magiâ, lib. 2. cap. 51. & juris spirit. lib.
 12. cap. 13. num. 27. De hac re etiam
 Sperenger. in Mall. p. 1. q. 8. Nider. in
 Formicar. cap. 5. Annanias de naturâ
 Dæmon. lib. 4. Petrus Garzia ad Galen.
 de locis affect. disp. 74. Joann. Schenkus,
 tom. 2. observat. 117. lib. 4. licet rariùs
 contingat, quàm ligamen virorum, for-
 talsè quia plures sunt Maleficæ, quàm
 malefici; & majoribus luxuriæ, atque
 invidiæ stimulis agitantur, undè nolunt
 alias frui viris, quibus ipsæ frui non
 potuerunt.*

18 Verùm plerumquè maleficium istud
 sterilitatis operatur Dæmon, prohiben-
 do, nè mulier emitat semen, vel ipsum
 nimia frigidityte, seu caliditate, seu aliâ
 qualitate excessivâ adeò alterando, ut
 desinat esse prolium; vel impedièn-
 do, ne recipiat virile semen, vel inceptum
 concubitus destruendo.

19 Quodad maleficium ad lac exsiccân-
 dum, Dæmon latenter vel lactis mate-
 teriam arect; vel vias impedit, per quas
 lac ad mammas descendit, quod ab ipso
 fieri potest, sive lac sit à chylo, ut autu-
 mant Neoterici, sive à sanguine ab ute-
 ro ad mammas demisso, ut advertit An-
 dr. Cæsalpinus de *investigat. Dæmon.
 cap. 10. vel elanculùm lac subducit,
 ipsum emulgens, de quo queritur va-
 tes:*

Et pecori succus, & lac subducitur agnis.
 Imò Balduinus Roniscus *Medica
 venationis, epist. 50. docet, à maleficiis
 utres consui ad Anatis similitudinem,
 & eis uti ad emulgendum lac è vaccis
 alienis. (Vide eundem Cæsalpinum ibid.
 cap. 12. Ghirland. de Sortileg. q. 10.
 Sperenger. in Mall. p. 1. q. 1. cap. 6. & 14.
 Comenslem de Strigibus post Lucernam
 inquisit. num. 14. & Torreblanc. juris
 spirit. lib. 12. cap. 17.)*

20 Quò ad Maleficium d. ficilis partus
 Dæmon aliquando suffocet puerum in
 utero existentem, vel ipsum revolvit,
 vel os vulvæ restringit, ut videre tñ
 apud eundem Torreblanc. *de Magiâ,
 lib. cit. cap. 45. & juris spirit. lib. 12.
 cap. 15. & apud alios, quos citat laudat-
 us Torreblanc.*

21 Quò ad Maleficium Abortus, de quo
 Joannes Nider *libr. ult. Formicarum,
 & Torreblanc. juris spirit. lib. 12. cap. 16.
 operatur Dæmon, solvens ligamina,
 quibus sętus in utero substinetur, vel
 ipsum necans.*

22 Tandem quodad cetera Maleficia,
 quidquid fieri potest à causis naturali-
 bus, Dæmon patrat, vel ipsis utens; vel
 propriâ virtute operans internè, & sic
 intus affert venena; movet phantasiâ:
 suscitât species; impedit, nè calor, vel
 alia interna qualitas agat, sicut prohibuit,
 ne flamma exureret Julii capillos,
 de quâ Virgilius dixit:

*Lambere flamma comas, & circum tem-
 pora pasci.*

& si prohibere nequit directè, arte uti-
 tur, adhibitis causis naturalibus, quæ
 omnia parùm debemus admirari, consi-
 derantes, quod Dæmones sunt invisibi-
 les insidiatores in omnem nocendi oc-
 casionem intenti; suntquè potentes, &
 adeò perici, ut quancumquè prudèn-
 tiam hominum facillimè superent, ad
 quem

quem merito dicitur
Tibi nomina mille, mille nocendi artes.

SUBSECTIO IV.

De signis, quibus dignoscantur Malefici.

SUMMARIUM.

- 1 Signa manifestantia Maleficos quamnam sint?
- 2 Cautela pro Iudicibus in actu carcemandi suspectos de maleficio.
- 3 Iudices non debent esse faciles ad credendum, aliqua reperta esse apta ad maleficium.
- 4 Index debet bene advertere qualitatem reperorum, antequam ipsa iudicet apta ad maleficium, & quare?
- 5 Dæmon semper intentus ad nocendum, supponit in lectis, &c. signa maleficiorum, sicut in actu exorcismi supponit acus, clavos, &c. quæ impossibile est, reperiri in offesso.
- 6 Assignatur maximum maleficii signum, & quid in eo notandum sit.
- 7 Falsum est, quod Nicolaus Papa dispensaverit uti maleficio ad liberandum Episcopum maleficiatum; ratio huius.
- 8 Non possumus petere, ut solvatur à malefico maleficium, nec etiam per Iudicem, modis illicitis.
- 9 Morborum qualitates quando arguant suspicionem maleficii?
- 10 Quadam signa magis propria maleficiorum, ut sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis; mira malefici; invocationes, & colloquutiones cum Dæmone, &c.
- 11 De stygmatis, quibus Dæmon suos signat: Cur, quando, quo loco signet?
- 12 Ad cognoscenda hæc stygmata duo sunt notanda.
- 13 Stygmata non inducunt fortissimam suspicionem ad condemnationem, nec ad torturam.
- 14 Alia maleficorum signa præter prædicta.
- 15 Non probatur quis maleficus ex eo quod à Dæmone nominetur.

1 SIGNA, quibus manifestantur Malefici, sunt ipsa maleficia; morborum, quibus maleficiari cruciantur, qualitates; ac in ipsis Lamiis stygmata quædam: De his omnibus latè Christoph. Crusius de indicis delict. par. 2. cap. 32.

Quoties enim maleficia sunt statuar, imagines, resque naturales, quibus maleficiantur per applicationem, clarum est, eos, qui ipsis utuntur, maleficos esse.

2 Hinc est, quod in actu incarcerationis eorum, qui sunt suspecti de Maleficio, ipsemet Iudex, vel ejus idoneus Vicarius, per Notarium, & testes, qui non sint præcensi Maleficiati attinentes, vel familiares, quique intervenire nõ debent, diligenter perquirere debet, juxta Instructionem impressam apud Gastald-de Angelis, tom. 2. dist. 4. q. 1. art. 1. fol. 242.

Si autem reperitur liber, seu scriptura, aut aliud signum continens maleficium, urgens est indicium etiam ad torturam, quod ille, penes quem reperiuntur, sit maleficus: Genuensis in prax. cap. 18. num. 13. Carena par. 3. tit. 12. n. 177. quos citat, & sequitur Bordon. in Tribunal. cap. 19. num. 16. Item si invenitur vas plenum membris humanis, rebus sacris, imaginibus, hostiis, &c. Bordon. ibid. Christoph. Crusius d. cap. 32. num. 4.

3 Monentur tamen in dicta Instructione, ne sint faciles Iudices ad firmiter credendum, aliqua reperta, veluti oleum in vasculis, pinguedinem, pulveres, & similia, esse apta ad maleficium: In hoc enim deferendum est peritis ad dignoscendum, an ad alium finem inservire possint.

Multoties evenit (sunt verba dictæ Instructionis) quod familiares præcensi maleficiati credentes Maleficium, perquirunt intus anacenterium, cervical, & pulvillos lecti ipsius infirmi: & cum inveniant involucria, quæ videntur ad Maleficium aptata, illa deferunt ad Iudicem, qui super hoc maximum facit fundamentum ad effectum probandi Maleficium, & in hoc debet esse multum vigilans, & circumspiciens Iudex: facile enim evenire potest, ut illa à familiaribus infirmi supposita fuerint, ut sic facilius Iudex inducatur ad credendum Maleficium, & ad procedendum

- contrā aliquam personam.
- 4 Præterea Iudex bene advertere debet qualitatem reperorum in hujusmodi lectis: Cum enim anaclinteria, & alia præfata conficiantur ex plumā, aut lanā, & quotidie intermiscantur & involvantur, dum lectus prosternitur, facile evenire potest, ut spatio alicujus temporis fiant quædam involucria, quæ videantur præferre suspicionem maleficii, & tamen naturaliter contingere possunt: ultra quod in actu hujusmodi confessionis anaclinteriorum, & aliorum prædictorum ex incuria Magistri illa fabricantis, aliqua intermisceri potuerunt, ex quibus hujusmodi involucria ex se confecta fuerint.

Et ideo si perquirere neur singulorum lecti, præcipue ex plumā confecti, de facili in aliquibus similia involucria reperirentur.

Nec etiam est mirum, quod in hujusmodi lectis, quandoque reperiantur acus; nam ubi sunt mulieres, acus ubique abundant, & facile est, quod per accidens spatio alicujus temporis multæ acus in prædictis Mobilibus introcludantur.

- 5 Neque forsitan ab re est considerare, Dæmonem aliquando talia supponere potuisse per se absque participatione, & assensu alicujus, ut inde credatur Maleficium commissum, & propter hoc aliqua persona indebitè damnum patiatur, quemadmodum videmus in actu Exorcismi nonnullorum obsessorum, qui videntur evomere acus, clavos, & diversa involucria, quorum aliqua impossibile est, obsessos in Corpore habere, prout non habent, sed Dæmon in illo actu talia supponit ad os obsessi, ut credatur fortè obsessum esse Maleficiat um, & aliis indebitè molestetur. Semper enim Dæmon intentus est ad nocendum generi humano: Christoph. Crusius de iudiciis delict. par. 2. cap. 32. num. 13. Narrat Author huius dignus, quod cum semel cuidam Cauponario decisset crumena rubri coloris, nummis plena, consuluit Necromantem, ut furem detegeret. Hic in secreto conclavi, confecto, de more, circulo, recepit à Dæmone hoc malignum responsum (audiente Caupona-

rio appositè, inscio Necromante, sub cortinā delitescente:) *Sus comedit domesticu autem dicit: Conjugem ejus, ut cum Sacerdote Amasio tam abliguriet, clam sustulisse.*

- 6 Maximum tunc esse signum puto, quoties si dirumpatur, quod creditur ad maleficium spectare, sanetur æger. An autem hoc liceat, consule Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 96. & in summi lib. 2. c. 41. Pistachium de Superstit. par. 1. cap. 25. num. 15. Cajetanum tom. 2. Opuscul. tract. 12. cap. 44. dub. 6. num. 36. Sorum 4. disp. 34. qu. unic. art. 3. & Merbes. in Sum. Christiani. par. 1. 2. qu. 32. affirmativè sentientes.

Sed advertendum, quod non omne Maleficium irā componitur, ut ipso soluto, sine ullā superstitione, sanetur infirmus: Tali enim casu, si tantummodo dirumpatur, quod reverā spectat ad Maleficium, non obtinetur Sanitas, & ideo Gastald. de Angel. to. 2. disp. 7. art. 3. quæst. 3. num. 7. ait, Nicolaum V. Papam cum quodam Episcopo Maleficiato, cui, ut sanaretur, necesse erat uti maleficio, dispensasse, ut illo uteretur.

At hæc historia Apochrypha est, quidquid deblateret Crusius de Indiciis delict. cod. cap. 32. num. 72. cum non liceat Pontifici hujusmodi dispensationem concedere, ob quemcumque bonum finem, ut docet Sanchez lib. 7. de imped. Matrim. disp. 95. num. 1. Ratio est, quia auxilium pctere à Dæmone, est intrinsecè malum: D. Tho. 4. disp. 34. qu. unic. art. 3. ad 3.

- 8 Hinc non possumus petere, ut solvatur Maleficium, nec etiam per Judicem, nisi quando licitè solvi possit, sicut firmat Alberghin. in Man. c. 18. sect. 3. §. 7. n. 5. Male igitur Remigius lib. 3. demonol. cap. 3. pntat, licere vi, & verberibus extorquere à maleficio maleficii solutionem; quia sic cogens, assensum præstat malitiæ malefici, ut docet Torrelblanca Iuris spirit. lib. 1. 1. cap. 25. n. 34. Male etiam putat Petrus Aureolus in sent. 2. disp. 34. qu. 2. licitum esse, pctere à Malefico parato, ut maleficium maleficio tollat, quam opinionem ructur Nider in Formicar. cap. 3. exemplo Meretricis paratæ ad peccandum: Peccat enim, & qui orat paratum, & qui cogit invitum, ut peccet: latè

Torre-

Torreblanc. *loco cit.* Sanchez in *Summa lib. 2. cap. 41. & de Matrim. lib. 7. disput. 95.* Diana *tom. 8. tract. 2. resol. 6. & 7.* Pistachius de *Superstit. p. 1. cap. 25.* Anton. Escobar. *vol. 4. Theol. moralis. sect. 2. cap. 30. lib. 28. Probl. 127. vsq. ad Probl. 131. Sesse decis. 448. num. 19. in fine. vol. 4.* Salles de *Offic. Inquisit. tom. 1. c. 14. reg. 124. num. 3 14. & quoties dubitetur, an licite solvi possit, præmittenda est ex lege charitatis admonitio, nè illicitè solvatur, hocquè pacto licite peti potest, quoties promittat modo licito se uti velle; nam tunc cedit præsumptio, quæ semper est contrà Maleficum.*

9 Morborum verò qualitates suspicionem Maleficii inducunt, quando ipsis morbis causæ naturales contrariè non proficiunt; vel quando eorum progressus dissimiles sunt à cæteris morbis naturalibus, prout docet Torreblanc. de *Magi, lib. 2. cap. 40. num. 19. & 20. & suadent ea, quæ dicit Pistachius de Superstit. par. 1. cap. 25. nu. 14.*

10 Sed quæ magis propriè videntur signa Maleficorum (nam cætera sunt tantum indirectè, & quatenus maleficia indicant) sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis: Torreblanc. de *magi, lib. 2. cap. 36.* Carena *par. 2. tit. 12. num. 196.* & Bordon. *ibidem.* invocationes, seu pacta expressa cum Dæmone; & eò magis cum eodem colloquutiones, circumstantibus audientibus, & non videntibus: Crusius *ubi supra, num. 7.* Bordon. *loc. cit.* ubi addit quoquè, inter hujusmodi signa esse connumerandam crebram Dæmonis invocationem in alterius damnum.

Inducunt pariter suspicionem, aliquem esse Maleficum, minæ, quibus ipse alicui comminatur malum, si deinde illud sequatur: Crusius *diff. cap. 32. nu. 2.* seu collectio venenorum, coramquè porrectio animalibus, quæ postea intereant ex illà potione; Bonac. *diff. 3. de legibus, qu. 5. punct. final.*

Sunt pariter signa, ex quibus aliquis censeri possit maleficus, si quis se offerat paratum ad docendum alios hujusmodi artem; si quis solo tactu interficiat suum inimicum; vel et aliquem gravem morbum infligat: Repentinus enim hic effectus causam præternaturæ

sem innuit, quia naturalia paulatim agunt; si quis truculento sit aspectu, & insuper natus ex parentibus, quorum ambo, vel alter fuisset Maleficus: Ita ex Fabro Carena, Eymérico, Del Rio, ait Bordon. *loco cit.*

11 Similiter Maleficorum indicia videntur esse ipsa stygmata: Crusius *loco cit. num. 40.* quibus Dæmon suos signat, teste Moura *sect. 2. cap. 6. num. 4.* quod etiam firmat Candidus Brognolus in *Alexicon. tom. 1. par. 2. cap. 1. diff. 3. sect. 3. n. 524. §. 2.*

Cum autem in animam nequeat imprimere characteres, conatur aliquo modo imitari Iesum Christum, qui D. Franciscum stygmatazavit, necnon etiam D. Catharinam Senensensem, de quâ tamen olim ambigebatur propter bullam Sixti IV. diversimodè intellectam, quousquè permissum fuit à Pio V. ut ipsius Imago cum stygmatibus pingere, quod videre est apud Mouram *ubi supra, per plures numeros*; hinc est, quod Dæmon in solemnî professione pacti, quando maleficos rebaptizat, ac confirmat, pro characteribus ipsis stygmatibus inurit, vel in femore sinistro, ut de Magetâ sagâ, scribit Remigius apud Torreblanc. de *Magi, lib. 2. cap. 7. à nu. 10.* seu in humero sinistro, ut de Rayarone sâminâ, radit Carondas *lib. de Antiebriss. m. 1.* vel in aliis locis, ut apud Candidum Brognolum *loco cit. nu. 525. §. 3.* Ait enim Joannes Georg. Cœdemanus de *Magi, &c. lib. 3. cap. 3. num. 26.* nonnullos Magos loco adeo abscondito stygmatazatos esse, ut difficillimè cognosci possit; additquè, quosdam à Diabolo sub palpebrarum alterâ (& tunc ipsi erectâ, & apertâ fronte non aspiciunt inquisitorem: Crusius, de quo *suprà, cap. 32. num. 41.*) quosdam in uno ex labiis; quosdam in podice: obsignatos: Quinimò ex Doenæo subjungit, non omnes signari, sed tantum illos, quos Dæmon metuit pactum suum deserturos: Ut autem dignoscantur hæc stygmata, duo non ignorari oportet.

12 Alterum, quod hæc stygmata sensu carent, ita ut si acus figatur ad ossa usque ubi adest signum, nec sanguis effluit, nec dolet Maleficus, quemadmodum docet Berlichius *Concl. præf. lib. 4. concl. 4. num. 154.* Crusius *cod. cap. 32. nu. 40.*

Alterum; quod horum stygmatum varix sunt figuræ; nam aliquæ sunt instar vestigiij leporis; aliquæ ad similitudinem manus Bufonis; Lacerti, aut Catelli nigri; prout videre est pence dictum Torreblanc. *de Magiis. ibidem*, & *Iuris spirit. lib. 11. cap. 13. num. 27.* & antè eum, Candidum Brognolum loco *cit. num. 526. §. 4. Crusium, ubi supra.*

- 13 Advertit tamen Cœldemanus *loc. cit. num. 28.* hujusmodi stygmata non inducere fortissimam suspensionem, sufficientem cum aliis ad condemnationem, sicut etiam tenuit Bodinus; nec inducere judicium ad torturam; credidit Berlich. *loc. cit. num. 153.* Imò putat, nullam oriri ex illis suspensionem, cum ex accidenti id fieri possit.

Ego verò Cœldemani, & Berlichii sententiæ acquiescerem, quoties non adessent alia indicia; sed si adsint, nec levia sint, tunc non leve ex talibus signis defami argumentum, quod sint Malefici, existimo.

- 14 Præter supradicta Maleficorum indicia, assignari possant alia, ut quoties qui suspicantur Malefici, utantur rebus, vel orationibus superstitiis osis ad nocendum; & quando res non naturaliter operentur, vel orationes sint superstitiosæ, elucescit ex his, quæ in sua Sede diximus.

- 15 Pro coronide addendum est, non probari Maleficum cum esse, qui nominatur à Dæmone in obsessis, quando ab exorcistis, prout sæpe fieri solet, interrogatur, quomodo ingressus sit Corpus, & quis sit Maleficus, qualevè Maleficium: Non meretur enim fidem pater mendacii: Crusius de *Judiciis delict. cap. 32. num. 10.* licet, ut magis certum reddat exorcistam, quandoquæ inditiet aliquem, qui à nonnullis Maleficus reputatur, & contrà quem stat mala fama; vel nominet aliquem obfesso infensum, licet fortasse nemo maleficium confecerit: Cui enim dubium est, ut habetur in *superiùs laudatâ Instructione*, quod sine Maleficio, ex permissione Dei, possit Dæmon vexare corpus alicujus?

SECTIO VII.

De jis, qui superfluum, vel falsum cultum Deo exhibent.

SUMMARIUM.

- 1 Superstitiosi sunt, qui superfluum cultum, vel falsum Deo exhibent.
- 2 Simplex cultus superfluus non inducit hæresis suspensionem.
- 3 Abstinentes ab opere servili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorem, non sunt de hæresi suspecti, quamvis hujusmodi videatur reliqua Ethnica superstitionis.
- 4 Beatissima Virgini tribuitur cultus Medicæ, absque ullo præjudicio tituli Mediæcoris, quod soli Deo competit.
- 5 Jejunantes die Paschatis, & die Dominicæ cur, & quando de hæresi suspecti?
- 6 Superstitio ob cultum cum falsitate in ordine ad rem significatam, quando dicatur esse suspecta de hæresi?
- 7 In superstitiosis ob falsum cultum fallitur intellectus; ac ab eis imitantur facta Hæreticorum, vel Hæreticorum, quæ manifestam hæresim sapiunt.
- 8 Uentibus superstitionibus ob superfluum, vel falsum cultum, Dæmonum plerumque se immiscet, & quare?

- 1 **P**RÆTER superstitiosos, de quibus hæcenus disseruimus, dantur etiam alii, qui tales cenferi debent: Hi sunt, qui cultum superfluum, vel falsum Deo vero præstant, juxta distinctionem superiùs allatam.

Quoties enim in modo exhibendi Deo cultum excedantur debiti limites, superstitionem incurri, agnoscit Cicero, malè in hoc reprehensus à Lactantio *lib. 4. instit. cap. 28.* & docuit Suarez de *Relig. lib. 2. cap. 1. & 2.* & ut videatur est apud Mart. de Arlez. de *Superstit. num. 3.* Joann. Malder. de *Virtut. Theolog. tract. 10. cap. 7.* Torreblanc. *Iuris spirit. lib. 9. cap. 1. num. 7.* & Pistachium de *superstit. par. 1. cap. 2. num. 1.*

Idem dicendum, quando vero Deo falsus exhibetur cultus, ut si ipsi Vitulus sacrificetur; vel in ejus honorem filii

filii circumcidantur, seu Sabbatha sanctificentur, quemadmodum ait Magnus Mediolanensis Antistes in *psal.* 180.

Siquidem utriusque convenit superstitionis definitio, quam nobis tradit Agell. *not. Attic. lib.* 10. quod scilicet sit importuna, vel inanis Religio.

- 2 Non tamen utraque harum superstitionum inducit suspicionem hæresis: Quippè simplex cultus superfluus, qui scilicet, nec inferviat ad Dei gloriam, nec ad spiritus devotionem excitandam, nec ad illecebras carnis domandas, si femorus sit à quocumque sacramentorum abusu, vel à Dæmonis adoratione, seu pacto, vel ab omni facto hæreticali, nullam inducit hæresis suspicionem; quare Gerson. 2. *par. tract. de absolut. Sacram. Alphabeto* 33. lit. L. P. del Bene *de Offic. S. Inquisit. p. 2. dub.* 228. *sect.* 11. n. 10. aiunt, quasdam orationes factas in certo numero, pondere, & mensurâ liberari etiam à superstitione mortiferâ, licet non desint esse infæ superstitionis: latè Pistachius *de superstit. par.* 1. *cap.* 2. n. 6.

- 3 Non erunt ergo de hæresi suspecti, qui abstinent die Sabbathi in honorem Beatæ Virginis ab aliquo opere servili, ut suendi, vel nendi, de quibus P. del Bene *de Offic. Inquisit. part.* 2. *dub.* 219. *sect.* 1. *num.* 14.

Quamvis hujusmodi videatur reliquia Ethnica superstitionis, quam memorat Tassonius in *libello*, cui titulus, *Pensieri diversi*, lib. 8. *cap.* 2. ubi testatur, Mense Majo Junonis Sacerdotissam, nec manus sibi ablueri consuevisse.

Non adest enim in hoc cultu aliquod pactum cum Dæmone, nec interfunt facta hæreticalia; & licet intellectus ejus, qui talem cultum exhibet, decipiat; hic tamen error non est tanti, ut inducat hæresis suspicionem; imò nec sufficiens est, ut incurratur lethalis culpa, propter operis levitatem, & propter operantis simplicitatem; eo magis, quia hic cultus non opponitur nec ritibus Ecclesiæ, nec peculiari dispositioni S. Sedis. Quin si nos abstinemus die Sabbathi ab omnibus operibus servilibus in honorem Beatissimæ Deiparæ, maximâ quidem laude digni reputamur, quia inter modos excellentiores honorandi Deum, connumeratur ho-

nor, qui exhibetur Sanctissimæ Virgini, quam ipse elegit in Matrem sui unigeniti Filii, & cui ipsemet Filius subditus esse voluit: undè benè, & sapienter Sanctus Bernardus eidem Beatissimæ Virgini titulum Mediatrix tribuit, absque ullo præjudicio tituli Mediatoris, quod tantum Divino ejus Filio competit, ut videre est in *Sermone in signum magnum*, ubi ait, *Age gratias ei, qui talem sibi Mediatricem benignissimâ miseratione providit, in qua nihil possit esse suspectum.*

- 5 Quid autem dicendum sit de illis, qui die Paschatis jejunium servant, an sint de hæresi suspecti credendi? & utique, cum certum sit, quod Manichæorum Hæresis assererat, in die Dominico jejunium necessarium fuisse in contemptum Resurrectionis Christi, & ideo Ecclesia ad talem errorem dirimendum, jejunium tali tempore prohibuit, ut docent Baron. *annal. Eccles.* ann. 57. *circâ finem*, D. Hieronym. in *Epist.* 28. *ad Lucinium*: cum autem quis, ut ait Origines *homil.* 10. in *levit.* non observantiâ superstitionis; sed virtute continentie jejuna, certè libertas Christiana est per omne tempus jejunandi, & hoc idè declarans D. Hieronymus *loco citato*, ait, utinam omni tempore jejunare possimus, quod in actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse, legimus; nec tamen Manichæi Hæreseos accusandi sunt, & observant Escobar. *Theolog. moral. lib.* 28. *cap.* 30. *probl.* 96. *per tot. sect.* 2. *tom.* 4. Del Bene *de Offic. Inquisit. part.* 2. *dub.* 219. *num.* 3. Moron. *resp.* 95. *num.* 78.

- 6 Superstitio verò ob cultum falsum, cujus falsitas sive sit cum ordine ad rem significatam, à quâ discordet cultus significatio, putà si quis colat Deum, per Agni Paschalis cæremoniam, per quam ex divinâ institutione significabatur passio Christi futura; sive hæc falsitas sit ex parte colentis, ut si quis cum Sacerdos non sit, sacrificium offerat, inducit suspicionem hæresis: Moron. *resp.* 95. *num.* 74. ideoque contrà tales superstitiones procedunt tantummodo Inquirentes, quemadmodum docet P. Del Bene *de Offic. S. Inquisit. part.* 2. *dub.* 219. *sect.* 2. *num.* 8.

7 Fallitur enim intellectus in re gravi, ac ab his superstitionis exercentur Hæbreorum, vel Hæreticorum facta; & proinde sunt denunciandi, eo quod dicantur ritibus ab Ecclesiâ Catholicâ alienis adhærere: Lupus in *Edict. par. 2. lib. 14. dist. 5. art. 5. diff. 1.* Imò huiusmodi rituum imitatio manifestè sapit hæresim, cum includat facta hæreticalia.

8 Adde, quod plerumquè, prout etiam evenit in superstitionibus ob cultum sepulchrum, quoties ipsis utamur, tamquam ensalmis, Dæmon se miscet, ut huiusmodi superstitionis, non solum per apostasiam à Fide, verum etiam per rerum Sacrarum abusum Sacrilégii vitium incurrant, sicquè, ut ipse Creator plus offendatur, & ut majori opportunitate plures decepti, corruant in huiusmodi superstitionem, videntes, sacris rebus hæc pacta commendari: Ità Angelicus Doctor *part. 2. qu. 1. art. 4.* quod nos quoquè suprà tetigimus; & probatur exemplo eorum, qui ad impetrandam à Deo ulcionem alicujus inimici, canunt genibus flexis, per determinatos dies, *Psal. 108.* Colitur enim Deus hoc modo per ea, quibus ipse offenditur, tum ob superstitionem deprecantis, tum ob finem, qui charitati adversatur ergà proximum: disertè Pissach *de superst. part. 1. cap. 2. à n. 9.*

Et quamvis omnes, quæcumque sint, superstitiones virari debeant, nihilominus hic nonnullas delibare, quæ sunt expressè damnatæ, incongruum non erit.

SUBSECTIO UNIC.

De superstitionibus ob superfluum, vel falsum cultum expressè damnatis.

S U M M A R I U M.

- 1 Superstitiones ob falsum, vel indebitum cultum tripliciter considerantur.
- 2 Damnantur omnes, qui in Missarum celebratione aliquid addunt, præter ritum in Missali præscriptum, & qui Missarum, & Candelarum numerum considerant.
- 3 Triginta Missa S. Gregorii malè à Moura, & aliis reprobantur, & quo sensu admitti possint?

- 4 Reprobanda sunt Missa S. Amatoris, & S. Augustini.
- 5 Declara.
- 6 De revelatione factâ S. Vincentio Ferrerio circa confessionem factâ à Sorore suâ Diabolo, excommunicato Sacerdoti, an sit vera, & quid de dictâ confessione dicendum sit?
- 7 Damnanda est gestatio reliquiarum, vel Evangelii S. Ioannis, vel alienius versiculi Psalmistæ, adjunctis vanis observationibus.
- 8 An sint damnanda aurea Tabella, quæ in votum appenduntur, Imagines, Vexilla, &c. negativè, & n. 10.
- 9 Aurea tabella votiva, &c. videntur sapere Gentilitatis reliquias.
- 11 Scilanus declaratus.
- 12 Superstitiones, quarum cultus discordat à Deo, damnantur, & quæ ratione?
- 13 Concilium Eliberinum quare decreverit, cereos per diem in Cameterio non esse accendendos?
- 14 Ablegatâ superstitione gentilitatis, in exequiis Catholici usi sunt cereis: Exempla.
- 15 Superstitiones, quarum cultus discordat à Deo, damnantur, etiam si non involvant ritus ludæorum, nec Hæreticorum.
- 16 Inter divina officia, turpia non sunt cantanda.
- 17 Antiquitus inter Missarum solemnias, exhibebatur pax per mutua oscula: Declara.
- 18 Cultus Deo exhibitus, etiam recto corde, dedecet in iis, quæ habent annexam irreverentiam.
- 19 Choreæ, quæ fiebant in Ecclesiâ Hispanensi in festivitate Corporis Christi, fuerunt proscriptæ.
- 20 Sacra Rituli Congregatio permittit, ut in Civitate Alatriæ celebretur Commemoratio S. Sixti cum Missâ, processionibus, & Saltationibus.
- 21 Idem decretum edidit Sac. Congregatio Episcoporum, & Regularium ad permittendas nundinas, saltationes, oblationes, &c. in die, quâ solemniter celebratur festum alicujus Sancti.
- 22 Saltationes seu Choreæ ex sui genere, & naturâ non sunt mala, nisi ratione alicujus extrinsecæ circumstantiæ.
- 23 Choreæ non dicuntur opera servilia, cum

sed. ad liberalem artem spectant, cum sint operationes corporis ad animi exultationem.

- 24 *Prohibitio ducendi Choreas diebus festiuis damnatur ab aliquibus tantū rigorosis, præcipuè in locis, ubi rustici, & vulgares homines abundant: ratio.*
- 25 *Alphonfus Testatus Episcopus Abulensis testamento statuit, ut in suo Episcopatu diebus singulis Dominicis fierent Choreæ.*
- 26 *Choreæ, quæ ducantur in locis publicis in honorem Sancti, cuius festum celebratur, laudantur tanquam meritoria.*
- 27 *In Sacra Scriptura laudantur Choreæ, & quanam?*
- 28 *Antiquissimus est mos ducendi Choreas in honorem SS. ad eorum festiuitates celebrandas.*
- 29 *Mos ducendi Choreas in festiuitatibus laudatur, & comprobatur: & huius ratio.*
- 30 *Quas Choreas prohibuit Concilium Tolletanum tertium.*
- 31 *Improbantur Saltationes, si fiant in vigilis Festorum, ac in Ecclesiis.*
- 32 *Mala, quæ in Choreis ordinariè interueniunt occasionalitè: Sed non ob id improbanda Choreæ.*
- 33 *Saltationes in uiciis, & locis publicis, honestæ sunt, & pudicæ. Nec inconvenientibus obnoxia, imò quandoque ad pietatem promouere videntur.*
- 34 *Davidis saltatio ante Arcem.*
- 35 *Choreæ, saltationes, & similia astimanda sunt secundum ritus Nationum.*
- 36 *Commensationes, & conuiuia, quibus Christianifideles in celebrandis festiuitatibus se exultant, olim approbata fuerunt, & hodie permittuntur quibusdam conditionibus.*
- 37 *An stante consuetudine propter latitiam Festi, Choreæ peragi valeant etiam temporibus uetitis?*
- 38 *Imagines non possunt sculpi, vel pingi alio habitu, quàm in Ecclesia sculpi, vel pingi consueuerant: Nec alio habitu, quàm Religionis, in quâ professi sunt.*
- 39 *Nequis exponi Imago in Ecclesia, antequàm ab Episcopo examinetur.*

- 40 *Damnantur qui vestibus prophanis sacras Imagines ornant, & sunt denuntiandi.*
- 41 *Concilium Eliberinum prohibuit pingi sacras Imagines, ne Gentilibus ludibrio essent.*
- 42 *Huiusmodi prophanatio non timebatur in insignibus in Ecclesia appensis, & cur?*
- 43 *Vetatur in Iure Civili pingi, vel sculpi, Imaginem Saluatoris in siliæ humi &c.*
- 44 *Quid dicendum de iis, qui Moysis faciem cornutam pingunt?*
- 45 *Non sunt de superstitione suspecti qui sacras Imagines cum laureolis pingunt, non obstante quod laurea corona esset in usu apud Gentiles:*
- 46 *Milites Christiani ad tollendam omnem superstitionem laureas coronas gestabant nomine Christi: signitas. Ubi de milite quodam Christiano, qui impudenter recusauit gestare lauream tempore Severi Imperatoris, quem eū defendisset Tertullianus in indignatione Cleri Romani incidia.*
- 47 *Cultus publicus Sanctorum veteris Testamenti approbatus, eum Ecclesia, ipsos invocet in Lytantiis, Et sequenti numero alia traduntur de huiusmodi cultu.*
- 48 *Damnata superstitio ex parte colentis est publicare falsas, & apocryphas Indulgentias, quod delictum ab Inquisitoribus puniuntur.*
- 49 *De Indulgentiis reuocatis per Pium V.*
- 50 *Sacrilega superstitio ostendendi falsas pro ueris reliquiis: Hac grassabatur in Africa tempore S. Augustini, Donasistis promouentibus.*
- 51 *Superstitio imponendi peculiaria nomina Angelis: Seque reprobandur nomina Angelorum mouentium Celos, quia sunt nomina Cabalistarum.*
- 52 *Sunt suspecti de heresi publicantes alia nomina Angelorum præter tria in Scriptura Sacra.*
- 53 *Reprobatur Cornelius à Lapide testans B. Amadeo reuelata fuisse nomina septem Angelorum.*
- 54 *An admittendus Angelus Uriel?*
- 55 *Ad superstitionem falsi cultus reducitur publicatio Miraculorum, & reuelationum: Ubi de duobus nuperis aruscatoribus.*

- 56 *Revelationes an sint signa Sanctitatis?*
 57 *Gesta, miracula, & revelationes servorum Dei quomodo possint describere percreant?*
 58 *Hujusmodi gesta, &c. descripta nullam facerent fidem in ordine ad beatificationem, nisi adesses examen, & approbatio Ordinarii.*
 59 *Nunquā licet Imagines quorumcumque hominum pingere cum laureolis, aut alio signo Sanctitatis.*
 60 *Quid dicendum de Tabellis, & votis ad illorum Sepulchra? Quidve de lapidibus, & cereis?*
 61 *Nō licet dare attributa Sanctitatis eis, qui ab Ecclesia non sunt approbati.*

1 **S**UPESTITIONES ob superfluum, vel falsum cultum damnatæ, ut aliquo ordine exponantur à nobis, sub triplici respectu veniunt considerandæ, scilicet quatenus superfluum contineant cultum; quatenus earum cultus discordet à Deo, ad quem ordinantur; & quatenus sint falsæ ex parte colentis.

2 **Q**UOD ad superstitiones superfluum cultum continentes, ex diplomate Pij V. damnantur omnes, qui in Missarum celebratione aliquid addunt, præter ritum in Missali præscriptum: Prohibetur etiam, uti supersticiosus, certus numerus missarum, & candelarum in illius celebratione in Concilio Tridentino de celebrat. missæ, sess. 22. idcircoque

3 triginta Missæ, quas dicunt D. Gregorii, reprobantur à Moura de incant. sess. 2. cap. 8. à num. 29. à Torreblanc. de magia, lib. 1. cap. 28. n. 14 à Sanchez in præcept. decalog. lib. 2. cap. 40. n. 40. & 41. à Tancred. de Relig. traff. 2. lib. 2. dub. 8. n. 17. vers. addit etiam, à P. del Banc de offic. S. Ingu. part. 2. dub. 228. sess. 13. in fine, ab Anton. Escobar. vol. 4. stes. moral. sess. 2. lib. 28. cap. 30. probl. 121. ab Hurtad. traff. var. tom. 1. traff. 5. cap. 6. n. 1180. à Pac. Jordan. lucub. 4. lib. 4. tit. 1. n. 481. Reprobantur etiam

4 ab eodē Moura ubi supra Missæ S. Amatoris, ac severius missæ S. Augustini: At triginta Missæ S. Gregorii, quod non sint reprobandæ, docet Pax. Jordan. lucub. lib. 4. tit. 1. n. 483. Declara-

5 tur tamen, intelligi de triginta missis illis, quæ in honorem Sancti Gregorii celebrari consueverunt, semotà circum-

stantiâ, nè certò illi numero ita innitatur, quasi eo aut diminuto, aut aucto, ejus valor antitatur, ut benè notat Gavant. in thesaur. Sac. Rituû, par. 1. tit. 5. in fine ex resolutione Cōgregationis Sacrorum Rituum, quem refert, & sequitur Pax. Jordan. ubi supra, Homobon. de ex. Ecclesi. par. 1. traff. 4. cap. 13. quæst. 127. Barbol. de offic. & potest. Parocbi, part. 1. cap. 11. nu. 30. Hujusmodi enim cessante circumstantiâ non habet locum prohibitio Sacri Concilii Tridentini in sess. 22. de evitando in celebratione missæ certum numerum Missarum, & candelarum uti supersticiosum.

6 In hoc quoquē videtur non assentiendum eidem Mouræ, ubi sub numero. 101. veretur de veritate revelationis D. Vincentii Ferrerii, quā apparuit ejus foror, asserens se liberatam ob missarum quadraginta septem celebrationem à pœnis purgatorii, quas luebat, quia de peccato carnali confessâ, erat Diabolo, putans eum esse Confessarium: si enim, ait Moura, habuit solam attritionem, absolutio Diabolica non potuit ei conferre gratiam, nec eam reddere de attritâ contritam, cum non fuerit verum Sacramentum; si vero contritionem, ea sufficiebat.

Non videtur, inquam, assentiendum, quia in his casibus Christus Dominus tamquam Summus Sacerdos, & præcipuus, ac primarius Minister, qui nullam deest in necessariis, defectum illius Sacramenti supplet eo modo, qui infinitæ ejus in nos charitati magis congruit: Ità ex D. Tho. art. 8. in resp. ad 2. & Gammachæo ad q. 64. cap. 5. qui loquitur juxta Alexandri Alensis, Durandi, & Gabrielis sententiam. Nihilominus rectè opinatur Moura, ut videre est infra in cap. 3. sess. 5.

7 **D**AMNATUR quoque, teste eodem Torreblanc. de Magiâ loco cit. nu. 18. gestatio Reliquiarum, vel Evangelii S. Joannis, vel alicujus versiculi psalmodum, adjunctis quibusdam vanis observantiis, sicut & damnantur orationes quæcumque aliæ, in quibus additum sit aliquid vanum (de quibus satis supra) ad sanitatem obtinendam, vel assequendam.

8 **V**identur etiam ad hujusmodi superstitionem referendæ illæ auræ, vel argenteæ Tabellæ, quæ in votum appendun-

donantur; Imagines, vel vexilla; arma, vestes, catenæ, atque compedes, quæ in Templis suspenduntur, de quibus differre scripsit Thomasin. *de Donar seu Tabell. votivis, in toto tract. & præcipue cap. 7.* & has fuisse in usu apud Gentiles, qui illas prout aliquæ assequenda vocabantur, & rem ipsam, cujus compotes facti erant, representantes in templis suspendere solebant, asserit Cardin. Baron. *annal. tom. 1. ad annum 57. pag. mibi 481.* De hac re etiam Torreblanca *Iuris spirit. lib. 9. cap. 2.*

- 9 Videntur, inquam, superstitionis: Deus quippe, ut scribit Seneca *ep. 16.* non movetur nec auro, argentoque suspensio; nec stipe in gazophilacium injecta: sed pietas, & recta voluntate, quod eleganter innuit Scædianus *sat. 16.*

Mentibus humanis, vestroque Altaria corde

Instaurare juvat, fulvo potiora metallo.

Eo magis, quia hic cultus gentilitatem superstitionis redolet, cum habemus, omittis aliis, apud Tibullum,

Nunc dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi.

Picta docent Templis multa Tabella tuis.

- 10 Sed quidquid dicat Seneca, hic cultus infervit ad Dei gloriam, & ad ipsum, uti omnium Dominum, & Authorem, manifestandum, nam, ut observat Card. Baron. *annal. ann. 58. tom. 1. pag. 529.* huiusmodi Tabulæ sunt ab illis, qui à Sanctis beneficia cum fuerint assequuti, vota reddentes, mediantibus eorum imaginibus, ea patefaciunt, & proinde nequit dici supersticiosus; quare rectè Arioli consuluerunt Philisteis *Reg. 1. cap. 6.* *Facietisquæ similitudines Anorum vestrorum, & similitudines murium, qui moliti sunt terram, & dabitis Deo Israël gloriam;* & rectè illa de Holoferne triumphatrix conopæum, quod ipsa substulerat de cubili ipsius, obrulit in votum, sed anathema, ut legitur in *Iudith. cap. fin.*

- 11 Nec laudatus Satyricus hunc cultum damnare voluit; sed tantum eorum avaritiam, qui dum viverent, vesanæ auri cupidine occupabantur, & postea in extremis tantummodò tabulis animæ suæ consulebant: Exclamat proinde Scædianus, poetica tamen exaggeratione:

Miseri quantum falluntur avari,

Marmore quæ Pario fabricatis Tempia & cruorem,

Et lacrymas redolens, venis quem pauper aperitis,

Expressitquæ olim madido Provincia vultu?

Hinc est, quod sacra feriuntur fulmine,

Turres;

Et sua flammigero sordens delabra Tonanti.

- 12 Quodam superstitiones verò, quatenus eorum cultus discordet à Deo, ad quem ordinantur, damnatæ sunt ab omnibus: Ob id ritus tam Ethnicorum, quam Iudæorum, & Hæreticorum, si à Catholicis serventur, suspicionem hæresis semper inducunt, prout alias diximus: Qui enim servant huiusmodi ritus, præsumuntur infecti iisdem erroribus, quibus involvuntur, qui dictos ritus præscribunt: Hinc est, quod cum Ethnici præcis temporibus crederent, mortuorum animas tum cibis, tum lucernis indigere, quibus famem, & tenebras depellerent, ut videre est apud Plutarchum in *visâ Romuli*, apud Homer. in *lib. 11. Odyssea*, apud Virgilium *Æneid. 6.* apud Tertullianum *de resurr. car. cap. 1. & de resurr. anim. cap. 4.* & apud Epiphanium in *Ancorano. cap. 87.* id-

- 13 circò Concilium Eliberinum *can. 34.* decrevit, cereos per diem in Cæmeterio non accendi: Inquietandi enim (subjungitur in eo canone) Sanctorum

- 14 spiritus non sunt. Postquàm verò fatiscente Gentilitate, liberum caput extulit Christi Religio, tum demùm fideles procul ablegato metu, vel suspitione approbandi, seu imitandi prophanos Gentilium ritus, cereis accensis Christianorum exequias prosequuti sunt: Pistach. *de Superstis. par. 1. cap. 4. num. 36.* Scribit namquæ Hieronymus, ad funus Sanctæ Paulæ ingentem fuisse concursum Clericorum, & Monachorum, cereos ardentes deferentium: Gregorius etiam Nicænus in *visâ Macrina Sororis*, commemorat Clericos, qui ei iusta persolvebant, funus comitantes, cereos accensos præ manibus habuisse, & probat Cabasutius in *notitia Concil. cap. 7. vers. Canon. Eli berinus 34.*

- 15 Damnantur etiam huiusmodi superstitiones, licet nec Iudæorum, nec Hæreticorum ritibus involvantur: Pistach. *de Superstis. par. 1. cap. 2. num. 5.* Idcoque

Trid. Concil. Sess. 24. de servandis, & vitandis in celebr. Missæ, prohibet, 16 nē inter Divina officia voce, vel organis turpia cantentur, nevé turpes soni proferantur, quos malè ad cultum superfluum reducit P. del Bene loco cit. sess. 3.

Hic enim cultus discordat ab eo, cui tribuitur, qui purissimus est Agnus; ob id rectè vocatur à Cajetano in summa, verbo organorum usus, crimen superstitionis Sacrilegæ: (Videatur Pignatell. tom. 3. consult. 41.) Imò dedecet quæcumquē alia, in quibus, dum Deo, etiam si recto fine, exhibetur cultus, sit peccandi periculum.

- 17 Quamobrem, licet antiquius pacem dari consuevebat per mutua oscula, ut patet ex Justino Martyre Apol. 2. ex Dionysio Eccles. Hierarch. c. 4. ex Cyrillo Hierosolimyano Catheg. Mystag. 5. ex Chrysost. homil. 30. in 2. Cor. 13. & ex Augustino Serm. 83. Attamen id non fiebat inter diversos sexus, cum certum sit, fœminas in Ecclesiâ fuisse muro intermedio à viris sejunctas: Si-
18 militer ea omnia dedecet, quæ aliquâ irreverentiam redolent, & hac de causâ Laodicæni Patres Agapas intra Ecclesiam fieri vetarunt, atquē Ambrosio hujusmodi convictus impensè displicuere, ut testatur Augustinus lib. 3. Confess. cap. 2.

- 19 His etiam temporibus ob eandem rationem Sac. Congregatio Rituum 21. Januarii, 1690. decrevit, Episcopum Hispalensem non debere Choreas permittere, quæ in festivitate Sanctissimi Corporis Christi fiebant in Ecclesiâ Cathedrali à mulieribus, & viris personarum pileis coopertis, antè Sanctissimum Sacramentum: Sunt enim hujusmodi choreæ à Dæmone excogitate; inflammant ad libidinem; nec proinde ad Deum referri possunt, ut inquit Merbes. in summa Christiana, p. 2. 2. qu. 86. Ut tamen gratiam ab eruditissimâ hic subnectere duxi elegantissimâ super hac materiâ dissertationem exaratam ab Illustrissimo, & Reverendissimo D. Marcello Severolo, cujus felix ingenium, profunda Juris utriusque cognitio, ac summa, & exquisita rām sacre, quàm profanæ eruditionis notitia ævum nostrum illustrant.

Alatrina Celebrationis Festi S. Sixti.

- Si, ut aliàs S. Augustinus in Psalm. 30. scripserat, Vincere consuetudinem dura est pugna, certè nedum difficillima, sed prorsus insubstans dijudicanda est luctatio, quam suscepit Reverendissimus Episcopus Alatrinus cum suo obsequentissimo Populo, curando eidem impedire celebrationem Festi S. Sixti cum Saltationibus, & aliis lætitiæ signis, quibus semper fuit solitus idem Festum solemniter peragere, cum nedum id ex vetustissimo more apud ipsum sit receptum, sed etiam usquē ab anno 1607. à Sacr. Congr. Rituum speciali decreto à sanct. mem. Paulo V. confirmato, gratosè, & benigniter indultum his verbis -- *Sacra Rituum Congregatio censuit indulgendum, ut in Civitate Alatrina Commemoratio S. Sixti, juxta antiquam consuetudinem, tanquam de festo votivo, celebraretur feriâ quartâ immediatè post Pascha cum Missâ, Processionibus, & cum solitis Festis, & Saltationibus, dummodò una tantum Missa, solemniter de ipso Sancto celebraretur cum commemoratione deservit quartâ Pasche, & cætera Missa, & Officia tam in Cathedrali, quàm in omnibus aliis diocesi Civitatibus Ecclesiis sint de feriâ quartâ, & Octavâ Pasche, & dummodò Choreæ, & Saltationes sint honestæ, & non fiant antè Ecclesiam, & Sanctissimus Dominus Noster, auditis Congregationis sententiis, annuit, ac indultum, & gratiam prædictam confirmavit die 17. Februarii 1607. cujus meminit Barbof. in Summ. Apostolic. decis. in verbo Festa propria, fol. collect. 356. num. 28. Et quod magis est, hujusmodi decretum fuit in similibus
21 casibus pro regulâ traditum à Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium, & signanter de anno 1614. ipsè riter ex approbatione ejusdem Summi Pontificis, rescribendo Episcopo Anagnino -- *Essendosi fatta distinta relazione alla Santità di Nostro Signore del parere di questi Illustrissimi miei Signori intorno à doi decreti Sinodali publicati da V. S. in materia della Fiera, Lotte, Corse de' Palii, & altre Feste, che si sogliono fare cossi nel giorno di S. Magno Protettore di questa Città, la Santità Sua, comendando la pietà di V. S. hà ordinato, che se le scriva, che in materia delle Fir-**

re, e Mercati- faccia in ogni maniera osservare la Bolla della Sa. mem. di Pio V. & il decreto di quella Sagra Congregatione: Quanto alle Lottè, Palli, & altre felle, ordina la medesima Santità sua, che si offerui il decreto della Congregatione d' Risi fatto ad istanza della Città di Alatri, mentre però quelle cose non si facciano innanzi alla Chiesa, ne meno nell' hora de' Divini Officii. Potrà dunque V.S. così seguire, e Nostra Signore, &c. Di Roma 9. Agosto 1614. -- ut refert Michael Iustinian. in suis Constitut. lib. 1. tit. 9. §. 12. fol. 97. cum quibus consonant etiam alie resolutiones ejusdem Sac. Congregationis relatæ per Nicol. in Floscul. verb. Festum, num. 17.

- 22 Eoque magis, tum prudentèr, & summo jure id videtur indultum: Nam, quoad Saltationes, seu Choreas, est certum, quod istæ ex sui genere, & naturâ non sunt malæ, sed sunt adus adia-phori, seu indifferentes, nullamque per se labem continentes; nec proinde ullo jure damnatæ, indistinctèque prohibitæ, nisi ratione alicujus qualitatæ extrinsecus adherentis, malæ reddantur, ut quia fiant in Ecclesiis, & locis Sacris; aut à Personis, quibus id licere non videtur, utpotè à Clericis, & Monachis; vel tempore non permisso, nempe tempore Jejuniorum, vel dum celebrantur divina; aut modo inhonesto, & turpi; vel ad malum finem, itaut his sepositis, nedum sint licitæ, sed etiam in virtutis ratione positæ, ut cum S. Thom. in cap. 4. Isaia circa fin. versic. Deindè quaritur, de ludis Chorealibus, firmant Summistæ omnes, & signanter Silvester, Cajetan. Bartholom. Fum. in Summ. Armill. verb. Choreæ, Alens in 4. lib. sententiar. diffinit. 16. Navarr. in Manual. cap. 13. num. 15. Filliuc. quæst. moral. tract. 30. cap. 10. num. 222. & 224. Azor. Instit. moral. par. 3. lib. 3. cap. 26. Nevizan. in Syl. Nuptial. par. 4. à nu. 73. vers. Sed prædictis non obstat, ad num. 76. Modius in §. Plebiscitum sub num. 1. & num. 5. versic. Conclude ergo, Instit. de jur. natural. gent. & civil. Regid. de Iurib. & privileg. benefat. art. 1. nu. 2. Sanchez de Matrimon. lib. 9. disput. 46. num. 16. & Confil. sive Opusc. moral. lib. 1. cap. 8. dub. 24. num. 22. Trullench. in expos. Decalog. lib. 6. cap. 1. dub. 12. num. 22. Tamburin.

pariter in Decalog. lib. 7. cap. 8. §. 7. num. 1. & 3. Bonaccin. de matrim. quæst. 4. punct. 9. propos. 3. num. 24. Stcph. Cost. in Tract. de Lud. artic. 1. §. 2. de Lud. licit. in versic. Redeo ad rem nostram, num. 26. Zanet. de foro conscient. num. 150. Constant. Roger. in tract. de Summ. bon. tit. Eutropia extrema veriora, &c. num. 35. Chochier. de Legat. cap. 31. Kloc. de Arar. lib. 2. cap. 10. num. 9. & ibi Adden. Ripa de Noctur. tempor. cap. 38. num. 2. & 12. Carprou. Iurisprud. Ecclesiast. sive Confessorial. lib. 2. tit. 8. definit. 157. num. 6. & seqq. Lopez in Instrucl. Conscient. par. 2. cap. 31. vers. 3. conclus. 3. Homobon. de Examin. Eccles. tom. 3. tract. 13. cap. 2. in resol. 5. quæst. fol. mibi 15. col. 2. in fin. & fol. 16. col. 1. in princ. & tract. 15. cap. 3. quæst. 28. in resol. 5. quæst. fol. mibi 367. Daniel de Nobilib. disput. 30. num. 71. & disput. 36. per tot. Castropal. Oper. Moral. tract. 30. disp. 3. punct. 7. §. 2. num. 14. Gibalin. de Vniuers. rer. human. negotiat. tom. 2. lib. 4. cap. 9. artic. 5. num. 33. Bened. Pereyra in Elucidar. Sacr. Theol. & Jur. utriusque lib. 2. Elucidar. 24. sub n. 15 14. vers. Choreæ, D. Raynald. observat. Criminal. lib. 3. cap. 24. §. 11. num. 5. & 6. & antea Ricciol. de Person. quæ in stat. reprob. versant. lib. 7. cap. 1. num. 7. ubi in §. Caterum in fin. ait, quod id in facti contingentia approbavit Sacra Congregatio die 8. Maii 1583. & alii innumeri, quos consulo omittimus, cum pro omnibus satis sit S. Francisc. Sales. in Intraduct. ad Vis. devot. cap. 33.

- 23 Adeo nec etiam dicantur opera servilia, cum non spectent ad aliquam artem mechanicam, nec in opus materiale transcant ad utilitatè proprii corporis, vel alieni, sed sint cooperationes Corporis ad exultationem, & gaudium animi, & sic tanquam ad liberalem actionem pertinentes, neque etiam in diebus Festis sint prohibendæ, nisi aliundè trahant earum malitiam, vt præter Gajetan. Silvest. Filiuc. Modium, Homobon. Daniel. de Nobilib. in loc. mox allegat., benè tradunt Suarez de Religion. tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 4. & seqq. Reginald. in Prax. for. panitent. lib. 19 sub num. 37. Conrad. respons. 165. par. 2. Bassius in flor. Theolog. Moral. verb. impudicitia, num. 28. Dian. resol. moral. par. 4. tract. 4. resol. 222.

versic. Notandum est, Pasqualig. decis. moral. 151. Leander qu. moral. part. 3. tract. 1. disp. 4. quest. 38. Er antea Menoch. de Arbitr. Iudic. lib. 2. cas. 69. sub num. 51. versic. Quod verò, adnotaverat, usum hunc
 24 *ducendi Choreas in diebus Festis probasse Archiepiscopos Mediolanenses, ac aliarum Ecclesiarum Antistites: Imò Homobon. dist. Tract. 15. cap. 8. qu. 28. in resolut. 5. qu. in princ. damnat, tamquam rigorosum, & dictum cuiusdam Episcopi, qui simpliciter, & absolute Choreas in diebus Festis sub interdicti censuris prohibuerat, quæ etiam refert Daniel de Nobilib. ubi supra, & signanter dist. disp. 36. nu. 11. & 17. & novissimè Reverendiss. D. Episcopus Verulanus ad stat. Faentin. ad lib. 7. rubr. 2. num. 37. et 38.*

Præsertim in locis, & pagis, ubi abundat Rusticorum, & Vulgarium hominum numerus, quia nisi illi Festis diebus occuparentur Choreis, vacarent otio malorum omnium origini, & malis machinationibus perturbativis Republicæ, & sic nonnisi imprudenter ab eis arcerentur, ut adnotat Gajetan. Summ. Armill. Filiuc. Azorrius, Moditius, Homobon. Daniel. de Nobilib. Peteyta, & plerique alii in loc. sup. allegat. ac ipsis addendus Jodoc. Lorichius in Thesaur. utriusq. Theolog. tom. 1. verb. Chorea num. 1. versic. Secundò permittuntur, ubi plus addens, dicit in diebus Festis indistinctè locis omnibus esse permittendas post Divina officia, ne quid reliquâ parte diei agant, quod deterius sit, nescientes melioribus operibus vacare, ut non commodè valentes. Undè ad id respiciendo Alphosum Tostatum, non minùs doctrinâ, & eruditione, quàm pietate celeberrimum Episcopum Abulensem, testamento statuisse, ut tam in Civitate illâ, quàm in Oppidis, & pagis ejusdem Diocesis diebus singulis Dominicis fierent Choreæ, & tripudium publicum, ad quod omnes Juvenes utriusq. sexus confluerent, fundatis ad hunc effectum annuis redditibus, refert Caramuel, factum comprobans, atque commendans, so. 1. Theolog. Regular. part. 8. frœ. Comment. in Regul. Frat. & Soror. Tertii Ordinis S. Francisci in domib. propr. habitant. cap. 4. num. 2069. & 2070. fol. 737.

26 Ut proptereâ multò minùs sint improbandæ, & damnandæ Choreæ, seu Saltationes, quæ in casu nostro ducuntur in viis, & locis publicis, sacris pe. 12. & 13, quæ præcisè fiunt in honorem Sancti Sixti, & ut votivâ devotione illius festivitas majori cum læritiâ, & animi alacritate celebretur, cum imò sint potiùs approbandæ, & laudandæ, tanquam Deo gratæ, & meritorie, ut punctualiter disserit Paul. Maria Quart. de Procession. sect. 3. punct. 3. circumstant. 5. quest. 6. fol. mibi 71. & faciant adnotata per Perez de Lara de Anniverfar. & Cappellan. lib. 1. cap. 24. nu. 9. & segg. Lagunez de Fruilib. part. 1. c. 34. §. unum. num. 39. & 98. Gibalin. de Univer. rer. human. negociacion. sup. allegat. tom. 2. lib. 4. c. 6. artic. 5. nu. 34. §. Dicendum, in fine, versic. Nam alioquin, & in Divinam Laudem, Caramuel. in loc. pariter mixt. alleg. sub d. num. 2070.

27 Sic enim in Sacris paginis laudantur filii Sion, quæ in solemnitatem Domini Choros ducebant: Judith. cap. 21. Item laudantur ii, qui de captivitate Babiloniæ revertebantur cum Cantoribus, & Cantatricibus Choreas ducentes ad animum redeuntium exhilarandum: Esdr. cap. 1. vers. 65. Prout etiam laudantur Judæi, qui lætabundi laudes Deo, & grates cum Choreis Puellarum canentium, & saltantium tribuebant, ut post transitum Maris Rubri fecerunt omnes Mulieres, Mariam Sororem Moysi cum tympanis, & Choreis sequentes: Exod. cap. 15. Item Rex David, qui coram univèrso Popolo antè Arcam Dei cum cytharis, lyris, & similibus instrumentis saltavit: 1. Lib. 2. Reg. cap. 6. Quinimò ipse Deus jussit in Levitic. 13. ut quotannis celebraretur festum Tabernaculorum Sacro tripudio, & saltaretur coram Domino, & in Psalm. 150. has laudationes in Choreis cum tympanis, cymbalis, cytharis, aliisque instrumentis coram Domino fieri præcipiuntur, frequenterquè in aliis locis Sacre Scripturæ: Quod certè si non licitè, imò, & laudabiliter non fuisset factum, minimè in Sacris paginis fuisset permissum, & multò minus laudatum, ut scitè animadvertit Lagunez in loc. sup. alleg. num. 97.

28 Sic pariter in honorem Sanctorum, & ad

& ad eorum Festivitates celebrandas antiquissimus fuerat mos, sive ad eorum Sepulcra, sive alibi, ad eorum Natalem cohonestandum, Choras ducere, ut adnotat Joannes Ferrand. *disquis. Reliquiar. lib. 2. cap. 1. §. Verbulum de Choreis. fol. mibi 410.* Martin. Ayala. *de tradition. tit. de venerat. Reliquiar. Sepulcr. & Basilie. Sanctior. fol. 109. à tergo.* Joannes Baptista Cafalius *de Veter. Sacr. Christianorum ritib. in notabilib. post fin. oper. fol. 426. litt. B. suè in addition. ad cap. 60. pag. 241. litt. A. in fin.* & patet ex S. Ioanne Chrysostomo *homil. 47. in Sanctum Iulianum*, dum dicit: *Saltantium Virorum Chori die crastino* (scilicet à D. Juliani Martyris festiva luce/suburbium occupabant. Item ex S. Basil. *homil. in S. Barlaam* scribente: *Nos tripudiis divinitus inspirantes circa sepulcra Martyrum Chores ducimus.* Item ex Gregor. Nysien. in *Oration. de Vita Sancti Gregorii Thaumaturg.* quatenus refert, Sanctum illum Vicum Christianis permisisse, *ut in memoriam Sanctorum Martyrum se exbilararent, & oblectarentur atq; in letitiâ effunderentur.* Necnon ex pluribus S. Paulini carminibus, & signanter ex *Carmin. 3. in Natal. S. Felicii* dum dicit: *Ferte Deo pueri laudem, persolvite vota: Et pariter castis date carmina festa Choreis*, & ex pluribus Prudentii hymnis, & signanter ex *hymn. 9.* quo celebrat Domini Nostri Iesu Christi mysteria, dicentis: *Da Puer plestrum Choreis.* Vnde Theodor. Balsamon, Vetus antiquorum Canonum commentator, in *Schol. ad Canon. 20. Synodi Gangrensis*, in quo anathemati subijciuntur ii, qui arrogantia vrentes, & Martyrum confectiones abhorrebant, & Sacra, quæ in eis celebrantur, & eorum memorias accusabant, dicit: *Quæque in solemnibus Martyrum Festis sunt cantica, Chorea, & Populi confusio, quoniam in Dei sunt honorem, non reprobantur, Quod itidem si non licitum, minimè fuisset permixtum, & à Sanctis Patribus laudatum.*

29 Idque nedum, quia cum tripudiis, & Chorea ex sese res sint adhibitoræ, & in optimum finem converti possint, nihil est, quod possit ob stare, quin ad Saecrorum Divorum reliquias, natalesque cohonestandos usurpentur, ut totidem verbis bene

subdit Ferrand. in *loc. sup. alleg. sub dicto §. Verbulum*, de Choreis, in fin. led etiam, quia facit huiusmodi celebritas ad Religionis magnificentiam, & ad sanctitatem æstimandam, vt post Card. Baron. inquit Casal. pariter in *loc. sup. allegat. vers. Facit etiam.* Unde S. Gregorius Nazianzenus *orat. 4. ad vers. Iulian.* ad eas duccendas in honorem Sanctorum Fideles quodammodo hortari videtur, scribens: *Quid si etiam te, ut late celebritatis, & festorum amantem saltare oportet, saltatio quidem, sed non inhonestè illius aggregari saltationem, quæ Baptista necem attulit: Verum Davidis ob Arca requiem, quæ quidem Deo gratam incessionem agilitate præditam, & versatilem mystice designari existimo, quæ verba expendens Elias Cretens. in Comment. inquit: Hanc autem allegorico sensu exponens incessionis Deo grata agilitatem, & volubilitatem significare censet: atque hoc ipsis intelligendum præbet, minimè abiiciendam, atque improbandam in Festis, ac Divinis celebritatibus animi diffusionem, & modulatam agitationem, corpore videlicet anime affectum comitante. atque ob Dei gloriam, & Servorum ipsius honores, & celebritates tanquam exultante, & tripudiante.*

30 Nec prædictis adversari poterit, si fortè obiiciatur Canon. 23. Concilii Tolletani III. relati per Gratianum in *Can. Irreligiosa 2. de Consecrat. dist. 3.* quo dicitur, quod Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit, ut Populi, qui debent ad Divina Officia attendere, Saltationibus, & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum Officiis perserpentes. Nam omisso, quod istud fuerat decretum Concilii Provincialis, ad abusus suæ Provinciæ dumtaxat repellendos editum, animadvertendum, quod inibi fuerat sancitum: *Quod Ballimathia, & turpia cantica prohibenda sunt à Sanctorum solemnibus, ut legere est in titulo ejusdem Canonis in ipso Concilio, hoc est Ballimathia, seu Saltationes, quæ ad richum inhonestarum cantationum, turpiumque iocorum fiebant, sive Ballimathia, ut habet alia Editio, hoc est superstitiosæ divinationes, quæ per saltationes fiebant, ut explicant Joann. Dart. Commentar. in Decret. Gratian. ad 3. part. distinct.*

3. de *Consecrat. S. Ne verò illis solemnitatibus, inter ejusdem Oper. Canonie. fol. 490. col. 2. list. B. & segg. Carol. Du-Fresne, sive Du-Cange in Glossar. med. infim. latinisat. 10. 1. fol. 442. in veri. Ballimathia, & Jo: Jacob. Hofmann. in continuat. Lexic. univers. 10. 3. verbo Bal-*
 31 *limathica. Et quod magis est, ex quo hujusmodi Saltationes fiebant in Vigiliis Sanctorum, ut colligitur ex illis verbis ejusdem Canonis -- Et turpibus invigilant Canticis -- hoc est, dum juxta morem illorum temporum, in Vigiliis festivorum dierum inasculi, & teominæ cum luminaribus conveiebant in Ecclesiis, ibique pernoctabant, eaque occasione multa turpia, & inconvenientia, & præsertim inhonestæ, & lascivæ saltationes fiebant, istisque Divinis Officiis molestia inferebatur, ut liquet ex illis verbis ejusdem Canonis -- Sed, & Religiosorum officiis perstreperes -- quemadmodum explicat Cardin. Turcicrem. in dist. Canon. Irreligiosa, in Decret. Gratian. Quod sanè nihil potest habere commune cum simplicibus, & honestis Saltationibus, seu Choreis, quæ nullas habent circumstantias sive temporis, sive loci, sive personarum, sive modi, ex quibus malæ reddantur, & præcipuè cum illis, quæ in honorem Sanctorum, & ad eorum Festos dies cum majori lætitiâ, & gaudio celebrandos, ducuntur, ut rem prosequendo, dictumque Canonem explicâdo, fusè disserit. P. Jul. Mazzarin. in suis sermonib. super verb. Domin. in Monte 10. 2. sermon. 108. list. O. fol. 93. & 94. Cum imò potiùs istæ saltationes sine laudandæ, & admirandæ, eodè planè modo, quo apud Romanos, cum in Divino Cultu adhiberentur, non dedecori erant, sed admirationi teste Salian. Annal. tom. 3. ad ann. 1990. num. 38. Olim etenim, nulla ferè apud Gentes sacra, in quibus non saltaretur, ut adnotant Lorin. in Psalm. 149. vers. 3. pag. 1208. Rodigin. antiq. lection. lib. 5. c. 3. Vossius de quatuor artib. popular. cap. 4. num. 37. & de scient. Mathematicat. cap. 21. nu. 9. Bulenger. de licit. & vetit. Magiâ, lib. 1. cap. 6. fol. 461. list. B. Er quidem etiam ad honorem veri Numinis, ut observat Lacerd. in comm. ad Virgil. lib. 4. Æneid. in not. ad vers. 145. nu. 5. in fin.*

Prout nec obesse poterit animadversio facta à Reverendissimo Episcopo Verulano in suâ Relatione, & ab iis omnibus, qui nimis rigorosâ propriæ opinionis sententiâ, licet nullo jurelicitâ, Choreas omnes indistinctè damandas esse volunt, quod nempe in Choreis adit quædam confusa commixtio virorum, & mulierum, quæ ut plurimum solet esse occasio malorum, & incitamentum libidinis. Etenim, ultrâ quod eidem satis responderi posset ex his, quæ tradit Cardin. Cajetan. super alleg. in Summ. verb. Choreæ, sub n. 3. dicens -- *Ex periculo verò provocativis ad libidinem unusquisque seipsum mensuret, & videat, si exponit se periculo. Ego ex genere actus periculum non cognosco: Quoniam actus Choreæ non est libidinis, sed lætitiæ. Et propterea, si ex qualitate personæ, periculum alicui imminet, provideat sibi, sicut debet cavere sibi ab aspectu mulieris; si ex aspectu sui cognoscis imminere periculum. Ex actibus deinde levitatis, qui quandoque immiscentur, dum aliquis intorquet digitos mulieris, cum quâ Choream ducit, non amplius, quàm veniale peccatum incurritur. Et simile est judicium de multis vana lætitiæ actibus, & verbis, si contingit Choreis immisceri. Ex pravâ autem intentione putâ, ad incestum, aut adulterium provocandi, et similiter ex impudicitia, non solum Choreas, sed Eleemosynas, & Ecclesiastica Officia constas esse peccata mortalia. Conclude ergo Choreas non esse se females, licet sapè offerant peccata venialia vanitatis -- cuius dictum commendant, & sequuntur Bartholom. Fum. in summ. Armill. verb. Choreæ, num. 1. in fin. Modius in dicto §. Plebiscitum, Insti. de jur. natural. Gent. & Civil. dubit. 201. sub num. 1. §. Quoad iuris divini, circa fin. vers. Ex periculo verò, Gibalin. de univers. rer. humanar. negociat. dist. lib. 4. cap. 9. artic. 5. in fin. ubi illud refert, tanquam prudens monitum: Nec non ex eo, quod eidem addendum subdit Mazzarin. dist. sermon. 108. eadem list. O. circa fin. fol. 94. quod nempe licet talis confusa coactio possit respectu alicujus magis, quam alterius aliquando esse occasio mali, adhuc tamen nequit dici illicita; alias enim opus esset impedire res omnes, quibus darur occasio*

occasio, quod Populus utriusque sexus in unum conveniant, ut sunt Mercatus, Nundinæ, Nuptiæ, Principum ingressus, Tabernæ, Naves, & similia, imò & Stationes, Processiones, Conciones, Divina Officia, cæterique sacri Conventus, quæ sicuti esset incongruum, ex præfato motivo damnare, ita & Choreas.

- 32 Cessat penitus in nostrâ fuci specie, tum quia Saltationes, de quibus agitur, sunt in viis, et locis publicis, in loco autem publico, non nisi pudicè, & honestè saltatur, ut animadvertit Caramuel. in sup. alleg. Theolog. Regul. to. 1. par. 8. num. 2070. S. Respondeo; Tum quia non alio animo sunt, ut etiam superius animadverimus, & Reverendissimus Episcopus Verulanus ingenuè fatetur in sua Relatione, nisi ut Festivitas Sancti Sixti lætius, & jucundius celebretur, & à pluribus saltatur ad satisfaciendum voto de re hac facto. Quo attento nullatenus de præsentis inconvenientibus videtur timendum, tam ex quo est honesta saltatio, quâ tripudiat animus, & corpus bonis operibus eleuatur, quemadmodum scripserat Sancti Ambrosii lib. 6. in Lucam cap. 7. & ex quo, Corporis saltatio in honorem Dei laudabilis habetur, ut idem S. Doctor addit serm. 7. in Psalm. 118. quàm ex quo tali casu similia tripudia, & publicæ saltationes ad pietatem conducunt, & devotionem promovere videntur, ut subdit Caramuel. in loc. proxim. allegat. sub S. Mos iam iste. Ut propterea objectæ animadversioni mirificè adaptari valeant verba Sancti Augustini lib. 3. de Doctrin. Christian. cap. 12. quibus dicit, quod in omnibus ejusmodi rebus, non ex carum rerum naturâ, quibus utimur, sed ex eorum utendâ, & modo appetendâ, vel probandum est, vel improbandum, quod facimus; quemadmodum in simili ejusdem utitur Gibalini de usur. lib. 1. cap. 9. artic. 5. n. 89.

Addit potissimum circumstantiâ ab eo, cum Reverendissimo Episcopo Verulano, ingenuè pariter de more confessatâ, quod nempe ii omnes, qui hujus Festivitatibus occasione saltant, peractis Choreis, vna cum Festi Ducibus, eol Governatore, & Magistrato, & eorum assistentia di Monfig. Vescovo vanno in

processione, che ffa con gran concorso, & divotione, verso un hora di notte, nell a quale si porta il Legno della Santissima Croce, & si vâ cantando da huomini, & donne sacre lodi, ut sunt verba ejusdem Relationis, quo attento, haud de præsentis periculis viderur esse timendum, dum apparet ex corporis agitatione illâ, animum ad bona opera elevari; sed potius piè esse credendum, quod Deus per intercessionem Sancti Sixti Martyris sui, eadem evenire non sit permisurus, quemadmodum in Processione illâ, in quâ David vna cum vniuerso Populo saltaverat antè ipsius Arcam, quamvis longissimò itinere, per difficiles, arduasque vias, & per altos, præruptosque montes fuisset ducta, non permiserat, quod neque hymnos canentibus, neque Choreas ducentibus lascivido fueris suborta, dum ad Templum pervenirent, ut refert Ioseph. Antiquit. Judaic. lib. 8. cap. 2. & quemadmodum de lætitiæ actibus, & conviviis ad Sepulcrum Sancti Martyris Iuliani ad illius Festum cohonestandum, fieri solitis, tradit Sanctus Joannes Chrysostom. sup. laudat. homil. 47. in Eum, dicens: At etiam corporalis mensa vis fieri particeps; hic soluto conventu, licet juxta Martyrium sub ficu, vel vite diversanti etiam corpori recreationem indulgere, & condemnatione conscientiam liberare. Martyr enim è propinquo spectatus, & eum sit vicinus, ipsique mensa adlect, voluptatem in peccatum effundi non sinit: sed tanquam Pedagogus, aut Pater optimus oculis fidei conspectus, risum comprimit, indecoras voluptates circumcidit, lascivos omnes insultus carnis tollit, quos illic non licet credere.

Et quod omnem adimit dubitationem, est, quod istæ Saltationes, & Choreæ sunt in casu nostro ex antiquissimo more, cum eis celebrandi Festum Sancti Sixti, ut etiam agnoverunt Sacra Congregatio Rituum, & San. mem. Paulus V. usque ab anno 1607. quo attento nullus remanet locus, ex quo illæ reprehensioni subjacere debeant, cum hæc omnia sint estimanda secundum ritus in vnaquaque gente receptos, ut scitè admonet Martin. Scoockius exercit. varior. exercit. 33. sub num. 4. vers. quæ omnia cum estimari debeant, sol mibi

326. in postrem. edition. subdens, quod ob id mirari sibi sepe subiit, quam ob causam graves, & iudicii quoque Theologi ad hæc non attenderint, qui indiscriminatim omnium populorum notarunt saltationes, ad comprobationem adducens id, quod Cornelius Nepos Scriptor Elegantissimus in Præfatione Vitarum Illustrium Virorum à se editarum, scripserat adversus eos, qui suæ scripturæ genus leve, & non satis dignum Summorum Virorum personis essent iudicaturi, &c. Quis Musicam docuerit Epaminondam, aut in ejus virtutibus commemorari saltasse eum, commode scienterque cantasse? dicens: sed hi erunt ferè qui expertes litterarum Græcarum, nihil rectum, nisi quod moribus conveniat putabunt. Hi si didicerint, non eadem omnibus esse honesta, atque turpia, sed omnia majorum institutis iudicari, non admirabuntur, non in Græcorum virtutibus exponendis mores eorum secutos, addendo etiam idem Scoeci, quod hanc ob causam in publicis solemnitatibus antiqui quoque Patres permiserunt Christianis Saltationes moderatas, & honestas, postquam anteed. num. 3. jam notaverat, quod si quid in sacris paginis scriptum, aut à Sanctis Patribus editum, quod Choreis videatur adversari, id non de quibuscumque saltationibus, sed de lascivis, & immodestis, quæque animo, & corpori effreminando serviunt, dumtaxat esse improbatum, ut patet ex vocibus, & phrasibus, quibus improban- tur; nusquam verò sermo est de Saltationibus honestis, & moderatis, quæ causâ animi recreandi, & exhilarandi in publicis lætitiis, & Festivitatibus alicujus Sancti celebrandis, maxime juxta mores patetios, habentur. Nec sine ratione, cum, ubi est mos tasdu- cendi, nedum licite dijudicentur, sed etiam in Sacris Festivitatibus adhibere, religiosæ, & devotæ habeantur, ut signan- ter apud Hispanos, de quibus Pérez de Lara, Lagunez, Gibalin, & Caramuel super alleg. ac ipsis addendus, & quidem ut solus videatur esse idoneus testis S. Thom. de Villanone. sermon. 1. in fest. Corp. Christi & apud Lusitanos, de quibus A. Gila. de jurib. & privileg. benef. art. 1. num. 3. & P. Claud. Francisc.

Manfrier. des Ballets anciens, & modernes, fol. 98. in fin. & fol. 99. cum seqq. ubi, fol. 101. valde ad rem recenset verba Octavii Accoramboni quondam Episcopi Foroscomponiensis, & Collectoris Spoliorum Ecclesiasticorum in illo Regno, tempore quo per Paulum V. fuerat inter Accoratorum numerum publicâ Canonizatione reclusus S. Carolus Borromeus, qui tempore Pii IV. fuerat illius Regi in Urbe protector, dum peculiari Relatione describendo solem- nem festivitatem eâ de re in Civitate Vlixiponenſi factam, & inter cætera numerosam Processionem pompæ, & lætitiæ actibus plenam, cum retulisset, eâdem pluribus Saltationibus, & Choris fuisse confociatam, ne id moris Regionis inleis esset admirationis, sub- dicit: Nè diafastidio a' nostri d'Italia, massime a' Romani, il sentire, ebe nelle Processioni de' Santi, e di tanta divotione, come fu questa, si meschiassero e balli, e danze, perche in Portogallo non porreb- be loro, massime a' Popolari, che fissero Processioni nobili, e gravisenza simiglianti attioni di giubilo, e di allegrezza. Qua- propter caldem Chores, & Saltationes, quæ juxta patriæ mores, & consuetudi- nes locorum in sacris solemnitatibus fiunt, ad Ecclesiasticam Cæremoniam, sacrumque Ritum esse referendas, nuper lato, eruditorum calamo proba- vit Don Adrian. de Ossu Magister Cæremoniar. Eccles. Hispanens. in pecu- liari opusculo, primùm Hispali sermone hispanico, mox Romæ linguâ Ita- licâ edito, inscripto: Consulta Eccle- siastica sopra l'uso delle Danze, che si praticano. nella Processione del Corpus Domini.

Quæ omnia dicenda sunt procedere etiam quoad alios actus lætitiæ pro eodem festo jucundis, & splendidis cele- brando exerceri solitos, & signanter ille, quo, Nella mattina del Lunedì, secondo giorno di Pasqua, li Festaroli uni- tamente col Governatore, & Magistrato vanno nella Processione che si fa dalli Canonici, & Capitolo dalla Cattedrale, fino al Convento de' Padri Capuccini, portando Processionalmente un Draccio, & un Piede di S. Nisso, e terminata la Pro- cessione li Festaroli convitano li loro Parenti, & Amici, & ancora il Governatore, Sin- dico,

dic, e Magistrato, e finito il pranzo, si danno dalli Feslaroli medesimi li rim-freschi chiamati le Bevute, consistenti in Ciambelle, Mostaccioli, Confetture, e simili in Bacioli, e Vini con sottocope a-vanti la propria Casa in publica strada con porre ordinatamente a sedere da una parte gl' Huomini, e dall'altra le Donne, quali tutti sono Parenti, & Amici invi-tati dalla sopra Contestabili, in modo tale, che ricevuta da uno la bevuta, si seguita successivamente dagli altri divisi in due squadre, cioè in una quelli della Città Vetera, e nell'altra quelli delle Prage, ricevendo reciprocamente le bevute, e quando vanno a tale effetto le dette squad-re per la Città, in una assiste il Governatore, preecedendo con esso li Feslaroli, e seguendo doppo le Donne, e nell'altra assiste lo Sindaco col Magistrato con lo stesso ordine, ut sunt verba præfatæ Re-lationis Reverendissimi Episcopi Veru-lani. Nihil enim in re hac valet con-siderari absurdum, & incongruum, ex quibus ista non licet fieri, oblici possit. Cum similes commensationes, & convivia, quibus Christi fideles in celebran-dis Sanctorum festivitatibus, se exhi-larant, oblectantur, atque in læticiam effunduntur, nedum olim ab Ecclesiæ Patribus tolerata, imò, & ad Religio-nis magnificentiam, & ad Sanctitatem æstimandam conducere dijudicata, ut præter ea, quæ scripserat S. Ioannes Chrysostom. in sup. laudat. Orat. 47. in S. Iulianum, patet ex Theodoret. Therapet. sive Græcar. affect. Curat. serm. 8. S. Gregor. lib. 9. Epistol. 71. ad Mellitum, & aliis cumulatis per Ferrand. in alleg. disquis. Reliquiar. par. 1. lib. 2. cap. 1. S. Temperatissimas olim, Joh. 408. & seq. & Casal. in dictis Notabilib. ad tract. de Veterib. sac. Christian. ritib. fol. 426. li. B. Sed & recenter permissa, atque indulta, & præsertim ab hac Sacra Congrega-tione in Civitatibus Alatrinæ finitimis, ut in Civitate Anagninâ decernendo sub die 12. Septembris 1614. quod Con-vivia per Confratres ejusdem Sodali-tatis in suis Festis fieri solita, conni-venter tolerari possint, modò non feriâ sextâ Parasceves, nec cum redditibus loci Pii, nec intrâ, aut propè Ecclesiam fiant, & in Civitate Verulanâ indulgêdo sub die 10. Januarii 1606., quod si ca-

dem secundum consuetudinem fiant ante Ecclesiam, sint toleranda, dummodò tempore convictus omninò claudantur ejusdem Ecclesiæ januz, ut referunt Jacob. Pignatell. Consult. Canonic. 17. num. 5. tom. 3. & Nicol. in Floreul. verb. Convivium, num. 2.

36 Nec prò absurdo adduci valet, quod cum præfata poculorum præstatio, & dulciorum distributio nequeat termi-nari eadem die Lunæ, cum ab omnibus festi Ducibus, sive Dominis sint facien-dæ, qui sunt tresdecim, nempe unus prò singulo Civitatis vico, opus sit illa con-tinuare die Martis sequentis etiam de-manè, & sic ob id terciâ die festivâ Paschatis intermitatur Sacra Concio, prout etiam eadem de causâ intermittit dictâ die Lunæ secundâ Paschatis; nam-ultrâ quod vacatio ista Concionis in illis diebus potissimum evenit, ex quo Prædicator est impeditus ad se paran-dum pro habendâ Oratione panegiricâ sequenti feriâ quartâ, in quâ celebratur festum S. Sixti; animadvertendum, quod cum id sit consuetum ab antiquissimo tempore, quo similibus lætitiæ acibus celebratur dictum festum Sancti Sixti, minimè uti incongruum dijudicari va-let, cum stante consuetudine propter læticiam festi præcipui, similia peragi valeant, etiam temporibus aliis vetitis, ut tradit Silvestr. in Summ. sup. alleg. verbo Chorea sub n. 2. vers. vel ubi esset consue-tum. Maximè cum talia nequeant dici, quod propriè causent omissione Sacto-rum Concionum, cum de eis habendis dicto tempore nullum adsit præceptum, sed præceptum solum sit tempore jeku-nii Quadragesimalis, ut patet ex cumu-latis per Barhol. in Collectan. ad Sac. Concil. Trident. sess. 24. de Reformat. cap. 4. num. 14.

Atque proinde minimè consentanea videtur sententia Reverendissimi Episcopi Verulani, qua consulit, numerum eorumdem festi Ducum, sive Dominorum, posse minui, illosque ad solos qua-tuor reduci, tam pro præfato prætenso absurdo evitando, quàm ut Festum mi-nori tumultu celebretur, & Cives à sumptibus liberentur, dum quamplures ob munus sibi demandatum adimplen-dum æri alieno subijciuntur, cum aliis illud exercecre cogantur, ne pœnis pri-

vationis vocis activæ, & passivæ in publicis negociis expediendis, quæ sunt recusantibus impositæ, subjiciantur: Dùm respectu omissionis Concionum, nullum adesse absurdum, jam est ostensum, & respectu aliorum ab ipso assertorum, innititur falso supposito à Festo invidis sibi factò, cum non coacta, sed spontanea sit susceptio præfati muneris, nullique poenæ supposita, & aliàs numerus Festi Ducum sit providenter, & seriose ad evitandam æmulationem institutus, ex quo toridem sunt Civitatis vici, & sic illum minuere, esset nimis molestum, & scandalosum, ut in simili benè ponderat Nevizan. in *Sylv. Nuptial. par. 4. sub num. 73. §. Primò*, quia à tanto tempore, fol. mibi 479. Nec sine ratione, cum nedum tolerabilia sint, quæ verus consuetudo comprobatur, ut scripserat Papyrius Justus l. *Imperatores 13. §. 1. in fin. ff. de pollicitationibus*: Sed imò ex quo ea, quæ in suo statu, eodemque manent, & si deteriora sint, tamen utilisiora sunt his, quæ per innovationem meliora inducuntur, ut admonet Dionys. Haliarnas. lib. 52. *Historiar. Et quia ipsa quoque mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbatur*, ut inquit S. Augustin. *epist. 128. cap. 5.* cum quo consonat Sanctus Gregorius relatus in *can. 15. cap. 25. quæst. 2.* cum aliis latè deductis per Gonzal. in *cap. cum consuetudinis 9. nu. 3. de consuetudin. & Capon. dysept. forens. 85. num. 12. & seqq. tom. 2.* Hactenus Vir ille doctissimus.

- 37 Et eadem ratione Urbanus Octavus, prout testatur Pistachius *de superstit. par. 1. cap. 3. num. 32.* peculiari diplomate verat, ne sculphantur, vel pingantur Sacre Imagines alio habitu, quam in Catholicâ, & Apostolicâ Ecclesiâ ab antiquo tempore sculpi, vel pingi consueverunt; nec etiam habitu particulari alicujus Religionis, quam professi non fuerint, ne, quæ oculis fidelium subjiciuntur, falsa, inordinata, & insolita appareant; sed ut devotionem excitent: Pistach. ubi *suprà*, Romæ quæ. ad Synod. Gerunden. lib. 3. tit. 20. cap. 3. *Lezana Summ. qq. regular. par. 2. verbo Sanctorum rum conclus. num. 14.* Hinc est, quod nequit exponi publicè in Ecclesiâ aliqua Imago sine licentiâ Episcopi, qui prius debet eam Imaginem diligenter

considerare, ut advertit Pignatell. *consult. 186. tom. 9.*

- 39 Tantò magis damnandi sunt, qui untur vestibus prophanis, & lascivis in ornatu Sacrarum Imaginum: Alberghin. in *manual. qualifcat. cap. 29. nu. 3.* Molanus in *tract. de Imaginibus 1. par. per tot. Pignatell. consult. 186. tom. 9.* Hinc meritò fuit punitus quidam teneberrarius Pictor inopinatâ, ac subitâ dexteræ manus ariditate, quia Christum Jovis habitu pingere ausus fuit, prout S. Genadius Patriarcha. eidem prædixit: Rectè proinde docet Transm. *de denunciat. quæst. 4. cap. 8. num. 9.* Pictorem, vel sculptorem, qui vel pingeret, vel sculperet; aut pictas, seu sculptas retineret Imagines, quarum habitus, seu forma, vel contemptum, vel irrisum, vel obscenitatem præferrent, esse revelandos; & ratio est, ut ego existimo, quia si verba impudentia, obscena, & derisoria quis protulerit in Sanctos, evadit suspectus: quid ergò dicendum de his, qui ipsos vestibus impudentibus, lascivis, & irridendis induunt? siquidem (inquit Horatius.)

*Segnius irritans animos dimissa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus.*

- Accedit, quod hoc pacto nedum exprimitur, lascivos, & inhonestos fuisse ipsos, quorum Imagines sunt; sed etiam datur ausa Novatoribus irridendi Imaginum cultum, ut benè advertit Alberghin. in *Manual. Inquisit. cap. 29. n. 4.*
- 40 Hujusmodi autem inhonestis ornatus, & picturis præbere ansam Novatoribus irridendi sacras Imagines, quantum sit iniquitas, patet ex eo quod ad impediendum, ne ipsæ imagines essent alienius ludibrio, fuit quandoque vetitum id, quod ex se laudabile erat, ac religionis plenum: Canon enim 36. Concilii Eliberini, quem alioquin suspicatur Baronius ab Leonoclastis confectum, idcirco prohibuit parietibus appingi imagines sacras, ne gentilibus ludibrio essent, ut exponit Albaspinæ in *d. can. 36.* sequutus Paulut. *juris prud. sacr. lib. 7. n. 4. tom. 2.* qui dictum Canonem etiam suppositivum putat.
- 41 Quod sanè periculum (inquit Cabasurius ubi *suprà*, pag. 21.) haud itè timebatur in imaginibus, quæ in Ecclesiis appen-

appendebantur, aut alioquin mobiles collocabantur, cō quia ipsæ subdaci, & aliō transferri, perfectione exurgente procellā possent: simili ex causā in l. unica, C. nemini licere signum Salvatoris 41 ris &c. prohibetur signum Salvatoris in silice humi sculpi, aut pingi, ne videlicet conculceretur, aut conspuatur ab iis, qui in locum sacrum conveniunt: Quod itē sanxit Quinisexta Synodus can. 73. cum hac ratione, ne incidentium conculcatione victoriæ nobis trophæum injuriā afficiatur.

Rcāte igitur docent Transmiera de denunciatis. q. 4. cap. 8. num. 9. & Alberti in l. loco citato, n. 3. quod Sanctorum Imagines dictis modis vestientes, mereantur graviter puniri in S. Officio.

43 Ad hujusmodi superstitionem referri quoque viderur, quod à nobis communiter fit, qui pingimus Moysen cornua habentem, ex eo quod interpretetur D. Hieron. cornuta fuisse ejus faciem, cum hæbraica veritas, quam melius Septuaginta exposuerunt, uaret, radiantem extitisse Moysis faciei cutem: & proinde Hæbrei nobis irridentes, putant, quod Moysen credamus Dæmonem: Itā Augustinus Chisanensis Episcopi apud Sixtum Senensem bibl. lib. 5. annot. 116. Nescio tamen, an Senensis huic opinioni adstipuletur, nam eam affert, nec confutat, ex quo arguitur potius eidem assentire; sed quod reverā non assentiat, innui potest ex hoc, quod ipse Senensis ibidem annot. 117. debile vocat argumentum, quo Rufinus probavit, Hieronymum pedibus jvisse in sententiam Origenis dicentis, quod Christus, tam pro hominibus, quam pro Angelis mortem subjerit: Illud autem argumentum desumptum fuit ex eo, quia Hieronymus verba Origenis sine nomine authoris in Commentariis inseruerit, nullā apposita eorumdem verborum confutatione.

Possit etiam dici, nullam necessariam fuisse confutationem, quando tota Ecclesia non reprobatur hunc modum pingendi Moysen; nec ipsum colimus sub tali formā, quia Dæmonem cum fuisse credamus.

44 Non incurrunt quoque hanc superstitionem, qui Sanctorum Imagines cū laureolis pingentes, videntur idolo-

latrarum in morem ipsos Sanctos decorare ornatu gentilitatis, ab Idolis contaminato.

Quamvis enim antiquitus laurea corona fuisset signum victoriæ, proindeque arma, naves, fasces, ac milites triumphantes coronabantur; & licet hujusmodi corona texeretur lauro, quia dicata erat Apollini, & hoc pacto contaminata fuerit oraculorum superstitione; nihilominus milites Christiani antiquitus semper laureā coronā decorati sunt, cum omnia, testante Apostolo, munda sint mundis: idcirco Spondanus in epitom. ad ann. 337. n. 6. postquam laudavit Constantinum, qui exhorrens quæcumque sciret ex Gentilium superstitionis officinā manare, pro laureā usus est aureā coronā; atamen non damnat posteriores Imperatores, qui interdum laureis in numismatibus apparent coronati.

45 Successivis verò temporibus milites Christiani, ad tollendum omnem superstitionem, laureas coronas gestabant nomine Christi insignitas, teste Baronio ad ann. 351.

Imò quidam miles Christianus tempore Pij Severi recusavit sua tempora hujusmodi laureā redimire: Verum hoc factum Romana improbavit Ecclesia, ut referunt historici illius temporis, quia peccatum contrā fidem non erat, coronam illam deferre, & ex hujusmodi militis scrupulo timebatur nova in Christianos persecutio. Imò Clerici Romanæ Ecclesiæ Tertulianum probris exceperunt, qui librum ediderat titulo de Coronā Militis ad defensam illius, quæ res in causā fuit, ut Tertulianus exasperatus ad castra Montanistarum transierit.

Cæterum, quæ fuit commendabilis pietas illis temporibus, minimè persuadere debet, gentilitate extinctā, his ornatibus Sanctorum Imagines non esse decorandas.

Non incurrunt igitur ullam superstitionem, qui ad Sanctorum gloriam ipsos sic ornanant, & hoc patet ex eadem ratione, qua nobis licet, Vota, & Tabellas in Templis suspendere, de quibus suprā fuit dictum.

46 Sic etiam ab omni superstitione eximuntur, qui cultum publicum Sanctis vete-

veteris testamenti tribuunt, prout eruditissimè probavit Illustrissimus, ac Reverendissimus Prosper Bottinus Mirensis Archiepiscopus, cujus doctrina maximi est ponderis, in suis animadversionibus super dubio, an permitti possit cultus publicus Sancto Iob.

Siquidem cum cultus publicus sit præcipuus effectus canonizationis, debetur consequenter illis Sanctis, quos Deus in Sacris scripturis canonizavit: Lezana consult. 3. à n. 100. ad fin. & Pignatelli. tom. 5. consult. 39. quod agnoscit Ecclesia ipsos invocans in commendatione animarum morientium, & illo Cantico Ambrosii, ibi: *Te Prophetarum laudabilis numerus*; ac in Litanis, ibi: *omnes Sancti Patriarchæ, & Propheta*: Imò cum in suâ gloriosâ Transfiguratione Moysen, & Eliam adhibuisset, eisquæ gloriæ venturæ specimen ostendisset, Petrus dixit: *faciamus hic tria tabernacula*, quæ postea, teste Bedæ, ædificata fuere, scilicet tres Ecclesiæ; ac ipsi Discipuli viderunt Moysen, & Eliam Christi gloriæ participes, & in majestate; undè patet, quod voluit Deus factò, & Petrus verbo his Sanctis veteris testamenti quod exhiberetur publicus cultus, quidquid dicat Mattæa de canonizat. sanctior. par. 4. cap. 3. n. 13. & seqq.

- 47 Accedit, quod hujusmodi cultus habet stimulos quosdam acerrimos, quibus incitatur ad Sanctorum, quos colimus, virtutes imitandas, ut ait Gregor XIII. in constitut. super approbat. Martyrolog. Rom. quare ob hanc rationem miratur Rainaud. tom. 15. heteroclit. spiritual. punct. 5. nu. 9. in fin. pag. 285. cur Ecclesia non celebrasset Sanctorum veteris Testamenti festivitates, eo modo, quo illas Sanctorum novi Testamenti? Verum in Ecclesiâ tam Græcâ, quàm Latinâ Sanctis veteris Testamenti, posterioribus temporibus, exhibita fuit publica veneratio, ut patet ex templis in eorum honorem consecratis: Guyett. de fest. propr. lib. 1. cap. 5. qu. 8. & Pignatelli. loco cit. & hodie in Civitate Venetiarum adest Templum S. Job. cum Monasterio ordinis Minorum, ut advertit Mattæa de canonizat. sanctior. par. 4. cap. 3. num. 15. Imò cum Patriæ nostræ adhuisset Templum ejus-

dem S. Job quemdam fratrem, qui curavit, ut destrueretur, leprâ statim affectum, diuquæ ex cruciatum occubuisse, testatur in dictis eruditissimis animadversionibus Laudatus Bottinus: Antiquitus tamen in Ecclesiâ Latinâ his Sanctis non exhibebatur publicus cultus, ut ex Cæsario Heisterburienſi, & Nicolao Serario, testatur Pignatelli loco cit. quia forsitan videbatur incongruum, cum gaudii recolere transitum, qui gaudii non fuit, ut inquit D. Bernardus ep. 98. sed potius miseriâ plenus, propter descensum ad Inferos: Turrecrem. in can. pronunciand. n. 15. de consecr. dist. 15.

- 48 Hæc ratio tamen confutatur à laudato viro in eisdem animadversionibus, tum quia, quamvis quidam ex antiquis Patribus, & Theologis inserint, animas justorum usquæ ad diem judicii non videre Dominum (contrarium nunc est de fide) Sanctis tamen debitum cultum non negarunt; tum quia Machabæi, quorum idem fuit descensus, obtinuerunt hunc cultum; tum quia, licet fuerit quædam miseria, non posse statim divinâ visione frui, nihilominus eorum descensus in sinum Abrahæ non adeò fuit miserabilis; nam ibi non cruciabantur: Imò si Infantes, qui sine baptismo pereunt, nec sunt Sancti, attamen quodam gaudio recreantur ob cognitionem, quâ sciunt, ætUALE peccatum ab ipsis non fuisse commissum, ut decantant Eminentiss. Sfondratus in Nodo prædestinationis, circa finem primi §. quid dicendum de gaudio interno eorum, qui sciebant, se tam Sanctis vixisse? Tum tandem, quia Ecclesiâ veneratur inter Sanctos Paschalius Diaconum, quem D. Gregorius narrat in suis Dialogis, lib. 4. cap. 4. non recto tramite ad Cælum evolasse, sed per quosdam dies purgatorii pœnas expertum fuisse, quia adhæserat Schismati Laurentii Antipapæ contrâ Simachum verum summum Pontificem.
- 48 Forsitan cultum non adhibuit Ecclesiâ Sanctis Veteris Testamenti, ut fateatur, omnem Sanctitatem in quibuscumquæ à Christo effluxisse? Si igitur celebrasset eorum festivitates, effectum concessisset antè causam, quod non est dicendum de Sanctis Innocentibus,

Joachimo, Simone, aliisque Christo præmortuis, qui nexum habuerunt cum Christo, quare non ad vetus, sed ad novum Testamentum spectant, ut notat Pignatelli loco cit. Sed & hujusmodi ratio validissime reprobatur in *dictis animadversionibus*.

- 49 Igitur causam, quare Ecclesia Latina non exhibuit hunc cultum Sanctis veteris Testamenti, eam fuisse existimo, quia noluit temporibus cæcitati Gentilium vicinioribus, præbere periculum Idololatricæ per approbationem cæremoniæ Judæorum, quæ velut umbra tunc transibant; ac eâ de causâ fortasse non exprimuntur in canone Missæ nomina Patriarcharum, vel Prophetarum: Licet enim (inquit Pignatelli loco superius laudato) si in Christum crediderint, eundemque spiritaliter manducaverint, alium tamen offerendi ritum habuerunt, qui Christum in carne venturum prænunciaret: Hoc autem periculum cessat hodiè; ideoque in Urbe colitur id Ecclesiæ S. Jacobi, vulgò nuncupatâ *Sclesia Cavalli*, Lapis, super quo Abraham Filium Isaac imolandum collocavit, quem à S. Helenâ transmissum, & in dictâ Ecclesiâ mirabiliter custoditum testatur Gaspar Alvarus in *traff. cui titulus, Roma in ogni stato* pa. 2. pag. 133. *vers. nel terzo Altare*: Similiter in Basilicâ Lateranensi sub Arâ maximâ asservatur Virga Aaron, quæ fronderat, & Virga Moysis, quæ silicem percussit, & fluxerunt aquæ, quemadmodum ait Cardinal. Rasponus de eadem Basilicâ lib. 1. cap. 10. pag. 47. sic in Ecclesiâ S. Susannæ publicæ venerationi exponitur Reliquiæ S. Michæ Prophetæ, ut refert Pancirol. in libro, cui titulus, *Tesori nascosti, in Indice Reliquiarum, list. M.* & apud Carmelitas veneratur Elia, ejus etiam officium celebratur, super ejus ritu latè scripsit Lezana *consult. moral. 3. per tot.*

- 50 Tandem quò ad superstitiones falsas ex parte colentis, damnantur, qui quæstus gratiæ, indulgentias, quæ jam declaratæ sint vel falsæ, vel apochryphæ, imprimunt, sed publicant: nam hujusmodi delictum est valdè Christi-fidelibus perniciosum; ideoque ab Inquisitoribus cumulativè respectu ad Ordinarium puniuntur.

Sunt verò falsæ, vel apochryphæ, quæ à summis Pontificibus non fuerunt concessæ; vel si concessæ, postea fuerunt revocatæ.

Quænam verò fuerint revocatæ patet ex Bullâ Pii V. & si Dominici gregis 30. in ordine: Postquam Bullam Pontifices in suis Indulgentiarum confirmationibus, adhibent semper clausulam, *quatenus revocatæ non sint*, nec concedunt ultra formulas præscriptas ab Urbano VIII. Alexandri VII. jussu impressas.

- 51 Verùm quia sæpè numero à Viris etiam alioquin summè dignis, audiui, quibusdam rebus indulgentias tribui, veniunt proinde advertendi, serè omnes indulgentias esse revocatæ à Pio V. Labor. de Indulgent. p. 2. cap. 13. num. 6. & seqq. nec concedi ultra præscriptas formulas superius insinuatæ, idcirco Ordinarii cautè approbent, & permittant publicare Indulgentias, imò tenentur tenorem earumdem Inquisitoribus communicare, ut concorditer videant, an sint veræ, vel falsæ: Hoc tamen non intelligitur de Indulgentiis plenariis, quæ conceduntur per Breve Apostolicum alicui Ecclesiæ, vel Cappellæ occasione solemnitatum.

- 52 Ad has superstitiones falsas ex parte colentis refertur etiam, quod improbi quæstuantes quandoque faciunt, ostendendo falsas pro veris reliquias, quæ sacrilega iniquitas per Africam grassabatur tempore S. Augustini, Donaristis promoventibus: De tali abusu loquuntur Hostiens. & Joann. Andr. in cap. 2. de relig. & venerat. Sanctor. Cajetanus in summa, verbo *superstitio*, num. 2. Navar. in cap. 17. num. 169. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 2. num. 17. & 18. Fagundez in decal. lib. 1. cap. 34. num. 3. & Piltach. de superst. par. 1. cap. 2. num. 3.

Cum ergo illi, quod est in honorem Dei, vertant in ejus contumeliam, ut ait Bertrand. *conf. 285. vol. 3. par. 2. num. 6.* rectè ab Inquisitoribus puniuntur.

- 53 Spectat etiam ad hoc superstitionis genus illud, quo imponuntur pecuniaria nomina Angelis, ut ipsi adorentur: Torreblanc. de Magiâ, loco cit. latè Hurtad. *Resol. Moral. traff. 5. cap. 6. Resol. 71.* præcipuè sub num. 1678. Can-

didus Brognolus in *Alexicon*, tom. 1. *disp.* 4. *cap.* 1. *sect.* 2. *art.* 2. §. 3. num. 758.

Non enim assentior Joanni Ludovico della Cerdà de *excell. Calest. spirit.* *cap.* 5. ubi conatur ostendere cum Suario in *cap.* 12. *Tobia*, & Salmerone *to.* 3. *tr.* 3. alia nomina Angelorum præter tria, Michael, Gabriel, & Raphael, fuisse apud Catholicos in veneratione: Semper enim in sacrâ paginâ Angeli interrogari de proprio nomine, illud abnegantes occultarunt, ut probat laudatus Hurtad. ubi *suprà* num. 1675. Idcirco nec assentior Philoni de *antiquit. Bib.* dicenti, nomen Angeli, qui apparuit Matri Sampsonis, fuisse Phadel; nec apud me fidem meretur Fernelius *lib.* 1. de *abditis rerum causis*, asserens, primi Parentis custodem Angelum dictum esse Raziël; Abrahæ, Zachiel; Isaac, Raphael; Jacobi, Peltel.

- 54 Tandem minimè mihi persuadet Lupus in *edict. par.* 3. *lib.* 18. *diff.* 2. *art.* 2. *diff.* 4. sequens auctoritatem Josephi Rosacci in *Theatro Cali, & Terra*, ubi explicat, quinam Angeli moveant Cælos, illis verbis.

Juna, Angelus Gauriel;
Mercurij, Angelus Michael;
Veneris, Angelus Anael;
Solis, Angelus Raphael;
Martis, Angelus Samael;
Jovis, Angelus Sahiel;
Saturni, Angelus Caphtel.

- 55 Sunt enim hæc omnia Cabalistarum commenta, juxta Cornel. à Lapide in *cap.* 32. *Genesis*, & Cardinal. Albitium de *Incoffans. in fide*, *cap.* 40. n. 154. quod nec negat impius Marelius in *Colleg. Theol. loc.* 5. n. 36. in *fine*; & sub his nominibus latet Dæmon, qui invocari optat: Imò habemus sub nominibus Angelorum particularium Aldebertum invocasse Dæmonem, quare damnatus fuit in Concil. Romano sub Zacharia Pontifice anno 745. celebrato, & tradunt Baronius ad ann. 745. num. 36. Gassald. de *Angelis* tom. 1. *diff.* 2. *quest.* 3. *art.* 4. *questiuncula.* 1. Torreblanc. *Juris spirit.* *lib.* 9. *cap.* 15. num. 27. & Hurtadus loco proxime allegat.

- 56 Hæc ratio placuit quoque eidem

Thomæ Hurtado *diff. resol.* 71. n. 1678. ubi etiam addit, suspectum esse de hæresi, qui dicit, posse publicari nomina bonorum Angelorum, præter illa tria in Sacrà Scripturâ enumerata, præcipue si ad publicam venerationem exponantur, à quo non dissentiente Carena *tit.* 12. §. 9. num. 55. & Alberghin. in *Man.* *cap.* 18. *sect.* 3. §. 3. num. 3. *vers.* *superstitio etiam hæreticalis*, damnantes uti hæreticaliter suspectos, qui brevica collo appensa gestant cum nominibus Angelorum incognitis.

- 57 Miror igitur, Cornelium à Lapide in 1. *Apocal. vers.* 4. quem etiam citat Pistachius de *Superst.* *par.* 1. *cap.* 2. n. 19. testari B. Amadæo revelata fuisse septem præcipuorum Angelorum, qui adsint coram Deo, nomina, quibus (quod magis mirum est) Panormi Ecclesiâ dicata est: Ille enim revelationes non fuerunt ab Ecclesiâ approbatæ, teste Albitio ubi *suprà* nu. 157. ideoque nulli momenti sunt, ut norat Araux. in *fine tract. de Angelis*, Hurtad. *dicta Resol.* 71. loquens quoad publicum cultum: Granas tamen in 1. *part.* 10. 3. de *Angelis tract.* 16 *disp.* 2. num. 3. apud Pistachium ubi *suprà*, dicit hujusmodi nomina reperiri Romæ in quodam Altari S. Mariz Angelorum; sed hodiè, ut ipse vidit, ibi reperiuntur quidem septem Angelorum effigies; at eorum nomina abrapta fuisse, cernitur, & testatur Eminētissimus Albitius de *Incoff. in fide cap.* 40. num. 156.

- 58 Advertendum tamen est, quod in canone Missæ Æthiopum nominatur Angelus Vriel, quem etiam veneratus est Henricus Imperator in Templo Basilienfi: Habetur etiam mentio hujusmodi Angeli Vrielis in *lib.* 4. *Esdra*, & licet dictus liber non sit ab Ecclesiâ canonizatus, est tamen maximæ auctoritatis, ut videre est penes Hurtad. *loc. cit.* num. 1781. Præterea complures Sancti admittunt eundem Angelum Vriel, scilicet Ambrosius *lib.* 5. de *fide ad Gratian.* *cap.* 2. Ilidor. *lib.* 7. *origin.* *cap.* 5. & Bonaventura, in *centiloqu. part.* 3. *sect.* 18. Imò Sybilla A rithræa nominat Angelum Eromiel; Angelum Uriel; Angelum Sanriel; & Angelum Azael. Habemus quoque, Deum revelasse B. Joanni de la Cruz nomen ejus Angeli Cusso.

Custodis, dicens, vocari Lauricem, & tandem addit Hnrad. *ubi supra*, non esse statim reputandum nomen demonis illud, quod quis alicui Angelo tribuit: Sed eautē in hac re procedendum est, nam novitas est semper suspecta, quare sapienter Hieronym. *ad Pammachium*, & *Oceanum* — *Cur post 400. annos docere nos niteris, quod antea nescivimus? Usque ad hanc diem sine ipsa doctrina mundus Christianus fuit.*

- 59 Inter has superstitiones numerari etiam possunt miracula, & revelationes, quæ evulgantur, vel ad affectandam Sanctitatem, vel ad emendandas crumenas: Pistach. *de Superst.* p. 1. cap. 2. n. 4. Exemplum his propemodum diebus vidimus in illis duobus Religiosis, qui per totam Urbem, ac totum Catholicum orbem, Divi Gaetani apparitiones jactabant: Sed tandem vidimus quod utrumque Romæ in S. Officii carcēribus mancipatum, ac postquam eorum alter de hæresi formaliter, cui dicebantur factæ apparitiones, de vehementi abjuraverit, ille perpetuo: hic ad septennium carcere damnatus, dignas penas ambo luerunt, ac imagines, quibus pictæ erant eadem apparitiones, correctionem subierunt, ex quorū innuit, quod, quamvis revelationes non
- 60 sint signa Sanctitatis, nam tacite fuerunt etiam Sybillis, & plerisque aliis, ut superius diximus: Et proinde putat Pignatell. *tom 1. consil.* 236. quod pingi possint eorum, qui non sint canonizati, imagines cum revelationibus; nihilominus spectanda est, atque attendenda mens, & intentio incolarum, qui scilicet penes ipsos hujusmodi revelationes sunt signa Sanctitatis, ut ponderat idem Pignatell. *ubi supra*: Eo magis advertendum est, an in dictis revelationibus intervenerint apparitiones, & quænam personæ fuerint, quibus dicuntur factæ.

Quinimò ex decreto Urbani VIII. edito die 13. Martij 1625. ut videre est apud Pistachium *de Superst.* part. 1. cap. 6. & sub num. 19. nec eorum, quos credimus Sanctæ vixisse, facta publicare possimus in ipsorum vitis describendis, tamquam miraculosa; nec narrare revelationes, quas credimus eos habuisse; nec miracula, & gratias, ipsorum

intercessione acceptas. (Vide etiam Transm. *de denunciatis*. qu. 4. cap. 8. num. 8.)

- 61 Ne autem virorum præclara gesta, ac revelationes delirescant, quæ propter Petrus Cluniacensis graviter dolebat, quod quæ in dies eveniunt, & prodesse legentibus possunt, dispareant deficientibus illis, qui ad ea conscribenda animum intendant, idem Summus Pontifex Urbanus, cujus declarationem expendit Matta *de Canonizat.* part. 5. cap. 2. num. 1. & pluribus segq. postea permittit, narrari facta, quæ Sanctitatem operantis comprobarent, ut moris semper fuit Ecclesiæ, tam in veteri Testamento, quam in novo, quem admodum advertit Baldell. *de Dei adorat.* & *orat.* lib. 3. disp. 13. num. 13. illud quæ permittit fieri etiam sine ullo Ordinarii examine, & approbatione, cum protestatione tamen in principio, & calce librorum, quod omnis fides sit penes authorem, quæ Protestationis forma traditur à Pistachio *de Superst.* part. 1. cap. 6. nu. 20. sed in Sacra Rituum Congregatione, quoties ageretur de beatificando viro, cujus miracula, & gesta absque examine, & approbatione Ordinarii descripta sunt, tunc hujusmodi narratio nullam fidem faceret, etiam si ob longum temporis spatium ex dictâ miraculorum descriptione oriretur fama Sanctitatis, utpotè proveniens ab erroneâ causâ: Rota *decis.* 158. nu. 14. par. 10. *Rec.* ex auctoritate Bart. in l. de minorē S. plurium, n. 18. ff. de quæst. Aym. *cons.* 366. num. 45. Roland. *cons.* 30. num. 48. lib. 1. Alexander. *cons.* 173. nu. 11. lib. 6. & Cyriac. *controuers.* 150. nu. 47. secus si adesset examen Ordinarii, ac ejus approbatio; vel si complures narrarent eadem, dummodò ex eodem fonte noticiam hujusmodi non habuissent: Numquam verò ex ipso Urbani

- 62 decreto licet imagines quorumcumque virorum pingere cum laureolis, vel alio sanctitatis signo, donec, & quousque non fuerint ab Ecclesiâ in Sanctorum Cathalogum recensiti, quod intelligendum est tam in locis publicis, quam in privatis: Pistach. *dis.* cap. 6. num. 13. Matta *de Canonizat.* par. 1. cap. 3. nu. 23.
- 63 Ad eorumdem tamen sepulchra minime vetitum est, deferre tabellatum vel imaginum oblationes in testimo-

nium gratiæ acceptæ: Transm. de denunci. qu. 4. cap. 8. num. 18. Pistachius laudato cap. 6. num. 10. & P. del Bene dub. 234. sect. 2. petit. 12. num. 5. debent nihilominus amoveri, & deinde recipi attestaciones eorum, qui tabellas ipsas, vel imagines detulerunt, & aliorum quoque, quos facti conficiis esse pateat, ac omnia ad Ordinarios referri, quæ in secreto seorsim ab Ecclesiâ custodiuntur, ut si quando (sunt verba ipsius Pontificis in Brevi Cælestis Hierusalem, edito die 5. Julii 1634.) Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare volueris, extant hujusmodi Sanctitatis, qualescumque probationes Apostolica Sedis judicio tunc examinande, & notarunt Matta de Canoniz. Sanctorum. par. 5. cap. 2. num. 5. 11. & plurib. segg. Castellin. de Canonizat. cap. 2. num. 48. & 57.

Non idem dicendum de Votis publicis, qualia sunt, quæ offeruntur nomine alicujus Civitatis, vel Loci: Pignatelli tom. 1. consult. 209. nec de Lampadibus, ac cereis accensis, quæ non solum denotant lucem æternam, quæ mortuorum animabus affulget, sed etiam ex usu totius Ecclesiæ præferunt cultum publicum, unde accendi non possunt, nisi sanctis, & antè Reliquias Sanctorum, quemadmodum benè ait Baldell. ubi supra.

- 64 Nec licet, attributa sanctitatis assignari viris, qui ab Ecclesiâ non sint uti laudati approbati: Pistachius dist. cap. 6. n. 11. Verùm Pignatelli. to. 1. consult. 79. & consult. 501. ait, cultu privato Sanctos credi, & appellari posse, qui nondum fuerunt canonizati, ipsosque invocari, etiam aliis audientibus, & docent Bellarm. lib. 1. de Sanctis. cap. 10. Mollæsius conf. 45. n. 64. & consult. 55. n. 20. ac alii, quos citat Pistachius ubi supra, cap. 6. num. 1. Item in eorum memoriam nos posse jejunare, ac in ipsorum natali die à servilibus abstinere, idque etiam aliis scientibus. Hæc autem omnia fieri non possunt in honorem amici alicujus defuncti, qui sanctè minimè vixit, & tantò magis improbandus est Spondanus, qui to. 3. pag. mibi 1523. veneranda sanctitatis attributa contaminat, primos vocans Lutheri martyres eos, qui primum propter hanc impiam sectam passi sunt.

CAPUT III.

De iis, qui Sacramentis abutuntur.

SUMMARIUM.

- 1 Abusentes Sacramentis sunt de hæresi suspecti.
- 2 Sacrilegii enormitas etiam ab Ethnicis detectata.
- 3 Atrocitas sceleris in Sacramentorum abusu.
- 4 Hæresis suspicio inducitur ex abusu Sacramentorum, levis non est, quocumque modo consideretur.
- 5 Ludovicus Correa rejequitur, putans, ex concupiscentiâ excusari Sacramentis abutentes.
- 6 Sacramentorum abusus hæresis inducit suspensionem, quia hæretici, vel despicunt omnia Sacramenta, vel nonnullis abutuntur.
- 7 Non quilibet Sacramentorum abusus inducit hæresis suspensionem, & qualis abusus inducat?
- 8 Quomodo poteris cognosci, quod Sacramentorum abusus habeat fundamentum in hæresi.
- 9 Ex qualitate persone abutentis judicatur etiam de abusu Sacramentorum, an inducat hæresis suspensionem?
- 10 Quamvis non omnis Sacramentorum abusus inducat hæresis suspensionem, aliquis tamen abusus Sacramentorum eam inducere potest in quolibet Sacramento.
- 11 Quod modis abusus in Sacramentis possit contingere?

BENIGNITAS, quæ leges excusare solent delinquentes à suspensione erroris, quando scelus ob vehementiam obiecti adeo enorme non sit, ut justè censetur detertere potuisse ad illius patratione mentem benè dispositam in fide, zelo domus Dei accenditur contra sacrilegos, unde necessariò sequitur, abutentes Sacramentis, de hæresi esse suspectos, prout quoque docent Lucerna Inquisit. vers. Sacram. abusus, Bordon. in Tribunal. cap. 22. in princ. Sulell. lib. 5. c. 5. Regul. 394. n. 386. tom. 3. Pasqualig. quest. moral. canon. 99. fol. 213. Panimoi. decis. 63. num. 29.

nam debuerat ipsos deterere sacrilegii
enormitas, etiam ab Ethnicis cognita,
undè Horatius:

*Nec vincet ratio hos tantundem, ut præ-
cet idemque*

*Qui teneros caules alieni freris hori:
Et qui nocturnus diuum Sacra legeris.*

Imò Alex. Magnus, teste Diodoro
Siculo lib. 17. in 9. anno, in Olympiis
ludis per præconem significare fecit
omnibus exultantibus, præter sacrile-
gos, reditum in Patriam sibi concedi;
& Domitianus, ut narrat Svetonius in
ejus vitâ. cap. 8. iussit, monumentum à
quodam ex suis libertis paratum lapi-
dibus, Templo Jovis Capitolini de-
stinatis, penitus destrui, ossaque, & re-
liquias in mare prolici.

Quid igitur erit dicendum de atro-
citate abusus sacramenti, in quo non
solum Diis consecratus violatur, sed
ipse Christus, è cujus latere Sacra-
menta fluxerunt? Ideoque summi Pon-
tifices in suis constitutionibus, qui-
bus submittunt Sacramentorum abusus
Inquisitoribus, habent eam clausulam:
*Nos in animum inducere nequeunt, quod
ille bene sentiat de fide, qui malè utitur
Sacramentis.*

Nec levis est suspicio, quam incur-
runt: Si enim Sacramentis abutuntur
ad maleficia, seu ad incantationes, eo
casu vehementer suspectos esse, supra di-
ximus, & probat Torrebanc. de Ma-
giâ, lib. 3. cap. 7. num. 14. ubi hæreticalia
vocat ea omnia, in quibus sit Sacra-
mentorum abusus.

Si verò abutuntur ad explendam im-
pudicitiam, aliamque passionem, tunc
etiam abutentes non excusantur à su-
spicione vehementi, quæ oritur à jure,
attentis suprâdictis constitutionû ver-
bis: Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 11.
Resol. 3. Ricci in prax. Aur. Resol. 434. 10.
1. Præterquàm quod tanta criminis atro-
citas, de quâ suprâ, parit suspensionem
theologicam, juxta eundem Hurtad.
ubi suprâ, cap. 1. Resol. 1. S. t. in fine.

Fallitur ergò Ludovicus Correa,
quem sub nomine Præceptoris allegat
Moura sess. 3. cap. 3. num. 4. putans ex
concupiscentiâ exolari abutentes.
Quamvis enim, qui fornicationis, vel
usuræ, vel furti crimina patrat, quæ
& ex errore intellectus committi pos-

sunt, non incurrat hæresis suspensionem,
attamen horum criminum gravitas non
tanti est, ut potiùs ex errore intelle-
ctus præsumantur commissa, quam ex
aliâ causâ: Eò magis, quia etiam in-
gravissimis delictis, vulgaribus tamon,
stat præsumptio mentis non hæreticæ
pro peccatoribus, sumpta à communiter
accidentibus: Quod dici nequit de
atrocibus non vulgaribus, ut rectè
ratiocinatur idem Moura ibidem, nu. 24.

Nec implicant illa duo inter se, sci-
licet, quod finis proximus obtineri
possit absque errore intellectus, & quod
crimen grave ratione suæ enormitatis
inducat suspensionem, commissum fuisse
& propter delectationem, & quia cre-
debatur licitum.

Alia addi potest ratio, quare Sacra-
mentorum abusus hæresis suspensionem
inducat, & est, quia hæretici, sive des-
piciunt omnia, vel nonnulla Sacramen-
ta, sive ipsis abutuntur.

At quoties videmus hæreticorum
facta, suspicari possumus hæreticosum
errores, cum animus lateat, ut docet
P. Soto in relect. de Propositione hæretici,
cujus sententiam adversus Castrum,
Mouram, & Pasanum, tuteur Hurtad.
dist. 5. t. num. 6. & quamvis hujusmodi
opinio secundum sensum, quem eidem
opinionis Castr. & alij malè tribuunt,
non sit magni ponderis, quoniam ead-
em peccata, quæ ab hæreticis perpa-
trantur, etiam Catholici sine ullâ hæ-
resis suspensione committant; attamen
si uniatur cum superiori ratione ex cri-
minis atrocitate desumptâ, satis, su-
perque sufficiens erit ad persuaden-
dum.

Hoc tamen non adeò strictè lumen-
dum, ita ut quilibet Sacramentorum
abusus reputetur capax ad inducendam
hæresis suspensionem: Etenim non quæ-
libet criminis atrocitas sufficit ad hunc
finem, quare prudenter ait Transm.
de Denunciis. q. 4. cap. 9. in hac materiâ
oservandum esse, an quis celebret, mi-
nistret, aut recipiat aliquod Sacra-
mentum ad finem obtingendi medio Sa-
cramento rem, aut effectum aliquem
illicitum; hic enim abusus involueret
suspensionem hæresis, qualis esse solet in
fortilegiis, in quibus Sacramenta, aut
sacramentalia admiscetur. Abusus au-

tem ille, quem generalem dicere possumus, utpotè si quis neglecto obice irregularitatis, vel alicujus censuræ; vel non jejunis; vel lethalis peccati sibi conscius, celebret Sacerdos; vel Sacram Eucharistiam sumat laicus, per se non involuit hæresis suspicionem.

Verùm si in Sacramentorum abusu non reperiatur hujusmodi atrocitas, potest tamen ex illo oriri suspicio, quoties fundamentum habeat in hæresi, prout requiritur ad hunc effectum, non verò tantummodò in illicito usu: Bordon. in *Tribun. cap. 22. num. 20.* quod etiam innuit Lupus in *Edictum, par. 2. lib. 14. diff. 6. art. 3. diff. 1. in fine.*

- 8 Ut autem dignoscatur, an habeat fundamentum in hæresi, inspiciendum est, an sufficientia concurrant argumenta, quod abutens credat, sibi licitum esse abuti: Qui enim (ait Hurtadus loco cit. *S. 2. num. 16.*) committit simplicem fornicationem, & immediatè post, sine præviâ confessione, cum possit, vadit ad communicandum, est quidem suspectus de hæresi, & subjacet Inquisitori-bus: Imò. respectu cujuscumque delicti hæc credulitas inducit hæresis suspicionem: Transm. de *Denunciatis. qu. 4. cap. 9. num. 1.* Sed hujusmodi credulitas debet apparere, cum non præsumatur, nec ex hoc, quod abutens imitetur facta, quæ ab hæreticis sint permissa, desumi potest, ipsum fuisse in tali credulitate: Transmiera loco cit. *num. 3.* ubi tamen ait, contrarium esse tenendum, quotiescumque abusus, in quem incurritur, magis communiter ab hæreticis laudaretur, & probaretur, & de eo plures essent speciales hæreses.

- 9 Inspiciendum est etiam, quinam sit, qui abutitur, quare narrat Transm. *ibid. num. 35.* de se, cum esset Fiscalis in Vallisoletana Inquisitione, & denunciati fuissent duodecim Lusitani in nundinis (sunt ejus verba) euntes, quod antequam comederent, semper manus lavabant, adjunctis alijs adminiculis, præcipuè, quod ex Judæorum stirpe originem traxissent; capti omnes tandem confessi sunt, lotionem illam manuum conficisse in observantiam Judæicarum cæremoniarum, & omnes reconciliati fuerunt, ex quibus unus Gonzalo Lopez nomine, pertinax in errore

per multum tempus exstitit.

Sunt etiam aliæ regulæ, de quibus supra in præliminaribus, & infra, quæ & militant quæ ad delicta, ut dignoscatur, an inducant hæresis suspicionem.

- 10 Quamvis porro quilibet Sacramentorum abusus non inducat hæresis suspicionem, aliquis tamen cujuscumque Sacramenti abusus eam inducere potest, si ve intelligatur de Sacramento Baptismi, sicut apparet ex Gloss. in *verb. sapiunt, de heret. in 6. super cap. accusatus S. sanè*; si ve sermo sit de Sacramento Confirmationis, quemadmodum videtur est apud Sayr. de *censur. lib. 7. cap. 8. num. 27.* si ve loquamur de Sacramento Eucharistie de quo testatur Bordon. in *Tribun. cap. 22. num. 21.* Carena par. 2. tit. 11. *S. 1. num. 3.* Hurtad. loco cit. cap. 2. *Resol. 6. Ricc. in prax. Aur. tom. 1. Resol. 433. pag. 194. col. 2.* si ve intelligamus de Sacramento Poenitentiae, ut constat ex Baldell. de *fide, & infidelit. lib. 8. disp. 60. num. 21.* ex Fermolin. in *3. par. qu. pro S. Officio. qu. 4. num. 20.* & ex Hurtad. ubi supra, *Resol. 3.* si ve de Sacramento Extreme unctionis, prout liquet ex regulâ generali Gloss. in *cap. accusatus S. sanè, vers. sapient, de heret. in 6.* si ve tandem de Sacramentis Ordinis, & Matrimonij, sicut clarum est ex dictâ regulâ, & ex Hurtad. loco cit. *Resol. 4. & 5.*

- 11 Ut autem differamus de quolibet Sacramentorum abusu, observandum est, ipsum committi posse, vel in conficiendo; vel in offerendo; vel in conferendo; vel in suscipiendo; vel tandem in omittendo: Igitur de his lingulis abutendi modis est agendum.

SECTIO I.

De abusu Sacramentorum in conficiendo.

S U M M A R I U M.

- 1 Septem modis contingere potest abusus Sacramentorum in conficiendo.
2 Abusus in conficiendo in quibusdam Sacramentis committi possit?

IN conficiendo Sacramentum committitur abusus, si conficiatur,
 Primò, sine potestate;
 Secundò, non debita materia;
 Tertiò, non debita forma;
 Quartò, non debito loco;
 Quintò, non debito tempore;
 Sextò, non debitis ceremoniis,
 Septimò, non debitis dispositionibus.

2 Quoniam verò Sacramentorum quædam dicuntur conferri, ut sunt Baptisma, Confirmatio, Extrema Unctio, & Ordo; quædam autem confici, ut Eucharistia, Penitentia, & Matrimonium; Abusus, de quibus nunc sermo instituitur, cum in conficiendo committantur, ad hæc tria Sacramenta referuntur; ideòque exposcit ordo, ut primùm de abusu, qui oritur ex defectu potestatis in conficiendo Sacramento Eucharistia, disseramus.

SUBSECTIO I.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ex defectu potestatis.

SUMMARIUM.

- 1 *Hæretici sacrificandi potestatem feminis faciunt.*
- 2 *Lutherus potestatem tribuit omnibus Laicis Eucharistiam conficiendi.*
- 3 *Qui non Sacerdos celebrare Missam præsumit, est de hæresi suspectus.*
- 4 *Amplius; etiam si solum assentes Missam celebrare: Contrarium tenent alii.*
- 5 *Hæreticorum error: quod sacrarum vestium usus sit communis etiam laicis.*
- 6 *Qui sacras vestes assumit ad Missa celebrationem, non est vehementer de hæresi suspectus.*
- 7 *Qui non Sacerdos celebrans elevat hostiam facit, ut fideles in erimen Idolatriæ incurrant.*
- 8 *Idipsum dicendum de Sacerdote celebrante, & non consecrante.*
- 9 *Non excusantur prædicti, quamvis fideles adorantes committant tantum Idolatriam materiale.*
- 10 *Interviens Celebranti non Sacerdoti,*

si sciat non esse Sacerdotem, est ipse quoque suspectus.

- 11 *Ioannis Moschi historia de non Sacerdote celebrante, qui à Deo visus fuit approbari, est suspecta.*
- 12 *Non Sacerdos audiens Confessiones abutitur sacramento penitentia, & est vehementer de hæresi suspectus, & quarè.*
- 13 *Audientes Confessiones Sacramentales, absque Sacerdotio, sunt puniendi, et si essent mente-lasi; idipsum de iis, qui per jocum audient, si penitens serio confiteretur.*
- 14 *Prædicti adhuc sunt suspecti, licet absolutionem non imperiantur.*
- 15 *Tbesaurus contrarium asserit, sed reituitur.*
- 16 *Tria requiruntur ad legum validitatem: Primò, quod condantur; Secundò, quod promulgentur; Tertiò, quod moribus utentium approbentur.*
- 17 *Non est suspectus de hæresi audiens confessionem, qua vel consolationis gratia, vel humilitatis causâ fieri solent, dummodò non absolvas.*
- 18 *Laicus in articulo mortis absolvens excommunicatum, non est de hæresi suspectus.*
- 19 *Mos olim viguit confitendi laicis, ubi allegatur auctoritas D. Thoma ad rem.*
- 20 *Historia ad probandum morem prædictum.*
- 21 *Confessio olim facta non fuit laici, veluti Ministris penitentia sacramenti.*
- 22 *Sacerdos audiens Confessiones, sine jurisdictione, non incurrit hæresis suspicionem.*
- 23 *Non tantum validè, sed etiam aliquandò licetè Sacerdos audit Confessiones sine jurisdictione.*
- 24 *Sacerdos quilibet in locis infidelium audit confessiones ex declaratione Sac. Congr. Supreme Inquisitionis.*
- 25 *Regulares audientes Confessionem in aliâ Diœcesi ab eâ in qua fuerunt approbati sunt suspecti de hæresi: Ratio hujus.*
- 26 *Idipsum dicendum de regularibus præfumentibus habere potestatem absolvendi à reservatis.*
- 27 *Polygamia inducens hæresis suspicionem, non est Polygamia successiva, sed simultanea.*

28 In Oriente olim Trigamia ex consuetudine matrimonium irritabat.

1 **A**NTIQUITUS Montanistæ sacrificandi potestatem fecerunt Quintillæ, & Priscillæ, teste Augustino lib. de hæresibus, ad quod vult Deus, hæresis 27. quem errorem etiam Marcitis Irenæus adversus hæreses, lib. 3. cap. 9. & Collyrdianis Epiphanius hæresis 79. ascripserunt: Hos sequuti sunt Waldenses, qui cuilibet laico, modò vir esset frugi, hujusmodi facultatem concesserunt, ut scribit Rainerus in libro contra Vvaldenses, cap. 5. Tandem Lutherus, ceteros impietate superans, asseruit, non modò pijs laicis (ut Vvaldenses docuerunt) sed etiam impijs inesse potestatem Eucharistiam conficiendi, ut patet ex ejus lib. de captivitate Babil. c. de Ordine. Quicumque, inquit, se Christianum esse cognoverit, scitebitur omnes nos esse aequales Sacerdotes, hoc est, eandem in verbo, & Sacramento quocumque habere potestatem, ac ratione in articulis à Leone X. damnatis art. 13. reddens, ait: Qui enim baptizatus est, spiritum Christi habet; ubi autem spiritus Christi, ibi omnium potestas, & libertas: In quem errorem invenit Cardinalis Bellarminus contr. tom. 3 de Sacram. lib. 1. ca. 24. & seq. & post eum Torreblanca, quem sæpe sæpius appellavimus, liris spirit. lib. 3. cap. 7. n. 33. & increpat Pasqualig. de Sacrif. Nova legis, tract. 1. qu. 135. à num. 2.

3 Erit igitur suspectus de hæresi, qui non sacerdos Missam celebrare præsumat, prout infert Gregor. XIII. in Bulla, quæ incipit: Officii nostri; & erit suspectus de hæreticorum tunc temporis erroribus: Carena par. 2. tit. 11. §. 1. n. 3. Alberghin. in Man. cap. 25. Carthar. de cef. Archiepif. Mediolan. 13. n. 10. & 11. Ital. de Immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 135. ubi, quod etiam verus reputatur hæreticus: Bordon. in Tribunal. cap. 22. n. 13. ubi probat esse vehementer suspectum, Eminentiſſimus Albitius in libello della Sacra Inquisitione, pag. 138. latè Limborch in hist. Inquisit. lib. 3. c. 16. Scortia de Sacrificio missæ; lib. 2. cap. 6. n. 10. Zypeus in jur. Pontific. lib. 5. tit. de Cleric. non ordinand. celebr. & alii, quos citat, & sequitur P. del Bene de Of-

ficio S. Inquis. par. 2. dub. 210. Castrò. Pal. tom. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 1. Salell. de Mater. Tribunal. lib. 1. Reg. 126. nu. 18. Mar. Ital. de Immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. num. 135. Leo Thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 4. num. 57. & 58. Pac. Jord. Jucubr. 1. lib. 4. tit. 1. num. 5. & 6.

4 Hujusmodi propositio procedit etiam si solummodò attente, idest, si eat ad Ecclesiam, ac vestibus Sacerdotalibus se induat, animo celebrandi, licet postea poenitens, vel impenitus non inchoet: Carena par. 2. tit. 5. §. 12. num. 60.

7 Contrarium tamen tuerentur nonnulli, & sunt Soula in Aphor. Inquis. lib. 1. cap. 32. Del Bene de offic. S. Inquis. par. 2. dubit. 210. num. 7. & alii apud Salell. de mater. Tribunal. lib. 1. cap. 15. reg. 125. quibus ipse aliquo modo ad stipulatur, dicens, non ex vi ipsarum constitutionum Pontificiarum eum, qui hujusmodi vestibus induit, subdi Officio S. Inquisitionis, sed ob præsumptionem erroris, qui inter hæreticos nostri temporis vigent circa dictas vestes, quod scilicet usus earum sit communis quibuscumque tam laicis, quam Ecclesiasticis: Ita Salelles.

Hæc hæreticorum pravitas fuit antiquitùs à Diaboli malitià excogitata, ut homines laici ad dedecus, & confusionem Christi Dei nostri, & Ecclesie ipsius, ac Sacerdotalis dignitatis, sacri amictu, & stolis induerent: P. Bin. tom. 6. pag. 818. & seqq. quod nefas in Ecclesia Dei permitti non poterat, & proinde fuit expressè damnatù, ut habetur ex actis celsæ Synodus Constantinopolitanæ. 4. act. 9. Advertit proinde Bordon. loco cit. n. 15. in fine, quod is, qui sumit sacras vestes ad missæ celebrationem destinatas, subdatur Inquisitoribus, & si de hæresi suspectus, nò tamen vehementer, propter scilicet eandem rationem, quod efficitur suspectus uxoratus, qui sponsalia contrahit, idest propter dispositionem ad actualem Sacramenti abusum.

7 Quid igitur erit dicendum, si inchoet, licet non perficiat? Idem prorsus: Salell. loco cit. num. 11. At quid, si elevet hostiam? Tunc enim quantum in se est, proponendo panem, vel vinum adorandum Christi fidelibus, tamquam verum

Chri-

Christi Domini Corpus, et Sanguinem efficit, ut ipsi ignoranter incurrant in Idololatriæ crimen, sicut ipse per actus extrinsecos, et per externa Religionis signa idololatrat, ut patet ex constit. Clem. VIII. et tradit P. Salell. in *diff. i. Reg. & lib. 5. cap. 5. Reg. 394.* unde hoc casu eum puto effici vehementer suspectum.

Et quamvis proferat verba consecrationis, nihilominus eum careat potestate consecrandi, semper ad crimen Idololatriæ reducitur ejus malitia: Soufa in *Opus. de sollicitat. tract. 1. cap. 9. num. 19. & in Aphorism. lib. 1. c. 32. n. 6. & 7.* Carena tit. 11. §. 3. num. 15. *vers. in his autem*; sicut è converso, si non proferat verba, hujusmodi suspicionem non evitat, quod intelligi debet tam de Laico, quam de sacerdote: Etenim non Sacerdos celebrans, & Sacerdos sic celebrans in hoc æquiparantur: Bordon. loco cit. num. 13. Idcirco missæ sicæ usus respectu veri Sacerdotis improbatur, ex latè deductis apud Pasqualig. de *Sacrific. nov. leg. qu. 234. per tot.*, nisi celebraret in loco privato ad ediscendas cæremonias Ecclesiasticas, ut moris est, præcipuè illis in locis, in quibus Sacerdotes instruuntur: Thomas Hurtad. tom. 1. *resol. moral. tract. 2. c. 7. n. 312.* Diana tom. 2. *tract. 1. resol. 128. & 144.* Ant. August. 2. *part. lib. 24. part. poster. tit. 19.* Lantmeter. lib. 2. de *veter. Cleric. cap. 84.* Durant. lib. 2. de *ritibus Eccles. c. 4.* & Navarr. in *miscell. de oratione, miscell. 88.* En igitur inquam sytem Luthæri error impingat, ita ut ab ipso permittatur Idololatriæ crimen.

Adversus tamen ea, quæ diximus, insurgit non levis obiectio: Etenim præcipua ratio, quare hujusmodi abusus inducat hæresis suspicionem, videtur esse, quia Idololatriam in adstantibus causet: Soufa ubi *suprà, nu. 7.* At hi cum tantummodò materialiter idololarent, consequenter minimè peccant, quoniam, si non est certum certitudine fidei, consecrationem esse peractam, & Christum adesse, ut inquit Lorca *disp. 10. num. 15. & 17.* & ante eum, D. Thom. 2. 2. *q. 1. art. 3. ad 4.* quem sequitur Corduba lib. 1. *qu. 17. in titio §. tertium dictum, sub §. 1.* est tamen certum certi-

tudine humanâ, quæ sufficiens est regula voluntatis: Quæ quidem doctrina, huic nititur rationi, quia sive objectum sit falsum, sive verum re ipsâ, satis est, ut appareat verum, unde nulla conditio requiritur: ita qui reddit debitum conjugale mulieri, quam suam uxorem notitiâ humanâ existimat, licet reverà ea non sit, & nullâ prorsus conditione reddat, rectè agit. Virtutes enim morales non attingunt infallibilitè verum materialiter, sed verum prædicum, ut bonum, quod apparenti veritate fulcitur: Imò juxta Card. de Lugo de *incarnat. disp. 37. sect. 4. num. 46.* ad tollendum Idololatriæ crimen, sufficit conditio implicita, seu virtualis legitimæ peractæ consecrationis, ita ut ex eo, quod adstantes adorent, quia credunt, & scirent hostiam non esse consecratam, non adorerent, dicantur immunes ab omni Idololatriæ suspicionem: Hoc tamen non obstante, qui sic celebrat, ipse idololatrat, & ex se, quantum potest, operatur, ut ceteri idololarent, cultumquè vero Christi Corpori debitum, tum per se, tum per alios, quos decipit, hostiæ non consecratæ tribuit.

Præter quam quod hujusmodi abusus habet fundamentum in errore, qui magis defenditur ab hæreticis, utpotè Ecclesiasticam hyerarchiam impugnantibus, quam rationem ponderat quoquè Salelles, præcipuè in *laudat. reg. 394. sub n. 374.* Idcirco hujusmodi celebratio ingerit hæresis suspicionem, ut novissimè ait quoquè ex Pignatelli Pasquicius in *suo compendio, de missæ Sacrificio, pag. 49. col. 1. §. celebrans, ubi postea sub §. interveniens, addit, intervenientem celebranti non Sacerdoti, quem scit esse talem, posse torqueri super intentione; cogi ad abjurandum de vehementi; damnari ad trirèmes per quinquennium; ac suspendi perpetuò à munere inseriendi missæ.*

Nec censeri debet, Deo quondâ non displicuisse, ut qui non erant Sacerdotio insigniti, consecrassent, ex eo quod Joannes Molchus in *Prato spirituali, cap. 25.* refert, Monachum Laicum panes quosdam prolatis verbis evangelicis consecrassent, eamquè consecrationem ratam ab Angelo denunciata fuisse

fuisse; non ita, inquam, censeri debet, nam, ut benè respondet Iuvenin. *de Sacramentis*, pag. 421. col. 2. multa, quæ in Joannis Molchi spiritale Pratum irrepserunt, dubiæ sunt fidei, præterquam quod, quæ miraculosè sunt, in regulam trahi non debent; quamobrem admisso etiam ejusmodi factò, non sequitur, ex institutione divinà esse penès alios, Sacerdotali charactere non insignitos, potestatem consecrandi.

- 12 Dicitur etiam committi abusus inconficiendo sinè potestate, quando quis non Sacerdos audit confessiones Sacramentales: Bordon. in *Tribun. c. 22. num. 12.* ubi firmat, eum esse vehementer suspectum: Salelles, P. del Bene, & Limborck. *locis superius citatis.*

Quippè extant constitutiones Apostolicæ, de quibus Salelles *d. cap. 15. Reg. 225. & 126.* & nos infrà, juridicam hanc suspensionem inducentes: Præterea comprobatur talis suspensio theologicè, nam habet hujusmodi abusus fundamentum in hæresi, cum videatur sic abutens credere id, quod Calvin. *lib. 4. instit. cap. 19.* tuebatur, nempe hoc Sacramentum esse Romanæ Ecclesiæ nostræ commentum, mendacium, & imposturam; ita ut, quemadmodum ipse asserbat, qui confessiones Sacramentales audiret, ureretur hujusmodi Sacramento, veluti imposturæ, ad secreta cordis exploranda.

Videtur etiam sentire cum Luthero, qui de clavibus evomit hanc blasphemiam: *Cessent hominum mendacia; claves sunt totius Ecclesiæ, & cujuslibet membri ejus, tam jure, quam usu, & omnibus modis.* Præterea solum Sacerdotem esse ministrum Pœnitentiæ, contrà errores Joannis Wicleff desinuit Concilium Constantiense, ut notat Merbes. in *summ. Christiian. dissert. 4. q. 29.*

- 13 Justissima est igitur severitas S. Tribunalis adversus hos impios, qui non Sacerdotes audiunt Confessiones Sacramentales; quinimò Bordon. *ibidem*, Mar. Ital. *de immunis. d. cap. 5. §. 6. n. 136.* dicunt, puniendos esse, licèt mente lævè reperviantur.

Nec ex eo, quod per jocum audiantur confessiones, à suspensioe qui audiunt, eximuntur. Quamvis enim, si tam confessionem audiens, quam confitens, lu-

foriè id agant, modò non adsit Sacramenti contemptus, & neuter originem trahat à natione infectà hæresi Lutherana, prout advertit Transmiera *de denunciatis. qu. 4. cap. 5. circa finem*, nulla oriatur suspensio; atamen si confessionem audiens jocosè se gerat, confitens verò, putans eum esse reveri confessarium, seriò agat, tunc utiquè respectu jocantis oritur hæresis suspensio: Tranlm. *loco cit.* ubi ait, eum esse denunciandum. Ratio est, quia actus ille externus seriò agentis inducit suspensionem, quod qui se confessarium simulat, vel putet, se idoneum esse Ministrum, vel cum spretu ministrat Sacramentum.

- 14 Similiter, non quia absolutionem non impertiantur, qui non Sacerdotes audiunt confessiones, liberantur à tali suspensioe: Freyta *de confess. sollicit. qu. 18. num. 36.* Soula *lib. 1. apbor. cap. 33. num. 3.* Diana *part. 4. tract. 7. resol. 11.* licèt obscure, Salelles *citatis Reg. 226. num. 20.* & alii, quidquid dicant Sanctarellus *de hæresi, cap. 42. dub. univ. n. 5.* & Acunna *de confess. sollicit. q. 13. num. 14.* quos etiam respuit Salelles *ubi supra.* Quare Urbanus VIII. taliter abutentes statuit, puniendos esse ab Inquisitoribus: Quin ordinariâ pœnâ plectendos declaravit in Congregatione S. Officii: Undè cautè legendus

- 15 Thesaurus *de panis Eccles. part. 2. c. 1. verb. absolutio Sacramentalis*, asserens, hujusmodi declarationem non asserere, utpotè promulgatione carentem, & rigorem verborum legis scriptæ excedentem: Quoniam emanavit hujusmodi declaratio sub die 9. Februarii 1640. quando antè lex scripta, hoc est Bulla ipsius Urbani VIII. 79. *Apostolatus*, aderat ita præscribens: *Qui impotestatem ad Sacrum Presbyteratus ordinem non promotus, Missam celebrare, aut Confessionem Sacramentalem audire præsumserit, &c.* nec afficit, quod constitutiones Pauli IV. & Gregorii XIII. *Officiis nostri 21.* ut ponderat Thesaurus, loquantur de audiente, & absolvente, ac ut ipsi Thesauro videtur, rationabiliter, quia sic ministrantes decipiunt, & damnum grave inferunt fidelibus, ex eo quod absolvant; quæquæ ratio expressa fuit in Bullâ Clementis VIII. incipien. *Et si alias*, & proindè id, quod

ipse Clemens VIII. repetit simpliciter in pœnis adversus hujusmodi audientes per illa verba, *hæc delinquentibus*, vicleatur intelligendum etiam quodâ absolventes.

Nec paritèr obstat, quod Urbani VIII. Constitutio inhæreat præcedentibus Constitutionibus, ut ibi asseritur, itâut debeat intelligi, quod hæc procedat contrâ eos, qui etiam absolvent: Nec tandem suffragatur id, quod Thesaurus subjungit, scilicet legem pœnalem in dubio stricte interpretandam esse, & consequenter, quod de auctu, consummato intelligatur.

Hæc inquam, non obstant, nam præsumptione, seu interpretatione non est opus, rationes comminisci, quando lex est clara, & per se loquitur: Imò etiam admissio, quod Constitutio Urbani VIII. effect obscura, attamen ab ipso enucleata fuit, ex quâ declaratione non equidem aliquid aliud inductum est, sed tantum detectum, quod prius latebat: Fagn. in cap. *quoniam*, num. 15. de *Constitution*. Panormit. Decius, Felin. in cap. *final. eod. tit.* Solorzan. de *Iure Indiarum*, tom. 2. lib. 2. cap. 25. n. 16. Anguian. de *legib. controversi*. 5. Molin. lib. 2. de *Primogenit.* cap. 10. numer. 67. Azor. lib. 5. in *stitut. moral.* cap. 16. qu. 13. Vela *dissert.* 2. num. fin. & *dissert.* 8. n. 44. Riccius, par. 7. collectan. 2619. Salas de *legibus*, q. 97. sect. 7. pag. 558. & seqq. Salgad. par. 2. à num. 15. de *Retent. Bullar.*

- 16 Et quamvis tria requirantur ad legum validitatem, primò, ut condantur, secundò, ut promulgentur, sicuti præter alios firmant Ciriac. *controversi*. 210. Diana tom. 6. tract. 1. *Resol.* 10. & seqq. & *Resol.* 65. Fermosin. in rubr. de *constitution. quæst.* 7. & 8. & Fagnan. ubi *suprà*, num. 41. Tertiò, ut moribus utentium approbentur: Mancin. de *iure sacro, dissert.* 1. cap. 4. Salgad. ubi *suprà*, sect. 3. Vela *dissert.* 36. num. 20. Carlev. tit. 1. de *judic. disp.* 2. num. 591. Diana, loco cit. *Resol.* 49. 55. 59. & 63. itâ ut, quod si ex his unum deficiat, non sit lex: Fagnan. *ibidem*, ac per consequens, cum desit declarationi Urbani VIII. promulgatio, ipsa non videtur posse vim legis obtinere: hoc tamen respectu declarationis falsum est; nam lex decla-

rata, ab initio promulgata fuit; undè solemnitas publicationis semel adhibita in principali dispositione, non est ulterius repetenda in illius declaratione, prout benè docet Fagnan. *ibidem*, & ratio, quam asserit ipse, loco cit. num. 45. ea videtur esse, quia leges futuris negotiis tantummodò formam præscribunt, ut quoque adnotat Riccius par. 6. collect. 2135. Salgad. par. 2. de *protest.* cap. 1. à num. 241. & par. 3. cap. 9. à num. 86. Barbof. cap. 13. de *constitut.* Jul. Capon. tom. 2. *dyscept.* 80. & alii; idcirco novæ Constitutiones publicari debeant, ut intelligant omnes, se à tempore publicationis, vel post duos menses, teneri ad illarum observantiam: Hæc autem ratio cessat in propriâ constitutionis declaratione, quæ non incipit obligare ex eo tempore, quo fit, sed trahitur etiam ad præterita.

Neò suffragatur ignorantia hujusmodi declarationis, quia ipsa Constitutio, itâ est intelligenda, prout postea fuit exposta; quare Sixtus Quintus non excusavit à pœnâ suspensionis Episcopum, qui ignorans declarationem Congregationis, dispensavit eum bigamo ad primam consuram, & beneficia simplicia: Si enim adest quid obscurius in dispositione, consulatur Sancta Sedes, quemadmodum ait Fagnanus *codem loco*, num. 49.

- 17 Non tamèn præsumitur suspectus de hæresi, qui audit confessionem, quæ, vel cõsolationis causâ, vel humilitatis heri solet, dummodò confessarius nõ imperiatur absolutionem: Lupus in *edit. Inquis.* p. 1. lib. 3. dist. 1. art. 2. diff. 2. & art. 3. diff. 1. *vers. alterum est*, Salcll. de *master. Tribun.* lib. 1. cap. 15. reg. 126. numer. 23. ubi addit ex Bonacina, non de hujusmodi confessione intelligenda esse illa verba Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*; quidquid alii in contrarium dicant.
- 18 Pariter nec esset suspectus laicus, qui in articulo mortis absolveret excommunicatum ab excommunicatione: Marchin. de *bello Divino*, par. 3. cap. 13. num. 7. ubi vidè, quod hæc opinio, tamquam probabilis, nedum absque hæresis suspitione, verum etiam absque peccato sequenda est, quia ista absolutio

nocere nequit, sed valdè prodesse morituro, ut in loco Sacro sepeliri, atque suffragiis Ecclesiæ gaudere possit; imò Charitas Christiana postulat, ut datâ probabilitate hujus sententiæ, ille in tanto periculo non deferatur: Sanchez in *select. disp. de Sacram. disp. 1.1. nu. 13. vers. cum ergo*: Idem testatur P. Diana p. 3. *tract. 4. resol. 133. & part. 5. tract. 3. resol. 77. & tract. 9. resol. 7.* in quâ dicit, quod ritè ageret, qui non promotus, audiret confessiones ad effectum impetendi Indulgentiæ, atque idè absolvendo prius à censuris, ut illas moriturus lucrari possit: Hoc enim casu, ut ego existimo, absolvens fungereur potius officio Judicis fori externi, quam Confessarii, & proindè requireretur, quod à superiore jurisdictionem habuerit, aliàs non percipio, quomodò absolvere posset, eò quod absolutionem impetiri est jurisdictionis actus, & absolvere potest, qui jurisdictionem habet, licet Presbyter non sit, cum excommunication non requirat ordinem sacrum; ac excommunicandi potestas ad jurisdictionem contentiosam pertinet in foro pœnitentiali: Covarruv. in cap. *Alma mater, de excomm. & absol. §. 11. num. 10. Alter. de censur. tom. 1. lib. 4. disp. 2. cap. 2. Barbos. in cap. transmissam 15. num. 5. de election.*

- 19 Non me tamen læcet, viguisse morem confitendi laicis, ubiurgeret necessitas, non solum quarto sæculo, ut patet ex Augustino in *epist. ad Fortunatum*, & in libro de *verâ, & falsâ Pœnitentiâ*; Verùm etiam XI. sæculo, ut videtur est apud Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem, in libello de *celandâ confess.* Imò & XIII. sæculo, sicut arguitur ex Magistro Sentent. *libr. 4. dist. 17.* ex Alberto Magno in *4. dist. 17. art. 58.* & ex S. Raymundo *lib. 3. de pœnit. & remis. §. 20.* Undè D. Thom. in *4. dist. 17. quest. 3. art. 3. questione. 2.* ita scribit: *Dicendum. quod sicut Baptismus est Sacramentum, ita & Pœnitentia: Baptismus autem, qui est Sacramentum, necessitatis, habet duplicem Ministrum: unum, cui ex officio baptizare incumbit, scilicet Sacerdotem; alium, cui ratione necessitatis dispensatio Baptismi committitur: Itâ etiam Minister Pœnitentiæ, cui confessio faciendâ ex officio, est Sacerdos:*

sed in necessitate etiam laicus vicem Sacerdotis supplet, ut ei confessio fieri possit.

- 20 Insuper hujusmodi praxis confitendi laicis, quando necessitas urgebat, probatur à Juvenin. *tom. 2. pag. 618. col. 2.* ex historiâ Gallicâ Joannis Jonvillii: Exercitu enim S. Ludovici Francorum Regis à Saracenis profigato, cum cæteri mortem sibi imminere arbitrantur, apud Sacerdotes, aut laicos promiscuè peccata deponcbant. Mihi, inquit Jonvillius, adgeniculatus est Guido de Belpo Magister Equitum Regni Cypri, & peccata sua confessus est, eiquè, juxtà potestatem meam, absolutionem dedi: Jonvillius autem fuit laicus, utpotè Campaniæ Seneschallus.
- 21 Sed non indè sequitur, laicum fuisse unquam confessionis Ministrum, nam confessio, quam laici illis temporibus excipiebant, nullam vim obtinebat ex opere operato, sed ex opere operantis, seu ex fide ipsorum laicorum, à quibus fiebat confessio; ac proindè per modum suffragii ob humilitatem, quâ pœnitentes confitebantur, ut ait idem Juvenin. *ubi supra*: Minister autem extraordinarius confessionis, de quo loquitur D. Thomas, intelligi potest de laico habente jurisdictionem absolvendi à censuris, eo modo, quo superius explicavimus.
- 22 Sacerdos verò, qui audit confessiones, sine jurisdictione, vel quia eâ nunquam fortius sit; vel quia eam amplius non habeat, non incurrit hanc suspensionem: Bordon. in *Tribun. cap. 2. §. 19.* quamvis eadem causa, præjudicii scilicet, Christianis fidelibus videatur adesse: Ratio, ob quam non incurrat, est, quoniam hic abusus non habet fundamentum in hæresi: Bordon. *ibidem*, nec de iis, qui Sacerdotes sunt, loquuntur Constitutiones Urbani VIII. superius laudatæ, Greg. XIII. Sixti V. & Clem. VIII. & si alias, ut firmat P. del Bene de *offic. S. Inquis. par. 2. dub. 210. num. 13.* Nec viderur adesse ratio præjudicii, quia, juxtà commune Summistarum proloquium, error communis, & titulus coloratus tribuunt jurisdictionem; quod ultra morales Theologos, innuere videtur jux civile in l. *Barbatus ff. de offic.*
- 23 *Presid.* Idcirco hujusmodi Confessarii validè quandoquè absolvunt; imò non tantum validè, sed etiam licitè absolutionem.

tionem impertiuntur, exceptis illis duobus casibus, quorum alter est, quando potestate carent, nec cognoscunt probabiliter, superiore tacite annuere: Diana *par. 3. tract. 4. resol. 78.* & cæteri Doctores, alter quando nulla adest necessitas; Sacerdos enim præsumens tacitam licentiam ex aliquo præfenti signo, benè audit confessiones Sacramentales: imò si approbatus fuerit ad annum, elapso anno, potest audire confessiones, quoties Episcopus, & Vicarius absint, petens interim prorogationem per litteras, ut docet Bordon. *resol. moral. tom. 2. resol. 7. num. 7.*

- 24 Ita dicendum, quoties adsit necessitas, quæ dicitur adeste, tùm respectu articuli mortis, in quo quilibet Sacerdos, juxta omnium Theologorum sententiam, potest Confessariù implere munus, ut apud Hurtad. *Resol. moral. tract. 5. cap. 6. Resol. 67. & 68.* ubi latè; tùm respectu locorum Infidelium, in quibus quilibet Sacerdos audire potest Confessionem; quare anno 1630. die 25. Julii fuit habita Sacra Universalis Inquisitionis Congregatio coram Urbano VIII. & dubio proposito, ut apud Peyrinum *to. 3. de privil. cap. 4. num. 33. & 44.* Utrum Sacerdotes captivi apud Tuncetum, nullibi approbati, validè absolvant, responderunt Patres unanimiter, talem Sacramentorum administrationem usque adhuc exercitam esse, substinendam, licet decreverint impostum esse providendum per summum Pontificem: In illis ergo locis, ubi non est provisum, Sacerdos poterit absque potestate confessiones Sacramentales audire.

- 25 Quamvis igitur Sacerdos sine jurisdictione confessionem audiens non efficiatur de hæresi suspectus, nihilominus crederem, non esse immunes à tali suspicionem Regulares Ordinum Mendicantiù, qui postquam sunt approbati ab alio Ordinario pro audiendis Confessionibus secularium, præsumant haberi pro approbatis extra Diocesim præfati Ordinarij, cum id minimè liceat ex Decreto Sacre Congregationis Universalis Inquisitionis die 30. Januarii 1659. recitat. à Pascuccio ex Pignatello in suo *comp. pag. 196. col. 1 p. 1.* & advertit Merbec. in *Summ. Christian. dissert. 4. qu. 33.*

Quemadmodum enim, qui profert propositionem jam damnatam, ut potè saluti animarum perniciosam, sit suspectus, quod malè sentiat, ut patebit; ita pariter, qui tenet hujusmodi propositionem, atque ulterius operatur, evadit suspectus, ex quâ ratione, licet in aliis terminis, ad idem firmandum moventur Medina in *summa, lib. 1. cap. 4. §. 1.* & Lopez in *Instruct. Confessar. par. 1. cap. 27. §. condemnamus quoque*, & rectè, si vera esset eorum argumenti minor propositio, quam falsam esse, patet ex Coriolano *tract. de casibus reservat. par. 1. sect. 3. art. 9. num. 3.*

- 26 Quod diximus de Regularibus Ordinum Mendicantium, dicendum est de quibusvis Regularibus, qui præsumant habere potestatem absolvendi à casibus reservatis, etiam si ab Episcopo auctoritas ista ipsis indulta non fuerit, cum hæc opinio fuerit in eadem Congregatione, tamquam falsa, & auctoritati Episcopali, ac Sedi Apostolicæ injuriosa, prorsus proscripta, ac damnata, ut videre est penes Pascuccium *ibidem*.

Inter alios Sacramentorum abusus ob defectum potestatis in conficiendo, connumeratur Polygamia.

- 27 Sed animadvertendum, nos non loqui de eâ Polygamia, quæ dicitur saccessiva, in quam irreplerunt dogmata Montanistarum, quibus subscribit Terullianus, & Novatianorum, contra quos omnes, etiam quædam Orientales Ecclesiæ, quarto iucente sæculo, steterunt, asserentes hujusmodi Polygamiam jure divino non esse irritam, nec illicitam, quamvis eam Ecclesiastico jure illicitam existimaverint: Lanmet. *lib. 2. de veteri Clerico, cap. 101.* Mancin. *de jure sacro, dissert. 10. cap. 12.* Albalpincin. in *canon. 7. Concil. Neoces. & cap. 1. Concil. Laodicenf. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 81. & segg. Diana tom. 9. tract. 2. resolut. 344. Covarr. de Matrim. cap. 3. §. 9. & Erasm. Ungepaver in *summ. super Decretal. lib. 4. tit. 21. a num. 2.**

- 28 Imò illis temporibus Orientales, esse ex consuetudine irritam Trigamiam, crediderunt, quibus, post S. Basilium, consentit D. Gregorius Nazianzenus Orat. 37. illis verbis: *Primum Conjugium*

gium lex est; secundum, venia, & indulgentia; tertium, iniquitas. Qui autem hunc numerum excedit, porcinus plane est.

Non, inquam, loquimur de hac Polygamiâ, sed de illâ, quæ simultanea nuncupatur, in quam tripliciter incurritur, vel si vivente vxore Matrimonium cum aliâ contrahatur; vel si Clericus in sacris, aut Religiosus post professionem matrimonium ineat, vel si uxoratus contrâ voluntatem vxoris, ordines suscipiat, aut Religionem ingrediatur, ut videre est latè penes Transiueram, de Polygam. qu. 3. & 4. Idcirco de huiusmodi Polygamis singillatim sermonem habebimus.

S. I.

De Polygamis, qui vivente primâ Uxore, aliam ducunt.

S U M M A R I U M.

- 1 Qui vivente primâ uxore aliam ducit, est verè Polygamus, abutens Sacramento Matrimonii, & de hæresi suspectus: Ratio, & num. 5.
- 2 Est etiam sic suspectus, qui contrahit tantum sponsalia, dummodo coram Parocho, & testibus contrahat.
- 3 Non est de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit cum expresso pacto non ineundi Matrimonium, nisi post mortem Coniugis.
- 4 Discrimen inter contrahentem sponsalia, & contrahentem Matrimonium vivente primâ Uxore.
- 6 Socratis Historia de Valentiniano Imperatore, quod legem promulgaverit, unicuique licere duas Vxores ducere, falsa est.
- 7 Lutherus Polygamiâ admisit, sequutus ad Anabaptistas.
- 8 Malè Arniseus Lutherum ab hoc errore tueri.
- 9 Motivum explenda libidinis non eximit Polygamus ab hæresi suspicionem.
- 10 Ad convincendam hæresi suspicionem in Polygamis, multa circumstantia concurrunt.
- 11 Suspicio Hæresi in Polygamis cur non sit censenda levis?
- 12 Quò atrocius est crimen, eò gravior hæresi suspicio: Polygamia autem atrocissimum crimen.
- 13 Polygamiâ non esse juri naturæ adversam, videtur comprobari ex ejus usu apud Germanos, Romanos, Scythos, Persas, Turcas, Iudeosque.
- 14 Polygamia est contra jus naturæ, quod multis probatur.
- 15 Deus dispensavit cum Iudæis ad plures Vxores habendas, & cur?
- 16 Duplèiter aliquid opponitur juri naturæ, stricte, & largè: In his, quæ juri naturæ largè opponuntur, potest Deus dispensare.
- 17 Polygamia contrâ Arniseum non opponitur primario fini Matrimonii, scilicet proli gignenda.
- 18 Polygamia fuit in usu apud Nationes Gentium ob naturam corruptam, non ob permissionem juris naturæ.
- 19 Adrianus Pontifex non dispensavit cum Carolo Magno in Polygamiâ, sed primum Caroli Matrimonium cum Muliere Longobardâ solvit.
- 20 Iudicare de validitate Matrimonii, pertinet ad Ecclesiasticum judicium, contrâ Hæreticos, quibus favent Laucioius, & Spondanus.
- 21 Petri de Soto Opinio in contrarium non est attendenda, quia seipset ante Concil. Trid. in quo fuit dicta propositio stabilita.
- 22 Leges Civiles de Matrimonii diremendis sunt à jure Canonico correptæ.
- 23 Pretendens Matrimonium nullum, si transit ad secunda vota, non excusatur à levi suspicionem hæresi, secus verò, si habet pro se Opinionem probabilem, etiam si lata esset sententia, pro validitate primi Matrimonii.
- 24 Transiuerat cum aliis DD. tenet, eo tantum casu non incurrere hæresi suspicionem, quando est certitudo moralis de nullitate primi Matrimonii, quod ampliatur sub num. 25.
- 26 Primum Matrimonium declaratum validum per Iudicis sententiam, non irritat secundas Nuptias.
- 27 Qui cum certitudine morali in invaliditatis primi Matrimonii transit ad secundum, debet probare, se egisse cum tali certitudine.
- 28 Dubius de Vitâ Coniugis, si transit ad secunda vota, hæresi suspicionem incurrit, etiam si per quinquennium expleverit.
- 29 Contrahens per Procuratorem secundas nuptias,

nuptias vivente primâ Vxore, ad huc est suspectus de hæresi.

- 30 Procurator in tali casu, est magis suspectus, quam principalis, & cur?
- 31 Mater consulens filiam ducere alium virum, incurrit hæresis suspicionem.
- 32 Parochus conscius prioris Matrimonii, si secundo afflatus, est suspectus de hæresi: Ita pariter est suspectus, qui profert falsos testes ad probandum prioris uxoris mortem, & num. 33.
- 34 Quid dicendum, si contrahatur cum impotente?
- 35 Quid dicendum de Matrimonio ad casu vivendum?
- 36 An si nulliter contrahatur Matrimonium in dicto casu, oriatur hæresis suspicio?
- 37 An qui sibi contrahit secundum Matrimonium, durante primo, sit suspectus de hæresi?
- 38 Fidelis, relicta Vxore infideli nolente, ad fidem converti, non est polygamus, si aliam ducat Vxorem.
- 39 In primitivâ Ecclesiâ si conjux infidelis volebat de gere cum fidei, absque Creatoris injuriâ, Matrimonium erat insolubile, & cur?
- 40 An Indi conversi ad fidem sint polygami, si relicta priori Vxore infideli, transeant ad secunda vota?

1 **Q**UOD ad primam speciem polygamie, quæ dicitur vera, certum est, quod, qui vivente Uxore aliâ ducit, abutitur Sacramento Matrimonij, & sit suspectus de hæresi, ut præ cæteris latè docent Fermoſin. de Offic. & Sac. Eccles. tom. 2. ad cap. Nuper 4. de Bigam. ordinand. quæst. 4. pag. 373. Caltrop. oper. moral. to. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 16. §. 8. Thomas Hurtad. resol. moral. to. 1. tract. 5. cap. 2. resol. 4. Intrigl. sing. 79. n. 139. Limborch. in hisser. Inquisit. lib. 3. cap. 15. Transmiera de Polygamiâ, lib. 2. quæst. 1. ubi latè examinat, an Polygamus sit vehementer, vel leviter suspectus, & qu. 2. & 3. De Just. de dispensat. matrimonial. lib. 2. cap. 9. num. 30. & 31. Leo Theſaur. fori Eccles. part. 3. cap. 6. num. 36. & nos in Preliminaribus.

2 Quinimò, nec evitat suspensionem, qui tantum contrahit sponsalia; nam videtur esse in eo dispositio ad actualem Sacramenti abusum, prout reprobatis

Aloysio Riccio in praxi, resoluit. 373. & Souſa lib. 1. cap. 35. num. 6. firmant Fermoſin. de Offic. & Sac. Eccles. d. tom. 2. quæst. 4. num. 68. & 69. Farinacc. de delictis carnis, qu. 140. par. 1. num. 24. & 30. Albertin. de agnoscent. qu. 23. à num. 49. Bordon. in Tribunal. cap. 22. num. 74. Hurtad. dist. Refol. 4. & Transmiera de Polygamiâ, lib. 2. qu. 4.

Intellige tamen cum Transmiera dicto lib. 2. qu. 1. nu. 14. si hujusmodi sponsalia fiant coram Parocho, & testibus, & coram eodem Parocho, iidemque testibus subsequatur copula; Nam hoc pacto tantummodò post Concilium Tridentinum hujusmodi sponsalia tranſeunt in matrimonium: Sed advertendum, quod hoc verum est, si intelligamus de eâ suspensione, quam parit actualis Polygamia; Verùm si agatur de aliâ suspensione, minori scilicet, erit de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit eo modo, quo hodiè contrahuntur, dummodò talia sponsalia non contrahat cum expreso pacto matrimonium non juncundi, nisi post mortem Coniugis: hoc enim pactum comprobatur, quod non sit in eo, qui sponsalia contrahit, dispositio ad actualem Sacramenti abusum, nec timeri potest consumatio illius actus, qui attentatur, quo casu ea levis suspicio, quæ oritur propter sponsalia, destruitur propter istud pactum: Fermoſin. de Offic. & Sacris Eccles. ubi supra, numer. 71. & 72. Bordon. loco cit. numer. 74. in fine. Hinc igitur cognosci potest discrimen, quod vertitur inter sponsaliorum, & matrimonij contractum: Qui enim absque præfato pacto contrahit sponsalia, quæ, ut diximus, se habent tanquam dispositionem ad actualem Sacramenti abusum, incurrit suspensionem levem. At qui contrahit Matrimonium, vivente primâ vxore, incidit in suspensionem vehementem, quia hic contractus importat actualem abusum Sacramenti: Bordon. cap. 22. num. 74. in fine, Fermoſin. loco proxime citato, nu. 43. & pluribus seqq.

5 Nec mirum, si hic abusus tantam ingerat hæresis suspensionem, cum fundamentum habeat in hæresi: Etenim non defuere hæreticorum errores, quorum participes suspicari possumus polygamos,

gamos, ut advertit Fermosin. *de offic. & Sacr. Eccles. tom. 2. ad cap. Nuper 4. de Bigam. non ordinand. qu. 4. num. 61.*

- 6 Narrat etiam Socrates *lib. 4. bist. cap. 26.* quod Valentinianus Imperator amore cuiusdam Justinæ captus, cum eam vellet in Vxorem ducere, retentâ priori, intemperantiam suam colore aliquo regens, legem promulgavit, ut liceret unicuiquē duas simul Vxores habere, sed cum nullus auctor Valentiniano cœtaneus meminerit hujus legis, quamvis cetera, quæ ad Valentinianum pertinebant, in historiis ab Auctoribus tunc temporis narrata fuerint; & cum Damascus, qui tunc Ecclesiæ Catholicæ præerat, nec compulerit, nec hortatus fuerit illum Imperatorem, ut relicta Justinâ, uni Severæ adhereret; Imò cum nullus Catholicus, nullus Episcopus hujusmodi legi se opposuerit, falsitatis evincitur Socrates à Cardinali Baronio *anno 370. in fine*, à Coninck. *de Sacramentis, disp. 26. dub. 1. num. 1.* à Transmira *de Polygamia, cap. 6. num. 41.* & à Juvenin *de Sacramentis, tom. 2. pag. 953. col. 1.* At non est opus, ut falsas comminiscamur historias ad demonstrandum, non defuisse hæreticorū errores pro Polygamia: Eam enim impudenter admisit Lutherus *in proposit. de bigamia Episcoporum, propos. 65. & 66. & in explicatione Genesios, cap. 16.* ubi ex professio docet, Christianis licere exemplo Abrahæ plures simul uxores habere: hoc quim inquit ille non esse nobis, nec præceptum, nec prohibitum, quæ Lutheri sententia ab Anabaptistis sequura fuit: Cardin. Bellarm. *Contr. tom. 3. lib. 5. cap. 10.* De Just. *de dispensat. lib. 2. cap. 9. num. 8.*

§ Non me tamen latet, existimari Calumniam Bellarmini, aliorumquē ab Arnisæo de *Iur. connub. cap. 4. Sect. 2. n. 28.* quod imputatur hujusmodi error Lutheri; sed Lutheri verba non adeò obscura sunt, ut Delio Natatore indigeant, cum apertè effutierit. *si non vult Berta, veniat Catharina &c.* Nec dedecuit, hujusmodi hæresiarcham, nactum fuisse lux sententiæ auctorem eum, quem maledictum appellat Tertullianus *in lib. de exhort. const.* ubi inquit: Numerus Conjugii à Maledicto viro incipit: Primus Lamech duabus mari-

tatus, tres in unam carnem effecit: Plura assert quoquē Juvenin loco superius laudato *pag. 953. col. 2.* quibus convinci possunt, qui nituntur, à Luthero hujusmodi infamiam depellere; Sed etiam ex ipsius Sectarioribus non deest, qui affirmat à Luthero Polygamiam fuisse permissam, & demandatam; imò Polygamie Patronum Lutherum appellavit damnatus auctor Theophil. Aletheus, *in tract. Polygamia Triumphatrix, thes. 43. num. 2. & thes. 87. num. 6.*

- 9 Ad excludendam verò hæresis suspicionem ab hujusmodi Polygamia, videtur dici posse, quod iste secundus contractus provenit ex libidine, & ideo sic contrahentem utriquē libidinosum, non autem hæreticum comprobethinc, quia teste Seneca,

Totum per orbem maximum est exortum malum

Luxuries, pestis blanda —

Ethnicos novi Orbis jam ad fidem amplectendam benè dispositos, nil retinet, nisi polygamie abusus, propter scilicet eorum libidinem, sicut firmat Clemens Tosi, *in opere*, cui ritulus: *Il Genesismo confutato, disc. 1. à p. 354.* & habetur etiam in libello cum titulo: *Defense des nouveaux Chrétiens, & des missionnaires pag. 159.* undè patet Polygamiam moveri magis ab iniquitate, quam ab averfione fidei Catholicæ.

- 10 At hujusmodi excusatio non impedit, quominus per polygamiam incuratur hæresis suspicio: Cœteri ut enim plures circumstantiæ, videlicet, everfio primarij finis sacramenti; imitatio morum hæreticorum; recessus à ritibus Ecclesiæ, quâ syndrome abusus Sacramenti matrimonij inducit hæresis suspicionem: Fermosin. *de Offic. & Sacr. Eccles. de quo supra, à num. 36. usque ad 54.* Transm. *de Polygm. lib. 3. qu. 2. n. 61. & 62.* Moura. *de Incant. sect. 3. cap. 3. num. 8. & 10.* & Pascucci loco superius dicto. Adfunt etiam Constitutiones Pontificiæ, & Sacræ Congregationis decreta, de quibus apud Hurtad. *in dict. resol. 4. n. 32.* & novissimè dixit De Just. *de dispens. Matrim. dist. lib. 2. cap. 9. num. 8.* imò si tot concurrant ad suspicionem inducendam, ipsa non erit existimanda levis, ut credit Suarez *in prelim. à nobis refutatus*; & ita male sentit Marc. Ital. *de Immu-*

Immunis lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 121. & 126. qui tamen. num. 24. temperans suam sententiam, ait, eam procedere tantummodo, quando præsumatur ex amoris, vel lucri cupiditate peccasse Polygamus, & consequenter quod non habeat locum, si non sit optimæ indolis, vel si admonitus, non dimittat secundam uxorem.

12 Adde etiam, quod est gravior est hæresis suspicio, quod atrocius crimen, & quanto levior vehementia objecti: sed polygamia atrocissimum est crimen, & levis ad eam propensio, cum sit contra naturam, & sic minus delectabilis, ut bene advertit Moura loc. cit. Hinc est, quod nec à Syris, apud quos tamen viget lex Repudii, nuptiæ, conjugæ superstitæ, peccantur, ut novissimè testatur Naironus *Proplia par. 2. pag. 154.* id quod ei longum cum iisdem Syris comprobavit usus, & si, ut ipse ait, Melchitz, & Cophiti recentiores Græcorum Ritus, erroresque secuti, facillè has permittant nuptias, quæ de re reprehensæ fuerunt in Concilio Tridentino *Seff. 24. de Reform. cap. 2.*

13 Videtur tamen durum, quod hujusmodi crimen Juri naturæ adversetur: Siquidem non adeò frequens fuisset penes eos, qui naturali dictamine regulabantur, quam rationem ponderavit quoque Arnifæus *de Jur. Connub. diff. cap. 4. sect. 3.* & nihilominus videmus, Polygamiam in usu extitisse apud Gentes Germanas nobiliores, teste Tacito, & Cæsare *de bell. Gall. lib. 1. in fin. de Ariovisto*; apud Romanos, quibus peculiari lege permiffum erat, plures habere uxores, prout narrat Suet. *in Cæs. cap. 52.* & Dion. *lib. 44.* apud Scotas, licet firmat Buchanan. (Auctor tamen damnatus) *lib. 4. hyst. Scot.* ubi ait, Euenum Regem plusquam centum uxores aluisse; apud Persas, referente Cedreno, Cambadem Persarum Regem omnibus subditis vxorum communionem indoluisse, & etiam apud alias Gentes Polygamiam fuisse, ex pluribus testantur Arnifæus, *de jur. connubio cap. 4. sect. 3. num. 1.* Transmira *de Polygamia. qu. 9. cap. 1.* latè Tiraquell. *de ll. connub. l. 7. num. 20. & segg. de Just. de Dispensat. lib. 2. cap. 9. num. 8.* Nunc pariter viget penes Turcas, qui, ut scribit Hieronymus

Dandinus *in suo Itinerario ad montem Libanum*, tot uxores ducunt, quos alere possunt; & Mercatores, qui in frequentandis nundinis varias Urbes circumire solent, in quolibet ipsarum peculiarem vxorem habent.

Quinimò ipsos Judæos sine peccato plures duxisse uxores pro comperto est, & nullibi in veteri testamento apparet à Deo prohibitum, ne plures ducerentur uxores, quare excusatur Abraham cum cæteris, eò quod nulla aderat super hoc prohibitio; idcirco ille poterat explere libidinem nõ veritatem, quod videtur innuisse August. *lib. 16. de Civitate Dei, cap. 28.* ubi: *Qui tunc mos erat, peccatum non erat; unde malè ait Christen, de causis matrim. dissert. 2. qu. 1.* polygamiam nunquã in foro conscientie licitam fuisse.

Cum ergò nulla tunc adesset prohibitio, & Polygamie consuetudinem licitam fuisse, asserat Augustinus, fatendum est, quod esset consona legibus naturæ; aliàs nec ignorantia poruisset Judæis suffragari, ne peccarent, quemadmodum etiam dixit idem Arnifæus *de Jur. connubior. sect. 3. num. 3. d. cap. 4.* Durandus *in 4. sent. dist. 31. q. 1.* Alphonsus Episcopus Abulensis *in cap. 19. Matthæi, qu. 30.* qui addunt, Patriarchis, & Judæis opus non fuisse divinã dispensatione, ut licitè plura simul inirent matrimonia; nec peccasse quondam Gentiles, qui pluribus simul mulieribus nubebant, nec his etiam temporibus ii, qui idem facientes, invincibili Evangelicæ legis ignorantia laborant.

Ad hæc, indubitatum est, Pontifices non posse dispensare in iis, quæ sunt contra naturam, & tamen cum Carolo Magno dispensasse, dicitur Adrianus primus Pontifex, ut vivente Uxore Longobardã aliam Svevam duceret, de quâ te *infra* dicemus.

14 His tamen non obstantibus, dico, Polygamiam esse contra lus naturale, ut docent Lupus *in Concil. so. 5. dissert. de quibusd. Pam. loc. cap. 3. §. Adducto ex libris, pag. 352.* De Just. *de Dispensat. lib. 2. cap. 9. num. 5.* Dicastillo. *de Matrim. disp. 2. n. 131. & 532.* & Christen. *de causis matrim. dissert. 2. qu. 1.* Excepito enim primario Matrimonii fine, reliquis aliis ad-

adversatur: Siquidem opponitur filiorum educationi, tùm quia non suppetunt opes ad tot liberos alendos; tùm quia ad tot instruendos nimia cura exigitur; tùm etiam quia Parentum amor ob filiorum multipliciter divifus frigefcit, quare Claudianus:

— Connubia mille

*Non illis generis nexus, non pignora Cura,
Sed numero languet pietas.*

Opponitur etiam amicitie conjugali:

Quomodo enim esset individua vite societas inter conjuges, si maritus se quodammodo divideret in duos, ut duabus uxoribus satisfaceret; aut vxor in duas mulieres, ut duabus maritis eodè tempore inserviret? Anton. Fab. in *Jurisprud. cit. 9. de nuptiis, princ. 2. Ilatio 20.* Adde, quod amicitia nō patitur rivalis, ut advertunt Pontius de *Matrim. lib. 7. cap. 49.* & Christen. *dicta quæst. 1.* Eam ob rem rectè cecinit Seneca:

Nec regna socium ferre, nec ada sciunt.

Et, omnis exemplis, quæ recensita sunt ab Arniseo in *disso. cap. 4.* & *Tol. loco cit.* audiamus Clytemnestram apud Senec. in *Agamemone.*

*Flamma medullas; & cor urunt emulum;
Mixtus dolori subicit stimulos timor;
Invidia pulsat pectus: hinc animum jugo
Premis cupido turpis, & vinci vetat;
Et inter istas mentis obfessa faces
Fessus quidem, & dejectus, & perfundatus
Pudor rebellat.* —

Hic etiam aptari potest sententia, D. Athan. qu. 97. ad Antiochum: *Verum etiam unica mulier data viro, & ipsi, & mundo insidiata est; quid futurum cum mundo, si ab initio uni homini fecisset Deus duas uxores?*

Opponitur tandem remedio concupiscentie, nam libido nimio usu minùs satiatur, & inclinatio ad impuritatem augetur, quod comprobatur exemplum, Messalinæ, quæ lassata quidem, nondum satiata recessit: nec sati fieri potest tot feminarum impudicitia; unde licet hæc pluralitas inserviret in remedium concupiscentie virorum, non inserviret in remedium concupiscentie uxorum: Transmiera de *Polygamia, q. 6. num. 18.* Dicastill. de *matrim. d. diffut. 2. sub num. 532.*

15 Judæis verò dispensavit Deus; quod satis evidenter probant Gloss. in *cap.*

gaudemus, de divortiiis, Transmiera de Polygamia, q. 8. cap. 2. cum aliis ibi congestis, Merbec. in *Summ. Christian. dissert. 7. quæst. 77.* Juvenin de *Sacramentis tom. 2. pag. 263.* circa medium, cum auctoritate Innocentii III. dicentis in *cap. Gaudemus: Nulli unquam licuit, simul plures uxores habere, nisi cui fuit divini revelatione concessum, per quam Patriarchæ, & alii viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab Adulterio excusantur: Hoc ius antè Juvenin, de quo supra, Lupus de *Concil. loco citato.* De Juss. de *Dispensat. d. cap. 9. num. 3.* Dicastill. de *matrim. disp. 2. num. 532.* & latè etiam probat Bellarminus *lib. 1. de matrim. cap. 2.* ubi summè cum doctrinâ, ut ejus est moris, interpretatur Sanctos Patres: Et opportuit ità dispensare ad prolis procreationem Orbi nascenti necessariam, & ut multiplicaretur numerus Deum verum colentium, cum eo tempore pauci forent: Lup. in *ed. ff. par. 2. lib. 14. diff. 6. art. 2. diff. 3.* Imò hujusmodi dispensatio facta fuit non tantum Judæis, sed etiam Gentilibus, quâ in re contrariam sententiam, levi tamen fundamento, probare nititur Estius, ut latè tradit Transmiera de *Polygamia, q. 9. cap. 2.**

16 Nec dicatur, Deum non dispensare in jure naturali, nam duplici modo dicitur aliquid opponi juri naturæ, prout docent Alex. Alensis 3. *part. quæst. 35.* Pelbartus in *Rosario Theologia. par. 3. verb. luxuria.* Coninck apud Transmieram de *Polygamia, q. 8. cap. 3. n. 55.* Lupus loco cit. scilicet stricte, ut mentiri; & largè, ut occidere eum: in his autem, quæ opponuntur largè, dispensare potest Deus: uxorum verò pluralitas largè est contra legem naturæ, eò quia non opponatur primario fini matrimonii, scilicet prolis gignendæ, quemadmodum docet Grylsaldus apud Lupum, ubi supra, & Merbec. in *Summ. Christian. dissert. 7. q. 77.* Arniseus tamen de *jure connub. cap. 4. sect. 3. num. 8.* cum vellet asserere, concubinatum non fuisse illicitum, dixit, Deum non dispensasse super Polygamia, quæ juxta ejus sententiam, opponitur juri primario matrimonii: Dubium enim, inquit ille, non est, quin sæpius procreaturæ sint feminae, si singulae copulenter singulis, quam

si plures coniungantur uni, nam virtus Viri est à naturâ ad certum terminum contracta; idecirco quò pluribus cogitur satis facere, citius evanescit.

Si ita res se haberet, profectò Deus nunquam dispensare valuisset, ut probat Abbas Tosi loco cit.

Sed fallitur Arniseus, & cum illo Pontius lib. 7. cap. 49. de matrim. nec dissentit Transmiera de Polygamia, q. 6. num. 12. quia post conceptum fetum, iterati congressus, quibus gravidarentur alia femina, cum eâ, quæ jam prægnans est, non conferunt ad generationem; & frustra, ut dici solet, arum, jam confutum, aratur: undè Imperatrix illa Mæcha apud Svetonium interrogata, quomodo filios Imperatori similes ederet, cum copiam sui corporis tot viris faceret? Respondit, numquam nisi navi plena, se velorè admittere, & è converso laudatur à Trebellio Pollione Zenobia, ejus ea dicitur fuisse castitas, ut nè virum suum quidem sciret, nisi tentatis conceptionibus; nam, inquit, cum semel concubuisse, expectatis mensuris continebat se, si prægnans esset; sin minus, iterum potestatem querendis libesibus dabat, & tali elogio decoratur apud Spartianum Pescennius.

18. Levis verò ponderis est argumentum, quod desumi potest à Gentium libidine, apud quas in usu extitit Polygamia, ob scilicet corruptam hominum naturam, undè tot obscena de Heliogabolo, Caligula, cæterisque Imperatoribus narrantur, ita ut penès Gentes minus barbaras emanarunt Constitutiones, quæ jubebant, ut unus vir unius uxoris connubio esset contentus, ex quo infere Christianus Vigilus in dissert. de Polygamia, Polygamiam esse contrà jus naturale.

19. Postremò ad id, quod dicebatur de dispensatione Pontificis cum Carolo Magno, respondetur, solum fuisse primum matrimonium, & rectè, quidquid dicat Arniseus ubi suprà. Quoribus enim primum matrimonium ab Ecclesiâ declaratur nullum per transitum ad secundà vota, non inciditur in Polygamiam, cujus dispensatio concedi nequit à Pontifice, ut latè probat Transmiera de Polygamia, q. 11. cap. 2. De Just. de dispensat. d. lib. 2. cap. 9. num. 4. Dicastil.

de matrim. disp. 2. dub. 42. num. 503.
20. Ecclesiæ quippè est judicare de invaliditate primi matrimonii, prout demonstrat Bellarm. de Matrim. lib. 1. cap. 17. adversus impium Kemnitium, & prout definitur à Sac. Concil. Trid. sess. 24. illis verbis: Si quis dixerit, causas Matrimoniales non pertinere ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit. Imò hujusmodi definitio, quia pertinet ad dogma, in Galliâ quoquè recepta est, ut apud Cabasutium in Notitiâ Concil. pag. mibi 508. Quamobrem hic obiter sugillandus est Spondanus, qui ad ann. 1634. num. 9. & ad ann. 1635. num. 9. approbat, quod Principes Sæculares jus habeant constituendi impedimenta dirimentia Sacramentum matrimonii Christianorum, id, quod etiam probare conatur Launojus in tract. Parisiis impress. de Regiâ in matrimonium potestate. Nec excusari possunt Spondanus, & alii, ex eo quod Matrimonium tamquam contractus Civilis judicari possit à Laicis; tamquam verò Sacramentum, à solis Ecclesiasticis, cum hæc divisio, seu distinctio in matrimonium Christianorum non sit realis, sed ficta per intellectum: Nunquam enim invenitur in re contractus legitimus Matrimonii inter baptizatos, quin sit Sacramentum; nam Christus in baptizatis elevavit immediatè hujusmodi contractum ad finem supernaturalem, & & ad gratiam producendam.

21. Nec audiendi sunt, qui autumant, quod Petrus de Soto tuncatur Sententiam à Spondano allatam, ipseque inrerfuisset Concil. Trid. Siquidem mortuus est, antequàm hoc decretum fieret, & evulgaretur; ideoque scripsit antequàm Sancta Synodus conderet, & promulgaret sanctionem: Cardinalis Paleottus epist. 15. & ipse Petrus Polanus lib. 8. hist. undè non mirum, si à communi V.D. sensu in hoc discrepet.

22. Hinc leges Civiles concernentes decreta de matrimoniis Christianorum, dirimendis, à jure Canonico, & à Pontificio correctæ sunt; & quamvis sæpè loquantur hæ leges, non de Matrimonii substantiâ, sed de quibusdam ejus accidentibus, ipsæ tamen legibus Pontifices derogarunt, sibi què solis hanc facultatem reservarunt: Ità omnes communiter tenent, ut apud Felin. in cap.

H h qua

qua in Ecclesiam, de Constitution. nu. 18. De Just. de Dispensat. lib. 2. cap. 1. nu. 25. Dicaſtill. de matrim. tract. 10. disput. 7. num. 16. & Jegg. Jo. Pontius lib. 6. de matrim. cap. 1. & 2.

- 23 Si ergo ab Ecclesiâ matrimonium non erit declaratum irritum, per transitum ad alias nuptias utique oritur hæresis suspicio, licet prætendat Coniux, qui transit ad secundas nuptias, fuisse invalidum primum matrimonium: Si enim non habet pro se opinionem probabilem, dubio procul inducitur huiusmodi suspicio, quæ tamen erit levis; si verò probabile fundamentum haberet, etiam si ageretur coram Iudice de nullitate matrimonii, & lata esset sententia pro validitate prioris, non induceretur suspicio de hæresi: Ratio est, quia attentâ opinionis suæ probabilitate, nequit dici, quod malè sentiat de Sacramento matrimonii: Transmiera autem de Polygamia, lib. 2. quæst. 5. numer. 39. sequens sententiam Souſe in Aphorism. lib. 1. cap. 35. num. 10. Antonii Gomez ad l. Tauri 80. num. 31. Farinaccii de delicto carn. quæst. 140. par. 2. num. 42. & Augustini Barboſe in Collectan. super decret. lib. 1. tit. 3. num. 6. eo casu tantummodo putat non incurri hæresis suspensionem, quo quis cum certitudine morali, quod sit nullum primum matrimonium, convolat ad secundum, antequam mota sit lis circa prædicti matrimonii nullitatem: Verum quoties mota sit lis, eaque pendente, coniux transit ad secunda vota, ob ejus temeritatem puniendus est ab Ordinario, ut ait idem Transmiera, & rectè, nam sicut ex text. cap. in præſentia, de sponsal. lib. redditur inhabilis coniux ad matrimonium contrahendum, donec certum nuncium habuerit de morte prioris coniugis; ita ex identitate rationis inhabilis erit, antequam sit certus de invaliditate prioris matrimonii: Quæ autem requirantur ad mortem probandam, latè habentur apud De Just. de Dispensat. lib. 2. cap. 11. per tot.
- 25 Quinimò incurrit etiam hæresis suspensionem, si postea Iudex declaret primum Matrimonium validum esse: Si quidem (quemadmodum perpendit laudatus Transmiera ubi supra q. 7. n. 19.) cum ipse temerè tranſcat ad secundum

Matrimonium, quod de facto nullum declaratur, primo stante; videtur ideò tam facile tranſire ad secundum, quia, nimirum malè sentiat in materiâ Sacramenti. Verum hoc venit intelligendum respectu illius coniugis, qui transit ad secunda vota pendente lite, cum solâ probabilitate credendi nullum primum Matrimonium: Si enim ipse certò sciat, invalidas esse priores nuptias, nullam incurrit hæresis suspensionem, nisi quò ad forum externum, eò quia, remoto scandalo, prudenter agit. Sed in utroque casu superveniente Iudicis sententiâ, quæ nullum declarat secundum Matrimonium, quia scilicet validū statuat primum, non ob id irritantur secunda nuptiæ, quidquid dicat Basiliius Pontius de matrim. quæ reprobatur P. Auverla de Sacram. matrim. q. 14. de impedimento ligaminis sect. 3. num. 6. vers. hoc tamen acceptandum non est, & latè Transmiera in d. qu. 7. Nullum enim reperitur decretum Ecclesiæ, neque specialiter, neque generaliter irritans hoc secundum Matrimonium tali pacto contractum: Contrarium potius habetur in cap. cum in Apostolica, de sponsal. & ibi Abbas Panormitanus, & alii interpretes, ubi quod hoc secundum Matrimonium subſtineatur: Est etiam animadvertendum, quod qui cum certitudine morali (prout in casu, quo loquitur Transmiera supra) putat irritum primum matrimonium, vel primam uxorem occubuisse, & transit ad secunda vota, ad hoc nè incurrat hæresis suspensionem, debet constare, quod cum tali certitudine egisset: Aliter, quia tunc publicè constaret de duplici matrimonio, non autem de nullitate prioris, subderetur Inquisitoribus: Bordon. in Tribun. cap. 22. num. 68. Imò nisi prius probatâ vel prioris Matrimoni nullitate, vel prioris uxoris morte, juxta formulam, de quâ Bordon. tom. 3. resol. 106. qu. 35. qui ad secunda vota tranſierit, non dicitur bonâ fide egisse, & proinde in foro externo erit suspectus, ut apud Bordon. de quo supra, loco citato; & hoc amplia, quamvis coniux dubitans de alterius vitâ, cum absente expectaverit per quadriennium, vel per quinquennium: Non est enim attendendum, quid disponat

jus Civile, sed quid statuant Canones, ut Superius probavimus, & prout rectè adverteit Transmiera in laudatâ quest. 5. à num. 1.

- 29 Similiter transitus ad secundas nuptias, vivente uxore, inducit hæresis suspensionem, licet contrahat per Procuratorem, cum sint vera Sacramenta taliter contracta: Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 11. q. 2. num. 20. Molina de ritu nuptiarum, lib. 5. comparat. 25. à num. 24. tunc aut Concilium Tridentinum, quàm post, ut latè probat Transmiera ubi suprà qu. 13. qui sub num. 19. firmat, incurri hæresis suspensionem ab eo, qui ita convolvit ad secundas nuptias:
- 30 Imò ipse Procurator, sciens suum principalem habere legitimam uxorem, efficitur suspectus de hæresi, & plusquam ipse Principalis: Fermosin de offic. & sacr. Eccles. to. 2. ad cap. Nuper de Bigam. non ordinand. q. 4. n. 79. Transmiera loco cit. qu. 13. in fine: optimâ ratione, quia principalis vel ob luxuriam, vel ob avaritiam respectu Dotis moveri potest, At hujusmodi motiva non militant in Procuratore, nisi magno pretio allectus, vel ingenti timore adductus ageret, quo casu tamen aderit levis suspicio: Hurtad. israel. 5. cap. 2. resol. 5. num. 43.
- 31 ubi ait, quod mater eâdem poenâ fuit punita ac filia, cui consilium dedit, ut secundo nuberet vivente primo. Imò majori (addit Muora) poenâ erat digna, eò quòd consiliarius, pejus sentit de Matrimonio, quàm contrahens, quia iste potest induci luxuriâ; ac ille errore intellectus, quo malè sentit de matrimonio: Eum sequitur Fermosin. de Offic. & Sacr. Eccles. loco proximè cit. num. 78. & 79.
- 32 Ità dicendum de Parocho, qui conscius prioris matrimonii assisteret secundo: Bordon. loco cit. Item inducit
- 33 hujusmodi suspensionem secundum Matrimonium respectu ejus, qui proferat falsos testes ad probandam prioris uxoris mortem, de quâ certò non constat: Nam quamvis non dicatur constare de actuali Polygamiâ, tamen sic contrahens quò ad se consuevit crimen, & abutitur Sacramento Matrimonii, ac tales testes puniuntur ab Inquisitore: Fermosin. loco allegato, num. 80.
- 34 Huc etiam pertinet exquireret, an sit

suspectus de hæresi, qui scienter, durante primo matrimonio, secundum contrahit cum impotente? Tractat hanc questionem sæpè laudatus Transmiera in d. lib. 2. q. 8. camque negativè resoluit sub num. 21. Est enim hujusmodi matrimonium prorsus nullum, si vè contractum sit in ordine ad copulam, quo casu omnes conveniunt; si vè contractum sit ad castè vivendum, juxta Sanchez. lib. 7. de matrim. disp. 97.

- 35 Et quamvis Augustinus Barbosa in cap. consultationi, de frig. & malef. Balianus Pontius lib. 7. de impedimento impotentia, cap. 56. num. 1. Paludan. in 4. distinct. 34. q. 2. Anton. 3. part. tit. 1. cap. 22. §. 3. Vera Crux in suo Speculo somni. 1. part. art. 38. & Petrus Sotus sect. 5. de Contin. à cap. 74. contendunt, hujusmodi matrimonium ad castè vivendum contractum esse validum, nihilominus probabile est etiam, imò probabilius, quod nullum sit: Datâ igitur probabili nullitate matrimonii, per transitum ad illud, durante primo matrimonio, non incurritur hæresis suspicio, nisi pro foro externo, nam tunc externè præsumitur, qui ita contrahit, consentire in abulum Sacramenti, licet nullum esse internè credat: Nec ex eo, quod non sit suspectus de hæresi coniux, qui, contracto matrimonio cum impotente, postquam illud nullum declaratum sit, convolvit ad secunda vota, inferitur idem de eo, qui, durante primo matrimonio validè inito, transit ad secundum cum impotente: nam in hoc posteriori casu semper externè præsumitur contrahens consentire in abulum Sacramenti.

- 36 Maximè, quia nullitas matrimonii ex inhabilitate contrahentium, nil operatur ad effectum non incidendi in suspensionem hæresis per transitum ad illud, durante primo matrimonio, ut latè probat Transmiera in d. lib. 2. q. 9. nam ubi lex, ut in nostro casu, non effectum, sed factum perpendit, ità insinigitur poena ex actu nullo, ac ex actu valido; & quamvis ad hoc, ut oriatur suspicio hæresis ex matrimonio nullo propter contrahentium inhabilitatem, requiri videatur consensus conficiendi Sacramentum; idcirco nullitas ea, quæ ex defectu consensus insurgit, nullam

inducere videatur hæresis suspitionem, & propterea, cum is, qui contrahit matrimonium cum impotente, non consentiat in illud ratione, copulæ, sed tantummodo ad castè vivendū, ejus matrimonium transit in merum contractum civilem, illicitum tamē propter scandalum, stante primo matrimonio: Transmiera d. qu. 8. attamen dum habemus factum externum, dumque non liquet, qualisnam fuerit consensus internus, sic contrahens minimè excusari potest à suspitione hæresis, præcipuè quia hodiè in matrimonio separare physicè non possumus contractum à Sacramento.

37 Aliam quæstionem excitat prædictus Transmiera ubi *suprà*, qu. 10. an scilicet sit suspectus de hæresi, qui fidei contrahit secundum matrimonium, durante primo, quoties de hujusmodi fæctione constet, & negativè respondet: Deficit enim consensus, idèoque ex tali contractu nulla oritur suspicio, quemadmodum ratiocinatur idem Transmiera.

38 Similiter non erit Polygamia, si infidelis relicta cum infidelitate etiam uxore, quæ nolit ad fidem converti, aliam ducat uxorem, ut probabiliter tenet Layman. *part. 1. cap. 3. de matrim.* id quod etiam firmat Transmiera de Polygamia, lib. 1. quæst. 14. ubi tamen dicit, perpendi debere, an iste secundus contractus proveniat ex errore apud Infideles permittente Polygamiam.

39 Verum in primitivâ Ecclesiâ usquè ad annum sexcentessimum, juxtâ Sanchez lib. 7. disp. 73. num. 12. & Transmieram ubi *suprà*, num. 4. quoties infidelis conjux vellet sinè Creatoris contumeliâ cum conjuge degere, matrimonium insolubile erat, hocque de consilio Apostoli 1. Corinth. 7. At his nostris temporibus Ecclesia non permittit hujusmodi cohabitationem, si alter nolit ad fidem Catholicam converti: Nec mirum, quia fervor primorum temporum, quo potuerant Conjuges converti in fide permanere sinè creatoris contumeliâ, non adhuc durat, idèoque rectè Ecclesia variavit; nec de ejus potestate ambigendum, quia humana præcepta juxtâ temporum exigentiam ab ipsâ alterari possunt: Cap. non debet, de consang. & affin. Quanto

igitur magis potuerit variari hoc non præceptum, sed consilium? Ità Clemens Toli in *suo Gentilissimo confutato*, vol. 2. disp. 3. ubi malè putat, opinionem DD. quos allegat Verricell de Apostole. *Missus* qu. 177. nu. 3. fuisse huic contrariam, quam amplectitur postea idem Verricell. num. 4.

40 Sed quid dicendum de Indis, quoties relicta uxore infideli, & ad veram fidem converti, transeunt ad secunda vota? Est enim apud eos nova illa Ecclesia, cui divina Providentia quidquid ad seminandam fidem tempore nascentis Ecclesiæ disposuit, largâ manu clargitur. Putat Transmiera loco cit. qu. 14. eos esse Polygamos, & proinde puniendos à Sanctâ Inquisitione: Imò quilibet infidelis ad fidem Catholicam conversus, ne incurrat crimen Polygamie per transitum ad secundas nuptias, oportet, ut moneat primam Uxorem infidelem, se promptum esse ad illam recipiendam, si velit ad fidem catholicam converti: Transmiera ubi *suprà*, quæst. 16. nu. 22. lib. 1. dummodò talis monitio commodè præstari possit: Ratio est, quia matrimonium, quamvis in infidelitate contractum, quò ad jus divinum, & naturale est verum matrimonium, idèoque injustè nequit rescindi: Verum absquâ hujusmodi monitione iniustè quidem rescinderetur.

Injustè etiam rescinditur matrimonium, seu id fiat sterilitatis causâ, ut liquet ex ep. 1. lib. 5. B. Pii V. seu, quia conjux adulterium commiserit; nam tunc licita est Thori separatio, non autem vinculi matrimonialis fractio, ut post Concil. Florent. docent Alfonso à Castro de *legis pen. potest.* lib. 2. cap. 4. pag. 152. Augustin. de emendat. Gratiani, lib. 2. dial. 3. pag. 370. circa finem, Joann. Nevizanus Sylv. *Nupt. lib. 1. m. 140. pag. 112.*

S. II.

De Polygamia similitudinariis.

S U M M A R I U M.

- 1 Idem dicendum de Polygamia similitudinariis, sicut de verâ in ordine ad hæresis suspitionem.
- 2 Sacerdotibus, & levitis Veteris testamenti

menti cur permitteretur uxore

- 3 In primordiis nascentis Ecclesie non fuit permiffa polygamia fimilitudinaria contra Card. Lauream.
- 4 In primitiva Ecclesia uxorati admissi sunt ad Ordines sacros ob penuriam Sacerdotum.
- 5 Pappinus instantia de Vxoratis tollendis in Ecclesia Orientali convincitur falsitatis.
- 6 Historia S. Malchi relata à S. Hieronymo non probat pro Polygamia fimilitudinaria, quia conjugium illius fuit nullum.
- 6 S. Basilus increpat Sacerdotem, qui dimissa uxore, eam postea reasumpfit.
- 8 Exemplum Ursini Sacerdotis relatum à S. Gregorio, de uxore à Sacerdote relicta, fugienda.
- 9 Nuptie an fuerint olim Subdiaconis prohibita?
- 10 Subdiaconus obligatus est ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando ordo subdiaconatus fuit inter sacros declaratus.
- 11 Subdiaconi hodie si uxorem ducere, essent de heresi suspecti, tanquam Polygami fimilitudinarii.
- 12 Sponsalia sola à subdiaconis contracta inducunt heresis suspicionem, licet leuem.
- 13 Prædicta intelliguntur non solum de ordinatis in Ecclesia Latina, sed etiam in Ecclesia Græca.
- 14 Polygamia fimilitudinaria defenditur à Lutero, & damnatur à Concilio Trident.
- 15 Obligatio ad continentiam in Sacris Ministris ratione, & auctoritate inducitur.
- 16 Religiosi professi, etiam si non sint in Sacris, si matrimonium contrahant sunt de heresi suspecti.
- 17 Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum.
- 18 Potest item dispensare cum Religiosis voto solemniter obstrictis: Exempla.
- 19 Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur.
- 10 Ad dispensandum cum Sacerdotibus, ut Matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum calibatus sit an-

xus Sacerdotio tantum de jure Ecclesiastico?

- 21 Ad prædictam dispensationem non sufficit utilitas privata, vel periculum incontinentie.
- 22 Ad prædictam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure Divino.
- 23 Pontifex quando urget legitima causa, non dispensat cum Religioso, qui voto solemniter ligatur; sed declarat, tunc non tenere votum, & sic conciliatur opposita sententia Moralistarum, & Canonistarum.
- 24 An Summus Pontifex possit solvere subditos à voto fidelitatis erga Principem in causa fidei.
- 25 Qui per vim, & metum Ordines susceperunt, Polygamiam non incurrunt (sive vit fuerit absoluta, sive conditionalis) si matrimonium contrahant.
- 26 Irrita est religiosa professio per vim, & metum emissæ.
- 27 Qui professionem emisit ante legitimam ætatem, si post longum tempus vita religiosa comperit ætatis defectum, potest sibi liberum statum vindicare.
- 28 Lata sententia super nullitate professionis, potest religiosus inire Matrimonium, si non sit in sacris Ordinibus.

Quo ad secundam speciem Polygamie, quæ dicitur fimilitudinaria, de ipsa verificatur quidquid dictum est de Polygamia verâ: Adest enim idem affectus ad duplex matrimonium in Sacerdote, qui postquam matrimonium contraxit cum Christo, ad alias nuptias transiit, ut bene ponderat Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 83. nu. 5. & quamvis Sacerdotibus, & Levitis veteris Testamenti permitteretur uxor, hoc tamen eventus testatur Pelbartus in Rosario Theolog. par. 3. verb. Luxuria, quia nemo poterat esse sacerdos, vel Levita, nisi esset de Tribu Levi. Unde si ipsis vetitum fuisset connubium, defuisset quoque brevi tempore Tribus illa. Hodiè igitur cum non habeamus hujusmodi restrictionem, rectè prohibetur hæc polygamia fimilitudinaria: Imò nec in primordiis Ecclesie nascentis permiffa fuit,

cuit hæc Polygamia, quomobrem cæ-
 7 teris omisiss, Bafiliius *epist. 17. inter
 posterius additis*, Sacerdotem septuagenarium, qui dimissam in suâ ordinatione Conjugem, in suas iterum ædes receperat, acriter objurget, & mandat, ut Presbyteram suam in Monialium Monasterium dimittat, & ei Canonem Nicænum proponit, quem ab eo violatum cõqueritur: Sic Gregorius Magnus *lib. 4. Dial. 6. 11. de Ursino Sacerdote refert*: Hic ex tempore ordinationis suæ Presbyteram suam, ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propius accedere, nunquam sinebat; Et subinde memorat, quod cum venerabilis hic Senex quadragesimo suæ ordinationis anno, ultimâ ægritudine, decubens, vix extremos spiritus traheret, ejusquæ Presbyterâ incerta, an expirasset, auribus ejus admovisset ad explorandû, recollectis viribus, in hæc erupit voces: *Discede Mulier, adhuc igniculus vivit; amove pascam.*

9 Sed quid dicendum de subdiaconorum olim nuptiis? Baronius *Anno Christi 324. num. 118.* ostendere nititur, nuptias fuisse subdiaconis prohibitas à S. Sylvestro Papa in Conc. Romano primo: Verum merito observat Dominicus Marcus in suo *Hierolexico, verbo subdiaconus*, si dicta Constitutio emanavit, eam non semper, nec ubiquè observatam fuisse, nam Castitatis observantia post illa tempora subdiaconis fuit remissa, prout colligitur ex Concil Cartag. 2. de anno 390. celebrato, vbi primo can. præscribitur continentia Presbyteris, & Diaconis; sed de Subdiaconis nihil dicitur, quod observat Nat. Alex. in *bis. 4. sæculi, part. 1. c. 4. art. 8.* tum etiam ex Tolet. 5. celebrato anno 57.

10 Quod si censeremus, subdiaconum obligatum tantum ad continentiam fuisse, quando ordo subdiaconatus inter sacros declaratus est, tunc id fuisset in fine tantum sæculi Duodecimi, quando Innocent. III. expressit, subdiaconum in Episcopum posse liberè elegi, sicut & Sacerdotem, & Diaconum; & inter Sacros Ordines ipsum coarptavit, ut notat Thomafinus de novâ, & veteri Ecclesiâ disciplinâ, to. 1. lib. 2. cap. 33 num. 3. Ziegler. de Diacon. & Diaconiss. vet. Ec-

cles. cap. 14. num. 27. Petr. de Marca de Concord. Sacerdot. & Imper. lib. 8. c. 13. circa finem, Martene de Antiqu. Ecclesiasticis. lib. 1. cap. 8. num. 6. tom. 2.

11 Cum ergo hodiè absquè ullâ hæsitacione subdiaconi æquè ac Diaconi, & Sacerdotes ad continentiam, & castitatem teneantur, ideò si uxorem ducerent, essent Polygami similitudinarii; & cum hodiernis temporibus ferè omnes Hæretici monachorum vota, ac Sacerdotum cælibatum improbant, contrà eos oriretur vehemens hæresis suspicio, sicut firmant Cantera *querim. cap. 1. de hæresi. nu. 71.* Trasmiera de Polyg. lib. 2. qu. 17. num. 16. 17. & 18. Zechin. de casibus Episcopis reservat. sit. de hæresi. denunc. num. 1. antè finem. fol. 121. Bordon. loco cit. n. 64. Peyrin. de priviil. Regular. tom. 2. consil. 9. Pauli V. 5. 2. n. 20. Menochius de præsumpt. lib. 5. cap. 6. nu. 35. Hieronym. Rodrig. resol. 93. & ex ipsis Hurtad. Resol. moral. tract. 5. cap. 2. Resol. 5. Sperell. decif. 111. num. 83. De Just. de dispensat. lib. 2. cap. 13. num. 7. & seqq. idquæ, sive palam, sive clâm, matrimonium Sacerdotes, Diaconi, & subdiaconi contraherent: Farinaeccius de hæresi. quest. 183. num. 73. Trasmiera de Polygam. lib. 2. qu. 17. num. 21. Sperell. dist. decif. 111. num. 83. Imò ipsa sola

12 sponsalia ab ipsis cõtracta suspicionem inducunt, licet levem, quia important tantummodò dispositionem ad actuale Sacramenti abusum, prout in aliis terminis suprâ insinuavimus, & firmant in his terminis Bordon. loco cit. num. 56. & Hurtad. d. Resol. 5. num. 41. ubi addit, personam sic contrahentem reddi suspectam respectu suæ Regionis, aut originariæ, aut habitatæ, quod vitio illius regionis sit infecta, juxta Sessio tom. 4. decif. 452. num. 4. proindequæ esse vehementer suspectum sacerdotem sponsalia contrahentem, si fuerit ex provinciâ infectâ hæresi Lutheranâ, aut in eâ per multum temporis motatus fuerit.

13 Hæc omnia intellige, non solum, quod ad ordinatus in Ecclesiâ Latinâ, sed etiam quod ad eos, qui ordines in Ecclesiâ Græcâ susceperunt: Nam hi, quâvis possint permanere in Matrimonio antè ordinum susceptionem ineque-

requerunt tamen postea nuptias contrahere: Azor. lib. 13. *Instit. Moral. cap. 12. §. 4. & 5.* Sanchez lib. 7. de *Impedim. disp. 28. num. 3.* Transmiera de *Polyg. lib. 2. qu. 17. num. 15.* Arcud. de *Concordiâ Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis circa Sacramentum Matrimonii, lib. 7. cap. 40. per tot.* De Just. de *dispensat. dist. lib. 2. cap. 13. nu. 13.*

- 14 Est namque ista Polygamix species, quocumque modo sequatur, juxta propositionem à Sac. Conc. Trid. de *Sacram. Matrim. can. 9. sess. 24.* damnatam vti hæreticâ, quam heterodoxi tunc temporis tenuerunt, & præcipue Lutherus, qui in *serm. de Matrim.* ita blasphemavit: *Duo De viginti causas in suo jure effinxit Papa, quibus omnibus matrimonium, vel dissipet, vel impediat, quas tamen ferè omnes reitio, & condemnno.*

Leonardus quoque Schirtometus in *suo speculo politico, qu. 17.* conatur hujusmodi impiam propositionem tueri cum illis stultis argumentis, quibus utuntur cæteri hæretici, adversus quos validissimè scripserunt Catholici eruditi, quorum rationes brevitate studio omittentes, sat est, si dicamus, quod cum amor erga uxorem, & liberos reputetur omnium intensissimus, idè occupat animum ad res temporales, quæ uxori, & liberis intervniunt, & consequenter avertit ipsum, nedùm à studiis, verùm etiam à cultu, quem Deus magis exigit sibi consecratis, quam ab alijs; idcirco Sacerdotes, & Religiosi validissimam necessitatem habuere, se perpetuò castitatis vinculo obstringendi.

- 15 Attentâ igitur tali obligatione, quam ratio convenientissima induxit; quam suprema Apostolica auctoritas stabilivit; quamque quisquis suorum actuum arbiter sibi constituit, supradictâ propositio, vti hæretica, erat, prout fuit, damanda à Sanctâ Synodo.

Si quis igitur in Sacris ordinibus constitutus uxorem ducat, præsumitur errores hæreticorum sequi, ut benè ponderat Simanch. de *Cathol. Instit. tit. 40. subr. de matrim. num. 10.* & factò impugnât illum S. Synodus Tridentinæ Canonem, & proinde fit suspectus. Bordon. ubi supra.

- 16 Nec oritur hæc suspicio tantummodo quò ad Sacerdotes, si matrimonium

contrahant; verùm etiam quò ad Religiosos, qui professionem emisunt, licet in Sacris non sint constituti: Hi enim voto solemnî se Deo obstringunt, idè què inter eos numerantur etiam Religiosi Societatis Jesu, qui vota biennij emisunt: Transmiera de *Polyg. lib. 2. quæst. 17. n. 22. vers. & Jure Jesuita, & num. 24.* Hurtad. in *sapè citatâ Resol. 5. num. 39. & Bordon. ibidem.*

Hoc tamen nec quò ad Sacerdotes, nec quò ad Religiosos est intelligendum, quoties nuptias celebrarent, cum Pontificis dispensatione.

- 17 Non enim ambigendum, quod Papa possit dispensare cum Sacerdotibus, quia Cælibatus est ordini Sacro annexus, non de Jure Divino, sed solum de Jure Ecclesiastico, & proinde hujusmodi potestas in Pontifice residet: Barbol. de *potest. Episc. allegat. 15. num. 3. & 10.* Transmier. de *Polygam. dist. lib. 2. qu. 17. num. 30.* De Just. de *Dispensation. lib. 1. cap. 13. num. 15.* Rot. decr. 560. n. 10. & decr. 561. num. 11. part. 1. diversor.

- 18 Imò non tantum potest dispensare quò ad Sacerdotes, sed etiam quò ad Religiosos, non obstante voto solemnî, quidquid dicant Moralistæ; atque hæc est hodiè communis Theologorum, ac Canonistarum opinio, quam etiam tacitè approbavit Ecclesiâ Romana, dum super hoc dispensavit cum multis Religiosis, prout cum Ramiro Rege Aragonum, ut relicta Religione, & Episcopatu, acciperet uxorem, & Regnum; cum Constanti filiâ Rogerij Regis, quæ cum esset Sanctimonialis, nupsit Henrico IV. & cum fratre Cardinalis Joyosæ, Gallo Sacerdote Professo, & Provinciali Ordinis Capucinorum; & innumera alia exempla afferunt Transmiera citatâ qu. 17. à num. 31. De Just. de *Dispensat. dist. lib. 2. cap. 13. num. 17.* Fagnan. in *cap. cum ad Monasterium, de statu Monachorum, num. 66.* Garcia de *Benefic. par. 7. cap. 10. num. 43. & 45.*

- 19 Causa verò, ut Papa dispenseret, seu, ut magis propriè loquar, declararet, ad cælibatum non teneri Sacerdotem; vel in Religioso votum non obligare, ejus arbitrio remittitur, an sit justa, & debet respicere bonum publicum: Sanchez de *Matrim. lib. 8. de dispensat. disp. 8. num. 2. & 3.* ubi cum Azorio redarguit opinio-

nem

nem Abbatis, Bellertus *disquisit. Cleric. par. 1. de disciplin. Cleric. §. 9.* qui specificat hanc causam: *si aliquis Rex infidelis vellet amplecti Fidem Catholicam cum toto suo Regno, dummodò posset Monialem ducere in uxorem;* Holtien. in *cap. ad Monasterium*, ubi ait, *justissimam esse causam, si tota Christianitas, vel aliqua ejus pars esset in periculo;* Archidiac. in *cap. sunt quidam, n. 5.* asserens, causam hujusmodi esse justam, quoties agatur pro magno bello sopiendo, seu pro vitanda strage animarum, seu pro cultu Dei ampliando, ut quoque apud Menoch. *de arbit. Iudic. lib. 2. Cent. 5. cas. 421. n. 10. 11. & 12. & Transmier. ubi supra.*

30 Ratio autem, propter quam hujusmodi causæ ad dispensationem concedendam respectu Sacerdotis requirantur, est, quia licet Cælibatus sit annexus ordini Sacro de iure tantummodò Ecclesiastico, nihilominus maxima est decencia hujus calibatus in Sacerdotio, non solum ab Hebræis cognita, quæ propter Abel, Enoch, Melchisedech, Elias, Eliseus, Jeremias, Daniel, & alii fuerunt virgines; sed etiam ab ipsis Ethnicis, apud quos Sacerdotes per antonomaasiam casti vocabantur, ut apud Virgilium *Æneid. 6.* & apud Ovid. dicentem:

— Qui casus ab arbore purâ

Casta Sacerdotum tempora fronde tegit.

Cum ergo talis sit huiusmodi decencia deducta à sacra scripturâ; à Gentilibus non ignoratâ; à Christo præceptâ, quemadmodum opinatur, præter alios, Torreblanca *Iuris spirit. lib. 2. cap. 15. num. 22. & num. 29.* & à SS. Patribus approbatâ, ad dispensandum super sacerdotum castitate requiritur causa, quæ compenset tantum bonum, quantum est illud, quod procedit à Clericorum continentia; Unde non sufficit utilitas

31 privata, vel periculum incontinentiæ, ut statutum commune rûm antiquum, tûm recens abrogerur: Sánchez *ubi supra, n. 2.* præterquam quod sequeretur, ut se exponerent Clerici periculo peccandi ad effectum obtinendi dispensationem, si ipsum periculum esset sufficiens: Sánchez *de Matrim. lib. 8. disp. 8. nu. 3.* ubi ait, quod valeret tamen matrimonium tali causâ affectatâ contrahere.

32 Quoties verò consideramus Religiosos, qui habent votû solemne, tunc exi-

stimamus, quod cû votû sit de Jure divino (quare Psalmista: *Voviste, & reddite Domino Deo*) Pontificem nec posse dispensare, nisi addit talis causa, quæ per se sufficiens sit ad ipsum votum irritandum, ut si agatur de majori bono: S. Bonavent. in *4. dist. 38. qu. 4. artic. 4. Conclus. 1.* S. Antonin. *par. 2. tit. 11. cap. 2. §. penult. in principio, & Sylvetter verb. Votum 4. quæst. 3. vers. Testium.* Vorum enim debet esse de meliori bono, cum in quolibet voto intelligendum sit, nisi aliter Deo placeat; & credendum est, Deo aliud placere, quoties in majorem utilitatem cedat, si contrâ votum fiat: Itâ Innoc. in *cap. cum ad Monasterium de stat. Monachorum.*

Meliori igitur bono cessante cessat ipsum votû, nec frangere vorum intelligitur, qui se Dei dispositioni committit, & qui magis ejus beneplacitum facit: Idem Innoc. *ubi supra*, quem ibidem sequuntur communiter Canonistæ: Imò si talis casus eveniret, quo agnosceretur impletio juramenti esse majori bono impedimentum, non solum liceret ei, qui juravit, verum etiam teneretur, non implere juramentum: Alfonso à Castro *de potest. legis pun. lib. 1. cap. 5. pag. mibi 48.* Idem dicendum videtur de voto:

Ratio autem, cur requiratur dispensatio, est, quia Sedi Apostolicæ referatur judicium, & potestas declarandi, an cum hac circumstantiâ substatueatur Votum: Alfonso à Castro *ubi supra.*

33 Tali pacto posset forsitan conciliari opinio Moralistarum, cum sententiâ Canonistarum circa hanc potestatem, dispensandi in Pontifice, dicendo, potius Pontificem declarare non tenere, votum, quàm dispensare; id, quod etiam agnoscit Transmissa de Polygamia, *quæst. 11. nu. 4.* & reverâ in iis, quæ concernunt vel jus Divinum, vel jus naturale, propriè loquendo, Pontifex declarat: D. Thom. *quodlibet. 4. artic. 3.* Sotus *dist. 18. art. 5. ad 2. qu. 1. & lib. 1. de just. qu. 7. art. 3. ad tertium.* Valencia *12. disp. 7. qu. 4. punct. 6. & 22. disp. 10. qu. 3. punct. 4.* Barbosa *rub. ff. soluto matrimonio 2. p. n. 104.* Covarr. in *decretal. 2. p. c. 6. §. 9.* quos allegat, & sequitur Fermoſinus *ad sextum in cap. 1. de summâ Trinitate q. 1. num. 35.* quare ait Fagnan. *ubi supra, num. 74.* ex autoritate Joannis

Andræ, quod quando Ecclesia dispensat in voto, non dispensat in præcepto Juris naturalis, vel Divini; sed determinat id, quod cadebat sub obligatione deliberationis humanæ; quæ non potuit omnia circumspicere; sicut etiam dispensare contra legem humanam non est tollere legem, sed ordinare ex causâ, nè liget eo casu, quo dispensatur: At dispensare eo casu, quem non potuit circumspicere deliberatio humana, est potius declarare, quod voluntas ad eum casum non se extendat, prout videre est apud Covaruv. in cap. 2. à num. 17. de testam. & in cap. Quamvis p. 1. §. 3. à num. 9. de pact. in 6. Sayr. in clavi Reg. lib. 6. cap. 11. Suárez tom. 2. de Relig. tract. 6. de Voto. libr. 6. Sanchez lib. 4. summ. cap. 24. & segg. Diana tom. 8. tract. 4. Resol. 69. & sequentibus, & 104. tract. 3. Resol. 14. & sequentibus, Dorleanus in Tacit. lib. 1. Annal. fol. 154. Navarr. tom. 3. in manual. Confessor. cap. 12. à num. 63.

24. Hoc modo videtur, quod remaneat soluta etiam illa maxima questio, quam agit P. Natalis in sua quest. & quam tractant complures alij, an scilicet resideat penès Pontificem facultas solvendi subditos à voto fidelitatis ergà Principem in causâ fidei, cum illud vorum sit de Jure Divino: Ex quo elucescit, quàm à vero aberret Spondanus in 10. 3. sua Continuationis hystor. pag. 475. & 476. ubi auterret videtur potestatem etiam indirectam summis Pontificibus, quam habent in Principum secularium Regna ad dirigendos in viam æternam errantes, ut definierunt duo Concilia generalia legitima, scilicet Lateranense Magnum sub Innocentio Tertio, & Lugdunense sub Innocentio Quarto, ut consideranti patebit: Sed de hac re satis luculenter in secundâ parte.

25. Item non incurrunt Polygamiam, si matrimonium contrahant, qui per vim, & metum Ordines susceperunt, vel religionem ingressi fuerunt, sive hujusmodi metus, vel vis fuerit absoluta, quo casu nec recipere Character, ut ex cap. Majores, de Baptism. De Just. ubi supra, dist. lib. 2. cap. 13. num. 31. Sanchez de Matrim. lib. 7. cap. 29. n. 1. Tancred. de Matrim. lib. 7. disp. 29. Gutierrez de Matrim. cap. 90. n. 17. Rota decis. 560 par. 1.

divers. siuè fuerit conditionalis, vel causativa, quæ tamen sufficeret, ut imprimeretur Character: Rota ibidem, n. 2. & 3.

- Castitas enim, seu Virginitas cum pendeat à libertate, suaderi potest, non autem præcipi, unde Apostolus ad Corinth. cap. 7. De Virginibus præceptum Domini non habeo; censendum, quod etiam innuitur in cap. integritas 32 qu. 1. Quapropter voluntas, quæ se obstringit ad illam servandam, debet esse non solum simplex, verum etiam libera, & spontanea; idcirco Rota in decis. 561. part. 1. divers. dixit, cum, qui tali vi coactus receperit subdiaconatum, nullâ indigere dispensatione, & recessit à decis. in superioribus allatâ decis. 560. & communiter admittitur, posse matrimonium contrahere, ut cæteris omnis, dixerunt De Justis loco sæpè citato, num. 34. cum ibi allegatis; Tancred. de Matrim. dist. lib. 7. disp. 29. per tot. Avendan. de metu, lib. 2. cap. 16. num. 101. Goozalez in regul. 8. Cancellar. §. 31. num. 38. & 39. Gutierrez de Matrim. cap. 90. sub num. 16.
26. Ex his liquet pariter, irritam reddi professionem, vi, & metu emissam, ut latè præ alitis de hac re Bordon. de Professione. c. 19. Rota coram Greg. XV. decis. 491. num. 1. Qui metus adeo durat, quamdiu durat subjeccio incutienti timorem, ex congestis per De Just. de Dispensat. lib. 2. cap. 12. num. 61. & 62.
27. Imò adeo verum est, requiri voluntatem liberam tum ad castitatem, tum ad professionem, ut si contingat, Religiosum, vel Monialem solemnî voto profiteri, ac in Religione diu permanere, existimantem se tempore professionis constitutum esse in eâ ætate ad id requisitam, si postea compererit, nulliter voluisse ob ætatis defectum, poterit liberum sibi statum vindicare, eò quod presumatur, deussisse voluntatem rationabilis, cum voluntas nostra nõ feratur in incognitum, iuxta eam, quæ tradit De Justis de Dispensat. loco proxime citato, n. 61. 63. & segg. & magistraliter firmavit Rota in Mediolan. Nullitatis Professionis, Veneris 3. Martii 1690. quæ decisio impressa est apud Pignatell. consult. tom. 9. post consult. 173.
28. Annullatâ autem professione, Religiosus, qui non est in Sacris ordinibus constitutus

stitutus, non cogitur castitatem servare, & potest inire Matrimonium: Barbof. in cap. 1. de his, qui vel vi, & Metu, n. 2. & 3. Tancred. de Matrim. lib. 7. cap. 29. num. 5. & 6.

Oportet tamen, ut precedat Judicium Ecclesiæ, & lata sit sententia, super nullitate Professionis, alioquin, tamquam temerarius, si contraheret, esset puniendus ad Text. in cap. 1. & 2. de matrim. contract. contra interdict. Eccles. Barbof. in dicto cap. 1. num. 4.

Sed advertendum, quod post purgationem metus, Religiosus tenetur ad votum castitatis, quod militat etiam in promotio ad ordines Sacros: Rota eor. Penia, decis. 1285. nu. 5. & in Recensior. decis. 40. & 343. par. 6. Barbof. vol. decis. vol. 77. per tot. tom. 2.

§ III.

De Polygamis, qui contra voluntatem Uxoris Ordines suscipiunt, vel Religionem ingrediuntur.

S U M M A R I U M.

- 1 Qui contra uxoris voluntatem, vel ordines suscipit, vel religionem ingreditur, est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus: Ratio.
- 2 Bordini sententia in contrarium respicitur.
- 3 Afferitur, & solvitur Bordini instantia.
- 4 Potest uxoratus absque peccato, & absque hæresi suspitione transire ad ordines sacros, vel ad religionem cum consensu conjugis: Hæcque in tali casu ad quid teneatur?
- 5 Uxor præbens consensum prædictum, si sit juvenis, cogenda an sit monasterium ingredi?
- 6 Matrimonium si sit tantum ratum, & non consummatum, unus eorum altero invito potest rescire, & Religionem ingredi.
- 7 Conceditur bimestre ad deliberandum, an velit conjux, adhuc non consummato matrimonio, Religionem ingredi.
- 8 Elapso prædicto bimestri, si conjux non deliberet profiteri, cogitur redire, & quibus modis.

- 9 Si deliberes, expectatur annus probationis, ac tempus aptum ad profutendum.
- 10 Matrimonium nondum consummatum solemniter voto dirimitur.
- 11 Absque consensu alterius conjugis non potest alter ad Sacros ordines promoveri, etiam si adhuc non sit consummatum matrimonium: Ratio.
- 12 Monastica vita repugnat matrimonio ex sua natura: Ordini verò, ex solo decreto Ecclesiæ.
- 13 Altero conjugis adulterante potest alter ordines suscipere, absque ullo consensu.
- 14 Si vir ad ordines promoveretur absque uxoris innocentis consensu, reciperet tamen characterem: sed cogeresur redire.
- 15 Petrus de Corbario Antipapa per sententiam suam Ordinarii jussus ad uxorem redire, à qua absque licentia recesserat.

NUNC remanet tertia species Polygamie, quæ pariter dicitur similitudinaria, in qua versantur illi, qui contra uxoris voluntatem Ordines suscipiunt, vel Religionem ingrediuntur: Etenim tales ab hæresi suspitione non sunt judicandi immunes, ut testantur Transmiera de Polygamia, lib. 3. qu. 13. num. 31. Carena par. 2. tit. 17. num. 12. Simane de Catholic. Instit. 40. tit. 40. n. 14. & Farinacc. de Hæreticis qu. 183. nu. 74. Nam seu Matrimonium antecedit, seu subsequatur Ordines, sit semper & matrimonio, & ordini injuria: Simanehas de Catholic. Instit. tit. 40. de Matrim. num. 14. Farinacc. dict. quest. 183. num. 74. P. Diana par. 4. tract. 7. resol. 4. in fin. vers. nota secundo: Fit injuria matrimonio, cui repugnat continentia, quæ ab Ordinato exigenda debet: Canonistæ in cap. Conjugatus, & pluribus congestis, Albitius de Inconst. in fidem cap. 26. num. 162. Fit injuria Ordini, cui annexus est Celibatus, quem respuit matrimonium, quare nec licebit Conjugato primam consuram suscipere, cum ad eam non liceat quis promoveri, nisi velit Religionem ingredi, vel ad Sacros ordines transire: Albitius ubi supra cum alijs.

Imò, quia instante Coniuge, ut infra patebit, tenetur conjux, qui ordines

suscepit, vel Religionem ingressus est, prosequi actus maritales, videtur proinde, quod ipse facto suo significare velit, habere animum post ordines prosequendi vitam maritalem, iuxta errorem Lutheranorum credentium, posse in Ordinibus sacris constitutos transire ad Matrimonium: Ità Transmiera in dictâ quæst. 13. num. 28. cò magis, quia posset, si vellet, ritè transire ad sacros Ordines, vel ad Religionem, petita ab Uxore licentiâ, & aliis circumstantiis observatis, ut benè ponderat idem Transm. *ibidem*, num. 29. & De Just. de Dispensat. dict. lib. 2. cap. 14. num. 62.

- 2 His tamen non obstantibus contrariam opinionem tuetur Bordon in Tribun. cap. 22. num. 57. sed malè: Ex quo enim uxoratus non habet sui Corporis dominium, si Ordines recipiat, per consequens ad continentiam se obstringit, quæ involvit prohibitionem rati petendi, quàm reddendi debitum; recedit à communi vitâ, & conversatione fidelium, & ideò juxta doctrinam ab ipso Bordon. approbatam *ibid.* num. 68. incurrit suspicionem hæresis: Nec deest in hoc etiam Sacramentorum abusus, nam quemadmodum eis abutitur, qui est in sacris Ordinibus constitutus, & matrimonium contrahit; ità qui uxoratus suscipit Sacros Ordines, & postea ad uxorem redit, nam continentia, quæ ordini est annexa, importat non solum, quod non petatur, sed etiam quod non reddatur debitum; & ob id Sacris Ordinibus constitutus contrahere non potest matrimonium, licet pactum exprimat de non petendo debito, sed tantum de illo reddendo:

- 3 Nec valet ratio, quam affert Bordon. *ibidem*, scilicet quod inde sequeretur, Clericos luxuriantes esse de hæresi suspectos, cum isti etiam faciant iniuriam Sacro Ordini, cui annexa est castitas.

Non valet, inquam; nam hujusmodi ratio nimis probaret, videlicet non esse suspectos Sacerdotes matrimonium contrahentes: Adde quod simplices actus, per quos quis luxuriatur, non destruunt votum, seu propositum castitatis, quæ est Ordini annexa, licet ipsimet actuali castitati opponantur, unde quotiescumquè respicitur castitas cum obligatione, quam involvit matrimo-

nium, eam perpetuò non servandi, magna sit iniuria ordini, cum intendatur ipsius destructio per destructionem castitatis ei annexæ: Card. Albit. in responsione ad fratrem Paulum, pag. 139.

Verùm hujusmodi obligatio contrahitur vel si post matrimonium Ordines recipiantur, vel si post receptos ordines, matrimonium inceptum: Jisdemverò principiis, quibus probatur, inquiriam irrogari ordini sacro, probatur etiam, eam inferri matrimonii Sacramento, cum propositum castitatem servandi opponatur matrimonio, per quod traduntur dominia corporum; unde si cur ipsa actualis castitas præjudicat uxori, ità perpetua obligatio non reddendi debitum, matrimonii essentiam conatur destruere.

- 4 Datur verò casus, quo uxorati possunt absquè hæresis suspitione, & absquè ullo peccato transire ad Ordines Sacros, vel ad Religionem, puta si alter coniugum de alterius consensu ingrediatur Religionem, eamque proficiatur, vel sacros Ordines suscipiat: Alexander III. in c. Verum, de convers. coniugat. Conc. Trid. sess. 24. can. 6. adversus Lutherum, & Calvinistam contrarium asserentes; Sanchez. de matrim. lib. 7. disput. 38. & Bordon. ubi supra; & hoc casu cogitur uxor perpetuâ castitatem vovere, seu sit juvenis, seu sit senex: hoc tantum discrimine, quod si sit juvenis, propter periculum incontinentiæ, Monasterium ingrediatur; secus, si sit senex, nec suspecta de hoc periculo: cap. præterea, de convers. coniugat. lib. 3. ibi latè Fagnan. & cap. cum sis, eodem titulo, De Just. de dispensat. ubi supra, d. cap. 14. num. 100.

- 5 Quod adeò verum est, ut si uxor sciat hanc vovendi necessitatem, & simpliciter præbeat licentiam, cogenda sit ad tale votum emittendum; & ad ingressum in Monasterium, si sit juvenis, cadente quæstione, an ulterius cogi debeat ad emittendam professionem: Fagnan. loco cit. ubi tamen ait, quod ignorantia semper præsumitur in feminâ; secus in masculo.

- 6 Imò etiam sine licentiâ, quoties matrimonium sit ratum, sed non consummatum, potest vir, seu uxor, invito altero coniuge, resiliire: connubium enim ante copu-

copulam, & cohabitationem non censetur, nec appellatur plenum, & perfectum, ut post Bellarmin. *controverf. 5. lib. 2. cap. 38. de monachis*, probat Solorzan. *de Gubernat. Indor. lib. 2. cap. 20. num. 43. & num. 47.* ubi assertit doctrinam notabilem Baldi dicentis, quod vir uxorem invitam comprimere potest solummodo, quando ipsa jam fuerit traducta ad ejus domum, secus si adhuc sit in Domo patris, aut etiam si sit in itinere, quasi quod antea plenum jus in ea acquisivisse non videatur: Sed hoc intelligendum est, quando nondum transactum sit bimestre concessum ad deliberandum de Religionis ingressu, ut bene advertit Sanchez *de matr. disp. 22. num. 13. & De Justis de dispensat. lib. 2. cap. 14. num. 89.* Nam quamvis possit uxor invito viro, & è contra vir invitâ uxore, antè matrimonii consummationem ad religionem convolare, absquë peccato per *c. ex publico, de convers. coniug.* conceditur tamen bimestre ad deliberandum, quo elapso, si nihil deliberatum fuerit, poterit sponsus tentare media pacifica ad sponsam suam de presentî recuperandam; & quatenus hujusmodi media inefficacia experiretur, uti poterit violentiâ, cum vir habeat manuum iniectionem in uxorem, ratione subjectionis, quemadmodum inquit laudatus Sanchez *d. disp. 22. num. 13.* Si verò intrâ bimestre sponsa deliberaverit Religionem profiteri, tenetur vir expectare annum probationis, juxta Fagnan. *in cap. ex publico à nu. 19. usquë ad num. 26. & num. 36. & 37. de convers. coniug.* Sanchez ubi *suprà, disp. 24. num. 4.* Layman. *T. theol. moral. lib. 5. tract. 10. par. 3. cap. 6. num. 3. & Grassi. decis. aur. lib. 2. decis. 82. num. 11.* Imò si sponsa duodennis transcat ad Religionem, expectanda est per integrum quadriennium, quia profiteri nequit antè annum sextum decimum expectatam ex dispositione Concil. Trid. *sess. 25. de regular. c. 15.* ut observant Sanchez *loco cit. num. 8.* Layman. ubi *suprà*, & De Justis *de dispensat. d. cap. 14. num. 85.* & postmodum solemnî Religionis professione dirimitur vinculum matrimonii rari, itaut coniux manens in seculo sit in libertate ad alias nuptias transgredi, prout definitum fuit in eadem Sanctâ

Synodo Tridentinâ *sess. 24. de matrim. can. 6.* & late probant Bellarmin. *de quo suprà*, Gabriel. de Ballis *tract. de delict. cap. 4. num. 5. & segg.* Sanchez. *de matrim. lib. 2. disput. 18. à num. 3. & Sperel. par. 1. decis. 21. num. 44. & 45.*

11 Non itâ dicendum de sacrorum ordinum susceptione: Quippè etiam si matrimonium nondum sit consummatum, vir absquë spontaneâ uxoris licentiâ non potest ad sacros ordines ascendere, sicuti habetur in *extravag. Antiqua Ioann. 22. de voto & firmant Fagnan. in c. verum, & in c. coniugatus, num. 13. de convers. coniug.* Bellarmin. ubi *suprà*. Carpenf. *curf. theol. tract. 26. disp. 7. sess. 2. per tot. idem de Ballis loco cit. num. 8.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disput. 38. num. 2. & 7.* & si ascenderit, monendum esse per Diocesannum, ut religionem ingreditur, decernitur in *d. Extravagan. Non esse tamen cogendum, quidquid dicat Hostiensis, subiungit Gloss. in eadem Extravag. verbo concertationi*: Ratio autem, quare vir, coniuge invitâ, nequeat ordines suscipere, ea videtur esse, quia facer ordo non dirimit matrimonium ratum, ut definitur in *prædictâ Extravag. ac docent. Joan. Andr. & Imol. in c. de voto, & voti Redempt. lib. 6.* Gutierrez *de matrim. c. 54. n. 6.* Alvilez. *de privileg. Regular. sess. 2. c. 2. n. 21.* Campanil. *diversor. jur. can. rubr. 1. n. 79.* Capell. Tholosan. *dec. 362.* De Justis *de dispensat. lib. 2. cap. 14. n. 25. & 26.* Monasticæ enim professioni repugnat per se, & ex naturâ rei coniugium, non verò repugnat per se, & ex naturâ rei ordini sacro, sed ex solo decreto Ecclesiæ, ut bene ponderat Bellarmin. *loco cit.* atquë subindè præjudiciū fieret mulieri, absquë ejus licentiâ, ordine assumpto, & mutaro statu, quemadmodum inquit Sanchez ubi *suprà*, De Justis *d. cap. 14. n. 25. & 26.* Id tamen intelligendû, uxore non adulterante: nam eâ adulterante, virum innocentem posse ad ordines transire, ipsâ invitâ, late tueretur idem Sanchez *lib. 10. disput. 11. num. 16.* quod extendit De Justis ubi *suprà*, à num. 58. ad quemcumque casum diuortii, quia tunc uxor amittit jus retinendi alterum coniugem, ut ait idem De Justis ubi *suprà*, num. 59. Regulariter igitur non potest vir

vir, invitâ sponsâ de præsentî antè consumationem matrimonii, promoveri ad sacros ordines, & quamvis si tunc promoveretur, reciperet characterem, nihilominus revocari posset, ac cogi, uxori suæ reddere debitum, licet ab eâ exigere illicitum foret, juxta Extravagant. *Antiqua, de voto*. Fagnan. *ad cap. verum poss. de convers. conjug. lib. 3. num. 3. & ad cap. conjug. eodem tit. n. 13.*

De Justis ubi *suprà, n. 47-49. 50. & 53.* etiam si factus Sacerdos ad Summum Pontificatum fuisset elatus: Quod etiam dicendum est, si vir post matrimonii consumationem absque uxoris licentiâ ad Religionem convolare; undè non est hic silentio prætereundum, quod Romæ evenit sedente Avenionis Joanne XXII. Contrâ hunc Pontificem Ludovicus Bavarus Ecclesiæ rebellis suscitavit Sacrilegum schisma, curatâ Romæ promotione ad Cathedram petilentis fratris Petri de Vico Corbario: cum autem tunc in seculo superviveret Joanna Petri uxor, cum quâ legitimè annis quinque habitaverat, & à quâ invitâ recessisse ferunt, Episcopo Reatino Libellum divortii non concedente, hæc repetiit matrimonii thorum locupletis Pontificis, quem tot annis spreverat Monachum mendicū: Ad ejus ergo instantiam confecto processu, judicavit præfatus Episcopus, Petrum redire ad Joannam debere, tamquàm ad suam legitimam uxorem, cujus sententia autographum misit Episcopus Avenionem ad summum Pontificem Joannem, & hic ad Principes Christianos, ut eis constaret, qualem Pseudo-Pontificis Bavarus elegisset. In utrumque, Corbarium scilicet, & Bavarum eleganter Alvarus Pelagius *de planctu Eccles. in Proem.*

16 Ergo dignoscitur discrimen inter matrimonium consummatum, & matrimonium tantummodo ratum: Quoties enim est consummatum, est insolubile, & nullâ humanâ lege irritari potest, cum per illud conjuges effecti sint una caro, quæ non nisi per alterius mortem est separanda: De Just. *in d. cap. 14. num. 94.* & quoque latissimè probat Ivenin. *de Sacramentis, to. 2. pag. 97. & sequentibus*, adversus Lutherum, Philippum Melanctonem, Calvinum, & Erasmum; quo-

ties autem matrimonium est tantummodo ratum, tunc, vel per se conjugatus solvit matrimonium ingressu Religionis, vel cum facultate Pontificis, qui etiam potest solvere hujusmodi matrimonium, justâ adveniente causâ, ut si alter conjugum labatur in hæresim, & tunc laudandus est, qui sic soluto matrimonio ad sacros Ordines, vel ad Religionem transit: Fagn. *ad cap. ex parte, lib. 7. num. 9.*

S. I V.

De aliis abusibus Sacramentorum in conficiendo ob defectum potestatis.

S U M M A R I U M.

- 1 Contrahens nuptias cum infideli, vel hæreticâ, abutitur matrimonio, & est de hæresi suspectus.
- 2 Lutheri error.
- 3 Auctoritates Sacra Scriptura, & Patrum contrâ matrimonia cum Infidelibus.
- 4 Matrimonium cum infideli, quatenus Sacramentum, contrahi nequit: Ratio.
- 5 Matrimonium inter infideles, quando nam solvi possit?
- 6 Exempla eorum, qui contraxerunt cum infidelibus; ac ipsi satisfecit, & num. 7.
- 8 Quando nam liceat matrimonium contrahere cum infideli?
- 9 Ignorantia & consuetudo excusant contrahentes matrimonia cum infidelibus.
- 10 Matrimonium cum Hæreticis improbat in pluribus Conciliis.
- 11 Matrimonium cum Hæreticis est validum.
- 12 Matrimonium cum Hæreticis est illicitum in Regionibus, in quibus non viget libertas conscientia; secus in illis Regionibus, in quibus impunè grassantur hæreses. Contrarium etiam in hoc secundo casu, & num. 13.
- 14 Contrahens cum Hæreticis, semper perphanat conjugium, & corrumpit ordinem ad Deum, & Ecclesiam.
- 15 Conjunctio cum Hæreticis habet innatum perversiionis periculum, præcipue

si inaeatur cum faminis haereticis: Habet etiam impedimentum bonarum operationum, & impedit prole educationem.

- 16 *Tolerantur matrimonia cum Haereticis in Regionibus, in quibus viget libertas conscientiae, sed non permittuntur aliquo actu positivo: imò quando impediri possunt, nec tolerantur, eò magis, si conversiones impia interveniant.*

1 **D**ICITUR quoque committi abusus in cõficiendo Sacramento propter defectum potestatis, quando contrahitur matrimonium cum personâ acatholicâ: Farinae. *de haer. qu.* 190. §. 3. num. 50. & ex tali abusu oriri suspicionem de hæresi, docet Verricell. *de Apostol. missionib. tit. 12. cap. 175. sub n. 9. vers. ex his patet, tom. 2.* Idque si vè matrimonium celebraretur cum infideli, si vè illud contrahatur cum hæreticâ.

2 Per nuptias enim fidelium cum infidelibus initas incurritur suspicio hæresis Lutheranae, cujus impius Præceptor in *lib. de captiv. Babyl. cap. de matrim.* asseruit, quod hujusmodi conjugia Deus nunquàm prohibuit: Sed ejus falsitas facillè retunditur: Expressè enim

3 testatur Sacra Scriptura in *Deuter. cap. 7* prohiberi Judæis matrimonium cum Gentilibus, quia *seducet*, ut ibi inquit supremus Legislator, *filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat Diis alienis*, contrà quod cum fecisset Salomon, depravatus per uxores ethnicas adoravit idola: Hoc autem præceptum, quia involvit moralitatem, & ad omnes pertinet, adhuc non permanere, dici nequit. Acedit insuper illud Apostoli 1. *Cor. 7. ubi: Cui vult, nubat, tantùm in Domino, hoc est, Christiano tantem*, juxta Augustinum *lib. 1. de Adulter. coniug. cap. 25.* quod clarius ab ipso Apostolo repetitur in 2. *epist. ad Cor. 6.* ut quoque advertit Transmier. *de Polygam. lib. 1. quæst. 17. num. 4.* Clamabat proindè Ambros. *lib. 1. de Abraham. cap. 9. Cave Christiane, Gentili, aut Iudeo filiam tuam tradere*; & Hieronym. in *lib. 1. adversus Iovin.* plorat suorum temporum conditionem: *Nam pleraque, inquit, contemnentes Apostoli præceptum, junguntur Gentilibus, & Tem-*

pla Christi Idolis prostituunt.

4 Et sanè quoniam p̃q̃to defendi potest Catholici coniugium cum infideli, nam præter subversionis periculum, quod illud sibi habet annexum, nullatenus quoque, tanquàm Sacramentum, celebrari valet: Van Espen. in *Jus Eccles. univers. par. 2. tit. 13. de impediment. matrimon. cap. 8. num. 1.* cum aliis communiter. Quippè infidelis, utporè sine baptismo, non est capax ad cætera Sacramenta, quemadmodùm ait Transmier. *d. quæst. 17. num. 13.* ubi idem ampliat quò ad matrimonium fidelis cum catechumenâ, ut etiam dixit Van

5 Espen. *ubi supra.* Imò ex ipso Ecclesiæ usu matrimonium inter infideles antè susceptam fidem validè contractum solvitur, si eorum alter ad fidem conversus cum priori uxore permanere decreveret, ut benè inquit Solorzan. *de jure. Ind. som. 1. lib. 3. cap. 3. num. 11.* & in hoc casu disparitas cultus est causa irritandi matrimonium, quidquid in contrarium asserat Torreblanc. *Juris spirit. lib. 2. cap. 15. à num. 74.*

6 Nec Lutheri assertio comprobari potest, ex eo quod B. Monica S. Augustini mater, virum habuerit Paganum, teste Augustino *lib. 9. confess. cap. 9.* quod Clotides nupsit Clodoveo Regi Francorum ethnico; quod Jacob uxores duxerit filias Laban Idololatæ; Joseph, filiam Putipharis Ægyptiam; Moyses, filiam Ethiopiissam; quod Esther nupsit Assuero Regi Persarum ethnico; & tandem quod tam Hieronym. *ubi supra*, quàm Augustin. *lib. de fide, & oper. cap. 19.* testentur, suo tempore fuisse frequentissima in Ecclesiâ hujusmodi coniugia.

7 Nam hæc, & alia, quæ poterat Lutherus adducere, parùm vrgent, ut benè animadvertunt Jucnin. *de Sacram. tom. 2. pag. mibi 1020. col. 1. & pag. 1021. col. 2.* Transmier. *diff. qu. 17. Pont. de Matrim. lib. 7. de disparitat. Imped. cap. 47. num. 7.* Verricell. *de Apostolic. mission. tit. 12. q. 175.* Lezana in *consult. 43. n. 33.* & antè ipsos, Bellarmin. *lib. 1. de Matrim. cap. 23.* Etenim, qui sic contraxerunt, excusari possunt, vel quia id fecerunt propter divinam dispensationem; vel quia ad id faciendum coacti fuerunt,

8 quâ ratione licuit cum Paganis nubere

Cæci-

Cæciliz, ac Luciz, quas inter sanctas veneramus, ob scilicet Parentum voluntatem; licuiquæ, cessante periculo perversionis: Imò narrat Beda lib. 2. cap. 9. *bi flor. gentis Anglo-um*, Anglos Aquilonares ad Christi legem conversos esse, eò quod Alderberga Christiana, filia Eldelberi Regis Cantuariorum, nuptias iniit cum Eduino eorum Rege; & testatur idem P. Vericellus ex Baronio, matrimonium contractum fuisse à Tereisâ, sorore Adelpboni Regis Legionensis, atquæ pietate inter Catholicos conspicuâ, cum Rege Abdalla Mahometano, eâ conditione, ut ipse Christianus efficeretur, unde longè abest, ut tunc temporis matrimonia contrahentem cum perversionis periculo. Fateor tamen ita non cessare huiusmodi periculum; nam possunt Infideles deludere, prout delusa fuit hæc Virgo, quæ nihilominus suæ intentionis meriti præmium assequuta fuit à Deo: Nam divinâ ultione, quam ipsa viro intermiscuata fuerat, hic gravissimo morbo correptus, dimisit eam, quæ postea Monasticam vitam amplectata est. Possunt etiam excusari, qui præteritis temporibus conjugia inierunt cum infidelibus ob ignorantiam, & introductam consuetudinem, quâ ratione Bellarminus, & Van Espen. *loco cit. num. 3.* excusant quoquæ S. Monicam.

Si verò nonnulli excusari non possint, non veniunt imitandi: Sic Salomon valdè reprehenditur in scripturâ, quod uxores alienigenas duxerit: sic reprehenduntur complures Christiani à Sanctis Patribus, prout videre est apud Bellarm. *ubi supra*, & Lczanam, *consult. 43.*

10 Quò verò ad nuptias catholicorum, cum hæreticis, propter subversionis periculum improbare fuerunt in Synodo Illeberitana *can. 16.* Laodicena sub Silvestro I. *can. 10. & 31.* & Carthageni tertia *can. 12.* & quamvis ipsæ re-
11 vera non sint irritæ, ut habetur *ex cap. decrevis, de hæreticis in 6.* & advertunt Gloſs. in *cap. non oportet, verb. Hæretici 28. qu. 1.* & ibi canonistæ, cum quibus sentiunt D. Thom. 4. *diff. 39. quest. unica, art. 1. ad 5. Sot. lect. 9. de Matrim. impedim. disparis cultus, Pont. in append. ad tract. de Matrim. cap. 1. num. 1. De*

Lugo *de virtut. fidei divin. disp. 22. sect. 2. num. 13.* Sanchez *de Matrim. lib. 7. disput. 72. num. 2.* Tancred. *de matrim. in 2. lib. 7. disput. 72. num. 1. & lib. 10. disp. 15. num. 1.* idquæ hodiè, si non expressè, saltem implicite definitum est in Concil. Trid. *de Matrim. sess. 24. can. 5.* Et ratione, quia cum matrimonium sit elevatum in Sacramentum, ad valorem Sacramenti requiritur solum paritas Baptismi in contrahentibus, quamvis in fidei professione disparitas sit: Sunt
12 tamen hæ nuptiæ prorsus illicitæ, & ab Ecclesiâ omnino proscriptæ, quod communiter admittunt doctores, quoties ipsæ contrahantur in Regionibus, in quibus non viget libertas conscientiz: In iis autem Regionibus, in quibus impunè grassantur hæreses, tenent quamplures, licitum esse catholicis, dummodò non sint dynastæ, ac supremi Principes, inire matrimonia cum hæreticis. Cum enim in illis Provinciis huiusmodi nuptiæ intuius hæresis minimè celebrentur, sed instar aliorum contractuum civilium ob amicitiz leges, & ad Reipublicæ conservationem; ac ibi orthodoxi permixti cum hæreticis degentes, sibi invicem non infestentur, sed familiariter, conjugaliterquæ cohabitent, idcirco jus positivum ecclesiæ prædicta connubia prohibens legitime abrogatum est per contrariam consuetudinem universaliter receptam, & tacito Romani Pontificis consensu toleratam, quemadmodum inquit Sanchez *de Matrim. lib. 7. cap. 72. nu. 5.* Albit. *de Inconst. in fide, c. 18. n. 43.* Tancred. *de matrim. disp. 72. n. 2. in fin. Azot. par. 1. Institut. moral. lib. 8. c. 11.* Navarr. *confli. 1. de constitut. num. 59. & 60.* Perez *de Matrim. disp. 36. sect. 2.* Reginald. *prax. for. penitential. lib. 4. cap. 21. num. 169. vers. quamquam.* & ultimo loco in casu cujusdam Baronis catholici, quod teneretur inire matrimonium cum hæreticâ propter sponsalia cum eadem contracta, latè firmavit Rota in *Monasterien. Matrimonii 5. Decembris 1696. coram R. P. D. Caprara.* Si enim matrimonia catholicorum cum hæreticis in illis Regionibus essent illicita, nunquàm Rota declarasset, prædicta sponsalia esse obligatoria, nam admissio, hæc Matrimonia non licere, sponsalia sunt irrita

illicita, quia promissio de te turpi est illicita: Navarr. de Sponsal. conf. 38. num. 6. lib. 4. Sanchez de Matrim. diff. 72. num. 3. Dicañil de Matrim. tract. 10. diff. 31. num. 432. Tancred. de Matrim. lib. 7. diff. 72. num. 1. Albit. de Inconst. in fide, cap. 18. num. 43.

- 13 Non defunct tamen, qui affirmant, in dictis etiam Regionibus periculosa esse catholicorum matrimonia cum hæreticis, idque inter alios tucntur Averfa de Sacram. matrim. quæst. 18. de impedim. disparis cultus, sect. 2. Del Bene de offic. Inquisit. tom. 1. dub. 153. Coroll. 1. num. 15. Layman de impedim. matrim. tract. 10. part. 4. cap. 14. num. 2. Et revera, qui cum hæretico matrimonium celebrat, ubicumque illud celebret, tradit se in perpetuam, & individuum conjunctionem, ac consuetudinem cum eo, qui se proprio iudicio ab Ecclesiâ separavit, & tali pacto prophanatur Christiani Conjugium, quod vnum est ex Ecclesiæ Sacramentis, ut ait Cabafutius in notitiâ concil. pag. 136. post medium, editionis Veneta.

Proinde tali contractu corrumpitur debitus ordo ad Deum, & Ecclesiâ, unde non tantum est actus malus, quia vetitus; sed etiam sui naturâ damnabilis: Dusseldorp. in tract. de non inuendo Matrim. cum his, qui extra Ecclesiâ sunt. p. 3. cap. 17.

- 15 Item habet huiusmodi conjunctio innatum, & insitum periculum subversionis: Pignatell. tom. 4. consult. 139. Merbes. in summ. Christian. disert. 7. qu. 68. conclus. 2. Van espen. in Ius Ecclesi. par. 2. tit. 13. cap. 8. num. 10. Nam si colloquia prava labefactent integritatem morum, quanto magis, inquit Tertullianus lib. 2. ad uxorem, coniunctus, & individuus usus? præcipue si contrahatur cum feminis hæreticis: Hæ quippe tanquam illecebrosæ, & blandiloquæ faciunt apostatare sapientes, unde Arius, ait D. Hieronym. in epist. ad Testiphontem, ut orbem deciperet, sororem Principis ante decepit: huic autem periculo nemo ullo casu se voluntariè, & scienter potest exponere: Soto in 4. sent. diff. 39. artic. 2. in fine. Imò habet hic contractus continuum impedimentum bonarum operationum, ut eleganter probat Tertullianus ad uxorem.

lib. 2. ultra continuum periculum transgressionis mandatorum Dei, & Ecclesiæ, ut prosequitur ibidem Tertull. Nec obtineri potest præcipuum matrimonij bonum, quod est prolis educatio ad Dei cultum, juxta Augustinum lib. 2. de adult. coniug. cap. 12. Merbes. ubi supra, & Van Espen. d. cap. 8. num. 9. Cum enim illa fiat communiter per Patrem, & Matrem, uterque secundum fidem suam intendit ad cultum Dei prolem educare, & ideo si sint diversæ religionis, intentio unius intentioni alterius erit contraria: Pignatell. ubi supra, latè Lezana consult. moral. 43. numer. 16. & 17.

- 16 Et quamvis hodiè ob commune pacis bonum tolerantur à Sede Apostolicâ in Regionibus, in quibus hæreses impunè grassantur, catholicorum matrimonia cum hæreticis, non tamen aliquo actu positivo ab eadem Sede Apostolicâ approbantur: Imò quando potest, ipsa se opponit, ideoque, ait Pignatell. loco cit. Episcopus in casibus occurrentibus se opponere debet, quando potest sine periculo scandali, aut tumultus, præcipue si interveniant illæ conventiones, quæ in prædictis Regionibus stipulari solent in contrahendis huiusmodi matrimonijs, ut scilicet ex nascituris masculi juxta fidem Patris, femina verò juxta fidem matris educantur, cum ipsæ sint prorsus impia, & irritæ: Sanchez de Matrim. lib. 7. diff. 73. num. 16. Tancred. de Matrim. tom. 2. lib. 10. diff. 72. num. 2. Lezana consult. 43. num. 10. Gobat. Theolog. experimental. tract. 9. cap. 11. sect. 1. num. 221. Perez de Matrim. diff. 36. num. 6. Grassi. decis. aur. par. 1. lib. 2. cap. 85. num. 14. Pariter dicitur abuti sacramento ob defectum potestatis, qui cum sit secularis, indutus superpelliceo, intersit celebrationi matrimonij, uti Parochus. Punitur enim in Sancto Officio, ut testatur Pignatell. tom. 2. consult. 70. Miscellan.

SUBSECTIO II.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo
ob non debitam materiam.

SUMMARIUM.

- 1 Abusus Sacramenti ob non debitam materiam in conficiendo sapè fit ad sortilegium, præcipuè in hostiâ.
- 2 An efficiantur de Hæresi suspecti Latini consecrantes in fermentato.
- 3 Christum in azymo consecrassè, probatur.
- 4 An exemplo Christi imponatur latinis necessitas celebrandi in Azymo?
- 5 Apostoli in consecratione indifferenter utebantur azymo, & fermento, secundùm Card. Bona.
- 6 Sed conveniètius est, celebrare in azymo propter Christi exemplum, & alias rationes.
- 7 Grassante Ebionitarum Hæresi docentium, legalia simul cum Evangelio servanda, Ecclesia in fermentato pane celebravit; eâ cessante, rediit ad azymum.
- 8 Græci retinuerunt ritum consecrandi in fermento: inde orta controversia cum Ecclesiâ Latinâ, & cum Maronitis, & Melchitis.
- 9 Latinis per Consil. Pii V. vetitum celebrare in fermentato. Sit tamen celebrarent, quando fierent suspecti de hæresi?
- 10 Latini Sacerdotes in locis Græcorum, nequeunt celebrare in fermento, si ibi adsit Ecclesia Latina. Si non adsit, dispensatur celebrare ad charitatem servandam.
- 11 Sacra Congregatio concessit Missionario Latino, celebrare ritu Armenorum in eorum Ecclesiis.
- 12 Sacerdos Latinus nequis uti pane bordeaceo, quem Sacra Congregatio Suspecti Officii præscripsit Græcis Cœcyræ, pane carentibus.
- 13 Eucharistia Sacramentum dicitur confici in non debitâ materiâ, si in alterâ tantum specie consecratur: imò est de fide, quod in utràque consecrari debeat, & de jure divino.
- 14 Summus Pontifex nequis dispensare, quod in unâ tantum specie consecratur.
- 15 Nunquàm Ecclesia passa est, ut in unâ specie consecratur, & falsum est, quod Innocent. VIII. id concesserit Norvegis.
- 16 Effet de Hæresi suspectus, qui in unâ tantum specie consecraret.
- 17 Est non debita Materia, si consecratur hostia jam consecrata, & talis consecrans est de hæresi vehementer suspectus.
- 18 Incurritur eadem suspicio, si in consecratione respuatur vinum, vel aqua non temperata.
- 19 Vinum esse aquâ temperandû, probatur PP. omnium temporum consensu, &c. Valeret tamen sine vino consecratio.
- 20 Errores Hæreticorum Aquariorum, Ebionitarum, Encratitarum, & Manicheorum de Vino à Missa Sacrificio arcendo; necnon Armenorum, &c.
- 21 Effet suspectus de Hæresi, qui vinum à Sacrificio Missa ablegaret.
- 22 Non est licitum, ad evitandam mortem consecrare in unâ tantum specie. Afferitur S. Cypriani auctoritas.
- 23 Qui ob simplicitatem vel non uteretur vino, vel illud aquâ non dilueret, non esset de Hæresi suspectus.
- 24 Quid dicendum de consecratione immixta, vel vino expresso ex uvis passis? In isto consecrans Ethiopis Catholicus.
- 25 In Sacramento Penitentia quando sufficiens materia non adhibeatur? ubi an errans in fide circa actum Contritionis fiat de hæresi suspectus.
- 26 Non esset de hæresi suspectus, qui quod ad actum Confessionis deficeret propter errorem in intellectu.
- 27 Qui per epistolâ confiteretur, quique solveret, esset suspectus de Hæresi, & quomodo?
- 28 Qui deficeret in sacramentali satisfactione, non esset suspectus de Hæresi.
- 29 Lutheri error, & sophisma circa sacramentalem satisfactionem.
- 30 Confessarius causè procedas cum penitente, qui omnem penitentiam respuat, eligendo in aliâ vitâ purgatorium.
- 31 Circâ materiam, ex quâ conficitur matrimonium nullus est abusus inducens hæresis suspensionem.
- 32 Quando Principes compellunt Civem ad

ad contractus matrimoniales, imperant, ut illi consentiant, &c.

1 **A** Busus Sacramenti ob non debitam materiam in eo conficiendo læpè fit ad sortilegium: Ad hujusmodi abulum referuntur, qui monetam pro hostiâ, ut quidam Religiosus, postea Romæ publicè abjurare coactus, consecrant, vel aliam rem aptam ad sortilegia, ut est hostia certis notis, aut characteribus cum sanguine educto ex digito annullari conscripta: Martin. del Rio *disq. Magic. Sess. 16. vers. sacerdos celebrans*, & ex eo Alberghin. *cap. 18. sess. 2. S. 1. nu. 11.* Hoc casu atrocitas criminis qualificat suspicionem hæresis ex sortilegio provenientem, de quâ satis *suprà*.

Igitur differamus de cæteris abusibus.

2 Primo aspectu se offert considerandum, an qui in conficiendo Augustissimû Eucharistiæ Sacramentum consecrant pacem fermentatum, efficiantur hæresis suspecti, eò quia debita materia apud nos sit azymus, tenentes Christum in hoc pane consecrasse, quoniam, ut

3 *ratiocinatur Angelicus Doctor in 4. dist. 11. q. 2. art. 2.* Eucharistiam instituit acitè Pascha manducans, ut ex omnibus Evaogeliis patet, & ut videre est apud Mabillon. *in disert. de Azymo, cap. 1.* nec Pascha sinè azymis manducari poterat, sicut constat ex c. 12. *exod.* Uodè rectè Anonymus contrâ Græcos edictus cum aliis opusculis à Petro Sevvartio, inter alia argumenta pro Paschate in Azymis à Christo celebrato, ait, quod Princeps Sacerdotum non racuisset, si Christus celebrasset in Fermento, cum esset magnum crimen, juxtà Deuteronomii *caput 13.* recedere à Cæremoniis veteris legis. Recessisset autem Redemptor noster à Cæremoniis, si vel sinè azymis, vel extrâ debitum tempus Pascha manducasset; quainobrem Hugo Grotius in *Matth. cap. 26.* licet credat, fuisse anticipatum à Cristo Pascha, non tamen audeat ulterius insinuari, Christum sinè azymis Pascha comedisse: De hac re latè Torreblanca *Invis. spirit. lib. 2. cap. 7. à num. 14.* Arcud. *de concord. Eccles. orient. & occident. lib. 6. cap. 6.*

4 Sed dices, exemplo Christi non imponi necessitatem consecrandi in azymis, prout advertit Cardinalis Bonæ in *ep. ad Mabillon.* Etenim Christus de azymo pane Corpus suum fecerit fortitan, non quia res, quæ fiebat, hoc exigebat; sed quia Cæna, in quâ hoc factum est, panem alium non exhibebat, idcirco Christus in azymo consecrans, non est dicendum, quod prohibuerit panem fermentatum, quemadmodum inquit Algerus *lib. 2. de Sacram. Corporis, & Sanguinis Domini, cap. 10.* (Vide, si vis, Guibertum Abbatem de Nonigento in *lib. 1. de gestis Francorum, cap. 2.* Barlaamum Hieraceoslem Episc. in *epist. ad Græcos pro unione utriusque Ecclesie*, Gregor. VII. in *lib. 8. ep. 1.* & Gregorium Protosyncellum in *Apologia adversum epistolam Marci ephefmi.*)

5 Hinc est, quod idem Cardinalis Bonæ in *laudata epist. ad Mabillon. & in libris rerum Liturgicarum, cap. 23.* ut ipsemet fateatur in *epist. ad Franciscum Marium Florentinum*, existimet, Apostolos ufos esse indifferenter tam azymo, quam fermentato, nam sævioræ persecutione quandò in Carceribus, quandò in privatis domibus, & in Cryptis, aut inspeluncis terræ clam celebrabant, pane uti oportebat, qui tunc fortuito occurrebat: Marcus Franciscus Florentinus in *suâ eruditissimâ tumultuariâ disquisitione, de antiquo usu fermentati panis, & azymi*, quod etiam innuit Juven. de *Sacram. tom. 1. qu. 2. cap. 1. art. 4. S. 4. pag. 212. col. 2. circa medium.*

6 His tamen non obstantibus, quia in azymis Christus celebravit, convenientius erat, Christi exemplum sequi, ut scribit Cardinalis Bonæ *ubi suprà*: Adde, quod utrumque, fermentatum nimirum, & azymum antiquitus vulgò in usu fuisse, eruditè probat idem Florentinus *ubi suprà*: Imò Galenus, azymum panem rusticorum, ac robustorum præcipuum fuisse alimentum, docuit, quod ab aliis quoquè confirmatur; idcirco circumeuntes Apostolici Viri in melioris egentes, azymo, utpotè obvio pane, sacrificium obtulerunt; & quia convenientius, ut diximus, erat, quod hujusmodi pane uterentur, purandumnè est, eos Sacrificium non consecisse in hujusmodi pane tam facile, &

expeditè parabili? Undè Elias, ut citius vinceretur, mulcri, à quâ hospitabatur, imperavit, ut faceret ei subceneritium panem.

- 7 Primis ergo temporibus, ut mea fert sententia, ràm Ecclesia Orientalis, quàm Occidentalis azymis usa est, donec, & quousquè ingruente Ebionitarum hæresi, qui docebant, legalia præcepta simul cum Evangelio servanda esse, in eorum detestationem fermentatum panem in sacrificio adhibuerit; demùm illâ hæresi profligatâ, Latina Ecclesia, ad priscum azymorum usum rediit, prò ut docet S. Thomas in 4. sent. dist. 11. quest. 2. art. 2. quest. iunc. 3. de qua rê Juenin de Sacram. ubi suprà, pag. 210. & seq. Mabillon. in sua dissert. de Azymo, Christiau. Lupus tom. 3. Scholior. dissert. de actis Leonis IX. cap. 7. & seqq. & novissimè doctissimus Martenc de Antiq. Eccles. ritib. cap. 3. art. 7. per totum ubi eruditè materiam examinat.

- 8 Cum igitur Ecclesia Græca permanferit in eodem usu, retinentissima suorum rituum, ut ait idem Mabillon. ibid. ab eo tamen tempore, quo propter præfatam hæresim variavit; cumquè usquè hodiè permaneat ex quadâ tolerantia, prout liquet ex Bulla Pij V. incipien. *Providentia Romani Pontificis* 17. in ordine, tenent idcirco Græci adversus Latinos, Christum super pane fermentato consecrasse; quâ de re postquam olim insurrexerat non sine bellorum confictu quaestio inter Maronitas, penes quos extitit semper azymorum usus, & Melchitas, orta est eadem controversia inter Græcos, & Latinos sub Michaelæ Cerulario Patriarcha Constantinopolitano, ut testatur Naironius in sua *Evopliâ*, part. 2. pag. 184. Postcâ quamvis res ad concordiam redacta fuerit, nihilominus, quia in eadem Pij constitutione præscribitur

- 9 Latinis, nè ritus suos alterent, ideòquè graviter peccarent ipsi, si conficerent Sacramentum cum fermentato, ac officio, & beneficiis privarentur, ut ex cap. final. de celebrat. miss. firmant Canonistæ cum Van Espen. in *jus Ecclesiasticum*, part. 2. tit. 4. cap. 1. numer. 8. non tamen hæresis suspicionem incurrerent, eò quia fundarentur in hujusmodi Græcorum ritibus ab Ecclesiâ toleratis

ad tradita per Arcud. de concord. Eccles. Oriental. & Occidental. lib. 3. cap. 6.

Si verò concurreret circumstantia, relevans, quâ patefieret à Latino, ita consecrari, eò quod in animum sibi induxisset, errare Ecclesiam Latinam, consecrationem in Azymo præscribentem, absquè dubio incurreret hæresis suspicionem; quia hæreticum est credere, prædictam Ecclesiam esse errori obnoxiam: Hinc est, quod hæretici Græcorum opinioni adhærent; undè Calvinistæ pane fermentato utuntur: Bellarm. de Sacram. Euchar. lib. 4. cap. 7.

- 10 Tanta verò est Ecclesiæ Latinæ sollicitudo, nè ritus, quos præscripsit, violentur, ut prohibeat, quod etiam in Græcorum locis minimè possint Sacerdotes Latini consecrare panem fermentatum, si in ipsis adsit Ecclesia Latina, quemadmodum rectè ait P. Verticell. de Apostolic. mission. tom. 8. g. 131. Conqueritur ramen Leo Nonus ad Michaelæ Patriarcham cap. 29. ut videre est in tom. 3. part. 2. Concil. General. Omnes, ait, *Latinorum Basilicas penes vos clausistis Monachis Monasteria, & Abbatibus suis, donec vestris vivocrent institutis. Ecce in hac parte Romana Ecclesia, quantò discretior, & clementior sit vobis. Siquid cum intrâ, & extrâ Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria, sive Ecclesie, nullus eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paternâ traditione sive suâ consuetudine, quin potius suadetur, & admonetur eam servare: Nihil enim obsunt saluti credentium diverse prò loco, & tempore consuetudines.* Si verò in eis locis nulla adesset Ecclesia Latina, utique liceret Sacerdotibus Latinis consecrare Græcorum ritu: P. Verticell. ubi suprà

Ratio autem, quare dispensetur Latinis, quoties non adsunt Ecclesiæ Latine Græco ritu celebrare, est charitatis conservatio, & nè Græcorum odium adversus Romanam Ecclesiam augeatur, ex quo elucet ratio diversitatis, quod scilicet Sacerdos Latinus in illis locis ritu Græco celebrare possit, nè privetur Sacrificii merito; & tamen, ubi adsit Ecclesia Latina, non possit eo ritu uti, etiamsi populus diù deberet Sacrificio privari, & proximus absquè Viatico de-

dece-

decedere, & etiam hoc pacto redderetur facilius Schismaticorum conversio.

- 11 Narrat propterea P. Verricellus loco citato, cum Romæ moraretur anno 1644. quemdam Sacerdotem pium Missionarium à Constantinopoli suppli casset Sacram Congregationem, ut pro conversione Armenorum, quorum plurimos ad Catholicam Fidem adduxerat, sibi liceret, in eorum Ecclesiis ritu Armeno à Sede Apostolica jam examinato, & a pprobato, celebrare; ac ipsam Sacram Congregationem non tantum denegasse licentiam, sed eum acriter repræhendisse.
- 12 Tantò minùs licitum erit Sacerdoti Latino, pro pane fermentato, uti panis hordeaceo, qui ipsi Coreyræ Græcis, tritico carentibus, proscriptus fuit à S. Congregatione S. Officii die 29. Octobris 1629.
- 13 Dicitur etiam non debitam materiã confici Sacramentum, si in alteram tantum specie consecratur: D. Thomas 3. par. qu. 80. art. 12. ad 1. & 2. & qu. 83. art. 6. Sylvester verbo Eucharistia. 1. q. 5. Ledesma qu. 15. art. 1. Sainctes repet. 10. cap. 3. Caninis de Sacramento Eucharistia, cap. 8. & alii, quos citat, & sequitur Scortia de Sacrificio Missæ, lib. 1. cap. 6. Martene de antiq. ritib. lib. 1. c. 3. art. 7. num. 39. tom. 1. Imò est de fide, quod in utraque consecrari debeat ex Trid. Concil. sess. 22. cap. 1. & sic instituit Christus Sacramentum ad representandum suam passionem, & mortem: Aversa de Sacram. Euchar. qu. 2. sect. 1. vers. de obligat. Trullenc. in praxi resol. Sacram. lib. 2. cap. 1. dub. 4. Pasqualig. de Sacrif. novæ legis, tract. 1. q. 45. præcipue sub n. 6. Scortia de Sacrificio Missæ, d. cap. 6. num. 2. Martene loco proxime citato, d. num. 30. Sola enim species panis non repræsentat exactè Christum, ut mortuum, nisi sub specie vini exhibetur quoque Sanguis, ut effusus; sicut sola species vini non repræsentat sufficienter Christum, ut Imolatum, cum solus sanguis non sit victima, ut benè advertit Bellarm. de Sacram. Euch. lib. 4. cap. 22. Martene d. cap. 3. art. 7. num. 29. undè volunt ipsi auctores, esse de Jure Divino, quod sub utraque specie consecrari debeat: Pas-

qualig. ubi supra, à num. 2. Martene loco proxime allegat. Imò Valquez tom. 3. quæst. 85. art. 1. disp. 223. cap. 3. in 2. q.

- 14 probat latissimè, Summum Pontificem non posse dispensare, quod consecratur in unâ specie, & Valquez opinionem tuentur quoque Ledesma qu. 15. art. 1. Sylvester verbo Eucharistia. 1. qu. 5. Socus 4. d. 9. quæst. 1. art. 1. & d. 12. qu. 1. art. 12. Hosius in confessione Polonica, cap. 40. Valentia tom. 4. disp. 6. qu. 10. part. 4. Suarez disp. 43. sect. 4. Scortia de Sacrificio Missæ, lib. 1. cap. 6. & sequitur Card. de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 19. sect. 8. num. 105. Eò quia non est data Pontifici potestas dispensandi in essentiã Sacramentorum: Non obstant exempla dispensationum, nam ipsi respondent Valquez, Card. de Lugo loc. cit. Socus in 4. diff. 9. qu. unica, art. 1. in fine, Valentia tom. 4. sum. disp. 6. quæst. 10. punct. 10. Bellarm. lib. 4. de Eucharistia, c. 24. Gaspar Hurtad. de Sacram. disput. 1. de sacrif. Missæ, difficult. 10. Nugnus 3. part. qu. 74. art. 1. concl. 3. & Pasqualig. de Sacrific. novæ legis, tract. 1. qu. 46.
- 15 Hinc observat supra laudatus Bellarm. ubi supra, cap. 22. Ecclesiæ consuetudinem nunquam passam in ullo casu esse, Sacrificium offerri sinè utraq. specie, prout etiam demonstrat Card. de Lugo de Euchar. d. disp. 19. sect. 8. falsitatis evincens Raphaellem Volaterranum dicentem, quod Innocentius VIII. dispensavit cum Norvegis, qui vino carent, id, quod pariter negat contrà Volaterranum. Onuphrium Panvinum, Claudium Sainctes, & Ruardum Tapper, Scortia loc. cit. Observat quoque Bellarm. quod in Concil. Tolet. 8. can. 2. statuitur, ut si Sacerdos post consecratam unam speciem adeò ægotare incipiat, ut prosequi nequeat, alius Sacerdos succedat, & perficiat sacrificium.
- 16 Eset ergo suspectus veliementer de hæresi, qui in unâ specie tantum consecraret, prout etiam docent Majolus de irregular. lib. 3. cap. 16. num. 1. in fine, & Bordon. loco infra citando, dum esset adhærere erroribus Aquariorum, qui sacrificium sinè vino offerebant: Martene d. cap. 3. art. 7. num. 31. Praetecolus de hæresi. lib. 1. hæres. 60. Bona rev.

ver. liturgicar. lib. 2. cap. 9. & Aquario-
rum errores aperte reprobat fuerunt in
Concilio Carthaginensi 3. *can. 24.* &
in Synodo Quini-Sexta in Trullo *can.*
32. Quoties verò Sacerdos ex oblivione
consecraret solummodò hostiam, vel
vinum, non excusaretur à suspitione,
quia animus latet: Hæc tamen suspicio
corrueret; si pateret de hujusmodi ob-
livione, tantò magis, si post consecra-
tam unam speciem, alteram consecra-
ret, quia recordaretur, imperfectum
esse sacrificium, ad quod perfectiounan-
dum utique teneri, ait Bellarm. *loc. cit.*

- 17 Similiter dicitur non debita materia,
quoties Sacerdos consecrat hostiam,
jam consecratam, etiamsi id faciat, quia
reordetur de culpâ lethali, ideoquè
super particulâ consecratâ, quæ non est
amplius substantia panis, proferat ver-
ba consecrationis, quo casu est uti-
què vehementer de hæresi suspensus,
quia ipsius animus latet: Bordon. in *Tri-
bunal. cap. 22. num. 11.* P. Diana *part. 4.*
traff. 7. resol. 12. vers. notandi.

Idem dicendum, si accedat ad Alta-
re oblitus deferre hostiam, & præ ve-
recundiâ proferat verba consecrationis
super hostiâ jam consecratâ: Alberghin.
in *Manual. cap. 24. num. 1. vers. Item.*
Petia.

- 18 Verùm quid ultra panem, materia
Eucharistiæ est etiam vinum, vidcamus
ergò, quomodò incurritur hæresis sus-
picio respectu hujusmodi materiæ de-
bitæ.

Incurritur suspicio, vel si respuatur
vinum, vel si illud non temperetur
aquâ: Horum enim utrumque fides nos-
tra exposcit; nam quod vinum neces-
sariò requiratur, ultra superius dicta,
latè adversus hæreticos comprobatur
Divus Cyprianus in *epist. 63. ad Caci-
lium*, ubi eleganter ait, quod fas non
est infringere ea, quæ essentialiter ad
ipsum Dominicæ passionis, & nostræ
redemptionis Sacramentum pertinent:
Nam, subiungit, si Jesus Christus, Do-
minus, & Deus noster ipse est Summus
Sacerdos Dei Patris, & Sacrificium
Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc
fieri in sui commemorationem præcep-
pit, utique ille Sacerdos vice Christi
verè fungitur, qui id, quod Christus
fecit, imitatur. Addi potest, illicitum

esse, consecrationem peragi sub unicâ
tantum specie: Imò per eam tali pacto
factam incurritur hæresis suspicio, pro-
ut supra stabilivimus: At si vinum respuatur,
consecratio fieri nequit, nisi
sub unicâ specie, scilicet Panis. Quod

- 19 autem vinum in sacris Mysteriis sit a-
quâ temperandum, Patrum omnium
temporum, omniumquè Regionum
consensu, & praxi demonstratur apud
Gasparum Jvenin in *comment. hist. &*
Dogmat. de Sacram. tom. 1. pag. mibi 218.
Cabasut. in *Notitiâ Concil. pag. 443.*
Martene, de *ritib. antiqu. lib. 1. cap. 3. art. 7.*
num. 30. Bona *rer. liturgicar. lib. 2. cap. 9.*
Arend. de *concord. Eccles. Oriental. &*
Occidental. lib. 3. cap. 7. Metbcl. in sum-
ma Christian. dissert. 3. par. 3. qu. ultim.
conclus. 1. Hancquè proxim ipsi Patres
hauserunt ab ipsomet Christo, quem
aquâ vinum Eucharisticum in ultimâ
Cenâ temperavit, per Apostolicam tra-
ditionem didicerunt: Similiter, in-
quiunt Patres Concilii in Trullo, post-
quàm cenavit, accipiens Calicem, &
permiscens ex aquâ, & vino, & bene-
diccens dedit, &c. & quamvis vinita quâ
non permixti valeat consecratio, ut
probat idem Jvenin *ibidem*, pag. 220.
col. 1. in fin. nihilominus Ecclesia iussit
hujusmodi permixtionem, ut Christi
exemplum sequeretur; fidelium pone-
ret ob oculos id, quod ex Christi latere
fluxit; unionem duarum naturarum in
Christo significaret; & fidelium cum
Christo Capite exprimeret conjunctio-
nem: Jvenin *ubi supra*, pag. 222. *col. 2.*
Bellarm. de *Sacram. Eucharistia, lib. 4.*
cap. 10. Metbcl. loco cit.

- 20 Adversus autem hujusmodi neces-
sarietatem vinum adhibendi in sacris
mysteriis, cum illud aquâ temperandi,
errores irreperunt in hæreticorum
mentes: Vinum enim respuerunt Hære-
tici Hydropastæ, seu Aquarii, ut supra
fuit dictum, qui solum ad Altare a-
quam offerbant, sive ab vanum sobrietatis
prætextum, ut Ebionitæ; sive
quâ vinum putabant diabolicum esse,
ut Encratitæ, & Manichæi, ut per
Cabasut. *loco citato*, Jvenin *ibid. pag.*
215. col. 1.

E contrâ fuit Armenorum, Jacobi-
tarum, & Chatzitraniarum ulus, qui
ne significare viderentur unionem dua-
rum

rum naturarum in Christo, non miscebant aquam vino in Sacrificio, prout refert Niceph. lib. 8. *hyst. cap. 53.* Martene de ritib. d. cap. 3. art. 7. num. 31. Bonaer. liturgicar. d. lib. 2. cap. 9. & propterea hæc Hæresis damnata fuit in can. 32 Quini-Sextæ Synodus in Trullo.

Armenos sequuti sunt Lutherus in scripto contrâ Regem Angliæ anno 1522. edito, & in formulâ Missæ editâ anno 1523. & Calvinus, si credimus Perro Richero Calvinistæ apud Nicolaum Villagagnominum lib. 1. contrâ artic. quosdam Calvini, cap. 75.

21 Qui igitur in sacris mysteriis conficiendis vinum ablegaret, vel illud aquâ non temperaret, hæreticorum dogmata sequeretur, idedquæ in hæresis suspicionem incideret: Etenim, dum per vinum Christus significatur; per aquam, populus, si vinum offertur sinè aquâ, videtur significari, quod passio Christi nihil proluerit generi humano; si autem aqua sinè vino, denotari videtur, salvari potuisse populum sinè Christi passione, ut benè disserit Martene in suprà dicto lib. 1. cap. 3. art. 7. num. 29. in fin. tom. 1.

22 Quinimò Cyprianus in laudatâ epist. ad Cæcilianum, damnat Presbyteros, qui non ex errore, sed ex metu, vinum non adhibebant, dum sacris operam dabant: Verebantur enim, ne ex odore vini, quod in synaxibus hausissent, Christiani deprehenderentur ab infidelibus; nam apud illos in Christianismi suspicionem veniebant, qui ex antelucanis caribus exeuntes, vini saporem redolebant, & proindè non assentior Pasqualig. de sacrif. nova legis, tract. 1. q. 47. num. 2. ubi ait, licitam esse consecrationem sub unicâ specie ad vitandam mortem: aliàs Cyprianus malè increpasset prædictos Presbyteros: De hac re Anton. Escobar. theol. moralis, tom. 3. par. 1. sect. 1. lib. 21. n. 148. & Diana tom. 2. tract. 1. ref. 208. & segg.

23 Hæc omnia, quamvis ità se habeant, crederem non reddi pro foro interno suspectos celebrantes, qui ob simplicitatem, vel non uterentur vino, vel illud aquâ non diluerent, juxta illorum sententiam, qui interpretantur Sancti Cypriani epistolam superius laudatam;

nam si vè intelligatur de illis, qui vinum non adhibebant, prout contendit Juenin loco cit. pag. 222. col. 1. circa medium, si vè de illis, qui vinum aquâ non miscebant, ut voluit Estius, cum ipse Cyprianus eos, de quibus agit, à culpâ liberet ob eorum simplicitatem, dicendum est, juxta dictum Juenin non esse suspectos, nisi quoad forum externum, qui ob simplicitatem vino in sacris mysterijs non utuntur; & juxta Estium, omni carere suspitione, qui pariter ob simplicitatem vinum aquâ non miscent.

24 Sed quid dicendum de Musto, vel de vino expresso ex uvis passis, super quo consecrant Ethiopes? Apud eos enim, ut ait Fagund. præcept. 3. lib. 2. cap. 3. num. 6. ex defectu vini assumunt Catholici, & Patres Societatis uvas non ità passas, & eas aquæ superinfundunt, quò ad usquè lentescant; & postea exprimunt, ex quibus fit vinum, in quo consecrant, faris generosum: Primus auctor dicitur fuisse hujus rei sanctissimus vir Andreas de Oviedo Patriarca ejusdem Æthiopiz: Imò Indi apud Caranganoram agentes simili modo uvas passas immergunt, ac vice vini utuntur, de quibus loquitur Martene dist. art. 7. vers. 31. & quidem, licet Bisso in sua Hierurgia, tom. 2. lib. 7. num. 56. §. 4. teneat, quod vino ex dictis uvis passis extracto consecratio fieri non possit, ex quò valdè difficilè fluidum redditur: tamen quando ab illis extrahi potest fluidum vinum, cum illo validè consecrari, docent Fagundez loco cit. Diana regul. moral. par. 7. tract. 12. resol. 8. De Amico in cursu Theolog. tom. 7. disp. 16. sect. 3. num. 34. Verricelli. de Apostolic. Mission. qu. 139. in fine, Coton. contr. celebr. lib. 1. contr. 4. cap. 1. num. 19. Plura de qualitate vini apti ad consecrationem habentur apud Pac. Jordan. elucubr. lib. 4. tit. 1. num. 389. usque ad 405. & Cotonum loco proximè citato.

25 Respectu autem Sacramenti Pœnitentiæ, cum materia proxima existat in illis tribus actibus, nempe contritione, confessione, & satisfactione, prout definitum fuit ab Eugenio IV. in decreto præ instructione Armenorum, & à Concil. Trid. sess. 14. c. 3. & in can. 4. ejusdem sessionis, latè Van Espen. in Jus Universum

sum. par. 2. tit. 6. cap. 1. à num. 12. facile colligi potest, quandonam dicatur, non debitâ materiâ confici hoc Sacramentum.

Verùm quò ad contritionem, si quis in eâ deficeret, etiamsi infectus erroribus Lutheri in *ferm. de Penit.* Kemnitii in *2. part. examinis*, & Calvinii lib. 3. in *stitut. cap. 4. §. 2.* nihilominus nullam incurreret hæresis suspensionem, dummodo huiusmodi Penitentis mens per aliquos actus externos non appareret: suprâ enim diximus per actum internû non incidi in hæresim externam, nec in ejus suspensionem, idcirco, cum defectus contritionis sit internus, nullam producere potest hæresis suspensionem.

16 Similiter quoad Confessionis actum, qui in ipso deficeret, utpotè si omnia sua peccata non panderet, nullâ hæresis suspitione involveretur: Siquidem vel ipse deficeret propter errorem intellectu, vel propter erubescientiam: Si propter errorem in intellectu, tenendo scilicet, non esse necesse confiteri omnia peccata mortalia actualia nunquam confessa, jam diximus per actum internum, qualis est error in intellectu, non incurri hæresis suspensionem: Si autem per erubescientiam, perspicuum est, etiamsi de huiusmodi confessionis defectu constaret, excludi hæresis suspitionem, quandò crimen ex alio, quàm hæresis motivo, perpetratur.

17 Eo autem casu, quo quis ex pravâ opinione deficeret in hac materiâ per actum externum, quia scilicet sua peccata confiteretur per epistolam, fieret suspectus, & tunc diceretur abuti hoc Sacramento tam Pœnitens, quàm Confessarius absolvens, iuxta decretû Clementis VIII. de quo Prosper de August. in *addis. ad Quarant. in Summ. Bullar. verb. Confessio Sacramentalis*, Barbof. in *cap. omnis utriusque sexus*, Bordon. in *frâ citam.* Suarez in *primâ secunda. tract. 3. diff. 6. n. 1.* & Juenin de *Sacramentis. to. 2. cap. 4. art. 1. §. 2. pag. 732. col. 1.* de hac re vide infrâ.

Et quamvis opinio, quod huiusmodi absolutio sit valida, non sit hæretica, attamen cum sit damnata uti temeraria, sic confitens, vel sic absolvens esset (quidquid dicat Bordon. in *Tribun. cap. 22. nu. 38.*) de hæresi semper suspectus:

Alberghin. in *Man. qualisc. cap. 12. num. 21.* Transmigrata de *denunc. qu. 4. cap. 4. nu. 13. vers. multis* verò ex capitibus id, quod à nobis luculenter inferiùs comprobatur.

Amplia hoc procedere, licet peccata, quæ scribuntur, priùs fuerant à Confessario audita: Nâ tunc etiam intraret decretum supradictum Clem. VIII. Barbof. loco cit. in *fin. ac* proindè intrare deberet hæresis suspicio ex supradictis.

18 Quò verò ad satisfactionem, si quis in eâ deficeret, certum est, quod nullam incurreret hæresis suspensionem: Opera enim satisfactoria sunt præcipuè pœnalia, & afflictiva (aliquando posset quis satisfacere per aliquem actum bonum non pœnalem, scilicet per magnum actum charitatis: Potest enim Deus talem charitatem acceptare, pro punitione debitâ uni culpæ: Scotus in *4. sent. diff. 15. qu. 1. litt. E.*) undè qui ipsa renuit, præsumitur ad id impelli à naturali instinctu, qui quascunque Corporis afflictiones respuit: Negligentiæ etiam attribui potest huiusmodi defectus.

Adde, quod satisfactio in re (de qua hic loquimur) non est adeò ad Sacramentum penitentiz necessaria, ut illud sine ipsâ reddatur irritum, prout infrâ apparebit: Dixi in *re*, quia satisfactio in Voto semper est necessaria: Cû enim culpa faciat, ut delinquens sit debitor ei, in quem peccat, penitentia saltem in voto est necessaria, ut saltem intendat opportuno tempore se velle reddere æquivalens, scilicet honorem, & obsequium Deo, quantum per peccatum abstulit: Et qui aliter sentiret, videretur esse de hæresi suspectus, nimirum censetur credere, vel se Deo per peccatum nil debere; vel si debere, tamen nolle satisfacere unquam.

Tota igitur necessitas satisfactionis in eo sita est, ut ipsa assumatur à poenitente ad puniendum peccatum à se commissum, & hoc ad placandum divinam offensâ sicut ut per levis huius vitæ pœnas satisfaciamus pro gravioribus purgatorii necessariò perferendis; idcirco 29 cò si quis cedat huic privilegio à Deo per Ecclesiæ ministerium nobis clementer concessio, non indè præsumendus est, quod cum Luthero vehementer odio

od io habeat, ac sublatum velit hoc vocabulum, *satisfactio*, quod non modò, inquit ille impius ille, in scripturis non invenitur: sed & periculosum habet sensum, quasi Deo quisquam possit pro ulla peccato satisfacere, cum gratis ille ignoscat omnia.

Sed malè Lutherus, nam nil refert, vocabulum *satisfactio* nò reperiri in scripturis, quandò in ipsis habemus rem, quæ sub tali nomine compræhenditur: Docet enim Jacobus cap. 2. quod ex operibus justificatur homo, non ex fide tantum; id, quod etiam expressè ajunt Ezech. cap. 18. & Apostolus, prò ut advertit Becanus de *Justific. Catholic. opus. 5. cap. 4. num. 2.* Habemus etiam in lib. 2. Reg. cap. 12. quod Natan Propheta comminatione pœnarum Davidem ad pœnitentiam cohortatus fuerit: Quod autem inquit Lutherus, à Deo omnia gratis ignosci, non debet satisfactionem evertere: Fatemur, primam gratiam à divinà largitate gratis concedi: Fatemur, Christum solum condignam prò nobis satisfactionem Deo Patri obtulisse; tamen prò comperto est, ex ipsis gratiis, quas humani generis Redemptor merito suæ passionis promeruit, oriri sanctitatem in satisfactione nostrà; undè opera nostra, cum à Christo vim habeant sanctificatoriam, & meritariam, ineptè à Luthero damnantur.

Similia non minori impudentià disseminarunt Kemniti in suo examine, par. 2. & Melancthon in apologià confessionis Augustanæ, art. de confess. & satisfact. Non, inquam, præsumendus est negligens satisfactionem his erroribus imbutus, sed potiùs moveri, vel ex negligentia, vel ex eo quod velit eligere pœnas purgatorii in altero seculo prò solutione pœnæ temporalis.

Nota incidenter, quod in hoc ultimo casu cautè procedendum esset à Confessario cum hoc pœnitente, qui omnem pœnitentiam respiceret, eligens solvere in purgatorio in alià vità: talis enim pœnitens videretur parùm benè dispositus. Quid, si protestaretur, se habere de peccatis displicentiam, & firmum propositum non ampliùs peccandi? Videntur sunt Morales DD. cum hujus dubii resolutio ad hunc locum non pertineat.

- 31 Tandè quò ad debitam materiam, ex quâ conficitur matrimonium, nullus committitur abusus inductivus suspitionis de hæresi: Cum enim prædicta materia sit mutuus contrahentium consensus expressus, quo invicè traduntur corpora, ut latè ostendit Bellarmin. *Controversæ. 10. 2. de matrim. Sacram. lib. 1. controuers. 1. c. 6.* quisnam contrahit sine consensu?
- 32 Si verò aliquandò Principes ad contractus matrimoniales compellunt Cives, imperant, ut ipsi consentiant in hujusmodi contractus, ideòquè si dicti Cives sic contrahant, non dicuntur contrahere absquè consensu: Ipse quoquè Deus primos parentes non conjunxit in Matrimonium, nisi permutuum in illud consensum, ut docet Juenin. *dissert. 10. q. 2. ar. 1. pag. 950. col. 1. post medium.* Verisimile est etiam tùm Oleeas Prophetæ (cui dictum fuit: *Vade sume tibi uxorem fornicationis*) tùm meretricis animos fuisse à Deo inclinatos, ut ambo antè copulam consentirent in Matrimonium; undè rectè ait S. Thom. 1. 2. qu. 100. art. 8. ad 2. quod Oleeas non est mœcatus, nec fornicatus; quia *ly assumit tibi uxorem fornicationis* intelligunt Sacri Expositores de eà, quæ fuerat antè fornicatrix.

SUBSECTIO III.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitam formam.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex communi Theologorū sententià Sacramentum nequit confici, nisi in eà formà, quam Deus determinavit.
- 2 Ex hoc principio sequitur, esse suspectum de hæresi non servantem debitam formam, nisi ignorantia, vel obliuio excuset. Hinc de Celebrante non consecransse hostiam.
- 3 Hæreticorum errores de necessitate formæ.
- 4 In aliis Sacramentis, exceptà Eucharistià, non servantem formam substantialem, quia non conficiunt Sacramentum, incidunt in hæresim suspitionem.

- 5 *Tria delictorū genera : Primū continet ea, ad quæ voluntas naturalis habet propensionem: Secundum, ea, à quibus animus refugit: Tertium, indifferētia: Quā ratione hæc omnia delicta inferant hæresis suspicionem?*
- 6 *Alteratio formæ, licet non efficit substantialis, ad huc hæresis suspicionem induceret: Ratio hujus.*
- 7 *Græci Schismatici non credunt, fieri consecrationem per hæc verba: Hoc est Corpus meum. Refelluntur.*
- 8 *Error Græcorum oritur ex Liturgiā S. Ioannis Chrysostomi, quā utuntur, & describitur.*
- 9 *Quā ratione errant Græci schismatici intelligentes formam ex Liturgiā S. Ioannis Chrysostomi, & reiciuntur.*
- 10 *Satisfis argumento Græcorum.*
- 11 *Mutatio formæ consecrationis à Græcis Schismaticis facta, non est substantialis, sed accidentalis, licet illi eam substantialem putent: Ratio.*
- 12 *Hæreticorum errores in formā absolutionis Sacramenti penitentia, qui, præter verba, exigunt signum visibile.*
- 13 *Iacobitis tribus vicibus cruci conformiter insufflans in faciem penitentis, qui tamen ritus non improbat.*
- 14 *Forma Græcorum, quæ est: Habeo te absolutum à peccatis tuis, non licet Latinis, eā uti: Græci tamen tollerandi sunt ex decreto Sacra Congregationis S. Inquis.*
- 15 *Forma absolventi Orientalium per modum deprecationis, nunquā fuit improbat, nec aduersatur ei Concil. Trid.*
- 16 *Inter formam Absolutionis latinam, & Græcam, est tantum accidentale discrimen.*
- 17 *Possunt latini consisteri Sacerdoti Græco, & ejus sacra audire, etiam si sit schismaticus: imò tenemur ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ.*
- 18 *Ubi permixti sunt Græci cum Latinis, Secularis latinus extrā necessitatem nequit consisteri Sacerdoti Græco approbato ab Episcopo Græco: bene verò audire Missæ Sacrificium.*
- 19 *Quid dicendum de formā Sacramenti matrimonii?*

1 **C**OMMUNIS Theologorum sententia est, non posse Sacramentum confici, nisi eā formā, quam Deus determinavit; quare Augustinus lib. 8. contra Don. cap. 25. *Certa sunt*, inquit, *verba Evangelica, sine quibus non potest baptismus consecrari; & lib. 20. contra Faust. cap. 13. Noster Calix, & panis certi consecratione mysticus, fit nobis Corpus Christi, non nascitur; & quod non id fit, alimentum est refectionis, non Sacramentum Religionis; Nec aliud innuit voluit Sancta Synodus Trid. Sess. 21. cap. 2. quando declaravit, Ecclesiam non posse formam alterare in eo, quod sit de substantiā.*

2 Posito hujusmodi principio, sequitur, eum, à quo non servatur debita forma in re substantiali Sacramentorum, fieri suspectum de hæresi (nisi aliunde constaret, ipsum non servasse debitam formam ex oblivione, vel ex ignorantia) quia censetur despiciere primum Sacramenti finem: Sic Sacerdos non, consecrans hostiam, celebrando Missam, hujusmodi suspicionem incutit, maxime si est assuetus hoc facere, ut docet ex Carena, Transm. de denuc. q. 4. cap. 5. num. 8. Operatur enim, ut Christi-fideles idololatrent, ac primum Sacramenti finem despiciat.

3 Extant quoque temeraria hæreticorum Dogmata de necessitate formæ; asserentia, non solum ipsam substantialiter alterari posse, sed etiam totaliter omitti, sicut quoad Sacramentum Eucharistiæ credidit Martinus Bucer in cap. 26. Matth. 1. dicens, non esse necessarium, ut recitemus in consiciendo Eucharistiæ Sacramento verba: *Hoc est Corpus meum*, quia Dominus iussit, panem frangi, & manducari, sed non iussit, dici super pane ea verba; quæ ratio, quā parum subsistat, patet ex eo, quod Christus iubens panem frangi, nil aliud significare voluit, nisi, ut sacrificaretur: Imolatio enim penes Judæos fiebat per fractionem panis, teste Becano in opus. 11. de triplici Sacrificio; cap. 1. num. 2. de Sacrificiis Moisaicis: Modum verò, quo Sacrificium peragebatur, ipsemet suo exemplo præscripsit, illumque adhiberi à Sacerdotibus, mandavit; nam post illa verba: *Hoc est corpus meum*, immediatè subiunxit: *Hoc facite*

iste, scilicet tali pacto à vobis sacrificetur: Aliæ etiam Lutheri, & Brentii opiniones colligi possunt apud Bel larm. *de Sacram. in gen. cap. 2 lib. 1.*

4 Sed omisissis hæreticorum ineptiis, animadvertendum est etiam, quod exceptâ Augustissimâ Eucharistiâ, quæ cætera Sacramenta, non servatâ substantiali formâ, conficere præsumunt, reverà nec conficiunt, & quamvis hi minimè trahant Christi-fideles ad idololatrandum, nihilominus, quoniam maximum damnum aliis infert, ac impediunt, nè primarius Sacramenti finis obtineatur, concurrente criminis atrocitate propter hujusmodi abusum, utique in hæresis suspensionem incidunt: Sessæ *decis. 449. vol. 4.*

Eò magis, quia non trahuntur à vehementiâ objecti, quæ tamen nec sufficeret ratione circumstantiæ, scilicet atrocitatis delicti, quemadmodum diximus, & prout docet Transm. *de denunc. qu. 4. cap. 9. num. 2.*

5 Distinguuntur enim delicta in triplicem classẽ, ut videre est apud Alphons. *de Castro de justâ heret. punis. cap. 1. Hurtad. Resol. Moral. tract. 5. cap. 1. resol. 1. §. 1. & Transm. ibidem*, & sunt, vel talia, ut ad ea voluntas naturali propensione, etiam contradicente conscientia, inclinet, ut carnis voluptas, divitiarum cupiditas, & quilibet humanus appetitus; Vel è contra talia, à quibus naturaliter animus refugiat, ut sui ipsius occisio, vel tandè indifferètia, quæ non habeant undè voluntatè alliciant, sed deterreant, ut hæreticorum ritus: Sessæ *decis. 449 per tot. vol. 4.*

Prima verò, licet stante vehementiâ obiecti, non inducant hæresis suspensionem, illam tamen præferre videntur ratione circumstantiæ, ex quâ talis insurgit criminis atrocitas, ut apta reddatur ad hujusmodi suspensionem inferendam: Enimverò Sacramentorum abusus non comprehenduntur inter delicta primo loco considerata; nec etiam inter ea, quæ secundam sibi sedem vindicant, quæquè non inducunt suspensionem, nisi constet non fuisse ex vi passionis commissa: Sessæ *decis. 449. per tot. vol. 4.*

Veniunt ergò inter ea tertiî ordinis, quæ semper hujusmodi suspensionem as-

ferunt; quapropter satis, superquè liquet, alterantes formam substantialem esse de hæresi suspectos, quamvis in hoc non adessent hæreticorum errores, quos non inveniri in quocumque casu summe difficile putat Transmiera *loco citato*.

6 Et quamvis alteratio non esset substantialis, adhuc hujusmodi variatio capax efficeretur ad inducendam suspicionem hæresis, si constaret de pravâ opinionè ejus, sic variantis ex aliquâ circumstantiâ, quæ tamen relevans esse, opoteret.

Animadvertendum tamen, quod levitas criminis orta ex inadvertentiâ excusare debet, quoties non concurrat actuum frequentia, nam tali casu frequens erroris inadvertentiâ à suspicionè non eximit, ut advertit Transmiera *de Denunciis. quest. 4. cap. 2. antè n. 1.*

Ratio autem, quare etiam accidentaliter alteratio possit hanc suspensionem inducere, ea esse videtur, quia hujusmodi delictum est tertiî ordinis, juxta divisionem allatam, & ultrâ violationem rituum Ecclesiæ, adest etiam id, quod generat suspensionem hæresis, juxta Sorum *in relect. de propost. hereticis*; Cordubam *in questionar. quest. 17. §. 7.* Joannem Andream *cap. de hereticis in 6. & Hurtadum decis. cap. 1. §. 2.* scilicet

7 imitatio Græcorum Schismaticorum, qui non credunt, Sacramentum Eucharistiæ consecrari per illa verba: *Hoc est corpus meum*; & propterea alia verba addunt, ex quibus fieri transmutationem panis, & vini in Sanguinem Christi, contendunt: Arcud. *de concord. Eccles. Oriental. & Occidental. lib. 3. c. 28.* Martene *de Ritib. Eccles. cap. 4. art. 8. n. 20. lib. 1.* & hujusmodi erroris Auctores dicuntur Nicolaus Cabasila, Simeon Thessalonicensis, Marcus Ephesius, & Gabriel Severus Philadelphienlis, ut notant Arcud. *de concord. Eccles. decis. cap. 28.* Allatæ *exercit. ad Hylor. Concil. Florentini, exercit. 27.* Bona *rer. liturgicar. lib. 2. cap. 13.* Oritur in ipsis hic error ex Liturgiâ Joannis Chrysostomi, quâ communiter utuntur, ut observant Bona *decis. lib. 2. cap. 13.* Allatius *ubi supra*: Siquidem in illâ Sacerdos, postquam protulit verba Christi: *Hoc est Corpus meum,*

Ll 2 Hic

- Hic est Sanguis meus*, orat, & petit à Deo consecrari oblata in hunc modū: Dicit Diaconus: *Benedic Domine Sanctum panem*; & Sacerdos exurgens, benedicit ter Sancta Munera, dicens se cretò: *Fac quidem panem hunc pretiosum Corpus Christi tui*. Diaconus: *Amen, Benedic Domine Sanctum Calicem*, & Sacerdos benedicens, ait: *Quod autem in Calice est isto, pretiosum Sanguinem Christi tui*: Diaconus: *Amen*. Rursus Diaconus ostendens cum horario utrumquē Sacramentum dicit: *Benedic Domine*; & Sacerdos benedicens manu utrumquē Sacramentum dicit: *Permutans Spiritu Sancto tuo*. Diaconus: *Amen*. Amen. Ex quo autem post prolata verba Christi Sacerdos orat, dicens: *fac hunc panem Corpus Christi*, videtur
- 9 Græcis Schismaticis antea factum non fuisse. Sed adversus hos Græcos, qui tali pacto formam alterant, existimantes, formā latinā non consecrari, firma est Ecclesiæ Sententia, quod solis Christi verbis consecratio perficiatur, ex quibus statim fit transmutatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi: Allatius in exercit. ad *Hystor. Concil. Florentin. exerc. 27. Arcud. de concord. Eccles. Oriental. & Occidental. lib. 3. cap. 28. & melius c. 30. & 31. & disertè, ac nuperrimè multis Sanctorum Patrum testimoniis Martene de antiqu. Eccles. Ritib. lib. 1. c. 4. art. 8. num. 20.* Quā in re, licet accidentaliter varient prædicti Græci formam, putant tamen, se substantialiter eandem mutare: Videndus est etiam, doctissimus Bellarm. de *Sacram. Euchar. lib. 4. cap. 4.*
- 10 Imò nec adeò arduum est in contrarium allato argumento satisfieri: siquidem illa verba: *Fac hunc panem Corpus Christi tui*, malè ab interpretibus ita redduntur, cum hoc modo deberent exprimi: *Fac, ut ipse panis, quem Spiritu Sancto transmutasti, & qui est pretiosum Corpus Christi tui, fiat participantibus in emendationem anima*, ut benè advertit Vir nostri Seculi eruditissimus, Richardus Simon in *notis ad Gabrielem Severum*: Ea igitur verba intelligi debent, ut eundem significatum habeant, ac ea, quibus utitur Sacerdos Latinus, dicens: *Fiat nobis hac obla-*

tio Corpus, & Sanguis Domini nostri Iesu Christi; scilicet orat Sacerdos, non, ut fiat consecratio, sed, ut nobis sit fructuosa, prout Angelicè docet S. Thom. in 3. part. 9. num. 3. art. 4. ad 7. Scilicet, ut eibus cælestis Christi pascentis fidelium animabus destinatus, vitam in eos ex propriæ carnis suæ substantiâ transfundat, ut benè advertit Boia rer. *Liturgicar. libr. 2. cap. 14. numer. 5.* De hac re latè loquitur eruditissimus amicus Naironus in *sci Evopliâ, part. 2. à pag. 149.* ubi Syrorum, ac Ethiopum ritus exponit; & ubi refutat hæreticorum errores circa transubstantiationem, cuius Authorem fuisse Paschasium Rabbertum, malè fabulatur Claudius Minister Charantonnensis, ut probat idem Naironus *ibid.* & latè etiam dixit Jvenin de *Sacram. tom. 1. q. 3. cap. 2. art. 2. pag. 231. col. 1. post medium*, Allat. in *d. exercit. 27. ad hystor. Concil. Florentini*.

- 11 Quod autem hæc mutatio non sit substantialis, patet, quia toleratur etiam in Catholicis Græcis ab Ecclesiâ Romanâ: Nec ob errorem speculativum, quem Schismatici habent, id, quod est accidentale, sit substantiale, nam, non obstante huiusmodi errore, non proinde invalide consecrant, ut probant Arcudius de *concord. Eccles. Oriental. lib. 3. cap. 37.* & P. Verricell. loco *suprà citato*, præcipuè à num. 26.

Ratio est, quia quoties Sacerdos illa verba consecrationis profert, intendit, ea se velle recitare, dum se gerit exterius, tanquam Ecclesiæ Ministrum, eo modo, quo Christus verba ipsa protulit, quando instituit Sacramentum: At certum est, assertivè tunc prolata fuisse, sive, quod idem est, peractam significatam, ac peractam fuisse transubstantiationem: Ita Jvenin *ubi supra, pag. 234. col. 1. circa medium*, adde ut illa verba non solum fuerint concionatoria, sed etiam consecratoria, prout loquuntur Theologi: Error verò speculativus non destruit intentionem necessariam ad cōficiendum Sacramentum.

- 12 Quò ad formam absolutionis in Pœnitentiâ, habemus hæreticorum errores. Nam Philippus Melancthon in *Apolog. Confess. Auguß. art. 13. de usu, & num.*

& num. Sacram. dixit præter verbum absolutionis, ritum etiam quemdam visibilem à Ministro adhibendum esse; unde qui ipsum ritum adhiberet, esset utique suspectus, dummodò per simplicitatem excusari non posset, & constaret, sequi velle hunc errorem: Imò talis esset vehementer de Hæresi suspectus per ea, quæ benè tradit Sessè decif. 449. num. 13. & 14. Videntur Jacobitæ quoque, qui sunt Diocœsi affectæ, exigere hujusmodi ritum visibilem, eò quia tribus vicibus in faciem penitentis Cruci conformiter insulant, teste Nairono loco superius laudato, pag. 202. tamen ipse Naironus in hoc ipsos non improbet, eò quid non credant, necessarium esse hujusmodi ritum, nec moveantur ab ullâ pravâ opinione, dum eundem ritum adhibent.

14 Sed quid dicendum, si in absolutione tradendâ Sacerdotes Latini sequerentur Græcorum ritum? Hi enim, dum absolvunt, utuntur eâ formâ: *Habeo te absolutum à peccatis tuis*, quæ significat idem, ac *ego te absolvo*, juxta Arcudium de Sacram. Eccles. Oriental. lib. 4. cap. 3. & De Lugo de pœnit. disp. 13. sect. 4. num. 105. Super hac re peculiariter edidit opusculum D. Thomas.

Quid, inquam, dicendum? Putarem eò modo, quo supra de pane fermentato, respondendum: Non possumus enim ritum Græcum sequi, ipsum præferendo ritui Ecclesiæ Romanæ, quæ ex particulari Salvatoris privilegio est necia erroris; & de facto longè melior videtur forma, quâ utuntur Sacerdotes Latini, dum absolvunt: latina quippè forma magis exprimit, absolutionem concedi à Ministro, & non tribui per modum deprecationis, ut nonnulli Græcorum absolvere intendunt, inter quos existimabantur Græci illi, qui debebant in Diocœsi Corcyræ: Absolutionem enim impetiebantur illis verbis: *Gratia Sancti Spiritus per meam humilitatem habeat te absolutum, & liberatum*, vel hinc aliis: *Beatissime Rex per me humile indignum Servum tuum remitte Servo tuo*: Ipsos tamen tolerandos esse, si absolvant formâ consuetâ ab Ecclesiâ Orientali, declaravit Sacra Universalis Congregatio die 19. Decembris 1613. & vidcri potest apud Morin. de pœnitentiâ,

& apud Cabasutium in notis. Concilior. super Conc. Cartaginens. IV. in App. p. 186.

15 Imò putat Naironus ubi supra à pag. 203. formam absolvendi per modum deprecatorium Orientalibus nunquam improbatam fuisse, ipsorumque antiquis Ritibus præjudicare non potuisse. Conciliū Trid. definiens formam in illis verbis consistere: *Ego te absolvo*: Nos autem (pace tanti Viri) existimamus, hujusmodi Orientalium formæ non adversari Concilium prædictum, quia inter 16 eam, & latinam formam nonnisi accidentale adest discrimē, licet ipsi Orientales modo indicativo non utantur: Sufficit enim, quod Confessarius indicet, se absolutionem impetiri per intimationem voluntatis divinæ factam ex potestate judiciariâ, quam ipse Sacerdos accepit à Deo: Pignatell. tom. 5. consult. 68. Imò habetur in Synodo coram P. Hieronymo Dandino in Môte Libano celebratâ, Sacramentorum formas, quibus Maronitæ utuntur, ab Ecclesiâ Romanæ consuetudine minimè discrepare, easque Ministri actionem indicare: *Ego te baptizo*, & rectè; nam si Judex pollicus absolveret his verbis: *Talis habeatur innocent, & absolutus* idem esset quò ad substantiam: *talem absolvo ex capite innocentie*: Quamobrem in Ecclesiâ quoque Latinâ in quibusdam locis, usque ad seculum XIII. tradebatur absolutio nou dissimili modo, quo utuntur Græci: Jvenin tom. 2. quest. 9. cap. 2. art. 2. §. 1. pag. 717. Quod quidem non contigisset, nisi accidentale discrimē inter prædictas formas esset, eò quia sententia Petri Lombardi, D. Bonaventuræ, Gabrielis, & Alensis, dicens in hoc Sacramento ministrum non remittere peccata, est erronea, atque expressè damnata: (Vide Torreblanc. Juris 17 spirit. lib. 2. cap. 10. à num. 77.) Nil igitur mirum, quod non prohibeamur, Sacerdoti Græco peccata confiteri, nec audire Sacrum, quod peragunt Græci, etiam si sint Schismatici; siquē satisfaciamus præcepto Ecclesiæ, prout benè advertit Verricell. loco cit. quest. 154. Imò ad hæc tenemur, ut satisficiamus hujusmodi præcepto: Lupus in edit. par. 2. lib. 13. disp. 2. art. 3. Pignatell. tom. 7. consult. 50. Addit verò Verricell. de quo 18 supra, q. 155. quod in Diocœsi, ubi permixti

mixti sint Latini cum Græcis, & duplex sit Episcopus Latinus, & Græcus, minime posse, secularem latinum extrâ necessitatem confiteri Sacerdoti Græco approbato ab Episcopo Græco: Audire verò Sacrificium Missæ à Sacerdote Græco, licet non desint Latini Sacerdotes, nos posse, firmat Lupus loco cit.

Quò verò ad formam Sacramenti matrimonii, cum ea sit mutui nubentium consensus externus, quo acceptatur Corporum traditio, idem dicendum est, quod superius innuimus circa materiam hujus Sacramenti.

SUBSECTIO IV.

De Abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum locum.

1. Sacerdos conficit Sacramentum in loco non debito, quando consecrat in loco vel non sacro; vel sacro, sed prophanato.
2. Quid requiritur ad hoc, ut locus sit sacer?
3. Episcopi habent privilegium celebrandi super altare portatile ubivis, etiam ob solam devotionem.
4. Clemens VIII. privilegium concessit Græcis ad celebrandum super Altare portatile, annuentibus Episcopis Latinis, in quorum Diocæsis morantur.
5. Concilium Tridentinum monet Episcopos, ne permittant celebrari in domibus privatis, & in hoc ipso sublata est facultas, quam habebant.
6. Locus sacer profanatur, vel per sanguinis, vel per seminis emissionem, vel per sepulturam excommunicati.
7. Qui celebrat in loco non debito, non evadit suspectus de hæresi, licet esset irreverentia.
8. Quandoquæ in loco non sacro peragi potest Missa.
9. Blaterant Hæretici, reprahendentes Catholicos celebrantes in locis privatis.
10. Antiqua Historia referunt plura exempla celebrationum in privatis domibus.
11. Cessatis Ecclesiæ persecutionibus, Imperatorum Gentilium edita sunt Ordinationes de Missis non amplius in privatis domibus celebrandis.

12. Hæretici deridentes Templorum, & altarium consecrationes præstendunt, quælibet locum esse aptum ad Missas celebrandas.
13. Celebrans in loco non sacro, non fit de hæresi suspectus, sed ab Ordinario puniendus est: Casus Regularis, quem ob transgressionem correxit Sacra Congregatio Concilii.
14. An in casu summa necessitatis liceat, etiam absquæ Episcopi consensu, celebrare in loco non sacro.
15. An super Navigiis in longis Navigationibus permitti debeat, Missam celebrari: Auctoritates pro affirmativa.
16. Præferuntur Auctores pro negativa: Et limitationes Auctorum, qui stant pro affirmativa.
17. Pro affirmativa affertur declaratio Sac. Congreg. Rituum ad instantiam Episcopi Limensis.
18. In principatibus Universitatibus Hispania fuit conclusum, posse concedi licentiam celebrandi Missam in Navibus Indica Navigationis.
19. Pontifex concessit licentiam pro Navibus, sed eâ negavit pro Triribus.
20. Indecens est, etiam in Navibus celebrare Missam.
21. Miraculum S. Vulpbrani Episcopi Senonensis.
22. Nulla est hæresis suspicio, celebrare alia Sacramenta in loco non debito.

ANTUQUAM exponamus, an hæresis suspicionem incurrat, qui non debito loco Sacramentum conficit, præmittimus, dici Sacerdotem conficere Sacramentum in loco non debito, quando consecrat in loco, vel non Sacro; vel Sacro, sed profanato, ut habetur in can. 11. *distinct.* 1. de consecrat. Pasqualig. de sacrific. nova legis, tract. 1. q. 440. & q. 511. num. 2. Anton. Escobar. in theol. Morali, tom. 3. par. 1. sect. 2. lib. 21 cap. 20. Probl. 59. & Probl. 61. & Scortia de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 13. num. 1. & 6.

2. Ad hoc autè, ut locus sit sacer, oportet, quod sit consecratus ab Episcopo, vel ab eodem, aut alio ex ejus licentiâ, & facultate benedictus, ut ex Concilio Triburienfi habetur in can. 112. *distinct.* 1. de consecrat. & ex Concilio Generali

Nicæ-

- Nicæno sub Silvestro in *can. 115. distinct. 1. de consecrat. Saussay Panopl. Sacerdotal. cap. 8. art. 2. §. 2. S. Thom. 9. 83. art. 5.* Ipsi verò Episcopi speciali privilegio indultum est, ut super Altare portatile ubivis sacrificare, vel sacrificanti adfistere possint, non solum in casu necessitatis, sed & ob solam devotionem, ut aperte statuit Bonifacius VIII. in *cap. quoniam Episcopi, de privil. in 6. & ibi communiter observant Canonistæ, & inter alios ibi latius Passerin. cap. 12. per tot.* Quod etiam docent Suarez. *disput. 81. sect. 3. Saussay, Panoplia Sacerdotali, cap. 8. art. 2. §. 2. Pinatell. to. 3. consult. 39.* Et per Concilium Tridentinum *sess. 22. in decret. de observand. in sacrific. Missæ*, hoc privilegium Episcopis non fuit sublatum, ita ut tantum ejus potestas restricta dicatur vigore dictæ conciliaris sanctionis, ut non possit alteri concedere usum Altaris portatilis, quam auctoritatem habebat ex permissione Concilii Tridentinis, & Agathensis: Fagnan. in *cap. in his, num. 20. de privil. Passerin. in d. cap. quoniam Episcopi, num. 6. de Privilegiis in 6. Gutierrez. quest. Canon. lib. 1. cap. 30. num. 25. & 26. Privitera manuale Antistitis. potest. 43.*
- 4 Ipsi etiam Græci Clem. VIII. in *instr. ad Episcopos Latinos*, in quorum Diocæsi morantur Italo-Græci, permittit, ut accipiant Altaria portatilia ab ipsdē latinis Episcopis consecrata, si velint; sin minus, quod tolerentur eorum Throni super Altaria lapidea ponendi, dum celebrant: Moneantur etiam Episcopi à Sac. Concil. Trid. in *d. sess. 22. cap. unic. de observ. & evit. in celebr. Missæ*, ne permittant celebrari in privatis Domibus, undē in hoc ipsis sublatā est facultas, quam habebant, si vellent Domus privatæ, si vellent Principum, & Baronum Palatia, & Arces: Fagnan in *cap. in his, num. 16. de Privil. Barbof. de potest. Episcopi, allegat. 23. num. 7. Bonac. disput. 4. de sacram. quest. ultim. punct. 9. propos. 2. num. 11. Dicaill. de Sacram. tract. 5. disput. 4. dub. 6. num. 88. Aversa de Eucharistia, quest. 11. sect. 14. Tamburin. de sacrific. Missæ, lib. 1. cap. 4. §. 2. num. 6. & 7. Pasqualig. de Sacrific. Missæ, tract. 1. q. 445. num. 4. Ventrigl. in *prox. eccles. annos. 19. numer. 8.**

quamvis in ipsis Domibus adsint Oratoria ad cultum divinum dedicata, cum Concil. Trid. duo prohibeat, nempe celebrari extrā Ecclesiam, & extrā Oratoria: Fagnan. *ibid. num. 17.* ubi declarat, quæ sint hujusmodi Oratoria.

- 6 Ut verò locus Sacri dicatur phanatus, requiritur, vel quod in eo sequatur homicidium, seu violentia, & injuriosa sanguinis effusio ex gravi percussione in ipso loco, ut habetur in *cap. proposuisti, & cap. ultim. de consecr. Eccles. dist. 1. Merbes. in summ. Christian. disert. 3. par. 3. qu. 46. vel ibi effundatur illicite, & notorie semen humanum, ut in *dist. cap. ultim. de consecr. dist. 1. Merbes. ubi supra*; vel postremò quod in eo loco sepeliatur nominatim excommunicatus, aut notorius Clericorum percussor, aut infidelis, licet infans: *cap. cit. proposuisti, cap. Sacris, de Sepulturis, & ex Concil. Agrepinense cap. Ecclesiam, de consecrat. distinct. 1. Merbes. loco cit. Juenin de Sacram. to. 1. qu. 8. cap. 2. art. 4. pag. 461. col. 1. post medium: latè Palqualig. de sacrific. novæ legis. tract. 1. à quest. 539. Passerin. de pollus. Eccles. disp. 3. cap. 1. num. 4. & Anton. Escobar. in Theol. Morali, tom. 3. par. 1. sect. 2. cap. 20. à Probl. 62.**

- 7 His præmissis, quemadmodum Sacerdos absquē Jurisdictione audiens Confessionem Sacramentalem, non evadit suspectus de hæresi, de quo supra fuit dictum; ita qui non debito loco celebrat, non incurrit hujusmodi suspicionem: Quamvis enim esset irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest ex Concil. Trid. *sess. 22. cap. unic. de observ. & evit. in celebr. Missæ*, Van Espen *Ius Universum, p. 2. tit. 5. cap. 8. num. 11.* nihilominus nullum fundamentum habet in hæresi, cum nullibi repariatur de fide, quod celebrari nequeat in loco non sacro: Nec fini primario Sacramenti opponitur, quod in eo loco prophano celebraretur: Et quemadmodum irreverentia resultans ex eo, quod minister dum celebrat, sit gravissimis sceleribus involutus, nullam hæresis suspicionem inducit: Transmissa de denunciat. *qu. 4. cap. 9. num. 6.* ita, & tantò magis dici debet de eâ irreverentiâ, quæ resultat ex qualitate loci. Continet tamen gravissimam culpam: Gaspar Hurtad.

tad. de Sacram. disp. 4. de Sacrific. Missæ, diff. 6. Cardin. de Lugo disp. 20. de Euchar. sect. 1. num. 48. Aversa quæst. 11. de Euchar. & qu. 14. verbo secundo ergo, Lefcius de Sacram. qu. 83. art. 2. num. 77. Dicastillo de Sacram. tract. 5. disp. 4. dub. 7. nu. 86. Palspualig. de Sacrific. Missæ, tract. 1. qu. 442. num. 3. qui auctores ferè innumeros inter se contrarios citat, Anton. Escobar ubi suprà, Probl. 59. Quinimò

8 nec adeò rigorosa est prohibitio non celebrandi in loco non sacro, ut quandoquæ Missæ sacrificium rectè peragi non possit, putà in castris prò exercitu, vel alibi in longâ peregrinatione per loca infidelium, ut habetur in cap. nullus, de consecr. dist. 1. & prout antiquiùs peragi, moris erat.

- 9 Hinc vide, quàm malè loquuti sint apud Bellarm. de Missâ, lib. 2. cap. 9. & apud Lantmeter de veter. Cleric. Monach. cap. 84. hæretici illi, videlicet Jo: Brentius, Kemnitius, ac Lutherus, qui reprehendunt nos celebrantes in locis privatis, contrà, ut ajunt, consuetudinem Ecclesiæ: sed eorum audaciam, & impietatem eruditè de morte retundit Bellarm. ubi suprà, & Lantmeter dist. cap. 84. Et sanè quis
- 10 ignorare potest, in privatâ Domo Missam instituisse, & celebrasse Christum Dominum? Cujus exemplo Apostolos ab exordijs Ecclesiæ eicà Domos fregisse panem, passim referunt Antiquæ historiæ, & de B. Petro Apostolo nartatur, signo Crucis impresso, aquam ex Monte Tarpejo, ubi cum D. Paulo in Mamertini custodiâ detinebatur, eduxisse, & obtulisse Sacrificium: S. Pius primus Papa in epist. ad Iustum Viennensem Episcopum, affirmat, se stare in Domo Euperiæ, ubi, ait, cum pauperibus nostris commemorantes missas agimus: Et, ut uno verbo omnes comprehendam, nonnè tempore persecutionis SS. Pontifices celebrabant etià in criptis, & in foraminibus terræ? legimus apud Niceph. lib. 8. hist. cap. 31. S. Lucianum in carcere sacrificasse, & suo ipsius pectore pro Altari usum esse, cum jaceret onustus catenis, nec erigere se ipsum posset: S. Stephanus Papa etiam in criptis missam, & concilia celebravit, ut habetur apud Surium, & aliis etiam testimoniis latè probat Mar-

tene de Antiq. Ecclesi. ritib. cap. 3. art. 5. Saufflay Panoplia Sacerdotali, lib. 1. par. 2. cap. 8. art. 2. ac §. 2.

Temporibus quoquæ, quibus persecutio non grassabatur, Gregorius in exiguâ cellâ extructo Oratorio, ut testatur Sozomenus lib. 7. hist. cap. 5. Sanctus Ambrosius, prout asserit Paulin. in ejus vitâ, in Domo clarissimæ ejusdæm semine, cum fuerit ab ei rogatus; & Theodoretus, quemadmodum de se ipso narrat in historiâ Religiosâ, cap. 20. in cellulâ Maris Anachoretæ, sacra mysteria peregrerunt, & dixit etiam Martene, de quo suprà, num. 7.

- 11 Postquàm verò Imperatorum Christianorum beneficio reddita fuit Ecclesiæ quies, & tranquillitas, & feliciora tempora advenerunt, edificati caperunt publicè Tempia, in quibus palàm Deo incruenta victima offerrebar; tunc Ecclesiasticis ordinationibus interdûm fuit, in Domibus privatis ampliùs celebrari non posse, ut in Concilio Epaoense can. 52. in Concilio Cabionense can. 49. Aquisgranense cap. 84. & in Synodo Parisiensi VI. quæ congerit, & refert Martene de ritib. Ecclesi. d. cap. 3. art. 5. num. 8. A legem promulgavit Justinianus Imperator in Novella 58. prohibendo, ne in privatis Domibus Sacra Mysteria fierent, idquæ etiam postea statuit Sacrum Concilium Tridentinum in Sess. 22. in decret. de observ. & evitand. in celebrat. Missæ: Et in casu tantum necessitatis decrevit, requirendam esse licentiam Ordinarii, si commodè
- 12 obtineri possit. In hoc etiam hæretici nos Catholicos carpunt, ut observat eruditissimus Naironus loco superius citato, part. 3. pag. 339. dum deridentes mysticas consecrationes, quibus apud nos consecrantur Tempia, & Altaria, constituunt omnè locû aptum in quo celebratur, ut videre est quod apud Bellarm. de Missâ, lib. 2. cap. 14. pag. 919. ubi confutans eos, testatur et autoritate Felicis II. Aravi S. Gregorii, antiquis Canonibus prohibendum fuisse, nè sacra Missarum solemnia alibi, quàm in locis Deo Sacratissimis celebrare præsumeret. Imò id instituisse S. Felicem Primum Papam, habent historiæ in ejus vitâ, & Breviarium Romæ.

Romanum 30. *Maii in lectione de eodem Sancto*, ait, ipsum constituisse, ut Missa suprâ memorias, & sepulchrâ Martyrum celebraretur: Riccioli. *lucub. Eccles. lib. 1. cap. 40. num. 4.* Testatur quoque idem Naironus *ubi supra*, in Syriâ reperiri innumera promodum, ac immemorabilis planè antiquitatis Tēpla, in quibus piè, & devotè Sacrosanctum Missæ peragitur Sacrificium: Fuit etiam Caluini machinatio, qui postquam omnia templa destruere conatus fuit, postea demum pudore facti deteritus, Templâ permittere cepit, destructis tamen altaribus, ex quo Sacrificium Christianorum omnino improbabat, ut videri potest apud Saussay in *Panopl. Sacerdotali, lib. 1. part. 2. cap. 8.*

33. Celebrans itaque in loco non sacro absque Ordinarii licentiâ, non sit suspectus de hæresi, ideoque ab ipso tantum Ordinario puniendus est, quod comprobavit Sacra Congregatio Concilij his nostris temporibus: Evenit enim (ut verbis Illustrissimi, ac Reverendissimi Ferdinandi Nuprij, tunc temporis ipsius Sacræ Congregationis à Secretis, nunc Sancti Officii Adfessoris, in quo maxima comitas, singularis doctrina, ac cæteræ præclarissimæ virtutes itâ abundante, ut meritò Urbis ornamentum nuncupetur ab eruditissimo Abb. à Torre in *Monument. veteris Antii, cap. 1. pag. 7.*) Euenit (inquam) quod ægrotante P. Dominico Moleto Clerico Regulari Theatino in quâdam domo Rurali ejus consanguineorum, positâ extrâ Civitatem Messanæ, ac ingravescente morbo, & instante mortis periculo, alius Clericus Regularis ibi præsens, erecto Altare portatili in Cubiculo infirmi, Sacrum peregit, necnon Sanctissimum Viaticum ei ministravit: Ordinarius, habitâ hujus rei notitiâ, prætereundum caput, hunc Regularem dupliciter deliquisse, tum peragendo sacrum eo in loco, tum ministrando Sanctissimum adversus Jus Parochiale, & delatum fuit dubium ad Sacram Congregationem Concilij, quæ die 30. *Septembris 1698.* referpsit, malè egisse, supradictum Regularem quò ad utrumquè, ac Episcopo licitum esse, devenire ad Censuras, sed in hoc casu non esse molestandum, ob bonam (puto) fidem, quâ

celebravit, & Viaticum ministravit. Cum igitur regulare sit in hac materiâ, quod Inquisitores in eâ non se ingerant sine Episcopi consensu, Missam celebrans in privatis locis ab Episcopo tantummodo deponendus est: l. co *Thefaur. for. Eccles. part. 3. cap. 4. num. 72.* Pac. Jordan. *elucub. Eccles. lib. 4. tit. 1. num. 115.*

- Diaz *præf. Crimin. canon. cap. 39.* & ibi 34 Ignatius Salzedus: Et hoc etiam limitant nonnulli in casu summæ necessitatis, in quâ etiam absque Episcopi consensu tenent, posse celebrari, ut Leo in *Thefaur. for. Eccles. loco citato*. Antonell. *de loco legal. lib. 1. cap. 5. sub num. 3.* Quod verò in casu necessitatis debeat, & possit Episcopus dispensare, scet apud omnes receptum videtur, ut per Jordan. *diff. lib. 4. Elucub. num. 118. & seqq.* Antonell. *ubi supra, num. 3.* & innuere videtur Martene *de ritibus, diff. lib. 1. cap. 3. art. 5. num. 10. 11. & 12.*

Hanc tamen licentiam minimè impertiri debet Episcopus, ut celebretur in magnis navigijs, stante longâ navigatione, scilicet ad Indos: Verùm, anceps est quæstio inter Doctores, an super Navigijs stante longâ navigatione Missa permitti debeat: Affirmativam partem præ cæteris tenent Card. de Lugo *de Sacram. disp. 20. sect. 3.* Marchi *de Sacram. Ordination. par. 3. tract. 3. c. 9. n. 14.* Scortia *de sacrificio missæ, lib. 2. cap. 13.* Verri-cell. *de Apostol. mission. tract. 8. quæst. 133. & 134.* Pasqualig. *de sacrificio missæ, tom. 1. qu. 171. & 172.* Coton. *Controversæ celebr. lib. 2. cap. 3. n. 80.* Saussay in *Panopliâ Sacerdotali, lib. 1. par. 2. cap. 8. artic. 2. §. 1.* Negativam defendunt Tur. *recremar. in cap. concedimus, num. 5. de consecrat. diffin. 1.* Antonell. *de loco legal. lib. 1. cap. 5. num. 4.* Grass. *de sac. aureæ par. 1. lib. 2. cap. 42. nu. 10.* Pac. Jordanus *elucub. p. 1. lib. 4. tit. 1. num. 139.* Gavant. *thesaur. Sac. Rit. par. 1. tit. 20. versus finem, versic. numquam in mare; Ragucc. de Missa, in Eccles. qu. 57. num. 6.* Azor. *institus. moral. par. 1. lib. 10. cap. 26. qu. 6. in fine.* & 16 etiam contrarij nimis dubitantes inter eorum opinionem procedunt, admittendo hæc opinionem in Navibus grandioribus, tempore, quo mare sit nimis placidum, & tempore necessitatis, ut loquitur Coton. *contr. celebr. diff. n. 80.* Verri-cell. *quæst. 133. num. 14.* ubi ulte-

rius dubitans de sua sententiâ, requirit votum Congregationis. Imò testatur Diana *par. 9. tra. 1. res. 45. in fine*, quod Archiepiscopus Limensis in Indiis Occidentalibus supplicavit declarari à Sacra Congregatione Rituum, an Episcopi deberent prohibere tum Sacerdotibus secularibus, tum Regularibus Missæ celebrationem in navibus, tam dum navigant, quam dum non navigant, & affirmativè respondisse die 19. Februarii 1633. Et licet in principalioribus universitatibus Hispaniæ conclusum fuerit à doctissimis Theologis, & Juristis Salamanticæ, Conimbriciæ, Duoræ, & Alcantaræ, posse rationabiliter Pontificem hanc licentiam concedere, quam de facto concessit, nimirum celebrandi Missas in navibus illarum navigationum, & quidem multis allegatis rationibus, ac offenso, non-
 17 adest periculum, nec indecentiam; tamen cum postmodum eadem facultas fuerit Pontifici petita pro Triremibus navigantibus in Mediterræneo, abnuvit Pontifex: Nec dicatur, ideò denegatam fuisse hujusmodi licentiam à Summo Pontifice, quia in Triremibus commoditas minor adest, quam in navibus Oceani; & quia Træmes non longè à
 19 terrâ navigant: Nam in Navibus quoque communiter non habetur locus decens ad tantam sacrificii Majestatem; Concilium Tridentinum prohibet, celebrari extrâ Ecclesiâ; & in iisdem navibus adest periculum effusionis sanguinis; idcirco videtur, fore temerarium, tam sacrosanctum Sacramentum, cui assistunt Arcangeli tremefcentes, ventorum, & fluctuum inconstantia committere, ita ut ipsum, ubi vult, deferre possit vagæ Pontis mobilis unda: Hujusmodi periculum testatur etiâ antiquiora tempora, quibus in Navi Sacra Eucharistia, deferebatur, ut videre est apud Verri-cell. *loc. cit. num. 9.* ac Missa celebrabatur, ut habetur ex D. Antonino *in 2. parte, cap. 2. tit. 13. §. 2.* Nec modò adest S. Vulphranus Archiepiscopus Senonensis, qui, ut narrat Jonas Abbas in *illius vitâ*, Baronius anno 800. D. Antoninus *2. par. cap. 2. tit. 14. §. 2.* & Scortius *de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 13. num. 5.* in Phrigiam navigans, projectis in medio Mari Anchoris, dum solemniter

ter Missam celebrabat, accidit, ut è manu Ministri, qui assistebat, ceciderit in Mari Patena, quam ipse præbere debebat prædicto Sancto, qui effecit, ut ab imo Maris in ipsum Ministri manum eadem patena rediret, prout quod testatur Casal. *de veter. Sacror. Cbristian. Ritibus, cap. 9. vers. in fine, pag. 105.* Imò si adest S. Vulphranus, vel alii Viri Sancti, nec essent miracula expectanda, nec Deus tentandus.

21 Quò verò ad cætera Sacramenta, si quis ipsa conficiat non debito loco, nullam pariter incurrit hæresis suspicionem: Siquidem, cum non efficiatur suspectus, qui non debito loco conficit Eucharistia Sacramentum, quod est cæteris nobilior, nam in eo Salvator noster divitias divini sui ergà homines amoris velut effudit, tantò minus erit suspectus, qui non debito loco cætera Sacramenta conficiet.

SUBSECTIO V.

De abusibus Sacramentorum in conficiendo ob non debitum tempus.

SUMMARIUM.

- 1 Si Missa celebretur antè auroram, vel post meridiem, non debito tempore celebratur.
- 2 Missa nequit celebrari notabili spatio, antè auroram.
- 3 Et hoc vel ex immemorabili consuetudine, vel ex decreto præscribitur.
- 4 Privilegia Regularium celebrandi antè auroram.
- 5 Illicitum est, celebrare notabili spatio post meridiem.
- 6 Qui antè auroram, vel post meridiem celebrat, superstitionis agere videtur.
- 7 Lutherani, & Calvinisti credunt, omne tempus esse aptum ad celebrandum.
- 8 Verius est, non incurri superstitionem, si celebretur, non debito tempore.
- 9 Antiquitus Missa celebrabatur tam antè auroram, quam Vesperis. Sed sedatis persecutionibus, variæ horæ fuerunt assignatæ.
- 10 Quando celebrare non debito tempore arguat conviciationem cum hæreticis?

- 11 *Qualibet rationabilis causa sufficit, ad excusandam à culpâ mortalis celebrantem post meridiem.*
- 12 *Celebrans post meridiem quando de errore esset suspectus?*
- 13 *Quenam sibi hora celebrandi in illis regionibus, in quibus est perpetuus dies, vel perpetua nox?*
- 14 *Non licet antè mortem anticipare Missarum celebrationem pro animâ suâ.*
- 15 *Ratio, cur diffusa anticipatio non liceat? motiva in contrarium solvuntur.*
- 16 *Remissio pena per Sacrificium Missæ nequit haberi per celebratas Missas antè mortem.*
- 17 *Decretum Pauli V. de Missis non celebrandis pro primo, qui daturus sit elemosynam.*
- 18 *Fructus Sacrificii ex opere operantis nequit prodesse, nisi Defunctis, quia preces Missæ sunt pro Defunctis.*
- 19 *Nulla hæresis suspicio incurritur ex celebratione Missarum pro defunctis antè mortem ejus, pro quo celebratur.*
- 20 *Magni Auctores sentiunt, licere celebrare sibi facere Missas Defunctorum antè mortem.*
- 21 *Sacra Congregatio Concilii indecisam reliquit questionem, an liceat, Missas pro Defunctis in Suffragium Animæ vivens celebrare.*
- 22 *Exempla tria, scilicet S. Theodosii pro quodam Monacho, Caroli V. & Alberti Magni pro se ipsis, & n. 23. 24. 26. 27.*
- 23 *Consuetudo in Hispaniâ asseritur celebrandi suffragia Defunctorum pro Vivis.*
- 24 *Celebrans Missâ Defunctorum pro inimico vivo, non incurrit crimen hæresis: Sed contrarium tenendum.*
- 25 *Est superstitiosum, tenere Psal. 108. ad petendâ vindictam contra inimicum.*
- 26 *Matrimonium celebrare antè legitimam ætatem, non inducit hæresis suspicionem.*
- 27 *Exempla eorum, qui in puerili ætate genuerunt.*
- 28 *Quod etiam procedit in fœminis.*
- 29 *Non obstat, quod jura præfixerint terminū ætatis ad contrahendū matrimonium, ut inde incurrat suspicio in contrahendo antè legitimam ætatem.*

34 *Dispensatio ad contrahendum antè legitimam ætatem matrimonium in doli capacibus, an necessariò concedenda sit à Sede Apostolica, vel sufficiat Ordinarii dispensatio?*

1 **N**ON debito tempore dicitur quis conficere Sacramentum, qui Missam non tempore ab Ecclesiâ determinato celebrat, quod duobus modis contingere potest, vel celebrando antè auroram, seu post meridiem; vel celebrando quodâ certo tempore Missas, quæ ordinatæ sunt ad aliud tempus.

2 Quoad primum, sciri debet, quod exceptâ festivitate Natalis Domini, in cujus nocte sacrificatur, nequit Sacerdos licitè celebrare notabili spatio antè auroram: Joan. Andr. in cap. 1. de Celebrat. Missar. Lanmeter de veter. Cleric. Monach. cap. 82. Coton. Contr. celebr. lib. 2. cap. 3. contr. 5. num. 64. & segg. Pac. Jordan. lucub. lib. 4. tit. 1. num. 83. & 93. & habetur in aq̃is Mediolanensis Ecclesie tom. 2. part. 4. fol. 733. Saussay Ration. Sacerdotali, cap. 8. art. 3. Cardin. de Lugo de Sacram. disp. 20. sect. 1. num. 24. Gaspar Hurtad. de Sacram. disp. 4. de Sacrific. Missæ, diffus. 4. Aversa, quest. 11. de Euchar. sect. 15. verbo, Quartò, Dicaill. de Sacrament. tract. 5. disp. 4. num. 52. Bertis de sacrif. Missæ, qu. 2. art. 1. dub. 1. Pasqualig. de Sacrific. Novæ Legis, tract. 1. qu. 397. Anton. Escobar in Theol. morali. tom. 3. part. 1. sect. 1. lib. 2. cap. 5. & sect. 2. cap. 19. Probl. 54. 55. & 56. & Scortia de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 13. Cæterum hujusmodi sanctionem provenire, vel ex decreto, vel saltem ex immemorabili Ecclesie consuetudine, indubitatum est: Coton. Contr. celebr. lib. 2. cap. 3. num. 64. contr. 5. Card. de Lugo de Sacram. disp. 20. num. 24. Idquæ firmant multorum privilegia, præcipuè Regularium celebrandi antè auroram, & etiam post meridiem: Sic tale privilegiū concessit Paulus V. Constit. 40. Ex omnibus, §. 6. Sacerdotibus omnibus celebrandi antè auroram, & post meridiem in terris Infidelium.

5 Pariter post meridiem spatio notabili, illicitum est celebrare, sicut decrevit Innocentius IV. Constit. 14. Sub Catholica, hocquæ ex hominum infirmitate cepit introduci: Adest etiam decen-

tia respectu hujus sacrificii, ejus reverentia congruit, ut ante prandium offeratur: Sic enim tam ministrans, quam audiens devotius assistent: *Cornich. quæst. 83. nu. 219. Filliuc. tract. 5. num. 113. Bonac. diff. 4. quæst. ult. pun. 1. 9. num. 1. & Azor. tom. 1. lib. 10. cap. 25. qu. 2. Anton. Escobar. in Theol. morali, tom. 3. par. 1. sect. 2. cap. 19. Probl. 67. Pac. Jordan. Elucub. diff. lib. 4. tit. 1. num. 86. Coton. Contr. celebr. diff. lib. 2. contr. 5. cap. 3. num. 69. & seq. Acta Mediolanensis Ecclesie tom. 2. par. 4. pag. 733. Saussay Panopl. Sacerdotali. par. 2. lib. 1. cap. 8. art. 3.*

- 6 Et cum hodie super hoc habeantur claræ Constitutiones Apostolicæ, videtur, qui ante auctorem, vel post meridiem spatio notabili malitiosè celebraret, superstitiosè agere: Est enim superstitio, quotiescumquè cultus Deo exhibetur contrario ritu, quam ab Ecclesiâ sit institutus: Sanchez *ad præcept. Decal. lib. 2. cap. 37. Laym. lib. 4. tract. 10. cap. 1. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 1. & Sacramenti abusu hujusmodi superstitio qualificatur; ideòquè ita celebrans videtur malè sentire, vel de ritibus, vel de cæremoniis Ecclesie; quemadmodum de ijs, qui sacramentalibus abutuntur, ajunt Alphons. de Castro de *justa hæres. punit. lib. 1. cap. 13. pag. mibi 83. Pegna 2. par. Directorii ad quæst. 42. Graff. lib. 2. decis. cap. 5. num. 13. Moura. de incantat. sect. 3. cap. 5. num. 28. vers. negrassamen, Farinac. de Hæres. qu. 781. num. 19.**

- 7 Eò magis, quia Luthetani, & Calvinistæ omne tempus credunt aptum ad conficiendum Sanctissimum Eucharistia Sacramentum: Imò Lutherus in *lib. contrâ Regem Angliæ*, edito anno 1522. appellat nos fatuos, quia non omni tempore celebremus: Nos autem, ait ille, *istos merè fatuos, & stolidos appellamus, & communionem liberam habemus, sive per diem, sive per noctem; sive mane, sive vespere.*

- 8 His tamen non obstantibus, credendum, quæ diximus de Celebrante non debito loco, esse dicenda quodam celebrantem non debito tempore, quia hoc non opponitur primario fini institutionis Sacramenti, undè quandoquè non congruenti tempore celebratur,

ut infra dicturi sumus.

- 9 Quinimò antiquitus persecutionis tempore celebrabatur Missa tam ante lucem, & ortum Solis, quam Vespere post diem expletam, ut patet ex *Tertulliano lib. de Coronâ Militis, cap. 3. & ex Cypriano in epist. ad Cæciliam, Martene de Antiqu. Eccles. ritib. lib. 2. cap. 3. ars. 4. Bona rer. liturgicar. lib. 1. cap. 21. Sedatâ postmodum persecutione, ac redditâ Ecclesie pace, solemnî sacrificio obeundo variz olim horæ assignatæ fuerunt: Martene loco proximi citato, Bona, de quæsuprà, cap. 21. num. 5. Tertia nimirum diebus festis; nona in jejunis per annum; vespertina verò, per quadragesimam, ut videre est apud Burchardum lib. 19. decret. cap. de contemptu Jejunii, Graff. decis. par. 1. lib. 2. cap. 40. n. 4.*

- 10 Non obstat, quod ita celebrari sit hereticis adhærere, ac superstitiosè agere: Tunc enim illorum errores sequi videretur, si quis vel post prandium, aut post cænam celebraret: Eo enim casu non solum tam non debito tempore celebraret, verum etiam hujusmodi sacrificium perageret non jejunus, de quâ re infra dicemus, propter quod esset denunciandus: Trasmiera de *Denunt. qu. 4. cap. 5. num. 8. S. revelandus est*, vel si quis tali tempore, licet jejunus, sacrum perageret, seu esset à Natione infectâ, seu hoc faceret in contemptum Ecclesie Romanæ, contrariû statuentis. Hic autem contemptus, vel alius non legitimus finis præsumptionem ingeneret quod tali tẽpore quis celebraret, ut de ratione induceret, ex eo quod esset adeo contrâ communem fidelium consuetudinem, nec ulla adesse necessitas, ut ad rem ponderat *Sesse decis. 449. per tot.* Quis enim ambigit, propter animarum salutem, & devotionem populi posse, in diebus jejunii protahi Missam usquè ad horam nonam, prout antiquitus fideles faciebant, ad tradita per Bonam *Rer. liturgicar. lib. 1. cap. 21. sub num. 5. vers. undè colligitur, Joan. Andr. in cap. 1. num. 11. de Celebrat. Missar. 2.* Imò quælibet rationabilis causa sufficiens reputaretur ad hoc, ne quis lethaleriter peccaret, si celebraret Missam longè post meridiem, dummodò non excederet horam nonam: *Pignatelli. tom. 8. conf. 84. Graff.*

Grassi. decis. aurea. par. 1. lib. 2. cap. 40. n. 3. in fine. Hinc est, quod in Synodo in Monte Libano celebratâ eorum Patre Hieronymo Dandino superius laudato, minimè reperitur proscriptus abusus ille, cujus ipse Hieronymus meminit in suo *Itiner. lib. 1. cap. 26. pag. 87.*

- 12 Sed advertendum est, quod si quis in die jejunii protraheret Missæ celebrationem usque ad horam nonam, putans aliter non posse servare jejunium, esset suspectus de errore Pettorati in libello, quem contrâ Latinos edidit, quemque Apocritarîs Apostolicæ Sedis Constantinopoli obtulit. Hujusmodi errorem confutavit Humbertas Cardinalis in responsione, quam Baronius ad undecimi tomi *Annalium Ecclesiasticorum* calcem describit: Sed, à *perfidè stercorenista* (inquit præfatus Humbertus) qui putas, *fidelis participatione Corporis & Sanguinis Domini, quadragesimalia, atque Ecclesiastica dissolvi jejunia, omnino credens, Calem escam, velut Terrenam, per equaliculi fatidam, & loridam egestionem, in secessum dimitti; plane sentis cum Arrio, qui cum pro aliis blasphemis in Filium Dei, tam etiam pro istâ, fovam delapsus in atram, visceribus suis, vacuus quoque ventre remansit.*

Quid autem dicendum, quodâ horam celebrandi in illis Regionibus, in quibus est perpetuus dies, aut perpetua nox? Palsqualig. *de Sacrif. nova legis, tract. 1. qu. 403. ait*, servandam esse consuetudinem, si adsit in prædictis locis: Si verò non adsit, Missæ celebrationem esse regulandam, secundum capacitatem Regionis, ita ut habeatur pro die illud tempus, quod solet impendi operationibus; & pro nocte, quod impenditur quieti, attendendo ad id, quod communiter fit; & de hoc etiam loquutus fuit Pae. Jordan. *elucub. lib. 4. tit. 1. num. 87.*

- 14 Quodâ secundum modum, non licet anticipatè antè mortem celebrare Missas Defunctorû pro suffragiis animæ suæ: Fraxinell. *de obligat. Sacerdotis, sect. 3. prenot. 4. §. 3. num. 4.* Diana *par. 5. tract. 13. resol. 2. & p. 9. tract. 2. resol. 18.* Aversa *de Sacram. Euchar. qu. 11. sect. 12. vers. in quibusdam, Castropal. tract. 22. disp. unic. par. 6. n. 3.* Palsqualig. *de Sacrif. q. 292. n. 1.*

- 15 Et rationabilissimè, nam præterquam quod violatur hoc pacto ritus Ecclesiæ præscriptus à Pio V. ut advertit Palsqualig. *ubi supra, num. 3.* finis sic celebrandi, vel est ad suscitandam mortis memoriam; vel est timor, nè hæretes adimpleant præceptum Testatoris circa suffragia; vel est remissio pænæ temporalis.

Sed ad memoriam mortis efficaciter excitamur cum recitatione Officii Defunctorum, vel aliis precibus, aut ritibus ab Ecclesiâ præscriptis, absque eo, quod varicemus ritus. Ecclesiæ.

Timor, nè hæretes satisfaciant, non est tantæ virtutis, ut mutare possimus ipsum Ecclesiæ Ritum, & eò minùs, cum Episcopi, & alii, quibus incumbit videre, an piæ voluntates adimpleantur, adeò provideant, ut ratò contingat, quòd Missæ non celebrentur.

- 16 Tandem quò ad remissionem pænæ temporalis, sciendum est, quod fructus Missæ vel consideratur ex opere operato, nempe quatenus oblatio fit in personâ Christi, ac prodest in Purgatorio existentibus, necnon vivis quòd pænæ temporales; vel consideratur, quòd opus operantis, & dicitur impenetratorius, ac provenit à precibus in Sacrificio oblati: Itaque si respiciamus fructus ex opere operato provenientes, in quantum prodesse poterunt existentibus in purgatorio, quòd illis opus habuerint, & capaces fuerint, evidens est, quod fructus Sacrificii nequeunt applicari sub conditione futurâ: Castropalaus, & Palsqualig. *ubi supra, num. 18.*

- 17 Undè habemus decretum de mandato Pauli V. emanatum, improbens consuetudinem, cui innirebantur aliqui, qui Missas celebrabant, ut prodesse ei, qui prius elemosynam erogaturus erat: Barbof. *in remis. ad concil. sess. 22. in princ. & de potest. Episc. allegat. 24. num. 12.* de quâ re videndus Escobar. *in theol. moral. tom. 3. par. 1. lib. 21. sect. 2. cap. 17. Probl. 16.* Si verò respiciamus hos fructus, quatenus etiam vivis remittunt pænæ temporales, præbentur alii modi ab Ecclesiâ, quibus ipsæ remittuntur, absque quo varientur ejus ritus.

- 18 Sin autem respiciamus fructum ex opere operantis, hic provenit à precibus, quæ in sacrificio offeruntur: At hæ sunt institutæ pro mortuis, quare impertinenter, & superstitiosè applicantur vivis, & consequenter ita celebrans, videtur hæresis suspicionem incurere; eò magis, quia est de fide, quod ritus, & ceremoniæ Ecclesiasticæ ad libitum non possint variari, juxta *Concil. Trid. sess. 7. can. 12.*
- 19 Verùm nullam hæresis suspicionem ab ita celebrante incurri, pro explorato habemus, dum in re hac nulla adest superstitio: Coton. *contr. celebr. lib. 2. contr. 5. num. 43. in fine.*
- 20 Imò non desunt complures magni Authores sentientes, utique licere, quod sic celebretur, quales sunt Navar. *consil. 6. de celebrat. Missar. tom. 1. Pinel. de Missa, part. 2. cap. 7. dub. 3. Zerola in Praxi Episcoporum, verbo Missa, par. 2. Homobon. Examin. Ecclesiast. par. 1. tract. 3. cap. 14. quæst. 127. Faust. lib. 2. de Eucharist. quæst. 148. Barbol. ad Concil. Trid. sess. 25. cap. 3. num. 8. Lezana in Summ. verbo Missa numer. 54. March. de Sacrament. Ordin. tract. 3. part. 2. cap. 34. num. 7. Leander. de Sacram. 8. disp. 4. quæst. 23. Pasqualig. l. o laudato, num. 1. & latè etiam dixit Coton. *Contr. celebr. d. lib. 2. controu. 5. cap. 2. num. 43.* quorum major pars fundatur in illis verbis Gregorii Magni lib. 4. *Dialog. cap. 18. Tustior est via, ut bonum, quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat ipse, dum vivit, per se: Beatius quippè est, liberum exire, quam post vincula libertatem querere.**
- 21 Quibus stantibus Sac. Congregatio Concilii hanc quæstionem, an liceat Missas pro defunctis in suffragium animæ hominis viventis celebrari, vel non, indecisam reliquit, præcipuè eò quòd
- 22 adit exemplum S. Theodosii Cœnobiarchæ (qui cum sepulchrum pro se, & suis Monachis condidisset, sciscitatus est, quisnam vellet ingredi illud sepulchrum: Quidam ejus discipulus se obtulit, ac postquam fuit ingressus, ipse, licet adhuc viventi, nam reverà postea vixit per quadraginta dies, officium defunctorum jussit celebrari, ut narrat P. Ribadeneira in tom. 2. *Sanctorum Extravagant. sub die 11. Januarii, quod*
- 23 exemplum sequutus est Carolus V. maximus Imperator, teste Famiano Strada in *hystor. Belg. lib. 1. pag. mibi 17.* Etenim ejus animum incedit cupidus (ut inquit Famianus) exequiarum occasione, quas Matri persolverat, si liceret, & suas celebrandi, requè communicatà cum Joanne Regula ex Hieronymianà familià, qui ejus conscientiam moderabatur, cum id insolitum, quidem, & inauditum; pium tamen, & salutare dixisset, apparari funus sibi quamprimum jussit: Ergò excitatur in Templo Tumuli moles; fanalibus illuminatur; atrati circumstant famuli; mortuale sacrum mæstro Monachorum cantu peragitur; ipse funcri superstes suo spectabat in illo imaginario funere; veras suorum lacrymas audiebat, exequiale carmen, placitam sibi requiem beatas inter Sedes implorantium, eademquè ipse sibi suffragia psallentibus immixtus exposcebat, donec sacrificanti propior factus, eique tradens, quam gestabat, accensam facem, sublati in Cælum oculis: Ergò te, (inquit) visa, ac mortis arbiter, pro, quæsoquè, ut quemadmodum oblatum hunc à me cereum Sacerdos capis, sic commendatum in manus tuas hanc animam: Tu quando eumquè libueris, tibi in sinus, complexuquè tuos benignè suscipias. Tunc, ut erat, pullà, fluxuquè operatus veste, humi procubuit, renovatis omnium, qui aderant, lacrymis, quasi depositus supremâ lamentatione deploratus est.
- 24 Quinimò ita fecisse Albertum Magnum, testatur Ferdinandus de Castello in *hyst. generali S. Dominici, part. 2. lib. 3. cap. 46.* & Henricum Episcopum Ratisbonensè, testatur Oridus in *hystor.*
- 25 Adhuc etiam vigere hanc consuetudinem in Hispanià, ait Garzias in *opere morali*, Lucas Pinellus de *Missa, par. 2. cap. 7. dub. 3.* & Anton. Escobar. in *Theol. Morali, tom. 3. par. 1. sess. 2. lib. 21. cap. 17. Probl. 29.* Coton. *contr. celebr. lib. 2. contr. 5. cap. 2. num. 43.*
- 26 P. Famianus tamen, dum recitat factum à Carolo V. dicit ex autoritate Confessarii illius Imperatoris, hujusmodi funus novum fuisse inventum.
- 27 Cardinalis verò Pallavicinus in *suâ egre-*

egregii *hyst. lib. 14. cap. 11. num. 3.* utitur hoc Caroli V. factio ad ipsum vindicandum ab hæresis suspitione, in quam piissimum Imperatorem inducit falsa narratio Soavis, undè tantum abest, quod hujusmodi actio inducat hæresis suspitionem, quin, ut ipsam tollat, sufficiens reputetur.

- 28 Adde, quod in Sacrificio defunctorum preces, si attentè considerentur, videntur optimè prò morituris.

Imò in fortioribus terminis celebrans Missam defunctorum prò inimico vivo, ut citius moriatur, non incurrit in hæresis crimen: Ghirland. *sir. de Sacrilegiis, quæst. 10.* ubi puniri solà privatione officii, contendit.

Huic tamen opinioni non assentior; nam licet fieri possit, quod aliquis adversus inimicum moveatur ab appetitu vindictæ, attamen in hujusmodi actione adest Sacramenti abusus, & consequenter criminis atrocitas; nec abest superstitio, quia colitur Deus eo medio, quo offenditur, nimirum vindictæ appetentiâ; adeoque est falsus, & superstitiosus cultus, ut probat Pistach. *de superstit. part. 1. cap. 2. n. 9. pag. 4.* ubi in

- 29 simili inquit, esse superstitiosum, & mortale peccatum, canere flexis genibus in Choro per determinatos dies *psalm. 108. Deus laudem meam ne tacueris*, ad petendum contrà persecutores Ecclesiæ ultionem, saltem sub titulo divinæ justitiæ: Et hoc expresse damnatur in Concilio Toletano *can. 7.* de quo in *cap. Quicumque Sacerdotum 26. quæst. 5.* & ibi Cardinalis de Turrecremata, & norant Diaz *Praef. Crim. can. qu. 40.* Pac. Jordan. *lucub. libr. 4. tit. 1. num. 476.* Menoch. *de Arbitrar. cas. 388. num. 15.* Cucc. *Instit. Canon. lib. 5. tit. 6. num. 76.* Tancred. *de Religione tract. 2. lib. 2. disput. 8. sub n. 17.* Et licet in supradicto Concilio comminetur poena exilii, & depolationis, tamen hæc poena corporalis non impedit, quin delictum non censeatur generare suspitionem in fide, quam inducere, dixit, vigore dicti Concilii Toletani, Hurtad. *resol. moral. tract. 5. cap. 6. num. 1177. & 1182. tom. 1.*

Quò verò ad Sacramentum poenitentiae, nullus videtur posse committi a-

busus superstitutionis de hæresi inductivus, si illud non debito tempore conficiatur.

- 30 Tandem quò ad Sacramentum Matrimonii dicitur, illud non debito tempore confici, quoties contrahantur nuptiæ antè legitimam ætatem, sed hoc casu nulla incurritur hæresis suspicio; nam super hoc nihil definitum est de fide; Imò de jure naturæ nulla ætas matrimonii contrahendis constituta est, nec potentia coeundi ab ætate desumitur: Siquidem de puero quodam novennio, qui nutricem suam prægnantem reddidit, testatur Divus Gregorius, & habetur apud Fagnan. *cap. de illis 2. numer. 2. de Despens. Impub. pag. mibi 27. Cgl. antiq. lect. lib. 14. cap. 8.* Menoch. *de arb. jud. lib. 2. cent. 1. cas. 57. num. 33.* ac in tali ætate Pharem filium Judæ genuisse, firmat Petr. Gregor. *Syntaxmat. jur. lib. 9. cap. 7. num. 9.* ubi addit, quod Achaz decennis Ezechiam procreavit, sicut de Salomone, quod in undecimo ætatis suæ anno Roboam genuit, quæ & etiam alia exempla referunt Tiraquelli. *de legib. connub. lib. 6. n. 37. & De Justis de Dispensation. lib. 3. cap. 8. num. 58.*
- 32 Nec hoc tantum sibi locum in mari-bus obtinet, cum mulieres Palæx habitantes sex annos natæ pariant: Plin. in *Nat. hyst. lib. 7. cap. 2.* & refert De Justis *de dispensation. loco suprâ citato.*
- 33 Et quamvis, eò quòd pubertas in feminâ ut plurimum contingat in duodecimo anno absoluto, & in masculo in decimoquarto, jura aptando dispositionem ad quæ frequenrius accidunt, proinde præfixerunt hujusmodi tempus matrimonii contrahendis: Fagnan. *ibid. numer. 15. & seqq. & Pignatell. consulti. tom. 10. consulti. 11. num. 38.*

Nihilominus nullum exindè resultat motivum, ut nobis persuadeamus, incurri aliquam suspitionem, si antè eam ætatem contrahatur matrimonium: Siquidem, vel contrahentes habent usum rationis, vel non; si habent, cum possit Ecclesia dispensare, ut antè hanc ætatem contrahant, quoniam impotentia non est perpetua, dummodò impuberes sint doli capaces, fateri oportet, quod

quod hujusmodi contractus non opponatur fini primario Sacramenti, & consequenter nulla suspicio incurratur, licet absque Sedis Apostolicæ dispensatione contrahatur; tantò minùs, quia talis contractus non habet fundamentum in hæresi: Si verò non habent usum rationis, clarum est, quod nullam incurrant hæresis suspensionem, cum ad hunc, præter alia, quæ in hoc casu minime concurrunt, requiratur lethalis culpa, prout supra stabilivimus: At si Ecclesia, quoties contrahentes carent usu rationis, minime dispensare potest; nam in ipsis non potest esse consensus necessarius ad consociendū Sacramentū Matrimonii: Fagnan. *loc. cit. num. 27. 28 & 29.* quomodo igitur peccare possunt. per illud Matrimonium, quod sine consensu contrahunt?

34 Sed nè diutius in re adco elarā immoremur, hic solum obiter advertimus, Sedis Apostolicæ dispensationem quò ad contrahentes antè legitimam ætatem, dummodò sint doli capaces, esse tantummodò necessariam ad vitandum periculum nullitatis matrimonii, ideòquè hucusquè peti consuevit, etiam si Ordinarius haberet urgentissimam causam dispensandi: Verùm si probetur adesse potentia cocundi, quæ in Puellâ satis probatur, juxta Fagnan. de quò *suprà, n. 36. usquè ad n. 43. inclusivè*, ex menstruâ, maximè si octi sint pili, sufficit licentia Ordinarii, quare Fagnan. *loc. cit.* affert responsum Gregorii XIII. datum percenti hujusmodi dispensationem, nempe vel nec Pontificem esse interpellandum, si desit malitia, quam D. Thomas appellat viciorem naturæ, & rationis; vel Episcopum sufficere, si addit: De Justis *de dispensation. d. lib. 3. cap. 8. à num. 52. usquè ad 55.*

SUBSECTIO VI.

De Abusibus Sacramentorum in consociendo ob non debitas ceremonias.

SUMMARIUM.

3 Abusus in non debitis ceremoniis potest tantum contingere in Sacramentis Eucharistiæ, & Matrimonii.

- 1 Abusus circa ceremonias Sacramentorum tripliciter occurrit.
- 3 Primus modus est, non debitas adhibere ceremonias: Hic contingit, quando in Missâ recitantur preces nefandæ, & turpes.
- 4 Secundus modus est, quando ex contemptu ceremonia omittuntur, qui abusus sœvet Hæresis Calvini, & Lutheri, & num. 5.
- 6 Sacerdos, qui in consociendâ Eucharistiâ Sacras velles respuit, est de hæresi suspectus.
- 7 Incurrit suspensionem, qui vasa sacra in Sacrificio damnat, sive aurea, sive argentea.
- 8 Vasa aurea, & argentea primis seculis Christianitatis fuerunt in Ecclesiâ.
- 9 Priscæ Ecclesiæ Christiana vilia vasa, in celebratione Sacrificii Missæ adhibuit.
- 10 Dilectum notabile S. Bonifacii Martyris, & S. Hieronymi de S. Exuperio, de Calicibus in viliori materiâ.
- 11 Græcorum avaritiâ in hoc.
- 12 Abusus vasorum vilium in Sacrificio observatus in Marenitis.
- 13 Ornamenta Templorum negligenda, ut pauperibus succurratur.
- 14 Græcorum irreverentia circa materiam Consecrationis, & attrectationem Corporis, & Sanguinis Christi.
- 15 Suspectus est de hæresi, qui in celebratione Sacrificii Missæ negat, cereos esse adhibendos, qui fuerunt semper in usu, & ex præcepto Melchisedæ.
- 16 Honorius V. officio Sacerdotali privavit Sacerdotem, qui Missam sine cereis celebravit.
- 17 Suspicio hæresis in non adhibente ad Missam cereos, fundatur in hæresi Vigilantii, qui dictum usum impugnabat.
- 18 Remoto contemptu, plures ceremonie omissæ in Missâ non inferunt hæresis suspensionem.
- 19 Contemptus debet patere, & quomodo?
- 20 Ecclesia cur irritavit matrimonia, quæ celebrantur sine Parocho, & testibus?
- 21 Ecclesia potuit irritare Matrimonium celebratum sine Parocho, & testibus.
- 22 Si quis contraheret Matrimonium sine Parocho, & testibus, nullam incurreret.

ret heresis suspensionem, & cur.

23 Non sufficit Parochus Hæreticus ex declaratione Sac. Cong. Concilii.

24 Secus tamen decrevit Sac. Congregatio S. Officii circa Orientales Schismaticos vi Extravagantis Concilii Constantiensis.

25 Suffinetur hac Extravagans pro Orientalibus, explicata Constitutione Pauli IV.

26 Quomodo in Parochis Orientalibus schismaticis adfit iurisdicctio pro affluendo matrimonii?

27 Maronita possunt adire Schismaticorum Ecclesiam ad Missam audientiam.

28 Tertio casu Sacramentum non debitis ceremoniis conficitur, si ea, quæ voce submissa sunt dicenda, clara voce dicantur.

29 Eodem modo delinquit, qui linguâ vernaculâ Missam celebrat.

30 Qui tali linguâ Missam celebrat, est de heresi suspectus, & suspicio oritur ex opinione Hæreticorum asserentium, Divina officia linguâ vernaculâ esse celebranda.

31 Præter linguam latinam, sunt aliæ linguæ, in quibus celebrari potest, sed non in linguâ Gallicâ.

32 Non licet in regione Infidelium patrio ipsorum idiomate celebrare pro faciliiori eorum conversione.

33 Sacra Scriptura, etiam vulgari idioma te evulgata, non intelligeretur.

34 Hæretici contententes, sensum Sacra Scriptura non esse obscurum, ejus interpretationem permittunt mulierculis, & idiotis contra Apostoli monitum.

35 Quâ ratione mulieres possint interpretari loca obscura S. Scripturae exempla asseruntur.

36 Loca Scripturae, quibus aliqui Hæretici, ea non intelligentes abusi sunt.

37 Sarcastica S. Basilii in coquum Valentis Imperatoris.

38 Tridentinum Concilium prohibuit, ne linguâ vernaculâ Divina Officia celebrantur.

39 Mysteriorum divina vulgo prophano non sunt facienda communia.

40 Difficile est reperiri, qui rectè possint sacras paginas vertere.

41 S. Hieronymus propter suam trans-

lationem, multas contrarietates suffulavit, & cur eam edidit?

42 Si Scriptura Sacra esset translata in linguas Nationum, non possent à Pontifice declarari dubia circa eas occurrentia.

43 Ecclesia consuetudo respuit hujusmodi vernaculas translationes, quæ tantummodo in tribus linguis Græcâ, Latinâ, & Hebræâ consuevit semper celebrare.

44 Gregorius VII. denegavit Duci Boemo facultatem celebrandi Divinum Officium linguâ Sclavonica.

45 Dilectam facultatem concessit postea Innocent. VIII. iustissimâ eausâ urgente.

46 Sancti Missionarii in Asiâ nunquam curarunt, ut eorum linguis celebraretur.

47 Permittere celebrationem in linguâ vernaculâ est adversari Ecclesiæ consuetudini, & hæreticis favere.

48 Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. videtur statuere celebrationem divinarum Officiorum secundum varietatem linguarum.

49 Missalis Gotticus illasus ab igne, licet inter flammas conjectus fuerit.

50 Apostoli variis linguis fidei mysteria tradiderunt, sed hæc historia falsitatem redolet, & cur? & num. 51.

51 Varietas versionum non expedit, sed aliquando admitti potest causâ conversionis infidelium.

52 Ritus Mezarus prædicto motivo fuit introductus in Hispaniâ.

1 Q UONIAM in conficiendo penitentia Sacramento nulla cæremonia, nullusvè ritus præscribitur, idcirco abusus, qui committitur, eo quia in conficiendo Sacramento non servantur debitæ cæremoniae, contingere non poterit, nisi vel in Sacramento Eucharistia, vel in Sacramento Matrimonii.

2 Hujusmodi autem abusus tripliciter incurritur, scilicet si Sacramentum conficiatur, vel non debitas cæremônias adhibendo; vel debitas omitendo; vel debitas, diverso modo, quàm communis Ecclesiæ ritus postulat, admittendo.

3 Primo casu dicitur quis conficere Sacramentum non debitis cæremoniis,

Nam qui

qui in sacrificio Missæ nefandas, & turpes preces recitat, ut de eo Sacerdote, qui capius amore cuiusdam puellæ, nomine Claræ, in suis precibus illam nominabat cum titulo Sanctæ Claræ: *Grieland. de fertileg. q. 17. Menoch. de arbitrar. cap. 388. num. 15. Farinac. de Hæresi, qu. 20. num. 109. Pac. Jordan. clucub. lib. 4. tit. 1. num. 473. tom. 1.* Hic autem abusus reducitur ad sortilegium amatorium, ideoque inducit suspicionem hæresis, per ea, quæ tradit Jordan. de quo *suprà*, & eò vehementiorem, quò major est hæreticorum impudentia deridentium nostras ceremonias, quas spernendas, & uti impietatis irritabula, non pictatis officia, dixit impius Lutherus in *lib. de capt. Babylon. cap. de Eucharistiâ*.

4 Secundo casu quis dicitur conficere Sacramentum non debitis Cæremoniis, qui ex contemptu omittit aliquam cæremoniã: Hurtad. *tratt. 5. cap. 6. resol. 57. num. 1182.* Videtur enim convenire cum Calvinistis, quorum iniquus Author in *lib. 4. instit. cap. 17. §. 43.* omnes Ecclesiæ cæremoniã, quæ adhibentur in celebratione Missæ, execratur; & quia non audet earum antiquitatem impugnare, eas rubiginem Cænz Domini appellat: Unde Transmissa de denunciat. *quæst. 4. cap. 5.* dicit, revelandum esse Sacerdotem, qui oblitus consecrare hostiam imponendam in Orationibus Quadraginta horarum, conficit Corpus Christi, sinè Missæ celebratione, cum sit de hæresi suspectus. Videtur enim (sunt ejus verba) approbare errorem hæreticorum, Missæ cæremoniã, ac ritus reprobantium.

5 Videtur etiam convenire cum Luthero, qui in *lib. de capt. Babyl. cap. de Eucharistiâ*, scribit, Missam eò magis esse christianam, quò est simplicior, & similior Missæ Christi, in quâ nulla fuit vestium, gestuum, cantuum, aliarumque cæremoniarum pompa: Quamvis subjungat, non esse proinde totam Ecclesiã damnandam, quæ his cæremoniis missam ornavit, dummodo addit fides particularis, quod remissæ sint culpæ; aliàs easdem Cæremoniã, ait, esse irritabula impietatis.

6 Ex his inferitur, suspectum esse de hæresi, qui respuit in conficiendo Eu-

charistiæ Sacramento vestes sacras, quibus utuntur Sacerdotes, juxta ritum ab Ecclesiâ præscriptum, tum ad reverentiam mysterii; tum ad ipsam Christi passionem representandam, ut bene ait Bellarm. de *Mist. lib. 2. cap. 14. Alvar. Pelag. de plant. Eccles. lib. 1. cap. 69.* quarum vestium antiquitas demonstratur contra Calvinum à Saussay. *Pamph. Sacerdotal. lib. 6.* eamque testantur Martene de *antiqu. Eccles. ritib. lib. 1. cap. 4. art. 1. num. 8. & seqq.* Juvenin. de *Sacramentis, tom. 1. quæst. 8. cap. 5. pag. 468. col. 1. post medium*, & Dominicus Macrus in *Hieroglexicon*, ubi, quod Apostoli Sacris vestibus celebraverint, prout etiam refert Bona *Rer. Liturgicar. lib. 1. cap. 5. num. 11.* & earumdem usum Clem. I. decreto suo ordinavit, ut habetur ex *lib. 8. constit. ejusdem S. Clementis*, & refertur in *eius vitâ*.

7 Similiter de hæresi suspectus censetur, qui cum Calvino vasa aurea, seu argentea in sacrificio Missæ damnat; Sanè Calvino, suisque Sectatoribus præluxit Judas: Dum enim illi Ecclesiã suis ornamentis spoliata volunt sub prætextu alendi pauperes, quorum nullæ eis cura, non aliud intendunt, nisi cum Juda Magdalenam increpante de effusione pretiosi unguenti exclamare: *Ut quid perditio hæc? poterat enim istud unguentum venditari multo, & dari pauperibus*, prout ut observavit Jacobus Gualt. in *Collat. errorum primi Seculi*.

8 cap. 3. Decipiuntur planè Sectarii; nam argentea, & aurea erant in Ecclesiã vasa ad usum Sacramentorum tempore, S. Urbani Papæ, qui vixit anno Domini 230. teste Damaso in *eius vitâ*: Tunc enim, sicut considerat Spontanus ad *annum Christi 233. n. 2.* divino cõsilio regale Christi Sacerdotium cepit corulcare, quandò Gentilium superstitio eã in re decrefcere incipiebat, nam, sedente S. Urbano, & imperante Alexandro Mammæ filio, in templis Gentilium parum argenti, & nihil auri inveniebatur; & si quid residui erat, expilavit Maximinus Thrax Imperator illius successor. Imò Cardinalis Bona *Rer. Liturgicar. lib. 1. cap. 25.* contendit, verisimile esse, Apostolos usos fuisse calicibus, qui pretioso ex metallo constarent, idque ex eo conicit, quod fidelium obia-

oblationibus pretiosa vasa comparare potuerint, ut quoque advertit Juenin *loc. cit. cap. 4. pag. 463.* Quin calice argenteo usum fuisse Dominum in Sacrae Eucharistiae institutione, probant Saussay *Panopl. sacerdotali. par. 1. lib. 8. cap. 10. art. 2. §. 9.* & Marrene *de antiq. Eccles. ritib. par. 1. cap. 3. art. 6 n. 13.*

9 Verumtamen non est contendendum, priscam Ecclesiam in Sacrosancti Sacrificii celebratione exhibuisse Vasa ex viliori materia, prout, ceteris omis-
sis, probat Ziegler *de Diacon. & Diaconis. veter. Eccles. cap. 8. num. 29.* Saussay in *Panoplia Sacerdotali. loco proxime cita- to*, Bona *rer. liturgicar. lib. 1. cap. 25.* Habemus namque, Zephirium Papam in-
eunte seculo tertio statuisse, ut conse-
cratio Divini Sanguinis in vitreo vase fieret, non autem in ligneo, ut antea
10 fiebat. Hinc in Concil. Triburiensi. re-
fertur, S. Bonifacium Martyrem dixisse, quod olim Sacerdotes aurei celebra-
bant in Calicibus ligneis, nunc vero Sacerdotes lignei celebrant in Calici-
bus aureis: Sic S. Hieronymus in *Epist. ad Rusticum*, loquens de S. Exuperio Episcopo Tholofano, dixit, nihil Exu-
perio divius, qui Corpus Domini in Vi-
mineo Canistro, & Sanguinem portat in Vitro: Tamen hodie bene statuit Eccle-
sia, hæc Sacra Vasa ex auro, argento,
& pretiosiori materia constari, ut pro-
sequitur Marrene *loco citato*, Saussay de quo *supra*, *cap. 8.* & Dives Bernar-
dus in sua Ecclesia Claraevallensi, adeo paupertatis amans, respuit omnia or-
namenta aurea, & argentea: tamen Calicem non alio inferiori metallo pa-
tere voluit, quam argenteo, prout re-
fert Saussay *Panopl. sacerdotali, cap. 10. §. 9. art. 2. lib. 8. par. 1.*

11 Prefatam Calvini falsam opinionem amplectuntur Græci, non quidem, ut ipsi adhæreant; sed ut avaritiæ indul-
geant: Ipsi enim in vilissimâ ligneâ the-
câ, valoris vix unius Julii, Eucharistiam servant, quod se vidisse testatur P. Ver-
ricell. *de Apostol. Mission. tit. 8. qu. 136.*

12 Hujusmodi abusus observatur quo-
que in Maronitis à Hieronymo Den-
dino in *Itin. lib. 1. cap. 26.* & prohibetur in Synodo coram eo celebratâ in Monte Libano; Idcirco non increparet ho-
diè D. Chrysostomus hos Orientales, ut

olim in hom. 51. in Mattb. illis verbis: *Quanam utilitas est, si tum Mensa hac multis Calicibus aureis ornatur, ipsæmet pauper inedia pereat?* sed urinam Ori-
entales non ex avaritiâ, sed ex pauperum affectu hujusmodi ornamenta negligere-
rent.

13 Nullus est enim inter Catholicos, qui non sentiat, ornamenta Templo-
rum esse negligenda, ut cura paupe-
rum habeatur, quando utrumque præ-
stari nequit: Merbes. in *summ. Christian. dissert. 3. par. 3. qu. 51. quaestione. 1.* Idem Joann. IV. Summus Pontifex Sacra Va-
sa distraxit ad captivos redimendos,
ut legitur in *ejus vitâ.* Id ipsum alii Sancti præstiterunt ad pauperes alen-
dos, ut passim legimus in sacris histo-
riis.

14 Ulterius etiam progreditur Græco-
rum irreverentia; Nam ipsi consecrant
micas nigri, ac fursuracei panis; infe-
gras species tundunt, ac Sancto oleo
misceant, ipsasque coquunt, quod pro-
hibuit Clemens VIII. anno 1595. in su-
perius laudatâ instructione ad Episcopos
Latinos; Liturgiam celebraturi, ut ait
Arcudius de *concordiâ Eccles. Occid. & Orient. lib. 3. cap. 60. & lib. 4. cap. 2.* Isermè
nunquam consentitur, de quibus om-
nibus agit etiam Verricell. *de Apostol. Mission. tit. 8. qu. 136. num. 13. & 14.* &
quodam omissionem confessionis habemus,
ab Eugenio IV. requisitos, aut
celebraturi peccata confiterentur, qui-
bil aliud respondisse, quam quod super
hoc articulo non erant in Concilio dis-
putaturi, ut ex Azorio refert Vac. Jor-
dan. *Jucubr. tom. 1. lib. 4. tit. 1. nu. 17.* Tan-
dem summâ irreverentiâ attreçant il-
lud sacratissimum Corpus, cumque ve-
nerandum Sanguinem: Arcud. de *Con-
cord. diff. cap. 60.* nam accepto pane con-
secrato stridit in manu, manum cum
Eucharistiâ imponunt Capiti, puto, ho-
noris, ac venerationis gratiâ; tum re-
citatâ aliquot precibus, Eucharistiâ
que consumptâ, Manum Capiti admo-
vent, ibique absterunt: Neque du-
bium est, ut prosequitur. idem Arcu-
dius, quin sæpè numero micæ adhe-
reant, ac remaneant: In poru verò san-
guinis non venient statim os absterge-
re manu, sed lincreo, quasi de com-
muni vino biberint: Imò verò, cum

valdè nutriant barbam, nequè unquàm Myſtices condere pariantur, non raro gutta sanguinis ex Myſtacibus, vel super ipsum sacrum ornatum, vel super Altare, vel etiam quandoquè in Terram cadunt.

- 15 Non mirum ergo, si Græci tot miseriis vexentur, ac sub iugo adeo Tyrannico premantur: Deus honorem suum vindicat; atquè severè plectit, qui ei non debitum cultum tribuit: sicut è contrà felices reddit eos, qui ipsum venerantur, præcipuè in hoc Sacramento.

- 16 Infertur etiam, suspectum esse illum, qui in conficiendo eodem Eucharistiæ Sacramento petinaciter contendat, non adhibendos esse cereos, qui semper in usu existerunt apud Catholicos: *Merbes. in summâ Christian. dissert. 3. par. 3. qn. 51.* eoque in Missâ decreto suo Melchiam Pontificem præcepisse, testantur Authores ejus vitæ; nimirum ad denotandum populum hebræum tunc gentili per Christum illuminatos: Merito proinde ritus iste sub gravi præcepto receptus est, nam qui absquè lumine

- 17 ne celebravit, ab Honorio Tertio privatus est officio Sacerdotali, ut refertur in *cap. final. de celebrat. Missæ*, & ibi præ ceteris notat Gonzalez; Vasquez 3. *part. disp. 233. cap. 3. num. 25.* Suarez *disp. 81. de Eucharist. sect. 6.* Fagundez in *precept. 1. lib. 3. cap. 12. num. 15.* Reginaldus *lib. 29. Praxis fori pœnit. cap. 9. sect. 7. num. 196.* Bonac. *disp. 4. de Sacram. quæst. ult. par. 9. num. 31.* Cardinal. de Eug. *disp. 20. de Eucharistia, sect. 21. num. 77.* Pasqualig. *de Sacrificio novæ legis, tract. 1. quæst. 722.* Casal. *de veter. Christian. rit. lib. cap. 6. fol. 67.* ac etiam expressè statuit Concilium Frisingense sub Eugenio IV. quod Missarum solemnitas nemo sine luminibus celebrare præsumeret, quem usum adfuisse usquè de tempore Apostolorum, docent Bona *rer. liturgic. lib. 1. cap. 25. num. 7.* & ejus necessitas in Missæ Sacrificio desumitur ex Concilio Tarraconensi, & Frisingensi celebrato anno 1440. relatus per Gonzalez in *d. cap. Litteras circa finem. de celebrat. Missæ.*

- 18 Reatus suspitionis fundatur in eo, quod videretur sentire ille cum Vigilantio Hæretiarçhâ, qui præfatum usum

impugnabat, contrà quem peculiarem librum scripsit S. Hieronymus, ubi eundem Dormitantium appellat; ait enim S. Hieronym. *Nos Sole rutilante cereos accendere, dum legitur Evangelium ad signum latitæ:* Sicuti etiam in hac parte novissimè claudicavit Dupin, quem tamen audio, palinodiam cecinisse: Non eò pervenit Græcorum phylargia, ut celebrarent sine lumine, licèt ab ipsis asservari in plurimis Ecclesiis absquè lumine Sacram Eucharistiæ, testetur Verricell. *loco cit. num. 13.* causâ tamen necessitatis urgente celebrari posse absquè lumine, tenuit Pasqualig. *de sacrif. Missæ, ubi supra, qn. 725.*

- 19 Pariter eadè ratione suspectus erit, qui contemneret caeremonias in sacro conficiendo, siquè illas, quæ referuntur ad Deum, ut est elevatio manuum, oculorum, & inclinatio Corporis, aut genuum incurvatio: Remoto tamen contemptu, horû rituum omissio esset tantum gravis culpa, prout dixerunt Anton. Escobar. in *Theol. Moral. tom. 3. par. 1. cap. 23. Probl. 105.* Scortia *de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 18.* Siquè illas, quæ referuntur ad sacrificium, ut oblatio hostiæ consecrandæ, ostensio ipsius consecratæ, fractio, & comestio; siquè illas, quæ referuntur ad Sacerdotem, ut rursus peccatoris, & lotio manuum; siquè illas, quæ referuntur ad populum, ut salutaris, & dimissio, de quibus omnibus eruditè Bellarm. *loco cit.*

- 20 Sed intelligendum, si pateret contemptus, & prava opinio adversus Ecclesiæ Catholicæ ritus ex pluribus reſultans, & maxime ex reiteratis actibus, ceterisque suspitionis causis, de quibus in *prelim.* At quoties non pareret hujusmodi contemptus, non adeo rigorosè damnandus esset, qui prædictas caeremonias omitteret: Posset enim hic defectus tribui ignorantie, vel incuriæ: Idem dicendum de illis, qui in conficiendo Matrimonii Sacramento ejus caeremonias omitterent, licet ipsæ ab hæreticis derideantur: Præsumendum enim; has caeremonias non negligi ad consentiendum hæreticorum erroribus; imò licèt hodiè omitti possunt hujusmodi Sacramenti ritus, qui non sint essentiales, de quibus loquitur Bellarm. *de Matrim. cap. fin.* Nec obstat *can. 11. Con-*

Concil. Trid. sess. 24. quia ibi contemneretur, non verò omittentes anathemate plectantur.

- 21 Inter essentielles verò Matrimonii ritus, quos Ecclesia præscribit, principem sibi locum vindicat contrahere coram proprio Parocho, & duobus testibus: Irritavit enim Ecclesia ea matrimonia, quæ imposterum sine hujusmodi ritu contrahenda forent, cum si ille omitteretur, non posset constare de vero Matrimonio; Conjuges novas nuptias ad librum inire possent, primarum tædio affecti; & si super hoc Ecclesia confu-deretur, hæc, quia juxta allegata, & probata procedere deberet, quandoque matrimonio adulterii notam inurere cogeretur; proindeque fides maritalis frangeretur; dissensiones inter affines orirentur, ægrè ferentes, sorores, vel filias à pellicibus expelli (non sine maximâ, & irreparabili injuriâ ob amissam virginitatem) & illegitimos filios legitimis præferri, prout benè ponderavit Cardinalis à Lotharingia in Trid. Synodo, teste Eminentissimo Pallavicino in *hist. lib. 22. c. 4.* & quemadmodum, eodem Pallavicino narrante, in praxi evenire asseruit in dictâ Synodo P. Zamorra Minorum Observantium Generalis.

- 22 Nec ambigendum, potuisse Ecclesiam prohibere matrimonia, in quibus supradictus ritus servatus non fuerit, ipsa declarando irrita: Nam si antequàm Matrimonium elevaretur in Sacramentum, poterant à Republicâ leges constitui, quibus non observatis, ipsum Matrimonium esset penitus nullum; an- ne credi debet, elevationem hujusmodi contractus ad excellentiam Sacramenti Ecclesia ita præjudicasse, ut tot malis, quæ contra ipsum Sacramenti finem ingredebant, eliminandis non sufficeret? De hac re videri poterunt Landmet. *lib. 2. de æstere clerico, cap. 10.* Bellarm. *tom. 2. controuv. lib. 28. tit. 33. Co- vart. de Matrim. cap. 6. à num. 20.* Diana *tom. 3. tract. 1. Resol. 91.* latè Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 1. c. 2.*

- 23 Si quis tamen contrahens Matrimonium omitteret hunc ritum, non incur- reret hæresis suspitionem; nam cum propter illius neglectum irritetur Ma- trimonium, nullus videtur adesse Sacra-

menti abusus, ubi nullum Sacramen- tum reperitur, ex defectu consensus (ut superius stabilivimus) qui non præsumi- tur, stante omissione hujusmodi ritus voluntariâ, & tali pacto contrahentes videtur potius velle explere libidinem, quàm castis nuptiarum vinculis innodari. Hæc autem intelligenda sunt pro il- lis, qui degunt in regionibus, in qui- bus publicatum sit Concilii Tridentini decretum de Reformatione Matrimonii, *sess. 24. cap. 1.* & post diem publicationis, lapsi fuerint triginta dies, ut observat Fagnan. in *cap. quod à Prædesess. n. 77. c. 82. de Schismat.*

Pro commorantibus verò in aliis Re- gionibus, in quibus publicatam non fuerit prædictum decretum, erit Matrimo- nium validum; nec hujusmodi ritus omissione præsumi poterit contemptus, ubi non adeest obligatio eundem ritum non omittendi.

- 24 Sed dubitari contingit, an satis fer- ventur matrimonij ritus substantiales, si contrahatur coram Parocho Acharo- lico: Sacra Congr. Concilii in uoâ Ve- neriarum respondit *primâ Decemb. 1696.* negativè, declarans invalidas nuptias, quæ Amstelodami contraxerant Catho- lici coram Parochò Acharolico, eâ ratione, nam talis Parochus omni caret Jurisdictione, & consequenter non est verè Parochus, ut docet Fagnan. *de quo supra*, qui tamen cautè legendus, dum loquitur de Orientalibus, Schil- maticis. Etenim sæpè sapiens Sacra- universalis Congregatio declaravit va- lida Matrimonia in hujusmodi locis coram Parocho Acharolico contracta, licet ibi publicatum sit Tridentin. De- cretum: Virtute enim *Extravagantis ad evitanda* Concilii Constantiensis sub Martino V. Parochi hæretici, dummodò non sint nominatione denunciari, non privantur Jurisdictione, ut benè ait Azor. *instit. tom. 1. lib. 8. cap. 20. q. 12.* At cum hæc Extravagans extendatur ad Orientales, quemadmodum probat Verricell. *tit. 3. qu. 85. num. 2. de Apostol. Mission.* sequitur, quod allucinetur Fa- gnanus.

- 26 Nec dicatur, hujusmodi Extrava- gantem fuisse revocatam à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. quia in eâ parte Concilium prædictum con- sultit

- fulnit particulariter Regno Galliz, non verò toti Ecclesiæ. Sic pariter Constitutio Pauli IV. obesse non potest, quia Constitutiones onerosæ, in quibus non fit mentio de Orientalibus, ad ipsos minimè extenduntur, quia cum Pontifices velint cum illis benignè agere, ac suaviter ad obedientiam Sedis Apostolicæ reducere, non est dicendum, quod eos velint cogere ad novas leges onerosas: Verricell. *diff. qu. 85. num. 2.*
- 27 Eisdem facilitate respondetur objecto, quod scilicet huiusmodi Parochi creantur Jurisdictione, utpotè quia eam habuerunt à Patriarchis, quibus nulla est Jurisdictio; nec à Sede Apostolicâ tolerantur, nam ab eâ creantur Patriarchæ Latini: Eâdem, inquam, facilitate satisfiit huic objectioni ab Arcudio de concord. *Eccles. Orient. & Occident. lib. 4. cap. 5.* ubi ait, Eugenium IV. antè unionem, Josephum Patriarcham Constantinopolitanum, tanquam verum recepit, & post unionem, Patriarchæ à Summis Pontificibus ad Concil. Trid. invitati fuerunt: Imò Gregorius XIII. ad ipsos, utpotè veros Patriarchas, misit Nuncios cum literis de suspensâ Calendarii emendatione.
- 28 Cum Fagnano allucinetur quoquè Pignatellus *to. 8. consult. 84.* ubi ait, debere Missionarios consulere Maronitis, ut sinè Missâ potius permaneant; quam Ecclesiâ Schismaticorum adeant, quoniam, cum isti sint excommunicati, non possunt Maronitæ cum eisdem communionem habere in divinis absquè peccato mortali: Ità Pignatellus, sed malè, ut liquet ex supradictis, & ex infra dicendis.
- 29 Terrio casu dicitur confici Sacramentum non debitis Cæremoniis ab eo, qui recitat submissâ voce ea, quæ altè proferenda sunt: Hurtad. *diff. Resol. 57. à numer. 1185.* quamvis Baldell. de *superstit. lib. 4. disp. 1. num. 5.* dicat, hunc posse excusari à peccato mortali ex levitate materiæ, & eò magis ab hæresis suspicionem.
- 30 Similiter dicitur prædicto modo conficere Sacramentum, qui Missam celebrat lingua vernaculâ, seu palâm, scb clâm, scû quâcumquè occasione, cum habeamus prohibitionem Sac. Concil. Trid. *sess. 22. can. 9.* Bellarm. *lib. 1. de miss. cap. 2.* Sotus *lect. 15. de sacrem. miss. Azor. Instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 26. quest. 6.* Bonac. *diffut. 4. de Sacram. qu. ult. punct. 9. num. 36.* Bartholom. ab Angelo *dial. 5. da missâ, num. 36.* Pasqualig. de *Sacrificio Nova legis, tract. 1. quest. 222.* Raguccius de *missâ in Eccles. qu. 41. num. 2.* Bona *Rerum Liturgicar. lib. 1. cap. 5. num. 4.* Pac. Jordan. *lutebr. tom. 1. lib. 4. tit. 1. num. 333.* Merbesin *summâ Christianâ, dissert. 3. par. 3. qu. 54.* Hurtad. *var. res. sol. tract. 5. cap. 6. num. 1184. tom. 1.* ubi
- 31 talem ait esse suspectum de Hæresi: Hæc quidem suspicio oritur ex Hæreticorum opinione, videlicet Brentii *confess. Witembergæ, cap. de horis canonicis*, Calvini *lib. 3. Instit. cap. 20. §. 33.* Kemniti in *exam. 4. Sess. Contrit. Trident.* aliorumquè hæreticorum nostri temporis, qui afferunt, verba Sacræ Scripturæ, divinum officium, & Sacrificium vulgari lingua esse proferenda, & peragenda, quorum rationes ponderant, ac refellunt Bellarm. *lib. 2. de Verbo Dei, cap. 25. & 16.* Suarez in *3. part. 10. 3. disp. 83. sect. 1. vers. Tertio probabiliter*, Sixtus Senensis in *Bibl. lib. 6. cap. 263.* Ekius *tit. 37. locorum communium*, Hostius *dialogo de sacro vernaculè legendo*, Salmeron. *to. 9. tract. 32.* Suarez *disp. 83. sect. 1.* Scottia de *Sacrificio missæ, lib. 2. cap. 12.* Pasqualig. de *Sacrif. novæ legis, tom. 1. qu. 222.* Ambrosius Catharinus Politus in *tract. peculiari de Sacra Scriptura translat. in linguam vulgarem*, Albit. de *Iconst. in fide* *cap. 34. à nu. 40.* ac novissimè P. Natalis Alex. in *ful. bist. Ecclesiast. in seculo 15.* ubi sermonem habet de Sacro Concil. Trid. *sess. 22. cap. 8. can. 9.*
- 32 Animadvertendum tamen est, quod præter linguam latinam, adfunt aliæ linguæ, quarum idiomate celebrari potest: Præter ipsas, illicitum est, imò dubitatum fuit, an esset prohibita Sacræ Scripturæ translatio in linguam Gallicam? & affirmativè resolvit Sacra Congr. Concilii, de quâ re Pasqualig. *ritatâ quest. 222.* Quin Alexand. VII. cum in Galliâ inter Janfenitarum opera excussum fuisset Missale lingua Gallicâ, *die 7 Februarii 1661.* Brevi speciali interdixit ejus impressionem, lectionem, & retentionem sub poenâ excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrendæ: Innoc. III. quoquè repress-

heredit Abbatem Cisterciensem, quod Canonicos libros Gallicè translatos Laicis, & Mulieribus permiserit.

- 33 Sed quæri potest, an liceat celebrare in aliquâ Infidelium Regione, patrio Idiomate prò faciliore eorum conversatione?

Hanc quæstionem ego resolverem, negativè cum Juenin. *de Sacramentis, torn. 1. quæst. 8. cap. 7. pag. 472. col. 1. antè medium*, Vetricell. *de Missionibus, tit. 8. quæ. 140.*

Primò, quia non potest adesse necessitas evulgandis res, quas pauci percipere possunt.

Secundò, quia Majestas tanti Sacrificii odit prophanum vulgus.

Terriò, quia difficile est reperiri, qui rectè possint sacras paginas vertere.

Quartò, quia non possent à Pontifice declarari dubia, quæ oritentur penès eas Nationes, quarum linguis translata essent sacra biblia.

Quintò, quia Ecclesiæ consuetudo respuit hujusmodi translationes.

- 34 Diximus, quod non possit adesse necessitas evulgandi res, quas pauci percipere possunt; nam et si Sacra verba materno idiomate recitarentur, populus non intelligeret Psalmos, Prophetas, & alia Mytheria, quæ in sacris eloquiis continentur, ut benè adversus Kemnitium, ponderat Lupus *de Sancti. Inquisit. par. 4. lib. 26. dist. 4. artic. 1. diff. 3.* Quare si hæretici vellicant nos Catholicos, penès quos non vernaculâ linguâ publicè leguntur, vel canuntur Sacra Officia, cã ratione moti, quod Populus illorum sensum non percipiat, detrahunt ipsius Sacræ Scripturæ Auctori, qui obscurè loquutus est: Scortia *de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 12.* quia noluit eam ab omnibus intelligi, sed genuinam ejus interpretationem Apostolicæ Cathedræ tradidit; & idèò mirum non est, si discipuli in Emaus euntes, non intellexerunt Moysen, nec Prophetas, nisi Christus illos interpretatus fuisset: *Luc. 23.* Sic Eunuchus Reginae Ethiopum, qui rogatus à Philippo, an perciperet Maïam Prophetam, quem legebat, respondit:

Quomodò possum, si non aliquis ostenderit mihi?

- 35 Hæretici tamen contendunt, non

adesse in Sacrà Scripturâ sensum aliquè obscurum, & proindè omnibus etiam Laicis, & Mulierculis interpretationem permittunt, contrà illud Apostoli 2. *Docere Mulieri non permisso*: Imò jaçant,

se Timothei exemplum sequi, eò quia Gardius Lutheranus tradit, Timotheum didicisse Sacram Scripturam à Matre, & ab Avia; sed hoc falsum esse, demonstrant illa Apostoli verba ab Timotheum 2. *cap. 1. Formam habes sanorum verborum, quæ à me audisti in Fide*; ut apud Beccan. *de Controv. lib. 1. cap. 1. quæ. 7.* Lipoman. *de Dogmat. Cathol. in. pag. 23. 26. &c.*

- 36 Er de facto, si Mulieres, ac Idioræ essent interpretes, nonnè crederent, Davidem fuisse crucifixum, eò quod dicat: *Foderunt manus meas, & pedes meos?*

Similiter, si populus rudis audiret legi in Canticis Canticorum: *Osculetur me osculo oris sui*; Item: *leva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*; Item illud Olee: *Vade, & fac tibi filios fornicationum*: Pariter, si audiret, Saram, Liam, & Rachelem tradidisse Ancillas suas in concubinas; si vè astutias Judith, & multa alia gesta, à quibusdam, qui in scripturis magnâ cum laude commemorantur, vel provocaretur ad hujusmodi imitanda; vel contemneret Sanctos Patriarchas; vel putaret mendacia esse in scripturis: Ità Lupus *de Sancta Inquisit. loco citato*:

- 37 Sic David Georgius, cum non calleret, nisi linguam maternam, ex scripturis ineptè collegit, se esse Dei filium, & Messiam: Bellarm. *tom. 1. contr. libr. 2. cap. 15.* ubi etiam narrat, quod cum in Angliâ à Ministro Calvinistâ in Templo legeretur linguâ vulgari *cap. 25. Ecclesiast.* ubi multa dicuntur de malitiâ mulierum, surrexisse feminam quamdam, atquè dixisse, illud non esse Verbum Dei, imò potiùs verbum Diaboli:

- 38 Rectè igitur Magnus Basilius, ut narrat Theodor. *lib. 4. histor. cap. 17.* cum præfectus culinæ Imperatoris, nescio quid de scripturis protulisset, eum reprehendit: *Tuum est de pulmentis cogitare, non dogmata divina decoquere*:

- 39 Concludendum est igitur, quod sapientissimè à PP. Sac. Concil. Trid. prohibitum fuit, ne vernaculâ linguâ celebraretur; & reverà, si malum in potentiâ excludit

cludit bonum in actu, ut bene observat in his terminis Lupus *loc. cit. lib. 25. diffin. 7. art. 2. diff. 4.* nonnè multò magis, quod actu malum experimur, impedire debet, quod à quibuscumque reputatur bonum in actu, vernaculo nempe idiomate celebrare?

40 Diximus, quod Majestas tanti Sacrificii odit prophanum vulgus: Nam cum Mysteria sint colenda, & veneranda, non sunt facienda communia: Ledesma *de script. Divin. quævis lingua passim non legend. cap. 17. fol. 122.* Scortia *loc. cit. Merbes. in summ. Christian. differt. 3. par. 3. quest. 54.* Aliàs nullum reperiretur discrimen inter viros Sacros, & Laicos: Putarentque indocti se pares esse doctis, ac peò libidine transferendi, & interpretandi, verterent, ac emendarent, undè insurgeret quoque aliud absurdum; quia cum linguæ vulgares mutationibus obnoxia sint, si his accomodentur scripturæ, ipsæ quoque mutationes subirent, ut bene ad rem advertit Bona *Rer. Liturgicar. lib. 1. c. 5. circa finem, Bellarmin. contr. lib. 2. c. 11. vers. 5. tom. 3.* & Merbes. *ubi supra.*

41 Diximus, quod difficile est reperiri, qui rectè possint sacras paginas vertere: Siquidem in regionibus, in quibus propagatur fides, complures sunt linguæ; & testatur Pater Acoſta in *hiss. Indiarum*, in his locis, quæ ipse emens est, plusquam triginta linguas reperiri, easque valde inter se abhorrentes, & ad discendum difficiles.

42 Sed quis ignorat, Doctorem maximum Hieronymum propter unicam translationem, & dum viveret, & postea mille iniurias, mille contumelias, & mille irrisiones passum esse? Attamen necessaria erat editio Vulgata, cum, ut ait ipse S. Hier. in *prologo Iosue*, tot essent tunc temporis exemplaria Latina, quot Codices. Imò ex varietate versionum Simachi, Aquilæ, & aliorum, hæreses, vel hæresum excusationes emanarunt. Undè quid, si permitterentur tot versiones, quot sunt linguæ in illis Regionibus? Quid si tunc adinvicem conferrentur versiones ob verborum vel ambiguitatem, vel æquivocationem, vel ignorantiam? Ledesma *ibid. cap. 9. fol. 46.* Ipsum solum verbum hypo-

stasis nonnè per biennium fatigavit S. Sedem?

43 Diximus, quod non possent à Pontifice declarari dubia, quæ orirentur penes eas Nationes, quarum lingua translata essent Sacra Biblia: Etenim, quomodo possent definiri à Pontifice, propter varietatem tot linguarum? In Concil. Florent. duæ tantum erant linguæ Latina, & Græca, & nihilominus qualis timor, nè in versione deciperentur Græci ob ignorantiam linguæ Latinæ? Earum Regionum Populi, si in errorem incidere, inherentes suis versionibus, Latinam nescientes linguam, quomodo intelligerent quid Concilia, quid SS. PP. docuerint, & quomodo audirent Pontificem corrigentem? & quomodo posset Pontifex ipsos corrigere? Merbes. *d. differt. 3. quest. 54.*

44 Diximus, quod Ecclesiæ consuetudo respicit huiusmodi translationes: Ipsa enim Ecclesia consuevit semper celebrare tantummodò in tribus illis linguis, quæ in Dominicæ Crucis titulo fulserunt, Latinæ scilicet, Græcæ, & Hebraicæ, seu (ut vult Juenin *loc. cit.*) Caldaicæ: Hacque postremâ usæ est Ecclesia usquequò destructum fuit Templum: Et de facto ab Apostolis ipsis inveniri nequit exemplum Scripturæ alterius linguæ, quam Hebraicæ, quo Idiomate scripsit Mattheus; quam Græcæ, quæ scripserunt Lucas, & Joannes; quam Latinæ, quæ usus est Marcus; & in unâ tantum ex his tribus linguis legebantur Sacra Scripturæ in toto Christiano orbe: De Affricâ, testatur Augustinus in *lib. de bono, cap. 13.* & antè illum, D. Cyprianus in *serm. de orat. Dominica*, De Hispaniâ Isidorus *de divinis officiis*: De Angliâ, Bedæ *lib. 1. hiss.* De Gallia, Alcuinus, & Amalarius *lib. de Divin. & Ecclesiast. Offic.* De Germaniâ, Rhabanus *lib. 2. de instit. cler. c. 9.* De Italiâ, patet, & tradit D. Thom. in *comment. Ep. 1. ad Cor. cap. 14. id.* quod etiam docet Isidorus *loco cit. lib. 1. cap. 15.* quos omnes citat quoque Scortia *de Sacrificio, lib. 1. cap. 12.* Landmetet. *de Veter. Cleric. Monach. lib. 2. cap. 83.*

45 Gregorius VII. denegavit Duci Bohemo facultatem celebrandi divinum,

Officium linguæ Sclavonicæ illis verbis: *Quia nobilitas tua posulavit, quod secundum Sclavonicam linguam apud vos divinum celebrari annueremus officium*: Scias, nos huic petitioni tuæ nequaquam posse favere: Unde nē id fiat, quod à vestris imprudenter exposcitur, autoritate B. Petri inhibemus, tequē ad bonorem omnipotentis Dei huic vana temeritati viribus totis resistere præcipimus: Baton. ad ann. 1080. in princ. Merbes. in summâ Christianâ, dissert. 3. par. 3. qu. 54. Pac. Jordan. lucubr. to. 1. lib. 4. tit. 1. n. 335. ubi in codice meo malè dicitur Gregorius III. Et si eam antea Innocentius VIII. concesserat, iustissima adfuit causa, de qua Baron. ad ann. 880. numer. penult. Belarmin. tom. 1. lib. 2. cap. 16. obiect. 6. Scortia ubi supra: Eo enim tempore totum illud Regnum, ut ait Æneas Sylvius lib. de Orig. Bohem. cap. 13. amplexum fuit fidem; & in descensum Latinorū minis malum erat, Sclavonicè, quam nullo modo celebrare; & postea crescente Ministrorum quantitate, sequuti sunt communem totius Ecclesiæ consuetudinem, ut testatur Vermien. Dialog. de Sacra Vernac. legen. fol. 344. Ad hanc usque concessionem eò facilius devenit S. Sedes, attentā auctoritate S. Methodii implorantis, & attentā versione in eam linguam factā à S. Hieronymo, ut ait Bellarin. contr. to. 1. lib. 2. cap. 15. Videatur tamen Pac. Jordan. lucubr. tom. 1. lib. 4. tit. 1. num. 335. ubi exponit, quonam idiomate hodie apud eam gentem celebratur.

45 Hinc nec in Asiâ Xaverius, Banzeus Torrius, ac Riccius; nequē in Asiâ Sylveria, Solanus, Babedus, Joannes, Sebastianus, & Vvaldivia, studiosissimi propagandæ fidei, curarunt, ut eorum linguis celebraretur.

46 Permittere igitur celebrationem Missæ vernaculâ linguâ, esset Ecclesiæ consuetudini adversari, imò esset Brenitio, Calvino, Kemnitio, cæterisque hæreticis, de quibus supra, morem gerere, & eorum assecraram pati vel irrisionem, vel jaçantiam, non secus ac si Ecclesiam Catholicam docuerint modum fidei propagandæ.

47 Adversus supradicta dici posset, quod adest decretum Concilii Lateran. sub Innoc. III. statutus, ut ubi permixti

sunt populi variarum linguarum, sibi provideant de viris idoneis, qui secundum diversitatē linguarū, & rituum divina officia celebrent; quod est conforme sacræ illi sententiæ psal. 8. Dominus narrabit in scripturis populorum; unde Theodorus Balsamon interrogatus, an liceret Syris, & Armenis propriâ linguâ sacra conficere? Respondit: Magnus Apostolus Paulus ad Romanos scribens ait: An Iudaorum tantum Deus? nonnè & Gentium? Qui igitur rectè in omnibus fide sentiunt, & sint Græcæ Lingua expertes, proprio Dialecto Sacra conficiunt.

48 Habemus etiam historiam Missalis Gothici, quod in ignem Toleti, ad experiendum, utrū liceret, uti Missa Gothica, projectum non est combultum, sed integrum, & illæsum inventum, unde Missa, & officium Mezaram, quod hodie in eâ Ecclesiâ perseverat: Mariana lib. 7. cap. 20. præcipue lib. 9. c. 18. & de facto Apostoli variis linguis Mysteria Fidei tradiderunt, ac initio Ecclesiæ nascentis Donum linguarum, cum doctrinâ coniunctum fuit; quinimò Paulus ait: Etenim si incertam vocem de Tubi, quis parabis se ad bellum: Itā & vos per linguam nisi manifestum sermonem dedideritis, quomodò scietur id, quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes.

50 Sed responderetur, nihil obstate illud decretum sub Innoc. III. editum: Tunc enim à Latinis fuit capta Constantino-polis, & cum Latinorum, ac Græcorum permixtus esset populus, mandavit Innoc. ut datentur Sacerdotes, qui & Latinis, latinè; & Græcis, græcè celebrarent, ut patet ex act. dicti Concilii.

51 Apostoli verò utebantur diversis linguis ad instruendum, non ad celebrandum, unde si sacras scripturas vertissent, in toto Orbe diffusi, quomodo in aliquâ parte non adefset earum fragmentum, vel traditio?

52 Cæteris verò superius dictis responderetur, quod quamvis non expediret; liceret tamen, admitti varietatem versionum, quoties esset causa conversionis alicujus gentis; unde Clemens VIII. Russis, dum ad unionem accedere disponebantur, nil de mutandâ in divinis

O o lingua

linguâ opposuit: Et eò magis permisso liceret, si adesset in eâ Regione duo Idiomata, alterum vulgare; alterum eruditum non passim cognitum. In hoc enim secundo casu expediret quoque, permitti versiones, & celebrationes Sacrorum, si adesset necessitas: P. Verricell. *de Apostol. Mission. tit. 8. qu. 14. num. 10.*

- 53 His urgentissimis motivis introductus est ritus Mezarabicus in Diœcesi Toletanâ: Ejus namque auctor agnoscitur partim S. Idelphonus Archiepiscopus Toletanus, eundemque ritum restituit, jam fierè obliteratum Eminentissimus undequaque Vir, Franciscus Ximenius Archiepiscopus ejusdem Civitatis, ut inter alios advertit Alvarus Gometius lib. 2. *de rebus gestis Cardinalis Ximenii. ad quem se refert Bona Rer. liturgicar. lib. 2. cap. 11.* Cæterum relata historia 54 falsitatem redolet; nam quidam Hispani Authores referunt, quod cum recuperatâ Civitate Toleti à Mauris, ingens orta esset controversia, nùm restituendus esset ritus Mezarabus, vel Romanæ Ecclesiæ introducendus, in ignem cum Missali Mezarabo fuisse injectum missale Romanum, hocque flammis assumptum, illudque illud servatum: Quod quàm indignum sit & scribere, & dicere, nullus non videt.

SUBSECTIO VII.

De Abusu Sacramentorum in conficiendo ob non debitas dispositiones.

S U M M A R I U M.

- 1 *Debite dispositiones ad recipienda Sacramenta alie sunt spirituales, alie corporales.*
- 2 *Dispositio spiritualis est status gratiæ, ob cujus defectum in Sacerdote quotidie celebrante, vult Bordonus, induci hæresis suspicionem.*
- 3 *Sed quando hoc verificetur?*
- 4 *Sacerdos, qui nocte præcedenti meretricatus est, & manè absque prævia Confessione celebravit, non punitur in Sancto Officio.*
- 5 *Polygamus cur efficiatur de hæresi suspectus, non verò Sacerdos pluries in die celebrans?*

6 *Qui celebrat in peccato mortali, non peccat immediate contra Sacramentum, quia dispositio respicit ministrum, non Sacramentum.*

7 *Videtur de hæresi suspectus, qui Missam celebrat non jejunus, & quare? & num. 8.*

9 *Contrarium est verius.*

10 *Celebrans non jejunus, non peccat contra finem Sacramenti, quia in aliquo casu potest Sacerdos non jejunus celebrare.*

11 *Cur Sacerdoti non sit permissum celebrare non jejunus ad tradendum Viaticum moribundo, bene autem ad Viaticum sumendum ab ipso?*

12 *Quæ distasunt de abusu Eucharistiæ ob non debitas dispositiones, militant in cæteris Sacramentis.*

1 **U**T ex suis principiis desumatur, an abusus ob non debitas dispositiones in conficiendo Sacramentum inducat hæresis suspicionem, animadvertendum est, hujusmodi dispositiones esse, vel spirituales, vel corporales necessariò ab Ecclesiâ requisitas:

2 Cum autem spirituales dispositiones reducantur ad statum gratiæ, vel ad conficiendum Sacramentum, vel ad ipsum suscipiendum, ob earum defectum incurri hæresis suspicionem, docet Bordon. in *Tribun. cap. 22. num. 46.* ubi ait, quod à Sacerdote, qui quotidie celebrat, nec visus est unquam confiteri, incurritur hujusmodi suspicio, quia videtur sentire, non esse necessarias has dispositiones contra illud, quod definiuit S. Synodus Trid. *sess. 13. can. 11.* & operatur contra finem institutionis Sacramenti.

3 Sed quia reverà præceptum conficiendi, vel suscipiendi Sacramentum in statu gratiæ non involvit præceptum confitendi, nam ad hoc, ut quis teneatur confiteri, requiritur, quod adsit copia Confessarii, & sit lethali culpâ innodatus, ideò tunc tantùm fieret suspectus Sacerdos, si malâ famâ laborans, cum posset commodè confiteri, negligeret: In eo quippè casu non crederetur, ipsum tam longo temporis intervallo lethalis culpæ labe carere: Alioquin à suspicionem immunis evaderet, & quamvis Sacerdotes, qui nocte antecedenti meret-

meretricati sunt, & manè absquē praviā confessione accedunt ad celebrandum, non puniuntur à S. Officio, hoc tamen procedit, quoties actus non sint sæpè sæpius iterati; vel quoties Sacerdotis sic abutentis Patria non sit de Regionibus hæreticorum; vel quoties non concurrant circumstantiæ, de quibus *suprà in Prelim.* & eà quidem ratione; nam celebratio in peccato mortali non ex sè, sed ratione circumstantiarum ingerit hujusmodi suspensionem: Ad effectum enim eam incurrendi, tria requiruntur; primò, quod delicti atrocitas sit præcipuè contra finem institutionis Sacramenti, ut si quis utatur Sacramento tanquam medio ad peccandum, utpote si Confessoris fungatur officio ad sollicitandum.

Secundò, quod Sacramentum nulliter conficiatur, ut in Polygamiâ, in quâ omnia Matrimonia, præter primum, sunt irrita: Ob id non mirum, si Polygamus efficiatur suspectus de hæresi, non verò Sacerdos, qui plures eadem die celebrat Missas, quia validè consecrat, prout testatur *Charthar. decis. Archiep. Mediolanen. 26. per tot. Pistach. de Superstit. par. 2. cap. 3. n. 23. Bordon. in Sac. Tribunal. tom. 1. cap. 22. qu. 6. num. 8. Bayo prax. Eccles. par. 3. lib. 2. cap. 116. quidquid dicat Gonzalez in cap. 3. de celebrat. Missar. in fin. & quod delictum eorum, qui plures Missas absquē legitimâ causâ eadem die celebrant, non spectet ad S. Officii Tribunal, firmat Albit de Inconf. in fide, part. 1. cap. 34. num. 69.*

6 Tertiò, quod peccetur immediatè in ipsum Sacramentum, temerè violandoritus ab Ecclesiâ præscriptos: At qui celebrat in peccato, non utitur Sacramento, tanquam medio ad peccandum, nam non ex ipso Sacramento, sed ex malâ Ministri dispositione omnis culpa provenit; non fit nulliter Sacramentum, quia crimen ob deficientiam debitæ dispositionis operatur, ut illicitè, sed non ut invalidè conficiatur Sacramentum, non peccatur immediatè contrâ ipsum Sacramentum, quia dispositio respicit principaliter Ministrum, non autem Sacramentum.

Hinc difficile est, quòd ob deficientiam dispositionis inducatur hæresis su-

spicio, quare rarò, qui conficiunt Sacramentum non debitis dispositionibus, subiiciuntur S. Officio.

7 Quò verò ad dispositiones corporales, omnes, quæ sunt necessariae, reducuntur respectu Sacramenti Eucharistiae conficiendi ad jejunium, tunc quo Sacerdos celebrare nequit, cum illud præscriptum sit per Concilium Carthaginense, de quo in *6. Sacramenta, de Consecrat. distinct. 1. & si celebret, videtur de hæresi suspectus, prout testatur Tranlm. de polyg. lib. 3. qu. 2. num. 55. & de denunci. qu. 4. cap. 5. num. 8. vers. revelandus est, ubi addit, celebrantem, aut suscipientem Eucharistiæ Sacramentum non jejunium revelandum esse.*

Ratio est, ut dicit Alberghin. in *Man. cap. 23. num. 3.* quod ipse videtur assentiri hæreticorum propositioni, & præcipuè Lutheri asserentis, consultius esse sumere Eucharistiam post sumptum cibum.

8 Si enim sufficit ad inducendam suspensionem, quod quis teneat novas, & singulares opiniones in materiâ peccati contrâ communes, & receptas sententias: Intrigl. *sing. 79. num. 114.* fortius fiet suspectus tenens opiniones hæreticorum, & damnatas. Quod autem sic abutens ex falsâ opinione moveatur, facillè præsumendum est, cum sit in genere delictorum, quæ nec libidini, nec alteri simili passioni tribui solèt, ex quo quodammodò delictum fit gravius, & videtur intrare suspicio hæresis, quæ cadit contrâ Reos gravissimorum criminum: Intrigl. *ubi suprà, n. 206.*

9 His tamen non obstantibus censeo, quod celebrans non jejunus minimè reddatur suspectus, cum non operetur præcipuè contrâ finem Sacramenti, nec villo ex supradictis modis abutatur, dummodò non sit de eà Regione, in quâ viget hæresis Lutherana; & proinde, qui non jejunus celebrat, non puniatur in S. Officio, sed talis puniatur pænâ arbitrariâ, ut communiter observant DD. inter quos Pac. Jordan. *lucub. lib. 4. tit. 1. num. 52. Diaz præf. crim. canon. cap. 34. Zarola Prax. Episcop. par. 1. verbo, Missa, num. 7. Albitius de Inconf. in fide, part. 1. cap. 34. num. 66.*

10 Quod autem non sit præcipuè contrâ finem Sacramenti celebratio sinè jeju-

nio, patet ex eo, quod dentur casus, quibus etiam licet possit Sacerdos non jejuniu celebrare.

Siquidem Sacerdos in mortis periculo constitutus post cibum potest, ut Viaticum sumat, celebrare, si alio modo fieri nequeat, ut ait Eminentissimus de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 15. sect. 3. nam non plus est celebrare, quam communicare absque jejuniu, unde dispensatus ad hoc, videtur dispensatus ad illud.

- 11 Nec obstat, quod minimè permis- sum sit Sacerdoti non jejuno celebrare ad tradendum Viaticum alicui moribundo, quia aliud est tradere; aliud est sumere Viaticum: quapropter præceptum dandi Viaticum semper debet intelligi, quando dari potest, juxta ordinem ab Ecclesiâ præscriptum in hoc Sacramento conficiendo: At quia præceptum sumendi Viaticum, licet sit Divinum, imponitur tamen ei, qui sumit; non autem ei, qui tradit, ideòque, ut sumat Sacerdos, cessat præceptum Ecclesiasticum conficiendi cum jejuniu; & ut tradat, minimè cessare debet.

- 12 Quæ autem hucusquè dicta sunt de abusu Sacramenti Eucharistiæ ob non debitas dispositiones, eò magis militant respectu cæterorum Sacramentorum, nam cum valcat argumentum de majori ad minus, licet inferri potest, nullam hæresis suspicionem oriri ex abusu, qui ob non debitas caeremonias committitur in conficiendis Sacramentis, cum ea sint, ut superius innuimus, minus nobilia, quam illud Sacramentum Eucharistiæ.

SECTION II.

De abusibus Sacramentorum in offerendo.

S U M M A R I U M.

- 1 Repertur in Ecclesiâ Catholicâ verum Sacrifcium, scilicet Augustissimum, Eucharistiæ Sacramentum.
- 2 Necessitas Sacrificii apud homines contestata vel ab ipsis gentilibus.
- 3 Necessitas Sacrificii apud Christianos ostenditur.
- 4 A Mundi primordiis Deus docuit Iudeos sacrificare.

5 Diversitas Sacrificiorum, & ad quid apud Iudeos, & num. 6. 7. & 8.

9 Omnia antiquæ legis sacrificia habentur in Sacrificio Eucharistiæ: Auctoritates S. Joannis Chrysostomi, & S. Augustini, & nu. 10.

11 In Sacrificio Altaris eminenter continentur vetera sacrificia.

12 Sacrificium Altaris est Honorarium, Expiatorium, Impetratorium, & Eucharisticum.

13 Hoc sacrificium appellatur Missa, à mittendo hostiam ad Deum, ut tenens magni auctores.

14 Alii volunt, appellari missam à dimittendo populum, terminato sacrificio.

15 Missa probatur esse verum Sacrificium ex Sacerdote Melchisedech, & ex Prophetâ Malachia.

16 Probatur vera Sacrificii ratio in Missa ex novo Testamento.

17 Item ex traditione.

18 Non implicat, Missam esse simul Sacrificium, & Sacramentum, quod conveniunt ex ipsismet hæreticis.

- 1 ANTEQUAM demonstremus, quot modis abusus Sacramenti in offerendo committatur, præmittendum est adversus hæreticos, reperiri in Ecclesiâ Catholicâ verum Sacrificium, in quo ipse Christus incruenter offertur, qui in arâ Crucis semel se ipsum cruentem obtulit, & consequenter illud esse augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, ut pariter contra ipsos hæterodoxos probat Lupus in edict. par. 4. lib. 26. dist. 9. ar. 1. Et lanè, quod penes nos adit Sacrificium, res adeò clara est, ut quicumquè contrarium asserere præsumeret, insanire videretur, & in luce meridiana cæcutire: Tanta est enim necessitas Sacrificii, quo possint homines aliquo modo testari, se Deum bonorum omnium Authorem agnoscere, ut Ethnici etiam (quamvis profundissimâ infidelitatis caligine obruti, quemadmodum benè ponderat Pasqualig. de Sacrificio Missæ, tract. 1. qu. 15. num. 2.) naturæ lumine perspexerint, aliquod numen reperiri, à quo vita, & cætera bona promanarent; ideoquè dignum esse, in cuius honorem, & cultum ut vita ipsa infunderetur; idcirco, ut ait Silius

Silius Italicus:

Mos fuit in populis, quas condidit advena.

Dido,

Pescere cæde Deos veniam, & fragrantibus, aris,

Infandum dictu, parvos imponere na-
tos.

Et Virgilius in *Aeneid.* lib. 10. piū *Aeneā* inducit oēto Juvenis suo sacrificio im-
molantem: Alia hujusmodi refert Solor-
zanus de *Iure Ind.* tom. 1. lib. 2. cap. 12. à
num. 54. & cap. 14. à num. 73. Verū ad
hoc manifestandum animalia mactaban-
tur, quia, ut ait Euseb. lib. 1. de *demon-*
strat. cult. lege naturæ introductum fuit,
ut in Sacrificio animalia, vel aliquid
ejusmodi commutarentur propriā vi-
tā, ut etiam advertebat laudatus Solor-
zan. d. cap. 12. n. 62. Igitur quantò magis

debemus nos Catholici, tot benefi-
ciis à Deo decorati, hoc & agnoscere,
& profiteri? Scilicet, ut non solum per
actus internos, qui propriè non con-
stituunt sacrificium, id quod probat
S. Thomas 2. 2. q. 85. art. 3. & ex co Scor-
tia de *Misſā*, lib. 1. cap. 3. num. 2. sed
etiam per rei externæ, & sensibilibus con-
sumationem, ac oblationem, Denm
recognosceremus secundum utrumquē,
ideſt animam, & corpus, quæ sunt ho-
minis constitutiva, à Deo tot gratis,
tantāquē excellentiā nobilitata post
Christi adventum, ut ratiocinatur Pa-
sqqualigus dict. qu. 15. num. 3.

Quinimō ipse Deus docuit usquē à
mundi primordiis Judæos Sacrificia, in
quibus offerendis testarentur divini
Numinis, & Majestatis honorem, &
supremum in universa Imperium impe-
trarent peccatorum veniam, ac tempo-
ralia bona; & prò collatis beneficiis
gratias agerent, ut videre est penès
Beccanum *Opus.* 11. lib. 2. de *Triplici Sa-*
cificio, cap. 1. num. 3. de *Sacrificiis legis*
naturæ, quod etiam affirmat Arcudius
de *Concord. Ecclē.* Occid. & Orient. lib. 3.
cap. 8. his verbis: Offerebantur à *Judeis*
Sacrificia prò peccatis, eaq̃ue pro varie-
tate peccatorum, & personarum varia
erant. Quippè aliud offerebatur prò per-
jurio; aliud prò aliis peccatis: & simi-
liter aliud prò peccato summi Sacerdotis;
aliud prò peccato Regis, vel Magiſtratus;
aliud prò peccato totius populi; aliud prò
peccato privatorum hominum: Alia offe-

rebantur ad gratias agendas prò benefi-
ciis acceptis ad animum gratum decla-
randum, quæ vocabantur pacifica. De-
niquē alia item pacifica. prò beneficiis
obtinendis.

Prima erant omnium præstantissima,
quæ tributorum instar oblata in reveren-
tiam: divina Majestatis penitus consume-
bantur, cujus non solum usus rei, sed
etiam substantia foret: Secundum locum
dignitatis obtinebant Sacrificia prò pecca-
to: Tertium pacifica prò beneficio ac-
cepto: Quartum, pacifica prò beneficio ac-
cipiendo. Quippè Deum in se maximè de-
bemus colere, ob immensam ejus. majesta-
tem: Deindè ob offensam in ipsum commis-
sam; tūm ob acceptum beneficium; postre-
mò propter sperata beneficia.

Varia etiam erant secundum subiectam
materiam: Hinc dividebantur in *Viſti-*
mas, seu *Hostias*, *Imolationes*, & *Li-*
ramenta: *Viſtimæ* erant ex animantibus,
videlicet Ovis, Capris, Bobus, Co-
lumbis, Pasteribus, & Turturibus: *Imo-*
lationes ex rebus inanimis, sed solidis, ut
ex Farinā, Pane, Sale, Ture; *libamen-*
ta ex rebus liquidis, ut ex vino, &
aquā.

Dividebantur quoquē eadem *Sacri-*
ficia ex formā, & modo vario offerendi:
Nām alia incurruenter offerebantur; alia
crucruenter: horum nonnulla tota igni exu-
rebantur, & solvebantur in fumum: ſar-
sūm presentem: nonnullorum pars igni ab-
sumebatur; pars cedebat in cibum *Sacer-*
dotum; pars in escam offerentium. Quo-
rumdam partem *Sacerdotes* eadem die
consumebant; nonnullorum in alteram
diem reservari poterant: Itā ex *Arcu-*
dio (Vide si vis Beccanum loco cit. d. c.)
Sacrificiis *moſaiciſ*, cap. 1. & 2. & Pasqua-
ligum ubi suprà, qu. 17. num. 7.)

Hec omnia nos etiam habemus in
uno Augustissimo Eucharistiz sacrifi-
cio, teste Beccano eodem loc. de *Sacrif.*
in statu gratia, in prælud. à num. 3. qua-
rè D. Christof. in *psal.* 95. ait, quod *Lex*
in veteri testamento multas habebat ho-
stias, hanc quidem prò peccatis, illam
verò dictam holocaustoma; aliam vocatam
laudis, aliam salutaris, per multasquē
alias, & varias prò his, qui in innumeris
piaculis recenscebantur. Omnino magnus
erat, & finē modo numerus sacrificiorum
in lege, quæ omnia nova superveniens
gra-

gratia, uno complectitur sacrificio, unam, & veram statuens hostiam: & D. Leo Papa *serm. 8. de Passione*, quem etiam citat Pasqualigus eadem *qu. 17. Nunc carnalium sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum una corporis, & sanguinis sui implet oblatio; & ita in se universa perficit mysteria, ut sicut unum est pro omni victimâ sacrificium; ita unum de omni gente sit Regnum.*

- 10 Sanctus quoque Augustinus *qu. 57. in Leviticum: In multis*, inquit, *Sacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, unum hoc nostrum sacrificium significatur, in quo vera sit remissio peccatorum:* Et notandum, ait Laudarus Arcudius ex eodem Augustino *lib. 10. de Civit. Dei, cap. 20.* quod homo Christus Jesus, qui in quantum formam servi accepit, Mediator effectus est Dei, & hominum, quamvis in formâ Dei Sacrificium cum Patre sumat, cum quo & unus Deus est; nihilominus in formâ servi Sacrificium maluit esse, quàm sumere; ne vel hac occasione quisquam existimaret, munus sacrificandi cuilibet competere; propter hoc & Sacerdos est ipse offerens, ipse & oblatio. Cujus rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium, eum ipsius Corporis ipse sit Caput, & ipsius Capitis ipsa sit Corpus, tam ipsa per ipsum, quàm ipse per ipsam fuerit offerri.

- 11 Hoc sanè Sacrificium eminenter continet vetera sacrificia: In hoc enim (prosequitur Arcudius loco cit.) offertur Christus, qui est viva hostia, & excellentissima Victimâ; & quia sub specie panis, & vini offertur, & sumitur, excellenter modo habet quidquid ad rationem imolationis, & libamenti spectat. Hoc igitur sacrificium propter dignitatem principalis offerentis, & rei oblatæ, modique offerendi, longè præstantius fungitur munere omnium antiquorum Sacrificiorum: Quippè est Honorarium ex parte holocausti, quoniam in eo per rem omnium excellentissimam Deum honoramus, veneramur, & colimus; est etiam Expiatorium, nam eo numen divinum placamus, & propitium reddimus, quando pro peccatis illud offerimus: Item est Impetratorium, siquidem ipso cælestem

opem imploramus, & assequimur; & cum in eo representetur passio Christi, ideò aptissimè est ad impetrandam omnia bona, quæ passione suâ Christus nobis promeruit: Est tandem Eucharisticum: Per illud enim debitas gratias Deo pro acceptis beneficiis, atque adeò pro hoc eodem Sacrificio, referimus.

- 13 En ergo quod omnia Veteris Legis Sacrificia penes nos reperiuntur, eaque continentur in ipso Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento: Quo sit, ut tale Sacramentum *Missæ* appelletur, quasi *Missio*, quia scilicet per Sacerdotem populus mittitur ad Deum sua desideria, & hostiam saluteram; & ideò in fine dicitur: *Ite, missa est:* Heduenus de *Sacram. Altaris, cap. 18.* Rupertus Abbas *lib. 2. de Offic. cap. 23.* Hugo de S. Victore *lib. 2. de Sacram. par. 8. cap. 14.* Innocentius III. *lib. 5. de Missa, cap. 12.* S. Thomas 3. *part. qu. 83. art. 4.* Sotus *lib. 4. sentent. d. 13. qu. 2. art. 4.* Bellarm. *lib. 1. de Missa, cap. 1.* Valquez. 3. *part. disp. 220. cap. 1. num. 8.* & alii:
- 14 Et quamvis hanc ethymologiam minimè approbet Van Espen. *jur. Ecclesiast. par. 2. tit. 5. cap. 1. à num. 1.* Bonat. *lib. 1. Rer. Liturg. cap. 1. §. 6.* De Lugo de *Sacr. Euchar. disp. 19. sect. 2.* dicens, ea verba usurpari, quia tunc dimittebantur fideles, quod consonat moribus Sacerdotum Gentilium, qui, peracto Sacrificio dicebant: *Illicet*, hoc est, *Ite licet*, ut refert Plutarchus, & Servius 6. *Æneidos*, sicut etiam Græcorum Sacrificuli, finito Sacrificio, dicebant: *ἀποστειλον, idest populi missio*, ut notat Beroaldus in *Apuleium, lib. 11. de Asino Aureo*; & in eodem sensu Chrysost. missam vocat *ἀποστείλας, idest solutionem*, quia populus solvebatur; & Cassianus *lib. 3. cap. 7:* & S. Benedictus in *Reg. cap. 17.* Missam sumunt pro fine, & terminatione alicujus rei. Quia ergo in Missâ bis missio fiebat, scilicet Carthumeno- rum, dictis Evangelio, & Concione, & postea altera omnium in fine Missæ, quæ tantummodo adhuc retinebatur, dum dicitur *Ite, missa est;* hanc proinde existimant Van Espen, & De Lugo fuisse eorumdem verborum ethymologiam, unde sicut olim & Carthumeni post Evangelium, & concionem, & cæteri omnes in fine Missæ dimitterentur, hodie

diē per illa verba fideles dimittantur ; de quā re videri poterunt Gayantus in *Rubricis Miss.* Durand. in *rationali Divin. offic.* Covarruvias, 4. *variar. cap. 22.* Claud. de Saintes in *prafatione in Liturgiam, cap. 4.* & Pasqualig. de *Sacrificio missæ, q. 1. num. 5.* qui in aliquā parte aditipulatur opinioni, quam tenent Van Espen, & Cardinalis De Lugo.

Quamvis, inquam, itā prædicti sentiant, non tamen ipsi assentiunt; nā satis dimittitur Populus per illud verbū *Ite*, undē alia, *Missæ est*, adhibētur tanquā ratio, quare dimittatur, scilicet, quod jam missa est ad Deum hostia salutifera.

- 15 Præter allatas rationes, quæ demonstrant augustissimum Eucharistiæ Sacramentum esse verē Sacrificium, alias attulerunt DD. præcipuē in Concil. Trid. ut videre est penēs Pallavic. *hist. lib. 18. cap. 1. & seq.* Merbes. *in summā Christiani, disert. 3. par. 3. q. 3. 4. & 5.* easquē affert nuperimē Juenin. de *Sacram. tom. 1. q. 1. cap. 2. art. 1. pag. 402.* quarum peculiaries deducuntur ex Melchisedech Sacerdotio, ex Malachiz Prophetiā, ex novo Testamento, & ex Traditione.

Etenim quō ad Sacerdotium Melchisedech, habemus ex Sacra scripturā *psalm. 9. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, ergo Christus, de quo loquitur Regius psalmista, ipsummet Sacrificium, quod olim Melchisedech adumbraverat, obtulit: Hoc autem suis Apostolis, futurisquē eorum successoribus faciendū inquit Redemptor noster: *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*.

Quō verō ad Malachiz prophetiam, clarē dignoscitur hujusmodi veritas: Inquit enim propheta: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra: Ab ortu enim solis usquē ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum;* undē cum unanimi omnium Patrum consensu ait August. *lib. 18. de Civit. Dei, cap. 35.* *Hoc sacrificium per Sacerdotes secundum ordinem Melchisedech, cum in omni loco à solis ortu, usquē ad occasum Deo jam-*

videant offerri, sacrificium Iudeorum, de quibus dictum est: Non est mihi voluntas in vobis, jam cessasse, negare non possunt; aut alium Christum expectant; de qua re latē apud Pasqualig. de *sacrif. missæ, qu. 18. à num. 4.*

- 16 Quō ad novum Testamentum habetur, quod Calix Sanguinis Christi pro multis effundetur in remissionem peccatorum, & quod ob hanc causam frangitur panis: Cum autem illa effusio, & illa fractio non possint intelligi de vino effuso, & de pane fracto ad bibendum, & manducandum, eō quia Mattheus recitat, vinum effusum, & panem fractum non pro Apostolis tantum, sed etiam pro aliis multis, qui non aderant, & quidem in remissionem peccatorum, igitur intelligi debet de effusione, & de fractione ad sacrificium: Paret quoque hæc veritas ex *primi ad Cor. 10.*

- 17 Tandem quō ad traditionem, ipsam manifestant tot Concilia, quæ stabilierunt, hujusmodi Sacramentum esse Sacrificium, atquē demonstrant tot Patres, qui idem in omnibus Orbis regionibus seorsim, docuerunt, ut apud Juenin *ubi supra*.

- 18 Postremo non implicat, quod hoc Sacramentum sit & Sacrificium, & Sacramentum, quidquid blaterent hæretici, contrā quos rectē ratiocinatur Lupus *ubi supra*, & Beccanns *loco cit. de Sacrificio in statu gratiæ, cap. 7. ad argumenta Novatorum, num. 7.* ex autoritate ipsorum hætherodoxorum: Plerique enim Calvinista cum totā Synodo Capiceni *lib. 1. de Eucharist. cap. 1.* expressē ait, Agnum Paschalem fuisse simul Sacramentum, & Sacrificium: Quod etiam ex Scholasticis docet D. Thomas, & plures alii: Si ergo Agno Paschali non repugnat simul esse Sacramentum, & Sacrificium, cur repugnet Eucharistiæ, non video. Nec obstat, quod in Sacramento aliquid accipiamus à Deo, & in Sacrificio aliquid ei offeramus: Nam hæc duo posse simul consistere, jam ostensum est in Agno Paschali, qui totus offerebatur Deo ad ipsius honorem, & totus comedeatur à Judæis ad illorum salutem. Idem fit in Eucharistiā. Et sanē, si id, quod à Deo accepimus, non liceret offerre Deo, nullum foret Sacrificium: Omnia enim

enim, quæ Deo offerimus, à Deo accipimus, juxta illud Paralip. *Tua sunt omnia. Et quæ de manu tuâ accepimus, dedimus tibi*: Sic Beceannus Contrà eosdem Hæreticos ita increparunt Catharin. lib. de *verit. incruent. Sacrific. Pighius lib. 2. de Hierarch. Ecclesiast. cap. 5. & controvers. 5. & 6. Calalius de Sacrific. Missæ, Casto lib. 10. adversus Hæreses, verbo, Missa. Sotus in 4. distinct. 13. quest. 2. Canus lib. 12. de locis Theolog. cap. 13. Bellarm. lib. 1. de Sacrific. Missæ, cap. 5. & seq. Suarez disput. 74. de Eucharistia, sect. 1. & seq. & alii.*

His ergo duobus præmissis, cum in ipso tantummodò augustissimo Sacramento Deo offeratur, erit de ejusdem Sacramenti abusu differendum, quatenus est Sacrificium; eò magis, quia, jam de ejus abusu egimus, quatenus uti Sacramentum conficitur.

SUBSECTIO UNIC.

De abusu Sacramenti Eucharistia, quatenus est Sacrificium.

S U M M A R I U M.

- 1 *Qui offert Missæ Sacrificium absque potestate, est suspectus de hæresi.*
- 2 *Ecclesia non habet facultatem instituendi Sacrificium.*
- 3 *Obsectio de Oblationibus quarundam mulierum.*
- 4 *Apud Veteres Latinos magna olim Religio in parando pane Eucharistico.*
- 5 *Mulieres Sanctimoniales, & pueri innocentes frumentum granatim eligebant pro materiâ Eucharisticâ conficiendâ, & alia ad idem notantur.*
- 6 *Mediolanensis Ecclesia decem Viros, & totidem Matronas seligit pro offerendâ materiâ Eucharisticâ.*
- 7 *Suspicio hæresis inducitur, si in Missâ Ecclesiarius violentur.*
- 8 *Græci PP. antiqui consueverunt, multas offerre particulas in eodem Sacrificio, ad exprimendos diversos fines Sacrificiorum legis Veteris, quod præstant adhuc Græci, & num. 9. & 10.*
- 11 *Latinis quidem non licet imitari hunc Græcorum morem, & imitantes hæresis suspicionem incurrerent: Græci*

- tamen non sunt in hoc damnandi.*
- 12 *Mos S. Germani offerendi panem, unde est desumpta hostia major in memoriam Corporis Virginis.*
- 13 *Antiquitus erat Eulogiarum distributio, & quomodo?*
- 14 *Ecclesia nunquàm præscripsit communionem quotidianam.*
- 15 *Eulogia non tantum in Ecclesiâ distribuuntur, sed etiam foras ad fideles mittebantur, quod postea prohibuit Concilium Laodicenum.*
- 16 *Abusus offerendi Sacrificium pro Animabus defunctorum damnatorum, est suspectus.*
- 17 *Suspectus in fide est, qui dicit, penas damnatorum in Inferno aliquandò mitigari Orationibus, & Sacrificiis.*
- 18 *Junior Gracia, non vetus, est dicto errore infecta.*
- 19 *Est abusus in offerendo, si offeratur Missæ Sacrificium pro Beatis, & offerens esset de hæresi suspectus.*
- 20 *Quomodo intelligantur Græci, quando in Liturgiâ offerunt Sacrificium pro Sanctis.*
- 21 *Sensus Latina Ecclesiæ, quando recitat Orationes pro Sanctis.*
- 22 *Duplici de causâ ex S. Augustino offerimus Sacrificium in honorem Sanctorum: Primò, ut agamus Deo gratias de illorum Victoriis; secundo, ut orent ipsi pro nobis.*
- 23 *Ratio quare Sacrificium Altaris offeratur pro Sanctis, pro vivis, pro mortuis.*
- 24 *Nequit celebrari Missæ de requie pro parvulis baptizatis decedentibus antè usum rationis, & celebrans esset suspectus.*

QUOT modis committitur abusus in conficiendâ Eucharistiâ, totidem committitur in eâ offerendâ; unde brevitas causâ non sunt repetenda, quæ diximus.

Videamus ergo, quinam horum abusuum inducant hæresis suspicionem.

- 1 Ob defectum potestatis offerendi, certum est, quod qui abutitur hoc sacrificio, incidit in hæresis suspicionem, quam incurrit etiam, qui tantum inchoat, ut dictum est.

Si enim non licet cuiquæ sine authoritatâ.

ritate publica alia Deo Sacrificia offerre, præter incrementum, quod in Milsâ imolatur, ut probat Eminentissimus de Lugo loco cit. *sect. 1. num. 10. & 11.* Imò nec Ecclesiâ habere facultatem instituti Sacrificium, probant Suarez *disp. 74. de Euchar. sect. 4.* Vasquez *disp. 223. cap. 6.* Conich. *de Sacram. qu. 83. art. 1. num. 14.* Lessius *lib. 2. de iust. & iure, cap. 38. num. 27.* & præter alios, Pasqualig. *de Sacrif. missæ, qu. 24. à num. 5.* quanto minus licet offerre non præter Ecclesiæ facultatem, sed contra Dei, & Ecclesiæ ordinem præscriptum? *Omni Pontifex*, scribit Apostolus ad *Hebr. 5. ex hominibus assumptus est, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat Dona, & sacrificia.* Hinc Epiphanius *hæres. 79.* reprehendit quasdam mulieres, quæ placentam offerebant per modum Sacrificii B. Virginis, dicens, neque Diaconus illud posse efficere:
 3 At obici potest, sanctam Rodegundam Reginam seculo sexto (quod etiam asseritur de Matronâ quâdam Romanâ in *vitâ Gregorii*) dum esset sanctimonialis, oblationes suis manibus fecisse, illasquæ locis venerabilibus incessanter dispensasse, ut testatur Venantius Fortunatus in ejus vitâ: Testatur quoque Simonodus, Armonicaus Mulieres communicaturas, hætenus suam oblatam azymam offerre.
 4 Ut autem huiusmodi error protersus diluatur, animadvertendum est, maximum fuisse apud veteres Latinos Religionem in parando Eucharistico pane, unde queritur Humbertus in *epist. ad Cerularium*, quod Græci hunc panem à quocumque viro, sed femina præparatum habent, in tantum, ut nonnunquam ab ipsis publicis negotiatorum, tabernis emptum panem ad Dominicam mensam transferant. Aliter tamen fieri consuevit apud Græcos suâ etate, testatur Christophorus Angelus in *libello*, quem scripsit de *præsenti Ecclesiæ suæ* (scilicet Græcæ) *statu.* Hæc enim habet *sect. 14.* de pane sacro: *Quæ ad Sacramenta conficienda pertinent, præparant, panemque accipit Sacerdos, quem vir, vel Mulier aliqua, modo purus idem, mundaquæ eadem fuerit, die antecedenti paravit: Hoc est, quilibet homo, cui tan-*

non fuit, aut Mulier, quæ à congressu maritali abstinuit. Hoc est, quibus nec nocte, quam dies Saturni infecuta est, nec alia à Vespere diei Veneris usque ad tempus matutinum diei Saturni, conjugalis intersessit cohabitatio: Iste proè ista subactâ farinâ panem illum Saturni, aut alii quicumque die conficit. Qui enim panem illum parare vult, purus sit, necesse est. Antequam verò panis ille excogatur, signaculum illi prius ligno aliquo, cui litteræ hæc insculptæ: Iesus Christus vincit, imprimunt: Cum igitur vigeret apud Latinos huiusmodi Religio in preparando pane Eucharistico, scû hostias, quas
 5 *oblata, sed oblias, scû oblationes nuncupabant, Mulieres Sacrimoniales, & pueri innocentes frumentum granatim eligebant, ex quo Sacramenti materiam nitidè, & studiose faciebant, ut patet ex Ulderico in lib. 3. consuetudinum, cap. 13. & ex eadem epist. Humberti ad Cerularium: Imò cruditiissimus Albalpi-neus in Tractatu Gallico, quem de rebus Eucharisticis conscripsit, fragmenta Christi Corpori conficiendo destinata fuisse, suspicatur: Porro hodie quoquæ huiusmodi oblatæ ex pugillo farinæ fiunt à feminis Ruthenis, teste Guagnino de*
 6 *Relig. Moscovit. & pariter hæ nostris temporibus in Ecclesiâ Mediolanensi decem viri, toridemquæ Matronæ, provec-tæ ætatis, ab Archiepiscopo instituti, sacrificii Materiam offerre solent: nam oblationis tempore instante (ut verbis eruditissimi Mabillon. de Azymo c. 10.) præcedunt illorum virorum duo, aliis succedentibus, antiquo more indu-ti, decerentes hostias tres, & Vasculum vini: Chorum ingressi, hæc omnia Sacerdoti celebranti offerunt. Idem præstant Matronæ illæ, quemadmodum & viri illi, totam Civitatem repræsen-tantes, & funguntur officio, quod olim toti populo incumberebat. Patet ergò, quod olim mulieres Sanctimoniales faciebant oblationes, hoc est hostias, & quod non sacrificia, sed materiam Sacrificii offerebant celebranti, ut diserte probat Mabillon. loco cit.*

7 Dicendum est quoquæ, suspicionem induci, si forma ab Ecclesiâ instituta violetur; nam si ritus Ecclesiæ, ut diximus, servari debent, tantò magis servandi illi, qui sunt in sacrificio prin-

cipales; ac in eis vitandi sunt errores, qui olim irreplebant, quos confutat Bel-larminus de *Mysia*, lib. 2. cap. 17.

Quò ad materiam, cum varians sit etiam suspectus, prò ut constat ex iis, quæ alibi diximus.

- 8 Datur tamen quandoquæ materiæ, quæ offertur, non mutatio, sed augmentum apud Græcos, ut videtur est penès Arcudium de *Concordiâ*, d. cap. 9. & penès Gabrielem Philadelphien. in *peculiari tract. de Particulis*.

Etenim antiqui Patres Græcorum ad clariùs exprimendos diversos fines, qui diversis sacrificiis in Lege Veteri, ut suprà disseruimus, significabantur, quosquæ eminenter complectitur Sacrificiû Eucharistiæ, multas consueverunt offerre particulas, sed ad modum unius Sacrificii: Et adhuc ut evidentiùs exprimerent hos fines, usi sunt particulis magnitudine inæqualibus: Sic primam paulò majorem particulam offerebant in memoriam Salvatoris, juxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem*: Deindè alteram, & minorem particulam offerebant in memoriam, & honorem Deiparæ Virginis; tertiam, Joannis præcursoris; quartam, Apostolorum, & sic alias deinceps in aliorum Sanctorum venerationem; præsertim verò unâ in honorem Sancti, cujus prò tempore Natalitia celebrabant.

- 9 Hunc ritum sequuntur communiter Græci, offerrentes etiam particulas prò vivis, quæ rationem habent Sacrificii, vel Eucharistici, vel Expiatorii, vel Impetratorii: ac offerrentes prò defunctis particulas, quæ rationem habent Sacrificii tantummodò Impetratorii, scû Satisfactorii.

- 10 Eadem particulæ postea inserviunt communicantibus, & propterea ponderat Arcudius, quod Sancti Patres hunc modum offerendi fortasse excogitarunt, ut & varii fines sacrificii explicarentur; & populo nihilominus, qui, quoties sacro intererat, communicare consueverat, minimè sacramentum deesset.

- 11 Quamvis tamen nobis non liceat, hanc Græcorum materiam offerre: discedere enim ab Ecclesiâ Latinâ, & quotiescumquæ constaret de pravâ opinione, de quâ superius, incidere in su-

spicionem hæresis; eò magis, quia Junior Græcia paululum hac in re ab antiquâ desectens, novas particulas excogitavit, teste Richardo Simone in *sede Orient. in nobis*, pag. mihi 263. col. 2. ubi eruditè, ut sui est moris, rem pertractat: nihilominus non sunt damnandi Græci ritum Ecclesiæ suæ non alterantes; undè rectè Arcudius in *dist. cap. 9.* invenit adversus quemdam aliquin doctum, & pium, qui in Polonia suaserat cuidam nobilissimæ Matronæ Ruthenæ, ne ampliùs sumeret Eucharistiâ à Presbyteris Russorum: Negabat enim, illos distribuere Corpus Domini, sed Corpus B. Virginis, S. Nicolai: *Miror*, subjungit Arcudius, *quomodo etiam non dixeris, nos exhibere Corpus vivorum, imò & mortuorum*: *pro his enim omnibus offerimus particulas*.

- 12 Hinc S. Germanus in *sine sua Theoria in Liturgiâ*, non particulas, quæ aliquin extrâ Sacramentum minimè distribuuntur populo; sed panem, undè sumitur major particula in memoriam Christi, vocat Typum Virginalis Corporis, & Corpus Deiparæ. Ut enim, ex purissimo sanguine Virginis formatus est Christus, ita etiam ex illo pane sumitur particula in Corpus Christi transmutanda; vnde panis ille figuram gerit Deiparæ, qui tandem in fine Missæ, non per modum Sacramenti, sed per modum panis Eulogici, populo ad Sacramentum percipiendum non disposito distribuitur, quod etiam alibi in usu extitisse, patet ex Mabillon. de *Azimo*, cap. 8.

- 13 Imò, cum antiquitùs præcepta fuerit communio omnibus in Ecclesiâ convenientibus, ut patet ex *Can. 2. Concilii Antiocheni*, & ex *can. 8. & 10. Apostolorum*, quod etiam fuisse juxta disciplinam Ecclesiæ Romanæ, testatur Pontifex Anacletus *ep. 1. num. 2.* ne tamen fideles cogerentur illis diebus, quibus percipiebatur hæc Communio: Quoci-

- 14 dianam enim Communionem nunquâ Ecclesiâ præscripsit, ut luculenter probant Canonici Colonienfes adversùs Hermanum Colonix Agrippinæ Archiepiscopum Apostatam Lutheranum, & Dionysius Petavius ad Epiphania-nam fidei expositionem contrâ Calu-

bonum

bonum, aliosque; ne (inquam) illis diebus cogercntur fideles imparati sumere Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesia consuevit, Eulogias exhibere, præterquam in quadragesimâ, ne jejuniū frangeretur, occasione Eulogiarum, de quibus Spondanius anno 313. num. 13. Cabasutius in *Notitiâ Concil. in Diatriba ad synodum Laodicensem*, pag. 137.

- 15 Nec hujusmodi Eulogiarum distributio fieri solebat tantummodò in Ecclesiâ, verùm etiam intrâ privatas fidelium ædes, ad quos deferbantur. Sæpè numerò etiam fideles privatim ad amicos procul distantes transmittébant (ut mutux pietatis, & sacræ charitatis symbola) quas penès se habebant, Eulogias: Concilium verò Laodicenum can. 14. prohibuit, transmitti has Eulogias in alias Paræcias, quavis Ballamon, & Zonaras illud decretum interpretentur, quod prohibuisset, à fidelibus mitti Sacratissimæ Eucharistiæ particulas, seu bucellas: Videndi sunt Bulengerus in *sub. diatribis adversus Exercitationes Casauboni*, & Andr. Eudem. lib. 2. *defens. Baron. cap. 15.*

Tandem quò ad tempus, locum, cæremonias, & dispositiones, consuli poterunt, quæ superius diximus; nam potius pari passu ambulant respectu abusus in offerendo.

- 16 Præter modos prædictos, committitur etiam abusus in offerendo, quoties offertur Sacrificium pro mortuis, quorum animas ad inferos detrusas fuisse, constat, & qui sic abutitur, est utique suspectus: Hurtad. *refol. Moral. tract. 5. cap. 6. refol. 51.* ubi latè; & est puniendus ab inquisitoribus: Moura de *Insant. sect. 2. cap. 2. num. 69.* ubi à num 7. probat, erroneas esse opiniones eorum, qui dicunt, quosdam à pœnis inferni ex divino privilegio liberatos fuisse: Asserit etiam suspectum in fide, qui dicit, pœnas inferni Sanctorum orationibus, & Sacrificiis interdum mitigari, quidquid dicant Glossa in *can. tempus 13. qu. 2.* Præpositus in *Compendio Theologiae*. Lincioniensis in *summ. Theol. in fine*. Altfiodorensis lib. 4. in *fine*. P. Petavius *tom. 3. Theol. dogmat. lib. 3. de Angel. cap. 8.* Super hæc re vide Ludovic. à S. Joann. *part. 1. summ. qu. 9. De Eucharist. art. 4. dub. 2.*

difficul. 4. Bellarm. lib. 2. de Missâ, cap. 6. Averlani qu. 11. de sacrific. Missæ, sect. 11. verbo secundo. Lelsium 3. *par. quest. 83. art. 1. dub. 9. nu. 47.* Marchin. de *Sacram. ordin. tract. 3. par. 2. cap. 9. num. 13.* Scotiam de *Missâ, lib. 2. cap. 2. num. 8.* & Pasqualig. de *sacris. novæ legis, qu. 156.*

Rectè igitur Augustinus lib. 3. de *Animâ*, & illius Origine, cap. 12. Noli credere, nec dicere, Sacrificium Christiannorum pro iis, qui non baptizati de corpore exierint, offerendum, si vis esse Catholicus.

Nam, ut inquit Leo Allatius in *disser. 2. de libris Eccles. Græcorum*: Si in inferno Origenicè tempora, non verò catholicè decursas, & in angustissimos terminos coarctas, quid vetat videri tibi & de aternâ beatitudine stultissimè, & quàm maxime animabus perniciosè asserere? Vide Dominicum de Sorò in 4. *dist. 45. qu. 2.*

- 18 *art. 2.* In hanc errorem prolapsa est Junior Græcia, offorens Deo Sacrificium, ut animas eripiat ab Inferni gemitibus, quia, ut perperam opinatur Gabriel Philadelphiensis, cum ad hæc usquè tempore sententia postrema, atquè univèrsalis in peccatores lata non sit, infernus invenitur referatus, & infinita Dei misericordia ad miserandum parata; quapropter animæ, non tantum ob effusas pro illis ad Deum preces remissionem accipiunt, & consolationem; sed absolutam libertatem, & liberationem à pœnis. At Veterem Græciam, ab hujusmodi errore purgat eruditissimè Richardus Simon; de quo suprâ meminimus, in *dictis notis*, à pag. 256.

- 19 Diceretur quoque committi abusus in offerendo, si offereretur Missæ Sacrificium pro fidelibus, quos Ecclesia perfrui æternâ beatitudine credit: Beatorum enim animæ nostris suffragiis non indigent, cum beatus, quâ fruuntur, nec augeri, nec minui possit: Siquidem juxta charitatem, quam quis habet, plus, vel minus participat de lumine Gloriæ, ut docet S. Tho. 1. *par. qu. 12. art. 6.* ideoque si diceremus, beatitudinem esse capacem incrementi, vel decrementi, cogercmur quoque dicere, vel beatitudinem non esse charitatis præmium, vel beatos posse in statu gratiæ permanenti mereri, vel demereri: Utrumque autem absurdum,

est. Erit ergo suspectus de hæresi, qui sacrificium Missæ offerret, & pro beatis oraret; & licet Græci in Liturgiâ offerant sacrificium pro Sanctis, ut docet Dominicus Macrus in *Hierolexie*. nihilominus, prout explicat Græcus Cabbassilla; Græci offerendo sacrificium pro Sanctis, non intendunt orare pro illis, sed tantum offerre eisdem pro novâ gloriâ accidentali: Raguccius de *Mysâ in Eccles. qu. 76. nu. 3.* Pasqualig. de *Sacrific. nov. leg. qu. 160. num. 9.* Merbes. in *summâ Christiani. dissert. 3. par. 3. qu. 5. concl. 2.*

21 In hoc sensu recitantur in nostrâ Ecclesiâ Latina multe orationes, ut observat Theophyl. Rayn. in *Heter. Spirit. lib. 1. sect. 3. punct. 2. pag. 254. §. illud mihi.* Ut v. g. Oratio pro Sanctis ad gloriam, sicut nobis prodest ad medelam; & in Secretis Missæ S. Leonis oratur Deus, ut beata retribuat S. Leonem comiteatur: In Missâ de Communi Confessor. Pontific. dicitur: *Sacerdotes tui Domine induant iustitiam.*

Hoc autem modo nequit propriè dici orari pro Sanctis, quia ad hoc non sufficit qualicumquæ carentia boni postulati; aliter dici posset orari pro Deo, cum ejus gloria, & nominis sanctificationem poscimus: Nam ea gloriâ licet extrinseca, est tamen aliquod Dei bonum, nec aliud, quàm utile. Sicquæ impropriè dicitur orari pro B. Virginæ, proferendo *Ave*, vel *Salve*, quali omnis saluatio sit salutis precatio. Rem hæc acu tetigit August. dum *lib. 8. de Civit. Dei, cap. 27.* ait, duplici de causâ nos offerre sacrificium in honorem Sanctorum, & ut Deo vero de illorum viatoriis gratias agamus; & ut orent ipsi pro nobis, ut eorum vestigiis adhareamus. Quamobrem non minus eleganter, quàm ingeniosè inquit Arcudius: *Offerimus, sed non oramus pro ipsi. Tristum, ac celebre dictum, illud: Injuriam facit. Martyri, qui orat. pro Martyre: Offerre autem pro Sanctis nihil aliud est, quàm gratias agere Deo pro acceptis beneficiis, hoc est pro eorum victoriis, & rebus præclarè, & fortiter gestis, atquæ sempiternâ illorû felicitate.* Hoc ipsum aut est etiam offerre pro eorum cultu, & honore. Quippè hoc totam in eorum cedit gloriam, advenitiam scilicet, & extrinsecam: Item ac-

cedit illius gloria coram hominibus. *Quare unum sequitur alterum, dum etiam pro ipsi Deo gratias agimus, eos hoc modo commemoramus, & honoramus. Inde verò & aliud consequitur, ut ipsi memoriam nostrâ habeant in Cælo, & pro nobis orent. Quò circa offerimus pro eorum viatoriis, pro eorum gloriâ, & pro eorum patrocinio invocando: Atquæ is est finis, cujus gratiâ offertur Deo Sacrificium Eucharistieum pro Sanctis. Præterea potest*

23 *afferri alia quoquæ ratio, quare idem sacrificium offeratur pro Sanctis, pro vivis, pro mortuis. Ut enim S. Augustinus scribit in lib. 10. de Civit. Dei, cap. 6 & lib. 22, cap. 10. In Sacrificio Altaris significatur Sacrificium generale, quo universum Corpus Christi mysticum, id est tota redempta Civitas offertur Deo per Christum Sacerdotem magnum. Et quoniam ad compagem hujus corporis pertinent, tum Sancti, qui degunt in Cælo, tum & qui existunt in purgatorio, tum etiam qui in terris adhuc mortales versantur, idèò cum suis suo ordine in sacrificio Altaris nominandi sunt: Sic Iacobus Apostolus in principio sermōis sui Liturgiæ Beneficæ, inquit, Rex seculorum, universaque creatura opifex recipe ad te accedentem Ecclesiam tuam, per Christum tuum; singulis, quod utile est, perfice: De hac re differunt Bellarm. *lib. 2. de Missâ, cap. 8.* Suarez *d. 78. sect. 3. Azor. lib. 10. cap. 22.* Marchin. de *Sacram. Ordin. tract. 3. par. 2. cap. 9. num. 2.* Scortia de *Missâ, lib. 2. cap. 11. num. 7.* & Pasqualig. de *Sacrificio Missæ, qu. 160.* Hac ratione non potest celebrari Missa de Requie pro parvulis baptizatis decedentibus antè usum rationis; & qui aliter faceret, graviter peccaret, & ostenderet, se non benè sentire de eorum beatitudine, ut ponderat laudatus Pasqualig. ubi *suprà, qu. 159. in fine.**

SECTIO III.

De abusu Sacramentorum in conferendo.

SUMMARIUM.

- 1 Abusus in conferendo committitur in omnibus Sacramentis, excepto matrimonio; tamen respectu Baptismi ex defectu potestatis nullus abusus committitur.

2 Er-

- 3 *Error Græcorum deterrimus, qui absente Presbytero, permittunt absque baptismo decedere infantem.*
- 3 *Calvinus in hoc Græcizat, dum nequē in extremā necessitate Laicis baptizare permittit.*
- 4 *S. Athanasius puer alios pueros baptizavit, & in Concilio Lateranensi decernitur validum baptisma à quocumque ritē administratum.*
- 5 *Alia Ecclesiæ decreta ad idem.*
- 6 *S. Stephanus P. abrogavit Canonem Firmiliani Episcopi in Concil. Icomiensi de baptismo ab Hæreticis collato reiterando.*
- 7 *SS. Basilius, & Athanasius, post decretum Stephani Papæ, & aliorum, mirum quod adhererint Firmiliano.*
- 8 *Priscis temporibus questio valde implicata, an valeret baptisimus collatus à non baptizato.*
- 9 *Intrusus à corruptoribus error inter Canonē Apostolorum de iis rebaptizandis, qui à Laicis, & ab Hæreticis baptizati fuerint.*

1 **H**ic abusus committitur respectu omnium Sacramentorum, Matrimonio excepto; iis denique modis, quibus committitur in conficiendo, & offerendo.

Sed observandum, quod respectu Sacramenti baptismi ex defectu potestatis nullus committitur abusus, hocquē ob summam ergā nos Dei clementiam, quā voluit, ut Sacramentum ad salutem necessarium à quocumque homine in casu necessitatis validē conferri posset, quemadmodum rectē advertit S. Thomas. *qu. 67. art. 3.* undē deplorandum est error, in quo ex imperitiā versatur tota fœmē Græciæ, Russia, Moscovia, & quævis alia Provincia, quæ in fide Christi ritu Græco perseverat, itā ut absente Presbytero, mavult permittere, ut Infantes sinē baptismo ē vitā decedant potius, quā eos salutari lavacro abluerē, cō quā existimant, laicis, ne in necessitate quidem, licere hoc munere fungi, ut ait Arcudius *de concord. Eccles. occid. & orient. lib. 1. cap. 11.*

- 3 Calvinus quoquē huic græcorum opinioni adstipulatus est, docens in *lib. 4. instit. c. 15. § 20. 21. & 22.* nec in extremā quidem necessitate iis licere bap-

tizare, qui non sunt ordinarii Ecclesiæ Ministri ad hoc ipsum vocati, & ordinati, quod etiam alibi repetit, ut videre est penēs Bellarm. *de Sacram. baptis. lib. 1. cap. 17.*

Damnat propterea Sephoram uxorem Moysis, cō quā filium suum circumcidit, & ait, nos ineptē induci permittentes, baptismum tradi à laicis, tam maribus, quā fœminis, & sequi exemplum stultæ mulieris.

Sed quidquid impins deblaterer Calvinus, habemus ex historiā S. Athanasii, quod ipse puer existens, pneros baptizaverit: & quod baptismus illud validum fuerit: Imō in Concil. Lateranen. sub Innoc. III. *can. 1.* decernitur quod Sacramentum baptismi à quocumque ritē collatum, proficit ad salutem, & idem definitum fuit in Florent. ut constat ex decreto Eugenii pro Armenis: Cardinal. Toledo *in sum. lib. 2. c. 20. num. 7.* Valent. *tom. 4. disp. 4. qu. 2. punct. 1.* Torrebancā *iuris spirit. lib. 2. cap. 5. num. 8.* Accunna *cap. 3. numer. 2. dist. 9.* Albalpincus *obser. 5.* & Covar. *lib. 4. var. cap. 13.*

Id ipsum antē definitivat. Synodus Constantinopolitana: Mensurorum PP. & Conciliorum in definiendo hoc dogmate fuit, baptismum non mutare suam virtutem ab interiori Ministri dispositione, vel cogitatione, sed ab externis, & sensibilibus signis, & verbis à Christo institutis: atquē itā, quantumvis Peputianus, aut Montanista, de divinis personis deliret, dummodō tres personas enumeret, quomodō enōnciari Christus Dominus instruit, sufficit ad validitatem baptismi.

- 6 Huic Catholicæ innixus doctrinæ S. Stephanus I. Papa (quem postea sequuti sunt Patres atquē Græci, ac Latini) Canonem Firmiliani Episcopi in Concilio Iconlensi pronunciatum, atquē à S. Cypriano in tribus Africanis conciliis roboratum, abrogavit, de rebaptizandis iis, qui ab hæreticis baptizati essent: Atquē de Cathedrā contrarium firmavit, exclamans: *Nihil innovetur præter id, quod traditum.*

- 7 Mirum est, quod post decretum Stephani Papæ, post definitiones Conciliorum Arclaten. primi, & Nicæni primi S. Basilium successorem Firmiliani in Epif-

Episcopatu *epiſt. ad Amphiloſch.* adhæ-
rere hinc falſo dogmati, & docere, ab
hæreticis baptizatos revertendo ad Ec-
cleſiam, eſſe denuò baptizandos, om-
nes quidem communiter, ſed eos ma-
ximè, qui circa Trinitatis perſonas er-
raverunt, & magis mirandum de San-
cto Athanaſio, qui in *orat. 3. contrà Ar-
rianos*, non tantum iſtorum reprobat
baptiſmum, ſed aliorum hæreticorum,
ut reſert Cabafut. *notitia Eccleſiaſti-
ſt. 3. pag. 66. num. 5. & 6.*

Videndus etiam Arcudius loco cit.
pag. mibi 30. col. 2. ex quo diſcas, quan-
tum aberraverit Sixt. Senen. *Bibl. lib. 4.
pag. 400.* ubi dicit, Baſilium nullâ un-
quam, aut ſententiâ, aut verbo erraſſe
ex communi Græcorum Patrum con-
ſenſu.

- 8 Sed nota, quod præcis temporibus
quæſtio fuit valdè implicata, an vale-
ret baptiſmus collatus à quovis non
baptizato, ſi iſti intendant exequi,
quod facit Eccleſia Catholica. Hanc
quæſtionem non eſt auſus diſſolvere S.
Auguſt. Loquens enim contrà Parme-
nem. *lib. 2.* ait, nec aliquid eſt temerè
affirmandum ſine Concilii auctoritate.

Nicolaus Papa I. in reſponſione ad
Conſult. Bulgar. c. 204. & reſertur in
*cap. A quodam Iudeo, de conſecratione,
diſt. 4.* affirmatiuè reſolvit propter ra-
tionem ſuperius dictam, & antè Nico-
laum Papam, ità decrevit Concilium
Compendienſ. anno Chriſti 757.

Nec ſolum in hæreticis eſt huiusmo-
di baptizandi potestas, ſed etiam in
Cætilibus; id, quod etiam comproba-
tur ab exemplo S. Genæſii Martyris.

Cum ergo hæc ità ſe habeant, eluce-
ſcit, inſertum fuiſſe in Conſtitutionibus
Apoſtolicis ab Authore, qui eas cor-
rupit, ac depravavit, Canonem, quo
baptiſma à laicis, & ab hæreticis col-
latum declaratur nullum, ut benè ad-
vertit laudatus Arcudius *ibidem*.

SUBSECTIO I.

*De Sacramentorum abuſu in conferendo ex
deſectu poteſtatis:*

SUMMARIUM.

- 1 Simplex Sacerdos nulliter confert Sa-
cramentum confirmationis, quia Mi-

niſter ejus ordinarius eſt ſolus Epi-
copus.

- 2 Simplex Sacerdos conferendo hoc Sa-
cramentum eſt de hæreſi ſuſpectus: ſed
magis, quia hæretici negant, ſolum
Episcopum eſſe hujus Sacramenti
Miniſtrum.
- 3 Novatianus negavit hoc Sacramen-
tum, quem ſecuti ſunt Donatiſtæ.
- 4 Simplex Sacerdos ex Pontificis diſpen-
ſatione poteſt Sacramentum Confir-
mationis adminiſtrare.
- 5 D. Gregorius, & alii Summi Pontifices
ſimplicibus Sacerdotibus conceſſerunt
facultatem adminiſtrandi Sacra-
mentum Confirmationis.
- 6 Adrianus VI. idem conceſſi, revocan-
do ſic, quod antè Pontificatum docue-
rat in contrarium.
- 7 Græci antè ſchiſma utebantur poteſtate
extraordinariâ confirmandi, quæ
perpetuo uſu evaſit poſtè à ordinariâ.
- 8 Simplex Sacerdos in conferendo Sacra-
mentum Confirmationis eſt Miniſter
extraordinarius; Episcopus verò or-
dinarius.
- 9 Episcopos ratione excellentioris pote-
ſtatis ſolus Ordines confert, quod
Sacerdoti nequit communicari.
- 10 Cum utraq; poteſtas, ordinariâ ſcilicet,
& confirmandi proveniat ab
Ordine, cur Sacerdos poſſit confirma-
re, non autem ordinare?
- 11 Poteſtas abſolvendi à peccatis, licet pro-
veniat indelebiter à charactere
ordinis, requirit tamen juridiſticio-
nem, tanquam conditionem, ſine quâ
non.
- 12 Innocentius I. coercet arrogantiam
Presbyterorum Eugubinatorum, qui
ſibi arroganti jus confirmandi.
- 13 Solus Summus Pontifex poteſt concedere
Presbyteris facultatem confirman-
di privative ad Episcopos.
- 14 Clerici inferiores Presbyteri nequeunt
eſſe Miniſtri Sacramenti Confirma-
tionis.
- 15 Græci Sacerdotes non abutuntur Sa-
cramento Confirmationis, dum illud
adminiſtrant poteſtate extraordina-
riâ ex Pontificiâ diſpenſatione.
- 16 Græci Presbyteri in Italia commoran-
tibus vetitum eſt Sacramentum Con-
firmationis adminiſtrare.
- 17 Non Sacerdos, nequè Diaconus eſt de
hæreſi

heresi suspectus, si administrat Eucharistia Sacramentum.

- 18 *Limita in casu necessitatis.*
- 19 *Antiquitus etiam Laici erant Ministri Communionis.*
- 20 *Attrectare hostiam, quicumque ex causa fiat, inducit heresis suspicionem.*
- 21 *Antiquitus Viri communicaturi, Eucharistiam manibus excipiebant, non tamen famina.*
- 22 *Auctoritates ad hoc SS. Basilii, Gregorii Magni, & Gregorii Nazianzeni, & num. 23. & 24.*
- 25 *Antiquis temporibus nonnulli ob reverentiam, Eucharistia Sacramentum non attrectabant.*
- 26 *Antiquitus Eucharistia deferrebat ab itinerantibus, quam consuetudinem modò retinet tantum Summus Pontifex.*
- 27 *Qui furantur sacras particulas à fortiori sunt de heresi suspecti.*
- 28 *Furans Pyxidem etiam ex solâ avaritiâ, si sacras particulas contrectet, fit de heresi suspectus.*
- 29 *Laicus, vel non Sacerdos administrans Extrema Unctionis Sacramentum, est de heresi suspectus.*
- 30 *Nec Summus Pontifex dispensatus non Sacerdos Eucharistiam administrat.*
- 31 *De quâdam specie Extrema Unctionis, quam sibi ipsi quoties Vespere decumberet, administrabat Leopoldus Guilielmus Archidux.*
- 32 *An simplex Sacerdos possit benedicere Oleum Extrema Unctionis? affirmative tenendum, jurisdictione extraordinariâ.*
- 33 *Probabile esse, censent multi, cõsecrationem olei non esse de essentiâ Sacramenti extrema Unctionis de jure divino, sed ex præcepto Ecclesiastico.*
- 34 *Hac opinio falsa est ob auctoritatem Conciliorû Florentini, & Tridentini.*
- 35 *Rejicitur tanquàm falsa opinio Martinioni asserentis, in casu necessitatis licitum esse in Sacramento Extrema Unctionis uti oleo non benedicto.*
- 36 *In Synodo celebratâ in Monte Libano proscriptus fuit error ungendi corpora oleo à Sacerdote benedicto.*
- 37 *Martinioni opinio, etiam si minus probabilis, absquẽ suspicionem heresis non sequenda, propter propositio-*

nem damnatam ab Innoc. XI.

- 38 *Græcorum Presbyters benedicunt Oleum Extrema Unctionis extraordinariâ potestate ex dispensatione Ecclesiæ: & in hoc differunt ab Episcopis, qui id præstant auctoritate ordinariâ.*
- 39 *Græci Presbyteri, benedicendo oleum infirmorum, nullam heresis suspensionem incurrunt.*
- 40 *Qui non Episcopus conferros Sacramentum Ordinis, efficit de heresi suspectus.*

- 1 **C**OMMITTITUR hic abusus ab iis, qui dignitate tantum Sacerdotali decorati, audent conferre Sacramentum confirmationis: Nulliter enim conferunt, dum solus Episcopus est ordinarius minister huius Sacramenti, ut est constans, & recepta ab omnibus sententia: Martene de Antiq. Eccles. ritibus, lib. 1. cap. 2. art. 3. Bellarm. contr. lib. 2. cap. 12. tom. 3. Saussay panopl. Sacerdotal. lib. 5. cap. 3. Merbel. in summâ Christianâ, dissert. 2. qu. 14. conclus. 1. ac definitum reperitur per Sac. Concil. Trid. sess. 7. de Sacram. confirm. can. 3. & sess. 23. de Eccles. Hierarch. cap. 4. ideoquẽ talis abusus, dubio procul, suspensionem hæresis inducit, eò magis, quia negant hæretici, quod solus Episcopus sit Minister Sacramenti confirmationis: Ita Joannes Vvicleph. lib. 4. Trialogi, cap. 14. Calvinus lib. 4. Instit. cap. 19. §. 10. & Kemnitus in 2. par. exam. pag. 324.
- 3 His prævit, prò ut habet Saninch. in seculo controversiâ, par. 2. lib. 4. cap. 2. art. unico, Novatianus primus Schismaticus, qui crexit se in Antipapam contra S. Cornel. Ille enim baptizatus in lecto, negavit hoc Sacramentum, antè ipsum usurpans Episcopatum; post Novatianum Donatistæ, & cæteri omnes, qui nullam agnoscunt differentiam inter Episcopum, & Clericum: Imò hæc hæresis fuit antiquitùs excogitata ab Arrio, ut se consolaretur, quod Episcopus factus non fuisset, teste Epiphania heres. 75. & quamvis quamplures autem, quod Sacerdos non possit Pontificiâ dispensatione confirmationis Sacramenti esse minister, nihilo minus verior sententia est, quod non careret hujusmodi potestate Sacerdos, qui

qui à Summo Pontifice obtinūisset dispensationem conferendi illud Sacramentum: Quippè, cum Episcopus ratione ordinis sit huius Sacramenti ordinarius Minister, non implicat, quod possit esse Minister extraordinarius Sacerdos, cui inest ejusdem ordinis radix, & fundamentum: Martene *de Antiq. Ritib. diff. lib. 1. cap. 2. art. 3.* Bellarm. *d. cap. 12.* Christin. *Lup. in collect. Concilior. tom. 2. Concil. 8. cap. 5. column. 4.* Altaferr. *Observat. ad epist. S. Gregor. lib. 3. fol. 27. & 28.* plurimis adductis Verricell. *de Missionibus, tit. 6. qu. 129.* Pac. Jordan. *elucub. tom. 1. lib. 3. tit. 2. num. 8.*

- 5 Hinc est, quod D. Gregorius Magnus, postquam compressit presbyteros simplices, qui in Sardinia jus confirmationis administrandæ sibi usurpabant, concessit, quod prius negaverat, ut patet ex ejus *Epist. 26. ad Januarium*, quæ est *26. lib. 3.* ex quâ colligi potest, cum non suo sensu ductum sic se gessisse, sed in hæsisse usui, ac sensui anteriorum Pontificum, quem item postea secuti sunt varii Pontifices, nominatim Greg. XIII. pro Societate Jesu in oris Indianis, necnon Adrianus VI. pro Fratribus Minoribus in iisdem oris *anno 1521. die 25. Aprilis*, ut testatur Arcudius *lib. 2. de Confirm. cap. 5.*

- 6 Hic nota incidenter, quod ipse Adrianus, postquam infallibilem Petri Cathedrali conscendit, facto improbavit, quod antè suum Pontificatum perperam docuerat, scilicet non posse à Summo Pontifice committi simplicibus Presbyteris jus confirmationis administrandæ: Porro ex hoc Adriani facto agnosci potest, quam leve sit argumentum, quo Natalis Alexander probat, fallibilem esse Summum Pontificem, eo quia, dum præfatus Adrianus Ecclesiæ præerat, Romæ excussi fuerint ejus libri, qui erroribus nonnullis scatebant, non secus, ac si ipse Summus Pontifex eos errores Pontificiâ autoritate approbaverit, quod patet esse falsum; nam diversimodè tunc operabatur, id quod in similibus terminis de permissione Gregorii in Sardinia, ponderat Pac. Jordan. *elucub. diff. lib. 3. tit. 2. n. 6.* Undè nescio quonam pacto Merbel. in *summâ Christian. dissert. 2. qu. 14. concl.*

2. asserat, non posse ex dispensatione concedi simplici Presbytero potestatem conferendi confirmationem.

- 7 Imò ea extraordinaria potestas confirmandi, quâ Græci antè exortum schisma utebantur, diuturno, ac perpetuo usu ordinaria quodammodo evasit, ut ex Luca Holstenio ait Richardus Simon in *Fide Orient. in notis ad Gabriellem Severum, pag. mibi 269. col. 1.*

- 8 Cum igitur simplex presbyter, quò ad jus confirmationis administrandæ in se habeat ordinis radicem, & fundamentum, in hoc ab eo differt Episcopus, quod ex commissione Pontificis simplex Sacerdos potest esse confirmationis minister, ut hæcenus monstratum est; tamen Minister ordinarius, prò ut Concil. Trid. *sess. 7.* loquitur, est solus Episcopus, ut habetur ex S. Chrysost. *hom. 12. in act.*

Hinc D. Clemens *lib. 3. Apostolic. constitut. cap. 16.* Episcopus baptizato chrismate ungitur, & ad *Iul. epist. 4.* Omnibus festinandum est sine morâ renasci deo, & ab Episcopo consignari: Hoc etiam rectè ex perpetuo sensu Ecclesiæ probant Bellarm. ubi *suprà, lib. de confirm. cap. 12.* Lorinus in *cap. 8. assert. 17.* reiciens sæcis arbitantes Cajetanum, ac Fera-riensem, necnon Salmeronem.

- 9 In hoc itaque differt Episcopus, quod excellentiorem habeat potestatem, atque adeò absolutè, & independentè potest, itàut à quocumque impediri minime queat. Hujus excellentioris potestatis vigore confert quoque Ordines: Hocquè adeò peculiare est Episcoporum, ut illud inferiori potestati communicari non possit, undè Chrysost. *hom. 11. in ep. ad Timoth.* ait, quod solâ potestate ordinandi Episcopi præstant Presbyteris: non sic existimandum est de administratione Confirmationis, cujus potestas est in Presbyteris ratione Ordinis, sed conditionata, & imperfecta, quæ Pontificiâ dispensatione perficitur. Nequè mirum videri debet, quod licet proveniat ex Ordine utraqùè potestas & ordinandi, & confirmandi, priorem tamen nequeat habere Sacerdos, sed tantùm posteriorem; Nequè (inquam) mirum: Non enim character, ut ex Bellarm. transferibit Arcudius *loco cit. lib. 2. cap. 16.* est ali-

aliqua physica potentia, quæ necessaria semper, & eodem modo operetur: sed est signum Divini cuiusdam patris: Patra autem non solum humana, sed etiam divina possunt esse absoluta, & conditionata; unde cum Arcudio ibidem dicendum est, in hoc casu ordinem Presbyteratus respectu Confirmationis esse conditionatum, quod liquet ex Ecclesiasticâ praxi: Cum enim Romana Ecclesia ita in usu habeat, neque possit errare, per consequens ita sentiendum est; & comprobari etiam

11 test exemplo potestatis absolvendi: Si quidem absolvere à peccatis est potestas Ordinis, quæ à nemine auferri valet, cum pendeat ex indelebili character: Postulat tamen necessariò, tanquam conditionem sine qua non, ut Scholæ Philosophorum terminis utar, aliquam jurisdictionem, & propterea communiter appellatur potestas jurisdictionis, quamvis sit Ordinis: & quemadmodum ad calefaciendum aliquid, necessaria est ignis ad illud approximatio; ita ad applicandum alicui effectum potestatis ordinis, requiritur assignatio jurisdictionis in ipsum. Verum etiam si hæc Ordinis potestas nullam jurisdictionem exposceret, esset pariter in Sacerdote conditionata, & tunc ea Superioris facultas, quæ modò re ipsa in absolvendis poenitentibus à peccatis necessaria est pro jurisdictione, requireretur pro Ordine.

12 Quamobrem cum quidam Presbyteri Eugubini temerariè sibi arrogassent jus confirmandi absque ullâ Summi Pontificis facultate, non secus, ac si in ipsis Ordo fuisset non conditionatus, quemadmodum reperitur in Episcopo, eos proinde compressit Innoc. I. in *Ep. ad Decentium Episcopum*, cap. 3.

13 Nec huiusmodi dispensatio concedi potest ab Episcopis, sed ab ipso Pontifice est obtinenda, dum, quidquid sit, an antiquitus Episcopi hanc facultatem delegare possent, ut præter alios, affirmativè tenent Arcudus *loco supra citato*, & Christianus Lupus, de quo *supra*, hodiè, quoniam lex universalis Ecclesiæ statuit à solis Episcopis confirmationis Sacramentum ministrari, in eâ lege Episcopus dispensare non potest, ut latè probant Verricelli. *de Mis-*

sion. dist. quæst. 131. n. 8. tit. 7. Pac. Jordân; elecub. tom. 1. lib. 3. tit. 2. num. 7.

14 Cum itaque potestas confirmandi Sacerdoti cõpetat ratione ordinis, nullo pacto, qui promoti non fuerint ad presbyteratum sive Clerici, sive Diaconi, esse poterunt Sacramenti confirmationis Ministri, prò ut etiam firmavit Fermosin. *trakt. 2. tom. 2. de offic. & Sac. Eccles. de Sacram. Confirm. in concl. 4.*

15 Quoniam igitur, ut diximus, potest Summus Pontifex dispensare eum Sacerdotibus, ut conferant huiusmodi Sacramentum, nullum videntur abusu committere Presbyteri Græci, qui non authoritate ordinariâ confirmant, sed extraordinariâ: Arcud. *loco cit. cap. 15.* Et quamvis non expressè constet de dispensatione Pontifici Græcis indulgenti, sufficit tamen consuetudo, juxta Fermosin. *loco cit. quæst. 9. num. 13.* quæ consuetudinem tacitè approbavit Eugen. IV. in Concilio Florentin. *sess. 5.*

16 Sed advertendum, hoc non procedere quòd ad Græcos Presbyteros in Italiâ commorantes, attentâ prohibitione Clementis VIII. in Bullâ 31. Augusti 1595. & docet Verricelli. *de Mission. disto tit. 7. quæstion. 131. sub numer. 5.* Quinimò Innocentius IV. antè revocaverat licentiam confirmandi, quatenus eam Sacerdotes Italo-Græci habuissent à Sede Apostolicâ; Ideòquè si ipsi cõferrent huiusmodi Sacramentum, essent à Sacra Inquisitione puniendi.

17 Quò verò ad defectum potestatis conferendi Sacramentum Eucharistiæ, dupliciter abusus committitur, vel quia conferatur à sacerdote, ut Viaticum absque Parochi licentiâ; & tunc non incurritur hæresis suspicio, ut vidimus *supra*; vel quia conferatur à non presbytero, sed à non diacono, & eo casu certum est, quod inducitur suspicio heresis Vvicleph, & Lutheri, penes quos non datur discrimen personarum ad Sacramentorum administrationem, ut firmant Passerin. in *cap. ut Inquisitionis*, num. 52. de hæres. in 6. Hurtad. *tom. 1. Resol. moral. tract. 5. cap. 6. resol. 63. num. 1482.* Lupus in *Edicto p. 1. lib. 1. art. 1. diff. 1. & nos supra.*

18 Limita tamen, si urgeret necessitas, ut benè probat Hurtad. *ibidem*, §. 2. & antè ipsum

Ipsum Henrich. Boich. in *cap. discernimus*. num. 3. de *Iudic. Diana par. 3. tract. 4. Refol. 47. Valentia 2. par. disp. 6. qu. 10. punct. 1. in fine*, Coninch. de *Sacram. qu. 82. art. 3. n. 13. Layman. tract. moral. lib. 5. tract. 4. c. 7. n. 4. Filliuc. tract. 4. c. 9. num. 258. & 285. Reginald. in *prax. lib. 29. num. 93. Suarez 3. part. tom. 3. disp. 72. sect. 3. ad finem*, Mercet. 3. par. qu. 7 2. art. 3. num. 3. Capeavilla de *Eucharistia*, qu. 6. Dum antiquitus etiam laici communio inunjonis ministri erant, ita ut hic ritus subsequens seculis adeo prævaluit, ut non sine magnâ difficultate à Conciliis abrogari potuerit, quemadmodum firmat Martene de *Antiq. ritibus*, cap. 5. art. 1. num. 2. Unde malè credidit De Lugo de *Sacram. disp. 18. Sect. 1. a. num. 22.* quod scilicet non posset Laicus in articulo mortis, deficientem copiâ Sacerdotis, à semetipso sumere Eucharistiam: Hallier. de *Eccl. Hierarch. pag. 376. versic. in more*.*

10 Extrâ casum necessitatis atrectare sacramentum hostiam, sive devotionis causâ, sive ex alio motivo, semper inducit hæresis suspicionem: quare nec Gregoriorum populus Sacramentum Eucharistiam hodiè in manus accipit, teste Arcudio de *concord. Eccl. Occident. & Orient. lib. 3. cap. 59.* quem sequitur P. Vetricell. de *Apostolic. Mission. tit. 8. qu. 136. num. 5.*

11 Quamvis aliter antiquitus fieri consuevisset: Extar enim *Canon. 101. Synodus Trullanæ*, qui minimè permittit, communicantes Eucharistiam aliquo vasculo excipere, sed manibus ipsis in Crucis figuram conformatis: Hoc idem suadet Cyrillus Hierosolimitanus *Catech. Magist. 5.* Hujusmodi ritum memorans Chrysostomus *lib. 3. de Sacerdotio*, non minùs veneratur redemptoris nostri maiestatem, qui cum Patre sursum sedet, sed etiam humilitatem ejus, qui omnium manibus continetur: Alicubi tamen Mulieres: Sacramentum Eucharistiam in linteamine excipiebant, ut docet Augustinus *serm. 252. Imò Concilium Antiochense in canone 36. jubet, à Mulieribus nudâ manu Eucharistiam non excipi, sed linteo, quod vocat Dominicale, in can. 42.*

12 Sic Maximus Martyr admonet communicaturos Viros, ut priùs inanus abluant; mulieresque, ut lintamina mun-

dissima deferant, ubi Christi Corpus accipiant. Scribit proinde Basilus ad Cæsariam Patriciam, de quo apud Anastasium Nicænum *lib. 69. super scripturis*, scribit, inquam, quod supervacaneum est ostendere, minimè grave esse, aliquem manu propriâ communionem sumere, ubi non est Sacerdos, propterea quod res ipsa longâ consuetudine probetur: Omnes enim, qui sunt in desertis Monachi, ubi non est Sacerdos, illic habentes communionem, ex le ipsis illam sumunt: Alexandria autem, & in Ægypto unusquisque ex laicis, qui illic degunt, maximâ ex parte communionem habent domi suæ: Hæc Basilus, & videri potest Eusebius *lib. 6. cap. 33. Nicephorus lib. 6. cap. 6. & lib. 12. cap. 41. Baronius tom. 1. pag. 472. anno Christi 57. & Hurtado dict. refol. 63. §. 2.* Simile refert Greg. Magnus *lib. 3. Dialog. cap. 36. de Maximiano*, ejusque sodalibus navigantibus, qui atroci tempestate jactati, clavo deperditio, malo effracto, velis laceratis, in undas dispersis, ac Nave fluctibus obruta, lacram in tanto discrimine sumperunt Eucharistiam, quam penès le habebant, cujus ministrâ virtute præsentis discrimini erepti, ad portum denique incolumes omnes appulserunt. Secum enim fideles reportabant Sacramentum hostias exceptas nudis manibus, si essent Viri; linteo verò, si essent feminae, à Sacerdotibus, easque postmodum jejuni sumebant inter privatas preces, quam consuetudinem innuit etiam Gregor. Nazianzenus *tract. in funere Gregoriana Sororis*, ubi perhibet, illam in conclavi suo sacramentum Eucharistiam asservare cum magnâ veneratione solitam, precibus aliquandò ad eam fuis, vehementi, quâ illa consuebat, morbo fuisse liberata.

25 tam Antiquis tamen temporibus nonnulli, ob reverentiâ, hoc augustissimum Sacramentum non atrectabant: Scribit enim Ambrosius in *obitu Satyri fratris sui*, eum, cum esset cathecumenus, in gravissimo Naufragio, vitæque periculo constitutum, ne vacuum mysteriè Vitâ discederet, divinum ab illis, qui erant mysteriis initiati, petivisse Sacramentum, & ipsum sibi ad collum alligari fecisse oratio involutum, sequè mox in medios fluctus præcipitem de-

disce

disse: Sed insigni miraculo fuisse ad litus delatum incolumen. Quamto minus igitur decet hodie atrectare hoc sacrosanctum Sacramentum? Imò his nostris temporibus nec illud deferretur ab itinerantibus, ut moris erat, nedum in primitivâ, sed in jam adultâ Ecclesiâ, in quâ etiam à Cathecumenis deferrebatur, quemadmodum videre est apud Verricell. *libidem*, à num. 1. Quinimò nec ipsi sacerdotibus licet deferre, excepto Summo Sacerdote, qui retinet antiquam consuetudinem deferendi in itinere Sacram Eucharistiam; & ad omnem irreverentiam vitandam, ait Rocca *tract. de Sacro Christi Corpore Romanis Pontificibus ut conscientibus præferendo*, fol. 26. iter faciente Pontifice, Sacram Eucharistiam magno apparatu, ac comitatu vnius diei itinere Pontificem præcedere debere; & equus, vulgo *China*, quæ de more Pontifici itineranti Eucharistiam præfert, ad alios usus amplius deferre non solet in memoriam tantæ dignitatis: Jordan. *elueub. lib. 4. tit. 1. num. 227. tom. 1.*

27 Si igitur atrectare Sacram Eucharistiam, etiam devotionis causâ, inducit hæresis suspicionem, quid erit dicendum de illis, qui furantur particulas consecratas, adversus quos habemus constitutionem Innocentii Undecimi. *Ad nostrum*, & de quibus agitur apud Gregorium Turonensem Episcopum, in lib. 2. *de gloriâ Martyrum*, cap. 8. cujus hic titulus: *De interitu eorum, qui ministerium Basilicæ exportaverunt*? Et quid sentiendum erit de eo, cujus irreverentiam in augustissimum Eucharistiae Sacramentum enarrat B. Pius V. scribens Archiduci Austriæ ep. 1. lib. 2.

28 Hinc, qui Pyxidem furatur, etiam ex avaritiâ tantum subripiendi vas aureum, vel argenteum, utriusque efficitur suspectus, contræciens particulas consecratas: Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 3. à num. 68.* quem sequitur Farinac. in *append. de immunit. num. 217.* Secus si non contræciaret, ipsas cum reverentiâ in Altari, vel Tabernaculo relinquendo: Poenæ autem, contrâ hujusmodi Sacrilegium insidiæ, habentur apud Boet. *decis. 254. num. 15. in fine* Follet. in *præf. crimin. in verbo capias Informationem*, sub num. 11. & in *præf. crimin.*

Canon. cap. 27. num. 53. Millem in *præf. fol. 74. num. 17.* Ghirland. *de panis omnisfar. q. 1. num. 9.* Clar. in *præf. §. Sacrillegium*, num. 4. & Ricc. in *præf. tom. 2. resol. 409.* & nos in *secundâ Parte*. Quò ad abusum ob defectum potestatis conferendi absolutionem Sacramentalem, ne repetamus ea, quæ alibi diximus, Lectorem proinde remittimus ad superius recensita.

Nunc remanet videndum de abusu conferendi absque potestate extremam unctionem, ac Ordines Sacros.

29 Cum de fide sit, Sacramenti Extreme unctionis Ministerium esse Sacerdotem, ut firmant præter alios, Durand. lib. 1. *de ritibus Eccles. cap. 20. numer. 3.* Agid. Connich. *de Sacram. par. 2. disp. 29. dub. 9.* Escobar. *tom. 3. par. 1. Theologia moralis*, lib. 22. *sect. 1. cap. 4. Pac. Jordan. elueub. lib. 3. tit. 5. num. 2. tom. 1.* Priviter *Manual. Antist. par. 1. potest. 40. num. 12. in fine*, Suarez *de Sacram. disp. 43. num. 2.* Qui ergò non Sacerdos illud confert, factò approbat id, quod fidei opponitur; ideòque sit de hæresi suspectus, cò magis, stante hæreticorum errore, quò quilibet, etiam laicus; sic minister Sacramentorù, sicut rectè ponderat Bordon. in *Tribunal. cap. 22. n. 19.*

30 Quinimò nec Summus Pontifex dispensat, ut licitè quis non Sacerdotali charactere insignitus, conferat extremam unctionem contrâ jus Divinum, ac Christi institutionem; Henriquez in *Summ. lib. 3. cap. 13. num. 3.* Contrarietatem verò, quæ oritur ex *epistola primâ*, cap. 8. Innocentii Primi, satis luculenter more suo solvit Bellarm. in *extremâ Vnctione*, lib. 1. *cap. 9. inter controvers. tom. 3.*

31 Sed quid dicendum de Leopoldo Guillelmo Archiduce, qui, ut refert Georg. Gobat. in *experientiis Theologico-Sacram. tract. 8. casu 22. vers. 2. numer. 904.* quoties vespri decumberet, quamdam extremam unctionem sibi adhibebat cum aquâ benedictâ, & dicebat: *Per istam Sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat mihi Dominus, quidquid in animâ per cordis affectum, & potentias internas commisi, & quidquid in corpore per sensus externos contrâ rationem, & virtutem deliqui*? Videtur enim hic usurpasse par-

tem formæ sacramentalis, & destitutum charactere Sacerdotali: si bimet hujusmodi Sacramentum administrasse: At nulla lex vetat, ne verbis etiam sacramentalibus, ad unum certum finem institutis, utamur cum omni reverentiâ ad alium finem pium: Sic milles Christiani utuntur parte formæ baptismalis, dum se Cruce signant.

- 32 An autem Oleum Extremæ Unctionis benedicere possit simplex Sacerdos? Distinguit Arcudius de concord. Eccles. Occident. & Oriental. lib. 5. c. 2. Jurisdictione ordinariâ, negat; extraordinariâ: verò, affirmat: Hanc distinctionem etiam amplectuntur Henriq. lib. 3. cap. 8. num. 2. Valent. dist. 8. quæst. 2. punct. 2. & alii, quorum opinionem putat probabilem Escobar. tom. 3. par. 1. Theol. moral. lib. 22. sect. 2. cap. 8. Probl. 9. num. 72. & rationabiliter, nam cum Ecclesia Orientis, inquit Arcudius, talem consuetudinem habuerit, & in hanc usque diem habeat; & hoc esse verissimum Sacramentum, firmiter credat, non est putandum, in re tam gravi, & necessariâ errasse: Duplicem assert rationem idem Vir eruditissimus: Vel enim dicimus, 33 benedictionem requiri de essentiâ Sacramenti, & tunc videtur, esse dicendum, de jure Divino non scripto, sed per manus tradito, consecrationem olei spectare ordinariâ potestate ad Episcopum; extraordinariâ, & delegatâ ad presbyterum, ut in unguento confirmationis: vel dicimus, consecrationem olei non esse de essentiâ Sacramenti, per consequens non esse de jure Divino, sed ex præcepto Ecclesiastico, quam opinionem probabilem censent Victoria in Summ. Sacram. concl. 219. Martinus Ledesma 2. p. in 4. sentent. q. 31. art. 6. quos citat quoque Naironus in Evoplii. p. 2. pag. 213. & eam non omnino esse improbabilem, affirmat Nicolaus Serrarius in opuscul. de Extr. Vnctione: c. 7. n. 83. Fermosin. de offic. & Sacram. Eccles. tom. 2. de Extr. Vnctione, quæst. 3. num. 12. In eam quoque inclinant videntur Cajetan, Durand. & Paludan. qui duo postremi dicunt, Papam posse ungere oleo non consecrato; ex quo necessariò consequitur, esse de necessitate præcepti, non Sacramenti: Ratio illorum est, quia Iacobis, exprimuntur ma-

- teria, forma; & Minister, sine mentione benedictionis olei: sed hujusmodi opinio falsa est, cum sit benedictio de essentiâ Sacramenti ex jure Divino non scripto, sed per manus tradito, idque probatur, quia huic traditioni innixum Concilium Florentinum in Instructione Armenorum, definivit, materiam Sacramenti Extremæ Unctionis esse oleum, ab Episcopo benedictum, quod etiam declaravit Concilium Tridentinum, sess. 14. cap. 1. Hujusmodi materiam, exigit quoque Gabriel. Quai in tract. de Sacram. cap. 1. Martene de antiquis ritibus, lib. 1. cap. 7. art. 3. num. 7. Pac. Jordan. elucub. lib. 3. tit. 5. num. 10. & seqq. tom. 1. Fermosin. de offic. & Sacram. Eccles. tom. 2. de Extr. Vnct. quæst. 2. num. 7. Priviter. Manual. Antistit. par. 1. potest. 40. num. 12. Merbes. in Summâ Christianâ, dissert. 5. quæstion. 16. & rationabiliter, quia cum oleum sit materia hujus Sacramenti, quâ Christus non est usus, antequam ad usum Sacramenti applicetur, necessariò consecranda est: Fermosin. ubi supra, & de Sacram. Confirmat. quæst. 2. n. 28. in fine, tom. 2. De hom. 3. p. q. 72. art. 3. Ledesma. q. 31. art. 5. Reginald. lib. 28. num. 50. quos sequitur Escobar tom. 3. par. 1. Theol. moralis, lib. 22. sect. 2. cap. 8. probl. 8.
- 35 Nec attendenda est opinio Martinioni de Sacram. tom. 5. disput. 65. sect. 3. assertentis, in casu necessitatis licitum esse oleum non benedictum, cujus opinio fundatur in eâ, quæ firmat, benedictionem non esse de essentiâ Sacramenti, sed de necessitate præcepti: Cum enim hoc fundamentum, cui innititur Martinionus, non subsistat: Nunn. in 3. par. tom. 2. quæst. 29. art. 6. concl. 1. Suarez disput. 49. sect. 1. num. 6. Escobar tom. 3. par. 1. Theol. moralis, lib. 22. sect. 2. cap. 8. Probl. 8. num. 69. Fermosin. de offic. & sacram. Eccles. tom. 2. de extrem. unct. qu. 2. num. 13. & 14. Itâ Martinioni opinio est prorsus reiicienda, tanquàm temeraria, & errori proxima, ut inquit Pignatelli. in 2. consulti. 70. Miscell. Hinc rectè sub anathematis poenâ in Synodo celebratâ in Monte Libano anno 1596. coram Hyeronimo Dandino proscriptus fuit error ille: Ad eorum, qui moriuntur inungenda corpora, oleum ab Episcopo in die Cænæ Domini consecratum

non adhiberi, sed illud, quod simplex quisque Sacerdos tunc benedixerit. Quamvis tamen usus Græcorum, qui vigeat ante schisma, non damnetur; imò approbetur à Clemente VIII. pro ut testatur quoque Pignatelli. tom. 5. consult. 62.

37 Possent etiam dici, quod opinio Martinionis, etsi non esset temeraria, sed tantum minus probabilis, quicumque eam sequeretur, non excusaretur à suspicionem hæreticis, stante Innocentii XI. decreto, quo jubetur, sequendam in Sacramentorum administratione probabilioris opinionem; eò magis, cum hæretici irrideant huiusmodi benedictionem Episcopalem, teste Alphonso de Castro adversus hæreses, verbo extrema unctio, fol. 430. 2. col. vers. ex qua sententiâ, Juenin. de Sacramentis to. 2.

38 differt. 7. q. 3. cap. 1. pag. 783. col. 2. & licet Græcorum Presbyteri non differant ab Episcopis, cum ipsi & confirmationem conferant, & hoc oleum, sicuti, & Cathecumenorum benedicant; tamen præter cæteras differentias magnum adest discrimen inter prædictos circa munus benedicendi. Etenim Episcopus benedicit ex officio, ad eumque spectat primariò, & ordinariè; presbyter verò extraordinariè, & ex dispensatione Ecclesiæ. Ità etiam Rex ex officio multa præstat, quæ Pro-Rex ex delegatione Regiæ exequitur, ut advertit Arcudius.

39 Nullam igitur suspicionem incurrunr Græci, si oleum Infirmitatibus benedicunt, quod tunc temporis faciunt, quando æger ungendus est. Unde Clemens VIII. super eorum ritibus ait apud eosdem Arcudium loco cit. & Esco-bar ubi supra, Probl. 9. Non sunt cogendi Presbyteri Græci, olea sancta præter Chrysmum ab Episcopis Diocesani accipere, cum huiusmodi olea ab eis in ipsâ oleorum, & Sacramentorum exhibitione ex veteri Ritu conficiantur, seu benedicantur.

40 Sacramentum verò Ordinis minimè conferri potest, nisi ab Episcopo, ut omnes ex Concil. Tridentino sess. 23. cap. 4. & can. 7. ultra S. Thom. in supplem. 3. p. q. 38. art. 1. & Marchin. tract. 1. par. 2. cap. 1. & 2. fatentur, exceptis hæreticis, quorum argumenta diluit Bellarminus de Sacramentis in genere lib. 1. cap. 25. Ideoque, qui non Episco-

pus auderet, hoc Sacramentum conferre, ex iisdem rationibus, quas supra sepe recensuimus, erit vehementer suspectus de hæresi.

SUBSECTIO II.

De Sacramentorum abusu in conferendo ob non debitam materiam.

S U M M A R I U M.

- 1 Conferens baptismum non in aquâ naturali, est de hæresi suspectus.
- 2 Lutheri error est, adhiberi præ materiâ Sacramenti Baptismi quicquid potest habere rationem balnei: Id ipsum Calvinus, & alii sentiunt.
- 3 Anglorum error priscus erat, Baptismum administrare in aquâ rosacea.
- 4 Alii antiquiores respuerunt à Baptismate aquam omninè.
- 5 Nullus est error, conferre Baptismum cum aquâ calefactâ, quod Græci faciunt.
- 6 Non est de essentia Baptismatis, quod aqua sit benedicta, quod exemplis probatur.
- 7 Benedictio aquæ in Baptismo est ab Ecclesiâ præscripta.
- 8 Utens aquâ non benedictâ in Baptismate, non faceret contrâ finem Sacramenti, nec eâ uteretur, tanquam, medio ad peccandum.
- 9 Hæreticorum Blasphemia circa Sacramentum Confirmationis.
- 10 Qui pluribus particulis communicat fideles, abutitur Sacramento Eucharistiæ ob non debitam materiam, & sit de hæresi suspectus.
- 11 Qui tradunt Communionem sub utraque specie, sunt de hæresi suspecti.
- 12 Petrus Desiderius fuit primus, qui de necessitate præcepti Divini dixit, esse communionem sub utraque specie, quem secuti sunt Hus, Lutherus, & alii.
- 13 Ecclesia per longum tempus vetuit, tradi communionem Laicis sub utraque specie, imò fuit in Ecclesiâ consuetudo immemorabilis non tradendi laicis communionem sub utraque specie.

- 14 *Miracula confirmant veritatem Catholicam de communione sub unâ tantum specie.*
- 15 *Non assequitur majorem gratiam, qui sub utraq. specie communicat.*
- 16 *An esset suspectus de hæresi Sacerdos, qui post primam absolutionem communicantibus praberet de Vino calicis? Negativè, sed omninò abstinentium.*
- 17 *Ecclesia iustissimis de causis vetuit Laicis communionem sub utraq. specie.*
- 18 *Præcipuè ob periculum effusionis sanguinis.*
- 19 *In lege Veteri erat in Sacrificiis necessaria separatio Sanguinis à Visceribus.*
- 20 *Concilium Claramontanum prohibuit Laicis Communionem sub unâ tantum specie.*
- 21 *Sic Gelasius Papa statuit, ut singuli fideles sub utraq. specie communicarent.*
- 22 *Calicis usus in præstâ Ecclesiâ ex multis documentis probatur.*
- 23 *Auctoritas S. Cypriani id ipsum persuaadet.*
- 24 *Esset suspectus de hæresi, qui Sacramentalem absolutionem absentibus impertiretur confessis per epistolam ob decretum Clementis VIII.*
- 25 *Seculso Decreto Clementis VIII. tam Confessio, quàm absolutio Sacramentalis per epistolam, videtur de jure Divino damnata, & num. 29.*
- 26 *Modus confitendi per epistolam nunquàm fuit in usu in Ecclesiâ.*
- 27 *Historia Eusebii Cæsariensis de presbytero, qui per puerum misit particulam ad senem Serapionem, quomodo intelligenda?*
- 28 *Patres Concil. Duriacensis absolverunt Robertum Episcopum Cenomensem, absentem, non quidem à peccatis, sed à penis Canonicis.*
- 29 *Opinio de absolutione Sacramentali absentis dandâ amota fuit à libris Patris Suarez.*
- 30 *Non tradit extremam unctionem cum oleo non benedicto, qui benedicto successivè adderet non benedictum, excedens benedictum.*
- 31 *Novitas introducta in admixtionem olei non benedicti cum benedicto à quodam Sacerdote.*
- 32 *Abusus in conferendo nulliter Sacramentum Ordinis inducit hæresi suspensionem.*
- 33 *Materia Sacramenti Ordinis diversa est præ diversitate uniuscujusque Ordinis.*
- 34 *Christus Dominus non instituit in individuo materiam singularem Ordinum.*
- 35 *Quod specialiter verificatur in materia Ordinis Presbyteratus, quæ diversa est in Ecclesiâ Gracâ, & Latinâ.*
- 36 *Neutra Ecclesia carpenda est ob usum diversitatis materiae in collatione Ordinis Presbyteratus.*
- 37 *Ecclesia Latina præ materia Ordinis Presbyteratus determinavit in individuo perfectionem instrumentorum, & manuum impositionem.*
- 38 *Manus impositio non videtur necessaria in tradendâ potestate supra corpus Christi verum.*
- 39 *Duplex est manuum impositio.*
- 40 *Quantum manuum impositio ex illis tribus omiſsa redderet nullum Sacramentum.*
- 41 *Gregorius Nyſſenus narrat, Gregorium Thaumaturgum fuisse absentem in Episcopum consecratum, adeoque absque manuum impositione.*
- 42 *Relatio Gregorii Nyſſeni non intelligitur de consecratione, sed de precibus adhibitis ad persuadendum Thaumaturgum, ut Episcopatum acceptaret.*
- 1 **R**ATIONE baptismi committitur abusus ob non debitam materiam, hî conferatur hoc Sacramentum materiâ diversâ ab aquâ simpliciter dictâ, & naturali, ut proinde hæc habenda sic tanquàm certa traditio firmata à Concilio Tridentino *sess. 7. can. 2. de Bapt.* scilicet materiam Baptismi esse aquam simplicem, & naturalem: Qui ergo aliâ uteretur aquâ, nisi simplicitas excusaret, incurreret suspensionem hæresi:
- 2 *Lutherus enim in Symposiacis, cap. 17. interrogatus, nûm deficiente aquâ, quævis materia usurpari ad Baptismum posset, respondit, quidquid rationem balnei habet, venire nomine aquæ*

aquæ à Christo in Baptismi materiam designatz, itaut, Iudice Luthero, non modò lac, oleum, & vinum, sed etiam lotium alninum (proh spurcam iniquationem!) idonea sit Baptismi Christiani materia: Eundem errorem, Calvino tribuunt Fervardentius in appendice ad Alphons. de Castro, verbo *Baptismus*, *heres. 1.* & *Pomel. epist. 2. ad S. Cyprianum*, & ad *cap. 1. Tertull. de Bapt. n. 3.* Idipsum apertè definivit Beza, ut patet ex ejus *epist. ad Thomam Tillium*.

3 Hinc abjiciendus est error priscorum Anglorum, quos refert Ægidius 1. *part. quest. 66. numer. 96.* curare, baptismum administrari liberis suis assumptâ aquâ rosacâ, & quidem solis vestibus aspersis, ne quâ molestiâ tenerimam zetulam affici contingeret.

4 Non defuerunt antiquiores errores aquam respuentes à Baptismo, eò quia Christus se aquam esse vivâ asseruit, & proindè supervacaneâ esse in Baptismo conferendo aquam adhibere, ut Pauliciani, teste Euthimio in 2. *par. Panoplie, tit. 21.* Vel ut Manichæi, qui aquam creatam fuisse, sicut omnes res corporales, non à Deo, sed à Dæmone, credebant, teste August. *lib. de heres. cap. 46.* cui errori innitebantur quoquè Sceluciani, & Hermiani, prout videre est penès Augustinum, *ibidem, heres. 39.*

5 Si verò conferatur baptismus cum aquâ calefactâ, nullus prorsus committitur abusus, cum non referat, an sit calida, vel frigida, sicut declarat Concil. Florent. in *Decreto Armenorum*: Imò laudandi sunt Græci, eò quod aquam calefaciant, cum soleant infantes totos in aquam mergere, ne pereant, ut declarat Arcudius de *concord. Eccles. Occident. & Orient. lib. 1. cap. 8.*

6 Nec est de essentiâ, quod aqua benedicatur: Nam, ut benè ponderat Escobar. *Theol. moral. tom. 3. p. 1. lib. 22. sect. 2. cap. 8. Probl. 8.* non esset ita obvia hujus Sacramenti materia, ut exigat ejus necessitas: Idipsum probatur etiam exemplis: Puer enim Athanasius aquâ non benedictâ pueros baptizavit, ut habetur in Ecclesiasticâ Historiâ; & Philippus Eunucho simplici aquâ, eâque frigidâ, quæ illi in viâ occurrerat, abluit, ut patet ex *cap. 3.*

Astor. Imò Principem Apostolorum baptismum in Tyberi administrasse, Auctor est Tertullianus de *Bapt.* ubi hæc scribit. *Nec quicquam refert inter eos, quos Ioannes inter Iordanem, & quos Petrus in Tyberi tinxit.*

7 Est autem benedictio aquæ, ut benè ait Arcud. *loco cit. lib. 1. cap. 1.* ex præscripto, & ritu Ecclesiæ, & de ratione, quâdam congruâ, quæ tùm ad ornatum Sacramenti, tùm etiam ad imitationem Christi Domini spectat, qui præsentia suâ, & vivifico contactu consecravit fluenti Jordanis, & proindè antiquitùs invaluit usus benedicendi aquam, ut late probant Vicecomes de *antiqu. Bapt. ritib. lib. 1. cap. 14.* Martenc de *ritib. tom. 1. cap. 1. art. 14. num. 2.*

8 Abusus ergò ex eo, quod baptismus conferatur aquâ non benedictâ, nec primariò est contrâ finem illius Sacramenti, nec per eum abusus quis dicitur uti Sacramento, tanquàm medio ad peccandum, sed tantum Ecclesiæ ritum violare, quod nisi adfuit apertus contemptus, vel alia circumstantia relevans, non inducit hæresis, suspitionem.

9 Respectu confirmationis, qui essentialiter peccat in materiâ, dum hujusmodi Sacramentum confert, præsumitur malè sentire cum Calvinistis, qui per irrisionem asserunt, ocreas suas perungere hoc Chrismate, sicut testatur Belarmin. de *Sacram. Confirm. lib. 2. c. 8.* Nec mirum, si Calvinistæ itâ insaniant, nam eorum iniquus Auctor *lib. 4. Institut. cap. 19. §. 6.* dixit, eos, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est, abjurare; Christum abnegare; partem non habere in Regno Dei.

10 Abatitur in conferendo Eucharistiæ Sacramento ob non debitam materiam, qui communicat fidelis pluribus particulis, ac efficitur suspectus de hæresi, ut infertur ex Salle. de *Mater. Tribunal. S. Officii, lib. 1. reg. 150. num. 137.* & 178. Fermosin. *allegat. Fiscal. p. 3. qu. 4. n. 13.* & Transm. de *denuntiatio. qu. 4. cap. 5. num. 8. §. item*, ubi ait, sumentes plures particulas, vel majores, (dummodo id titulo necessariz confirmationis non fiat) esse revelandos; ergò etiam, qui eas conferunt; Ratio est; quia per uberiores, vel grandiores species

rum usurpationem sternitur via ad errorem de Christo parribiliter in Eucharistiâ locato; iratur plus aliquid de Christo recipiatur, quò species sunt uberiores, aut grandiores. Rudis enim quisquē, ubi animadverteret, à peritis caprari tales species, existimabit, id eos idcirco facere, quò plus Christi accipiant, sicquē detruderetur in errorem. Unde non immerito Hispani quæsitores, referente Henriques lib. 8. cap. 43. damnarunt complurium simul hostiarum porrectionem eidem factam; imò illam prorsus proscripsit Sanctissimus Pontifex Innoc. XI. t. 3. Februarii 1679.

- 11 Ità pariter, qui tradunt communionem sub utrâque specie, ut liquet ex *epist. 9. lib. 2. B. Pij V. ubi mandat Episcopo Paraviensi*, quod nullo modo concedat communionem sub utrâque specie, etiamsi subeundum sit martirium. Siquidem nil magis obijciunt hæretici, cum apud suos Romanam Ecclesiam accusant, quàm quod contrà expressum Dei mandatum privaverit populum usu Calicis: Sed nullum fuisse unquam præceptum divinum, probat Elcobar. *tot. 3. par. 1. Theol. moralis lib. 20. sect. 2. cap. 19. Probl. 111.* Primus autem, qui hunc errorem deseminavit, fuit Petrus Dresdinus Præfatus in Bohemiâ pædagogus, qui vixit seculo decimoquarto desinente: Antè enim nullus appellari potest Auctor, qui hanc hæresim in medium protulerit. Petrum autem Dresdinum sequuti sunt Joannes Hus, cujus etiam Secta fuit illa Calixtinorum, Carlostadius, Lutherus in *lib. de Saxonica Visitatione*, & Calvinus, qui in *lib. 4. Instit. cap. 17. §. 47.* scripsit, ex officinâ Diaboli produsse constitutionem, quæ dimidiam Cænz partem Dei populo, vel furata est, vel rapuit. Hos omnes larè recensent, & eruditè refutant Bellarmine de *Euchar. lib. 4. cap. 20. & seq. & Juenin. de Sacramentis, tom. 1. à pag. 381.*

- 12 At Ecclesia, quæ est infallibilis, vetuit per longum temporis spatium, ne traderetur laicis communicatio sub utrâque specie, ut patet ex Conciliis Constantiæ, ac Basilæ. Imò antè dicta Concilia immemorabilis fuit consuetudo non tradendi omnibus communicantibus Calicem; Nimirum quia dog-

ma Catholicum semper viguit, quod totus Christus continetur sub unicâ specie, prout desinierunt Concilia prædicta, unâ cum Concilio Tridentino, & conformiter ad hæc, Ecclesia exponit super Altaria, & desert processionaliter Corpus Christi adorandum sub solâ panis specie: Quod jure merito pacticatur, ut à fidelium menibus arceatur error docentium, non rotum, & integrum Christum, sed dumtaxat dimidiatum contineri sub singulis speciebus, & ut caveat periculum effusionis sanguinis. Hinc Rodolphus Abbas S. Tundonis cecinit:

*Hic tibi cautela fiat, ne, Presbyter, agris
Aut sanis tribuas laicis de sanguine Christi:*

Nam fundi posse leviter, simplexquæ putaret

Quod non sub specie sit Iesus totus utrâque.

- 14 Catholicam veritatem prædicto errori contrariam Deus non semel testari voluit miraculosis eventibus, inter quos ille, quem narrat Alexander Alenfis Doctor irrefragabilis dictus, *par. 4. q. 1. membr. 2. art. 4. §. 3. verbis* sequentibus: *Barnabas Vir religiosus quibusdam petentibus, & instantibus, ut sub utrâque specie Sacramentum sumerent, cum faceret fractionem hostiæ, concavum patenæ totum visum est repleri sanguine, ad quod obli- puerunt ipse, & circumstantes. Sed cum conjungeret partes hostiæ, totum visum est reintrare: & sic petitioni, & tentationi illorum penitus satisfactum fuit.*
- 15 Non ergo dicatur, majorem gratiam assequi, qui communicatur sub utrâque specie; nam ritus diversitas, sicut substantiam minimè alterat, ita nec effectum, nec Ecclesiæ vetasset usum Calicis, si hoc pacto laicis adimereetur gratiæ augmentum: Sic ex Salmerone, Cardinalis Pallavicinus *bist. lib. 17. cap. 6.*
- Igitur de his omnibus ambigere videtur, qui exhibet communionem sub utrâque specie, ac convenire cum hæretici; idcirco utique est de hæresi suspectus. Sed quid dicendum, si Sacerdos, qui è Calice suo post primam præcipuè ablutionem, in quâ ordinariè loquendo remanent aliquæ guttæ sanguinis, præberet Vi-

nium

num iis, quibus præbuit Corpus Christi: Quod in usu venire in aliquibus Germaniæ Diœcesibus, testatur Georg. Gobat. in *experimentiis Theologico-Sacramentalibus, tract. 4. cap. primo num. 21*. Nullam quidem incurret hæresis suspicionem, quia non diceretur communionem exhibere sub utrâque specie: Nec hujusmodi Vini sumptione è Calice abluto sequerentur illa incommoda, quæ Concilia prohibentia communionem sub utrâque specie considerant: Ceterum omninò abstinere deberent Sacerdotes ab illâ rudi, & heteroclitâ praxi, ne rudes, & idiotæ Christi Sanguinem in eo se sumere crederent, & ita veterant Constitutiones Diœcesis Constantinien. *par. 2. tit. 8. num. 11.* apud laudatum Gobat. *n. 25.*

- 17 Reduendo iam ad principale assumptum, dubitari nequit, Ecclesiam justissimis de causis laicis usum Calicis prohibuisse, tum quia aderat consuetudo jam approbata, quam non abrogari, decrevit Concilium Constantiense, tum quia primus, qui cepit tueri usum communionis sub utrâque specie, fuit, ut diximus, Petrus Dreisdensis Vvaldensium leprâ infectus, qui proinde sanguinis cum corpore concomitantiam inficiabatur; tum quia ceteri hæretici usum communicandi sub unicâ tantum specie vellicant, ut ajunt, ex defectu potestatis in Ecclesiâ ipsam consuetudinem permittendi; cum jubendi; tum quia non omnibus poterat tradi Calicis usus, ut abstemiis, & degentibus in regionibus, quæ Vino carent. Non enim Deus instituit hoc sacramentum sub pane, & aquâ, prò ut utique fecisset, si necessarium decrevisset sub
- 18 utrâque specie suum corpus tradi; tum tandem, quia Calicis usus, si omnibus daretur in tantâ fidelium multitudine, vix evitari posset ejus everfus, & exinde Sanguinis effusio, necnon irreverentia, quod evidenter patet ex iis, quæ suprâ adnotavimus de Græcorum irreverentiâ circa hoc Sacramentum; Hinc Sacra Congregatio supremæ Inquisitionis sub die 4. Septemb. 1603. prohibuit Italo-Græcis sub utrâque specie communicari. Quinimò Maronitæ, qui adhuc tribuunt communionem sub utrâque specie, ut testatur sæpè laudatus

Naironus, postquam ceperunt Maumethaorum Principum jugo premi, eò magis aliud agnoverunt periculum tradendi communionem sub utrâque specie, ideoque apud eos magis invaluit mos præbendi sub unicâ tantum specie Eucharistiam ægrotis, cæterisque, qui adire nequeunt Ecclesiam.

- 19 Ultrâ supradictas rationes recensitas, addi potest, quod advertit Arcudius de *concor. Eccles. Occid. & Orient. lib. 3. cap. 52.* separationem scilicet sanguinis à Victimâ in lege veteri fuisse necessariam ad rationem sacrificii, sicut diximus de sanguine in Sacrificio Missæ; At à laicis fumitur Eucharistia, non ratione Sacrificii, sed ratione Sacramenti: Unde si necessarius est Celebranti Calicis usus ad exprimendum Sacrificium, parum congruet laico, qui non offert, ut Sacerdos, Deo Sacrificium.
- 20 Non obstat, quod Concilium Eucharisticum Claramontanum, cui præfedit Urbanus Papa II. prohibuisset communionem sub unâ tantum specie Sacramenti in *Can. 28.* nam in rebus disciplinæ, vel facti, aut personarum verificatur sententia Augustini *lib. 2. de Baptis. cap. 3. Ipsa*, inquit, *plenaria Concilia sæpè priora à posterioribus emendantur, quum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat.* Gelasius quoque
- 21 de *consecrat. dist. 2. c. 1.* *comperimus*, statuit, ut singuli sub utrâque specie communicare tenerentur, sed hoc non præscriptum, quia necessaria esset communicatio sub utrâque specie, verum quia Manichei tunc temporis Romæ degebant, qui Vinum execrabantur; ut autem ipsi dignoscerentur, statuit communionem sub utrâque specie. Sic S. Leo Papa *Serm. 4. in Quadrag.* observari præcipit in Synaxibus Manichæos, quatenus indiscriminatim cum fidelibus in sacro pane communicabant, sed à vivifico Calice semper abstinabant: Cæterum, ut verum fateamur, Calicis usum penes laicos communicantes fuisse præcis Ecclesiæ temporibus, probante per vetusta, atque gravissima documenta, ac Patrum auctoritates, quarum aliquas profert Joannes Baptista Casalius de *Veteribus Christianorum Ritibus*,

bis. par. 2. cap. 11. pag. 86. & 87. & cap. 20. pag. 17. apud quem de Beato Rhenapo in Scholis Tertullianum, invenitur usus ecanæ, seu titule, quâ communicantes haurire consueverant è Calice. Dominicum sanguinem, quique Rhenanus citat *ibidem* libellum de *veteribus Thesauris Ecclesiæ Moguntiensis*, mentionem facientem de praxatâ fistulâ. Ut
 33 get pariter auctoritas S. Cypriani, qui *Epist. 56. ad Tiberitanos*, assignans rationem, cur suo tempore daretur Eucharistia sub specie Vini, ait: *Considerantes se quotidie sanguinem Christi bibere, ut possint & ipsi propter Christum Sanguinem fundere*: Ut autem incommodum effusionis sanguinis, & alia suprà recensita evitaretur, præcepit Zosimus Papa *ann. 48.* ut nullis poculum in publico propineretur, nisi tantum in Cellis fidelium, & maxime Clericorum, ut refertur *tom. 1. Concil. ad præd. annum*.

24 Quò verò ad Sacramentum Pœnitentiæ, dicebatur de hæresi suspectus, qui absolutionem impertiretur à peccatis per epistolam confessis, cum hæc non possit dici debita materia post Decretum Clementis VIII. quod prohibet absenti per litteras confiteri, & absolutionem impertiri, licet prius non modica fuerit questio, an hoc fieri posset: Postrèa verò attento dicto Decreto, dubium non est, quin concedi non liceat hujusmodi absolventi, ut latè docet, ceteris quævis, Morin. *de pœnit. lib. 8. cap. 25. num. 17. & 18.* & quod Sacerdos dicto decreto contradicens puniatur ab Inquisitoribus, dixit Ferronius, *alleg. fiscal. par. 3. q. 4. num. 10.*

25 Inò scilicet etiam dicto Decreto Clementis VIII. de jure Divino iam confessio, quàm absolutio Sacramentalis, per Epistolam, damnata videtur: Etenim Jus divinum ad validitatem Sacramenti confessionis requirit præ capacitate subjecti, cui facienda sit peccatorum absolutio, interiore cordis dispositionem, de qua confessarius habeat certitudinem, moralem: Verùm, quia homo, quamdâ peregrinatur à Domino, perpetuo obnoxius est mutationi, hinc est, quod quamvis qui sua scribit crimina, ac petit absolutionem, talem habeat dispositionem eo

actu, quo scribit; nihilominus, ut rite perficiatur hoc Sacramentum, exigatur hæc dispositio eo tempore, quo confessorius impertitur absolutionem. Sed ex quonam Confessorius sibi persuadere potest, hujusmodi dispositionem per
 26 mansisse in pœnitente? Probatur etiam, tum quia modus sic confitendi nusquam fuit in usu; tum quia Ecclesiæ quarundam opinionem, qui admittebant, id posse peragi hoc Sacramentum, penitus proscripsit. Quod autem nusquam in usu extitisset modus sic confitendi, patet ex eo, quod contraria praxis nullo exemplo comprobari potest. Quamvis
 27 enim Eusebius in *hiss. lib. 6. c. 36.* ex S. Dionysio Alexandrino in *ep. ad Fabianum Papam*, referat, quod ægrotans Presbyter pueri exiguum quendam Eucharistiæ partem dedit, præcipiens, ut eam madefactam in os Serapionis Senis, & in extremis laborantis infunderet, quam puer secum adterens, abiit: Cui iam appropinquanti, priusquam eum co., quod gestabat, intraret ædes, Serapion vocem recuperatâ dixit. *Venisti Fili? Tamen Presbyter non potest venire, tu tamen pressa, quod tibi in mandatis dedit, & dimitte me abire.* Particulam igitur puer, quam apportarat, madefactam in os senis infudit: Atque ille, simul atque eam pedetentim per fauces dimiserat, illico extremum spiritum edidit. Quamvis, inquam, hoc referat Eusebius, & quamvis Serapion in horrendum idololatriæ crimen incidisset, nec antè morbum absolutionem obtinisset; nihilominus non potest hinc inferri, ab eodem Presbytero absente fuisse absolutum: nam, ut superius diximus, obligatio confitendi antè Sacratissimæ Eucharistiæ summptionem, urget, quociescumque adest Confessoriorum copia; alioquin sufficit, ab eo, qui hoc augustissimum Sacramentum suscipere vult, fieri, quod ex parte sua est, scilicet conteri: Nam eo casu, ut angelicè docet S. Tho. *m. 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 3. Quæstion. 2. ad 1.* scilicet Sacramentum Pœnitentiæ perficere non possit, ut faciat, id quod est ex parte Sacerdotis, absolutionem. scilicet, tamen defectum Sacerdotis Summus Sacerdos supplet: Cui autem implet, id præstitum fuisse à Serapione? Imò,

Imò, ut testatur idem S. Dyonisius, sollicitè expositulabat Sacerdotem, cui suū crimen confiteretur; quamobrem patet, in ejus contritione inclusum quod fuisse vehemens absolutionis votum.

- 28 Præterea absolutio ea, quam scripto Patres Concilii Duziacensis sub Joanne VIII. celebrati, impertiti sunt Roberto Canonatensium Episcopo, intelligi debet de absolutione à penis Canoniciis, ut probat Juenin *de Sacramentis*, tom. 2. à pag. 729.

Quod verò Ecclesia penitus proscripsit eorum opinionem, qui asserabant, licere confessionem peragi per Epistolam, patet ex superius recensitis.

- 29 Addi quoque potest ex Decreto Pauli Papæ V. die 14. Julii, anno 1605. huiusmodi opinionem amotam fuisse à libris P. Francisci Suarez, utpote à antea damnatam à Clemente VIII. At nisi prohibitio confitendi per literas inducta fuisset à Jure Divino, non est verisimile, prò ut advertit Juenin. loco superius laudato, quod Ecclesia voluerit facere irritam absolutionem, quæ in casu necessitatis post baptismum lapsis summæ alioquin esset utilitatis.

Respectu autem extremæ unctionis, illà abuti videtur, qui eam tradit cum oleo non benedicto, juxta superius recensita.

- 30 An autem dicantur tradere extremam unctionem cum oleo non benedicto, qui ipsi benedicto paulatim deficienti oleum non benedictum successivè addunt, ita ut hoc longè superet primam, quantitatē: Super hoc quæstionē excitat Verricell. *de Apostolic. Mission. tit. 10. q. 167.* & Permosin. *de offe. & Sac. Eccles. 10. 2. de Sacram. extrema unctionis*, qu. 2. numer. 16. & 17. & resolvit negativè, proindeque talem Sacerdotem non invalidè, nec illicitè Sacramentum conferre, quia dignius trahit ad se minus dignum, & ita servat communis Ecclesiarum praxis, ut testatur Quintanadueña in *appendice post tracl. 9. pag. 2. verbo sententias*, quamvis contrariæ opinionis, utpote tutoris.
- 31 Sed quid dicendum de quodam Sacerdote, cujus meminit Jacobus Marcant. in *suis resolut. pastoral. tracl. 6. de Sacram. cap. 4. in fine*, qui cum misceret

Olea Sacra, his verbis utebatur: *Hæc mixtio Olei non consecrati cum consecrato pariter fiat, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Censerem, hunc Ministrum reum omnino esse periculose novitatis, quia nescitur, ubinam hanc formam didicerit. Non enim aut Christus, aut Christi sponsa Ecclesia huic peccationi fuxa à simplici Sacerdote, tribuit vim faciendi sacrum è non sacro.

- 32 Nunc remanet videndum de abusu in Collatione ordinis Sacerdotalis ex defectu materiæ.

Hunc autem inducere hæresis suspicionem, nemini dubium esse potest, quoties admittamus hujus Sacramenti nullitatem cum tantæ Ecclesiæ jacturâ, & proinde cum tantâ Criminis atrocitate, suspicionem inferre: Si enim rectè Presbyter non est ordinatus, nulliter consecrat, nulliter cætera Sacramenta magno cum Christi fidelium damno ministrat. Cum autem qualitas ministris, qui est Episcopus, non facile admittat delicti hæresis suspicionem, quoties circumstantia clara, & aperta non concurrat, seu apertus contemptus, præsumi debet in materiâ defecisse propter inadvertentiam.

- 33 Ut verò pateat, quot modis committantur abusus ex defectu materiæ in collatione Sacramenti Ordinis, animadvertendum est, materiam in eo diversam esse, juxta qualitatem cuiuscumque Ordinis sub eodem Sacramento comprehensæ: Siquidem Ostiarius adæquata materia est clavium traditio: Concil. Carthaginense IV. *can. 9.* Martene *de antiq. ritib. tom. 2. cap. 8. art. 8. numer. 5.* Morin. *de sacr. ordin. par. 3. exercit. 11. cap. 5. num. 7.* Merbel. in *Summ. Cbristian. dissert. 6. quæstiune. 24.* Hallier. *de sacris elect. & ordinat. par. 2. sect. 2. c. 2. artic. 1. §. 19. pag. 455.* Exorcistatus, sunt libri exorcismorum: Concil. Carthaginense IV. *can. 7.* Martene *de ritibus tom. 2. cap. 8. art. 8. num. 13.* Hallier. *loc. cit.* & Merbel. *d. dissert. 6. quæstiune. 71.* Lectoratus, est traditio codicis sacrarum literarum: Concil. Carthag. IV. *can. 8.* Martene *de ritib. n. 11. ubi supra.* Hallier. *ubi supra.* & Merbel. *loc. cit. quæstiune. 26.* Acolythatus, est traditio candelabri cum cereo extincto, &

- Viteoli vacui, ut ex eodem Concil. Carthaginense IV. *can. 6.* Martene *de antiqu. ritibus, tom. 2. cap. 8. art. 8. num. 14.* Merbes. de quo *suprà, quæst. 34. & Hallier. d. artic. 1. §. 18. pag. 454.* Subdiaconatus, est traditio libri epistolarum, & calicis vacui cum patenâ vacuâ superimpositâ: Concilium Carthaginense IV. *can. 5.* Morin. *de sacr. Ordination. par. 3. exercit. 7. cap. 2. num. 7. & exercit. 12. cap. 1.* Martene *de ritibus, tom. 2. cap. 8. art. 8. num. 15. & 16.* Escobar. *Theol. Moral. tom. 3. par. 1. lib. 23. sect. 2. cap. 9. Probl. 27.* Hallier. *d. artic. 1. §. 16. pag. 452.* & Merbes. *ubi suprà, qu. 38.* Diaconatus, sunt libri Evangeliorum traditio, & manuum impositio: Martene *de ritibus, ubi suprà, art. 9. num. 2. 3. 4. 5. & 7.* Escobar *ubi suprà, Probl. 26.* Hallier *loco cit. §. 18. pag. 448.* quamvis Merbes. *d. differt. 6. quæst. 49.* pro materiâ Diaconatus admittat solam manuum impositionem. Demum Presbyteratus materia est calicis cum vino, & patenæ cum hostiâ traditio, ac manuum Episcopi impositio: Martene *ubi suprà, à num. 10. usque ad finem.* Escobar *loco cit. Probl. 23.* ubi plures congerit: Nonnulli tamen solam impositionem manuum exigunt, de quâ opinione Merbes. *ubi suprà, quæst. 34. §. 1.* Sed hac in re illud præcipue observandum est cum Card. Bellarmin. *de ordine, cap. 9. in fine.* Comitol. *lib. 1. respons. moral. q. 2.* Scildere *de conscientia, tract. 2. num. 114.* Christum Dominum non instituisse in particulari, seu in individuo materiam singulorum ordinum: Quomodo enim potuisset v. g. instituire librum epistolarum pro materiâ Subdiaconatus; & Evangeliorum pro materiâ Diaconatus, si tunc hujusmodi libri non extabant? Sed aliquorum tantum in genere, mandando Apostolis, ut in particulari usurparent caeremoniam exteriorem, quâ pro diversitate temporum significaretur officium cujuscunque Ordinis.
- 35 Hæc theoria specialiter verificatur in ordine Presbyteratus, cujus materia non videtur uniformis in Ecclesiâ Latinâ, & Græcâ: Verum dissimilitas est tantum physica, non autem moralis; nam Christus Dominus, ut mox dicemus, & pulchrè explicat Dicaſſillo

- tom. 1. in 3. p. tract. 1. disput. 1. de Sacram. in genere, dubio 20.* itemquæ Amicus apud Dianam *part. 8. tract. 1. resolut. 42.* instituit, & ordinavit, ut Sacramentum Ordinis Presbyteratus consecratur tali usu alicujus rei, ut per verba adjuncta significetur potestas ordini annexa: Quænam autem debeat esse illa res, non determinavit, sed judicio
- 36 Ecclesiæ commisit. Hinc orta est diversitas materiæ in conferendo hoc Sacramento; ita ut vellicari nequeat Ecclesiâ Romana ex singulari Salvatoris privilegio erroris nescia; nec Affricana, quæ tot Doctores, clarissima lumina, protulit; nec Græcâ, tam antiqua, totque Sanctis decorata, quamvis aliquibus aliter hac de re vilus sit; sed ejusmodi Scriptorum ingenium, apud quos vili veniunt hæreses, depingit Lucas Holstenius: *Lutuosum schisma*, inquit, *quod Orientis, & Occidentis Ecclesias dudum disjunctis, illis potissimum imputandum est, qui Christianâ charitate posthabuit, disputandi pruritu omnia in quæstionem, & controversiam adduxerunt, & quæ diverso ritu apud partem adversam aguntur. His nulla, vel exigua veritatis cura, sed unum vincendi studium, ut ex sua consuetudine, vel opinione aliis legem præscribant. Illud autem miserâ, & afflictâ fortunâ durissimum, & iniquissimum habet; quod insultantium ludibris impudenter pateat: Non sunt igitur Orientales in hoc damnandi, imò debent ritum suum servare, ut ait Pignattell. tom. 3. consult. 60.*
- 37 Hoc præmissis, rinari oportet, quânam Presbyteratus materiam Ecclesiâ latina determinaverit in individuo; quânam Ecclesiâ Affricana; & quânam Ecclesiâ Græcâ: In Romanâ designata fuit porrectio Instrumentorum, præter impositionem manus, quâ utebantur Apostoli, teste Nairono in *Evopliâ, part. 2. pag. 231* Juenin. *de Sacramentis, tom. 2. pag. 823. col. 1. circa medium*, Martene *de ritibus antiqu. tom. 2. cap. 18. art. 9. à num. 10. usque ad finem* & latè Hallier. *de sacris electionib. & ordinat. part. 2. sect. 2. cap. 2. art. 1. §. 1. pag. 427.* In Affricanâ, & Græcâ, solâ impositio manus, teste Arcudio *loq. cit. cap. 4. lib. 6.*

38 Adhuc una manet difficultas, & est, quod cum impositio manuum fiat ad tradendam potestatem in Corpus Mysticum Christi per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur*, non videtur de essentia quò ad potestatem in Corpus verum Jesu Christi, & de facto ante hanc manuum impositionem, Sacerdos peregit Sacramentum cum Episcopo, simulque eum eo consecravit.

39 Sed animadvertendum est, triplicem esse impositionem manuum in ordinis Sacerdotalis collatione; primam nempe, quæ fit statim post litanias ab Episcopo silenti, & à Presbyteris adstantibus, secundam, quæ immediatè post illam priorem impositionem fit ab omnibus Sacerdotibus adstantibus, & ab Episcopo, qui super Diaconum in Presbyterum ordinandum Divinam Omnipotentiam invocat; tertiam demum, quæ post communionem fit ab Episcopo solo dicente: *Accipe Spiritum Sanctum*; & Metbel. in *Summ. Christian. dissert. 6. quest. iunc. 52.* quarum prima, & secunda potius una videntur esse, & propterea duabus tantum vicibus imponi manus in collatione Sacerdotii, dixerunt Hallier. de *sacr. elect. & ordin. part. 2. cap. 2. art. 1. §. 14. pag. 445.* Francisc. Maria Campioni in *instrucl. ordinand. cap. 42. num. 4.* Piscara *prax. ceremon. lib. 2. sect. 15. cap. 8.* earum veto prima fuit, & est de essentia materie Presbyteratus; secunda, quam tertiam vocat Merbelius, est necessaria ad tradendam potestatem absolvendi, & utique dividi potest, & dari successivè, quando & Christus Dominus tales potestates non eodem tempore dedit Apostolis, sed alteram in ultimâ cenâ; alteram post resurrectionem, ut inquit Arcudius *loc. cit. lib. 6. cap. 4. de Presbytero*, & post eum Escobar. *ubi supra, probl. 24.*

40 Qui ergò omitteret primam manuum impositionem, abuteretur quidem Sacramento, illudque nulliter conferret; ideoque ordinatio esset reiteranda; & de facto nõ multis ab hinc mensibus dubitarum fuit, an essent reordinandi, qui ab Episcopo manus infirmas habente, adeo ut ipsis uti non poterat, ordinari fuerunt? Super hac questione calamo

suo eruditissimo scripsit jussu Sanctissimi Illustrissimus, & Reverendissimus Dominus Marcellus Severotius, affirmativam partem amplectens, ac questio resoluta fuit, juxta illud doctissimi Viri Votum.

41 Sed obijci potest, Gregorium Thaumaturgum longo itinere disitum, consecratum fuisse Neocæsariensem Episcopum à Phadimo Amascensium Antistite, ut narrat Gregorius Nyzenus in *ejus vita*: Materia verò Episcopatus cum sit impositio manuum, ut probat latè Jucnin de *Sacramentis, tom. 2. pag. 877.* & eam agnoscunt Rituales omnes tam Græci, quam Latini, quemadmodum latè docet Morin. de *Sacr. ordinat. part. 3. exercit. 2. cap. 1.* si omitti potest in conferendo Episcopatu, omitti quoque poterit in conferendo Presbyteratu, cum par sit in utroque ratio: Adde quod scribit Metaphrastes in *vita Danielis Stylite apud Surium*, Sanctissimum illum virum, licet absentem, inauguratum fuisse Sacerdotem à Gennadio Patriarcha Constantinopolitano, ita ut recitante Archidiacono preces, Populo aclamante, ipsi absenti manus per Gennadium imposuerit. Verum, ut 42 ait etiam Jucnin *ubi supra, pag. 424. columna 1.* Gregorius Nyzenus intellexit non de consecratione, sed de precibus, quibus Episcopus, & Populus Thaumaturgum inflexit ad Episcopatum suscipiendû; undè testatur idem Nyssen, Gregorium Thaumaturgum non obijisse Episcopatus officium, nisi, ut ait, omnibus post hæc, quæ fieri solent, legitimis, seu solemnibus in eo peractis. Metaphrastes verò, ut pòderat idem Jucnin, vel in facto erravit, vel intellexit non de consecratione Danielis, sed de electione factâ tum à plebe Constantinopolitana, tum à Gennadio Patriarcha.

SUBSECTIO III.

De Sacramentorum abusu in conferendo
ob non debitam formam, locum,
tempus, Cæremonias, &
dispositiones.

SUMMARIUM.

- 1 Recensentur Sacramentorum forma,
quæ per abusum possunt alterari.
- 2 Abusus huiusmodi alterationis inducit
hæresis suspicionem, quia pervertuntur
sines Sacramentorum.
- 3 Hæreticorum in hoc fuerunt errores,
præcipuè Lutheri, qui nulla verba
in Sacramentis requirit, dixit: Verum
ex singulari Dei providentiâ
ferè nullus Hæreticorum veram
baptismi formam inficiatus est.
- 4 Abusus in alterandis Ritibus Romane
Ecclesiæ, inducit hæresis suspicionem.
- 5 Græcorum Ecclesiæ Catholica pronun-
tias formam Sacramenti in tertiâ
personâ, & cur?
- 6 D. Augustinus superbis Ministris, glo-
riantibus de sanctitate Sacramento-
rum ex sanctitate Ministri, opponit
humilem loquendi modum Christi.
- 7 In Græci, & Africanâ Ecclesiâ forma
pronuntiatur in tertiâ personâ ad
illum errorem evitandum.
- 8 Si quis inter Latinos videretur illâ for-
mâ in tertiâ personâ, præciso contem-
ptu non esset de hæresi suspectus.
- 9 An Sanctus Sylvester in tradendo
sacramento confirmationis Constans
usus sit formâ Græcorum?
- 10 Græci Iudæizantes, volebant Bapti-
zari pueros antè ostiduum, nec Mu-
lieres menstruatas.
- 11 Altorum Græcorum superstitio, qui
tantum adultis Baptismum conferri
volunt.
- 12 Ludovicus Vives reicitur, qui tenet,
olim Baptismum non nisi adultis suis-
se concessum.
- 13 Contrarius usus Ecclesiæ rationabilis
probat.
- 14 Et in hoc enituit diuina erga nos Cle-
mentia, ut docet S. Cyprianus.
- 15 Qui Baptismum vult differre, de Ana-
baptistarum, & Lutheranorum hære-
si ostenditur suspectus.

- 16 Reicitur Bordonus cum Passerino con-
trarium sentientes.
- 17 Qui die Veneris, & Sabathi comedit
carnes, est de hæresi suspectus, si
credat, id non esse peccatum.
- 18 A fortiori erit suspectus, qui con-
trâ generalem Ecclesiæ consuetudi-
nem differt Baptismum.
- 19 Orientales, qui Baptismum Mascu-
lorum differunt ad diem quadragesi-
mum, & seminarum usque ad octa-
gesimum cur non sint de hæresi su-
specti.
- 20 Est pariter de hæresi suspectus, qui in-
fantes adhuc in utero existentes bap-
tizat, & damnatur in hoc Cajetani
opinio.
- 21 Baptismi capax est ille tantum, qui ab
aquâ potest aspergi.
- 22 Scrupulus quorundam ignavorum, qui
censuerunt, Ecclesiasticâ sepultura
privandum, qui in ventre Matris
baptizatus suis educto tantum brac-
chio.
- 23 In necessitate qualibet pars corporis po-
test ablui aquâ baptismali, etiam si
esset tantum digitus, imò etiam si es-
sent Capilli.
- 24 An adhuc esset in dicto casu validus
Baptismus, si brachium retraheret
infans post ablationem.
- 25 Abusus Sacramentorum Confirmationis,
& Euchariæ.
- 26 Licet tradant Græci Euchariæ In-
fantibus, id tamen Latinis vetitum
est, & num. 27.
- 28 Græci retinent adhuc hunc usum tra-
dendi Infantibus Eucharistiam.
- 29 Prædictâ consuetudinem in Ecclesiâ Ro-
manâ non fuisse conformem, ostendunt
duo contraria exempla.
- 30 In primitivâ Ecclesiâ parvuli confir-
mabantur propter frequentes perse-
cutiones.
- 31 Adhuc bodiè Græci Sacramenta confir-
mationis parvulis tribuunt.
- 32 Baptismus parvulorum indebitè pro-
trahitur à Græcis, ut, qui baptizan-
tur, magis dispositi sint ad receptio-
nem Sacramentorum Euchariæ, &
Confirmationis.
- 33 Deplorabilis Græcorum consuetudo dif-
ferendi pueri Baptismum, ut expe-
ctetur patrinus peregrè profectus.
- 34 Quid dicendum, si à Latinis hodiè

- cum Baptismo darentur Confirmatio,
& Eucharistia?
- 35 Orientales hodie præbent pueris Eucharistiam sub specie Vini.
- 36 Vfus dandi pueris Eucharistiam miraculo comprobatus.
- 37 Non inducitur hæresis suspicio ob non servatas Cæremonias in Sacramentorum collatione.
- 38 Limita, si baptizans esset de hæreticorum regione, ac omitteret nominis impositionem.
- 39 Mos dandi nomina in Baptismo est antiquissimus.
- 40 Limita etiam, si quis non imponeret fidei nomina Catholicorum, sed Hæresiarum.
- 41 Qui Baptizatis imponit hæc nomina, velle præsumuntur, ut baptizati imitentur hæreticorum facta.
- 42 Iudeus effectus Christianus esset suspectus, si suum priscum nomen retineret.
- 43 Non esset suspectus de hæresi, si quis in Baptismo non adhiberet Paternos.
- 44 Limita, si a desset contemptus.
- 45 Nec suspectus esset, qui aquam pro Baptismo adhiberet non benedictam, vel non trinâ merfione baptizaret.
- 46 Cur Concil. 2. Generale Eunomianos rebaptizari præceperit, qui unicâ tantum merfione fuerint abluti?
- 47 Gregorius Magnus cur mandavit, ut in Hispania unicâ tantum merfione baptizaretur.
- 48 Non esset suspectus, qui baptismum conferret non merfione sed infusione, vel aspersione: Potest enim Baptismus merfione conferri.
- 49 Potest etiam Baptismus infusione conferri Christi exemplo quod præfatur apud Ministros Græcos.
- 50 Aspersione potest conferri Baptismus, quâ Apostoli multa millia facile fuit baptizare.
- 51 Ne quis dici suspectus, qui vel nominis impositione, vel aliam cæremoniam omitteret in Confirmatione.
- 52 Potest tamen occurrere aliquam circumstantiam, quâ attentâ, oriretur hæresis suspicio in dicto casu.
- 53 Nec esset de hæresi suspectus Sacerdos, qui in tradendâ Eucharistiâ, vel absolutione, non adhiberet consuetâ verba, &c.
- 54 Si in administrandâ extremâ unctione

- quis non ungeret membra quinque sensuum, esset suspectus.
- 54 Unctio quinque sensuum servatur apud Catholicos, tum Latinos, tum Græcos: Quid de Syris dicendum?
- 55 Syri utuntur duplici unctione: unâ, devotionis gratiâ; alterâ sacramentali, quâ Sacerdos, ungit septem Corporis partes.
- 56 Si Episcopus in collatione Presbyteratus omittat manuum unctionem, non est de hæresi suspectus: Dummodò aliqua circumstantia non interveniat.
- 57 De aliis abusibus remissivè.

OB non debitam formam in conferendo committitur abusus, quoties ipsa alteretur, sive sit baptismi, quæ est: Ego te baptizo, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Sive confirmationis, quæ continetur sub illis verbis: Signo te signo Crucis: confirmo te Chrismate salutis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Sive penitentiae, quæ exprimitur per ea verba: Absolve te à peccatis tuis: Sive extremæ unctionis, quæ sic se habet: Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum, gustum, &c. deliquisti: Sive tandem Ordinis Sacerdotalis, quæ ita exponitur: Accipe potestatem offerendi Sacrificium, &c. quod identidem dicendum est de cæterorum ordinum formâ.

Hic porrò abusus utique hæresis suspicionem inducit, quod comprobatur eadem ratio, quâ materiz alterationem in conficiendo, ac conferendo, & formæ mutationem in conferendo, huiusmodi suspicionem ingerere, stabiliimus.

Pervertuntur enim principaliter fines Sacramentorum maximo cum Christi-fidelium damno, quoties substantialiter forma alteratur; necnon ritus. Ecclesiæ violantur, prout etiam evenit mutatione accidentali: Postremò non desunt hæreticorum errores, quorum imitatio inducit hanc suspicionem.

Siquidem Martinus Lutherus, quipè, qui omnium audacissimus extitit, novam hæresim excogitavit, videlicet non requiri certa verba in Sacramentis, contrâ quod doctissimè Bellarmin. de Sacram. in genere, lib. 1. cap. 21. Sed vidè singularem Dei providentiam, ne in-

nume-

numerabiles infantes percant: Quamvis ita generaliter tenuisset Lutherus, cui parum absimiles cæteri videntur hæretici, attamen ferè nemo veram baptismi formam, quò ad praxim inficiatus est, ut ponderat idem Bellarmine de Sacram. Baptif. lib. 1. cap. 3. Martene de Antiqu. Ecclæs. Ritib. tom. 1. cap. 1. art. 24. num. 22. circa finem, Vicecomes de Antiqu. Baptifm. Ritib. lib. 4. cap. 5. Igitur si nec hæretici prædicant, in praxi formam Baptismi substantialiter alterandam, qualisnè impicras excogitari potest, quæ in conferendo baptismo formam substantialiter mutet? & licet hujusmodi mutatio in baptismo, omnif. Sacramentorum necessitiffimo, maximè damnanda foret, non parva tamen esset eorum contumacia, qui non servatà debità formà, & proinde nulliter conferre auderent cætera Sacramenta.

- 4 Prætercà ritibus ab Ecclesià Romanà alienis alteratur Sacramentorum forma in conferendo: & quia ipsi utuntur Schismatici, qui deprecatoriè formam adhibent, quicumque eorum morem sequeretur, eorum errores imitari præsumeretur: Hæc tamen non militant adversùs Græcorum Catholicorum Ecclesiam: Ipsa enim enunciativè formam in tercià personà exprimit, non quia Græci de se ipsis modestè sentiant, juxtà Gabrielem Philadel. in libell. de Sacram. sed quia ex eis non defuerunt in Oriente, necnon etiam postea in Affricà, qui Sacramenta prò Ministrorum meritis melius, seu deterius confici, credebant: Quamobrem superbis illis Ministris S. Augustinus Serm. de Muliere peccatrice, qui est in lib. 50. homiliarum, cap. 7. obiicit modestum, ac humilem loquendi morem, quo Christus usus est, dum peccatrici mulieri peccata dimisit: Observat, Salvatore in primà personà non dixisse: *Ego remitto tibi peccata*; sed in tercià: *Remittuntur ei peccata*: Medicus bonus, subjungit Augustinus, agros non solum præsentis sanabat, sed & futuros etiam prævidebat: Futuri enim erant homines, qui dicerent: *Ego peccata dimittis*: Ego iustifico; Ego sano, quoscumque baptizo.

Ita enim isti merito Sanctitatis, quâ gloriabantur, remissionem peccatorum adscribebant, & per consequens se ip-

sos primatios quodammodo Authores Sacramentorum conficiendorum constituebant, ut benè ait Arcud. de Concord. lib. 1. cap. 8.

- 7 Ad evitandum igitur hunc errorem penès Græcorum, & Africanorum Ecclesiam introducta fuit ea forma per terciam personam enunciativa, quâ modò utuntur, Concilii Florentini, totiusque Ecclesiæ Catholicæ permiffu.

8 Hoc tamen permiffum sit Græcis, nec per se inducat hæresis suspensionem in Latinis, si quis eorum illud servaret in Sacramentis conferendis, quoties tamen non adesset contemptus, & prava opinio, eo modo, quo diximus supra: Nihilominus Ecclesià Romana, excepto extremæ vnctionis Sacramento, in quo adhibet formam deprecatoriam, ut vidimus, & convenit eum Ecclesià Græcâ, restit eodem Areud. ibidem lib. 5. cap. 5. semper confert, & conferri vult Sacramentum per formam enunciativam in primà personà, scilicet per illa verba: *Ego te baptizo; signo; absolvo, &c.*

- 9 Non obstat, quod S. Silvester Sacramentum Confirmationis eà formà, quâ utuntur Græci, Constantino contulisset, prout testatur ipsiusmet Constantini edictum: Potuit enim Summus Sacerdos variatè ritum: Præterquam quod edictum illud verumnè, an apogryphum sit, viri docti ambigunt; & fortalsè ejus edicti Author, quem credunt fuisse Balsamonem, voluit Græcorum morem sui temporis referre.

Cæterum abusus in conferendo Sacramento ob non debitum locum vix committi potest.

- 10 Quantum ad non debitum tempus breviter pertinet eo Judæcam Græcorum superstitionem apud Humbertum Cardinalem Dialogo contrà Græcorum calumnias in fine, qui pueros, specie analogiæ cum typò veteri, volebant baptizari antè octiduum à nativitate, etiam si interim morirentur; & mulieres paganas, vel menstruatas, etiam si moribundas, vel in partu periclitantes, baptizare detestabant, specie reverentiæ in Sacramentum.

- 11 Sed magis aridet Sectariis alia illorum superstitio, qui adultis tantummodo baptismum conferre volunt: Fuit enim Vvaldensium hæresis duodecimo seculo

seculo excogitata, quod non liceret Infantibus baptismum tradere, ut testatur Ermengadus in opusculo contra Waldenses, cap. 12. Eundem errorem amplexus est Henricus, Petri Bruis hæretici successor, sicut videre est apud Div. Bernardum Ep. 240. Hanc hæresim postea renovarunt Anabaptistæ, alique heterodoxi, quemadmodum docet Becanus de controversiis lib. 3. Illorum errori videtur etiam adscriptum Erasmus in præfat. paraphr. in Matth. & Cajetanus, qui, referente Joanne Ekio in Indice errorum illius, dicit, duos esse Baptismi comites, scilicet præcedentem, & subsequentem doctrinam; ideo infantes non perfecte baptizari; & Ludovicus Vives annot. in cap. 27. lib. 1. de Civit.

12 Dei, ubi nimis imperite scripsit, neminem olim baptismi initiatum fuisse, nisi adultum: Siquidem, licet videatur viguisse olim in quibusdam Ecclesiis, ut nemo tingeretur sacris Undis in infantiâ, extrâ mortis periculum; & Barbosa de Parocho, par. 2. cap. 18. n. 14. Attamen, teste Bellarmino de Baptismo, lib. 1. cap. 8. contrarius usus fuit multo communior, & suis seculis receptus: Vicecomes de antiq. Baptism. Ritib. lib. 2. c. 1. & definitum fuit per Concil. Trident. Sess. 7. can. 12. 13. & 14. de Baptis. damnando prædictos hæreticos; quemque usum semper in Ecclesiâ servatum, ab ipsis Apostolis originem traxisse, docuit S. Augustinus lib. 10. de Genes. cap. 23. idipsum antea tradidit Origenes lib. 5. cap. 6. ad Rom. dicens: Ecclesia ab Apostolis traditionem suscepit, etiam parvulis baptismum dare; & Concil. Milevitano contra hoc negantes, placuit, ut qui parvulos recentes ab uberibus matris baptizandos negat, anathema sit, ut latè probat Vicecomes de Baptism. Ritib. dist. lib. 2. cap. 1. Martene de Antiq. Ritib. lib. 1. cap. 1. art. 8. per tot. Merbec. in summâ Christianâ, par. 3. quæstione. 23. pag. 81.

13 Rectè quidem egisse, & agere Ecclesiam, satis comprobatur ex eo, quod nemo, nisi renatus fuerit ex aquâ, &c. non potest ingredi Regnum Cælorum: At credendumnè, voluisse Deum tot infantes perire, quot in tali ætate moriuntur? Non equidem: Audi quàm clementissimè exclamet: Sinite parvulos ve-

nire ad me, talium est enim Regnum Cælorum, quem locum de Baptismi Mysterio accipiendum esse, voluere scriptores, ut observat Joannes Baptista Casal. de Veter. Christianorum ritibus, par. 1. cap. 5. pag. 26. lit. B. Ita Cornel. à lap. in cap. 19. Matth. num. 14. Vide Coriolan. hist. Eccles. pag. 123. Lantmeter de Veteri Clerico, lib. 2. cap. 7. & Torrecblanc. adversus hæreticorum errorem, quod Sacramenta non conferant justificationem ex opere operato, lib. 2. Turis spirit. cap. 2. num. 12. Nec aliter decebat divinam ergâ nos clementiam, nam, ut ait Cyprianus epist. ad fidem, quæ est ferè tota de baptizandis infantibus, si in gravissimis delictoribus, verba sunt Cypriani, & in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur: & à Baptismo, & à gratiâ nemo prohibetur, quantum magis prohiberi non debet infans, qui recens natus, nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus. contagium mortis antiquæ primâ nativitate contraxit? Merito proinde exclamat S. Augustin. Serm. 10. de Verbis Apost. Accomodat Mater Ecclesia infantibus aliorum pedes, ut veniant; aliorum cor, ut credant; aliorum linguam, ut confiteantur.

14 2. num. 12. Nec aliter decebat divinam ergâ nos clementiam, nam, ut ait Cyprianus epist. ad fidem, quæ est ferè tota de baptizandis infantibus, si in gravissimis delictoribus, verba sunt Cypriani, & in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur: & à Baptismo, & à gratiâ nemo prohibetur, quantum magis prohiberi non debet infans, qui recens natus, nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus. contagium mortis antiquæ primâ nativitate contraxit? Merito proinde exclamat S. Augustin. Serm. 10. de Verbis Apost. Accomodat Mater Ecclesia infantibus aliorum pedes, ut veniant; aliorum cor, ut credant; aliorum linguam, ut confiteantur.

15 Qui ergo vult ita diu differre, videtur Anabaptistarum, necnon etiam Lutheri leprâ infectus: Censuit enim impius ille, infantes non esse baptizandos antè annum discretionis, in quem errorem inciderunt alii de hæresi suspecti: Suarez in 3. par. qu. 68. art. 10. disp. 25. sect. 2. ideo cilet suspectus de hæresi, qui multum differt, & maximè, si eius Patria esset de Regione erroribus contra Catholicam fidem infectâ.

16 Non obstat, quod dicit Bordon. in Trib. cap. 22. num. 3. & tradit etiam Passerin. in cap. ut Inquisitionis, num. 61. de hæret. in 6. quod hæc dilatio non infestat hæresis suspicionem, cum nulum extet præceptum divinum baptizandi antè annum discretionis, unde Gregorius Nazianz. in ferm. de Baptismo, exhortatur, baptismum infantium differri usque ad triennium, ut per se ipsos aliqua respondere possint: Tertullianus quoque lib. de baptismo, censet illud differendum ad annos discretionis,

nis, ut habeatur melior dispositio ad ipsum suscipiendum: Unde ad illa verba: *Sinite Parvulos ad me venire*, inquit: *Veniant ergo, dum adoleſcunt; veniant, dum discunt, dum quò veniant, doceatur; fiant Chriſtiani cum Chriſtum noſcere poterint*, non obſtat, inquam, quia, quamvis non addit præceptum Divinum; adeſt Jus Eccleſiaſticum introductum à receprâ Eccleſiæ conſuetudine, ut dicit Suarez in 3. par. quaſt. 68. art. 10. diſp. 25. ſect. 2. verſ. ultimo ergo addendum eſt.

- 17 Quâ propter, ſicut redditur ſuſpectus, qui comedit die Veneris, & Sabbathi contrâ conſuetudinem, & ritus approbatos Eccleſiæ carnem, ita ut, ſi credat, non eſſe peccatum, & non aliter pro excuſatione cauſam ſanctitatis, uti ſuſpectus de hæreſi vehementer puniri poſſe ab Inquiſitoribus, doceant Ricci in *prax. Aur. par. 1. Reſol. 433. Carcna poſt Pegnam. ſis. de edenda carn. tit. 15. S. 3. num. 9. Farinacc. de hæreſ. qu. 178. num. 80. Trullench. oper. moral. lib. 1. cap. 2. dub. 3. nu. 11. Fermosin. traſſ. criminal. ad textum in c. cum Chriſt. traſſ. 2. qu. 7. num. 1. 2. & 3. Triviſan. lib. 2. de eſſ. 66. num. 2.*

Item tali ſuſpicionem laborat, qui comedit in his locis, in quibus non addit in contrarium conſuetudo, in vigiliis de præcepto ova, & lacticiis; quare lib. Paſqualig. cui titulus *Praxis Jejunii*, damnatus fuit propter temerariam, ac ſcandalofam opinionem, quod huiusmodi comestio ſit licita, ut reſtatur Eminentiſſimus Albitius de *Inconſtantia in fide*, cap. 30. num. 171.

- 18 Itâ & magis erit ſuſpectus, qui contrâ generalem Eccleſiæ conſuetudinem differt baptiſmum, & malè ſentiret de huiusmodi optimâ conſuetudine, quæ ſi non adeſſet, tot infantes perirent, quot moriuntur antè diſcretionis uſum; ac malè ſentiret de poteſtate ipſius Eccleſiæ, putans ab eâ non poſuiſſe cum hac adeò rationabili cauſâ induci hanc conſuetudinem.

- 19 Orientales verò, qui differunt maſculorum baptiſmum à quadrageſimo die, & ſæminarum ad octageſimum, ut reſtatur cruditiſſimus Naironus in *Evoplia*, pag. 125. quamvis non ſint laudandi propter periculum

perpetuæ damnationis, non ſunt tamen de hæreſi ſuſpecti, eò quia itâ baptiſmum protrahunt, nam putant, requiri huiusmodi temporis ſpatium ad membrorum aliqualem conſoliditatem, nè proinde ipliſ infantibus aliquod imminere periculum ex baptiſmo, quem Syri, ut plurimum, trinâ immerſione conſecrunt.

- 20 E contra qui non vult expectare infantes, ut exant ab utero materno, ſed adhuc in ipſo exiſtentes baptizant, abutitur Sacramento, & efficitur ſuſpectus: Nam Cardinalis Cajetani opinio de baptiſmum conferendo pueris in utero exiſtentibus, tanquam hæreticalis damnatur à Dominico Soto, & fuit à Beato Pio V. veluti indigna tanto Theologo, ab ejus libris expuncta: ſiquidem opponitur illi veritati: *Niſi qui renatus fuerit*, ut notat Eminentiſſ. Pallavic. biſt. lib. 9. cap. 8. num. 4. & 5. Non tamen me late, quod nativitas, à quâ renalcimur per baptiſmum, propriè à Pignatello ex Div. Thoma tom. 1. conſult. 153. exiſtimetur illa, quâ naſcentes in utero contrahimus peccatum originale, cum uſitatum ſit in ſacrâ Scripturâ, vocem *natum* accipi pro *genito*: Matth. cap. 1. de *quâ natus eſt Jeſus*; græcè autem habetur, *genitus*: Sed verba, quæ plures ſignificatus habere poſſunt, intelligi debent juxta ſubjectam materiam. Verùm, ut quis ſit baptiſmi capax, oportet, quod poſſit tangi, vel aſpergi ab aquâ. Quoties autem factus intrâ Matris uterum, quodam omnes partes clauditur, non percipio, quomodo tangi, & aſpergi ab aquâ poſſit, ut benè obſervat Campanil. *Diverſor. jur. Can. Rubr. 1. num. 97.* undè communis eſt ſententia, quod pueri non nati non poſſint in matris utero baptizari: Roderic. Acuña in cap. *Baptizari*, num. 15. diſt. 5. Guilelm. à Monte Laud. in *Clementin. 1. de ſumma Trinit. verſ. ad hoc*. Ricci collect. 2133. par. 6. Campanil. *Diverſor. jur. canon. rubr. 1. numer. 97.*

- 21 Non prætereunda hic quorundam Anomalia pietatis, qui apud Theoph. Rainald. tom. 10. in *Heterocl. ſpiritual. ſect. 1. num. 11.* conſueverunt, Eccleſiaſticâ ſepultura privandum eſſe cadaver puelli, eò quod è ventre matris eduſto brachio, in iſto baptizatus eſt; mox vero re-

rò retraxit, & absquē alio baptisinate, decessit, postquam fuerat ē ventre Matris extrusus.

- 23 Nequē enim validitati illius baptis-
mi officere potuit solius brachij, non-
capitis ablutio, quia in necessitate quā-
libet pars corporis occurrens perfundi
potest, quod de brachio nullo modo
debet videri ambigendum, & firmant
Acun. d. dist. 5. cap. 3. in fine, Cappell.
Tholosan. decis. 156. per tot. Franc. Marc.
decis. Delphinat. 951. num. 14 par. 1. Cam-
panil. diversor. jur. can. rubr. 1. num. 98.
Imò de digito idem statuit Vasquez. 3.
p. d. 145. num. 18. Fermoosin. de offic. &
sacr. Eccles. tom. 2. ad cap. 1. de Sacram. non
iterand. q. 3. num. 16. quia quicumquē
pars abluatur, verē homo dicitur abluī
per synecdochem. Pariter ablutio ca-
pillorum censetur ad baptismum sufficere,
quia licet non vivant, ratione eorum
homo ablutus dicitur: Itā tradit Vas-
quez citatus num. 31. & Agid. 3. p. q. 66.
num. 38. perperam reclamante Bonacin.
quæst. 2. de bapt. punct. 3. num. 21.

- 24 Multò minùs officere potest validita-
ti Baptismi retractio brachij illius in-
fantis jam aquā perfusi, quia baptismus,
ex quo validus est, nequit irritari per
quidlibet subsequens: Hanc tamen con-
sistent differentiam supracitati Aucto-
res, quod si puer emittit caput, & bap-
tizetur, quoties vivat, non ei baptisma
iterandum sit: si verò aliam partem e-
miserit, ac in eā fuerit baptizatus, sit
rebaptizandus cum conditione: *Si non
es baptizatus, ego te baptizo*, ut præter
Marc. decis. ubi mox, observat Cappell.
Tholosan. d. decis. 156. num. 2.

- 25 Dicitur etiam abuti ob non debi-
tum tempus, qui parvulis Sacramen-
tum Confirmationis, & Eucharistie
tradunt, eosquē damnat Arcudius de
concord. lib. 1. cap. 13. & rationabiliter;
nam in eāxare non tradi hæc Sacra-
menta, postulat tantorum mysteriorum
dignitas, potissimum Eucharistie, quæ
Regem gloriæ in se continet: Renuit
infrmitas, & imbecillitas infantium, &
puerorum, qui illa sinē dispositione
perciperent; efflagitat periculum, cui
præsertim exponitur Eucharistia, ne ab
infantibus sumpta non retineatur.

- 26 Et quamvis Græci soleant infantes
baptizare, ac ipsi Confirmationem,

Eucharistiamquē tradere, minimē nobis
Latinis licet; tamen infantrum consu-
matio antiquioribus temporibus in usu
extitisset in Ecclesiā Romanā: Post-
quam enim Aleuinus Bedæ discipulus,
Præceptor itē Caroli Magni, quo impe-
rante floruit, in lib. de divin. offic. cap. de
Sabbato Sancto Paschatis, usū illum me-
moriā dignū retulisset, hisce verbis: *Pon-
tifex ergo* (sunt eius verba) *egreditur à
fonte in Sacarium habens ibi impostam Se-
dem, vel in Ecclesiā, ubi voluerit. & sedet
in eā, us cum vestiti fuerint infantes, qui
nimirum immergebantur in aquam, ut eos
modò immergunt Græci, confirmet eos;*
postquam, inquam, hæc rutilisset, sub-
jungit de Eucharistia infra in eodem ca-
pite, cavendum esse, ne infantes læsen-
tur, aut ullum cibum capiant, antequam
communice; hæc sunt illius verba: *De parvulis
providendum est, ne postquam
baptizati fuerint, ullum cibum accipiant,
nequē læsentur sinē multā necessitate, an-
tequam communice; Sacramento Corpo-
ris Christi*, quod etiam refert Marten.
de antiqu. Eccles. ritib. lib. 1. cap. 1. art. 18.
num. 14. in fine, ac antiquitus consue-
visse infantes communicari, probat
idem d. lib. 1. cap. 14. art. 10. num. 14.

- 27 Sed quod fieri consueverat, non est
hodiè faciendum, cum Ecclesiā habeat
potestatem variandi, quæ non spectant
ad Sacramentorum substantiam, & quæ
à conditione temporum pendunt: Illi
primitivā Ecclesiā, quando minor erat
fidelium numerus, faciliùs poterant vi-
tari incommoda, quibus illa consuetu-
do pucros communicandi exposita est;
postmodum crescente numero fidelium,
& reficesscente charitate, cum Sacra-
menta minori curā, ac diligentia admi-
nistrarentur, magis ad decentiam, & re-
verentiam Sacramenti expedire, & con-
ducere visum est, si parvulis antè usum
rationis Sacramenta deuegarentur,
quam si aliquali utilitate ipsi provide-
28 retur. Græci tamen adhuc retinent
hunc usum tradendi infantibus hoc Sa-
cramentum: Martene de ritib. loco supra
citato, d. num. 14. sed longè meliùs face-
rent, si vellent se in hac re conformes
reddere Romanæ Ecclesiæ, ut ait Arcu-
dius lib. 3. cap. 40. Ut enim illam consue-
tudinē illis temporibus in usu habi-
tam Concil. Trid. minimè damnat, ita

his temporibus minimè laudat; imò potius à se rejicit, & condemnat, licet apud Græcos esse in usu, fortè toleret.

29 Cæterùm præfatam consuetudinem Ecclesiæ Romanæ non penès uniformiter prætæatam fuisse, ostendunt duo contraria exempla: Puerum Achaz, qui nondùm septennium expleverat, nè in morte quidem post confessionem admissum esse ad communionem, quam ardentissimè expetebat, scribit Cantipratanus lib. 2. cap. 28. num. 7. propter Concilii (ut ait) vetitum, ne Eucharistia in tali ætate puero conferretur, id quod ex cap. omnis utriusque sexus edito in *Concil. Lateran. sub. Innoc. III.* accipit ibi Colvenerius: è contra puellam, vix septennem in morte refertam esse, divino hoc cibo, firmat Philippus Berlaymont in *Parad. Puer. 3. part. cap. 1. §. 14.*

30 In primitivâ Ecclesiâ parvuli quoque confirmabantur propter frequentes persecutiones, ut testatur P. Verricell. de *Apostol. mission. tit. 7. qu. 126. num. 3.* & nuperimè Canonicus Naironus loco sæpè laudato, pag. 129. & seqq. Sed hodiè cum nec iurat persecutio; nec ad sit raritas Episcoporum, qui confirmant, protrahi potest hoc Sacramentum.

31 His tamè non obstantibus, Græci nunc etiam Confirmationis Sacramentū pueris conferunt: Leo Allarius de *perpet. confirmation. Eccles. Orient. & Occident. lib. 3. cap. 18.* quod etiam sit ab Orientalibus Syris, ut refert idem Naironus ubi su-

32 præ, pag. 128. Insuper, ut optimè animadvertit Arcudius, approbari minimè potest, Baptismum protrahi à Græcis, ut, qui baptizantur, magis dispositi sint ad Confirmationis, & Eucharistiæ Sacramenta suscipienda, quæ ipsis præter Baptismum ministrant: Ex quo fit, ut sæpè pueros duorum, vel quatuor annorum salutari Lavacro expiare soleant: Ego, de se loquitur Arcudius, quando sacro fonte lustratus fui, ejusmodi ætatis eram, ut planè meminerim: Aliquando, audi deplorabilem consuetudinem, parentes puerorum, dum affinitate spirituali amicis sibi devincere cupiunt, eos absentes, & peregrinantes libenter expediant, ac baptismum differunt, contrà quod plures adfunt

Constitutiones Ecclesiasticæ, & Synodorum sanctiones, quas congerit, & refert Martene de *antiqu. Ritis. lib. 1. cap. 1. art. 8. n. 11.*

34 Si autem apud Latinos hodiè infantibus cum baptismo traderentur hæc duo Sacramenta, Confirmationis scilicet, & Eucharistiæ, crederem esse ponderandas circumstantias, quas diximus supra de consecratione super pane fermentato; nam quilibet earum remotâ, nullam crederem incurri hæresis suspensionem, ob duplicem rationem, quarum prima est, quia usus, qui adhuc viget penès Græcos, cæterosquè Orientales, non habet fundamentum in hæresi; sed originem fortassè traxit ex eo, quod in primævâ Ecclesiâ, adultis baptismus conferebatur, & unâ cum hoc Sacramento ministrabantur continuâ actione etiam alia duo, Confirmationis nempe, & Eucharistiæ: Idem mos deinceps observatus etiam est in pueris, & usquè ad præsentem diem observari apud Orientales, testatur Naironus loc. cit. pag. 131. & 193. ubi addit, quò ad communionem, eam præberi pueris sub unicâ specie, scilicet Sanguinis: nam Sacerdos intingit Sanguine extremum digitum, illumquè iugendum, exhibet puero. Hoc autem ita fit, tùm quia Orientales æquè Sacramenta recipi existimant sub unicâ specie, ac sub duplici; tùm quia pueri solidum cibum sumere non valent.

36 Secunda ratio est, quia pueri propter innocentiam, nullum ponunt, nequè ponere possunt obicem, idcirco Sacramentum infallibiliter confert illis gratiam; quæ res miraculo comprobata est Constantinopoli tempore Iustiniani Imperatoris, & Menæ Patriarchæ, teste Eugenio *Eccles. hist. lib. 4. cap. 36.* Ipsum audiamus: *Vetus consuetudo Constantinopoli fuit, ut si quando multa particula Sacratissima Eucharistia superesset, pueri impuberes, qui scholas frequentabant, accerferentur, qui eas manducarent. Contigit, ut puer quidam Iudæi episcopi vitarum cum condiscipulis admixtus his reliquiis Sacramentorum participaverit, hic domum regressus, patri causam more sciscitanti puer simplex, & innotens rem, uti erat, significavit. At ille furore exardescens acceptum puerum*

- in vittrariani fornacem coniecit accensam: Mater infensa rei, puerum toto triduo conquisitum febiliter in mariti officinā compellas, cui puer de fornace respondit: tūm mater ad ostium elibani accurrens, puerum interflammarum vortices illasum conspiciit, qui se à quidam eximii decoris muliere servatum, asseruit, quā ad eum crebro veniens, etiam cibum, quoties esuriebat, allatum erogabat. Id miraculū protinus Iustinianolmperatoris perlatus est, qui puerum, & matrem Sacro baptismo lubentes ablui, curavit: Patrem autem in suā impietate pertinacē crucis suspendio damnavit, id, quod etiam memorat Elscobar tom. 3. pars. 1. Theol. moralis, lib. 20. sect. 2. cap. 13. probl. 39.
- 37 Similiter ex se nullam videtur inducere hæresis suspiciōe abusus in conferendo Sacramento ob non debitas cæremonias: Quis enim suspēctū esse dixerit eum, qui in Baptismo ministrando nomen baptizato non imponeret? Potest tamen dari casus, ut hic quoque suspēctus fiat, nempe si concurrant alterutra duarum circumstantiarum, quarum altera est, si qui debet nomē imponere, fuerit de hæreticorū regione, à quibus hæc nominis impositio diridetur, eò quod Apostolorum tempore putent, huiusmodi nominis impositionem non fuisse usitatam, quia Eunuchus Regina Candacis semper vocatus sit Eunuchus, tām antè, quàm post baptismum, prout observat impius Illyricus cent. 1. lib. 2. cap. 6. col. 497. & notat Bellarmin. de Sacram. bapt. lib. 1. cap. 26. Decipiunt
- 38 profectio hæreticodoxi, nā mos dandi nomina in Baptismo antiquissimus est, ut habetur in Concilio Carthaginensi IV. can. 85. Baptizandi nomen suum dent, & probat Casal. de veter. Christ. Ritib. par. 2. cap. 5. pag. 37. liss. B. Martene de antiqu. ritib. lib. 1. cap. 1. art. 10. numer. 1. Vicecom. de antiq. Baptism. Ritib. lib. 2. cap. 12. Eò magis, quia cum baptisma trāderetur adultis ad fidem accedentibus, oportebat, ut novi nominis impositione testarentur, exuere veterem hominem: quā de causā omnes nudi huiusmodi lavacro abluébantur: Imò nudabantur etiam mulieres, sed earum pudori consulebant Diaconissæ: Francisc. de Roye in Institis. Iuris Canon. libr. 2. 40 tit. 3. pag. 175. Altera circumstantia

est, si quis filiis non imponat Catholicorum nomina, sed illorum, qui fuerunt hæreticorum autesignani, ut Lutheri, Calvini, &c. Tunc enim se redderet vehementer suspēctum de hæresi, ut tradit Passerin. in d. cap. ut Inquisitionis, nu. 61. in fin. de hæres. in 6. Bordon. in Tribun. cap. 22. num. 6. quia præsumeretur approbare Sectam illorum, & velle, suos filios imitari, & sequi illorum perversa dogmata. Confirmatur id, nam, ut habetur in Cathéchismo de Baptism. sect. 75. nomen baptizato imponendum desumi debet ab aliquo, qui propter excellentem animi pietatem, & religionem, in album Sanctorum relatus stilita enim facili fiet, ut unusquisque, ob nominis similitudinem, ad Sanctitatis, & virtutis imitationem excitetur, ac præterea cum, quem imitari studeat, in protectorem sibi ascribat, eique preces dirigat pro salute, tūm corporis, tūm animæ: Ubi è contrā, qui baptizatis nomina hæreticorum imponunt, præsumuntur velle, ut illi, quibus talia nomina indiderunt, hæreticorum facta imitentur, non secus, ac si in dogmatibus, & erroribus eorum contineatur veritas ad salutem. Unde in Syn. Nicæna Can. 30. Gentilium nomina filiis imponere, fuit vetitum, quod & S. Chrysostomo significatur hom. 22. in cap. 4. epist. ad Corinth. Vicecom. de baptism. Ritib. lib. 2. cap. 13. in fine, Martene de Ritib. d. cap. 1. art. 10. num. 7. ubi in fine assert decretum Concilii Buxdigalensis anni 1582. quod asserit, nomina Sanctorum Patrum veteris testamenti assecrare, hæreticorum esse, quod etiam advertit Merbes. in Summa Christiana. par. 3. quæstione. 26. pag. 86. Quare illi diligenter interrogandi sunt, quo sine similia hæreticorum nomina impofuerint, & severè puniendi, juxta gravitatem præsumptionis: Idem dicendum de Judæo, si effectus Christianus rerneret nomen judaicum antiquum, ac eo post baptismum assumptum uteretur: Ex hoc enim argueretur amor, & affectus erga Judaismum, cumquē approbare præsumeretur, ut docet Cravett. consil. 73. à num. 14. Francisc. Vivius lib. 2. comm. opin. opin. 193. versicul. & nomen turpe est demum, Transmiera de Polygamia lib. 1. cap. 6. quæst. 14. num. 15. Quis

- 43 Quis parit et contenderit, hæresis suspitione damnandum illum ob non debitam cæremoniam, qui conferret Sacramentum Baptismi, omisâ cæremoniâ susceptorum: Eorum enim munus apud nonnullos penè superfluum habetur, eò quod in terris Catholicorum Patrini nò teneantur instruere eos, quos de Særo Fonte susceperunt, ut docet Fagnan. in c. damnamus, n. 47. de summa Trinit. Imò in veteri Ecclesiasticâ Historiâ nulli occurrunt Patrini, qui in baptismo adultis dati fuerint. Nou. cuius Ammonius solitarius quasi Patrinus, sed quasi catechistes datus est Rufino Præfecto, cum baptizatus est, ut notat Francisc. de Roze in institut. juris canon. lib. 2. tit. 3. pag. 175. Ego tamen censeo. huiusmodi quidem cæremoniæ omissione non inducere hæresis suspitionem, quoties non interveniat contemptus, câ ratione adductus, non quia susceptor munus supervacaneum sit; sed quia non est de necessitate Sacramenti: Merbes in summa Christian. part. 3. quæstione. 24. pag. 83. licet tamen sit de congruo, propter antiquam Ecclesiæ consuetudinem sapientissimè introductam, ut ipsi spondeant pro puero, illum inviolabiliter observaturum promissiones Deo factas in recipiendo baptismo, unde D. Augustinus in serm. 163. de temp. Vos autem tam viros, quam mulieres, qui filios baptismo suscipitis, moneo, ut cognoscatis, vos pro illis apud Deum fidei iussores extitis, quos de sacro fonte suscepistis. Quis
- 45 notaverit uti suspectum eum, qui conferret idem baptismi Sacramentum, non servato benedictionis aquæ ritu, de quo supra? Quis crediderit hæresi infectum eum, qui non trinâ merione ablueret baptizandum? Quamvis enim Concilium Secundum generale c. 7. inter alias causas, cur Eunomiani à Catholicis rebaptizari debuerint, eam referat, quod unicâ immersione baptizati fuerint; attamen hoc decrevit Concil. quoniam Eunomius recusabat adhibere trinam immersionem, ne hac cæremoniâ æqualitatem personarum in essentiâ ostenderet, quam obrem peccabat contra formam baptismi: E converso non igno-
- 46 ramus, Gregorium Magnum lib. 1. epist. 41. ad Leandrum, mandasse, ut in Hispaniâ unicâ merione baptizaretur,

quia Arriani ad significandas tres naturas trium personarum trinâ merione abuti caperant, quam divi Gregorii iussionem postea confirmavit Concil. Toletan. IV. cap. 6. Marrene de ritib. lib. 1. cap. 1. art. 14. num. 8. Merbes. in summa Christiana, part. 3. dissert. 1. de Baptismo, qu. 11. quæstione. 16. pag. 76. Audiamus ipsam Gregorium: De Trinâ verò merione (inquit) baptismatis nihil responderi verius potest, quam quod ipse sensistis, quia in uni fide nihil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem, quod tertio mergimus, triduanâ sepultura Sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrexio triduanæ temporis exprimitur; quod si quis fortè etiam pro summa Trinitatis veneratione existimet fieri, nequè ad hoc aliquid obijcit, baptizandum semel in aquas mergere, qui dum in tribus subsistentis una substantia est, repræbensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismo in aquam vel ter, vel semel mergere, quando & in tribus merionibus personarum Trinitas, & in uni potest divinitatis singularitas designari. Sed si nunc usquè ad hæreticis infans in baptismo tertio mergebatur, faciendum apud vos esse, non censeo, ne dum meriones numerant, divinitatem dividant dumquè, quod faciiebant, faciunt, morem vestrum se vivisse gloriantur.

- 47 Quis deniquè prætenderit esse de hæresi suspectum, qui confert baptismum, non merione, sed intulione, & asperzione; & è contrâ? Si quidem, ut ait sæpè laudatus Arcudius lib. 1. cap. 10. Equè benè baptismus tristitiâ potest absolvi, vel immersione, idquè denotat nomen baptismi: Quæ quidem immersio, & emersio conspersionem, & resurrectionem cum Christo significat: Et si trina sit, mysterium indicat Sanctissimæ Trinitatis; si una, unitatem Deitatis, præsertim apud Catholicos; Vel ef-
- 48 fusione, juxta illud Ezechielis 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris; & hoc modo baptizatus fuit Christus, nam Joannes super caput Christi supereminens aquæ, effudit aquam, & cum baptizavit: hæcquè est opinio communis, picturis quoquè expressa, & consentanea: Atquè in Gra-

ciâ non paucos meminit laudatus Arcudius se vidisse, præsertim adultos æquæ Judæos, atquæ Turcas ad fidem Christi conversos baptizari per effusionem; Vel deniquè per notabilem aquæ asperersionem, de quâ illud Regium Davidicum intelligi potest: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor.* Undè Cyrill. Hierosolomyt. 3. *Catheches.* sic exorsus est: *Latentur Cali, exulset Terra propter eos, qui aspergendi sunt hyssopo, & mundandi hyssopo spirituali;* quâ videlicet asperzione facile fuit Apostolis multa millia hominum baptizare, idquæ finè aliis Cæremoniis, quas iidem Apostoli, eorumvè suppres, aut alii Pontifices postea instituerunt, simplici quoquæ usurpatâ formâ, itâ ut Apostoli, eorumque discipuli seorsim pronunciaverint: *Ego vos baptizo, vel: Baptizentur Servi Dei,* & plures aquâ simul asperferint: Præsertim eum & S. Cyprianus, asperzione posse fieri baptismum, probet ex aquâ purificationis, quæ etiam asperisionis dicebatur, eratque Typus Baptismi.

Apostolos itaquè tot millia hominum, & Regna integra, & amplissima imperia eodem modo asperzione baptizasse, nedum verisimile, sed etiam certum esse videtur.

Sic Syros promiscuè trinâ asperzione uti, seu immersione in fontem baptizare, testatur Naironus in *Evangelii* p. 2. pag. 123.

50 Nec poterit dici suspectus, qui Confirmationis Sacramentum confert, dummodò servet cæremonias essentielles ungendi, & signandi frontem cruce, licet omitat nomen ejus, qui confirmandus est; vel pacem non tradat in signum acceptæ gratiæ Spiritus Sancti; vel non cedat confirmatum, ut intelligat, se contrâ ignominiam, & verbera pro Christo ferenda patientiâ præcipuè amandum.

51 Hæc tamen sunt intelligenda, nisi manifestè conspiciatur in hujusmodi omissione circumstantia suspitionis inductiva, quæ, quamvis maxima debeat esse propter qualitatem ministri Sacramenti Confirmationis, potest tamen dari, quia non desunt hæreticorum errores contrâ has cæremonias, ut videre est penès Bellarmin. *de Sacram. Confirm.*

lib. 2. cap. 12. in fine, & apud Mattene d. cap. 1. art. 14.

52 Quomodo etiam dici poterit de hæresi suspectus Sacerdos, qui in tradendâ Eucharistiâ, vel in impartendâ absolutione non adhibet consueta verba, dummodò non adsit contemptus, & dummodò respectu Sacramenti Pœnitentiæ

53 servetur forma? Si quis verò in ministrando Sacramento Extremæ Unctionis non ungeret infirmi membra, in quibus resident quinque sensus, putans, hujusmodi unctionem non esse necessariam, quia præsumeretur, eam contemnere, fieret suspectus; nam hæc est de essentiâ, & præscribitur à Concil. Florent. ut probat Bellarmin. *de extrema unct. lib. 1. cap. 10. in fin.* Fernosin. *de offic. & sacr. Ecclesiæ, tom. 2. de Extrem. Unction. quest. 4. à num. 12. usque ad 19.* & etiam ex antiquis Codicibus probat eruditè Martene *de ritib. lib. 1. cap. 7. art. 3. num. 8.*

54 Hinc est, quod talis unctio apud omnes Catholicos servatur, non tantum Latinos, verum etiam Græcos, Maronitas, cæterosquæ Orientales; & quamvis Syri eorum, qui Sacræ lampadis unctionem suscipiunt, inungant tantum corporis partem morbo affectam, non tamen putandum est, id petagi ab eis contrâ prædictum Sacramenti Extremæ Unctionis ritum; siquidem duplici unctione utuntur, quarum altera sit devotionis causâ, nec in ipsâ Sacramenti forma exprimitur, & est ea, de quâ

55 modò loquuti sumus: Altera verò hæc per modum Sacramenti, & in ipsâ, ut testatur eleganter Naironus *loco sæpè laudato, pag. 211.* ungit Sacerdos septem corporis partes, nimirum egri frontem, mentum, ambas genas, itâ ut fieri videatur in capite ad modum crucis, deinde pectus, tum manus, idquæ ex utrâque parte, postremò pedes: Ungitur pectus, ut subjungit idem Naironus, ob contentum cor, ex quo oriuntur cogitationes, undè Christus Dominus *Matth. 15. De corde exeunt cogitationes, mala, homicidia, adulteria, fornicationes, falsa testimonia, blasphemia;* unguuntur omnes capitæ partes, quia in capite collocati sunt præcipui corporis sensus.

56 Similiter si in collatione Ordinis Presbyteratus prætermittat Episcopus unctio-

unctionem manuum Sacerdotis initiandi, non sit suspectus de hæresi, tanquàm Sæcator opinionis Kemniti, qui in 2. p. exam. pag. 1171. & seq. damnat hujusmodi unctionem, eamquè appellat Ritum Judaicum; & pariter Calvinus, qui non abfimiles ineptias effutit in lib. 4. Instit. cap. 19. §. 30. & 31. Hoc tamen semper repetendum, dummodò in hujusmodi prætermissione maxima non interveniat circumstantia.

- 57 Postremò quò ad abusum in conferendo propter non debitas dispositiones, idem dicendum, quod supra innuimus, ubi egimus de tali abusu in conficiendo.

Præter prædictos abusus, nonnulli alii considerari possunt in conferendo Sacramentum, vel quia incapax sit subiectum, cui confertur; vel quia non debito fine conferatur; vel quia conferatur non adimpletis jjs, ad quæ Minister exindè tenetur.

SUBSECTIO IV.

De Sacramentorum abusu in conferendo subiecto incapaci.

SUMMARIUM.

- 1 Subiecto incapaci tribuunt Sacramentum, qui baptizant, vel irrationalia, vel inanimata.
- 2 Isti sales, sicut Sortilegi, sunt de hæresi suspecti, & ob hujusmodi factum hæreticale torquentur super intensione.
- 3 Incidunt in hæresis suspicionem, qui iterant sacramenta characterem imprimentia.
- 4 Rationes plures, cur semel baptizatus non sit capax alterius Baptismi.
- 5 Qui Baptismum reiterat, quemodò, secundum dictum Apostoli, iterum Christum crucifigat?
- 6 Si non appareat, aliquem fuisse baptizatum, potest reiterari Baptismus.
- 7 Quoties prudenter dubitatur de Baptismo, is potest reiterari.
- 8 In tali casu peccaret mortaliter, qui reiteratione differret, si post diligens examen dubium reuocaret.
- 9 Si prudens non esset dubitatio, tunc non posset reiterari Baptismus, etiamsi de eo non suppetere testimonio.
- 10 Synodus Trullana decrevit, debere baptizari, quoties non inveniuntur testes de recepto Baptismo.
- 11 Sed hoc intelligitur in Terris Hæreticorum.
- 12 Non est prudens dubitatio, eò quod Baptismus ab Obstetrice fuerit collatus, & num. 13.
- 14 Non obstat, quod in eis quandoquæ sit, vel malitia, vel ignerantia.
- 15 Tertullianus notatus, dum mulieribus non facis facultatem baptizandi.
- 16 Nec sunt rebaptizandi Infantes, etiamsi Obstetrices afferant, se non abluisse caput puerorum, sed vel pedem, vel manum.
- 17 Hodie, ob damnatam ab Innocentio propositionem, reiterandus Baptismus in dubio de valore.
- 18 Respectu puerorum, qui sunt expositi, non est prudens de valore Baptismi dubitatio.
- 19 Hoc tamen intelligitur, si contingat in Terris Catholicorum; secus Infidelium.
- 20 In levi suspitione sufficit Baptismus flaminis.
- 21 Non est prudens dubitatio de valore Baptismi, si ea proveniat, eò quod Minister fuerit Hæreticus.
- 22 Agrippinus Episcopus Carthaginensis fuit primus ex PP. antiquis, qui Baptismum ab Hæreticis susceptum, reiterari precepit.
- 23 Agrippinum secutus est S. Cyprianus in errore, sicut & in Episcopatu Carthaginensi.
- 24 Præcessit tamen Cyprianum in eo errore Firmilianus Iconis Episcopus.
- 25 Impellente Firmiliano S. Cyprianus pugnam aggressus est adversus Sanctum Stephanum Papam, celebratis Synodis.
- 26 Episcopi harum Synodorum mutarunt sententiam, & respondit quoque Firmilianus: Sed an S. Cyprianus responderit, dubium est.
- 27 An in eundem errorem iniegit S. Basilius cum SS. Athanasio, Optato Milevitano, & Cyrillo Alexandrino?
- 28 Ratio præcipua erroris S. Cyprianus, & aliorum sequacium.
- 29 Illi PP. errarunt, quia non peregissent, Ministerium Sacramenti esse tantum instrumentum.

Non

- 30 Non est Baptismus iterandus ex eo quod in ipso gratia non infundatur, nam character imprimitur.
- 31 Maimburgus carpit Sanctum Stephanum Papam, quod in decreto circa PP. Carthaginienses erraveris in fide: Sed ille hallucinatur, & n. 32.
- 32 Ut baptizentur illi, qui ab Hereticis sunt baptizati, advertendum, an adsit defectus materia, vel forma, vel intentionis Ministri.
- 34 Sac. Congregatio decrevit, Colches, & Iberos esse rebaptizandos, non quia baptizati à Schismaticis, sed quia error in materia.
- 35 Ritus Baptismi Colchorum, & Iberorum describitur.
- 36 Perpendenda sunt circumstantia, ex quibus resultat intentio necessaria in Ministro.
- 37 Si ignoretur, an fueris baptizatus ille, qui ortus est ex infidelibus, perpendantur circumstantia.
- 38 Iterantes Sacramenti Confirmationis, illud tribuunt subiecto incapaci, quia hoc non est iterabile.
- 39 Hæc veritas probatur auctoritate Concilii, & Patrum.
- 40 Ratio id ipsum persuadet, quia character est indelebilis.
- 41 Quo sensu PP. Græci statuerint, Hereticos iterum esse inungendos?
- 42 Incapaci subiecto datur Sacramentum Confirmationis, si detur non baptizato.
- 43 Eucharistia datur subiecto incapaci, si pluries eadem die detur eidem subiecto.
- 44 Huiusmodi abusus non inducit hæresis suspicionem.
- 45 Resti decrevit Alexander II. à Sacerdote unam tantum Missam in die esse celebrandam.
- 46 Festis diebus Parochus potest duas Missas celebrare. Subiecto incapaci traditur Eucharistia, si detur alicui ante usum rationis: Ibid.
- Item, si Eucharistia Enurgumeno tradatur.
- 47 Eucharistia aliquando liberavit Enurgumenos.
- 48 Non expedit tamen, Eucharistiā Enurgumenis tradere.
- 49 Tradere Eucharistiā cadaveri, est tradere incapaci.
- 50 S. Gregorius Magnus narrat, datam fuisse Eucharistiam puero defuncto.
- 51 Dubitatur de validitate hujus historia, quæ si vera est, extraordinaria est.
- 52 Sortilegus est, qui anferem communicaret ad inveniendum thesaurum.
- 53 Prodigium Sacre Eucharistie sacrilegè posita in ollâ cum buffonibus.
- 54 Subiecto incapaci datur Extrema Unctio, si rei inanimata detur.
- 55 Item suspectus esset de hæresi, qui sano Extremam daret unctionem.
- 56 Græci Extremam unctionem sanis conferunt.
- 57 In hoc abusus sunt Græci inexcusabiles.
- 58 Rationes contra Græcos.
- 59 Ex hujus Sacramenti institutione habetur, quod sanis non debet dari: Hinc prohibitio Concilii Carnotensis.
- 60 Concilium Tridentinum decrevit, Extremam Unctionem esse dandam in extremis constitutis.
- 61 Senibus non aegrotis extrema Unctio danda ex Concilio Mediolanensi sub S. Carolo.
- 62 Non omnes Græci profitentur errorem, dandi Extremam Unctionem sanis.
- 63 Damnatis ad mortem non ministratur Extrema Unctio, quia infirmi non sunt.
- 64 Cur conferre Extremam Unctionem sanis, vel levi morbo affectis, sit superstitiosum?
- 65 Detestabilis quorundam impietas respiciendi in morte Extremam Unctionem.
- 66 An extra Sacramentum possit esse licitum, uti oleo Extrema Unctionis ad ungendos egrotos, &c.
- 67 Ex concessione Innocentii I. laicus potest ungere oleo ab Episcopo benedicto.
- 68 Ex ordine Romano id ipsum probatur.
- 69 S. Genesius contra Daemoniacum utitur sacro oleo.
- 70 Id ipsum fecit S. Eutychius Primus Constantinopolitanus.
- 71 Aliud exemplum S. Valerici Episcopi Augustani.
- 72 Item exemplum Sancti Gotthardi Episcopi.
- 73 Sed non licere uti oleo Extrema Unctionis extra Sacramentum, persuadetur.
- 74 Facta in contrarium procedunt de oleo bene-

benedictio à simplici Sacerdote, vel privatum ab Episcopo.

- 75 *Non est illicitum, uti oleo lampadis aliquis Sancti ad egrotos ungendo.*
- 76 *Sacramentum Ordinis datur incapaci, si conferatur mulieribus, secundum Hæreticorum errores.*
- 77 *Quintiliani Hæretici Sacerdotium faminis dabant.*
- 78 *Femina Diaconissa quænam erant in Ecclesiâ primitivâ; Eorumque officium in Ecclesiâ?*
- 79 *An Diaconissa ordinarentur per manuum impositionem?*
- 80 *Presbyteræ mulieres quænam dicebantur?*
- 81 *Qui reiterat Ordinem, confert illum Subjecto incapaci.*
- 82 *Ordinatus à falso Episcopo effes reordinandus, saltem sub conditione.*
- 83 *Predicta procedunt etiam quoad Ordines Minores.*
- 84 *An possit licite reiterari prima Ton-sura?*
- 85 *Non potest reiterari, etiamsi illa non esset ordo.*

SUBJECTO incapaci conferre Sacramentum dicuntur ii, qui baptizant vel res inanimatas, utpotè monetas, ut redeant in crumenam; vel animalia irrationalia ad inveniendos thesauros, vel ad necem alicui causandâ, ut (sicuti eleganter scribit Candidus Brognolus de Maleficiis, tom. 1. disput. 4. num. 742.) applicatione elementi cæteros vivificantis mortem inferant iis, quos perire volunt: Quamobrem sicuti sortilegos demonstravimus de hæresi suspectos, istos quoquæ hac labe infectos esse, dicunt Simanch. de Catholicis. tit. 62. rubr. de sortileg. n. 3. vers. de baptizante Cadaver, Farinacc. de hæresi. quest. 181. num. 24. Martin. del Rio lib. 3. par. 1. quest. 3. sect. 1. vers. mox subdit, Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. numer. 6. Passerin. in cap. ut Inquisitionis, num. 50. de hæretic. in 6. Aug. Triumph. de potest. Ecclesiæ. quest. 28. art. 3. S. Respondeo, in fin.

Imò, cum hoc sit factum hæreticale, ac sapiat hæresim, quidquid asserat Sanctus Antoninus, quem refert Farinac. ibidem, num. 26. in S. Officio torquentur super intentione; & quamvis non ap-

parcat de errore in eorum intellectu, nihilominus ipsis iniungitur abjuratio de vehemenci; Farinac. ibidem, n. 26. & 27.

- 3 Subjecto incapaci conferre Sacramenta ex eadem ratione dicuntur, qui Sacramenta characterem imprimentia iterant; Hinc est, quod qui rebaptizant scienter, non solum committunt grave Sacrilegium, & inexcusable facinus, ut loquuntur S. Leo Papa reclusus in cap. cum itaque, de consecrat. dist. 4. sed incidunt in hæresim suspicionem: Farinac. qu. 181. n. 23. Bordon. in Tribun. cap. 22. à num. 1. Fermolin. tract. criminal. de hæres. qu. 1. num. 11. tract. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. num. 7. Passerin. in d. cap. ut Inquisitionis, num. 57. & segg. & De Angel. de delict. pars. 1. c. 63. num. 23. ubi ait, rebaptizare pueros, hæresim sapere.

Baptizatus enim semel, non est capax novi baptismi: cap. non licet. de consecrat. dist. 4. Concil. Tridentin. de baptism. can. 11. sess. 7. Tùm quia baptismus est quedam regeneratio, ac novitas: cap. 1. de consecrat. dist. 4. Undè quemadmodum homo non potest, nisi semel nasci naturaliter, ita nec spiritus: Sayr in Thesaur. cas. conscient. lib. 4. cap. 8. num. 1. & Torreblanc. Juris spirit. lib. 2. cap. 4. num. 45. latè Eminentissimus Albitius de Inconstant. in Fide, cap. 33 à num. 7. Tùm quia primarium baptismi objectum est peccatû originale: At illud semel deletum, non redit iterum: Juenin de Sacramentis, tom. 1. pag. 225. col. 2. post medium; quare Apostolus ad Hebræos 6. Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati, denuò renovari

- 5 ad penitentiam: Tùm quia significatur per baptismum, quod Christo commorimur, & conspelimur, qui semel tantum pro nobis mortuus est, ac sepultus; undè à Sacerdote, dum baptismum ablui-mur, Crucis signo consecramur, ut pariter docet Juenin ubi supra; & propterea, qui baptismum reiterat, iterum Christum crucifigit, ut inquit Albitius de Inconst. in Fide, cap. 33. nu. 7. ex Suarez in 3. par. qu. 71. disp. 31. sect. 6. to. 3. id quod longe antè Suarez, docuit Div. Ambros. contra Novatianos, lib. 2. de penitentia, & tradunt quoquæ Torreblanc. loco cit. Francisc. de Roye Inssit.

Instit. Iuris canon. lib. 2. tit. 3. pag. 179. verſ. Baptiſmus in formâ Eccleſiæ : Crucifigere autem Chriſtum vanè, & ſuperflue, quando ipſe voluit, ut Redemptioni noſtræ inſerviret ſua Crucifixio, eſt jure merito contrâ Canones, ut patet ex toto titulo *de baptiſmo, & ejus effectû, & de conſecratione, diſp. 4. Sayr. in Theſaur. caſ. conſcient. lib. 4. cap. 8. nu. 1.* ac proinde adverſatur primario fini Inſtitutionis Sacramenti; Ideoquæ inducit hæreſis ſuſpicionem, & eò magis, ſi rebaptizans putat, quod tale ſubjectum ſit baptiſmi capax, nam credit per conſequens, baptiſmum præluſuſceptum fuiſſe inefficacem, & ſic malè ſentit de Sacramento: Torreblanc. *Iuris ſpirituâlis, diſp. cap. 4. num. 43. Alberghin. cap. 18. ſect. 2. §. 1. num. 10.*

Dantur tamen caſus, quibus reiterari poteſt baptiſmus, putâ ſi non appareat, aliquem fuiſſe baptizatum, ut habetur in *cap. 84. Concil. Toletan. & in Concil. Carthag. cap. 5. de quo in cap. placuit, de conſecr. diſp. 4. & eſſe antiquum Eccleſiæ ritum, probat Martene lib. 1. de Riſib. cap. 1. art. 16. num. 8. Sed eo caſu adhibenda eſt maxima diligentia, dummodò non imminet periculum mortis, ut videre eſt apud S. Leonem Papam in *epiſt. 37. ad Leonem Episcopum Ravenatensem.**

7 Et quotieſcunquæ dubitatur, an quis fuerit baptizatus, ac prudens fuerit hujuſmodi dubitatio, tunc reiterari debet: D. Thom. p. 3. qu. 68. artic. 11. & ſentent. 4. diſp. 6. qu. 2. Abb. in *cap. de quibus, num. 2. de baptiſm. Valent. par. 3. diſp. 4. qu. 1. punct. 4. Ledetſm. in ſumm. part. 1. de baptiſm. c. 5. conel. 2. dub. 1. Fermolin. de Offic. & Sacr. Eccleſ. Tom. 2. ad cap. 1. de ſacram. non iterand. qu. 3. num. 21. & reiteratio fieri debet cum conditione, juxta conſuetudinem, quæ apud Latinos inolevit ſeculo octavo, ut probat Juenin de Sacramentis, tom. 1. pag. 13. col. 2. in fine, ac præſcriptam fuiſſe à Joanne XXII. tradit Martene de Antiqu. Eccleſ. Riſib. cap. 1. art. 16. num. 9. lib. 1. & habetur in cap. 2. de baptiſmo: Imò poſt debitam*

8 pervetiſtationem veritatis, ſtante rationabili dubio, reus erit peccati mortalis, qui reiterationem baptiſmi diſſerret: Quintanadvena *Singul. tract. 1. ſing. 14. num. 3. poſt Suarez diſp. 32. ſect. 2. Valquez diſp. 149. cap. 4. Debet tamen*

hujuſmodi dubitatio eſſe facti, & non Juris, ut benè advertit Torreblanca loco cit. num. 43.

9 Si autem prudens non fuerit dubitatio, ut ſi quis inter Chriſtianos natus ex Parentibus Chriſtianis pervenerit uſquæ ad juſtam ætatem, & nihilominus nulla baptiſmi ab eo recepti ſuppetant teſtimonia, tunc non deberet reiterari baptiſmus: Innoc. in *cap. veniens, de Presbytero non baptizato, & plures alii, quos recenſet Torreblanca, ubi ſuprà, num. 42. Card. de Lugo de fide, diſp. 1. ſect. 13. num. 321. Ob præſatam enim circumſtantiâ præſumitur, quod fuit baptizatus, quæ præſumptio non deſtruitur, niſi evidentiffimis in contrarium argumentis: Bauni de Sacram. tract. 2. de baptiſm. qu. 17. Fermolin. de Offic. & Sacr. Eccleſ. tom. 2. ad cap. 1. de Sacram. non iterand. qu. 3. num. 12. & 13.*

10 Non obſtat, quod ſeculo 7. Synodus in Trullo declaraverit, quoties non inveniuntur Teſtes firmi, qui citrà omnem dubitationem affirmant, fuiſſe Infantem baptizatum, debere citrà omnem hæſitationem baptizari, id quod pariter declaravit Gregorius Magnus lib. 12. *Epistol. 37. illis verbis: Hoc ritû tenere debetis, quod & nos ab Antecęſſoribus noſtris traditum accepimus, ut quoties tam de Baptiſmo aliquorum, quàm de Confirmatione, quàm de Eccleſiarum Conſecratione dubitatio habetur, & non ſcriptis, nec teſtibus certa ratio habetur, ut baptizentur tales, vel conſirmantur, atquæ Eccleſia canonicè conſecrentur, ne talis dubitatio fidelibus ruina fiat, quoniam non monſtratur iteratum, quod certis indiciiſ non oſtenditur ritû peractum. Hæc nos vobis tenere, & mandare docemus, &c. & ratio eſt, quia non intelligitur iteratum, quod nefeitur eſſe factum, prout præter illum Sanctiſſimum Pontificem, inquit quoquæ S. Raymundus lib. 3. ſumma, tit. de atat. ordin. §. 1. & poſt eum Torreblanc. eodem. cap. 4. num. 44. Non obſtat, inquam, quoniam*

11 niam in hujuſmodi caſu ſupplet baptiſmus ſtaminis in eo, qui neſcitur, an ſit baptizatus, & optat ſe baptizari: Quod autem præſcribitur à diſcâ ſynodo, & à Gregorio Magno, intelligi debet, locum ſibi vindicare in Terris hæreticorum; vel forſatè in illis, in quibus

bus permixti cum Catholicis degunt hæretici.

- 12 Præterea non erit censenda prudens dubitatio, quæ oritur ex eo, quod baptizatus fuerit collatus ab Obstetricibus, quia vel propter ignorantiam in materia, & formâ quandoquæ errant; vel propter malitiam, si sint maleficæ, invalidè baptizent, prout videre est apud Dianam p. 5. tract. 13. *Miscell. resol. 86. & p. 9. tract. 6. Miscell. resol. 25. vers. verum.*
- 13 Etenim, quidquid sit in partibus infidelium, certum est, quod in partibus fidelium non sunt rebaptizandi pueri, quos Obstetrices baptizaverint, nani, ut supra diximus, requiruntur evidentissima in contrarium argumenta ad tollendam præsumptionem validitatis baptismi: Diana *dicta resol. 86. vers. sed quidquid, & dicta resol. 25. & Gabriel. à S. Vincentio de Sacram. baptismi, disp. 2. qu. 2. vers. unde non placet*: Imò Cathéchismus Romanus in tract. de baptismo, & ejus effectu in fine, improbat praxim rebaptizandi etiam sub conditione baptizatos ab Obstetricibus.

- 14 Nec obstat, quod quandoquæ illæ faminæ errant propter ignorantiam, vel nulliter baptizent propter malitiam; nam malicia non præsumitur: ignorantia autem nec præsumitur ex eo, quod Obstetrices à Viris Doctis interrogentur, & examinentur individualiter de omnibus necessariis ad collationem, & ad valorem baptismi, & si rectè respondeant, ac nullus inveniat error, non reiteratur baptismus, sed tantum suppleantur in Ecclesiâ solemnitates.

- 15 Quamobrem notandum est Tertullianus, qui in lib. de Baptismo, mulieribus etiam cum necessitas urget, baptizandi facultatem non facit: *Petulant autem mulier, inquit, quæ usurpavit docere, utique non etiam tingendi jus sibi pariet, nisi quæ nova bestia eveneris, similis pristina, ut quemadmodum illa baptismum auferrebat, ita aliqua per se eam conferat, & postea sic prosequitur: Quam enim fides proximum videretur, ut is (de Paulo Apostolo loquitur) docendi, & tingendi daret famina potestatem, qui ne docere quidem constanter mulieri permisit: Ipse tamen Tertullianus excusatur à Jucnia de sacramentis, tom. 1. pag. 80. in*

princip. quod nempe intellexerit de Ministerio publico, & solemnè baptizandi, non autem de privato, urgente necessitate, prout etiam Tertulliano relato, declarat Martene de Ritib. Eccles. lib. 1. cap. 1. art. 3. n. 6.

- 16 Amplius, quod non sint rebaptizandi, etiam si Obstetrices asserant, se abluisse pedem, vel manum, non autem caput puerorum, quos baptizarunt: Trullench. de Sacram. lib. 2. cap. 1. dub. 3. nu. 9. Validus est enim baptismus, si aqua tangat reverà aliquam Corporis partem, quàmvis in hoc casu, ad evitandos scrupulos reiterari posset baptismus sub conditione, ut tenet idem Trullench. & alii, quos supra appellavimus. Hoc diè verò, quia habemus Innocentii XI. propositionem, quod circa sacramentorum valorem tutiorem partem sequi debeamus, quoties iterari posset Sacramentum, esset omnino iterandum ad ponendum in tuto ejus valorem.

- 18 Pariter non est prudens dubitatio, quæ oritur respectu puerorum, qui sunt expositi cum schedulâ collo alligatâ, licet non constet aliunde de eorum baptismo; nam tunc tenendum prout certo, parentes puerorum, vel quemvis alium, qui scriptum confecit, voluisse reiterationem baptismi evitare: Ochagavia de sacram. baptismi, qu. 11. num. 8. Diana par. 9. tract. 6. *Miscell. resol. 85. vers. sed aliquæ*, lité Torreblanca *Juris spiritualis, d. cap. 4. d. num. 35.*

- 19 Quod tamen intelligendum est, si hoc contingat in terris Catholicorum, secus si cum Catholicis sint permixti Infideles, vel Judæi, quia tunc reiterandus esset baptismus sub conditione: Diana ibidem, Baucius *opus. 3. de Miscell. pract. cas. conscient. qu. 180. vers. displicet hac opinio.*

- 20 Nec dicatur, quod cum baptismus sit adeò necessarius, ut sine ipso impossibile sit ingredi Regnum Cælorum, & consequenter, quod quævis umbra, vel levis suspicio sufficiat ad rebaptizandum, nam mihi videtur optima ea opinio, quod quotiescunque prudenter quis creditur baptizatus, etiam si reverà ipse non esset baptizatus, tunc suppleret, ut supra diximus, baptismus flammis.

Item.

1 Item minimè esset prudens dubitatio, quidquid dicant Molan. in sua praxi, tract. 4. cap. 3. num. 30. & Diana part. 9. tract. 6. resol. 55. Miscell. quæ provenit ex qualitate Ministri baptizantis, putà, quod sit hæreticus; idèò inolevit praxis non rebaptizandi baptizatos ab hæreticis, sed factà hæresum abjuratio- ne, ipsos absolvendi, ac Catholicæ Ecclesiæ incorporandi, quam praxim canonizavit Sac. Cong. Concil. sub die 19. Aprilis 1570. prout testatur Catd. de Lugo in responsione morali, lib. 1. num. 2. latè Merbes. in summâ Christiana, par. 3. qu. 17.

22 Non desierunt tamen ex Antiquis Patribus, qui hoc Sacramentum ab hæreticis collatum iterarent: Primus hujus erroris auctor extitit Agrippinus Carthaginensis, qui floruit desinente seculo secundo; undè Vincen- tius Lirinensis communis. 1. cap. 9. inquit: Quon- dam igitur venerabilis memoria Agrip- pinus Carthaginensis Episcopus, primus omnium mortalium contrà divinum Cano- nem; contrà uniuersalis Ecclesiæ regulam, contrà sensum omnium confessorum; con- trà morem, atque instituta Majorum, rebaptizandum esse, censuebat. Quæ præ- sumptio tantum malum inuexit, ut non solum hæreticis omnibus formam sacrile- git, sed etiam quibusdam Catholicis oc- casionem præberet erroris. Huic errori approbato à Concilio Africano, cui præsedit ipse Agrippinus, ut testatur Cyprianus ep. 71. ad Quintiū, ad stipulari videretur Tertullianus, eidem Agrippino cœvus in lib. de baptismo.

23 Agrippini non tantum, post multos annos, dignitatem, verum etiam opi- nionem assequutus est Sanctus Cyprian- us; undè virgila censoria norandus Eusebius lib. 7. hist. cap. 2. ubi ait, quod primus omnium Cyprianus, qui tunc temporis Carthaginensem regebat Ec- clesiam, non nisi per baptismum ab er- rore prius emundatos admittebat esse,

24 censuit. Quinimò S. Cyprianum in eod- em errore præcedere voluit Firmilia- nus Ieonii Episcopus, qui cum celebra- retur Episcoporum Orientalium Conci- lium, falsum illud dogma stabilire cona- tus est, & proindè à Stephano Papa damnatus scripsit ad S. Cyprianum epi- stolâ, quæ est inter illas S. Cypriani 75.

in eâque conqueritur de S. Stephano Papa, quod eâ de re legatos suos audi- re noluerit, nec eisdem ad communio- nem admittete. His omnibus impel- 25 lentibus, S. Cyprianus pugnam adver- sus S. Stephanum aggressus est, atque ad tutandam Agrippini, & Firmiliani opinionem complures Synodos indixit: Sed ipsas reprobavit Stephanus Papa, quem proindè idem Cyprianus in epist. 74. ad Pompeium Sabatiensem in Africa Episcopum, tum superbix, tum imperi- tix, tum imprudentiæ insinulavit; ei- demquæ notam inussit, quod hæretico- rum causam contrà Dei Ecclesiam asse- rere, conaretur.

26 Episcopos Africanos, qui in Conci- liis eandem cum S. Cypriano, senten- tiam tenuerant, mutasse postea ip- sam, scribit S. Hieronymus contrà Lu- ciferianos: Pariter relapsisse Firmilia- num, & S. Dionysium, hujus litteræ scriptæ ad S. Stephanum his verbis tes- tificantur: Scito, frater, Orientales, atque etiam ultiores Ecclesias, quæ antè dis- sidebant, ad unionem esse reductas; sed an S. Cyprianus rescipuerit, dubium est: Affirmativè tenet Ludovic. Bail. in sum. Concil. to. 2. pag. 13. ex S. Hieronym. loco citato: de hujusmodi tamen resipi- scentiâ dubitat S. Augustinus lib. 2. de baptism. contrà Donatistas 14. & epist. 43. his verbis: Et fortè factum est, sed nesci- mus: Correxisset autem sententiam istam non invenitur. Non incongruenter tamen de tali Viro existimandum est, quod cor- rexerit.

27 Postremò in eundem erroris lapi- dem impegerunt non solum Basilius Magnus, ut patet ex ejus Epist. 1. ad Am- philochium, c. 1. Sed & Athanasius (quemadmodum videre est apud ipsum in serm. 3. contrà Arianos) & Optatus Mi- levitianus (sicut ait ipse lib. 1. contrà Par- menianum, quamvis contrarium sentiat Natalis Alexander, in hoc reprobatus à Juenin de Sacramentis, tom. 1. pag. 87. col. 1. post medium) & Cyrillus Alexan- drinus (quemadmodum elucescit ex ejus Prasas in Catachesis) & Dionysius Ale- xandrinus, teste Eusebio lib. 7. hist. Ec- cles. cap. 6. quod etiam firmat Hierony- mus de scriptoribus Ecclesiasticis, licec contrarium pateat ex laudatâ S. Basili Epistolâ.

- 28 Ratio præcipua, quæ ipsum Cyprianum moverat ad iterandum huiusmodi Sacramentum, fuit, quia cum in collatione baptismi nedum character imprinatur, sed etiam gratia Spiritus Sancti infundatur, quomodo, ait ipse, poterant hæretici Spiritus Sancti gratiam aliis impertiri, à quâ ipsi exciderant? Verum huiusmodi ratio nimis probat, nam nec validus esset baptismus, qui conferretur à ministro, quoties non esset in statu gratiæ: Igitur in hoc errore versabantur illi Patres, quoniam non ponderabant, Ministrum Sacramenti agere tantum uti instrumentum, cui effectus assimilari non debet, sed causæ principali, quæ est ipse Deus: Et quamvis qui petit ab hæretico nominatim denuntiato baptismum, gratiam nullam accipiat, hoc provenit, quia ipse, ut potè credens hæretico, ponit obicem infidelitatis; quocirca Infantes, ut rectè advertit Arcud. *de concord. lib. 2. cap. 11.* quia nullam habent indispositionem, nequè sunt apti ad ponendum obicem, si ab hæreticis debitâ formâ, & debitâ materiâ baptizentur, nedum Characterem, sed etiam gratiam nanciscuntur, ut pluribus relatis, probat eruditè Martene *de Ritib. cap. 1. art. 3. num. 7. 8. & 9.* & multorum Conciliorum auctoritate, docent Coriolan. in *summ. Concilior. annot. ad can. 46. Apost.* & Addit. ad Rox. *de Incompatibil. Regnor. tom. 1. ad introduct. num. 39. & 40.*
- 30 Prætercâ non est iterandum baptismus ex eo, quod non infundatur huiusmodi gratia: Siquidem attenditur character, quem sicut impressum non, delet amissio gratiæ, itâ minimè impedit, quominus imprimatur; & proinde Nicolaus I. Papa quodam Judæos ad consulta Bulgarorum respondit in hæc verba: *A quo nescitis, utrum Christiano, an Pagano, multos in Patriâ vestrà baptizatos, & quid inde sit agendum, consultis: Hi professi, si in nomine Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in ritibus Apostolorum legitur, baptizati sunt (unum quippè idem est, ut S. Ambrosius exponit) constat, non esse denuò baptizandos.*
- 31 Maimburgus in decreto Stephani Papæ contra Patres Carthaginenses capit eundem Pontificem, quod in fide craverit, quia multi hæretici in formâ baptismi errant circa mysterium Trinitatis; adeoque ad Ecclesiam revertentes, necesse est non tantum, quod abjurerent, sed quod rebaptizentur.
- 32 Verum hallucinatio Maimburgi est evidens, quia baptismus cum errore Sanctissimæ Trinitatis in fide est nullus: Undè si aliquis sit baptizatus, & ad Ecclesiam revertatur, non dicitur rebaptizari, quia terminus iste rebaptizari importat repetitionem actus validi.
- 33 Hinc advertere oportet, ut baptizentur illi, qui ab hæreticis baptizati sunt, an adfint circumstantiæ, ex quibus appareat defectus materiæ, vel formæ, vel intentionis in Ministro? ideò totam questionem circa reiterationem baptismi ab hæreticis collati reduxit ad quid facti Torrebanc. *Iuris spiritualis, lib. 2. cap. 4. num. 43.*
- 34 Et proinde si Colchi, & Iberi venientes ad fidem sunt baptizandi, ut decrevit Sacra Congregatio, teste P. Vericell. *de Apostol. Miss. quæst. 111. sess. 2.* hæc provenit, non ex eo quia ab hæreticis Schismaticis baptizati fuerint, sed ex eo, quia in eorum baptismò adest defectus in materiâ; nam illud Sacramentum hoc modo conferunt: Paratur convivium in Cellâ vinariâ, in quâ baptizandus est infans; ad eum locum accedit Sacerdos, & ibi ante epulas induitur sacris vestibus, deinde ex græco Rituali multas nimîa velocitate legens percurrit preces, inter quas baptismi formulam necessariam, perinde ac si una esset ex precibus Græci ritus, pronunciat Iberico Idiomate, sicut & cæteras preces: Cum autem Sacerdos profert baptismi formam, tunc Infans nec à Sacerdote, nec ab alio abluitur, sed Sacerdos expletis precibus, exiit se sacris vestibus, & discedit, post cujus discessum Infans suis vestibus exiit, & à Patrino in toto corpore inungitur Sacro Chrismate, quod Myrin vocant; postea à circumstantibus inaguo elapso temporis intervallo Infans totus aquâ abluatur: Ex his apparet, quod non servatur conjunctio moralis inter prolationem verborum, & ipsam materiam, & per consequens nullum esse huiusmodi baptismum: Siquidem illum invalidè ministrari, si mora excedat tempus, quo

pronuntiaretur oratio Dominicalis, docuit Escobar Mend. *Theol. moral. tom. 1. lib. 8. sect. 2. probl. 17.*

- 36 Perpendendæ sunt etiam circumstantiæ, ex quibus resultat intentio, quæ in Ministro necessaria est, & sine quâ Sacramentum irritandum est: Nec obstat, quod Innoc. IV. teste Angelo in sua *summa*, sentiat ad veritatem Sacramenti non requiri, ut Minister sibi in mente præfigat, ab ipso fieri, quod facit Ecclesia, dummodò intendat baptizare, quia quicumque intendit baptizare, intentionem habet faciendi, quod facit Ecclesia; & licet circa illa, quæ concernunt substantiam actionis, oppositam habeat intentionem, eò quod credat, eam Cærimoniam carere virtute justificandi, tamen circa effectum illius actionis habet intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, eò quod intendat baptizare: Ità adversus Kemnitium, Bellarmin. *de Sacram. in gen. lib. 1. cap. 28.* Secus verò id se haberet, si Minister in hujusmodi intentione baptizandi errorem suum ita conciperet, ut nollet sacramentum ministrare, nisi cum suppositione illius erroris, prout faciebat Eunomius, ut *suprà.*
- 37 Idem contingeret, si in prolatione formæ error contrā veritatem Sacramenti exprimeretur.

Expositarum verò circumstantiarum consideratio adhiberi debet, quoties agatur de aliquo, qui ortus sit ex Parentibus Infidelibus, & ignoretur, an fuerit baptizatus, argumento textus in *cap. cum itaque, & cap. si nulla, de consecr. dist. 4.*

- 38 Ex eadem ratione dicuntur conferre Sacramentum subiecto incapaci, qui sacro Chrismate percunctos, iterum confirmant, atque isti sunt de hæresi suspecti: Bordon. in *Tribunal. Judic. cap. 22. num. 2.* cum veritas Catholica doceat, non esse hujusmodi Sacramentum iterandum: Dicit enim Apostolus *cap. 6. ad Hebr.* quod debemus tendere ad perfectionem, & non rursus jacere fundamenta, qualia sunt baptismus, & manuum impositio, quam Chrysostomus, Theodoretus, Theophilactus, aliiquæ dicunt, significare Confirmationem: Nec etiam apud Judæos unctio Chrismatis multi-

plicabatur, quamvis figuram nostræ gereret, undè semel Sacerdotes, Prophetæ, & Reges ungebantur; & si quandoque Reges à Regno exularent, redeuntes ad illud non denno ungebantur.

- 39 Patet quoque hæc veritas ex Concilio Tarraconensi, & ex decreto Greg. II. apud Gratianum *dist. 5. de consecr. c. dictum est, & c. de homine*, quibus adde Concil. Florent. in *Instruct. Armen. & Trid. sess. 7. can. 9.* Idem patet ex PP. nam Cyprianus, sed, quicumque est Author, in *serm. de ablutione pedum*, : Baptismus repeti, inquit, Ecclesiastica prohibens regula: Nemo sacros ordines semel datos, iterum renovat; Nemo Sacra Oleo lita, iterum linis, aut consecras; Nemo impositioni manuum, vel ministerio derogat Sacerdotium, quia contumelia esset Spiritus Sancti, si evacuari posset, quod ille sanctificat; vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit; & confirmat August. *lib. 2. contrā. literas Petilani, cap. 104.* aperte docens, Sacramentum Chrismatis semel datum, permanere etiam, iu pessimis, nec unquam aboleri, ex quo manifestè sequitur, repeti non posse: similia docet Rabanus *lib. 1. de instit. Cleric. cap. 30.* Amalarius *lib. 1. de Offic. Ecclesiasticis, cap. 7.* & alii recētores: Ità Bellarmin. *de Sacram. confirm. lib. 2. cap. 11.*

- 40 Præter has auctoritates, assignari potest ratio, quia scilicet character est indelebilis, ideòque, prosequitur idem Bellarmin. iterari nequit; & sicut, ut ipse imprimatur, voluntas non requiritur, modò, velit quis suscipere Sacramentum, ità per contrariam voluntatem character non deletur.

- 41 Non obstat, quod SS. PP. Græci statuerint, nonnullos hæreticos iterum, inungendos esse: Nam eos, ait Arcudius loco cit. intelligunt, qui antea nunquam essent confirmati: si autem alicubi hæreticorum reverterentur, ut minus rectè factam aspernantur, & reiciunt, eam intelligas, ubi non sit verum Sacerdotium, ut non est modò apud Lutheranos, & Calvinistas ex defectu Episcopalis characteris. Undè Canon Apostolicus 64. Bis ordinatus per manuum impositionem unā cum eo, qui ordinavit, deponitur, nisi manus prior fuerit hæretica.

Dice-

42 Diceretur pariter conferri Sacramentum Confirmationis subjecto incapaci, quotiescumque illud traderetur homini non baptizato : Torreblanc. *Lutris spirit.* lib. 2. cap. 7. num. 31. Ageret enim contrā praxim Ecclesiæ Latinæ per duodecim secula priora nunquam interruptam, quāpropter, qui tali subiecto hoc Sacramentum exhiberet, participaret de errore illius presbyteri, adversus quem conquestus est Sanctus Bonifacius ad Zachariam Papam, à quo rescribente ad eundem Bonifacium præfatus Presbyter damnatus fuit.

43 Quò ad Sacramentum Eucharistiæ, quamvis iterari possit, attamen si quis eadem die illud pluries alicui conferret, diceretur Sacramentum conferre subjecto incapaci, ac videretur esse suspectus de hæresi; cō magis, si ad hoc non induceretur ab avaritiā, quā impelluntur quoadquē Sacerdotes gulsatores ad celebrandum plures Missas eādem die, ut stipēs diversas lucrentur :

44 Hujusmodi tamen abusum putat Bordon. in *Tribun.* cap. 22. num. 8. non inducere hæresis suspicionem, & dixit etiam Bayo *prax. Eccles.* lib. 2. cap. 116. per tot. Imò testatur laudatus Bordon. Papam Leonem III. eādem die aliquando septies, interdū novies celebrasse missam, id quod narrant quoque Walfridius Strabo auctor fide dignissimus, qui obiit anno 849. de rebus Ecclesiasticis. cap. 21. Durandus in *ration.* lib. 4. cap. 1. Scortia, & Pasqualig. locis infrā citandis : Et hunc usum multoties in die communicandi viguisse usque ad XI. seculum, inquit Petrus Damiani lib. 5. quæst. 18. ubi ait, differendum esse in Missarum fine ad perfundendum calicem, si eodem die Sacrificium vult denuo offerri.

45 Verūm quantò rectius Alexander Papa II. relar. à Gratian. de consecrat. dist. 1. cap. sufficit, decernit, quod Sacerdoti latis sit, unam Missam in die unā celebrare, quā valdè felix est, qui unam dignè celebrare potest ; & de facto hodiè Sacri Canones proferunt usum pluries in die offerendi Sacrificium : Paludanus in 4. dist. 12. q. 1. art. 4. concl. 4. D. Antonin. 3. part. tit. 13. cap. 6. §. 5. Sylvester verbo, Missa 1. quæst. 7. Victoria in summ. num. 96. Navar. in manual. cap. 25. num. 97. Suarez disput. 80. de

Eucharist. sect. 3. Reginald. lib. 29. praxi fori puni. cap. 29. sect. 4. quæst. 4. num. 17. Scortia de Missa, lib. 2. cap. 15. Escobar Theolog. Moral. tom. 3. par. 1. lib. 21. c. 19. sect. 2. Probl. 46. & 51. Pasqualig. de Sacrific. Missa, quæst. 368. Bordon. in Tribunal. Indic. cap. 22. num. 8. Addit tamen idem Bordon. ibidem, decisum fuisse, quod Missas duas festis diebus posset Parochus ob defectum Sacerdotum ex concessione Ordinarii celebrare : De hac re latè Pac. Jordan. tom. 1. lib. 4. tit. 1. à num. 76. usque ad num. 81.

Similiter diceretur subjecto incapaci Sacramentum exhibere, qui Eucharistiam traderet alicui antè rationis usum, de quā re satis suprā, & latè Jucuin de Sacram. tom. 2. pag. 323. post medium, & Escobar. Theol. Moral. tom. 3. p. 1. libr. 20. sect. 2. cap. 13. Probl. 39.

47 Ad hujusmodi redūcitur quoque ille abusus, qui committitur, quoties hoc Sacramentum traditur Energumenis, quos adeo vexare solet Dæmon, ut eos privet rationis usu : In hoc tamen casu nulla incurritur hæresis suspicio, tūm quā hic abusus nullum habet fundamentum in hæresi ; tūm quia quondam permixta fuit Energumenis communio, ut inquit Concil. Arausican. can. 24. ut talis Sacramenti virtute ipsi se muniant ab incurfu Dæmonum, quo infestantur, & ut liberentur : Fermolin. de Offic. & Sacr. Eccles. tom. 2. de Sacram. confirm. quæst. 13. num. 11. Francisc. de Lugo de Sacram. lib. 4. cap. 4. num. 22. Escobar. ubi suprā, Probl. 50. Cabasut. Notit. Ecclesiastic. in Concil. Eliberin. seu Illyberitan. num. 15. can. 29. pag. 74. Theophil. Rainaud. Heteroclit. spiritual. par. 2. punct. 4. num. 45. Merbel. in summa Christiana, dissert. 3. par. 2. quæst. 18. quæst. 16. pag. 353. Et cum, quemadmodum animadvertit Abbas Sereus apud Cassianū collation. 7. c. 29. & 30. magis iniunctus insulabit obfesso, cum eum à celesti medicinā videat segregatum ; tantòquē diutius, ac frequentius attentabit, quantò eum à spirituali remedio longius senserit ab-

48 dicatum : E contrā quosdam Energumenes ab infestu Dæmonis liberatos fuisse, patet ex eodem Cassiano d. cap. 3. & ex Prospero Aquinatico, si tamen is est Auctor, in libro de predicationibus, cap. 6. quem etiam citat prædictus Escobar.

cobar. loco cit. Sed audiamus ejus verba, quæ digna sunt, ut hic recenseantur: *Quadam Iuvenula*, ait, *Arabia natione*, ancilla Dei habitum gestans, cum in balneo lavans, Simulacrum quoddam Veneris impudicè respiceret, & se ipsam eiquè consimilans, domicilium se Diabolo praeiit, statim ille Leo, qui rugiens circumvis, quem quarebas, invenit: Meatus igitur ipsius gusturis occupans, nullum cibum, nullumquè potum, traiciens, per septuaginta ferme dies, totidemquè noctes, jejunium sibi Diabolus ex capto, possessuquè vase exhibuit: Hoc monstrum parentes puella per tot diurnum spatium auferri posse sperantes, dum juxta malum ulseriùs tolerare non possent, simul cum filiâ sese ingesserunt Sacerdoti, quæ acta erant, fideliter intimantes; Hoc tantum puella favebatur, avem quamdam, noctis medio apparere, quæ sibi ore nescio quid infunderet. Per duas sanè hebdomadas nihil cibi, vel poculi sumens, in Monasterio mansit: Accidit autem, ut quintus decimus Dominicus illucesceret dies, ascendente nobiscum Sacerdote, ut matutinum illic Sacrificium solito offerretur: Puellam Praepositis ad Altare perduxit. Peracto itaque Sacrificio, cum eadem, brevem particulam Corporis Domini tinctam à Sacerdote perciperet, semiborâ mandens trahere non valuit, nondùm illo fugato, de quo dicit Apostolus: *Quæ constantia Christi ad Belial?* Manu igitur faciem ejus sustentante Sacerdote, nè sanctum proiceret, à quodam Diacono suggestum est, ut Calicem salutarem gutturi ejus Pontifex applicaret, quod ut factum est, statim ut locum illum, quem Diabolus obsederat, Salvatoris Imperio reliquis, Sacramentum, quod ore gestabas, cum laude Redemptoris transfuguisse, puella clamavit: Hinc letitia, hinc voces in gloriam Dei, quod post octoginta & duos dies Diabolo expulso, puella de potestate fuerat erepta inimici.

48 Porro licet nobis persuadere possimus, non incurrî hæresis suspicionem ab eo, qui tradit Eucharistiam Energumenis, non inde credendum est, expedire, ut ipsa his conferatur: De ipsis enim est eadem ratio habenda, ac de aliis Amentibus, prout docet Sanctus Doctor 3. p. q. 80. ars. 9. At Ecclesia posterioribus temporibus hoc Sacramen-

tum non elargitur, nec Infantibus, nec Amentibus ob defectum pietatis, ac reverentiae, quæ tanto mysterio debentur, quam rationem adducit S. Thomas ubi supra.

45 Diceretur pariter, subiecto incapaci Eucharistiam tradere, qui ipsam exhiberet cadaveribus, ac præsumeretur de hæresi infectus, tanquam fortilegus, vel tanquam malè sentiens de hoc Sacramento: Ageret enim præteritum Christi institutum, eò quia mortuorum corpora non possunt accipere, nec comedere; tùm præter Ecclesiæ Canones, nempe sextum Concilii Carthaginensis, & octuagesimum tertium Synodus Quini-Sextæ. Sed obijci potest id, quod narrat Gregorius Magnus libr. 2. Dialog. cap. 24. Quâdam die, ait ille, dum quidam puerulus Monachus Parentes suos ultrâ quàm deberet diligens, atquè ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de Monasterio exiisset, eadem die mox ut ad eos pervenit, defunctus est: Cumquè esset sepultus, die alterâ projectum foris corpus ejus inventum est, quod rursus tradere sepulturæ curaverunt; sed sequenti die iterum projectum exterius, atquè inhumatum, sicut priùs, invenerunt: tunc concitè ad Benedicti Patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu suâ protinùs communionem Domini Corporis dedit, dicens: *Ite, atquè hoc Dominicum Corpus super petus ejus cum magnâ reverentiâ ponite, & sic sepultura cum tradite.* Quod dum factum fuisset, susceptum corpus ejus terra tenuit, nec ultrâ projecit. At 51 responderi potest, quod hujusmodi historia extraordinaria est, idcirco ex câ nulla desumi potest regula, quæ ordinarias actiones nostras dirigat. Præterquàm quod de ipsius historiæ veritate dubitari posset, curâ tanti Doctoris contemprum, eò quod complures ex aliorum narratione retulit, in quo tamen perperam Dupin hunc Sanctissimum Pontificem virgulâ censoriâ notat, tanquàm nimis credulum; nam hujusmodi viri id, quod non esset credendum, potius admittunt, quàm credant, mentiri posse pios viros, à quibus Gre-

V u gorius

gorius eas historias didicit, quarum ipse testis non exitit.

- 52 Sed quid de eo, qui ad invenientes thesauros anferens communicaret, vel aliquod aliud animal brutum? Esset tanquam sortilegus, ob tantam hujus angustissimi Sacramenti irreverentiam, vehementer suspectus. Hujusmodi plusquam sacrilegi homunciones, sicut Donatistarum imitantur impietatem, ita cum eisdem prodigiis animadversionibus coerceri merentur: loquens enim Optal. Milevit. lib. 2. *contra Parmenianum*, sic increpat: *Ut omnia Sacrosancta vestri Episcopi violaverunt, jusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo Divini Iudicii; nam iidem canes accensi rabie ipsos Dominos suos, quasi latrones Sancti Corporis reos vindice dente, & tanquam ignotos, & inimicos laniaverunt.* Huic adjungo non minus stupendum, sed recentius exemplum ex Sprengero par. 2. *quæst. 1. cap. 22.* Quædam mulier cum Sanctissimam Eucharistiam in domum ex communione delatam inclusisset in ollam, in qua erat bufo, & in stabulo occultasset, accidit, ut Mercenarius quidam illac iter faciens audiverit vocem infantis ejulantis: veritus proinde, ne ab aliquâ Meretrice ibidem tumultus infans esset, rem ad Præsidem detulit: Is ad locum cum satellitio accedens, deprehendit ollam cum muliere, quæ quæstioni, & torturæ exposta, facinus suum confessæ est.

Respectu verò Sacramenti Pœnitentiæ jam diximus, non esse materiam aptam Confessionem peccatorum per epistolam; qui ergo sic confitentem impertinetur absolutionem, eam traderet subiecto incapaci, & per consequens incurreret hæresis suspitionem.

- 54 Similiter dicitur quis conferre Sacramentum subiecto incapaci, qui oleum Extremæ Unctionis ministrat alicui rei inanimatæ, utpote statuz; talisque Sacerdos erit suspectus, quia hujusmodi actus naturâ suâ præfert aliquid, quod est hæresis manifestæ: Martin. del Rio *disquis. Magic. libr. 5. sect. 15. vers. dico quarto.* Sic 55 etiam, quia bene valens non est subiectum capax, ut oleo Extremæ Unctionis ungatur, qui impertiretur hoc

Sacramentum non ægroto, utique esset suspectus de hæresi, nisi ex simplicitate excusaretur: Repræhendit proinde Arcudius loco cit. lib. 5. cap. 4. Græcos, qui feriâ quintâ sanctioris hebdomadæ benevalentes ungunt hoc oleo; & majori adhuc reprehensione digni sunt Græci, tùm quia id fordidi quæstus gratiâ peragunt; tùm quia hujusmodi, quod est Sacramentum vivorum, mortuis conferunt, illis scilicet, qui lethali-bus culpis innoxiantur. Quin Simeon, quem allegat idem Arcudius, audeat pronuntiare, quandoquæ hoc oleo Christum Dominum unctum fuisse ab eâ, ut inquit Simeon, meretrice, quam describit Lucas, *quæ etiam Salvatorem lachrymis irrigabat, & pedes ejus ungebat, & capillis suis abstergebat, quod sanæ pœnitentiæ oleum est: meritò ipsa à peccatrice oblatum, quo & ipsa per capillos, quibus abstergebat, unctâ, multorum peccatorum remissionem obtinuit.* Sed omisso hujusmodi Simeonis ineptiis, animadvertendum est cum Nairone, quem non semel appellavimus, quod Goar in suo Euchologio contendit, non esse Græcos eâ notâ dignos, quam ipsis inurit Arcudius. Verùm nemo inficiari potest, tradi à Græcis hoc Sacramentum, etiam bene valentibus, de quo usu testatur præter alios, Leo Allatus, Græcorum Rituum peritissimus, lib. 3. de Eccles. Occidentalis, & Orientalis consensione, cap. 16. quia ab ipsis Græcis exultimatur tempus, in quo oporteat suscipere Eucharistiam, totam esse mortalium vitam post peccatum, usque ad extremum spatium, ut ait Job Monachus in *contemplatione septem Ecclesie mysteriorum*. Hoc enim Sacramentum remissionem præteritorum peccatorum largitur, aut sordes animæ inhærentes expurgat, quemadmodum loquitur Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in *sua censura adversus Augustanam Confessionem*, lib. 1. cap. 7. Imò hanc apud Græcos praxim nec inficiatus est ipse Goar, ut videre est in *ejus notis ad sancti Olei officium*. Cum 57 ergo dubitari nequeat de hujusmodi usu, non possumus Græcos excusare, quoties hoc oleo bene valentes inungunt: Nequæ enim rationes ipso-rum

rum quidquàm relevant: Dicunt ipsi, quod S. Jacobus, dum jubet, ut infirmi ungantur, sanos non excludit; & quomodo eos excludere potuit, quoties mente infirmi sunt, quæ major est infirmitas, quàm ea Corporis? Origenes quoque *homil. 18. in Ieviticum*, credit, sanis corpore, sed infirmis mente tradendum esse, tam Pœnitentiæ, quàm Extremæ Unctionis Sacramentum: *Est adhuc*, inquit, *septima, licet dura, & laboriosa per pœnitentiam remissio peccatorum, cum lavas peccator stratum suum, in lacrymis suis, & sunt ei lacrymæ suæ panes die, ac nocte, & cum erubescit Sacerdos Domini indicare peccatum suum, & querere medicinam secundum eum, qui ait: Dixi pronuntiabo adversum me injustitiam meam Domino, & tu remissio impietatis cordis mei; in quo impletur & illud, quod Apostolus dicit, si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus ungentes eum oleo in nomine Domini.*

58 His tamen non obstantibus contra Græcos militantes sequentes rationes; tùm quia Eugenius IV. dùm Armenos instruit, ait, extremæ Unctionis Sacramentum, non nisi infirmo dari debere; tùm quia Jacob meminit tantummodò infirmorum, quibus solis antiquitus traditum fuit hoc Sacramentum, & ex eunt prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant; ex quâ Apostoli institutione eruitur, hujusmodi Sacramentum ad curandos corporis, & animæ morbos, & ad restituendam sanitatem institutum tantummodò fuisse, & idèd eo capaces non possunt esse, qui nullâ corporis infirmitate laborant: Hinc Synodus Carthagenensis anno 1526. prohibet Extremorum Unctionem dari adultis sanis, quia eos nihil prodest, cum sit Sacramentum prò infirmis solum institutum; & postea pariter Concilium Trid. *sess. 14. adversus Lutherum in lib. de captivitat. Babyl.* Calvinum *lib. 4. Instit. cap. 19.* aliosquè hæreticos, declaravit, hanc Unctionem esse infirmis adhibendâ, illis verò præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur; id, quod probant etiam Pac. Jordan. *elucub. lib. 3. tit. 5. num. 15. 19. 2.*

Martene de Risibus, *cap. 7. art. 1. per totam. 2. & reprobat Calvinum, Fermoſin. de offic. & Sac. Eccles. tom. 2. de Sacram. Extrem. Unction. qu. 9. num. 25. & 29. Landtm. de veter. Cleric. monach. cap. 95. vers. habes hic expressa, Canisius de jur. can. ad lib. 5. decretal. in 6. lib. 1. tit. 7.*

61 Et quamvis senibus etiam non ægrotis conferri debeat Extrema Unctio, ut docuit S. Carolus in 4. Concil. Mediol. tit. 6. de Extremâ Unctione, ut etiam ponderat Merbesin Summâ Christianâ, *differt. 5. quaest. 6.* Non sequitur, sanos esse eâ ungendos: Cui enim dubium esse potest virium defectum, quo laborant homines senio confecti, non esse adeo gravem infirmitatē, ut credantur ipsi in diem morituri, quemadmodum cæteris omiſſis, docent Zacch. *quaest. medic. legal. tit. 1. quaest. 9. num. 69.* Narbon. *de atas. human. anno 80. q. 6. num. 3. & 4.* Antonell. *de tempore legali, lib. 2. cap. 14. num. 3. in fine.* Notandum superest, non omnes Græcos eundem profiteri errorem; Nam Manuel Caleca disertè arctat hoc Sacramentum ad ægros in extremis laborantes, & idem habent Joannes Natanæ, & Gabriel Philadelphienſis apud Arcudium *lib. 5. cap. 4. de concord. & proinde damnatis ad mortem hoc Sacramentum non ministratur, cum illi infirmi non sint: Landtm. de veter. cleric. monach. d. cap. 97.* Martene de risib. ubi *suprà, num. 1.* qui tamen tenet aliâ ratione eis denegari, videlicet ex quo antiquitus hoc Sacramentum non datur publicis peccatoribus, & pœnitentibus: sed cumulari potest hæc ratio, principalis verò est, quod, cum illi sint sani, unctione prò infirmis ab Apostolis institutâ uti non possunt.

64 Conferre igitur hujusmodi Sacramentum illis, qui nullo, vel tantùm aliquo levi morbo affecti sunt, est rictus ab Ecclesiâ Latinâ alienus, imò supersticitio quædam, quâ effectum sanitatis, quem non possumus à Deo expectare, qui non movetur his mediis peccaminosis, expolcimus à Dæmone: Cum enim videant supersticiosi hoc oleum in Sacramento mirabilia efficere, eo utuntur cum jisdem ritibus, licet non addit

65 morbus, qualis exigitur: E diametro oppositam Græcorum praxi refert Stephanus Binetus apud Theoph. Rainaud.

supra citatum quorundam detestabilem abominationem sibi certò compertâ: hi enim ad perfectâ in morte Christi derelictionem exprimendâ teneant invehere in moribundis abjectionem cujuscumquè humani præsidii; itaut nequè Sacerdos confortans advocetur, nequè extrema unctio poscatur, etiam penitentia, & Eucharistiæ Sacramento abstineant, ut liceat pertingere ad expressionem status Christi Domini, quem omnia in morte defecerunt, ac etiam Pater cum dereliquit: Hi autè quâ censurâ digni existimari debeant hujusmodi à Sæcra demereri homines, quisquè sanæ mentis advertere poterit. An verò liceat nobis uti oleo extremæ unctiois extrâ Sacramentum. hic dubitari contingit; nam impertitū fuisse aliquando non per modum Sacramenti, probari potest ex eo, quod apud Arcudium ubi *supra* refertur Tertulianus in libro ad Scapulam de quodam Proculo Christiano, qui Imperatoris gratiam adeptus fuit, quoniam ipsum gravi morbo affectum, eo oleo sanasset: Quomodo autem, cum non esset is Presbyter, nec ille Christianus? Item probatur ex Innocentii Primi *epistolâ primâ ad Decentium cap. 8.* in quâ habetur, Oleo Sancto ab Episcopo benedicto posse uti non solum Sacerdotes, sed etiam omnes Christianos in suis, ac suorum necessitatibus: Ex quibus verò bis colligimus, illud Oleum adhiberi posse, etiam non per modum Sacramenti in quâcumquè necessitate: Nam cum nullum detur Sacramentum, quod non requiratur essentialiter Ministrum Sacerdotem, exceptis, baptismo ob maximam ejus necessitatem, & matrimonio, quod in contractu mutuo nubentium consistit: Si ergò laicus hoc oleo uti potest, intelligitur de usu extrâ Sacramentum, ut optimè explicat Dominicus Soto in 4. *dist. 23. qu. 7.* 67 *art. 1.* ac illud confirmari potest ex Ordine Romano de divinis Officiis, ubi recensetur hujus Olei consecratio his verbis: *Tunc offeratur Pontifici oleum de ampullis: quas offerunt populi ad ungendos tam infirmos, quàm Energumenos; & in ultimo, antequàm dicatur, per quem omnia, Domine semper bona creas, exorizet,*

& benedicat illud, tam ipse, quàm omnes Presbyteri, qui adsunt, ut tantum possit à circumstantibus audiri: Ex quo habemus, oleum Infirmorum populis usitatum fuisse ad ungendos Infirmos, & Energumenos, videlicet non per modum Sacramenti.

69 Quinimò legimus in vitâ S. Genovefæ Virginis apud Surium *to. 1. die tertiâ Jan.* quod cum Dæmoniaco quidam impetrandæ sanitatis causâ ad S. Genovefâ à Parentibus cum multo gemitu, & lacrymis perductus esset, tunc illa ampullam sibi afferri jussit, in quâ Sacratum oleum asservari solebat: *Accidit autem, inquit Surius, ut nihil ejus olei eo tempore ampulla haberet. Nec Episcopus aderat, qui Oleum consecraret;* subdit deinde, eandem Sanctam oratione impetrasse, ut ampulla oleo impleteretur, cujus unctioe Dæmonia expelleret. In vitâ Sancti Euthychii Patriarchæ Constantinopolitani apud eundem Surium habetur, quod Oleo Sancto unxit manum Energumeni à Dæmone inflammatam tribus diebus: Habetur quoquè, quod ipse cuidam Græco visum restituit adhibitis precibus, unxitquè eum tribus diebus: Ibidem legimus, quod, solitâ precatone peractâ, pretioso oleo oculum morbo affectum inunxit, necnon eodem modo Hydropico Sanitatem restituisse. In vitâ 71 S. Udalrici Episcopi Augustani apud Surium *tom. 4. die quartâ Julii,* similiter habemus, quod per oleum ab eo in cænâ Domini consecratum, variis languoribus detenti, pristinae restituti sunt sanitati; necnon & oculorum caligine obtenebratos hujus S. Olei unctioe illuminatos esse. Tandem in 72 vitâ Sancti Gothardi Episcopi apud Sur. *tom. 7. die quartâ Maji* legimus, quod mulier gravissimis oculorum doloribus cruciata, visum recepit admotis floribus benedictis ab eodem Sâcto, qui, ut subjungit Surius, jussit etiam Presbytero, ut sacro Oleo, quod Infirmorum dicitur, ejus ungeret oculos; quæ quidem unctio, & Sancti Viri preces ab illo dolore usquè ad vitæ finem eam immunem conservarunt.

73 Sed his non obstantibus, dum non adsit consuetudo ab Ecclesiâ approbata, cre-

crederem minimè licere uti oleo Sancto, etiam non per modum Sacramenti ob reverentiam; eò magis, quia in Pontificali Romano præscribitur prohibitio ab Episcopo facienda Sacerdotibus, ne olcum illud ulli tradant: Adde, quod finis, propter quem Christus Redemptor noster instituit hujusmodi oleum, non fuit, ut in quolibetiam levi morbo illud adhiberemus, at ut esset materia Sacramenti graviter ægro-

74 tantum. Quantum verò ad descripta facta in contrarium, non constat, oleum, quo illi antiqui usi fuerunt, fuisse oleum infirmorum: Potuit enim esse aliud oleum à Sacerdote, aut privatim ab Episcopo benedictum: Ita rener Diana *part. 8. tract. 6. resolut. 43. post Belarmin. de extrema unctione c. 9.* Castropal. *par. 3. tract. 26.* Landtmeter *de veter. cleric. Monach. cap. 95.*

75 Non tamen proinde existimamus, illicitum nobis esse, ob devotionem ergà aliquem Sanctum uti oleo lampadis antè ipsius Reliquia, vel imaginem accensæ, quemadmodum fecisse constat S. Didicum, qui cum lampadis, quæ collucebat antè Imaginem Beatissimæ Dci Genitricis, quam in Ecclesiâ Aræ Cæli summâ devotione colebat, oleo ægros inungeret, signo Crucis impreso, multorum morbos mirabiliter sanavit. Hic mos nostris etiam temporibus viger, nam nonnulli, vel ab aliis, vel per semetipsos inungi curant oleo lampadis, quæ in honorem Sanctorum accenditur, sicut pariter suo tempore facere consuevissent Monachos Græcos, peractis divinis laudibus matutinis, recenset Arcudius *de concord. d. lib. 5. cap. 4. circa finem.* Laudanda etiam pia consuetudo delinquentium infirmis aliis liquoribus miraculosè scaturientibus.

76 Pariter dicitur conferre Sacramentum subiecto incapaci, qui Gnosticorum Colliridianorum, aliorumquæ hæreticorum portenta renovans, auderet Mulieribus Ordinem conferre; & licet hæreticas Tertulianus *de præscript. c. 4.* tantummodò appelleret mulieres eas procaces, quæ præsumerent docere, contendere, & Exorcismos agere, nihilominus hæresi infecti essent quoque censendi illi, qui hujusmodi sexum admitterent ad ea munera peragenda, quæ

Ordinationis Sacramento coniuncta sunt: Hi enim adverterentur Sacræ Scripturæ in *ep. 1. ad Corinth. 14. & in 1. ad Timoth. 2.* ubi istum sexum ineptum esse his muneribus, luculenter declaratur; & Christus, nè vel remotam hujusmodi hæresibus ansam daret, Beatissimam Virginem Mariam ejus matrem, ultimæ Cænæ noluit inire esse, quâ Apostolos Sacerdotes ordinavit; perverterent praxim Ecclesiæ Catholicæ, nam nusquam reperitur, aliquem ordinem, à feminis receptum fuisse, violarent traditionem, quâ Patres damnarunt hæreticos, eò quia mulieribus ordines, & ipsum Sacerdotium concederet.

77 Sic Quintiliani Hæretici, Sacerdotes Montani in gratiam Priscæ, & Maximillæ, Sacerdotium feminis suis impericiebantur, ut tradit ex S. Epiph. & Alphonso de Castro, Jacobus Guelter. in *Tab. Cronolog. ad sæculum 2. cap. 16.* Illorum audaciâ imitati sunt Lurherus, & Calvinus scribentes, fideles omnes esse peræquæ Sacerdotes. Horum erroribus confutatis, omnes firmant, feminas de jure divino esse ordinum incapaces: Landtmeter *de Veter. Cleric. Monach. qu. 98. vers. Crassus fuit error*, Hallier. *de sacr. ordin. sect. 4. cap. 2. §. 3.* Sauhay Panopli. *Clerical. lib. 6. cap. 2.* Minan. *Bas. Pontific. jurisdict. tract. 2. fund. 2. q. 7. §. 14. sect. 3.* Imò addit Merbec. in *summa Christiana, differt. 3. part. 3. qu. 51. pag. 475.* nec etiam in casu necessitatis posse feminam inservire missæ, vel respondere celebranti.

78 Nec dicatur, antiquis ab Ecclesiâ eas admitti consuevissent ad Sacras functiones, eò quia testentur Ecclesiastici scriptores, apud veræ Religionis Cultores fuisse Diaconissas, Presbyteras, & Episcopas. Non ita, inquam, dicendum; Nam illæ feminæ Diaconissæ nuncupabantur, quæ Ecclesiarum portis, Mulieribus tantum parentibus, præerant, ut disertè probat Ziegler *de Diacon. & Diaconiss. veter. Eccles. cap. 19. à n. 7.* Defnos *de Canon. lib. 5. de Canoniss. cap. 3.* Hallier. *de sacr. ordinat. diff. sect. 4. cap. 2. §. 6.* Undè à S. Ignatio in *ep. ad Antioch.* dicuntur sacerdotum vestibulorum custodes, sicut Janitores appellabantur, qui foribus, quâ ingrederentur Viri, præfati erant, ut notat Spondan.

ad Baronium anno Christi 34. numer. 8. Quemadmodum enim in templo Hierosolymitano erant seminarum portæ, & loca orationis à Viris sejuncta, teste eodem Spondano *ibidem*, & postea anno 57. num. 37. Sic etiam laudabilem illum morem in Christianorum Ecclesiis introductum fuisse, prò comperto est; Undè Vaticanæ Basilicæ dextera pars, quæ tunc temporis minùs digna in saceris existimabatur, destinata fuit mulieribus. An autem ordinarentur Diaconi per manuum impositionem? negat Baronius; affirmant alii, inter quas extremas opiniones media tenenda est, scilicet non fuisse adhibiram manuum impositionem Sacramentalem, sed Cæremonialem: Videatur Glossa in cap. manus impositio 1. qu. 1.

80 Presbyteræ verò mulieres dicebantur, quæ ob ætatem Viduæ seniores erant, vel quia carum Viris ad Presbyteratum promotis, ipsæ interim vitam Cælibicam agebant: Iram Episcopæ nuncupabantur, quarum Viris in Episcopos postea consecratis, ipsæ ab illis divitiæ, vitam pariter Cælibem agebant: Hallier de sacr. elect. dist. 5. 6. & hac ratione etiam Diaconissas nuncupatas quandoquæ fuisse, testatur idem Spondanus dist. anno 34. num. 82. Merbel. in summâ Christiana, dissert. 6. quæstione. 50. ubi latè.

81 Similiter dicitur conferre Sacramentum subjecto incapaci, qui reiterat ordinem, ut superius innuimus, & consequenter esse suspectum de hæresi, ac vehementer, testatur Bordon. in Tribun. cap. 21. de abusu Sacram. num. 2. Quod tamen intelligendum venit, quoties aliàs quis fuerit ritè ordinatus in formâ Ecclesiæ: Præposit. in cap. Eccl. dist. 68. Undè si quis fuerit ordinatus ab Episcopo falso, tunc esset reordinandus, saltem sub conditione, præviâ rehabilitatione per Sedem Apostolicam concedendâ, & prævio examine super idoneitate, ac prius esset confirmandus; quoties ab eodem Episcopo falso gerente se prò Episcopo fuisset confirmatus: In dubio autem, an quis fuerit ritè ordinatus, militarent ea, quæ superius de baptismo diximus, cum eadem sit ratio in utroque: Abbas in cap. de quibus, num. 1. 2. 3. de Baptism.

82 Quæ autem diximus quò ad ordines sacros, procedunt etiam, quò ad ordines minores; nam isti quoquæ sunt sacramenta Characterem imprimentia, hæcquæ opinio est communior, nedùm inter Canonistas, verùm etiam inter Theologos; imò opinio contraria est improbabilis: Gabriell. à S. Vincentio de Sacram. ordin. tract. 27. disp. unic. punct. 4. n. 9. vers. nihilominus. 10. 4. Elcobar. theol. moral. tom. 3. par. 1. lib. 23. sect. 2. cap. 7. à 64 Probl. 2. An verò licitè possit reiterari prima tonsura, quæstio est, ex eo quod opinio Canonistarum teneat, ipsam esse Ordinem, ac imprimere Characterem, quam opinionem canonizavit Rota Romana in decis. 731. part. 1. divers. & in Ferar. Pensionis 14. Junii 1624. coram Remboldo, quæ est impræssa post Vivian. de Iure patron. decis. 95. num. 6. Theologi verò contendunt, primam Tonsuram non esse ordinem, sed dispositionem ad ordines recipiendos, ut videtur est apud Castropalaum ubi supra. punct. 2. n. 4. & 5. & Elcobar. loco cit. cap. 8. Probl. 10. ubi proinde dicit, Tonsuram non habere propriam materiam, & formam.

85 Verùm posita etiam huiusmodi Theologorum sententiâ, illicitam esse primæ Tonsuræ reiterationem, docuit Cardinalis de Lugo de Sacram. in genere, disp. 6. sect. 1. n. 7. quidquid dicat Gabriell. à S. Vincentio, in tract. de Sacram. in gen. disp. 5. qu. 1. vers. respondetur.

Item dicitur conferre Sacramentum subjecto incapaci, qui consecrat Episcopum jam consecratum, ut apud Bellarmin. de Sacram. ordin. lib. 1. cap. 2. vers. 3.

SUBSECTIO V.

De abusu Sacramentorum in conferendo non debito fine.

SUMMARIUM.

1. Abutitur Sacramento, qui in eo conferendo pervertit ejus finem.
2. De pervertitione finis sacramentorum ad forsilegia, & ad alia; remissive.
3. Sollicitans faminam in confessione pervertit finem penitentia sacramentalis, & est suspectus.
4. An Confessarius sollicitans sit suspectus de levi, vel de vehementer Inquisitio Hys-

- Hispania tenet, quod sit de levi, sed Romana cum iudicat de vehementi.*
- 5 *Ex sollicitatione potest quandoque oriri suspicio de levi, etiam, si praxi Romana Inquisitionis.*
- 6 *Sollicitationis essentia habetur ex verbis Constitutionis Gregorii XV.*
- 7 *Ex hac Constitutione Confessarius est suspectus, si sollicitet tam feminas, quam viros.*
- 8 *Interpres, si interpretando, sollicitet, est de hæresi suspectus.*
- 9 *Mandans sollicitare est suspectus.*
- 10 *Imò magis delinquit mandans, quam mandatarius.*
- 11 *Confessarius carens jurisdictione, si sollicitet, est suspectus, si vè penitens accedat bonæ fide, si vè malæ fide.*
- 12 *Pariter sollicitator est laicus, fingens se Confessarium contra aliquot DD.*
- 13 *Quæ omnia procedunt, etiam si ante Demonis pulsatus Confessarius, demum post resistentiā sollicitet.*
- 14 *Est suspectus Confessarius, qui verbis, vel signis, vel laudando mulieris formam, sollicitet.*
- 15 *Confessarius tradens penitenti cartam legendam statim, in quâ sollicitatio continetur, sollicitator est.*
- 16 *Hurtadus in hac sollicitationis materiâ est cautè legendus.*
- 17 *Sollicitat Confessarius, si feminam suadens ad sibi vas naturale ostendendum, quem confitendo morbo affectum dixerat.*
- 18 *Si sollicitat Confessarius, si vè in Confessionario, si vè in alio loco, in quo creditur Confessiones audire, est suspectus.*
- 19 *Est suspectus Confessarius, si sollicitet, vel paulò ante, vel paulò post, vel in ipsâ Confessione.*
- 20 *Ideo sub hac Constitutione comprahenditur, qui suadet penitentem, differre Confessionem, & postea in loco Confessionis sollicitat.*
- 21 *Suspectus de hæresi est Confessarius, qui invitat Mulierem in confessione, ut sola adeat ad domum suam, ubi cum eâ fornicatur.*
- 22 *Verba Confessarii sic invitantis ad effectum reddendi ipsum suspectum, debent animum ejus libidinosum patere facere.*

- 23 *Suspectus est quoque Confessarius, qui à feminâ sollicitatus ad fornicandum, ostendit se contentum de solis oculis, &c.*
- 24 *In eadem suspensionem incurrunt Confessarii, docentes actus meretricios, quibus alliciuntur Viri.*
- 25 *Et hoc, etiam si actus illi inter conjugatos sint liciti.*
- 26 *Reliqui fines mali, quibus administratur Sacramentum penitentiae, non pariunt crimen sollicitationis.*
- 27 *Ideo tunc non est Confessarius denunciandus, contra aliquos Auctores.*
- 28 *In Materiâ sollicitationis suspicio tantum oritur respectu Confessarii, non autem respectu mulieris, etiam si consenserit.*
- 29 *Mulier non tenetur ad se desegendam, quod consensum praberis, nec de hoc est ab Inquisitoribus interroganda.*
- 30 *Si Mulier, & Confessarius adinvicem se sollicitent, est adhuc denunciandus Confessarius.*
- 31 *Ità denunciandus, si à Muliere sollicitatus postea consentiat.*
- 32 *Famina vel sollicitata, vel sollicitans non incurrit penas Pontificiae Constitutionis.*

1 **C**UM finis cujuslibet Sacramenti sit collatio, vel augmentum gratiæ, quæ consequenter abutitur Sacramento, qui dum ipsum confert, pervertit hunc finem.

2 **A**t quoniam in Sacramentis plerumquæ finis pervertitur ad fortilegia, aliasquæ superstitiones, ea, quæ superius insinuavimus, supervacaneum duximus hoc loco repetere: Igitur sit erit, omnis, quæ ad superstitionem spectant, aliqua delibare, quæ respiciunt eum, abusum Sacramenti Penitentiae, qui frequentius perpetratur, ut est sollicitatio: Qui enim sollicitat in eo sacramento tradendo, utique pervertit ipsius penitentiae finem, atque abutitur tali Sacramento: Transm. de denanc. q. 4. cap. 5. à n. 10. & proinde est suspectus de hæresi, ut omnes conveniunt tam de stylo Hispaniæ, quam Italiæ, & alibi, quemadmodum videre est apud Leand. Oper. Moral. tom. 1. disp. 13. qu. 62. Fermolin. de Offic. & Sacr. Eccles. tom. 2. ad cap. 4. de

4. de Bigam. non Ordinand. qu. 4. num. 21: & Alleg. fiscal. par. 3. qu. 4. num. 18. 19. & 20. Hurtad. resol. moral. tract. 4. cap. 8. resol. 34. Bordon. de Sacro Tribunali, cap. 23. Escobar Theolog. Moral. par. 1. qu. 1. a num. 7.
- 4 Quæstio dumtaxat oritur, an sit suspectus de levi, vel de vehementi: In Hispaniâ autem suspicio est de levi; & Confessarius sollicitans abjurat de levi, ut testatur Diana resol. Moral. par. 4. tract. 7. resol. 7. Paramo de Origin. Inquis. lib. 3. quest. 10. num. 83. 90. & segg. Leander Oper. Moral. tom. 1. disp. 13. qu. 63. & 64. Sess. decif. 449. num. 10. vol. 4. Quod verò sit vehementer suspectus, prout tenet Inquisitione Romana, tradiderunt Pisæc. Prax. Episcop. par. 2. c. 4. art. 6. num. 10. Leo Thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 6. n. 35. Pegna Director. Inquisit. par. 2. comm. 8. Genuen. Prax. for. Archiep. cap. 66. Passerin. in cap. S. Inquisitionis, num. 67. de Hæretic in 6.
- 5 Potest tamen quandoquæ ex sollicitatione oriri suspicio de levi, attentâ etiam praxi Sanctæ Romanæ Inquisitionis, scilicet si sollicitetur in actu simulatæ confessionis, quamvis in Confessionario, vel loco apto ad Confessiones audiendas, dummodò id non fiat occasione Confessionis, ut notat Eminentiſſimus Albicius de inconstans. in fide cap. 35. num. 3. Ratio est, quia tali casu non intervenit veri Sacramenti abusus, quemadmodum advertit Hurtad ubi supra.
- 6 Ut autem videamus, quid sit sollicitare, recurrendum est ad Constitutiones Pontificias: Ait enim Gregor. XV. *Qui personas, quacumque illæ sint, ad inhonestam, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis confessionis, sive antè, sive post immediatè, seu occasione, vel pretextu Confessionis huiusmodi, etiam ipsâ confessione consequutâ, sive extrâ occasionem confessionis, in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire sollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, aut inhonestos sermones, sive tractatus habuerint in Officio S. Inquisitionis severissime puniantur; & antè præfatam Greg. XV.*
- Constitutionem, emanaverat super hæc altera Pii IV. in quâ sic habetur: *Mulieres penitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & provocando, seu allicere, & provocare tentando, & procurando.*
- 7 Ex quibus Constitutionibus inferitur primò, quò ad personas sollicitatas esse suspectum Confessarium, qui sollicitat tam feminas, quàm pueros; & proinde ipsum esse denunciandum, docent Transm. de Denu. quest. 4. cap. 5. nu. 10. S. circa sollicitationem, Hurtadus diff. tract. 4. cap. 1. num. 2. Leand. oper. moral. tom. 1. tract. 5. disp. 13. qu. 34. Ricc. in prax. part. 3. resol. 66.
- 8 Inferitur secundò, quò ad personas sollicitantes suspectum esse de hæresi interpretem, seu Laicum, seu Saacerdotem, si dum interpretatur confessionem, sollicitat: Passerin. in cap. ut inquisitioni num. 80. de hæretic. in 6. Escobar par. 1. quest. 2. de causâ efficient. sollicit. m. 31. & proinde est denunciandus: Transmiera diff. cap. 5. ibidem, Trimarch. disp. 6. num. 18. Freyas in add. ad Acumnam. de sollicitant. qu. 15. num. 17. Hurtad. ubi supra, Resol. 31. Leand. Oper. Moral. loc. cit. qu. 40.
- Et non immeritò, quia id facit prætextu Confessionis, & dum ope ipsius interpretis accedit confessarius, ut tanquàm Medicus per intelligentiam verborum perveniat in cognitionem morbi, & antidotum adhibeat, non autem venenum propinet: Quod tamen non sit suspectus talis interpres, colligitur ex eo quod, ipsum non esse denunciandum, firmet, tanquàm probabile, Albit. de Inconst. in fide, cap. 35. numer. 66.
- 9 Est etiam quæstio, an qui mandat sollicitari in Confessione, sit suspectus? Affirmativè tenent Leand. cum ibi add. in diff. disp. 13. quest. 36. latè Ricc. in prax. par. 3. resol. 65. per tot. Homobon. de exam. Eccles. part. 2. tract. 11. cap. 12. qu. 26. resol. 4. Utitur enim pretextu confessionis, ac proinde non interest, an sollicitet ipse, an verò dolo malo causam sollicitationis præbeat, ut ex l. nihil interest ff. ad l. Corneliam, de Siccariis, & ex l. non solum, S. Si mandatum, ff. de iniur.
- 10 Imò magis delinquit mandans, quàm man-

mandatarius; nam primò delinquit in seipsum; secundò in mandatarium; terciò in feminam sollicitatam, quatenus consensiat: *Farinac. quæst. 135. num. 6. Decian. tract. Crimin. lib. 9. cap. 32. n. 4.* Hujusmodi tamen mandantem non esse denunciandù, tanquàm probabile, tenet Eminentiss. Albitius *de Inconf. in fide, cap. 35. nu. 66.*

- 11 Sed quid censendum de Confessario, qui careat iurisdictione, si sollicitet? Eum esse suspectum, firmant Giptius *de casibus reservatis cap. 14. num. 6.* cui etiam adimplatur Hurtad. *eodem tract. 4. resol. 12. in fine.* Passerin. *in dist. cap. Ut Inquisitionis, num. 78. de heretic. in 6.* sive accedat mulier bonâ fide, idest putans, eum non carere iurisdictione, sive malâ fide, nam sit injuria Sacramento putativo, & ipsi loco, cujus venerationem exigit in suâ Bullâ contrâ sollicitantes idem Greg. XV. Escobar. *part. 1. tract. 4. resol. 8. per tot. & vers. verum.*

- 12 Itâ pariter committitur sollicitatio etiam à laico, qui fingat se confessarium, & sollicitet mulierem in actu confessionis, quidquid in contrarium dicant Fagundez *de præcept. Eccles. præcept. 2. lib. 4. cap. 3. num. 72.* Potel. *in addis. verbo sollicitare feminas, num. 14.* & Diana *de Denuc. resol. 15.* Hunc tamen Confessarium non tanquàm sollicitatorem, sed ob illegitimitatem Sacramenti administratione denunciandum, putant Trasm. *dist. c. 5. loco cit.* Hurtad. *dist. 4. resol. 12.* Leand. *Oper. Moral. tom. 1. tract. 5. disp. 13. qu. 37. & 38.* Passerin. *ubi supra, n. 76. in fine.*

- 13 Hæc omnia verificantur etiam quod ad eum, qui arte Dæmonis excitatus, postquam in resistendo tentationi constanter egerit, sollicitet, quia ejus libertas non deperditur ex vi Dæmonis: Trasm. *ibidem.*

- 14 Inferitur tertio, quò ad mediâ sollicitationis eum esse suspectum, & proindè denunciandum, qui se excitat (inquit Trasm. *loco cit.*) verbis; vel signis dubiis, seu notibus, & tactibus; vel mulieris formam laudando: Diana *par. 4. tract. 5. resol. 18. & 25.* Paramus *de orig. Inqu. lib. 3. qu. 10. num. 118.* Trimarchius *disp. 2. sect. 5. Bonacina disp. 9. de denuc. punct. 3. num. 3.* Barbosa *de Officio Paroch. cap. 19. num. 49.* Sed Fagundez *in 2. præcept. Ecclesie, lib. 4. cap. 3. nu.*

51. Freytag *in editione novissima, de Confess. sollicit. quæst. 7. num. 44. & 45.* Escobar *de sollicitant. par. 1. qu. 3. num. 14. & Hurtad. dict. tract. 4. resol. 28.* asserunt: quod ut pœnitens teneatur denunciare sollicitantem tacitè, debet ipsi pœniteni certò moraliter constare talis sollicitatio: Hæc autem certitudo non cruitur ex signis, seu verbis, seu factis indifferentibus, nisi adfint circumstantiæ, quod prudenter patefaciant intentionem Confessarii denunciandi. Vide eundem Hurtad. *in laudat. resol. & in sequenti adversus Trimarchium, & Eminentissimum Albitium de Inconf. in fide, cap. 35. num. 66.* in terminis Confessarii laudantis pœnitentem à pulchritudine. Verùm quid dicendum, si Confessarius præbeat pœniteni scriptum, in quo sollicitatio continetur, quamvis tale scriptum non tradat statim legendum, sed Domi suæ, aut alibi? In hoc casu sollicitari à Confessario, firmant idem Diana *Ref. 2. in dict. tract. 5.* Fagundez *præcept. 2. Eccles. lib. 4. cap. 3. num. 62.* Leand. *Oper. Moral. tom. 1. tract. 5. disp. 13. quæst. 15.* Albit. *loco infractando, num. 66.* quia hæc sollicitatio ortum habuit à Sacramento: unde malè contrarium tueretur Castro-Palao *tract. 4. disp. 9. punct. 2. num. 2. & 30. & Hurtad. dict. tract. 4. resol. 6.* qui in hac materia est cautè legendus, nam aberrat à veris opinionibus, & à præxi Sancti Officii, ut monet Albitius *de Inconstans. in fide, cap. 35. num. 1. circa finem.* Pariter quid censendum, si Confessarius injungat pœnitentiam Mulieri, vel puero, ut nudi se exhibeant ad verbera à ipso recipienda? Sollicitat quidem, quia talis pœnitentia videtur ordinata ad adunum turpem: Diana *d. part. 4. tract. 5. resol. 47.* Leand. *Oper. Moral. dist. tract. 5. disp. 13. tom. 1. qu. 17.* Non quia flagellatio, quotiescumquè recto fine, debitique modis adhibeatur libidinem excitet, ut malè opinatus est auctor libelli, cui titulus est, *Historia flagellantium*: Sed quia hujusmodi confessarius pœnitentiae prætextu, immodestâ pœnitentium noditate, suam impudicitiam explete pergit.

- 17 Idem dicendum, si suadeat feminæ in actu consentendi, ut ipsi eo in loco

vas naturale ostendat, quod ipsa in eadem confessione morbo affectum se habere dixerat.

18 Infertur quartò, quò ad locum effici suspectum, si Confessarius sollicitet, ut ait Transmiera *ubi supra*, sive in confessionario, sive in loco quocumque, ubi confessiones sacramentales audiri consueverunt; sive etiam sit locus in Ecclesiâ; sive in domo, in agro, in monte, dummodò, aut verè confessionem peragant, aut eam simulent, ita ut à circumstantibus, & præsentibus confessionem peragi, credi, & suaderi possit: Ita pluribus relatis Alberghin. *cap. 31. §. 1. num. 15.*

19 Infertur quintò, quò ad tempus reddi suspectum confessarium, qui sollicitat non solum in ipso actu confessionis, curans se provocare ad pollutionem, vel tentans habere copulam in ipsomet confessionario, eamque habeat; sed etiam paulò antè, vel paulò post sollicitet poenitentes: Ital. *de Immuni. lib. 1.*

20 *cap. 5. numer. 132. & seq.* Et proinde, qui poenitentibus antè confessionem persuadent, ut differant peccatorum suorum exhomologem, ipsosque postea in confessionario, seu in loco confessionis sollicitant, comprehenduntur sub hac constitutione. Hæc enim sollicitatio fit occasione confessionis: Diana *par. 4. num. 5. resol. 6. vers. sed in terminis*, Leander. *Oper. Moral. dist. disput. 13. quæst. 27.* Trimarchius *disput. 3. num. 37.* & alii: Contrarium tamen tuctur Hurtadus *d. tract. 4. resol. 24.* Sed malè, ut patet ex Eminentiss. Albit. *de Inconstant. in fide, cap. 35. n. 66.*

21 Infertur sextò, quò ad actum sollicitationis, ab eo incurri hæresis suspicionem, qui mulieri, quæ aliis feminis associata adire Confessarii domum soleat, dicat ipse Confessarius in confessione, quod sola adeat; & postquam adiverit, copula carnalis sequatur. Videtur enim hæc appellanda sollicitatio conditionalis, nam ea verba, quibus Confessarius hortatur feminam, ut adeat sola, infecta sunt malitiâ Veneris, & suspendunt tantummodò copulam: Vide Escobar. *2. p. quæst. 1. num. 56.* & Hurtad. *d. tract. 4. resol. 41.* Præterea occasione Confessionis habetur hoc pacto res ve-

22 circa cum muliere: Requiritur tamen,

ut ego existimo, quod illa Confessarii verba feminam hortantis, ut sola adeat ejus domum, patefaciant, animum ejusdem Confessarii libidinosum esse, ita ut hæc infectio veneræ non contrahatur perfectum subsequens, ut, si Confessarius, non ex vi eorumdem verborum, sed ex aliâ causâ feminam, quæ sola venit, cognosceret, licèt, ut sic veniret, hortatus fuerit eam, sed ad alium finem indifferentem.

23 Eadem ratione suspectus erit Confessarius, qui à poenitente sollicitatus, & fornicationem respiciens, ostendat, se esse contentum solis oculis, vel tactibus: cum enim esse denunciandum, tenuerunt Transmiera *de Denunciat. loco citato.* Leand. *Oper. Moral. de quo supra, q. 21. Diana par. 4. tract. 5. resol. 13.*

24 Imò non evitabunt hujusmodi suspicionem Confessarii, docendo conjugatas actus meretricios, quibus ipse utantur ad alliciendos suos viros, & ob id inducendo poenitentes ad committenda peccata saltem venialia, juxta Doctrinam Sanchez *de debito conjugali, disp. 11. num. 4.* Cardinalis Albutius *de inconstant. in fide, cap. 35. à num. 5. usque ad num. 15.* Vide latè apud Hurtad. *co-*

25 *dem tract. 4. resol. 39.* Nec dicatur, quod isti actus in uxoratis sint liciti, nam habemus textum in *cap. liberorum 32. q. 4.* cujus verba sunt: *Liberorum in matrimonio opera concessa sunt; voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatae sunt.*

26 Ceteri verò fines, quibus sæpè superius confertur poenitentia Sacramentum, ut sunt cupiditas lucri, honoris ambitio, &c. quamvis non carcant reprehensione, eò quia pervertunt finem hujusmodi Sacramentis tamen, dummodò non sint inhonesti, & lascivi, minime parjunt sollicitationis crimen, cum in hac materiâ standum sit Pontificiis constitutionibus: Ita Escobar. *quæst. t. de sollicitant. num. 44. & 45.* Diana *t. p. tract. 4. resol. 2. & par. 4. tract. 5. resol. 17.* Joannes à Trinitate *in exposit. Bullæ Greg. scilicet. 2. dub. 3.* Albit. *de Inconst. in fide, d. cap. 35. num. 66.*

27 Idcirco rectè docet Transmiera *ubi supra*, in his casibus non esse Confessarium denunciandum, quidquid in contrarium dicant Peña in *director. par. 2. comm.*

comm. 3. vers. ille quoque, Freytag, in addition. ad Acumam, *quæst. 8. numer. 17.* Lelius Zeechius in *sum. tom. 1. tract. de fide, c. 11. num. 5.* S. tertius suspicio, Moura de incant. *sect. 3. cap. 3. num. 7.* Castro-Palao *tom. 1. tract. 6. disput. 9. punct. 6. n. 2.* & Hurtad. d. *tract. 4. resol. 35.*

28 Hic præcolophone addamus, quod in causâ sollicitationis suspicio oritur respectu tantummodò Confessarii, & ideo ad ipsum puniendum fit denuntiatio, ut testatur Transm. de quo *suprà*. Imò mulier denuntians, se à Confessario sollicitatam fuisse, si asserat imprudenter, consensum se præstitisse, propter
29 hoc non puniatur: Dixi, imprudenter, quia ipsa non tenetur ad detegendum, se consensum huiusmodi præbuisse, nec ab Inquisitoribus de eo est interroganda: Leand. loco citato, *quæst. 43. & casu*, quo interrogaretur, quamvis uti non posset restrictione mentali, quidquid dicat Transm. cum huiusmodi restrictio sit ab Innocentio XI. damnata, posset tamen obijcere, se non teneri huic interrogationi respondere: sed tantum abest, ut interrogetur ab Inquisitoribus, quin è contrâ si mulier spontè crimen suum fateretur, ejus depositio in iis, quæ spectant ad dictæ mulieris turpitudinem, in actis non esset recensenda: Leand. *oper. moral. d. tract. 5. disp. 13. tom. 1. q. 43.*

30 Quid dicendum, si mulier, & confessorius se invicem sollicitent? Quod Confessarius sit denunciandus, docuerunt Leand. *oper. moral. tract. 5. disp. 13. q. 22.* Card. de Albit. de *inconst. in fide, cap. 35. num. 66.* Pari modo est de
31 nunciandus Confessarius, si sollicitatus à muliere; sollicitationi postea consentiat: Leand. de quo *suprà*, *quæst. 20.*
32 Non tamen incurrit fæmina sollicitata pœnas sollicitantibus inflitas, quia, illæ respiciunt Confessarium, qui est Sacramenti pœnitentiæ Minister, & ad alios non extenduntur: Imò si fæmina ipsa Confessarium sollicitet, in pœnas Constitutionum non incidit, ac denuncianda non est, ut firmiter Homobon. de *exam. Ecclæs. par. 2. tract. 11. cap. 12. quæst. 26. resol. 4.* Leand. *oper. moral. tom. 1. d. tract. 5. disp. 13. resol. 67.* Plures alii casus particulares videri possunt penès Leand. *per totam*

disput. 13. Escobar *Theolog. moral. Hurtad. tract. var. tract. 4.*

SUBSECTIO VI.

De abusu Sacramentorum in conferendo, non adimpletis juri, ad quæ Minister exinde tenetur.

SUMMARIUM.

- 1 Abusus iste contingit tantum in administratione Sacramenti Pœnitentiæ.
- 2 Sigillum potest frangere Confessarius de licentiâ pœnitentis.
- 3 Pœnitens potest renuntiare juri sigilli ad sui favorem introducto, duabus conditionibus concurrentibus.
- 4 Licentiâ pœnitentis necessaria est, ut Confessarius possit cum pœnitente loqui de auditis in confessione.
- 5 Abelly rejicitur, dum opatur, fuisse prohibitam confessionem per epistolam ad tutiorem secreti custodiam.
- 6 Peccata in confessione audita possunt revelari, quando Confessarius aliud extrâ confessionem fecit.
- 7 Item, quando pœnitens audit Confessarium non animo confitendi, sed seducendi.
- 8 Confessarius tenetur ad sigillum jure naturali, Divino, & Ecclesiastico.
- 9 Nec Summus Pontifex potest cogere Confessarium ad revelandum audita in confessione.
- 10 Confessarius, si compellatur revelare, potest dicere, etiam cum juramento se non audivisse.
- 11 Iudices nequeunt uti scientiâ proveniente ex notulâ Confessionis.
- 12 Abutitur Sacramento Pœnitentiæ, qui revelat audita in confessione: Et de pœniâ revelantis.
- 13 Confessarius prodens audita in confessione, non est de hæresi suspectus.
- 14 Nisi haberet errorem in intellectu.
- 15 Et nisi, qui frangeret pluries id fecisset.
- 16 Neque hæresis delictum in confessione auditum potest Confessarius revelare.
- 17 Hæreticus simulans confessionem ad Confessarium seducendum, non gaudet jure Sacramentalis sigilli.
- 18 Notulâ peccatorum præ juvando memoriam

- 19 *Ex dictâ notuli, vel aliis nequit de-
necuri ad carcerationem Rei.*
- 20 *Accusatus, & damnatus de crimine ob
notitiam ex confessione habitam, est
absolvendus.*
- 21 *Casus Sancti Thoma de Villanova.*
- 22 *Notitia ex confessione est supernatura-
lis, ideo nequit servire ad scientiam
naturalem.*
- 23 *Habens notitiam sub secreto naturali
de assassinio committendo, tenetur
revelare.*
- 24 *Idem idem dicendum, etiamsi notitia
haberetur sub confessionis sigillo, ex-
tra tamen confessionem.*

CUM hic abusus nequeat contin-
gere, nisi respectu Sacramenti Con-
fessionis, ob scilicet sigilli fractionem,
de ipsâ ergo nonnulla attingenda erunt:
Sed antea oportet exponere, duo dari
casus, in quibus permittitur sigillum
frangi, quorum alter est, quando adit
licentia pœnitentis Confessario concessa,
ut habetur in cap. significasti, de adul-
ter. & testantur Navarr. in manual. cap.
8. num. 15. Covar. var. resol. par. 2. c. 8.
§. 12. num. 11. Felin. in cap. Mattheus,
num. 1. de Simon. Leand. oper. moral.
tom. 1. tract. 5. disp. 10. qu. 17. Morin.
de pœnitent. lib. 2. cap. 16. n. 4. Campa-
nil. divers. jur. can. rubr. 11. cap. 32. n. 11.

3 Licitum enim est pœnitenti renun-
tiare juri ad suum favorem introducto:
cap. ob gratiam, de reg. juris lib. 6. &
tunc vigore hujus facultatis non tene-
tur confessarius ad custodiam secreti:
Dux tamen conditiones in hoc requi-
runtur; prima est, ut dicta facultas sit
liberrima, nam cum ad bonum ipsius
pœnitentis obtineri debeat, nulla quid-
em, si metu, vel aliâ ratione esset ex-
torta: Leand. oper. moral. ubi supra, q. 19.
Secunda est, ut hujusmodi licentia sit
clara, & patens, non autem implicita,
& interpretativa: Ita Leand. d. disp. 10.
q. 18. Hurtad. tract. 6. cap. 11. resol. 19.
Guzman. de evict. qu. 9. num. 45. & 46.
Juenin de sacram. tom. 2. pag. 644. col. 1.
post medium. Tunc enim vigore hujus-
modi facultatis confessarius jam non ut
Dens, cujus partes agit in Sacramento
Pœnitentiæ, sed ut homo, pœnitentis

4 peccatum cognoscit, & hæc licentia
necessaria est, ut confessarius etiam
cum suo pœnitente de peccatis in con-
fessione auditis colloquatur, ut profe-
quitur Juenin loc. cit. cum aliis adduc-
tis per Leand. oper. moral. d. tract. 5.
disp. 10. tom. 1. quæst. 22. Grassi. decis.
aur. 32. n. 22. part. 1. lib. 1. Landmeter
de veter. cler. Monach. lib. 2. c. 94. vers.
eruditissimè; adeo ut contrâ sigillum
confessionis sit, si confessarius ob pec-
cata in confessione audita, faciem durior-
em, quàm antea solebat, Pœnitenti
monstrat: Leand. ubi supra, quæst. 83.
Card. de Lugo de Pœnit. disput. 23.
num. 104.

5 Cum itaque pœnitens renunciare pos-
sit hujusmodi privilegio, sugillandum
est Abelly, ubi in suis Instructiombus
ait, ad tutiorem secreti custodiam indu-
ctam fuisse prohibitionem consistendi
per epistolam. Si enim ita esset, cum
posset pœnitens (ut diximus) dispensa-
re confessario custodiam secreti, utpo-
tè in ejus favorem inducitur, posset quo-
que per Epistolam consisti, quod il-
licitum esse, supra fuit probatum: De-
fendi tamen potest laudatus auditor,
nam nonnulli eam sententiam tanquam
tutiorē amplectuntur, quâ firmatur
nec pœnitentem posse licentiam con-
cedere confessario, ut frangat sigillum,
utpotè inductum in favorem Sacramen-
ti, non autem ipsius pœnitentis, sicut
privilegia clericatus dicuntur in favo-
rem ordinis concessa, ita ut clerici ne-
queant eisdem privilegiis renunciare.

5 Alter verò casus, quo revelari pos-
sunt peccata in confessione audita, est,
quando confessarius id, quod pœnitent-
es confitentur, aliundè extrâ confes-
sionem sciverit: Soto in 4. dist. 18. qu. 4.
art. 6. Ludovicus Lopez. in part. 3. in-
struct. cap. 37. Reginald. Prax. fori pœni-
tentiar. lib. 3. cap. 6. num. 63. Grassi. de-
cis. aurea, part. 1. lib. 1. cap. 23. num. 28.
Ad evitandum tamen scandalum reve-
lare non debet, ut ex D. Thoma: Quâ
ratione prudenter advertit Farinac.
tom. 1. qu. 51. in delictis tantum com-
mittendis licere Confessario revelare,
quando aliundè sciverit.

7 Addi potest alius casus, quando sci-
licet pœnitens adit confessarium animo
non consistendi, sed ipsum seducendi:
Casus

Casus accidit in coniuratione machinata contra Leonem Decimum. Illius enim actores specie confessionis tentant seducere quosdam Cardinales, qui, detecta coniuratione, valde vexati sunt, quoniam siluerunt: Reginaldus in *praxi fori penitentiar. d. lib. 3. n. 66.* Leand. *oper. moral. tom. 1. tract. 5. disp. 10. q. 14.* Landumeter de *Veter. clerice. Monach. lib. 2. cap. 94. vers. continentur sub sigillo, in fine.*

- 8 Extrâ hos casus non potest confessarius sigillum rumpere ex jure tàm naturali, quàm divino, & Ecclesiastico: Siquidem exposcit jus naturale, secreta servari, quæ etiam extrâ confessionem sub sigilli secreto excipiuntur; undè eò magis exposcit, nè revelentur, quæ in confessione prodita sunt: Jus autem divinum postulat, ut Minister in Sacramento penitentia gerat vices Christi, quamobrem, sicut Christus nunquam ad ignominiam consentiens manifestaturus est peccatum, quod dimittit per suos ministros; ita nec ipsi Ministri possunt illud manifestare, ut latè docet Morin de *penitent. lib. 2. cap. 19. per tot.* Tandem jus Ecclesiasticum jubet, ne revelentur à Confessario peccata in confessione excepta, ut legitur in *cap. Sacerdos, de penit. dist. 6.* quod pariter definitum fuit in Concil. Lateranen. IV. sub Innoc. III. *can. 21.*

- 9 Cum ergò hujusmodi revelatio verita sit, præter jus Ecclesiasticum, à Jure naturali, & Divino, patet quod Confessarius ad revelandum cogi nequeat, nec à Papa: Victoria de *Sacram. confess. ex num. 183.* Navarr. in *manual. cap. 8. ex num. 4.* Guzman. de *evict. qu. 9. num. 49. & 50.* Graff. *decisi. aurea lib. 1. part. 1. cap. 23. num. 2.* Summus enim Pontifex nequit dispensare in hoc: Ait quidem Casarius *lib. 3. mirac. c. 32.* Innocentium III. decrevisse, confessionem in quodâ eventu esse prodendam; sed hoc de verâ, & Sacramentali confessione tantum, tamquè doctus Pontifex nunquam sanxisset: Aut ergò commentitium est, quod ei assignitur; aut agebatur de eâ confessione, quæ non est Sacramentalis.

- 10 Imò, si confessarius compellatur, potest dicere, etiam cum juramento, se non audivisse in confessione illa, quæ

ab ipso queruntur; nec proinde credendum est, cum peccare, quoniam, ut homo nescit ea, quæ in confessione percepit, ut firmant Abb. in *cap. dilectus, sub num. 4. de excessibus Prelator. Param. de orig. inquis. lib. 3. q. 8. nu. 99. & 100.* Mascard. de *probat. lib. 1. qu. 5. num. 51.* Marta de *jurisdic. part. 2. c. 14. num. 18.* Fidefac. de *sacr. episcop. auct. cap. 2. §. 7.* Guzman. de *evict. d. qu. 9. num. 49. & 50.* Quin Judices non solum nequeunt extorquere à confessariis cognitionem: delictorum, quæ ipsis in confessione aperta fiere, sed nec etiam uti scientiâ proveniente vel ex notulâ peccatorum penitentis, vel ex aliquo alio, qui audiverit confessionem: Mascard. *lib. 2. conclus. 377. num. 1. & 3.* Menoch. *lib. 1. de presumpt. q. 89. n. 26. & 27.*

- 12 Ex his infertur primò, quod qui revelat confessionis secretum, præter supradictos casus, abutitur hoc Sacramento, cuius abusus pena statuitur in *cap. de penitentia, dist. 6.* ut confessarius, qui fregit sigillum, deponatur in perpetuû, & perpetuò peregrinetur: Verùm in *cap. omnis utriusque sexus, de penit. & remissione, decernitur*, quod in monasterium perpetuò detrudatur, ut testantur Majolus, & Felicianus *cap. 14. de degradat.* quandoquæ tales garrulos Confessarios plebâ capite; idquæ in factò contigisse Tholozæ *ann. 1559.* refert Henricus Engelg. *par. 1. Lucis Evangelica, Sermone dom. 3. quadrag. 35.*
- 13 An verò efficiatur suspectus de hæresi? Crederem, quod non, cum revelatio secreti fieri licite possit ex causis suprà expositis, ut videre est etiam penes Gabriel. à S. Vincentio de *sacram. penit. disp. 10. quest. 4. vers. queritur tertio*, & quamvis injuriam huic Sacramento, qui frangit sigillum, inferat, non dicitur tamen de eo malè sentire: Bordon. in *Tribun. cap. 22. num. 47.* Fermolin. *alleg. fiscal. part. 3. quest. 2. num. 7. & 8.*
- 14 Hoc tamen intelligendum, nisi qui frangeret sigillum, haberet aliquem errorem in intellectu, aut alias ostenderet, se malè sentire de Sacramento: Card. de Lugo de *Sacram. in genere, disp. 6. num. 148.* Pasqualig. *quest. moral. juridic. 285. num. 4.* Fermolin. *alleg. Fiscal.*

- scil. ubi max. num. 8. & hoc pacto explicat Lupus in edict. lib. 14. diff. 6. art. 3. diff. 1. sententiam Alphonsi de Leone de Officio Confessarii, tom. 1. resol. 22. n. 12. cap. 3. dicentis, confessarios sigillum confessionis Sacramentalis frangentes, Inquisitoribus denunciandos esse: Pari-*
- 15 *ter intelligendum est, nisi, qui frangeret sigillum, pluries, ac frequenter id fecisset; nam ex iteratis actibus insurgeret aliqua levis suspitio: Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 100. n. 1. Farinac. qu. 178. numer. 78. Pasqualig. loc. cit. num. 3. vel quando frangentes sigillum essent homines malæ existimationis, & aliàs suspecti de hæresi: Carena in prax. tit. 17. §. 23. num. 93.*
- 16 *Infertur secundò, quod non licet fractio sigilli propter hæresim: Est enim opinio tam Theologorum, quam Juristarum concors, non posse confessarium revelare delictum hæresis: Transm. de denunc. q. 8. cap. 5. per tot. Param. de Orig. Inq. lib. 3. qu. 8. n. 96. Leand. oper. moral. tom. 1. d. tract. 5. disp. 10. qu. 12. Grass. de res. aur. part. 1. lib. 1.*
- 17 *cap. 23. num. 6. Verùm hoc non est intelligendum, quando hæreticus confiteatur errorem, quem habet, simulatâ confessione, & totis viribus concurrit in eodem errores inducere confessarium: Bonac. de panit. sacram. disp. 5. qu. 6. sect. 5. punct. 2. num. 5. Transm. d. cap. 5. num. 13. Obligatio cuius ad servandum secretum oritur in confessario, quoties ei exponantur peccata per modum accusationis, ut bene animadvertit Juvénin de sacram. tom. 2. pag. 643. col. 2. post medium, undè, ut ipse subiungit, nullum debitum ad secretum servandum contrahitur cum quibusdam perditis mulieribus, quæ ad Tribunal accedunt, non ut confiteantur, sed ut Christi Ministrum provocent ad luxuriam.*
- 18 *Infertur tertio quanta sit Ecclesiæ fidelitas in custodiendo secreto confessionis, ut etiam sub illo mandet comprehendere eos actus, qui sunt tantum præparatorii, & ad confessionem directi, uti charta, seu notula, in quâ quis pro juvanda memoriâ propriâ peccata scripserit: Leand. oper. moral. tom. 1. tract. 5. disp. 10. qu. 46. 47. & 48.*
- 19 *Hinc est, non posse regulariter deveniri ad carcerationem alicujus, quem reum vel prodat dicta schedula; vel testetur sacrilegus Confessarius; vel asserat, qui ipsum, dum confitebatur, auscultaverat: Felin. in cap. 1. sub numer. 3. de exception. Transm. de denunciat. quæst. 8. cap. 5. num. 9. & 10. Filcæc. de sacr. episcop. auct. cap. 2. §. 7.*
- 20 *Imò si quis facit de aliquo crimine convictus, & damnatus, & accusatio orta esset ex causâ confessionis, absolvendus esset: Paul. de Castro in l. Archigerentes C. de episcop. audient. Menoch. de præsumpt. qu. 89. num. 26. & 27. Farinac. qu. 51. nu. 97. Omnia enim actitata in judicio nulla sunt, si ortum habuerint ex notitiâ confessionis Sacramentalis, licet Judex ab initio bonâ fide processerit: Felin. in dicto cap. 1. numer. 3. de exception. Campanil. divers. jur. can. rubr. 2. cap. 15. numer. 101. Covarru. oper. tom. 1. de matrim. part. 2. §. 12. numer. 23. Cardin. de Lugo de panit. disp. 23. sect. 5. num. 107.*
- 21 *Hinc Achuna qu. 13. narrat de quodam Catalano, qui interfecerat suum inimicum, ipsumquæ secretò sepultura tradiderat, & cum fuerit accusatus à fratre occisi, convictus, & damnatus, semper renuit Sacramentali confessione se expiare, antequàm patibulum subiret, asserens, penitentia Sacramentum à Deo non fuisse institutum, & esse maximi periculi: Re delatâ ad D. Thomam de Villa nova, Archiepiscopum Valentinum, petiit bonus Pastor à Pratore, ut supplicii executionem differret, ne ovis illa periret, obtinuitquæ sanctus, ac delinquentem rogavit, quznam esset causa tantæ illius pertinaciæ? Reus asseruit, nemini confidisse tale crimen, nisi Sacerdori cuidam, qui erat sibi ignotus, & quem postea compererat fratrem occisi: Accersitus confessarius, falsus est fractione sigilli, quare ipsi impositâ penitentia, reus fuit absolutus. Ratio autem ea videtur esse, quia notitia, quæ haberetur ex confessione, est supernaturalis, undè non debet inscrivere loco scientiæ naturalis, quâ judicatur, ac propterea superior uti nequit ad regimen externum notitiâ, quam habuit ex confessione, juxta decretum Clem. VIII. editum die 16. Martii 1594. de quo Sanchez.*

chez. de matrim. lib. 3. disp. 16. num. 2. vers. ultimo, Torrebanc. de magia, lib. 4. cap. 7. num. 14. Landmeter de veter. cleric. monach. lib. 2. cap. 94. vers. est constitutio.

- 23 Inferitur quartò, quod si quis sub secreto naturali haberet notitiam, perpetrandum fore assassinium, ne illud sequeretur, posset cogi ad revelandos delinquentes: Imò quæ sub promissione secreti, & sigilli confessionis, sed extrà confessionem tradita sunt alicui Sacerdoti, etiam à genuflexo se crucis signo signante, possunt, quinimò debent revelari à prædicto Sacerdote, quoties in testem vocetur: Abbas, & reliqui in cap. omnis utriusque sexus, de penis. & remis. Leander. oper. moral. d. tom. 1. tract. 5. disp. 10. qu. 58. Gomez. var. resol. lib. 3. cap. 13. num. 9. qui nullam differentiam ponunt inter delictum commissum, & committendum: Irritat enim Ecclesia, propter favorem boni publici, hoc secretum: Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. num. 17. Farinac. tom. 1. qu. 51. num. 115. & irritare potuit, quia non contrahitur secreti Sacramentalis debitum: Siquidem ipsum oritur tantummodo ex ipsâ Sacramentali confessione, ut inquit S. Thomas qu. 11. art. 2. ad 2.

SECTIO IV.

De Abusu Sacramentorum in suscipiendo.

SUMMARY.

- 1 Abutitur quis Baptismi Sacramento, si suscipias à Ministro Hæretico, & talis sit suspectus de hæresi.
- 2 Exemplum Aulicorum Regina Elisabethæ Angliæ.
- 3 S. Athanasius laudas Alexandrinos abhorrentes Sacramentum à Ministris hæreticis.
- 4 Constituitur in Concilio Constantiensi de non vitandis excommunicatis, nisi per sententiam declaratis, vel nisi essent notorii Clericorum percussores.
- 5 Ex hac constitutione putant aliqui posse aliquem absque necessitate recipere Sacramenta ab hæretico, tribus datis conditionibus.

- 6 Laici urgenti necessitate possunt administrare Sacramentum Baptismi.
- 7 Ecclesia permittit laicis Baptismum conferre, ne quis sine remedio salutis moriatur.
- 8 Ex traditione Apostolicâ prodit, quod laicus administret Baptismi Sacramentum in necessitate.
- 9 Requiritur necessitas ad suscipiendum Sacramentum baptisimi à laicis: Et igitur urgente laudabile est, illud recipere etiam ab Hæreticis.
- 10 Quomodo potest recipi Sacramentum Ordinis ab Hæretico Episcopo?
- 11 Defectu jurisdictionis nequit recipi Sacramentum penitentiae ab hæreticis, quod non militat quoad Græcos schismaticos.
- 12 In casu necessitatis, vel in mortis articulo omnes Sacerdotes habent potestatem absolvendi à peccatis, vel jura divina, vel jura Ecclesiastica.
- 13 Laicus in mortis articulo potest per semetipsum sumere Eucharistiam.
- 14 In necessitate potest sumi Eucharistia ab Hæreticis propter hujus Sacramenti necessitatem.
- 15 Sed quid dicendum, si urgeat tunc scandalum?
- 16 Abusus Sacramenti in suscipiendo committitur, si accipiat in non debitâ materiâ, ut si quis vellet Eucharistiam in hostiâ non consecratâ.
- 17 Quando tunc possit excusari ab hæresi suspensio?
- 18 Patiens se rebaptizari, abutitur Sacramento Baptismi, & est Apostata.
- 19 Abusus hic sæpe accidit in Neophytis, turpis lucris gratiâ: Casus, qui evenit Paulo II. Pontifici.
- 20 Si quis sinneret se rebaptizari, vel obdubium de validitate Baptismi, vel propter simplicitatem, non fieret de hæresi suspectus.
- 21 Extrà hos casus, iteratò suscipiensco. baptismum semper sunt de hæresi suspecti, & abjurare debent.
- 22 Idem dicendum de eo, qui iteratò recipit Sacramentum confirmationis.
- 23 Qui pluries in die communicarent, non essent suspecti, sed peccarent mortaliter.
- 24 Effect suspectus, qui pluries in die communicearet ad satietatem corporalem.

- 25 *An qui manè communicavit, possit, vel teneatur Viaticum sumere, si incidat in morbum lethalem.*
- 26 *Extrahens ab ore Sacram particulam ad fortiligia, est graviter de hæresi suspectus.*
- 27 *Etiā est suspectus, si eādē extrahat non ad fortiligium, sed ad secum deferendam.*
- 28 *Non est gravis culpa, digito amovere sacram particulam palato aglutinātam.*
- 29 *Nequit sacra Hostia deferri ad osculandam Agroti, qui tam nequit sumere.*

A BUTITUR Sacramentis in suscipiendo, quicumque à Ministro non idoneo, vel in materiā non aptā, vel pluries, vel non debito modo suscipit.

1 Primo modo dicitur, quando quis suscipit baptismā à Ministro hæretico, quod minimè licet, & sic suscipiens, dummodò non urgeat maxima necessitas, sit non leviter suspectus de hæresi: Passerin. in cap. ut inquisitionis, numer. 60. in fine, de hæresi in 6. Suarez de censur. disp. 42. sect. 1. numer. 14. Ratio est, quia ipse tunc dicitur favere hæreticis, qui prout redduntur audaciores, ac insolentiores, videntes, quod ab ipsis Catholici petant Sacramentorum administrationem: Quare

2 Sanderus lib. 3. biff. Anglicana ita scribit de Elisabetha: *Interim Regina, & sui ab initio præclarè secum agi existimant, quod cum tot essent antiquæ fidei cultores, plerisque tamen scirent ritus à se præscriptos vel amplectari, vel utrumque præsentia sua approbare, licet interius aliam fidem, de qua ipsi non adeò curabant, colerent. Ac ne Sacerdotes quidem quosdam ab illis administrandis abhorre, gaudebant non mediocriter:*

3 Hinc est, quod Sanctus Athanasius in epist. ad solit. laudat Alexandrinos, qui maluerunt acerbiorē vitam inter pericula traducere, & à peccatis non absolutos è vivis exire, quàm in obcundis mysteriis ministerio Arrianorum Sacerdotum uti.

4 Sed quia habemus constitutionem ad evitanda à Martino V. approbatam, ac à S. Antonino, qui eodem illo tempore vixit, relata in 3. par. tit. 26. cap. 3.

quam postea confirmavit Leo X. in Concil. Lateranen. quæ ita loquitur: *Ad evitanda animarum pericula statuit S. Synodus, ut nemo deinceps quempiam ratione alicujus sententia, aut censura Ecclesiastica, à jure, vel ab homine generaliter promulgata in Sacramentorum administratione, receptione, aut aliis quibuscumque rebus divinis, vel exteriori vitare, aut interdictum observare, teneatur, nisi sententia, vel censura hujusmodi contra certam personam, Collegium, Ecclesiam, & specialiter à iudice publicata, vel denunciata fuerit, eo excepto, qui ob sacrilegiam manum injectionem in Clericum, excommunicationem Canonis notoriè incurrit, ut factum ejus nulli tergiversatione celari, & nullo juris suffragio excusari possit: Nam ab hujusmodi etiam non denunciati communione abstinendum.* Quia, inquam, talem habemus Constitutionem, putant nonnulli, quod quis posset ab hæretico suscipere baptismā, ac cetera Sacramenta, etiam non urgente necessitate, si tres adessent conditiones, quas fieri impossibile est, reperiri posse: Harum prima est, quod absit scandalum, & offensio Catholicorum; Secunda, quod nulla sit communicatio egeremoniæ, vel ritus hæreticalis; Tertia, quod cesset periculum propriæ perversionis: Navarr. conf. 15. num. 3. & de hæresi. Azor. par. 1. lib. 8. cap. 11. qu. 2. Thoma à Jesu Maria de convers. Gentium. lib. 8. cap. 4. part. 2. qui etiam docent, satisfieri præcepto audiendi sacrum, ab eo, qui interest Missæ Sacerdotis Schismatici.

6 Si ergò juxta nonnullorum opinionem licitum est, prædictis circumstantiis concurrentibus recipere baptismā, ab hæreticis, eò magis licebit, urgente necessitate, abluī hac undā à Laicis Catholicis, ut in cap. Sanctum, de consecrat. dist. 4. Riccioli de jur. person. lib. 8. cap. 12. num. 17. Martene de ritibus, cap. 1. art. 3. num. 5. tom. 1. & alibi passim, quod impugnatur à Calvino lib. 4. instit. c. 15. in sua antidoto advers. Concil. Trid. sess. 7. can. 10. hicquē error reperitur pœnes Grecos Schismaticos, ut superius innuimus. Sed Ecclesia Catholica laicis permissit baptismum conferre, ne quisquam sine remedio salutari de seculo evocetur, ut inquit Gelasius Papa in epist. ad uni-

ad universos Episcopos, cap. 9. & hanc praxim testatur Hieronymus contra Luciferianos; nec etiam deest ratio: Christus enim si summâ providentiâ prò baptisimatis materiâ constituit aquam, quæ ubique reperitur, ut exinde quisquæ facillè posset hac undâ ingredi Regnum Cælorum, est quoque credendum prò Ministro extraordinario hujus Sacramenti quemlibet admisisse, ne cum materiâ obviâ haberemus, nobis deesset Minister. Verùm, præter hujusmodi rationem, constans ubique, ac quovis seculo disciplina fuit suscipiendi baptismi à laicis, undè non potest non esse ex traditione Apostolicâ, ut ponderat Juvenin de Sacram. tom. 1. dissert. 2. qu. 6. cap. 2. art. 2. § 2. pag. 79. col. 2. ubi Concilii Eliberitani canonem 38. interpretatur cum doctissimo Albalpino in suis observationibus ad illud Concilium, Coriolan. in summ. Conciliorum in annot. ad can. 46. Apostol.

9 Ut autem licitè suscipiatur à Laicis baptismus, requiritur, quod urgens adsit necessitas, quæ etiam, quidquid asserat contraria opinio, requiri debet præter cæteras condiciones, quas supra recensuimus, quoties suscipiendum sit baptismus ab hæreticis: Adveniente autem huiusmodi necessitate, qui ab eis tale Sacramentum reciperet, esset potius laudandus: Audi D. Augustinum lib. 1. de Baptismo, contra Donatistas, cap. 2. relas. in cap. si quem fortè, 24. q. 1. Si quem fortè necessitas extrema exegerit, ubi Catholicum, per quem accipias, non inveneris, & in animo pace Catholicâ custodisti: per aliquem extra Catholicam unitatem positum acceperis, quod erat in Ecclesiâ catholicâ percepturus, non enim, nisi catholicum reputamus; non enim solum non improbavimus, quod fecit; sed etiam securissimè, verissimèquè laudamus. Sed infra nonnulla super hac re dicturi sumus.

10 Quod dicitur de baptismo quatenus suscipi potest ab hæreticis, idem intelligendum est de cæteris sacramentis, ita ut possimus ordines etiam recipere ab Episcopo hæretico, dummodò non sit denunciatus, nec proinde ullam hæresis suspensionem incurrimus, intervenientibus tribus mox enunciatis conditionibus: Ab eo enim validè Sacramen-

tum recipitur; usus tamen, & executio ordinis recipi non potest, & debet super hoc dispensationem obtineri: Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. 48. par. 1. Vericell. de Apostolic. Mission. tit. 11. qu. 169. Ricciull. de jur. person. lib. 9. cap. 2. & cap. 3. num. 7. Alvar. Pelag. de planctu Eccles. lib. 1. cap. 65. Alter. de censur. tom. 2. disp. 9. cap. 3. ubi additur, hoc procedere, si ignoranter ab hæretico fuerit ordo susceptus: si verò scienter, tunc dispensari non debeat.

11 Sed observandum, tametsi licitè, & validè his concurrentibus conditionibus, & urgente necessitate recipiamus Sacramenta, quorum Ministerium pendet à potestate ordinis, nihilominus non ita esse de Sacramento penitentiae, quod pendet à potestate jurisdictionis, quam hæreticus non retinet, & in hoc non solum ordo, sed etiam jurisdictio requiritur, & proinde à Sacerdote hæretico huiusmodi Sacramentum ministrari non potest: Alter. de censur. to. 1. disp. 8. cap. 7. Alphonsi. de Aquil. in introduct. ad addit. ad Rox. de incompatib. Regnor. num. 39. Campanil. diversorum jur. can. rubr. 1. nu. 103. & 108. Gutierrez. quæst. canon. lib. 1. cap. 1. sub num. 54. Quamobrem nulla esset absolutio, quæ ab hæretico Sacerdote traderetur penitenti: Sublata est enim omnis jurisdictio. Hoc tamen non militat quoad Græcos schismaticos, quoniam non carent potestate absolvendi, nam non amiserunt jurisdictionem, ut alibi demonstravimus, ubi ostendimus, ipsos ritè Matrimonii assistere posse, prout affirmat Arcud. de concord. lib. 4. cap. 5.

12 In casu autem necessitatis Sacerdotes habent absolvendi potestatem, ut in articulo mortis, in quo quidem, vel de iure divino ipsa competit omnibus, vel de iure positivo, & Ecclesiastico, juxta quod S. Ecclesiæ, cujus materna viscera urget charitas, ne derelinquat fideles suos, absente catholico Sacerdote, potestatem facit cuicumque Sacerdoti, quamvis hæretico, absolvendi eos, qui animam agunt: Mend. in Bull. Cruciat. disp. 22. cap. 1. num. 5. Card. de Lugo de Sacram. penit. disp. 18. sect. 2. per tot. & præcipue num. 18. Leand. oper. moral. to. 1. tract. 5. disp. 10. q. 16. Besti moral. var. to. 2. tit. 5. §. 5. & 6. Alphonsi.

Y y de

de Aguilin introduct. ad addit. ad Rexat de incompatibil. Regnorum, num. 39. in fine, Gutierrez qu. canon. lib. 1. c. 1. n. 56. Campanil jur. can. dist. rubr. 1. num. 110.

- 13 Potest etiam in eo mortis articulo laicus per semetipsum deficiente copiâ Sacerdotum, sumere Eucharistiam, ut alibi innuimus, & prout videre est apud Hurtad. Resol. Moral. tom. 5. tract. 5. cap. 6. Resol. 63. & Hallier. de Ecclesiast. Hierarch. pag. 376. vers. in more: An verò sumi possit hoc augustissimum Sacramentum ab hæreticis? Affirmant, pluribus relatis, Leander ope. moral. tom. 3. tract. 7. disp. 4. q. 22. Hurtad. Resol. Moral. tom. 1. tract. 5. cap. 6. resol. 65. §. 66. sed in casu necessitatis, propter scilicet hujus Sacramenti necessitatem; nam licet Eucharistia moribundo non sit necessaria necessitate mediæ, quia ipse salvari potest per contritionem, est tamen valde difficile, eam elicere, prout oportet, & sic magna est necessitas huius Sacramenti, utpotè primam gratiam per accidens conferentis, ut simul cum attri-
- 15 tione, quam moribundus exillunaret esse contritionem, iustificetur: Tantò magis, quia in hoc casu potest etiam dici, quod Eucharistia sit necessaria, necessitate mediæ, ratione præcepti, scilicet communicandi in articulo ad vitam æternam obtinendam, juxta illud Redemptoris postri: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata; & observantia mandatorum est necessaria necessitate mediæ respectu potentis observare: Verum extra necessitatem non posse recipi, putant nonnulli, vel etiam in necessitate, si addit scandalum. Imò Sylvestri putat, non licere etiam in necessitate, & remore Scandalo: sed scripsit antè Concil. Trid. ut ex Navarro advertit laudatus Hurtad. ubi supra, & dicemus infra, ubi quoque de Ulco Sancto, cæterisquæ Sacramentis trademus.

- 16 Hactenus de primo modo abusus Sacramentorum in suscipiendo, ordo exposcit, ut agamus de secundo modo, juxta quem committitur abusus ab eo, qui in non debitâ materiâ Sacramentum suscipit, exempli gratiâ, si quis vellet communionem sibi ministrari in hostiâ non consecratâ, quo casu, si evidenter non constaret, ab ipso sumi vel-

le hanc hostiam non consecratam & eo quod simplicitate ductus existimaret, id sibi magis conducere ob meritum humilitatis, non liberaretur à suspitione hæresis: Carena part. 2. tit. 17. §. 4. num. 15. Alberghin. in manual. cap. 24. nu. 4. Farinac. de hæresi, quest. 178. n. 49. Adden. ad Clar. sent. lib. 15. §. hæresi n. 40. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 62. ubi addit, quod si hoc pacto communionem sumens ægrotaret, posset purgari, quia præsumi posset, id fecisse ob reverentiam Sacramenti, quod idem subdit Joan. de Anan. in cap. ad Absolvendum, num. 3. de hæresi. & ibi pariter Felin. num. 2. Farinac. loco cit. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 62. n. 22. & 23.

Cæterum cum copiosè superius egimus de defectibus in materiâ Sacramentorum, lectorem remittimus ad ibi recensita: Nam ea, quæ dicta sunt, per analogiam luculenter inservire poterunt cognitioni abusus, qui committitur in suscipiendis Sacramentis cum non debitâ materiâ.

- 18 Tertio modo dicitur, quando quis patitur se rebaptizare, cum talis sit apostata: Farinac. quest. 178. num. 136. & quest. 183. num. 18. in fine, & consequenter suspectus de hæresi: Fermosini. tract. criminal. tract. 2. de hæresi. q. 1. num. 11. Diana par. 6. tract. 8. Mycell. resol. 9. & hæcilm sapere, dixit Grass. decis. aur. p. 2. lib. 1. cap. 4. num. 17. & 18.
- 19 Hoc pluries accidere solet in Judais Neophitis, qui, ut lucentur eleemosynas tum à Patriniis, tum à Christianidelibus, fingunt se Judæos esse, ac petunt se baptizare, de quibus loquitur Fermosini. ubi supra: In vitâ Pauli II. legitur, quod dum accinctus esset Pontifex ad baptizandum Judæum, prodigiosè disparuit aqua baptismi, proinde exclamavit Pontifex: O homo, aut veteratoris partes agis, aut baptismum ignorans jam suscepisti. Posset tamen dari casus, quo quis non fieret suspectus, etiam si pateretur se rebaptizare, ut si prudenter dubitaret de validitate primi baptismi, vel hoc faceret propter simplicitatem: Similiter excusantur à Card. de Lugo de Fide disp. 14. sect. 5. num. 164. parentes Catholici, qui permixtivè tantum concurrunt, ut infans antea piè, & catholicè baptizatus, rebaptizetur ab

avo, aliòvè, à quo periculum timent, celantes interim, quod jam antea fuerit baptizatus, dummodo indicent, non sibi placete, quod baptizetur à tali Ministro.

21 His seclufis, quicumquè iteratò baptismum fufcipiunt, fempè funt fufpecti, & abjurare debent, quidquid afferat P. Pasqualig. *decif. 475.* quem refclunt optimè Dian. *d. refol. 9.* Fermoſin. *tracl. criminal. d. tracl. 2. ad tit. de hæret. q. 1. num. 11.* Paſſerin. *in cap. ut in quifitionis, num. 57. de hæreticis in 6.*

22 Idem dicendum de eo, qui patitur, ut ſibi Confirmationis Sacramentum, & Ordinis reiteretur Bordon. *in Tribun.*

23 *cap. 22. de abuſu Sacram. num. 2.* Qui verò pluries in die communicarent, non eſſent ſufpecti. Imò nec eadem militat ratio, quæ ſuperius allata fuit de celebrantibus pluries unicà die, & interminis dixit Bayo *prax. Ecclef. par. 3. lib. 2. quæſt. 116. num. 5.* Peccarent tamen mortaliter, ut proſequitur Bayo *loco cit. num. 4.* quia facerent contrà conſuetudinem Eccleſiæ, quæ ob reverentiam tantì Sacramenti prohibet, nè quis pluſquàm ſemel Divinam Euchariſtiam ſumat, ne ob nimiam frequentiam vileſcat, & ità docent D. Thomas, Sotus, Tabiena, Henriquez, Suarez, & Fagundez apud Angelum Piſtadium *de ſuperſtition. cap. 2. numer. 7.*

24 Quinimò, qui pluries in die communicaret ad ſatiètatem explendam corporalem, eſſet de hæreſi ſufpectus, quia videretur adhærere hæreſi Armenorum, de quâ Capponius *in appendice part. 3. S. Thom. quæſt. 79.* Tranſmict. *de Polygam. lib. 3. quæſt. 2. numer. 28.* Alberghin. *in Manu. cap. 23. num. 4.*

25 Dubium ſatis præticum hic incidit, nempe an ſit licitum, aut etiam præceptum, ut, qui manè ſumpſit ſacram Synaxim, nihil cogitans de morte, reſpectu ejufdem diei percipiat Viaticum, ſi decidat in morbum lethalem? Reſpondetur, quod licet Theologi communiter negent, licere tunc geminam communionem propter legem jejuniî, nonnulli tamen cum Diana eam permittunt ad ſatisfaciendum præcepto Chriſti de Viatico in articulo mortis ſumendo: Ità Gaſpar Hurtadus *de Euchar. diſp. 10. diſſe. 2.*

Ultimo modo dicitur, quandò quis fufcipit non debitis ritibus, ac caremoniis ab Eccleſiâ præſcriptis, de quibus ſuprà.

26 Sed quid dicendum de eo, qui fufcipit Sacramentum Euchariſtiæ, ſed poſtea extrahit illud ab ore? Tunc enim, vel agit ad ſortilegium, vel non: ſi ad ſortilegium, ut ſortilegus eſt ſufpectus, & proindè gravitèr puniri ab Inquiſitoribus, dixit Cyriac. *contr. forenſ. 435. per tot. Abb. in cap. in tabulis, numer. 4. de ſortileg.* Si verò non ad ſortilegium, adhuc eſſet ſufpectus: Atreſtatio enim Sacraſſimæ Euchariſtiæ, ut diximus, atrocem injuriam Deo inferit, & confequenter maximam hæreſis ſuſpicionem inducit: Farinac. *in Append. de Immunis. num. 217. ſequens Mar. Ital. de immu-*

nitate lib. 1. cap. 5. §. 2. à num. 88. Undè recipiens particulam conſecratam, ut ſecum illam retineat, aut porret ad repellendas tentationes, vel viandam mortem violentam, reus eſt ſortilegii, ut obſervant Paulus Maria Quarti *de caſibus reſervatis ſecl. 1. cap. 1. diſſicul. 2.* & Piſtadius *de ſuperſtit. cap. 28. num. 5.* quia, licet ſuis ille non ſit per ſe illicitus, eſt tamen illicitus, quia eſt contrà institutionem hujus Sacramenti; &

28 contrà uſum Eccleſiæ: Gravis tamen culpæ illum non damnat Gobat. *in experient. Theologico-Sacram. tracl. 4. n. 391.* qui digito ſolvit ſacram hoſtiam

29 palato aglutinaram. Sed an dari queat Sacra Euchariſtia ægroto, non valenti communicari, ad eam oſculandam? negant Pac. Jordan. Card. de Lugo, Barboſa apud relatum Gobat. *loco cit. num. 372.* idquè aſſerunt repugnare praxi Romanæ Eccleſiæ, imò nequè ſimpliciter ad ægrotum deſſeri poſſet; nam in Rituali Romano *tit. de commun. infirm.* præcipitur, ſi infirmus communicari non poſſit ob vomitum, vel tuſſim, nullo modo ad eum deferatur Sacramentum, ſivè ad adorandum, ſivè ad oſtendendum, vel quovis prætextu.

SECTION V.

De abusu Sacramentorum in omittendo.

SUMMARIUM.

- 1 Qui conficiunt aliquod Sacramentum, eo abutuntur in omittendo, si deficiant in substantialibus.
- 2 Qui in peccato mortali celebrant Missam, non consecrantes gravius peccant, quam si consecrarent in peccato mortali.
- 3 Qui ob puram malitiam non consecrants, sunt suspecti de hæresi.
- 4 An qui non consecrants, quia sunt in peccato mortali, sint suspecti de hæresi?
- 5 Qui oblitus deferre hostiam ad altare prævercundiâ profert verba consecrationis super hostiam consecratam, est de hæresi suspectus.
- 6 Sacerdos existens in peccato mortali, de quo antè Missam non recordabatur, omittens consecrare, & exhibens particulas non consecratas, est de hæresi suspectus.
- 7 Per omissionem intentionis non conficitur Sacramentum, sed non incurritur hæresis suspicio, quia non constat de tali omissione.
- 8 Si tamen de huiusmodi omissione constaret, hæresis suspicio incurreretur.
- 9 Ecclesia decrevit, requiri intentionem in Ministro.
- 10 Iuvenin contrarium tenens reprobat.
- 11 Cornelius Papa declaravit, nullam consecrationem Novatiani, quia facta fuit ab Episcopo Ebriis, ad eoque sine intentione.
- 12 Concilium Tridentinum contra Hæreticos declarat, non valere Sacramentum à Ministro Mimicè administratum.
- 13 Apparens contradictio in doctrinâ D. Thome, circa necessitatem intentionis in Ministro, conciliatur.
- 14 Abutitur Sacramento in omittendo, qui eum, vel nunquam, vel rarè recipit.
- 15 An, qui ex negligentia filios suos confirmare non faceret, esset de hæresi suspectus?
- 16 Ex suspensione Confirmationis puer reviviscit.

- 17 Omittens Confirmationem propter errores hæreticorum, esset suspectus de hæresi.
- 18 Diferens pueris Baptismum, non est de hæresi suspectus, si hoc faciat ob causas inanes.
- 19 Secus si differret, putando pueros non esse baptizandos.
- 20 Qui omittunt annuam Confessionem, & Communionem: sunt de hæresi suspecti, exceptis Meretricibus.
- 21 Vcrior tamen est contraria opinio, si circumstantia urgeant.

HUNC abusum committunt, qui, vel non conficiunt Sacramentum, vel illud non suscipiunt, quando conficere, vel suscipere tenentur: Non conficiunt, qui dum aggradiuntur aliquod Sacramentum peragere, deficiunt in substantialibus, & hoc casu procedunt ea, quæ superius diximus quoad defectum ob non debitam formam, & ob non debitam materiam.

In huiusmodi crimen, quamvis respectu cuiuscumque Sacramenti cæspitari posset, tamen præcipuè incidunt illi, qui Missam celebrantes, non consecrants, vel quia ex purâ malitiâ non consecrants, eo quod recorderent, se obstrictos esse culpâ mortali, & ideò putant, melius esse abstinere à consecratione, & tamen hi gravius peccant non consecrando, quam si in peccato mortali celebrarent, ut declaravit Innoc. III. in cap. de homine, de celebrat. missar. §. 1. num. 8. Leon. de officio cappellan. qu. 8. §§. 17. num. 123. Grat. decis. part. 1. lib. 2. cap. 38. num. 37. 38. & 39.

Quod sint suspecti de hæresi, qui ob meram malitiam non consecrant, nemini dubium est: Sall. de mater. Tribunal. S. Inquis. tom. 3. lib. 6. cap. 8. reg. 506. §. 15. num. 627. & 629. Triv. vilan. decis. 66. num. 3. lib. 2.

An verò qui in secundo casu non consecrants, sint suspecti, est quæstio inter Theologos; pro parte affirmativâ faciunt ea, quæ dicit Bordon. in Tribunal. cap. 22. num. 11. scilicet suspectum esse illum, qui non consecrat, dum recordatur, se existere in peccato mortali: Item ea, quæ assert. Alberghin. in man. c. 24. num. 1. vers. cum Pegna, ubi ait, suspectum esse, qui accedens ad Altare obli-

tut

6 **eus** deferre hostiam, præ verecundiâ profert verba consecrationis super hostiâ consecratâ; & tandem, quæ nonnulli alii Authores opinati sunt, existimantes, hæresis suspensionem, saltem de levi, incurri à Sacerdote, qui in peccato existens, de quo non recordabatur, proinde omittens consecrare, exhibet particulas non consecratas, ipsisque communicat Fideles: Leon. *de offic. Cappelani. q. 8. sect. 17. num. 126.* Cardin. Albit. *de inconst. in fide cap. 34. num. 60.* quamvis Jo. de Anan. in *cap. ad abolendam, num. 4. de hæret. contrarium* sentiat: Ratio, quâ moventur supradicti auctores, est, quia animus laetæ, actio verò externa est per se inductiva in hæresis suspensionem. Nos verò ad ea, quæ superius explicavimus, lectorem remittimus.

7 **Similiter** non conficiunt illi, qui dum ab ipsis aliquod sacramentum peragitur super debitâ materiâ, & cum debitâ formâ, omittunt tamen aliam partem essentialem, scilicet intentionis actum: sed hoc casu crederem non incurri hæresis suspensionem, quia intentionis defectus est crimen internum, ex quo non oritur hæresis externa, ut superius exposuimus.

8 **Verum** si constaret de hujusmodi crimine, oriretur hæresis suspicio, eò quia talis Sacerdos videretur involvi erroribus Kemnitii, aliorumque hæreticorum, à quorum opinione dicit Bellarminus nil differre eam, quam tenuit Catharinus in Concil. Trid. & post illud, in *Opusculo de intentione Ministrorum*, docens, non inde reddi irritum Sacramentum respectu recipientis per internam intentionis defectum: Catharino adscriptus est Salmeron. *lib. 1. c. 1. in epist. Pauli 3. part. disp. 2. & nuperrimè Juenin de Sacram. tom. 1. dissert. 1. cap. 2. ab art. 3. pag. 21.*

9 **Nec** dicatur cum Juenin *ibidem*, usque adhuc non reperiri contrarium ab Ecclesiâ definitum; nam præter Concil. Florentin. & Trid. de quibus Bellarminus *de Sacram. in genere lib. 1. cap. 28. pag. 115. litt. C.* habemus quoque decretum Alexandri VIII. proscribens hanc opinionem, quæ conrinetur in propositione 28. inter damnatas, ac hæresim sapientes, quæ habentur impressæ post

Porter *Systema decretorum dogmaticorum*; quæ propter miror, à laudato Juenin, qui post illud Summi Pontificis decretum suum opus de Sacramentis conscripsit, defendi, & tot argumentis hanc opinionem comprobare: 11 **Eò** magis miror, quoniam hunc virum minimè latuit, quod Cornelius Papa in sua ad Fabianum Antiochenum epistolâ, quam refert Eusebius *lib. 6. hist. Ecclesiast. cap. 33.* declarasset nullam, ac inanem Novatiani consecrationem, factam à tribus Episcopis vino temulentis, eò quia in ipsis, utpotè ebriosis, nulla erat intentio. Non ignoro tamen, eundem Juenin, ad excludendam præfati Cornelii declarationem, cavillos comminisci, non aliâ ratione, nisi quia defectus intentionis, propter quem ipse Cornelius irritam declaravit Novatiani consecrationem, fuerat externus. Et quidem oportebat externum esse hujusmodi defectum, ut super eo judicare posset Summus Pontifex, qui non judicat de occultis. At oportebat quoque, intentionis defectum ex se nullam reddere consecrationem, ut rectè idem Pontifex definivit: Occultatio siquidem, vel publicatio alicujus rei ipsam rem essentialiter non mutant; quare, ut bene advertit Bellarminus. *ubi supra*, defectus intentionis internus nullum coram Deo; externus verò nullum coram hominibus reddit Sacramentum.

12 **Hanc** igitur, ut diximus, intentionis necessitatem agnovit Ecclesiâ, quando prius in Concilio Florent. mox in Trid. declaravit adversus Lutherum, Calvinum, Zuinglium, aliosque hæreticos non valere Sacramentum, quod à Ministris mimicè, derisorie, jocosè etiam exterius celebratur; & ipse S. Thom. 3. part. qu. 64. art. 8. docuit, ad perficiendum Sacramentum necessariam esse intentionem virtualem, quam nomine *habitualis* vocavit, quia vox virtualis nondum à Theologis fuerat usurpata, nisi post Scotum, qui hujusmodi vocem excogitavit. Sed quomodo 13 **dò** concordari poterit Sanctus Thomas cum ipso Sancto Thoma, qui non solum junior scriptis in 4. sent. dist. 6. qu. 1. art. 2. qu. 1. defectum intentionis in Ministro non nocere recipienti

pienti Sacramentum ; sed etiam senex idem recenset in *suâ summa*, prout nuperrimè animadvertit Juenin *loc. cit. pag. 27.* nisi dicamus S. Thomam quoties dixit, necessariam esse intentionem, intellexisse de externâ ; quoties verò docuit, intentionis defectum non nocere ei, qui recipit Sacramentum, intellexisse de internâ ? Sed malè hoc pacto concordantur sententiæ D. Thomæ : melius Bellarmin. *ubi supra pag. 117.* Cum ergò certissimum sit, requiri hujusmodi intentionem internam ad Sacramenti perfectionem, nobis persuadere debemus, Christum pro suâ in Ecclesiam providentiâ impediturum, ne Ministri, Sacramenta externis conferentes, suam intentionem interius retineant. Imò quia de facto accidit, ut ipse Diabolus fungeretur confessarii ministerio, idcirco Deus voluit, ut dolus dæmoniacus detegeretur, prout videre est in *vita S. Philippi Neri* : Plura super hac materiâ videri possunt apud Merbes. in *summa Christiana* par. 3. de *Sacramentis in genere*, qu. 13. *concl. 2.* ubi solvit objecta, quæ desumuntur ex modo, quo Athanasius colludentes pueros in litore maris tinxit in nomine Trinitatis, & quo Gennadius inter comicos Iulus baptizatus fuit.

- 14 Sacramentorum autem abusus in non suscipiendo, duplici modo committi potest, nempe vel quando nunquam suscipitur, vel quando eorum susceptio iu longum protrahitur ; nam, ut ait Seneca, *diu noluit, qui diu distulit.*

Quò ad primum modum, perspicuum est, quod quicumquè suscipere renuit Sacramenta necessaria ad salutem, vel est infidelis, si baptismum respuat ; vel malè sentit de Sacramentis Ecclesiæ, si cætera, utpotè confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & extremæ unctionis, suscipere nolit.

- 15 Oritur tamen dubitatio respectu Sacramenti Confirmationis, an fieret suspectus de hæresi, qui recusaret filios suos confirmari, dummodò nullis hæreticorum erroribus adhreretur, sed tantum ex quâdam negligentia renueret, & pro parte negativâ sentit Gabriel à Sancto Vincentio *disput. 1. qu. 2. vers. nostra sententia* : quod si renueret, pueris suis procurare Sacramentum,

Confirmationis, existimans ad reverentiam huic Sacramento debitam pertinere, ne suscipiatur antè ætatem perfectam, esset anomalia pietatis, ut ait Theopil. Rayn. in *Eteroel. spiritual. sect. 2. par. 11. num. 21.* cum certum sit, ex antiquissima Ecclesiæ praxi parvulos antè usum rationis esse capaces

- 16 Confirmationis : Memorat eum usum, & insigni miraculo illustrat Sanctus Augustinus *sermone 33. de diversis* : Infantem enim laudentem ad matris preces suscitatum, post confirmationem denuò sopitum, testatur. Cæterum si
- 17 ex aliqua circumstantiâ argueretur, hujusmodi repugnantia oriri ex erroribus, quos tenuerunt Valdenses, & deinceps Wicleph, Lutherani, & Calvinistæ, absquè dubio insurgeret hæresis suspi-

- 18 cio : Quò verò ad secundum modum, committitur abusus ab iis, qui differunt pueris suis baptismum : Verùm tametsi ex *Rituale Romano in tit. de Baptis. statuatur*, quod Sacramentum baptismi conferendum sit recenter natis, nihilominus non essent suspecti de hæresi, sed graviter tantum peccarent Parentes, qui ob inanes causas, & varios quosdam respectus, per plures dies hujus Sacramenti subsidio infantes privarent, eosquè beatitudinis æternæ amissionis periculo exponerent : Abelly. in *medul. Theol. de baptis. sect. 4. n. 1. §. ex his* Ratio autem, ob quam isti non reddantur suspecti, est, quia agnoscunt hujus Sacramenti necessitatem, ipsoquè volunt filios abluere, & in tantum differunt, in quantum ab inani detinentur respectu.

- 19 Secus, si differunt, putantes non esse parvulos baptizandos ex eadem ratione, quâ supra diximus esse suspectos, qui nollent conferre hoc Sacramentum, nisi adultis.

- 20 Tandem peccant in differendâ Sacramentorum suscepcione, qui per longum tempus abstinent à Communione, livè singulis annis non confitentur, nequè Communionem sumunt, & hos esse de hæresi suspectos, tenuit Anan. in *cap. ad abolendam. num. 4. vers. præterea, de hæretic. Felin. in d. cap. sub num. 2. cod. tit. Bordon. in Tribun. cap. 22. qu. 27. Intrigl. sing. 79. num. 97. Ital. de Immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. num. 80.* ubi tamen limitat in meretricibus.

Sed

21 Sed contraria opinio verior est, de qua Lupus in *edict. S. Officii. par. 2. dist. 7. artic. 1. diff. 2.* quare contra ipsos procedunt soli Episcopi: Diana *part. 4. tract. 8. r. sol. 38.* Verius autem dicendum est, quod qui non conficitur, nec communicatur singulis annis, de hæresi suspectus censendus sit ex aliis circumstantiis, ex quibus oritur, & etiam excluditur suspicio: Non verò ex ipsâ simplici omissione Sacramenti, quæ evenire potuit ex aliquo impedimento, & eitrâ contemptum Ecclesiæ, ut bene advertunt Farinac. *de hæresi, qu. 177. §. 2. sub num. 79.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. cum Christus, num. 5. & qu. 7.* Passerin. *in cap. ut Inquisitionis, sub num. 62. de hæresi. in 6.*

CAPUT IV.

De Hæreticorum fautoribus, & defensoribus.

Postquam egimus de suspectis de hæresi propter ea, quæ sunt immediatè contrà Deum superest, ut de cæteris, propter ea, quæ sunt contrà Ecclesiâ, agamus.

Ut autem eundem servemus ordinem, quem nobis in præliminaribus præscripsimus, in primis de hæreticorum fautoribus, & defensoribus pertractandum duximus: Sic igitur.

SECTIO I.

De Hæreticorum fautoribus.

S U M M A R I U M.

- 1 Ex Concilio Later. sub Innoc. III. Hæreticorum fautores sunt de hæresi vehementer suspecti.
- 2 Fautores Hæreticorum videntur illorum erroribus assentiri, quod probatur, & num. 3.
- 3 Ansam præbere, ut hæresis serpat, est in maximum Reipublicæ detrimentum.
- 4 Damna Regnorum ab hæresi.
- 6 Ab Hæresi Nestorii capis Constantinopolitani Imperium evertis.
- 7 Variæ circa fidem opiniones pariunt

inter subditos dissensiones.

- 8 Peccata adversus Religionem à Deo puniuntur, & num. 10.
- 9 Deus docet per visionem remedium, contrà Terramotum, ponendi scilicet hæc verba præ foribus: Christus nobiscum staret.
- 12 Ipsi Hæretici fatentur, everfiones regnorum ab hæresibus dimanasse.
- 13 Referuntur verba eterodoxorum adversus hæresum permissionem in Regnis.
- 14 Qui hæreticis favent, eisdem præjudicant in conversionis negotio.
- 15 Favor Hæreticis dupliciter impenditur: omissione, & commissione.

1 HÆRETICORVM Fautores esse de hæresi vehementer suspectos, ambigendum non est, attento Concilio Lateranensi sub Innocentio III. de quo in cap. excommunicamus §. credentes, de hæresi. & ex Concilio Tarraconensi sub Innocentio IV. idquæ communiter firmant Doctores, ut videre est penès Farinac. *quest. 182. num. 55.* Caren. *par. 2. tit. 4. num. 20.* Sanctarell. *de hæresi, cap. 41. dub. 3. pag. 419. vers. qui illis favent.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. ad cap. sicut 8. qu. 1. per tot. & præcipuè num. 4.* Pialec. *prax. episcop. par. 2. cap. 1. sub num. 16. vers. de hæresi.* Leo Tbesaur. *for. Eccles. par. 3. cap. 6. num. 32. & seqq.* Ricciull. *de jur. personar. lib. 5. cap. 11. num. 14.*

2 Videntur enim eorum erroribus assentiri: Nam si error, cui non contradicitur, approbatur, quantò verius dici potest, hæretico assentiri, ejusvè erroribus, qui nedùm contradicit, sed etiam auxilium præstat, ne indè hæretici debitas pœnas luan, & ut hæreses impunè grassentur, ut prosequuntur DD. suprâ citati?

3 Plura enim suadent, quod ni hæreticorum errores approbarent, nec etiam ipsis hæreticis favorem exhiberent: Plura, inquam; nam Deus in Deuter. cap. 13. vers. 6. jubet: Si tibi persuadere valuerit frater tuus, vel filius, vel uxor: Eamus, & serviamus Diis alienis, non acquiesces eis, nec audias, aut pareas ei oculus tuus, ut miserearis, & occutes eum: sed statim interficies eum: Sis primum manus tua super eum, & postea omnis populus

pulus mittat manum: Quæ verba, quamvis videantur nobis tribuere potestatem, hæreticos occidendi: siquidem hæreses, & aliena ab Ecclesiæ dogmata vocantur *Dii alieni* à SS. PP. teste Simanchi de *Castolic. Instit. tit. 19. num. 5.* nihilominus ea verba intelligenda sunt, quod tribuant huiusmodi potestatem, servato rationis ordine, & servatis debitis circumstantiis, prout advertit Cajetanus: Ecclesiæ quoque prohibet, quominus faveamus hæreticis: Imò vult, ut eos accusemus: *Manibæus ubicumque latentes* (ait S. Leo Serm. 4. de collect. Presbyt.) *publicate: Magna est enim pietas prodere lascivas impiorum, & ipsum in ejus, cui serviunt, diabolium debellare:* Id, quod etiam statuitur in edictis Inquisitorum, ut videre est apud Transm. de *dennunc. qu. 2. cap. 2. n. 3. & seq. & Lup. in edict. part. 2. lib. 14. disp. 2.*

- 4 Adde, quod ansam præbere, ut hæresis serpat, est maximam totius Reipublicæ velle jaçuram: Duo sunt solidissima fundamenta Regnorum: Publica Religio, quæ in fidei, doctrinæque puritate consistit; & publica iustitia, quæ in bonis legibus, integerrimisque iudiciis consistit: Horum si solidius corruat, Reges cum Regnis suis; civitates cum populis evertentur: *Paramo de origin. Inquisit. lib. 2. tit. 3. cap. 7. Transmier. de denunciat. qu. 2. cap. 1. n. 12. Solorzan. de jure Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 24. n. 1. Salzed. de leg. politic. lib. 3. cap. 2. n. 4. & per tot. & in Ecclesiast. cap. 10. dicitur: Execrabilis omnis iniquitas gentium: Regnum à gente in gentem transfertur, propter injustitias, & iniurias, & contumelias, & diversos dolores: Quid ergo propter communium hostium iniurias? Quid propter Religionis contumelias? & proinde Pegna part. 2. direct. comment. 26. vers. dicam semel, hæreseos*
- 5 quâplurima damna recenset, inquiens: Denique totius illius reipublicæ status, & forma, in quâ hæreses, aut oriri permittuntur, aut orta foventur, nec protinus extirpantur, in pejus commutatur, & tandem in totum etiam quandoque subvertitur, & aboletur. Hæc omnia ita esse, veterum testantur historia, præsentia quoque demonstrant tempora, in quibus videmus, florentissima Regna, & Pro-

vincias ob hæreses in maximas calamitates, & miserrima pericula incidisse.

- 6 Idem firmat Spondanus ex Baronio ad annum 445. num. 2. loquens de Constantinopoli: *Ex quo, inquit, orta ibi est Nestoris hæresis, & ab ejus studiose fovendi, vel saltem occulte non desistit, florentissimus status Civitatis illius, totiusque orientalis Imperii in deterrimum planè, omniumque miserrimum mutatus est: Abominationem enim hæresum post se ducere solere desolationem, tum divinis literis, tum exemplis frequentibus, antiquis, ac recentibus docemur; & ratio est, quia fides nostra pacem servat, utpote ab eo, qui vitis est, & humilis corde: Beccanus de fide hæreticis servanda, lib. 2. cap. 10. num. 8. quamobrem sicuti experimento cernimus, amplissima, quoque ruere ædificia, cum ipsorum fundamenta deficiunt, ita etiam necesse est, pessumdari florentissimas Civitates, atque Provincias, quibus Christianæ Religionis deficit fundamentum, ut ait idem Spond. anno 540. num. 8.*
- 7 Accedit, quod varix circa fidem opiniones parit inter subditos dissensiones, quæ eò sunt atrociores, quò nobilior est earum objectum: Adde etiam
- 8 à Deo præcipue peccata adversus Religionem puniri, ut patet ex immensis Cladibus, quibus atrita est omnium orientalium florentissima Civitas, de quâ Spond. ann. 528. num. 2. quamvis peculiari providentiâ Deus prius subvenisset huic Civitati, gravi Terræmotus impulsu agitate, cum admonisset quendam per visionem, hæc verba præ-
- 9 foribus inscribi: *Christus nobiscum staret* Verum quia ipsa Civitas non correxit postea doctrinam ab hæreticis depravatam, suis ruinis sepulta est: Narrat quoque Spondanus sub. anno 632. n. 1. quod maxima Clades Imperium Romanum depasta fuit, ubi tùm hæresum, tùm Schismatum frequentes scaturigines erumpentes, quasi sulphurei amnes materiam igni divinx indignationis assidue ministrabant, nec tunc temporis defuere signa iræ Dei; nam apparuit in meridie cometes gladii formam præferens: Sed cur hoc (ut verbis Transm. ubi supra,) è Sacris Catholicisque scriptoribus petimus, cum ipsi Catholicæ doctrinæ hostes id fateantur? Dicant

12 cant hoc ipsum fidei hostes; dicant Magistri illi diabolicæ politiæ, quæ cum Reges perdididerint, Regna firmasse, ac solidasse crediderunt: Salus ex inimicis; antidorus è veneno comparetur? Quid Strigel. 2. pars. 10? *Donc man-*

13 *net in rebus publicis puritas doctrina, & veri cultus Lei; & atrocitas delicta non impunè grassantur, Deus parcit Regnis, & Civitatibus: Quoties autem doctrina, & cultus Dei depravantur, & disciplina fit laxior, & pauci ardentes pro sua, & aliorum incolumitate concipiunt, aut instat, jam plant, aut certe appropinquas interitus, omnia tollens, atque delens, ut ostendunt historia omnium temporum: Quid in Chronic. lib. 2. pag. 312. è Cum Magistratus non punit atrocita scelera, pœna publica divinitus Magistratum, & populum opprimunt: Quid Eberus in postilla pag. 962? Quando non puniuntur atrocita scelera, evertuntur tota gentes, & Respublica. Non evertuntur Respublica, tam propter peccata, & lapsus hominum, quam propter iniquitatem atrocium scelerum: Quid Bucholic. in Chronolog. pag. 440. è Semper habetur pro signo mox ruitura Respublica, quando turpia exempla nimis late vagantur, & neglectio doctrina, ac disciplina supra modum crescit: Quid Peucer de Divin. pag. 31. è Necessario, & immutabili oraine, ex immutata justitia divina regulâ comitantur atrocita scelera, atroces pœna: Cumquæ cessat Magistratus, nequæ in auctores animadvertis, Deus ipse legem exequitur suam. Et sepè totas gentes perdis ob unius impunitam licentiam, sicut dicitur in Hesiodi versu: Præclarè & testantur hoc eversiones Imperiorum, & Rerumpublicarum: Quid tandem scelestissimæ Politicæ scelestissimus Arbitr Machiavellus lib. 1. de Republ. cap. 12. è Dicumquæ Principes, atque Respublica semetipsas conservare cupiunt, in id unum præ ceteris incumbere debent, ut verum Religionis cultum rectè instituunt, & venerentur. Nec certè inditium de Religionis alicujus ruinâ, atquæ interitu unquam habere poteris, quàm si in eâ divinum cultum despectui haberi, ac sperni cognoveris. Postremò qui hæreticis favent, ipsismet præ-*

14 judicant: Etenim hæretici rarissimè ad fidem Catholicam redeunt, si cavemus, ne incidant in manus Inquisitoris; læ-

pissimè autem redeunt, ut experientia docet, quoties denunciantur, & non impediuntur, quominus subeant Sacri Tribunalis ecaluram, ut advertit Del Bene de offic. S. Inquis. par. 1. dubit. 15. num. 20.

Siquidem pœnæ, ut dicturi sumus in Secundâ Parte, erudiant peccantes; undè Jerem. cap. 31. Castigasti me, & eruditus sum, & Ovidius:

Aecus in pœnas ingeniosus eris.

Igitur fatendum erit, præsumi erroribus Hæreticorum assentiri eos, qui ipsis hæreticis favent, omni divinâ, ac humanâ ratione posthabita, spectatquæ totius Reipublicæ utilitatem; necnon eorumdem hæreticorum emendatione, & consequenter esse de hæresi suspectos.

15 Omisissè verò indicis, quibus depræhenduntur fautores Hæreticorum, ab Auctoribus, præcipuè à Fratre Juonetto recentibus in *sui Summâ*, ejus fragmenrum est in Codice membranaceo Bibliothecæ Vaticanæ, animadvertendum est, quod dupliewter favor impeditur, scilicet omissione, & commissione: Lupus in editæ. p. 2. lib. 14. dist. 2. art. 2. dist. 2. Bordon. in Tribun. cap. 12. à num. 35. Pegna par. 2. comment. 78. Farinac. de hæresi, q. 182. num. 1. Duard. in Bulla Cana, lib. 2. can. 1. quæst. 32. Carena par. 2. tit. 4. num. 1. Pistachius de superstitis, par. 1. cap. 7. num. 21. Fagundez in 1. præcept. Decalog. lib. 1. cap. 13. num. 2. Limborch. in histor. Inquisit. lib. 3. cap. 9. Siquidem Hæreticorum fautores dicuntur tam qui negligenter procedere adversus eos, quàm qui ipsis positivè favorem exhibent: Castro de justia hæretic. punit. cap. 17. Fermosin. tract. crimin. tract. 2. quæst. 1. numer. 7. Graff. decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 20. & segg. Sesse decis. 473. num. 4. 5. & 6. vol. 4. Eymer. par. 2. quæst. 54. Farinac. d. quæst. 182. num. 1. qui asserunt quoquæ, eisdem esse suspectos: Erit ergo tam de fautoribus ex omissione, quàm de fautoribus ex commissione discernendum.

SUBSECTIO I.

De Fautoribus ex omissione.

SUMMARIUM.

- 1 Fautores Hæreticorum sunt, qui eos, vel non denunciant, vel non capiunt, vel non custodiunt.
- 2 Ab initio nascentis Ecclesiæ mos fuit denunciandi Hæreticos.
- 3 Romani Pontifices Hæreticos denunciabant absentibus per literas encyclicas, & presentibus in concione ad populum.
- 4 Episcoporum sollicitudo in hæreticis visitandis per literas communicatorias.
- 5 S. Cyprianus scribit ad Sanctum Stephanum Papam, ut certioretur de Successore dato Episcopo Hæretico.
- 6 Sanctus Augustinus convincit falsi Fortunium Donatistam; iactantem se ubique posse recipi in fidelium communionem.
- 7 Summi Pontifices etiam in Conciliis Hæreticos patefaciebant.
- 8 Honorius Imperator declaravit, hæresim esse publicum crimen.
- 9 Honorius Imperator propter defensionem Religionem à Deo contrà Hæreticos protectus fuit, detestà Stilonis proditione. E contra, dum eisdem favet, à Deo punitur, datà Urbe in direptionem per Alaricum.
- 10 Ex Edictis Inquisitorum omnes fideles tenentur denunciare Hæreticos, non exceptis Regibus, neque Imperatoribus: Exemplum Ioanna filia Caroli V.
- 11 Contrarium rectè tuerentur alii, scilicet Reges, Imperatores, & Cardinales non obligari legibus Denunciandi.
- 12 Ceteri omnes obligantur, ut scietur etiam impius Limborch, sive hæretici sint materiales, sive formales; imò etiam si sint suspecti tantum de levi.
- 13 Qui non denunciat, est vehementer suspectus: Amplia multipliciter.
- 14 Non cessat obligatio denunciandi, licet crimen probatione defixum sit.
- 15 Nec cessat denunciatio, quamvis crimen denunciandum sit occultum, vel

sciatur sub secreto jurato, aut sub sigillo confessionis; non in Sacramentali confessione: Qui enim uni latenter hæresim prodit, id etiam cum aliis facit, & num. 16.

- 17 Nec cessat obligatio denunciandi, licet ille, qui crimen perpetravit, pœnituerit.
- 18 Ex crimine hæresis semper præsumitur nocumentum: atque aliis illatum.
- 19 Non cessat denunciationis obligatio, licet criminofus sit sanguine, vel amicitia conjunctus.
- 20 Filius deferens Patrem, in premium delationis liberatur à panis statusis in filios Hæreticorum.
- 21 Parentes tenentur denunciare filios hæreticos.
- 22 Uxor tenetur denunciare maritum, & è contrà.
- 23 Probabilis metus alicujus magni damni sibi, vel filiis, vel parentibus, videtur eximere ab onere denunciandi.
- 24 Similiter, si timeatur tale damnum marito, vel uxori imminere.
- 25 Item fratribus germanis.
- 26 Respectu prædictorum videtur, quod excuset metus propter affectionem ergà illos.
- 27 At debet cessare amicitia, quando urget obligatio non inferendi damnum innocentibus.
- 28 Probat Bordonus, hujusmodi metum excusare ab onere denunciandi non hæreticos, sed tantum de hæresi suspectos: Quomodo hoc possit admitti.
- 29 Ex quinque casibus excusantibus ab onere denunciandi, primus est, quod nemo se ipsum tenetur prodere.
- 30 Secundus est respectu Socii criminis, qui non tenetur denunciare delinquentem.
- 31 Tertius respectu Confessarii.
- 32 Quartus respectu ejus, qui audit ab aliquo fide non digno aliquem esse hæreticum.
- 33 Quintus, quando adest metus cadens in constantem virum.
- 34 Non denunciantes, quando tenentur, sunt suspecti de hæresi: Primò quia in re gravi negligunt id, ad quod tenentur; Secundò quia reputantur Rei delicti hæresis.
- 35 Qui ex officio non tenetur denunciare, si negligat, licet hæc omisso non redeat

leat errorem in fide, tamen non liberat ab onere denunciandi, & inducit leuem hæresis suspensionem.

35 Si omittatur denunciatio suspectorum de hæresi, licet omittens puniri possit, tamen non fit de hæresi suspectus.

37 Omittens denunciare hæreticos, quando non absunt adminicula, & circumstantia, non est de hæresi suspectus.

38 Qui ex officio tenetur denunciare, si negligant, efficiuntur de hæresi suspecti, & verè fautores dicuntur.

39 An interrogati ab Inquisitoribus, si renuant manifestare suspectos de hæresi, sint ipsi suspecti?

40 Nolentes testificari in causâ fidei, reputantur hæreticorum fautores, pœniquè plectuntur.

41 Non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, si ex officio tenentur, sunt de hæresi suspecti vehementer.

42 Sunt etiam hæreticorum fautores, qui ipsos non custodiunt, prout tenentur ex officio, & sunt vehementer de hæresi suspecti.

43 Idem dicendum de iis, qui hæreticos debitis pœnis non plectunt, quoties possunt, & tenentur.

44 Regula P. Del Bene completens prædicta de carceratione, iudicio, & punitione hæreticorum.

45 Hactenus dicta non compræbentur faminas, licet ipsa ex alio motivo possint compræbendi sub nomine fautorum hæreticorum.

46 Mulieres in causâ hæresis testificari renuentes, sunt suspectæ de hæresi.

47 Suprà firmata non habent locum in eis, qui favent suspectis de hæresi, sed tantum in eis, qui favent hæreticis.

HÆRETICORUM fautores ex omissione sunt, qui, cum ex officio teneantur, eos vel non denunciant, aut non capiunt, seu non custodiunt, vel debitis pœnis minime plectunt: Fermoſin. tract. crimin. tract. 2. in cap. sicut de heret. qu. 1. tract. 6. Grassi. decis. part. 1. lib. 4. cap. 18. numer. 21. Sesse decis. 473. num. 7. & 8. vol. 4. Alter. de censur. tom. 1. lib. 5. cap. 5. disp. 2. Palscrin. in cap. ut officium il. 2. num. 52. de heretic. in 6. & in cap. ut inquisitionis, num. 138. cod. tit.

Tenentur autem omnes denunciare juxta morem, qui viguit in ipso Ecclesiæ nascentis primordio: De ejusdem moris præticâ in seculo IV. testatur in suis scriptis S. Leo Papa, qui floruit seculo quinto. Eoque tempore coram populo præ concione patebant hæretici cum suis erroribus, si Ecclesiastico Judicio conventi, & convicti fuissent.

Hoc autem præstabant olim Romani Pontifices, qui in causis fidei non solum encyclicas, seu circulares literas ad absentes mittebant, sicut fecit Cælestinus Papa, qui anno 430. certior factus à Cyrillo de Nestoris impietate, postquam ejus impia dogmata in Synodo Romæ habitâ condemnavit, ut refertur apud Labbè, missis literis, ipsum à Romanæ Ecclesiæ communione eiciendum denunciavit: Verum præsentibus quoque detegebant hæreticos, ut eos noscerent, à quibus cavere deberent: Quod fecisse Hilarium Papam apud S. Petrum, perstringendo Philotheum Macedonianum hæreticum coram Anthemio Imperatore, qui eidem favbat, refert S. Gelasius Papa in Epist. ad Dardanos. Imò eadem sollicitudo in vitandis hæreticis extitit etiam penès Episcopos; idcirco, quia ferè impossibile erat etherodoxos ubicumque terrarum essent, patet fieri, inolevit, mos, ut ab iisdem Episcopis literæ, quas appellabant communicatorias, darentur fidelibus subditis peregrè profecturis, quarum ope ipsi, quocumque ibant, in Catholicum cætum admitterentur: Hujus rei egregium habemus documentum in epist. 135. Cypriani in lib. 3. Cum enim Martialis Arelaten. Episcopus in Galliâ incidisset in hæresim Novatiani, & in Concilio Lugdun. primâ Congregatione per Faustinum, anno Christi 256. fuisset condemnatus, scribit S. Cyprianus ad Stephanum Papam, certiore fieri cupiens de Successore electo Martialis (ad effectum, de quo loquimur) his verbis: Significa planè nobis, quis in locum Martialis Arelatæ fuerit substitutus, ut sciamus ad quem fratres nostros dirigere, & cui scribere debeamus: Hinc D. Augustinus Epist. 163. falsi convincit Fortunium Donatistam, qui asserbat, se ubicumque admitteri posse in fidelium communionem,

- quoties vellet, se pro Catholico ostentare: Necessariæ enim erant hujusmodi literæ, quarum mentio habetur in Concilio Arelateni primo, *can. 7.* aliàs si nē ipsi neminem communio fidelium excipiebat. Præterea à Summo Pontifice, non solum in concionibus patefiebant hæretici, verum etiam in Conciliis, quibus proinde præter Episcopos, & Presbyteros, Senatores quoque Viri, ac plebs interesse solebant, ut eorumdem hæreticorum scelera notoria cunctis fierent, & execrabilia redderentur, quemadmodum ait Spondanus *anno 444. num. 9.*
- 8 Habemus etiam ex eadem historia Ecclesiasticâ, quod Honorius Imperator edito peculiari decrevit, publicum esse hæresis crimen, quia quidquid in Religionem Divinam committitur, in omnium fertur injuriam; quâ in re piissimus Imperator se memorē exhibuit acceptorum divinitus adversus Gothos beneficiorum, dignumque, ut alia consequeretur haud imparia prioribus, quæ quidem affectus est: Anno enim post illud edictum elapso, de insidiis Stillionis, divino eum protegente auxilio, creptus est: E contra verò ob facilitatem ejusdē Honorii describendi pro monumentis impietatis in Urbe restituendis, eandem tunc Deus Alarico dedisse in direptionē invenies penēs Historicos; nimirum respondet Deus operibus Principum, & Episcoporum ergà Religionem.
- 10 Hodie tenentur omnes Christi-fideles ad hujusmodi denunciationem, ex edictis Inquisitorum; nec ab eâ immunes esse Reges, Imperatores, & personas quâvis autoritate, aut dignitate Ecclesiasticâ fulgentes, docet Transm: *de denunc. qu. 2. cap. 5. num. 13.* Idque luculento exemplo probat Ludovicus à Paramo *lib. 3. quæst. 5. nu. 40.* Joanna namque filia Imperatoris Caroli V. ab Inquisitoribus vocata fuit, ut coram ipsis de nonnullis fidem tangentibus contra quemdam interrogaretur. Ipsa patrem consuluit: Ille verò auctor illi fuit, ut, nullâ interpositâ morâ, deponeret, nē excommunicationem incurreret: Cui mandato Joanna morem gerens, statim coram generali Inquisitione deposuit: Hoc tamen non obstant, contrariam opinionem recte tuetur

- Bordon. in *Tribun. cap. 30. num. 13.* nam Imperatores, Reges, & Cardinales non comprehenduntur in bullis Pontificiis, quoties expressè non sint nominati; multò minùs subliantur edictis Inquisitorum, quæ sunt statuta inferiora: His itaque magnis Principibus exceptis, cæteri omnes vigore edictorum denunciare tenentur quoscumque hæreticos, ut etiam fatetur impins Limborch in *Hist. Inquisit. lib. 4. c. 3.* & est communis doctorum Sententia, teste Pistachio de *superstit. cap. 8. num. 1. & 2.* sive materiales, sive formales, imò & suspectos de hæresi, quamvis eorum suspicio levis sit, quemadmodum præter alios docet Fermo. in *tratt. crimin. d. tract. 2. ad cap. sicut, quæst. 2. à num. 1. de hæretic.* Bordon. in *Tribun. cap. 39. num. 6.* & patet ex decreto Alex. VII. infra citando: Quin, si nulla probabilis causa excuset, esse de vehementi suspectum, qui hæreticos suis Judicibus non denunciât, firmavit Sessè *decis. Aragon. vol. 4. decis. 451. n. 23.* Nec cessat hujusmodi obligatio, etiam si crimen denunciandum probatione destituatur; etiam si sit occultum; etiam si eum, qui illud perpetravit, postea pœnituerit; etiam si criminofus denunciandus, sanguine, aut amicitia coniunctus sit.
- 14 Non cessat, inquam, hujusmodi obligatio, licet crimen probatione destituatur, ut docet Eymcr. *part. 2. rubr. de secundo modo procedendi, Farinac. qu. 197. num. 36.* Scaccia de *judic. causarum civilium crim. & hæretic. cap. 56. num. 4.* Thom. Trivisanus *dec. 51. n. 6.* & 7. Lelius Zecchius in *summ. in prima parte, tit. de fide, rubr. de hæresi, num. 12.* De Grassis *part. 1. lib. 4. decis. cap. 18. num. 29.* P. del Bene de *offic. S. Inq. part. 1. dubit. 15. num. 3.* Pistachius d. *cap. 8. num. 2.* & Diana *respons. 1. de denunc. & part. 7. tract. 12. resol. 21.* contra Fagund. Reginald. & nonnullos alios, quorum doctrina damnata est ab Alex. VII. in 5. ex viginti octo propositionibus ab eo proscriptis, & impressis post Porter. *Systema decretor. dogmaticor. quæ talis est: Quamvis evidenter sibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.* Ratio est, quia ad Inquisitorem

10 rem spectat ex officio inquirere, & ex vi denunciationis unius tantum, possunt Inquisitores procedere ad inquirendum de personâ denunciata, ut bene observat Transm. *de denunci. quest. 4. cap. 3.* Suarez. *de fide, disp. 20. sect. 4. num. 9. & 28.* & laudatus Pistachius, *ubi supra*: Profecto lex denunciandi non exigit, ut denunciator crimen probeat; sed ut deferat, quæ scit, aut ex aliis novit, & forsitan aliquando habet iam Tribunal tantam contra denunciatarum materiam, ut ex eâ solâ notitiâ, quam de novo profert denunciator, sit sufficiens, vel ad procedendum, vel etiam ad convincendum, ut observat Petrus Joan. Simon *in exposit. dictæ propositionis damnata*.

15 Non cessat pariter, ut diximus, quamvis crimen denunciandum sit occultum: *Aula de censur. part. 2. cap. 5. disp. 4. dub. 3. Castro volum. 3. concl. 25. col. 3. vers. cum igitur.* Bordon. *in Tribun. cap. 31. num. 8.* & Pistachius *loco cit.* (ubi addit, denunciandum esse huiusmodi delinquentem, etiamsi illius crimen quæ sciat sub magno secreto jurato, vel sille diceret, *manifesto tibi hoc sub sigillo confessionis*. Nam hæc manifestatio non est confessio Sacramentalis;) Occultum, inquam, per accidens, quale est illud, quod signo aliquo externo expressum est: Siquidem, quamvis per crimen occultum non amittatur jus, quod quis habet ad famam, nihilominus bonum fidei nostræ publicum, & commune præferendum est juri privatum respicienti, & ex aliâ parte actus externi ex sui naturâ sunt sensibiles, & cadunt sub Ecclesiæ iudicio. Adde, quod sæpe contingit, ut qui suam hæresim latenter alicui manifestavit, idem cum pluribus sigillatim, & occultè faciat; ideoque si singuli denunciant, potest ad ulteriora per Inquisitorem procedi: Itâ Transm. *de denunci. q. 4. cap. 3. n. 12. vers. Tertiò quia*.

17 Non cessat quoque obligatio denunciandi, ut innuimus, quamvis cum, qui illud crimen perpetravit, postea pœnituerit: Joannes Royas *par. 2. assert. 3. quia*, quemadmodum animadvertit Trimarch. *disp. 13. sect. 1.* quem allegat Bordon. *ubi supra, nu. 9.* in delictis spectatur voluntas deliberata in factum,

transiens, non perseverantia voluntatis in eo; ultraquamquod ex crimine hæresis semper præsumitur nocuentum aliquod aliis illarum, quare Republicæ satisfaciendum est: Sandarell. *de hæresi, cap. 9. num. 11.* Sanchez *constit. moral. part. 2. lib. 6. c. 2. dub. 15. n. 6.* Diana *par. 1. tract. 4. resol. 3.* Potest etiam esse, ut aliquis pœnitentiam simulet, ne ab altero denunciatur: Idcirco à denunciatione non excusat correctio; nam, si ipsa præmittatur, & delinquens pœnitcat, militant ea, quæ mox dicebamus: Nisi verò præmissâ dictâ correctione, pœniteat, tanto magis est denunciandus; omisâ autem dictâ correctione, non cessat tamen obligatio denunciandi, ut expressè habetur in decreto Alexandri VII. relato à Pistachio *ubi supra, num. 6.* & probat idem *n. 3.*

19 Non cessat tandem hæc obligatio, ut insinuavimus, quamvis criminofus denunciandus sit sanguine, vel amicitia coniunctus: Cætera in rubr. *de hæresi. vers. ex qua quidem glossa*, Riccius *p. 3. decis. 279. num. 8.* Joann. Valet. *in diff. utriusque for. verb. hæresis. num. 4.* Pistachius *diff. cap. 8. à num. 15.* Fermosin. *diff. quest. 2. num. 3.* Hinc est, quod filius teneatur denunciare Parentem Hæreticum, & è contrâ: Pegna in Eymer. *par. 2. Comm. 15. latè Bordon. ubi supra, n. 13.* Pistachius *ubi supra, num. 18.* Fermosin. *loco citato, num. 4.* Imò in premium
20 delationis filius Patrem deferens liberatur à pœnis in hæreticorum filios statutis, juxta legem Friderici Imperatoris: nec mirum videri debet, quod filij teneantur denunciare proprios parentes: si enim licitum est, occidere Patrem, oppugnantem Patriam, ejusque hostem: *l. minimè ff. de relig. & sumpt. fun.* quod etiam firmant Cic. *lib. 3. offic. & Del Bene de Inquisit. par. 1. dub. 29. num. 4.* eò magis licebit, denunciare parentes, qui utpotè hæretici oppugnant Religionem Catholicam, ac sunt publici hostes: Crescit ratio propter periculum perversionis, quod imminet filiis ex erroribus parentum: Quapropter non sunt audiendi Alexander de Alex. *part. 3. qu. 13. num. 4. art. 2. dub. ultim.* Rojas *singul. 12. num. 2. & singul. 5. n. 29.* & Simanch. *de Catholic. inquit. tit. 29. num. 47. & 48. & tract. de Patre hæretico, num. 14. & seqq.*

segg. contrarium sentientes.

- 31 Parentes quoque tenentur denunciare filios hæreticos, juxta præceptum Exodi cap. 3. & Deuter. 13. ubi laudatur Levi, qui in puniendis adorantibus Vitulum aureum, propriis filiis non pepercit: Ipsius vestigijs inhærens Philippus II. Hispaniarum Rex, mortem filio Carolo accelerasse dicitur ob causam hæresis, re prius cum Inquisitionis officio communicatâ, quod tamen non admittit Spondanus in *continuat. ad ann. 1568. num. 3. circa finem*; & adhuc magis tenentur denunciare uxor Maritum, & e contra; frater, fratrem; Consanguineus, consanguineum; & amicus, amicum, cum inter hos minor sit conjunctio, & affectio, & naturalis obligatio: Bordon. & Transl. loco cit. P. del Bene loco cit. n. 17. Pistachius d. cap. 8. n. 18. Fermosin. pariter ubi *suprà*, num. 4.
- 32 Nec obstant, quæ ab aliquibus in contrarium adduci possent, nempe obijciendo, quod probabilis metus alicujus damni magni momenti excusat ab onere denunciandi, non solum si illud damnum sibi ipsi timeatur imminere, verum etiam si filiis, vel Parentibus: Acunna *quest. 19. num. 6. Peirin. sem. 2. privil. constit. 4. Gregor. XV. § 9. n. 28. Sanchez de Matrim. lib. 4. disp. 4. n. 1. Trimarchius de confessor. abuten. Sacram. parit. disp. 13. sect. 3. num. 21. & 22. Soufa de Confessor. sollicit. tract. 2. cap. 8. nu. 8. Passerin. in cap. ut inquisitionis, sub num. 24. 138. de hæretic. in 6. Similiter si timeatur illud damnum imminere Marito, vel Uxori; ut docent, præter Acunnam *ibidem*, num. 7. & Peirin. loco cit. S. Tho. in 4. dist. 29. qu. unic. art. 2. ad 2. Tabien. in summ. verb. impedimentum, Impedim. 9. qu. 1. num. 2. Soto in 4. dist. 29. qu. 1. art. 2. vers. hujusmodi autem metum, & Sanchez dist. disp. 4. num. 3.*
- 33 Pariter, si timeatur imminere fratribus germanis: Sanchez *ibidem*, nu. 4. Imò quibuscumque consanguineis usque ad quartum gradum: Soufa loco citato, num. 8. & amicis etiam, ut videre est aq. Trimarchium *ibidem*, num. 27. Hujusmodi verò metus excusat propter affectionem, quæ nobis non finit, inferre his personis ullum damnum grave, ut innuit Transl. loco cit. num. 8. *vers. secundo*: Nemo itaque ex eadem

ratione tenebitur propter eandem affectionem denunciare filios, vel parentes; Uxores, vel Maritos; fratres consanguineos, & amicos, quamvis hæreticos, alioquin ipsi inferebant damnum grave, ut de communi sententiâ docet Squillant de oblig. Episcop. cap. 17. n. 54.

- 26 At huic obiectioui luculenter satisficit, respondendo, quod cavendum est, ne grave damnum inferatur innocentibus; non autem illis, qui sunt adeo criminosis, erga quos omnis affectio, atque amicitia cessare debeat, juxta doctrinâ Arist. 8. ethic. c. 7. & D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 10.

27 Præterea Bordonus loco cit. a nu. 11. probat, hujusmodi metum non excusare ab onere denunciandi hæreticos, sed tantum suspectos de hæresi, juxta etiam autoritatem nonnullorum ex suprallegatis Doctores, quibus ego assentior, quatenus intelligatur, quod omittentes denunciare, si ad id ex officio non teneantur, puniri possint, tanquam transgressores edicti Sacre Inquisitionis, non autem quod sint suspecti de hæresi, de qua re infra nonnulla dicturi sumus.

28 Dantur tamen quinque casus, in quibus quis excusatur ab onere denunciandi. Primus est respectu sui ipsius, nam nemo tenetur prodere se ipsum, ut ex D. Thoma, Navarro, Soto, Pegna, Suarez, & Symancha, docet Pistachius loco citato, num. 7.

29 Secundus est respectu Socii Criminalis, qui non tenetur denunciare delinquentem, ne se ipsum prodatur, juxta Pistach. ubi *suprà*, num. 8. limitans hoc in semina sollicitatâ: Id tamen non videtur subsistere, quia delictum hæresis est delictum publicum in perniciem Religionis; & sicut quilibet, ne disspectur religio, tenetur profundere sanguinem, quatenus opus sit, ita ne focus dissipet Religionem, debet denunciare, & non denuncias videtur favere hæreticis: Præterquamquod si proderet seipsum, tractaretur, ut pœnitens, & ut spontaneè compensans.

30 Tertius est respectu Confessarii, ut monet laudatus Pistach. *ibidem*, sequens sententiam D. Thomæ, D. Bouaventuræ, Navarti, Pegnæ, & Suarez.

31 Quartus est respectu ejus, qui audit ab aliquo fide non digno, aliquem esse hære-

hæreticum, vel si audiverit hoc ab homine fide digno, non recordetur de quo audierit: Idem Pistachius loco citato, num. 11.

31 Quintus, quando adest metus cadens in constantem virum respectu viri; & cadens in constantem foemina respectu foeminae, ut præter alios docet Pistachius ubi supra, num. 12. His igitur casibus exceptis, cum omnes, ut diximus, teneantur hæreticos denunciare, si proinde non denuncient, videntur dici eorum fautores ex duplici causa, quarum prima est, quia in re adeo gravi negligunt id, ad quod tenentur:

33 Secunda causa est, quia quemadmodum is, qui latronem silentio occultat, censetur furti reus, multo iustius ait Alphons. de Castro, quem summo per laudat idem Transm. loco cit. qu. 3. cap. 7. num. 8. censendum esse de hæresi violentè suspectum illum, qui hæreticum silentio tegit. Hi verò, qui non denunciant, etiam si ex officio non teneantur, tamen tali silentio videntur hæretico assentiri; idcirco sub nomine fautorum veniunt omnes non denunciantes: Alter de censur. tom. 2. lib. 5. cap. 5. vers. Præterea, disp. 2. Alphons. de Castro de iust. hæreticor. punit. cap. 25. Fermosin. tract. 2. ad cap. sicut, de hæretic. quest. 2. num. 1.

34 & quamvis respectu eorum, qui ex officio, & munere proprio denunciare non tenentur, si negligant, hæc omisso per se non redoleat errorem in fide, quia plures causæ adesse possunt, quæ denunciantem arceant à denunciatione, videlicet amicitia, consanguinitas, timor, & ipsa negligentia; tamen hæ causæ ab obligatione denunciandi non liberant: imò vigore edicti levem hæresis suspicionem inducere, probant Fermosin ubi supra, num. 3. Pistach. de superfluit. par. 1. cap. 8. num. 27. Bordon. tom. 1. de denunciatis. cap. 21. n. 23. Duard. in bull. Cens. lib. 2. cap. 32. sub num. 24. Passerin. in cap. ut officium il. 2. num. 55. de hæres. in 6. Squillant. de oblig. Episcop. par. 1. cap. 17. sub num. 61. vers. denique:

35 Verum hoc non est intelligendum de denunciatione suspectorum de hæresi, & licet omittens eos denunciare, puniri possit; nihilominus non est nec de levi suspectus, dum oriri non potest præ-

sumptio ex præsumptione, ac suspicio ex suspitione: Fermosin. loco citato, n. 4. in fine, Pistach. de superfluit. ubi supra, num. 28. Passerin. in cap. ut officium il. 2. num. 55. de hæres. in 6. & in cap. ut Inquisitionis, num. 139. eod. tit. Squillant. de oblig. Episcop. par. 1. cap. 17. num. 62. Præterea nec intelligendum est de ipsis omittentibus denunciare hæreticos, quoties non adfuerint alia adminicula, & circumstantiæ, quæ simul cum huiusmodi omissione hæresis suspicionem inducant ad tradita per Cardinal. Albit. de Inconstant. in fide, cap. 26. num. 30. & 31.

37 Qui autem tenentur denunciare ex officio, si negligant, efficiuntur de hæresi suspecti, & verè fautores dicuntur: Fermosin. tract. crimin. dist. tract. 2. ad cap. 8. qu. 2. num. 1. Grass. decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 24. Squillant. de oblig. Episcop. dist. part. 1. cap. 17. num. 65. saltem in foro exteriori, quia quò ad forum conscientie potest esse, quod licet omiserint denunciare, omisso tamen non proveniret à motivo hæresis, quod ponderat Lupus in edict. lib. 14. dist. 4. artic. 2. diff. 1. id quod inservit Confessariis, ut sciant, undè dignoscere possint, quando absolutionem impartiri valeant.

38 Eadem ratione, quæ si denunciare prætermittant illi, qui ad id non tenentur ex officio, nullatenus hæresis suspicionem incurrunt, putant nonnulli, eisdem suspectos minime fieri, si ab Inquisitoribus interrogati, manifestare renuunt, ut de facto, teste Transm. de denunciatis. ibidem, prædicatum fuit Siciliæ in Tribunali S. Officii: Nam anno 1638. die 30. Novembris in publico spectaculo fuit inducitur quedam mulier, quæ cum audivisset quemdam blasphemantem hæreticaliter, in contestem ab aliis, qui præsentem fuerunt, vocata, & in Tribunali examinata, ac pluribus admonita, quod veritatem decerneret, obstinate renuit; tandem ab ipsomet reo proprium crimen consistente declaratum fuit, ipsam interfuisse tempore patrati delicti; quæ propter convicta fuit, se tacuisse ob amorem, quo inquisitum prosequabatur; undè in fidei consultatione damnata fuit ad sententiam suam in formâ poenitentiali audiendam, in qua.

- quâ iniuncta fuit pœna, ut die sequenti publico dedecori exponeretur, & exularet per definitum tempus à Civitate, & Territorio, sinè tamen abjurazione, quod etiam refert Card. Albit. *de Inconstans. in fide, dist. cap. 26. sub num. 34.* ubi addit, misererrimam illam mulierem nec ullo modo puniri debuisse: Hęc tamen opinio non militat, quoties non concurrant causę prædictę, scilicet consanguinitas, affinitas, vel magna amicitia, unde benè ait Lupus *in edict. lib. 14. dist. 3. art. 3. diff. 3.* quod nolentes testificari in causâ fidei, reputantur hæreticorum fautores, penitusquè ordinariis, & arbitrariis, quibus tales affici solent, puniuntur, nisi ob consanguinitatem, vel affinitatem, aut magnam amicitiam, sivè ob aliam rationabilem causam excusentur, id quod etiam firmat Bordon. *in Tribun. cap. 33. num. 17.* ubi inquit, eos, qui requisiti à Judice, deponere recusant in causâ fidei, esse vehementer suspectos de hæresi, constantibus illis causis, quas enumerat Lupus: In foro tamen conscientię attendenda est quzlibet causa, quę nisi talis sit, ut favcat hæreticis, tanquàm malè de fide sentientibus, sed alia ab eâ diversa, non possunt dici fautores, nec sunt: Nihilominus absolvi non debent, nisi prius præcepto Tribunalis obtemperent.
- 40 Quod dictum est de illis, qui tenentur ex officio, & non denunciant, locum habet quò ad non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, si ex officio capere, vel capi mandare teneantur, juxta Sanctarell. *de hæresi, cap. 99. dub. 9. num. 4.* Fagundez. *in 1. precept. decalog. lib. 1. cap. 13. num. 2.* Tenentur autem ad hoc ex officio Principes, Magistratus, Episcopi, Inquisitores, & eorum Ministri, & proinde hæreticis favere dicuntur, quoties omittant illos capere: Sessè *decis Aragom. 474. num. 14. & seqq. vol. 4.* Graff. *dec. ar. part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 21. & 22.* Turrecremat. *de eccl. lib. 4. cap. 21.* Alter. *de censur. tom. 1. lib. 5. cap. 4. disp. 2.* & de hæresi vehementer suspectos effici, tradit Fermosin. *tract. crim. tract. 2. ad textum in cap. Excommunicamus, §. moneantur, qu. 1. num. 14. & 15.*
- 41 Vocantur etiam Fautores hæreticorum, qui ipsos non custodiunt, prout

- tenentur ex officio, ut docet ultrà Sanctarell. *ubi supra, Del Bene de offic. S. Inquisitionis. part. 1. dub. 26. num. 14.* & efficiuntur vehementer suspecti de hæresi: Pistachius *d. c. 7. n. 21.* Intelligit tamen de non custodientibus ex motivo hæresis, non autem ex alio motivo: Lupus *in edict. d. dist. 2. art. 3. diff. 20.* Idem dicendum est de jis, qui debitis pœnis hæreticos non plectunt, quoties cum possint, & teneantur ex officio adversus eos procedere, eosquè punire, id omittunt intuitu hæresis: Sanctarell. *loco cit.* Lupus *in edict. p. 2. lib. 14. dist. 3. art. 2.* Fermosin. *loco proxime citato, num. 10. & seq.* Tunc autem dicuntur posse, & teneri, quotiescumquè graviora, & imminencia scandala ex tali punitione non timeantur eventura, & quotiescumquè judicibus non innotescat ex privatâ scientiâ, illos, qui denunciati fuerunt, innocentes esse, quo casu licet aliud ex actis resultaret, non tenerentur punire: Lupus *ibidem, & Fermosin. tract. crimin. d. tract. 2. ad cap. excommunicamus §. moneantur, qu. 1. num. 7. & 9.*
- 43 Hęc porro singula, quæ ad hæreticorum carcerationem, judicium, & punitionem spectant, paucis verbis complectitur P. del Bene *loco cit. Omiffione* (inquit) *favet hæretico, si cum tenetis indicare, vel capere, non indicas, nequè capis: Si captum, & tua cura commissum, diligenter non custodias; si tibi commissum, non punias,* quod etiam firmat Alter. *de censur. tom. 1. lib. 5. cap. 5. disp. 2.*
- 44 Verùm quæ hæcenus diximus, non militant, quòad feminas: Quamvis enim illę compræhendi possint ex alio motivo sub nomine fautorum hæreticorum, ut benè probat Lupus *ubi supra, dist. 2. art. 1. diff. 2.* attamen ex officio nunquàm tenentur denunciare, capere, judicare, & punire: Crederem nihilominus, Mulieres in causâ hæresis testificari renuentes, fieri suspectas de hæresi, & eas pariter, quæ jurisdictionem exercent, eò quia non secus ac Principes, & Magistratus, ex officio teneantur ad extirpandos hæreticos, & ad eorumdem capturam demandandam.
- 46 Similiter, quæ diximus, locum non obtinent, quòad eos, qui favent suspectis de

de hæresi : Lupus ubi *supra*, diff. 9. sed tantum qui favent hæreticis, seu denunciatis, seu non denunciatis : Lupus ibidem diff. 3.

SUBSECTIO II.

De Fautoribus ex commissione.

SUMMARIUM.

- 1 Favere Hæreticis positive est, eos receptare, vel honoribus, aut dignitatibus insignire intuitu hæresis.
- 2 Qui dicantur receptatores?
- 3 Receptatoribus accomodantur ea, quæ dicta sunt de fautoribus, & defensoribus Hæreticorum.
- 4 An receptatores afficiantur irregularitate?
- 5 Hæreticorum receptatores incurrunt suspensionem levem, vel vehementem pro qualitate circumstantiarum.
- 6 Prædicta intelliguntur de receptatoribus Hæreticorum, si vè non infestentur ab Inquisitoribus, quia sunt occultis; si vè infestentur, quia non sunt occultis.
- 7 Sanctus Ioannes Chrysostomus primus fuit, qui contra Hæreticorum receptatores procuraverit Capitale supplicium.
- 8 Suspensio hæresis respectu receptatorum incurritur, si vè receptantes sint persona privata, si vè publica.
- 9 Iussu Legati Apostolici mania Civitatum Narbona, & Tholose dejecta, quia erant receptacula Hæreticorum.
- 10 Regum Ferdinandi, & Elisabethæ egregius zelus in instituendâ Inquisitione in suis Regnis.
- 11 Status politicus evertitur ex introductione exterarum Religionum: Quod exemplis etiam Eibnicorum comprobatur.
- 12 An qui unicâ vice hæreticum receperat, dicatur receptor? affirmativa suadet sententia.
- 13 Unicâ vice receptans, videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cænæ, licet per illam receptionem non evaderet hæreticus manus Inquisitorum.
- 14 Sed contraria sententia, ut probabilior, defenditur.

- 15 Qui delectatur de favore hæreticis, ut talibus impertito ab aliquo, non incidit in censuras.
- 16 Frequenter receptans Hæreticum est de hæresi suspectus, etiam si id non egerit intuitu hæresis.
- 17 Qui Hæreticum recepat animo tantum indicandi Inquisitori, non est de hæresi suspectus.
- 18 Ut receptatores incurrant excommunicationem Bullæ Cænæ, requiritur, quod sint receptatores formaliter, non materialiter tantum.
- 19 Non est suspectus receptans Hæreticum, si ignorat, eum esse talem.
- 20 Præfata ignorantia semper præsumitur, adeo ut contrarium probandum sit.
- 21 Primus casus eximendi receptatorem ab hæresi suspitione est, quando coactus per vim, & metum recepit.
- 22 Objectio in contrarium solvitur.
- 23 Secundus casus est, si receperat non quatenus Hæreticum, ut si filius receperat Patrem.
- 24 In tali casu receptandi Patrem, Fratrem, Virum, Vxorem, receptans, & receptatus præsumuntur una, & eadem persona, si ergo licet se occultare, etiam licebit huiusmodi conjunctos.
- 25 Hi, cum non receptentur, ut hæretici, receptantes eximuntur ab hæresi suspitione.
- 26 Oppositio in contrarium solvitur.
- 27 Multi censent, suspitionem hæresis non incurri ab eis, qui receptant hæreticos maximâ amicitia conjunctos.
- 28 Quod non procedit, quando receptantes actu participant in eodem crimine.
- 29 Idem dicendum, quoties adesset periculum perversionis.
- 30 Idem pariter dicendum, si receptarentur lucri gratiâ.
- 31 Tertius casus est, si occultaretur hæreticus animo ipsum defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel ne à Creditore caperetur.
- 32 Quartus casus est, si receptetur per modicum tempus.
- 33 Quintus casus est, si receptetur hæreticus animo revocandi eum ab hæresi.
- 34 Hac omnia intelligenda sunt de quibuscumque receptatoribus, etiam Navis, Cauponibus, & Stabulariis.

- 35 Quid dicendum de Principe recipiente hæreticos cum salvo-conducto, vel cum libertate conscientia?

1 **F**AVERE hæreticis positivè, est, ipsos receptare, vel eos intuitu hæresis, dignitatibus, aur honoribus insignite; in utroque casu proculdubio cadit suspicio hæresis: De primo casu testatur Del Bene p. 1. de offic. S. Inquis. dub. 26. corollar. 4. num. 4. Duard. ad Bullam Cœna, lib. 2. fol. 147. num. 4. vers. adde, Pistachius de superstit. par. 1. cap. 7. num. 28. Fermosin. tract. crimin. tract. 2. ad cap. sicut. qu. 1. num. 14. Turrecremat. Summ. de Eccles. lib. 4. cap. 21. Grassi. decis. par. 1. lib. 4. c. 18. n. 3 t. Ricchill. de jur. personarum, lib. 5. c. 11. n. 15. Passerin. in c. ut officium il. 2. n. 33. de hæretic. in 6. De secundo autem casu firmant Sayr. de censur. lib. 3. cap. 5. num. 8. Navarr. in man. cap. 23. num. 55. Duard. loco cit. lib. 2. fol. 140. num. 8. Passerin. ubi supra, num. 51. in fine.

2 Dicuntur verò receptatores, qui vel in agro, domo, vel in alio loco receptaculum præstant illis, qui noscuntur hæretici, eo animo, ut manus Judicis effugiant, arg. l. fin. C. de eo, qui lat. l. 1. ff. de recept. Archidiacon. in cap. quicumque, num. 3. de hæretic. in 6. Del Bene d. dub. 26. num. 1. Duard. d. lib. 2. fol. 137. num. 4. Lupus in edit. par. 2. lib. 14. dist. 5. art. 3. diff. 3. & Pistachius d. cap. 7. eodem num. 28. Contrà hujusmodi receptatores accommodanda esse cæ omnia, quæ de fautoribus, & defensoribus hæreticorum firmantur, optimè notat Soufa in aphorism. lib. 1. c. 25. n. 16.

4 An autem iidem afficiantur irregularitate, utique putant DD. communiter ex cap. 2. §. hæretici, de hæreticis in 6. Negat tamen Turrianus, ex jure deduci hanc sententiam: sed hujusmodi quæstionem versamus in secundâ Parte, ubi recensentur poenæ adversus suspectos de hæresi.

5 Quod autem ad nostrum attinet institutum, illud certum est, hæreticorum receptatores incurrere suspicionem levem, vel vehementem prout qualitate circumstantiarum, & indiciorum, quibus stantibus prudenter Inquisitores illas pendendo, eisdem faciunt de vehementi, vel de levi abjurare: Pi-

stachius d. cap. 7. num. 28. Sesse de Inhibit. cap. 30. num. 140. & seqq.

6 Hæc porro intelligenda sunt, tam de receptantibus hæreticos, qui ab Inquisitoribus non insecantur, eò quod occulti sint: Passerin. de elect. cap. 25. num. 73. & Fagundez in 1. præcept. Decalog. lib. 1. cap. 12. num. 13. quàm de receptantibus eos, qui insecantur ab Inquisitoribus, quia non sint occulti: Magnum est enim crimen, quod perpetratur ab Hæreticorum receptatoribus.

7 Hinc est, quod D. Joannes Chrysostomus in Constantinopolitani Episcopatus Thronum evectus, author fuit, ut, quod nunquàm antea adversus ullos Hæreticos decreverat fuerat, capita le supplicium irrogaretur receptatoribus Eunomianorum, & Montanistarum, ut narrat Spondanus ad ann. 398. num. 18. Tanta erat suspicio, quâ apud hujusmodi Sanctissimum Præfulem laborabant Hæreticorum receptatores: Elucet proinde, quàm ferida fuerit calumnia in eundem S. Joannem impacta, quâ traducebatur tanquàm Origenistarum Hæreticorum receptor, & fautor, quâque in exilium actus, ac infinitis penè ærumnis confectus obiit, quæ plenè narrantur in Ecclesiasticis historiis.

8 Nec refert, an receptatores sint personæ privatæ, vel publicæ: Ab utriusque enim incurritur eadem suspicio, eò quia personis quoque publicis nefas sit, receptare in suâ Civitate, vel Regno hæreticos, ut in manibus Inquisitores non incidant: Paludanus in 4. disp. 3. q. 3. art. 1. num. 13. qui ait, parùm interesset, si hæretici receptentur in propriâ Civitate, vel in alienâ, aur in propria Domo, sive in alienâ, & Passerin. ad cap. ut officium il. 2. de hæretic. in 6. num. 13.

9 Narrat idcirco Bzovius ad ann. 1215. §. 10. iussu Legati Apostolici dejecta esse mœnia Narbonæ, & majori ex parte Tholosæ, quia hæreticorum receptacula fuerant. Caveant igitur Principes, ne recipiant hæreticos in suis ditionibus, & sciant, eos, qui id agere præsumunt, quò majori dignitate fulgent, majori etiam labe inficiendos, & propter hoc non solum subditos periculo perversionis exponi, verum Dominium etiam ipsius subversionis discrimini obnoxium

noxium reddi, ut bene advertit, & pluribus exemplis ostendit Ludovicus à Paramo in *tractatu de Origine*, & *progressu Inquisit.* lib. 2. tit. 2. c. 7. Unde ab omnibus valde commendatur, & inter alia plura, quæ gesserunt, egregia facinora extollitur zelus, & studium Regum Carolicorum Ferdinandi, & Elisabethæ in creandâ, & constituendâ in Regnis Castellæ, & Legionis, ac in aliis sibi subjectis generali adversus perfidiam Hæreticam Inquisitione anno 1479. ex quâ tot, ac tales effectus secuti sunt, ut à pluribus, & gravissimis Scriptoribus summis ubique laudibus commendetur, & huic institutioni puritas fidei, quâ (Dei benignitate) hodiè Hispania gaudet, inter aliarum Nationum impios, & impudentes errores, si vè horrores, meritò tribuatur, ut constet ex Paramo *cit. tit. 2. cap. 2. & sequent.* Joan. Mariana *Hystor. Hispanie.* lib. 24. cap. 17. per totum, Matthæi de Regn. Valent. cap. 8. §. 3. num. 1. & seqq. Solorzan. de Indiar. Gubernat. libr. 3. cap. 24. à num. 3. Ad hanc politicam maximam, statum scilicet politicum funditus everti, ac perdis per introductionem exterarum Religionum in Regna, & Imperia, animadvertentes quoque Ethnici Imperatores Romani, eandem suis Civitatibus prohibuerunt, ut de Tiberio testatur Suet. in Tib. c. 36. & de Antonino Eliogabalo, Lampridius in *eius vita*: Imò Romanorū legibus peregrina quæcumquæ, ac nova Religio vetita fuit: Cic. lib. 2. de legibus, & Terull. in *Apolog.* Periculolum est igitur, quod Principes in suis ditionibus hæreticos receptantes, dum bonis temporalibus inhiant, & æterna despiciant, utraq; amittant.

12 Dubitari solet, in qni unicâ vice hæreticum receptavit, dicatur receptor? & affirmativè tenendum est, si id agat animo favendi hæretico, quatenus tali: Megal. lib. 3. de cens. cap. 1. num. 29. Soula lib. 1. cap. 25. num. 3. Carena par. 2. tit. 4. num. 38. & 39. Fragos. de Regim. Reipub. par. 2. lib. 1. disp. 3. §. 1. num. 27. Pueron. in *Bulla Cæna*, cap. 7. num. 125. Sanctarell. de hæresi, cap. 12. dub. unic. Fagundez in 1. *præcept. decalog.* lib. 1. cap. 12. num. 9. Passerin. in *cap. ut officium il. 2. num. 12. de hæres. in 6.* Del

Bene d. dubit. 26. num. 3. Lupus in *edit.* loco *cit. art. 3. diff. 1.* & Bordon. in *Tribun. cap. 12. num. 34.* Etenim, licet nomen hoc receptor in suâ propriâ significatione notet frequentiam, juxta stylum tamen Curiz, consuetudine receptum, etiam ex unicâ receptione receptor judicatur, quia etiam hæc sola sufficit, ut hæreticus penas evitet: Ità Archidiacon. in *cap. 2. num. 3. de hæres. in 6.* Decian. *tract. crimin. tom. 1. lib. 5. cap. 51. num. 72.* Del Bene *ibidem. num. 3. in fine*, & est clara intentio legislatoris, quod scilicet hæreticus subeat penas, ut bene ait Fagundez ubi *suprà*.

13 Imò quamvis hæc unica receptatio de facto non sufficeret hæretico, ut evaderet manus Inquisitoris, nihilominus receptans incidere in excommunicationem Bullæ cœuz: Grass. lib. 4. *decis. cap. 18. num. 34.* quem sequitur Farinac. de *hæresi, quæst. 182. §. 7. num. 102.* hancquæ opinionem valde probabilem putat Sayrus in *thesauro. tom. 1. lib. 3. cap. 5. n. 4.* Non enim minùs punitur affectus, quàm effectus: *Id. qui cum telo C. ad l. Corneli.*

14 Sicar. Contrariam tamen sententiam, uti probabiliorē, latè tuerit Fagundez *loc. cit. num. 15.* Passerin. in *d. cap. ut officium, n. 3. & 32. de hæres. in 6.* eò quia excommunicatio prædictæ Bullæ fertur in odium hæreticorum, scilicet ut ipsi puniantur, id quod obtrinet, quoties receptatio suum effectum non sortitur, quæ ratio mihi non aridet, nam sequeretur, quod excommunicatio maneret in suspenso, cum sit per accidens, quod receptatio non assequatur suum effectum: Unde receptor esset excommunicatus, quoties receptatus effugeret manus Inquisitionis, & non esset excommunicatus, quoties idem receptatus caperetur à Sacra Inquisitione.

15 Ex hoc tamen principio non sequitur, quod qui deleatur de favore hæretici, tanquàm talibus ab aliquo impertito, incidat in censuras: Siquidem punitur affectus, quando quis non solum internè hujusmodi complacentiam accepit, sed etiam processit ad actum externum, favorem importantem, licet (ex impositiōe) sine effectu: Lupus *loc. cit. diff. 3. art. 2. diff. 4.*

16 Si verò aliquis pluries hæreticum recepta-

ceptaverit, etiamsi id non egerit intuitu hæresis, tamen ob frequentiam, quæ magnam præfert affectionem ergâ illum hæreticum, & maximum continet perversionis periculum, habebitur tanquàm suspectus de hæresi: Fragof. loco cit. num. 27. in princ.

- 17 Qui autem recepat animo tantum indicandi Inquisitori, non est dicendus suspectus de hæresi, nam si is, qui ban-nitum recepat, ut tradat curiæ seculari, præmium meretur, ut affirmat Farinac. qu. 133. num. 14. pari modo qui recepat eodem animo hæreticum, cen-feri non debet, nec puniri tanquàm suspectus, quidquid dicant Farinac. qu. 182. num. 155. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 51. num. 78. Ugolin. de censur. par. 2. in glos. receptatores

- 18 §. 1. num. 1. Adde, quod ad hoc, ut receptatores incurrant excommunicationem bullæ cænæ, oportet, quod sint receptatores formaliter hæreticorum, & non sufficit, si sint tantummodò materialiter, ut bene advertit Fagundez. ubi supra, num. 6. Verùm tunc dicuntur formaliter receptatores, quoties receptant hæreticos, tanquàm tales, ut effugiant manus Inquisitionis. Nec præsumi debet, animo occultandi receptasse, & postea eum pœnituisse, nisi inditiis sit præventus, quod animo occultandi receptaverit: Soufa in aphorif. lib. 1. cap. 23. num. 10.

- 19 Similiter reverà non dicitur suspectus, qui recepat hæreticum, ignorans eum esse talem: Passerin. in cap. ut officium, num. 22. de hæres. in 6. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 51. num. 70. Duard. in bulla cænæ lib. 2. can. 1. q. 28. num. 27. P. del Bene de offic. S. Inquisit. part. 1. dub. 26. num. 8. & latè Pistachius d. cap. 7. num. 28.

- 20 Quæ ignorantia semper præsumitur, adeò contrarium probandum sit: Castropalao part. 1. tract. 4. disp. 3. punct. 5. num. 4. Carena part. 2. tit. 4. n. 47. vers. dicendum, Aldovin. conf. 24. num. 8. Ital. de immun. lib. 1. c. 5. §. 18. n. 101. & segg. & Pistachius ubi supra, & satis est, quod receptor suam ignorantiam jurjurando affirmet: Castropalao ibid. & Bordon. in Tribun. cap. 12. num. 34. ubi tamen ait, hoc procedere, quoties receptatus sit hæreticus occultus: Si

enim esset notorius, non præsumeretur talis ignorantia, & receptanti incumberet onus eam probandi, ut quoque bene advertit Pistachius loco cit.

- 21 Adhuc etiam alii casus, in quibus hæreticorum receptor eximitur à suspitione hæresis, quorum primus est, quoties qui recepat, coactus fuit per vim, & metum, sive præcisum, sive non: Farinac. in praxi criminali, qu. 133. num. 36. Sanchez. lib. 2. cap. 10. num. 8. Carena part. 2. tit. 4. num. 54. quos citat, & sequitur Pistach. ubi supra, Fragof. d. disp. 3. §. 1. num. 27. Duard. d. lib. 2. fol. 135. num. 12. ubi ait, non incurri suspitionem, quando receptor hæreticus ex causâ necessitatis; ratio est, quia tunc non receptor intuitu hæresis: Fagundez. d. cap. 12. num. 12. undè quemadmodum qui coactus contrahit, quia non voluntate se obligandi contrahit, non obligatur ad hujusmodi contractum, tam de jure Canonico in cap. 2. & 4. de his, quæ vi, quam de Jure Civili in l. ultima C. de his, quæ vi; ità qui coactus recepat hæreticos, quia non intuitu hæresis eos recepat, non fit suspectus: Passerin. in d. cap. ut officium, num. 25. & 26. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 51. cap. 51. num. 71.

- 22 Nec dicatur, quod quamvis coactus recepat, nihilominus consensum reverà prebet, alias non receptaret, id quod innuunt Dominicus Sotus in 4. dist. 29. quest. 1. art. 3. & Paludanus dist. 15. qu. 2. art. 5. ubi aiunt, contractum gravi metu initum, non esse de jure naturæ irritum, cā fortassè ratione ducti, quia sicut in contractu gravi metu, justè tamen, inito, non deficit consensus, quamobrem talis contractus est validus: cap. ex litteris 2. de sponsalibus, ità dicendum est de contractu gravi metu, injustè tamen, inito, nam metus ex se idem est. Nec dicatur, inquam, hoc; nam voluntas coacta non est voluntas, si hæc coactio non provenit ex aliquo præcedenti actu, per quem qui deinceps cogitur, antea consensum præbuerit, ut ab altero cogere-tur; quo casu improprie etiam cogi diceretur, nam qui vult antecedens, vult quoque consequens.

- 23 Secundus casus est, si recepatit non quatenus hæreticum: Layman lib. 2. tract.

- trast. 1. cap. 14. num. 5. Duard. d. lib. 2. fol. 134. n. 3. & plur. seqq. & fol. 141. num. 21. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. num. 36. & seqq. putā, si filius receperat Patrem; Frater, Fratrem; Vir, Uxorem: Pegna part. 3. comment. 160. vers. non autem, Soula in expositi. bullæ Cane, cap. 2. disp. 10. num. 3. vers. secunda conclusio.*
- 24 Tunc enim receptans, & receptatus, cum sint tam conjuncti, reputantur una, & eadem persona, ided si licet se occultare, licebit etiam occultare itā coniunctos: Soula *ibid.* Ital. d. cap. 5. §. 1. num. 89. qui loquitur de filiis, & Parentibus; ubi etiam *sub num.* 40. ait idem procedere in Soceris. Verū quod ad consanguineos, & fratres, dicit non convenire DD. quos ipse conciliat, ut liceat receptare, dummodō seorsim habitent; secus, si convivant.
- 25 Adde, quod cum isti dicantur receptari, non quatenus hæretici, sed ex alio motivo, per consequens huiusmodi receptatores eximuntur ab omni suspitione de hæresi, ut diseussā quæstione, ait Fagundez. *in 1. precept. decalog. lib. 1. cap. 12. num. 8.* & dixit Passerin *in d. cap. ut officium, num.* 28. 29. & 30. de heret. in 6. qui tametsi censetur liberari huiusmodi receptatores à rigore excommunicationis, nihilominus eos inter suspectos de hæresi recenset, quorū aditū circumstantiæ. Non.
- 26 obstat, quod sicuti hæc sanguinis coniunctio non excusat ab onere denunciandi, ut superius stabilivimus, & in his terminis observat Passerius. *ubi supra, num.* 29. itā nec excuset à suspitione hæresis eos, qui receptant filios, vel parentes, vel consanguineos: non obstat, inquam, nam illi etiam, qui non denunciant consanguineos, nullam hæresis suspitionem incurrunt, quamvis non sint immunes ab huiusmodi onere. Hoc pariter procedit quod ad illos, qui filios, Parentes, ceterosquē consanguineos hæreticos receptant, quod scilicet ipsi non sint immunes ab onere non receptandi, & proindē non evadunt omnem poenā: Albitius *de inconst. in fide cap.* 20. d. numer. 38. quamvis nullā involvantur suspitione de hæresi, dummodō hæretico, uti hæretico, non faveant, sed uti consanguineo.
- 27 Imō ob eandem rationem vult Pegna p. 2. *comm.* 81. *vers. numquid*, quod suspicio de hæresi non incuratur ab iis, qui receptant hæreticos maximā amicitia sibi coniunctos, quod etiā docuerunt Passerin. *loc. cit. n.* 29. *in fine*, Fagundez *ubi supra n.* 8. Amicitia enim, inquit Cicero, natura ipsa peperit cum consanguineis: Si ergo propter hoc licetē receptetur hæretici, ut firmat idem Fagundez, poterunt ipsi receptari, si vè sint consanguinei, si vè non, dummodō receptentur, tanquā maximā amicitia sibi adstricti, quod etiam putat laudatus Pegna *ibid.* extendi ad amantes, quidquid dicat Baldell. *de fide, lib. 1. disp. 43. num. 3. vers. & deindē favet.*
- 28 Adverte tamen, hoc non procedere, quoties receptantes actū participant in eodem crimine: Gard. *de malef. tit. de furibus, & latronibus, num.* 3. quia tunc adeit periculum, ut magis in errore confirmetur: vel quia tunc videntur, nullam aliam intentionem habuisse in receptandis hæreticis, quā ut celarentur in odium S. Officii, & ut intuitu talis erroris tuti essent.
- 29 Idem dicendum, quotiescumquē adesset periculum perversionis: Pegna p. 3. *comment.* 160. & quotiescumquē ageretur de hæretico, qui palām hæresim disseminaret; nam tunc tūm propter excessum vitii, tūm propter periculum perversionis non eximeretur à suspitione hæresis, qui receptaret talem hæreticum, licet sanguine, seu amicitia sibi maximē coniunctum: Baldell. *loc. cit. num.* 9. *in fine*, & *num.* 13. Engel. *in jus canon. lib. 5. tit. 7. num.* 8. *in fine.*
- 30 Similiter idem dicendum, si receptaretur lucrī causā, semoto casu paupertatis extremæ: Duard. *ad Bullam Cene, lib. 2. can. 1. q. 29. num.* 18.
- 31 Tertius casus est, si occultetur hæreticus, animo ipsum defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel ne capiatue à suis creditoribus, si vè à Iudice propter causam criminalem de hæresi diversam. Fatinac. *qu.* 183. *num.* 12. Baldell. *loc. cit. num.* 3. Passerin. *ubi supra in cap. ut officium, n.* 39. *de heret. in 6.*
- 32 Quartus casus est, si receptetur per modicum tempus: Mar. Ital. *de Immunit. dist. cap. 5. §. 1. num.* 81. & *seqq.* non tamen animo defendendi eum propter hęc-

hæresim, ut sæpius dictum est.

- 33 Quintus casus est, si receptetur hæreticus, animo renocandi eum ab hæresi, quod etiam procedit in foro fori, si probetur, hæreticum seriò à receptante correptum, & admonitum fuisse.
- 34 Hæc omnia intelligenda sunt de quibuscumque receptatoribus, etiam navitis, cauponibus, & stabulariis: Farinac. *qu. 182. num. 161.* tametsi illi non excusentur, quotiescumque receperint hæreticos publicè damnatos, & denunciatos tanquam tales, ut docet Farinac. *ibidem*, & post eum Pistach. *de superfl. part. 1. cap. 7. num. 28.* Passerin. *in d. cap. ut officium*, num. 27. de hæretic. in 6.
- 35 Sed quid dicendum, si Principes cum periculo perversionis totius Monarchiæ non solum hæreticos receperant, sed etiam ipsis saluum-conductum concederent, vel libertatem conscientie permitterent? Ad id clariùs enucleandum, nonnulla scõrum animadvertenda sunt, de quibus agemus in sequentibus paragraphis.

S. I.

An liceat Principi seculari concedere Hæreticis saluum-conductum?

S U M M A R I U M.

- 1 Summus Pontifex tantum potest dispo-
nere de hæreticis in ordine ad reli-
gionem, adeoque ei competit tantum
approbare fadus cum Hæreticis de
Religione eorum tollerandâ.
- 2 An Princeps possit concedere saluum-
conductum Hæreticis? Ita. si intel-
ligatur de immunitate à violentiâ;
secus, quoad omnia.
- 3 Summus Pontifex, vel Concilium Gene-
rale potest quocumque modo conce-
dere Hæreticis saluum-conductum.
- 4 Salvus-conductus primo modo concedi-
tur cū clausulâ, iustitiâ semper sal-
vâ, & tunc potest concedens punire
Hæreticum contumacem.
- 5 Hoc modo fuit concessus salvus-condu-
ctus Hieronymo de Fraga, & Ioanni
Hus.
- 6 Secundo modo conceditur salvus-con-
ductus cum aliquo sine seu conditio-
ne, qui finis, vel conditio si exceda-

tur, Salvus-conductus non valet.

- 7 Tercio modo conceditur Salvus-condu-
ctus in formâ amplissimâ secundum
proxim antiquam Ecclesiâ.
- 8 Hoc tertio modo non licet Principi præ-
stare Hæreticis Saluum-conductum,
aliàs esset de hæresi suspectus.
- 9 Princeps recipiens in suo statu Hæreti-
cos, incurrit excommunicationē Bulla
in Canâ Domini.
- 10 Princeps, licet non possit impedire, ne Ec-
clesiâ procedat contra Hæreticos, ipse
tamen, quantum in se est, tenetur
eis fidem servare.
- 11 Hæreticis fides servanda est: Exemplo
Iesue, qui fidem Cabaonitis servavit.
- 12 Principes, qui pacta non servarunt, à
Deo puniti.
- 13 Pacta, cum sint de jure Gentium, eis non
debet obesse diversitas religionis.
- 14 Carolus V. laudatus, eo quod fidem
Lutbero servaverit.
- 15 Fides etiam data à personâ privatâ ser-
vanda est.
- 16 Bartholus explicatur, quando dixit,
quod Pirata fides non fit servanda.
- 17 In duobus casibus fides non est servan-
da.
- 18 Hurtadus reprehenditur in eo, quod
dixit, Principem non teneri fidem
Hæretico servare, nisi eam jura-
mento vallaverit.
- 19 Simplex Verbum Principis tantumdem
valet, ac juramentum personæ pri-
vatæ: Dictum Alphonsi Regis Ara-
gonæ.
- 20 Pactum de re illicitâ non obligat, etsi
ad sit juramentum.
- 21 Iniuste carpitur à nonnullis Martinus
V. quasi defuisset fidem non esse Hæ-
reticis servandam.
- 22 Quomodo salvatur, quod Princeps te-
neatur punire Hæresiarcham, &
quod ei teneatur fidem servare.
- 23 Concilium Constant. quomodo tradidit
Sigismundo Imperatori Ioan. Hus,
qui illi securitatem promiserat.
- 24 In Ecclesiâ est potestas tradendi Hæ-
reticum braccio Seculari, & ejus
iudicio.
- 25 Sigismundus Imperator agrè ferebat, tra-
dere igni, Ioan. Hus. sed Concilium
Constantienſe ejus scrupulum diluit.

1 **Q**UONIAM Summus Pontifex tantummodo potest disponere de hæreticis in ordine ad Religionem: Suarez de fide, disp. 20. sect. 3. num. 1. Diana part. 10. tract. 3. resol. 2. Idcirco Robertus Suverius de fide Hæreticis servandis, sect. 9. Molan. lib. 8. de fide hæret. serv. Tannerus tom. 3. disp. 1. qu. 9. dub. 3. assert. 5. num. 101. Franciscus Burckard. de Anatomia sub initio, existimant, necessarium esse, quod summi Pontificis autoritas, aut approbatio interveniat, ut quodcumque fædus cum hæreticis de tollerandis eorum Religione licet inest, adeo ut Princeps secularis sua propria auctoritate nequeat hæreticis concedere salum-conductum: Menoch. cons. 100. n. 227. Royas de hæret. singul. 168. Becanus verò de fide hæreticis servanda, lib. 2. cap. 7. n. 3. non adimit Principi Seculari potestatem concedendi hæreticis salum-conductum, sed, docet non facile ab ipso esse concedendum.

2 Ego autem ita distinguendum censeo; vel queritur, an possit concedere immunitatem à violentiâ? Et tunc affirmativè crederem respondendum, nam jure communi, imò jure omni violentiâ, & injuria prohibita est; nec ob hoc obstringitur Princeps, hominem sceleratum, sive confessum, sive legitimis probationibus convictum, dimittere impunitum: Nam qui salum-conductum tali pacto conceptum petit, non secleri suo, sed injuriæ parocinium, propter metum exposcit: Bachon. in Treutler. tom. 1. disp. 5. de satisfactionibus. D. pag. 96. col. 1. Vel queritur, an possit concedere immunitatem absolutè, quoad omnia? & tunc negativè dicendum, nisi interveniat Summi Pontificis, vel Concilii Ecumenici facultas: Ratio est, quia Princeps non potest adimere facultatem Superiori Ecclesiastico, cui ipse in rebus spiritualibus est subditus, nec impedire quò minus procedat contra hujusmodi salum-conductum, juxta Cochleum lib. 2. hist. Hussit. apud Natal. Alex. hist. dissent. 2. sect. 15. & 16. num. 15. S. Antonin. 3. p. Hyfforiar. tit. 2. cap. 6. §. 3. Minan. bas. Pontific. Iurisd. tract. 2. fund. 1. q. 6. §. 2. num. 13. fol. 180. Coriolan. in Breviar. Chronolog. ad Concil. Constantiens. pag. 376. & fuit dehi-

nitum in Concil. Constant. Sess. 19. ubi statuitur, Principem laicum non posse præstare salum-conductum hæretico cum damno Ecclesiastica jurisdictionis, ita ut nihil valeat, si solum à Judice laico præstetur, & ex dicto Concilio non obligari Judicem Ecclesiasticum ad eam fidem à Principe laico datam servandam, ait Coriolan. ubi supra, Menoch. diff. consil. 100. num. 227.

3 At utique à Summo Pontifice, vel à Concilio Ecumenico concedi potest quocumque modo Salvus-conductus: Verum in hujusmodi concessione observandum est, an ipsius forma concepta sit, cum clausula *justitia semper salva*? an cum aliquo fine, vel conditione? an tandem amplissimè?

4 Primo casu, attentâ contumaciâ, ac pertinaciâ hæretici, non impeditur concedens, ne possit devenire ad punitiorem: Myfinger. in observation. judicii Imperial. Camer. observ. 82. Everard. Spec. Kan. centur. 1. quæstion. Iur. qual. 1. §. 18. Petrus Brem. in libro de securitatis promissionib. & fide publ. Joannes Molan. lib. 2. de fide hæreticis servandâ, cap. 3.

5 Quare iuste Hieronymus de Praga, & Joannes Hus fuerunt cremati, ut videte est apud Cochleum in historiâ Hussitarum, Ludovic. Bail. in summ. Concil. ad Concil. Constantiens. tom. 1. Minan. bas. Pontific. Iurisd. loco citato, num. 13. Coriolan. ubi supra, §. mentiantur, & Campianum in rationibus, quas obtulit Academicis Angliæ: Hoc pacto conceduntur à supremâ Inquisitione Salvi-conductus Apostatis, & iis, qui confugerunt ad hæreticos, ut se præsentent Romæ, ibique sint tuti ab omni molestiâ, ac violentiâ: Secundo casu, quocumque non adit finis, seu conditio in salvo-conductu expressa; vel si excedatur ipse finis, seu conditio, certum est salum-conductum nullius esse valoris: Tercio verò casu, utpotè in formâ amplissimâ, salvus-conductus effectum quodam omnia sortitur, nec ei ullo modo derogari potest: Itâ Natal. Alex. Hist. ubi supra, num. 20. & talis fuit praxis antiqua Ecclesiæ, ut apparet ex epist. 49. S. Gregorij Papæ lib. 4. regist. ind. 13.

6 Si igitur Princeps secularis salum-conductum absolutè concederet hæreticis,

ticis, præstaret id, quod ei minimè lice-
ret, & efficeretur de hæresi suspectus,
tanquam hæreticorum fautor, ut in-
nuitur in Concilio Tholofano. Imò San-
chez in *precept. Decalog. lib. 2. cap. 10. n.*
10. vers. nec solum, ait, Principem re-
cipientem in suo principatu, & statu
hæreticos, incurrere excommunicationem
Bullæ Cœnæ Domini: Quantò
magis ergò incideret in hanc excom-
municationem, si hujusmodi salvum-
conductum elargiretur? Si verò ipsum
concederet, at non intuitu hæresis,
non incurreret excommunicationem,
10 nec hæresis suspicionem: Imò quamvis
ei non liceret impedire, ne Ecclesia
procederet contrà hæreticos, quibus
ipse impertitus esset salvum-conductum,
tamen teneretur servare fidem, quan-
tum in se esset: Marquez. in *tratt. el Gou-
vernador Cristiano*, lib. 2. cap. 24. Hæc-
quæ est Catholicorum opinio, exceptis
nonnullis, quidquid dicant Limborch.
in *hystor. Inquisit. lib. 3. cap. 2. pag. 184.* &
Bacou. ubi *suprà*, de *passis, disp. 6. litt. A*
vers. Hæretici.

Fides enim est servanda, nam veritas
postulat, ut non fictè, sed sincerè pro-
mittas: Cajetanus in 2. 2. q. 773. art. 7.
sub finem, & Div. Thom. 2. 2. qu. 80. art.
unico ad 3. fidelitas expolcit, ut promissa
opere adimpleas, ne has perfidus: Nam
promissor non solum constituit se debi-
torem, ut caveat mendacium, sed etiam
tribuit Jus alteri ad exigendum pro-
missum; idcirco qui jam datam fidem
frangeret, esset mendax in verbis, &
violaret Jus firmum, quod habet ad rem
promissam; ac per consequens ageret
contrà virtutè fidei, seu fidelitatis: Bec-
can. de *fide Hæreticis servanda*, lib. 2. cap.
5. Justitia tandem requirit, ut alteri Jus
suum tribuas ex conventionè quælitū:
Hinc definitur justitia ab Ulpiano *l. ju-
stitia ff. de justitia, & jure*, quod sit con-
stans, & perpetua voluntas jus suum
cuiquè tribuendi.

11 Cum itaque nunquam liceat menti-
ri, nec perfidus esse; & cum Jus alte-
rius violare injustum sit, hæreticis etiam
ipsis servanda est fides: Reinkingk de
Regim. secular. & Ecclesiast. lib. 2. clas.
1. cap. 2. num. 25. Basilic. *decis. crimin.*
decis. 2. sub. num. 18. ubi de verior: Idcir-
co Josue pactum cum Cabaonitis ini-

tum, illis servavit, & tamen erant in-
fideles, ut ex Beccano recenseat in his
terminis Bordon. in *Tribun. cap. 14. n. 22.*
& ex facto Josue inferit D. Ambrosius
lib. 1. de offic. c. 29. fidem esse inimicis ser-
vandam, cò quod fidelitas, & justitia
neminem excludant, ut ait Marquez
ubi suprà, sequendo juris-consultum m
l. 1. ff. de pass. Idquè firmant D. Augu-
stinus *ep. 2. c. 7. & 225.* Div. Ambrosius
lib. 3. de offic. cap. 10. & lib. 1. cap. 29. & in
priori Apologia David. cap. 27. Glots. in
cap. mol. 23. qu. 1. & cap. Innocens 22. qu. 4.
Sylvester. *verb. Gabella 4. q. 4.* Angel. *verb.*
Pedagium. qu. 7. Alvar. Pclag. de *plant. ff.*
Eccles. lib. 2. cap. 46. D. Thom. 2. 2. qu. 40.
art. 3. Molin. *tom. 1. de justit. disput. 111.*
Molan. *lib. 1. de fide hereticis servanda,*
cap. 14. Isidorus *lib. 1. Synonymorum, c. 10.*
Sotus *lib. 7. de just. qu. 2. art. 1. & Cicero*
lib. 3. de officiis, ubi affert exemplum
Atillii Reguli, qui ut fidem inimicis
præstitam servaret, mortem adeò cru-
delem subire non dubitavit.

12 Imò propter fidem servatam ipse Jo-
sue meruit potestatem cohibendi solè,
nè occumberet, ut productò illius dici
tempore hostè interimere posset: è con-
trà quoniam Saul, posthabito hujusmodi
pacto multos Cabaonitas interfecit, fa-
cta est fames in diebus David tribus
annis jugiter; Sedecias quoquè, eò
quia resiliivit à fœdere, quod percussit
cum Nabuchodonosore, graviter
punitus fuit: Habemus etiam in pro-
phanis historiis, quod Uladislaus Po-
loniæ, & Hungariæ Rex, cum contrà
datam fidem bello Amuratem invase-
rit, cumquè ipse Amurates premi se,
& constringi videns, exclamaverit:
Christe si Deus es, ut Christiani tui de te
perbibeant, vindica perfidiam tuorum, qui
contrà pacta jurata bello me invadunt,
statim alea prælii mutata est, nam
Uladislaus in medios Turcas impetum
faciens equo excussus, & capite trun-
catus, perfidix pænas dedit: Gregorius
Scheld. in *suis ad Tarnovanam disputa-*
tionem notis, Reinkingk de *regim. secu-*
lar. & Eccles. lib. 2. clas. 1. cap. 2. num. 23.

13 Adde, quod pacta sunt de Jure ge-
nium, idè eis obesse nequit diversitas
Religionis: *l. nemo ex externis, C. de*
Judais, & Caliculis, hinc est, quod
contraclus cum hæreticis initi sunt va-
lidi:

- lidi: Maxime igitur laudandus Caro-
 14 lus V. Imperator, qui Luthero Vvor-
 mantiam cuncti nullam injuriam inferri
 contra datam fidem passus est, licet eis
 contrarium faciendum insinuaverit E-
 chius, ut testatur Marquez loco cit. &
 eo magis laudandus, quando rogatus à
 Ludovico Palatino Rheni, cur huic he-
 retico fidem non violaverit? respondit:
Fidem rerum promissarum, etiamsi toto
orbe exularet, tamen apud Imperatorem
consistere, oportere, ut referunt Petr.
 Gregor. Tholosan. *de Repub. lib. 8. cap. 8.*
in fine, Reinkingk *de regim. secular. &*
Eccles. lib. 2. class. 2. cap. 2. num. 27. Quini-
 15 mo tanta est fidei servandæ necessitas,
 ut violari non debeat, etiamsi data fue-
 rit à personâ privatâ, dummodò in re-
 bus licitis, & honestis: Sandarell. *de*
 16 *Heresi. 10. dub. unic.* Bartholus tamen in
conventionum ff. de pæssis, reprehens-
 us à Bodino *lib. 5. de Repub. cap. 6.* quam-
 vis illum sequantur Juris-consulti, dicit
 quod Tyranno, Piratæ, &c. fides datâ
 non sit servandâ; sed huic objecto re-
 sponderi potest, hanc Bartoli assertio-
 nem intelligendam esse de fide, quæ
 daretur à personâ privatâ: contra bo-
 num publicum, ut bene advertit Me-
 noch. *conf. 300. num. 218.* nam esset in re
 non licitâ: Est enim doctrina Div. Tho-
 17 mæ in 2. 2. qn. 110. art. 4. ad 5. quod in
 duobus casibus fides non sit servandâ:
 Primo casu, quando id, quod promit-
 titur, licitè servari nequeat: Secundo
 casu, quando circumstantiæ superve-
 niant impediennes, servari fidem præstî-
 tam; ideirò licuit Apostolo, non
 adire Corinthum, contra quod promi-
 scriat: Exceptis his casibus quilibet ob-
 strictus est ad servandam fidem, cunctis-
 que juramento præstitam: Beccan. *de*
fide hæreticis servanda, lib. 2. cap. 4. nu. 5.
 quamobrem rectè Cardinalis de Lugo
de fide, disp. 19. sect. 2. §. 4. num. 126. con-
 18 statat Hurtad. *qu. 79. §. 3.* dicentem,
 Principem non teneri servare fidem he-
 retico datam, nisi ipsam vallaverit jura-
 mento: rectè (inquam) nam si data fides
 est de re licitâ, obligat absque juramen-
 19 to: Aurea liquidem fuit sententia Al-
 phonsi Regis Aragonum, sicut refert
 Joanni Botter. *de dict. immemorabil. lib.*
1. nimium simplex verbum Principis
tantumdem debere valere, ac privatæ

personæ juramentum, præterquam quod
 mentiri est per se illicitum, commercii
 impeditivum, & fidei catholicæ maxi-
 me perniciosum, nam quomodò he-
 retici salvis-conductis facti accederent ad
 disputationes, quibus veritas confirma-
 tur, si eisdem mentiri liceret, ut be-
 nè ponderat Marquez loco citato? Si ve-
 rò Pactum sit de re illicitâ, non obligat,
 quamvis addit juramentum: Idipsum dicit
 Simancha in *instit. Catholic. c. 46. n. 52.*
 Del Bene p. 1. *de offic. S. Inquis. dub. 150.*
per tot. sect. 4.

- Cum igitur promissio de re illicitâ
 non obliget, non est dicendum, quod
 fidem frangat is, qui hujusmodi pro-
 missionem non servat: ideirò malè pu-
 tant nonnulli, Martinum Papam defini-
 21 re voluisse, fidem non esse hæreticis ser-
 vandam, quando dehortatus est Ale-
 xandrum Lituanicæ Ducem, ne ullam
 communionem haberet cum hæreticis,
 & ut ipsos à se expelleret, non obstan-
 te quâcumque promissione, ut per Bzo-
 vium. *ad ann. 1422. §. 3.* Promissio enim
 de re illicitâ, qualis erat communio
 cum hæreticis, obligare non poterat:
 Non ex hoc tamen colligitur, non ten-
 eri Principem ad servandam promissio-
 nem, quâ ipse se obstringit ad non offen-
 dendum hæresiarcham eâ ratione, quia
 hujusmodi promissio videatur de re il-
 licitâ, cum peccet Princeps, quoties hære-
 siarcham debitis pœnis non plectit: Tunc
 enim tantum tenetur Princeps ad pu-
 niendum hæresiarcham, quando hic sit
 sub illius potestate: Non dicitur autem
 ad hunc effectum esse sub potestate
 Principis hæresiarcha, cui ab ipso pro-
 missa sit securitas. Quomodò ergo, re-
 22 plicat Limborch. in *hissor. Ingu. lib. 1.*
cap. 22. Synodus Constantiensis, post-
 quam pronuntiavit hæreticum Joan-
 nem Hussum, ipsum tradidit potestati
 Sigismundi Imperatoris, qui illi hære-
 siarchæ securitatem promiserat? Si enim
 ad hunc effectum Sigismundus nullam
 potestatem habebat super Hussu pro-
 pter datam fidem, ea sacro-sancta Syno-
 dus, ejus potestas non ulterius exten-
 debatur, nisi, ut judicaret de fide, &
 hæreticum de gremio Ecclesiæ projec-
 ret, prout ipsa fatetur, quo jure eum-
 dem hæresiarcham jurisdictioni prædi-
 cti Imperatoris relinquendum fore, de-

crevit, & postea declaravit, rectè con-
crematum fuisse à Sigismundo? Huic
objectioni, quam impius Limborch
promovet, facillimè satisficit, si dicatur,
24 in Ecclesiâ esse potestatem tradendi
hæreticum judicio seculari: Hujusmo-
di autem traditione imponitur Princi-
pi seculari necessitas morte puniendi
hæreticum, ut dicturi sumus in sua Se-
de; & tunc talis Princeps agit, tan-
quàm executor, non autem tanquàm
principalis. Verùm tanquàm executor
Sigismundus nullam fidem dedit Joanni
Husso, cum eam præstiterit absquè ju-
risdictione Ecclesiasticâ: Quoniam ergo
Synodus Constantiensis nullam fidem
dedit, poterat prædictum hæresiarcham
tradere jurisdictioni Sigismundi;
& cum hic Imperator tenebatur exe-
qui sententiam Ecclesiasticam, nec tan-
quàm talis executor ullam fidem dederat,
rectè flammis tradidit hujusmodi
hæresiarcham, ut latè explicat Mar-
quez ubi supra: Et verè Imperator non
25 poterat æquo animo ferre, quod Jo-
annes Hus igni traderetur propter sal-
vum-conductum ei datum, sed sacra
Synodus dixit, cum argui non posset
de fide mentitâ, quia Concilium ipsum
non illi dederat salvum-conductum; &
quod Concilium erat majus Imperato-
re, idèò non potuisse contrà volun-
tatem Concilij prædicto Joanni secu-
ritatem concedere, præcipuè in factis
fidei, ut narrat S. Antonin. 3. par. *His-
toriar. tit. 22. cap. 6. §. 3.* & idèò mentiun-
tur illi, qui dicunt, Concilium sta-
tuisse, fidem non esse servandam hæ-
reticis, ut benè adnotat ad rem Corio-
lan. in *Breviar. Chronolog. ad Conci. l. Con-
stantiens. fol. 376.*

S. II.

*An liceat Principi Seculari permittere
hæreticis libertatem conscientia?*

S U M M A R I U M.

- 1 Princeps secularis nequis hæreticis per-
mittere libertatem conscientia.
- 2 Princeps potest suis subditis non baptiza-
tis concedere libertatem conscientia;
secus tamen subditis baptizatis.
- 3 Unitati Fidei Catholicae adversatur

*libertas conscientia concessa hære-
ticis.*

- 4 Nullum exemplum, aut suffragium,
SS. PP. potest allegari pro hac liber-
tate conscientia.
- 5 Exempla SS. Ambrosii, Leonis Papa,
& Ioannis X. qui fortiter resiste-
runt Principibus prætendentibus da-
re Hæreticis libertatem conscientia.
- 6 Principes olim non solum Hæreticis li-
bertatem conscientia denegabant, sed
etiam suspectos de hæresi expellebant.
- 7 Non sunt audiendi illi, qui disputant,
an in benè constitutâ Republicâ tolle-
rari possit diversitas Religionum.
- 8 In casu necessitatis potest à Principe per-
mitti libertas conscientia.
- 9 Potest Princeps prohibere Catholicos, ne
intempestivè aggrediantur Hæreti-
cos.
- 10 Vix potest esse causa iusta necessitans
Principes ad concedendam hæreticis
conscientia libertatem.
- 11 Carolus V. reprehensus à Paulo III
quod vellet cedere Germanis con-
fessionem Augustanâ, & propter eam-
dem causam Maximilianus Impera-
tor à Pio V.
- 12 Regnū Polonia ob concessionem Conven-
tuum Hæreticorum concessam à Rege
Sigismundo, hæresibus repletum.
- 13 Honorius Imperator ob libertatem Hæ-
reticis indultam in multas calami-
tates incidit.
- 14 Nec ad breve tempus licet Principi
concedere libertatem conscientia.
- 15 Prædicta procedunt multo magis, si
Princeps juraverit, se semper Catho-
licam fidem servaturum, & Hære-
ticos expulsurum à suo Regno.
- 16 Tale juramentum præstatur à Regibus
Hispania, qui se subiciunt Inquisi-
toribus.
- 17 Præstatur etiam à Duce Venetiarum,
& à Duce Bavaria.
- 18 Galliarum Rex nunc regnans omnes
Hæreticos à suis regnis ejecit.

1 **E**X eodem principio superius sta-
bilito, quod solus Pontifex possit
disponere de hæreticis in ordine ad re-
ligionem, fit evidens, quod Princeps
suâ propriâ auctoritate non possit liber-
tatem conscientia hæreticis permittere:
Fermolin. in cap. *Ecclesia Sancta Mariae*,
quæst.

quest. 44. de constit. latè Card. Albit. de Inconst. in fide, cap. 27. à num. 32. Azor. Institut. moral. par. 2. lib. 1. cap. 6. vers. An Rex tutè conscientia, Reinkingk. de regim. Eccles. lib. 3. class. 1. cap. 1. n. 29. Mattheu de Regim. Regn. Valent. cap. 2. §. 2. num. 78. & 79. cui opinioni adstipulatur Hurtad. disp. 79. sect. 5. ubi concludit, quamvis posse à Principe Catholico sine facultate Summi Pontificis concedi libertatem conscientie subditis non baptizatis, quia ipsi non subiiciuntur iudicio Ecclesie, non posse tamen ab eo hanc libertatem permitti hæreticis, seu subditis baptizatis, in quos cum Ecclesia habeat directam jurisdictionem, nequit Princeps laicus huic Ecclesie potestati sine ejusdem Ecclesie consensu præjudicare.

3 Adde, quod unitati fidei nostræ adversatur hujusmodi libertas hæreticis concessa, ut latè probat Beccan. de fide hæreticis servandis, lib. 2. cap. 10. num. 3. Quæ enim luci cum tenebris communito? quæ Catholicis cum hæreticis, nisi ficta, insidiosisque plena compositio esse potest? Ità B. Pius V. lib. 4. ep. 1. & sicut monstruosum est, corpus unum, plura capita habere, pluresque animas; ità, si plures permitterentur Religiones, monstruosum corpus efficeretur, cuius Religio sit caput, & anima in humano Principatu: Ramirez de leg. Reg. seu de absolut. Princip. potest. §. 8. numer. 17. & 18. ideo jure merito Principi illicitum est, hujusmodi monstruositatem libenter permittere, id quod etiam demonstrat Ludovic. Caracciol. specul. Princ. lib. 6. cap. 7. per tot. Albergat. in libro, cui titulus, Discorsi Politici contra Gio. Bodino, lib. 5. cap. 4. Imò observat Ernestus de Eusebiis in suo iudicio Theologico, quod nullum exemplum, aut suffragium SS. Patrum, veterum Doctorum, Summorum præcipue Pontificum pro hæc libertate allegari possit, etsi tot hæresum, hæreticorumque procellis Ecclesia Dei jactata fuerit, ut dubium non sit, tale remedium Spiritu Sancto suggerente, sapientius qualiter fuisse ejus Antistites, & Doctores, si legitimum esset: Non solum autem nunquam eo usi sunt, sed etiam oblatum constantissime reiecerunt: Div. Ambrosius enim in epist. 33. ad Marcellinum,

compressit Imperatorem Valentinianum; qui à Justina Matre, & feminâ Arrianâ persuasus dicebat, Templum Arrianis permittendum esse, ac pacem sibi pollicebatur, & tranquillitatem fore in Imperio, si eisdem, licet diversæ Religionis, locus concederetur, in quo convenire, & legis sue exercitia frequentare possent. Sanctus Leo quoque virtutibus, & dignitate Maximus in epist. 76. objurgat Anatholium Episcopum Constantinopolitanum, quod sinat Catholicis permixtos vivere hæretodoxos. Quid dicam de Joanne Chrysostomo, qui Arcadium deterruit, ne Templum Catholicum traderet Gaynas, ad eam potentiam, ut videre est apud Spondanum anno Christi 400. num. 7. Zosimum lib. 5. Socratem lib. 6. & Sozomenum lib. 3. c. 4. Audiamus Theodoretum lib. 5. cap. 53. Gaynas quidem, inquit, quidam Sytha genere, animo barbaro, insolentia planè tyrannicâ, per id temporis Dux fuit: Quem quidem non solum alii omnes, sed etiam Imperator ipse magnopere existimavit. Iste labe aspersus Arrianâ postulabat ab Imperatore unum ex Sacris Templis sibi dari: Imperator autem respondit, se de eâ re capturum consilium, & unum ei curaturum, promissit. Itaque divino illo Joanne accersito, ei postulatum Gaynas exponit; commemorat ejus potentiam; moliri tyrannidem indicat; Orat, ut Templo donato, furentem ejus animum placet. Cui nobilis ille Vir: Ne inquit istud illi pollicere, neque Sanctum dari canibus, mandes; nam nunquam quidem patiar, ut qui Deum verum sancte, & auguste laudibus & hymnis celebrans, expellantur à Sacro Templo, idemque tribuatur bis, qui contra eum loquantur blasphemias. Atque me barbarum illum omnino metuas, Imperator, sed me, & illum in unum locum convoca, tuque silentio utriusque nostrum sermonem audis. Ego certe me hominis linguam refrenaturum spero persuasurumque, ne postules, quod ei concedi non debeat: Quibus auditis Imperator vehementer letatur, & postmodum ejusdem diei utrumque accersit. Gaynas quidem promissum exposcit: Magnus autem Joannes respondet ex adverso: Non licere Imperatori, qui pietatem colere insinuat, aliquid contra res Sacras semere moliri. Cui quidem dicendo: Templum sibi dare;

Respondet Joannes, Templum Sacrum apertum esse, neminemque eum prohibere, quominus in eo, si lubet, Deo preces fundas, Tūm Gaynas: Atego, inquit, alterius secta sum, & cum hominibus alterius sectæ unum Sanctum Templum habere, posulo. Atquæ illud quidem non immerito posulo, quippè qui multa bellita certamina pro Romanis confecerim: At præmia, inquit Joannes, sibi propter eà tributa, labores tuos longè superans; Nam Dux es, & honore consulari donatus. Quin etiam debes tecum considerare, qui fueris olim, & quis jam sis; quæ etiam præterita tua incipia, & in quâ tantâ abundantia vitam degas, quibus quoquæ vestibus prius indutus esses, quum istum trajeceris, & quibus jam pertus: Completere igitur animo, quàm pauci sint labores, & quàm ampla præmia: atquæ noli ergà eos, qui sibi hunc morem hunc detulerunt, ingratus esse. Hac oratione habitis Joannes, celebris totius Orbis terrarum Doctor, os obturavit Gayna, atquæ ad id obmutescere coegit. Temporis autem intervallo interjecto, Gayn tyrannidem, quam molitus fueras, manifestè potestatis, atquæ collecto in Thracia exercitu, prædas agere & multa loca vastare cepit. Quibus rebus cognitis, omnes tūm Magistratus, tūm subiecti metu exhorrestere: Atquæ nemo erat, qui vel cum eo in atque conficere animum induxerit, vel legationem apud eum obire se tutò posse, existimaverit. Nam barbarum ejus, & crudelē animum quisquæ suspectum habuit; Tūm ab aliis timidis cunctis ad hunc fortissimum Virum deventum est, qui nihil moratus, nequæ prioris refragationis, nequæ nata ex illà discordia memoriâ, animo prompto hanc legationem in Thraciâ obivit, quâ re ind. ca. 1. Gayna, recordatus ille, quâ libertate, quondam pietatem defendisset; occurrit Joanni, longo sanè itinere, & manum ipsius applausit oculis suis. qui etiam liberis suis sanctis illius genibus admoovit. Ità solet virtus percellere, & pudore suffundere etiam immittissimos.

6 Quintundò olim passissimi Principes, nedūm hæreticis hæc libertatem denegebant, verū etiam suspectos tantummodò de hæresi à statu expellebant: Legimus enī, quod Theodorētus Episcopus Cyri, qui ex more debebat Antiochiæ, & frequens erat in Synodis,

cū in suspiciōē incidisset, ne qui olim Nestorio favisset, damnatam ejus hæresim roborare conaretur, quâ de re adversus eum quidam Imperatori libellū obtulit, jussus est Antiochiā recedere, Cyrumquæ petere, & ibi Ecclesiā suam tantummodò curare; nec ab eâ discedere. Quibus paruit ipse quidē, magno tamen, ut justum erat, animi mœrore affectus, quemadmodū videre est apud Hieronym. in *epist. ad Pammach.* & apud Coriolan. in *Breviar. pag. 149.* Dolebat enim, quod in cruce, vel etiam suspiciōe hæresis vocaretur, qui verè orthodoxus esset, sicut ipse questus est, pluribus ad diversos, aliosquæ clarissimos viros Consulares, atquæ Patricios, scriptis epistolis. Undè explodendos esse illos, qui disputant, an in benè constitutâ Republicâ tollerari possint diversitas Religionum, merito censuit Joannes à Solorzano *de Gubernat. Indiarum, lib. 3. cap. 24. n. 1.* Vnitas enim Religionis etiâ pax Ecclesiæ, & nervus Reipublicæ, & e contra pluralitas Religionum rixas, & contentiones parit: Haberkon. *de Religion. Juris consultorum, cap. 5. num. 90.* præsertim quia Hæretici sunt deceptores, ventiloqui, & publicè concordie perturbatores, ut in his terminis notat Otho *de jur. public. cap. 24. fol. 710.* De hac re Bodinus *lib. 3. de Republicâ, cap. 7.* Danæus *lib. 2. Erib. Christianæ, cap. 7.* Justus Lipsius *lib. 4. politiar. quæst. Centur. 1. in fine.* Magerus *de Advocat. armat. cap. 16. num. 593.* Mattheu *de regim. Regn. Valens. d. rap. 2. §. 2. num. 77.* & Tajanus Boccalinus *Raguagli di Parnaso, tom. 1. Ragugli. 64.* ubi latè adversus Bodinum.

In casu tamen necessitatis putat Beccanus *de fide hæreticis servandâ, lib. 2. cap. 10. num. 14.* permitti posse à Principe hujusmodi libertatem, idemquæ tenuit Reinkingk *de regim. Ecclesiæ, lib. 3. claus. 1. rap. 1. num. 30.* ubi, quod hoc casu non diceretur favere hæreticis, & sequitur Ernestus de Eusebiis in *judicio Theologico de pate inunda tum hæreticis*, ubi ait, licere, urgente necessitate, vel gravi periculo, Religionis præsertim, hæresim tolerare, dissimulando penam, & ea, quæ ad ejus exercitium sunt necessaria, concedendo, quam permissionem vocat simplicem, & primi generis,

cui

9 cui aliam subnectit, quā dicit, licitum esse prohibere Catholicis, ne intempestive hæreticos aggrediendo, vel lacerando, se, & Religionem in majus discrimen conijciant, ac utramque permissionem posse pacto firmare, vel ad tempus indefinitum, vel ad tempus definitum, quousque credantur eadem necessitatis circumstantiæ duraturæ, censuit Immoles. *post consil.* 241. Mantur rationem assignans, quia naturaliter unicuique sui ipsius defensio insita est: Participatio quippe, quæ habetur cum excommunicatis, urgente necessitate, non inducit excommunicationem: Unde quamvis imposita esset Principi excommunicationis poena, ne Hæreticos admitteret in sua ditione, urgente necessitate, licebit ei absque incurso in excommunicationem ipsos receptare, ac tollere, eo modo, quo licuit Carolo V. ut ait Mantua *d. consil.* 241. & ratio à priori est, quia qui ex necessitate agit, dicitur potius pari, quam agere, juxta Mantuum *ibid.* Adde, quod hujusmodi permissio non est intrinsece mala, id quod probatur exemplo Dei peccata, & hæreses permittentis.

10 At ego vix puto, reperiri posse hujusmodi causam, ut quoque docuit Tannerus *loco sup. cit. assert.* 2. num. 34. & contra Benedictum Carpzov, Auctorem reprobaturum, in *ll. regiar. Germaniarum, cap. 3. sect.* 6. multis tuctur respondendo contrariis Diana *tom. 9. tract.* 4.

11 *per totum*; & quidem Carolus V. Imperator, alioquin piissimus, subiit reprehensionem Summi Pontificis Pauli III. cujus Bullam in extensum affectu Eminentiissimus Pallavicinus *in sua hist.* & Maximilianus Imperator, dum cogitabat, confessionem Augustinam concedere Germaniæ, & præcipue Dynastiis, ac Principibus Austriæ, acriter reprehensus fuit à Beato Pio V. sub interminatione excommunicationis, & privationis Imperii, nisi ab hoc abstinisset, prout habetur *in vita ejusdem B. Pontificis*; Et jure merito reprehensus fuit

12 Maximilianus. Quis enim ignorat propter segnitiam Sigismundi Regis Poloniæ, qui Sectariorum conventus habendi potestatem fecit, & Tempia ad novæ Religionis exercitum postulantes præbuit, brevi tempore hæresim ad om-

nes Regni Ordines pervenisse, teste Florimundo Remondo *lib. 4. de ortu, & progressu hæres. cap. 8. num.* 2. Imò post Sigismundi mortem, in Comitibus tantum per modum tolerantie, verum etiam publicâ lege, Conscientiis, ac omnis generis Religionibus laxatæ sunt habentæ, ut narrat idem Remondus *loco cit. cap. 12. num.* 6. & tantas vires accepit hæresis in Polonia, ut Henricus III. eo Regno inauguratus, coactus fuerit, permittere hanc libertatem, quæ tot, tamque diversas Sectas in illud Regnum invenil, ut ejus perpurgandi spes

13 nulla sit. Etiam antiquius experientia Honorium Imperatorem docuit, libertatem Hæreticis indultam in magnum Christianæ Religionis dispendium redundasse, ut testatur Baronius *anno Christi* 410. quare hic Imperator jam antea concessam Donatistarum libertatem, ne adeo præjudicaret Catholicæ Religioni, instantibus Africæ Episcopis, dato rescripto ad Heraclianum Africæ Proconsulem, brevi tempore rescidit; & observatur, quod postmodum ejus dici, quo Urbs capta est ab Alarico, datum est hujusmodi rescriptum, quo imminentem Urbi extremam cladem Deus avertit: Nam eandem Urbem captam tunc Alaricus, quasi fugitivus reliquit:

14 Spondan. *ad ann.* 410. Quinimò nec ab breve tempus licet Principi permittere libertatem conscientiarum, eo quod, ut diximus, solus Summus Pontifex possit disponere de hæreticis in ordine ad Religionem: Wadingus *de contract. disp.* 3. dub. 4. Diana *par. 10. tract.* 2. *resol.* 6. *vers. verum non obstat.*

Hæc omnia eo magis sibi locum vindicant, si Principes juraverint, se semper Catholicam fidem servaturos, ac à finibus suorum Dominiorum expullos hæreticos, prout tenentur, juxta dispositionem sacrorum Canonum *in cap. ad abolendum §. statuimus, extr. de hæret. cap. excommunicamus il primo §. moventur, eodem tit. & cap. ut officium in §. Statuimus, de hæret. in 6.* (Vide Del Bene *par. 1. dub.* 26. *num.* 22. & 33.) & tenentur in quibusvis terris, etiam non suspectis, quemadmodum ait Cardinal. Zabarella *in d. cap. excommunicamus §. Moneantur, ante num.* 1. reprobata Hostiensis opinione.

Hujus-

Barthol. l. 1. ff. de his, qui not. infam. Riccioli. d. cap. 20. num. 1. lib. 5. Canter. qu. crimin. cap. 1. de heretic. num. 9. vers. secunda pars. Castr. de just. hereticor. puni. cap. 9. lib. 2. & per consequens indigni publicis oneribus. Opponuntur enim adinvicem infamia, & dignitatum collatio: Quamobrem absurdum est, tam monstruoso nexu ipsas conjungere: Itaque attentè in ipsis Hæreticis hujusmodi incapacitate, quicumque eis dignitates conferret, efficeretur de hæresi suspectus, & esset Hæreticorum fautor: Sayr. de censur. lib. 3. cap. 5. num. 8. Navarr. in Man. cap. 23. num. 55. Duard. ad Bullam Cæna, lib. 2. fol. 140. num. 8. Siquidem directè cooperaretur hæresi: Fama enim præ aliis bonis hujus vitæ æstimatur, imò eam vitæ ipsa potiorum mulci habent. Porro dignitatum collatio conciliat famam, & bonam existimationem. Hinc Julianus Apostata, inter alia persecutionis in Christianos effratta gesta, legem tulit, ut Christiani à militiâ pellerentur, & à quibuscumque dignitatibus, & regimine Provinciarum arcerentur. Si conferantur igitur Hæreticis dignitates, conciliatur hæresi species boni etiam honesti: Verum ex se hæresis propter libertatem carnis videtur bonum delectabile; ergo per hujusmodi dignitatum collationem videbitur etiam bonum utile, & bonum honestum: Hæc autem rei inhonestissimæ speciosa honestas, cui non desse videtur cætera bona, non solum per se hæreticos in errore confirmat, verum etiam alios allicit: Bonum enim omnia appetunt, juxta Aristot. 1. Ethic. cap. 1. Idcirco hoc pacto augetur, & stabilitur hæresis: Crescit ratio, si sermo sit de dignitatibus Ecclesiasticis: Quamobrem perperam Baldell. de fide, & infid. lib. 1. disput. 44. num. 15. ait, in regionibus hæresibus infectis excusari Catholicos, qui Hæreticis conferunt dignitates, & sub num. 76. dicit, posse à Catholico presentari ad iuspatronatum hæreticum, si id fiat ad evitandum majus malum.

Hujusmodi doctrina non videtur consona pietati Catholicæ; nam transeat, quod in supradictis Regionibus conferri possint hæreticis non denunciatis dignitates civiles, necessitate impellente,

quamvis hoc sine Religionis Catholicæ iacturâ contingere nequeat, ut sapienter monuit B. Pius V. lib. 1. epist. 7. non tamen conferri possunt dignitates Ecclesiasticæ, quærum incapaces sunt hæretici, tanquam irregulares: Hortatur proinde B. Pius V. lib. 4. epist. 9. Episcopum Herbipolensem, ne quis alienatus à Catholicâ Religione, sive alioquin suspectus de hæresi, quantumvis illustis, & potens, in capitulum, collegiumque illius Ecclesiæ ullo modo recipiatur, non obstante quocumque periculo: Imò Sac. Congr. S. Officii penes Bordonum in Tribun. cap. 12. num. 37. declaravit, hæreticorum beneficia vacare à die commissi criminis, & proinde Summus Pontifex specialiter sibi reservavit hujusmodi beneficia, nullatenus conferenda, nisi specialis mentio de crimine hæresis, propter quod vacant, habeatur, etiam per Sanctitatem suam, aliter nulla sit collatio. Porro hoc decretum fuit deinceps à Pio V. confirmatum, ut testatur idem Bordon. Narrat propterea Petrus Matteus lib. 2. hist. sui temporis, concessam fuisse pacem, & libertatē Hugonotis ab Henrico IV. sed inter alias hac conditione, quod hæretici restituerent omnia Ecclesiastica jura, & bona Catholicis antea erepta: Unde Rex ille, quævis sibi persuasisset, ob necessitatem se posse permittere hanc libertatem, agnovit tamen, non licere, hæreticos manuteneri in possessione dignitatum Ecclesiasticarum, non obstante quâcumque necessitatis circumstantiâ.

Quinimò nec Summus Pontifex potest hæreticis conferre dignitates Ecclesiasticas: Quamvis enim possit extinguere bona Ecclesiastica, & dare secularibus, ut facere voluisse Paschalem II. testatur Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Cassanen. nihilominus ea bona Ecclesiastica non possunt dari hæreticis, nec etiam Catholicis secularibus, nisi ex causâ magni momenti bonum Religionis concernente, eò quia dispensator fidelis Patrimonii Christi esse debet Pontifex: Adde, quod hujusmodi dignitates habent sibi annexum aliquod officium spirituale, quod peragitur, vel ad fidelium salutem, vel ad Dei honorem: Porro hoc jus Christo, & Ecclæ-

Ecclesiæ Dei aquiritum cedere nequam potest Pontifex. In quâ re emicuit Zelus Apostolicus Pij IV. qui *ann. 1563. Cardin. Odeum*, prout scribit Spondanus *ad distum annum. num. 21.* prolapsum in hæresim Hugonottorum, nedum declaravit hæreticum excommunicatum, ac fidei Catholicæ desertorem; sed etiam eundem privavit omni Cardinalatus dignitate, & commodo, necnon ab omni Ecclesiæ privilegio depositum, & Bellovacensis Episcopatus administratione incapacem, & inhabilem. Nec his contentus, effecit Sanctissimus Pontifex tunc ut volens nollens habitum Cardinalatus dimitteret, tunc ut ei locus in utroque Galliarum consilio denegaretur.

- 11 Ratio, quæ assignatur ab ipso Baldello, nullius ponderis est: Potest enim tolerari aliquid malum, ut aliud malum eo majus evitetur; sed nullo modo licitum est hoc sine cooperari ad malum: Barbol. *ad cap. duo mala, dist. 13. n. 21. Sotus de just. & jur. lib. 6. qu. 1. art. 5. vers. item alteri, Acunna ad cap. quod ait, vers. in gloss. periculossimè*: Nam committi majus malum, pendet à malitiâ alienâ, quæ non potest nos cogere ad minus malum perpetrandum. In casu necessitatis debemus evitare majus malum; at in casu, in quo evitare minus malum, pendet à voluntate, debemus & minus quoque malum evitare: Molin. *de contract. disp. 35. vers. ad secund.*

- 12 Non obstat, quod rectè Judas dederit consilium Fratribus, ut Joseph venderent, quem cogitabant occidere, quia consulendo minus malum non peccatur: Secus illud committendo, quemadmodum bene advertit idem Molina *ubi supra*. Hac ratione utique licitum est, petere justitiam à Tyranno; nam si ipse peccat occupando Dominium, magis peccaret, si negligenter illud administraret; sed quia petere, magis est, quam consulere, crederem, non esse licitum petere minus malum, ut majus ab altero evitetur: Verum cum adfuit alia ratione, quas affert Lessi. *de just. & jur. lib. 2. cap. 29. dub. 9. nu. 72. & 74. ad contrarium probandum*, verius existi-

mandum videtur; quod à Tyranno justitia possit peti, non obstante, quod aliquid malum sit, illam petere: Non proinde assentior illis, qui putant, Tyrannum dari à Deo, ita ut Elisabetha, qui Regnum Angliæ sibi usurpavit, licet fucit Tyranna, & Rebells, qualiscumque extiterit, à Deo data fuerit: Ex quo principio sequitur, nos nedum posse justitiam petere à Tyranno, sed ipsum uti verum Principem recognoscere: Non assentior (inquam) quia legitimus Princeps à Deo directè datur; illegitimus verò permittitur tantummodo, ut docet S. Thom. *in opus. 19. cui subseribunt Scholastici communiter*. Permittitur quidem ad pun-

- 13 nienda peccata populi, quod revelavit Deus cuidam servo suo, secutâ electione Phocæ ad Imperium, his verbis: *Non inveni illo pejorem, quâ sic meruerunt Constantinopolitanorum flagitia*, & tradunt Majoli. *dier. Caniculi. tom. 2. collog. 2. pag. 109. & tom. 3. coll. 2. pag. 371. Joan. à Torquemada in Monarchiâ Indici, lib. 6. cap. 8. Solorzan. de jure Ind. lib. 2. cap. 11. num. 11.*

- 16 Nec officit, quod subjungit Baldell. scilicet præsentationem hæretici ad juxtapatronatum esse præsentationem ad fructus, sive redditus beneficii Ecclesiastici materialiter tantum percipiendos; nam in primis hujusmodi Baldelli discussu facile abuti possunt Simoniaci præsentatores ad Ecclesiastica beneficia, prætexentes se præsentare pro pretio temporali ad redditus beneficii Ecclesiastici materialiter tantum percipiendos, qui est sensus propositionis 22. ex damnatis ab Alex. VII. his verbis conceptæ: *Non est contra justitiam, beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur*. Deinde nunquam Pontifex dispensavit, ut hæretici possent licitè retinere redditus Ecclesiasticos; & rationabiliter; nam cum ipsi, eo quia nequeant exercere officium spirituale, sint incapaces titularum, à quibus fructus dependent, consequenter sunt incapaces ipsorum fru-

fructuum : cap. 1. de reg. jur. in 6.

- 18 Quinimò Principes, quia ipsi tenentur defendere Ecclesiam, & defensio est propulsatio offensionis, non solum imminens, verum etiam præterita, ut demonstrat auctor opusculi, cui titulus est, *An pax qualem desiderant protestantes, &c. sit secundum se illicita, nat. 7. resp. 2.* niti debent, ut bona Ecclesiæ recuperent ab hæreticis usurpata, atque ab ipsis exigant plenarias Beati Petri iustitias (itâ appellantar apud Anastasium bona Ecclesiæ Romanæ injustè erepta). Ut autem rationes, & exempla, quæ ad hanc veritatem comprobendam afferuntur ab auctore dicti opusculi, omittamus brevitatis causâ, satis est, quod hic recensentur verba testamento Caroli Magni, quibus hoc defensionis officii hæreditarium reliquit : *Super omnia autem jubemus, ait piissimus Imperator, in suo Testamento penes Baron. anno Christi 306. num. 24. ut ipsi tres fratres (Ludovicus, Pipinus, Carolus) curam & defensionem Papæ simul suscipiant, sicut quondam ab Avonostro Carolo, & Beata memoria Gemitore Pipino Rege, & à nobis postea suscepta est, ut cum cum omni adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulat, habere faciant : Similiter & de cæteris Ecclesiis, quæ sub illorum fuerint potestate, præcipimus, ut iustitiam suam, & honorem habeant, & Pastores, & Rectores venerabilium locorum habeant potestatem verum, quæ ad ipsa loca pertinent.*
- 20 Ad hanc iustitiæ pietatem jam diù impulerat Carolum Magnum Adrianus Papa per suam epistolam, & ejusdem Pontificis extat epistola ad Bettaricum Archiepiscopum Viennensem, quæ ei notificat, se egisse cum Carolo Magno, ut jura Ecclesiæ, & Civitates restituerentur, quæ à Tyrannis per octoginta fere annos erant usurpata; ex quâ sacrilegâ usurpatione scribit Agobardus Lugdunens Archiepiscopus, quod plerique Sacerdotes in Galliâ invenirentur, qui, aut Mensas nobilium administrarent; aut Caballos regerent; aut canes ducerent; aut Vina miscerent; aut agellos colerent. Qui hac tempestate ad hujusmodi indecora impellunt presbyteros, videant ipsi.

S E C T I O II.

De Hæreticorum defensoribus.

S U M M A R I U M :

- 1 Hæreticorum Defensores sunt de hæresi suspecti.
- 2 Violatores Constitutionis Si de protegendis sunt de hæresi vehementer suspecti.
- 3 Hæreticorum Defensores sunt illi, qui vel defendunt hæreses, vel Hæreticos.
- 4 Hæreticorum Defensores sunt illi, qui noscentes errores illorum, eosdem tumentur, ne puniantur.
- 5 Qui Hæreticos putatos defendunt, abjurare coguntur, licet non incurrant excommunicationem Bulla Cæna.
- 6 Defendere dicuntur Hæreticos in judicio, qui eos defendunt tanquam Advocati, & Procuratores.
- 7 Quando non constat, Clientem esse Hæreticum, defenditur in judicio ab Advocatis.
- 8 Sinè licentiâ Inquisitionis non potest quis patrocinari Hæretico in judicio.
- 9 Advocatus deputatus à sancto Officio ad tuendos Hæreticos debet eos hortari, ut veritatem fateantur & contumaces repertos derelinquere.
- 10 In causâ gravi annuitur petitioni eorum, de quibus dubitetur, an sint Hæretici.
- 11 Quanta sit aqutitas Tribunalis S. Officii in concedendis Defensoribus Reis inquisitis?
- 12 Nulla est renunciatio defensionis à Reis facta.
- 13 Imò Rei defensionibus non desistuntur, etiam si falsi sint delictum, vel hoc sit notorium.
- 14 Qui dicantur defendere Hæreticos extra judicium?
- 15 Catholicus, si est subditus Hæretici Principis, potest pro eo militare, quoties bellum non sit adversus Religionem, sed, si bellum sit contra Catholicam Religionem.
- 16 Secundum hanc regulam procedebant milites Christiani in exercitu Iuliani Apostatæ.
- 17 Si quis militaret pro Principe acatholico contra Religionem ad penam esse.

- effugiendam, non esset de hæresi suspectus.
- 18 Christianis Captivis licet in Saracenum navibus remigare contra Christianos, ob timorem mortis; sed dum descendunt in terras Christianorum, non licet eis devastare domos.
- 19 Non licet deferre arma ad infideles, & deferentes, vel transmittentes sunt de hæresi suspecti.
- 20 Si arma deferantur pro redemptione Captivorum, non incurritur hæresis suspicio, nec excommunicatio Bullæ Cane.
- 21 Canonista putant in dicto casu, Christianos non posse arma ad infideles deferre quoties contra Christianos habens bellum.
- 22 Theologorum opinio est in contrarium.
- 23 An vendentes arma infidelibus in terris Christianorum, incidant in Bullam Cane?
- 24 Quid dicendum de Christianis vendentibus arma iis, quos sciunt ad infideles delaturos.
- 25 Prædicta Theologorum opinio limitatur respectu deferentium arma in tali quantitate, ut periculum causaretur Christiana Reipublice.
- 26 An si deferens arma ad infideles sit Mercator, incidat in penas Bullæ Cane.
- 27 Impedientes Ministros Sancti Officii, semper sunt denunciandi sub panâ excommunicationis ipso iure.
- 28 Huiusmodi impedientes non semper sunt de hæresi vehementer suspecti.
- 29 In Regionibus Catholicorum non præsumitur, quod impedientes Ministros Sancti Officii, id præstent, vel hæresis intuitu, vel in odium fidei.
- 30 Qui per se ipsum impedit Ministrum Sancti Officii, incurrit excommunicationem, Si de protegendis. Sed quid dicendum de eo, qui impedit per alium?
- 31 Quid dicendum de eo, qui ratum habuit dictum impedimentum.
- 32 Qui veniant nomine impedientium Ministros S. Officii?
- 33 Ministri Sancti Officii directè dicuntur impediri, quando non alio prætextu, sed principaliter impediuntur.
- 34 Directè dicuntur illi impediri, si Princeps statuat, ne aliquis accusari, vel inquiri possit de crimine hæresis.
- 35 Magis directè dicitur impedire Princeps, si permittat Catholicos convolare ad sectam Hæreticorum.
- 36 Disparitas inter Deum permittentem, Catholicos involvi Hæreticorum erroribus, & Principem permittentem, subditos Catholicos confugere ad Hæreticorum castra.
- 37 Magistratus Seculares dicuntur directè impedire Sanctum Officium, si velint cognoscere de crimine hæresis.
- 38 Delictum hæresis est merè Ecclesiasticum.
- 39 Magistratus tenentur jurare se servaturos decreta contra Hæreticos, aliâs sunt de hæresi suspecti, panam excommunicationis incurrunt, & privantur Dignitatibus.
- 40 Imò nec incidenter de crimine hæresis cognoscere possunt.
- 41 An directè dicantur illi impedire, si velint cognoscere de crimine hæresis privativè quodam S. Officium?
- 42 Non decet, S. Officium dependere à Curia Laicali.
- 43 Si Princeps conderet Statutum, ne possit aliquis Hæreticus capi absque sui licentiâ, esset illud nullum.
- 44 Impediri dicuntur directè Ministri S. Officii, quando occiduntur, vulnerantur, vel offenduntur.
- 45 Bordonus tenet, quod in Bullâ, Si de protegendis, non comprehendantur Imperatores, nec Reges, nec Cardinales.
- 46 Addit idem Bordonus, de Cardinalibus, non esse congruum, ut comprehendantur.
- 47 An Magistratus, prohibentes aliquem carcerari à Ministris Sancti Officii ad propriam jurisdictionem tuendam, dicantur directè impedire.
- 48 Distingue: si sit notorium, Inquisitorem sine jurisdictione procedere, non dicuntur directè impedire, secus, si non sit notorium, & num. 49.
- 50 Indirectè dicuntur impediri Ministros S. Officii, quando non principaliter, sed consecutivè impediuntur.
- 51 Item, si Magistratus vellet exercere jurisdictionem in exemptos.
- 52 Vel, si Ministris arma gestare prohiberes.

- 53 *Inquisitores habent familiam armatam pro eorum jurisdictione exercendam.*
- 54 *Familia Inquisitorum constat Apparitoribus, vel Satellitibus, vel Familiaribus.*
- 55 *Omnes isti gaudent privilegio deferendi qualibet arma, quæ solent deferri ab Officialibus, & Biruariis Curia Secularis.*
- 56 *Non possunt tamen deferre attributos brevioris mensura, nec pugiones, sed stiletos: Deferentes tamen non sunt subiecti Curia Seculari.*
- 57 *A fortiori eodem privilegio gaudent Vicarii Foranei, Notarii, Cancellarii, Fisciales, Scriptores.*
- 58 *Consultores possunt concedere uni famulo licentiam deferendi arma, non solum, dum eos comitantur, sed etiam dum soli incedunt.*
- 59 *Huiusmodi licentia expediri solent immediate ab Inquisitoribus.*
- 60 *Gaudentes eo privilegio, debent secum portare suas patentes literas.*
- 61 *Privilegiati debent votare testes, si alia Curia Executores pretendant, eos capere propter arma.*
- 62 *Sacra Inquisitio habet quamplures, qui fori privilegio gaudent.*
- 63 *Consultores, si delinquant in officio, subducitur jurisdictioni Inquisitoris privativi.*
- 64 *Consultores Inquisitionis Neapolitanae, & Militensis sunt in omnibus causis exempti à jurisdictione Curia, tam Secularis, quam Ecclesiastica.*
- 65 *Sunt etiam familiares S. Officii immunes ab oneribus, sed limita.*
- 66 *Non sunt cogendi ad servitia militaria, nisi in casu necessitatis: & tunc, nisi sint occupati in servitium Sancti Officii.*
- 67 *Merito Sacra Inquisitio habet familiam armatam ab omni jurisdictione exemptam.*
- 68 *Inquisitori competit huiusmodi exemptio, non tantum de jure, sed etiam de congruo.*
- 69 *Summus Pontifex ex iusta causa potest eximere Laicos à jurisdictione laicali.*
- 70 *Communis opinio Theologorum, & Canonistarum etiam est, quod Summus Pontifex habeat universaliter dominium supra omnes gentes, mediatè, & indirectè.*

- 71 *An autem habeat huiusmodi dominium directè, & immediatè, gravis est inter Doctores controversia.*
- 72 *Iusta causa exemptionis est, ut causa fidei brevius, & rectius expediantur.*
- 73 *Qui huiusmodi exemptionem negaret, vel impediret armorum delationem, posset puniri, tanquam violator Sacri Tribunalis.*
- 74 *A personis privatis dicuntur impediri indirectè Ministri Sanctæ Inquisitionis, quando domi detinentur testes, ne examinentur.*
- 75 *Minantes vel testes, vel Ministros Sancti Officii, dicuntur indirectè impedire.*

QUOD Defensores hæreticorum, sint de hæresi suspecti, clarè elucet ex ijs, quæ suprà quodam fautores insinuavimus: Idem est enim defendere, ac favere, cum defensio includat favorem: Sanctarell. *de hæresi* cap. 11. dub. 3. num. 25. & Bordon. *in Tribun.* cap. 12. n. 38. ubi addit, quod omnes receptatores, & defensores continentur sub verbo fautoris, tanquam sub genere; id, quod habetur in Concilio Narbonensi, & traditur à Fagundes. *in 1. præcept. dialog.* lib. 1. cap. 13. num. 17. *Deff. decis.* Aragon. 474. n. 4. vol. 4. Fermosin. *tract. crim. tract. 2. in rap. sicut de hæretic.* qu. 1. num. 13. Adde, quod violatores constitutionis, Si de potestatis, sunt vehementer suspecti de hæresi, ut docet Bordon. *in Tribun.* cap. 29. num. 34. Porro ratio, quare prædicti violatores incidunt in huiusmodi suspicionem, est Odium S. Officii, ut innuit idem Bordon. loco cit. at potior ratio incurrendi talem suspicionem est odium fidei, pro quâ tuenda totam operam impendit Tribunal S. Officii: Sunt igitur huiusmodi defensores vehementer suspecti: Eymer *part. 2. quæst. 25.* & ibi Pegna *comm.* 78. Fulcodius *quæst. 12. in fin.* & ibi Carena num. 5. quos citat, & sequitur Albitius *de inconst.* in fide, cap. 27. num. 3. Grassi. *decis. aur. part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 37.* & segg. Riccinl. *de iur. personar.* lib. 5. cap. 11. num. 14. & 15. Fermosin. *in d. cap. sicut, sub. num. 2.*

3 Verum, quia hæreticorum defensores
Ccc 2 sunt

sunt tam illi, qui hæreses descendunt, & hi vocantur hæresiarchæ, de quibus hic non est sermo; quàm qui personas hæreticorum tuentur. Farinac. *de hæresiqu.* 182. num. 63. Lupus in *edict. par.* 2. lib. 14. *dist. 5. art. 4. diff. 1.* Pistachius *de superstit. part. 1. cap. 7. num. 26.* Fermolin. *loco cit. num. 2.* De his postremis agendum est.

4 Hi autem definiuntur, quod sint illi, qui hæreticos, quorum errores sibi noti sunt, aliquo modo tuentur, ne puniantur, & hoc, motivo hæresis: Lupus *ubi supra, dist. 2.* Bordon. in *Tribunal. cap. 12. num. 37.* Fagundez. *d. cap. 13. num. 17.* Carena ad Fulcod. *dist. 4. q. 12. num. 4.* Sanzarell. *de hæresiqu.* 11. dub. 3. num. 25. P. del Bene *de offic. S. Inq. dubis. 26. corollar. 2. num. 1.* Fermolin. *d. q. 1. num. 13.* & alii, quod etiam innuit Farinac. *de hæresiqu.* 182. num. 68. nec diversimodè definit hujusmodi defensores Concilium Tarracense sub Innocentio IV.

5 Dixi, qui hæreticos tuentur, seu verà tales sint, seu reputentur: Quamvis enim, qui defendunt putatos hæreticos, non incurrant excommunicationem Bullæ Cenzæ, ut probat Lupus *dist. differ. 2.* coguntur tamen abjurare, & puniuntur, quia, affectum culpabilem ad hæresim se habere, ostendunt.

6 Porro defenduntur hæretici, vel in judicio, vel extrà Judicium: In Judicio hi dicuntur, hæreticos defendere, qui tanquam Advocati, & Procuratores illos defendunt: Zabarell. in *cap. si advers. num. 1. de hæretic.* Fermolin. *ibid. qu. 1. num. 5.* Xamar. *de offic. Judic. par. 2. qu. 3. num. 62.* Afflic. in *constitut. Regn. de hæretic. rubr. 1. num. 46.* Simanch. *de Catholic. tit. 15. rubr. de credentibus.* Farinac. *qu. 197. num. 55.* Duard. in *Bull. lib. 2. fol. 140. nu. 9.* Clarfen. *lib. 5. S. hæresis. n. 19.* ibique Addentes, latè Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 51. nu. 13.* & plur. *segg.* usque ad num. 31. Grass. *decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. n. 39.* Quod tamen intelligi debet, duabus circumstantijs concurrentibus, quarum prima est, juxta Oldradum in *cons. 220.* quando ipsis Advocatis, vel Procuratoribus constet, 7 suum Clientem esse hæreticum; secus, quando dubitent, an esset hæreticus: Tunc enim ille, de quo dubitaretur,

an esset hæreticus, egeret suo Patrono ad sui defensionem: *l. ut vim ff. de justit. & jar. Clement. pastoralis S. Caterum defessus, de sententiâ, & re judic.* Paramus *De origine S. Inq. lib. 3. q. 9. num. 99.* Sels. *decis. 474. nu. 10.* Fermolin. *tract. crimin. dist. tract. 2. in cap. si advers. qu. 1. num. 21 de Hæretic.* Xamar *ubi supra, sub n. 63.* P. del Bene *dub. 26. petit. unic. numer. 9.* Duard. *d. num. 9.* Secunda circumstantia est, quando Advocati, vel Procuratores aliquè Inquisitoris licentiâ, (quæ omninò requiritur) patrocinium, ac defensionem hæreticis præstant, juxta Pistachium *de Superst. p. 1. cap. 7. nu. 27.* Tunc enim efficiuntur de hæresi suspecti, imò Advocatus præbens Consilium justum inquisito, inficio Inquisitore, punitur poenâ arbitrariâ à sacro Tribunali: Scortia in *select. constit. Theor. 30. num. 1.* Carena *par. 2. tit. 4. S. 8. n. 75.* & ex illis Pistachius *loco cit.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. si advers. qu. 1. num. 13. de hæretic.* Christin *decis. Belgic. vol. 2. decis. 34. num. 9.* Et quamvis, 9 juxta praxim S. Officii, in quolibet Inquisitione deputetur advocatus, vel Procurator Reorum, qui præstito solito Juramento defendat hæresis crimine culpatos, quibus insinuare debet, ut fateantur veritatem, & ut convertantur; & quories eos reperiat esse hæreticos, & pertinaces, tenetur defensionem omittere: Carena *par. 2. tit. 10. num. 13.* Fermolin. *loco citato, qu. 2. num. 9.* Grass. *decis. d. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 39.* At- 10 tamen si causa sit gravis, annuitur petitioni eorum, de quibus dubitatur, an sint hæretici, & admittitur alius Advocatus, vel Procurator, præstito juramento à tali Advocato, vel Procuratore, de secreto servando, & de aliis, juxta formam solitam; alioquin non annuitur: Carena *loco citato, num. 3.* Pegna *par. 3. comm. 7.* Limborch. in *hist. Inq. lib. 4. cap. 5.* Fermolin. *ubi supra, num. 10.*

11 Consentaneum enim est, Reos defendi quocumque modo justo, & in hoc etiam integritatem S. Tribunalis agnoscit Lupus in *edict. lib. 3. dist. 2. art. 1.* Fermolin. in *dist. cap. si Advers. qu. 2. num. 8.* & ibi pariter Gonzalez *num. 2.* Imò tanta est æquitas S. Officii, quemadmodum testantur Soula in *Aporism. lib. 2. cap. 29. num. 57.* Gomez *de poss. in se ipsum, lib.*

- lib. 1. cap. 19. num. 13.* Fermoſin. *alleg. ſc. par. 3. alleg. 9. num. 31.* ut quamvis Rei renunciarent deſenſionibus, & ſe reſtituant pietati Sacri Tribunalis, nihilominus ſi cauſa ſit gravis, & agatur de imponendâ penâ corporali, curet ex officio, ipſorum deſenſionem; eò magis,
- 12 quia nulla ex ſe eſt deſenſionum remiſſio: Ant. Gomez *var. reſol. par. 3. cap. 13.* Menoch. *de Arbitr. qu. 7. num. 9.* cum nemo ſit membrorum ſuorum Dominus, ut habetur in *cap. ſi non licet. 8. 23. qu. 5. & in l. liber homo ff. ad l. Aquil. nec non apud Barboſ. var. in ſuis locis comm. litt. M. num. 24.* Officiū verò Inquiſitionis eſt, exquirere Reorum innocentiam: Eymar in 3. par. rubr. *de deſenſ. Reorum, num. 117.* quamobrem, ſi Conſultores, & ipſe Advocatus ſicilis tantam Conſultor, prævidant innocentiam Reorum, teneant ipſos adjuvare, quamvis nullus ex Conſultoribus pro Reo, vel contra Reum poſſint unquam, ſed in facto, ſed in Jure ſcribere, ut advertit Eminentiffimus Albitius *de inconfantia in fide, cap. 27. num. 15. & 16.*
- 13 Quinimò non deſtituuntur Rei hujusmodi deſenſione, etiam ſi ipſi faſſi ſint delictum, vel ipſum delictum ſit notorium: Gomez. *de poteſt. & c. lib. 1. cap. 18. n. 4. & cap. 19. per tot.* etiam ſi, poſtquam ænuntiaverint deſenſionibus, elapſus ſit terminus, qui assignari ſolet: Ulteriùs enim assignatur alius terminus in cauſis gravioribus ad ſe defendendes, vel ſupremum Tribunal mandat, ipſos deſcendi ex officio: Carenap. 3. tit. 9. §. 19. n. 94. qui tamen reprobandus eſt, ubi ait, quod Rei, quando ſe remittunt, conſentunt ſateri.
- 14 Extra judicium verò dicuntur, hæreticos defendere, vel qui ipſis auxilium, & arma ſuppeditant, ut ſe tueantur, vel qui impediunt Miniſtros S. Officii, nè ipſos hæreticos capiant.
- 15 Primo calu advertendum, quod quamvis liceat Chriſtiano militare ſub Principe hæretico, ſi ei ſit ſubditus, & Bellum non ſit adverſus Religionem Catholicam; tunc enim deſicit odium ipſius Religionis, & remanet ſimplex intereſſe ſtatus, pro quo tuendo poſſunt ſubditi adjuvare Principem, quamvis infidelē: Nihilominus ſi non ſit ſubditus, ei non permittitur militare pro Principe Aſatholico, nec etiam

propter ſtatus intereſſe, aliàs eſſet deſenſor hæreticorum, & anathema incurreret: *cap. Fraternalitatis S. credentes, de hæreſi.* Si autem bellum ſit propter Religionem, nullo modo militare poſteſt, etiam ſi ſit ſubditus, & etiamſi ipſi Princeps hoc imperaret, ſub mortis interminatione: Siquidem oportet obtemperare magis Deo, quam Principi. At Deus præcipit, ut tueamur Religionem, & minatur gehennam non obediēti, quæ major pœna eſt, quam mors: Ricciull. *de Iur. perſon. lib. 1. cap. 12. 12.* Undè habetur in *cap. Julianus 12. qu. 3.* quod Julianus Imperator habebat ſub ſe milites Chriſtianos, qui, cum dicebat: *Produceite aciem pro deſenſione Reipublicæ*, ei obediēbant; cum autem diceret eis: *Produceite arma in Chriſtianos*, ei non obediēbant, ut notant etiam Covarruv. *var. reſol. lib. 4. c. 12.* Fermoſin. *traſſ. crimin. traſſ. 2. in cap. 12. q. 3. n. 12. de Iudeis.* Si qui tamen, ut huiusmodi pœnam evaderet, militiam ſequeretur, non efficeretur de hæreſi ſuſpectus, nec incurreret excommunicationem. Bullæ Coenæ, ut ſignat Jacobus Sprenger. in *Mallo Maleſ. par. 2. cap. 16.* Ratio eſt, quia non duceretur motivo hæreſis, ſed timoris damni imminentis, ni Principis iuſſionibus obtemperaret, undè quia præcepta poſitiva non obligant cum tam gravi incommodo, dicta Bulla non obſtringeret, quemadmodum docet Joann. Sanchez in *ſelectis, diſp. 51. num. 2.* Imò laudatus Fermoſinus in *18 diſſ. cap. 12. q. 3. num. 2.* ſentit, licere Chriſtianiſ captivis in Saracenorum navibus remigare adverſus Chriſtianos, quando imminet timor mortis, & dummodò denegantes remigare, magno peticulo eodem Chriſtianos non eriperent: Addit etiam in *cap. Quod olim, qu. 1. num. 2.* quod quando iidem remigantes deſcendunt in terras Chriſtianorum, poſſint Domos ipſorum Catholicorum devaſtare, & bona furripere, eò quia licitum ſit, alienis bonis. uti ad vitandam extremam neceſſitatem: Hæc tamen ratio mihi non plenè ſatisfacit: rùm propter odium fidei in Saracenis, huiusmodi devaſtationem mandantibus, rùm propter communem Chriſtianorum jaſturam.

- 19 Similiter nun licet deſerre arma ad Inſi-

Infideles: Canter. *qu.crimin. de heretic. cap. 1. num. 67.* Borell. *de præsant. Reg. Catholic. cap. 6. num. 8.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. 1. qu. 1. per tot. & qu. 2. per tot. de Judæis, Passerin. tract. crimin. tract. 2. in cap. 1. qu. 1. per tot. Cæpoll. conf. lib. 2. conf. 31. per tot. Aufier. de possess. Eccles. in Laic. num. 41. Rocca Episc. Isca-len. *disp. select. cap. 1. num. 33.* & transmittentes esse de hæresi suspectos, firmat Lupus in *edict. par. 2. lib. 14. dist. num. 6. art. 5.* & quod contra eos procedant Inquisitores, tradunt Passer. loco proxime citato, *quæst. 2. nu. 8.* Bobadilla *polit. tom. 1. lib. 2. cap. 17. num. 69.* Rocca *dist. cap. 1. num. 33.* etiam si hujusmodi arma transmittentes sint Judæi, ut docet Albitius *de inconstant. in fide, cap. 31. numer. 107.* Verùm limitandum est, non incurrì suspicionem, si deferantur prò redemptione captivorum, quo casu nec incurritur excommunicatio Bullæ: Imò die primæ Decembr. 1696. in unâ Jædren. *visit. Sac. limin. delatum* fuit Sacre Congregationi Concilii dubium, an qui in captivitatem Turcarum incidunt, & ut libertati pristinæ restituantur, paciscuntur, se pecuniam, & bellica instrumenta transmitti curaturos, stantquæ promissis, incurrant in Bullam suprà citatam? ac Sac. Congregatio, licet tunc inter Christianos, & Turcas bellum vigeret, dixit, *negativè, dummodò modica interveniat quantitas, nec aliter assequi possit redemptio; & optimè in hoc ipsa Sac. Congregatio sequi noluit absolutè, sed cum prædictis conditionibus Canonistarum opinionem, quam etiam refert Fermolin. tractat. crimin. tractat. 2. in dist. cap. 1. qu. 1. num. 30.* Ugolin. *de Censur. Roman. Pontif. reservat. pag. mibi 181.* Putant enim Canonistæ, non posse Christi-fideles arma deferre ad Turcas, quotiescumquæ inter ipsos adinvicem bellum indictum sit, cā moti ratione, quia præjudiciū, quod inferretur fidelibus, si arma infidelibus subministrarent, longè excederet utilitatem, quæ perciperetur ex redemptione captivorum; & insuper licentiam in hoc casu à Papa exquirendam, firmat Glos. in *cap. significasti, vers. aliquod communiter, de Judæis*, & ibi Butr. *num. 4. Abb. num. 2. & 3.* ac tradunt Fermolin. in *cap. 1. qu. 1.**

sub num. 29. vers. ad quintam, de heretic. Azeved. recopil. l. to. tit. 2. lib. 8. num. 3. Cæpoll. *conf. lib. 2. conf. 31. num. 8.* Stracc. *de Mercaturis, par. 2. n. 41. & segg. Theo. 22* logi tamen, quos allegat, & sequitur Castropalaus *Oper. Moral. par. 6. disp. 3. punct. 8. num. 17.* indiscriminatim excusant à peccato, & ab excommunicatione deferentes arma ad Infideles, maxime si aliis mercibus non prohibitis captivi redimi nequeant. Huic opinioni adstipulatur P. Leander in *suâ operâ morali, lib. 4. tract. 3. disp. 7. quæst. 19. vers. respondeo 3.* ubi regulariter loquendo, firmat, licere etiam tempore Belli deferre arma ad infideles prò redemptione captivorum, quia ipsi, præcipuè semine, & pueri, semper sunt in periculo fidei, & vitæ.

23 An verò vendentes arma infidelibus in terris Christianorum incidant in Bullæ censuram? negativè videtur respondendum, quia Bulla expressè fulminatur contra deferentes: Qui autem sic vendunt, non deferunt. Verùm quia, ita vendendo, præstant favorem Infidelibus contra Christianos, idè obnoxios esse dictæ Censuræ, melius putat Fermolin. *tractat. crimin. tract. 2. in cap. quod olim. qu. 2. nu. 1. de Judæis &c. Diana tom. 5. resolut. 45. & seg. Er* idem dicendum, si illis Christianis vendant,

24 quos certè sciunt, ea ad Infideles emissuros: Fermolin. *ubi suprà, qu. 3. n. 2.* Idem pariter censendum de commutantibus arma prò armis, ut enses prò hastis, sicut docet Sayr. *lib. 3. de censur. cap. 11. num. 27.* quidquid in contrarium dicat Silvester *verb. excom. 7. num. 64.*

25 Advertit tamen laudatus P. Leander in *sine*, aliter se sentire, si deferantur arma in tali quantitate, ut ex hujusmodi delatione immineret grave periculum Catholicis, quam opinionem approbavit dicta Sac. Congregatio, ut videre est ex ipsius declaratione *suprà, sub num. 20. recensitâ.* Denique, si deferens arma ad Infideles sit mercator, aliàs de fide non suspectus; & appareat, eum non fuisse motum, nisi lucri, & negociationis gratiâ, in hoc casu arbitratore Carena *p. 2. tit. 17. num. 67.* cessare omnem suspensionem fautoris, & hæresis, & sic in effectu fuit sensus P. Dianæ *par. 4. tom. 7. ref. 19. vers. non desinam.* Dicendum

cendum tamen, hujusmodi mercatores incurrere excommunicationem latā in Bullā Cœnæ; Nam, ut benè perpendit Bonacina de censur. disp. 1. qu. 8. punct. 2. Navarra in Manuali, cap. 27. num. 63. (quem omnino vide) carentia præventio- nis non tollit transgressionem præcepti ecclesiastici.

27 Quò verò ad eos, qui Ministros S. Officii impediunt, præmittendum est, ipsos semper esse denunciandos, si- vè quia sunt turbatores Jurisdictionis Sancti Officii, si- vè quia sunt suspecti de- vehementi, ut docet Lupus in edict. par. 4. lib. 24. dist. 1. art. 2. diff. 2. Pafce- prax. Episcop. par. 2. cap. 4. de Hæresic. sub num. 10. Fermosin. tract. crim. tract. 2. in cap. scit. qu. 3. nu. 1. & 6. de Hæresic. Leo Thesaur. for. Eccles. par. 3. de Hæres. cap. 6. num. 3. aliās incurriā non denuncian- tibus excommunicationem ipso jure, firmat pariter Lupus ibidem, diff. 3. Ex

28 quo inferitur, hujusmodi impediētes non semper esse de hæresi vehementer suspectos: Præsertim si essent Rustici, vel idiotæ, cum non possent in ipsis cadere, hæresis suspicio: Carena in tract. S. Officii, par. 2. tit. 13. §. 3. num. 97. vel saltem ve- hemens, sed tantum levis: Fermosin. dist. tract. 2. in cap. scit. qu. 3. n. 4. Duard. in Bull. Can. lib. 2. p. 1. qu. 33. n. 10.

29 Quinimò in Catholicorum Regioni- bus non presumitur, quod impediētes S. Officii Ministros, id præstent, vel in- tuitu hæresis, vel in odium Fidei, sed potius ex affectu, vel ex aliā causā, & proinde regulariter non coguntur ab- jurare, dummodò non concurrant cir- cumstantiæ, & conjecturæ, de quibus nos in Preliminaribus, & apud Lupum, ubi supra, & in diff. 1.

30 Præmittendum est etiam, quia ali- quid vel fieri potest per se, aut per aliū, vel ratum haberi verbis, aut operibus, incurrere excommunicationem, si de prote- gendis, ab eo, qui per se ipsum impedit Ministrum S. Officii: De eo autem, qui per aliū facit, nempe qui mandat impedi- ri, distinguendum est: Nam quoties Mandatarius devenit ad aliquem actum externum, qui mandat, in- currit præfatam excommunicationem: Lupus ubi supra, diff. 3. Item, si manda- tum fuerit à mandante revocatum, si- vè expresse, si- vè tacite, quamvis ex ac-

cidenti hujusmodi revocatione innoveri mandatario; nam tunc cessat omnis do- lus: Idem Lupus loco cit. At de illo, qui ratum habet impedimentum, si- vè ver- bis, utpotè si laudet eum, qui obstite- rit Ministris S. Officii; si- vè operibus, utpotè si alicui munus aliquod tribuat intuitu impedimenti prædicti, non mili- tant superius allata: Videtur enim in hoc casu non incurrere excommunicationem, si de protegendis, ut firmat quoque Lupus ibidem, & eo minus hæresis lu- lpcionem.

32 Sequitur modò, ut exponamus, qui- nam sint, qui sub nomine impediē- tium Ministros S. Officii comprehen- dantur, de quibus Eymer. par. 2. qu. 56. num. 2. Farinac. q. 182. n. 70. & num. 76.

Hi sunt, qui directe, vel indirectè im- pedimentum ipsis præstant Ministris, ut docent Director. Inquisit. par. 2. qu. 54. Sousa in apboris. lib. 1. cap. 28. num. 1. Duard. dist. lib. 2. fol. 143. & nu. 20. Lim- borch in hislor. Inquis. lib. 3. cap. 20. Leo thesaur. for. Eccles. dist. par. 3. cap. 6. n. 31.

33 Directè autem dicuntur Ministri im- pediti, quoties non alio prætextu, sed principaliter impediuntur: Sousa dist. cap. 28. num. 1. Duard. dist. fol. 143. nu. 21. & Lupus ubi supra, art. 1. ut si quis jam captum hæreticum è Ministris manibus vi eximat; vel si quis fingendo, se esse illum hæreticum, quem Curia infestat, ponat se in manibus ejusdem Curie, & sic verum hæreticum liberet: Farinac. de hæresi qu. 182. n. 96. Fermosin. in dist. cap. Sicut, de Hæresic. qu. 3. num. 13.

34 Similiter dicuntur indirectè impediti Ministri S. Officii, si Princeps statuat, ne aliquis accusari, vel inquiri possit de crimine hæresis: Farinac. qu. 182. n. 75. quo casu, dubio procul, sic statuens esset suspectus de hæresi, nam non præ- sumeretur ductus aliquā humanā affec- tione, nec aliā causā, nisi fidei odio, ad condendum statutum alicò generale, & in fautoriam incideret: Fermosin. tra- ctat. crim. tract. 2. in cap. Excommunica- mus S. monentur, de Hæresic. qu. 1. nu. 4.

35 Eò magis dicitur Princeps impedire directè, si permittat, Catholicos con- volare ad hæreticorum sedam: Card. de Lugo de fide, disp. 19. sect. 2. §. 4. nu. 123. vers. Sicut è contrā, & tunc pariter esset suspectus de hæresi propter eandem ra- tionem.

tionem. Nec dicatur, quod quemadmodum Deus permittens, Catholicos hæreticorum erroribus involui, nec proinde ipsos puniens, damnari nequit; ita Princeps permittens, Catholicos ad hæreticorum Castra confugere, nec ob id ipsos plectens, nullo crimine notari debeat: Ratio enim disparitatis est, quod Principibus, & Magistratibus jus est cohibendi hujusmodi Catholicos, ac eosdem puniendi, dumtaxat pro hac vitâ, quod cum morte singulorum expirat: De Deo autem sapienter Augustin. lib. 1. Civit. cap. 8. ait: *Si nunc omne peccatum omni manifestâ plecteret pœnâ, nihil ultimo judicio reservari putaretur: Rursus, si nullum peccatum nunc puniret, aperte divina nulla, nulla esse Providentia divina, crederetur.*

37 Dicuntur etiam Magistratus seculares directè impedire, si velint cognoscere de hæresis delicto, quod eis minimè licitum est: Torreblanc. de Magis, lib. 4. cap. 29. Carena par. 2. tit. 17. num. 54. & par. 3. tit. 13. num. 11. Sanfelice. decis. 239. nu. 4. Fermosin. in cap. Ecclesia S. Maria de Constit. qu. 55. nu. 7. Clar. Sen. lib. 5. S. hæresis, num. 485. cum ibi Add. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 27. Quia delictum hæresis, ut superius innuavimus, est merè Ecclesiasticum, quemadmodum etiam probant Carleval. de Indic. disp. 2. num. 7. Zanchius de priv. Eccles. priv. 143. num. 23. fol. 424. Villalob. commun. opinion. verb. hæreticus, num. 42. fol. 178.

39 Quinimò Magistratus jurare debent se servaturos statuta contra hereticos, quod si non præstiterint, suspectos fieri de hæresi, putant latè Fermosin. ubi supra, qu. 2. num. 1. & 6. Barbof. in cap. Ne aliqui 1. nu. 16. de Hæresi. in 6. Intrig. sing. 79. & ultra excommunicationis pœnam, quâ incurrit, et, omni officio privarentur, inhabilesquè redderentur vigore ead. abolenda Statuimus extr. de hæres. de quâ re extat memorabile exemplum apud Bzovium circa annum 1285. S. 12.

40 Amplius, quod non possint cognoscere de hujusmodi delicto, nec principaliter, nec incidenter: Antald. de Jurisd. par. 2. tit. 2. cap. unic. n. 2. Fermosin. in dist. cap. Ecclesia S. Maria, n. 4. in fin. Matthæi de region. Regn. Valent. cap. 8. S. 3. n. 5. 6. & 7. Quare si exceptio hæresis incidenter in aliquo judicio seculari opponatur, Ju-

dex laicus de illâ non potest cognoscere: Sese de Inhibit. cap. 30. n. 43. Careval. de Indic. disp. 2. qu. 7. sect. 1. num. 769.

41 Videntur tamen Ministri dici directè impediri tantum, si Princeps secularis vellet cognoscere de hæresis delicto privativè, quò ad S. Inquisitionis Tribunal: Verùm contrarium tenendum est; nam quocumquè modo cognoscat Judex laicus, sive privativè, sive non, vulnerat jurisdictionem S. Officii, ac perinde ipsius Ministros impedit.

42 Nec decet, quod hoc Sacrosanctum Tribunal dependeat à Curia Laicali, quamobrem habemus Constitutionem secundam in Bullario à Julio III. editam; sed debet absolutè, & independentè procedere ad sui libitum in causis hæreticorum: Idcò si Princeps conderet statutum, ne posset aliquis hæreticus capi, nisi obtentâ ab eo licentiâ, statutum illud nullius esset ponderis: Fermosin. in dist. cap. sicut. qu. 3. nu. 6. & si Princeps deveniret ad actum positivum impedimenti, diceretur directè Ministros impedire: Zanchin. de hæres. cap. 31. Fermosin. in cap. S. Maria, qu. 5. num. 42. de const. & in tract. crimin. tract. 2. cap. excommunicamus, S. moveantur de Hæres. qu. 1. num. 4. Bobadill. politie. par. 1. lib. 2. cap. 17. nu. 107. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 5. cap. 22. num. 2. quamvis tamen non efficeretur de hæresi suspectus, quia scilicet præsumeretur in eo Jurisdictionis amor, non odium fidei.

44 Dicuntur pariter directè impediri Ministri S. Officii, quando occiduntur, vulnerantur, vel offcnduntur: Carena par. 2. tit. 4. S. 3. num. 22. Leo Thesaur. for. Eccles. par. 3. cap. 6. de Hæres. num. 37. Piafcec. prax. Episcop. par. 2. cap. 4. de Hæres. sub num. 10. Et propterea sic offcndentes comprehenduntur in Bullâ B. Pi V. Si de protegendis, sive sint Principes, Imperatores, & Barones: Carena par. 2. tit. 3. num. 84. vers. hoc multò magis, Piafcec. & Leo locis citatis, contra quos tamen aliter procedendum, ut ibi Carena tit. 9. num. 28. sive sint personæ privatæ, tam Laicæ, quàm Ecclesiasticæ: Scordia in select. Theorem. 278. in princ.

45 Bordonus è contrâ in Tribun. cap. 29. num. 5. & num. 8. contendit, non comprehendendi in dictâ Bullâ, nec Imperatores, nec Reges, nec Cardinales, cò

quia

quia hi omnes potiuntur privilegio, ut non subiciantur legibus, nisi in illis eorum expressa habeatur mentio: At in eadem Bullâ non exprimuntur, nec Imperatores, nec Reges, nec Cardinales: Ea autē clausula, *vel potiore titulo Illustres*, refertur ad ibi expressos, quod tamen mihi minimē satisfacit: Addit quoque idem Bordonus, respectu Cardinalium non esse congruum, ut ipsi, qui sunt partes corporis politici Papæ, & quasi legislatores, comprehendantur sub lege, cui consiliiarii fuerunt.

47 An verò dicantur directē impediri Ministri S. Officii à Judicibus, & Magistratibus, qui ad propriam jurisdictionem tuendam prohibuerunt, aliquem Carceribus mancipari ab Inquisitoribus, vel carcere inclusum mandarunt eripere Affirmativē tenet Carena *dicti par. 2. tit.*

48 13. S. 19. Sed distinguendum: Vel notorium est, inquisitorem sine jurisdictione procedere, vel non: Si est notorium, tunc nō videtur impedire, nam eo casu Judices laici id agunt, non in ordinem S. Officii; sed animo tuendæ propriæ jurisdictionis: Navarr. *in repetit. cap. cum contingat, de rescript.* quamvis non sit licitum uti propriâ autoritate, quoties agitur inter Judices: Valenz. *conf. 200. num. 57.* quia tunc debet recurri ad superiorem; Si verò non est notorium,

49 Inquisitorem procedere sine jurisdictione, sed dubitatur, tunc videntur impedire: Non enim licitum est, tueri Iurisdictionem cum violentiâ; nam Juris præsumptio stat pro Judice, quod iuste procedat: Farinac. *quest. 32. num. 91.*

Postquā vidimus, quid sit directē impedire Ministros S. Officii, videamus, quid sit, indirectē ipsis impedimentum opponere.

50 Indirectē dicuntur impediri, quando non principaliter, sed consecutivē ipsis impedimentum exhibetur: Eymers. *par. 2. qu. 54. num. 1. & 3.* quem sequitur Farinac. *qu. 182. num. 7.* & docet Gloss. *in cap. statutum, in verbo indirecte, extr. de hereticis.* Hoc quidem contingere potest, tū respectu Magistratus, vel Principis, tum respectu personæ privatæ: Respectu magistratus, vel Principis, si ex aliquo prætextu Ministri S. Officii torqueantur de mandato ipsius Magistratus, vel Principis, qui tamen id agat

animo se vindicandi; ex eo quod carceri includissent hereticos. Item dicuntur indirectē impediri à Principe Mini-

51 stri S. Officii, si in illos, à cuiuscumque jurisdictione exemptos, vellet jurisdictionem exercere: Hoc enim esset impedire officium Inquisitionis, dum eâ ratione exemptio concessa fuit, ut facilius alliciantur ad interveniendum Sancto Officio, & ne tales Ministri deficiant causâ odii, quo eos Respublica videtur prolequi, ut disertē probat Fermosin. *alleg. fecit. par. 2. alleg. 13. num. 35. 36. & 37.* Pari modo impediri Officium In-

52 quisionis diceretur, si Princeps Ministris arma gestare prohiberet: Farinac. *de Hæres. qu. 182. nu. 75.* Fermosin. *tract. crim. in cap. fecit de Hæres. qu. 3. nu. 15. & 16.* Minan. *bas. Pontif. Jurisd. tract. 2. fund. 1. qu. 6. S. 4. fecit. 1. num. 45.* Inquisitores

53 enim habent familiam armatam pro eorum jurisdictione excedendâ: Minan. *loco cit. num. 45. & 46.* Fermosin. *diff. qu. 3. num. 12.* Fusc. *de Visitation. lib. 2. cap. 32. num. 17.* Borell. *de Magistrat. edict. lib. 3. cap. 17. num. 21. in fin.* Oliu. *de for. Eccles. par. 2. qu. 1. nu. 6.* Barbof. *de potest. Episc. alleg. 107. num. 6.* P. del Bene *de Offic. S. Inquisit. tom. 2. dub. 195. fecit. 39.* Decian. *d. cap. 27. num. 4. vers. 5.* Diana. *tom. 5. tract. 10. refol. 20. & seq.* Solorzano de Gubernat. *Indiar. lib. 3. cap. 24. nu. 77. & lib. 4. Polit. e. 24 fol. 713.* Pignarelli. *consult. 179. tom. 4.* Hæc autem constat

54 apparitoribus, vel Satellitibus, pro eis, qui dicuntur familiares, seu propriis expensis inserviant Sacro Tribunali, seu expensis ipsius Tribunalis, ut docet Albit. *de Inconstantiâ in fide, cap. 29. nu. 6.* Fermosin. *tract. crim. dict. tract. 2. in cap. Excommunicamus, S. catholic. qu. 1.* Minan. *bas. Jurisd. Pontific. d. tract. 2. nu. 45. & segg. fol. 191.* Ac omnes gau-

55 dent privilegio deferendi tam diu, quā nō sit omne genus armorum, quæ deferri possunt ab Officialibus, Birruariis, & Ministris Curie Secularis eorum Civitatum, in quibus exercetur S. Officium: Idem Card. Albit. *loco citato, num. 7.* & Pignarelli. *ubi supra, Minan. loco cit.* Bellet. *disquis. clerical. par. 1. tit. de favor. Clericor. Real. S. 1. num. 20. in fin.* Salzed. *pract. crim. cap. 15 l. 1. n. 25.* Daniel. *de Nobilib. contr. par. 2. disp. 63. n. 44.* & ibi Addres: Nec hujusmodi pri-

vilegium restringitur ad loca subjecta. Inquisitori, cuius sunt Ministri; sed extenditur ultra ipsa, ut ait laudatus Albit. *loc. cit. num. 8.*

- 56 Non tamen possunt deferre archibusetos brevioris mensuræ, nec pugiones, seu stilectos, & si gestarent, nihilominus non subiacerent Curie laicali: Pignatelli. de quo *suprà*, Fermosini. in c. *Ecclesia Sancta Maria*, qu. 58. nu. 29. de *constitutione*. Sed certiores fieri debent Inquisitores, vel ad ipsos duci sine dedecore huiusmodi arma gestantes, utpotè in hac materiâ Judices privativè: Carena *par. 1. tit. 14. §. 4.* & in pœnam delationis armorum prohibita; privari debent literis familiaritatis: Decian. *lib. 8. cap. 3. n. 62.*

- 57 Hoc privilegio gaudent multo magis Vicarii etiam Foranei, Notarii, Cancellarii, Fiscales, Scriptores, Substituti, Custodes Carcerum, Cursores, Mandatarii, & ceteri, qui vivunt expensis Sacri Tribunalis: Pegna *par. 3. comment. 105. vers. rursus*: Item Consultores, Advocati, & Procuratores Reorum: Pegna *ibidem*, Minan. in *bas. Pontif. jurisdict. dist. tract. 2. fund. 1. qu. 6. §. 4. fol. 1. num. 45. in fin. fol. 191.* Salzed. ad *Diaz. pract. crim. cap. 151. num. 25.* & 26. Pistach. de *Superstit. par. 2. cap. 10. num. 3.* & prius *cap. 4. per tot.* Imò Consultores possunt concedere uni famulo licentiam deferendi arma, non solum dum eos comitatur, sed etiam dum solus incedit: Pegna *ibidem*; & Consultores Mediolani duobus Famulis hanc licentiam concedere possunt: Albitius *ubi suprà*, num. 21.

- 59 Huiusmodi licentiæ expediti solent immediatè ab Inquisitore, qui in ipsis non apponit exceptiones ullas, sed ad aures admonet, quæ arma non sint deferenda.

- 60 Gaudentes autem hoc privilegio, debent secum portare suas literas patentes, aliquin si cum armis reperirentur, possent impunè detrudi ad carceres à Satellitibus Curie Secularis, si essent laici; vel Ecclesiasticæ, si essent Clerici: Idem Cardin. Albitius *loco citato*, num. 24. Fermosini. in *dist. cap. Ecclesia Sancta Maria*, qu. 58. num. 14. de *constitutione*.

- 61 Constitution. Quoties verò Curie secularis, vel Ecclesiasticæ executores

præsumerent ob armorum delationem capere tali privilegio munitos, & literas patentes apud se gestantes, tunc vocandi essent testes ab huiusmodi privilegiatis, & coram ipsis exhibendæ prædictæ literæ, absquè ullâ resistentiâ: Idem Albitius *ibidem*, num. 28.

- 62 Dixi quoquè, *si in exemptor jurisdictio exerceatur*; nam habet Sacra Inquisitio complures, qui gaudent privilegio fori: Eymer *p. 1. qu. 21. Solorzano. tom. 2. de Iure 1. d. lib. 3. cap. 24. à nu. 59. & lib. 4. Polit. cap. 24. fol. 706.* Carleval. de *judic. tit. 1. dyb. 2. sect. 6.* Salgad. *par. 1. Laberyns. cap. 7. n. 59.* Pareia de *edit. in frum. tit. 2. resol. 6. num. 35. & à num. 40.* Giurb. *conf. 96.* Cortiad. *decif. 30.* Fermosini. *alleg. ff. tal. par. 2. alleg. 13.* Basilic. *decif. crim. decif. 17. num. 17.* Imò licet Consultores hoc privilegio non gaudeant, nec in causis Civilibus, nec in criminalibus, si tamen delinquant in officio, subduntur privativè jurisdictioni Inquisitionis: Decian. *lib. 5. cap. 22. num. 36.* Bobadill. in *polit. lib. 2. cap. 17. num. 126.* Fermosini. in *cap. Ecclesia Sancta Maria*, qu. 59. num. 87. Consultores verò Inquisitionis Neapoli in omnibus causis sunt exempti à Jurisdictione Curie, tam laicalis, quam Ecclesiasticæ, prout quoquè familiares, & Consultores Inquisitionis Melitenis, & eorumdem Mancipia gaudent privilegio fori in Criminalibus tam activè, quam passivè; in Civilibus, tantum passivè: Card. Albit. de *Inconstant. in fide, dist. cap. 29. num. 49. & 50.* Sunt etiam ipsi

- 65 innumes ab oneribus: Fermosini. *alleg. ff. tal. par. 2. alleg. 14. per tot. & num. 12.* Pistach. de *superstit. par. 2. cap. 2. num. 34.* hoc tamen non procedit quò ad familiares Inquisitionum aliorum locorum: Hi enim tenentur ad onera præcipuè Cameralia, nec à muneribus publicis, ut Annonæ, & similibus sunt exempti, sicut nec à contributione tritici pro Annonâ: Card. Albitius *ubi suprà*, num. 83.
- 66 Imò nec sunt cogendi ad servitia Militararia, nisi in casu necessitatis, & tunc dummodò non sint occupati in servitium S. Officii, ut habetur penes eundem Albit. *loco cit.* 86. Nec possunt capi pro repræfaliis, juxta dictum Eminentissimum *ubi suprà*: Et jure merito Sa-

- 67 era Inquisitio habet huiusmodi familiam

- liam armatam ab omni jurisdictione exemptam: Nam de Jure concessum est Inquisitoribus eam habere: *Clement. 2. de Hæret. Fermoſin. in cap. Eccleſ. Sancta Maria 10. quæſt. 58. num. 25. & 31. Sperell. deciſ. 128. à num. 82. & quia ſine dictâ familiâ exemptâ Inquiſitoris munera exerceri non poſſunt, ideò cenſetur illa ubicumquè efficere unum corpus cum Inquiſitore, & conſequenter debet ſemper eodem exemptionis privilegio gaudere: *Grægoſ. de Regim. Reipubl. part. 2. lib. 5. diſp. 13. num. 15. mer. 15. Adde, quod Inquiſitori competit hujusmodi exemptio, non tantum de Jure, ut diximus; ſed etiam de congruo: Tanta eſt enim Inquiſitoris dignitas, ut tanquàm Summi Pontificis delegatus dicatur, non ſolum ejus vices, ſed locum tenere: Cap. ſi quis. Episcopos 2. quæſt. 6. cap. fin. quæſt. 7. diſp.**
- 69 Nec dicatur, quod Summus Pontifex extrâ dictionem ſuam non habeat facultatem laicos eximendi à jurisdictione ſuorum Principum; nam reſpondetur, quod ex juſtâ cauſâ poteſt eximere laicos à Jurisdictione laicali, unde dicitur habere dominium indirectum ad hunc effectum: *Fermoſin. ad cap. Eccleſia S. Maria 10. q. 41. de conſtit. 70 ſub num. 36. Inò communis Theologorum, & Canonistarum ſententia eſt, Summum Pontificem habere univerſaliter dominium ſuprà omnes gentes, mediatè, & indirectè, ſcilicet relativè ad bonum ſpirituale animarum. Fermoſin. alleg. ſyſcal. par. 2. alleg. 13. num. 35.*
- 71 An verò habeat hujusmodi dominium directè, & immediatè, gravis eſt inter DD. controverſia, & affirmativè tenent plures: Sed videantur *Solorzan. de jur. Indiar. tom. 1. lib. 2. cap. 22. per tot. Param. lib. 3. de Origin. Inquiſit. qu. 2. Cæcena de eff. 3. Inquiſit. par. 1. tit. 1. de Summ. Pont. num. 53. De hac quæſtione nos quoquè alibi agimus.*
- 72 Juſta cauſa utiquè eſt finis Spirituallis, qui principaliter habetur, quoties curatur, ut expeditio cauſarum fidei ſit brevis, & recta, quod fieri non poſſet à Sacro Tribunali, ſi ejus officiales nō gauderent hac exemptione: Uterius ſolus honor, qui dignitati deberetur Apoſtolorum Delegati, ſufficit ad juſtifi-

candam cauſam talis exemptionis: *Fermoſin. alleg. ſyſcal. p. 2. allegat. 13. num. 34. & 35.*

- 73 Qui autem in noſtris Catholicis Regionibus his miniſtris vel Armorum delegationem prohiberet, vel exemptionem negaret, eſſet reputandus tanquàm Sacri Tribunalis Jurisdictionis violator, & turbator, ac puniri poſſet: *Fermoſin. traſſ. crim. in diſt. cap. ſicut de Hæreticis. qu. 3. n. 15. & 16. Minan. baſ. Pontific. juris d. diſt. traſſ. 2. fund. 1. qu. 6. S. 4. ſect. 1. nu. 45. Salzed. praſſ. crim. cap. 151. ſub. num. 25. non autem tanquàm hæreſis ſuſpectus, niſi aliz concurrent circumſtantiz, de quibus ſuprà in Preliminaribus.*
- 74 A perſonis verò privatiz dicuntur directè impediſi Sacra Inquiſitionis Miniſtri, quando Domi detinetur teſtis, ne examinetur: Tunc enim indirectè defenditur Reus, & contemnitur Jux: *Caball. conſ. 43. per tot. Guazzin. deſenſ. 16. nu. 4. Vel ſi muneribus alliciatur Jux, ut impunitus exeat Reus: Duard. ad Bullam Cane, cap. 16. par. 1. num. 3. verſ. deſicit. Intrigl. ſing. 79. num. 185. Vel ſi aliquo alio prætextu plauſibili impediatur Inquiſitor, nō poſſit procedere ad conſciendum proceſſum, dummodò hoc fiat animo impediendi: *Durand. can. 12. qu. 10. num. 17. & 18. ut ſi hæreticos citatos inſtruat: Marant. contr. 10. 5. reſp. 59. num. 82. etiam ſi id faciat ex amicitia: Ugolin. de cenſur. fol. 71. n. 11. Vel ſi Socium inculpatum exculpet: *Burlat. conſ. 213. num. 6. & num. 32. verſ. primo quia, & num. 34. verſ. ſi explicatio lib. 2. Intrigl. ſing. 79. num. 117. Vel tandem ſi minetur, ſe velle occidere teſtes, vel Miniſtros, qui adverſus eos procedant, quamvis hæc jaſtancia, niſi ulterius procedat ad alium actum externum pro executione, non inducat excommunicationem contentam in Bullâ, Si de protegendis, ut tenet *Lup. ubi ſuprà: Contrarium tamen firmare videtur Leo Theſaur. for. Eccleſ. par. 3. de Hæreſ. cap. 6. num. 37.****
- His omnibus caſibus, quicumque ceſſante circumſtantiâ, niſi ageretur de eo, qui indiſcriminatim hæreticos, ſed amicos, ſcū non, tueretur, crederem, nullam incurri hæreſis ſuſpicionem.

Verùm ne quid claritati deesse videatur, non incongruum erit exponere, quinam sint hujusmodi Ministri, de quibus hucusquẽ egimus.

SUBSECTIO UNICA.

Quales sint Ministri, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt.

S U M M A R I U M.

- 1 *Ministri, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt, sunt, qui actu interviunt.*
- 2 *Mulier, quæ percussit Clericum indicantem Curfori Sancti Officii, ubi esset sua Mater inquisita de sortilegio, declaratur non comprehendi in Bullâ B. Pii V.*
- 3 *Nec est de hæresi suspectus offendens Ministrum Sancti Officii remotum ab officio.*
- 4 *Qui tamen illum offenderet intuitu Sancti Officii, incurreret suspicionem secundum Carenam, qui revocatur.*
- 5 *Prædicta procedunt, etiâ quoad electos, & antè quoquẽ officii possessionem.*
- 6 *Sub nomine Ministri veniunt familiares, dum actu exercent ministerium.*
- 7 *Principaliter inter Ministros sunt Inquisitor, Vicarius, Cancellarius, Commentarienses, Satellites, & Curfores.*
- 8 *Videntur, adnumerandos esse accusatores, Denunciatores, & Testes.*
- 9 *Qui testibus in actu testificantibus minaretur tantum, non esset suspectus reputandus.*
- 10 *Sub nomine testium comprehenduntur etiam testes in causâ suspicionis hæresis.*
- 11 *An inter Ministros interviētes censendi, qui tales non sunt, sed Reum capere volunt.*
- 12 *Inter Ministros S. Officii connumerantur Confratres, seu Crucesignati, qui tamen fruuntur tantum privilegiis spiritualibus.*
- 13 *Hi etiam subduntur jurisdictioni Episcoporum.*
- 14 *De eis tamen dicendum est, quod de familiaribus, si impediuntur intuitu Sancti Officii.*

MINISTRI Sancti Officii, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt abiquẽ suspicione hæresis, sunt qui actu interviunt Inquisitioni: Carenatis. 13. num. 78. De ipsis latè Limborch in *hyst. Inquisit. lib. 2. à cap. 1.*

Idè teste Riccio in puncto Bullæ B. Pii V. *de iur. 74. part. 1. per tot.* in curiâ Neapolitanâ fuit resolutum, non comprehendi in prædictâ Bullâ, & cõsequenter eò magis non incurrere suspensionem hæresis, mulierem, quæ percussit Clericum indicantem Curfori S. Officii, ubinam ejus mater reperiretur, quæ debebat arrestari ob quẽdam sortilegia, de quibus fuerat accusata, de quâ etiam Lup. in *edit. part. 4. lib. 24. dist. 2. diff. 3.*

Secundò infertur, non haberi tantum suspectum de hæresi, cum, qui Ministrum S. Officii remotum ab officio offenderet: Bellon. *de potest. eorum, quæ sunt in contin. lib. 2. cap. 7. num. 5.* Mastrell. *de indul. cap. 36. numer. 11. vers. & licet*, Cardinalis Albitius *de inconst. in fide, cap. 28. num. 24.* nec incidere in excommunicationẽ Bullæ Pij, Si de protegendis, quare reiciendus est Albericus dicens in *tract. stat. part. 2. qu. 20.* statutum, contrâ quod offenduntur officiales, vel Antiani, locum habere functionem eorum officio.

Videtur tamen Carenæ *d. tit. 3. n. 18.* excommunicationem Bullæ Pianæ incurri ab eo, qui offenderet hujusmodi Ministrum intuitu S. Officii. In hoc tamen dissentior à Carene: Siquidem, ut ibidem ipse testatur, duo requirit Bullæ copulativè & quod offensa sit facta intuitu S. Officii, & quod offensus sit actu Minister: At remotus ab officio non est actu officialis, undè indultum delictorum præterquam commissorum, contrâ officiales curiæ, suffragatur ei, qui delinquit contrâ officialem remotum, prout in Sacro Neapolitano Consilio decisum, testatur Vincencius de Franchi *dec. 403.* & ibi Carol. Anton. de Luca in *addit.* nec talis offensa de se est actus univocus ad inducendum ordinem adversus Sacram Inquisitionem, nec consequenter hæresis suspicionem: Animus verò, quo ille actus determinatur, latet: Si tamen adessent circumstantiæ, ex quibus constaret, offensio-

nem

nem illatam fuisse in odium S. Inquisitionis, tunc offendens gravius puniendus esset, sicut in foro Sacramenti pœnitentiæ, qui offendit contemplatione alicujus, gravius peccare, existimatur. *Lupus in edict. lib. 24. d. dist. 2. art. 2. diff. 4.*

5 Hæc omnia procedunt etiam quoad electos, antequam eorum Ministerii possessionem adipiscantur: Nam licet in gratiosis attendatur tempus datæ: *cap. si eo tempore, de rescript. in 6. Afflict. decis. 253.* nihilominus inconcernentibus jurisdictionem attenditur tempus presentationis litterarum, & adeptæ possessionis: *Vincent. de Franch. decis. 326. num. 2. Navarr. pragmat. part. 1. de abolitionibus, num. 63.*

6 Cum verò, qui Ministros S. Officii offenderit, ultrâ hæresis suspicionem, incurrat etiam poenam læsæ Majestatis, juxta Bullam B. Pij V. de quâ meminere Leo *Thesaur. for. Eccles. part. 3. hæres. cap. 6. num. 37. in fin.* Campanil. *divers. jur. can. rubr. 7. cap. 6. num. 123.* Præterea cum in eandem poenam læsæ Majestatis incurrant offendentes quemlibet eorum, quorum operâ utitur Princeps, ut docet Boss. *de crim. læsæ majest. num. 38.* hinc sequitur, quod inter Ministros, quos tam directè, quàm indirectè offendere, nefas est, comprehendere debeant familiares, quorum operâ utitur S. Inquisitionis Tribunal: *Narbona ad leges Regias, lib. 4. tit. 1. lib. 20. gloss. 1. Minan. bas. pontific. iurisd. tract. 2. fund. 1. qu. 6. §. 4. sect. 1. n. 45. Fermolin. tract. crimin. tract. 2. in cap. excommunicamus S. Cathol. quæst. 1. per tot.*

Hoc tamen juxta ea, quæ stabilivimus, intelligendum est, quoties ipsi familiares actu exercent ministerium, ut pariter innuitur apud Erasum à Chokier. *de jurisdict. ordinari. in exemplis, part. 1. §. 10. in schol. num. 2. in fine* nempe dum comitantur Inquisitores, vel persequuntur hæreticos, vel præcarcaratorum custodiâ iter habent.

7 Principaliter inter ministros, quibus nullo modo impedimentum strui potest, sunt Inquisitor, Vicarius, Cancellarius, sive Notarius, Fiscalis, Comentarialis, Satellites, sive Birruarii, Balivi, sive Cursores, sine quibus Tribunal consistere non potest; & qui fori Privilegio

gaudent, quod nequit in dubium revocari, quia expresse nominantur in Bullâ B. Pij V. *Barbof. juris ecclesiast. univers. lib. 1. cap. 39. §. 4. num. 34. Narbona ad leges Regias, lib. 4. tit. 1. l. 20. gloss. 19. num. 2. Bordon. in Tribunal. cap. 29. u. 7. Basilic. decis. crimin. dec. 17. n. 17.*

8 Videntur etiam adnumerandi esse inter: supradictos Ministros, Accusatores, Denunciantes, & Testes in causâ fidei, sed in actu, quo sunt tales, aliàs secus: *Bordon. ibid. quare Farinac. conf. 82. num. 2. tenet, quod mulier quædam sacrilega, quæ propriis manibus duas mulieres complices interfecerat, timens ne in S. Officio denunciarent ejus crimen fortilegii, non incidisset in Bullam*

9 Pij V. Sed si quis retribus etiam in actu testificationis intuitu S. Officii minitaretur, non esset de hæresi suspectus reputandus, si tantum verbis id ageret, nec propter hoc impedita remaneret jurisdictionis ipsius S. Officii: *Carena part. 2. tit. 3. §. 15. num. 63. Salell. de mater. Sancti Offic. lib. 6. cap. 8. reg. 495. n. 164.*

10 Porro sub nomine Testium comprehendantur etiam Testes, non solum in causâ hæresis formalis, verum etiam in causâ suspicionis hæresis: *Carena part. 2. tit. 13. §. 17. num. 63.*

11 An autem inter ministros S. Officii actu Tribunali inservientes censendi sint, qui cum reverâ tales sint, asserunt se velle Reum capere præ causâ S. Officii? Dicimus, quod vel ostendunt testibus mandatum, & tunc indubiatum est, quod Rei debent ipsos, uti tales, cognoscere: *Farinac. qu. 32. num. 31. Baiard. ad Clar. qu. 29. num. 3.* licet nullum aliud signum ostendant, quidquid in contrarium asserat ipse Farinac. nam Judex potest cuilibet privato, imò parti quoque offensæ committere capturam alicujus: *Clar. qu. 28. num. 8.* Vel ostendunt tantum aliquod signum, putâ, Virgam, & tunc Rei possunt ipsius resistere; nam potest esse, quod sint satellites, & non habeant mandatum ad capiendum, ut reprobo Clar. tenet Farinac. *q. 32. num. 33. latè Narbona in tertiam partem nove Recopilat. tit. 1. lib. 4. lex. 20. gloss. 18. num. 77.* Vel nec signum, nec mandatum ostendunt, & tunc cò minus putandi sunt Ministri S. Officii.

Pari-

- 13 Pariter inter ministros S. Officii connumerantur Confratres, quos cruce signatos vocant: Sed isti gaudent solummodò nonnullis Privilegiis spiritualibus, ut videre est in Bullâ Clem. VII. quæ incipit, *Cum sicut, in ordine la 27. tom. 1. bullar.* quibus similiter fruuntur cæteri Ministri, licet in dictâ Confraternitate non descripi: *Cacena part. 1. tit. 14. §. 6. Fermosin. loco cit.* Quin subduntur iurisdictioni Episcopi, à quibus eorum Confraternitates, dummodò in contrarium non vigeat consuetudo, visitari possunt ubicumque sitæ sint. Non tamen possunt Episcopi cogere dictos Confratres ad redditionem computorum, nisi cum interveniu Inquisitoris: *Albitius de inconstancia in fide, cap. 29. num. 120.* Cæterum cum huiusmodi Confratres sint utiquè S. Officii familiares, de ipsis, si impediatur intuitu Sancti Officii, dicendum est, quod de familiaribus suprâ recensuimus.

CAPUT V.

De conversantibus cum Hæreticis.

SECTIO I.

An prohibita sit conversatio cum Hæreticis, annè suspicionem hæresis ingerat?

SUMMARIUM.

- 1 Conversatio cum Hæreticis est prohibita jure Divino, & Ecclesiastico, propter perversionis periculum: Affertur jus Divinum.
- 2 Diversi in locis jus Ecclesiasticum, vetas conversationem cum Hæreticis.
- 3 Iura tamen antiqua restricta sunt per Bullam Marini V. Ad evitanda, ut cuius possimus communicare cum excommunicatis, nisi sint nominatim excommunicati, & notorii Clericorum percussores.
- 4 Vi dictæ Constitutionis Catholici non peccant hodie conversando cum Hæreticis, licet publicis.
- 5 Contraria Constitutio edita in Concilio

Basilienfi, & Lateranensi, in quoniam derogavit dictæ Constitutioni Marini?

- 6 Obiectio ex Bullâ Cæna resoluta.
- 7 Quid requiratur ad hoc, ut Catholicus possit habere in terris Hæreticorum, secundum Constitutionem Clementis VIII?
- 8 Gregorius XV. per suam Bullam incipientem Romani Pontificis, statuit, ne Hæretici apud Italos morari possent.
- 9 commercium cum Hæreticis periculosum est.
- 10 Contrabentes familiaritatem cum Hæreticis, sunt de hæresi vehementer suspecti.
- 11 Quod etiam procedit respectu eorum, qui Hæreticos visitant.
- 12 A foriori sunt suspecti contrabentes cum Hæreticis confederationem, aut parentelam.
- 13 Dispositio Gregorii XV. non comprehendit Hæreticos militantes.
- 14 Eadem Gregorii dispositio non comprehendit receptantes hospitiis Hæreticum transuntem.
- 15 Familiaritas etiam vitanda est cum Iudæis.
- 16 Titulo Mercatura potest haberi conversatio cum Hæreticis, propter publicam utilitatem.
- 17 Seculo perversionis periculo, & scandali potest etiam Catholicus conversari cum Hæreticis in spiritualibus.
- 18 Non est de hæresi suspectus, Sacramenta recipiens ab Hæreticis, & in primis si recipiat Baptismum.
- 19 In casu receptionis baptismi ab Hæretico, supplenda sunt Orationes, & Vñtiones à Ministro Catholico.
- 20 Recipiens Baptismum ab Hæretico absquè necessitate, efficitur irregularis.
- 21 Nunquam permittitur Catholico, adhibere in Baptismo Patrum Hæreticum.
- 22 Non licet Catholicis, filios Hæreticorum de Fonte sacro suscipere.
- 23 Potest recipi ab Hæretico Episcopo Sacramentum Confirmationis, dummodò sit verè Episcopus: Sed cavendum, quod nonnulli Hæreticorum Sacramentum hoc superstitione administrant.

- 24 *Manus impositio apud Catharos Hæreticos, quo ritu absolvatur?*
  - 25 *Cathari, quando recipiunt aliquem in Hæreticum, id præstant per manuum impositionem.*
  - 26 *Differentia inter Catharos, & Albanoenses in dogmate circa manuum impositionem.*
  - 27 *Cathari tenent, quod si manus imponens sit in peccato mortali, non habeatur peccatorum remissio, quam tenent fieri per manuum impositionem.*
  - 28 *A quibus inter Catharos, fiat manuum impositio?*
  - 29 *Censent Cathari, quod si manus imponens sit in peccato mortali, pereant omnes, quibus manus imposita est, si contingat in eostatu mori.*
  - 30 *Dicunt Cathari, per manuum impositionem omnia peccata relaxari, & Spiritum Sanctum infundi.*
  - 31 *Infanda carnificina Catharorum, cum morituris, quorum alios strangulant, alios fame perire sinunt.*
  - 32 *Hæc infanda Secta ferro, & igne extinguere oportuit.*
  - 33 *A Ministro hæretico possumus recipere Sacramentum Eucharistia in mortis articulo, si absit Catholicus Minister.*
  - 34 *Car S. Ermenegildus maluit mori, quam Eucharistiam accipere ab Arianæ Episcopo?*
  - 35 *Qui Eucharistiam extræ necessitatem recipere ab hæretico, fieret de hæresi suspectus.*
  - 36 *Potest Catholicus recipere Sacramentum Penitentia ab Hæretico.*
  - 37 *Dummodò tamen Catholicus sit in articulo mortis constitutus.*
  - 38 *Constitutus pariter in articulo mortis, nec valens contritionis signum edere, potest recipere ab Hæretico Sacramentum Extreme Unctionis.*
  - 39 *Sacramentum Extreme Unctionis non solum per accideus, ut alia Sacramenta, sed etiam per se delet peccata mortalia.*
  - 40 *Validè, sed non licitè potest recipi Ordinis Sacramentum ab Hæretico Episcopo, servatis essentialibus Sacramenti.*
  - 41 *Recipiens tamen Ordinis Sacramentum, tunc remanet suspensus: Ignorantia tamen excusaret ab irregularitate.*
  - 42 *Limita, hoc non procedere quoad Episcopum recipientem consecrationem ab Episcopo Hæretico non tolerato.*
  - 43 *Validè contrahitur Matrimonium à Catholico cum Hæretico, & è contrà; illicitè, tamen.*
  - 44 *Papa nunquam dispensat, nisi persona hæretica prius hæresim abjuret.*
  - 45 *Hoc pactò Clemens VIII. dispensavit, ut Catharina, soror Henrici IV. Galliarum Regis, nuberet Duci Barrensi.*
  - 46 *Item noluit dispensare, ut Rex Neoburgius nuptias contraheret cum filia Palatini Bipuntini.*
  - 47 *Potest Sedes Apostolica concedere huiusmodi dispensationem etiam cum periculo perversionis, aliterius conjugis, ob publicam causam.*
  - 48 *An consuetudo ineundi matrimonia cum Hæreticis, ubi viget libertas conscientia, sit corruptela?*
  - 49 *Parochò non est licitum assistere matrimonio inter personam Catholicam, & hæreticam.*
  - 50 *Nec benedictionem nuptialem impertiri absquè distà dispensatione.*
  - 51 *Ministro Pontificis non licet intervenire nuptiis hæreticorum; aliis, verò, Privatis licebit.*
  - 52 *In casibus prædictis si est licita conversatio cum Hæreticis in Sacramento, multò magis in civilibus.*
- P**RAESENTANIUM perversionis. periculum, resultans ex conversatione cum hæreticis, in causà est, ut huiusmodi conversatio Catholicis Viris, tum jure divino, tum jure Ecclesiastico positivo prohibeatur: Jus divinum manifestè enunciat D. Paulus, dum scribens ad Titum cap. 13. num. 10. ait, hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem, devota, sciens, quia subversus est, cum sit proprio iudicio condemnatus: Idipsum antè ex parte Dei idem Paulus præceperat Romanis cap. 16. num. 17. dicens: *Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensionem, & offendentia præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.*
- Quantum verò ad jus positivum Ecclesiasticum, quia istud variatis temporibus,

- rum, & rerum circumstantiis, multiplex, & varium apparet, proinde quoties, & quid illud disposuerit, breviter hic aperiam. In corpore juris Canonici multis in locis ad poenam hæreticorum prohibetur Catholicis cum hæreticis communicare, ut videre est in tit. de hæres. cap. 4. §. 8. necnon in cap. sicut, de hæres. & in cap. si quem fortè 24. qu. 1. quibus in locis dicitur, omnes hæreticos esse vitandos: Hæc tamen jura antiqua non parum restricta sunt per Bullam Martini V. editam in Concilio Constant. quæ incipit *Ad evitanda*: Vj enim ipsius communicare cum excommunicatis, adeoque etiam cum hæreticis, sive Apostatis, per se non est illicitum, nisi in duobus casibus, si quis videlicet sit nominatim excommunicatus, & denunciatus, aut notorius Clericus percussor, ut post S. Antoninum, Victoriam, Sotum, ex communi docent Henriquez. lib. 13. cap. 5. num. 1. Suarez 3. part. tom. 5. disp. 9. sect. 2. & Tolet. lib. 5. summ. cap. 9.
- 4 Adeoque vigore hujus Extravagantis Catholici non peccant hodiè, conversando cum hæreticis, quamvis publicis, & notoriis, non tamen nominatim denunciatis, donec per Judicis sententiam non fuerint declarati, & uti tales denunciati: Card. de Lugo de virt. fid. div. disp. 22. sect. 1. n. 1. ubi latè quæstionem tractat.
- 5 Quæ constitutio est utique observanda, non autem altera ei contraria edita in Concilio Basilien. & Lateranen; non obstantibus his, quæ dicuntur à Fagnano in cap. quod à Prædecessore, de Schismaticis, num. 54. & à P. del Bene part. 1. dub. 51. in tit. objectiones per tot. Nam in hoc tantum à prædictâ Cõstitutione Basilien. & Lateranen. derogatum fuit Cõstitutioni Martini V. registratæ post acta ipsius Cocilii Constantien. quia decrevit, non licere deinceps sepelire hæreticos notorios, licet non denunciatos nominatim, uti excommunicatos, in loco Sacro. Et quamvis in Bullâ Cænæ nominatim excommunicentur Lutherani, & quidam alii, non sunt tamen isti vitandi: Prædicta enim Bulla non intendit, ut eos teneamur vitare, quia illa excommunicatio est generalis,

- ut docet Sayr. lib. 3. de Censuris Papa reservatis 1. p. c. 4. n. 32. Ugolin. de censuris itidem Papa reservatis p. 1. c. 14. in fine.
- 7 Quia vcrò occasione permissionis communicandi cum hæreticis, quam concessit Martinus V. in dictâ Extravaganti, posset contingere scandalum, vel periculum perversionis, & eò vel magis, quia præterito seculo, exortis hæresibus Lutheri, & Calvini, ne in Italiæ partibus grassarentur, proinde Clemens VIII. in Bullâ Cum sicut die 26. Julii, anno 1596. decrevit, ut Catholicus posset habitare in terris hæreticorum, aliqua requiri in eadem Bullâ vidēda; & Gregorius XV. in aliâ Bullâ incipiente *Romani Pontificis* die 2. Junii, anno 1622. statuit, quod hæretici apud Italos morari non possint; & quod Catholici eos receptantes, aut favore, vel auxilium præstantes, puniendi sint, uti fautores, & receptatores hæreticorum, sive sint Ecclesiastici, sive laici. Meritò quidem Sanctissimi Pontifices ita salubriter disposuerunt, quia adeò imminens est ob commercium cum hæreticis periculum, de quo S. Thom. 2. 2. qu. 10. art. 9. & Sanchez. in decalog. lib. 2. cap. 31. num. 1. grassantibus præcipuè in finitimis Italiæ Regnis Galliarum, & Germaniæ prædictis novatoribus hæreticis, ita ut qui cum hæreticis communicant, atque quæ familiaritatem contrahunt, sint vehementer de hæresi suspecti: Bordon. de Sac. Tribun. cap. 24. num. 17. & 18. Pegna in director. part. 2. fol. 234. vers. item quaritur, Farinacc. de hæresi, q. 182. num. 16. Mar. Ital. de immunit. lib. 1. c. 1. §. 6. num. 21. Fermoſin. in cap. 5. can. 8. qu. 1. num. 32. & segg. de hæretic. inter tract. criminal. tract. 2. Ricciull. de jur. person. lib. 5. cap. 11. num. 16. Simanch. de catholic. infisus. rubr. de communicat. prohibis. num. 9. Sess. decif. Aragon. 45. 1. num. 18. & 19. sive conversatio habeatur personaliter, sive per litteras, & Nuncios: Pegna part. 2. commentar. 81. Decian. lib. 5. cap. 41. num. 12. Farinac. ubi supra, n. 168.
- 11 Quod etiam procedit respectu eorum, qui hæreticos visitant: Farinac. loco cit. num. 173. Fermoſin. de quo supra, sub num. 32. Anuncz. de donat. reg. part. 3. cap. 28. sub num. 59. Sess. d. de-
cis.

- ejf. 45. 1. num. 9. vel qui ad ipsos muncera mittunt: Farinac. d. qu. 182. n. 171. Eymeric. part. 3. qu. 56. num. 8. Pistach. de superstit. part. 2. c. 3. num. 21. nam hujusmodi actiones contra Catholicos oriri faciunt suspicionem de hæresi, per ea, quæ adducit Carena in tract. de off. S. Inquisitionis. part. 2. tit. 4. §. 3. per tot. & Castro. Palao tom. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 9. num. 5.*
- 12 Propter hanc rationem à fortiori insurgit hæresis suspicio respectu contrahentium confederationem, vel Patentelam cum hæreticis: Fermolin. d. cap. sicut, quæst. 1. sub num. 32. Pistach. de superstit. d. par. 2. cap. 3. Pegna part. 2. commentar. 81. Farinac. ibidem, n. 176. & eò magis insurgit respectu eorum, qui ipsi inferiunt: Idem Farinac. ubi supra, & Albitius de inconstans. in fide, cap. 30. num. 84.
- 13 Cæterum dispositionem Gregorii XV. notat Bordon. cit. num. 13. non comprehendere Hæreticos Milites, quia Bulla loquitur tantum de Hæreticis domicilium, seu habitationem in Italiâ habentibus: Milites autem non propriè domicilium, aut habitationem dicuntur habere, cum sequantur exercitum, huc, vel illuc vagando, juxta belli exigentiam, & Imperium Ducis exercitus.
- 14 Nequè præfata dispositio Gregorii comprehendit receptantes hospitio Hæreticum transeuntem, quia sic non dicitur receptator formaliter, & in causâ hæresis, qui casus frequenter contingit hoc anno Iubilæi 1700. dummodò tamen caveantur à nimia, & frequenti familiaritate, nam aliquin ex illâ posset oriri hæresis suspicio, scandalum, & periculum: Imò hujusmodi familiaritas vitanda est etiam cum Judæis: & ob id non est licitum Christiano cum Judæo in balneo descendere: Fermolin. tract. crimin. tract. 2. incap. 1. quæst. 1. num. 11. de Indæis: Nec sunt licita convivia inter Hebræos, & Catholicos: Idem Fermolin. ubi supra, quæst. 2. per tot.
- 16 Hæc omnia procedunt etiam quando conversatio cum Hæreticis habetur titulo mercaturæ, quæ absquæ ullo scrupulo in oris maritimis Italiæ exercetur cum Anglis, & aliis Hæreticis non nominatim excommunicatis, quia Mercatores non tra-

- ant cū Hæreticis in rebus ad Religionem spectantibus: Cum enim negotia temporalia de se non ordinentur ad scandalum, nequæ ad subversionem, sed sint indifferentia propter utilitatem communem, permittuntur cum Hæreticis, eò vel magis, quia hæc occasione convertuntur ad fidem Catholicam conversando cum Catholicis: Irà Diana tom. 9. tract. 13. resol. 9. num. 6. Marquard. de mercatur. lib. 1. cap. 2. num. 28. & 29. & latè cap. 11. à num. 110.
- 17 Itaque, excepto perversionis, & Scandali periculo, cum possit Catholicus cum hæretico non nominatim excommunicato participare in omnibus actionibus temporalibus, ut hucusquæ dictum est, poterit quoquæ cum eodem cautelâ participare in spiritualibus, quod expressè docuit Texeda in Theolog. moral. tom. 2. lib. 3. tract. 1. dub. 1. n. 31. citans Cajetan. in 2. 2. qu. 10. art. 9. idquæ habetur, attentè extravagant. Ad evitanda: Quæ propter non erit suspectus de hæresi conversans cum hæreticis, necnon ab ipsis Sacramenta recipiens, prout docent Card. de Lugo de penit. disp. 18. sect. 3. num. 18. & 19. & in tract. de Sacram. disp. 8. sect. 14. Verricell. de Sacris Mission. tit. 11. qu. 169. per tot. Sive intelligatur de baptismo, qui utiquæ recipi potest à ministro hæretico, quoties absentibus Catholicis concurrat ea necessitas, quæ inter Catholicos sufficit, ut peti possit baptismus à Laico: & quoties in hoc non interveniat communicatio in secunda, & ritu hæretico: Card. de Lugo de fide, disp. 14. sect. 5. §. 5. n. 161.
- 19 & fuit alibi dictum: Cui addimus præ intelligentiâ, quod suppleri debent orationes, exorcismi, & vñctiones à Ministro Catholico: P. del Bene par. 1. dub. 63. nu. 25. non de necessitate Sacramenti, cum sine ipsis sit validum; sed de necessitate præcepti, ut benè distinguit Lupus in edictis. par. 2. lib. 13. diff. 1. art. 1. diff. 1. Si autem non adesset urgens necessitas, quicumquæ susciperet baptismum, Irregularis efficeretur: P. del Bene ibidem, n. 91. sect. 1. num. 17. & graviter peccaret: Lupus, ubi supra.
- 21 Verum enimverò quocumquæ ritu ministraretur baptismus, nunquàm permittitur Catholico adhibere hæreticum in Patrinum, nam hoc officium

cium Patrini, quod est instruere, non potest exerceri ab hæretico respectu Catholicorum, qui aliam religionem profitetur. Non enim ex tenebris Lux, ut bene docent Trullench. in *expos. Decal. lib. 1. dub. 2. num. 8.* Ledesin. *to. 2. summ. tract. 3. cap. 12. concl. 11. diff. 3.* Sanchez *lib. 2. oper. moral. c. 9. n. 11.* Martene de *antiqu. Eccles. ritib. tom. 1. cap. 1. art. 16.*

22 *num. 13. in fine*: Et è contrà minimè licet Catholico filios hæreticorum de sacro baptismatis fonte suscipere, quia Patrinus debet offerre puerum, & petere baptismum, sed non potest offerre, & petere à Ministro Laico, & eò minùs à Ministro Hæretico: Card. de Lugo *ubi supra, disp. 14. num. 162.* non obstante quacumque consuetudine, si quæ in contrarium adesset, quare cautè legendus est Lupus *ubi supra, diff. 2. in princ. & diff. 3.* Sive intelligatur de Sacramento Confirmationis, dummodò conferatur ab eo, qui sit verè Episcopus, & in Ritu Catholico; sed hoc Sacramentum expungunt hæretici ab albo Sacramentorum, ut videre est penes

23 Bellarminum: Nonnulli tamen hæreticorum Confirmationem admittunt, sed superstitiosè, undè habemus apud Eymers *par. 2. direct. fol. 141.* Constitutionem Urbani IV. confirmantem alteram Alex. IV. editam anno 1258. adversùs Consolatos, qui etiam Cathari nuncupabantur: Hi enim tanti existimabant manuum impositionem, ut non modò eam vocarent consolamentum, spirituales baptismum, & baptismum Spiritus Sancti, sed etiam dicebant, sinè hujusmodi manuum impositione nec lethalem culpam remitti, nec Spiritum Sanctum alicui communicari, eamque tali ritu absoluebant: Cum aliquis ex

24 ipsis incideret in peccatum, vel si quispiam eorum sectam amplecti veller, Præpositus, qui inter catharos præcipuo potiebatur honore, per manus impositionem consolamentum daturus, librum Evangeliorum, vel totius novi Testamenti tenebat ante pectus suum: Is verò, qui consolamentum erat accepturus, ubi coram catharis confessus esset in genere, dicens, se esse peccatorem, & humiliter accedere ad petendam veniam, tunc Præpositus absolutione peractâ, ponebat prædictum librum super

Caput illius, & cæteri Cathari, qui aderant, manū dexteram, & incipiebant suo ordine dicere orationem dominicalem. Hoc ritu Consolamentum, & peccatorum remissionem aiebant se conferre, quam non habebant miseri Cathari: De hujusmodi ritu extat insignis locus

26 in Concilio Narbonensi *cap. 19.* A catharis in hoc differunt Albanensens, quia isti asserunt, manum nihil operari, cum ipsa à Diabolo sit creata, secundum eos; sed omnem effectum tribuendum esse orationi dominicali, quam ipsi tunc recitant. Est autem com-

27 munis opinio Catharorum, quod per illam impositionem manus, & orationem Dominicam non fiat aliqua remissio peccatorum, si illi, qui tunc manus imponunt, sint in aliquo peccato mor-

28 tali: Fit autem hæc manus impositio à duobus ad minùs, & non solum à Prælatiis eorum, sed etiam à subditis, cæterisque, ità ut maximo semper versetur dubio cathari, quod videlicet Prælati eorum, præcipue Episcopus, occultè commiserit aliquod mortale peccatum: Ad hoc tamen dubium removendum recipiunt secundò, & quandoque tertio consolamentum, idest manus impositionem, quod est baptismus

30 eorum: Ratio autem, quâ probant, peccata per hujusmodi confirmationem relaxari, & Spiritum Sanctum infundi, est, quia ex sacrâ Scripturâ habemus illud: *Tunc imponebant manum super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Quando aliquem autem in extremo

31 mo periculo Vitæ recipere volunt, dant ei optionem, utrum velit in Regno Cælorum esse cum Sanctis Martyribus, vel Confessoribus: Si autem elegerit statum Martyrum, tunc manutergio ad hoc specialiter deputato, quod Theutonice vocatur Enerexrurch, ipsū strangulant, ostium super eo clauso: Si autem Confessorum elegerit statum, tunc post manus impositionem nihil dant ei ad esum, nec parvam aquam ad bibendum, & ità ipsum fame perimunt: Rehenarius relatus à Pegna in *par. 2. Comment. 58.* & à Raynald. ad *Annum Christi 1258.* Hæc autem erat infanda hæreti-

32 corum consolatio, quæ in carnificinam desinebat, subtili Dæmonis commento, ne quis eorum, qui ad hæreticos access-

isset,

filisset, ex eruentis ejus manibus evaderet. Ad eam etgò pestem excindendam, quam repellere supervacuum esset, cum humani sensus ad illam perhorrescant, jure Principes ferro, flammis, & catalis utendum censuere, edixitquè Alexander, ut eorum bona, quibus ab hæreticis manus admota esset, silco addicerentur, ne ægris propinquitatē conjunctissimi, ad quos hæreditas spectaret, scelcratum adeò piaculum committi paterentur.

34 Sive intelligatur de Sacramento Eucharistiæ, dummodò non reperiatur Catholicus, qui illud ministret, & infirmus sit in articulo mortis: P. del Bene loc. cit. nu. 21. Nec officit, quod S. Hermenegildus maluisset potius mori, quàm recipere Sacramento Eucharistiæ ab Episcopo Arriano, ut narrat S. Gregorius: cogebatur enim recipere in signum, quo confirmaret errorem damnatum in hæresi Arrianâ.

36 Extrâ verò necessitatē, si quis susciperet hoc sacramentum à Sacerdotibus in hæresim lapsis, fieret de hæresi suspectus; nam cum Calvinistæ negent corpus, & sanguinem Christi realiter adesse in hoc Sacramento: Lutherani verò concedant quidem adesse, sed simul asserant, manere substantiam panis, sequeretur, quod qui nullâ necessitate adductus fumeret hoc Sacramento ab ipsis hæreticis, indicaret se favere erroribus illorum: Beccanus de contro. lib. 1. cap. 8.

37 Sive intelligatur de Sacramento Pœnitentiæ: Card. de Lugo disp. 18. de pœnit. num. 18. & 19. & in tract. de virt. fid. Div. disp. 22. sect. 1. num. 11. vers. contraria: Quod tamen intelligendum, dū-

38 modò catholicus sit in articulo mortis constitutus, quo casu potest etiam absolvere Sacerdos nominatim excommunicatus, quidquid in contrarium dicat Fagnan. in cap. quoniam, de Constit. num. 28. & in Cap. non est vobis, de Sponsalibus, prout probat P. del Bene p. 1. dub. 154. per tot. Non enim Ecclesiæ peccatoribus resipiscētibz in gravi Salutis discrimine constitutis Maternæ claudic pietatis viscera, quin potius vult, ministros suos illis opem ferre, & proindè cuiquè Sacerdoti collatam potestatem solvendi non adimic, ut ait

Lupus ubi suprà, art. 2. diff. 3. & cædem ratione tenendum est, ipsam Ecclesiæ pœnitenti in hujusmodi periculo constituto, reliquisse facultatem conficendi sua peccata cuilibet Sacerdoti, etiam nominatim excommunicato, aliàs defecisset in necessariis ad salutem. Lupus ibidem, diff. 1.

39 Sive intelligatur de Sacramento extremæ Unctionis, dummodò constitutus in articulo mortis non fuerit confessus, nec signum dederit contritionis: Tunc enim extrema unctio est de precepto, quia tunc potest quis per eam salvari, nam si habet mortalia, remittuntur ei, si sit attritus, ut docet Magister sent. dist. 22. in 4. & ibi D. Bonav. Major. & Cabasut. in Praxi Juris Canonici, lib. 3. cap. 15. num. 5. Porro D. Jacob in suis Ep. 6. 5. vers. 14. per acceptionem hujus Sacramenti promittit remissionem peccatorum, ibi: & si in peccatis sit, remittentur ei, peccatis, inquam, non tantum venialibus (hæc enim omnes habent) sed & mortalibus, si quæ sint: Idipsum quidem faciunt alia Sacramenta vivorum, sed per accedens; ac extrema unctio facit per se, & propriè, quia ad hoc peculiariter est instituta, & parata in finem vitæ, ut amoveat omnia impedimenta, juxta sententiam, quam tenet Merbel. in summis Christianis, differt. 5. quæstione. 22. ac alii.

41 Sive intelligatur de Sacramento Ordinis, nam servatis debitis formâ, materiâ, & intentione, validè, quâvis illicitè, recipi possunt sacri Ordines ab Episcopo hæretico: Francisc. de Hallier de sacris electionibus, & ordinationibus, in tit. de qualis. Ministr. art. 1. §. 1. 2. 3. & 4. P. del Bene part. 1. dub. 154. nu. 1. Non enim ab Episcopo tollitur potestas ordinandi in cap. didicimus 14. qu. 1. sed usus: Suarez de censur. disp. 31. sect. 2. 42 n. 61. At recipiens taliter Ordines remanet suspensus: Hallier dist. §. 4. nu. 39. Sive Episcopus ordinans sit hæreticus denunciatus nominatim; sive non, dummodò non ignoret, cum esse hæreticum: Ignorantia quippè, dummodò non crassa, aut supina, excusat, itaut ordines ab hæretico recipiens, non fiat irregularis: Sanchez cap. 104. num. 47.

43 Limita hoc non procedere quoad Episcopum recipientem consecratio-

nem ab Episcopo non tolerato: *Leo The-
saur. Eccles. par. 2. cap. 24. vers. de Episcopos*
nam in cap. ordinationis, qu. 9. non fit
specialis mentio de consecratione Epi-
scopi, quæ procul dubio facta fuisset, si
Ecclesia voluisset, ut ignorantia excu-
saret; undè cum in tantum excuset
ignorantia in promovendis ad Ordines,
in quantum Ecclesia permittit eorum-
dem Ordinum usum illis, qui ignoran-
ter receperunt ordines ab Hæretico, id-
circo cum nulla facta fuerit mentio de
Episcopis, quò ad eorum consecrationem,
nescio quo Jure possit dici, Ecclesiam
voluissè in hoc casu quoque dispensare.

- 44 Sive intelligatur de Sacramento Ma-
trimonii: Validè enim contrahitur Ma-
trimonium à Catholico cum Hæreticâ,
& è conversò, quidquid asserant Ho-
stiensis, Ancharanus, Simancas, & Ro-
ias, quos affert, & refutat Cardinalis
de Lugo *de fide, disp. 22. sect. 2. num. 13.*
quamvis non licet: Ratio validitatis
est, quia dupliciter consideratur matri-
monium, vel quatenus contractus, vel
quatenus Sacramentum: Uti contractus,
cum quocumque tenet, concurrente
utriusque contrahentis voluntate, &
consensu; uti Sacramentum ad hoc ut
sit validum, requiritur in ipsis contra-
hentibus paritas baptismi, qui est Jan-
na Sacramentorum, ut alibi diximus,
& firmant P. del Bene *par. 1. dub. 153.*
*sect. 5. corollar. 1. num. 1. & Card. de Lu-
go, ubi supra, num. 34.* Est tamen illicitum,
quia ab Ecclesiâ prohibetur: Undè
in *in cap. decrevit, de heret. in 6.* si
Catholica Mulier nubat hæretico scien-
ter, puniatur privatione dotis; & ratio
prohibitionis est periculum fidei im-
minens Conjugi Catholico, & proli: P.
del Bene *ibidem, num. 6. vers. ubi tamen*,
& nos *suprà*: Imò nec Papa dispensare
solet super hujusmodi matrimonio, etiâ
in Regionibus, in quibus impunè gra-
santur hæreses, nisi persona hæretica
prius abjuret hæreses, & fidem Car-
tholicam amplectatur, ac de prædictâ ab-
juratione documentum exhibeatur: Quâ-
obrem si Clemens VIII. dispensavit, ut
Catharina Soror Henrici IV. Galliarum
Regis nubere Duci Barrensi, de quâ
dispensatione testatur Cardinalis de
Lugo *dist. 22. sect. 2. num. 16.* id non
præstat, nisi adhibitis diligentius, ut

prius sequeretur abjuration, & Judi-
cio Dei evenit, ut antequàm dispen-
sationis breve præstaretur, eadem
Catharina diem supremum clausisset, re-
ste Spondano *ad ann. 1600. nu. 5.* Quin-
imò Urbanus VIII. renuit concedere
dispensationem Regi Poloniæ, ut pos-
set ducere in Uxorem filiam cujusdam
Palatini hæreticam: Cardin. de Lugo

- 47 *ubi supra*: Item noluit dispensare, ut
Rex Neuburgius nuptias contraheret
cum filiâ Palatini Bipuntini, quæ ta-
men sequutæ sunt cum infelici exitu; &
licet dispensaverit cum Carolo Britan-
niæ Rege, ut matrimonium contraheret
cum Henrichetta, non sequutâ abjura-
tione, magnâ id egit prudentiâ ad fidei
Catholicæ incrementum directâ: Po-
test enim à Sede Apostolica etiam non
sequutâ abjuratione concedi dispen-
satio, quotiescumque concurrit pu-
blica causa, vel etiam privata indirectè
publicam utilitatem concernens, ad tra-
dita per Card. de Lugo *dist. disp. 22. sect.*
*2. à num. 28. & Merbes. in Summâ Chris-
tian. dissert. 7. qu. 69.* ut si concurret
causa libertatis Catholicorum, qui sub
Principe hæretico oppressi premantur:
Diana *to. 3. de Sacram. resol. 169.* Car-
din. de Lugo *loco citato, sect. 1. num. 22.*
& tali circumstantiâ devenit Urbanus
VIII. ad supradictam dispensationem,
cuius conditiones si Rex Anglicus ser-
vasset, per manus Carnificis, raro exem-
plo, vitâ, regnum, & animâ non amisisset.

- 49 Cæterum non obstat consuetudo ce-
lebrandi matrimonium inter Catholi-
cos, quæ inolevit in Regionibus, in
quibus viget libertas conscientiarum, cum
huiusmodi consuetudo dici potius
debeat abusus contrâ legem Ecclesiæ
prò bono editam à Pontifice, qui im-
mediatè à Deo in condendâ hac Lege,
& non à subditis adeptus est jurisdictionem,
quare sicut talis lex non infringe-
retur à non acceptatione, eò minus à
contrariâ consuetudine labefactari po-
test: Medina *2. 2. q. 90. art. 3.* Coriolan-
de *Casibus reservatis, tit. ultim. de abso-
lutionibus à Censur. in Bullâ Cene, dub.*
11. Rota coram Merlin in decis. registrata
à P. Diana post par. 6. Resolutionum, pag.
325. & confirmatâ ab eadè Rota coram
eodem inter impressas Merlini la de-
cis. 814. Verricelli de Apostol. Mission. tit.
31. de

51. *de legibus, qu. 76.* adeo, ut oppositam opinionem erroneam existimandam esse, putent P. Juniperus à Drepano in sua *pro Iuris Pontificii defensione, disp. 6. qu. 2. cap. 2. & seq. & Albit. de Inconstant. in fide, cap. 30. num. 409.* cum quo proinde improbanda est opinio Carenz *par. 2. tit. 10. §. 5. in fine*: sed Leorem ad ea remittimus, quæ superius hæc in re latè differuimus. Verum si vè huiusmodi nuptiæ sint illicitæ ratione prohibitionis sacrorum canonum: eò quod vel non addit, vel non suffragetur ræius Romanorum Pontificum consensus; si vè sint illicitæ propter perversionis periculum, crederem, non posse Parochu Catholicu ipsi assistere, quoties non fuerit obtræta super tali contractu, Summi Pontificis dispensatio; nam Parochus suâ præsentia non debet illicitum autorizare contractum: Eadem, imò fortiori ratione putarem, non licere Missionariis assistere prædictis connubiis in illis locis, ubi non sunt Catholici: Præterea nec benedictio-

52 nem nuptialem impartiri Parochus poterit, non obtræta dictâ dispensatione, & insuper ipsâ obtræta non poterit Eucharistiam præbere Conjugi converso, dummodò antè non abjuraverit, etiam si fuerit Ecclesiæ recondemniatus: Ità quod
53 què non licebit ministro Pontificis quocumquè modo intervenire nuptiis Hæreticorum, licet Principum: Cæteris verò non Ministris Pontificiis, nec Ecclesiasticâ dignitate insignitis, non erit illicitum convivii nuptiarum, etiâ si ritu hæretico sint contractæ, interesse, eò quia, qui interfunt huiusmodi convivii, non præsumuntur velle honorare contractum, quâ talis est, sed convivium, quod subsequitur: Ferdinandus *part. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 17. sub fine*: E contra non licet Catholico matrimonium celebrare coram Ministro hæretico, nam tunc videretur ipsum agnoscere: tanquàm verè fidei Ministrum: Malder. *2. 2. q. 3. art. 2. memb. 3. Coninch. disp. 15. dub. 3. num. 63.*

His expolitis, cum in quibusdam casibus superius recensitis non prohibear conversatio cum Hæreticis, respectu Sacramentorum, eò minùs quoad cætera erit illicita, dummodò ipsi hæretici non fuerint nominatim denuncia-

ti: Nam cum Hæreticis nominatim denunciatis nunquàm permittitur conversatio, nisi ad bonum finem, putà pro bono eorum animarum, quoties tamen respectu Catholici non addit periculum perversionis, vel alterius mali: Tabien. *verb. Hæreticus, num. 4.* & ideo huiusmodi conversatio ad bonum finem Idiotis, vel Hominibus, qui naturâ sint fragiles, non est permissa: P. del Bene *part. 1. dub. 153. sect. 1. in objectionibus, num. 5.* Imò nec doctis quoquè, si oriri possit Scandalum: P. del Bene *ibidem, num. 6.*

Ut autem cum hæreticis non nominatim denunciatis licet quò ad cætera conversetur, plures requiruntur conditiones, de quibus seorsim non erit incongruum pertractare.

S E C T I O II.

De Conditionibus, quibus licet conversari cum Hæreticis.

S U M M A R I U M:

- 1 Non licet Catholicis habitare in Terris Hæreticorum, secundum Bullam Clementis VIII: nisi de licentiâ Ordinarii, vel Inquisitoris.
- 2 Cum tali licentiâ ibi habitantes debent transmittere attestationem de factâ confessione sacramentali, & de perceptâ annuâ communione.
- 3 Prima conditio licitæ conversationis cum Hæreticis est, ne Catholici adeant Hæreticorum Tempia, tempore, quo Hæretici tantum ad eadem templa adeunt.
- 4 Catholicis non licet ea facere, quæ indicent animum consentiendi ritibus Hæreticorum.
- 5 Hoc servandum est, quamvis Princeps hæreticus sub penâ Mortis jubeat, omnes hæreticorum templa adire.
- 6 Conformiter ad hoc Paulus V. scripsit ad Catholicos Angliæ.
- 7 Christus non solum Verbis, sed etiam factis vergentibus in Religionis injuriam, negatur.
- 8 Exempla Eleazari, septem fratrum Machabeorum cum Matre, & Christianorum sub Iuliano Apostata impia adversus illos demandante.

- 9 S. Polycarpus Martyrium passus est, quia noluit jurare per fortunam Imperatoris.
- 10 Ethnici gravius putabant perjurare per Imperatoris, quam per Iovis genium.
- 11 Forma, quæ Christiani milites juramentum fidelitatis præstabant Imperatoribus.
- 12 Non licet Catholicis adire Tempia Hæreticorum, etiamsi Princeps Hæreticus præceptum suum esse declaret, ad exigendam obedientiam civilem.
- 13 Absquæ labis hæreticalis periculo nequeunt Catholici frequentare conciones in Templis Hæreticorum.
- 14 In patentibus Missionariorum cavet Sacra Congregatio, ne hi adeant Hæreticorum Tempia ad illorum Conciones.
- 15 Nequæ ubi est libertas conscientia, licet Missionariis adire Hæreticorum Tempia, nisi instante necessitate confutandi aliquem Hæreticum.
- 16 Hyppolutus Cardinalis Essenſis Legatus Pii V. ab isto repræbensus, quod interfuit colloquio habito inter Catholicos, & Hæreticos.
- 17 In adeundis Hæreticorum Templis attenditur qualitas personarum, concurrentibus quibusdam conditionibus.
- 18 Prima conditio est, ne sequatur offensio in animis Catholicorum.
- 19 Nequæ docti debent cum Hæreticis conversari, quando inde scandalum resuleret.
- 20 Secunda conditio est, dummodò nulla intersit communicatio rituum Hæreticorum.
- 21 Tertia conditio, dummodò absit periculum propriæ perversionis.
- 22 Quarta conditio, dummodò adire Tempia Hæreticorum non sit symbolum Hæreticæ pravitatis.
- 23 Quinta conditio, dummodò adsit rationabilis causa adeundi.
- 24 Prima rationabilis causa adeundi est defensio Catholice Religionis per viros doctos, & pios.
- 25 Indoctis ratione periculi nequaquam permittendum est.
- 26 Secunda causa est adeundi ratione famulatus, præcisè ergà Dominos Hæreticos, dummodò famuli nequæ in ritibus, nequæ in precibus participent cum Hæreticis.
- 27 Ad istum effectum Naaman permissus est ab Eliseo adire Templum Idolorum, ut alibi dictum est.
- 28 Hac ratione Catholicus gerens Magistratum potest comitari Principem, adeuntem Templum.
- 29 Ingenus constantia Valentiniæ Militis ergà Iulianum Apostatam.
- 30 Famulis Catholicis licet tam heros, quam Dominos templa adeuntes comitari.
- 31 Imò famuli deputati possunt brachium præstare, dummodò hanc famulatus speciem extrà Ecclesiam etiam præstent.
- 32 In his casibus cavendum est à propositione damnatâ ab Innocentio XI. de cooperantibus ad peccatum aliterius.
- 33 Actionis indifferencia in casu, de quo nunc loquimur, undè desumenda sit?
- 34 Non liceret famulo Catholico, Domino Hæretico Missam celebranti inservire, nequæ ei indumenta ad id necessaria ministrare.
- 35 Non licet Servo Catholico, servitia in Templis Hæreticorum præstare, quæ non consueverint exhiberi, nisi tantum in prædictis Templis.
- 36 Si Princeps particulariter aliquem famulum causâ Religionis ad Templum vocaret, non liceret Catholico comitanti herum Templum ingredi.
- 37 Tertia causa rationabilis adeundi Tempia Hæreticorum, est civile negotium: ingressus enim dirigitur à causâ.
- 38 Cessantibus his causis, nunquàm licet, etiam morte instante, adire Tempia Hæreticorum.
- 39 Tunc ingredientiessent de hæresi suspecti, prout definitum est in Concilio Tarraconensi.
- 40 Hoc procedit etiam respectu Templorum Infidelium, vel Hebræorum, dum ibi superstitiosa peraguntur.
- 41 Secus dicendum, quando ibi superstitiosa non peraguntur.
- 42 Eadem ratione nullam possumus habere communicationem cum ritibus Iudaicis.
- 43 Quo pacto hujusmodi ritus possint esse liciti?

- 44 *An liceant, si usurpentur materialiter ?*
sub Iudice lis est.
- 45 *Secunda conditio conversationis in Terris Hæreticorum est, ne Catholici observent dies festos Hæreticorum, si præscribantur ad explorandum, quinam sint Catholici, quinam verò Hæretici.*
- 46 *Secus tamen, si illud præceptum esset simpliciter conceptum, tunc præsumendum, emanasse propter bonum politicum.*
- 47 *Quoties Indei habitans mixti cum fidelibus, coguntur tapetis ornare parietes exteriores, quando. Sanctissima Eucharistia deferitur processionaliter.*
- 48 *Tertia conditio est, ne Catholici. utantur vestibus consecratis ad formam earum, quibus induuntur Hæretici.*
- 49 *Id intelligitur, si ceteri fideles in eâ Provinciâ degentes uti non consueverint prædictis vestibus.*
- 50 *Nequè possunt fideles uti vestibus, quando lex, vel consuetudo illas vetat fidelibus.*
- 51 *Lex causa sufficit ad utendum vestibus, quibus uti non consueverunt fideles in eâ Provinciâ.*
- 52 *Si tamen ageretur de vestibus, quibus infideles à fidelibus discernuntur, requireretur causa gravis, ut permixtum esset Catholicis, eisdem vestibus uti.*
- 53 *Regentem Pasqualicum requiri causam gravem reicit Vericellus, quia talis usus vestium est protestatio falsa Religionis.*
- 54 *Sancti Agathonis dictum: Christianus potest tollerare notam in se aliorum viziorum, nunquam tamen hæresis.*
- 55 *Quando Infidelium vestes non solum sunt distinctivæ ipsorum à fidelibus, sed etiam protestativæ falsæ sectæ, si eis non est annexus actualis cultus Auctoris falsæ Sectæ, uti sunt vestes Sacerdotum, tunc fidelibus non interdicitur illarum usus ex gravissimâ causâ.*
- 56 *Si autem sit annexus cultus falsæ Sectæ, putâ si in eis sint effigata idola, tunc non licet eis uti.*
- 57 *Quod si non exhibeant huiusmodi signum, ut sunt vestes ordinatæ ad significandam nobilitatem, gravi causa concurrente, licitus est earum usus.*
- 58 *Quæcumquæ sint vestes, non est illicitus illarum usus, quoties per jocum gestentur.*
- 59 *Multò magis licebit Christianis uti hostium vexillis in navibus ad infideles seducendos.*
- 60 *Et potiori jure, si utantur ad evadendas eorumdem hostium insidias.*
- 61 *Sed an Catholico liceat gestare vestem Infidelium, quando ipsorum Principes jubent illius usum ad falsæ Religionis professionem ? Negativè respondetur, si antè legis promulgationem illius non eras usus.*
- 62 *Secus descendum, si usus penè Catholicos extabat.*
- 63 *Quod si Princeps Infidelis præciperet, quod fidelis tali veste uteretur, is obedire non teneretur.*
- 64 *Quod intelligitur, si lex illa à multis fuerit acceptata, secus, si esset communiter recepta.*
- 65 *Quarta conditio est, ne commorantes in locis Hæreticorum vescantur carnibus diebus ab Ecclesiâ prohibitis, etiam in parvâ quantitate ad hæresis protestationem.*
- 66 *Factum, ut inducat hæresim externam, debet eam exprimere: Exemplum, Fornicantis credentis, Fornicationem non esse peccatum.*
- 67 *Verum si edantur carnes in aliquâ quantitate sine rationabili causâ, satis apparet animus ergà hæresim.*
- 68 *Si Tyrannus in contemptum legis Ecclesiasticæ præcipiat, edi carnes diebus vetitis, illas edens falsam sectam proficietur.*
- 69 *Et in isto casu nequit Summus Pontifex dispensare in usu carniû.*
- 70 *Si non adest præceptum Tyranni, commorantes in locis Infidelium possunt edere carnes ad evitanda pericula.*
- 71 *Esset tamen comestio carniû tunc illicita, si scandalum ex eâ oriretur, & posset commodè vitari.*
- 72 *Quinta conditio est, ne cooperetur hæresi, vel infidelitati, directâ, vel indirectâ cooperatione, & quid sit utraqû cooperatio ?*

- 73 Cooperatio directa differt ab indirecta, quod scilicet illa est intrinsecè mala, non sic ista.
- 74 Nunquam liget etiam cum mortis periculo pulsare campanam ad concionem Hæreticorum.
- 75 Christiani non possunt vendere Iudais agnum, ut ab eis immoletur, nec ramos ad ornatum Synagoga.
- 76 Marcus Episcopus Aresbusa potius voluit subire tormenta, quàm cooperari ad restitutionem ejusdam Idoli, quod ipse destruxerat.
- 77 Non licet imprimere librum, nec alia agere, quæ ordinantur ad animarum perversionem.
- 78 Non licet Principi Catholico inire confederationem cum Hæretico absquè licentiâ Summi Pontificis; & quo sensu.
- 79 Eò minùs potest Princeps Catholicus auxilium præbere Hæretico ad occupandam ditionem Catholici.
- 80 Paulus III. improbavit confederationem Caroli V. cum Anglorum Rege.
- 81 Non licet Christianis restituere Idololatris idolum, quod in bello fueris ablatum: Historia Dentii Casti-Maimonis.
- 82 Sexta conditio est, quod qui versantur cum Hæreticis, non præbeant scandalum ratione sua qualitatibus.
- 83 Nuncius Pontificius non debet respondere litteris Hæreticorum, vel eis scribere, vel aliam communicationem cum eis habere.
- 84 Spondani audacia in censurando Summo Pontifice, quod eum Turcis communicationem habueris.
- 85 Alia ejusdem Spondani temeraria irreverentia dicta in Summum Pontificem.
- 86 Titulus Regis Catholici, Regibus Hispania quàmvis antiquus.
- 87 Septima conditio est, quod non disputetur cum Hæreticis.
- 88 Cum Hæreticis non est disputandum, etiam si suppetere rationes.
- 89 Laudatur Episcopus Merburgensis, qui noluit permittere Ekie, ut iniret disputationem cum Luthero.
- 90 Disputatio cum Hæreticis nocere potest adstantibus, maxime si sint idiota.
- 91 Hæreticorum petulantia in disputationibus, quomodo tam repræsseris Sanctus Remigius Episcopus Rhemensis in Episcopo Arriano.
- 92 Quandoquæ expedit disputare cum Hæreticis ad eorum errores propulsandos.
- 93 Sanctus Hieronymus redargutus à Sancto Augustino, quod Rufinum impugnaverit; postea re melius cogniti laudatus.
- 94 Catholicus quandoquæ tenetur disputare cum Hæreticis.
- 95 Error fuit Apellis, & Gregorii Cassandri de non impugnandis Hæreticis.
- 96 S. Avitus Episcopus Viennen. publicè cum Arrianis disputavit coram Gundebaldo Rege Burgundia.
- 97 Publica disputatio coram Rege Christianissimo inter Iacobum Peronium Episcopum Eboresensem, & Plessium Calvinistam.
- 98 Cirrà spem fructus disputandum est cum Hæreticis.
- 99 Non expedit, ut idiota assumant sibi munus disputandi cum Hæreticis.
- 100 An disputantes cum Hæreticis debeant esse Clerici? affirmant multi Auctores innixi textus Iuris Canonici.
- 101 Sed Sententia negativa est probabilis, quia si licet laico viam virtutis persuadere, cur non poterit errantes disputatione convincere?
- 102 Canones interdicentes laicis munus disputandi fundantur in præsumptione, quod Clerici soleant esse ipsi magis instructi: cessante autem sine legis, cessat lex.
- 103 Octava conditio, ne Catholicorum filii Scholas Magistrorum Hæreticorum adeant, propter subversionis periculum.
- 104 Ad Scholas Catholicorum licitum non est admittere filios Hæreticorum sive sint nominatim excommunicati, sive non.
- 105 An liceat Iudais, Christianas habere filiorum suorum Nutrices? negativè.
- 106 Nona conditio est, ne Catholici absquè necessitate utantur operâ Medicorum Hæreticorum.
- 107 Decima conditio est, ne Catholici copulam carnalem cum Hæreticis habeant: Cor Salomonis propter mulieres alienigenas depravatam fuit.
- 108 An ex tali commixtione hæresis suspicio oriatur? Negativè.

109 *Judei rem veneram exercentes cum Christianis, puniuntur ab Episcopis non ab Inquisitoribus.*

1 **A**NTEQUAM has condiciones exhibeamus, sciendum est, quod non licet Catholicis habitare in terris Hæreticorum, juxta Bullam Clem. VIII. nisi cum licentiâ Ordinarii, seu Inquisitoris loci, à quo discedunt; vel nisi illis locis, ad quæ se conferunt, publicè, & palàm vigeat cultus Orthodoxus quò ad missam, & hujusmodi Bordon. in *Tribun.* cap. 24. num. 6. ubi sub n. 11. dicit, aliàs esse vehementer de hæresibus suspectos: Oportet etiam, quod singulis annis schedulam de confessione, & sacrâ communione transmittant ad Ordinarium, sed Inquisitorem, à quibus facultatem prædictam receperunt: Bordon. d. n. 6. Addit tamen sub n. 11. quod nisi transmitterent, aliqualem non effugerent suspicionem levem, quæ purgaretur ostensione schedularum de Sacramentis singulis annis receptis: Quò ad illos autem, quos divertere contingit ad terras Hæreticorum pro aliquo negotio, non animo ibi commorandi; & quò ad illos, qui ibi nati sunt, non intelliguntur supradicta.

Supereſt, ut modò videamus, quænam sint condiciones servandæ à Catholicis, ne eorum conversatio cum Hæreticis ullam hæresis suspicionem pariat.

3 Prima conditio est, ne Hæreticorum Tempia adeant Catholici tempore, quo ad ea non consueverunt, nisi Hæretici accedere: Navar. in *May.* cap. 25. num. 36. & *Consil.* 15. num. 3. de hæres. Riccioli. de *jure person.* lib. 1. cap. 8. num. 1. latè Cardinalis de Lugo de *fide.* disp. 14. sect. 5. §. 6. *Fermolin.* tract. crim. tract. 2. in cap. sicut. qu. 4. num. 1. 2. & 4. de hæres. Vvames *consil.* canon. consil. 578. numer. 5. vol. 2. Suarez, in *defens. cathol. fid. advers. Anglican.* sect. error. lib. 6. cap. 9. n. 16. *Scilicet.* diej. Aragon. vol. 4. dec. 472. n. 9. *Graff.* de *j.* aur. part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 28. & segg. & juremrito, nam si propter subversionis periculum Hæreticorum libri de Religione tradantes prohibentur, majori diligentia cavendum est, ne Christi-fideles se prævati-

cationis periculo exponant, audiendo concionem Ministri prædicantis: Longè enim vivæ vocis energia litterarum mortuorum vires excedit.

4 Præter hujusmodi periculum non licet quoquæ ea præstare, quæ palàm indicent animum consentiendi ritibus ab Ecclesiâ reprobatis, & quæ infidelitatem præferant: Riccioli. de *j.* person. lib. 1. cap. 8. n. 3. & 4. & cap. 10. num. 4. Beccanus de *fide* Hæreticis servandâ, lib. 2. cap. 8. num. 3. Id servandum est, etiam si Princeps hæresi infectus sub capitali supplicio jubeat, omnes Hæreticorum templa adire, ut probat Eminentiſſimus de Lugo loc. cit. num. 174. ubi ait, talem fuisse sententiam Cardinalis Bellarmini, & Cardinalis Baronii, quos P. Peronius consuluit, ut refert etiam Granado de *fide.* tract. 11. disp. 3. sect. 3. num. 18. Undè Paulus V. ad Catholicos Angliæ anno 1606. 10. cal. Octobris sic rescripsit: *Dilecti filii, salutem, & Apostolicam benedictionem.* Magno animi dolore nos semper affectant tribulationes, & calamitates, quas præ retinendâ Catholicæ fide iugiter sustinuisſis; sed cum intelligamus, omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. Accipimus namquæ, compelli vos gravissimis penis propostis, templa Hæreticorum adire, eorum frequentare, concionibus illorum interesse: Profectò erodimus procul dubio eos, qui tantâ constantiâ, atquæ fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miseriae ballenas perpessi sunt, ut immaculatè ambulare in lege Domini, nunquàm commissuros esse, ut coinquinentur communione desertorum divini legis: Nihilominus zelo Pastoralis Officii nostri impulsus, & præpaterne sollicitudine, quæ de salute animarum vestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atquæ obtestari, ut nullo pacto ad Hæreticorum Tempia accedatis, aut eorum conciones auditis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Deam incurratis: Non enim licet vobis hæc facere, sine detrimento Divini Cultus, ac vestra salutis: Quemadmodum etiam non potestis absquæ evidentissimâ, gravissimâquæ divini honoris injuriâ obligare vos juramento, quod similiter maximo tum cordis nostri dolore audivimus propostum.

FFf

tum

sum vobis fuisse præstandum :

- 7 Non solum enim ille negat Christum, qui expressis verbis negat esse verum Deum, & Hominem; sed etiam, qui aliquid in Christi, ejusque Religionis injuriam vergens, minis, aut tormentis, aut horum metu à se extorquere patitur: Ita Auctor *opusculi, an pax, qualem desiderant, &c.* pag. mibi 25.
- 8 in fine. Hinc est, quod Elcazarus, & septem fratres unà cum matre moriendum sibi potius putarunt, quam parendum Anthioco jubenri; quod in contemptum Legis Mosaicæ ederent carnes porcinas; nec minori constantiâ Catholici Constantinopolitani detraharunt obsequi Juliani Apostatae mandatis, quibus insanus ille vexabat Catholicos, ut de immolatis manducarent, teste Nestario Episcopo Constantinopolit. in *erat. Ieiunii quadragesimalis*; tamen Ahtiocheni, cum idem Julianus cibaria omnia venalia sacrificiis diis immolatis polluisset, absque scrupulo illis cibis uti sint & Theodoret. *lib. 1. histor. cap. 14.* Hos enim non coegit Julianus, ut ederent hujusmodi cibos, quò efficerentur Idololatæ, nec aderat ullum scandalum, nam Idololatia per Constantinum Magnum oppressa, & in contemptum reducta, sensim scandali periculum in manducandis his cibis cessavit, quemadmodum ponderat auctor *disti. opusculi, an pax, &c.* pag. 21. Imò licet hodiè passim jurctur per Ethnicorum Deos, ut per Deum.
- 9 Baccum, &c. Nihilominus S. Polycarpus, teste Eusebio *lib. 4. histor. c. 14.* non aliam ob causam martyrium passus est, nisi quia recusavit jurare per fortunam Imperatoris, eò quod ejusmodi juramentum erat protestativum cultus falsorum Deorum: Vide quoque Victorcm Uticensem *lib. 3. de persecut. Vandalorum.*
- 10 Illud verò ex Minutio Felice in Octavio apud Spondan. *ad annum 202. num. 2.* notare libet, adeò apud Ethnicos ergà suos Imperatores cultû exercuisse, ut gravius existimarent perierare per Regis, quam per Jovis genium. Ad hoc Juramentû Christiani à Magistratibus adigebantur, tempore Tertuliani, ut ipse refert in *Apologetico, cap. 32.* & qui nolent, necabantur: Licet ta-

men consueverunt Christiani jurare Principibus per salutem ipsorum, abstinendo à Deorum, & geniorum, tanquam Demoniorum, nominibus, ut refert idem Tertull. *ibidem*: Ad hanc rem observat Vegetius, Milites Christianos hanc formam juramenti dare solitos: *Per Deum, Christum, & Sanctum Spiritum, & per maiestatem Imperatoris omnia se strenuè facturos, quæ præcepisset Imperator, nunquam deserturos militiam, nec mortem recusaturos pro Romanâ Republicâ.*

- 12 Item dicendum est, ut benè docet Coninch. *de fide, disp. 15. dub. 3. num. 59.* etsi ipse Princeps in suo edicto expressè declaret, se hac in re nihil aliud exigere, quam Civilem obedientiam, nec ullo modo velle quemquam cogere, ut à fide deficiat: Ratio est, quia ipse factò aliud agit, nec hoc præceptum potest esse civile, aut immediatè obfinem merè civilem, sed immediatè ipsius finis est cultus, & favor hæresis, aut etiam peior, ut scilicet Catholici in externis illis ritibus se hæreticis conforment, & hac ratione paulatim pervertantur. Nec enim fieri potest, ut passim Catholici esse conciones frequentent, & non labefactetur eorum fides: Quamvis autem quibusdam infide firmioribus hac de causâ nullum immineret periculum, tamen malo exemplo alios non adeò firmos, ut templum adirent, inducendo; aut eos in hoc confirmando, essent ipsis scandalo, & ansam præberent ruinæ; atque ità, ut in simili ait Apostolus 1. *ad Corinthios*, perit infirmus in eorum exemplo, propter quem Christus mortuus est.
- 14 Quinimò testatur P. Verricell. *de Apostol. mission. qu. 19. tit. 1. num. 5.* quod Missionariis Sacra Cõgregatio in eorû litteris patentibus expressè mandat, ne ad Hæreticorum, aut schismaticorum Tempia, aut conciones, quovis prætextu, aut quâvis causâ accedant: Quare nequè in locis, ubi est libertas conscientiæ, accedere poterunt,
- 15 nisi magna urgeat necessitas Hæreticos confutandi: Et sanè ex istorum ingressu ad Hæreticorum templa, & conciones, majus subest periculum scandali, & offensionis Catholicorum,

corum: Alii enim eorum exemplo audire possunt Hæreticorum conciones, & perverti; indequæ Hæreticorum augetur temeritas, nam sibi gloriæ verterent, suis concionibus Apostolicæ Sedis Missionariis interesse: Quare non nisi ex gravissimâ causâ poterit Missionarius, seu alia persona Ecclesiasticâ dignitate præfulgens ad Hæreticorum Templâ, ritus, & conciones convenire. Hac de causâ acriter repræhensus fuit à Pio V. Cardinalis Hyppolicus Estensis, Legatus Sedis Apostolicæ in Gallia, quia interfuit colloquio inter Catholicos, & Hæreticos habito in loco Diopfi, ut refert Homerus Tortora in sua *hiff. Gallicâ, lib. 2. fol. 62.*

17 Vide igitur, quod in hoc attenditur etiam qualitas personarum, ut pariter docet Becanus *de fide hæreticis servandâ, lib. 2. cap. 8. num. 3.* nam quandoquæ personæ, quæ nequeunt adduci in exemplum, non prohibentur adire hæreticorum Templâ his circumstantiis concurrentibus, quarum prima est, dummodò in Catholicorum animis nulla offensio producatur: P. del Bene *de officio S. Inquisitionis, part. 1. dub. 154. perit. 3. num. 12.* P. Verricell. *loto tit. Lupus in edictis, par. 2. lib. 13. diff. 2. art. 1. diff. 1.* & Becanus *loco cit.* ubi addit, ne-

19 quæ doctos, & constantes debere cum Hæreticis conversari, quando probabile est alios inde scandalum passuros. Secunda circumstantia est, dummodò nulla interfuit communicatio rituum Hæreticorum: Del Bene, Verricell. & Lupus *locis citatis:* Hæc enim communi-

20 catio est illicita, quia est contrâ veram fidem: Becanus *ubi supra*, Grassi. *decis. part. 1. lib. 4. cap. 18. sub num. 28.* & ob hanc causam prohibetur Christiano, velci azymis Judæorum, etiâ separatim ab ipsis Judæis, cessante tamen necessitate: Fermosin. *trac. 7. trimin. trac. 1. 2. in c. 1. de Iudeis, qu. 1. n. 7.* Tertia circumstan-

21 tia est, dummodò non adsit periculum propriæ perversionis, ut idem Authores docent, ex quo sequitur (ait Becanus *ibidem*) homines doctos, simplices, & naturâ fragiles, ac inconstantes non debere multum agere cû Hæreticis, quia facillimè pervertuntur, & in errorè inducuntur: Quarta circumstantia est, dummodò

22 adire templâ Hæreticorum non sit sym-

bolum hæreticæ pravitatis: P. del Bene *ubi supra*, ut si Princeps hæreticus præciperet in odium, & contemptum Catholicæ Religionis horum Templorum additionem, sicuti advertit Verricell. *loc. cit.* & patet ex his, quæ dicit Riccioli. *de jur. pers. lib. 1. c. 8. & 10:* Quinta circumstantia est, dummodò adsit rationalis causa adeundi: Idem Verricell. *de quo supra.*

Hæ verò rationabiles causæ videntur esse tres, scilicet Religionis defensio, famulatus obsequium, & civile negotium.

24 Quoad Religionis Catholicæ defensionem, quamvis non adesset magna necessitas ipsius propagandæ, nam (si ea adesset, negligi deberet quarta circumstantia superius allata, ut videre est apud P. Verricellum *loc. cit. n. 4. vers. si autem adsit*) licitum esset viris pietatæ, ac doctrinâ præditis, à quibus fructus universalis probabiliter speraretur, ut ait Lupus *ubi supra*, audire hæreticorum Conciones, ad eorum hæreses, & errores notandos, ac deinde confutandos; esset tamen habenda ratio prædictæ quartæ circumstantiæ, quæ quidem concurrere diceretur, quoties ipsi viri commemorarentur in Civitate, in quâ adesset libertas conscientiæ, & Catholici cum Hæreticis promiscuè habitarent, & Hæreticorum Templâ frequentare, ac conciones audire solerent, itaut hoc non reputareretur signum hæresis: Indo-

25 cis verò ratione periculi nequaquam permittendum esset: Azor. *som. 1. lib. 8. cap. 27. qu. 5.* Valentia 2. 2. *disp. 1. q. 2. punct. 2. dub. 4. in fin.* Coninchius *disp. 15. dub. 3. n. 55.* Bonac. *in decal. disp. 3. qu. 2. punct. 3. num. 75.* Card. de Lugo *de Fide, disp. 14. sect. 5. num. 171.*

26 Quò ad famulagis obsequium, licitum est Catholicis, qui hæreticis inferiunt, ipsos comitari, & sic ingredi templâ, ibique permanere, etiam dum officia hæretica celebrantur; dummodò nequè in ritibus, nequè in precibus cum Hæreticis communicent, sed tantùm servitutis, cui sunt addicti, munere fungantur; nam & ad istum effe-

27 tum Eliaxus permisit Naaman, ingredi templâ Idolorû, & cum Domino, ut superius insinuavimus, genuscæci coram Idolis, illumquæ Idola adorantem humeris sublinere: *Reg. lib. 4. cap. 5.* Qua-

rè licitum erit Catholico gerenti Ma-
 28 gistratum apud Principem, qui sit Hæ-
 reticus, illum ad templi adeuntem præ-
 ire cum gladio, vel scepro, ibique
 permanere, dum hæreticalia officia cele-
 brantur, non ad finem, ut in illis quo-
 quo modo communicet, sed tantum
 ad effectum, ut præter illud obsequium,
 quod etiam præstare solet Principi ex-
 tra Ecclesiam existenti, dum Magistratus
 honore fungitur, quia hujusmodi
 actus pendet à causâ peculiari, nempe
 29 obsequio: In hac re veteres referunt
 historiam ingenuam Valentiniani militis
 (is postea fuit Imperator) Prætoriani,
 & Tribuni constantiam: Dum enim
 muneri suo inserviens, præcederet Ju-
 lianum Apostatam in Fanum Fortunæ in-
 gredientem, accidit, ut æditius ad
 portas Templi, dum aquam lustralem
 effunderet in ingredientem, casu eâ fue-
 rit aspersus Valentinianus, qui illicò, ip-
 so Julio spectante, pugnis Ethnicum
 Sacerdotem contudit, & de veste tan-
 tum rescidit, quantum hæc gutta intrin-
 xerat: Indè in arcem relegatus fuit.
 30 Ob eandem rationem ait Ricciulli,
loco citato, licere famulis Catholicis
 tam hæros, quàm Dominas hæreticas
 Tempa adeuntes concomitari, obse-
 quiumquæ exhibere, propterea quod
 isti omnes actus præstantur ex causâ ser-
 vitii, vel saltem sunt actus indifferentes,
 & veluti tales non præferunt confes-
 sionem falsæ religionis, argumento
 31 l. 1. nequæ natalis C. de probat. Quini-
 mò videtur, licere famulis deputatis
 ad subeundum brachium Matronibus,
 seu Senibus, aut ualudinariis, dum-
 modò hoc servitium præstare soleant
 etiam extra Ecclesiam, genua flectere
 simul cum illis, eosquæ ad surgendum
 opitulari, prout ex relato Naaman ex-
 emplo colligi potest, & expressè pro-
 bant ibi Lyrans, & Burghensis in *Ad-
 dit.* Abulenſ. qu. 25. Azor. *moral. instit.*
tom. 1. lib. 8. cap. 27. qu. 7. Sanchez. *ad*
præcept. decal. lib. 1. cap. 7. num. 21. In his
 32 tamen, & similibus functionibus alle-
 gandis pro theoriâ supradictâ caven-
 dum est, ut incidamus in propositionem
 ex damnatis ab Innocentio XI. cir-
 câ cooperationem peccato alterius per
 rem indifferentem: Fuit enim illa pro-
 positio plurimorum Auctorum, quos

citât, & sequitur Diana *in summa, ver-
 bo cooperari*, eo fundamento, quia que-
 dam actiones videntur eis indifferentes
 33 ex se: Verùm actionis indifferentia non
 tam debet sumi ex entitativo, & phy-
 sico ipsius actû, quàm ex esse morali,
 quod formant circumstantiæ comitan-
 tes actionem. His stantibus, non lice-
 ret famulo Catholico citrà peccatum
 in hac fidei externâ professione Domi-
 no hæretico Missam celebranti ministrare,
 nequæ indumenta ad id necessaria,
 præparare, vel Altaria ornare, faces
 accendere, vel in similibus officiis in-
 servire, eò magis, quia esset cum eo in
 Cæremoniis communicare: Navarr. *conf.*
15. num. 3. de hæres. Imò non liceret
 35 servo Catholico quæcumquæ servitia
 in Templis Hæreticorum præstare, quæ
 non consueverint exhiberi, nisi tantum-
 modò in prædictis Templis: Tunc enim
 (prosequitur Ricciulli. *d. cap. 8. in fine.*)
 peccaretur in externam fidei Confes-
 sionem, quia scilicet non adesset quæ
 circumstantia: Stante igitur hac quartâ
 circumstantiâ, putat P. Verriell. *loco cit.*
 si Princeps particulariter aliquem fa-
 mulum causâ religionis vocaret ad
 templum, tunc non licere Catholico,
 comitanti hærum, ingredi, & hoc pacto
 Vir ille restringit doctrinam Cardinalis
 de Lugo: At ego dicerem, quod si præ-
 dictus famulus antequàm tunc vocaretur,
 consueverit ingredi, posset etiam
 accersitus non se abstinere à tali ingres-
 su: Non enim subjacet in materiâ Re-
 ligionis Principi hæretico, ideoquæ
 non vi illius iussionis ingreditur, sed fa-
 mulatus obsequio; dummodò tamen
 nullum cooperationis actum exhibeat.
 37 Tandem quò ad Civile negotium,
 ad illud peragendum, utiquæ licebit
 Catholico Hæreticorum Tempa ingre-
 di, eò quod ingressus dicitur à causâ
 dirigi, quemadmodum rectè docet idem
 Ricciulli. *ibidem*: Nec potest operari ac-
 tus ultrâ intentionem agentis, & quan-
 dò actus habet duplicem faciem, sive
 causam, in meliorem partem interpre-
 tari debet.
 38 Cessantibus supradictis causis nun-
 quam licet, adire hæreticorum templa,
 & potius debemus mortem subire: Nam,
 ut ait August. *Serm. 6. de Verbis Domini*:
 Si Imperator jubeat: *Esto mihi in obse-
 quium,*

quum; rectè, sed non idolo: prohibes maior potestas; da veniam; tu Carcerem, ille gabennam minatur: Id pariter docent Suarez in *defens. Fid. advers. Anglican.* lib. 6. cap. 9. num. 16. Fernosin. in cap. sicut, quest. 4. num. 4. de Hæretic. inter tract. crimin. tractat. 2. Quare ita ingredientibus, fierent suspecti de hæresi, prout definitur in Concilio Tarraconen. celebrato anno 1242. ubi interfuit Sanctus Raymundus de Pennafort: *Suspectus de hæresi* (sunt verba Concilii) potest dici, qui audis predicationem, vel lectionem Inzabbatorum, vel qui stetit genus orando cum eis, vel qui dedit osculum cum eis, vel qui credit Inzabbatos esse bonos homines, vel similia, quæ possunt probabilem suspicionem inducere: Et potest dici suspectus simpliciter esse, qui semel oravit, vel aliquid fecit de predictis cum eis; si verò pluries audivisset predicationem, vel lectionem, vel orasset, vel aliquid aliud de predictis fecisset cum eis, posset dici vehementer suspectus: Si autem omnia predicta fecisset, maxime si pluries, posset vehementissime dici suspectus.

- 40 Hoc procedit etiam respectu Templorum infidelium, vel Hebræorum, ad quorum Synagogas, & conciones prohibetur accessus, tam Clericis, quam laicis Catholicis à Canone Apostolorum 63. & quamvis non incurrat suspicio Apostasie ab ingredientibus, nisi id agant, ut communicent in eorum ritibus, quæ admodum colligitur ex dicto Canone, tamen nullo pacto, etiam si curiositatis causa id fiat, permittitur accessus ad hujusmodi Tempia, dum ibi superstitione peraguntur: Azorius tom. 1. lib. 9. cap. 11. in fine, Sanchez in *precept. decalog.* lib. 2. cap. 31. n. 38. & tempore Clementis VIII. fuit ejus jussu hæc à Sac. Congregatione S. Officii vetitum anno 1601. 24. Septembris peculiari edicto contra Judæos Urbis: Secus dicendum de ingredientibus, quando ibi superstitione minimè peraguntur, ut Infidelium, vel Hebræorum Tempia, ac Synagogæ spectentur, sive ut intrideantur eorum ineptiæ: Azor. & Sanchez *ibidem*.
- 41 Eadem ratione nullam possumus habere communicationem in ritibus Judaicis, & si quis ad illos transit, est suspectus de hæresi: Sesse *decis. Aragon.*

vol. 4. *decis.* 452. num. 4. Hocquæ procedit, sive usurpentur tanquam necessarii ad salutem, sive tanquam non necessarii, sed utiles ex vi institutionis eorum, sive tanquam præfigurativi Christi venturi, ut bene ait Verricell. loco cit. q. 23. n. 1. Si verò sumantur materialiter non ad colendum Deum, neque ut aliquid sacrum: sed ex fine sanitatis, vel alio fine naturali, non sunt illiciti, scilicet scanda- lo, ut bene inquit S. Thom. tom. 2. q. 104. art. 4. ad. 1. & tali pacto fortasse licebit Abissinis se circumcidere in signum tantummodò nobilitatis: Hæc omnia satis, ni fallor, explicant primam conditionem, quæ permittitur conversatio cum hæreticis.

- 45 Secunda conditio est, ne Catholici, qui in Tertis hæreticorum degunt, eectis diebus, quos Hæretici, ut festos, observant, nec sunt verè festi, claudant Tabernaculis, si Magistratus id jubeat, additâ declaratione, se velle hujusmodi præcepto explorare, quoniam sint hæretici, vel Catholici: Ita Ricciull. *de Jur. pers. lib. 1. cap. 10. num. 4.* Secus si præceptum claudendi officinas esset simpliciter conceptum: Tunc enim illud præceptum præsumeretur emanasse propter bonum politicum, ne Catholici palam artes exercendo talibus diebus, viderentur illudere Religioni, quam Princeps profitetur; nam hæc ratione videmus, quod Catholici cogunt Judæos ad servanda Christianorum festa, & tamen constât, ipsos non cogi ad faciendum actum contra superstitionem, quam Judæi profitentur, ut bene advertit idem Ricciull. *de jur. pers. diff. lib. 1. cap. 8. sub. num. 2.* Fernosin. *tract. crimin. tract. 2. ad titulum de Judæis, qu. 1. num. 15. & seqq.* ubi addit etiam, quod ob hanc rationem coguntur Judæi, quoties mixturatim inter domos Christianorum inhabitant, ad ornandas tapetibus domus parietes exteriores, quando sanctissima Eucharistia deferretur processionaliter per civitatem.

- 48 Tertia conditio est, ne Catholici utantur vestibus consecratis juxta formam earum, quibus induuntur hebrei rodoxi: Ut clarius procedamus super hæc res, advertendum, quod si ceteri fideles in eâ regione sic induti incedant, utique licet, eas gestare: Potest quoque Catholici.

cholicus, qui transit per loca Infidelium, etiam nullâ causâ interveniente, hujusmodi vestes deferre; nam ille vestium usus dicitur tantum discretivus nationis, ut probant Navarr. in cap. humana aures, qu. 3. num. 16. vers. 15. in fine, Raphael de la Torre de Religione, &c. q. 94. art. 2. disp. 3. dub. 1.

49 Si verò ceteri fideles in eâ Provinciâ degentes uti non consueverint prædictis vestibus, & exinde tamen si aliquis Catholicus sic indutus incedere vellet (dummodò rationabili causâ, quamvis levi, moveretur) id ipsi crimini non esset vertendum, quia tota diversitas, quâ distinguuntur fideles ab Infidelibus propter hujusmodi vestium usum, materialis est: nam Infideles has vestes non gestant tanquam Infideles, sed tanquam Incolæ illius Regionis: Hoc tamè intelligendum, nisi vigeat aliqua lex, 50 vel recepta consuetudo, quâ fideles prohibeantur uti prædictis vestibus: P. Verricell. tract. de Apostolic. Mission. tit. 1. de fide, qu. 14. sect. 2. nu. 4. Ratio autem, quare exigatur causâ, est, quia non licet fideli præbere anam prudenter dubitandi de suâ fide, sine fidei irreverentiâ, ut ait ibidem P. Verricell. Ratio verò, quare sufficiat, quod ipsa causâ sit levis, est, quia hujusmodi vestium usus reducit ad usum nationis potius, quam religionis discrimen.

51 Si autem agatur de vestibus, quibus Infideles à fidelibus secernuntur, non solum materialiter, verum etiam formaliter, eo modo, quo Romæ distinguuntur Judæi pileo flavi coloris, requiritur causâ gravis, ut permittatur Catholicis hic vestium usus: Fermosin. tract. crim. tract. 2. in cap. Nonnulli, qu. 1. num. 3. de Judæis, P. Verricell. dist. qu. 14. sect. 2. à num. 7. & De Lugo de fide, disp. 14. sect. 5. §. 1. num. 71. Nam his vestibus fideles maximum de eorum fide dubitandi præberent fundamentum; idcirco peccarent mortaliter: Navarr. in summ. cap. 11. num. 27. vers. quartò peccat, & in cap. inter verba prælud. 3. num. 3. in fin. de panis. dist. 1. cap. potest fieri, num. 1. Negat

53 tamen Palqualigus decif. 153. nu. 13. requiri gravem causam, nam, ut ait ille, vestes vel sunt protestationis falsæ religionis, & nunquam earum usus licet; vel non sunt, & tunc nulla re-

quiritur causâ: Sed respondet Verricell. loco cit. num. 10. non idèò usum talis vestis sine causâ illicitum esse, quia est protestatio falsæ sectæ; sed quia est contrà reverentiam fidei: Hæc enim reverentia exposcit, ut non solum ipsa fides non occultetur, sed etiam ut absquæ causâ non præbetur fundamentum ambigendi de eadem fide: Nam, ut patet ex sententiâ S. Agathonis Ana-

54 coretæ in Vitis PP. quamvis Christianus possit in se aliorum vitiorum notam tolerare, humilitatis causâ, non tamen potest permittere notam, aut suspensionem hæresis, vel Apostasiæ, quia hoc est contrà reverentiam fidei, quod etiam inculcavit S. Hieronymus in Epist. ad Pamacium. (Vide Raphaelem de la Torre d. dub. 1.)

55 At si sermo habeatur de vestibus, per quas Infideles non solum distinguuntur formaliter à fidelibus, sed etiam per eas ipsi protestantur suam falsam religionem, tunc perpendendum est, an vestibus illis annexus sit cultus auctoris falsæ sectæ, necne: Nam quoties non est annexus, ut contingit in vestibus eorum, qui apud infideles abusive vocantur Sacerdotes, quæ se habent non secus, ac vestes usuales, quibus utuntur penes nos Religiosi, & Clerici, in hoc casu fidelibus non interdicitur earum usus ex gravissimâ causâ, prout probabiliter tenet Fermosin. dist. tract. 2. in cap. nonnulli, qu. 1. nu. 12. de Judæis, Diana 10. 3. tract. 5. miscell. resol. 49. vers. sed plus: Quippè vestis, quâ utitur Sacerdos, non est cultus in Deum, sed habitus, quo exercentur cæremonix, ut ponderat idem Fermosin. loco cit. Quoties verò est annexus, tunc, ut optimè dicit P. Verricell. loco cit. sect. 4. n. 23. dictæ Vestes aut exhibent signum expressum protestationis falsæ sectæ, putâ, ut si sint determinatæ tantummodo ad significandam falsam sectam, vel si in ipsis sint effigiatæ Idola, & hoc casu nunquam licet uti

57 ipsis vestibus, quidquid dicat Fermosin. ubi suprâ, n. 8. & 15. aut non exhibent hujusmodi signum, utpotè si sint ordinatæ vel ad significandum nobilitatem, vel ad alium usum, & tunc concurrente gravi causâ non damnatur talis usus: Itâ P. Verricell. loco cit. numer. 25. De

- haere latè Lupus in *edictis*, par. 2. cap. 13. diff. 5. art. 2. & Eminentissimus de Lugo de *fide*, diff. 14. sect. 5. §. 1.
- 58 Sed cujuscunque generis sint vestes, ipsarum usus non erit illicitus, quoties gestentur per Jocum, ut in Comediis: Gestantur enim tanquam fabulosæ: Suarez. de *fide*, diff. 14. sect. 5. n. 3. & par ratione retineri cõsueverunt in Palatiis Imagines, & statua Martis; Veneris, & cæterorum, quos coluerunt Ethnici.
- 59 Eò magis non erit illicitum illud stratagemma, quo Christiani Vexilla hostium in Navibus suis fingunt, ut hostes infideles conspectis Vexillis non fugiant: Fermosin. in *d. cap. Nonnulli. eod. qu. 1. num. 8.* Adhibentur enim, non tantum tanquam fabulosa, sed etiam tanquam militaria ad fallendos hostes Infideles: Layman. *Theolog. moral. de fide*, cap. 11. num. 4. *vers. Simili. modo*: Quod adhuc fortius procedit in his, qui tali signo utuntur, ut incolumes ex hostium insidiis evadant, prout refert Megal. *Promptuar. Theologic. par. 2. verbo Fides*, num. 22. §. Undè fit, ubi etiam ait, usum vestium Infidelium licere exploratoribus Christianis.
- 60 At si Princeps Infidelis jubeat, quod Subditi Infideles utantur veste peculiari ad professionem falsæ Religionis, licebitne Catholicis illam gestare? In re hac distinguendum videtur, quod si antequam promulgaretur lex, non exibat hujusmodi vestis usus, non licere: Nam Princeps jubet actum superstitiosum: Fermosin. *ubi supra*, num. 5. Hurtad. de *Charis. diff. 58. §. 77. Coninch. de fide*, diff. 5. dub. 3. num. 73. Si
- 61 verò antea vigeat hic vestium usus penes Catholicos, respondetur eo casu licere, nam tunc à Catholicis non gestantur illæ vestes vi præcepti superstitiosæ legis Principis, sed inolitæ consuetudinis: Card. de Lugo *diff. 14. sect. 5. §. 1. n. 98.*
- 62 Si autem Princeps infidelis juberet, quod qui est fidelis, tali veste utatur, hoc casu, quamvis Christiani interrogati super fide, eam confiteri teneantur, attamen, quia Edictum Principis non esset interrogatio, sed præceptum, ut Christiani se positivè proderent, agnoscerentur, & punirentur, ipsi nõ tenerentur obedire: Coninch. *diff. dub. 3. n. 76.*
- 63 Quod procedit, etiam si lex illa à multis acceptata fuerit; secus tamen, si effect in viridi observantiâ, & communi usu recepta: Megal. in *Promptuar. Theolog. par. 2. fol. 945. num. 22.*
- 64 Quarta conditio est, ne diebus ab Ecclesiâ prohibitis commemorantes in locis hæreticorum, vel per ea transientes, carnibus vescantur, etiam in parvâ quantitate, ad protestationem hæresis: Quamvis enim parvitas materiæ per se excuset à suspitione hæresis eum, qui hujusmodi diebus in modicâ quantitate carnes edit: Fragos. de *Rep. Christ. par. 1. lib. 5. diff. 12. §. 4. num. 286. & seqq.* attamen si comedatur in protestationem hæresis Lutheranae, aliorumque Novatorum, sive in parvâ, sive in magnâ quantitate, graviter peccatur: Duard. in *Bullâ, can. 5. qu. 24. conclus. 3. n. 21. vers. quod puto*: Et quamvis ad hoc, ut factum inducat hæresim externam, oporteat, ut per se eam exprimat: Sanctarell. de *hæresi*, cap. 3. dub. 2. nu. 13. *vers. si quis*. Quare si quis internè crederet fornicationem non esse peccatum (quam propositionem damnavit Innoc. XI. in numero ex damnatis la 48.) & fornicaretur externè, tamen, quia fornicatio provenire posset ex aliâ causâ, quam ex opinione hæreticali, non diceretur hæreticus externus: Boss. de *Tubilao* *sect. 7. cas. 10. §. 4. num. 129.* quem sequitur Albitius de *Inconf. infide* cap. 13. à num. 16.
- 65 proindeque, cum esus carniū provenire possit ex infirmitate, vel è gultu, nequit dici protestativus hæresis: Nihilominus si edantur carnes in aliquâ quantitate, sine rationabili causâ, satis appareat animus; nam non desunt hæreses, nempe Lutheri, & aliorum Novatorum in hac materiâ: Boss. *loc. cit. num. 128.*
- 66 Similiter si Tyrannus in contemptum legis Ecclesiasticæ præciperet, edi carnes diebus vetitis, quicumque illas ederet, falsam lætiam profiteri diceretur: Undè licet præceptum Ecclesiæ non obliget cum magno incommodo, attamen eo casu esset præceptum fidei, propter quod mors potius esset subeunda, quam esu carniū Catholica Religio violanda: Macedo de *Clavibus Petri*, lib. 3. cap. 14. Albitius de *inconf. infide*, cap. 8. num. 31. Hinc est, quod Summus Pontifex, qui habet potestatem

- tem dispensandi super præceptis Ecclesiasticis, facultatem tribuere nequit carnes edendi, quando hujusmodi esus sit falsæ Religionis protestativus, ut bene consuluit Albitius loco cit. num. 33.
- 70 Quoties verò non adest præceptum Tyranni, commorantes in locis infidelium, vel per ipsa transeuntes, edere possunt carnes ad evitanda pericula, quibus exponerentur, si se proderent: Fermosin. *diff. tract. 2. in cap. consultis*, qu. 1. n. 6. De *Judeis*: Tunc enim non intervenit nec præceptum Ecclesiæ, nec præceptum fidei: Non primum, quia Ecclesia non obligat cum periculo Vitæ: Non secundum, quia elus Carnium per se non est determinatè signum protestativum falsæ sectæ, cum etiam multi Catholici ex gulâ, sive ex necessitate carnes edant: P. Verricell. de *Apostol. Mission. 10. 1. de fide*, qu. 15. n. 6. *vers. affirmant verè*: de hac re Raphael de la Torre de *Religione*, & *vitiis ipsi oppositis*, p. 2. q. 94. art. 2. *disput. 5. dub. 3.* Advertendum tamen, quod talis comestio esset illicita, quotiescumquæ scandalum pareret; vel ipsa evitari posset aliquâ tergiversatione; vel quando, licet nullo Tyranno cogente, præscriberetur à Sodalibus hæreticis, ad dignoscendum, quis inter eos existeret Catholicus; tunc enim diceretur protestativa falsæ religionis: Card. de Lugo de *fide. disp. 14. sect. 5. §. 2. n. 104. & n. 106.*
- 71 Quinta Conditio est, ne cooperetur hæresi, seu infidelitati: Hæc autem cooperatio duplex est, altera directâ; altera indirecta: Directa definitur à Diu. Tho. 1. 2. q. 6. art. 3. quod sit, quando ea aguntur, quæ suâmet naturâ ad peccatum ordinantur, ut illud consulere, stabilire, & defendere; aut ipsius peccato exhibere materiam, quæ nullum alium usum habeat: Indirecta est, quando non impeditur malum, quod impediri potest, & debet; vel quando ea aguntur, quæ licet non sint de sui naturâ ad peccatum ordinata, tamen prævideatur, attentâ proximi malitiâ, ipsum propter illa peccaturum: Verricell. loco cit. qu. 35. num. 1.
- 72 Hoc discrimen inter directam, & indirectam cooperationem intercedit, quod directâ est intrinsecè mala; Indirecta verò non semper mala, sed tantum ubi concurrunt hæc tria: Primum, quod quis prævideat; Secundum, quod possit; Tertium, quod teneatur impedire peccatum: Verricell. *ibidem*, num. 2.
- 74 Infertur ergo, quod nunquam cum mortis periculo licet pulsare Campanam, quâ hæreticorum concio convocetur, ac ipsorum Ecclesiæ inferire; nec pecunias præbere ad sacrificia, aut Templorum ædificia, cum ista præseferant cooperationem directâ.
- 75 Quapropter Christiani non possunt vendere Judæis agnum, eâ intentione, ut ab ipsis imoleatur; nec ramos ad ornatum Synagogæ: Fermosin. *diff. tract. 2. in cap. 1. de Judæis*, qu. 1. num. 10. & in *cap. Judæis*, qu. 2. num. 11. & 12. *cod. tit. & quamvis res indifferentes vendi possint Judæis, & infidelibus; nec vendentes teneantur interrogare, quo fine hujusmodi res emantur, ut bene advertit Fermosin. in diff. cap. Judæis*, qu. 1. n. 14. si tamen vendentes certò sciant, emptores prædictis rebus abusueros ad superstitionem, minimè possunt vendere: Fermosin. loco cit. Nullo enim casu licitum est cooperari ad superstitionis cultum nec indirectè (quoties concurrant recensitæ circumstantiæ) nec directè:
- 76 Unde Theodoretus lib. 3. *hist. cap. 5.* refert, Marium Aretheus Episcopum maluisse, quævis tormenta subire, quam cooperari ad refectionem ejusdam.
- 77 Idoli, quod ipse destruxerat: Non licebit quoquæ imprimere librum hæreticorum, seu alia agere, quæ ordinantur ad perversionem animarum: Cástro-Palao *tract. 4. disp. 1. punct. 17. nu. 7.* Turrianus *disp. 35. dub. 4. & disp. 50. dub. 7.* Suarez de *fide*, *disp. 14. sect. 5. & de caritate*, *disp. 10. sect. 3. & 4.* Lorca qu. 10. art. 9. num. 10. Du Vallius de *Fide*, qu. 7. art. 9. *conc. 1.* Granad. *controv. 1. de Fide*, *tract. 15. disp. 12. num. 3.* Bonacina de *peccatis*, *disp. 1. quest. 4. punct. 2. num. 33. & 34.* Verricell. de *Apostol. Mission. tom. 1. de Fide*, qu. 15. num. 6.
- 78 Infertur etiam, eò quia Princeps absquè licentiâ summi Pontificis non potest indirectè cooperari ad favorem hæreticorum, quod ei non liceat absquè ipsius Pontificis facultate inire consederationem cum hæretico, cum promissione de ipso manutenendo in pacifica libertate profitendi, & exercendi fal-

ſam ſeclam, cum ſit rebellis Eccleſiæ, cui erat ſubdiſus per baptiſmum; unde ſi injuſta eſt confœderatio cum jis, qui à Principe temporali deſciverunt, cum pacto ipſos adverſus eorum Principem tuendi; ita, & multò magis non licebit huiusmodi confœderatio cum jis, qui ab Eccleſiâ, & à Chriſti Vicario receſſerunt.

- 79 Eò minùs poterit Princeps auxilium præbere hæretico ad occupandam ditionem Principis Catholici: Impietatis enim eſt, nedùm injuſtiitiæ, permittere quod Chriſti-fideles ſubeant jugum Tyrannidis hæretici, qui ipſos cogat, aut ad deſcendam fidem, aut ad non-recognitionem Chriſti Vicarium, &
- 80 ob hanc cauſam Paulus III. improbat Caroli V. cum Henrico Anglorum Rege confœderationem: Pallavic. *hiſt. Concil. Trid. lib. 5. cap. 4. num. 27. 28. 29. Theſaurus de panis Eccleſ. part. 2. cap. 7. verb. arma, armorumque.*

- 81 Inferitur tandem non licere, Idololatris tribui Idolum, quod in bello, vel aliâ occasione ab ipſis per Catholicos ablatum fuerit: Quæpropter laudatur Vice-Rex Indiæ, de quo Hurtad. *reſol.*

- 82 *moral. tract. 5. reſol. 53. cap. 6.* Ille enim dentem cujuſdam Catimaimonis bello accepit, quem Idololatæ summâ veneratione colebant: Ad eum proinde orientales gentiles miſiſſi Rex Pegu ſummis precibus expoſcens, ut dentem beſtiæ daret, oblata in illius redemptionem ingenti auri ſummâ, quâ juvari poſſet negotium Regis Catholici in illis partibus. Conſuluit Vice-Rex doctiſſimos Viros, à quibus conſuluſſi ſunt, nullatenùs licere reſtitutionem prædicti dentis, qui ob id comminutus, & contritus fuit miſſus in ignem, & ceneres in flumen; & rectè, nam aliàs liceret directâ cooperatio ad errorem, ut bene proſequitur Hurtad. *ubi ſuprà*

- 83 Sexta conditio eſt, quod qui converſatur cum hæreticis nõ præbeat aliis ſcandalum ratione ſuæ qualitat: Hæc autem qualitas dupliciter conſideratur pro diverſitate perſonarum publicarum, ſeu privatarum, unde Nuncii Potiſſimi, qui Eccleſiaſtica dignitate ſuper alios præſulgent, minimè debent hæreticorum litteris reſpondere, ſeu ipſis ſcribere, ſeu cum iſdem communicatio-

nem ullam habere, licet non ſint nominati denunciati; & ſi oportuerit ali- quod negotium cum ipſis tractare, hoc faciendum erit per interpoſitam perſonam, dummodò non agatur de eorumdem converſione, ut bene monet Eminentiſſimus Albitius *de inconfant. in ſe de cap. 18. à num. 8.* E contra verò perſonæ privatæ, utpotè tales, remoto omni, & quocumquè ſcandalo, poſſunt privatim cum hæreticis communicatio- nem habere.

- 84 Vide igitur quàm mereatur fidem Spondanus, qui *inConſuat. hiſt. ad ann. 1493. num. 1.* dicit, ſummum Pontificem communicatõe habuiſſe cum Turcis, imò eodem ab ipſo vocatos fuiſſe adverſus Chriſtianos, quod adnotandum duxi, ne decipiantur Lectores operum hujus Viri, qui nimis liberè, ne dicam auctor videtur detraxiſſe honori Pontificio; & præcipuè ubi,

- 85 nempe *ad ann. 300. num. 2. & ad ann. 1493. num. 1.* innuit, quod ſummi Pontifices Terræ Sanctæ ſe tenere ſtudio potius fingant, quàm verâ mente illius curâ gerant; & *ad ann. 1496. n. 5.* dicit, quod titulus Catholici Regis Ferdinando Regi Hiſpano datus fuit, non propter pulſos Mauros; ſed quia Principes Chriſtianos omnes adverſus Carolum VIII. Galliæ Regem conceitavit: Profectò

- 86 Catholici titulum fuiſſe conceſſum Recaredo Gothorum Principi in Concilio Tolet. anno 638. res vulgatiſſima eſt apud Hiſtoricos; ſicur & eundem titulum fuiſſe renovatum in Alphonſo Rege Atagoniæ ex præclariffimo genere Recaredi orto ob res Hiſpanicas contra Saracenos reſtitutas ſub Gregorio III. legimus paſſim in Hiſtoriis.

- 87 Septima conditio eſt, quod non diſcretetur cum hæreticis, nam in diſputationibus, tatione, vel authoritate utendum eſt: Supernaturalia myſteria rationibus demonſtrari non poſſunt, & reſtimonia ſacræ Scripturæ apud hæreticos, vel fidem non obtinent, vel eluduntur per varias interpretationes, ac lectiones, quod egregiè notavit Tertull. *de præſcriptionibus cap. 14.* dicens de hæreticis: *Quaſdã ſcripturas non recipiunt, & quas recipiunt, addendo, vel minuendo corrumpunt; & quas recipiunt ſenſus detorqueant.*

- 88 Præterea etiam si suppeterent rationes, non tamen cum ipsis esset disputandum: Audi Bernardum *serm. 66. incant. Nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec auctoritate corriguntur, quia non recipiunt; nec flebuntur suasionibus, quia subversi sunt.*
- 89 Laudatur igitur jure merito ab Eminentissimo Pallavic. *hif. lib. 1. c. 14. n. 9.* Episcopus Meßburgensis, qui noluit permittere Echio, ut iniret disputationem cum Lutero, & exitus ejus disputationis præfati Episcopi prudentiam comprobavit; nam sequutâ postea celeberrimâ illâ disputatione, non solum Lutherus non resipuit, sed majori pertinaciâ suis adhæsit erroribus, ne videretur ab Adversario fuisse superatus, quemadmodum ait prædictus Pallavicinus *cap. 17. num. 6.* & notat Ruerardus Taperus *oratione Theologica inter decem in calce suorum operum positas*, disputationes, & colloquia publica, cum Hæreticis in Germania sub Carolo V. assumpta semper infelicitè cessisse: Undè idem Taperus in eadem oratione totus est ad eadem disvadenda.
- 90 Adde, quod disputatio nocere potest adstantibus, maxime si ipsi sint idiotæ: Nam facilius intelliguntur objectiones, quàm solutiones; ideo relictus Tertull. *cap. 18.* ait de adversante Catholico ad hujusmodi disputationes: *altercatione incerior discedes, nesciens quam hæresim judicet.* Hac re secti hæretici, quæ est illorum temeritas, semper hujusmodi disputationibus impetere satagunt Catholicos, non tantum rudes, sed etiam doctissimos, ut evenit tempore S. Remigii in Concilio Rhemen. Quidam enim Episcopus Arrianus, ut narrat Baronius *tom. 6. ad ann. 514.* acerrimus disputator captiosis argumentorum fallacis insultabat Catholicis omnibus: At ejus temeritas Deo permittente repressa fuit; nam transeunte antè ipsum S. Remigio, solâ ipsius umbrâ mutus prorsus reddidus fuit, nec ultra vocem proferre valuit, nisi postquam ad pedes Archiepiscopi devolutus, nutibus temeritatis suæ veniam petierit, à quo loquelam impetravit, ejuratâ prius hæresi Arrianâ, quâ infectus erat. Ex his tamen non inferri debet, quod non expediat quandoquæ
- descendere in arenam cum hæreticis ad eorum errores propulsandos; tùm quia ipsimet hæretici converti possunt, undè Redemptor noster de divinitate disputavit cum Phariseis, illosquæ convicit; tùm quia eorum erroribus rectè expugnatis, fideles magis in fide confirmantur, quamobrem Augustinus *cap. 48.* ait, verbis esse agendum; disputatione pugnandum; ratione vincendum: Et quamvis ipse vellicet Hieronymum, qui tanto conatu Rufinum de Pelagianâ hæresi suspectum impugnabat, aiebat ad ipsum Hieronymum *ep. 17.* *Quis denique amicus nō formidetur quasi futurus inimicus, si potuit inter Hieronymum, & Rufinum hoc, quod plangimus, excirari;* attamen postquam ex Cælesti confessione cognovit, à Rufino antè omnes in Urbe peccatum originale negatum fuisse, ut cum perpetuâ Rufini infamiâ in libris contra Pelagianos editis testatum reliquit, totus in Hieronymi partes transiit, quemadmodum advertit Eminentissimus Noris Vir eruditissimus (quem Sanctissimus Pontifex Innocentius XII. purpurâ insignivit, ut Sacrum Collegium tanto Viri decoraret) in *hif. Pelag. lib. 1. cap. 2.*
- 94 Quinimò videtur, Catholicos teneri quandoquæ disputare cum hæreticis: Qui enim, ait S. Leo *ep. 93. cap. 15.* a seipsum ab errore non revocat, se ipsum errare demonstrat, & quemadmodum, juxta Div. Ambrosium *1. offic. cap. 3.* pro otioso verbo, ita pro otioso silentio ratio esse reddenda: Undè error, in quem incidit Apelles, ut refert Eusebius *lib. 5. hif. cap. 13.* ac Niceph. *lib. 4. cap. 29.* & in quem postea cecidit Gregor. Cassander, ut narrat Bellarmus *controvers. lib. 3. de Laicis, cap. 19.* erat, refellendas non esse hæreticorum opiniones: Sic S. Avitus Episcopus Vienne. cū aliis Catholicis antistitibus publicè disputavit cum Arrianis coram Gundebaldo Rege Burgundiorum, quia sperabatur fidei unitas, pax Ecclesiæ in Burgundia, atque Regis conversio; nec spem fefellit eventus, nam Arriani convicti, piscibus miores effecti sunt: Quamvis Regis conversio non sit secuta, quia non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.
- 97 Huic antiquitatis exemplo consimile

le nuperum addam: Anno enim Christi 1600. publica habita fuit collatio Fontanablaudi coram Rege Christianissimo inter Jacobum Dany Perronium Episcopum Eboreensem, & Plectium Calvinistam, qui librum scripserat de abusus missæ, in quo Sanctorum Patrum testimoniis depravatis tuebatur Plectius errores Calvinistarum. Hunc convicit Perronius de quingentis Sanctorum Patrum locis depravatis.

98 Videtur, etiamsi desit spes fructus, honestissimum esse, impugnare hæreticos, & hac ratione Catholici Viri laudantur, qui contra ipsos scribunt, licet de eorum conversione non multum sperent: (Vide Geson. *tract. de laudibus scriptorum*, & Simanch. *sic. 20. in-f. ult. 5. ult. 5.*)

99 Non videtur tamen expedire, ut Idiotæ sibi sumant onus disputandi cum Hæreticis, quia, cum nequeant ipsos superare, consequenter se, honorem fidei, & proximorum salutem periculo exponunt: P. Verricell. *de Apostol. Mission.*

100 *sic. 1. q. 38. num. 3.* An autem necesse sit, quod qui cum Hæreticis disputantes sint characteri Clericali insigniti, agitur quæstio: Affirmativam sententiam tucntur Villalob. *in sum. tract. 1. difficult. 7. §. 4.* Suarez *de fide, disput. 20. sect. 1. num. 11.* Sanchez *in sum. tract. 1. lib. 2. cap. 6. num. 5.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 26. q. 1.* Verricell. & alii fundari in *cap. inibemus, de hæret.* in 6. ubi sub excommunicationis pœnâ prohibetur Laicis disputare de fide Catholica: Imò Hurtadus *resol. moral. tract. 3. cap. 6. resol. 49.* putat, suspectos de hæresitatem eos, qui asserunt, licitum esse laicis, de rebus fidei disputare cum Hæreticis: quàm ipsos laicos, qui disputant: His tamen non obstantibus cum Diana,

101 *par. 5. tract. 13. resol. 22.* sequor negativam sententiam, ut probabilem, ejusque probabilitatem agnoverunt etiam ipsi adversarii Sanchez, & Villalob. relati, & meritò, quia sicut officium prædicationis ab eo, qui non sit ordinatus, exerceri nequit, & tamen licet laico virtutes, ac rectam viam proximo persuadere, ita licebit ei, qui ordine non est insignitus, contra errantes in fide disputare, quidquid dicat Albertin. *de agnoscend. proposit. quæst. 13.*

102 *num. 12.* & Hurtadus *ubi supra.* Eò magis, quia leges hoc laicis interdicerent, munus disputandi permiserunt Clericis, non quia tale munus sit ordinis annexum, sed quia Clerici solent esse magis instructi, ac in sacris literis versati: Cessante autem fine legis, cessat ipsa lex, ut ex professo probat Hurtad. *de Mendoza in 2. 2. tom. 1. disput. 74. sect. 3. §. 26.* & consequenter non video, quare non liceat doctis, quamvis laicis, errores confutare, maxime si adsit spes utilitatis; & ita docent Cajetan. & Ban. *2. 2. quæst. 10. art. 7. Ledesma. in summa, tom. 2. tract. 1. cap. 5. conclus. 13.* Hanc sententiam probabilem putat quoque Sanchez apud Card. de Lugo *disput. 22. sect. 5. num. 139. de fide.*

103 Octava conditio est, ne Catholicorum filii scholas Magistorum Hæreticorum adeant propter subversionis periculum: Trullench. *in expos. decalog. lib. 1.*

104 *cap. 3. dub. 2. num. 7.* Quinimò nec licitum est, ad scholas Catholicorum admitti filios Hæreticorum; nam si sint nominatim denunciati, cum ipsis communicantes innodantur excommunicatione minori, & efficiuntur de hæresi suspecti, ut firmat Lupus in *edictis par. 2. lib. 13. diff. 3. art. 2. diff. 1.* Si verò non sint nominatim denunciati, adhuc non est licitum, nam imminet periculum Catholicorum filiis, qui cum filiis Hæreticorum permixti instruuntur: Lupus *ubi supra.* An autem liceat Judæis Christianas habere suorum filiorum nutrices? Videatur Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. 1. q. 1. num. 24. de Judæis, ubi negativè, & quare.*

105 *pus ubi supra.* An autem liceat Judæis Christianas habere suorum filiorum nutrices? Videatur Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. 1. q. 1. num. 24. de Judæis, ubi negativè, & quare.*

106 Nona conditio est, ne Catholici Medicorum hæreticorum operâ, necessitate cessante (si videlicet adsit copia Medici Catholici idonei) utantur: Fermosin. *loco cit. n. 5.* Lupus *ibidem.* (Vide Bordon. in *Tribun. cap. 24. numer. 10.*) Idem dicit quod ad Judæos: Fermosin. *ubi supra, num. 1. & seqq.*

107 Decima conditio est, ne Catholici copulam carnalem cum Hæreticis habeant, aliàs incurrerent peccatum, tum sacrilegii, tum periculi subversionis: Unde Salomonis cor depravatum fuit per mulieres alienigenas: Naldus *verbo Fornicatio, num. 2.* Bellochius *de castibus reserv. par. 2. quæst. 1. numer. 169.*

Ggg 2 Nulla

Nulla enim major conversatio, & familiaritas, quàm actus venercus dici potest, cum sit mutui amoris symbolum, ut videre est penès Jodocum in *praxi* 108 cap. 96. num. 28. An autem ex tali commixtione oriatur suspicio hæresis? crederem quod non, quoties non adesset aliqua circumstantia suadens, copulam hujusmodi sequutam esse in contemptum fidei, ut monet Carena par. 2. 109 tit. 14. §. 3. in fine: Hinc idem Carena ibidem, & Ciarlinus cap. 42. num. 53. usque ad 71. docent, Judæos rem venercam exercentes cum muliere Christianâ puniri non ab Inquisitore, sed ab Episcopo, id quod etiam firmat Fermosin. d. tract. 2. ad titulum de Judæis, qu. 2. num. 21. & quibus poenīs, ostendit Ciriacus contr. lib. 3. contr. 432. Porro quod dicitur de Judæis, videtur verificari etiam quoad Hæreticos ex identitate rationis.

CAPUT VI.

De retinentibus, & legentibus libros
Hæreticorum.

SECTIO I.

An hujusmodi librorum retentio, ac lectio sit
periculosa, & suspitionis hæresis
inductiva:

SUMMARIUM.

- 1 Adeo præsentaneum est periculum subversionis in legendis libris malis, ut vel ipsi Principes Ethnici eosdem cremari mandaverint.
- 2 Probationes ex Sacra Scripturâ ad idem.
- 3 Hæreticorum libri Zizaniis comparati sunt comburendi.
- 4 Legentes libros Hæreticorum sum de hæresi suspecti.
- 5 An idem sit dicendum de retinentibus eosdem libros?
- 6 Conciliatio inter extremas opiniones negantem, & affirmantem.
- 7 Si retinentes non sint librorum auctores sunt suspecti, vel leviser, vel vehementer secundum circumstantias.
- 8 Si retinens libros sit idiota, vel non

pereipiat linguam, nullatenus est suspectus.

- 9 In libris retentis hæreticorum considerandum est, quid tractent ad effectum ingerenda suspensionis in retinentibus.
- 10 Si libri non habeant errores contra fidem, retinentes non sunt suspecti, licet moraliter peccent.
- 11 Non sic dicendum de retinentibus libros hæresim continentes.
- 12 Per Bullam Cana excommunicantur legentes, vel retinentes libros hæreticorum hæresim continentes.
- 13 In retinentibus libris prohibitis ponderanda est occasio, an scilicet retineantur inscienter, vel scienter?
- 14 Suspicio incurritur, etiamsi retinens dicat, se non legisse eos.
- 15 Crescit suspicio, si retinentes dicant, se nescire à quo tales libros receperint.
- 16 Nisi aliunde constaret de bonâ famâ, & vitâ retinentium.
- 17 Incurritur etiam suspicio, si retineantur scriptura typis non divulgata.
- 18 Dispositio Pauli IV. hæc de re.
- 19 Prædicta magis procedunt quoad legentes.
- 20 Amplia, licet in libris contineantur bona, & utilia.
- 21 Idipsum verificatur quoad retinentes contra Mascardum.
- 22 Damnato auctore, ejus quoque opera licet bona, damnata sunt vigore Bullarum Iulii Terti, & Pii Quarti.
- 23 Nec his suffragatur Bulla in Canâ Domini, quia hæc expressè loquitur de libris hæresim continentibus, vel de religione tractantibus.
- 24 Enumerantur conjecturae indicantes qualitatem suspensionis resultantem ex librorum retentione.
- 25 Ad effectum incurrenda suspensionis legere dicitur, qui incipit legere, & panitentia ductus desinit, nisi materia parvitas excuset.
- 26 Legere etiam dicitur, qui oculis lustrat licet non proferat verba.
- 27 Transcribentes prædictos libros suspecti dicuntur.
- 28 Videndum tamen, an transferens sit discipulus de mandato Magistri transferens, vel sit Magister.
- 29 Item, an transcribens sit Amanuensis pretio

pretio conductus nesciens, vel sciens
dogmata pernicioſa.

30. Adhuc magis ſunt ſuſpecti componentes
hos libros.

31. Idem quoque dicendum de corrupcen-
sibus libros Catholicorum, & com-
miſcentibus dogmata hæretica.

32. Depravare Catholicorum libros eſt con-
ſectus Catholicorum mos: Sed peius
eſt, libros hæreticos Catholicis attri-
buere: Exempla.

33. Nuperi Hæretici in huiusmodi impo-
ſurâ ſatis attenti: Exempla.

34. Maximâ laborant ſuſpitione defenden-
tes libros Hæreticorum.

35. Eâ magis fiet ſuſpectus componens Apo-
logiam ad eorundem librorum de-
fenſionem.

36. Sic laudans eſdem eſt ſuſpectus, ſi
laudatio tendat ad finem, ne exa-
minentur.

37. Item ſuſpectus eſt, procurrans apud Sacrâ
Congregationem, ne liber prohibeatur.

38. Sunt quoque ſuſpecti aſportantes libros
ad Catholicorum Provincias: à Pro-
vinciis Hæreticorum.

39. Item imprimentes, vel impreſſioni coo-
perantes.

40. Item, qui retinent, vel legunt: libros
Auctoris propter hæreſim, licet non
ſit hæreticus.

41. Item, legentes libros Astrologia judi-
ciorum, Geomantia, Hydromantia.

1. **T**AM præſentaneum eſt ſubverſioni
periculum in retinendis, & le-
gendis pravorum Authorum libris, ut
Cæſar Auguſtus duo millia volumina,
à fatidicis conſcripta cremari juſſerit:
Imò apud Romanos, Senatorum erat
libros veritos inquirere, ut latè diſſe-
runt Bellarmin. controuv. de Laicis lib. 3.
cap. 20. Cardinalis de Lugo de fide di-
ſput. 21. ſect. 2. num. 24. Simanch. de Cat-
holic. inſtitut. tit. 38. n. 1. Fermosin. tract.
crimin. in cap. Fraternitatis, tract. 2. q. 1.
à num. 17. de hæretic. quod etiam plu-
ribus in locis à jure Civili ſancitur, ut
in Leaterra S. medicamentis ſamil. Her-
eſicun. l. quicumque S. nemo C. de Hære-
ticis. Sacræ quoque paginæ reſtantur in
off. cap. 19. multos attuliſſe ad Apo-
ſtolos pravæ lectionis libros, ac eoſdem
coneremari. Habemus etiam ex
hitoriâ Eccleſiaſticâ, quod Conſtanti-

nus Imperator libros Arii in Concilio
Nizeno damnatos comburi juſſerit,
quò neque Auctoris, neque opinionis
ipſius extaret memoria, indiçâ poenâ
ultimi ſupplicii in eos, qui librum oc-
cultarent, & qui in publicum produ-
ctum non incederent.

3. Nec mirum, nam ſi zizania, ut patet
ex cap. 13. Matth. colligantur in faſci-
culos, & traduntur igni, ne triticum
inſiciant; itâ huiusmodi libri combu-
rendi ſunt, qui unâ cum hæreticis, zi-
zaniis comparantur ab Auguſtino in
quaſt. ſuper eodem cap. 13. Ab ipſis enim
Catholicorum animi depravantur, co-
modo, quo qui tetigerit picem, inſui-
nabitur ab eâ: Eccleſiaſt. cap. 13. Id-
circo ſi propter periculum ſubverſionis
conſentur ſuſpecti de hæreſi converſan-
tes cum Hæreticis, ut ſuprà ſtabilivi-
mus, in idem diſcrimen incidunt eorum
libros legentes, itâur jure merito ſuſpe-
cti haberi debeant: Fermosin. tractat.
crimin. tract. 2. in cap. cum Chriſt. qu. 4. de
hæret. num. 1. 2. & 3. Cardinalis de Lu-
go de fide diſput. 21. ſect. 2. S. 4. num.
105. Paſqualig. ad Franch. contr. juridi-
inter Episcop. & Regular. par. 1. num. 1555.
Simanch. Catholic. inſtitut. tit. 15. num. 5.
Leo Theſaur. ſor. Eccleſ. de excomm.
cap. 7. numer. 63. Ricci in prax. Aur.
par. 1. reſol. 433. An idem verò cen-
ſendum ſit reſpectu retinentium? Non
nulli putant, ſic delinquentes tan-
quàm Hæreticos condemnandos eſſe,
dicunt Jo. Andr. in cap. Filii, de hæretic.
in 6. Wamel. conſil. canon. tom. 2. conſil.
578. numer. 7. Ricci d. par. 2. Reſol. 437.
Decian. conſ. 93. num. 80. vol. 2. Roland.
conſ. 45. num. 40. lib. 1. Ital. de immunit.
lib. 1. cap. 5. S. 6. num. 22. 29. & 30. Maſ-
ſcard. de probat. concl. 745. num. 2. &
concl. 862. num. 1. tit. 2. Alii tamen con-
tendunt, eos eſſe tantummodò ſuſpe-
ctos, ut tenent Maſcard. d. concl. 862.
num. 6. Ital. d. S. 6. num. 22. & 30. Coſta
variar. tom. 1. diſt. 33. fol. 334. Farinae-
de hæreſi q. 180. num. 8. & 9. Del Bene
de S. Offic. dubit. 46. num. 23. Paſqualig.
ad Franch. contr. inter Episcop. & Regular.
de lect. libr. prohibet. nu. 1555. De Angel.
de delict. par. 1. cap. 63. num. 28. in ſin.
Fermosin. d. quaſt. 4. num. 2. & 3. Cened.
colleſt. canon. colleſt. 8. num. 2. Capon.
diſcept. Forenſ. tom. 2. diſcept. 95. num. 23.
Utrum-

- 6 Utramque opinionem conciliat idem Mascard. *d. concl.* 362. num. 4. & 5. ut prima procedat, si retinentes sint etiam
- 7 Authores. Si ergo retinentes non sint Authores, de hæresifolummodo suspecti, sive leviter, sive vehementer efficiuntur: Bordon. *in Tribun. cap.* 14. n. 44. & Lupus *in edit.* par. 4. lib. 25. *diff.* 2. art. 2. *diff.* 3. prout conjectura suadebunt, quæ in hac materiâ ponderantur, quæque desumuntur, tùm ex qualitate personarum, quæ Hæreticorum libros retinent; tùm ex qualitate librorum, qui retinentur; tùm tandem ex occasione, quâ retinentes, hos libros adepti sunt: Pegna *par.* 20. *com.* 3. quem sequitur Lupus *loc. cit.* Cantet. *qu. crimin.* cap. 1. *de hæresic.* num. 64. Pasqualig. *ad Franch. contr. inter Episcop. & Regular.* ubi *suprà*, num. 1523. Leo *Theaur. For. Eccl.* d. par. 3. cap. 6. num. 63. *vers.* quæ suspicio, Fulc. *de Vist.* lib. 2. cap. 31. n. 7.
- 8 Etenim quodam personas perpenditur, an retinens sit idiota, ita ut nesciat legere, vel non percipiat linguam, quâ conscripti fuerunt libri retenti; nam hoc casu nulla incurritur suspicio, ut docet Bordon. *loc. cit.* Fermolin. *in d. cap. cum Christus, quest.* 4. num. 4. & 5. Grass.
- 9 *dees.* par. 1. lib. 4. cap. 18. numer. 49. Item an sit vir probatus, vel malæ vitæ. Quod ad libros considerandum est, quid tradent; & à quibus compositi fuerint: Sunt enim librorum prohibitorum duo genera; alterum propter hæresim, vel suspensionem hæresis; alterum propter corruptelam bonorum morum, ut ex
- 10 Brevi Pii IV. incipien. *Dominici Gregis* infert Lupus *d. diff.* 2. art. 3. Qui autem retinent libros secundi generis, quia in eis non continentur errores contra fidem, nullo modo sunt suspecti de hæresi, nec proinde sunt denunciandi, nec incurrunt Bullam Cœnæ (licet peccent mortaliter, & sint puniendi ab Episcopo) ut in fortioribus terminis dicit Fagundez *in 1. præcept. Decalog. lib.* 1.
- 11 cap. 14. num. 7. At non sic dicendum de retinentibus libros primi generis. Is, ait Pius IV. *in dicto Brevis*, qui Hæreticorum libros, vel ejusmodi Authoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspensionem damnata, atque prohibita legerit, habueritque, ipso jure in excommunicationis pœnam incidat, tamquæ ob cau-

sam in eum, tanquæ de hæresi suspectum inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas super hoc ab Apostolicâ Sede, Sacrisque Canonibus constitutas. Insuper per Bullam Cœnæ num. 1. excommunicantur Hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate Papæ, & Sedis Apostolicæ

13 scienter legentes, aut retinentes. Quod ad occasionem ponderandum est, an scienter retineantur, putâ ratione aditæ hæreditatis; an verò scienter, utpotè, si retinentes hos libros aliunde ad se deferri curaverint: Franch. *contr. Jurisd. inter Episcop. & Regular. de l. lib. libror.* numer. 1554. Fermolin. *d. trakt.* 2. *in cap. cum Christus*, num. 4. Lupus, & Bordon. *locis cit.* qui postremus addit, in hoc standum esse Judicis arbitrio.

14 Cæterùm hujusmodi suspicio incurritur ob retentionem librorum hæreticorum, etiam si retinentes dicant, eos libros se minimè legisse: P. del Bene, ubi *suprà*, dub. 40. num. 20. & adhuc incurritur hæc suspicio, si libri retenti, hæresim continentes essent sine nomine Authoris, cum hujusmodi sola retentio ex se requiratur abjuramentum: Fulc. *de Vist.* lib. 2. cap. 31. num. 7. Pistach. *h. de superstit. par.* 2. cap. 3. sub num. 21. licet retentores asserant in torturâ, se nunquam malè de fide sensitse. Imò cresceret suspicio, si ipsi negarent, se scire à quo receperint tales libros, vel mutato Authoris nomine, alium pro altero indicarent: Simanch. *in Enebirid. tit.* 34. n. 4. Decian. *trakt. crimin.* lib. 5. cap. 46. n. 26. & super hoc etiam essent torque-

16 di: quod tamen intelligendum, quando aliunde non constaret de hos libros retinentiū bonâ famâ, & vitâ: Fermolin. *trakt. crimin. d. trakt.* 2. *in cap. cum firmis*, g. 3. n. 10. vel non appareret, ab ipsis verû Authoris nomen mendacio occultatum

17 fuisse. Incurritur quoque hujusmodi suspicio, si retineantur hæreticæ scripturæ, licet Typis non evulgatæ: Fagundez *diff. qu.* 14. num. 11. Pistach. *de superstit. part.* 2. cap. 3. sub num. 21. Comprehenduntur enim sub nomine librorum, nam, ut inquit Bordon. *in Tribun. cap.* 14. num. 61. priusquàm inventa fuisset mirabilis, & utilissima ars impressionis, volumina, & opera intellectus in unum

18 congesta, vocabantur libri. Imò, nec circa

circa hoc relinquantur ambigendi locus, omnem difficultatem remouent verba Pauli IV. superius allegata: *Vel cuiuscumque Authoris scripta*: Nihil enim refert, an scripturæ hæreticæ sint Typis, vel calamo exarata: Farinac. *diff. q. 180. num. 31. Ugolin. de Censur. par. 2. gloss. ac eorumdem libros, num. 2. cum aliis plenè congestis per Pasqualig. ad Franch. loco citato, num. 1496. Fusc. de Visit. lib. 2. cap. 31. n. 11. Ricciull. de jur. person. lib. 5. cap. 23. n. 6. Privier. Manual. Antist. par. 1. potest. 50. sub n. 3. quia liber hæretici nondum impressus, verè liber dicitur, & propterea qui illum retineret censuram incurreret, præsertim quia periculum infectionis adest (ob quod prohibitio dimanavit) siue liber sit impressus, siue non: Cherubin: *Const. 77. Pii IV. Schol. Card. de Lugo disp. 21. sect. 2. §. 1. nu. 39. Sanchez. in Decal. lib. 2. cap. 10. num. 28. Pasqualig. ubi supra.**

19 Hæc omnia magis procedunt quò ad legentes, ut ex se pater, & prout testantur Menoch. *de presumpt. lib. 5. præsumpt. 6. num. 18. Farinac. qu. 180. nu. 30. & 31. Ugolin. ubi supra.*

20 Amplia, licet in dictis libris, vel scripturis contineantur bona, & utilia dummodò eorum Authores sint hæretici: nam periculù est, ne lateat anguis in

21 herbâ; quod etiam verificatur quò ad retinentes: Farinac. *q. 180. n. 14. reprobatâ Malcardi opinione, quæ habetur in Conclus. 862. num. 1. ubi dicitur, libros, quamvis hæreticorum, hæresim non continentes, qui retinent, non esse suspectos, quoniam Malcardi sententiam sequutus fuit etiam Bordon. ubi supra, nu. 66. (Vide latè apud Lupum in *edit. lib. 25. diff. 1. art. 1. diff. 2.*) Hinc est, quod*

22 damnato Anthore, ejus quoquè opera sunt damnata, tamen bona, & Catholica, vigore bullarum Julii III. Pii IV. & ratio est, quia hujusmodi sanctiones emanarunt etiam ad finem mortificandi Hæreticos, ut in *cap. Fraternitatis, de Hæretic. & ibi communiter observant Interpretes, latè Fermosin. tract. crim. tract. 2. in *diff. cap. Fraternitatis, qu. 1. per tot. Sanctarell. de hæres. cap. 14. dub. unie. num. 4. Ricciull. de Iure person. lib. 5. cap. 23. num. 1. Farinac. de hæres. qu. 181. num. 22. 26. & 27. Quibus tamen mini-**

23 mè favet Bulla in Cœna Domini, nam

ea in *cap. 1. expresse loquitur de libris hæresim continentibus, vel de Religione trañantibus, ut benè ponderat Fagundez. *diff. qu. 14. nu. 13. Pasqualig. ad Franch. contr. inter. Episcop. & Regular. ubi supra, num. 1542. & 1547.**

24 Verùm quod diximus de conjecturis indicantibus qualitatem suspicionis ex librorum retentione resultantem, dici quoquè debet de suspicionem, quam incurrunt eos libros legentes, ut firman Lupus, & Bordon. *ubi supra*; & proinde perpenditur (ut verbis Lupi utar) primò, an quis hujusmodi libros inconsideratè, vel Audiosè legerit? Secundò, an parum, vel multum? Tertio, an semel, vel pluries? Quarto, si unum tantum librum, vel plures? Quintò si reprehendendi statim obtemperaverit, vel defenderit factum? Sextò, si præsentaverit illum, vel illos Inquisitori statim, ac intellexerit, esse prohibitos, vel prohibitos, vel se non esse præsentandos, aut comburendos contenderit? Septimò, si sollicitè absolutionem quæsierit, vel potius illam contempserit &c.? Ex quibus inferri potest, quod quamvis in Bullâ Cœnæ sermo sit de libris in plurali, aliquà tamen suspitione laborare, qui unicuique ex supradictis libris legerit, ut quoquè innuit Duard. in *Bullâ can. 1. qu. 13. nu. 3. qu. 54. num. 16.*

25 Legere autem ad hunc effectum dicitur, qui incipit, quamvis penitentia ductus, desinat, dummodò materiæ parvitatem excedat: Duard. *ad Bullam Cœnæ. Can. 1. part. 2. qu. 46. in princ. Saic de censur. in Bullis, lib. 3. tom. 1. cap. 5. n. 12.*

26 Item legere dicitur, qui oculis lustrat tantum, etiam si verba non proferat, nam cum legere minimè consistat in prolatione verborum, sed in eorum inspectione: *lin. Civile 23. de Legibus, & l. 1. de his. que in testam. Idcirco absque dubio incidit in excommunicationem Bullæ in Cœnâ Domini, qui oculis percurrit Flavius Cherubin. in Bullâ 82. Pii I. schol. 2. Card. de Lugo disp. 21. sect. 2. §. 1. num. 172. P. del Bene disp. 38. petit. 2. Pasqualig. ad Franch. contr. Jurisd. dè quo super, nu. 1488. Grass. decif. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 45.*

27 Cum itaque legentes dicantur suspecti, eò magis tales reputari debent hujus-

- jusmodi libros, vel scripturas transcribentes: Pegna *par. 1. comment. 17. vers. sed quæ erit pena*, Farinac. *qu. 180. n. 18. Fermolin. tract. crimin. tractat. 2. in cap. cum Christus, qu. 4. num. 7.* Inspiciendum
- 28 tamen est (inquit Lupus *loco cit. diff. 9. art. 5.*) an transcribentes sit discipulus, & transcribat de mandato Magistri; an verò sit ipse Magister? Similiter, an discipulus ignoret; vel è contrà sciat, quæ scribit? Item, an sit famulus, qui jubente domino librum, vel libros, seu quamlibet damnatam scripturam, aut impia dogmata scribit ignorans; aut è conversò sciens, qualia.
- 29 sint? Idem, an amanuensis sit, & pretio conductus scribat, nesciens; aut è contrà sciens, sit venenosum dogmata transcribere? Præterea animadvertendum, an quis sibi ipsi, vel alteri transcribat, quæ damnata esse, non ignorat? Ex his coniecturis quicquid dignoscere potest, an transcriptor, vel Scriptor damnatorum librorum sit denunciandus, nec ne, ad tradita per Pegnam *par. 2. com. 17. sub litt. C. & D.*
- 30 Er adhuc magis erunt suspecti componentes hujusmodi libros, seu scripturas. Imò tunc censeri debbunt verè hæretici: Simanch. *in Enebirid. tit. 39. n. 2.* Farinac. *qu. 180. num. 16.* Quod identidem dicendum de corruptentibus libros Catholicorum, & commiscuentibus Catholicis doctrinis dogmata hæretica: Menoch. *de arbitrar. conf. 449. num. 5.* Fermolin. *tract. crimin. tractat. 2. in cap. cum Christus, qu. 4. nu. 8.* Farinac. *d. qu. 180. num. 14.* Hi enim reverà sunt hæ-
- 31 retici reputandi, ut habetur in sextâ Synodo Constantinopolitana *art. 13.* quam affert Jvo *par. 4. cap. 198.* his verbis: *Percipimus illos, qui falsaverunt libros Catholicos anathemati subijci, & cum hæreticis anathematizari.* (Vide Pegnam *par. 2. com. 17. sub litt. C. in director.*) Imò
- 32 depravare Catholicorum libros esse consuetum hæreticorum morem, eruditè adnotavit Antonius Aug. *par. 1. libr. 10. tit. 15.* Sed plusquam Hæretici reputandi sunt, qui Hæreticorum scripta Catholicis Auditoribus attribuant: Sic in Ecclesiasticis Historijs habemus, quod Sancto Hieronymo supposita est *Epistola de scientiâ divinæ legi*, quæ est Cælestii Socii Pelagii, prout notavit
- Joannes Montinenfis ad Prosperum: Sancto Augustino adscribitur *opus de Incarnatione*, quod Oteginistarum commentum esse constat, constat ex quibusdam Capitibus libri Origenis *ex principiis*: S. Ambrosio supposita est *posterior apologia de David*, cujus auctor non alius est, quam Origenista aliquis, quia Auctor illius negat Davidis adulteriū cū Bersabea fuisse, illudquæ censet allegoricè esse interpretandum: Origenistæ enim omnia ad allegorias vertebant:
- 33 In hac re nuperi hæretici suis proavis inferiores non sunt: Joannis Calvini opus inscribunt Alcuino Caroli Magni præceptoris; Librum Henrici Bellingeri contrà visibilem Ecclesiâ S. Athanasio attribuerunt; Conciones Bernardini Ochini suppositæ sunt Thomæ Justonopolitano; aliaquæ his similia exempla exhibet Theophilus Raynaud. *in Criticæ sacr. partis. 1. Error. 10.* Id autem peragunt hæretici, ut incauti decipiantur, putantes sanam, & catholicam doctrinam in prædictis libris contineri, ut latè advertit Lupus *ubi supra. diff. 9. art. 5. diff. 1.*
- 34 Similiter maximâ labore suspitione dicuntur descendentes hæreticorum libros, sive publicè, sive privatim, vel occultè eos defendant: Duard. *ad Bullam Cene, can. 1. qu. 55. num. 2. & 10.* Lupus *loco cit. art. 3.* Fermolin. *tract. crim. dict. quest. 4. in cap. cum Christus, num. 11.* Pasqualig. *ad Franch. contr. Iurisd. num. 1579. & seqq.* Pistacchi. *de superstit. par. 2. cap. 3. sub. num. 21.* Ad-
- 35 tamen Lupus, dummodò defendantur quatenus hæreticorum libri, non autem si stylus, & eloquentia laudetur: Id ipsum etiam firmat Bordon *ubi supra, nu. 78.* sive disputativè tuerentur eosdem libros: Duard. *ibidem, num. 6.* Bonac. *de censur. in Bullâ disp. 1. qu. 2. punct. 4. num. 2.* hoc casu tamen crederem, non incurri suspitionem, si animus apparet non improbus, utpotè si defenderentur ad querendas rationes, quibus hæreses convincerentur: De hac re Baldell. *de fide, & infidelit. disp. 47. n. 19.* Fermolin. *ubi supra*, Pasqualig. *ad Franch. contr. Iurisd. d. par. 1. à nu. 1582.*
- 36 Eo magis erit suspectus, si quis componeret Apologiam in eorundem librorum defensionem, licet ipsam non publicaret: Baldell. *loco cit. vel si quis lau-*

laudaret tales libros: Ugolin. *de censur. par. 2. gloss. ac eorumdem libros, nu. 2.* dicendo illos esse bonos, vel utiles, vel non comburendos. Sic Tolet. *summ. in Bullâ Cenz. excom. 1. num. 26.* Sayrus in *Thesouro casuum, 10. 1. lib. 3. cap. 5. n. 18.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. dist. 2. cap. cum Christus, quæst. 4. numer. 11. & alii.*

36 Intellige, si huiusmodi laudatio tenderet ad librorum hæreticorum defensionem, ne examini subicerentur: Sanchez *lib. 2. cap. 10. num. 56.* Toletus *ubi supra.* (Vide Bordonum loco citat.) Si cur diceretur suspectus, qui procuraret apud sacram Congregationem, vel Summum Pontificem, ne prohiberetur liber continens hæresim, aut ne combureretur: Quemadmodum enim non licet Procuratori, vel Advocato defendere hæreticos, ita nec eorum libros: Card. de Lugo *disp. 21. num. 100.* Lupus *ubi supra, dist. 9. diff. 3.*

38 Sunt quoque suspecti asportantes libros hæreticorum à Provinciis hæreticis ad Catholicas, maximè si id occultè fiat: Pegna *p. 2. comm. 17. vers. ceterum:* Azor. *10. 1. lib. 8. cap. 17. qu. 6.* Fermolin. *tract. crimin. in cap. cum Christus, qu. 4. n. 7. de Hæretic. tractat. 2.* Pasqualig. *ad Franch. contr. Iurisd. loco cit. numer. 1510.* Tunc enim præsumuntur non ignorare, quid deferant; & si transportantes ignorent qualitatem libri, quem deferunt, eximuntur ab huiusmodi suspitione, juxta Lupum *dist. 9. art. 4. diff. 1.*

39 Non effugiunt quoque suspitionem hæresis imprimentes, vel impressioni talium librorum cooperantes: Barbol. *in cap. Fraternitatis, de hæret. num. 7.* Farinac. *qu. 180. num. 19.* Pasqualig. *ad Franch. contr. inter episc. & Regular. de lib. prohibis. lect. num. 1512. & seqq.* latè Fermolin. loco citato, num. 7. & tribus seqq. Idcirco hanc suspitionem incurrunr, tam qui librum imprimendum tradit, quam Typographus, qui illum ad hunc effectum recipit, & qui characteres disponit, & qui eos prælo subjacet: Lupus *ubi supra, Pasqualig. proxime citatus num. 1513.*

40 Sunt etiam suspecti, qui retinent, & legunt cujuscumque auctoris, cæsi non hæretici, libros, vel scripta pro-

pter hæresim, vel falsa dogmata damnata: Sayr. *de Censur. lib. 3. cap. 5. n. 15.* Card. de Lugo *de fide, disp. 21. num. 108.* vel fortilegia, seu incantationes qualificatas continentia: Farinac. *d. qu. 180. nu. 28.* (Vide tamen Lupum *d. dist. 2. art. 2. diff. 2.*)

41 Sunt tandem suspecti, qui legunt, & retinent libros Astrologiæ Judiciaræ, Geomantiæ, Hydromantiæ, de quibus in *regulâ 4. Iudicis: Fermolin. tract. crim. loco cit. n. 5.* Azor *institus. moral. 10. 1. lib. 9. qu. 26. vers. 5.* Sels. *decis. Aragon. vol. 4. decis. 464. num. 24.*

Plures tamen adsunt Circumstantiæ, propter quas eximuntur à suspitione, retinentes, & legentes hæreticorum libros, ac cæteri, de quibus sermonem usque adhuc habuimus.

S E C T I O I I.

De circumstantiis, quibus excusantur à suspitione hæresis Hæreticorum, libros retinentes, & legentes.

S U M M A R I U M:

- 1 Prima circumstantia excusans est, si retinentes sint imperiti, dummodò aliud non concurrat hæresis suspicio.
- 2 Ad inducendam hæresis suspitionem requiritur, quod quis non ignoret, eos libros hæresim continere.
- 3 Secunda circumstantia est, quod retinentes sint bonæ famæ; licet non idiotæ.
- 4 Eò vel magis, si in libris non contineatur dogma fidei, sed mera eruditio.
- 5 Tertia circumstantia, si legantur libri in materia parvitate; quod aliqui tamen negant.
- 6 Quamvis sit in casu materia parvitas: Aliqui dicunt decem lineas: Alii unâ paginam; hi tamen merito reprobandur.
- 7 Sed mediâ viâ incedendo dicendum est, perpendendas esse circumstantias materia, libri, & qualitatis Lectoris.
- 8 Diana censet, materiam parvam esse duas, vel tres lineas, licet in eis contineatur hæresis.
- 9 Si quis legeret proximum libri, non excusaretur, vel præfationem, vel Indicem.

- 10 Non esset suspectus, qui legeret annotationes ad librum Catholici factas ab Hæretico, dummodo hæresim non continerent.
- 11 Suspectus esset, qui volumen ab Hæretico compositum legeret, licet in eo nullus error reperiretur, quia damnatur in odium Auctoris.
- 12 Datur quoddam materia parvitas in retentione librorum ex parte temporis, & ex parte materia.
- 13 Si tempus notabile requiratur ad tradendum commodè librum Inquisitori, scrupulus non habendus.
- 14 Quarta circumstantia est, si libri legantur cum debita licentiâ.
- 15 Potestas concedendi licentias legendi libros prohibitos, est in primis penes Summum Pontificem.
- 16 Olim hanc facultatem habebant Legati à Latere, Nuntii, Episcopi, & Generales aliquorum Ordinum: Ab eis postea adempta.
- 17 Eandem licentiam concedere possunt Sacra Congregationes S. Officii, & Indicis, cum limitatione tamen.
- 18 Facultas legendi libros Caroli Molinai non conceditur à Sacris Congregationibus.
- 19 Quibusnam Sacra Congregatio solet impertiri facultatem concedendi licentias legendi libros prohibitos?
- 20 Magister Sacri Palatii in Urbe tantum concedit licentiam legendi libros prohibitos.
- 21 An Collegium Cardinalium Sede Vacante concedere possit huiusmodi licentiam? negat Fagundez.
- 22 Habens licentiam legendi libros prohibitos illi, qui ex officio eos legere debent, ut sunt Inquisitores: Sed eis sublatum est huiusmodi privilegium: Pro Commissariis negativa sententia tenetur: Secus quoad Cardinales.
- 23 Quinta circumstantia est, si legantur non scienter, etiamsi ignorantia sit affectata.
- 24 Sexta, si legantur libri Ethnicorum, etiam continentes propositiones contra fidem.
- 25 Referuntur quadam impia dogmata contenta in libris Poetarum Ethnicorum.
- 26 Possunt legi libri Origenis, quamvis in eis contineantur errores contra fidem.
- 27 Nec prohibentur legi libri Iudaorum: Nec legentes incurrunt excommunicationem Bulla Cæna.
- 28 Possunt etiam legi libri Catholicorum: licet adversentur Religioni.
- 29 Oppositum dicendum est de libris Armenorum, & Græcorum, qui sunt Schismatici.
- 30 Cardinalis de Lugo distinguit, nam si libri sunt compositi ante Schisma, legi possunt: secus, si post Schisma: iudicium circa hanc distinctionem.
- 31 Qui legunt Sacram Scripturam translata in vernaculo idiomate, vel qui eam vendunt, non sunt suspecti de hæresi, licet peccent mortaliter.
- 32 Si legerentur, & retinerentur libri Hebræorum referti superstitionibus, essent de hæresi suspecti.
- 33 Pariter, si legeretur Alcoranus: in eo enim sunt plures hæreses.
- 34 Si legantur libri Apocryphi hæresim non continentes, non incurritur suspicio, nec excommunicatio.
- 35 Septima circumstantia est, si quis audiat librorum prohibitorum lectionem, dummodo ipse non mandaverit, vel rogaverit, legi ab eis, qui non habent facultatem.
- 36 Probabilior videtur opinio contraria aliquorum.
- 37 Sed hæc sententia videtur nimis laxa, nisi iubens agat ex ignorantia.
- 38 Qui licite audit legentem libros prohibitos, non est immunus à suspitione, si notet in repertorio ea, quæ sunt contra Religionem.
- 39 Octava circumstantia est, si legantur libri Hæreticorum, quoties non adsit perversio periculum: & quoties propter bonum Ecclesiæ necessaria sit presentanea errorum consultatio.
- 40 Hæc duo copulative requiruntur, unde etiamsi absit periculum perversiois nequeunt legi.
- 41 Sanctus Petrus Martyr fassus est, se ex assiduâ disputatione cum Hæreticis expertum fuisse tentationem contra fidem.
- 42 Non desunt Auctores, sustinentes, quod cessante periculo perversiois possint legi libri prohibiti.
- 43 Frequentis est, non valere argumenta à probabilitate speculativâ ad probabilitatem practicam.

- 44 *Obiectio contrà prædicta, quod scilicet ille talis haberet requisita illorum, qui tales libros legant cum licentiâ.*
- 45 *Responsio ex doctrinâ Tamburini, cuius summa est assignare adæquatum finem prohibitionis librorum hæreticorum.*
- 46 *Nullus, quavis fortis, in occasione labendi se ultrò debet conijcere.*
- 47 *Nona circumstantia, si legantur libri obsecani, & contrà bonos mores, non tamen Hæreticorum.*
- 48 *Comedia, quæ non sunt contrà bonos mores, non sunt illicitæ.*
- 49 *Qui legunt libros propter lasciviam prohibitos, non sunt de hæresi suspecti.*
- 50 *Decima est, si legantur libri prohibiti, donec corrigantur: ita Lupus.*
- 51 *Sed allucinatur Lupus, quando libri illi continent propositiones suspectas de hæresi, vel sunt compositi ab Hæreticis.*
- 52 *Multum deferendum est arbitrio Iudicis in hac materiâ suspicionis, quæ incurritur ob libros prohibitos lectos.*
- 53 *Conjectura, quæ resultat ex lectione, vel retentione librorum huiusmodi, est levisissima.*
- 54 *Qualibet iusta, & levis causa excusatur ab hac suspitione.*
- 55 *Undecima est respectu transcribentium, si videlicet transcribentes ignorent, quid scribant, & metu non audeant renuere, secus, si scientes esse mala transcriberent.*
- 56 *Duodecima est, si componens librum, dogmata falsa continentem, ultimam ei manum non admoverit, nisi ex aliis scriptis appareat de ejus pravâ intentione.*
- 57 *Defendentes in libris Hæreticorum aliquam propositionem Catholicam, non dicuntur suspecti.*
- 58 *Sicut nec essent suspecti, qui interrogati à Summo Pontifice, aut tales libri essent prohibendi, responderent, esse deferendum.*
- 59 *Asportantes, si nesciant libros à se delatos esse hæreticorum, non sunt suspecti.*
- 60 *Bibliopoli vetitum est, ne ullos libros in Civitatem deferant sine licentiâ Episcopi, & Inquisitoris.*
- 61 *Imò Inquisitores, vel, si hi non adsint,*
- Episcopi debent naves visitare ad videndum, an adsint libri prohibiti.*
- 62 *Eidem ratione possunt Episcopi Bibliothecas visitare, & libros prohibitos ibi repertos consignare Inquisitori, si adsint, si non, debent Sacra Inquisitionis Congregationem certiores reddere.*
- 63 *Episcopus, si libros huiusmodi collegerit, tenetur eos Inquisitori consignare, vel si is non adsit, notificare Sacra Congregationi.*
- 64 *Libri prædicti nequeunt comburi auctoritate privatâ.*
- 65 *Pane fulminata in comburentes libros propriâ auctoritate.*
- 66 *Imò nec possunt comburi propriâ auctoritate accedente consensu Episcopi, & Inquisitoris.*
- 67 *Possunt Inquisitores præcipere Bibliopolis, ut deferant notam librorum, qui sunt in eorum officinis.*
- 68 *Item tam Inquisitores, quàm Episcopi possunt corrigere libros, quoties corrigibiles sunt.*
- 69 *Imprimentes, & Typographi eximuntur ab omni suspitione, quoties à Revisoribus tradita sunt facultas librum eudendi.*
- 70 *Omnes libri imprimendi examinari debent, juxta Constitutionem Concilii Lateranensis, quæ per extensum refertur.*
- 71 *Præfatam Constitutionem quodam Superiores, à quibus libri sunt examinandi, ampliavit Concilium Tridentinum, ejus decretum refertur.*
- 72 *Quæ dispositio non est intelligenda de illis libris, qui alias sæpius fuerunt impressi.*
- 73 *Assignantur qualitates revisorum librorum, qui debent examinari, præ impressione.*
- 74 *Non debes permitti, ut Catholici dedicerent suos libros Eterodoxis.*
- 75 *Percutit revisor, à quibus, & quomodo concedenda sit licentiâ libros imprimendi?*
- 76 *De licentiâ eudendi Imagines, & imprimendi gesta Servorum Dei, qui cum famâ sanctitatis obierunt, remissivè.*
- 77 *Imprimentes libros cum revisione, & licentiâ, nullam incurrant hæresis suspitionem, nec ullâ involvantur lætæ.*

- 78 *Ex decreto Urbani Octavi libri in Urbe compositi non possunt imprimi extrâ Statum Ecclesiasticum, absque licentiâ Magistri Sacri Palatii.*
- 79 *Imprimentes libros sine licentiâ, non sunt de hæresi suspecti, dummodo non sint hæreticorum libri, vel hæresim non contineant.*

- 1 **P**RIMA circumstantia est respectu retinentiû, nempe si sint imperiti, adeo ut libros, vel scripturas legere, seu intelligere nequeant, quod superius innuimus, & latè probat Fagundez. in *præcept. 1. decalog. lib. 1. cap. 14. à n. 19.* Tunc enim non possunt dici suspecti de hæresi, quidquid asserat Carena *part. 2. tit. 10. §. 7.* dummodo aliundè non concurrat hæresis suspicio: Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, qu. 4. num. 4. de hæretic. Mascard. de probat. concl. 862. num. 6.* siquidem requiritur ad inducendam suspensionem, quod
- 2 quis non ignoret, eos libros hæresim continere: Butsart. *conf. 90. num. 10. lib. 1. Mascard. d. concl. 862. num. 13. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. n. 29. & 30.* & alii, quos citat laudatus Fagundez. *ubi supra.*
- 3 Secunda circumstantia pariter respectu retinentiû est, dummodo sint bonæ vitæ, & famæ, quo casu, licet ipsi non sint idiotæ, excusantur à suspitione, juxta quorundam opinionem: Undè minimè incurri suspensionem à Viro probatissimo, qui retinet, putat Mascard. *d. concl. 862. num. 11.* livè ad confutandum: Idem *ibidem, num. 14.* Grass. *decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 49.* livè, quia accidentaliter cum hæreditate, vel alio modo liber ad manus ejus pervenit: Mascardus *loco citato, num. 9.* Grass. *d. num. 49.* Fermosin. *ubi supra, num. 4.* Verius tamen est, quod nullo pacto excusetur, si retineat, & advertat, contineri in dicto libro hæreses: Secus, si ad id ipse non advertat; vel si in dictis libris, aut scripturis contineatur mera eruditio, & non dogma fidei: Farinac. *qu. 180. num. 48.* dummodo in jis libris, seu scripturis non contineatur fortilegia, qualificata, Negromantia, &c. in quo pariter reprobandus est Carena *ubi supra.*
- 5 Tertia circumstantia est respectu legen-

- tium, si legantur hi libri in aliquâ parte, quæ materiæ parvitatem non excedere dici possit, licet hoc multi negent, quia in quâcumque parvitate materiæ contineri potest hæresis, & imbibi à legente; quod tamen parvas excuset; communiter tenent Fermosin. *tract. crimin. tract. 2. ad rub. de hæretic. qu. 1. n. 5. Diana part. 3. tract. 5. resolut. 42. Card. de Lugo de virtut. fidei, disp. 2. 1. sect. 2. §. 3. num. 82.* Pasqualig. ad Franch. *contr. jurisd. de quo supra, num. 1493.*
- 6 Porro quæ sit ista parvitas materiæ, decernatur inter auctores, ut videre est apud Fermosin. & Pasqualig. *locis citatis:* Sayrus autem in *theſauro casuum, tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 12.* dicit, quod sint decem lineæ; Sanchez. in *Decal. lib. 2. cap. 10. num. 31.* putat, unam paginam esse parvam materiam: Cæterum hæc Sanchez opinio vocatur parum probabilis à Fermosin. *d. tract. 2. qu. 1. num. 6.* & à Diana *in summ. verb. Hæreticorum libri, n. 39.* undè Emmanuel Sâ hoc idem docens fuit expurgatus: Media ergò opinio amplectenda est, quæ perpenduntur circumstantiæ materiæ, libri, & qualitas lectoris: Card. de Lugo *d. disput. 21. sect. 2. §. 3. num. 82.* Si quis enim legeret paucas lineas libri, licens in illis hæresim contineri, non excusaretur: Card. de Lugo *ibidem, num. 83.* siquidem hæresis etiam sub unicâ lineâ contineri potest: Quoniam enim in lege, & maxime pænali attendi oporteat, quod plerumque contingit: Lupus in *editis, lib. 25. dist. 6. ars. 1. diff. 3.* idcirco eo casu tantum, quo legens sciat, hæresim contineri sub unicâ lineâ, efficitur suspectus:
- 8 Non displicet tamen opinio Dianæ citati, qui cum Mendoza *de fide, disp. 36. sect. 5. §. 2.* dicit, materiam parvam esse duas, vel tres lineas, licet in eis contineatur hæresis, ob quam liber prohibetur, quia non statim ac quis propositionem hæreticam legit, exponit se periculo imbibendi hæresim, nisi etiam rationes videat: Fermosin. *loco cit. n. 5. & 6.* Pasqualig. *ubi supra n. 1494.*
- 9 Pariter, si quis legeret prohæmum libri, vel prætationem, vel indicem, non excusaretur, quia plerumque in his explicatur mens Auctoris: Card. de Lugo *ibidem, §. 2. num. 60.* P. del Bene *disp.*

- disp.* 38. *petit.* 2. *Portel. dub. regular.* verbo libri prohiberi, *num.* 7. Sanchez. in *decalog. lib. 2. cap. 10. num.* 28. & 29. Do exemplum: Novissimè Guilelmus Cave Anglus etherodoxus edidit historiam literariam scriptorum Ecclesiasticorum, eidemquè præfixit dedicationem hujus tituli: Sanctissimè, charissimèquè Matri Ecclesiæ Anglicanæ: Si quis legeret vel hanc solam dedicationem, quid pestilentius sub oculis habere possit? Qui autem legeret scholia, & annotationes, seu commentaria hæreticorum addita libris Catholicorum, dummodò mole non superarent, nec æquarent eisdem libros, & dummodò nullam hæresim continerent, ab omni suspitione esset immunis; nam hujusmodi scripta considerari debent tanquàm accessoria: Suarez *tom.* 5. in 3. *part. D. Thoma. disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 11. Navar. in *summ.* *cap.* 17. *num.* 36. Sanctarellus de *hæresib.* *cap.* 13. *dub. unic. num.* 4. Sanchez. *tom.* 1. *decalog. lib. 2. cap.* 10. *num.* 5. Portel. *dub. regular. ubi supra. num.* 6. Pasqualig. ad Franch. *contr. jurisd. p.* 3. *num.* 1480. & Bordon. *loc. cit. num.* 67.
- 11 Si verò quis legeret aliquid: volumen ab hæretico compositum, licet in eonullus repeteretur error, idem dicendum esset, quod innumis de libris, qui in odium Authoris damnantur: (Vide Lupum de *quo supra.*)
- 12 Datur quoquè parvitas materiæ in retentione librorum tùm ex parte temporis, ut si per utrum, vel alterum diem differas (cum cōmodè potuisti) tradere librum Inquisitori: Pasqualig. ad Franch. *contr. jurisd. d. part.* 1. *n.* 1508. cum alijs ibi latè congestis, Tamburin. in *decalog. lib. 2. c.* 1. *§.* 7. *n.* 44. qui sub *n.* 4. advertit, quod
- 13 si commodè tempus requirebatur ad commodè tradendum libros Inquisitori, non debet scrupulum habere: Potes enim tunc diù expectare, dummodò sinè dolo, & fallacià id facias: Idem docet Sanchez. in *decal. lib. 2. cap.* 10. *num.* 55. tùm ex parte materiæ, ut si unum folium retineas: Pasqualig. *loc. modò citato, num.* 1507. Tamburin. *ubi supra. num.* 43.
- 14 Quarta circumstantia est, si legantur cum legitimè licentiâ: Soula in *Apborsf. lib. 1. cap.* 21. *n.* 5. Card. de Lugo *disp.* 21. *sect.* 2. *§.* 3. *num.* 6. Fagundez. in *præcept.*

- decalog. lib. 1. cap.* 14. *num.* 44. Ad hoc autem, ut hujusmodi licentiâ legitimè obtineatur, oportet, eam concedi ab habente potestatem concedendi illam.
- 15 Hanc verò potestatem habent: Primò Summus Pontifex, qui non tantùm liberè, & illimitatè impertiri potest licentias legendi libros prohibitos, sed etiam tradere potest facultatem concedendi hujusmodi licentias; & reverà eam hodiè speciali modo concedit Nunciis Apostolicis; & olim ipsà facultate fruebantur vi privilegiorum Legati à Latere, Nuncii, Episcopi, & Generales nonnullorum ordinum Regularium, quibus postea adempta fuit, undè extant Bullæ Pij IV. Gregor. XV. & Urbani VIII. Alzed. de *præexcellenti Episc. dignit. par.* 2. *cap.* 6. *num.* 75. Barbol. allegat. 90. *num.* 7. *part.* 3. de *potest. Episc.* in terminis Episcoporum; P. Lezana in *summ. part.* 1. *cap.* 18. *num.* 26. in terminis Generalis Societatis Jesu; Bordon. in *Tribunal. cap.* 14. *num.* 34. 35. & 36. in terminis Generalis Ordinis Minorum; P. Baldell. de *fide, & infidelis. disp.* 46. *num.* 23. in *fin.* in terminis Legatorum à latere, & Nunciorum.
- 17 Secundò Sacræ Congregationes Sancti Officii, & Indiciæ licentiam concedere possunt: Ferrnolin. *tratt. crimin. ad text. in cap. cum Christus, quest.* 3. *num.* 27. Pasqualig. ad Franch. *contr. jurisd. sub num.* 1577. Pac. Jordan. *lucub. lib. 1. tit.* 19. *n.* 63. non verò absquè limitatione, ut Summus Pontifex, sed restrictè; idcirco eorum licentiæ non sunt generales, nec perpetuæ, sed ad triennium: Lupus.
- 18 *ubi supra, dist.* 7. *art.* 2. *diff.* 2. ubi ait, facultatem legendi libros Caroli Molinæ non concedi ab ipsis Sacris Congregationibus; & si contingat, ipsam Sacram Congregationem S. Officii impertiri extrà Italiam hæ facultates generales, id præstat de mandato Summi Pontificis: In Italiâ verò præcipit, ut expriman- tur libri, quemadmodum benè advertit
- 19 Albitius de *inconsuetudine in fide. cap.* 30. *num.* 256. & 257. Solet quoquè eadem Sacra Congregatio ex causis sibi benè visis tribuere Inquisitoribus hæreticæ pravitatis facultatem impertien- di hujusmodi licentias, ut adnotat laudatus Albit. *ibidem, num.* 268.

- Tertiò habet hanc potestatem concedendi licentias Magister Sacri Palatii Apostolici, sed tantummodò in Urbe Româ, & ejus districtu, ubi ipse exercere potest suam jurisdictionem: Privilegiat *Manual. antist. par. 1. potest. 50. sub num. 2. vers. quoad secundum*, Barbol. *de offic. & potest. Episcop. par. 2. alleg. 90. num. 5.* Suarez *de legibus, lib. 8. cap. 26. n. 7. & 12.* confutans opinionem contrariam, quod scilicet ejus licentia valeat etiam extrâ Urbem, & districtum.
- 21 An autem hujusmodi licentiam concedere possit Collegium Eminentiſſimorum Cardinalium tempore Sedis vacantis? Fagundez. *d. qu. 14. num. 47.* negativam sententiam amplectitur.
- 22 Verum enimverò censetur habere facultatem legendi libros vetitos, non solum illi, quibus impertita est ex gratiâ; sed etiam illi, qui ratione muneris juncti debent ex officio illos legere, ut sunt Inquisitores ex Constit. Pij IV. *num. 82.* quamvis per Bullam Urbani VIII. sublatum eis fuerit hujusmodi privilegium, sicut & Episcopis, ut videre est penes Bordon. *ubi supra, n. 31. & adnotat Lupus loco cit. art. 3.* Barbol. *de potest. episcop. alleg. 90. num. 8.* Ricciull. *de iur. person. lib. 5. c. 25. n. 4.* Quò ad Commissarios consulendus est Albitius *ubi supra, num. 204. & 207.* contrarium firmans. Cardinalibus verò supremæ Inquisitionis, indulsit Clemens X. ut libros prohibitos cujuscumque generis legere possint.
- 23 Quinta est, si legantur non scienter: Portel. *dub. regular. verb. libri prohibiti, num. 1.* Card. de Lugo *disp. 21. sect. 2. §. 4. num. 10.* Baldell. *disp. 46. num. 24.* Etiamſi ignorantia sit affectata: Sanchez. *lib. 2. cap. 10. num. 31.* Pasqualig. ad Franch. *contr. jurisd. n. 1499.* quidquid adversus Sanchez asserat Bordon. *loc. cit. num. 77.* dummodò non sit coniuncta magnæ temeritati: Baldell. *disp. 46. num. 24.* undè ipse Bordon. *ibidem.* infert ex eo, quod ignorantia crassa excuset, sufficere, ut qui legit, dubitet, an liber sit hæretici, vel hæresim contineat, vel de Religione traheat, quia dubitare non est scire, quod ego utique verum puto, quoties non interveniat, ut dixi, magna temeritas, quæ ex dubiis probabilitate fortè resultare potest.

Vide tamen Baldell. *ibidem*, ubi explicat, quando dicatur adesse hujusmodi temeritas, & Fagundez. *d. qu. 14. à n. 19.*

- 24 Sexta, si legantur libri Ethnicorum, etiam propositiones contrâ fidem continentes, in quibus hæresis non potest habere locum, cum Ethnici non habeant fidem, circa quam errare possint, & proinde in prohibitione non comprehenduntur: Pasqualig. ad Franch. *contr. iurisd. d. par. 1. num. 1542.* Portell. *dub. regular. verbo libri prohibiti, num. 5.* Ricciull. *de iur. person. lib. 5. cap. 21. n. 17.* Baldell. *q. 45. n. 15.* Bauni in Bullâ Cœnæ, *q. 1. pag. 300. vers. quare qui libros, Cardinal. de Lugo disput. 21. sect. 2. n. 41.* Nemo enim, licet timorât conscientie, abstinet à læsione veterum Poëtarum,
- 25 quamvis in ipsis quædam impia dogmata reperiantur; nam, ut de reliquis ficleam, Lucretius negat immortalitatem animæ, & apud Statium in Thebaide Capaneus multas blasphemias profert, inter quas atheismum promoveret, ubi dicit

— *Primus in Orbe Deos*

Possis timor —

- Quamvis autem periculosa sit nimia, & assidua horum librorum lætio, præsertim si à teneris annis fiat: Alphons. de Castro *de lussu hæreticor. puni. lib. 3. c. 8. per tot.* attamen cum eorû lætio præcipue inserviat eruditioni, & usui nostro, ad eorû sententias tanquàm ab iniustis possessoribus vindicandas: Augustin. *lib. 2. de doctrin. Christi. c. 40.* nobis proinde nec sunt prohibiti, nec legentes in suspicionem hæresis inducunt.
- 26 Ità etiam, si legantur libri Origenis, & Tertulliani, licet in ipsis errores contrâ fidem contineantur: Ab Ecclesiâ enim ob communem utilitatem permittuntur: Bordon. *ubi supra, numer. 68.* Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. Fratemitatis, quest. 1. num. 3. de Hæretic.* Ricciull. *de iur. personar. lib. 5. cap. 21. sub num. 17.* Graff. *decis. par. 1. lib. 4. cap. 27. 18. sub num. 45.* Pari modo prohibitioni non contravenitur, si legantur libri Judæorum: Portius *conf. 4. per tot.* Pasqualig. ad Franch. *ubi mox, d. nu. 1542.* Ricciull. *loco citato*, & Fragor. *de Regum. Reipubl. Christian. disp. 3. num. 33. vers. excusantur*, ubi ait, legentes hujusmodi libros, nec incurrere excommunicationem in Bullâ Cœnæ; id quod etiam

- etiam firmat Fagunde *loco citato*, nu. 5. Nam isti non sunt libri Hæreticorum, qui expressè in ipsâ nominantur: Quamobrem cum prohibitio sit pœnalis, & pœnæ sint restringendæ, favores autem ampliandi, ut ex vulgatis, sequitur, dictam Bullam non afficere, nisi eos, quorum specialis sit mentio: Hebræi enim non sunt Hæretici: Suarez *disp. 20. de*
 28 *fide, sect. 2. num. 1. in fine*, & hac ratione legi quoque possunt libri Cathecumenorum, etiam si adversentur Religioni: Bordon. *loc. cit.* Pasqualig. ad Franch. *con-*
 29 *trou. iurisd. d. par. 1. n. 1486. in fine*: Oppositum dicendum venit de libris Armenorum, vel Græcorum, qui sunt Schismatici, atque idèò communiter Hæretici, de suis ritibus tractantes: Ità Suarez supracitatus contrà Sanchez *in Decal. lib. 2. cap. 10. num. 27.* quem etiam sequitur Pasqualig. nuper allegatus n. 1485. Pistach. *de supersit. par. 2. c. 28. n.*
 30 *33. in fin.* Distinguit tamen Card. de Luco *disp. 21. sect. 2. n. 42. & 43.* Vel libri Græcorum editi sunt antè Schisma, vel post schisma: Si de primis agitur, dicit non esse proli- citos; secus, si de secundis: Cæterum inutilis videtur hæc distinctio, quia Schisma Græcorum cœpic seculo nono, antè quod tempus paucissimi illorum libri habentur, & hi adhuc parùm sanè doctrinæ, ut manifestum est etiam vix versatis in Historiis Ecclesiasticis.
 31 Idem dicendum de iis, qui legunt Sacram Scripturam in vernaculum idioma translata, ac de iis, qui eam vendunt: Soufa *in aporifm. Inquisit. lib. 2. cap. 11.* Fusc. *de vifit. lib. 2. cap. 31. nu. 13.* Quamvis enim hi legentes non sint immunes à peccato, nullâ tamen involuuntur suspitione hæresis, nec subiunguntur excommunicationi: Pasqualig. ad Franch. *contr. Iurisd. par. 1. num. 1537.*
 32 Si tamen legerentur, & retinerentur libri Hebræorum, in quibus præter blasphemias adversus Catholicam Religionem, adessent superstitiones innumeræ, ut sunt Thalmudici, crederem, non esse immunes ab huiusmodi suspitione, attentâ Clem. VIII. Constitutio- ne 20. quæ jubet sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ eo ipso incurrendæ, ut Christi-fideles tradant eos

libros Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum, si sint extra Urbem; si in Urbe, officio S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis: Pasqualig. ad Franch. *contr. iurisd. par. 1. num. 1541.* Fermosini. *tract. crimin. in dict. cap. Fraternitatis, qu. 1. num. 15. & 16.*

- 33 Pariter, si legeretur Alcoranus, qui omne Arrianorum, aliorumque Hæreticorum venenum continet: Etenim cum Sabellio negat Trinitatem; cum Arrio, & Eunomio supponit, Christum esse puram Creaturam; cum Carpocrate negat, Christum esse Deum, volens tamen Sanctum esse Prophetam; cum Cerdonio affirmat, impossibile esse, Deum habere filium, eò quia uxore careat; cum Manicheis negat, Christum fuisse Crucifixum, sed alium illi similem; cum Donatistis negat omnia Ecclesiæ mysteria, quæ à Christi Passione efficaciam habent; cum Origenistis dicit, Dæmones salvari; cum Cherrinto ultimam felicitatem ponit in voluptatibus, scilicet in gulâ, coitu, &c: cum Ebionistis admittit circumcissionem, & proinde attentis tot, tantisque impietatibus, quæ adversantur dogmati Ecclesiæ, in prohibitione librorum prohibitorum continetur: Lup. *in edit. Sancti. Offic. ubi supra; dist. 5. art. 3.*
 34 Similiter, si legantur libri Apocryphi hæresim non continentes, non incurritur suspicio de hæresi, nec excommunicationo Bullæ Cænæ: Duard. *ad Bullam lib. 2. can. 1. qu. 35. vers. quinta conclusio*, Possévinus *in apparatu Sacro, to. 1. vers. apocryphi, fol. 177.* Gravina *de Catholic. præscript. lib. 4. de verbo Dei, controverfia 3. speciali cap. Conclusio Catholica, fol. mibi 192.* Quinimò nec sub bullæ Cænæ prohibitionem veniunt libri Necromantiæ, Astrologiæ judiciariz, & similes, nam Magi, & similes, ut sic, non sunt Hæretici: Ità Bonac *de Censur. in præf. Pasqualig. ad Franch. contr. Iurisd. par. 1. num. 1498.* cum ibi relatis.
 35 Septima, si quis non legat, sed audiat librorum prohibitorum lectionem, dummodò ipse non mandaverit, vel non rogaverit legi ab his, qui non habent facultatem: Reginald. *in præf. Panitentiar. lib. 9. num. 251.* Layman. *lib. 2. tract. 1. cap. 15. num. 6.* Pasqualig. ad Franch. *contr. Iurisd. dict. par. 1. nu. 1490.*
 qui

qui autem mandaverit, legi ab his, qui facultate carent, non eximitur ab hæresis suspitione, nec ab incurfu bullæ, licet quibusdam contraria opinio videtur 36 datur probabilior, ut Sanchez lib. 2. cap. 10. num. 48. quem sequitur Bordon. ubi supra, num. 74. Pottel. dub. regular. verbo libri probiti, num. 11. cā ratione, quod audiens non dicatur legere, ut exigit prædicta Bulla, quæ in pœnali-bus non est extendenda de casu proprio ad improprium.

37 Sed bonâ horum pace, hæc opinio videtur nimis laxa, ne dicam erronea, nam cum non debeant excusati legentes, nisi gravi metu compulsi: Card. de Lugo disp. 21. num. 79. & 80. non video, quare excusandus sit, qui modo supra-dicto jubet, nisi id agat ex ignorantia, aut ex simplicitate; nec propterea dici debet, Bullam ad casum improprium extendi, nam illius intentio non dirigitur ad materialiter tantum legentes, unde non afficit eos, qui propriis oculis legunt, dummodo non intelligant id, quod legunt; sed finis legislatoris est principaliter prohibere, ac tollere præjudicium, quod ex læsione talium librorum resultare potest: Ad huiusmodi præjudicium per audientium aures defertur ad eorum animos: Præter autem hoc præjudicium, accedit quoque prava mens iubentis: Ipse enim non solum se tunc periculo exponit, sed etiam legentes, ut latè dissertit Pasqualig. ad Franch. contr. Iuris d. par. 1. num. 1490. & docet Grass. decis. aur. par. 1. lib. 4. cap. 18. sub. nu. 45.

38 Quinimò ille etiam, qui licet audit legentem libros prohibitos, non est immunis à suspitione, si noceat in repertorio, vel libro, aut schedulis, quæ continentur adversus Religionem, ut ea memoriæ mander: Tunc enim censendus est suspectus, tanquam libri hæretici transcriptor: Card. de Lugo disp. 21. num. 37.

39 Octava, si lex prohibitionis non obliget ad majus fidei, & Ecclesiæ bonum, scilicet si nullum in legente adsit perversionis periculum, & propter bonum Ecclesiæ necessaria sit præsentanea errorum hæreticorum confutatio: Tunc enim possunt legi libri hæreticorum continentes hæreses, & de Religio-

ne trañantes: Caramuel. in Theol. fundam. Roma impressa, fundament. 17. qu. 2. quod dicendum videtur etiam de libris, qui in licentiis excipi solent: Hæc Caramuel opinio approbatur à Card. Albitio de Inconf. in Fide, par. 1. cap. 30. num. 400. propter majus fidei, & Ecclesiæ bonum: sed vereor, an ad praxim reduci queat, propter scilicet incertitudinem tam huiusmodi bonum consequendi, quam vitandi periculum. illud, quod legenti hæreticorum libros imminet: Sed quidquid sit de huiusmodi circumstantia, certum est, quod ipsa 40 sã cessante nequaquam licet librorum hæreticorum lectio, etiam si lector tutus sit, ei propter illam nullum subversionis discrimen imminere: Siquidem nemo sibi fidere debet, ut se immunem à periculo putet: Nam ut in Evangelio docuit sapientia increata: Qui amat periculum, peribit in illo: Innumerabiles sunt hæreticorum tendiculæ, quibus incautos imperitorum animos illaqueare non desistant, ut ipsos verborum aucupio detentos veneno inficiant, quod dulciter, & plausibilibus argumentis, & exemplis propinant: Hinc 41 est, quod S. Petrus Martyr, licet inconfusus fidei assertor, qui eam usque ad extremam vitæ periodum proprio sanguine testatus est, ex assiduâ cum Hæreticis disputatione ad fidei propagationem, expertus fuit tentationem circa 42 fidem: Cardinalis Albitius de Inconf. in fide, cap. 30. num. 400. Non desunt tamen authores, tuentes contrariam opinionem, qui tenent etiam prædictâ circumstantiâ cessante, posse absque licentiâ legi libros prohibitos, dummodo cesset prævaricationis periculum. Vide Felin. in Cap. si quis Episcopus fin. de hæres. Albertin. de agnoscend. qu. 28. num. 4. & 5. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 35. n. 21. cap. 46. num. 26. & 27. Mascard. de probat. concl. 862. Carena par. 2. tit. 10. §. 5. ex quorum autoritate huiusmodi opinio redditur speculativè probabilis, cui tamen, utpotè nimis laxæ, nullatenus ad stipulandum est in praxi: Tum quia nemo potest esse Judex in propria causâ; & nemo, quamvis in literis versatus, debet temerè sibi facultatem atrogare secernendi bonum à malo in prædictis libris contentum, cum ipsa

- ipsa reservata sit superioribus : Tum etiam ratione præcepti : Unde Lupus loco superius citato, *dist. 3. art. 2. diff. 2.* illicitam putat librorum veterum lectionem doctis, vigore præcepti : indocilis verò, vigore præcepti, & periculi :
- 43 Porro frequens est, quod non valeat argumentum à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam, quando probabilitas speculativa est propositionis conditionalis, cujus conditio nequit in praxi reperiri, & propterea quavis sit speculativè probabile, licere legere præfatos libros, dummodo cesset periculum prævaricationis, non valet consequentia ad probabilitatem practicam, quia nunquam potest esse cerum, deesse tale periculum : Ità ratio cinatur in consimili casu Joannes Cardenas in *Crisi Theologiae p. 4. differt. 22. cap. 1. nu. 12.* Ex quibus concludendum
- 44 est, quod tutà conscientia legere nequeat libros prohibitos, qui etià semoto legis Ecclesiasticæ contempu, & morali certitudine putaret immunem à quocumque periculo; & insuper intentionem rectam haberet eisdem legendi pro suo usu, nequè careret requisitis, ob quæ concedi solet licentia, quamvis illam consequi non potuisset : E-
- 45 leganter enim Tamburinus de præcept. Decalog. lib. 2. Verùm quia reverà nunquam deest adequatus finis : difficile enim videtur, deesse periculum in re tam lubrica, nec apparere periculum solum esse tanta prohibitionis finem ; est enim etiam Hæreticorum contemptus ex eorum exterminatione librorum enascentis est evitatio, quantum fieri potest, communicationis cum ipsis, etiam in eorum scriptis ; est, ut ipsi cum videant suas lucubrationes de rebus sacris à fidelibus non esse legendas ; à descriptione desistant ; est, ut debita Sacrorum Inquisitionum, Conciliorum, Pontificum tam severis decretis reverentia, & obedientia in re summi momenti servetur : Quia, inquam, adequatus finis nunquam deest, nullo modo aperienda, est janua, quâ hujusmodi libros evoluerè impunè possit, tamen si putes, te in periculum errandi non prolapsurum : Putes, in-
- 46 quam, sed quandomam, vel quis ferreus se unquam adeò constantem, fortemvè putare poterit, ut in occasionem labendi ultro se comittere audeat ? Equidem, dum

hac scribo, quadraginta quatuor annos ago à sanctis, ac meâ societatis Iesu Religionis susceptus, nihilominus in rebus sanctis, ac sacris tamdiu versatus, luseum me figmentum portare in dies experior : Tu, si ancum portas, periculis te ingerito, ut lubet.

- 47 Nona circumstantia est, si legantur libri obsceni, & contrà bonos mores, non tamen hæreticorum : Possunt tamen, qui eos libros legunt, puniri ab Ordinario, necnon ab Inquisitoribus, quia graviter peccant propter periculum probabile consentiendi, à quo cavendum est, etiam de jure naturæ, ut docent Navarr. in *Man. cap. 23. num. 3.* & Durand. *qu. 34. num. 2.* Idcirco vitari debent non solum carmina Poetarum exprimientia actiones, aut sensus lascivos, sed etiam Comædiæ, in quibus res lascivæ repræsentantur, ut innuit Pasqualigus in *observat. ad Lauretum de Franchis, par. 5. & fusè Hieronymus Florentinus in Comædio-Crisi*: Merbes. in *summâ Christianâ, p. 2. qu. 82.* Dixi,
- 48 in quibus res lascivæ repræsentantur, nam Comædiæ, quæ non sunt contrà bonos mores, dummodò non recitentur in loco sacro, nec à personis Ecclesiasticis, nec in tempore Quadragesimali, minime sunt illicitæ, & de sacro permixte fuerunt speciali decreto à S. Carolo Borromeo, quostquam inter Theologos Rigoristas, & Comicos res fuerit latè discussa coram eodem Sanctissimo Archiepiscopo : Hujusmodi decretum publicatum fuisse anno 1583. ac registratum à Reverendissimo Fontana Ferrariente *pag. 45. sue Insitut.* testatur Nicolaus Barbieri in *suo libello, Italico idiomate conscripto, cui titulus est la supplicia, c. 38.* sed ad institutum nostrum
- 49 redeuntes, dicimus, eos, qui legunt libros propter lasciviam prohibitos, quamvis ipsi graviter peccent, non esse tamen de hæresi suspectos: Soula in *apborism. lib. 1. cap. 21. num. 45.* & Lupus ubi *suprà dist. 4. art. 4.* nec proinde denunciandos: Transmiera de *denunc. qu. 4. cap. 8. vers. quod amplia.*

- 50 Decima est, si legantur libri prohibiti, donec corrigantur; nam horum lectores generaliter non esse denunciandos, putat Lupus *par. 4. lib. 25. art. 3. diff. unic. vers. primum, in fine,* sed in hoc

51 hallucinatur Lupus, quia vel isti libri continent propositiones suspectas de hæresi, seu sunt ab hæreticis conscripti, & tunc legentes fiunt suspecti de hæresi vel è contrâ non continent tales propositiones, nec sunt ab hæreticis conscripti, & tunc nullam incurrun suspitionem: De istis enim censeri debet perinde ac de libris absolute prohibitis, ideò hos retinens, seu legens peccat mortaliter, cum ab Alexandro VII. *fer. 5. die 18. Martii 1666.* damnata fuerit opinio asserens, libros prohibitos, donec expurgentur, retineri posse, quousquè corrigantur.

52 Prò corronide addi potest id, quod superius innuimus, nempe mltum deferendum esse arbitrio Iudicis, super materiâ suspitionis, quæ incurritur à legentibus, seu retinentibus libros hæresum continentes, vel ab hæreticis scriptos: Ità quoquè Mascard. *diff. concl. 861. num. 7.* Ratio est, quia hujusmodi suspicio probationem in contrarium admittit: Marc. Ital. *de Immunit. lib. 5. cap. 1. §. 6. numer. 29.* Imò conjectu-

53 ra, quæ resultat ex lectione, hujusmodi librorum, est per se levissima, ad inducendam hæresis suspitionem, ideòquè requiruntur aliæ conjecturæ gravissimæ, non solum, ut quis præsumatur hæreticus, prout docet Mascard. *ibidem, num. 15.* sed etiam, ut dicatur suspectus: Bursatt. *conf. 90. nu. 11. lib. 1.* Minor insuper est conjectura resultans ex retentione librorum Hæreticorum, quàm ex lectione eorumdem, quia majus periculum est in legendo, quàm in retinendo; & quælibet iusta, vel probabilis causa excusât ab hac suspi-

54 cione, ut de renitente libros non suos, animo eos restituendi Domino, fitimat Decian. *conf. 5. num. 28. & seq. lib. 2.* sed nisi excuset bonæ fides, prout innuit ibidem Decianus, verior sententia est, adhuc censuram incurri, si per notabile tempus retineatur, & pars retenta sit notabilis, juxta dicta in tertiâ circumstantiâ; ratio est, quia verè retinetur: Ità Sayr. in *Theſauro Casuum*, lib. 3. cap. 5. nu. 16. Graff. *decif. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 48.* & hoc procedit, quamvis liber sit scriptus quavis linguâ, quam retinens non intelligit: Sanchez in *Decal. lib. 2. Cap. 10. num. 52.*

55 Undecima circumstantia est respectu transcribentiû, si videlicet transcribens ignotet, quid scribat, seu, si non ignoret, quid scribat, tamen metu non audeat renuere: E contrâ vtiqûè diceretur suspectus, si sciens, esse mala, quæ transcribit, tamen transcriberet ad effectum retinendi penes se, vel aliis vendendi, propter rationem à fortiori desumptam à fine prohibitionum Apostolicarum respicientium periculum infestationis.

56 Duodecima est respectu componentium, ut si componens librum falsâ dogmata continens, nondum eultimam manum admoverit, quia potest author semper emendare, autequàm edat, & ideò non est ad crimen vocandus: Navar. in *suos magistral. conf. 7. de hæret. per tot.* quod intellige, nisi ex ejus aliis scriptis appareret de ipsius pravâ intentione.

57 Decimaertia est respectu defendentium libros hæreticorum, quia non dicuntur suspecti ex eo, quod defendant in his libris aliquam propositionem catholicam, prout in se veram; & multò magis, si illud Catholicum defendatur, non ut contentum in tali libro: Duard. ab *Bullam Cens.* cap. 55. n. 10. vel si laudent stylum, aut ingenium Authoris, non ut hæretici, sed præcisè secundum se: Sanchez in *Decalog. lib. 2. cap. 10. n. 58.* Sayr. *d. lib. 3. c. 5. num. 18.* latè Pasqualig ad *Franch. contr. Jurisd. par. 1. num. 1582.*

58 Quemadmodum non dicerentur suspecti, si à Summo Pontifice, vel à Sacra Congregatione interrogati, an hujusmodi libri essent prohibendi, ingenuè responderent, differendam esse talem prohibitionem: Cardinalis Albitius de *Inconf. in fid. cap. 30. num. 198.*

59 Decimaquarta est respectu asportantium hos libros, quotiescumquè asportantes nesciant, ipsos esse hæreticorum, vel quia in Sarcinis inclusi, ut mos est mulionum, asportati fuerint; vel etiam quia non constiterit, eorum compositores fuisse Hæreticos: Carena *par. 2. tit. 10. §. 6. num. 36.* Azor. *Institut. moral. tom. 1. lib. 8. cap. 17. q. ult.*

60 Idcò ad supplendam bibliopolarum ignorantiam, ipsis vetitum est, ne ullos libros in Civitate deferant sine licentiâ Episcopi, & Inquisitoris, ut docet

- cet mox citatus Albit. *de inconst. in fide*, cap. 30. num. 136. Imò Inquisitores, si ad-
- 61 sint; vel Episcopi, quoties non adfint Inquisitores, debent visitare naves accedentes ad portus, & videre diligenter, ne in doliis, & Sarcinis in eis existentibus sint libri prohibiti, invocato, si opus fuerit, brachio seculari, quem admodum advertit Albitius *loco cit. nu.* 138. Quod intelligendum est, quoties
- 62 ipsarum Navium mercimonia sint exoneranda: Eadem de causâ possunt Episcopi Bibliothecas in eorum Diocesis existentibus visitare, & libros prohibitos in illis repertos consignare Inquisitori, si adfit, quoties verò non adfit Inquisitor, debent Sacram Congregatione S. Officii ceteriore reddere, eique notulam tradere qualitatibus librorum, ac ipsius Sacre Congregationis responsum expectare, & juxta illud se gerere: Itâ prædictus Eminentiſſ. *eodem loco*, à num. 139.
- 63 Et quamvis qui consignat libros Episcopo, vel ejus Vicario, satisfaciât; Itâ quamvis Episcopus possit colligere hujusmodi libros, & statuere, quod sibi deferantur, nihilominus tenetur ipsos consignare Inquisitori, si adfit, si non adfit, notificare modo superius dicto Sacre Congregationi, prout firmat idem Albit. *loco citato*, n. 140. 141. & 144.
- 64 Non tamen comburi possunt dicti libri autoritate propria ex Constit. Iulii III. incipien. *cum meditatio cordis*, de quâ per Pegnâ *par. 2. comm. 3.* & ex Decreto Pauli IV. *Farinac. q. 180. n. 40.* Sanctarell. *de hæresi. l. 15. dub. unic. n. 16.*
- 65 Adest etiam Constitutio Gregorii XV. incipien. *Apostolatus officium*: Imò addit Soula in *Aporisim. Inquisit. hb. 1. cap. 21. num. 30.* comburentes illos propria autoritate subſici excommunicationi, quia præter inobedientiam omittentes tradere illos Inquisitoribus, ut tenentur, auferunt eisdem opportunam occasionem interrogandi detentores de multis, scilicet, undè eos habuerint? an ipsos ex professo legerint? Comburentes tamen non efficiuntur de hæresi suspecti: Homobonus in *exam. Eccl. tom. 1. tract. 11. cap. 7. Azor. par. 1. lib. 8. cap. 16. qu. 11.* Palqualig. ad Franch. ubi *suprà*, dicta *par. 1. nu. 151.* quidquid dicat Soula *ibidem*: Imò non tenentur deferre inquisitori, si deferenti aliquod

periculum immineat, ut passim advertunt D.D.

- 66 Amplia, quod comburi non possint propria autoritate, accedente consensu Episcopi, & Inquisitoris; nam, consuli debet Sacra Congregatio, ut restatur sæpè laudatus Albitius in dicto cap. 30. num. 143. & alibi.
- 67 Possunt etiam Inquisitores præcipere bibliopolis, ut detraant notam librorum, qui prostant in eorum officinis, & ut in eorum manibus præstent juramentum de fideliter exercendo librarii munere: Idem Albitius *ibidem*, n. 141.
- 68 Item possunt tam Inquisitores, quam Episcopi libros prohibitos corrigere, quoties corrigibiles sint, & sic correctos permittere; imò tenentur ex officio libros nondum prohibitos, expurgare: Bordon. *loco cit. num. 29.*
- 69 Decimaquinta circumstantia est respectu imprimentium, per quam typographi eximuntur ab omni suspitione, quando à revisoribus tradita sunt facultas librum ab ipsis examinatum cudenti.
- 70 di: Sciendum enim est, quod omnes libri imprimendi examinari debent, ut habetur in Concil. Lateranen. ult. sess. 10. cujus verba hæc sunt: *Sacro approbante Concilio statuisimus, & ordinamus, quod de cætero nullus librum aliquem, sine aliam quamcumque scripturam, tam in Vrbe nostrâ, quam in aliis Civitatibus, & Diocesisbus imprimere, & imprimi facere presumat, nisi prius in Vrbe per Vicarium nostrum, & Sacri Palatii Magistrum; in aliis verò Diocesisbus per Episcopum, vel alium ab Episcopo ad id deputandum, & Inquisitionem hæreticæ pravitatis illius Diocesis, in qua librorum impressio ejusmodi fieret, diligenter examinetur, & per eorum manu propria subscriptionem gratis, & sine dilatione imponendam approbetur: Qui autem secus præsumperit, ultra librorum amissionem, & illorum publicam combustionem, accensum ductorum Fabrica S. Petri de Vrbe applicand. solutionem, ac anni continui exercitii suspensionem, & excommunicationis sententiâ innodatus existat*: Hujusmodi decretum confirmatum fuit, & ampliatur quò ad Superiores, à quibus libri sunt examinandi, in Concil. Trid. sess. 4. sequentibus verbis: *Sed & Impressoribus modum in hac*

- parte, ut par est, imponere volens, qui jam sine modo, hoc est putantes, sibi licere quidquid liber, sine licentiâ Superiorum Ecclesiasticorum ipsos sacra scriptura libros, & super illis annotationes, & expositiones quorumlibet indifferenter, sapè tacito, sapè etiam ementito prelo, & quod gravius est, sine nomine auctoris imprimunt; alibi etiam impressos hujusmodi libros, temerè venales habens, decernit, & statuit, ut posthac Sacra Scriptura, potissimum verò hac ipsa vetus, & vulgata editio, quam emendatissime imprimatur; Nulliquè liceat imprimere, vel imprimi facere quovis libros de rebus sacris, sine nomine auctoris, nequè illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primùm examinati, probatique fuerint ab Ordinario sub panâ anathematis, & pecunia in canone Concilii novissimi Lateranensis appositâ; Et si regulares fuerint, ultra examinationem, & probationem hujusmodi, licentiam quoquè à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris juxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripta eos communicant, vel evulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, eisdem panis subiaceant, quibus Impressores; & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint auctores præ authoribus habeantur. Ipsa verò hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, atquè adeò in fronte libri, vel scripti, vel impressi autentice appareat, idquè totum, hoc est & probatio, & examen gratis fiat, ut probanda probentur, & reprobanda im-
- 72 probanda: Porro licet minimè intelligenda sunt de illis libris, qui aliàs scriptissimè fuerunt impressi; sive de libriculis, quos palam est, nihil pravi continere, & in quibus non est necesse, ut apponatur tenor approbationis, sed sufficiunt ea verba, De licentiâ Superiorum, ut docet Albitius de inconst. in fide, cap. 30. num. 126.
- 73 Hi autem revisores, qui non sunt deputandi à Principe Seculari, sed ab Inquisitoribus, vel Episcopis, debent esse homines fide, ac doctrinâ præstantissimi, ac Sacræ Theologiæ doctorum Laureati: Bordon. in Tribu. cap. 15. num. 13. qui omnia advertant, etiam ne Auctores in literis dedicatoriis utantur majoribus titulis, & inconve-
- nientibus, quàm prò dignitatibus mereantur ii, quibus diriguntur: Idem, Albitius loco cit. num. 130. Et multò minus permitti debent, ut Catholici dedecent suos libros heterodoxis: Idem, Albitius ubi supra, num. 131.
- 75 Peractâ vero librorum revisione, & approbatione, concedi potest licentia eos imprimendi, sed licentia ipsa describi debet prius ab Ordinario, deinde ab Inquisitore, & ubi non adest Ordinarius, prius ab Inquisitore, & postea ab ejus Vicario: Si libri spectant ad Tribunal Episcopi, sola Episcopi licentia sufficit, sicut si contineant indulgentias, vel earum summaria, ac breviam Apostolica; si ad Tribunal S. Officii, sola Inquisitoris facultas requiritur; at si contineant praxim, & modum procedendi in S. Officio contra Hæreticos, nec Episcopi, nec Inquisitoris licentia sufficit, sed oportet, quod annuat Sacra Congregatio S. Officii: Itâ præfatus Eminentiis, ibidem à num. 132. Priviter manual. Antistit. par. 1. p. 50. num. 3.
- 76 Verùm de licentiâ prò evadendis Imaginibus, vide Bordon. in Tribu. c. 15. num. 26. & prò imprimendis narrationibus de gestis eorum, qui cum famâ sanctitatis decesserunt, vide ipsum Bordon. ibidem, num. 24. & 37.
- 77 Imprimentes igitur libros supradictis revisione, & licentiâ munitis, non solum nullam incurunt hæresis suspensionem, sed nullâ involvuntur labe, dummodò post revisionem ipsos libros non alterent, juxta ea, quæ tradit Pasqualig. ad Franch. contr. jurisd. part. 1. num. 1574. ad quod evitandum apud Inquisitorem originalia asservari debent: Et quia libri in Urbe composti ex decreto Urbani VIII. nequeunt imprimi extra Statum Ecclesiasticum sine licentiâ Magistri Sacri Palatii, concurrente hujusmodi licentiâ ex decreto Innocentii X. unum originale asservari debet penes eundem Magistrum Sacri Palatii, & alterum penes Inquisitorem loci impressionis.
- 79 Tandem imprimentes, seu imprimere facientes libros sine debitis licentiis, non debent censeri suspecti de hæresi, ut docet Bordon. loco cit. num. 36. quod intelligendum puto, dummodò non

sint Hæreticorum libri, vel hæresim non contineant: Possunt tamen, qui id agere præsumperint, ab Inquisitoribus puniri, tanquam transgressores, quemadmodum firmat idem Bordon. ubi supra, licet contrarium dixerit Fermoſin. tract. crimin. tract. 2. in cap. Fraternitatis, quæst. 4. num. 10. de hæresic.

CAPUT ULTIMUM.

De cæteris suspectis de Hæresi.

SECTION I.

De cæteris suspectis de Hæresi tam ob ea, quæ immediatè adversantur Ecclesiæ, quam ob ea, quæ immediatè Deo opponuntur.

SUMMARIUM.

- 1 Suspecti sunt de hæresi, qui funus hæreticorum comitantur.
- 2 Tres casus distinguit Riccius, in quibus videtur non esse suspectus de hæresi comitantes funus Hæreticorum, sed reprobatur.
- 3 Hæretici ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Ecclesiasticâ sepulturâ debent carere.
- 4 Et hoc intelligitur de Hæreticis tam notoriè, quam non notoriè excommunicatis.
- 5 Sunt etiam de hæresi suspecti, qui Hæreticis relinquunt hæreditatem, dummodò non relinquunt illis, ut egenis.
- 6 Incurrunt hæresis suspicionem contemnentes censuras Ecclesiasticas, ut qui lacerant Cedulones, quibus aliquis declaratur excommunicatus.
- 7 Contemnunt Censuras Ecclesiasticas, qui scientes se esse excommunicatos, Ecclesiam ingredi præsumunt, etiam dum divina Officia celebrantur.
- 8 Contemnunt Censuras Ecclesiasticas inſordecſcentes in excommunicatione per annum: Et hi sunt Hæretici, si excommunicatio lata fuerit ob causam fidei.
- 9 Erunt verò suspecti, si excommunicatio lata fuerit ob aliud delictum.
- 10 Inſordecſcentes debent cogi ad purgatio-

nem subeundam.

- 11 Annus inſordecſcentia debet esse continuatus, & initium sumere à die, quo fuerunt nominatim excommunicati.
- 12 Idem dicendum de contemnentibus indumenta, quibus Clerici, & Monachi utuntur ad distinctionem Secularium.
- 13 Tertullianus hoc genere irrisioſis fuit vexatus.
- 14 Mos tondendi capillos, & assumendi novum genus vestis in Monialibus est antiquus.
- 15 Tonsura Clericorum fuit ab Apostolis præscripta.
- 16 Secundum Sanctum Dionysium fuit à Sancto Petro instituta, ad modum Crucis.
- 17 Eadem tonsura semper exiſtit in usu apud Catholicos, & in tanto honore habita, ut Episcopi rogarentur per Coronam sui Capitis.
- 18 Qui Coronam Clericalem, & vestes Clericorum contemnit, hæreticis se additum ostendit.
- 19 Quæ habentur in libro Iulii Cæsaris Scaligeri in contemptu Corona Clericalis, videntur addita à Iosepho ejus filio hæretico.
- 20 Inter irrisores Sacrarum rerum computantur contemptores Indulgentiarum, Campanarum, Caremoniarum, suspensionis, & interdictionis.
- 21 Fur Campanarum, & aliarum rerum Ecclesia non incurrit hæresis suspicionem, nisi adveniente contemptu.
- 22 Sanctum Officium potuit procedere contra quosdam Religiosos, qui joci causâ induerunt fratrem vestibus Pontificalibus, & per Clausros deduxerunt.
- 23 Sunt de hæresi suspecti Apostata à Religione, si tranſeant ad partes Hæreticorum, & cum eis communionem habeant.
- 24 Apostata Religionis, ut sint de hæresi suspecti, requiritur aliquod adjunctum, quod hæresim sapiat.
- 25 Hoc adjunctum est, si per annum in excommunicatione persistant.

PRAETER supradictos, videntur etiam suspecti de hæresi, qui comitantur funus hæreticorum, eosquæ ad sepulturam deducunt, propter scandalum, pusi-

puſillorum Catholicorum, & propter aliquam communicationem Ritu um. Hæreticorum, quæ continet implicitam confessionem erroris, ut advertunt Cardinal. de Lugo *de fide, diff. 22. sect. 1. num. 1.* Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. scit, quæst. 5. num. 24. de hæresic.*

- 2 Eleganter verò distinguunt tres casus Ricciullus *in lib. 1. cap. 9. de jur. personarum*, in quibus omnibus dicit, peccatum minimè committi, contrà præceptum profitendi fidem, & propterea non esse suspectos de hæresi, qui ducunt Hæreticorum funus: Sive enim Hæretici, quorum cadavera sepeliuntur, sint nominatim denunciati; sive tales non sint, quamvis notorii; & sive cadavera ipsa deferantur ad sepulturam prophanam, sive ad sepulturam Ecclesiasticam, credi potest, quia ea associaverit, hoc fecisse humanitatis affectu, quo casu perpetratur quidem peccatum respectu nominatim denunciati, non semper, sed quotiescumquè deducatur funus ad sepulturam Ecclesiasticam; nunquam tamen videtur oriri suspicio hæresis, nisi concurrant conjecturæ, de quibus suprà *in Preliminaribus*.

- 3 Verùm huic opinioni minimè adſtipulor: Hæretici enim, qui vivi recissi erant ab unitate Ecclesiæ, Ecclesiasticæ sepulturæ carere debent, ut habetur ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. relato *in cap. excommunicamus*, §. *credentes*, verbo, *sanè, de hæreticis*. Idem statuitur *in cap. scit, de hæreticis*, & *in Constitutione Nicolai III. Non erit Unversitas, registr. post Directorium*, & *Rituale Romano Pauli V. in rubr. de exequiis*, Farinac. *de hæresi, quæst. 192. n. 38.* Lavor. *de prisco*, & *recenti funderandi more*, tit. 2. cap. 12. num. 9. Murga *in tract. de sepultur. tom. 2. disquisit. 1. conclus. principali, num. 1.* Del Bene *de offic. Inquis. par. 1. dub. 162. petit. 2.* Marchett. *de sepultur. tit. 39. num. 5.* Passerin. *de homin. statib. tom. 2. quæst. 187. artic. 4. num. 64.*

- 4 Hoc autem dicendum est de Hæreticis, tam notoriè, quam non notoriè excommunicatis, eò quia, non propter excommunicationem, sed propter hæresim, quæ in utriusquè reperitur, careant hujusmodi sepulturâ; & de fa-

cto priùs Hæreticis, quàm excommunicatis denegata fuit Ecclesiastica sepultura, ut advertit Azor *lib. 8. cap. 13. verb. sexta Hæreticorum pœna*, & tradunt Fermolin. *tract. crimin. in d. cap. scit, quæst. 5. num. 26. 27. & 28.* Passerin. *de homin. statib. loco cit.* & ratio ea est, quia ad id fideles in Ecclesiâ conducuntur, ut ingredientibus pro eis Deum precantur: Torreblane. *Iur. spirit. lib. 13. cap. 16. sub num. 15.* Qui ergò deducunt Hæreticorum cadavera ad Ecclesiâ, ut ibi sepeliantur, intendunt, quòd ingredientibus pro ipsis Hæreticis preces Deo fundant, scilicet pro iis, qui, ut est de fide, cruciantur in Inferno: Verùm quemadmodum non licet pro damnatis orare, ut superiùs stabilivimus, ità nec licet Hæreticos quoscumquè in Ecclesiâ sepelire: Imò ex eadem ratione, qui eorumdem cadavera ibi condunt, sunt suspecti de hæresi, ut docent Pegna *part. 3. comm. 39.* Farinac. *ubi suprà, num. 45. & 49.* Barbosa. *in cap. quicumquè de hæret. lib. 6. num. 5. & de potest. Episc. part. 3. allegat. 50. num. 214.* Pistach. *de superstit. part. 2. cap. 3. num. 42.* Humanitatis verò præsumptus affectus nil prodest quò ad ea, quibus fides nostra tam apertè adversatur; & perpenditur actio externa, non animus.

- 5 Videntur etiam de hæresi suspecti, qui ipsis relinquunt hæreditatem, aut Legatum: Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 6. à num. 105. usquè ad numer. 114.* quod veritati consonum est, dummodò tamen non relinquunt illis uti egenis, prout etiam opinatus est idem Ital. *ibidem*.

- 6 Incurrunt quoquè suspicionem hæresis contemnentes Censuras Ecclesiasticas, ut qui lacerare audent Cedulones, quibus aliqui declarantur excommunicati: Ricci *in prax. aur. part. 1. resol. 433. versic. Cedulones*; & hos proinde ait Transm. *de denunciatis. q. 4. c. 8. num. 4.* revelandos, ut S. Officii Tribunal contrà ipsos, tanquàm contrà de hæresi suspectos procedere queat, ut etiam videre est apud Dianam *part. 4. tom. 8. resol. 103.* Carenam *part. 2. tit. 17. §. 2. num. 7.* Zerol. *prax. episcop. verbo casus, part. 1. versic. Cedulorum excommunic.* Pegn. *director. Inquisit. p. 3. comm. 24.*

Dicunt

- 7 Dicuntur etiam, censuras contem-
nere, qui certo scientes se excommuni-
catos esse, Ecclesiam ingredi præsum-
unt, etiam dum officia Divina non
recitantur; vel qui stantes ante fores
Ecclesiæ audiunt officia Divina, aut se
se immiscant, sine ullo respectu, Ca-
tholicorum communioni, quam pos-
sent facile vitare, vel qui censuras ir-
rident, ut illi, qui dicunt: *Cbe Seomun-
nica? Cbe Seomunica? aneora gli sto-
musicati mangiano*, de quibus infra;
maximè si hæc proferentes, sint homi-
nes pessimæ vitæ: Carena de sancto of-
fic. loco cit. num. 7. & 8.
- 8 Inter hos contemneas censuras
adnumerantur etiam infordecscientes
per annum in excommunicatione, quæ
si lata fuerit propter causam ad fidem
spectantem, ipsi dicuntur hæretici: Fer-
mosin. tract. crimin. tract. 2. in cap. ex-
communicamus, §. Qui autem, qu. 1. n. 11.
& 12. Lupus in edict. part. 4. lib. 25.
dist. 6. art. 4. Cened. qu. canon. quest. 5.
num. 2. Antonell. de tempore legali, lib. 2.
cap. 39. n. 2. Graff. deesy. part. 1. lib. 4.
cap. 14. sub num. 4.
- 9 Si verò propter aliquod aliud deli-
ctum lata fuerit excommunicatio, eam
contemneas dicuntur suspecti de hæ-
resi: Abb. in cap. gravem, num. 3. de
pan. Passerin. in cap. eum contumacia,
num. 34. de hæretic. Ugolin. de censur.
tab. 1. cap. 14. §. 3. num. 3. Majol. de
irregular. lib. 3. cap. 21. num. 12. vers.
præterea, Sayrus de censur. lib. 2. cap. 10.
num. 10. Cened. quest. canon. qu. 15.
n. 1. Ricciull. de jur. person. lib. 4. cap. 7.
num. 21. Antonell. de temp. legali, lib. 2.
d. cap. 39. num. 3. & 4. Novat. de elect.
for. sect. 3. qu. 33. num. 11. Graff. deesy.
part. 1. lib. 2. c. 76. num. 8. Rora coram
Serapbin. deesy. 1285. num. 2. quod ex-
pressè definit Concil. Trid. sess. 25.
c. 3. de reform. ubi dicitur: Excommuni-
catus verò quatenus, si possit legitimas
monitiones non respuerit, non solum ad
Sacramenta, & communionem fidelium,
non recipiatur, sed si obdurato animo
censuris annexis in illis infordecuerit, &
contra eum tanquam de hæresi suspectum
proceedi possit; quare benè dixit Rubeus
apud Sanctarell. de hæresi, cap. 4. dub.
unic. num. 5. tales infordecscientes cogi
10 debere ad purgationem subeundam;

undè obiter monemus, cautè legendos
esse Pegnam ad Eymeric. part. 2. q. 47.
comment. 72. Scacciam. de judic. lib. 1.
cap. 98. n. 36. Carenam part. 2. tit. 15.
§. 4. num. 18. & Fermosin. de judic. &
& for. competent. ad cap. 1. qu. 33. con-
trarium asserentes, quoties excommuni-
catio non emanaverit ob causam hæ-
reticis.

- 11 Oportet tamen, quod annus sit con-
tinuatus, & initium sumat non à
die, quo infordecscientes inciderant in
excommunicationem, sed à die, quo
fuerunt nominatim excommunicati:
Sanctarell. loco cit. num. 6. Ricc. in prax.
for. eccles. part. 3. resol. 216. per tot. An-
tonell. de tempor. legal. d. lib. 2. cap. 39.
- 12 num. 5. Idem dicendum de illis, qui
cum novatoribus contemneant specialia
indumenta, quibus Clerici, & Mona-
chi vestiuntur, ut distincti sint à com-
muni Populo, & majori honore exci-
piantur. Non dissimili irrisione vexatus
fuit Tertullianus, quando abjecta Togâ
sumpsit Pallium, quod erat genus sim-
plicioris Vestis, quo utebantur Philo-
sophi, tam Ethnici, quam Christiani,
nam non secus ac novi generis vitæ se-
ctator, humani generis osor, *misanthropos*
vocatus fuit, quâ re coactus
fuit edere suum tractatum de Pallio, ut
testatur Cabasutius in notitia Concil.
& antè eum Jacob. Pomelius in vitâ Ter-
tulliani, circa principium habemus etiam
ex Concilio Carthag. IV. can. 104. &
apud Dionysium Eccl. Hieron. cap. 6.
consuevisse Sancti-Moniales novum as-
sumere vestis genus, & capillos tonde-
re, quod etiam testatur Hieronymus
ad Subinianum his verbis: *Moris est, ut
tam Virgo, quam Vidua, quæ se Deo de-
voverint, & seculo renuntiaverint, om-
nes delicias seculi conculcarint, erimen-
Monasteriorum Mairibus offerant dese-
candum, capite postea legato, & velato;*
nec solum Sancti-Moniales antiquitus
15 capillos tondebant, verum etiam Cle-
rici, quibus non solum præscriptam fuisse
ab Apostolis, tanquam inditum, &
professionem peculiaris additionis ad
cultum Dei, docet Isidorus lib. 2. di-
vin. offe. cap. 4. De hac non solum Cleri-
corum videndus est P. Hieronymus
Dandinus in Ethnici Sacris, ubi ex Dio-
nylio Arcopagita docet, à Beato Petro
Apo-

- Apostolo institutam eam fuisse in modum Crucis: Unde hac de causâ eorum, qui iniciandi sunt ad primam comæ tonsuram, tondentur Capilli ab Episcopo adinstar Crucis: Obsequium istud Clericalis coronæ adeo gratum est Deo, ut illud comprobare dignatus fuerit prodigio, quod narratur à Gregorio Turinensi in *vita Sanctorum Patrum*, c. 17. *Sanctus* (inquit) *Nicetius Episcopus ab ipso sui ortus tempore designatus est Clericus; nam cum partu fuisset effusus, omne caput ejus, ut est consuetudo nascentium Infantum, à capillis quidem nudum tenebatur; in circuitu verò modicorum capillorum ordo apparuit, ut putares, ab ipsâ Coronam Clerici fuisse signatam.* Clericalis igitur tonsura ab Apostolis instituta, & à Deo sic approbata, semper in usu penes Catholicos extitit, tantoque honore habita fuit olim apud ipsos, ut qui aliquid ab Episcopis consequi vellent, eum per coronam suam rogare, & obsecrari solerent, ut videre est apud Hieronymum *epist.* 26. ad Augustinum, & apud Augustinum *ep.* 147. ad Proculianum Episcopum, & latè tradit Chamillard. *de coron. & tonsur. clericor.* c. 9.
- 17 Qui ergo has vestes peculiare, & comæ tonsuram contemnit temerario ausu, morem in Ecclesiâ Catholicâ adeo antiquum conatur destruere, & se hæreticorum perversitati prius additum ostendit: hinc est, quod difficulter animum inducere queam ad putandum,
- 18 scripta fuisse à Julio Cesare Scaligero Viro Catholico ea, quæ habentur in suis libris *de arte poetica* in contemptum coronæ Clericalis, sed potius extitem, ipsa addita fuisse à Josepho ejus filio hæretico, vel ab ejusdem farinae eorodoxis; qui egregium illud opus
- 19 corruerint. Inter hujusmodi irrisores recensendi sunt ex Transm. *loco rit.* contemptores indulgentiarum, campananarum, cæremoniarum, & rituum Ecclesiasticorum, & contemptores interdicti, & suspensionis à divinis, ut si quis in Sacro Presbyteratus ordine constitutus crimen aliquod perpetraret, cui annexa esset suspensio, & tamen non obstante suspensione cum ejus contemptu celebraret, aut administraret sacramenta.
- 20 Quamvis enim, qui campanas vestes

- sacras, & quævis alia ad ornatum, & cultum divinum destinata surripientes absque contemptu, nullam incurrerent hæresis suspicionem, sed tantum esset sacrilegium, adveniente tamen contemptu efficeretur suspectus, ut in terminis eorum, qui contemnunt campanas, inquit Zerol. *prax. Episcop.* par. 1. verbo *casus*, vers. *Campanarum*, & Ricci in *prax. Aurea*, par. 1. *resol.* 433. ubi narrat, campanarum despectum esse unum de erroribus Turcarum. Idem dicendum de sacras vestes contemnentibus: Refert enim Amydanus in *votis*, tom. 2. vot. 7. fuisse conclusum, in Congregatione Cremonæ, potuisse Sanctum Officium procedere contra quosdam Religiosos, qui joci causâ induerunt quemdam fratrem idiotâ vestibus Pontificalibus, mitram illius capiti imponentes, ita ut per claustra deductus benedictione impertiretur: Similiter fuerunt puniti per hoc Tribunal duo Religiosi, quorum alter Missam de requies alter, ut ajunt, de gloriâ celebravit eo die, quo unius Amasia primo rejecto, cum altero se se conjunxit.
- 21 Sunt etiam de hæresi suspecti Apostata à Religione, quoties transeunt ad partes Hæreticorum, cum iis communicantes, eorumque conciones audientes; vel si habitum lacerent, eumque pedibus conculcent: P. Del Bene *de Offic. S. Inquisitionis*, par. 1. dub. 47. *petit.* 8. Tunc enim concurrunt copulativè egressio à Monasterio, & animus præsumptus deserendi religionem in genere, de quibus conditionibus Lupus in *edict. part.* 2. lib. 2. *dist.* 1. art. 5.
- 22 Observa igitur, quod ad hoc, ut Apostatae fiant suspecti de hæresi, requiritur aliquod adjunctum, quod sapiat hæresim, aliâ non erunt suspecti, nec contra eos procedere poterunt Inquisitores, ut docet idem P. Del Bene *loco rit.*
- 23 Verificatur tamen hujusmodi adjunctum, quoties Apostata in excommunicatione per annum persistit cum pertinaciâ, & animi perversitate neglignens ad Religionem, & ad Clericalem habitum redire, quo casu potest ipse citari ab Inquisitore ad respondendum de fide: Locat. in *judicial. Inquisit. verbo*
Aps-

Apostata, num. 1. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 7. num. 2. Eymetic. in Director. Inquisit. par. 2. quest. 49. numer. 3. quos sequitur Riccius in praxi, tom. 2. resol. 1. 2. num. 4. Fermolin. tract. crimin. tractat. 2. de Apostat. cap. 1. quest. 1. n. 25. Pistach. de superstit. part. 2. cap. 3. sub num. 21.

S E C T I O I I.

An sint de hæresi suspecti proferentes propositiones hæreticas, vel parum Catholicas.

S U M M A R I U M.

- 1 Suspicionem hæresis incurrunt ii, qui propositiones hæreticas, vel parum Catholicas proferunt.
- 2 Ingerunt hæ Propositiones vehementem hæresis suspicionem, quia plerumque cum pertinaciâ proferuntur.
- 3 Imò videntur inducere formalem hæresim.

- 1 **N**ULLO sanè pacto à suspicionem hæresis eximi posse videntur ii, qui propositiones hæreticas, vel parum Catholicas proferunt, & quæ referuntur in edicto Inquisitorum, de quibus Suarez de fide, disp. 19. sect. 1. Param de orig. Inquisit. lib. 3. quest. 3. de hæresi, & ejus spec. Pistach. de superstit. d. par. 2. cap. 3. num. 21. sive sint immediate contra Deum, sive sint immediate adversus.
- 2 Ecclesiam: & quævis hujusmodi propositiones nonnunquam proferantur ex ignorantia, nihilominus, quia plerumque sunt ex pertinaciâ, ingerunt hæresis suspicionem, eamque vehementem, prout rectè advertit Riccius. de Jur. person. quæ sunt &c. lib. 5. cap. 11. num. 8.
- 3 Quinimò potius videntur tales propositiones (quandò sunt hæreticæ) inducere formalem hæresim, nam ex verbis dignoscitur animus, sicut stabilivimus in Preliminaribus; attamen hoc non obstante ex ipsis oriri tantummodò suspicionem, patet ex iis, quæ ponderat doctissimus Canus de loc. usu lib. 12. cap. 8. Ait enim, quemadmodum utinam improprie sanam dici, quod signum sit sanitatis, etiam si sal-

lux sit aliquandò; sic propositionem in voce, vel in scripto vocari hæreticam, quod signum hæresis esse solet, quamvis interdum ab hæresi excusetur, qui eam protulerit, quia ignorans id egit, vel non pertinax: Non enim datur hæresis, cui pertinaciâ non sit adjuncta; & sicut non ater est, si quispiam color sit albo contrarius; nec si quid liberalitati adversetur, mox avaritiæ nomen habet, ita non statim est dicendus hæreticus, qui propositionem fidei contrariam asserit: Est tamen dicendus vehementer suspectus; Sed videamus:

Quænam sint propositiones, quæ hæresis suspicionem inducant, & quibus regulis tales propositiones dignoscantur.

S U B S E C T I O I.

De Propositionibus, quæ hæresis suspicionem inducant.

S U M M A R I U M.

- 1 Propositiones, quæ denunciari debent, quæquæ hæresis suspicionem inducant, ad tria genera possunt reduci, scilicet hæreticarum, hæresim sapientium, & temerariarum.
- 2 Propositiones hæreticæ hic sumuntur, quatenus in se tales, nullo habito respectu ad objectum.
- 3 Cuidam, qui dubitaverat, animam esse mortalem, indicta suis abjuratio de vehementi, non de formali, & cur.
- 4 Propositiones hæreticæ sunt assertiones in se adversantes fidei articulis.
- 5 Propositiones ut sint hæreticæ, non exigunt, ut proferens eas, profiteatur Christianam Religionem.
- 6 Ratio formalis, quæ credimus alicui propositioni per fidem Catholicam, esse revelatio Dei, sive immediata, sive mediata.
- 7 Bordonius contradicito, quod articuli fidei continentur tantum in tribus symbolis, & postea quod continentur in novo, veterique testamento, & in Ecclesiæ definitionibus.
- 8 Auctores recensentur, qui ex professo tractant de propositionibus censurabilibus, & num. 9.
- 10 Propositio censurabilis quid sit?

K k k

11 Pro-

- 11 Propositiones suspectæ de hæresi respecti-
ue ad denunciationem alia sunt hæ-
retica; alia hæresim sapientes; alia
hæresim proxima; alia hæreticis sa-
pientes.
- 12 Gradus alii propositionum censurabi-
lium secundum doctrinam Concilii
Constantiensis.
- 13 Alia propositiones censurabiles assignan-
tur.
- 14 Eadem propositio potest multipliciter
censurari.
- 15 Exemplum dista doctrina offertur.
- 16 Aliud est iudicium ferre de propositione
penes obiectum; aliud, penes subje-
ctum.
- 17 Non est idem, aliquam propositionem esse
hæreticam, & qui eam proferat, esse
hæreticum.
- 18 Propositio hæretica à quocumque affir-
matur semper est hæretica; non tamen
semper hæresis denominabitur.
- 19 Quatuor primariae sunt propositionum
species censurabiles, scilicet Hæretica,
Erronea, Sapiens hæresim, & Impia,
quibus totidem Catholicae opponuntur,
scilicet de Fide, Theologica, Sapiens
fidem, & Pia.

1 PROPOSITIONIS, quæ denunciari
debent, juxta Lupum in *edit.* p. 4.
lib. 26. diff. 1. art. 3. & quæ proinde hæ-
reticis suspicionem plerumque vehemen-
tem ingerunt, ut docet Bordon. in
Tribun. cap. 2. num. 51. easque enumerat,
reduci posse videntur ad illa tria gene-
ra propositionum, scilicet hæretica-
rum, sapientium hæresim, & teme-
rariarum: Bordon. de *quosuprà*, nu-
mer. 48.

2 Antequam definiatur, quænam sint
propositiones hæreticae, præmittendum
est, eas hic non sumi, tanquam hære-
ses, in quibus consideratur tam obje-
ctum, cui opponuntur, quam subje-
ctum, è quo proferuntur: P. del Bene
de *Offic. S. Inquis.* 10. 2. dub. 268. à num. 3.
Sed sumi quatenus tales in se sunt, abs-
que ullâ relatione ad subiectum, à quo
proferuntur, ita ut in ipsis nil aliud cõ-
sideretur, nisi obiectum, cui opponuntur,
secundum quod hæreticæ sunt, licet qui
ipsas proferat, possit esse non hæreticus,
vel quia non sit Christianus, vel quia, si
Christianus, culpabili careat pertina-

ciâ, quo casu hujusmodi propositio-
num assertor non esset quidem hæreti-
cus, ad quem effectum pertinacia re-
quiritur: Scilicet. *decis. Aragon. vol. 4. decis.*
439. num. 17. & seqq. & præcipue sub
num. 34. Petric. de Majest. Militant. Ec-
cles. lib. 1. diff. 2. vers. videndum igitur,
quare novissimè Pascucciùs ex Pigna-
tello *tom. 2. pag. 162. col. 2.* circa me-
dium, testatur, quod cuidam, qui du-
bitaverat, ac dixerat in viâ Aristote-
lis, animam esse mortalem, indidit
fuit tantummodò abjuratio de vehem-
enti, non autem de formali, quæ ta-
men abjuratio si imposita fuisset, nul-
lam Reo iniuriam irrogasset S. Tribunali,
ut fuit dictum in eadem sacrâ Universali
Inquisitione die 8. Augusti 1607. eo
quod Ecclesia non iudicat de occultis:
Undè licet ipse reverà non fuisset hære-
ticus, talis tamen in exteriori foro po-
terat credi.

4 Hoe itaque præmissò patet, propositi-
ones hæreticas esse assertiones, quæ
in se, & prout jacent, fidei articulis
adversantur, idest, quæ contrariæ sunt
veritatibus à Deo revelatis, arctanti-
bus nos ad credendum ex suppositione
salutis, prout benè inferuntur ex Riccardo
ex S. Victore, cit. fidei articulos defini-
te penes Bordon. *loco cit. n. 1. Fermosin.*
tract. crimin. diff. tract. 2. quest. 1. num. 2.
Ricciulli. de jur. person. lib. 5. cap. 8. num. 1.
Campanil. diversor. jur. can. rubr. 11. cap.
26. num. 28. & 29. Sess. decis. Aragon. vol.
4. decis. 439. num. 2. & 3.

5 Eodem quoque modo ab alijs defi-
niuntur propositiones hæreticæ, licet
nonnulli, ut Lupus *loco cit.* exigant in
eâ definitione, quod ille, à quo tales
propositiones proferuntur, Christianam
Religionem profiteatur; sed minus re-
quæ, ut supra innuimus, & prout do-
cent P. del Bene *loco cit. sub num. 4. Fer-*
mosin. ubi suprà, diff. num. 2. Ricciulli.
de jur. person. diff. lib. 5. cap. 8. num. 3.
Simaneh. de cathol. Instit. tit. 54. nu. 3.
& 4.

6 Porro diximus, quæ contrariae sunt as-
sertionibus à Deo revelatis, quia ratio
formalis, quæ alieni propositioni per
fidem Catholicam credimus, est reve-
latio, vel immediatè, vel mediatè à
Deo facta: ut benè ait Corduba, *quest.*
Theolog. lib. 1. qu. 17. §. 1. & testatur com-
munis

munis DD. sententia: At, quoniam Deus veritates vobis revelavit immediate per veteris, & novum Testamentum; mediatè verò per definitiones Ecclesiæ, & Conciliorum, ideò fatendum est, articulos fidei contineri in veteri, & novo testamento, ac in definitionibus Ecclesiæ, & Conciliorum: Franciscus Sylvius in 2. 2. D. Thomæ q. 11. Art. 1. lit. C. col. 2. Ricciull. de iur. pers. lib. 5. cap. 8. num. 2. quod pariter sentire videtur Bordon, licet sibi contradicatur; nam postquam dixisset, huiusmodi articulos contineri tantummodo in tribus Symbolis, de quibus ipse loco cit. num. 6. subiungit lib. n. 1. articulum fidei idem esse, ac propositionem de fide, eamquæ in veteri, & novo Testamento, necnon in prædictis definitionibus contineri.

8 Hujus Subsectionis materia propter quotidianæ praxis, æquæ ac gravissimæ necessitatem per amplum exigeret tractatum: Verum pro præsentis operis instituto præcipue dumtaxat exponitur hic, & in §. sequenti theoricæ doctrinæ, desumptæ potissimum ex Theologis, quorum est, Propositionum qualitates, & gradus de judicare: Sesse decis. Aragon. 439. num. 5. vol. 4. Qui verò pluribus egent, adeant graviorum auctorum opera, inter quos præsertim rem hanc dignè, & eruditè pertractarunt Franciscus Suarez de fide, disp. 19. sect. 2. nu. 6. & 7. Albertinus qu. 6. de agnoscendis assertionibus Catholicis, Simancha in Enchiridio violatæ Religioni, tit. 24. & de Cathol. Infit. tit. 54. Antonius Corduba in questionario, lib. 1. qu. 17. Melchior Canus lib. 12. de locis, cap. 11. Turrecremata de summ. Eccles. lib. 4. par. 2. cap. 11. Franciscus Sylvius in D. Thomæ 2. 2. qu. 11. Lazarus Canoniarum questionum de blasphemia 12. a num. 87. usq. ad 97. Turrianus 10. 1. in 2. 2. disp. 55. dub. 3. Coninchius de actibus supernaturalibus, disp. 18. dub. 8. num. 136. & sequens. Tannerus tom. 3. disp. 1. quæst. 8. dub. 5. n. 97. Pegna 2. parte Commentar. 28. Bordon. de Saero Tribunali, cap. 41. num. 70. & sequens. & in Manuali Consultor. sect. 1. num. 27. & sequens. & ibidem sect. 57. per totam sectionem, & sect. 6. num. 69. Lauret. tom. 3. Comment. in 3. sentent. de fide, disp. 16. art. 2. §. 1. & sequens. Salsiclus de

materiis Tribunal. S. Inquisitionis, to. 1. cap. 12. Dominicus à Sanctissima Trinitate in Bibliotecæ Theologicæ, tom. 1. sect. 7. per totam, Merbes. in summâ Christiani, par. 1. 2. qu. 56. conclus. 1. Anton. Ricciullus de iure personarum, quæ sunt extrâ Ecclesiam, lib. 5. c. 8. Alph. de Castro de iustâ Hæreticorum punis. lib. 1. cap. 3. Patram. de orig. Inquisit. lib. 3. qu. 3. num. 105. & sequens. Cardinalis de Lugo de fide, disp. 20. sect. 3. Fermoſin. tractat. crimin. tractat. 2. in cap. cum Christus, qu. 1. Sect. decis. Aragon. decis. 439. vol. 4. & alii: His præmissis.

10 Cum propositiones hæresis suspicionem inducentes ideò denuncientur, ut dignâ configantur censurâ, in primis notandum est, quod propositio censurabilis est, oratio falsa contrâ fidem Catholicam directè, vel indirectè, redens de hæresi suspectum ipsum obloquentem.

11 Notandum secundò, Propositiones de hæresi suspectas posse reduci ad quatuor genera, scilicet ad Hæreticas, Sapientes Hæresim, Hæresi proximas, & hæreticis faventes.

12 Cum autem, ut observat Card. Laureta de fide, disp. 26. art. 2. n. 19. præter doctrinas Hæreticas, sint alix, quæ nõ sunt hæreticæ, & tamen cum fidei doctrinis non omninò conveniunt, ideò Theologi secuti (quemadmodum inquit Cardinalis de Lugo de fide, disp. 20. sect. 3. num. 72. & Fermoſin. dist. tract. 2. ead. qu. 1. num. 1.) exemplum Concilij Constantinens. in damnatione propositionum Joan. Hus, & Vvicleph, necnon Gregor. XIII. & Pij V. in damnatione propositionum Michaelis Baii, alios gradus propositionum suspectarum censurabilium examinant, uti sunt propositiones Erroneæ, Scandalosæ, Blasphemæ, Piarum aurium offensivæ, Temerariæ, Scdistosæ, & Suspectæ.

13 Quinimò Theologi non contenti enumeratis, alias quâdam excogitantes doctrinarum non Catholicarum notas, nempe Perniciosam, Malè sonantem, Schismaticam, Injuriosam, Impiam, Maledicam, Improbabilem.

14 Notandum tertio, quod una, & eadem propositio damnabilis potest examinari, ut suspecta, & censurari uti talis pluribus gradibus enumeratis: Fermoſin.

mosin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, qu. 9. num. 13.* Sess. *decis. Aragon. 439. num. 60. vol. 4.* Una enim aliorum defectus simul habere potest: Ratio est, quia vitium non adversatur vitio, sed virtutibus: sicut enim virtutes conjunguntur, ita ad unum vitium aliud sequitur: Unde in *cap. excommunicamus 13. de hæreticis* dicitur: *Facies quidem diversas habens* (intellige hæreticos) *sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum.*

- 15 Exemplificari potest in hac propositione hæreticâ: *Deus est iniquus*: Hæc est *Temeraria*, quia nullâ ratione asseritur; est *Impia*, quia negat in Deo pietatem; *Maledsonans*, quia aures fidelium offendit; *Scandalosa*, quia aliis occasionem dat ruinæ; *Injuriosa*, quia detrahit Dei æquitati; *Blasphema*, quia derogat iustitiæ Dei.

- 16 Notandum quartò ex Thoma del Bene de *S. Off. par. 2. dubis. 268. n. 3.* quod aliud est iudicium terre de qualitate propositionis penes obiectum, cui opponitur; & aliud penes subiectum, à quo illa profertur: Primo modo solum attenditur logica oppositio, quam propositio habet in significando cum aliquo obiecto fidei: posteriori modo, præter hanc oppositionem, attenditur etiâ culpabilis malitia, & prava voluntas in proferente.

- 17 Alii clariùs exponentes prædictam Doctrinam dicunt, non esse idem aliquam propositionem esse hæreticam, & eum, qui illam profert, esse formaliter hæreticum, nam ad denominationem hæretici requiritur pertinacia: Propositio autem hæretica talis est, præcendendo ab intentione proferentis, nimirum secundum se, sive ob suam falsitatem, quamvis non ex pertinaciâ, sed ex ignorantia tantum proferatur, id quod supra innuimus, & quod observat Card. de Lugo *dist. 4. disp. 20. sect. 3. n. 74.* qui addit, quasdam propositiones Bai tuisse à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas tanquam hæreticas, & tamen ipsum Bajum semper fuisse catholicum, & Ecclesiæ obediens.

- 18 Colligitur ex dictis, quod propositio hæretica à quocumque affirmetur semper est hæretica; non tamen eadem Propositio in quocumque subiecto hæretis de-

nominabitur, nam in Christiano sciente, & volente, hæresis diceretur; in Judæo, perfidia; in Pagano, Gentilitas; in Athista, impietas, propter diversitatem scilicet subiectorum.

- 19 Notandum est ultimò, quod cum quatuor primariæ sint propositionum censurabilium species, scilicet *Hæretica*, *Erronea*, *Sapiens Hæresim*, & *Impia*, totidem eisdem opponuntur propositiones Catholicæ, nimirum *De fide*, *Theologica*, *Sapiens fidem*, & *Pia*. Quia ergo opposita juxta posita magis elucescunt, prius exponemus propositionum Catholicarum essentiam, ut inde magis clareat propositionum suspectarum quidditas: Idquæ fiet sequentibus §§. quibus alios subnectemus pro explicandis ceteris speciebus propositionum censurabilium.

S. I.

Quid sit Propositio de Fide, quidve Propositio hæretica ipsi opposita?

S U M M A R I U M.

- 1 *Propositio de fide quid sit?*
- 2 *Cum propositio de fide sit illa, qua revelatur à Deo in propriis terminis, vel æquipollentibus, dupliciter accipitur, quod reveletur in terminis æquipollentibus.*
- 3 *Propositio dicitur revelata æquipollenter, quando termini subobscurè continent sententias revelatas ex communis Ecclesiæ interpretatione.*
- 4 *Propositio de fide debet esse à Deo Ecclesiæ revelata, & non alicui privato.*
- 5 *De revelatione privata remissivè.*
- 6 *Decem motiva ex Scoto ad assentiendum, quod propositio Ecclesiæ sit à Deo immediatè revelata.*
- 7 *In Sacra Scripturâ adjunguntur propositiones difficiles, qua indigent declaratione.*
- 8 *Propositiones de fide continentur. Primò in Bibliis; secundò in Conciliis Generalibus; tertio in Traditionibus.*
- 9 *De Regulis ad cognoscendas Propositiones de fide, remissivè.*
- 10 *Idem sunt Propositio de fide, Articuli fidei, & Obiectum materiale fidei.*
- 11 *Propositio hæretica est illa, qua in se advers.*

adversatur fidei articulis.

- 12 *An omnia in Bibliis contenta sint de fide tenenda?*
- 13 *Affirmativè respondetur, quia utrinque Testamenti Auctor est Deus.*
- 14 *Erasmi Roterodami imprudens blasphemus, quod in sacris libris sit aliquis levis error.*
- 15 *Erasmi gesulantia opponitur humilitas S. Augustini.*
- 16 *Quid dicendum de definitionibus Papæ, & Conciliorum?*
- 17 *Quid dicendum de eo, qui impugnaret definita à Pontifice, quoad facti quaestionem.*
- 18 *Non esset censendus Hæreticus, qui impugnaret ea, quæ quodammodò ad Religionem Catholicam pertinent, nisi Pontifex ex Cathedra definierit oppositam sententiam.*
- 19 *Cardinalis à Deo eligitur in Pontificem.*
- 20 *Ratio theoriae numeri 18.*
- 21 *Errant, qui supponunt, Propositionem esse de fide ex eo tantum, quia vel sit formiter revelata in Sacra Scriptura; vel habeatur ex traditione Apostolica; vel ab eis per necessariam consequentiam derivetur.*
- 22 *Testimonium infallibile Ecclesie procedit ex assentiâ Spiritus Sancti, quâ Ecclesie redditur infallibilis in definiendo.*
- 23 *An propositio adversans veritati revelatæ alieni particulari sit hæretica?*
Responsio remissivè.
- 24 *Hæretica dicuntur propositiones adversantes illis, quas Sancti Doctores unanimiter dicunt esse de fide.*
- 25 *Quid dicendum de Sanctis Patribus, qui docuerunt, non dari Antipodes?*
- 26 *Ecclesia non est erroris experta, quando in determinando nititur rationi naturali.*
- 27 *Patribus credendum est in his, quæ ad fidem, vel ad mores pertinent.*
- 28 *Propositiones hæretica dicuntur, quæ adversantur Traditionibus.*

PROPOSITIO de fide est illa, quæ in propriis terminis, vel æquipollentibus secundum essentiam est à Deo immediate revelata Ecclesie, à cujus Pastore, Pontifice Romano est talis declarata, pro iotius Ecclesie salute: Ità Bordon. in

manual. Consultor. sect. 1. qu. 12. nu. 27. & sequent.

- 2 Dicitur primò, in propriis terminis, vel æquipollentibus à Deo immediate revelata, ubi notandum, quod revelatio in terminis æquipollentibus accidit dupliciter: Primò secundum essentiam rei, ut quando revelatum immediatè, & essentialiter continet aliud, quod non habetur expressè in Sacra Scripturâ: v. g. *Christus est homo*; est propositio immediatè revelata, continens essentialiter, & æquipollentèr, quod Christus sit animal sensitivum, substantia, &c. quæ sunt ejus prædicata essentialia, non tamen immediatè revelata.
- 3 Secundò, propositio dicitur revelata æquipollentèr, quando termini subobscurè continent sensum rei revelatæ ex communi Ecclesie interpretatione: v. g. *Ioan. 16. vers. 14. dicitur: ille me clarificabit, quia de meo accipiet*; intelligitur hæc sententia de Spiritu Sancti processione à Filio: In divinis enim unam Personam accipere ab aliâ, est ab illâ procedere in genere productionis.
- 4 Dicitur etiam in definitione, *Ecclesia revelata*, quia hic sermo est de Fide ex publicâ revelatione, & non privatâ; cum hæc non pertineat ad salutem omnium fidelium.
- 5 Quæ autem, quoduplex sit revelatio privata, aliaque de eâ, non est nostri instituti tradere: Videndi hæc de Theologi, inter quos novissimè Laureæ de fide, disp. 7. art. 4. per tot.
- 6 Sed quænam sunt motiva, quæ inducunt hominem ad tenendum, quod illa, quæ nobis ab Ecclesia proponuntur, sint à Deo immediatè revelata? Responderetur ex doctrinâ Joannis Duns Scoti Doctoris Subtilis in *Prologo sententiar. qn. 2. lit. A. & seqq.* esse decem, quæ sunt, *Prophecia prænunciatio: Scripturarum concordia, Seribentium auctoritas, Recipientium diligentia, Rationabilis revelatorum, Irrationabilis errorum scellarum, Ecclesie stabilitas, Miraculorum claritas, Conversio Dæmonum per indolles, & Martyrum fortitudo*: (Consule, si vis, Lauream citatum art. 5. per tot.)
- 7 Dicitur tertio in definitione, *declarata*, quia in sacra Scripturâ ad finem Propositionis

positiones difficiles, quæ plures sensus habere possunt, ideò opus est interpretari: Talis est solus summus Pontifex, qui, ut Vicarius Christi, & S. Petri successor, non potest errare, cum Christus ei promiserit: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*, & notant Brovius Pontif. Roman. cap. 21. per tot. Rocabert. de Roman. Pontifice. auctorit. tom. 2. lib. 4. c. 4. n. 483. Alvar. Pelag. de planifl. Eccles. lib. 2. cap. 11. circa fin.

8 Ex his colligitur primò: Propositiones de fide inveniri in Sacris Bibliis; secundò: eas esse tales, quas definit esse tales Papa in Conciliis generalibus, vel extrà; tertio: contineri in traditionibus Christi propositis ab Apostolis Ecclesiæ.

9 Ad has tres reducuntur aliæ regulæ cognoscendi propositiones de Fide à Theologis assignatæ, de quibus agunt Directorium Inquisitor. part. 2. quæst. 2. & ibi Pegna commentar. 27. Albertin. q. 5. Locatus, verbo credibilia, n. 8. & seqq.

10 Colligitur quoque, quod idem sunt propositio de Fide; articulus Fidei; & objectum materiale Fidei: Aliqui tamen distinguunt articulos Fidei à propositionibus de Fide, quod illi sint, qui continentur in symbolo, ab omnibus sciendi de necessitate; istæ verò, quæ non sunt ab omnibus necessariò sciendæ, ut quod *Adam habuerit plures filios*: Ità sentire videtur Bordonus loco cit. n. 6. sibi tamen contradicere infra n. 12.

His ergò traditis circa propositionem de fide, deveniendum est ad declarandam propositionem hæreticam.

11 Propositio hæretica est assertio, quæ in se, & prout jacet, adversatur Fidei articulis, sive, proferens, Christianam Religionem profitantur, sive non, ut nupcr probavimus.

Cum autem non tantum aliquot propositiones, sed quicquid continetur in utroque Testamento, ac in definitionibus Ecclesiæ, innitatur Deo, ut primæ veritati revelanti, vel testificanti: Torrellanc. jur. spirit. par. 1. in Prologom. num. 14. insurgit quæstio non

12 prætercunda, an scilicet ex illis, quæ nobis in prædictis locis narrantur, & quæ nos ad Deum minimè ordinant, utpote sunt, quod *Stella in claritate differat à Stellâ*; quod *Tobias habuerit*

canem; quod *Machabæus hostes debellaverit*, omnia sint credenda de fide, ita ut ipsa negari, hæresis cenferi debeat?

13 Pro resolutione hujus quæstionis, quam etiam excitant Corduba in quæstion. lib. 1. quæst. 17. & Ricciull. de jur. person. lib. 5. cap. 8. num. 4. distinguendum est; nam quoad Verum, & Novum Testamentum, cum utriusque Author sit Deus, qui nunquam mentiri potest, etiam in re levi, ut bene inquit Ricciull. loc. cit. quidquid ibi narratur, de fide credendum est, alioquin si admitteremus, quemadmodum scribit Augustinus ad Hieronymum ep. 97. Mendacium aliquod dari posse in Sacræ Scripturâ, quamvis jocofum, ipsa redderetur suspecta, quod firmat quoque

17 P. Del Bene d. dub. 268. num. 27. Quamobrem valde reprehendendus est Erasmus, qui in suis annos super cap. 2. & 17. S. Matth. dicere non erubuit, reperiri posse aliquem errorem levem in sacris Libris; & Sanctos Evangelistas aliquando memoriâ lapsos fuisse: Digno promde Sarcasmo in eundem Erasmus ludit, qui pro sepulchrali inscriptione ei apposuit suum idem nomen in duas distinctum syllabas, sic: *Eras-mus*, nimirum acutissimè notavit, illum fuisse temerarium Sacræ Scripturæ corrosorem mureni: Erasmi audaciam retundat generosa Sancti Augustini humilitas, qui in epist. 19. ad Hieronymum cap. 1. ità scripsit: *Ego faveo charitati tuæ, quod libris illis Scripturarum, qui jam Canonici appellantur, didici bene timorem, bonoremque deferre, ut nullum eorum Authorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam; At si aliquid in eis libris offendero, quod contrarium videatur veritati, nihil aliud, quam vel mendosum Codicem; vel interpretem non affectum esse, quod dictum est; vel me minimè intellexisse, ambigam.*

16 Quò verò ad determinationes, & de finitiones Papæ, & Conciliorum, licet qui ipsi in materiâ fidei temerario ausu contraire præsumit, hæreticæ pravitatibus notam incurrat, prout Carnotensis Episcopus scribit ad Richerium ep. 8. Nihilominus cum Deus non promiserit Ecclesiæ, vel Papæ assistentiam Spiritus Sancti ad docendam, & revelandam omnem veritatem absolutè, sed tan-

tantum ad ea definienda, quæ pertinent ad fidem, vel mores: Hinc est, quod si quis propositionem proferret contra determinationem Pontificis, & Concilii in rebus, quæ nec ad fidem, nec ad mores pertinent, non diceretur pronunciasse propositionem hæreticam: Ità Corduba *loc. cit.* Idem dic quoad eum, qui impugnet, quæ definiuntur à Pontifice, quoties ea spectarent ad questionem facti particularis: Nam errasse Stephanum VI. & Sergium III. irritantes facta Formosi Papæ, inter alios docet Eminentissimus Bellarminus de Romano Pontifice lib. 4. cap. 12. à lit. D.

- 18 Quisimò etiam si quis impugnet ea, quæ ad Religionem Catholicam quodammodò pertinent, nisi tamen Pontifex ex Cathedrâ definierit oppositam sententiam, non ob hoc censendus esset hæreticus: Quamobrem si quis verbi gratiâ, contendere vellet, eum, qui eligitur in Pontificem, non eligi à Deo, temerariam quidem propositionem asfereret, non verò Hæreticam, eum nihil super hoc reperiatur definitum de Fide, licet ratio, & Christiana pietas id suadeat: siquidem minimè putandum est, Deum in re tanti ponderis, atque Ecclesiæ adeo necessariâ, ut est Pontificis electio, modo quidem particulari non concurrere: Undè rectè Sixtus V. in Constitutione, quâ Cardinalium creandorum præstantiam, numerum, ordinem, ætatem, & qualitates determinavit in ordine la 30. §. 2. expressè dixit, Cardinalem à Deo eligi in Pontificem: Hanc Sixti declarationem indicavit mihi Cardinalis Sperellus, Princeps omniscius, & pietate pariter, ac purpurâ Eminentissimus, cui, quidquid nactus sum in litteris, acceptum debeo.

- 20 Ratio autem, quare propositio, quæ opponitur illi, quæ definita fuerit à Pontifice, non tamen ex Cathedrâ, non sit hæretica, hæc videtur esse, quia propositio sic definita non nititur testimonio infallibili, sed tantùm naturali rationi, cui innoxiam Ecclesiam aliquando errasse, putant nonnulli ex eo, quod definivit in Concilio Nissen. 2. Angelos esse picturâ exprimendos, *quis*, inquit, *corporei sunt*. Nec mirum; nam discursus naturalis non perhibet testimonium

infallibile; undè quoties Ecclesia eo tantummodò utitur, non dicitur definire ex Cathedrâ: Ego verò cum Joann. Gabrieli. Boycun. in Theolog. Scoti, par. 1. de creat. Mundi, disput. 2. de Angel. qu. 1. concl. 2. in fin. verius existimo, Concilium prædictum approbasse quidem ex professione, Angelos posse pingi; non autem approbasse, nisi per transfennam, quod corporei sint: Primum enim erat in questione, non secundum. Rectè tamen de communi Theologorum sententiâ firmant Doctores cum Cano lib. 7. de loc. cap. 3. concl. 4. propositionem esse de fide ex eo tantum, quia, vel sit formaliter revelata in Sacrà Scripturâ, aut habeatur ex traditione Apostolicâ, vel ex harum alterâ ab Ecclesiâ per necessariam consequentiam sit deducta; nam omnia, quæ possumus credere, & Pontifex valet definire, revelata fuerunt Apostolis, ut patet ex Joann. c. 15. ubi: *Vos autem dixi amicos, qui omnia, quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis*; & cap. 16. loquendo de Spiritu Sancto dicitur: *Ille docet vos omnem veritatem*, & propterea quotiescumquè Summi Pontifices veritatem ad fidem pertinere definierunt, novos non considerant fidei articulos, sed illas veritates jam divinitus revelatas, quæ non ità perspectæ, ac cognitæ fidelibus erant; vel quæ hæresibus obscuratè videbantur, suæ luci reddiderunt, ac fidelibus credendas proposuerunt, non testimonio fallibili, videlicet rationi naturali, sed infallibili, idest supremæ veritati innixi.

- 22 Testimonium igitur infallibile procedit ex immediatâ Spiritus Sancti assentiâ, quâ Ecclesia redditur infallibilis in definiendo ex vi iudicii absoluti, & independentè à discursu naturali; & quoties ex Cathedrâ definit Ecclesia, ei non deest huiusmodi assentiâ, ut indubitatum est, & latè tradunt Reding. de auctoritat. Cathedr. art. 4. diss. 2. art. 40. & segg. & Roccabert. de infallibilit. Rom. Pontif. per totum tractatum.

- 23 Querit etiam Corduba *loc. cit.* an illa esset propositio hæretica, quæ adversaretur veritati revelatæ alicui particulari: Huic questioni satisfaciunt ea, quæ diximus in Prelim. 16. ubi distinctionem

nem assignavimus, quâ si usus fuisset Corduba, melius, ut mea fert sententia, egisset.

14 Similiter hæreticæ dicerentur propositiones, quæ adversarentur illis, quas esse de Fide vñt mente, unâquæ voce docuerunt Sancti Patres: Corduba de quo *suprà*, Sesse *decyf. Aragon. vol. 4. decyf. 439. num. 4.* Etenim, ut ait Canus *de loc. lib. 12. c. 7.* consentiens eadem Sanctorum omnium, conspiransquæ scripturarum intelligentia ipsissima est Fidei Catholicæ veritas: Hæc assertio in 7. lib. cap. 3. *concl. 5.* ab eodem Cano fusè, latèquæ & explicatur exemplis, & confirmatur rationibus, ac testimoniis.

15 Adversus tamen hujusmodi assertionem dici potest, quod Procopius, Lactantius, Augustinus, ac alii docuerunt, tanquam de Fide, non dari Antipodes; & tamen si quis hodiè illos negare vellet, ineptus omninò haberetur: Sed, ut

16 huic obiectioni satisfaciamus, repetenda sunt ea, quæ diximus *suprà*, videlicet, Ecclesiam non esse erroris expertem, quoties in determinando nitiatur præcisè rationi naturali, quam tantummodò sequuti sunt prædicti Patres: Cum enim nondùm navigationes Hispaniarum novos, qui nunc inventi sunt, Orbes detegissent, & fama esset omnium scriptorum assensu firmata, quod inter hanc borealem, & illam Australem plagam, maximus interfunderetur Oceanus, quem nemo permeasset unquam, nequæ etiam permeare posset, prudentissimè prædicti Patres antipodes negarunt hac ratione moti, ne si eos concessissent, statim cogerentur fateri, homines illos non dependere ex femine Adam: Ità Sixtus Senensis *biblioth. lib. 5. annot. 13.* Adde, quod omnino

17 nõ credendum est Patribus in iis, quæ ad fidem, vel ad mores spectant, in quibus etiam omnibus inter se conveniunt; at in cæteris sæpè sibi metipsis contradicunt, ut mox dicturi sumus.

18 Tandem illa dicuntur propositiones hæreticæ, quæ adversantur traditionibus: Lupus, & Canus *ubi suprà*: Per ipsas enim nobis à Deo veritates revelatæ sunt, quod etiam innuit Corduba loco *superius* allegato: De ipsis traditionibus tractat Paulus Gryfaldus in *decyf. Fidei Catholica, & Apostolica, in verbo traditio*.

S. II.

Quid sit Propositio Theologica, quidve Propositio Erronea eidem opposita?

S U M M A R I U M.

- 1 *Quid sit propositio Theologica?*
- 2 *In hoc Syllogismo: omnis homo est risibilis, Christus est homo, ergò Christus est risibilis, conclusio dicitur propositio Theologica: Sed hoc exemplum revocatur.*
- 3 *Quandò in materiâ fidei controversatur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & Hæreticos, resolutio est objectum fidei.*
- 4 *Quandò conclusio non immediatè, sed mediatè tantum per multos discursus deducitur à principio revelato per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, nequæ scientificus, sed Theologicus.*
- 5 *Assensus ad dictam Conclusionem non est obsoletam revelationem: exemplo declaratur.*
- 6 *Assensus ad dictam Conclusionem est cum aliquâ formidine: exemplo declaratur.*
- 7 *Theologia distinguitur ab habitu fidei.*
- 8 *Propositio Theologica, quomodo sit opposita propositioni erroneæ.*
- 9 *Differentia inter propositionem Theologicam, & propositionem Theologicam.*
- 10 *Differentia inter Conclusionem Theologicam, & Conclusionem de Fide, deductam ex duabus præmissis de fide.*
- 11 *Quomodo propositio deducta ex duabus præmissis de fide efficiatur propositio de fide.*
- 12 *Exempla pro explanatione doctrine.*
- 13 *Propositio erronea: post hæreticam pejor est reliquis propositionibus suspectis.*
- 14 *Non satis constat apud Theologos, quid sit propositio erronea.*
- 15 *An propositio erronea sit hæresis sine pertinaciâ?*
- 16 *An benè explicetur propositio erronea, esse illam, quæ est contraria fidei Catholica, non tamen alicui articulo revelato.*
- 17 *Propositio erronea est illa, quæ continet erro-*

errorem contra veritatem aliquam nondum planè ab Ecclesiâ definitam, & non omnibus manifestam.

18 *Exemplum talis propositionis erroneæ ex propositionibus Vniclaph damnatis à Concilio Constantiense.*

19 *Aliud exemplum in aliâ propositione ejusdem Hæretici.*

20 *Aliud exemplum: Beatissima Virgo aliquando venialiter peccavit.*

21 *An negans, Christum esse visibilem sit hæreticus? non est hæreticus formalis, sed presumptus.*

22 *Sub propositione erroneâ potest collocari propositio errori proxima.*

23 *Triplex propositio dicitur errori proxima.*

24 *Sub eodem titulo venit propositio erroris suspecta.*

3 **P**ROPOSITIONI erroneæ opponitur propositio, non de Fide, sed Theologica, ut testatur De Lugo de fide, disp. 20, sect. 3. num. 78. Hanc ergo diligenter explicare debemus, ut illam securius proponamus.

Definitur communiter Propositio Theologica, illa, quæ deducitur ex præmissis veris, quarum una est naturalis, & altera de fide: Exemplificari solet in Conclusionem hujus syllogismi: *Omnis homo est sensibilis; Christus est homo; Ergo Christus est sensibilis.* Cæterum hoc exemplum non esse ad rem, quidquid opinetur Sesse decis. Aragon. 439. nu. 12. & 13. vol. 4. patet, quia dum conclusio eruitur immediatè, & necessariò ex naturâ subiecti, aut prædicati alicujus præmissæ de Fide, licet id fiat per naturalem discursum, conclusio illa est obiectum Fidei: Ratio est, ut egregiè arguit Laureæ diffus. 9. de fide, art. 14. num. 412. quia materia illius conclusionis est revelata in præmissâ: Deductio autem illa aliud non est, quàm explicatio ipsius præmissæ, ac ejus resolutio in prædicata essentialia, vel in suas proprietates; sit exemplum: Hæc propositio est à Deo revelata: *Ego sum, qui sum*; si quis inferat, *Ergo Deus est bonus, Verus, Unus, &c.* Conclusio est de fide, quia omne ens est bonum, Unum, Verum. Aliud exemplum: Hæc est revelata: *Antè me non est alius*; si quis ex hac concludat, *ergo Deus est primus*

omnium in existendo, conclusio est de Fide, quia qui est antè alios, est primus.

3 Sanè dum aliquid in materiâ Fidei contrahitur inter Catholicos; vel inter istos, & hæreticos, resolutio est obiectum fidei, & tamen deducitur per discursum, & necessariam consequentiam à Patribus Concilii, vel à Theologis: Hi, si non invenient materiam definitam per Scripturam, vel per Traditionem, vel per Patres, per necessariâ consequentiam, affirmativam, vel negativam deducunt sententiam, quam referunt Pontifici, vel Patribus, qui sic deductam definiunt de Fide: Hec autem deducta non revelatur de novo, sed explicatur consultivè à Theologis, & definitivè à Summo Pontifice.

4 Ut ergò melius firmemus quidditatem propositionis Theologicæ, dicendum est cum laudato Laureæ, quod dum Conclusio non immediatè, sed mediatè tantum, & per multos discursus deducitur à principio revelato, mediante adiutorio scientiæ naturalis, assensus ejus nō est nequè de fide, nequè scientificus, sed Theologicus: Primum patet, scilicet quod nō sit assensus fidei;

5 nā assensus ad dictam Conclusionem non est ob solam revelationem, sed etiam ob discursum naturalem, qui in omni reperitur argumento Theologico, quo concluditur aliquod, quod non trahitur à visceribus subiecti immediatè, sed per multas argumentationes, v.g. Principium Fidei est, quod Deus sit unus in tribus personis: Sed quod Personæ constituantur per quid à Deitate diversum; & quod per relationes, sint istæ personæ diversæ, hujusmodi conclusiones per varia argumenta naturalia deducuntur: Secundum, nimirum quod illa conclusio non sit scientifica, similiter patet; nam assensus ad ipsam esset cum aliquâ formidine: v.g. antè Concilium Ephesinum talis erat hæc propositio: *Persona Verbi unita fuit humana naturâ non personaliter*, quæ propositio antè dictum Concilium non erat definita, & per multas argumentationes cum formidine deducebatur à præmissis revelatis: Tertium proinde à sufficienti enumeratione eruitur, quod sit Conclusio Theologica: Si enim ille

6 discursus

discursus non sit Theologicus, assignari nequit in quo consistat assensus Theologicus, & Conclusio Theologica, cum tamen omnes Theologiam ab habitu Fidei distinguant: De facto enim multi dantur hæretici Theologi, qui tamen non habent Fidem divinam actualem, vel habitualem.

8. Adhuc tamen unica superest difficultas; Nam stando in doctrinâ modò deductâ, non esset assignabilis propositio Theologica opposita propositioni erroneæ: Etenim Conclusio deducta ex unâ de Fide, & alterâ naturali immediatè, est de Fide, ut suprâ probatum est; & sic ei opposita non est erronea, sed hæretica: Conclusio autè deducta mediâtè, secundum doctrinam traditam, esset quidem Theologica; at sua opposita non esset erronea, sed opinativa, juxta scholas tam Thomistarum, quam Scotistarum: Ceterùm dicendum est, differenciam esse inter Propositionem Theologicam, & Propositionem Theologicam, eo quod prima deducitur ex propositionibus veris, ut patet ex exemplis supradictis, cujus conclusio vocatur Theologica scientifica: Propositio autè Theologica deducitur ex Propositionibus opinativis, & dicitur Theologica probabilis; Nam Theologia, sicut & aliz scientiæ, diversas habet opiniones.

10. Ad pleniorē notionem hujus materiæ, notandum est ex Bordon. *de sacro Tribun. cap. 41. num. 72.* differenciam inter conclusionem Theologicam, & Conclusionem de Fide deductam ex duabus præmissis de Fide; nam licet hæc probetur per medium syllogisticum, non ideo tamen ei assentimur, quia sic ex veris præmissis probetur, sed quia immediatè à Deo reveletur, tanquam vera: Medium namquè syllogisticum habet vim inferendi in genere entis, non in genere moris: Propositiones autem de Fide spectantur in genere moris, non entis; ideo requirunt causam moralem, scilicet Deum liberè revelantem: Etenim licet conclusio deducta à duabus præmissis de Fide, non fiat de Fide per medium syllogisticum, efficitur tamen talis per illud, & connexionem præmissarum, quia extrema conclusionis habent eandem veritatem, & certitudinis nexum in se, quam

habet medium cum eisdem extremis in præmissis; sed extrema cum medio necuntur veritate, & certitudine Fidei; ergò sic in Conclusionē, adeoque formâ syllogisticâ dat cognoscere, conclusionem antè de Fide fuisse:

12. Exemplificatur doctrina prædicta sic:

Ordo est Sacramentum ex Trident. sess. 7. can. 1. sed Diaconatus est Ordo: sess. 23. can. 2. & 3. ergò Diaconatus est Sacramentum. Item, omne Sacramentum confert gratiam; sed Baptismus est Sacramentum; ergò Baptismus gratiam confert: Ex quibus exemplis cognoscitur conclusio de Fide, quia præmissæ sunt de Fide, quasi communicantes illi certitudinem supernaturalem, quam antè in se habebat ex vi divinæ revelationis: His omnibus præmissis de propositione

13. Theologica, deveniendum est ad tradendam definitionem propositionis erroneæ ipsi Theologicæ oppositæ: Profectò propositio erronea post hæreticam, pejor est reliquis suspectis, & censurabilibus assertionibus, adeoque in Concilio Constantiensi, & in Constitutionibus Pii V. & Gregorii XIII. post Hæreticas ea ponitur immediatè.

14. De hac verò propositione erroneâ non satis constat apud Theologos, quid illa sit, prout observat Simancha *de Catholicis Institut. tit. 54. num. 8.* Ideo in assignandâ quidditate ejus in diversas abierunt sententias: Aliqui dicunt, propositionem erroneam esse illam, qua fidei non contradicit, sed ei deficit aliqua conditio ex requisitis ad hæreticam. Verùm hæc definitio est nimis generalis, nam omnes doctrinæ suspectæ de hæresi sunt hujusmodi, quia aliquid eis deficit, ut non sint hereticæ, & tamen ex Concilio Constantiense, & à prædictis Summis Pontificibus sunt diversè ab erroneis: Alii censent, propositionē erroneam esse hæresim, sine pertinaciâ: At pertinaciâ respicit Personam, non propositionē, ut benè in his terminis advertit Card. de Lugo *diff. disp. 20. sect. 3. n. 74.* Deinde, cessare pertinaciâ, ut in mortuo, adhuc doctrina hæretica ab eo, ut hæretica pronuntiata, puniatur ut talis: Alii dicunt, propositionem erroneam differre ab hæreticâ, tanquam genus à specie; sed malè, nam erronea non est genus ad speciem, sed species, live

sive nota theologica ab heretica distincta, ut de eâ loquitur Concilium Constantiens, & Summi Pontifices : Si enim erronea esset genus respectu hereticæ, insipienter esset dictum : Aliquæ sunt hereticæ, aliæ erroneæ, nam asserens speciem, asserit etiam genus.

16 Alii declarant erroneam, quod sit quidem contraria Catholicæ fidei, non tamen alicui articulo, seu doctrinæ expressè revelatæ : Sed hæc est definitio propositionis temerariæ : v. g. tota Ecclesia tenet, B. Virginem assumptam in Cælum, etiam cum corpore, de quâ doctrinâ non habemus revelationem, nequè decretum Conciliare : Negantes tamen hanc propositionem non sunt erronei, sed temerarii : Dicendum est ergo, propositionem erroneam esse illam, quæ est contraria Theologica, scilicet alicui propositioni per vim consequentiarum deductæ ex præmissâ de fide, & alterâ naturali per discursum modo supra

17 declarato. Undè in hoc sensu benè definiunt Propositionem erroneam : Fermo-
sin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, qu. 1. num. 3.* Ricciull. *de jur. personar. lib. 5. cap. 8. n. 10.* Sessæ *decis. Aragon. vol. 4. decis. 439. num. 38.* scilicet, quod ea sit, quæ continet errorem contrâ veritatem aliquam nondum planè ab Ecclesiâ definitam, & non omnibus manifestam. Hoc solo motivo aliquæ propositiones Wicleph, & Joannis Hus existimatae fuerunt erroneæ, & non hereticæ per Concilium Constant. & eodè morivo per Summos Pontifices. Gregor. XIII. & Pium V. fuerunt cõdemnatæ nonnullæ propositiones Michaëlis Bay:

18 Exemplum habemus in *art. 24.* Wicleph damnato à Concilio Constant. qui talis est : *Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.* Dixerunt Patres, quod secunda pars est erronea, prò quanto asserit, non licere fratribus mendicitatem ; non autem est erronea, nisi quia ex Evangelio habetur, quod dans operam vitæ perfectæ, potest omnia sua, erogare pauperibus, & ipse mendicare : Minor est evidens naturaliter, scilicet quod fratres dant operam vitæ perfectæ ; Ergo si negetur, eis licere mendicare, propositio erit erronea, quia contraria propositioni Theologicæ modo prædicto deductæ.

19 Aliud exemplum sit in aliâ propositione ejusdem heretici : *Quilibet Tyrannus potest licitè, & meritorie occidi per insidias, non obstante juramento præstito.* Concilium dixit, hanc propositionem esse erroneam : Erroneitas sic convincitur : Ex divino præcepto nulli privato licet occidere ; subditi sunt privati ; ergo &c.

20 Tertium exemplum sit hæc propositio : *Beata Virgo aliquando peccavit venialiter :* Antè Concilium Tridentinum erat propositio erronea, quia contrâ veritatē obscuram : eam verò declaravit hereticam Trident. *sess. 6. can. 23.* Querendum hinc est, an negans Christum esse risibilem sit hereticus ? Respondetur non esse hereticum formalem, sed tantum præsumptum, quia, præsumitur negare conclusionem magis in ordine ad principium fidei, quàm naturale, nam Christus est risibilis ex eo, quod est homo, & proinde si non est risibilis, nequè homo ; intellectus enim primario videtur in hoc referri, quàm in id tendere, quod non omnis homo sit risibilis : Ità DD. apud Bordon. *de Sac. Tribunal. cap. 41. num. 7.* & dixit Sessæ *decis. Aragon. 439. nu. 14. vol. 4.*

21 Sub propositione erroneâ potest collocari propositio errori proxima, ut discurret auctor Bibliot. Theolog. *tom. 1. lib. 2. sess. 7. cap. 3.* Sicut enim propositio erronea est illa, quæ opponitur directè propositioni Theologicæ apud omnes Theologos communi consensu receptæ, ob evidentem, quam habet cum aliquo fidei principio, connexionem ; ita propositio errori proxima est illa, quæ opponitur Conclusioni, quæ à plerisque, licet non ab omnibus, asseratur Theologica : Sessæ *dicta dec. 439. num. 45.*

23 Tripliciter potest reperiri propositio errori proxima : Primò, quando quis negat conclusionem, quæ evidenter sequitur ex unâ præmissâ evidenti, & alterâ, quam plerique, licet non omnes, de fide esse existimant : Secundò, quando conclusio negata deducitur ex unâ indubitante revelatâ, & alterâ evidenti, per consequentiam tamen, quam non omnes, sed plerique judicant evidentem. Tertiò, quando negatur aliqua

propositio, quæ evidenter inferitur ex una præmissâ, indubitanter revelatâ, & alterâ, quam pleriquè, sed non omnes judicant evidentem.

- 24 Pariter sub eodem titulo continetur propositio erroris suspecta: Sicut enim datur propositio hæresis suspecta, quia præstat minus fundamentum suspicandi hæresim, quàm propositio hæresi proxima, dabitur quoque propositio suspecta erroris, quia minus fundamentum præstat suspicandi errorem; adeoque majus fundamentum præbet probandi errorem, erit tunc errorem sapiens, aut errori proxima: (Consule Eminentissimum de Lugo de fide disp. 20. sect. 3. à num. 79. & à num. 87.)

S. III.

Quid sit propositio sapiens fidem; quidue propositio sapiens hæresim ipsi opposita?

S U M M A R I U M.

- 1 *Propositio sapiens fidem quid sit?*
- 2 *Propositio sapiens hæresim quid sit?*
- 3 *Potest esse aliqua propositio nunc sapiens hæresim, quæ alio tempore talis non erat.*
- 4 *Reiicitur Bordonus asserens, propositionem sapiensem hæresim esse illam, quæ adversatur propositioni Theologica, & num. 5.*
- 6 *Propositio sapiens hæresim non est, quæ prima facie videtur habere sensum hæreticum, contra Ignatium Lupum.*
- 7 *Propositio sapiens hæresim est illa, quæ præferat similitudinem hæresis.*
- 8 *Indicia ad arguendam hanc similitudinem qualia debeant esse?*
- 9 *Propositio sapiens hæresim non solum deducitur ex vi sermonis, sed etiam ex qualitate objecti.*
- 10 *Quid requiritur ad faciendam justam qualificationem, quæ scilicet non sit temeraria, & absque fundamento.*
- 11 *Propositio æquivoca, vel ambigua quid sit?*
- 12 *An propositio æquivoca, vel ambigua debeat, vel possit censurari contra, vel ad favorem proferentis.*
- 13 *Ad favorem proferentis interpretatur, nisi militent indicia, & presumptiones contra ipsum.*
- 14 *Differentia inter proferentem propositionem hæreticam, & proferentem propositionem æquivocam.*

- 15 *Propositio hæresi proxima quid sit?*
- 16 *Potest aliquando propositio esse hæresis, & censurari tantum, quod sit proxima hæresi.*
- 17 *In censurandâ propositione hæresi proximâ, quibus verbis uti debeant censores.*
- 18 *Ut propositio dicatur proxima hæresi, non sufficit, quod unus, vel alter Doctor dicat, eam esse hæreticam.*
- 19 *Propositio modalis non est proxima hæresi, eo quod propositio Categorica sit proxima hæresi.*
- 20 *Gravior est propositio hæresi proxima, quàm errori proxima.*
- 21 *Ad hanc seriem pertinet propositio hæresis suspecta, & quam sit ista?*
- 22 *Differentia est inter propositionem sapiensem hæresim, & hæresis suspectam.*
- 23 *Propositio favens hæresi est, quæ personis, aut erroribus hæreticorum aliquo modo favet.*

TERTIA species propositionis censurabilis vocatur communiter sapiens hæresim, cujus opposita est sapiens fidem: Talis est illa, quæ non est revelata, neque ex revelatis formaliter deducta, sed communiter est ab Ecclesiâ recepta, ut est hujusmodi: *Est abstinentia ab esu carnis, & laticiniorum in quadragesimâ.*

- 2 Cum ergo, quæ universaliter ab Ecclesiâ solemnizantur, sapiant fidem, quia suam veritatem, & certitudinem habent per communem Ecclesiæ sensum, & approbationem divinâ inspiratione intus cogente, propterea propositio sapiens hæresim est illa, quæ adversatur propositioni ex communi Ecclesiæ sensu receptæ.
- 3 Potest autem fieri, prout observat Ludovicus Bayl. *Summa Conciliorum, tom. 1. ad Concilium Ephesium, pag. 214.* quod habeatur aliqua propositio hæresim sapiens, quæ in alio tempore talis non erat: v.g. antè Hæresarcham Nestorium absque hæreseos notâ à Catholicis dicebatur, *Christus Deifer*, sive *Christus homo divinus*; post Nestorium verò eadem propositio videtur hæresim sapiens: Imò Concilium Ephesium anathematizavit quemlibet dicentem, *Christum hominem Deiferum.*

- 4 Stante traditâ definitione propositionis

tionis hæresim sapientis, Bordoni doctrina est rejicienda, qui in *Tribunali*, cap. 2. numer. 8. secutus Cordubam qu. 7. *Theolog. lib. 1. qu. 17. §. 2.* ait, propositionem hæresim sapientem esse, illam, *qua adversatur propositioni Theologica*, idest deductæ ex unâ propositione de fide, & alterâ rationali: v. g. negare Beatum Gregorium fuisse Papam, esset propositio sapiens hæresim; nam de fide est, quod qui canonicè eligitur in Pontificem, sit Papa, stante decreto Martini V. in Concilio Constant.

- 5 Relicienda est, inquam, hæc doctrina; nam confundit propositionem sapientem hæresim cum propositione erroneâ, sive cum propositione hæreticâ, ut superius docuimus; & reverâ propositio prædicto modo definita, & præfato exemplo explicata, non sapit hæresim, sed est hæretica, ut docet D. Thom. 2. 2. qu. 11. art. 2. apud Albertin. *de agnoscend. qu. 6. num. 1. & qu. 5. num. 5. 15. & 18.* & apud Paraneum *de de orig. Inquisit. libr. 3. de hæresi quest. 3. à numer. 103.* Verùm Ignatius Lupus exilimar in par. 4. lib. 26. *diff. 1. art. 3.* quod propositio sapiens hæresim sit illa, quæ primâ facie videtur habere sensum hæreticum: Itâ quoque Simancha *de Cathol. Inquisit. tit. 54. num. 6.* Fermoſin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, qu. 1. nu. 4.* Ricciull. *de jure person. lib. 5. cap. 8. num. 9.* Sesse *dec. Aragon. 439. num. 53. vol. 4.*

- 6 At propositiones non sunt degustandæ primis labiis, ut censurentur; sed penitiùs introspectiendæ, & lentè festinandum in tanto negotio censurandi propositiones, ne præcipitanter agendo injusta detur confixio: Collaudat ex hoc capite Ludovicus Vives lib. 5. *de stradendis disciplinis ferè in fine* Adriani Florentii (qui postea fuit Adrianus VI. Sum. Pont.) facilitatem, & sapientiam, quod cum Lovaniensis Academiæ Decanum ageret, omnia quorumvis Catholicorum dicta, quantum fas esset, benignâ solum interpretacione condire: E contra Card. de Lugo *de fide disp. 20. sect. 3. num. 105.* vellicat Lusitum Turrianum, cò quia *in suis centuriis censurarum*, excedit sine fundamento, censuras proferens contrâ plures sententias probabiles gravissimorum doctorum.

- 7 His definitionibus rejectis, ad uberiorem expositionem hujus materiæ, quæ in praxi frequenter occurrit in Sacro Tribunali addendū est, Propositionem sapere hæresim, nil aliud esse, quàm præferre similitudinem hæresis, juxta illud Perſii: *Cum sapiamus Patruos &c.*

Dicitur itaque aliquis proferre propositionem, quæ hæresis similitudinem præfert, quotiescumquè ex ejus verbis resultant indicia, quibus conici possit, non quidem temerè, sed prudenter, quamvis cum aliquâ hæsitacione, eundem in mente hæresim latenter fovere: Verùm ubi hujusmodi indicia itâ deficient, ut nec attingant quidem limites ambiguitatis, aut è contrâ ubi itâ abundant, ut dubietatis limites prætergrediantur, tunc tam propter defectum, quàm propter excessum destruitur hæc hæresis similitudo; undè quicumquè rebus sic stantibus eam admitteret, aut intellectus sui acie nimis cernere videretur, dum ea, quæ nullo modo hæresim sapiunt, hæresim sapere affirmaret; aut nimis in apertâ etiam luce caligarent mentis ejus oculi, dum non distinguere id, quod verè Hæreticum est, ab eo, quod hæresim tantummodo sapit: Debent igitur indicia inter latitudinem probabilitatis consistere, intrâ quam quò majora erunt ipsa indicia, manifestior erit quoque hæresis sapor.

- 9 Animadvertendum est etiam, quod propositionem hæresim sapere, deducitur, non tantum ex vi sermonis, cujus sensus perpenditur, sed etiam ex qualitate objecti, cui sermo ipse opponitur: Verùm, si constaret, objectum esse de fide, illiquè sermonis sensum opponi, tunc nemo inter ambiguitatis limites detineretur: Oportet igitur, vel non esse evidens, quod objectum, cui evidenter opponitur propositio, sit de fide; vel non esse evidens, quod illa propositio opponatur objecto, quod certum sit, esse de fide: ne verò qualificatio, quâ censuratur propositio, sit temeraria, & absquè fundamento, requiritur moralis probabilitas, vel respectu objecti, nempe, quod sit de fide, vel respectu sensus propositionis, scilicet quod opponatur objecto evidenter de fide: Porrò quia hujusmodi moralis probabilitas

litas potest esse, vel levis, vel vehemens, vel violenta; hinc propositiones, quæ hæresis suspitionem pariunt, pertinere dicuntur ad genus propositionis, quæ sapit hæresim.

Paret igitur, propositionem, quæ sapit hæresim, esse illam, quæ opponitur fidei ex morali tantummodo probabilitate resultante, vel respectu qualitatis objecti, vel respectu ipsiusmet propositionis sensus.

- 11 Ex hucusquæ recensitis resultat alius gradus propositionis censurabilis, nimirum propositio æquivoca, vel ambigua, quæ non est purè Catholica, nec purè damnabilis, sed mixta ex duabus, vel potius præferens duplicem sensum.
- 12 sum, quâpropter queri potest, an propositio æquivoca, vel ambigua debeat, vel possit censurari contrâ, aut ad favorem proferentis eamdem propositionem. Respondetur esse sumendam in favorem proferentis, nisi aliquid aliud constet, propter quod ipsa debeat contrâ proferentem interpretari: Ratio est, quia non videtur verisimile, quod quis verba ambigua protulerit secundum utrumquæ sensum, videlicet Catholicum, & Hæreticum, quia verba debent ad unum tendere, ergò secundum sensum Catholicum, cum ex vulgaris iuribus dubia in meliorem partem sint interpretanda, & delicta non debeant præsumi: *l. meritò si. ff. pro socio, cap. 2. de regulis juris*, & nos supra in *Pralim. 9. numer. 6. in Pralim. 10. num. 5. & in Pralim. 20. num. 3.*
- 13 Hæc autem procedunt, quando in contrarium non militent indicia, & præsumptiones: v. g. si proferens æquivoca aliàs fuit in S. Officio, sive quia est persona malæ famæ, vel quia est de genere infidelium; vel quia est de aliquo loco suspecto; vel quia aliud simile in facto occurrit, quod etiam advertit Sessè d. *decis. 439. num. 55. vol. 4.*
- 14 Notanda est hic differentia inter proferentem propositionem æquivocam, & proferentem hæreticam, quod æquivoca declarari potest per eundem proferentem, cui est credendum, quando nequit aliud obijci: Hæretica verò, seu aliter suspecta constituit Reum ex præsumptione juris habuisse malam, & Hæreticam intentionem, quâpropter eam purgare debet per torturam, quæ dici-

- tur dari super intentione, nequè eidem asserenti, se habuisse Catholicam intentionem, creditur, sicut de æquivocâ: Sub hac serie propositionis sapientis hæresim potest poni propositio hæresi proxima: Hanc, ut faciliter definiamus, supponendum est, quod propositio hæretica sit illa, quæ contradiçtorie opponitur propositioni de fide indubitanter tali; adeoque propositio hæresi proxima, censenda est illa, quæ opponitur doctrinæ, quæ licet reipsâ, & secundum se sit de fide, quia immediatè à Deo revelata, quò ad nos tamen non est omninò certa, sed tantum probabiliter de fide.
- 16 Potest quidem aliquandò propositio esse de facto hæresis, & tamen hac tantum censurâ castigari, quod sit proxima hæresi, quia cum hæc censura inuratur propositioni illi, quæ opponitur certæ doctrinæ, quam non omnes, sed plures putant esse de fide; vel quam non omnes, sed plures existimant opponi doctrinæ indubitatæ de fide; & sæpè contingat, veram esse opinionem dicentium, eam propositionem opponi fidei, sequitur, ut quoties opinio vera sit, toties hæc propositio sit verè à parte rei hæresis; aliter opinio docens contrarium esse de fide, vel eam propositionem opponi fidei, non esset vera, sed falsa, contrâ suppositionem.
  - 17 Illa itaque propositio erit hæretica, de facto; in iudicio tamen ultimo fidei Censores non debent judicare illam, ut hæresim simpliciter, & sinè addito, sed debent dicere, eamdem plurimum iudicio esse hæreticam: sed quia alii pauci eam talem negant, esse judicandam proximam hæresi, idcirco hæc censura (proxima hæresi) non ràm videtur intrinseca eidem propositioni, quàm extrinseca, propter diversa Doçtorum iudicia.
  - 18 Nota primò ad rem præsentem, quod, ut propositio dicatur proxima hæresi, non sufficit, ut unus, vel alter Doçtor dicat, eam esse hæreticam, ut advertit Cardinalis de Lugo de fide *disp. 20. sect. 3. num. 81.* Sunt enim multi proclives ad censuras acerbiores; sed requiruntur plures, jiquè graves Auctores, & cum gravi fundamento, paucis reclamantibus, & levi fundamento.
  - 19 Nota secundò, propositionem modalem non esse proximam hæresi, eò quod

propositio Catholica sit proxima hæresi: v. g. datā hypothesi, quod hæc propositio: *Parvuli non habent justitiam inberentem*, non esset explicuē definita, tunc quamvis ipsa diceretur proxima hæresi, non tamen erit proxima hæresi. Propositio modalis dicens: *non est de fide, nec definitum, quod parvuli habeant justitiam inberentem*, quia ut ex Hurtado ponderat Eminētiss. de Lugo ubi suprà, num. 82. hæc non negat objectum fidei, scilicet justitiam inberentem, sed tantum gradum certitudinis.

20 Nota tertiō, quod gravior est propositio hæresi proxima, quā errori proxima: gravior quonquē est propositio erronea, quā hæresi proxima, quia qui dicitur hæresi proximus, solum significatur, quod in aliquā sententiā hæreticus sit, quæ tamen opinio falsa esse potest: At qui negat conclusionem Theologicam deductam evidenter ex præmissa de fide, negat præmissam esse de fide.

21 Facit etiam ad hanc seriem censuræ propositio hæresi suspecta, idest illa, quæ aliquandō ab Hæreticis ad occultandam suam hæresim usurpatur: Hoc modo Nestoriani appellabant B. Virginē, *Dei Susceptoricem*, & dicebant, Deum cum Christo adorandum esse: Semiarriani, filium in substantiā Deo Patri esse similem, sive *Homiousion*, non *Homousion*, asseriebant.

22 Differentia aliqualis est inter propositionem sapientem hæresim, & hæresim suspectam, ut notat auctor *Biblioth. Theologicae*, lib. 2. sect. 7. cap. 4. quidquid in contrarium sentiat Laureæ *dispus. 14. de fide, art. 2. §. 2.* Utraquē quidem dat occasionem timendi, ne lateat hæresis; neutra dat fundamentum sufficiens suspicandi, hæresim esse apud proferentem: Verum cum hoc fundamentum non consistat in indivisibili, sed habeat latitudinem secundum magis; & minus, ideo secundum illum excessum distinguere possunt duo censurarum gradus: Si enim fundamentum sit probabile, sufficit ad censurandam propositionem sapientem hæresim, nam sapor indicat substantiam rei, quæ sentitur; Si verò fundamentum erit tantum sufficiens ad suspicionem, appella-

tur tunc propositio de hæresi suspecta; quæ censura est minor primā: Itā discurrendum est conformiter ad superius tradita.

23 Tandem est propositio favens hæresi, illa scilicet, *quæ personis, aut erroribus Hæreticorum quoquo modo favet*, uti est hæc: *hæretici non sunt puniendi*, quæ propositio potest etiam dici hæretica, quatenus Hæreticos puniendos, sanxerunt Concilia.

S. IV.

Quid sit propositio pia, Quidve Propositio impia eidem opposita?

S U M M A R I U M :

- 1 *Propositio Pia quid sit?*
- 2 *Propositio impia quid sit?*
- 3 *Exempla propositionum impiarum.*
- 4 *Impietas Phariseorum erga parentes, quorum filios avertabant à succurrendo eis prætextu devotionis.*
- 5 *Inter propositionem impiam, & piam, media non Pia.*
- 6 *Declarantur quatuor gradus propositionum Catholicarum.*

1 **Q**UARTAM speciem principalem propositionis censurabilis esse Impiam, dicit Bordonus citatus, cui opponitur Pia: Estquē Propositio Pia, quæ non revelata, non deducta, non solemnizata fovet religionem, fidem, Charitatem, & devotionem; & quæ diamina præbet pietatis erga Deum, & parentes; vel favet operibus misericordiæ: Exempla hujus doctrine sint, quod *Sancti Advocati, Angeli Custodes adfint nobis in extremo vita periculo*; quod *Angeli comitentur animas ad Cælum*; quod *Maria Virgo viderit in hac Vita essentiam Divinam*, aliaquæ exempla afferuntur: Quapropter propositio Impia censenda erit illa, quæ tendit contrā pietatem: Ricciull. *de Iure person. lib. 5. cap. 8. nu. 10.* Vel si propriissimè loqui velimus, est illa, *quæ debitum cultum Deo, & Sanctis; vel honorem parentibus, atquē majoribus auferit*: 2 Exempla Propositionis Impiæ sint: *Electio Mosynæ non sunt faciliè danda; Mortui non sunt sepeliendi*. Tales possunt vocari pro-

propositiones Vvicleph, quarum 32. est: *Discre Clorum est contrā regulam Christi*; 33. *Sylvester Papa, & Constantinus erraverunt, dicendo Ecclesiam*; 34. *Dantes eleemosynam Patribus mendicantibus, sunt excommunicati*; *Indulgentia concessa pro defunctis, si non profunt, quæ etiam est hæretica, sicut & multe aliæ impiz.*

4 In hac impietatis serie recensenda, Phariseorum doctrina, quos Christus redarguit: *Matth. 15.* qui ut oblationes Templi in proprium utile vergentes augerent, eas præferbant pietati ergā parentes; filiosquē impiē à debitā pietate avocabant: ibi, *munus quodcumque est ex me tibi proderit*, ut notat Card. de Lugo loco cit. n. 101.

5 Inter propositionem Impiā, & Piam media potest statui, scilicet non Pia, quæ licet sit probabilis, non tamen favet fidei: Itā Del Bene de *Inquisit. par. 2. dubit. 288. num. 18.*

6 Descripti sunt usquē modō quatuor gradus propositionum Catholicarum, qui suam certitudinem gradatim habent, nam fidelis habet suam certitudinem in summā Dei veracitate: Huic proxima est certitudo Theologica; sequitur certitudo sapientis fidem, & demum certitudo pietatis. Primus gradus est ex revelatis; Secundus gradus ex deducis; Tertius ex solemnizatis; & quartus ex piis operibus. Contrā hos gradus Catholicarum propositionum militant totidem magis, & minus falsæ, juxta datam explicationem: sed quia aliæ sunt propositiones inventæ ad avertendam fidem, ideō sit.

S. V.

De Propositione temeraria, aliisque
similibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Propositione temeraria quid sit?
- 2 Exempla propositionis temerariae.
- 3 Quid minus habeat propositio temeraria respectu propositionis hæreticae, quæ etiam temeraria est?
- 4 Temeritas Erasmi Rotherodami in dubitando, an symbolum fidei Catholica fuerit ab Apostolis conditum.

5 Eandem notam incurrunt Tertullianus, & Aureolus circa apparitiones Angelorum in formā corporeā.

6 Temerarii censendi, qui negarunt Angelos esse merē spirituales; temerarii item, qui contendunt, non adesse Cælum Empyreum.

7 An temerarii censendi asserentes, animas generari ab animabus partum, ut putavit Tertullianus?

8 Propositiones temerariae, aliæ sunt temerariae positivæ, aliæ negativæ.

9 An propositio temeraria privativè sit digna censurā?

10 Regula ad cognoscendum, an propositio aliqua sit temeraria.

11 Propositionis temerariae multiplices nomenclaturæ.

12 Propositio nova est illa, quæ apud nullum sanum scriptorem invenitur.

13 Duplex novitas; quidvè unaquæque sit, & quando contingat?

14 Novitas irreprehensibilis, præcipuè quæ inducta est ad soluenda fidei Mystéria.

15 Cum mali propositione novā coincidere videtur propositio suspecta.

16 Propositiones suspectæ Copernici.

17 Propositio improbabilis reducitur ad temerariam, & quanam sit?

18 Propositio Theologica pertinet ad Inquisitores, quatenus damnum potest inferre bonis moribus.

19 Ad classē propositionis temerariae pertinet etiam propositio arrogans, & quanam illa sit?

20 Fatua, & stulta propositio est sub classe temerariae.

21 Sub classe propositionis temerariae, est propositio legis Dei contemptiva.

22 Censurandi sunt contemnentes Indulgentias, Campanas, Temples, ceremonias, & ritus sacros.

23 Imò tales possunt reputari Athei, quibus ludus est religio.

24 Abjuravit quidam, qui in nocte Sabathi Sancti abstulit Martellos à quibusdam Campanis.

25 Aliū exemplum de iis, qui quemdam induerunt vestibus Pontificalibus.

26 Sub nomine dictæ censurae veniunt facta, & dictæ contemptiva censurarum Ecclesiasticarum.

27 Merito ab Inquisitoribus fuerunt processati quidam, qui deturpaverant Cedu-

Cedulone excommunicatos.

28 Qualiter hujusmodi Contemptores ab-
jnrare debeant?

1 **R**ECTE definitur propositio teme-
raria à Bordono superius se-
pe citato num. 50. à Lupo in eodem
articulo, à Sesse decif. Aragon. 439. sub
num. 47. vel. 4. & ab aliis, quod sit, quæ
adversatur propositioni non revelata, sed
auctoritate firmata: Nimirum, quæ
communi DD. sensui opponitur, aut
quæ contrà Doctores Theologos sen-
tit sine fundamento: Exempla sint, si
2 quis diceret: *Diem Iudicii futurum in-
trā unum, aut alterum annum: Christum
post resurrectionem fuisse in Arcā fœde-
ris per 40. dies: Discipulos, & Joannem
clamasse, Crucifige, Crucifige.*

3 Quia verò omnis propositio Hæreti-
ca, vel erronea est etiam temeraria,
cum sine sufficienti fundamento oppo-
natur communi DD. sensui, ideò ut
ostendatur, propositionem temerariam
aliquid minus censura mereri, quam
propositionem hæreticam, & erroneam,
in ejus definitione diximus, proposi-
tionem temerariam non opponi propo-
sitioni revelata; sed tantum authoriza-
tæ à communi Doctorum, & fidelium
sensu.

4 Idcirco temeritatis damnandus est
Erasmus, qui in præfat. ad suas Para-
phrases in S. Matthæi dubitavit, an sym-
bolum fidei Catholicæ ab Apostolis
fuerit conditum, cui opinioni videtur
adstipulari novissimè Dupin. in suis Bi-
blioth. pag. mibi 22. Hoc enim contra-
rium est iis, quæ communiter docentur
à SS. PP. ut à S. Ambrosio in *serm. de
Eliā, & Iejunio*, à S. Hieronymo *ep. 6.*
à S. Leone *epist. 13.* à S. Augustino *serm.*
2. *Dominica in Palmarum ramis*, qui etiā
unicuiquè Apostolorum suum articu-
lum tribuit, contrà quod sentit idem
Dupin. pag. mibi 16. ubi *suprà*.

5 Eandem notam temeritatis incurrunt
Tertullianus in *lib. de Carne Christi*, &
Aureolus circa apatitiones Angelorum
in formā corporatā: Afferbat enim ille,
quod Angeli assumpserunt corpus, sicut
assumptum fuit corpus humanum à Ver-
bo Divino; & iste dicebat, Angelum
vniri corpori, sicut formam materiæ:
Est enim utraq; harum opinionum

contrà communem Theologorum sen-
tentiam.

6 Nec minùs temerarii censendi sunt,
qui vel negarunt, Angelos merè spiri-
tuales esse, nam id repugnat communi
DD. sensui, licet super hoc nihil defi-
nitum sit: (Vide S. Thom. *qu. 16. de malo
art. 1.* ubi firmat, Lateranense Conci-
lium in hoc nihil ex instituto definisse)
vel qui contenderunt, non adesse Cæl-
um Empireum, cum illud existere, do-
ceant S. Basilii *homol. 2. in exam.*
S. Joann. Damasc. *lib. 2. de fide, cap. 6.*
S. Ambrosii *lib. 2. exam. cap. 3.* S. Thom.
1. par. qu. 66. 2. 3. & alii.

6 An verò censendi sint temerarii, qui
asserunt, animas generari à animabus
Parentum, non secus ac corpora à cor-
poribus, quam opinionem Tertulliano
tribuit S. Hieronymus in *epist. ad Marcellinum*, & *Anapsychiam*, est in quæ-
stione, nam nonnulli eos temeritatis
tantum notant; hæreticos tamen eos
putat D. Thom. *qu. 118. cap. 2.*

8 Propositionis temerariæ duplex gra-
dus assignari potest, scilicet temerariæ
positivæ, & temerariæ negativæ: Prior
est illa, quæ pugnat contrà receptam
Patrum sententiam, vel Scholasticorum
sensum, ita ut omnes, vel ferè om-
nes conveniant, sive asserendo rem esse
certam, sive probabilem: Posterior est
illa, quæ solo proprio Iudicio sine suf-
ficienti auctoritate, vel cogente ratione
excogitata est, præsertim si sit contrà ge-
nerales regulas, in fide, vel in Theo-
logiā: Verum non solum propositio tem-
eraria positivæ, sed etiam propositio
temeraria negativæ est digna censurā,
licet minori, ut inquit Suarez; Nullā
tamen censurā tam existimat dignam
Hurtadus; sed Cardinalis de Lugo pu-
tat, hanc esse puram quæstionem de no-
mine.

10 Ex eodem Cardinali de Lugo *de fi-
de, disp. 20. sect. 3. num. 98.* prò regulā sta-
uitur ad cognoscendum, an propo-
sicio aliqua sit temeraria, quamvis de-
cā Patres, & DD. non loquantur, di-
ligenter attendere, quid dixerint Pa-
tres, vel Doctores interrogati de tali
propositione in particulari, quantum
ex reliquā eorum doctrinā colligere
possumus: Si enim constat, eos propo-
sitam propositionem negaturos, tunc

M m m cense-

cenfetur temeraria, cum fit contrâ habitualementem Patrum sensum: De propositionibus temerariis videtur fuisse locutum Concilium Constantin. sess. 8. & 15. sub his verbis: *Quædam enim doctrina sunt nova, inaudita, nullo fundamento Scripturæ, aut Patrum innixa, sed spiritu Vertiginis adinventæ*: Quâ Concilii phrale fortasè motus Becanus, vocat propositionem temerariam, impudentem, seu insolentem: Alii dicunt esse irrationabilem, dolosam, fatuam, indiscretam, præsumptuosam, & in contemptum legis Dei: Proinde sub his nominibus exactius trademus notionem propositionis temerariæ, incipiendo à terminis usurpatis à Concilio Constantiense.

12. *Propositio nova definitur illa, quæ in materiâ Sacrà apud nullum scriptorem, aut sanum Theologum antè reperia invenitur, adeoque cavenda, & inconsultâ S. Sede nequaquam usurpanda*: Talis erat illa ævo D. Hieronymi: *In Deo sunt tres Hypostasæ*, quam volebat proferre S. Doctor inconsulto oraculo Damasi Papæ:

13. Sed observandum est, novitatem duplicem esse, alteram, quæ reprehensibilis est, & quæ declinans à rationis, & veritatis tramite, aliquid innovat, & quæ proinde adversatur communi fidelium consensui: Hac notâ se inuri querebatur Sanctus Basilius *lib. de Spiritu Sancto, cap. 6.* dicendo: *Nos novitatis Architectos, & novos tractatores, & quibus non probatissimis nominibus appellanti*; & D. Hieronymus *epist. 104.* dicebat: *Me afferunt nova prò veteribus &c.*

14. Altera novitas est, quæ damnari nequit, eò quod aliquis in melius dirigat, atque persequat in vocibus inducta est ad salvanda fidei mysteria contrâ subortas hæreses: Hinc ait Concilium Calcedonense *art. 1.* *Qui scrutatur, non innovat.* Hoc pacto in Mysterio Eucharistiæ contrâ Lutheri inpanationem, utimur Transubstantiationis vocabulo: Sic antiqui Patres, cū emerfisset Sabelii Hæresis, induxerunt in sanctissimæ Trinitatis Mysteriæ nomen *personæ*, antea non usurpatum, ad declarandas ibidem tres Hypostasæ: Ulterius occasione hæresis Arii, Patres Concilii Nicæni vocem *Homoion* adinvenerunt: Reclamâtes au-

tem Arrianis, & hujus vocabuli novitatem obijcentibus egregiè respondet S. Hilar. *in libro contrâ Constantium*: *Die prius, si rectè dici putas, nolo adversus nova venena novas mendicamentorum comparationes: Nolo adversus novas insidias nova Consilia. Novitates Vocum devitare jubet Apostolus, sed prophanas: Tu cur pias excludis?*

15. Cum malâ propositione novâ coincidere videtur propositio, quæ nuncupatur suspecta; nam quod in materiâ fidei erumpit novum, suspicionem præfert de novatione: Verùm tamen potest esse propositio suspecta, quamvis non sit nova; sed quæ antiquata, si renovetur. Exemplum sit: A Copernico renovata est hypotasis Philolai, scilicet Solem esse in mundi centro; Telutemquæ gyrate circa solem, quam sententiam amplexatus Galileus; Concivis mei Claramontii antagonista, adactus est Romam petere, & palinodiam recantare: Suspicio poterat esse, ipsum parvipendere Scripturam dicentem: *Oritur Sol, & occidit terra autem in æternū stat*: Prædicta tamen sententia est potius dicenda hæretica, quia directè adversatur sacre Scripturæ, ut patet ex ipsius Scripturæ verbis mox allatis.

17. Ad temerariam reducitur quidem propositio Improbabilis: Hæc definitur à Bordono *de Sacro Tribunali, cap. 41. num. 88.* quod sit illa, *qua improbat ab Ecclesiâ, vel à SS. Patribus, vel Doctoribus, & qua nullo viisur solido fundamento*: Olim antè Clementem VIII. sustinebatur opinio asserens, licere per litteras confiteri, quam idem Summus Pontifex reprobavit. Sic Urbanus VIII. proscriptis opinionem de recipiendis pluribus Elemosynis pro unicâ missâ celebrandâ.

18. Ex his deducit auctor *Biblioth. Theologica, cit. cap. 6. in fine*, quo sensu accipitur propositio Theologica pertinet ad Inquisitores, nimirum quatenus versans in materiâ morali potest damnum aliquod inferre bonis moribus: Cæterum probabilis, quâ talis non meretur censuram Theologicam, præsertim si versetur in materiâ merè speculativâ, & ex quâ nullum fidei præjudicium mediâtè, vel immediâtè imminet.

19. Ad hanc classem temerariæ spectat etiam

etiam propositio arrogans, in qua scilicet quis plus sibi, vel alteri tribuit, quam oportet, ut si quis diceret, se posse gratiam consequi: Vel est illa, in qua quis plus asserit, quam probare possit, ut si quis diceret, Deum in hac Vita à nobis videri posse: Advertendum tamen est, prædictas propositiones censurari etiam tanquam hæreticas: Prior enim videtur contra illud Sacre Scripturæ: *Non currentis, sed miserentis Dei*; & contra illud Apostoli: *Gratia Dei sum id, quod sum*: Posterior autem videtur opponi eidem Sacre Scripturæ, ubi: *Non videbit me homo, & vi-
vet*. Non negatur tamen, ipsas propositiones esse arrogantes, cum eadem propositio possit recipere diversas censuras, ut alibi diximus.

20. Eiusdem farinae est propositio nuncupata Fatua, seu Stulta, seu Infana; nam temerè dictum, seu factum est, quod sit stultè, sine causâ, sine consilio, & indirectè: Eodemque modo discurrendum est de propositione, quæ vocant Irrationabilem: Eadem pariter ratione huc spectat propositio dicta Dolosa, nam temerè dictum, seu factum vocatur illud, quod per dolum, negligentiam, fatuitatem, & inconsideratè fit. Melius tamen dicitur, propositionem dolosam esse illam, quæ à personâ suspectâ æquivocè profertur, de qua suprà locuti sumus.

21. Tandem sub genere temerariæ venit propositio vocata Contemptiva legis Dei: nam temeritas est aliquid dicere, vel facere in legis contemptum, ut ex Sanchez *lib. 1. cap. 8. num. 43.* docet Bordon. *de sac. Tribunalis, cap. 41.* Hin continentes Indulgentias, Campanas, Cere monias, & ritus Ecclesiæ sunt censurandi, ut docent Canonistæ, & Scribentes apud Sebastianum Salellem *de Inquisit. tom. 3. regula 396. n. 444.* ac nos suprà. Quinimò tales possunt reputari Athei, prout observat Theophyl. Raynaud. *de Bonis, & malis, par. 3. Erotem. 3.* Porro huiusmodi hominibus Religio ludus est, & sine rubore, ac sine conscientie scrupulo faceros agunt, vel potius scurras in rebus quoque Sanctissimis, ita ut quamvis aperte Religio- nis, & cultum Numinis non proscin- dant, tamen scommatibus, & jocis ir-

reverentiam præferunt erga ea, quæ maximâ veneratione digna sunt.

24. Exemplum de Campanis affert Zerola in *praxi Episcoporum, Verbo casus*: Quidam enim in nocte Sabathi Sancti abstulit martellos à quibusdam Campanis, & illos appendit in arbore nucis, qui propterea post longam Carcerationem abjuravit: Aliud exemplum affert Carena de Sancto Officio apud laudatum Sebastianum Salellem, de quibusdam religiosis, qui joci causâ induerunt quemdam fratrem idiotam vestibus Pontificalibus, mitram Capiti ejus imponendo, & ei honorem, uti Episcopo, deferendo, ipsum imposuerunt super Asinum, qui sic sedens dabat benedictionem per Claustra Monasterii aliis fratribus vario modo eidem irridentibus.

26. Sub præfatæ notæ nomine veniunt facta, & dicta contemptiva censurarum Ecclesiasticarum, quia arguunt contemptum Clavium, & hæretis suspensionem ingerunt, plus, vel minus, juxta varium modum contemnendi, de quo puncto laudatus Salelles, ubi latè de infortescentiâ in excommunicatione propter contemptum censurarum.

27. Franciscus Pegna 3. *par. director. Coment. 24.* approbat, & meritò, quod ab Inquisitoribus fuerint processati quidam homines, quod nimis audacter deturpaverint cedulones excommunicationis, propter suspensionem contemptus Censurarum: Addit Genuensis in *praxi Archiepiscop. Neapolit., cap. 7. num. 6. & 8.* procedendum esse ab Inquisitoribus contra illum, qui in contemptum excommunicationis auderet dicere: *Che scommunica*; *Che scommunica*? latissimè Menoch. *de Arbitrariis Iudiciis, casu 416. per tot.*

28. Qualitet autem huiusmodi contemptores abjurare teneantur, apud nullum auctorem resolutum invenio: Ait Salelles suprà relatus, referens quemdam dixisse, *anche li scommunicati mangiamo*, eundem ex voto Congregationis S. Officii Cremonæ fuisse habitum, pro suspecto hæresis de vehementi.

S. VI.

De Propositione malè-sonante, alijsquè
similibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Sub propositione malè-sonante possunt
revocari alie propositiones.
- 2 An propositio malè-sonans differat à
propositione piarum aurium offensiva?
- 3 Cardinalis Laurea rejicitur, non agno-
scens differentiam inter dictas pro-
positiones.
- 4 Propositio malè-sonans est illa, quæ in a-
liquo sensu est hæretica. & in alio sen-
su Catholica.
- 5 Propositio malè-sonans potest dici illa,
quæ quis peccat in abusu vocum di-
versarum ab usu communi.
- 6 Propositio malè-sonans duplex est: Ab
intrinsicco, & ab extrinsicco.
- 7 Propositio malè-sonans ab intrinsicco ha-
bet tres gradus.
- 8 Exemplum propositionis malè-sonan-
tis.
- 9 Aliud exemplum in eo, qui diceret: filius
in divinis est suppositum, & aliud à
Patre.
- 10 Undè natum proloquium in scholis,
quod ex verbis inordinatè prolatis
nascitur hæresis.
- 11 Propositio piarum aurium offensiva,
quid sit? Quid intelligatur per piar
aures.
- 12 Censura bujus propositionis à propositio-
ne malè-sonante.
- 13 Propositio potest esse piarum aurium of-
fensiva dupliciter: Primo in re, se-
cundò in modo.
- 14 Propositio scandalosa quid sit.
- 15 Cum omnes propositiones censurabiles
in proximum ruinam spirituales,
possint generare, quid in hoc speciali-
ter habeat propositio scandalosa?
- 16 Propositiones 45. damnatae ab Alexan-
dro VII. non hæreticae, sed scanda-
lose sunt.
- 17 Exempla plura de propositionibus scan-
dalosis.
- 18 Sub classe propositionis scandalosa ve-
nit propositio periculosa.
- 19 Cum propositione periculosa coincidit
propositio perniciofa: Exempla af-
feruntur.

20 Sub classe propositionis malè-sonantis
venit propositio dura, seu rigore-
sa: Quando hæc sub censurâ cadat?

- 1 **A**LTERAM Classẽm damnabilium,
propositionum constituvimus sub
propositione censurabili, quam vocat
malè-sonante, quia sub eâ revocari pos-
sunt sequentes, scilicet Piarum aurium,
offensiva, Periculosa, Perniciofa, Scandalosa,
Dura, Indiscreta, & Larga: Propositio
malè sonans definitur ab aliquibus esse
illam, quæ licet possit habere bonũ sen-
sum, præfert etiam malum, ita ut possit
cenferi contraria fidei: v. g. Si quis
absquẽ ullo addito poneret, quod hu-
manitas Christi peccabilis est, nec diceret,
quod de solâ non repugnantia,
sivè de potentia remotâ sit sermo, & in
sensu diviso, ejus sermo malè sonaret:
In hoc sanè sensu propositio malè-sonans
non videtur differre ab æquivocâ.
- 2 Ulterius propositionem malè-sonan-
tem non differre à propositione Piarum
aurium offensivâ, tenent aliqui, inter
quos Cardinalis Laurea de fide, disputat.
16. art. 2. §. 3. num. 77. eâ ratione,
quod Concilium Constantiense (quod
in his notis est omnium regula) loquens
de articulis Wiclephi, & Joannis Hus, di-
cit, aliquos esse Piarum aurium offensivos;
& de malè-sonantibus non loquitur:
eodẽ pariter modo se gerit Pius V.
in condemnatione errorũ Baii; undè di-
cunt etiam aliqui, hanc notam non esse
distinctam à Sapiente hæresim, & Scan-
dalosâ: Ceterum argumentum Eminentissimi
Laureæ, tanquã ab auctoritate negativâ,
urgere non videtur, & de facto aliæ sunt
censuræ propositionum, quæ nequẽ à Pontifice prædicto,
nequẽ à Concilio Constantiense recen-
tentur. Insuper, quamvis sit verum, quod
propositiones Scandalosæ, & Sapiens he-
resim malè sonent in latâ significatione,
quo sensu omnis hæresis est error, dis-
tinguuntur tamen in ordine ad diversa
connotata, quod sufficit ad constituen-
das diversas species damnabilium pro-
positionum: Itaque juxta hanc explica-
tionem melius potest definiri propositio
malè-sonans, quod sit illa, quæ in
aliquo sensu propositio est hæretica, &
in alio etiam propositio est Catholica:
Ita Souta in Apbrosym. Inquisit. lib. 1. c. 7.

n. 11. si vè est illa, quæ habet sensum congruentem fidei; verba autem incongrua.

5 Sub aliis terminis posset dici, quod propositio malè-sonans est illa, quæ non dat audientibus fundamentum iudicandi, vel suspicandi, quod proferens habeat in corde suo hæresim, vel errorem aliquem circa fidem; sed solum peccat in abusu vocum diversarum ab usu communi.

Ex his definitionibus potest commodè explicari differentia propositionis malè-sonantis à quacumque aliâ propositionis notâ, quod melius constabit inferius.

6 Propositio malè-sonans est duplex: Quædam enim talis dicitur ab intrinseco; quædam verò ab extrinseco: Propositio malè-sonans ab extrinseco ea dicitur, ex quâ propter circumstantias personæ, loci, & temporis malus sonus, aut suspicio oritur: Ità cum aliis Suarez de fide, disp. 19. sect. 2. num. 18. penes Soufam citatum num. 12. undè minus rectè hoc pacto definiunt Propositionem malè-sonantem, ut sic, Fermo lin. in tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christ. qu. 1. num. 8. Sesse decif. Aragon. 439. num. 52. vol. 4.

7 Propositio malè-sonans ab intrinseco est illa, quæ absolutè malè sonat; ejusquæ tres sunt gradus: Primus, quando significatio hæretica est magis usitata, & propria, ut si quis diceret: Deum in Incarnatione Creaturam factum; Secundus gradus, quando utraqûe significatio æquè propria, & usitata est: Tertius, quando significatio catholica magis propria, & magis usitata invenitur.

8 Stando in secundâ superius datâ definitione Propositionis malè-sonantis, posset afferrî exemplum de eo, qui diceret: In Deo sunt tres essentia relative: hæc propositio nullam habet hæresis suspicionem in proferente; omnes enim credent, eum nō asserere, esse in Deo tres essentias, sed solum tres substantias relativas, quas tamen non deberet significare nomine essentia relative, quia nomen essentia usurpatur à Catholicis ad id solum significandum, quod commune est toti Trinitati, adeoque verba illa inusitata malè sonant.

9 Aliud exemplum posset afferrî ad rem, si quis diceret: filius est aliud à Patre: Catholicè loquitur, quia solum

significat distinctionem in personâ: Si autem quis ita loquatur: filius est suppositum, & aliud à Patre, occultat hæresim, significans filium esse aliud à Patre absolutè loquendo, quod est significare distinctionem in personâ non solum, sed etiam in essentia.

10 Ex hoc aliqui putant, ortum esse in scholis illud commune proloquium, quod ex verbis inordinatè prolatis nascitur hæresis: Hinc Sanctus Hieronymus in epist. ad Damasum Papam dicit: Non sufficit sensus; ipsum nomen effragitant; quia nescio quid veneni in syllabis latet, quâ sententiâ utitur Magister sentent. in 4. dist. 15. & post eum S. Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 2.

11 Propositio Piarum aurium offensiva, est illa, in quâ profertur aliquid indecens, & indignum in materiâ Religionis, vel indecorum Deo, aut Sanctis, non tamen falsum asseritur: Ut si actiones humanæ Christi, omni homini necessariæ, explicentur nominibus obscænis. Idem est, si de Sanctis, sacris Cæremoniis, statu Ecclesiastico proferantur, quæ sine rubore non possunt audiri. Nota, pias aures in casu, de quo agimus, debere esse prudentes, & doctas; nam aliquandò offendit imprudentes, imperitos, & malevolos propositio, quæ doctos, prudentes, & benevolos non offendit; & hæc nequit dici Piarum aurium offensiva. Hujusmodi

12 censura differt à malè-sonante, quia hæc abutitur vocibus extrâ communem significationem, eas applicando ad minus usitatam, quare ejus indecentia consistit in usurpatione vocum, quæ habent significationem falsam, licet usurpentur ad veram: At propositio, quæ pias aures offendit, usurpat voces in suâ usitatâ, & verâ significatione: Sed tamen loquitur in tali, & tali modo,

13 ut fidelium pietatem offendat. Quia verò hujus censuræ malitia consistit in eo, quod dicitur; & in modo, quo dicitur, duplex potest esse propositio offensiva piarum aurium: Prima ex re, quæ dicitur, quæ licet sit vera, non tamen debebat dici; nam propter humanam infirmitatem non audiuntur sine offensione omnia, quæ sunt vera in rigore; v. g. si quis cum fundamento putaret, debere expungi ex Breviario aliquam narrationem,

nem, diceret, Ecclesiam nobis fabulas, & Apocrypha proponere: Secunda propositio offensiva plarum aurium est in modo tantum, & in vobis indecentibus, quibus res alioquin verè narrantur, ut si in nominatione Membrorum Christi, vel aliorum actuum naturalium, usurpentur voces obscenæ; vel si aliquis diceret: *Ora pro nobis Sancta Maria Uxor fabri*; vel *Sancta Maria Magdalena Meretrix*; vel *Sancte Petre perjure*.

- 14 Sequitur propositio scandalosa, à prædictis quidem distincta, sed analogicè quadā affinitate eisdem unita, & est illa, quæ præstat occasionem ruinæ spiritualis, inclinando audientes ad peccata; vel eosdem avertendo ab exercitiis virtutum: Fermo in. *tracl. crimin. tracl. 2. in cap. cum Christus q. 1. n. 7.* Ricciulli. *de iur. person. lib. 5. cap. 8. num. 14.* Sessè deces. *Aragon 439. num. 57. vol. 4.*

- 15 Omnes quidem propositiones censurabiles spiritualem ruinam in proximum generare possunt, quò ad malè credendum, vel malè operandum, si cuncte observat Cardinalis Laurea citata *diff. 16. de fide, art. 2. §. 3. numer. 70.* speciali tamen modo dicitur scandalosa doctrina illa, quæ hæretica non est, nec erronea, nec temeraria, nec suspecta, & tamen ruinam causat, vel causare potest in proximo. Pro exemplis possunt

- 16 adduci 45. propositiones, tanquam scandalosæ ab Alex. VII. anno 1665. damnatæ, quæ hæreticæ non sunt, quia nec contrà Scripturam, nec contrà Traditionem; nec contrà Ecclesiæ decreta, nec erroneæ, nec sapientes hæcscim; & de tempore, quo novissimè ascrebantur, auctoritate non carebant extrinsecè plurimum Auctorum, & tamen inducebant homines ad mala multa, ut patet.

- 17 Possunt adduci plura exempla in individuo: Primum, si quis incommoda, vel pericula status religionis, præcipue personis idiotis narraret, secundum dū, si populo, vel alicui in Ecclesiā diceret, *quis scit, an hac hostia sit consecrata?* vel, *an hoc Corpus veneratum sit illius Sancti?* Tertium, si quis enumeraret incommoda confessionis auricularis, quorum enumeratio ab Erasmo facta, toti Germaniæ scandalum fuit: Innumera

exempla harum assertionum videri possunt apud Amaden. Guimenium, cuius tamen opus prohibitum est, non quia ipse eas defendat, sed quia ipse omnes illas immunditias ab aliis enumeratas, & in operibus suis quasi clanculum existentes, in unam massam redegit, & non omnes refutavit.

- 18 Sub ordine propositionis scandalosæ venit Periculosa, & est illa, quæ absolute, & generaliter dicit, licitum esse, & fieri posse, quod tamen vix, aut nullatenus fieri potest: Vel est illa, quæ in doctrinā fidei, vel moribus potest causare periculum fidelibus: Exemplum primum definitionis: *Solus cum solā sine periculo peccati potest manere in eodem lecto*, aut *diu cum mulieribus conversari licitè potest*: Exemplum secundæ: *sine jejuniis, aut sine externā penitentia homo potest esse perfectus*. Item, *sufficit penitentia in extremis*.

- 19 Cum propositione periculosa coincidit alia, quam vocant perniciosam, quatenus ruinam spiritualem causare potest, ut docet Cardinalis Laurea citatus §. 3. numer. 96. exemplificans in multis propositionibus Vvicieph, præcipue in 18. quæ est talis: *Decima sunt pura Eleemosyna, & Parochiani possunt propter peccata Prælatorum ad suum libitum auferre eis*. Item in 39. *Imperator, & Domini seculares seducti sunt à Diabolo, ut Ecclesiam ditarent bonis temporalibus*.

- 20 Sub genere malè-sonantis potest venire pariter propositio nominata dura, seu rigorosa; nam propositio tunc cadit sub censurā, quando novatianissimi speciem inducit: v. g. si quis diceret, penitenti non esse dandam absolutionem antè satisfactionem, sicut in humanis remissioni culpe præcedit satisfactio, quod in Petro de Olma damnatum fuit à Sixto IV. anno 1479. & postea ab Alexandro VIII. inter propositiones ab eodem damnatas la 17. ubi: *Per illam praxim mox absolvendi, ordo penitentia est inversus*. Satisfactionis enim dignitas debet à gratiā procedere: Opposita autem rigoristis stat secta laxorū sub specioso nomine probalitatū, apud quos vigent propositiones nuncupatæ large, quas, non est dubium, censuras mereri, pro-

prout de facto quamplures censurate, & condemnate sunt novissime à summis Pontificibus.

S. VII.

De aliis propositionibus suspectis censurabilibus.

S U M M A R I U M.

- 1 Propositiones censurabiles, de quibus in hoc articulo agitur exponuntur.
- 2 Athea propositio quid sit?
- 3 Ethnici calumniabantur Christianos tanquam Atheos.
- 4 In ordinem Atheorum referendi sunt, qui Dei prudentiam convellunt.
- 5 Polytheismus est clancularia species atheismi, & quid sit?
- 6 Peripatetici notati ab Origene, tanquam Polytheistae, quorum Princeps Nicolaus Machiavellus.
- 7 Præcipua Machiavelli principia in Polytheistâ.
- 8 Propositio pagana est illa, quâ plures Dei asseruntur.
- 9 Alcoranus quare prohibitus? Avicenna, Averrois, & aliorum Medicorum Arabum libri non prohibiti.
- 10 Raymundus Lullus frustra tentavit, ut Commentarii Averrois in Aristotelē prohiberentur.
- 11 Iudæa propositio est illa, quâ profertur aliquid secundum leges synagoga.
- 12 Propositio schismatica est illa, quæ aperit viam divisioni Ecclesiæ.
- 13 Propositio seditiosa est illa, quæ incitas subditos, contra superiorem.
- 14 Propositiones seditiosæ tangentes Ecclesiæ Hierarchiam.
- 15 Propositio Blasphemia admodum censurabilis.
- 16 Propositio Blasphemia alia simplex, alia hæresis; & de utraq.
- 17 Blasphemia Elizabethæ Regina Angliæ adversus Sacrum Oleum.
- 18 Per quid distinguitur propositio blasphemia à propositione contumeliosa?
- 19 Propositio Deo injuriosa est dicere, Sacram Scripturam scaterere erroribus grammaticilibus.
- 20 Propositio maledica in rigore non est eadem ac propositio contumeliosa, & injuriosa.
- 21 Exempla propositionis maledica.

A LIQUALEM DOCTRINÆ Methodum servando, in hoc Paragrapho gradatim trademus notiones Propositionum censurabilium, quæ adhuc remanent, & sunt propositiones Athea, Pagana, Iudæa, Schismatica, Seditiosa, Blasphemia, Contumeliosa, Maledica, & Injuriosa. Athea propositio est illa, in qua Atheus negat omnem Deum, juxta illud: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Ad hanc speciem plura reduci possunt Hæreticorum dogmata, sicut ut plurimum clancularii Atheistæ sunt ipsi hæretici: (Vide Lindanum in dubitanti, dialogo 2. cap. 9.)

Sanè Ethnici, quamvis impiissimo errore ducti, quia dum Christianos diversorum dogmatum promulgatores videbant, Atheos judicabant, prout testantur præci Propagatores Religionis Christianæ Justinus, Athenagoras, Arnobius, Lactantius, aliiquæ, ac proinde libri Christianorum in quos plurima sunt lata Ethnicorum Principum edicta, nominatim verò Diocletiani, ut refert Euseb. Casariensis. lib. 8. Hystor. cap. 3.) eo nomine ad incendium tanto ardore vestigabantur ab Ethnicis, quod Atheismum tradere insimularentur.

In genere Atheorum propositionum ex consequenti censendæ illæ sunt præcipue, in quibus negatur animæ rationalis immortalitas, & resurrectio corporum nostrorum.

In Atheorum ordinem referendi sunt, qui Divinam providentiam convellunt: Qui enim Deum faciunt improvidum, Deum negant, quia vel amore operum suorum, vel potestate illis prospiciendi, aut cognitione indigentiarum coram privato Deum censentur, & curam adimenes rerum, quas condidisse farentur, aut forte ab alio editas, vel à se ipsis natas arbitrantur: De numero illorum, qui contra Divinam providentiam garrunt, fuit ille, quem S. Augustinus introducit sic loquentem: O Deus, ista est iustitia tua, ut mali florent, & boni laborentur? cui respondens S. Augustinus inquit: Dicis Deo, ista est iustitia tua? & Deus dicit tibi; hæc est fides tua?

Polytheismus est alia clancularia Atheorum species, qui nimirum Religiosorum cultum eatenus probandum, & recti-

- retinendum censent, quatenus conducit ad continendos populos in civili disciplina, & obedientia politicâ, erentes Religione, tanquam personâ super scenam, quatenus oportune evadit ad firmandum, & amplificandum Principatum. In hanc hominum colluviem 6 conjicit Origenes Peripateticos, ut legere est in *lib. 7. contra Celsum*, ubi dicit, illos ad oculum, & gratiam hominum Religionis externam formam probasse: Polyticorum Atheorum Princeps fuit Nicolaus Machiavellus, râm projecit in Religionem, & sancta omnia audaciz, ut ipsi quoque Sectarii in eum calumiam strinxerint, ejusque libros exterminandos censuerint: Vera Diaboli fistula, quâ plurimi incauti dementati sunt, cujus finem miserandum intueri deberent, nam blasphemans evomit 7 improbum spiritum: Præcipua illius Nebulonis hæc erant principia atheismi: *Principes probare debere falsa miracula in populo, ad populum, quo res ferat, excitandum; In eundem finem revelationes falsas, tanquam à Deo revelatas, esse conspiciendas, & in vulgus spargendas; Belli initium consistere in eâ, quam sibi statuit necessitas; Prævis moribus implendam esse Civitatem, aut Provinciam, quam sine bello ulcisci velit: Data fidei habendam esse rationem, quamvis commodum est; Inter subditos factiones esse alendas.*
- 8 Ethnica, seu Pagana propositio est illa, quâ plures Dei asseverantur, & inducitur idololatria: Ad hanc possunt reduci assertiones Mahometanorum, idcirco merito proscripti sunt libri dogmatici ipsorum, uti Alcoranus, quamvis censeat Antonius Sandarel- 9 lus *trakt. de hæresi, c. 14. dub. unico, proposit. 7.* per se non prohiberi Alcoranum, sed ratione Scholiorum impiorum, notarumque, ac præfationum Lutheri, Melancthonis: Addit etiam, prohiberi, quia in eo agitur de Religione Nationis hoc tempore maximè potentis, & ad corporum voluptates potissimum aperientis ostium, quæ sunt corruptelæ illeceberrimæ. Loquendo tamen universaliter de libris Saracenorum, & Turcarum non idcirco damnaudi, quia Saracenorum sunt, sed quia Saracena dogmata, ritusque ample-

antur; Idcirco Avicennæ, Averrois, aliorumque Medicorum Arabum libri medica tractantes non sunt interdici, licet in eis aliquid incidenter adversus Christianos habeatur.

- 10 Scribit Carolus Bovillus in *vita Raym. Lulli*, hunc à Clemente VIII. Summo Pontifice, tentatâ etiam interpositione Philippi, Francorum Regis, expetiisse, ut Averrois in Aristotelem Commentarios proscriberet, cò quod adversarentur Catholicæ veritati, sed nequè à Summo Pontifice, nequè à Rege fuit auditus Lullus.
- 11 De Judæâ propositione facit mentionem Auctor Biblioth. Theol. tom. 1. lib. 2. *sect. 7. cap. 1.* dicens, esse illam, in quâ profertur aliquid, secundum leges Synagogæ jam sepultæ: v. g. Propositio dicens, Christum nondum venisse, sed venturum esse, quæ debet etiam dici hæretica, quia expressè contrâ Sacram Scripturam, adeoque opposita propositioni de fide, quidquid dici possit ratione proferentis.
- 12 Propositio schismatica illa est, quæ aperit viam divisioni Ecclesiæ, aut illam quomodocumque promovet, sive quæ molitur recessum à Papæ obedientiâ, sive ab ejus subjectione: Ferosin. *trakt. crimin. tract. 2 in cap. cum Christus, qu. 1. num. 9.* Ricciulli. *de jur. person. lib. 5. cap. 8. num. 13.* Exempla plura hujus doctrinæ dat Card. Laureæ, *de fide, disp. 8. art. 2. §. 3.* ex Propositionibus Wicleph, & Joannis Hus, uti sunt istæ: *Si Papa sit malus, non habes potestatem super fideles: Post Urbanum VI. nullus recipiendus est in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis: Papa si querit avaritiam, est Vicarius Iudæ Iseariotis.*
- 13 Sequitur propositio seditiosa, illa, scilicet, quæ importat doctrinam incitantem subditos contrâ superiores: Verum est, quod talis propositio, nisi opponatur aliunde doctrinæ fidei, non apparet digna censurâ Theologicâ: Merito tamen Ecclesiæ hujusmodi propositiones prohibet: v. g. *us est in armis: Inimici sunt occidendi: Quisque potest sibi iustitiam facere: Resistendum est superiori.*
- 14 Aliter dicendum est de propositionibus seditiosis tangentibus Ecclesiæ

Hierarchiam, multas quarum evomuerunt Wicleph, Hus, & Lutherus, ut quod obedientia Ecclesiastica est adinventum Sacerdotum Ecclesie: Per censuras Ecclesiasticas Clerus populum sibi supeditat: Nullus Prelatus, vel Princeps Civilis est Dominus, quando est in peccato: Populares possunt ad arbitrium suum corrigere Dominos delinquentes.

15 Precipua est propositionis censurabilis species, quæ vocatur blasphemia: Hæc continet irreverentiam contra Deum, vel Sanctos, vel sacras res inanimatas: Fermolin. *tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, quæst. 1. num. 11.* Ricciull. *de jur. person. lib. 5. c. 8. n. 17.* Et si enim Doctores communiter definiunt blasphemiam, quod sit convicium in Deum, ut superius stabilivimus, quia formalem rationem blasphemie desumunt ex irreverentiâ contra Deum, non per hoc tamen maledicentia contra ejus Sanctos, & res sacras extranea est à blasphemia, quia sicut Deus in Sanctis, & rebus sacris honoratur, ita in eis dehonouratur, ut pariter supra demonstravimus.

16 Cum autem blasphemia sit hæreticalis, seu qualificata; & simplex, seu non hæreticalis, ita etiam propositio blasphemia erit, sive hæreticalis, quando scilicet in eâ affirmatur, vel negatur aliquid contra fidem; vel melius, quando simul cum irreverentiâ contra Deum, vel Sanctos jungitur error contra fidem: Sive simplex, vel non hæreticalis, quando nimirum tantum peccatur contra reverentiam Deo, vel Sanctis ejus, aut rebus Sacris debitam: Exemplum.

17 adducit Cardinalis de Lugo referens, Elisabetham impiam Hæretici Regis ex Anna Bolena filiam, adepto regno, unctam de more Oleo Sacro, dixisse nobilioribus circumstantibus per blasphemum jocum: *Abize, nefetor hujus olei vos offendat: Ita ex Sanderò lib. 3. de schismate Anglicano.*

18 A propositione blasphemâ distinguitur propositio contumeliosa; nam illa est contra Deum, Sanctos, vel res Sacras: Hæc verò contra religiosum ordinem, Principes seculares, & personas publicas; undè definitur, esse illam quæ alicui, aut statui, aut personæ illustri injuriam facit, aut alterum lædit, de

quâ Fermolin. *disso tract. 2. in cap. cum Christus, quæst. 1. numer. 6.* & Ricciull. *de jur. person. lib. 5. cap. 8. num. 15.*

19 Propositio injuriosa est eadem, ac contumeliosa: Datur tamen propositio, quæ potest vocari Deo injuriosa: v. g. si quis diceret: *Sacra Scriptura scates erroribus gramaticis*: Item: *ejus sermo rudis est, & sine eloquentiâ*, nam taxant Deum de ignorantia grammatice, de ruditate, & de imperitiâ: Sed vide ea, quæ supra stabilivimus, ubi de blasphemia egimus.

20 Tandem quantum ad censuram propositio maledica est eadem ac contumeliosa, & injuriosa, quamvis non in rigore sermonis: Est enim contumelia proprie, quæ coram injuriato fit, injuria, quæ ad factum extenditur.

21 Alia exempla possunt addi maledicæ propositionis censurabilis ex Cardinali Laurea *disp. 16. de fide, art. 2. §. 3. num. 83.* Primum: *Prelatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, eo ipso traditor Regni, & Regis est*: Quæ est 12 Wicleph. Secundum: *Decretales epistola sunt apocryphe, & seducunt à Christi fide, & Clerici sunt stulti, qui fudent eis*, quæ est 38. in ordine ejusdem Wicleph: De his tribus ultimis propositionibus iterum redibit sermo inferius, ubi magis amplè hæc materia discutitur.

SUBSECTIO II.

De regulis, quibus dignoscitur propositio, quæ infert hæresis suspicionem.

SUMMARIUM.

- 1 Prima regula est, si quia proferat propositionem à Sancti Sede damnatâ, licet non ut hæreticam.
- 2 Quanta audacii asseratur, in damnatione propositionum non fuisse adhibitas diligentias.
- 3 Certissima adest Spiritus Sancti assistentia, vel ne decernat Ecclesia sine maturâ deliberatione, vel ne erret, si absquè maturâ deliberatione decernat.

Non 4 Rei-

- 4 Reicienda sententia asserentium posse Pontificem errare in damnandis propositionibus, si non audiat Consilia Cardinalium.
- 5 Sentis cum Hæreticis, qui contemnunt censuram Pontificis.
- 6 Quâ censurâ notandi illi, qui dicunt, Summum Pontificem errare posse in damnandis propositionibus ad mores pertinentibus.
- 7 Qui doceret, aliquam propositionem ex damnatis à Summis Pontificibus, non diceret aliquid erroneum, seu scandalosum, sed aliud juxta censuram Pontificiam.
- 8 Objectio contrâ prædictam doctrinam, & responsio.
- 9 Qui proferit propositionem qualificatam ab Academia, non est de hæresi suspectus.
- 10 Academia Parisiensis immeritò censuravit propositiones S. Thomæ.
- 11 Suspicio oritur ex propositione etiam non damnatâ à Sanctâ Sede, quando illa opponitur auctoritati majoris partis SS. Doctorum.
- 12 Asserens propositiones obscuras, quando non sit suspectus?
- 13 Propositio ambigua importat suspicionem ex malâ qualitate proferentis.
- 14 Encomium ergâ Archiepiscopum Cameracensem.
- 15 Inquisitores judicantes de aliquâ propositione, non statim debent illam absolvi, ut hæreticam pronuntiare, vel ejus assertorem hæreticum.
- 16 Inquisitores debent considerare, an audiens propositionem ab aliquâ prolata, eam intellexerit secundum sensum hæreticum.
- 17 Quid agendum cum assertore propositionis suspecta, quando audiens non est scandalizatus; sed ille aliâs est de hæresi suspectus.
- 18 Suspicio incurritur per propositionem continentem absurdum, & peregrinum sensum, alienum à communi modo loquendi Patrum, & Scholasticorum.
- 19 Multò magis tales propositiones censuranda, quando à Concionatoribus proferuntur.
- 20 Suspectus est assertor propositionis, quæ sub Religionis prætextu subvertit implicem plebem, eamquæ incitat contrâ Magistratam, & Pastores.
- 21 Hæresi suspicionem ingerit propositio, quæ arceat Catholicos à piis operibus, & multò magis, si alios avertat à fide amplectendâ.
- 22 Ad hunc conatum reducuntur Tractatus Marci Epbesini, & aliorum Græcorum, quos ediderunt post Concilium Florentinum, ut arcerent Græcos ab unionem Catholicorum.
- 23 Eâdem censurâ notantur verba prolata contrâ recens conversos ad fidem.
- 24 Item verba, quibus invehitur in conversos à Iudaismo.
- 25 Hujusmodi propositiones propriè seductivæ dicuntur, vel scandalosæ.
- 26 Aliis notis inuruntur eadem propositiones.
- 27 Notantur propositiones, quæ novitatem inducunt contrâ ritus Sacramentorum.
- 28 Propositio periculosa in moribus quid sit?
- 29 Meritò evulgantes has propositiones subdantur Inquisitoribus.
- 30 Suspecta est propositio, quæ detrabit alicui statui fidelium, seu dignitati, vel potestati persona illustri.
- 31 Hac propositione si Deo, vel Sanctis irrogetur injuria, est propositio blasphemica.
- 32 Propositio fidei denigrativa quanam sit?
- 33 Est propositio denigrativa fidei etiam illa, quæ procedit contrâ propheticas revelationes, Miracula, & gesta Sanctorum.
- 34 Cur subdantur Inquisitoribus illi, qui de seipso evulgant, vel evulgare faciunt prodigiosa, vel prophetias, revelationes, &c.
- 35 Inquisitores attendant, quando isti tales excusari possint ex ignorantia invincibili, seu crassa.
- 36 Obligatus denunciare hujusmodi seductores, non debet sibi persuadere, vera illorum esse miracula.
- 37 Vera miracula hisce temporibus rarissima sunt: Ratio ex Sancto Gregorio Magno.
- 38 Sapè nostris temporibus cur audiantur mira-

- miracula fieri ad Sanctorum intercessionem?
- 39 *Proposito irrogans rebus sacris iniuriam, vocatur irreverens.*
- 30 *Decretum Concilii Tridentini contra admittentes scurrilia in verbis Sacra Scriptura, eademque verba ad scurrilia, & vana convertentes.*
- 41 *Istiales hæresis suspicionem involuntur, juxta instructionem Clementis Octavi Summi Pontificis.*
- 42 *Quod dictum est de Sacra Scriptura verbis, idipsum dicendum de libris Sanctorum Patrum, de officiis Ecclesiasticis, & his similibus.*
- 43 *Quid requiratur ad incurrendam suspensionem hæresis in abstantibus Sacra Scriptura?*
- 44 *Sapè Sancti Patres locutiones sacras explanarunt laudabiliter per locutiones prophanas Philosophorum, & Poetarum Gentilium.*
- 45 *Ad incurrendam prædictam hæresis suspensionem requiritur, quod indecenter sacra prophanis immisceantur.*
- 46 *Sub propositionibus irreverentibus comprehenduntur illæ, quibus non allegantur fideliter verba Sacra Scriptura.*
- 47 *Sive quibus retorquuntur ad repugnantem sententiam exprimendam.*
- 48 *Transmissa nimis rigorosè censet, hæreticum esse, qui extortam interpretationem ponit in Divinis Scripturis.*
- 49 *Proposito Ecclesia decolorativa quam sit?*
- 50 *Iniuriosè procedit, qui probabiles opiniones Catholicorum censuras tanquam hæreticas, vel erroneas.*
- 51 *An si Adam non peccasset, Verbum incarnatum fuisset? Ad hanc questionem duplex est Catholicorum opinio.*
- 52 *Plures Michaelis Baii propositiones damnatae à Pio V. & Gregorio XV. quia ignominiosè carpunt opiniones fidelium.*
- 53 *Propositiones presumptuosæ quam sint.*
- 54 *Averroes, & Arabes Philosophi abusi sunt doctrinâ Aristotelis ad probandum, fidei mysteria esse verita-*
- ti parùm consona.*
- 55 *S. Thomas Aquinas hanc falsitatem detexit, explicando doctrinam Aristotelis.*
- 56 *Censuranda quomodo sit propositio, quæ iniuriam irrogat principis Philosophorum.*
- 57 *Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam censuram datam contra probabilem Sententiam ex Universalibus desumptam.*
- 58 *Finis censurantis Sententias Philosophorum faventes Religioni Catholice, eruitur à qualitate ipsius censurantis.*
- 59 *Proposito satyrica est, quæ irrogat injuriam personæ in dignitate constituta; sub quâ comprehenduntur diætera, quæ adversus Ecclesiasticos à quibusdam è suggestu prociuntur.*
- 60 *Tales Concionatores sunt ab Inquisitoribus severissime puniendi, secundum decreta plurium Conciliorum.*
- 61 *Eò vel maxime, quia tales Concionatores ferè semper abutuntur exemplis Sacra Scriptura: Undè contra eos militat Concilii Tridentini decretum.*
- 62 *Quomodo iniuste abutuntur exemplis Sacra Scriptura?*
- 63 *Indicandi ab Inquisitoribus illi, qui callidè, tacitis nominibus, personas circumscriptibus, ut eas cognoscere, faciant.*
- 64 *Proposito illa est suspecta, quæ licet non possit impugnari urgentibus testimoniis, & fundamentis, tamen in materiâ morum nequit praticari absque scrupulo.*
- 65 *Suspecti secundum descriptas regulas puniendi sunt ab Inquisitoribus, non solum de consuetudine, sed etiam ex Constitutione Pauli III.*
- 66 *Propositiones ipsorum licet nil contineant contra fidem, sunt tamen contra Charitatem, Iustitiam, & alias Virtutes.*
- 67 *Descripta regula desumpta sunt ex Constitutionibus Summorum Pontificum, ex Conciliis, & Universitatibus Doctorum Scholasticorum.*

68 *Plures qualificationes sæpe concurrunt in eadem propositione.*

1 **P** RIMA regula sit, eum esse de hæresi suspectum, qui profert, & tuetur propositionem à Sanctâ Sede damnatam, licet non tanquam hæreticam.

Veritas hujus regulæ patet ex Consist. Pauli III. editâ die 14. Januarii 1542. regilatrâ post Director. fol. mibi 140. & ita tenent Alberghin. in *Manual. qualific. cap. 12. numer. 21.* Transm. denunciat. qu. 4. cap. 4. num. 13. versic. multis verò ex Capisibus: Ratio est, quia quilibet propositio à Sede Apostolicâ damnata, spectat ad unum illorum generum, quæ suprà stabilivimus: Qui ergo profert propositionem damnatam, eamquæ tuetur, præsumitur malè sentire, ex hoc præcipuè, quia credit fallibile Ecclesiæ Judicium.

2 Nec excusari potest ex eo, quod prætentat, debitas diligencias adhibitas non fuisse in damnandâ tali propositione: Nam temerarium est credere, deesse providentiam Dei, ac assentientiam Spiritus Sancti, quibus regitur Catholica Ecclesiâ, ita ut sinant, Summum Pontificem inconfidenciat, & temerè procedere; & auctoritate illâ, quæ infallibilis est, abuti: S. Thomas quodlib. 9. art. ultimo, Suarez de fide, disp. 5. sect. 8. num. 10. in fine, Bannez 2.2. qu. 1. art. 10. dub. 2. in respons. ad 4. argum. Raynald. subnot. 2. verit. 7. vers. non oportet, pag. mibi 267. Fermolin. tract. crimin. tract. 2. in cap. cum Christus, qu. 9.

3 num. 19. Quarè, ut optinè notavit Pater Jannerus tom. 3. disp. 1. qu. 4. dub. 6. num. 136. certissima adest divini spiritus assistentia ad unum è duobus, vel ne Pontifex in materiâ fidei, & morum, aliquid decernat, absquè maturâ deliberatione; vel ne erret, si absquè maturâ deliberatione decreverit. (Vide Joac. Carden. in Christi Theologia, par. 4. dissert. 1. præmiali, cap. 5. num. 167.)

4 Et multò magis reiicienda procul essententia eorum, qui dicunt, in casu damnandi propositiones posse errare Pontificem, si non audiat Consilia Cardinalium, & Theologorum, nam si

Pontifex legat in libris doctorum, quid, quid Cardinales, & Theologi possunt consulere, maturior erit deliberatio, quàm quod doctrinam Cardinalium, & Theologorum audiat.

5 Videretur etiam, qui contemneret hujusmodi censuram à S. Sede propositionibus impositam, esse participem erroris hæreticorum, qui asserunt, non esse adhibendam fidem Pontifici desinienti, cum ipse, ut blaterant, non sit in his rebus Judex, contrâ quod bene Lupus in dist. par. 4. lib. 26. dist. 5. art. 2. Bellarm. lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 2. & 3.

6 Proindequæ notandi essent censuræ propositionis erroneæ, quæ propositio erronea est illa, quæ contradicit Conclusioni Theologicæ deductæ ex unâ præmissâ de fide, & alterâ evidenti, qualis est illa, quæ docet, Pontifices non posse errare in doctrinâ fidei, & morum, concurrentibus omnibus requisitis ad rectè definiendum: Itâ Cardin. de Lugo disp. 20. de fide, sect. 3. num. 109. Moya tom. 1. select. quæst. tract. 3. disp. 8. qu. 6. nu. 22. Aloyf. Turrianus disp. 55. dub. 5.

7 Verum tamen est, quod qui doceret, aliquam propositionem ex damnatis à Summo Pontifice, non diceret aliquid erroneum, sed tantum, vel aliquid scandalosum, vel aliter, juxta censuram Pontificiam: Ratio est, quia non debemus assignare propositioni damnatæ rigidiorcm censuram, quàm est ea, assignata à Summo Pontifice; undè si Pontifex propositioni damnatæ à se, assignat solum censuram scandalosam, non debemus proindè illi assignare censuram erroneam: Et quamvis, qui dicit

8 Pontificem errare in damnatione propositionis, aliquid erroneum dicat, ut patet ex supradictis; non sequitur indè, quod si quis asserat, licitum esse furari, non solum in extremâ, sed etiam in gravi necessitate, dicat aliquid erroneum, eò quia videatur virtualiter affirmare, quod erret Pontifex in damnatione illius propositionis, quæ est trigesima sexta ex damnatis ab Innocentio XI. Siquidem, dum quis firmat oppositum Propositioni per Pontificem damnatæ, potest credere in eâ censurâ Pontificem procedere probabiliter, & prudenter.

prudenter, & ita non concedere, quod Pontifex cret,

- 9 Notandum denique circa hanc primam regulam, quod qui proferret aliquam propositionem, quæ qualificetur ab Academiâ, non esset de hæresi suspectus: Hujusmodi enim qualificatio est fallibilis, ut patet ex eo, quod contigit Academiæ Parisiensi inter cæteras celeberrimæ; nam ipsa in articulis anni 1226. *art. 16.* vexavit censurâ S. Thomæ Aquinatis doctrinam, eiquè errores imposuit: sed crescente in dies famâ sapientiæ, & sanctitatis illius Angelici Doctoris, quæ adinstar Solis totum replevit Orbem, coegit à Joanne XX. Sanctorum numero adscripto, eadem Academia prioris censuræ asperitatem temperavit; & notam erroris, quam inflexerat doctrinæ S. Thomæ, retraxit, ut ponderat in his terminis P. del Bene in *presatâ dubit. 268. numer.*

34. Secunda regula sit, suspicionem oriri ex propositione etiam à S. Sede Apostolicâ non dânatâ, quando propositio illa opponitur auctoritatî omnium, vel majoris partis Sanctorum Doctorum: Quâvis enim ipsi quandoquæ sibi invicem in expositionibus contradicant, & in aliquos errores inducantur, ut videre est penes Sixtum Senensem *Biblioth. lib. 5. ferè per totum illum lib.* nihilominus non ita res se habet in iis, quæ ad fidem, vel ad mores spectant, quemadmodum probat Corduba *quæst. Theolog. lib. 4. qu. 1. pag. mibi 233. col. 2. versic. respondeo*: Stante hujusmodi Regulâ, eò magis suspicionem inducit propositio, quæ fidei principiis opponitur, licet ipsa inter expressè damnatas non recenseatur: Antequàm enim propositiones ab Ecclesiâ improbentur, & tanquàm hæreticæ judicentur, hæreses in se continent, ut docet Fermosin. *de legibus Eccles. ad cap. damnatus*

12 *fin. num. 16.* Verùm si propositiones adeò obsecutæ sint, ut lateat, eas opponi Sanctorum auctoritatibus, nec ab Ecclesiâ damnatæ sint, & earum assertor non sit pertinax, sive proferat hujusmodi propositiones cum protestatione, quâ declaret, se, summæque judicium S. Ecclesiæ Catholicæ prorsus sub-

jicere, non sit ullo pacto suspectus: Imò tali protestatione negans propositionem, quamvis certa, & indubitata sit, si ramen ab Ecclesiâ nondum definita fuerit, nunquàm hæreticus dici potest, sed erraticus tantum: Sess. *decif. Aragon. 439. num. 15. Vol. 4.* & patet ex iis, quæ suprà in *preliminariis* recensuimus, quibus consona sunt, quæ dicuntur à Fermosin. *loco cit.*

- 13 Tertiaregula sit ad majorem confirmationem eorum, quæ dicta sunt in *primo paragrapho* de propositione etiam ambigua, quoties proferatur ab aliquo, cujus malæ qualitati congruat error, quem importare potest eadem propositio: Si enim quis ex Ariana sectâ asserat, Patrem esse minorem Filio, suspicari potest, eum loqui in sensu hæretico: P. del Bene *d. dub. 268. num. 10.* nec mirum, inquit Canus *de loc. Theol. lib. 12. cap. 10.* quod idem Vinum aliquid sapiat, si ex uno vase profusum, quod non saperet, si efflueret ex alio: At è contrâ, quamvis sit damnatus articulus, quo asseritur: *Amandum esse Deum, quia bonus est, non autem propter beneficentia hominibus collata, nihil hominis, si ab aliquo pio Viro insinuetur, ut Deus in se, & propter se ametur, non oritur proinde ulla suspicio, ut innuit Lupus loco cit. dist. 3. art. 2.* Quarè Gerson. *de sim. Christi, lib. 3. cap. 5.* laudabiliter inquit: *Amor non respicit ad dona, sed ad donantem se convertis super omnia bona*; & S. Thomas Theologorum Coriphæus, nil aliud petiit à Christo in suorum laborum mercedem, nisi ipsum Christum: Perpendenda est igitur unâ cum cæteris circumstantiis qualitas personæ proferentis ad eruendum sensum propositionis prolata: Sess. *decif. Aragon. 439. n. 55. vol. 4.* Nemo equinem sibi persuadere debet, his nostris temporibus Archiepiscopum Cameracensem, Virum eximium, & non tantum ob dignitatem, quâ fulget, sed etiam ob scientiam, & ob morum integritatem, quibus pollet, perspicuum, aliquam hæresin suspicionem contraxisse, à quâ præterea se immunem reddidit, tum propter obscuritatem veritatis illarum propositionum, quas super amoris puritate docuit: Tantâ enim caligine

involvebantur, ut diù Romæ apud sapientissimos fidei nostræ Judices disputatum fuerit, quidnam de ipsis sentiendum esset, totâ interim Galliâ, imò univêrso quoquæ Catholico Orbe Summi Pontificis declarationem anxie expectante; Tùm etiam, quia postquam Sanctissimus Pontifex Innocentius XII. ad quem ipse recursum habuerat, mature discussâ quæstione, definierit, quid de propositionibus illis censeretur, tunc præfatus Præsul, ut omnibus notum faceret, nullâ hæresis suspitione animum ejus infectum fuisse, sed tantum fervore Charitatis ab ejus Calamo excidisse, quæ ab eo minùs rectè scripta fuerant, palinodiam generosè canere non erubuit, quæ res majorem ei conciliauit existimationem, quare sicut antea tanti Viri Eloquentiâ admirabamur, postea venerati sumus animi amplitudinem, quâ summi Pontificis declarationi promptè se submisit. Advertit oportunè Corduba loco cit. §. 15. notab. 5. quod Inquisitores de aliquâ propositione judicantes, non statim debent illam absolutè hæreticam, nec ejus assertorem hæreticum pronunciare; sed propositionem ipsam in malo sensu, quem sonat, ut hæreticam damnare; & in bono sensu expresso, quem recipit, permittere: absolutè autem sinè aliâ expressione, ut malè-sonantem reprobare: At circa assertorem addit, quod In-

16 quisitores debent considerare, an aliquis illam propositionem ab ipso absolutè prolatam juxta sensum hæreticum intellexerit, & scandalizatus sit, & tunc vocandus est illius propositionis assertor, & cogendus, ut verum sensum illorum verborum, quæ dixit, publicè interpretetur, ut sic scandalum auditorum auferatur, quod etiam adnotat Fermosin. *tracfl. crimin. tracfl. 2. in cap. Cum Christus*, qu. 9. num. 11. Si verò illius propositionis assertor aliàs de hæresi suspectus sit, sed nullum auditores ex illis Verbis scandalum conceperunt, tunc ille secretò vocandus est, & de verborum suorum intelligentiâ interrogandus; & si juxta Catholicum sensum ea dixisse constet, liberè absquè ullâ punitione dimittendus est; nequè opus est, illum ad publicam verborum suorum

declarationem cogi, ne fortè ex hac aliquis scandalizetur, qui antè non fuerat scandalizatus: Iustum tamen est, ut ille per inquisitores admonetur, ne similia, sinè manifestâ verborum declaratione iterum audeat proferre: Si verò id neget, & juxta hæreticum sensum credere, & tamen consideratis considerandis maneat adhuc suspicio, illum, ex errore in fide, seu ex Infidelitate sic locutum fuisse, iungatur illi purgatio canonica cum moderatâ pœnitentiâ, in quâ si defecerit, agatur cum eo non secus, ac fieri debet, secundum jurâ, cum suspectis de hæresi in suâ purgatione deficientibus.

18 Quarta Regula sit, suspicionem incurri per propositionem, quæ contineat absurdum, & peregrinum sensum à communi, usitatoquæ modo loquendi Patrum, & Scholasticorum alienum: Solet enim censurari hujusmodi propositio, utpotè malè-sonans, seu piam aurium offensiva: P. del Bene *dist. dub. 168. num. 11.* & Corduba *qu. 17. §. 14.* cum contineat quid absurdum, & piis auribus indignum, ut si dicat: *Deus facit malum*; nam cum Deus non faciat malum culpæ, sed malum pœnæ, idcirco hujusmodi propositio condemnatur à D. Augustino, & ab Isidoro penes Cordubam *loc. cit.*

19 Verùm si hujusmodi propositiones piorum aures semper offendere dicuntur, & proinde suspectæ habentur, multò magis hac notâ iniri debent, quoties proferuntur in Concionibus, ad quos audiendos commixtim concurrunt ignorantes, qui, ut ait Albertin. *de agnoscend. Cathol. assert. qu. 7. num. 19.* extricare non valent paradoxa, & à communi tramite devia, quæ à Concionatoribus exaggerantur potius, ut auditorum auribus pruriant, quàm ut eorum animas pascant; idquæ audent in rebus non moralibus tantum, sed etiâ Theologicis, ac ad fidem ipsam Catholicam spectantibus, non minùs inutiliter, quàm periculosè. Imò quod magis damnandum est, ad hujusmodi tricas, ineptiasquæ rutandas eo usquæ pertinent, ut Sanctorum Patrum sententias mutilare non erubescant, easquæ in sensum ab eorum mente alienum trahere;

re, quā de re stomachatus conqueritur Transmiera loco *infra citando*. (Vide superius dicta circa propositionem piarum aurium offensivam.)

20 Quinta Regula sit, suspectum esse assertorem propositionis, quæ sub pietatis, veritatis, aut religionis prætextu simpliciter, rudemque plebem subvertit, eamve infligit contra legitimos Magistros, & Pastores, ipsorum vitia, aut ipsorum ignorantias propalando, vel aliis modis fideles à Sanctis Operibus artificiosè retrahendo, ut si quis pericula frequentis communionis exaggeret, vel incommoda status Religiosi amplifcet, vel tandem mala, quæ provenire somniantur ex confessione auriculari enumeret, quemadmodum magnā animarum totius Germaniæ jacturā molitus fuit Erasmus, testibus P. del Bene de quo supra, num. 15. & Corduba loco cit. §. 22. & superius nos diximus, loquendo de propositione scandalosā; Ratio, propter quam prædictæ propositionis assertor efficiatur suspectus d. hæresi, est, quia ipse viderur malè sentire, aut de frequentia Communionis, aut de Sanctis Religioforum institutis, aut de penitentis Sacramento, dum fideles ab eis arcere nititur.

21 Verum si propositio, quæ Catholicorum animos à piis operibus arceat, hæresis suspensionem ingerit, majorem profectò suspensionem oriri necesse est à propositione, quæ eorumdem animos vel avertit ab amplectendā fide orthodoxā, & ab obedientiā Ecclesiæ præstandā; vel ipsos anxios, tristescque reddit ob fidem suscepam: Sub hoc gradu ait Transmiera loco *supra citato* comprehendit tractatus, quos Marcus Ephelinus, & alii Græcamici ritus Episcopi evulgaverunt post Concilium Florentinum sub Eugenio IV. celebratum, per universas

22 Provincias Orientales: Ipsi enim percipi odio, quo prosequabantur Ecclesiam Latinam, sive Occidentalem, falsò imposuerunt illi scititiam in iudicando, avaritiam in exigendo, & alia Criminalia, quibus eam magis odiosam reddere possent, ut plebei à suscipiendā fide detererentur, ac si qui jam suscepissent, ad ipsam ejurandam, & detestandam inducerentur.

23 Comprehenduntur quoque sub hoc propositionis gradu ea verba, quæ ab aliquibus jactari consueverunt contra reens conversos à Mahometanā, vel ab Ethnicā sectā, quibus objicitur illis, quod aut non sincerè fidem suscipiant, aut quod pauci, aut nullus forsitan ex ipsis sincerè, ac non fictè credat id, quod professi fuerunt, & alia hujus generis, quæ, vel obicem ponunt ingredi cupientibus Ecclesiam, vel pudorem, aut tristitiam inferunt iis, qui eam ingressi sunt.

24 Idem dicendum est contra eos, qui similiter invehuntur indignissimis verbis in illos, qui de ferro Judaismo, ad Religionem Christianam convertuntur, quos meritò Lusitana Inquisitio punit, & castigat, & hujusmodi tractatus è libris expungit. Hinc est, quod hujusmodi propositionem propriè seductivam vocat Corduba loco cit. §. 22. P. del Bene ubi supra, num. 15. & Transmiera de denunc. q. 4. cap. 4. n. 2. quo vocabulo utitur etiam Leo X. in Bullā contra Martinum Lutherum: Hæc propositio vocatur etiam scandalosā à Bordon. in Tribun. in cap. 2. n. 76. ab eodem Corduba loco cit. §. 20. & à P. del Bene d. dub. 268. n. 14. Eamque quoque Pius IV. in Constit. quæ incipit:

25 *Dominici Gregis*, denominat pietati, & morum honestati inutilem: Posset etiam cum P. del Bene ubi supra, n. 16. nuncupari periculosa, quod nomen ei congruit, sed quia talis sit in iis, quæ ad fidem spectant; seu quia talis sit in iis, quæ ad mores pertinent: Periculosa, autem in fide dicitur propositio, quæ licet hæresim, vel errorem manifestè non exprimat, est tamen periculum, ut ex illā hæresis, vel error oriatur, ut suo loco latius diximus. Sub hoc gradu continentur ea, quæ à Clemente VIII. in Instrucone Pontificiā prohibentur, iis verbis: *Quæ contra Sacramentum Ritus, & consuetudinem S. R. E. novitatem aliquam inducunt; prophana etiam novitates vocum ab hereticis excogitate, & ad fallendum introducta*: Periculosa verò in

26 moribus est propositio, quæ speculativè considerata aliquam habet verisimilitudinem, & quemdam apparentem colorem probabilitatis; verum in pra-

xi, moraliter loquendo, sine gravi culpa reatu nequit executioni mandari: Hujusmodi propositio à Clemente VIII. in dictâ instructione appellatur bonis moribus contraria; quamobrem si ejus causâ periculum timeatur, quod disciplina relaxetur, pietas labefactetur, & morum corruptioni via sternatur, tunc magis cavendum est, ne ipsa à nemine probetur, & laudetur, ut obstruatur aditus reducendi eam ad praxim, & executionem.

29 Benè, sapienterquè igitur institutum est, ut evulgantes, & disseminantes hujusmodi propositiones, justissimo Inquisitorû judicio condemnentur, & ut ab eisdem debitis pœnis afficiantur, ab aliis denunciandi sint, ut rectè perpendit Transmissa ubi *suprà*.

30 Sexta Regula sit, suspectam esse propositionem, quæ detrahit alicui statui fidelium, seu dignitati, & porcellari illustri personæ, quo casu propositio illa dicitur injuriosa: P. Dei Bene loco *cit.*

31 & Corduba ubi *suprà*, §. 24. Verùm, quia tali propositione irrogari potest injuria, non tantum alicui personæ, sed etiam ipsi Deo, ac sanctis ejus, ideò quories inferatur injuria Deo, vel Sanctis, nuncupatur illa propositio blas-

32 phema: Corduba *ibidem*: Irrogari quoque potest injuria fidei nostræ, & eam propositio, quæ fidei nostræ splendorem obtenebrare, & denigrare tentat, appellatur fidei denigrativa, vel subfannativa: De hujusmodi propositionis gradu loquitur Bulla Martini V. ad finem Concilii Constantiensis.

33 Quoniam verò prophetiæ, revelationes, miracula, gesta Sanctorum, vitæ asperitas, & integritas sunt efficacissima argumenta ad stabilendam probabilitatis fidei evidentiam, & consequenter ad ipsam fidem corroborandam, idcirco propositio prædicta, quæ hujusmodi argumenta infirmat, aut enervat directè, sive indirectè, dicenda est pariter denigrativa fidei, & per consequens illius propositionis assertor efficitur sus-

34 pectus: Hæc est ratio, propter quam subdantur Sacræ Inquisitioni illi, qui de se ipsis evulgant, aut evulgare faciunt prodigiosa, vel operationes miraculosas, sive propheticas revelationes,

aut cælestes illustrationes, & inusitatas corporis afflictiones ad captandam seculari gloriam: Conscendi enim sunt tanquam falsarii adulatores probatissimè moneta, quam propheta, & operatores virtutum exhibuerunt, ac proinde debent statim denunciari. Non tamen
35 me latet, ipsos posse aliquandò excusari à deceptione, aut ab invincibili, seu crassâ, ac sine fitione affectu ignorantia, tamen hoc judicium, ut rectè ait Transm. loco *cit.* n. 3. Inquisitoribus est omnino relinquendum, ipsiquè delatores, & denunciatores simplicitate uri debent potius, quàm affectu prudentiâ, quæ in hoc calu imprudentia, & arrogantia esset denominanda.

36 Nequè aliquis, ut se eximat ab onere denunciandi hos falsarios, debet sibi persuadere, vera esse illa miracula, vel alia superius notata, quousquè Ecclesiæ autoritate, vel testimonio non fuerint reprobata; alioquin, ut animadvertit idem Transmissa, quamplurimum præfertim simplicium hominum, aut ambrosiarum seminarum error, & superbia foveretur; ac magna, insuper injuria irrogaretur veris mira-

37 culis, quæ his temporibus cum ad eam necessaria non sint ad Catholicam fidem confirmandam, idè rarissimè ab Omnipotenti Miraculorum Authore conceduntur, quod perspicuè, ut solet, observavit Magnus S. Gregorius, Ecclesiæ Doctor egregius, familiæquè meæ Protector, in hom. 29. in Evang. ubi ait: Numquid fratres mei, quia ista signa non facitis, minime creditis? Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt: Ut enim, ad finem cresceret multitudo credentium, miraculis suis nutrienda. Quia & noscum arbuta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousquè ea in terrâ coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit: Hinc est enim, quod Paulus dicit: Lingua in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus.

38 Verumtamen cum miraculorum paratio etiam fiat à Deo ad manifestandam Sanctitatem servorum suorum, quia mirabilis Deus in sanctis suis, idè sæpè ad intercessionem Sanctorum miracula fieri audiuntur, etiam nostris temporibus.

- 39 Potest similiter propositio injuriarū irrogare ipsismet rebus sacris: Hæc appellatur irreverens, & sub eâ continentur dictæ, & alia verba, quæ miscent impudenter sacra profanis: Hujusmodi crimen non est adeo leve, ut quibusdam fortasse videatur; nec illud perpetrantes dicendi sunt ab hæresis suspitione immunes, eò quod ab Episcopis tantummodò puniendi sint, juxta
- 40 Concil. Trid. sess. 4. cujus verba hæc sunt: *Temeritatem illam reprimere volens, quæ ad profana quæque convertuntur verba, & sententia Sacra Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiōes, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famulos, mandata, & præcepta ad tollendam hujusmodi irreverentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba sacra Scripturæ ad hæc, & similia audeat usurpare, aut omnes hujusmodi generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, junctis, & arbitrii panis per Episcopos coercantur: Non dicantur, inquam, isti nullâ hæresis suspitione involvi, nam post instructionem Pontificiam Clementis VIII. anno 1495. cognitio, ac animadversio adversus eosdem impudentes etiam ad Inquisitores pertinet: Expungi oportet (ait Clemens). verba Scripturæ sacra quæcumque ad profanum usum impie accommodantur: Quod*
- 42 explicitè dictum est de Scripturis Sacris, similiter intelligendum est de libris Sanctorum Patrum, de Officiis Ecclesiasticis, & de Viris Sanctitatis eximie, & eorum gestis, si ad scurrilia, adulatoria, aut detractoria accommodentur, cum id non sine magnâ irreverentiâ, & Sanctorum contempru contingere possit, ut ait Transm. loco cit.
- 43 Hæc omnia verò non adeo rigorose sunt intelligenda, ut censeri debeant incurrere hujusmodi suspitionē quicunque simpliciter Sacra profanis immiscet, ut rectè observat sæpè laudatus Trans. sed insuper necesse est, ut irreverenter, vel ridiculè, vel maledicè id fiat: aliter nec peccatur quiddè; imò sæpè Sancti Patres, & interpretes, res, & locutiones sacras per res, & locutiones profanas, Philosophorum, Poetarum,

- & Oratorum eruditè, & laudabiliter explanarunt, de quibus passim exempla suppetunt. Cum ergo ad hoc, ut incurratur hujusmodi suspicio, requiratur, quod indecenter sacra profanis immiscantur, puniendi erunt plerumque à Sacra Inquisitione, qui sacra argumēta, Sanctorum gesta, vel parabolas ad comica transierunt argumēta, & ex illis fabulas effingunt: quâ proptèr cum Cœmœdiæ exposcant, ut cum risu, scommatibus, scurrilitate, facetiisquè pertractentur, (de quibus Comicis, & tragicis spectaculis agit Martinus Schockius exercit. var. exerc. 29.) nisi multum prudentiæ, ac cautionis adhibeatur, facilè est, ut res sacre profanis, & irreverentibus ineptiis involvantur.
- 46 Sub hoc patiter gradu propositionis irreverentis comprehenduntur, juxta Transm. loco cit. propositiones non allegantes fideliter verba Scripturæ Sacræ, de quibus instructio Clementis VIII. sic habet: *Verba Sacra Scripturæ non fideliter prolata, vel ex pravis Hæreticorum versionibus deprompta*. Ratio est, quia impietatem redolēt, & Sacre paginæ verbis iniuriōsum est, pro divinis oraculis verba hominum venditare, si vè id fiat allegando pro verbis Dei, ea, quæ talia non sunt; si vè ipsa alterando, contrâ illud præceptum Divinum cap. 4. Deuter. evulgatum: *Non ad detis, neque diminuetis*; si vè eadem, quavis fideliter allegata ad extortam, & repugnantem sententiam retorquendo, & trahendo. Hoc genus irreverentiæ tantâ malitiâ repletum esse judicavit Ludovicus Vivaldus in decima persequutione apud Transm. de quo supra, ut
- 48 dixit (nimis rigorosè tamen) hæreticum esse eum, qui falsam, & extortam interpretationem in Scripturis Divinis ponit, docet, vel prædicat, ad quod allegat verba Hieronymi: *Quicumque aliter Scripturam Sacram intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti efflavit, quo conscripta est, licet ab Ecclesiâ non recesserit, tamen hæreticus appellari potest*.
- 49 Item injuriâ afficitur Ecclesiâ à propositione, quæ illi detrahit, undè nuncupatur Ecclesiæ decolorativa, juxta San-

- Sanctum Bonaventuram in 4. dist. 19.
- 30 Similiter inferitur injuria assertionibus probabilibus Catholicorum Doctorum à propositione, quæ eorum assertiones probabiles nimis audacter vilipendit, dum ipsas vocat hereticas, aut erroneas, aut impias; vocaturque hæc presumptuosa propositio, ac temeraria, ut patet ex litteris Apostolicis Sixti IV. allegatis à Francisco Diago lib. 1. *Annal. Aragon. cap. 33.* & ab Alphonso Fernando in *concertatione prædicatoria*, editionis *Salmanticensis*, pag. 227. 228.
- 31 & 329. Ait enim Pontifex ille: Cum duplex sit opinio Catholicorum DD. circa causas præcipuas Incarnationis Verbi Divini insuentium; Altera, quod si Adam non peccasset, Dei Filius humanam carnem non assumpsisset; altera, quod etiam si non fuisset humana natura in primo Parente lapsa, adhuc Dei filius carnem assumpsisset, & opinio utraq; pietati, fidei auctoritatibus, & rationibus subsistat: Cumque prior opinio versus illi immitantur, (qui sunt
- Peccatores non abhorres, Sinè quibus nunquam foret Tanto digna filio.) dicimus, quidquid contra dictos versus attentatum fuit, temerarium, presumptuosum, & pæni dignum fuisse, tanquam contra opinionem à DD. Catholicis positam. Ex quibus constat, subjungit Transm. loco superius cit. juxta mentem Sanctæ Sedis Apostolicæ puniendos esse tanquam temerarios, presumptuosos, & animadversione dignos ab Inquisitoribus illos, qui damnant propositiones à DD. Catholicis, veluti
- 32 probabiles, toleratas. Nil igitur mirum, si Pius V. & Gregorius XV. in Bulla adversus Michaclem Bayum varias illius Doctoris propositiones condemnent, quarum nonnullæ non aliam ob causam damnantur, nisi quia ignominiosè carpunt aliquas opiniones probabiles DD. Catholicorum, ut apud Transm. ubi supra, recensent Svarius Prologm. 6. de gratia, cap. 2. Turrian. 2. par. selest. centur. 3. dub. 6. pag. 33. & disp. 31. dub. 59. & in opus. de gratia, tract. ult. & pro eodem sensu allegantur Cardinalis Toletus, Gabriel, Vasquez, & alij. Porro pro-

positiones, à quibus injuria irrogatur sententiis Philosophicis quorumcumque Authorum, quæ favent fidei Catholicæ, vocantur presumptuosæ. Quamvis Enim Catholica dogmata non indigeant fundamento Philosophiæ Aristotelis, seu aliorum Authorum, quibus fulciantur, tamen cum duæ ejusdem rei veritates, quarum una consona sit fidei Catholicæ, altera Philosophiæ, nequeant contrariæ esse inter se, ut bene ait Lupus in *editis*, libr. 26. dist. 2. art. 2. idcirco facilius persuadentur veritates Catholicæ, si conformes appareant philosophiæ principiis. Hinc est, quod cum Arabes, ac eorum Antesignanus Averroes, interpretarentur Aristotelem, tunc propter ingruentia bella, ignotum in Occidente, atque principiis peripateticis adversus Religionem Catholicam abuterentur, accidit, ut sacrosancta fidei nostræ mysteria à compluribus veritatibus parum consona putarentur; sed quoriam Deus Ecclesiæ suæ nunquam deest, eidem provi-
 54 fit, dum eam clarificare dignatus est mirâ eruditione Sancti Thomæ Aquinatis, qui postquam sedulam peripateticæ Philosophiæ, ejus tante apud omnes erat estimatio, operam impendisset, ita explicavit Aristotelis doctrinam, eamque adeo consonam Catholicæ Religioni patefecit, ut nemo postea à verâ fide discessere possit, quin Peripato quoque non deficiat; idcirco necesse fuit nostrorum temporum Hæresiarchis, qui Vaticanum expugnare tentarunt, Lyceo quoque bellum indicere, quemadmodum ait Cardinalis Pallavic. *hiss. libr. 7. cap. 14. num. 16.*

56 Cum ergo ita res se habeat, jure merito damnanda est propositio, quæ injuriam irrogat Philosophorum principiis, dummodò id faciat, quatenus ea principia fidei nostræ dogmatibus consonant; id, quod patet ex Concil. Constantin. sess. 19. pag. 895. juxta edition. Colonien. ann. 1618. quæ scilicet quò ad hanc partem fuit approbata à Martino V. Nō generalis eadem Synodus Constant. coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam, tanquam Catholicæ Religioni

no-

noxiam, cenfuram, quâ infamaverat sententiam quamdam probabilem ex tractatu de Universalibus desumptam: Hic tamen finis in censurante sententias Philosophorum faventes Religioni nostræ eruitur præcipuè à conditione, 38 & qualitate ipsiusmet censurantis: Est enim huiusmodi censura æquivoca, cum possit esse tam propter opinionem merè philosophicam, quàm propter odium Religionis Catholicæ, & in dubio benignior interpretatio facienda est.

39 Tandè propositio irrogare potest injuriam alicui personæ dignitate fulgenti, & hæc vocatur acerba, seu satyrica: Sub ipsâ comprehenduntur diſſeria, quæ adversus Ecclesiasticos à quibusdam è suggestu proiciuntur, ut ait Transmiera. Hoc enim dedecet Correctionatores Verbi Divini, qui non possunt acerbioribus verbis, & oburgationibus à Sacro Pulpito vulnerare, & infamare determinatas personas Catholicas, præcipuè Ecclesiasticas, vel status in Ecclesiâ receptos, aut legitime toleratos: Sunt igitur huiusmodi

60 Concionatores severissimè puniendi ab Inquisitoribus, prout (inquit Transmiera) firmatum est auctoritate Conciliorum nominatim Senonen. cap. 36. in decretis morum, pag. 167. Colonien. par. 4. cap. 3. pag. 186. & par. 6. cap. 13. 15. 16. & 17. pag. 190. Augustensis cap. 13. pag. 214. Trevirensis cap. missi, pag. 270. Mediolanen. 1. pag. 261. juxta editionem Colonien. ann. 1618. Quod identidem, præter Concilia, Canones Religionum cæterum, Theologos, Summas, & Juristas, statuit Paulus III. anno 1542. in bullâ, quæ incipit: *Apostolici Calumnias*; & rationabilissimè, nam similes oburgationes sunt non modò inutiles, sed etiam scandalosæ, seditiosæ, & viam ad schismata sternunt, tumultus provocant; id, quod pluribus historiæ monumentis comprobatur.

61 Adde, quod sæpe semper hæc reprehensiones sunt, ut observat idem Transmiera, cum abusu exemplorum Sacrarum Scripturarum, propterea juxta decretum Concil. Trid. sess. 4. transgressores sunt graviter puniendi. Abutuntur verò exemplis scripturarum, dum ad suam defensionem addu-

cunt Christi Domini, & Prophetarum reprehensiones, quæ non possunt ad exemplum trahi pro ordinariis prædicationibus; Tum quia Prophetis extraordinaria inerat oburgandi Jurisdic-tio, & personam Summi Numinis singulari modo ipsi representabant; Tum quia Spiritus, à quo dirigebantur Prophetæ, hominum culpas noverat, & privatas à publicis sceernebat, ipsiquè Dei jussu nominarim singulas corripere debebant; Tum etiam quia ipsi ex Prophetiæ dono videbant, quando oburgatio futura esset tempestiva, & proinde quid utilitatis, vel contrà quid detrimenti ex silentio sequaturum esset. Hæc verò omnia minimè verificantur de his Concionatoribus, qui non prophetico impulsu, sed solum magistrali, & doctrinali prædici sunt. (Vide, si vis, Concil. Lateranen. sub Leone X. sess. 12. & Clementinam Religiosæ Privilegii, 63. eum Concil. Vienen.) Nequè ab Inquisitorum Judicio eximi debent ii, qui callidè, dum nomina tacent, personas ita circumscribunt, ut in eorum notitiam cum facilitate deveniatur.

64 Septima regula sit, eam propositionem esse suspèctam, quæ quamvis non possit vrgentibus testimoniis, aut fundamentis impugnari, semper tamen in materiâ morali cum formidine, ac scrupulo executioni demandatur; & in materiâ speculativâ non sine scrupulo, & formidine docetur, cum è conversò opposita doctrina omni careat scrupulo, & anxietate.

65 Hæ igitur sunt regulæ, quibus dignoscitur, quando hæresis suspicio inducatur à propositione, ejus assertores sunt propterea puniendi ab Inquisitoribus, nò solum ex consuetudine, ut putat Corduba ubi supra, sub notab. 4. sed ex Constitutione Pauli III. ut probat Fermoſi tract. crim. tract. 2. in c. cum Christus, q. 9.

66 n. 6. & rationabiliter propter criminis gravitatem simul, & propter affinitatem cum hæresi: Et licet in pluribus casibus nihil contrà fidem mediare, vel immediate dicatur, plura tamen dicuntur cōtrà charitatem, justitiam, & alias virtutes, quarum indemnitas ad curam Inquisitionis pertinet, quæ sicut non tantum prohibet libros circâ fidem, sed etiam

etiam circà bonos mores ; ità potest linguam coercere ab hujusmodi propositionibus , quæ gravissimè bonos mores possunt perturbare .

- 67 Porro hujusmodi regulæ desumuntur ex Summorum Pontificum Constitutionibus , ex Conciliis , & ex Universitatum , ac Scholasticorum qualificationibus , quæ cum plures simul in eadem propositione sæpè concurrant , ut advertit Corduba *loco cit.* §. 28. *in notab.* & nos *suprà* ; ità ex pluribus regulis

reddi potest suspecta una , & eadem propositio .

Hæc sunt , quæ in priori hujus Operis parte discutienda putavi ad majorem Omnipotentis Dei Gloriam : Si autem quid præter meam intentionem perperam dictum forasfè fuerit , illud imbecillitati , non malitiæ meæ tribuendum ; & tanquàm non dictum esse , velit Lector , sicut expungi , & reiici cupio .

F I N I S .

I N D E X

Omnium rerum Notabilium .

A

ABIURATIO.

Abjuravit quidam, qui nocte Sabbathi Sancti abstulit martellos à quibusdam campanis. Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 1. §. 5. num. 24. pag. 495.

Contemptores Cedulorum qualiter abjurare debeant? Ibid. num. 28. pag. 495.

Qui Hæreticos putatos defendunt, abjurare coguntur, licet non incurrant excommunicationem Bullæ Cœnz. Cap. 4. Sect. 2. num. 5. pag. 424.

Papa nunquàm permittit matrimonium Catholicorum cum Hæreticis, nisi prius hæresim isti abjurent. Cap. 5. Sect. 1. num. 44. pag. 440.

Qui iteratò suscepit Baptismum, abjurare debet. Cap. 3. Sect. 4. num. 21. pag. 391.

Idem dicendum de eo, qui iteratò recipit Sacramentum Confirmationis. Ibid. num. 22. pag. 391.

Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam censuram datam contrà probabilitatem ex universalibus desumptam. Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 2. num. 57. pag. 510.

Quomodo abjuret Polygamus? *Vide in verbo* POLYGAMIA.

Quomodo abjuret Blasphemus? *Vide in verbo* BLASPHEMIUS.

ABORTUS.

Maleficium abortus quomodo operetur Dæmon? Cap. 2. Sect. 6. Subsect. 3. n. 22. pag. 238.

ABSENS.

Olim absentibus denunciabantur Hæretici, & quomodo? Cap. 4. Sect. 1. Subsect. 1. num. 3. pag. 399.

ABSOLUTIO.

An absolutio Sacramentalis eximat blasphemus à poena debita? Multi asserunt.

Cap. 1. Sect. 6. num. 77. pag. 132. Ratio assignatur pro dicta opinione, pro qua etiam allegatur lex Saxonica. Ibid. num. 78. pag. 132.

Communis opinio est, quod absolutio Sacramentalis non eximat blasphemum à poenis juris. Ibidem numer. 79. pag. 132.

Referuntur aliquorum Doctorum dicta ad hoc cum doctrinis. Ibid. num. 80. pag. 132.

Illatio absurdi contrà dictam opinionem. Ibid. num. 81. pag. 132.

Hæreticorum errores in formâ absolutionis Sacramenti Pœnitentiæ, qui, præter verba, exigunt signum visibile. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 3. num. 12. pag. 304.

Inter formam Absolutionis Latinam, & Græcam, est tantum accidentale discrimen. Ibid. num. 16. pag. 305.

Forma Græcorum, quæ est: *Habeo te absolutum à peccatis tuis*, non licet Latinis, ea uti; Græci tamen tollerandi sunt ex decreto Sacre Inquisitionis. Ibid. n. 14. pag. 305.

Forma absolvendi Orientalium per modum deprecativum, nunquàm fuit improbat, nec adversatur ei Concilium Tridentinum. Ibid. num. 15. pag. 305.

Potestas absolvendi à peccatis, licet proveniat indelebiliter à charactere Ordinis, requirit tamen jurisdictionem, tantum conditionem, sine qua non. Cap. 3. Sect. 3. Subsect. 1. num. 11. pag. 341.

In casu necessitatis, vel in mortis articulo omnes Sacerdotes habent potestatem absolvendi à peccatis, vel jure Divino, vel jure Ecclesiastico. Cap. 3. Sect. 4. num. 12. pag. 389.

An Confessarius absolvere debeat Blasphemum consuetudinarium? *Vide in verbo* CONFESSARIUS.

Quando absolvendus sit Reus? *Vide in verbo* ACCUSATUS.

Alia *vide sub verbis* CONFESSIO, POENITENTIA, POENITENS.

- ABUSUS, & ABUTENS.**
- Sacræ Scripturæ Abusus in foribus licitè adhibitis, intervenire noquit. Cap. 2. Sect. 4. Subsect. 1. num. 6. pag. 208.
- Abutentes Sacramentis sunt de hæresi suspecti. Cap. 3. num. 1. pag. 261.
- Atrocitas sceleris in Sacramentorum abusu. Ibid. num. 3. pag. 263.
- Hæresis suspicio inducta ex abusu Sacramentorum, levis non est, quocumque modo consideretur. Ibid. num. 4. pag. 263.
- Ludovicus Correa reiecitur, putans ex concupiscentia excusari Sacramentis abutentes. Ibid. num. 5. pag. 263.
- Sacramentorum abusus hæresis inducit suspensionem, quia hæretici, vel despiciunt omnia Sacramenta, vel nonnullis abutuntur. Ibid. num. 6. pag. 263.
- Non quilibet Sacramentorum abusus inducit hæresis suspensionem, & qualis abusus eam inducat? Ibid. n. 7. pag. 263.
- Quomodo poterit cognosci, quod Sacramentorum abusus habeat fundamentum in hæresi? Ibid. num. 8. pag. 264.
- Ex qualitate personæ abutentis iudicatur etiam de abusu Sacramenti, an inducat hæresis suspensionem. Ibid. n. 9. pag. 264.
- Quamvis non omnis Sacramentorum abusus inducat hæresis suspensionem, aliquis tamen abusus Sacramentorum eam inducere potest in quolibet Sacramento. Ibid. num. 10. pag. 264.
- Quot modis abusus in Sacramentis possit contingere? Ibid. num. 11. pag. 264.
- Septem modis contingere potest abusus Sacramentorum in conficiendo. Cap. 3. Sect. 1. num. 1. pag. 265.
- Abusus in conficiendo in quibusnam Sacramentis committi possit? Ibid. num. 2. pag. 265.
- Non Sacerdos audiens confessiones abutitur Sacramento penitentiae, & est vehementer de hæresi suspectus, & quare? Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 1. num. 12. pag. 268.
- Qui vivente prima uxore aliam ducit, est verè Polygamus, abutens Sacramento Matrimonii, & de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. num. 1. pag. 273.
- Abutitur Matrimonio, qui contrahit cum Infideli, vel hæretica. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 1. §. 4. num. 1. pag. 291.
- Abusus Sacramenti ob non debitam materiam in conficiendo, sæpe fit ad forilegium, præcipuè in hostiâ. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 2. num. 1. pag. 295.
- Circà materiam, ex qua conficitur matrimonium, nullus est abusus inducens hæresis suspensionem. Ibid. num. 3. p. 301.
- Abusus in non debitis ceremoniis potest tantum contingere in Sacramentis Eucharistiæ, & Matrimonii. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 6. num. 1. par. 317.
- Abusus circà ceremonias Sacramentorum tripliciter occurrit. Ibid. num. 2. pag. 317.
- Primus modus est, non debitas adhibere ceremonias: Hic contingit, quando in Missa recitantur preces nefandæ, & turpes. Ibid. num. 3. pag. 317.
- Secundus modus est, quando ex contemptu ceremoniæ omittuntur, qui abusus favet hæresi Calvini, & Lutheri. Ibid. num. 4. pag. 318.
- Tertio casu Sacramentum non debitis ceremoniis conficitur, si ea, quæ voce submissa sunt dicenda, clara voce dicantur. Ibid. num. 29. pag. 322.
- Abusus vasorum vilium in Sacrificio observatus in Maronitis. Ibid. num. 11. pag. 319.
- Abusus in conferendo Sacramento committitur in omnibus Sacramentis excepto Matrimonio; tamen respectu Baptismi ex defectu potestatis nullus committitur abusus. Cap. 3. Sect. 3. num. 1. pag. 337.
- Abusus Sacramentorum in conferendo, nõ adimpletis iis ad quæ Minister exinde tenetur, non potest contingere, nisi respectu Sacramenti penitentiae. Cap. 3. Sect. 3. Subsect. 6. num. 1. pag. 384.
- Abutitur Sacramento Pœnitentiæ, qui revelat audita in confessione. Ibid. n. 12. pag. 385.
- Abutitur quis Baptismi Sacramento, si suscipiat à Ministro hæretico, & talis sit suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 4. num. 1. pag. 388.
- Abusus Sacramentorū in suscipiendo committitur, si accipiatur in non debita materia, ut si quis vellet Eucharistiam in hostia non consecrata. Ibid. num. 16. pag. 390.
- Abutitur Sacramento Baptismi, & est Apostata, qui patitur se rebaptizari. Ibid. num. 18. pag. 390.
- Et quando hic Abusus solet contingere? Ibid. num. 19. pag. 390.
- Qui conficiunt aliquod Sacramentum, eo abu.

abutuntur in omittendo, si deficient in substantialibus. Cap. 3. Sect. 5. num. 1. pag. 392.

Abutitur Sacramento in omittendo, qui eum vel nunquam, vel raro recipit. Ibid. num. 14. pag. 394.

Quid requiratur ad incurrendam suspicionem hæresis in abutentibus Sacra Scriptura? Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 2. num. 43. 44. 45. pag. 509.

Quomodo injuste abutuntur concionatores exemplis Sacra Scriptura? Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. num. 61. & 62. pag. 511.

De Abusu Sacra Scriptura. Vide in verbo SACRA SCRIPTURA.

De Abusu Sacramentorum, vide sparsim in suis sedibus. Alia vide sub verbis FORMA, SOLLICITATIO.

ACCADEMIA.

Qui profert propositionem qualificatam ab Accademia, non est de hæresi suspectus. Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 2. num. 9. pag. 505.

Accademia Parisiensis immerito censuravit propositiones Sancti Thomæ. Ibid. num. 10. pag. 505.

ACTIO.

Actionis indifferentia unde defumenda? Cap. 5. Sect. 2. num. 35. pag. 448.

ACTUS.

Actus externi, quando sint idololatriaci? Vide in verbo IDOLOLATRIA.

Reliqua Vide in verbo FACTUM.

ACCUSATIO.

Directè dicuntur impediri Ministri S. Officii, si Princeps statuatur, ne aliquis accusetur. Cap. 4. Sect. 2. num. 34. pag. 427.

ACCUSATUS.

Accusatus de Crimine ob notitiam confessionis habitam, est absolvendus. Cap. 3. Sect. 3. Subf. 6. num. 20. pag. 386.

ADAM.

De Adami sapientia nomina rebus impo-
nentis. Cap. 2. Sect. 2. Subf. 4. §. 2. n. 10. pag. 185.

An si Adam non peccasset, Verbum Incarnatum fuisset? Ad hanc quæstionem duplex est Catholicorum opinio. Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. num. 51. pag. 510.

ADAMAS.

Virtus Adamantis circa Magnetem: Vide in verbo MAGNES.

ADMONITIO.

Protestatio non excusat in iudicio, quando quis est admonitus, ne promoveat aliquam propositionem, tanquam hæreticam. Prelim. 17. num. 10. pag. 31.

Est evidens pertinacia non credere Episcopo, seu Inquisitori admonenti inexpressè damnatis. Ibidem num. 12. pag. 31.

Secus in iis, quæ ab Ecclesiâ non sunt expressè damnatis. Ibid. num. 12.

An requiratur monitio, ut quis dicatur pertinax. Ibid. n. 14. pag. 31.

Prava voluntas non sufficit per simplicem admonitionem. Ibid. nu. 14. pag. 31.

Effectum, quem sortiri potest admonitio, facilius consequi possunt libri. Ibid. n. 14. pag. 31. Declara. Ibid.

Admonitio necessaria est ad iustificandam incorrigibilitatem. Ibid. num. 15. pag. 32.

Termini ad effectum, ut hæretici resipiscant per admonitiones, dantur in S. Officio. Ibid. num. 15. pag. 32. Et quales debeant esse cum hæreticis negativis? Ibid. num. 16.

Admonitio non est necessaria respectu illius, qui diu latenter in errore fuit. Ibid. num. 17. pag. 32.

ADSTANTES.

Disputatio cum hæreticis nocere potest Adstantibus, maxime si sine Idiotæ. Cap. 5. Sect. 2. num. 90. pag. 454.

ADULTERIUM.

Altero conjuge Adulterante potest alter ordines suscipere, absque ullo consensu. Cap. 3. Sect. 1. Subf. 1. §. 3. n. 13. pag. 289.

Quando præsumatur, quod uxor sit commissa adulterium? Vide in verbo UXOR.

ADULTI.

An sint baptizandi Adultus, vel potius Infantes? Vide in verbo BAPTISMUS.

ADUOCATUS.

Defendere dicuntur hæreticos in iudicio, qui eos defendunt, tamquam Advocati. Cap. 4. Sect. 2. num. 6. pag. 424.
Advocatus an defendere possit Clientem hæreticum? *Vide in verbo* DEFENSIO.

ÆQUALITAS.

Qui sortes tentant, æquali Jure niti debent. Cap. 2. Sect. 4. Subsect. 1. num. 7. pag. 208. *Vide in verbo* SORTES.

ÆQUIVOCA.

Sunt prius distinguenda, antequam definiantur: Prælim. 1. num. 7. pag. 2.
Verba æquivoca sunt sumenda in sensu Catholico, nisi mala fama loquentis aliter suadeat; & ideo ex ipsis non oritur suspicio hæretis. Prælim. 9. num. 6. pag. 16.

Liberius Pontifex approbavit formulam fidei æquivocam. Prælim. 9. num. 6. pag. 16.

Propositio æquivoca, seu ambigua vici bonæ famæ non est interpretanda in sensu hæretico. Prælim. 9. num. 6. pag. 16.
De propositione æquivoca. *Vide in verbo* PROPOSITIO.

AER.

Aëris temperies indicat ingenii præstantiam, & e contra necnon mores. Prælim. 5. num. 6. pag. 8.

Aëris futuræ qualitates ab Avibus, egerit. quæ brutis dignosci possunt. Cap. 2. Sect. 3. Subf. 1. num. 14. pag. 203.

AEROMANTIA.

Æromantia apud veteres quomodo fiebat, & quomodo apud Judæos, qui ferè soli sunt, qui eam exercent? Cap. 2. Sect. 4. Subf. 3. num. 9. pag. 214.

ÆTAS.

Ob defectum ætatis professio est nulla. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 1. §. 2. num. 17. pag. 286.

An minor ætas excuset, vel saltem minuat penam blasphemanti? Minimè, dummodò excedat annum sextum decimū: exempla referuntur. Cap. 1. Sect. 6. num. 66. pag. 130.

Limitant alii responsionem in minore doli capace, & solum blasphemiam sen-

tiente. Cap. 1. Sect. 6. num. 67. pag. 130.
Minor ætas doli capax meretur poenæ mitigationem, quia non est perfecti iudicii. Cap. 1. Sect. 6. num. 68. pag. 131.
Qua ætate generati possit? Cap. 3. Sect. 1. Subf. 5. num. 31. & 32. pag. 315.
Reliqua *vide sub verbis* PROFESSIO, MATRIMONIUM.

AFFECTATIO.

Affectatio ex quo proveniat in Ignorantem. Prælim. 14. n. 13. pag. 24.

Affectata ignorantia an, & quando ab hæresi excuset? *Vide in verbo* IGNORANTIA.

AFFECTUS.

Numeratur Affectus inter causas Idololatricæ. *Vide in verbo* IDOLOLATRIA.

ALBANENSES.

Albanenses hæretici an differant à characteris? *Vide in verbo* CHARACTER.

ALCORANUS.

In Alcorano plures sunt hæreses: Ideoque, qui ipsum legit, est suspectus de hæresi. Cap. 6. Sect. 2. num. 33. pag. 467.

Alcoranus quare prohibitus? Cap. ult. Sect. 2. Subf. 1. §. 7. num. 9. pag. 500.

ALLEGATIO.

Sunt irreverentes ii, à quibus nō allegantur fideliter verba Sacre Scripturæ. Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. num. 46. pag. 509.

AMANUENSIS.

Amanuensis scribens blasphemias ad calumiam experiendum, est de hæresi suspectus. Cap. 1. Sect. 6. num. 49. pag. 128.

An Amanuensis, & quando sit suspectus de hæresi, transcribens libros hæreticorum? Cap. 5. Sect. 1. num. 29. pag. 460.

AMASIA.

An liceat Amasiam vocare Deam? Cap. 1. Sect. 3. num. 15. pag. 102.

AMBIGUUM.

Propositio Ambigua importat suspicionem ex mala qualitate proferentis. Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 2. n. 13. pag. 505.

Ideo excusatur Archiepiscopus Cameracensis. Ibid. num. 14. pag. 505.

Alia

Alia vide in verbo PROPOSITIO .

AMENTIA .

Vide in verbo DENENTIA .

AMICITIA .

Non cessat denunciationis obligatio, licet criminofus fit amicitia conjunctus. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 1. num. 19. pag. 401.
An debeat cessare amicitia, quando urget obligatio non inferendi damnum Innocentibus? Ibid. am. 27. pag. 402.
Multi consent, suspensionem hæresis non incurri ab eis, qui receptant hæreticos maxima amicitia conjunctos. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 27. pag. 409.
Reliqua vide sub verbis CONFOEDERATIO, DENUNCIATIO, FAMILIARITAS, RECEPTATIO .

AMICUS .

Ex Amicis improbis oritur suspicio. Præl. 11. num. 1. pag. 18. Ratio. Ibid. num. 2. & num. 4.
Amicus non est aliud, quam una anima in duobus corporibus. Prælim. 11. n. 3. pag. 18.
Amicus sufficit Amici mores suis similes reddere. Præl. 11. num. 4. pag. 18.
Facilius vitia, quam virtutes Amicitia acquiruntur. Præl. 11. nu. 5. pag. 18.
Ex omnibus actibus Amicitia oritur suspicio. Præl. 11. num. 7. pag. 19.
Amici recti quam sint desiderabiles. Præl. 11. num. 4. pag. 18.
In Amicitia plus valet similitudo morum, quam affinitas. Præl. 11. num. 3. pag. 18.
A malâ voluntate unius Amici valet illatio ad voluntatem alterius. Præl. 11. num. 3. pag. 18.
Inrer Amicitia actus quidam numerentur. Prælimin. 11. num. 7. pag. 19.

AMOR .

An Amor exciteretur per quamdam herbam? Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. num. 21. pag. 195.
Quomodo generetur carnalis Amor per oculorum aspectum, ex quo Amasii non pariuntur separari ab invicem? exempla Stratonice, & Amonis. Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. n. 3. pag. 232.
Violentia causata à Maleficio in parte sensitiva elucescit, vel ex Amore, vel ex odio, quod per Maleficia causari po-

test: Exemplum ex S. Hieronymo. Ibid. num. 11. pag. 233.
De Philtris, eorumque violentia. Ibid. num. 12. pag. 233.
Quomodo exhibeatur maleficio amatorum? Remissivè. Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. num. 13. pag. 234.
Malefici non solum possunt amorem ingerere, sed ipsum destruere. Ibid. nu. 14. pag. 234.
Malefici statuas cereas ad ignem admovent, vel rhoro locant, ut Amorem ingerant: Ubi de alio modo maleficii amatorum. Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. num. 14. pag. 237.

ANGELUS .

Quod Angeli sint Corporei, plures à Sanctis Patribus crediderunt. Præl. 17. n. 5. pag. 30.
Homines progenitos fuisse ex Angelis à Cælo dejectis, nonnulli Sancti Patres dixerunt. Prælim. 17. n. 5. pag. 30.
Superstitio imponendi pecularia nomina Angelis: sicque reprobantur nomina Angelorum moventium Cælos, quia sunt nomina Cabalistarum. Cap. 2. Sect. 7. subf. unica num. 53. pag. 259. & num. 54. & 55. pag. 260.
Sunt suspecti de hæresi publicantes alia nomina Angelorum, præter tria in Scriptura Sacra. Ibid. num. 56. pag. 260.
Reprobatur Cornelius à Lapide testans B. Amadeo revelata fuisse nomina septem Angelorum. Ibid. num. 57. pag. 260.
An admittendus Angelus Uriel? Ibidem nu. 58. pag. 260.
Temeraria Opinio Tertulliani, & Aureoli circa apparitiones in forma corporea. Cap. ult. Sect. 2. subsect. 1. §. 5. num. 5. pag. 493.
Temerarii censendi, qui negant Angelos esse merè Spirituales. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. num. 6. pag. 493.

ANGLI .

Anglorum Reges hæretici an habeant virtutem sanandi strummas concessam Edovardo? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. nu. 5. pag. 174.

ANIMA, & ANIMUS .

Cuidam, qui affirmaverat Animam esse mortalem, indicta fuit abjuratio de vehementer.

hementi, & cur? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. num. 3. pag. 478.

An Magi possint revocare animas ad corpus? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 14. pag. 158.

Demon nequit educere animas ab Inferno, vel à Purgatorio. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 33. pag. 162.

Corpus, & Anima proportionem quadam harmonicam sibi invicem congruunt, motusque corporis in animam, sicuti & animæ in corpus facillimè, & vehementissimè penetrant. Prælim. 6. num. 2. pag. 9.

Ad operationes animi maximè concurrunt organorum qualitas. Prælim. 6. num. 2. pag. 9.

Essentiâ est Anima iusta. Prælim. 8. nu. 3. pag. 13.

An Temerarii censendi afferentes, Animas generari ab Animabus parentum, ut putavit Tertullianus? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. nu. 7. pag. 493.

Animæ sunt divinæ, juxta Platonem. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. num. 11. pag. 215.

Alia *vide sub verbis* APPARITIO, MAGI, NECROMANTIA.

ANIMALIA.

An possit Animalia Dæmon producere? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 27. pag. 160.

Lingua, Oculus, & Tactus animantium, mirabiles producit effectus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. num. 1. par. 283.

Voces, & cæcus Animalium naturali Magia non destituuntur. Ibid. num. 4. par. 184.

An Tiansus, Melampus, & Salomon voces Animantium intellexerint? Ibid. num. 9. pag. 185.

Notabilis Doctrina Hurtadi de verbis, quibus Animalia incantantur. Ibid. n. 16. pag. 185.

Nedum homines, sed etiam animalia bruta per ræctum mirabilia operantur. Ibid. num. 34. pag. 189.

Alia *vide sub verbis* BRUTA, INCANTATIO.

ANTIPODES.

Quid dicendum de Sanctis Patribus, qui docuerunt non dari Antipodes? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 25. pag. 484.

ANNULUS.

De Annulis Jarchæ Indorum Principis, & de aliis similibus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 3. & 4. pag. 180.

Medici, & Chirurgi an uti possint annulis, & Imaginibus Astronomicis? Ibidem, num. 5, & 6.

APOGRAPHI.

Si Legantur libri Apographi hæresim non continentes, non incurritur suspicio hæresis, nec excommunicatio. Cap. 6. Sect. 2. nu. 34. pag. 467.

APOLOGIA.

An sint suspecti de hæresi componentes Apologiam ad defensionem librorum hæreticorum? Cap. 6. Sect. 1. num. 35. pag. 460.

APOSTASIA.

In quo differat hæresis ab Apostasiâ. Prælim. 16. n. 3. pag. 28.

Hæresis, & Apostasia inter se confunduntur. Prælim. 15. num. 4. pag. 28.

APOSTATA.

Sunt de hæresi suspecti Apostatæ à Religione, si transierint ad partes hæreticorum, & cum eis communionem habeant. Cap. ult. Sect. 1. n. 3. pag. 476.

Apostatæ Religionis, ut sint de hæresi suspecti requiruntur aliquod adjunctum, quod hæresim sapiat. Ibid. num. 34. pag. 476.

Hoc adjunctum est, si per annum in excommunicatione persistant. Ibid. nu. 25. pag. 476.

Qui patitur se rebaptizati, est Apostata. Cap. 3. Sect. 4. nu. 18. pag. 390.

APOSTOLI.

Temeritas Erasmi Rhoetherodami in dubitando, an symbolum Fidei Catholicæ fuerit ab Apostolis conditum? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. nu. 4. pag. 493.

Quibus linguis uterentur Apostoli in tradendis fidei mysteriis. Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. num. 48. & num. 51. pag. 325.

APPARITIO.

Marfilus Ficinus vigore pacti initi cum Michaelæ Mercator, ei apparere post mortem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 15. pag. 158.

AQVA

AQUA.

Abiit infestitudo in purgatio per aquam frigidam, & ferventem: Hæc videbatur habere fundamentum in sacris Canonibus. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. nu. 20. pag. 217.

An licitum sit Baptismum conferre Aqua non benedicta, vel Rosacea, & qua ille sit tradendus? *Vide in verbo* BAPTISMUS,

Alia vide in verbo OBSERVATIO, PALOMANTIA, CONSECRATIO.

ARBITRIUM.

Intrat Arbitrium Judicis in materia suspitionis de hæresi, quæ incurritur ob lectionem librorum prohibitorum. Cap. 6. Sect. 2. n. 52. pag. 470.

ARGUMENTUM.

Non valent Argumenta à probabilitate, speculativâ ad probabilitatem practicam. Cap. 6. Sect. 2. num. 43. pag. 469.

A similibus fieri potest argumentum. Præf. 8. n. 9. pag. 14.

In rebus fidei debet quilibet non argumentis, sed auctoritati se submittere. Præf. 17. num. 13. pag. 31.

ARISTOTILES.

Averroës, & Arabes Philosophi abusi sunt doctrina Aristotelis ad probandum, fidei mysteria esse veritati parum consona. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 54. pag. 510.

Sanctus Thomas Aquinas hanc falsitatem detexit, explicando doctrinam Aristotelis. Ibid. n. 55. pag. 510.

ARMA.

Non licet deferre Arma ad infideles, & deferentes, vel transmittentes sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 2. num. 19. pag. 425.

Si arma deferantur pro Redemptione Captivorum, non incurritur hæresis suspicio, nec excommunicatio Bullæ Cæne. Ibid. num. 20. pag. 426.

Canonistæ putant in dicto casu Christianos non posse arma ad Infideles deferre, quoties contra Christianos habent bellum. Ibid. num. 21. pag. 426.

Theologorum opinio est in Contrarium. Ibid. num. 22. pag. 426.

An vendentes Arma Infidelibus in terris

Christianorum incidunt in Bullam Cæne? Ibid. num. 23. pag. 426.

Quid dicendum de Christianis vendentibus Arma iis, quos sciunt ad Infideles delaturos? Ibid. num. 24. pag. 426.

Prædicta Theologorum opinio limitatur respectu deferentium arma in tali quantitate, ut periculum caufaretur Christianæ Reipublicæ. Ibid. num. 26. pag. 426.

An si deferens Arma ad Infideles sit Mercator, incidat in penas Bullæ Cæne? Ibid. num. 26. pag. 426.

Dicuntur impedire indirectè Ministri S. Officii, si ipsi Arma gestare prohibeantur. Ibid. num. 52. pag. 429.

Inquisitores habent familiam Armatam, pro eorum jurisdictione exercenda. Ibid. num. 53. pag. 429. & num. 67. pag. 430.

Familia Inquisitorum constat Apparitoribus, vel satellitibus, vel Familiaribus. Ibid. num. 54. pag. 429.

Omnes isti gaudent privilegio deferendi quælibet Arma, quæ solent deferri ab Officialibus, & Biruariis Curie Secularis. Ibid. num. 55. pag. 429.

Non possunt tamen deferre archibusetos, brevioris mensuræ, nec pugiones, seu stillettos: Deferentes tamen non sunt subjecti Curie Seculari. Ibid. num. 56. pag. 430.

A fortiori eodem privilegio gaudent Vicarii foranei, Notarii, Cancellarii, Fiscales, Scriptores. Ibid. num. 57. pag. 430.

Consultores possunt concedere uni famulo licentiam deferendi Arma, non solum dum eos comitantur, sed etiam dum soli incedunt. Ibid. num. 58. pag. 430.

Hujusmodi licentiæ expediri solent immediatè ab Inquisitoribus. Ibid. n. 59. pag. 430.

Gaudentes eo privilegio, debent secum portare suas patentes literas. Ibid. n. 60. pag. 430.

Privilegiati debent vocare testes, si aliæ Curie Executores pretendant, eos capere propter Arma. Ibidem num. 61. pag. 430.

Qui impedirent ipsis Ministris Armorum delationem, essent puniendi, tanquam violatores Sacri Tribunalis. Ibid. n. 73. pag. 431.

ARROGANS.

De propositione Arrogante. *Vide in verbo*
PROPOSITIO.

ARS.

Quoties verba prodigiosa adhibentur per
modum Artis, sunt suspecti de supersti-
tione. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 3. §. 3. n.
22. pag. 177.

Ars Notoria an sit prorsus inefficax? Affir-
mative, imò expressè damnatur. Cap.
2. Sect. 5. subf. 2. num. 1. pag. 228.

Fabula est, quod Salomon fuerit Artis
Notoriæ Auctor: Ubi de Sapientiæ do-
no Salomoni concessio. Ibid. num. 2.
pag. 228.

Superstitio Artis Notoriæ hæreticalis est:
causa hujus. Ibid. num. 3. pag. 228.

Quidquid dicitur de Arte Notoria, dici
potest de Arte Paulinâ, cujus Auctor
fabulatur S. Paulus in Ecclasi raptus.
Ibid. num. 4. par. 228.

Ars Paulina exitit apud veteres, non ta-
men iisdem ritibus. Ibid. num. 5. pag.
228.

Dæmon docere valet scientias, & artes,
tam externâ, quàm internâ locutione.
Ibid. num. 6. pag. 228.

ARTICULUS.

Articulis fidei adversantur propositiones
hæreticæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. num. 4.
pag. 478.

Articuli fidei an contineantur tantum in
tribus symbolis? Ibid. num. 7. pag. 479.

Idem sunt Propositio de fide, Articuli fi-
dei, & objectum materiale fidei. Cap.
ult. Sect. 2. subf. 1. num. 10. pag. 482.

ARTISTÆ.

Artistæ ex consuetudine in iracundia bla-
sphemantes, quando excusentur? Cap.
1. Sect. 6. num. 38. pag. 127.

ASPECTUS.

De Aspectu Strygarum, Basiliscis, Lupi,
& consimilium. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4.
§. 2. num. 27. 28. 29. 30. & 31. pag. 188.

De vi midendi per solum aspectum. Ibid.
n. 33. pag. 189.

Reliqua *vide sub verbis* Oculus, Visus, Fa-
scinatio, & Fysionomia.

ASPICIO.

Antiquitus fumebatur *specio*: Imò *specio*
pro *Aspicio*. Præf. 1. nu. 3. pag. 2.

ASPORTANTES.

Asportantes, si nesciant libros à se delatos
esse hæreticorum, non sunt suspecti de
hæresi. Cap. 6. Sect. 2. num. 59. pag. 479.

ASSASSINIUM.

Assassinium committendum revelari debet
ab eo, qui illius notitiam habuit sub se-
creto naturali. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6.
num. 23. pag. 387.

Amplia. Ibidem num. 24. pag. 387.

ASSENSUS.

Assensus quando sit de Fidei: *Vide in verbo*
PROPOSITIO.

ASSERTOR.

De Assertore propositionis suspectæ, vel
alio modo censurabilis, *Vide in verbo*
PROPOSITIO.

ASTRA.

Quid Astris adscribendum sit? Cap. 2.
Sect. 3. subf. 1. n. 5. pag. 200.

Contingere potest aliquis effectus mirabi-
lis per virtutem Astrorum, & rerum
naturalium, qui causis inferioribus con-
fici nequeat: Ejus tamen auctor esset
suspectus, donec se omni suspitione
purgaret. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 3.
num. 4. pag. 191.

Ex astris nequit exauriri Magia natura-
lis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. num. 7.
pag. 180.

Idque secundum communem Theologo-
rum sententiam. Ibid. n. 8.

Damnandi Auctores, qui Astris subje-
dant Religionis nostræ Mysteria, quæ
Dæmon perficissimus in Astrologiâ
ignoravit. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. nu.
11. pag. 181.

Refellit Petrus de Alliaco jactans Re-
ges Magos prævidisse in Astris Christi
Nativitatem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1.
num. 12. pag. 181.

Reliqua *vide sub verbis* Cælum, Imago,
ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, ANNU-
LUS, STELLÆ.

ASTROLOGIA .

Judicialiū quid operari possit ? Prælim. 5. n. 6. pag. 8.

Sunt suspecti de hæresi legentes libros Astrologiæ Judicialiæ . Cap. 6. Sect. 1. num. 41. pag. 461.

Astrologia naturali utentes non sunt suspecti de hæresi. Cap. 2. Sect. 3. num. 6. pag. 197.

Astrologia revelationis quid probabiliter indicare possit ? Cap. 2. Sect. 3. subsect. 1. n. 3. pag. 199.

Astrologia Genethliaca quid possit prædicere circa hominum inclinationes ? Ibid. nu. 4. pag. 200.

Astrologia hæc potest conjecturaliter prædicere fortunas hominum prosperas, vel adversas, quarum causa sunt actiones . Ibid. nu. 5. pag. 200.

Astrologia electionum absolute damnari nequit, nisi in vanitatibus exerceatur, uti faciunt, & docent superstitiosi Arabes . Ibid. num. 6. pag. 200.

Quænam sit Chiromantia Astrologica, & an sit licita ? *vide in verbis* CHIROMANTIA, ELECTIONES, INTERROGATIONES, REVELATIONES .

ASTROLOGUS .

Dæmon est peritissimus Astrologus . Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. n. 3. pag. 204. *Vide in verbo* DÆMON .

ASTRONOMIA .

Imagines Astronomicas habere peculiares virtutes, tenuerunt aliqui, & cur ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. num. 2. pag. 180.

Medici, & Chirurgi an uti possint annulis, & Imaginibus Astronomicis ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. nu. 56. pag. 180.

Non reperiuntur in Cælo illæ imagines, ad quarum similitudinem componuntur imagines Astronomicæ . Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. num. 9. pag. 181.

ATHEUS .

Qui contemnunt Indulgentias, Campanas, Templæ, Cæremonias, & Ritus Sacros possunt reputari Athei, quibus ludus est Religio . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. num. 23. pag. 495.

Athea propositio quid sit ? Cap. ult. sect. 2. subf. 1. §. 7. num. 2. pag. 499.

Ethnici calumniabantur Christianos, tan-

quam Atheos . Ibid. num. 3. pag. 499.

In ordinem Atheorum retrendi sunt, qui Dei providentiam convellunt. Ibid. n. 4. pag. 499.

Polytheismus est claucularia species Atheismi . Ibid. n. 5. pag. 499.

Peripatetici notati ab Origine, tanquam Polytheistæ, quorum Princeps Nicolaus Machiavellus. Ibid. num. 6. pag. 500.

Præcipua Machiavelli principia in Polytheistâ . Ibid. num. 7. pag. 500.

AUCTOR .

Auctores solent in libris suis protestari, ac se submittere correctioni S. Ecclesiæ Catholicæ . Prælim. 17. n. 7. pag. 30.

Si retinentes libros prohibitos non sint eorumdem Auctores, an suspicionem hæresis incurrant ? Cap. 6. Sect. 1. n. 7. pag. 458.

Damnato Auctore, ejus quoque opera, licet bona, damnata sunt . Ibid. num. 22. pag. 459.

AUDIENTES .

An Audientes lectionem librorum hæreticorum sine suspecti de hæresi ? Cap. 6. Sect. 2. n. 35. pag. 467.

Inquisitores debent considerare, an audientes propositionem ab aliquo prolatam, eam intellexerint secundum sensum hæreticum ? Cap. ult. sect. 2. subf. 2. num. 16. pag. 506.

Quid agendum cum assertore Propositionis suspectæ, quando audientes non sunt scandalizati, sed ille aliàs est de hæresi suspectus ? Ibid. nu. 17. pag. 506. Reliqua *vide in verbo* LIBRI .

AVERROES .

Libri Averrois non prohibiti . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. num. 9. pag. 500.

Raymondus Lullus frustra tentavit commentarii Averrois in Aristotelem prohiberentur . Ibid. n. 10. pag. 500.

Vide in verbo ARISTOTELIS .

AVES .

Ab Avibus cognosci possunt Aeris futuræ qualitates, prout etiam ab aliis brutis dignosci possunt intemperies &c. Exempla istorum . Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. n. 14. pag. 203.

AURORA .

An liceat celebrari Missam antè Auroram?

Vide in verbo MISSA .

AVUS .

Vide in verbo FILII .

AUXILIUM .

Princeps Catholicus non potest auxilium præbere hæretico ad occupandam ditionem Catholicæ . Cap. 5. sect. 2. nu. 79. pag. 453.

AZYMUS .

Vide in verbo CONSECratio :

B

BALDELLUS .

Pesperam scripsit, in Regionibus infectis excusari Catholicos; qui hæreticis dignitates conferunt . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. num. 6. pag. 419. & n. 11. 12. & 13. pag. 420. in quibus respondetur ejusdem rationibus .

BAPTISMUS .

Ille propriè reputatur hæreticus , qui suscepta fide per Baptismum , ab ea se separar per hæresim . Præl. 18. num. 1. pag. 33.

Ut quis dicatur hæreticus coram Ecclesia, requiritur Baptismus undæ; coram Deo, sufficit Baptismus flaminis . Præl. 18. n. 2. pag. 33.

Coactè Baptizatus , si à fide recedat , est hæreticus . Præl. 18. n. 13. pag. 35. dummodò tamen coactio non fuerit absoluta . Ibid.

An invalidè Baptizatus , si recedat à fide, sit hæreticus ? cum distinctione respondetur . Prælim. 18. nu. 14. pag. 35.

Abusus in conferendo committitur in omnibus Sacramentis , excepto matrimonio ; tamen respectu Baptismi ex defectu potestatis nullus abusus committitur . Cap. 3. Sect. 3. num. 1. pag. 337.

Error Græcorum deterrimus, qui absente Presbytero , permittunt absquè baptismo decedere infantes . Ibidem, num. 2. pag. 337.

Calvinus in hoc græchizat, dum nequè in extrema necessitate laicis baptizare per-

mittit . Ibid. num. 3. pag. 337.

S. Athanasius puer alios pueros baptizavit , & in Concilio Lateranensi decernitur validum Baptisma à quocumque ritè administratum . Ibid. num. 4. pag. 337.

Alia Ecclesiæ decreta ad idem . Ibid. n. 5. pag. 337.

S. Stephanus P. abrogavit Canonem Firmiliani Episcopi in Concilio Iconici de Baptismo ab Hæreticis collato reiterando . Ibid. nu. 6. pag. 337.

SS. Basilii , & Athanasii , post decretum Stephani Papæ , & aliorum, mirum, quod adhæserint Firmiliano . Ibid. n. 7. pag. 337.

Priscis temporibus questio valdè implicata , an valeret baptismus collatus à non Baptizato . Ibid. num. 8. pag. 338.

Intrusus à corruptoribus error inter Canones Apostolorum de iis rebaptizandis , qui à laicis , & ab hæreticis baptizati fuerint . Ibid. n. 6. pag. 338.

Conferens baptismum non in aqua naturali, est de hæresi suspectus . Cap. 3. Sect. 3. subf. 2. num. 1. pag. 346.

Lutheri error est , adhiberi pro materiâ Sacramenti Baptismi quicquid potest habere rationem balnei : Idipsum Calvinus , & alii sentiunt . Ibid. num. 1. pag. 349.

Anglorum error priscus erat, Baptisma administrare in aqua rosacea . Ibid. nu. 3. pag. 347.

Alij antiquiores respuerunt à Baptismo aquam omnino . Ibid. num. 4. pag. 347.

Nullus est error, conferre Baptismum cum aqua calefacta, quod Græci faciunt . Ibid. nu. 5. part. 347.

Non est de essentia Baptismatis , quod aqua sit benedicta, quod exemplis probatur . Ibid. n. 6. pag. 347.

Benedictio aquæ in Baptismo est ab Ecclesia præscripta . Ibid. n. 7. pag. 347.

Utens aqua non benedicta in Baptismo, non faceret contrà finem Sacramenti, nec ea uteretur , tanquam medio ad peccandum . Ibid. num. 8. pag. 347.

Græci Judaizantes , volebant Baptizari pueros antè octiduum; nec Mulieres menstruatas . Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. nu. 10. pag. 356.

Aliorum Græcorum superstitio , qui tantum adultis Baptismum conferri volunt . Ibid. num. 11. pag. 356.

Iudo-

- Ludovicus Vives reicitur, qui tenet, olim baptismum nonnisi adultis fuisse concessum . Ibid. num. 12. pag. 357.
- Contrarius usus Ecclesiæ rationabilis probatur . Ibid. num. 13. pag. 357.
- Et in hoc enituit divina erga uos Clementia , ut docet S. Cyprianus, Ibid. nu. 14. pag. 357.
- Qui Baptismum vult differre, de Anabaptistarum , & Lutheranorum hæresi ostenditur suspectus . Ibidem num. 15. pag. 357.
- Reicitur Bordonus cum Passerino contrarium sentientes . Ibid. num. 16. pag. 357.
- Probatur quod sit suspectus, qui contra generalem Ecclesiæ consuetudinem dissent Baptismum . Ibid. num. 18. pag. 358.
- Orientales, qui Baptismum Masculorum, differunt ad diem quadragesimum, & feminarum usque ad octogesimum cur non sint de hæresi suspecti ? Ibid. nu. 19. pag. 358.
- Est patiter de hæresi suspectus , qui infantes adhuc in utero existentes baptizat , & damnatur in hoc Cajetani opinio . Ibid. num. 20. pag. 358.
- Baptismi capax est ille tantum , qui ab aqua potest aspergi . Ibid. num. 21. pag. 358.
- Scrupulus quorundam ignavorum, qui censuerunt, Ecclesiastica sepultura privandum, qui in ventre Matris baptizatus fuit, educo tantum brachio . Ibid. n. 22. pag. 358.
- In necessitate qualibet pars corporis potest ablui aqua baptismali, etiam si esset tantum digitus, imò etiam si essent Capilli . Ibid. n. 23. pag. 359.
- An adhuc esset in dicto casu validus Baptismus, si brachium retraheret infans post abluionem . Ibid. nu. 24. pag. 359.
- Baptismus parvulorum indebitè protrahitur à Græcis, ut qui baptizantur, magis dispositi sint ad receptionem Sacramentorum Eucharistia, & confirmationis . Ibid. nu. 32. pag. 360.
- Deplorabilis Græcorum consuetudo differendi pueris Baptismum, ut expectetur patrinus peregrè profectus . Ibid. num. 33. pag. 360.
- Quid dicendum, si à Latinis hodiè cum Baptismo darentur Confirmatio, & Eucharistia ? Ibid. nu. 34. pag. 360.
- Est suspectus de hæresi, si baptizans omittet nominis Impositionem, & esset de hereticorum regione . Ibid. num. 38. pag. 361.
- Mos dandi nomina in Baptismo est antiquissimus . Ibid. nu. 39. pag. 361.
- Item si quis non inponeret filius nomina Catholicorum, sed Hæresiarcharum . Ibid. num. 40. pag. 361.
- Qui baptizatis imponit hæc nomina, vellemus prælumitur, ut baptizati imitentur hereticorum facta . Ibid. nu. 41. pag. 361.
- Judeus effectus Christianus esset suspectus, si suum priscum nomen retineret . Ibid. nu. 42. pag. 361.
- Non esset suspectus de hæresi, si quis in Baptismo non adhiberet patrinus . Ibid. n. 43. pag. 362.
- Limita, si adesset contemptus . Ibid. n. 44. pag. 362.
- Nec suspectus esset, qui aquam pro Baptismo adhiberet non benedictam, vel non trina merione baptizaret . Ibidem numer. 45. pag. 362.
- Cur Concil. 2. Generale Eunomianos rebaptizari præceperit, qui unica tantum merione fuerint abluti ? Ibid. num. 45. pag. 362.
- Gregorius Magnus cur mandavit, ut in Hispania vnica tantum merione baptizaretur ? Ibid. num. 46. pag. 362.
- Non esset suspectus, qui baptismum conferret non merione, sed infusione, vel asperzione: Potest enim Baptismum merione conferri . Ibid. n. 47. pag. 362.
- Potest etiam Baptismus infusione conferri, Christi exëplo, quod praticatur apud Ministros Græcos . Ibid. n. 48. pag. 363.
- Asperzione potest conferri Baptismus, quâ Apostolis multa millia faciliè fuit baptizare . Ibid. num. 49. pag. 363.
- Subiecto incapaci tribuunt Sacramentum, qui baptizant vel irrationalia, vel inanimata . Cap. 3. Sect. 3. subf. 4. n. 1. pag. 366.
- Isti tales sicut Sortilegi sunt de hæresi suspecti, & ob huiusmodi factum hæreticale torquentur super intentione . Ibid. nu. 2. pag. 366.
- Incidunt in hæresis suspicionem, qui iterant Sacramenta characterem imprimentia . Ibid. n. 3. pag. 366.
- Rationes plures, cur semel baptizatus non sit capax alterius Baptismi . Ibid. nu. 4. pag. 366.
- Qui Baptismum reiterat, quomodo ; secundum

- candam dictum Apostoli, iterum Christi crucifigat? Ibidem num. 20. pag. 366.
- Si non appareat, aliquem fuisse baptizatum, potest reiterari Baptismus. Ibid. n.6. pag. 367.
- Quoties prudenter dubitatur de Baptismo, is potest reiterari. Ibid. num. 7. pag. 367.
- In tali casu peccaret mortaliter, qui reiterationem differet, si possit diligens examen dubium remaneret. Ibid. nu. 8. pag. 367.
- Si prudens non esset dubitatio, tunc non posset reiterari Baptismus, etiam si de eo non suppetere testimonio. Ibid. n. 9. pag. 367.
- Synodus Trullana decrevit, debere Baptizari, quoties non inveniuntur testes de recepto Baptismo. Ibid. num. 10. pag. 367.
- Sed hoc intelligitur in Terris Hæreticorum. Ibid. num. 11. pag. 367.
- Non est prudens dubitatio, eo quod Baptismus ab Obstetrice fuerit collatus. Ibid. nu. 12. & 13. pag. 368.
- Non obstat, quod in eis quandoque sit, vel malitia, vel ignorantia. Ibid. nu. 14. pag. 368.
- Tertullianus notatus, dum mulieribus non facit facultatem baptizandi. Ibid. num. 15. pag. 368.
- Nec sunt rebaptizandi infantes, etiam si obstetrices afferant, se non abluisse caput puerorum, sed vel pedem, vel manum: Ibid. num. 16. pag. 368.
- Hodie, ob damnatam ab Innocentio propositionem, reiterandus Baptismus in dubio de valore. Ibid. num. 17. pag. 368.
- Respectu puerorum, qui sunt expositi, non est prudens de valore Baptismi dubitatio. Ibid. nu. 18. pag. 368.
- Hoc tamen intelligitur, si contingat in Terris Catholicorum; secus in terris Infidelium. Ibid. n. 19. pag. 368.
- In levi suspitione sufficit Baptismus Flaminis. Ibid. num. 20. pag. 368.
- Non est prudens dubitatio de valore Baptismi, si ea proveniat, eo quod Minister fuerit Hæreticus. Ibid. nu. 21. pag. 369.
- Agrippinus Episcopus Carthaginensis fuit primus ex PP. antiquis, qui Baptismum ab Hæreticis susceptum, reiterari præcepit. Ibid. num. 22. pag. 369.
- Agrippinum secutus est S. Cyprianus in errore, sicut & in Episcopatu Carthaginensi. Ibid. num. 23. pag. 369.
- Præcessit tamen Cyprianum in eo errore, Firmilianus Iconis Episcopus. Ibidem num. 24. pag. 369.
- Impellente Firmiliano, S. Cyprianus pugnam aggressus est adversus Sanctum Stephanum Papam celebratis Synodis. Ibid. num. 25. pag. 369.
- Episcopi harum Synodorum mutarunt sententiam, & reliquit quoque Firmilianus: Sed an S. Cyprianus resipuerit, dubium est. Ibid. num. 26. pag. 369.
- An in eundem errorem impegit S. Basilii cum SS. Athanasio, Optato Milevitano, & Cyrillo Alexandrino? Ibid. nu. 27. pag. 369.
- Ratio præcipua erroris S. Cypriani, & aliorum sequacium. Ibid. num. 28. pag. 370.
- Illi PP. errarunt, quia non perceperunt Ministerium Sacramenti esse tantum instrumentum. Ibid. num. 29. pag. 370.
- Non est Baptismus iterandus ex eo quod in ipso gratia non infundatur, nam character imprimitur. Ibid. num. 30. pag. 370.
- Maimburgus carpit Sanctum Stephanum Papam, quod in decreto circa PP. Carthaginenses erraverit in fide. Sed ille hallucinatur. Ibid. num. 31. & 32. pag. 370.
- Ut baptizentur illi, qui ab Hæreticis sunt baptizati, advertendum, an adsit defectus materiæ, vel formæ, vel intentionis Ministri. Ibid. num. 33. pag. 370.
- Sacr. Congregatio decrevit, Colchos, & Iberos esse rebaptizandos, non quia baptizati à Schismaticis, sed quia error in materia. Ibid. num. 34. pag. 370.
- Ritus Baptismi Colchorum, & Iberorum describitur. Ibid. n. 35. pag. 370.
- Perpendendæ sunt circumstantiæ, ex quibus resultat intentio necessaria in Ministro. Ibid. num. 36. pag. 371.
- Si ignoretur, an fuerit baptizatus ille, qui ortus est ex infidelibus, perpendantur circumstantiæ. Ibid. num. 37. pag. 371.
- Baptismi Sacramento abutitur ille, qui suscipit à Ministro hæretico, & talis sit suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 4. n. 1. pag. 388.

Baptismi Sacramentum , urgente necessitate, possunt laici administrare . Cap. 3. Sect. 4. num. 6. pag. 388.

Baptismus conferre Ecclesia permittit laicis , ne quis sine remedio salutis moriatur . Cap. 3. Sect. 4. num. 7. pag. 388.

Quod Baptismi sacramentum in necessitate laicus administret , prodiit ex traditione Apostolica . Cap. 3. Sect. 4. num. 8. pag. 389.

Ad suspiciendum baptismum a laicis , requiritur necessitas , & ea urgente laudabile est illum suscipere ab hæretico, Cap. 3. Sect. 4. num. 9. pag. 389.

Baptismi sacramento abutitur ille , qui patitur se rebaptizari , & est Apostata . Cap. 3. Sect. 4. num. 18. pag. 390.

Patens se rebaptizari , vel ob dubium de validitate Baptismi , vel propter simplicitatem , non sit de hæresi suspectus , cap. 3. Sect. 4. num. 20. pag. 390.

Extra hos casus Baptismus iteratò suscipientes , semper sunt de hæresi suspecti , & abjurare debent . Cap. 3. Sect. 4. num. 21. pag. 391.

Baptismus differens pueris non est de hæresi suspectus , si hoc faciat ob causas inanes ; sed si differret , putando , pueros non esse baptizandos . Cap. 3. Sect. 5. num. 18. & 19. pag. 394.

Non Baptizatis subditis potest Princeps concedere libertatem conscientia; sed verò Baptizatis . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 2. pag. 415.

Baptismus recipiens ab hæreticis est de hæresi suspectus . Cap. 5. Sect. 1. num. 18. pag. 437.

In casu receptionis Baptismi ab hæretico supplendæ sunt Orationes , & alia a Ministro Catholico . Cap. 5. Sect. 1. num. 19. pag. 437.

Baptismus recipiens ab hæretico absque necessitate , efficitur irreg. ularis . Cap. 5. Sect. 1. num. 20. pag. 437.

Nunquam permittitur Catholico adhibere in Baptismo patrinum hæreticum , nec filios hæreticorum de sacro fonte suscipere , Cap. 5. Sect. 1. num. 21. & 22. pag. 437. & 438.

Judei quando post Baptismum dicantur hæretici ? *Vide in verbo* JUDÆI.

Alia *vide in verbo* FILII.

BARTOLUS.

Ejus anima cruciatur in inferno , & qua-

re ? *Prælim.* 9. num. 4. pag. 16.

BASILISCUS.

De mirabili effectu , quem producit Basilisci aspectus . *Vide in verbo* ASPECTUS.

BEATI.

Blasphemia est conviciari Beatos nondum Canonizatos , propter habitudinem , quā & ipsi habent ad Deum . Cap. 1. Sect. 1. num. 38. pag. 87.

Blasphemia est pariter convicium in illum , qui nondum est beatificatus ; imò in illum , qui adhuc est mortalis , quia illud in Dei contumeliam redundat . Cap. 1. Sect. 1. num. 39. pag. 87.

Vide in verbo SANCTI.

BELLUM.

Quoties non est contra Religionem , Catholicam , si cū subditis hæretici , potest pro eo militare ; sed si bellum sit contra Catholicam Religionem . Cap. 4. Sect. 2. num. 15. pag. 425.

Alia *Vide in verbo* OBSERVATIO.

BENEDICTIO.

De usu Benedictionum Imprecatoriarum , quid dicendum ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 26. pag. 178.

BENEFICIUM.

An filii hæreticorum ipso jure pensionibus , & beneficiis ecclesiasticis priventur ? *Prælim.* 6. n. 4. pag. 10.

Beneficia hæreticorum vacare a die commissi criminis declaravit Sac. Congreg. S. Officii , Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. n. 7. pag. 419.

BERLINCHIUS.

Vide in verbo MATTHIA.

BIBLIA.

In Sacris Bibliis continentur propositiones de Fide . Cap. ultimo Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 8. pag. 482.

Vide in verbo SACRA SCRIPTURA.

BIBLIOPOLA.

Bibliopolis vetitum est , ne ullos libros in Civitatem deferant sine licentia Episcopi , & Inquisitoris . Cap. 6. Sect. 2. n. 60. pag. 470.

BLA-

BLASPHEMIA, ET BLASPHEMI .

Excusatur ab hæresi, qui invitus hæreticas blasphemias patitur . Præl. 14. n. 22. pag. 26. Ratio . Ibid.

Qui patitur invitus blasphemias, an eas spernere debeat ? Præl. 14. nu. 22. pag. 26.

Omnes ferè Sacri Duçtores cur tractare debeant de Blasphemiis ? Cap. 1. nu. 1. pag. 41.

Præcipui recensentur Auctores, qui agunt de Blasphemiis . Cap. 1. n. 2. pag. 41.

Allegantur jura Canonica, contrà Blasphemias . Cap. 1. num. 3. pag. 42.

Blasphemia omnia jure vetita, est delictum mixti fori . Cap. 1. num. 4. pag. 42.

An leges Principum Secularium valeant contrà Blasphemias ? Cap. 1. num. 5. pag. 43.

Blasphemiâ nullum scelus pejus ex S. Joanne Chrysostomo . Cap. 1. num. 6. pag. 43.

Idipsum docent S. Augustinus, & alii Patres . Cap. 1. num. 7. & 8. pag. 42.

Blasphemia peior est perjurio, & quare ? Cap. 1. num. 9. pag. 42.

Blasphemia in quo sensu sit peior Homicidio ? Cap. 1. nu. 10. pag. 43.

Homicidium quò ad effectum est pejus Blasphemiâ . Cap. 1. nu. 11. pag. 43.

Blasphemiâ Deo miraculosè leprâ puniti . Cap. 1. n. 12. pag. 43.

Casus Blasphemiæ juvenis à Dæmone in frustâ dissecti . Cap. 1. nu. 13. pag. 43.

Blasphemorum Parens Diabolus est . Cap. 1. num. 14. pag. 43.

Jura humana severè in Blasphemias animadvertunt . Cap. 1. num. 15. pag. 43.

Pœnæ nonnullæ taxatæ à Bullis Summorum Pontificum in Blasphemias, non sunt in usu . Cap. 1. num. 16. pag. 44.

Eriam privatorum ultio potest Blasphemias coercere, ex S. Joanne Chrysostomo, & Theodoro . Cap. 1. num. 17. pag. 44.

Sanctus Nicolaus Episcopus Hæreticum Blasphemantem colaphizat in publico Concilio Nicæno I. Cap. 1. num. 18. pag. 44.

Etymologia Blasphemiz ex Græcâ dictione, est detractio . Cap. 1. Sect. 1. nu. 1. pag. 46.

Aptius, & pressius Blasphemia significat maledictionem . Cap. 1. Sect. 1. num. 2. pag. 46.

Hac significatione Blasphemare dicuntur, qui nedum Deo, sed etiam creaturis maledicunt . Cap. 1. Sect. 1. num. 3. pag. 46.

Blasphemare propriè, est Convicium in Deum proferre; vel malum dicere de Deo, Sanctis, deque rebus sacris . Cap. 1. Sect. 1. n. 4. pag. 46.

Loca Scripturæ afferuntur ad probandum, dari Blasphemiam in Deum, Sanctos, & res sacras . Cap. 1. num. 5. pag. 46.

Explicatur, quomodo Blasphemia sit contumelia in Deum . Cap. 1. Sect. 2. nu. 6. pag. 46.

An in omni Blasphemia sit contumelia in Deum ? Cap. 1. Sect. 1. num. 6. pag. 46.

An in omni Blasphemia reperitur falsitas ? Auctores pro parte affirmat. Cap. 1. Sect. 1. num. 7. pag. 47.

Negativa pars rationibus suadetur . Cap. 1. Sect. 1. num. 8. pag. 47.

Triplex modus blasphemandi, scilicet enunciativè, imperativè, & optativè . Cap. 1. Sect. 1. num. 9. pag. 47.

Rejicitur ratio à Bordonio adducta ad probandum, in omni Blasphemia reperiri falsitatem . Cap. 1. Sect. 1. num. 10. & 11. pag. 47.

Proponitur, & rejicitur argumentum P. Del Bene ad idem . Cap. 1. Sect. 1. nu. 12. pag. 47.

In Blasphemia reperitur perversa voluntas in Deum, & quomodo ? Cap. 1. Sect. 1. num. 13. pag. 47.

Duplex est Blasphemia, alia formata, alia informis; & utraq. habet rationem, verè Blasphemiz . Cap. 1. Sect. 1. nu. 15. pag. 48.

Ex defectu plenæ libertatis, & deliberationis potest Blasphemia vocari informis; adeoque excusari à culpa mortali . Cap. 1. Sect. 1. num. 16. pag. 48.

Qualis debeat esse defectus plenæ deliberationis ad hoc, ut excusetur Blasphemus, etiam consuetudinarius ? Cap. 1. Sect. 1. num. 17. pag. 48.

Consuetudinarius non excusari ex inadvertentia à peccato Blasphemiz, tenent aliqui auctores; sed contrarium firmatur . Cap. 1. Sect. 1. num. 18. & 19. pag. 48.

An differat infidelitas à Blasphemia, & in quo differat ? Cap. 1. Sect. 1. num. 20. & 21. pag. 48. & num. 22. pag. 49.

Male-

Maledictio, quæ in Creaturas quatuor modis fulminatur, tunc tantum est Blasphemia, quando in Deum directè refertur. Cap. 1. Sect. 1. n. 24. pag. 49.

Quartus modus maledicendi Creaturas, est, quatenus sunt Creaturæ Dei, & hoc est verè peccatum Blasphemie. Cap. 1. Sect. 1. num. 31. pag. 80.

Maledictio in Sanctos, & res sacras semper est peccatum Blasphemie, propter habitudinem, quam habent ad Deum. Cap. 1. Sect. 1. num. 32. pag. 80.

Matthiæ Berlinghii liber fuit proscriptus, quia in eo docuit, maledictiones in sanctos non esse Blasphemias. Cap. 1. Sect. 1. num. 34. pag. 80.

Blasphemia non est conviciari Sanctum, secundum statum mortalem, in quo fuit. Cap. 1. Sect. 1. n. 35. pag. 87.

Blasphemia est conviciari Beatos nondum Canonizatos propter habitudinē, quam & ipsi habent ad Deum. Cap. 1. Sect. 1. num. 38. pag. 87.

Blasphemia est patiens convicium in illum, qui nondum est beatificatus; imò, in illum, qui adhuc est mortalis, quia, illud in Dei conumeliā redundat. Cap. 1. Sect. 1. num. 39. pag. 87.

Blasphemie contra Deum non distinguuntur specie à Blasphemiis contra Sanctos; adeoque in confessione non tenentur penitens explicare objectum Blasphemie. Cap. 1. Sect. 1. num. 40. pag. 87.

Contrarium sustinent alii probabiliter. Ibid. num. 41.

Media sententia tenenda, scilicet distinguui, si concurrat circumstantia odii Dei. Ibid. num. 42. pag. 88.

Maledictio, & contumelia in res Sacras est Blasphemia. Cap. 1. Sect. 1. num. 43. pag. 88.

Blasphemia consistit in Verbis, sive ore, sive Calamo proferatur. Cap. 1. Sect. 1. num. 44. pag. 88.

Facta contumeliosa in Deum, & Sanctos, ut Imaginum conculcatio, &c. reducuntur ad Blasphemiam. Cap. 1. Sect. 1. n. 45. pag. 88.

Facta tamen illa non sunt verè, & propriè Blasphemie; sed impropriè. Cap. 1. Sect. 1. n. 46. pag. 88.

Blasphemantes facti sunt vehementer suspecti de Hæresi, adeoque denunciandi. Cap. 1. Sect. 1. num. 49. pag. 88.

Imò magis illi suspecti, quam blasphemantes verbis. Cap. 1. Sect. 1. num. 5. pag. 89.

Dati possunt facta, quibus contineatur propriè Blasphemia. Cap. 1. Sect. 1. nu. 53. pag. 89.

Blasphemia in factis non est delictum, mixti fori; sed pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum. Cap. 1. Sect. 1. num. 54. & 55. pag. 89.

Blasphemia dividitur primùm in directam, & indirectam. Definitur directæ, quæ & diabolica nuncupatur; & inonniis in sceleratissimis reperta. Cap. 1. Sect. 2. n. 1. pag. 91.

Definitur Blasphemia indirecta. Cap. 1. Sect. 2. num. 2. pag. 91.

Utraque Blasphemia subdividitur quadrupliciter, scilicet primùm ex parte actus: alia est Blasphemia interna; alia externa. Cap. 1. Sect. 2. n. 3. pag. 92.

Secunda divisio ex parte causæ: alia est Blasphemia simplex, alia hæreticalis. Cap. 1. Sect. 2. num. 4. pag. 92.

Tertia divisio ex parte modi, qui triplex assignatur. Cap. 1. Sect. 2. num. 5. pag. 92.

Quarta divisio ex parte termini: alia est Blasphemia in Deum; alia in Sanctos. Cap. 1. Sect. 2. nu. 6. pag. 92.

Omnes species Blasphemie reducuntur ad eam, quæ in Deum tendit. Cap. 1. Sect. 2. n. 7. pag. 92.

Decem assignantur modi Blasphemie tendentis in Deum, immediatè. Cap. 1. Sect. 2. num. 8. pag. 92.

Ad tres species, sive modos reducuntur illi decem assignati. Cap. 1. Sect. 2. n. 9. pag. 92.

Primus modus Blasphemandi Deum est ei tribuere, quod ipsi non convenit. Cap. 1. Sect. 2. num. 10. pag. 92.

Hoc primo modo blasphemant, qui Deo, ut Deus est, membra attribuit, dicendo v. g. *al Corpo, al Sangue di Dio Padre*. Cap. 1. Sect. 2. num. 11. pag. 92.

Quo casu, an esset Blasphemia jurare per corpus, & sanguinem Dei? interpretando scilicet locutionem de Christo: Cap. 1. Sect. 2. num. 12. pag. 93.

Sententia benignè interpretationis probatur. Cap. 1. Sect. 2. nu. 13. pag. 93.

In casu illius prolationis per membra Dei, distinguendum est: Si Deo tribuantur membra per modum jurandi, adest Blasphemia.

- sphemia, Cap. 1. Sect. 2. num. 14. pag. 93.
- Secus si Deo membra tribuantur non per modum jurandi ; & quomodo adhuc in hoc casu esset Blasphemia ? Cap. 1. Sect. 2. num. 15. pag. 93.
- Blasphemiam esse, jurare per vitam Dei asserunt multi ; quia facit sensum, amittat Deus vitam, si hoc verum non est. Cap. 1. Sect. 2. num. 16. pag. 93.
- Sed negativa sententia præfertur : Patres Veteris Testamenti jurabant per Dei vitam. Cap. 1. Sect. 2. num. 17. pag. 93.
- Primo modo blasphematur, qui Deo, & Sanctis ejus contumeliam irrogat, & quomodo ? Cap. 1. Sect. 2. num. 18. pag. 94.
- Quo pacto etuatur intentio proferentis contumeliam ? Cap. 1. Sect. 2. n. 19. pag. 94.
- Blasphematur, qui jurat per Christi, vel Sanctorum membra inhonesta, sive quocumque modo inhonestè ea nominet. Cap. 1. Sect. 2. n. 20. pag. 94.
- Deus homo, ac ejus Sancti habent dicta membra, tanquam partes naturales, non tanquam aliquid vituperabile. Cap. 1. Sect. 2. n. 21. pag. 94.
- A fortiori Blasphemus est, qui modo inhonesto tribuit Sexum femineum Deo, Christo, & Sanctis, quia arguit in eis sexus mutationem. Cap. 1. Sect. 2. n. 22. pag. 94.
- Etiam ille Blasphematur, qui nominat membra pudenda Virginis Mariæ, quia significare videtur, ea habuisse ad libidinis incentivum. Cap. 1. Sect. 2. n. 23. pag. 94.
- Non blasphematur, qui absque contumelia nominat virilia Christi, vel Sanctorum, v.g. dicendo, *al Corpo di Dio, à di San Pietro* etiam si hæc cum indignatione proferantur. Cap. 1. Sect. 2. num. 24. pag. 94.
- Dummodò tamen indignatio non sit directa contra Deum, vel ejus Sanctos. Cap. 1. Sect. 2. num. 25. pag. 95.
- Secundo modo Blasphematur, qui dicit, *faciam hoc velis, nolis Deus*, quæ verba tendunt ad diminutionem Divinæ Omnipotentia. Cap. 1. Sect. 2. nu. 26. pag. 95.
- Hæc Blasphemia, *faciam hoc ad despectum Dei*, tribus modis potest proferri : Primus est circa rem indifferenterem, nimirum dicendo : *Nolo ambulare ad despectum Dei*, quæ est verè Blasphemia.

- Cap. 1. Sect. 2. n. 27. pag. 95.
- Secundus modus est circa rem peccaminosam, dicendo v.g. *ad despectum Dei, volo furari*, quia derogatur Dei omnipotentia, ratione cujus potest peccatum impedire. Cap. 1. Sect. 2. n. 28. pag. 95.
- Non est Blasphemia dicere : *quomodo hoc sit peccatum, volo facere* : ille ostendit pravam peccandi voluntatem, sed per suam locutionem Dei potentia non derogat. Cap. 1. Sect. 2. n. 29. pag. 95.
- Tertius modus est, proferendo ly *ad despectum Dei* circa bonum, dicendo *ad despectum Dei volo audire Missam*, qui modus pejor est duobus præcedentibus : Ratio hujus. Cap. 1. Sect. 2. num. 30. pag. 95.
- Qui dicunt *al dispetto di Di*, sunt suspecti de Blasphemia hæreticali contra Deum, quia præsumuntur scilicet loqui ad malitiam occultandam. Cap. 1. Sect. 2. n. 31. pag. 95.
- Thomas Tamburinus quos proferentes *al dispetto di Di*, eximat à censura Blasphemæ ? curiosa observatio. Cap. 1. Sect. 2. num. 32. pag. 96.
- Blasphemus est hæreticalis, qui dicit, *velit nolit Beata Virgo, faciam hoc* ; id ipsum, si de Sanctis proferatur. Cap. 1. Sect. 2. n. 33. pag. 96.
- Blasphemix omnes specie non distinguuntur, nec distinguitur Blasphemia adversus Deum à Blasphemia adversus Sanctos. Cap. 1. Sect. 2. numer. 34. pag. 96.
- Firmatur hæc opinio auctoritate S. Gregorii Nazianzeni : Quomodo intelligatur, quod Blasphemia in Sanctos tendat in Dei contemptum ? Cap. 1. Sect. 2. num. 35. pag. 96.
- An sit Blasphemia dicere, *faciam hoc ad despectum Virginis, vel Sanctorum* ? negat Bordonus, quia Virgo non est omnipotens. Cap. 1. Sect. 2. numer. 36. pag. 96.
- Contrarium probabilius tenent alii, quia illa locutio potest interpretari in Virginis contemptum. Cap. 1. Sect. 2. n. 37. pag. 96.
- Blasphematur secundo modo, qui dicit *Deus non potest*, quia sic derogat Omnipotentia Dei, etiamsi loquatur de re non factibili. Cap. 1. Sect. 2. n. 38. pag. 96.
- Blasphemus est, qui Deum ipsum renegat : idemque dicendum de eo, qui negat

ea, quæ sunt de fide . Cap. i. Sect. 2. n. 59. pag. 97.

Tertio modo Blasphematur, qui Diabolum Omnipotentem vocat, quia Diabolo tribuit, quod Deo competit. Cap. i. Sect. 2. n. 40. pag. 97.

Blasphematur, qui Diabolum Sanctum vocat, quia tribuit Deo, quod habeat Diabolum amicum. Cap. i. Sect. 3. n. 41. pag. 97.

Impiæ, & execrandæ lutheri Blasphemie invocantis Diabolum, dicendo: *Sanctus Satan, ora pro me*. Cap. i. Sect. 3. n. 42. pag. 97.

Alabe Blasphemie excusantur illi, qui ex consuetudine Demonem invocant; tamquæ esse in Sicilia, testatur Alberghinus. Cap. i. Sect. 2. n. 44. pag. 97.

Contrarium est teneudum, quia in ea locutione, quæ Deo, & Sanctis ejus competunt, Demoni tribuitur. Cap. i. Sect. 2. num. 45. pag. 97.

Tertio etiam modo blasphematur, qui seum verè, seu falsò jurat per Deos Gentiliùm. Cap. i. Sect. 2. num. 46. pag. 97.

Imò hujusmodi Blasphemia est omnium pessima, quia Idolum invocatur in testimonium infallibilis veritatis: An autem hujusmodi juramentum obliget? Cap. i. Sect. 2. num. 47. pag. 97.

Non est blasphemia jurare jocosè, vel contemptim per falsos Deos: Neque est Blasphemia, hoc pacto jurare ex loquacitate. Cap. i. Sect. 2. num. 48. pag. 98.

Juramentum per creaturam quando fit Blasphemia? Cap. i. Sect. 2. n. 51. pag. 98.

Ad Blasphemiam in Deum tertio modo potest reduci impia locutio Alphonsi X. Hispaniarum Regis. Cap. i. Sect. 2. n. 52. pag. 98.

Tria descripta Blasphemarum genera possunt esse, vel hæreticalia, vel non-hæreticalia: declaratur. Cap. i. Sect. 2. n. 53. pag. 98.

Blasphemie hujusmodi hæreticales opponuntur confessioni fidei. Cap. i. Sect. 2. num. 54. pag. 99.

Et hoc, etiam si proferens Blasphemias, interius eas non credat. Cap. i. Sect. 2. num. 55. pag. 99.

Blasphemus reputatur infidelis, quia licet de Deo falsum non sentiat; de eo tamen falsum dicit; adeoque ejus Blasphemia opponitur confessioni fidei. Cap. i. Sect. 2. n. 55. pag. 99.

Blasphemie à causa desumunt malitiam entitativam. Cap. i. Sect. 3. n. 1. pag. 100.

Blasphemie ex parte causæ alie sunt absolutæ, alie conditionales absolutæ desiniuntur, & exemplo explicantur. Cap. i. Sect. 3. n. 2. pag. 100.

Blasphemie absolutæ alie Hæreticales, alie simplices. Hæreticales sunt, quæ opponuntur alicui fidei articulo, & tres species istarum. Cap. i. Sect. 3. num. 3. pag. 100.

Proferuntur exempla Blasphemie hæreticalis. Cap. i. Sect. 3. num. 5. pag. 101.

Blasphemia hæreticalis est dicere, *Mariam Magdalenam fuisse Christi Meretricem*. Cap. i. Sect. 3. n. 6. pag. 101.

Blasphemia hæreticalis est dicere, *Puttana di Dios, di Christo*. Cap. i. Sect. 3. n. 7. pag. 101.

Respondetur argumento Peyrini, & Ignatii Lupi, qui sentiunt, prædictam non esse Blasphemiam hæreticalem. Cap. i. Sect. 2. num. 8. pag. 101.

Dicere: *sic erat in Fatis*, non est Blasphemia hæreticalis. Cap. i. Sect. 3. num. 9. pag. 102.

Prædicta Blasphemia de Deo, & de Christo prolata adhuc esset hæreticalis, si in Beatissimam Virginem pronunciaretur. Cap. i. Sect. 3. n. 10. pag. 101.

Extenditur censura hæreticalis etiam si taceretur nomen Beatæ, seu Beatissimæ, vel Mariæ, retento tantummodo nomine Virginis. Cap. i. Sect. 3. n. 11. pag. 101.

Est Blasphemia hæreticalis dicere: *Sanctio cornuto*; eademque, si in S. Joannem Evangelistam proferatur. Cap. i. Sect. 3. num. 12. pag. 102.

Multò magis erit Blasphemia hæreticalis dicere: *Dio cornuto*. Cap. i. Sect. 3. n. 13. pag. 102.

Blasphemia Hæreticalis est, tribuere creaturæ, quod soli Deo competit, ut jurare per creaturas. Cap. i. Sect. 3. n. 14. pag. 102.

Qui amasiam suam vocaret Deam, non esset Blasphemus hæreticalis. Cap. i. Sect. 3. n. 15. pag. 102.

Auctores recensentur, qui afferunt exempla Blasphemie hæreticalis. Cap. i. Sect. 3. n. 16. pag. 102.

Blasphemie simplices, seu non hæreticales, quænam sint? Cap. i. Sect. 3. n. 17. pag. 102.

Unaquæque Natio habet suam blasphemiam

- mandi abufum; & infinitas ferè blafphemandi phrafes adinvenit humana malitia. Cap. 1. Sect. 3. n. 18. pag. 102.
- Renego Sanctum Petrum, vel Sanctum Paulum, vel alium Sanctum*, eft simplex Blafphemia. Cap. 1. Sect. 3. n. 19. pag. 103.
- Contrarium tenent alii. Cap. 1. Sect. 3. num. 20. pag. 103.
- Jurare per membra pudibunda Chrifti, feu Mariæ, vel Sanctorum, eft Blafphemia simplex, fecundum Barbofam. Cap. 1. Sect. 3. num. 21. pag. 103.
- Sed effe Blafphemiam hæreticalem, tenent alii. Cap. 1. Sect. 3. n. 22. pag. 103.
- Qui tamen nimis feverè procedere videntur in interpretandis hujufmodi Blafphemiis. Cap. 1. Sect. 3. n. 23. pag. 103.
- Non eft Blafphemia hæreticalis illa, qua membra pudibunda Sanctis tribuuntur, quæ non habent. Cap. 1. Sect. 3. n. 24. pag. 103.
- Blafphemia conditionalis quid fit? Condicio in ea potest poni, vel de præterito, vel de præfenti, vel de futuro. Cap. 1. Sect. 3. n. 25. pag. 103.
- Blafphemix conditionales habent eandem malitiam, ac fi effent puræ. Cap. 1. Sect. 3. num. 26. pag. 103.
- Exempla Blafphemix conditionalis cum conditione de præterito. Cap. 1. Sect. 3. n. 29. pag. 104.
- Iſte blafphemix conditionales cum conditione de præterito, non funt hæreticales; fecundum aliquos. Cap. 1. Sect. 3. num. 30. pag. 104.
- Ratio eft, quia Blafphemantis voluntas pendet à veritate rei, quæ realiter exiſtit. Cap. 1. Sect. 3. num. 31. pag. 104.
- Hujufmodi Blafphemix non funt hæreticales, ſed errori proximæ, ex quibus adhuc oritur hæreſis ſuſpicio. Cap. 1. Sect. 3. n. 32. pag. 104.
- A fortiori erit dicendum, effe hæreſim proximam Blafphemiam, qua de re verà affirmatur, quod fit ita verà, ſicut Deus. Cap. 1. Sect. 3. n. 33. pag. 104.
- Verùm hujufmodi locutiones non effe Blafphemias, ſed temeraria juramenta, tuentur alii. Cap. 1. Sect. 3. n. 34. pag. 104.
- In hoc opinionum bello cum diſtinctione procedit Bordon. cum aliis Doctõribus. Cap. 1. Sect. 3. n. 35. pag. 104.
- In præfatis locutionibus comparativis non intervenit Blafphemia hæreticalis, etiamſi juramentum eſſet falſum, vel in re dubia. Cap. 1. Sect. 3. n. 36. pag. 105.
- Exempla Blafphemix conditionalis cum conditione de præfenti. Hujufmodi funt verè Blafphemix. Cap. 1. Sect. 3. num. 37. pag. 105.
- Exempla Blafphemix cum conditione de futuro, v. g. *poſſim renegare Deum, ſi te non occidam*. Cap. 1. Sect. 3. num. 38. pag. 105.
- Blafphemix cum conditione de futuro funt reliquis peiores, quia fides proferentis pendet ab eventu fallaci. Cap. 1. Sect. 3. num. 39. pag. 105.
- Hæc Blafphemia: *renegare poſſim Deum, ſi te non occidam*, habet ſenſum hæreticalem: idè hujufmodi Blafphemix cum conditione de futuro funt Hæreticales. Cap. 1. Sect. 3. n. 40. pag. 105.
- Blafphemix ſimilitudinariæ quænam ſint, & quor modis proferri poſſint? Cap. 1. Sect. 3. n. 41. pag. 105.
- De hujufmodi Blafphemiis ſimilitudinariis remiſſivè, & quando Blafphemus in eis poſſit excuſari? Cap. 1. Sect. 3. n. 42. pag. 105.
- Præſens Judæorum mos ſcindendi veſtes ad blafphemiam auditionem. Cap. 1. Sect. 4. num. 2. pag. 107.
- Veſtes audita blafphemia, cur ſciſſæ à collo ad pectus? Cap. 1. Sect. 4. num. 3. pag. 107.
- Blafphemia Hæreticalis in quo ab Hæreſi diſſerat? Cap. 1. Sect. 4. num. 4. pag. 107.
- Blafphemia Hæreticalis adhuc talis eſt, abſquẽ errore intellectus. Cap. 1. Sect. 4. n. 5. pag. 107.
- Blafphemus eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 1. Sect. 4. num. 6. pag. 107.
- Doctores Itali ſentiunt, Blafphemum hæreticaliter eſſe de hæreſi vehementer ſuſpectum: Hiſpani autem tenent, quòcumquẽ Blafphemos eſſe tantùm de levi ſuſpectos. Cap. 1. Sect. 4. num. 8. pag. 108.
- Qui ſemel tantùm blafphemavit hæreticaliter, eſt de levi ſuſpectus; ſecus ſi quinque blafphemavit. Cap. 1. Sect. 4. num. 9. pag. 108.
- Qui ſemel tantùm blafphemavit hæreticaliter, quando ſit de hæreſi vehementer ſuſpectus? Cap. 1. Sect. 4. num. 10. pag. 108.
- Blafphemus de hæreſi vehementer ſuſpectus tærendus, ſi neget pravam intentionem.

tentionem; secus autem, si est tantum de
levi suspectus. Cap. 1. Sect. 4. num. 11.
& 12. pag. 108.
Quomodo cognoscet Iudex Blasphemum
hereticalem à simplici blasphemio. Cap.
1. Sect. 4. n. 13. pag. 108.
Hæreticali Blasphemia nihil posui dari
potest. Cap. 1. Sect. 4. n. 14. pag. 108.
Hæreticis blasphemis crimen maxime à
Deo in hac vita punitur. Cap. 1. Sect. 4.
n. 15. pag. 109.
Exempla divinæ ultionis in Blasphemos.
Cap. 1. Sect. 4. n. 16. pag. 109.
Blasphemi in inferno puniuntur à Deo.
Cap. 1. Sect. 4. n. 17. pag. 109.
P. in. ipes, & Magistratus debent æmulari
Dei severitatem in blasphemis punien-
dis. Cap. 1. Sect. 4. n. 18. pag. 109.
Quid Christus responderit Roberto Regi
Galliæ de blasphemis sui Regni? Cap.
1. Sect. 4. n. 19. pag. 109.
Julii III. Sum. Pontif. dictum in detestati-
onem Blasphemix, Cap. 1. Sect. 4. n.
20. pag. 109.
Vetres cur nianus imponerent super cap-
ut Blasphemi lapidandi? Cap. 1. Sect.
4. num. 21. pag. 109.
Blasphemi magna heresis suspitione labo-
rant, sicut heretici; & tam illi, quam
isti in hac vita à Deo puniuntur. Cap. 1.
Sect. 4. n. 22. pag. 110.
Nullum majus fundamentum ad suspican-
dam hæresim, quam blasphemia. Cap.
1. Sect. 4. num. 23. pag. 110.
Blasphemia hereticalis est species heresis,
& equiparatur affectioni hereticali. Cap.
1. Sect. 4. n. 24. pag. 110.
Blasphemia atrox infert semper hæresis su-
spicionem. Cap. 1. Sect. 4. n. 25. pag. 110.
Exempla atrocium Blasphemiarum. Cap. 1.
Sect. 4. n. 26. pag. 110.
Execrabilissima Blasphemia Friderici se-
cundi Imperatoris. Cap. 1. Sect. 4. n. 27.
pag. 110.
Abusus Sacræ Scripturæ est species blas-
phemix. Cap. 1. Sect. 4. n. 28. pag. 110.
Pluribus modis quis abutitur Sacra Scrip-
tura, & quando abususmodi abusus re-
ducatur ad genus blasphemix. Cap. 1.
Sect. 4. n. 35. pag. 111.
Regula generalis P. Suarez ad cognoscen-
dum, quando abusus Sacræ Scripturæ
sit blasphemia. Cap. 1. Sect. 4. num. 36.
pag. 111.
Auctores infensi potestati Ecclesiæ adhuc

consueverunt, cognitionem de blasphe-
mia hereticali spectare ad Iudices Ec-
clesiasticos, & citantur. Cap. 1. Sect. 4.
n. 37. pag. 111. & n. 38. pag. 112. . . .
Referuntur Doctores aliqui putantes,
blasphemias esse mixti fori. Cap. 1. Sect.
4. n. 39. pag. 112.
Sed D.D. communiter Canonistæ, & Theo-
logi ad torum Ecclesiasticum spectare
volunt. Cap. 1. Sect. 4. nu. 40. pag. 112.
Quia Iudex laicus in materia heresis ne-
quit se ingerere nec incidenter, nec
principaliter. Cap. 1. Sect. 4. nu. 41. pag.
112.
Idquæ etiam si crimen cadat in laicum, &
agatur de questione facti. Cap. 1. Sect.
4. num. 42. pag. 112.
Simplex Blasphemia est crimen mixti fori.
Cap. 1. Sect. 4. num. 43. pag. 112. & 44.
& 45. pag. 113.
Salutis dicit, esse optandum, quod co-
gnitio simplicis blasphemix puniatur in
Tribunali Ecclesiæ private ad alios
Judices. Cap. 1. Sect. 4. n. 46. pag. 113.
Simplex blasphemia judicatur à foro tan-
tum Ecclesiastico in duobus casibus.
Cap. 1. Sect. 4. nu. 47. pag. 113.
Simplex Blasphemus est saltem remitten-
dus ad Ecclesiasticum Judicem, ut in-
terroget de intentione, & advertentia,
&c. Cap. 1. Sect. 4. n. 48. pag. 113.
Deploabilis status blasphemorum habi-
tualium: Auctoritas D. Augustini ad
hoc. Cap. 1. Sect. 5. n. 1. pag. 114.
De infelicitate hujusmodi blasphemorum
remissivè ad alios Auctores. Cap. 1. Sect.
5. n. 2. pag. 114.
Consuetudo blasphemandi denominatur
tripliciter, scilicet à tempore, à loco,
& à persona. Cap. 1. Sect. 5. n. 3. pag. 114.
Prima vocatur temporanea, sive antiqua
dierum, ab initio scilicet mundi. Cap.
1. Sect. 5. n. 4. pag. 114.
Pene antiquæ in blasphemos ex consuetu-
dine imminut in divini honoris dedecus.
Cap. 1. Sect. 5. n. 5. & 6. pag. 115.
Consuetudo secunda vocatur Nationalis,
sive Localis, quia quilibet natio habet
suum blasphemandi morem. In Helve-
tia tamen Catholica rarissime Blasphe-
miæ: Dictum Caroli V. Cap. 1. Sect. 5.
num. 7. pag. 115.
Tertia blasphemandi consuetudo, vocata
personalis, insurgit ex pluribus actibus
Blasphemantis. Cap. 1. Sect. 5. n. 8. p. 115.

- Blasphemus consuetudinarius** est de heresi vehementer suspectus. Cap. 1. Sect. 5. num. 9. pag. 115.
- Plures actus** requiruntur ad Blasphemum consuetudinarium; duo non sufficiunt. Cap. 1. Sect. 5. num. 10. pag. 115.
- Non dicitur Blasphemus consuetudinarius**, qui quater blasphemavit, sed quintus actus requiritur. Cap. 1. Sect. 5. n. 12. pag. 116.
- Consuetudinarius Blasphemus Parme** est, qui septies, sed non eodem die, blasphemavit ab ultima confessione. Cap. 1. Sect. 5. n. 13. pag. 116.
- Ad iudicandum blasphemum consuetudinarium**, quot actus requirantur? Cap. 1. Sect. 5. n. 14. 15. & 16. pag. 116.
- Sed huiusmodi actus** debent esse discontinuati. Cap. 1. Sect. 5. n. 17. pag. 116.
- An ad probandam Blasphemiam consuetudinem testes singulares** sufficiant? Cap. 1. Sect. 5. num. 18. pag. 116.
- Opinio negativa**. Ibid. num. 19. 20. & 21. pag. 117.
- Opinio affirmativa**. Ibid. num. 22. 23. & 24. pag. 117.
- Blasphemia probatur per testes singulares** singularitate adminiculative: Auctores pro hac opinione. Cap. 1. Sect. 5. nu. 25. & 26. pag. 117.
- Blasphemus consuetudinarius hereticus** quando debeat abjurare de levi, quando de vehemente? Cap. 1. Sect. 5. n. 27. & 29. pag. 118.
- Admonitus, si non cessat**, abjurat de vehementi; si uero dicat blasphemare non esse peccatum, abjurat de formali, tanquam Hæreticus. Cap. 1. Sect. 5. nu. 28. pag. 118.
- Confessarius cautè debet procedere** ergà Blasphemum consuetudinarium. Cap. 1. Sect. 5. num. 30. pag. 118.
- An Blasphemus possit denegari**, vel deferri absolutio? remissivè. Cap. 1. Sect. 5. num. 31. pag. 118.
- De remediis ad extirpandum vitium Blasphemie remissivè**. Cap. 1. Sect. 5. n. 32. pag. 118.
- Multa allegantur ab Advocatis** ad reorum blasphemorum defensionem; sed, ut plurimum sunt excusationes in peccatis. Cap. 1. Sect. 6. num. 1. pag. 121.
- An Blasphemans in ebrietate excusetur?** ubi quod triplex est Ebrietas: Quid sit magna ebrietas? Cap. 1. Sect. 6. n. 2. pag. 121.
- Blasphemans in ebrietate excusetur à pena**, & ab heresis suspitione, quia ebrius nescit quid faciat. Cap. 1. Sect. 6. nu. 7. pag. 122.
- Qui dicit, se fuisse ebrium, quando blasphemavit**, convincitur, non fuisse ebrium; quod si probet, se fuisse ebrium, aliis negantibus, excusatur. Cap. 1. Sect. 6. num. 9. pag. 123.
- An dupliciter peccet**, qui se inebrians scit, se in ebrietate blasphemare. Cap. 1. Sect. 6. num. 11. pag. 123.
- Primus actus**, qui est propositum se inebriandi, neglecto periculo blasphemandi, est totius mali origo: Quid de aliis actibus? Cap. 1. Sect. 6. num. 13. pag. 123.
- Qui incitant alios ad blasphemandum**, absquè pravo affectu ergà Deum peccant mortaliter, ratione scandali, & irreverentiæ in Deum. Cap. 1. Sect. 6. n. 14. pag. 123.
- Incitans ad blasphemandum est de heresi suspectus**, etiam si protestetur, se facere citra pravam intentionem. Cap. 1. Sect. 6. n. 15. pag. 123.
- Peccat mortaliter**, & est de heresi suspectus, qui blasphemias, vel in pariete scribit, vel Pluracum docet easdem pronunciare. Cap. 1. Sect. 6. num. 16. pag. 124.
- An Demens pro Blasphemia puniri debeat?** Quid sub nomine Dementis veniat? Cap. 1. Sect. 6. numer. 18. pag. 124.
- Negativa responsio** substatinetur; idque procedit etiam si postea ille ad sanam mentem redierit. Cap. 1. Sect. 6. num. 19. pag. 124.
- Blasphemus amens propter malum exemplum puniendus**; idque factò comprobatur. Cap. 1. Sect. 6. n. 21. pag. 124.
- Quanto magis Blasphemus student sub larvâ Dementiæ occultare impietatem**, eò magis sunt de heresi suspecti. Cap. 1. Sect. 6. nu. 23. pag. 125.
- An Blasphemans, dum dormit, sit excusandus**, eò quod furioso æquiparetur? Cap. 1. Sect. 6. num. 25. pag. 125.
- In specie quod Blasphemans, dum dormit, non peccet**, firmatur duplici ratione. Cap. 1. Sect. 6. numer. 27. pag. 125.
- Ceterum si Blasphemus sit solitus blasphemare**, non excusatur in totò, quando dor-

- do dormiens Blasphematur; quia linguam fecit discretam in Blasphemis . Cap. 1. Sect. 6. num. 28. pag. 125.
- An Blasphemus in iracundia excusetur? differentia inter iracundiam, & iram . Cap. 1. Sect. 6. num. 32. pag. 126.
- Sequitur multi, iracundiam non excusare à crimine Blasphemie; adeoque neque ab hæresis suspitione . Cap. 1. Sect. 6. num. 33. pag. 126.
- Sed contra istos militat ius commune disponens, quod delinquentibus non ex dolo malo, non possit irrogari poena ordinaria . Cap. 1. Sect. 6. n. 34. pag. 126.
- Ut blasphemus excusetur propter iracundiam, hæc debet esse tanta, ut mentem alienet . Cap. 1. Sect. 6. n. 35. pag. 126.
- Item, quod sit iusta, & rationabilis causa irascendi . Cap. 1. Sect. 6. n. 36. pag. 126.
- Item iracundi Blasphemi non excusantur, si sint consuetudinarii . Cap. 1. Sect. 6. num. 37. pag. 127.
- Artifices ex consuetudine in iracundia blasphemantes, quando excusentur? Cap. 1. Sect. 6. num. 38. pag. 127.
- An semel tantum in ira Blasphemans, abjuret de levi? Cap. 1. Sect. 6. num. 39. pag. 127.
- An Blasphemi excusentur ob linguæ lubricitatem? Negativè responderut . Cap. 1. Sect. 6. num. 40. pag. 127.
- Quia later, an Blasphemaverint ob linguæ lubricitatem, vel dolo malo? Cap. 1. Sect. 6. num. 41. pag. 127.
- Contrarium tenent multi, quia proferens hoc modo hæresim, non habet errorem in intellectu . Cap. 1. Sect. 6. num. 42. pag. 127.
- Verius dicendum in casu consideranda esse circumstantias præcipuè personarum . Cap. 1. Sect. 6. num. 43. pag. 127.
- An jocose Blasphemantes excusentur? minimè: inò hæc circumstantia augens malitiam, auget & poenam . Cap. 1. Sect. 6. num. 44. pag. 127.
- Blasphemia Francisci Briani animatur Henr. VIII. Rex Angliæ ad divorcium faciendum à legitima coniuge: Hinc Angliæ ruina . Cap. 1. Sect. 6. num. 48. pag. 128.
- Amanuensis scribens Blasphemias ad calumiam experiendum, est de hæresi suspectus . Cap. 1. Sect. 6. num. 49. pag. 128.
- An Blasphemans in ludo excusari, possit & quomodo? Cap. 1. Sect. 6. n. 50. pag. 128.
- Ludus, cum ut plurimum sit causa Blasphemiarum, est indicium ad torturandum . Cap. 1. Sect. 6. num. 52. pag. 129.
- An Blasphemus corrigens se incontinenti excusari possit? negativa responsio suadet . Cap. 1. Sect. 6. num. 53. pag. 129.
- Contrarium videtur sentire Lupus . Cap. 1. Sect. 6. num. 54. pag. 129.
- De blasphemis in Spiritum Sanctum . Cap. 1. Sect. 6. num. 55. pag. 129.
- Explicatur, quinam sint blasphemi in Spiritum Sanctum . Cap. 1. Sect. 6. n. 56. pag. 129.
- An inadvertenter blasphemans excusetur? Item an propter defectum plenæ deliberationis? Cap. 1. Sect. 6. num. 57. pag. 129.
- In S. Officio ob defectum advertentie blasphemus non punitur: Hinc reprobatu stylus excessivè rigorosus cuiusdam Curie Secularis . Cap. 1. Sect. 6. num. 59. pag. 129.
- Blasphemus, licet ratione inadvertentie non peccet, peccat tamen ratione scandalii . Cap. 1. Sect. 6. num. 60. pag. 130.
- An ignorantia excuset Blasphemos? utique, quia Blasphemia, cum sit injuria, supponit scientiam . Cap. 1. Sect. 6. n. 61. pag. 130.
- Ignorantia circa propositiones Blasphemias hæreticales est ignorantia juris, quæ non excusat in foro externo . Cap. 1. Sect. 6. num. 62. pag. 130.
- Sicut nequit allegari ignorantia in manifestis articulis fidei; ita nec in Blasphemis eis oppositis . Cap. 1. Sect. 6. n. 65. pag. 130.
- An minor ætas excuset, vel saltem minuat poenam Blasphemandi? Minimè, dummodò excedat annum sextum decimum: exempla referuntur . Cap. 1. Sect. 6. num. 66. pag. 130.
- Limitant alii responsionem in minore doli capace, & sensum Blasphemie sentiente . Cap. 1. Sect. 6. num. 67. pag. 131.
- An protestatio excuset à blasphemia? minimè, quia non avertit consensum à facto, & sensum verborum blasphemorum . Cap. 1. Sect. 6. num. 69. & 70. pag. 131.
- Protestatio, ut juvet, debet factum præcedere: in casu sequitur actum blasphemandi, qui primum exit à corde . Cap. 1. Sect. 6. num. 71. pag. 131.
- Et licet illa protestatio esset declarativa animi, non tamen tolleretur blasphemiam

- miam prolatam. Cap. 1. Sect. 6. num. 72. pag. 131.
- An Blasphemus negans, se habuisse malam intentionem, excusari possit? utique in foro Sacramentali; ideoque poterit à confessorio absolvi. Cap. 1. Sect. 6. num. 73. pag. 131.
- Sed in Tribunali S. Officii non excusatur, quia præsumitur sentire, sicut loquitur. Cap. 1. Sect. 6. num. 74. pag. 131.
- An pro Blasphemo possit allegari, quod verba prolata ab eo non sapiant hæresim? Ita, dummodò absit scandalum. Cap. 1. Sect. 6. num. 75. pag. 132.
- Hæc exceptio, ut juvet, debet constare in actis de verbis præcisè Blasphemis. Cap. 1. Sect. 6. num. 76. pag. 132.
- An absolutio Sacramentalis eximat à pœna debita Blasphemis? Multi affirmant. Cap. 1. Sect. 6. num. 77. pag. 132.
- Ratio assignatur pro dicta opinione, pro qua etiam allegatur lex laxonica. Cap. 1. Sect. 6. num. 78. pag. 132.
- Communis opinio est, quod absolutio Sacramentalis non eximat blasphemum à pœnis juris. Cap. 1. Sect. 6. num. 79. pag. 132.
- Referuntur aliquorum Doctorum dicta ad hoc cum doctrinis. Cap. 1. Sect. 6. num. 80. pag. 132.
- Illatio absurdi contrà dictam opinionem. Cap. 1. Sect. 6. num. 81. pag. 132.
- An stante spe emendationis, possit omitti denunciatio illius, qui secretò blasphemavit? affirmant aliqui, si audiens nequit probare. Cap. 1. Sect. 6. num. 82. pag. 133.
- Oppositum tenendum, propter decretum Alex. VII. in quo præcipitur, ut Hæreticus, vel de hæresi suspectus denunciatur. Cap. 1. Sect. 6. num. 83. pag. 133.
- Blasphemia dupliciter dicitur publica publicitate juris, & publicitate facti: primo modo tripliciter dicitur publica. Cap. 1. Sect. 6. num. 85. pag. 133.
- An qui punitus de Blasphemia, veluti simpliciter, possit propter eandem in iudicio molestari, tanquam hæreticalem? Cap. 1. Sect. 6. num. 87. pag. 133.
- Blasphemia hæreticalis diversificat delictum, Blasphemia in eadem speciei recipitur, augeat tantum pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 89. pag. 134.
- An Blasphemus excusari possit ex parvitate materiæ? minimè, quia in blasphemia nequit dari parvitas materiæ. Cap. 1. Sect. 6. num. 91. pag. 134.
- An possit dari parvitas materiæ in blasphemis erga Sanctos? Ita, si proferantur in eos in ordine ad statum, què in vita mortali habuerunt. Cap. 1. Sect. 6. num. 93. pag. 134.
- Non datur materiæ parvitas in Blasphemis in Sanctos, tanquam Sanctos. Cap. 1. Sect. 6. num. 94. pag. 134.
- An blasphemus in iudicio possit se tueri, excipiendo contrà testes, sicut in aliis iudiciis. Cap. 1. Sect. 6. num. 95. pag. 134.
- Aliqui auctores universaliter negant, blasphemis competere huiusmodi exceptionem, excepta illa de testibus, ut inimicis. Cap. 1. Sect. 6. num. 96. pag. 134.
- Contraria, & magis practicata est opinio in Tribunali S. Officii. Cap. 1. Sect. 6. num. 97. pag. 135.
- An Blasphemus frui possit immunitate Ecclesiastica? affirmativa responsio communis est. Cap. 1. Sect. 6. num. 98. pag. 135.
- Blasphemus tamen hæreticalis ab ea eiicitur, ratione adjunctæ hæresis. Cap. 1. Sect. 6. num. 99. pag. 135.
- An qui carceratus pro aliis delictis, confiteatur incidenter Blasphemiam, sit de hæresi suspectus? non potest ei imponi pœna ordinaria; sed debet fieri novus processus. Cap. 1. Sect. 6. num. 100. pag. 135.
- Talis est de hæresi suspectus. Cap. 1. Sect. 6. num. 101. pag. 135.
- Quid agendum cum eo, qui in carcere blasphematur, ut evitet manus Iudicis secularis. Cap. 1. Sect. 6. num. 102. pag. 135.
- Blasphemia propositio admodum censurabilis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. §. 7. n. 15. pag. 501.
- Blasphemia propositio, alia simplex, alia hæreticalis, & de utraque. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. §. 7. n. 16. pag. 501.
- Blasphemia Elisabethæ Reginae Angliæ adversus Sacrum Oleum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. §. 7. n. 17. pag. 501.
- Alia vide in verbo JURAMENTUM.

BONA.

Bona hæresicis collata non solum eos in-
cro-

errore confirmant , sed etiam alios alliciunt . Cap.4.Sect.1.subf.2.§.3.num.5. pag.419.

Ea conditione,quod restituerent bona Ecclesiastica erepta,Henricus.IV. Hugonotis pacem , & libertatem concessit . Cap.4.Sect.1. subf.2. §.3.num.8. pag.419.

Ut bona ab hereticis usurpata restituantur, Principes debent eniti . Cap.4. Sect.1. subf.2.§.3.n.18.pag.421.

Bonorum Ecclesię defensionem mandat in suo testamento Carolus Magnus.Cap.4. Sect.1.subf.2. §.3.n.19. pag.421.

Ad bona Ecclesię tuenda impulsit Adrianus Papa Carolum Magnum . Cap.4. Sect.1.subf.2. §.3.num.20. pag.421.

BORDONUS .

Probat iste Auctor,metum propter affectionem excusare ab onere Desunciandi non hereticos,sed tantum de heresi suspectos ; quomodo hoc possit admitti ? Cap.4. Sect.1. subf.1. num.28. pag.402.

BRUTA .

Peccat mortaliter , & est de heresi suspectus , qui blasphemias vel in pariete scribit , vel Pluracum docet eisdem pronuntiare . Cap.1.Sect.6. num.16. pag.124.

Premio dignus ē contrā est , qui sancta verba docet bruta animalia pronuntiare , idquē Deo quā grātum sit miraculo comprobatur . Cap.1. Sect.6. num.17. pag.124.

Quid prædicere possit . Cap.2.Sect.3.subf.1. num.14.pag.203.

C

CABALA .

ARs Cabalistica hodiē viget apud Judæos . Cap.2.Sect.2.subf.4.§.2.n.6. pag.184.

Picus Mirandulanus primus omnem Cabalam in Latium induxit . Ibid.n.11. pag.185.

Quam hęresis suspicionem habeat?Ibid. n.9.

CADAVER .

Operationes Demonis in Cadaveribus nō sunt vitales . Cap.2.Sect.2.subf.2.n.28. pag.161.

Prodigiosa Historia capitis reciti a cadavere loquentis . Cap.2. Sect.2. subf.2. num.29.pag.161.

An sanguinis emissio ex cadavere ad præsentiam occisoris sit naturalis ? Cap.2. Sect.2.subf.5.n.11. pag.194.

Superstitiosum est sepellire cadavera sub foco , cum quibusdam ceremoniis , ne spiritus redeant ad vivos . Ibid. n.17. pag.195.

Dæmon cur potius responsa det Necromantibus per cadavera , quā immediate per seipsum ? Cap.2. Sect.4. subf.3. num.12.pag.215.

Reliqua vide in verbo MALIFICIUM .

CALIX .

De Calice, ejusquē vusu , vide in verbis COMMUNIO, & VASA .

CAMPANA .

De Campana Villiæ in Aragonia , sua spontē sonante . Cap.2. Sect.2. subf.4. §.2. num.13. pag.185. & num.17. pag.186.

Campana in Terra Rocchę Contratę spontē pullavit eo momento , quo Innocentius XI. evehus fuit ad Summum Pontificatum . Ibid.n.18.pag.186.

Campanam pulsare ad concionem hereticorum,nunquā licet Catholicis,etiam cum mortis periculo . Cap.5.Sect.2.n.73.pag.452.

Campanarum,ceremoniarum,Indulgentiarum , suspensionis , & interdici Contemptores computantur inter Irrifores sacrarum rerum . Cap.ult. Sect.1. n.20. pag.476

Campanarum fur , & aliarum rerum Ecclesię , non incurrit hęresis suspicionem , nisi adveniente contemptu . Ibid. num.21.

Campanarum contemptores , & aliarum Sacrarum rerum sunt censurandi , imō possunt reputari Athei,quibus ludus est Religio . Cap.ult.Sect.2. subf.1.§.5. n.22. & 23.pag.495.

A Campanis quibusdam , qui in nocte Sabathi Sancti marcellos abstulit , abjuravit . Ibid.n.24.

Qua-

Qualiter contemptores isti abjurare debeant? Ibid.n.28.

Reliqua vide in verbis LINGUA, MISSA, SONUS, & VERBA.

CANCELLARIUS.

Cancellarii S. Officii, Vicarii Foranei, Notarii, Fideles, Scriptores, gaudent privilegio deferendi arma, quæ solent deferri ab officialibus, & Biruariis Curie Secularis. Cap.4.Sect.2.n.57. pag.430. Non possunt tamen deferre archibuterhos brevioris mensuræ, nec pugiones, nec stilletos, sed deferentes non sunt subjecti Curie seculari. Ibid. n.56.

Cancellarius, Vicarius, Inquisitor, Commentarienses, Satellites, & Cursores, sunt principaliter inter ministros S. Inquisitionis. Cap.4.Sect.2. subf. unica, num.7. pag.433.

CANDELA.

Vide in verbis CERUS, & MISSA.

CANONES.

Canones interdicentes laicis munus disputandi, fundantur in præsumptione, quod Clerici soleant esse ipsis magis instructi: cessante autem sine legis, cessat lex. Cap.5.Sect.2.n.102. pag.455.

CANONISTÆ.

Canonistæ putant, Christianos non posse arma deferre ad infideles pro redemptione Captivorum, quoties iidem bellum habent contra Christianos. Cap.4.Sect.2.num.21. pag.426.

In contrarium est Theologorum opinio. Ibid.n.22.

Canonistarum, & Theologorum communis opinio est, Summum Pontificem habere universali Dominium super omnes gentes, mediata, & indirecte. Ibid. num.70. pag.431.

An autem habeat directæ, & immediate gravis est inter Doctores controversia. Ibid.n.71.

CANTUS.

Cantus Animalium non destituitur naturali Magia. Cap.2. Sect.2. subf.4.5.2.n.4. pag.184.

Inter divina officia turpia non sunt cananda. Cap.2. Sect.7. subf. unica. n.16. pag.248.

CAPERE.

Non Capientes hæreticos sunt eorumdem fautores. Cap.4.Sect.1. subf.1. num.1. pag.399.

Etiā ex officio tenentur, vel non capientes, vel non mandantes capi, unde hæresi suspecti vehementer. Ibid.n.41. pag.404.

Capere volentes Reum inquisitum, an inter Ministros inservientes S. Officio censendi sint, licet tales non sint? Cap.4. Sect. 2. subf. unica. num. 11. pag.433.

CAPTIVUS.

Captivis Christianis licet contra Christianos in Saracenorum navibus remigare, ob timorem mortis, sed dum descendunt in terras Christianorum, non licet eis devastare Domos. Cap.4. Sect.2.n.18. pag.425.

Captivorum pro redemptione, si arma deferantur ad infideles, non incurrit hæresis suspicio, nec excommunicatio Bullæ Cœnæ. Ibid. num.20. pag.426.

Limitatur, quoties infideles bellum agerent contra Christianos, vel inter eosdem esset indictum, ex opinione Canonistarum. Ibid.n.21.

Quamvis Theologorum opinio sit in contrarium. Ibid. n.22.

CAPUT.

Prodigiosa Historia Capitis à corpore recessi loquentis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. num.29. pag. 161.

CARCERATUS.

Quid agendum cum eo, qui in carcere blasphemar, ut evitet manus Judicis Secularis? Cap.1.Sect.6.num.102. pag.135.

An sit suspectus, & quomodo puniendus, qui carceratus pro aliis delictis, confiteretur incidenter blasphemiam? Vide in verbo BLASPHEMIA.

CARDINALES.

Cardinalis Joannes Baptista Milinus laudatur. Præl.5. num.8. pag.8, Eminentiss. Imperialis laudatur. Cap.2. Sect.

Sect. 3. Subsect. 1. n. 5. pag. 200.
 Eminentissimus Ursinus laudatur . Prelim.
 14. num. 24. pag. 26.
 Eminentissimus Sperellus laudatur . Cap.
 ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 19. pag. 483.
 Eminentissimus Noris laudatur . Cap. 5.
 Sect. 2. n. 93. pag. 455.
 Cardinales Reges , & Imperatores non
 obligantur legibus denunciandi hære-
 ticos . Cap. 4. Sect. 1. sub. 1. num. 11. pag.
 400.
 Cardinalis Odetus privatur Cardinala-
 tu à Pio IV. Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. §. 3. nu.
 10. pag. 420.
 Cardinales , Reges , Imperatores non
 comprehendi in bulla *ſi de protegendis*
rener Bordonut . Cap. 4. Sect. 2. n. 45.
 pag. 428.
 Imò non eſſe congruum , ut comprehen-
 dantur addit idem Autor . Ibid. num.
 46.
 Cardinalis Hyppolitus Eſtenſis à Pio V.
 reprehensus , eo quod interfuerit collo-
 quio habito inter Catholicos , & hære-
 ticos . Cap. 5. Sect. 1. nu. 16. pag. 447.
 Cardinales ſupremę Inquiſitionis legere
 poſſunt quoscumque libros prohibitos ,
 Ibid. n. 22.
 Cardinalis de Lugo diſtinctio circa lectio-
 nem librorum Græcorum , & Armeno-
 rum . Cap. 6. Sect. 2. num. 30. pag. 467.
 Cardinalis à Deo eligitur in Pontificem .
 Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 19.
 pag. 483.
 Cardinalis Laurea reſciitur non agnoſcens
 differentiam inter propoſitionem malè
 ſonantem , & ſcandalolaſam , ac ſapien-
 tiam hæreſim . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §.
 6. num. 3. pag. 497.
 Cardinalium Collegium an Sede Vacan-
 te concedere poſſit licentiam legendi
 libros prohibitos ? Negat Fagundez .
 Cap. 6. Sect. 2. num. 21. pag. 466.
 Cardinalium abſque conſilio poſſe Ponti-
 ficem errare in damnandis propoſitio-
 nibus , eſt ſententia reiicienda . Cap.
 ult. Sect. 2. subf. 2. num. 4. pag. 504.

CARMINA .

Veteres arbitantes , in carminibus Poë-
 tarum aliquid divinitalis latere , illa ad
 divinandum conſulebant , & inde for-
 tē orta origo ludī vocati ; *Indovina*
Grillo . Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 2. pag.
 213.

CARNES .

Anglicanus magis de hæreſi præſumitur ſi
 edat carnes , quàm Italus . Præl. 5. n.
 7. pag. 8.

CAROLUS MAGNUS .

Mandat in ſuo teſtamento deſenſionem
 bonorum Eccleſię . Cap. 4. Sect. 1. subf.
 2. §. 3. n. 19. pag. 421.
 Idem Carolus impellitur ab Adriano Pa-
 pa ad tuenda bona Eccleſię . Ibid. num.
 20.

CAROLUS MOLINEUS .

Caroli Molinei libros legendi facultas
 non conceditur à Sacris Congregatio-
 nibus S. Officii , & Indicis . Cap. 6. Sect.
 2. nu. 18. pag. 465.

CAROLUS V.

Improbatur à Paulo III. ob confederatio-
 nem cum Anglorum Rege . Cap. 5.
 Sect. 2. n. 80. pag. 453.
 Laudatur , eo quod fidem Luthero ſervave-
 rit . Cap. 4. Sect. 1. Subf. 2. §. 1. nu. 14.
 pag. 412.
 Reprehenditur in , eo quod vellet Germanis
 concedere Confeſſionem Auguſtinam .
 Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 11.
 pag. 417.

CASTIGATIO .

Vide in verbo PUNITIO .

CATHARI HÆRETICI .

Cathari quando recipiunt aliquem in
 hæreticum , id præſtant per manuum im-
 poſitionem . Cap. 5. Sect. 2. n. 25. pag.
 438.
 Apud Catharos hæreticos manuum im-
 poſitio quo ritu abſolvatur ? Ibid. num.
 24.
 Inter Catharos , & Albanenſes differen-
 tia in dogmate circa manuum impoſi-
 tionem . Ibid. nu. 26.
 Cathari tenent , quod ſi manus imponens
 ſit in peccato mortali , non habeatur
 peccatorum remiſſio , quam obtineri ten-
 ent per manuum impoſitionem . Ibid. n. 27.
 Inter Catharos à quibus fiat manuum im-
 poſitio . Ibid. n. 28.
 Cathari cenſent , quod ſi manus impo-
 nens ſit in peccato mortali , pereant om-
 nes , quibus manus impoſita eſt , ſi con-
 tingat in eo ſtatū mori . Ibid. n. 29.

R r r

Catha-

Cathari dicunt, per manuum impositionem omnia peccata relaxari, & spiritum Sanctum infundi. Ibid. n. 30.

Cartharorum infanda carnificina cum morituris, quorum alios strangulant; alios fame perire sinunt. Ibid. nu. 31.

Cathatorum infanda scda ferro, & igne extingui oportuit. Ibid. num. 32.

CATHECUMENUS.

Deferendo fidem Catholicam, an, & quo modo Hæreticus dicatur. Præf. 18. n. 3. pag. 33.

Catechumenorum libri legi possunt, licet adversentur Religioni. Cap. 6. Sect. 2. num. 38. pag. 467.

CATHEDRA.

Ex Cathedra nisi Pontifex definiat oppositam sententiā, non est censendus Hæreticus, qui impugnaret ea quæ quodammodo ad Catholicam Religionem pertinent. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 18. pag. 483.

Ratio affertur. Ibid. num. 20.

CATHOLICA FIDES.

Vide in verbo FIDES CATHOLICA.

CATHOLICUS.

Catholicos prohibere potest Princeps, ne intempestivè aggrediantur hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 9. pag. 416.

Catholicus subditus hæretici potest pro eo militare, quotiens bellum non sit adversus Religionem. Cap. 4. Sect. 2. n. 15. pag. 425.

Ita procedebant catholici milites in exercitu Juliani Apostatæ. Ibid. n. 16.

Catholicus, pro Principe si militaret contra Religionem, ad penam effugendam, non esset de hæresi suspectus. Ibid. n. 17.

Catholicorum in Regionibus non præsumitur, quod impediētes ministros S. Officii, id præstent, vel hæresis intuitu, vel in odium fidei. Ibid. n. 29. pag. 427.

Catholicos convolare ad hæreticos, si Princeps permittat, magis directè dicitur impedire ministros S. Officii. Ibid. nu. 35.

Disparitas, inrer Deum permittentem Catholicos involvi hæreticorum errori-

bus, & Principem permittentem, subditos Catholicos confugere ad hæreticorum castra. Ibid. n. 36. pag. 428.

Catholicus ut possit habitare in terris hæreticorum, secundum Constitutionem Clementis VIII. quid requiratur? Cap. 5. Sect. 1. n. 7. pag. 436.

Catholicus potest conversari cum hæreticis in spiritualibus, scilicet pervertionis periculo, & scandalo. Ibid. n. 17. pag. 437.

A Catholico ministro supplendæ sunt orationes, & unctiones, in casu receptionis baptismi ab hæretico. Ibidem. num. 19.

Catholicus nunquam permittitur adhibere in Baptismo patrum hæreticum. Ibid. n. 21.

Catholicus non licet filios hæreticorum de sacro fonte suscipere. Ibid. num. 22. pag. 438.

Catholicus minister si absit, possumus recipere in mortis articulo Sacramentum Eucharistiæ à ministro hæretico. Cap. 5. Sect. 1. num. 33. pag. 439.

Catholicus recipere potest ab hæretico Sacramentum Pœnitentiæ. Ibid. n. 36.

Catholicus constitutus in mortis articulo, nec valens contritionis signum edere, potest recipere ab hæretico Sacramentum extremæ unctionis. Ibid. n. 37.

A catholicus cum hæretica, & è contrahit validè contrahitur matrimonium, illicitè tamen. Ibid. num. 43.

Ut catholici Matrimonia contrahant cum hæreticis, Papa nunquam dispensat, nisi persona hæretica prius hæresim abjuret. Ibid. n. 44. pag. 440.

Inter Catholicam personam, & hæreticam matrimonio contrahendo, non est licitum Parocho assilire, nec benedictionem nuptialem impertiri absque dispensatione Pontificis super tali contrahitu. Ibid. num. 49. & 50. pag. 440. & 441.

Catholicus non licet matrimonium celebrare coram Ministro hæretico. Ibid. num. 52.

Catholicis non licet habitare in terris hæreticorum, secundum bullam Clementis VIII. nisi de licentia Ordinarii, vel inquisitionis. Cap. 5. Sect. 2. num. 1. pag. 445. Et Habitantes cum supradicta licentia, debent transmittere attestationem de facta confessione sacramenta-

- li, & de percepta annua communione
ibid. nu. 2.
- Ne** Catholici adeant hæreticorum templa, tempore quo hæretici tantum eadem templa adeunt, est prima conditio licitæ conversationis cum hæreticis. Ibid. n. 3. Licet Princeps hæreticus sub pœna mortis iubeat, omnes Hæreticorum templa adire. Ibid. n. 5. & conformiter ad hoc scripsit Paulus V. ad Catholicos Angliæ. Ibid. n. 9.
- Catholicis** non licet ea facere, quæ indigent animum consentiendi ritibus hæreticorum. Ibid. num. 4.
- Catholicis** non licet adire templa hæreticorum, etiam si Princeps Hæreticus præceptum suum esse declaret, ad exigendam obedientiam civilem. Ibidem num. 12. pag. 446.
- Catholicis** absque labis hæreticalis periculo nequeunt frequentare conciones in templis hæreticorum. Ibid. nu. 13.
- In** Catholicis adeuntibus hæreticorum templis attenditur qualitas personarum, concurrentibus quibusdam conditionibus. Cap. 5. Secr. 2. num. 17. pag. 447. referuntur dictæ conditiones. Ibid. à u. 18. ad 23. pag. 447.
- Catholicæ** Religionis defensio est prima causa rationabilis adeundi templa hæreticorum per viros doctos, & pios. Ibid. n. 24.
- Catholicus** gerens magistratum potest comitari Principem adeuntem templum Ibid. n. 28. pag. 448.
- Catholicis** famulis licet tam heros quam Dominos templa adeuntes comitari. Ibid. num. 30. & possunt brachium præstare, dummodò hanc famulatus speciem præstent etiam extra Ecclesiam. Ibid. nu. 31. Cavendum in his casibus à propositione damnata ab Innocentio XI. de cooperantibus ad peccatum alterius. Ibid. n. 32.
- Catholico** famulo non licet Domino hæretico celebranti Missam inservire, neque ei indumenta ad id necessaria ministrare, ibid. n. 34. pag. 449. nec servitia in templis hæreticorum præstare, quæ non consueverint exhiberi, nisi tantum in dictis templis. Ibid. n. 35.
- Catholico** comitanti herum non liceret hæreticorum templum ingredi, si Princeps causâ Religionis aliquem famulum ad templum vocaret. Ibid. n. 36.
- Catholici** in terris hæreticorum non debent observare dies festos hæreticorum, si præscribantur ad explorandum, qui sint Catholici, & qui hæretici. Ibid. num. 45. pag. 449. secus si præceptum esset simpliciter prolatum. Ibid. n. 46.
- Catholici** in terris hæreticorum non debent uti vestibus consecratis ad formam earum, quibus induuntur hæretici Ibid. n. 48.
- Explicatur, limitatur, & ampliatur** dicta conclusio. Ibid. à num. 49. pag. 450. ad n. 64.
- Catholici** in locis hæreticorum commorantes, non debent vesci carnibus diebus ab Ecclesia prohibitis, etiam in parva quantitate, ad hæresis protectionem. Ibid. n. 65. pag. 451.
- Explicatur, & promovetur** dicta conclusio. Ibid. à n. 67. ad n. 71.
- Catholici** in locis infidelium non debent cooperari hæresi, vel infidelitati directa vel indirecta cooperatione, & quid sit utraque cooperatio, & in quo differant? Ibid. n. 72. & 73. pag. 452.
- Catholicis** nunquam licet etiam, cum mortis periculo, ipsorum Campanarum ad concionem hæreticorum. Ibid. num. 74.
- Catholico** Principi non licet inire consecrationem cum hæretico, absque licentia Summi Pontificis. Ibid. nu. 78.
- Eo** minus potest auxilium præbere hæretico ad occupandam ditionem Catholicam. Ibid. n. 79. pag. 453.
- Catholici** qui versantur cū hæreticis non præbeant scandalum ratione suæ qualitatis. Ibid. n. 82.
- Non** disputent cum hæreticis. Ibid. n. 87.
- Explicatur, promovetur, & limitatur** hæc ultima conclusio à num. 88. pag. 454. ad n. 102.
- Catholicorum filii** scholas hæreticorum non adeant propter subversionis periculum. Ibid. n. 103. pag. 455.
- Catholicorum** ad scholas licitum non est admittere filios hæreticorum, sive sing nominatim excommunicati, sive non. Ibid. n. 104.
- Catholici** absque necessitate non debent uti opera medicorum hæreticorum. Ibid. n. 106. Nec copulam carnalem habere, debent cum Hæreticis. Ibid. n. 107.
- Catholici** Regis titulus, Regibus Hispaniæ

nię concessus, quā sit antiquus. Ibid. num. 86. pag. 453.

Catholicorum libros corrumpentes, & commiscuentes dogmata heretica, sunt de heresi suspecti. Cap. 6. Sect. 1. n. 31. pag. 460.

Catholicorum libros depravare est conclusus Hereticorum mos; Sed pejus est Catholicis attribuire libros hereticorum. Afferuntur exempla. Ibid. num. 32.

Ad Catholicorum provincias aspernantes libros hereticorum sunt de heresi suspecti. Ibid. n. 38. pag. 461.

Ad Catholicos librum annotationes factas ab Heretico legens, non est suspectus de heresi, dummodò heresim non contineant. Cap. 6. Sect. 2. num. 10. pag. 465.

Catholici non sunt permittendi, dedicare suos libros Eterodoxis. Ibid. n. 74. pag. 470.

Inter Catholicos, vel inter Catholicos, & Hereticos, quando controversatur in materia fidei, resolutio est objectum fidei cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 3. pag. 485.

CATOPROMANTIA.

Catopromantia quomodo hodiē exercetur? Ubi de specula Hæreulicis, quo cernebantur Naves longē distire. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 21. pag. 217.

Origine hujus divinationis. Ibid. num. 22. pag. 217.

CAUPO.

Caupones, Nautę, Stabularii receptantes hereticos non incurrunt Heresis suspicionem. Cap. 4. Sect. 2. subf. 2. n. 34. pag. 410.

Limitatur dicta Conclusio quotiescumq; ab eisdem receptarentur Heretici publice damnati, & denunciati aequam tales. Ibid. n. 34.

CAUSA.

Quęnam sint causę suspicionis. Vide in verbo SUSPICIO.

CAUSA JUSTA.

Causa justa exemptionis respectu Officialium S. Inquisitionis est, ut causę fidei brevius, & rectius expediantur. Cap. 4. Sect. 2. num. 72. pag. 431.

CAUSA GRAVIS.

In causa gravi annuitur petitioni eorum, de quibus dubitetur an sint heretici. Cap. 4. Sect. 2. num. 10. pag. 424.

CAUSA LEVIS.

Causa levis sufficit ad utendum vestibus, quibus uti consueverunt fideles in ea Provincia. Cap. 5. Sect. 2. num. 51. pag. 450.

CAUSA RATIONABILIS.

Abque rationabili causa non licet Catholicis adire templa hereticorum. Cap. 5. Sect. 2. num. 23. pag. 447.

Referuntur causę rationabiles. Ibidem. num. 24. 26. pag. 447. & n. 37. pag. 448.

His cessantibus nunquam licet, etiam instante morte, adire templa hereticorum. Ibid. num. 38. pag. 449. & ingredientēs sunt de heresi suspecti. Ibid. num. 39.

Quod procedit etiam respectu templorum infidelium, & Hebręorum, dum ibi superstitiosa aguntur. Ibid. num. 40. Secus si superstitiosa non agantur. Ibidem num. 41.

CEDULONES.

Cedulones derupantes Excommunicatos continentes, meritō ab Inquisitoribus fuerunt processari. Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. §. 5. num. 27. pag. 495.

CELEBRATIO.

Vide in verbo CONSECRATIO, & MISSA.

CENSURABILIS PROPOSITIO.

Vide in verbo, PROPOSITIO CENSURABILIS.

CENSURAE.

In censuras non incidit, qui delectatur de favore hereticis, ut talibus impertito ab aliquo. Cap. 4. Sect. 2. Subf. 2. n. 15. pag. 407.

Censuras Ecclesiasticas contemnentes incurrunt heresis suspicionem. Cap. ult. Sect. 1. num. 6. pag. 474.

Censuras Ecclesiasticas contemnunt, qui scientes se esse excommunicatos, templum ingredi præsumunt, etiam dum divina officia celebrantur. Ibidem, nu. 7. Cen.

Censuras Ecclesiasticas contemunt, qui in excommunicatione per annum infordescunt; & hisunt hæretici, si excommunicatio ob causam fidei lata fuerit; si verò ob aliud delictum, erunt de hæresi suspecti. Ibid. num.

Censurarum Ecclesiasticarum facta, & dieria, contemptiva sunt censuranda. Cap. ult. Sect. 2. Subl. 1. §. 5. num. 26. pag. 495.

C E R A.

Malefici statuas cereas conficiunt, & quomodo? Vide in verbo MALEFICIUM.

CAEREMONIA.

Abusus in non debitis caeremoniis potest tantum contingere in Sacramentis Eucharistiae, & Matrimonii. Cap. 1. Sect. 1. Subsect. 6. num. 1. pag. 317.

Abusus circa caeremonias Sacramentorum tripliciter occurrit. Ibidem, numer. 1. pag. 317.

Primus modus est, non debitas adhibere caeremonias. Hic contingit, quando in Missa recitantur preces nefandæ, & turpes. Ibid. num. 3. pag. 317.

Secundus modus est, quando ex contemptu caeremonia omittuntur, qui abusus fauet hæresi. Calvini, & Lutheri. Ibid. num. 4. & 5. pag. 318.

Rempro contemptu, plures caeremonia omittit in Missa non inferunt hæresis suspicionem. Ibid. num. 19. pag. 320.

Tertio casu Sacramentum non debitis caeremoniis conficitur, si ea, quæ voce submissa sunt dicenda, clara voce dicantur. Ibid. num. 19. pag. 321.

De caeremoniis necessariis in conficiendis, & conferendis Sacramentis, Vide in verbo CUJUSCUMQUE SACRAMENTI.

Caeremoniarum, campanarum, Indulgentiarum, suspensionis, & interdictionis contemptores, inter irrefectos Sacramentorum reum computantur, Cap. ult. Sect. 1. num. 20. pag. 476. & sunt censurandi. Cap. ult. Sect. 2. Subsect. 1. §. 5. num. 22. pag. 495.

Imò possunt reputari Athei, quibus ludus est religio. Ibid. num. 23.

Qualiter isti contemptores abjurare debeant? Ibid. num. 28.

Vide in verbo MISSA.

CEREUS.

Concilium Eliberinum quare decreverit cereos per diem in cœmeterio non esse accendendos. Cap. 2. Sect. 7. Subl. unic. num. 13. pag. 247.

Ablegata superstitione gentilitatis in exequiis Catholici uti sunt cereis: exempla. Ibid. num. 14. pag. 247.

An liceat ad sepulchra eorum, qui non sunt sancti, deferre cereos, eosque accendere? Cap. 2. Sect. 7. Subl. unic. num. 63. pag. 262.

Suspectus est de hæresi, qui in celebratione Missæ negat, cereos esse adhibendos, qui fuisse semper in usu, & ex præcepto Melchiadis. Cap. 3. Sect. 1. Subsect. 6. num. 16. pag. 320.

Honorius V. officio Sacerdotale privavit Sacerdorem, qui missam sine cereis celebravit. Ibid. num. 17. pag. 320.

Suspicio hæresis in non adhibente ad missam cereos, fundatur in hæresi Vigilantii, qui dictum usum impugnabat. Ibid. num. 18. pag. 320.

CHIROMANTIA.

Dampnantur divinantes per Chiromantiā, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam. Hind puniendæ Zingaræ. Cap. 2. Sect. 3. num. 8. pag. 198.

Quenam sit Chiromantia Astrologica? Hæc non est licita, quamvis Cardanus, & alii eandem professi sint. Ibid. num. 9. pag. 198.

CHIRURGI.

An Chirurgi uti possint annulis, & Imaginibus Auroomicis? Cap. 2. Sect. 2. Subl. 4. §. 1. num. 5. & 6. pag. 180.

CHOREA.

Choreæ, quæ fiebant in Ecclesia Hispanensi in festivitate Corporis Christi fuerunt proscriptæ. Cap. 2. Sect. 7. Subl. unica, num. 19. pag. 248.

Saltationes, seu choreæ ex sui genere, & natura non sunt malæ, nisi ratione alicujus extrinsecæ circumstantiæ. Ibid. num. 22. pag. 249.

Choreæ non dicuntur opera servilia. Ibid. num. 23. pag. 249.

Prohibitio ducendi choreas diebus festis damnatur ab aliquibus tamen rigorosis, præcipuè in locis ubi, rustici, & vulgares homines abundant. Ratio. Ibid. num. 24. pag. 250.

Al-

Alphonſus Toſtarius Epifcopus Abulenſis teſtamento ſtatuit, ut in ſuo Epifcopatu diebus ſingulis Dominicis ſerent choreę . Ibid. num. 25. pag. 250.
 Choreę, quę ducuntur in locis publicis in honorem ſancti, cujus feſtum celebratur, laudantur, tanquam meritorię Ibid. num. 26. pag. 250.
 In Sacra Scriptura laudantur choreę . & quęnam ? Ibid. num. 27. pag. 250.
 Antiquiſſimus eſt mos ducendi choreas in honorem Sanctorum ad eorum feſtivities celebrandas . Ibid. n. 28. pag. 250.
 Mos ducendi choreas in feſtivitatribus laudatur, & comprobatur; & hujus ratio . Ibid. num. 29. pag. 251.
 Quas choreas prohibuit Concilium Toleranum tertium . Ibid. numer. 30. pag. 251.
 Mala, quę in choreis ordinarie interveniunt occaſionative: Sed non ob id improbandę choreę . Ibid. num. 31. pag. 253.
 Choreę, ſaltationes, & ſimilia æſtimanda ſunt, ſecundum ritus Nationum . Ibid. num. 34. pag. 254.
 An ſtante conſuetudine propter lætitiarum Feſti, choreę peragi valeant, etiam temporibus veritatis? Ibid. num. 35. pag. 256.
Reliqua vide in verbo SALTATIONES.

CHRISTIANI.

Christianis captivis licet in Saracenorum navibus remigare contra Chriſtianos ob timorem mortis, ſed dum deſcendunt in terras Chriſtianorum, non licet eis deſtruire domos . Cap. 4. Sect. 2. num. 18. pag. 425.
 Chriſtianos non poſſe arma deſerre ad infideles, etiam pro redemptione captivorum, quoties iidem bellum agant contra Chriſtianos, eſt opinio Canonistarum . Cap. 4. Sect. 2. numer. 21. pag. 426.
 In contrarium eſt opinio Theologorum . Ibid. num. 22.
 Limitatur diſta opinio Theologorum . Ibid. num. 25.
 Chriſtianorum in terris, vendentes arma infidelibus, an ineidant in Bullam Cęnæ . Ibid. num. 23.
 De Chriſtianiſ vendentibus arma iis, quos ſciunt eſſe ad infideles delaturos, quid dicendum? Ibid. num. 24.
 Chriſtianiſ licet uti in navibus hoſtium,

vexillis ad ſeducendos infideles. Cap. 5. Sect. 2. num. 59. pag. 451.
 Chriſtiani non poſſunt vendere Judeis agnum ad immolandum, nec ramos ad ornatum ſynagogę . Ibid. num. 75. pag. 452.
 Chriſtianiſ non licet reſtituere Idololatris Idolum, quod in bello fuerit ablatum: Hiſtoria dentis Cati-Maimoni . Ibidem num. 81. pag. 453.
 Chriſtianas filiorum ſuorum nutrices, an liceat Judæis habere? Negative. Ibid. num. 105. pag. 455.
 Chriſtianos calumniabantur Ethnici tanquam atheos. Cap. ult. Sect. 2. ſubſect. 1. §. 6. num. 3. pag. 499.

CHRISTUS.

An Reges Magi præviderint in aſtris Chriſti Nativitatem? Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 4. §. 1. num. 12. pag. 181.
Verba: Chriſtus nobiſcum ſtat: præ foribus ponenda Deus docet per viſionē eſſe remedium contra terremotum. Cap. 4. Sect. 1. num. 9. pag. 396.
 Chriſtus non ſolum verbis, ſed etiam factis vergentibus in Religionis injuriam negatur . Cap. 5. Sect. 2. num. 7. pag. 446.
 Aſſeruntur exempla Eleazar, & aliorum ſub Juliano Apoſtata impia adverſus illos demandante . Ibid. num. 8.
 Chriſtus eſſe riſibilem negans, non eſt hæreticus formalis, ſed præſumptus. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 2. num. 21. pag. 487.

CHYROGRAPHUM.

Magi ſolent donare animam Dæmoni per Chyrographum . Cap. 2. ſect. 2. ſubſ. 3. §. 1. num. 10. pag. 170.

CIMEX.

Apud Carthufienſes nullus Cimex generatur. Cap. 2. Sect. 2. ſubſ. 5. num. 3. pag. 192.

S. CIPRIANUS.

Scribit ad S. Stephanum Papam, ut ceterioretur de ſucceſſore dato Epifcopo hæretico . Cap. 4. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 5. pag. 399.

CIRCUMSTANTIAE.

Circumſtantię excuſantes à ſuſpicionē hære-

hæresis Retinentes , & Legentes libros Hæreticorum examinantur , & enumerantur . Cap. 6. Sect. 3. à num. 1. & per tot à pag. 464. ad 472.

CLEMENS VIII.

Ex Clementis VIII. constitutione quid requiritur ad hoc , ut Catholicus possit habitare in terris hæreticorum ? Cap. 5. sect. 1. num. 7. pag. 436.

Clemens VIII. dispensavit , ut Catharina Soror Henrici IV. Galliarum Regis nuberet Duci Barrensi , adhibitis diligentis , ut prius sequeretur abjuratio ejusdem Ducis . Cap. 5. sect. 1. numer. 45. pag. 440.

Idem noluit dispensare , ut Rex Neomurgus nuptias contraheret cum filia Palatini Bipuntini Ibid. num. 41.

Ex constitutione Clementis VIII. non licet Catholicis habitare in terris Hæreticorum , nisi de licentia Ordinarii , vel inquisitionis . Cap. 5. Sect. 2. num. 1. pag. 445.

Juxta ejusdem Pontificis instructioem , hæresis suspicione involvuntur admittentes scurrilia in verbis Sacrae Scripturae ; eademque ad vana convertentes . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 41. pag. 509.

CLERICUS.

Clericum mulier percussens eo quia indicabat cursori S. Officii , ubi esset sua mater inquisita de sortilegio , declaratur non comprehendi in Bulla Pij V. Cap. 4. Sect. 2. subf. unica , numer. 2. pag. 432.

Quod clerici soleant esse magis instructi laicis , est præsumptio , in qua fundantur canones interdicentes Laicis munus disputandi cum hæreticis . Cap. 5. Sect. 2. num. 103. pag. 455.

Clericalia , & Monachalia indumenta ad distinctionem secularium continentis sunt de hæresi suspecti . Cap. ult. Sect. 1. num. 12. pag. 475.

Clericorum tonsura fuit ab Apostolis præscripta . Ibid. num. 15. & à S. Petro per modum crucis instituta Ibid. num. 16. fuit semper in usu apud Catholicos , & in tanto honore habita , ut Episcopi rogarentur per coronam capitis . Ibid. n. 17. pag. 476.

Clericalem coronam , & vestes Clerico-

rum contemnens , Hæreticis se additum ostendit . Cap. ult. Sect. 1. num. 18. pag. 476.

De Clericali corona , quæ habentur in libro Julij Cæsaris Scaligeri videntur addita à Josepho ejus filio hæretico . Ibid. num. 19.

CLIDOMANTIA.

Clidomantia? quomodo hodie exerceatur Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. num. 25. pag. 218.

CLIENS.

Clientem esse hæreticum quando non constat , defenditur in judicio ab Advocatis , absque eo quod incurrant hæresis suspensionem . Cap. 4. Sect. 2. nu. 7. pag. 424.

CLIMA.

Qualitas climatis plurimum confert , ad dignoscenda ingenia . Prælim. 5. num. 5. pag. 7.

COACTIO COACTUS.

In quod differat coactio conditionalis à coactione præcisa , & absoluta ? Prælim. 15. num. 3. pag. 27.

Coactio excusat ab hæresi , & à peccato . Prælim. 15. num. 3. pag. 27.

Coactio conditionalis liberat ab hæresi , non à peccato . Ibid. pag. 27.

Voluntas coacta est voluntas . Ibid. pag. 27.

Coactio conditionalis minuit culpam . Prælim. 15. num. 4. pag. 27.

Coactio conditionalis aliquando non excusat à suspicione hæresis . Prælim. 15. n. 15. pag. 27.

Coactus per vim , & metum recipere hæreticum , eximitur ab hæresis suspicione . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 21. pag. 408.

Objection in contrarium solvitur . Ibidem num. 22.

Reliqua vide in verbo VIOLENTIA , VOLUNTAS , METUS.

CAELIBATUS.

Vide in verbo CONTINENTIA.

COELUM.

Peripateticorum schola proficitur , quod in corporibus cælestibus resider virtus Magica . Cap. 2. Sect. 2. Subf. 4. S. 1. num.

num. 1. pag. 180. ubi ratio affertur .

Non reperiuntur in Cœlo illę Imagines ,
ad quarum similitudinem componun-
tur Imagines Astronomicę . Cap. 2. Sect.
2. subf. 4. §. 1. num. 9. pag. 181.

Cœlestibus corporibus subiectatur tan-
tum temperamenta ; complexioncs , &
temporum vicissitudines . Cap. 2. Sect. 2.
Subf. 4. §. 1. num. 13. pag. 181.

Cœlum Empircum non adesse qui con-
tendunt , sunt temerarii Cap. ult. Sect.
2. Subf. 1. §. 5. num. 6. pag. 493.

Reliqua vide in verbo ASTRA , ASTRONO-
MIA , ASTROLOGIA , & STELLAR .

COEMETERIUM

Vide in verbo CERUUS .

COGNITIO .

Verba prodigiosa sunt suspecta , quoties
adhibentur ab illis , qui se invicem co-
gnoscunt , licet prius non se viderint .
Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. num. 22.
pag. 177.

COLLEGIUM CARDINALIUM .

Vide in verbo CARDINALES .

COMBUSTIO .

Librorum malorum ab ipsis Principibus
Ethnicis demandatur . Cap. 6. Sect. 1.
num. 1. pag. 457.

In comburentes Libros propria authorita-
te pœnæ fulminat . Cap. 6. Sect. 2.
num. 65. pag. 471.

COMAEDIA .

Comedię , quę non sunt contra bonos
mores , non sunt illicitę . Cap. 6. Sect. 2.
num. 48. pag. 469.

COMETÆ .

Cometę minantur præcipuè mortem Prin-
cipibus , & Magnatibus , & alia minan-
tur , non necessariò tamen eventual .
Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. n. 11. pag. 202.

Vespasianus Imperator irridet apparitio-
nem Cometę , sed Carolus V. sapienter
philosophatus est . Ibid. num. 12. pag.
202.

Cometę prenunciant clades divina insti-
tutione : Idem dicendum de Terręmo-
tibus , qui deum iratum signant . Ibid.
num. 13. pag. 203.

COMMENTARIENSES .

Commentarienses , Inquisitor , Vicarius ,
Cancellarius , Satellites , Cursores sunt
principaliter inter Ministros S. Officii .
Cap. 4. Sect. 2. subf. unic. n. 7. pag. 433.

COMMERCIUM CUM HÆRE- TICIS .

Vide in verbis CONVERSATIO , & COMMU-
NICATIO .

COMESTIO CARNIUM .

Non potest à Catholicis fieri in terris hæ-
reticorum diebus ab Ecclesia prohibi-
tis , etiam in parva quantitate , ad hæresis
protestationem . Cap. 5. Sect. 2. num. 65.
pag. 451.

Explicatur , promovetur , & limitatur diſſa
conclusio à n. 67. Ibid. ad 71.

COMMISSIO .

Commissione , & omissione favor hæreti-
cis impenditur . Cap. 4. Sect. 1. num. 15.
pag. 397.

COMMUNICATIO .

Communicare possumus cum excommuni-
catis (nisi sint nominatim tales , & no-
torii Clericorum percussores) vigore
Bullę Martini V. ad evitanda . Cap. 5.
Sect. 1. n. 3. pag. 436.

Communicationem nullam habere possumus
cum ritibus Judaicis . Cap. 5. Sect.
2. num. 42. pag. 449.

Communicationem nullam habere debet
cum hæreticis Nunciis Pontificis , nec
debet respondere eorum litteris , vel
eis scribere . Ibid. n. 83. pag. 453.

COMMUNIO .

Ecclesia nonquam præscripsit quotidiana
nam communionem . Cap. 3. Sect. 2.
subf. 2. unica . n. 14. pag. 334.

Non Sacerdos , neque Diaconus , est de
hæresi suspectus , si administret Eucha-
ristię Sacramentum . Cap. 3. Sect. 3.
subf. 1. n. 17. pag. 341.

Limita in casu necessitatis . Ibid. nu. 18.
pag. 341.

Antiquitus etiam laici erant Ministri
Communions . Ibid. n. 19. pag. 342.

Attrecare hostiam quacumque ex causa
fiat , inducit hæresis suspicionem . Ibid.
n. 20. pag. 342.

Anti-

- In Concilio Constantiensi constituitur de non vitandis excommunicatis, nisi per sententiam declaratis, vel nisi essent notorii Clericorum percussores. Cap. 3. Sect. 4. n. 4. pag. 388.
- Ex dicta Concilii constitutione putant aliqui posse aliquem absque necessitate recipere Sacramenta ab hæretico. Ibid. n. 5.
- Concilium Tridentinum contra hæreticos declarat, non valere Sacramentum à Ministro minicè administratum. Cap. 3. Sect. 5. n. 12. pag. 393.
- Ex Concilio Lateranense sub Innocentio III. hæreticorum fautores sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 1. n. t. pag. 395.
- Concilium generale, vel Summus Pontifex potest quocumque modo concedere hæreticis saluum conductum. Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. §. 1. n. 3. pag. 411.
- Antiquitus Viri communicaturi Eucharistiam manibus excipiebant, non tamen feminae. Ibid. n. 21. pag. 342.
- Auctoritates ad hoc Ss. Basilii, Gregorii Magni, & Gregorii Nazianzeni. Ibid. num. 22. 23. & 24. pag. 342.
- Antiquis temporibus nonnulli ob reverentiam Eucharistiae Sacramentum non attrectabant. Ibid. n. 25. pag. 342.
- Antiquitus Eucharistia deferabatur ab itinerantibus, quam consuetudinem modo retinet tantum Summus Pontifex. Ibid. n. 26. pag. 343.
- Qui pluribus particulis communicat fideles, abutitur Sacramento Eucharistiae ob non debitam materiam, & sit de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 3. sub. 1. num. 10. pag. 347.
- Qui tradunt communionem sub utraque specie, sunt de hæresi suspecti. Ibid. num. 11. pag. 348.
- Petrus Deslerdus fuit primus, qui de necessitate præcepti Divini dixit esse communionem sub utraque specie, quæ secuti sunt Hus, Lutherus, & alii. Ibid. n. 12. pag. 348.
- Ecclesia per longum tempus vetuit, tradi communionem laicis sub utraque specie, imò fuit in Ecclesia consuetudo immemorabilis non tradendi laicis communionem sub utraque specie. Ibid. n. 13. pag. 348.
- Miracula confirmant veritatem Catholicam de communione sub una tantum specie. Ibid. n. 14. pag. 348.
- Non assequitur majorem gratiam, qui sub utraque specie communicat. Ibid. num. 15. pag. 348.
- An esset suspectus de hæresi Sacerdos, qui post primam ablutionem communicantibus præberet de Vino calicis? Negative, sed omnino abstinendum. Ibid. n. 16. pag. 348.
- Ecclesia iustissimis de causis vetuit laicis communionem sub utraque specie. Ibid. n. 17. pag. 349.
- Præcipue ob periculum effusionis Sanguinis. Ibid. num. 18. pag. 349.
- In lege veteri erat in Sacrificiis necessaria separatio Sanguinis à victima. Ibid. n. 19. pag. 349.
- Concilium Claramontanum prohibuit laicis communionem sub una tantum specie. Ibid. n. 20. pag. 349.
- Sic Gelasius Papa statuit, ut singuli fideles sub utraque specie communicarent. Ibid. n. 21. pag. 349.
- Calicis usus in prius Ecclesia ex multis documentis probatur. Ibid. n. 22. pag. 349.
- Auctoritas S. Cypriani id ipsum persuadet. Ibid. n. 23. pag. 350.
- Communicantes se pluries in die, non sunt de hæresi suspecti, sed peccant mortaliter. Cap. 3. Sect. 4. n. 23. pag. 391.
- Esset autem suspectus, qui pluries in die communicaret ad satiетatem corporalem. Ibid. n. 24.
- Communicans manet, si incidat in morbum lethalem eadem die, an teneatur vel possit viaticum sumere? Ibid. n. 25.
- Communionem annuam omittentes sunt de hæresi suspecti, exceptis Meretricibus. Cap. 3. Sect. 5. n. 20. pag. 394.
- Verior tamen contraria opinio, si urgeant circumstantiæ. Ibid. n. 21. pag. 395.
- In communionem fidelium se ubique recipi posse iactantem Fortunium Donatistam, falsi convincit S. Augustinus. Cap. 4. Sect. 1. sub. sect. 1. num. 6. pag. 399.

COMPOSERE.

- Libros malos cum dogmatibus contra Catholicam fidem componens, est de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 1. n. 30. pag. 460.
- Componens Apologiam ad defensionem librorum hæreticorum, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 35.
- Componens librum dogmata falsa continen-

nentem, si ei ultimam manum non amoverit, non est suspectus de hæresi, nisi ex aliis scriptis appareat de ejus prava intentione. Cap. 6. Sect. 2. n. 56. pag. 470.

Compositi in Urbe libri ex decreto Urbani VIII. non possunt imprimi extra statum Ecclesiasticum, absque licentia Magistri Sacri Palatii. Cap. 6. Sect. 2. num. 78. pag. 472.

CONCILIUM.

Concilium Constantiense quomodo tradit Sigismundo Imperatori Joannem Hus, dum ille securitatem promiserat? Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 23. pag. 414.

Concilium Constantiense diluit omne scrupulum Sigismundo Imperatori egredienti, igni tradere Joannem Hus. Ibid. n. 25.

Concilium Basilejense, & Lateranense in quonam derogaverint Bullæ Martini V. *Ad evitanda*? Cap. 5. Sect. 1. n. 5. pag. 436.

Resolvitur objectio ex Bulla Cœnæ. Ibid. num. 6.

Conciliū Tarraconense statuit ingredientem templum hæreticorum absque rationabili causa esse de hæresi suspectos. Cap. 5. Sect. 2. n. 39. pag. 449.

Concilium Lateranense constituit, omnes libros imprimendos, prius esse examinandos: affertur constitutio per extensum. Cap. 6. Sect. 2. num. ... pag. 471.

Fuit dicta constitutio ampliata per Concilium Tridentinum. Ibid. n. 72.

Ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Hæretici Ecclesiastica sepultura carere debent. Cap. ult. Sect. 1. nu. 3. pag. 474.

Sive Hæretici sint notorie excommunicati, sive non. Ibid. n. 4.

Concilium Constantiense damnat propositiones Joannis Hus, & gradus propositionum censurabilium juxta ejus doctrinam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. nu. 12. pag. 489.

Item damnat propositiones erroneas Wicleph. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 18. pag. 487.

In Conciliis Generalibus, Bibliis, & traditionibus continentur propositiones de Fide. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 8. pag. 482.

De Conciliorum, & Papæ definitionibus, quid dicendum. Ibid. n. 16.

Concilio Tridentini decretum contra admittentes scurrilia in verbis Sacre Scripturæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 30. pag. 508.

Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga ad abjurandam censuram datam contra probabilem sententiam ex universalibus desumptam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 57. pag. 510.

CONCIO.

Ad concionem hæreticorum nunquam licet Catholicis campanam pulsare. Cap. 5. Sect. 2. n. 74. pag. 452.

CONCIONATOR.

Concionatores proicientes diæcia à suggestu adversus Ecclesiasticas personas, sunt severissime puniendi ab Inquisitoribus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 60. pag. 511.

Eoque maxime, quia tales Concionatores ferè semper abutuntur exemplis Sacre Scripturæ. Ibid. n. 61.

Sed quomodo injustè abutantur? Ibid. num. 62.

CONCLUSIO.

Conclusio, quando non immediate, sed mediatè tantum per multos discursus deducitur à principio revelato, per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, neque scientificus, sed Theologicus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 4. pag. 485.

Ad dictam conclusionem assensus non est ob solam revelationem: exemplo declaratur. Ibid. n. 5.

Et dictus assensus est cum aliqua formidine, exemplo declaratur. Ibid. n. 6.

Inter conclusionem Theologicam, & conclusionem de fide deductam ex duabus præmissis de fide, quæ sit differentia? Ibid. n. 19. pag. 486.

CONDITIO.

Explicatur illud axioma, quod conditio nihil ponat inesse. Cap. 1. Sect. 3. n. 27. pag. 103.

Qualitas personarum, concurrentibus quibusdam conditionibus, attenditur in Catholicis hæreticorum templa adeuntibus. Cap. 5. Sect. 2. num. 17. pag. 447.

Enu-

Enumerantur , & demonstrantur dictæ conditiones . Ibid. à num. 18. ad num. 23.

Conditiones decem sunt servandæ à Catholicis ad habendam licitam conversationem cum hæreticis, & referuntur, in dict. Cap. 5. Sect. 2. à n. 3.

Vide in verbis CONVERSATIO COM HÆRETICIS, HÆREDITAS, & RELATIO .

CONFESSARIUS .

Quomodo procedere debet ergà Blasphemos consuetudinarios ? Cap. 1. Sect. 5. num. 30. pag. 118.

An blasphemis possit denegare, vel deferre absolutionem, remissivè . Cap. 1. Sect. 5. n. 31. pag. 118.

An ab Idololatria externa possit quilibet confessarius absolvere ? Alii affirmant; negant alii . Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 23. pag. 149.

Confessarius potest frangere sigillum de licentia Pœnitentis . Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 3. pag. 384.

Confessarius, ut possit cum pœnitente loqui de auditis in confessione, licentia Pœnitentis necessaria est . Ibid. n. 4.

Confessarius, quando aliunde scit extrà confessionem, peccata in confessione audita potest revelare . Ibid. n. 6.

Item, quando pœnitens adie confessarium, non animo confitendi, sed seducendi . Ibid. n. 7.

Confessarius tenetur ad sigillum jure naturali, divino, & Ecclesiastico . Ibid. n. 8. pag. 385.

Nec potest cogi per summum Pontificem ad revelandum audita in confessione . Ibid. n. 9. pag. 385.

Confessarius si compellatur revelare, potest dicere, etiam cum juramento, se non audivisse . Ibidem num. 10.

Confessarius prodens audita in confessione, non est de hæresi suspectus . Ibid. num. 13.

Nisi haberet errorem in intellectu . Ibid. n. 14.

Et nisi qui frangeret, pluries id fecisset . Ibid. n. 15. pag. 386.

Confessarius neque hæresis delictum in Confessione auditum potest revelare . Ibid. n. 16.

Confessarius excusatur ab onere denunciandi hæreticum . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 31. pag. 402.

De Confessario Sollicitante, *vide plana in verbo* SOLLICITATIO .

Alia *vide in verbo* POENITENTIA .

CONFESSIO .

Non Sacerdos audiens Confessiones abutitur Sacramento pœnitentiæ & est vehementer de hæresi suspectus, & quare ? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 12. pag. 268.

Audientes confessiones Sacraméntales absque Sacerdotio, sunt puniendi, etsi essent mente laici: Idipsum de iis, qui per jocum audirent, si pœnitens serio confiteretur . Ibid. num. 13. pag. 268.

Predicti adhuc sunt suspecti, licet absolutionem non imperiantur . Ibid. nu. 14. pag. 268.

Thesaurus contrarium asserit, sed reiicitur . Ibid. num. 15. pag. 268.

Non est suspectus de hæresi audiens confessionem, quæ vel consolationis gratia, vel humilitatis causa fieri solent, dummodo non absolvat . Ibid. n. 17. pag. 269.

Confessio olim facta non fuit licita, veluti Ministris pœnitentiæ Sacramenti . Ibid. num. 21. pag. 270.

Sacerdos audiens confessiones sine jurisdictione, non incurrit hæresis suspiciōem . Ibid. num. 22. pag. 270.

Non tantum validè, sed etiam aliquando licite Sacerdos audit confessiones sine jurisdictione . Ibid. num. 23. pag. 270.

Sacerdos quilibet in locis infidelium audit confessiones ex declaratione Sacræ Congregationis Supremæ Inquisitionis . Ibid. num. 24. pag. 271.

Regulares audientes confessionem in alia Diœcesi ab ea, in qua fuerunt approbati, sunt suspecti de hæresi . Ratio hujus . Ibid. num. 25. pag. 271.

Id ipsum dicendum de regularibus presumptibus habere potestatem absolvendi in reservatis . Ibid. num. 26. pag. 271.

Laicus in articulo mortis absolvens excommunicatum, non est de hæresi suspectus . Ibid. num. 18. pag. 266.

Mos olim viguit confitendi laicis: ubi allegatur auctoritas D. Thomæ ad rem . Ibid. num. 19. pag. 270.

Historia ad probandum morem prædictum . Ibid. num. 20. pag. 270.

Non esset hæresi suspectus, qui quò ad actum confessionis deficeret propter erro-

rorem in intellectu. Cap. 3. Sect. 2. subf. 2. num. 26. pag. 300.

Qui per epistolam confiteretur, quique abolveret, esset suspectus de hæresi, & quomodo? Ibid. num. 27. pag. 300.

Possunt latini confiteri Sacerdoti Græco, & ejus sacra audire, etiam si sit Schismaticus, imo tenemur ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ. Cap. 3. Sect. 2. subf. 3. num. 17. pag. 305.

Ubi permixti sunt Greci cum Latinis secularis, latini extrâ necessitatem nequit confiteri Sacerdoti Græco approbato ab Episcopo Græco utique verò audire Missæ Sacrificium. Ibid. num. 18. pag. 305.

An sacerdos possit absque confessione celebrare.

vide in verbo DISPOSITIO, MISSA.

Esset suspectus de hæresi, qui Sacramentalem absolutionem absentibus impertiretur confessis per Epistolam, ob decretum Clementis VIII. Cap. 3. Sect. 3. subf. 2. num. 24. pag. 350.

Secluso Decreto Clementis VIII. tam confessio, quam absolutio Sacramentalis per epistolam, videtur de jure divino damnata. Ibid. num. 25. pag. 350.

Modus confitendi per epistolam nunquam fuit in usu in Ecclesia. Ibid. numer. 26. pag. 350.

Historia Eusebii Cæsariensis de presbytero, qui per puerum misit particulam ad Senem Serapionem quomodo intelligenda? Ibid. n. 27. pag. 350.

Patres Concil. Duriacensis abolverunt Robertum Episcopum Cenomensensem absentem, non quidem à peccatis, sed à poenitis Canonicis. Ibid. num. 28. pag. 351.

Opinio de absolutione Sacramentali absenti danda amara fuit à libris Patris Suarez. Ibid. num. 29. pag. 351.

Quando pervertatur finis Sacramenti confessionis, & incurratur sollicitationis crimen.

vide in verbo SOLLICITATIO.

Reiicitur opinio Abely asserentis, fuisse prohibitam confessionem per epistolam ad tutiorem secreti custodiam. Cap. 5. Sect. 3. subf. 6. num. 5. pag. 384.

In confessione peccata audita possunt revelari, quando confessarius aliundè extrâ confessionem scit. Ibid. n. 6.

Ad revelandum in confessione audita, nec

Summus Pontifex cogere potest confessarium. Ibid. num. 9. pag. 385.

Ex confessionis notula proveniente scientia Judices nequeunt uti. Ibid. num. 11.

In confessione, audita qui revelat, abutitur Sacramento penitentiae: & de pena revelantis, Ibid. n. 12.

In confessione audita confessarius prodens non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 13.

Nisi haberet errorem in intellectu numer. 14. & nisi, qui frangeret, pluriès id fecisset. num. 15. pag. 386.

Confessionem simulans hæreticus ad seducendum confessarium, non gaudet jure Sacramentalis sigilli. Ibid. num. 17.

Notula peccatorum pro adiuvanda memoria in confessione, cadit sub sigillo. Ibid. n. 18.

Ex dicta notula in confessione adhibita, vel aliis, nequit deveniri ad carcerationem Rei. Ibid. num. 19.

Ob notitiam ex confessione habitam, Accusatus, & damnatus, est absolvendus num. 20. pag. 386.

Casus S. Thomæ de Villanova super dicta conclusione, Ibid. n. 21.

Afferitur ratio. Ibidem num. 22.

Et si sub confessionis sigillo, extrâ tamen confessionem, habeat quis notitiam de assassinio committendo, tenetur revelare. Ibid. num. 23. & 24. pag. 387.

Confessionem annuam omittentes sunt de hæresi suspecti, exceptis meretricibus. Cap. 5. num. 20. pag. 394.

Verior tamen contraria opinio, si urgeant circumstantiæ. Ibid. n. 21 pag. 395.

Confessionem Augustanam cū vellet Germanis concedere Carolus V. reprehenditur à Paulo III. & propter eandem causam Maximilianus à Pio V. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 11. pag. 417.

CONFIRMATIO.

Simplex Sacerdos nulliter confert Sacramentum confirmationis, quia Minister ejus ordinarius est solus Episcopus. Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. num. 1. pag. 339.

Simplex Sacerdos conferendo hoc Sacramentum est de hæresi suspectus, eo magis, quia Hæretici negant solum Episcopum esse hujus Sacramenti Ministrum. Ibid. n. 2. pag. 339.

Novarianus negavit hoc Sacramentum, quem securi sunt Donatistæ. Ibid. num. 3. pag. 339.

Sim-

- Simplex Sacerdos ex Pontificis dispensatione potest Sacramentum confirmationis administrare .** Ibid. numer. 4. pag. 339.
- D. Gregorius , & alii Summi Pontifices simplicibus Sacerdotibus concesserunt facultatem administrandi Sacramentum confirmationis .** Ibidem numer. 5. pag. 340.
- Adrianus VI. idem concessit, revocando sic , quod antè Pontificatum docuerat in contrarium .** Ibidem numer. 6. pag. 340.
- Græci antè schisma urebantur potestare extraordinaria confirmandi , quæ perpetuo usu evasit postcâ ordinaria .** Ibid. n. 7. pag. 340.
- Simplex Sacerdos in conferendo Sacramentum confirmationis est Minister extraordinarius ; Episcopus vero ordinarius .** Ibid. n. 8. pag. 340.
- Cum utraque potestas, ordinandi scilicet & confirmandi proveniat ab ordine , cur Sacerdos possit confirmare , non autem ordinare ?** Ibid. num. 10. pag. 340.
- Innocentius I. coercet arrogantiam Presbyterorum Eugubinatorum , qui sibi arrogarant jus confirmandi : Ibid. n. 12. pag. 341.**
- Solus Summus Pontifex potest concedere Presbyteris facultatem confirmandi privativè ad Episcopos .** Ibid. num. 13. pag. 341.
- Clerici inferiores Presbyteris nequeunt esse Ministri Sacramenti confirmationis .** Ibid. num. 14. pag. 341.
- Græci Sacerdotes non abutuntur Sacramento confirmationis , dum illud administrant potestate extraordinaria ex Pontificia dispensatione .** Ibid. num. 15. pag. 341.
- Græcis Presbyteris in Italia commorantibus vetitum est , Sacramentum confirmationis administrare .** Ibid. num. 16. pag. 341.
- Hæreticorum blasphemia circa Sacramentum confirmationis .** Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. n. 9. pag. 347.
- An Sanctus Silvester in tradendo Sacramentum confirmationis Constantino usus sit forma Græcorum ?** Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. n. 9. pag. 356.
- Abusus Sacramentorum confirmationis , & Eucharistia .** Ibid. n. 25. pag. 359.
- In primitiva Ecclesia parvuli confirmabantur propter frequentes persecutiones .** Ibid. n. 30. pag. 360.
- Adhuc hodiè Græci Sacramentum confirmationis parvulis tribuunt .** Ibid. n. 31. pag. 360.
- Nequit dici suspectus , qui vel nominis impositionem , vel aliam caeremoniam omitteret in confirmatione .** Ibid. num. 50. pag. 363.
- Potest tamen occurrere aliquam circumstantiam , qua attentata oriatur hæresis suspicio in dicto casu .** Ibid. nu. 51. pag. 363.
- Iterantes Sacramentum confirmationis , illud tribuunt subjecto incapaci quia hoc non est iterabile .** Cap. 3. Sect. 3. subf. 4. n. 38. pag. 371.
- Hæc veritas probatur auctoritate Concilii , & Patrum .** Ibid. numer. 39. pag. 371.
- Ratio id ipsum persuadet , quia character est indelebilis .** Ibid. n. 40. pag. 371.
- Quo sensu PP. Græci statuerint Hæreticos iterum esse iungendos ?** Ibid. num. 41. pag. 371.
- Incapaci subjecto datur Sacramentum confirmationis , si detur non baptizato .** Ibid. n. 42. pag. 371.
- Confirmationis Sacramentum iteratò recipiens, est de hæresi suspectus , & abjurare debet .** Cap. 3. Sect. 4. n. 22. pag. 391.
- Confirmare non faciens filios suos ex negligentia , an sit de hæresi suspectus ?** Cap. 3. Sect. 5. n. 15. pag. 394.
- Ex confirmationis susceptione puer reviviscit .** Ibid. n. 16.
- Confirmationem omittens propter errores hæreticorum , est suspectus de hæresi .** Ibid. n. 17.
- Confirmationis Sacramentum recipi potest ab Episcopo hæretico , dummodò sit verè Episcopus : sed cavendum, quod nonnulli hæreticorum supersticiosè hoc Sacramentum administrant .** Cap. 5. Sect. 1. n. 23. pag. 438.

CONFAEDERATIO .

Confæderationem , & parentelam cum hæreticis contrahentes , sunt vehementer suspecti de hæresi . Cap. 5. Sect. 1. n. 12. pag. 437.

Confæderationem inire cum hæretico nõ licet Principi Catholico , absque licentia

ria Summi Pontificis, & quo sensu? Cap.
5. Sect. 2. n. 78. pag. 452.

CONFRATRES .

Confratres , seu Crucesignari connume-
rantur inter ministros S. Officii ; fruun-
tur tamen privilegiis tantummodò spi-
ritualibus . Cap. 4. Sect. 3. subl. unica, nu.
12. pag. 434.

Subduntur etiam Jurisdictioni Episcopo-
rum . Ibid. n. 13.

Si impediantur intuitu S. Officii , dicen-
dum est de eis , quod de familiaribus
Ibid. n. 14.

CONGREGATIO .

Sacræ Congregationes S. Officii , & indi-
cis concedere possunt licentiam legendi
libros prohibitos , Cap. 6. Sect. 2. n. 17.
pag. 465.

Quibus soleant dictam facultatem imper-
tiri ? Ibid. num. 19.

Facultatem legendi libros Caroli Molini
non concedunt . Ibid. n. 17.

Congregatio S. Officii potuit procedere
contra quosdam Religiosos , qui joci
causâ induerunt fratrem vestibus Pon-
tificialibus , & per claustra deduxerunt,
Capult. Sect. 1. n. 22. pag. 476.

CONJECTURÆ .

Ad eruendam intentionem proferentis
contumeliam, standum est in foro exte-
no conjecturis , & quibusnam ? Cap. 1.
Sect. 2. n. 19. pag. 94.

Conjecturæ indicantes qualitatem suspi-
cionis resultantem ex librorum Hære-
ticorum retentione , enumerantur . Cap.
6. Sect. 1. n. 24. pag. 459.

CONJUGES .

Quàm potenter excutitur odiûm inter Co-
njuges? Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. n. 16. pag.
234.

Malefici faciunt maleficium ligaminis,
ne conjuges maleficiati coire possint .
Ibid. n. 15. pag. 234.

Vide in verbo MALEFICIUM .

Reliqua in verbo UXOR .

CONJUGIUM .

Vide in verbo MATRIMONIUM .

CONJUNCTÆ PERSONÆ , CONSANGVINEI .

Conjunctos hæreticos receptans , ut Pa-
trem , fratrem , virum , uxorem , non
incurrit hæresis suspensionem , & potest
eosdem receptans occultare . Cap. 4.
Sect. 1. subf. 2. n. 24. & 25. pag. 409.

Oppositio in contrarium solvitur . Ibid.
n. 26.

Conjunctos amicitia maximâ hæreticos
receptans multi censent suspensionem
hæresis non incurrere . Ibid. n. 27.

Limitatur , & declaratur dicta conclusio .
Ibid. n. 28. 29. & 30.

CONSCIENTIA .

Vide in verbo DUBITANS .

CONSCIENTIÆ LIBERTAS .

Vide in verbo LIBERTAS CONSCIENTIÆ .

CONSENSUS .

Vide in verbo UXOR .

CONSECRATIO .

An efficiantur de Hæresi suspecti Latini
consecrantes in fermentato? Cap. 3. Sect.
1. subf. 2. n. 2. pag. 295.

Christiani in azimo consecrassent , probatur .
Ibid. n. 3. pag. 295.

An exemplo Christi imponatur Latinis
necessitas consecrandi in Azymo ? Ibid.
n. 4. pag. 295.

Apostoli in consecratione indifferenter
utebantur azymo , & fermento , secun-
dum Card. Bona . Ibid. n. 5. pag. 295.

Sed convenientius est consecrare in azi-
mo propter Christi exemplum , & alias
rationes . Ibid. n. 6. pag. 295.

Grassante Ebionitarum hæresi docen-
rium , legalia simul cum Evangelio ser-
vanda , Ecclesia in fermentato pane con-
secravit ; ea cessante , rediit ad azymum .
Ibid. n. 7. pag. 296.

Græci retinuerunt ritum consecrandi in
fermento ; inde oritur controversiæ cum
Ecclesia Latina , & cum Maronitis , &
Melchitis . Ibid. n. 8. pag. 296.

Latinis per Constit. Pii V. vetitum con-
secrare in fermentato , si tamen con-
secrarent , quando fierent suspecti de hæ-
resi ? Ibid. n. 9. pag. 296.

Latini Sacerdotes in Locis Græcorum
nequeunt consecrare in fermento , si
ibi

ibi adfuit Ecclesia Latina; si non adfuit, dispensatur consecrare ad charitatem servandam. Ibid. n. 10. pag. 296.

Sacra Congregatio concessit Missionario Latino, consecrare ritu Armenorum in eorum Ecclesiis. Ibid. n. 11. pag. 297.

Eucharistiae Sacramentum dicitur confici in non debita materia, si in altera tantum specie consecratur: imò est de fide, quod in utraque consecrari debeat, & de iure divino. Ibid. num. 13. pag. 297.

Summus Pontifex nequit dispensare, quod in una tantum specie consecratur. Ibid. n. 14. pag. 297.

Nunquam Ecclesia passa est, ut in una specie consecraretur; & factum est, quod Innoc. VIII. id. concessit Norvegis. Ibid. n. 15. pag. 297.

Esset de Hæresi suspectus, qui in una tantum specie consecraret. Ibid. n. 16. pag. 297.

Est non debita Materia, si consecratur hostiam consecrata, & talis consecratus est de hæresi vehementer suspectus. Ibid. n. 17. pag. 298.

Incurritur eadem suspicio, si in consecratione respuitur vinum, vel aqua non temperetur. Ibid. n. 18. pag. 298.

Non est licitum ad vitandam mortem consecrare in una tantum specie. Ibid. n. 22. pag. 299.

Quid dicendum de consecratione in melle, vel vino expresso ex avis passis? In isto consecrant Aethiopes, Catholici. Ibid. n. 24. pag. 299.

Sacerdos Latinus nequit in consecratione uti pane hordeaceo, quem Sacra Congregatio Sancti Officii proscripsit Græcis Coreyæ, pane carentibus. Ibid. n. 12. pag. 297.

De Celebrante non consecrante hostiam. Cap. 3. Sect. 1. sub 3. n. 2. pag. 302.

Græci schismatici non credunt, fieri consecrationem per hæc verba: Hoc est Corpus meum. Refelluntur. Ibid. n. 7. pag. 303.

Qua ratione huiusmodi error in ipsis irrepserat? Ibid. n. 8. 9. & 10. pag. 304.

Mutatio formæ consecrationis à Græcis schismaticis facta, non est substantialis, sed accidentalis, licet illi substantialem putent: Ratio. Ibid. n. 11. pag. 304.

Celebrantes Missam in peccato mortali gravius peccant non consecrando, quam

si in peccato mortali consecrarent. Cap. 3. Sect. 5. n. 2. pag. 392.

Non consecrantes ob puram malitiam sunt de hæresi suspecti. Ibid. n. 3.

An sint de hæresi suspecti non consecrantes, quia sunt in peccato mortali? Ibid. n. 4.

Oblitus deferre hostiam ad altare, præ yrecundia proferens verba consecrationis super hostiam consecrata, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 5. pag. 393.

Consecrare omittens Sacerdos, existens in peccato mortali, de quo ante Missam non recordabatur, & exhibens particulas non consecratas, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 6.

Consecrationem Novatiani Cornelius Papa nullam declaravit, quia facta fuit ab Episcopis Libriis, adeoque sine intentione. Ibid. n. 11.

Reliqua vide in verbis GRAECI, FORMA, MATERIA, VINUM, & MISSA.

CONSUETUDINARIUS.

An excusentur ob inadvertentiam à peccato Blasphemiz? Cap. 1. Sect. 1. n. 18. & 19. pag. 48.

Vide in verbo DELIBERATIO.

CONSUETUDO.

Consuetudo in eundem matrimonia cum hæreticis, ubi viget libertas conscientie, an sit corruptela? Cap. 5. Sect. 1. n. 48. pag. 440.

De consuetudine Blasphemandi, vide in verbo BLASPHEMIA.

Consuetudo, seu habitus, quot, & quibus actibus inducatur, & an probetur per singulares testes. Vide in verbo HABITUS.

Alia, vide in verbo IGNORANTIA.

CONSTANTINOPOLIS.

Constantinopolitanum Imperium ab Hæresi Nestorii capit everti. Cap. 4. Sect. 1. num. 6. pag. 396.

CONSULTOR.

Consultores S. Officii possunt concedere licentiam deferendi arma uni famulo, non solum dum eos comitantur, sed etiam dum soli incedunt. Cap. 4. Sect. 2. n. 58. pag. 430.

Consultores, si delinquant in officio, subduntur jurisdictioni Inquisitoria privative. Ibid. n. 63.

Consultores Inquisitionis Neapolitanæ, & militensis, sunt in omnibus causis exempti à jurisdictione Curie tam Secularis, quam Ecclesiasticæ, Ibidem. num. 64.

CONTEMPTUS.

Attenditur contemptus in omissione ex-
remoniarum, dum Missa celebratur: *Vide in verbis* MISSA, CAEREMONIAE.

CONTINENTIA.

Subdiaconus obligatus est ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando ordo subdiaconatus fuit inter sacros declaratus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. num. 10. pag. 183.

Obligatio ad continentiam in Sacris Ministris ratione, & auctoritate inducta. Ibidem. n. 15. pag. 184.

Ad dispensandum cum Sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum calibatus sit annexus Sacerdotio tantum de jure Ecclesiastico? Ibidem. n. 20. pag. 185.

CONTRITIO.

vide in verbo POENITENTIA.

CONVERSATIO CUM HÆRETICIS.

Conversatio cum hæreticis est prohibita jure divino, & Ecclesiastico propter perversionis periculum. Cap. 5. Sect. 1. n. 1. & 2. pag. 435.

Conversare possunt Catholici cum hæreticis licet publicis, vigore bullæ Martini V. *Ad evitanda*. Ibidem. n. 4. pag. 436.

Diſtæ Constitutioni Martini in quo derogaverint Concilia Basileiense, & Lateranense? Ibidem. n. 5.

Conversatio cum Hæreticis titulo Mercaturæ potest haberi propter publicam utilitatem. Cap. 5. Sect. 1. num. 16. pag. 437.

Conversare Catholicus potest cum Hæreticis in spiritualibus secluso, perversionis periculo, & scandalo. Ibidem. n. 17.

Conversatio cum hæreticis in Sacramento, cum in quibusdam casibus sit licita, multo magis licita erit in civilibus. Ibidem. num. 52. pag. 441.

Conversacionis licitæ cum Hæreticis prima conditio [est], ne Catholici adeant hæreticorum templa, tempore, quo

hæretici tantum ad eadem templa adeunt. Cap. 5. Sect. 2. n. 3. pag. 445.

Secunda conditio est, ne Catholici observent dies festos hæreticorum, si præscribantur ad explorandum, quinam sint Catholici, & qui Hæretici. Ibidem. num. 45. pag. 449.

Secus, si præceptum esset simpliciter conceptum. Ibidem. n. 46.

Tertia conditio est, ne Catholici utantur vestibus consecratis ad formam earum, quibus utuntur hæretici. Ibidem. n. 48.

Limitatur, ampliatur, & declaratur dicta conclusio à n. 49. pag. 450. usque ad n. 64.

Quarta conditio est, ne Catholici vescantur carnibus in diebus ab Ecclesia prohibitis, etiam in parva quantitate ad hæretis protestationem. Ibidem. n. 65. pag. 451.

Ampliatur, limitatur, & declaratur dicta conclusio. Ibidem. num. 67. ad 71.

Quinta conditio est, ne cooperetur hæretici, vel infidelitati directa, vel indirecta cooperatione, & quid sit utraque cooperatio? Ibidem. n. 72. pag. 452.

Et in quo differat? Ibidem. 73.

Sexta conditio est, quod qui versantur cum Hæreticis, non præbeant scandalum ratione suæ qualitaris. Ibidem. num. 82. pag. 453.

Septima conditio est, quod non disputetur cum Hæreticis. Ibidem. n. 87.

Explicatur, promovetur, & limitatur dicta conclusio à n. 88. pag. 453. ad n. 102.

Octava conditio est, ne Catholicorum filij scholas Magistrorum hæreticorum adeant, propter subversionis periculum. Ibidem. n. 103. pag. 455.

Nona conditio est, ne Catholici utantur absque necessitate opera Medicorum Hæreticorum. Ibidem. n. 106.

Decima conditio est, ne Catholici copulam carnalem cum hæreticis habeant. Ibidem. n. 107. pag. 455. ex tali autem commixtione non oritur hæresis suspicio. Ibidem. n. 108. pag. 456.

CONVERSIO.

Contra recens conversum ad fidem verba prolata inducunt hæresis suspensionem: Item verba, quibus invehitur in conversos à Judaismo. Cap. ult. sect. 2. subf. 2. n. 23. & 24. pag. 507.

CON-

CONVICIUM.

- Conviciu in Deum an sit Blasphemia? Cap. 1. Sect. 1. n. 4. pag. 46.
Conviciu in Sanctos an sit blasphemia; an sit peccatū? *Vide in verbo* SANC. 71.
Conviciu in beatos nondum canonizatos an sit blasphemia? *Vide in verbo* BEATI.
Reliqua *vide in verbo* IMPROBERIA.

CONVIVIA.

- Convivia, quibus Christiſideles in celebrandis feſtivitatiſibus ſe exhilarant, olim approbata fuerunt, & hodiè permittuntur. Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. unica n. 35. pag. 355.
vide in verbo ECCLESIA.

COOPERATIO.

- Qui idololatriz cooperatur, eſt idololatra. Cap. 2. Sect. 1. ſubſ. 1. num. 19 pag. 145.
Cooperatio directa, vel indirecta non debet à Catholicis haberi in terris hæreticorum erga hæreſim, & infidelitatem: Quid ſit utraque cooperatio, & in quo differant? Cap. 5. Sect. 1. n. 71. & 73. pag. 452.
Cooperantes impreſſioni librorum Hæreticorum ſunt de hæreſi ſuſpecti. Cap. 6. Sect. 1. n. 39. pag. 461.

COPERNICUS.

- Copernici ſuſpectæ propoſitiones. Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 1. §. 5. n. 16. pag. 494.

COPULA.

- Ex copula carnali Catholicorum cum hæreticis non oritur hæreſis ſuſpicio. Cap. 5. Sect. 2. n. 108. pag. 456.
Vide in verbo CONJUGES.

CORNELIUS PAPA.

- Conſecrationem Novatiani nullam declaravit, quia facta fuit ab Episcopis ebriis, adeoque ſine intentione. Cap. 3. Sect. 5. n. 11. pag. 393.

CORONA.

- Non ſunt de ſuperſtitione ſuſpecti, qui ſacras Imagines cum laureolis pingunt, non obſtante quod laurea corona eſſet in uſu apud Gentiles. Cap. 2. Sect. 7.

ſubſeq. unica, num. 44. pag. 257.

Milites Chriſtiani ad tollendam omnem ſuperſtitionem, laureas coronas geſtabant nomine Chriſti inſignitas. Ubi de milite quodam Chriſtiano, qui impudenter recuſavit geſtare lauream, tempore Severi Imperatoris, quem cum defendiſſet Tertullianus, in indignationem Cleri Ramani incidit. Ibid. n. 45. pag. 257.

CORONA CLERICALIS.

Vide in verbo CLERICUS.

CORPUS.

- An Deo tribui poſſit humanum Corpus? *vide in verbo* BLASPHEMIA, & J. AMANTUM.
An Magia naturalis reſideat in corporibus cœleſtibus, vel animatis, vel inanimatis. *Vide in verbis* MAGIA, CORIUM.
Quomodo res ſolidæ alicui iniiciantur intra corpus? Cap. 1. Sect. 6. ſubſ. 3. nu. 6. pag. 235.
Quid poſſint Dæmones per magos operari circa corpora hominum? Cap. 1. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 10. pag. 156.
Alia *Vide in verbis* ANIMUS, & ORGANUM.

CORRECTIO.

- An blaſphemus corrigens ſe in cōtinenti, excuſari poſſit? Negativa reſponſio ſuadet. Cap. 1. Sect. 6. n. 53. pag. 129.
Contrarium videtur ſentire Lupus. Cap. 1. Sect. 6. n. 54. pag. 129.
An D. Pauli erga D. Petrum correctio ob legalia ſervata Antiochiæ fuerit vera, vel ſimulata? ingens controverſia inter S. Hieronymum, & Auguſtinum. Cap. 2. Sect. 1. ſubſeq. 2. n. 21. pag. 142.
Vide in verbo EMENDATIO.

CORRUMPERE.

Libros Catholicorum corrumpens, & commiſcens dogmata hæretica, eſt de hæreſi ſuſpectus. Cap. 6. Sect. 1. n. 31. pag. 460.

COSCIONOMANTIA.

Coscionomantia adhuc hodiè exercetur per cribrum. Cap. 2. Sect. 4. ſubſ. 3. n. 24. pag. 212.

CREATURÆ.

Quot modis maledicatur creaturis? *Vide in*

T t t

de in

de in verbo MALEDICTIO.

CREDITOR.

A creditoribus, hostibus, latronibus ne capiatur, hæreticum occultans, non incurrit hæresis suspicionem. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 31. pag. 409.

CRIMEN.

Ex vita antea orta oritur suspicio respectu cuiuscunque criminis. Præl. 8. n. 7. pag. 13. *Vide in verbo* S. 1. 10.

Hæresim esse crimen publicum, Honorius Imperator declaravit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 8. pag. 400.

Crimen hæresis licet probatione destitutum sit, non cessat obligatio denunciandi. Ibid. n. 14.

Item, quamvis sit occultum, & sciatur sub secreto jurato, aut sub sigillo confessionis, non tamen in sacramentali confessione. Ibid. n. 15. & 16. pag. 401.

Item, licet qui crimen perpetravit, penituerit. Ibidem num. 17.

Item, licet criminofus sit sanguine, vel amicitia conjunctus. Ibid. num. 19.

Ex crimine hæresis semper præsumitur nocuumtum aliis illatum. Ibid. num. 18.

Criminis hæresis socius non teneatur denunciare delinquentem. Ibid. nu. 30. pag. 402.

De crimine hæresis ne aliquis accusari, vel inquiri possit, si Princeps statuat, directè dicitur impedire ministros Sancti Officii. Cap. 4. Sect. 2. n. 34. pag. 417.

De crimine hæresis si velint cognoscere Magistratus Seculares, dicuntur directè impedire S. Officium. Ibid. n. 37. pag. 418.

De crimine hæresis Magistratus seculares nec incidentè cognoscere possunt. Ibid. n. 40.

Et de illo si velint cognoscere privativè quò ad S. Officium, an directè dicantur impedire? Ibid. n. 41.

CRUCESIGNATI.

Crucesignati, seu Confratres connumerantur inter Ministros S. Officii, fruuntur tamen solummodò privilegijs spiritualibus. Cap. 4. Sect. 2. subf. unica, num. 12. pag. 434.

Subduntur etiam Jurisdictioni Episcoporum. Ibid. num. 13.

Si verò impediatur intuitu S. Officii, dicendum est de eis, quod de familiaribus. Ibid. n. 14.

CRISMA.

Vide in verbo CONFIRMATIO.

CULTUS.

Superstitiosi sunt, qui superfluum cultum, vel falsum Deo exhibent. Cap. 2. Sect. 6. n. 1. pag. 242.

Simplex cultus superfluus non inducit hæresis suspensionem. Ibid. n. 2. pag. 243.

Beatissimæ Virgini tribuitur cultus Mediatricis, absque ullo præjudicio cituli Mediatoris, qui soli Deo competit. Ibid. n. 4. pag. 243.

Superstitio ob cultum cum falsitate in ordine ad rem significatam, quando dicatur esse suspecta de hæresi? Ibid. n. 6. pag. 243.

In superstitiosis ob falsum cultum fallitur intellectus; ac ab eis imitantur facta Hebræorum, vel Hæreticorum, quæ manifestam hæresim sapiunt. Ibid. n. 7. pag. 244.

Ventibus superstitionibus ob superfluum, vel falsum cultum, Dæmon plerumque se immiscet, & quare? Ibid. num. 8. pag. 244.

Abstinentes ab opere servili in die Sabbathi in Virginis Mariæ honorem, non sunt de hæresi suspecti, quamvis hujusmodi cultus videatur reliquia Ethnica superstitionis. Ibid. n. 3. pag. 243.

Superstitiones ob falsum, vel indebitum cultum tripliciter considerantur. Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. n. 1. pag. 249.

Superstitiones, quarum cultus discordat à Deo, damnatæ sunt, & qua ratione? Ibid. n. 12. pag. 247.

Superstitiones, quarum cultus discordat à Deo, damnantur, etiam non involvant ritus Judæorum, nec Hæreticorum. Ibid. n. 15. pag. 247.

Cultus Deo exhibitus etiam recto corde, dedecet in iis, quæ habent annexam irreverentiam. Ibid. n. 18. pag. 248.

Cultus publicus Sanctorum veteris testamenti approbatur, cum Ecclesia ipsos invocet in litanis, & sequenti numero alia traduntur de hujusmodi cultu. Ibid. n. 46. pag. 257.

Ad superstitionem falsi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelatio-

num, ubi de duobus nuperis exultatoribus . Ibid. n. 59. pag. 261.

An cultus civilis exhiberi possit Dæmoni ?
Vide in verbo DIABOLUS.

CURIOSITAS.

Vide in verbo FUTURA.

CURSORES.

Cursores, Inquisitor, Sacerdotes, Commentarienses, sunt principales Ministri S. Officii . Cap. 4. Sect. 2. subf. unica, n. 7. pag. 433.

CUSTODIRE.

Non custodientes hæreticos sunt illorum fautores . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 1. pag. 399.

Et sunt de hæresi suspecti . Ibid. num. 42. pag. 404.

D

DAMNATÆ PROPOSITIONES.

Damnatae propositiones ab Alexandro VII. non hæreticæ, sed scandalosæ sunt . Cap. ult. Sect. 1. subf. 1. §. 6. n. 16. pag. 498.

Damnata à Sancta Sede, licet non ut hæreticæ, si quis proferat propositionem, est de hæresi suspectus . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 1. pag. 504.

In damnatione propositionum non fuisse adhibitas diligencias, quantâ audaciâ asseratur ? Ibid. n. 2.

In damnandis propositionibus absque Consilio Cardinalium, errare posse Pontificem, est sententia reiicienda . Ibid. num. 4.

In damnandis propositionibus ad mores pertinentibus, Pontificem errare posse, qui dicit, sentit cum Hæreticis . Ibid. num. 6.

Damnata propositionem à Summis Pontificibus qui doceret, non diceret aliquid erroneum, seu scandalosum, sed aliud juxta censuram Pontificiam . Ibid. n. 7.

Etiam ex non damnata propositione à Sancta Sede oritur hæresis suspicio, quando illa opponitur auctoritati majoris partis SS. Doctorum . Ibid. nu. 11. pag. 507.

DAMNATI.

Suspectus in fide est, qui dicit penas damnatorum in inferno aliquando mitigari Orationibus, & Sacrificiis . Cap. 3. Sect. 2. subf. unica n. 17. pag. 335.

An pro damnatis offerre possit sacrificium Missæ ? *vide in verbo MISSA.*

Damnatus, & accusatus de crimine ob mortem ex confessione habitam, est absolvendus . Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 20. pag. 386.

Damnato Auctore, ejus quoque opera licet bona, damnata sunt, vigore bullarum Julii III. & Pij IV. Cap. 6. Sect. 1. n. 21. pag. 459.

Damnatum volumen in odium Authoris hæretici, qui legeret, licet in eo nullus error repetiretur, esset suspectus de hæresi . Cap. 6. Sect. 2. n. 11. pag. 465.

DAMNUM.

Damna Regnorum ab hæresi . Cap. 4. Sect. 1. n. 5. pag. 396.

DEDICARE.

Dedicare suos libros Echerodoxis, non debet Catholicis permitti . Cap. 6. Sect. 2. n. 74. pag. 477.

DEFECTUS.

Ex defectu Jurisdictionis, nequit recipi Sacramentum penitentiae ab hæreticis quod non militat quoad Græcos Schismaticos . Cap. 3. Sect. 4. num. 11. pag. 389.

Deficiens in substantialibus, abicitur Sacramento in omittendo, qui illud conficit . Cap. 3. Sect. 5. n. 1. pag. 392.

DEFENDERE, DEFENDENS.

Defendentes in libris Hæreticorum aliquam propositionem Catholicam, non dicuntur de hæresi suspecti . Cap. 6. Sect. 2. n. 57. pag. 470.

Defendentes puratos Hæreticos abjurare coguntur, licet non incurrant excommunicationem Bullæ Cane . Ibidem n. 5.

Defendere dicuntur hæreticos in judicio, qui eos defendunt tanquam Advocati, & Procuratores . Ibid. n. 6.

Bene defenditur in judicio ab Advocatis, quando non constet clientem esse Hæreticum . Ibid. n. 7.

Defendi Hæreticus in judicio non potest absque licentia Inquisitionis . Ibidem num. 8.

In defensoribus Reis inquisitoris concedendis, quanta sit æquitas Tribunalis S. Officii? Ibid. n. 11.

Defendere Hereticos extrajudicium, qui dicantur? Ibid. n. 14. pag. 425.

DEFENSIO.

Defensionem bonorum Ecclesiasticorum mandat Carolus Magnus in suo Testamento. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. nu. 19. pag. 421.

Defensionis à Reis facta renunciatio nulla est. Cap. 4. Sect. 2. numer. 12. pag. 425.

Imò defensionibus non destituuntur, etiam si facti sint delictum, vel illud sit notorium. Ibid. n. 13.

Defensio Catholicæ Religionis rationabilis est causa adeundi rempla Hæreticorum per viros doctos, & pios. Cap. 5. Sect. 2. n. 24. pag. 447.

DEFENSOR.

Defensores Hæreticorum sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 2. num. 1. pag. 423.

Defensores Hæreticorum sunt illi, qui vel defendunt hæreses, vel hæreticos Ibid. n. 3. & qui noscentes errores illorum, eosdem tuerent, ne puniantur. Ibid. n. 4. pag. 424.

DEFERRE, SEU DELATIO ARMORUM.

Deferre non licet arma ad infideles, & deferentes, vel transmittentes, an sint de hæresi suspecti? Cap. 4. Sect. 2. num. 19. pag. 425.

Non peccant, qui arma deferunt ad Infideles pro redemptione captivorum. Ibid. num. 20. pag. 426.

Declaratur non posse deferre, quoties infideles bellum habeant contra Christianos. Ibid. n. 21.

Contrariâ opinio Theologorum excusans à peccato, & ab excommunicatione deferentes indiscriminatim arma ad infideles. Ibid. n. 22.

Limitatur dicta opinio Theologorum respectu deferentium arma in tanta quantitate, ut periculum causaretur Christianæ Reipublicæ. Ibid. n. 25.

Si deferens arma ad infideles sit mercator, an incidat in pœnas bullæ cæne? Ibid. n. 26.

Privilegio deferendi quæcumque arma, quæ solent deferri ab Officialibus, & à biruaris Curie Sæcularis, gaudent familiares, Apparitores, & Særellies S. Officii. Ibid. n. 55. pag. 429.

Excipe archibusectos brevioris mensuræ, pugiones, seu stilectos. Ibidem n. 56.

Deferentes tamen, non sunt subiecti curie Sæculari. Ibid. num. 56. pag. 430. & eodem Privilegio delationis armorum gaudent quoque Vicarii foranei, Notarii, Cancellarii, Fiscales, & Scriptores. Ibid. n. 57.

Delationis armorum licentiam possunt Consulentes concedere uni famulo, non solum dum eos comitatur, verum etiam dum soli incedunt. Ibidem num. 58.

At gaudentes hoc privilegio, debent secum portare suas litteras patentes. Ibid. num. 60.

DEFERRE, SEU DELATIO LIBRORUM.

Delatos à se libros, si nesciat esse hæreticorum, non est de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. n. 19. pag. 470.

Deferre libros in Civitatem sine licentia Episcopi, & Inquisitoris, est prohibitum Bibliopoli. Ibid. n. 60.

Ut deferant notam librorum, qui sunt in officinis, præcipere Bibliopoli possunt Inquisitores. Ibidem numer. 67. pag. 471.

DEFINITIO.

Duplex est: quid rei, & quid nominis. Præf. 1. n. 1. pag. 1.

A definitionibus incipiendum. Præf. 1. nu. 1. pag. 1.

Ideoque ab æthymologia, quæ est definitio nominis. Præf. 1. nu. 1. & 2. pag. 1.

Definitio suspicionis. Vide in verbo SUSPICIO.

Definitio superstitiosis. Vide in verbo SUPERSTITIO.

Definitio Blasphemiz. Vide in verbo BLASPHEMIA.

Definitio hæresis. Vide in verbo HÆRESIS.

Definitio Idololatriz. Vide in verbo IDOLOLATRIA.

Definitur vana Observatio. Vide in verbo OBSERVATIO.

De-

De definitionibus Papæ , & Concliorum quid dicendum? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. 3. 2. n. 16. pag. 482.

Qui definita à Pontifice impugnaret quo ad facti questionem , quid dicendum de eo . Ibid. n. 17.

DEFUNCTUS.

An liceat celebrare Missam Defunctorum ante mortem ejus , pro quo celebratur ? *Vide in verbo* MISSA .

DELIBERATIO.

Sæpe ex habitu provenit , ut quis citius , advertenter deliberet , quam si habitum non haberet . Cap. 1. Sect. 1. n. 23. pag. 85.

Ex defectu plenę deliberationis potest blasphemia vocari informis ; adeoque excusari à culpa mortali . Cap. 1. Sect. 1. n. 16. pag. 48.

Qualis debeat esse defectus plenę deliberationis , ad hoc ut excusetur blasphemus , etiam consuetudinarius . Cap. 1. Sect. 1. n. 17. pag. 48.

Vide in verbo BLASPHEMIA , & in verbo INADVERTENTIA .

Ne sine deliberatione matura , vel ne erret , si absque matura deliberatione decernat Ecclesia , certissima adest Spiritus Sancti assistentia . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 3. pag. 504.

DELICTUM.

An socius delicti puniatur , eâ penâ qua punitur deliquens? Pztl. 9. n. 4. pag. 16.

Delictum facti transeuntis non permanentis non probatur per testes singulares . Cap. 1. Sect. 5. numer. 19. & 20. pag. 117.

Quando agitur de delicto iterabili tñm in specie , tñm in genere , probatur per testes singulares : Cap. 1. Sect. 5. numer. 23. & 24. pag. 117.

Tria delictorum genera : Primum continet ea , ad quæ voluntas naturalem habet propensionem : Secundum ea , à quibus animus refugit : Tertium indifferencia : Quaratione hæc omnia delicta inferant hæresis suspensionem . Cap. 3. Sect. 1. subf. 3. n. 5. pag. 303.

Delictum etiam rei facti sine , vel hoc sit notorium , defensionibus non destituitur . Cap. 4. Sect. 2. n. 13. pag. 415.

Delictum hæresis est merè Ecclesiasticum . Ibid. n. 32. pag. 418.

Qualitas superveniens delicto post condemnationem alia est , quæ diversificat delictum ; & alia , quæ augeat tantum pœnam . Cap. 1. Sect. 6. numer. 88. pag. 133.

DEMENTIA.

An Demens pro Blasphemia puniri debeat ? quid sub nomine Dementis veniat ? Cap. 1. Sect. 6. numer. 18. pag. 124.

Negativa responsio substatetur ; idque procedit , etiam si postea ille ad sanam mentem redierit . Cap. 1. Sect. 6. numer. 19. pag. 124.

Demens satis sua dementia punitur : hinc nec puniendus propter delicta autè ad mentiam . Cap. 1. Sect. 6. numer. 20. pag. 124.

Blasphemus amens propter malum exemplum puniendus ; idque facto comprobatur . Cap. 1. Sect. 6. numer. 21. pag. 124.

Cavere debent Judices , ne dementia sit affectata . Cap. 1. Sect. 6. numer. 22. pag. 124.

Quantò magis Blasphemi student sub larva Dementiæ occultare impietatem , eò magis sunt de hæresi suspecti . Cap. 1. Sect. 6. numer. 23. pag. 125.

Quid sapienter responderit Judex Advocato , excusare cogenti eum , tanquam dementem ? Cap. 1. Sect. 6. numer. 24. pag. 125.

DÆMON.

Inire pacta cum Dæmone , Hæreticale est . Cap. 2. Sect. 2. n. 2. pag. 150.

Sicut Deus instituit Sacramenta tanquam signa , ad quorum positionem gratia produceretur , ita Dæmon incantationes magicas , ut adoraretur . Cap. 2. Sect. 2. numer. 3. pag. 150.

Dæmon non allicitur cibis , sed signis : exemplum hujus rei . Cap. 2. Sect. 2. numer. 4. pag. 150.

Qui per magiam cogunt Dæmones ad sibi serviciandam , paciscuntur cum eorum Principe , ut inferiores Dæmones constringat . Et hujusmodi pactum facit idololatriam . Cap. 2. Sect. 2. numer. 5. pag. 150.

Magi sunt de hæresi suspecti , tanquam Idololatæ ob pactum cum Dæmone initum . Cap. 2. Sect. 2. numer. 6. pag. 150.

Magia supernaturalis , vel est à Deo , vel à Dæ.

- Dæmone**. Exempla primæ in *Plyllis*, & aliis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 1. pag. 152.
- Qualis sit finis Magiæ supernaturalis Dæmonis** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. num. 1. & 3. pag. 152.
- Exempla magiæ supernaturalis Dæmonis**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. numer. 7. pag. 153.
- Communitè Theologi, & jurisperiti agnoscunt in Dæmone potestatem ad turbanda elementa**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 4. pag. 155.
- Ratio naturalis potestatis Dæmonis in elementa**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 5. pag. 155.
- Quid possint Dæmones per Magos operari circa corpora hominum** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 10. pag. 156.
- An Dæmon possit feminam in Marem convertere** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 12. pag. 157.
- Nequit Dæmon in feminam Marem convertere, quidquid finxerint Poetæ**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 13. pag. 157.
- Magorū potestas extenditur in ipsos quoque Dæmones**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 16. pag. 158.
- Quæ excedunt potestatem Dæmonis, & sicut à magis non sunt vera, sed tantum apparentia**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 8. pag. 159.
- Dæmones ad illudendum hominibus, alterant sensus interiores**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 19. pag. 159.
- Aerem medium**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 20. pag. 160.
- Item corpus phantasticum formant**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 21. pag. 160.
- Similiter humores alterant, & agitant**. Ibid. n. 22. pag. 160.
- Dæmon sicut operatur in phantasiam, ita in cæteras animi potentias, nimirum memoriam, intellectum**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 24. pag. 160.
- Dæmon quandoque scientias docet**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 25. pag. 160.
- Quomodo Dæmon agat in voluntatem hominis** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 26. pag. 160.
- Dæmon nequit producere actiones immanentes hominis**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 27. pag. 160.
- An possit animalia producere** ? Ibid.
- Operationes Dæmonis in cadaveribus non sunt vitales**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 28. pag. 161.
- Dæmon nequit vivos homines occidere**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 30. pag. 161.
- Historia Sylvestri secundi Papæ à Dæmone oeclesiæ, falsa convincitur**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 31. pag. 161.
- Dæmon nec honores, nec divitias elargitur hominibus**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 32. pag. 161.
- Dæmon nequit educere Animas ab Inferno, vel à Purgatorio**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. nu. 33. pag. 162.
- Dæmon nequit imprimere formas in rebus naturalibus**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 34. pag. 162.
- Dæmon nequit immutare figuram hominis in figuram brutorum**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 35. pag. 162.
- An conversio lenis in juvenem sit Dæmoni impossibilis** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 36. pag. 162. & n. 37. pag. 163.
- Dæmon per magos nequit Judicibus nocere, neque justitiam lædere, exemplis historicis in contrarium minimè attentis**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 38-40. & 41. pag. 163.
- Dæmonis præstigia sunt in iis, quæ facere nequit; & plerumque in iis, quæ potest facere**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. nu. 42. pag. 164.
- Attendendus est modus operandi magorum ad dignoscendum, an divina, vel potius Dæmoniacæ vi operentur**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 1. pag. 165.
- Dæmon tribus modis operatur, scilicet per actionem mediam; per actionem immediatam; & per delusionem**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 2. pag. 165.
- Hi modi explicantur**. Ibid.
- Dæmon simplices decipit Sanctitatis specie**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. pag. 165.
- Dæmonis impudentia in abusu Sacramentorum, etiam Sacratissima Eucharistiæ**. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. num. 4. pag. 165.
- Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis Sacramento** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 8. pag. 166.
- Dæmon quomodo abutatur Sacramento ordinis in Necromantibus** ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 9. pag. 166.
- Dæmon cum Magis abutitur Sacramento Matrimonii, agendo Incubum**, &

- & Scutubum . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 10. pag. 166.
- Ubi an Dæmon incubus possit generare ? Dæmonis calliditas in Magiæ exercitatione & regula ad ipsam detegendam . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 11. pag. 167.
- Pactum cum Dæmone semper reperitur in Magia . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 1. pag. 168.
- Pactum cum Dæmone duplex : expressum scilicet, & tacitum : utrumque definitur . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 2. & 3. pag. 168.
- Per quodcumque pactum cum Dæmone incurritur hæresis suspicio . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 4. pag. 168.
- An qualibet Dæmonis invocatio inducat vehementem hæresis suspensionem ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. numer. 5. pag. 168.
- Pactum expressum cum Dæmone inducit vehementem hæresis suspensionem ; tacitum vero levem . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 6. pag. 169.
- An invocantes Dæmonem ad tenendam mulieris pudicitiam, sint de hæresi suspecti ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 7. pag. 169.
- An si Dæmon faciat aliquid alicui, nullo prævio pacto, is sit de hæresi suspectus ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. numer. 1. pag. 169.
- Magi ultra pactum cum Dæmone solent per Chirographum animam dare Diabolo . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. numer. 10. pag. 170.
- An liceant superstitiones, previa protectione de non consentiendo in pactum cum Dæmone ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 12. pag. 170.
- Verba ex eo quod sint sacra, non purgantur hæresis suspicio, si vè pacti cum Dæmone . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n. 3. pag. 171.
- Dæmon vult sua habere Sacramenta . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n. 4. pag. 171.
- Magi utuntur verbis sacris, quia credunt Dæmones Divinorum Nominum virtute a se posse cogi . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n. 5. pag. 171.
- Dæmones verba Sacra exigunt in incantationibus, ut illis injuriam irrogent . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. numer. 6. pag. 172.
- Suspicio pacti cum Dæmone in verbis Sacris requirit perversionem eorumdem, vel ratione sanctitatis in eis contentæ connotativè, vel obiectivè, vel effectivè : declaratur . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n. 7. 8. 9. 10. pag. 172.
- Damandi Auctores, qui Astris subjunctam Religionis nostræ Mytheria, quæ Dæmon perfectissimas in Astrologiâ ignoravit . Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. numer. 11. pag. 181.
- Dæmon cur non abutatur in incantationibus Penitentia, & Extremæ unctionis Sacramento ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. numer. 8. pag. 166.
- Dæmon quomodo abutatur Sacramento ordinis in Necromanticis ? Ibid. n. 9. pag. 166.
- Exorcismi, licet ministrentur à Viris sanctissimis, non habent effectum infallibilem ; & cur ? ubi refertur historia de Monialibus à Dæmone vexatis . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 6. pag. 174.
- Quoties utentes verbis prodigiosis sunt vitæ seclerata, dicuntur agere virtute Diaboli : ubi quod regulariter gratia, miraculorum requiritur situm charitatis . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. numer. 10. pag. 175.
- Reprobantur Auctores putantes esse licitum Diaboli commercium ad bonum finem de jure civili . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 14. pag. 176.
- Quomodo plures sancti vti sint Dæmonis ope ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. numer. 15. pag. 176.
- S. Hilarius, qua ratione solverit Dæmonis maleficium ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 16. & 17. pag. 176.
- Dæmones Sacrationibus temporibus parant maleficia, & cur ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. numer. 19. pag. 177.
- An apud Dæmones aliquis sit ordo ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. numer. 20. pag. 177.
- Quando incantatio serpentum potest tribui Demoniacæ virtutis ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 23. pag. 187.
- Phormigini mirabilis effectus, scilicet urinam provocare : Gracchi exemplum ; & Davidis Citharam pulsantis, qua Dæmon expellebatur . Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. n. 23. pag. 187.
- An Dæmon possit reddere corpus invisibile ?

- bile? Cap. 3. Sect. 2. subf. 5. num. 14. pag. 194.
- An Ruta, herba Tapsia, & odores quidam Demones fugent? Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. num. 16. pag. 194.
- Refellitur Abailardus, sentiens Demonum suggestiones in nobis fieri contractu lapidum, & herbarum. Cap. 3. Sect. 2. subf. 5. num. 20. pag. 195.
- Effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non est ex vi naturæ productus, quoties res naturales effectum non producant, si protestatio adhibeatur de non consentiendo pacto Dæmoniaco. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 1. pag. 191.
- Non est naturalis effectus, quem producant res sacræ: tunc enim omnis virtus, vel est à Dæmone, vel à Deo. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 2. pag. 192.
- Divinatores sunt suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscuntur, vel ipsum adorant. Cap. 2. Sect. 3. n. 1. pag. 196.
- Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit, sed plerumque à Dæmone, præcipue in Ecstasi, & raptu. Cap. 2. Sect. 3. n. 3. pag. 196.
- Divinatores sunt suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscuntur, vel ipsum adorant. Cap. 2. Sect. 3. nu. 1. pag. 196.
- Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit, sed plerumque à dæmone, præcipue in Ecstasi, & raptu. Ibid. num. 3. pag. 196.
- Ex divinatione diabolica quanta rerum scientia exauriri possit, explicat S. Augustinus ex acumine ingenij, & ex celeritate motus Demonis, exemplo Apollonii Tiansi. Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. n. 1. pag. 204.
- Secreta humani cordis qua ratione Demones rimari possint? Ibid. num. 2. pag. 204.
- Dæmones ob temporis diuturnitatem habent summam rerum experientiam, & perfectam Astrologiæ naturalis cognitionem. Ibid. num. 3. pag. 204.
- Dæmones cur in oraculis sæpe responsa dabant ambigua? Ibid. n. 4. pag. 205.
- Probabilius est, Dæmones Sacerdotes Idolorum decessisse ad firmius stabiliendam Idololatriam: Ab Oraculis enim Idolorum plura prædicta sunt, ad quæ mentis humana pertingere non poterat. Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. n. 5. pag. 205.
- Gentilitas nullam fidem Oraculis dedisset, si in eis aliquam falsitatem reperisset, idè Dæmon in Oraculis nunquam mentiri visus est. Ibid. n. 6. pag. 205.
- Sortilegium omne continet cum Dæmone societatem, etiam si sortes bono zelo tententur. Cap. 2. Sect. 4. num. 3. pag. 206.
- Quando licitè sortes tentantur, non est expectandus eventus à Dæmone, nec à casu, sed à Deo. Cap. 2. Sect. 4. subf. 1. n. 5. pag. 208.
- Dæmon cur potius responsa det Necromantibus per cadavera, quàm immediatè per seipsum? Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 12. pag. 215.
- Necromantia est Idololatria, quæ Defuncti invocantur, sed dæmones apparent. Ibid. n. 13. pag. 215.
- Casus mirabilis adulescentis suffocati à Dæmone ob lectos libros Necromanticos in musæo Cornelii Agrippæ. Ibid. n. 14. pag. 215.
- Ex D. Augusti. ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent nullia inanum observationum. Cap. 2. Sect. 5. numer. 1. pag. 219.
- Dæmon sæpe miscet se hominum operibus superstitiosis, ipsis hominibus ignorantibus, quod maxime verificatur in mulierculis bona fide vana observantibus ad sanitatem. Ibid. n. 2. pag. 219.
- Vana observatio hæreticalis inducit hæresis suspensionem: imò hæc oritur ex quolibet pacto expresso cum Dæmone: Ratio hujus. Ibid. n. 11. pag. 221.
- De pacto cum Dæmone in somniis, vide in verbo SOMNIUM.
- Dæmon docere valet scientias, & artes tam externa, quàm interna locutione. Cap. 2. Sect. 5. subf. 2. n. 6. pag. 228.
- Malefici se dedicant Dæmoni, vel privatum, vel solemniter: Explicatur utrumque. Quidve sit dedicatio totalis, quid verò partialis? Cap. 2. Sect. 6. nu. 2. pag. 229.
- Dæmon ad experiendum, an Maleficus sit sibi fidelis, Martinellum ei assignat, & quis sit iste? Ibid. n. 3. pag. 229.
- Datur Maleficium, in quo nulla reperitur Demonis invocatio, & tale non inducit

cit hæresis suspicionem . Ibid. n.6. pag. 230.

Præter maleficium sapiens hæresim manifestam ob pactum expressum cum Dæmone, datur maleficium involvens pactum tantum tacitum, adeoque de levi suspicionem inducens . Ibid. nu.7. pag. 230.

Dæmon quomodo res solidas, ut saxa, & ossa ingerat intra corpus humanum? Cap. 2. Sect. 6. subsect. 3. num. 6. pag. 235.

Strygæ quomodo ope Dæmonis se in cubiculos intrudant januis clausis? Cap. 2. Sect. 6. subsect. 3. n.9. pag. 236.

Datur realis Strygarum translatio per Dæmones experientia comprobata . Ibid. n.10. pag. 236.

Maleficium sterilitatis plerumque operatur Dæmon, prohibendo, ne mulier semen emittat . Ibidem, num. 18. pag. 238.

Maleficium abortus quomodo operetur Dæmon? Ibid. n.22. pag. 238.

Quidquid fieri potest à causis naturalibus, patratum à Dæmone in maleficiis. Ibid. n.22. pag. 238.

Dæmon semper intentus ad nocendum, supponit in lectis signa maleficiorum, sicut in actu exorcismi supponit acus, clavos &c. quæ impossibile est, reperiri in obfesso . Cap. 2. sect. 6. subsect. 4. n.5. pag. 240.

Quædam signa magis propria maleficiorum, ut sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis; minæ malefici; invocationes, & colloquutiones cum Dæmone. Ibid. n.10. pag. 241.

De Strygmatis, quibus Dæmon tuos signet; cur? quando? & quo loco? Ibid. n.11. pag. 241.

Non probatur quis maleficus ex eo, quod à Dæmone nominetur . Ibid. num. 15. pag. 242.

Utentibus superstitionibus ob superfluum, vel falsum cultum, Dæmon plerumque se immiscet, & quare? Cap. 2. Sect. 7. n.8. pag. 244.

DENUNCIARE .

Non denunciante, vel non capiente, vel non custodiente hæreticos, sunt hæreticorum fautores . Cap. 4. Sect. 1. subsect. 1. n.1. pag. 399.

Denunciandi hæreticos ab initio nascen-

tis Ecclesiæ mos fuit . Ibid. n.2.

Denunciabant hæreticos Romani Pontifices, Absentibus per literas encyclicas, & presentibus in concione ad populum . Ibid. n.3.

Denunciare Hæreticos, ex Aedicto Inquisitorum omnes fideles tenentur, non exceptis Regibus, neque Imperatoribus . Ibid. n.10. pag. 400.

Contrarium tamen verius, Reges, Imperatores, & Cardinales non teneri legibus denunciandi . Ibid. n.11.

Cæteri omnes obligantur . Ibidem num. 12.

Et non denunciante est vehementer de hæresi suspectus . Ibid. n.13.

Denunciandi obligatio non cessat, licet crimen probatione sit destitutum . Ibid. n.14.

Et licet sit occultum, vel sciatur sub secreto jurato, vel sub sigillo confessionis, extra tamen confessionem . Ibid. num. 15. pag. 401.

Et licet qui crimen perpetravit, peniteat . Ibid. n.17.

Item licet criminosus sit sanguine, vel amicitia conjunctus . Ibid. n.19.

Denunciante filius Patrem, in præmium de-lationis liberatur à pœnis statutis in filios Hæreticorum . Ibid. n. 20.

Denunciare tenentur Parentes filios hæreticos . Ibid. n.21. pag. 402.

Uxor maritum . Ibid. n. 22.

A denunciandi onere eximere videtur probabilis metus alicujus magni damni sibi, vel filii, vel parentibus. Ibidem num. 23.

Similiter, si timeatur tale damnum iminere marito, vel uxori . Ibidem num. 24.

Item fratribus germanis . Ibid. n.25.

Ratio affertur . n.26. Ibid.

Limitantur prædicta . n.27. Ibid.

A Denunciandi onere metum excusare, probat Bordonus, non hæreticos tamen, sed tantummodo suspectos de hæresi . Ibid. n.28.

Ab onere denunciandi seipsum quisque excusatur . Ibid. n.29.

Item socius criminis . Ibid. n.30.

Item Confessarius . Ibid. n. 31. pag. 403.

Item, qui audit ab aliquo fide non digno aliquem esse hæreticum . Ibid. num. 32.

Item denunciare non tenetur quis, quan-

do adest metus cadens in constantem
vrum. Ibid. n. 33.

Non denunciante, quando tenetur,
sunt de hæresi suspecti, & quare? Ibid.
n. 34.

Denunciare si negligat, qui ex officio te-
netur, licet hæc omissio non redoleat
errorem in fide, tamen non liberat ab
onere denunciandi, & inducit levem
Hæresis suspicionem. Ibid. n. 35.

Denunciare omittentes suspectos de hæ-
resi, licet puniri possint, tamen non sunt
de hæresi suspecti. Ibid. n. 37.

Item omittens denunciare, quando non
adsunt adminicula, & circumstantiæ,
non est de hæresi suspectus. Ibid. n. 37.

Denunciare qui ex officio tenetur, si ne-
gligant, efficiuntur de hæresi suspecti,
& verè fautores Hæreticorum dicuntur.
Ibid. n. 38.

Denunciare, capere, judicare, & punire,
nunquam ex officio tenentur faminx,
ideò superiùs dicta non militat quoad
illas. Ibid. num. 45.

Quæ denunciari debent propositiones, &
quæ hæresis suspicionem inducunt,
ad tria genera reduci possunt, scilicet
hæreticarum, hæresim sapientium, &
temerariarum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1.
nu. 1. pag. 478.

Respectivè ad denunciationem propo-
sitiones suspectæ de hæresi aliæ sunt hæ-
reticæ; aliæ hæresim sapientes; aliæ hæ-
resi proximæ; aliæ Hæreticis faventes
Ibid. n. 1. pag. 479.

Denunciare obligatos seductores, non de-
bet sibi persuadere, vera esse illorum
miracula. Cap. ult. Sect. 2. sub. 2. n. 36.
pag. 508.

DENUNCIATIO.

Alexander VII. damnavit propositionem,
cum non teneri denunciare, qui non
potest probare. Cap. 1. Sect. 6. num. 84.
pag. 133.

De obligatione denunciandi sollicitato-
rem, vide in verbo SOLLICITATIO.

DENUNCIATOR.

Denunciatores, testes, & accusatores,
videntur adnumerandi inter Ministros
S. Officii. Cap. 4. Sect. 2. subf. unica, n. 8.
pag. 433.

DEPENDERE.

Dependere à Curia Laicali non debet
S. Officium. Cap. 4. Sect. 2. num. 42. pag.
418.

DEPRAVARE, SEU DEPRAVATIO.

Depravare Catholicorum libros, est cor-
ruptus Hæreticorum mos. Cap. 6. Sect.
1. n. 32. pag. 459.

DEVS.

Idololatæ sunt Dei immemores: Cap. 2.
Sect. 1. n. 5. pag. 138.

Gentiles ex consideratione creaturarum,
vnius Dei existentia coacti sunt fateri.
Cap. 2. Sect. 1. n. 7. pag. 138.

Ignorantia de Deo præcipua Idololatæ
causa: Unde aram ignoto Deo con-
secrarunt Athenienses. Cap. 2. Sect. 1.
num. 8. pag. 138.

Gentiles dubii de vero Deo, innumeros
crediderunt Deos, præcipuè homines
excellentes; Aliquorumque istorum
nomina hebdomadæ diebus dederunt.
Cap. 2. Sect. 1. num. 9. pag. 138.

Prisci Romani nullas Deorum, quos co-
lebant, imagines admiserunt: Imò unum
ceteris præferebant. Cap. 2. nu. 10. pag.
139.

Homines, quia mortales, à multis Gen-
tilibus exclusi sunt à Deorum classe,
subrogatis in eorum locū diversis mun-
di partibus. Cap. 2. Sect. 1. n. 11. pag.
139.

Nonnulli Gentiles admittentes unum
Deum, illum Mundi animam putave-
runt. Cap. 2. Sect. 1. num. 12. pag. 139.

Opiniones Gentilium de Diis ad tres clas-
ses reducuntur, scilicet ad fabulatri-
cem, Physicam, & Civilem. Cap. 2.
Sect. 1. n. 13. pag. 139.

Quo sensu sit impossibilis ignorantia in-
vincibilis veri Dei? Cap. 2. Sect. 1. n. 15.
pag. 139.

Dei virtute quando non dicantur opera-
ri Magi? Vide in verbo MAGI.

A Deo debet esse Ecclesiæ revelata, &
non alicui privato proposito de fide.
Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 4. pag.
481.

Quod à Deo sint immediatè revelata, quæ
nobis ab Ecclesia proponuntur, decem
motiva ex Scoto. Ibid. n. 6.

Deus

Deus est Auctor utriusque testamenti, ideoque omnia contenta in Bibliis sunt de fide tenenda. Ibid. num. 12. & 13. pag. 482.

A Deo Cardinalis eligitur in Pontificem Ibid. n. 19. pag. 483.

Qua plures Dei asseruntur, illa est propositio pagana. cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. num. 8. pag. 500.

Deo injuriola propositio esset dicere, Sacram Scripturam scater erroribus gramaricalibus. Ibid. n. 19. pag. 501.

Deus docet per visionem remedium contra terremotum, ponendo scilicet præforibus hæc verba: *Christum nobiscum stete*. Cap. 4. Sect. 1. n. 9. pag. 396. r.

A Deo protectus fuit Honorius Imperator ob defensionem Religionem contra Hæreticos detecta Stilliconis prodicione: Econtra dum eisdem faveret a Deo puni- tur data Vrbe in direptionem per Alaricum. Cap. 4. Sect. 1. sub. 1. n. 9. pag. 400.

A Deo puniri Principes, qui pacta non servarunt. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 12. pag. 412.

Inter Deum permittentem, Catholicos Hæreticorum erroribus involui, & Principem permittentem, subditos confugere ad Hæreticorum castra, disparitas. Cap. 4. Sect. 2. n. 36. pag. 428.

Dei revelatio sive immediata, sive mediata, est ratio formalis, quæ credimus alicui propositioni per fidem Catholicam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 6. pag. 478.

Vide in verbo PUNITIO, FUTURA.

DIABOLUS.

Illicitum est, cultum civilem Dæmoni exhibere, quia dæmon est Dei inimicus, & hominis. Cap. 1. Sect. 2. n. 43. pag. 97.

An liceat invocare Dæmonem, eumque sanctum appellare? Vide in verbo BLASPHEMIA.

Dæmonum potestas faviens per Idololatram an, & quando eversa? Cap. 2. Sect. 1. n. 1. pag. 137.

Qui Dæmones colunt, sunt idololatæ. Cap. 2. Sect. 1. n. 18. pag. 140.

Reliqua vide in verbo DAEMON.

DIACONVS.

Quenam olim fuerint Diaconis? vide in verbo ORDO.

DIANA AVTHOR.

Censet Diana, materiam parvam in lectione librorum prohibitorum esse duas, vel tres lineas, licet in eis Hæreses contineatur. Cap. 6. Sect. 2. num. 8. pag. 464.

DICTA.

Ex malè dictis oritur suspicio. Præl. 9. n. 1. pag. 15.

Dolus ex malè dictis quando arguatur? Præl. 9. n. 2. pag. 15.

Suspicio oritur ex dictis cum prolatis, cum scriptis. Præl. 9. n. 3. pag. 15.

Suspicio ex dictis liberis, & claris debet oriri. Præl. 9. n. 7. pag. 16.

Dicta, vel scripta, ut suspicionem inducant, non debent esse æquivoca, nisi prolata sint à Viro malè famæ. Præl. 9. pag. 16.

Imò oportet, quod nedum non sint æquivoca, sed nec etiam per jocum. Præl. 20. n. 3. pag. 39.

DICTERIA.

Dicteria comprehenduntur in propositione satyrica. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 59. pag. 511.

DIES.

In die pluries communicantes non sunt de hæresi suspecti, sed peccant mortaliter. Cap. 3. Sect. 4. n. 23. pag. 391.

A die commissi criminis vacare beneficia Hæreticorum, Sacra Congregatio 5. Officii declaravit. Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. §. 3. n. 7. pag. 419.

Dies festos Hæreticorum non debent Catholici in terris Hæreticorum observare, si præscribantur ad explorandum, qui sint catholici, & qui Hæretici; secus tamen, si præceptum emanasset propter bonum politicum. Cap. 5. Sect. 2. n. 45. & 46. pag. 449.

De observatione dierum, vide in verbo OBSERVATIO.

DIFFERENTIA.

Differentia inter propositionem Theologicam, & Theologicæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 9. pag. 486.

Differentia inter Conclusionem Theologicam, & conclusionem de fide deductam ex duabus præmissis de Fide. Ibid. n. 10.

Differentia inter propositionem sapientem

V u u 2 Hære-

Hæresim, & hæresis suspectam. Cap. ult. Sect. 1. §. 3. subsect. 3. num. 12. pag. 491.

Differentia inter proferentem propositionem hæreticam, & propositionem in æquivocam. Ibid. n. 14. pag. 491.

An differat propositio male sonans à propositione piarum aurium offensiva? Cap. ult. Sect. 2. subsect. 1. §. 6. num. 2. pag. 496.

Reiicitur Cardinalis Laurea non agnoscens differentiam inter dictas propositiones. Ibid. n. 3.

DIFFERRE, SEV DILATIO.

Differendum esse, qui responderet ad interrogationem Summi Pontificis, an libri Hæreticorum essent prohibendi, non esset de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. n. 58. pag. 470.

DIGITVS.

Digitis amovere sacram particulam palato agglutinaram, non est gravis culpa. Cap. Sect. 4. n. 28. pag. 391.

DIGNITAS.

Dignitati, vel potestati personæ illustris, vel alicui statui fidelium, quæ detrahit, est suspecta propositio. Cap. ult. Sect. 2. subsect. 1. n. 30. pag. 508.

Eaque, si Deo, vel sanctis irroget injuriam, blasphema est propositio. Ibid. num. 508.

In dignitate constitutæ Personæ irrogans injuriam, est propositio satyrica. Cap. ult. Sect. 2. n. 59. pag. 511.

Dignitatibus privantur Magistratus; penam excommunicationis incurrunt; & sunt de hæresi suspecti, nisi jurent, servare decreta contra hæreticos. Cap. 4. Sect. 2. n. 39. pag. 428.

Dignitatibus, vel honoribus insignitis Hæreticos intuitu hæresis, & eos receptare, est positivè favere eisdem. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 2. n. 1. pag. 409.

Dignitatis cujuslibet Hæretici sunt incapaces. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 1. §. 3. n. 1. pag. 418.

Dignitates conferens Hæreticis, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 3. pag. 419.

Ut à dignitatibus arcerentur Christiani, & à militia pellerentur, per legem Julianus Apostata sancivit. Ibid. n. 4.

DILIGENTIA.

Diligentia sunt adhibenda ad removendum dubium; vide in verbo DUBIUM.

S. DIONYSIUS.

Secundum S. Dionysium fuit cõfusa clericalis à S. Petro instituta per modum Crucis. Cap. ult. Sect. 1. n. 16. pag. 476.

DISPENSATIO, SEV DISPENSARE.

An Nicolaus Papa dispensaverit uti maleficio ad liberandum Episcopum Maleficiatum, & an super hoc dispensare potuerit? Cap. 2. Sect. 6. subsect. 4. nu. 7. pag. 240.

Deus dispensavit cum Judæis ad plures uxores habendas, & cur? Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. §. 1. n. 15. pag. 276.

An Adrianus Pontifex dispensaverit cum Carolo Magno in Polygamia? vide in verbo POLYGAMIA.

An iniis, quæ adversantur Juri naturæ possit Deus dispensare? Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. §. 1. n. 16. pag. 276.

Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum. Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. n. 17. pag. 284.

Potest item dispensare cum Religiosis, voto solemnè obstrictis: exempla. Ibid. n. 17. pag. 284.

Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.

Ad dispensandum cum Sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum calibatus sit annexus Sacerdotio tantum de jure Ecclesiastico? Ibid. n. 20. pag. 285.

Ad prædictam dispensationem non sufficit utilitas privata, vel periculum incontinentiæ. Ibid. n. 21. pag. 285.

Ad prædictam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure divino. Ibid. n. 22. pag. 285.

Pontifex, quando urget legitima causa, non dispensat cum Religioso, qui voto solemnè ligatur; sed declarat, tunc non tenere votum, & sic conciliantur oppositæ sententiæ Moralistarum, & Canonistarum. Ibid. n. 23. pag. 285. n. 55.

An Summus Pontifex possit dispensare à vo-

à voto fidelitatis subditos ? Ibid. n. 24. pag. 286.

Latini Sacerdotes in locis Græcorum nequeunt celebrare in fermento, si ibi adfit Ecclesia Latina : Si non adfit, dispensatur celebrare ad charitatem servandam. Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 20. pag. 296.

Sacra Congregatio dispensavit Missionario Latino celebrare ritu Armenorum in eorum Ecclesiis. Ibid. n. 21. pag. 297.

Summus Pontifex nequit dispensare, quod in una tantum specie consecratur. Ibid. n. 14. pag. 297.

Nunquam Ecclesia passa est, ut in una specie consecratur ; & falsum est, quod Innocentius VIII. id dispensaverit cum Norvegiis. Ibid. n. 15. pag. 297.

Dispensatio ad contrahendum antè legitimam ætatem matrimonium in doli capacibus, an necessariò concedenda sit à Sede Apostolica, vel sufficiat Ordinarii dispensatio ? Cap. 3. Sect. 1. subf. 5. n. 34. pag. 316.

An Sacerdos ex dispensatione Pontificis possit esse confirmationis minister ? vide in verbo CONFIRMATIO.

Nec Summus Pontifex dispensat, ut non Sacerdos extremam unctionem administret : vide in verbo *Extrema Unctio*.

Dispensationes in matrimoniis inter Catholicos, & hæreticos potest Sedes Apostolica concedere, etiam cum periculo alterius ex Conjugibus, ob publicam causam. Cap. 5. Sect. 1. n. 47. pag. 440.

Dispensavit nunquam Summus Pontifex, ut hæretici retinerent redditus Ecclesiasticos. Cap. 5. sect. 1. sub. 2. §. 3. n. 17. pag. 420.

Dispensare nunquam solet Papa, ut Catholicus contrahat matrimonium cum hæretica, & è contrà, nisi persona hæretica prius hæresim abjuret. Cap. 5. Sect. 1. n. 44. pag. 440.

Hoc pacto dispensavit Clemens VIII. ut Catarina soror Enrici IV. nuberet Duci Barrensi. Item dispensare noluit idem Pontifex, ut Rex Neoburgius nuptias contraheret cum filia Palatini Bipontini. Ibid. n. 66.

DISPONERE.

Disponere tantum potest summus Pontifex de Hæreticis in ordine ad Religionem, adeoque ei competit tantum approbare scdus cum Hæreticis, de reli-

gione eorum toleranda. Cap. 4. Sect. 1. Sub. 2. §. 1. n. 1. pag. 411.

DISPOSITIO.

Debitæ dispositiones ad conficienda sacramenta aliæ sunt spirituales, aliæ corporales. Cap. 3. Sect. 1. subf. 7. num. 1. pag. 326.

Dispositio spiritualis est status gratiæ, ob cuius defectum in Sacerdote quotidie celebrante vult Bordonus induci hæresis suspicionem. Ibid. n. 2. pag. 326.

Sed quando hoc verificetur ? Ibid. n. 3. pag. 326.

Quæ militant respectu Eucharistiæ ob non debitas dispositiones, procedunt quoque quoad cætera Sacramenta. Ibid. n. 12. pag. 328.

Vide in verbo MISSA.

DISPUTARE, DISPUTATIO CVM HÆRETICIS.

Disputandum non est cum Hæreticis, etiã si suppetrent rationes. Cap. 5. Sect. 2. n. 88. pag. 454.

Laudatur Episcopus Merburgensis, qui noluit permittere Ekio, ut disputaret cum Luthero. Ibid. n. 89.

Disputatio cum Hæreticis nocere potest audientibus, maxime si sint personæ idiotæ. Ibid. n. 90.

Quomodo Hæreticorum petulantiam in disputationibus repræsentat S. Remigius Episcopus Rhemensis, in Episcopo Arriano ? Ibid. n. 91.

Disputare cum Hæreticis quandoque expedit ad eorum errores propulsandos. Ibid. n. 92.

Disputare cum Hæreticis, quandoque tenetur Catholicis. Ibid. n. 94.

Error Apellis, & Gregorii Caslandri de non impugnandis Hæreticis. Ibid. n. 95.

S. Hieronymus redargutus à S. Augustino, eo quod Rufinum impugnaverat, postea laudatur. Ibid. n. 93.

Disputavit publicè S. Auitus Episcopus Viennensis cum Arrianis coram Gundebaldo Rege Burgundiæ. Ibid. n. 96.

Item disputavit publicè coram Rege Christianissimo Jacobus Peronius Episcopus Eboracensis contra Plessium Calvinistam. Ibid. n. 97.

Disputandum est cum Hæreticis etiã citra spem fructus. Ibid. n. 98. pag. 455.

Dispu-

Disputandi munus cum Hæreticis, non expedit, quod sibi assumant Idiotæ. Ibid. n. 99.

An disputantes cum Hæreticis debeant esse Clerici? affirmant multi Auctores. Ibid. num. 100.

Sententia negativa est magis probabilis. Ibid. n. 101.

Ratio affertur Ibid. num. 101., & num. 102.

DISTANTIA.

Quoties res in distantia operantur, non dicuntur naturaliter operari, ubi examinatur magnetis virtus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 7. & 8. pag. 193.

Vide in verbo MAGNES, SYMPATHIA.

DIVERSITAS.

Diversitas Religionis non debet obesse pactis, an sint de jure Gentium. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 13. pag. 412.

Diversitas Religionum an in bene constituta Republica tolerari possit, qui disputant, non sunt audiendi. Cap. 4. sect. 2. subf. 2. §. 2. n. 7. pag. 416.

DIUINATIO.

Vide in verbo SORTE, & DIVINATORIS.

DIVINATORES.

Divinatures sunt suspecti de hæresi, quoties cum Dæmone paciscuntur, vel ipsum adorant. Cap. 2. Sect. 3. nu. 1. pag. 196.

Non sunt suspecti de hæresi divinatores per physiognomiam. Ibid. num. 7. pag. 197.

Damnantur divinantes per physiognomiam, vel Chiromantiam, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendæ Zingaræ. Ibid. n. 8. pag. 198.

Sortes aliz sunt divinatoriæ; aliz consultoriæ, quæ aliquando possunt permitti; aliz divinatoriæ, quæ semper permittuntur. Cap. 2. Sect. 4. subf. 1. nu. 1. pag. 207.

Sortes Divinatoriæ semper sunt illicitæ, & damnatæ, quia Deus voluit, futura nobis esse occulta. Cap. 2. Sect. 4. subf. 2. n. 1. pag. 211.

In futuris occultandis elucescit divina, erga nos Clementia, & quare? Ibid. n. 2. pag. 211.

Dedecet curiositas in indagandis futuris, etiam medio licito: quanto magis ergo medio illicito? Ibid. n. 3. pag. 211.

Sortes divinatoriæ semper superstitiosæ consuluntur, ideoque omni jure prohibiti sunt. Ibid. n. 4. pag. 211.

Nulla potest dari causa recurrendi ad sortes divinatorias: hujus rei multiplex ratio. Ibid. n. 6. pag. 212.

Sortes divinatoriæ, quæ apud Gentiles in veneratione extiterunt, evanuerunt quidem, sed earum reliquæ usque hodie permanent penes mulierculas, &c. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 1. pag. 213.

Necromantiæ fundamentum est error Platonis de animarum divinitate. Ibid. n. 10. pag. 215.

Vide in verbo NECROMANTIA.

Somniorum causæ aliz naturales; aliz sunt animales; aliz corporales. Cap. 2. Sect. 5. subf. 1. n. 17. pag. 225.

Somniis provenientius ex causis divinis fides præstanda est. Ibid. num. 21. pag. 227.

De lignis ad cognoscendū, an sōnia à causis divinis proveniant, remissivè. Ibid. n. 22. pag. 227.

Si ex lignis non constat, somniorum causas esse divinas, observatores ipsorum vani sunt: ubi de pacto cum Dæmone in dictis somniis. Ibid. num. 23. pag. 227.

Non tantum non sunt suspecti de hæresi, qui virtute divina prophetant; sed nec sunt suspecti, qui prophetant naturali virtute, & quinam sint isti? Cap. 2. Sect. 3. n. 5. pag. 197.

Physiognomia quid præmonstrare possit ex aspectu? Ubi affertur exemplum divinationis Antiochi Tiberti, & reiiicitur. Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. num. 7. pag. 201.

Ex divinatione diabolica quanta rerum scientia exhauriri possit, explicat S. Augustinus ex acumine ingenii, & ex celeritate motus Dæmonis, exemplo Apollonii Tiane. Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. n. 1. pag. 204.

Divinationi per Carmina Poetarum successit hodie mos temerè consulendi sacram scripturam ad divinandum, ubi non dammandi, qui Sacram Scripturam consulunt ad fructum percipiendū &c. Exemplum S. Francisci. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 5. pag. 205.

Origo divinationis Caroptromantiæ à Pythagora censetur proditiſſe. Cap. 2. Sect. 4. ſubl. 3. n. 22. pag. 317.

Veteres arbitantes, in carminibus Poëtarum aliquid divinitatis latere, illa ad divinandum conſulcbant, & inde fortè orta origo ludi vocati *Indovina grillo*. Cap. 2. Sect. 4. ſubl. 3. numer. 2. pag. 213.

Rota ad divinandum, tributa Venerabili Bedæ, damnatur, ubi de alia Rota. Ibid. n. 22. pag. 213.

Reliqua vide in verbis PHISIOGNOMIA, REVELATIO, DIVINATIO, PROPHETIA, & SORTES.

DIVINUS.

Divino, naturali, & Eccleſiaſtico jure tenetur Confeſſarius ad ſigillum. Cap. 3. Sect. 3. ſubl. 6. n. 8. pag. 385.

DIVITIÆ.

Dæmon nec honores, nec divitias elargitur hominibus. Cap. 2. Sect. 2. ſubl. 2. n. 32. pag. 161.

DOCTOR.

Quas Sancti Doctores unanimiter dicunt eſſe propoſitiones de fide, propoſitiones illis adverſantes dicuntur hæreticæ. Cap. ult. Sect. 2. ſubl. 1. §. 1. num. 24. pag. 484.

Non ſufficit, quod unus, vel alter Doctor dicat, propoſitionem eſſe hæreticam, ut illa dicatur proxima hæreſi. Cap. ult. Sect. 2. ſubl. 1. §. 3. n. 18. pag. 490.

Quando majori parti Ss. Doctorum opponitur propoſitio, ex ea (licet à Sancta Sede non damnata) oritur hæreſis ſuſpicio. Cap. ult. Sect. 2. numer. 11. pag. 505.

DOCTRINA.

Attenta doctrina quis minus excuſatur ab hæreſi: vide in verbo HÆRETICUS.

DOCTUS.

Docti non debent cum Hæreticis converſari, quando inde ſcandalum reſultaret. Cap. 5. Sect. 2. n. 19. pag. 447.

Doctus viris, & piis eſt rationabilis cauſa adeundi templa Hæreticorum, deſenſio Catholicæ Religionis. Ibid. num. 24.

DOLUS.

Dolus ex malè dictis arguitur. Præf. 9. n. 2. pag. 15. Declara. Ibid.

DOMINIUM.

Quod Summus Pontifex dominium habeat univerſaliter ſuper omnes gentes, mediare, & indirecè, eſt communis opinio Theologorum, & Canonistarum. Cap. 4. Sect. 2. n. 70. pag. 431.

An autem habeat immediatè, & directè, eſt gravis inter Doctores controverſia. Ibid. n. 71.

DOMINUS.

Dominorum Hæreticorum famulatus eſt rationabilis cauſa famulis adeundi hæreticorum templa, dummodò iſti nequè in ritibus, neque in precibus participant cum Hæreticis. Cap. 5. Sect. 2. num. 26. pag. 447. & num. 30. & 31. pag. 448.

Domino Hæretico Miſſam celebranti, non licet famulo catholico inſervire, neque ei indumenta ad id neceſſaria miniſtrare. Ibid. n. 35.

DOMUS.

An olim licuerit, & hodiè liceat celebrare Miſſas in privatis Domibus? Vide in verbo MIſſA.

DORMIENS.

An Blaſphemans, dum dormit, ſit excuſandus, eo quod furioſo æquiparetur? Cap. 1. Sect. 6. n. 25. pag. 125.

Dormiens vix vivere dici poteſt, idemque ſimilis mortuo eſt: Ideoque peccare non dicitur. Cap. 1. Sect. 6. num. 26. pag. 125.

In ſpecie, quod blaſphemans, dum dormit, non peccet, firmatur duplici ratione. Cap. 1. Sect. 6. n. 27. pag. 125.

Cæterum ſi Blaſphemus ſit ſolitus blaſphemare, non excuſatur in totum, quando dormiens blaſphemat: Quia linguam fecit diſertam in blaſphemiis. Cap. 1. Sect. 6. n. 28. pag. 125.

Noctambuli, quando dormiendo delinquant, & ſint puniendi? Cap. 1. Sect. 6. n. 29. pag. 125.

Plurimum intereſt inter ſomnia proborù, & vitioſorum. Cap. 1. Sect. 6. n. 30. pag. 126.

Non obſtat, quin facta flagitioſorum dormien-

mientium quamdam induere videantur speciem iniquitatis. Cap.1.Sect.6. nu. 31. pag.126.

DUBITANS.

Dubitans firmiter non eligit. Præl.2.n. 2.pag.3.
Operans cum dubia conscientia, peccat eodem genere peccati, quo peccaret, si haberet notitiam certam de peccato; & ratio. Præl.14.n.14. pag. 24.
Dubitans de aliqua veritate catholica, quando non sit hæreticus? Præl. 17. n. 8.pag. 30.
An Beata Virgo dubitaverit, quando dixit: Quomodo fiet istud? Præl.17.n.8. pag.30.

DUBITATIO.

Quando prudenter dubitatur, an quis fuerit validè baptizatus, potest iterum baptizari. *Vide in verbo* BAPTISMUS, ubi plura.

DUBIUM.

Quando dubitatur de superstitione, adhibendæ sunt diligentæ ad removendum dubium. Cap.2.Sect.2. subf.3. §.1.n.13. pag.170.
Dubius de vita conjugis, si transit ad secunda vota, hæresis suspensionem incurrit, etiam si per quinquennium expectaverit. Cap.3. Sect.1. subf.1. §.1.nu. 38.pag.278.

DUELLUM.

Monomachia, seu Duellum, quod ab Antiquis judicium Dei vocabatur, adhibebatur tanquam judicium purgativum ad parefaciendam innocentiam, quo pacto inducit hæresis suspensionem; sed hodie quo sine adhibeatur? Cap.2.Sect.4. subf.3.n.18.pag.216.

E

EBRIETAS.

AN Blasphemans in ebrietate excusetur? ubi quod triplex est Ebrietas; Quidvè sit magna? Cap.1. Sect.6. n.2. pag. 121.
Quid sit levis, & levissima ebrietas? Ibid. n.3.pag.121.
Gradus ebrietatis difficile est in factò cognoscere. Ibid. numer. 4. pag.122.

Magna ebrietas est mortaliter peccaminosa. Ibid. num.5. pag.122.

Qui negaret, ebrietatem magnam esse peccatum mortale, an foret de hæresi suspectus? Ibid.n.6. pag. 122.

Blasphemans in ebrietate excusatur à pœna, & ab hæresis suspicionem, quia ebrius nescit, quid faciat. Ibidem numer.7. pag.122.

Levis ebrietas excusat à pœna, non à suspicionem: Levissima nec à pœna, nec à suspicionem excusat. Ibid.n.8. pag.122.

Qui dicit, se fuisse ebrium, quando blasphemavit, convincitur non fuisse ebrium; quod si prober, se fuisse ebrium, aliis negantibus, excusatur. Ibid. nu.9. pag. 123.

Noe inebriatus excusatur in totum; Lot inebriatus an excusetur in totum? Ibid. n.10. pag.123.

An dupliciter peccet, qui se inebriâs scit, se in ebrietate blasphemare? Ibid.n.11. pag.123.

Quomodo ebrio voluntaria sit ebrietas? Peccantis in ebrietate quatuor sunt actus. Ibid.n.12. pag. 123.

Primus actus, qui est propositum se inebriandi, neglecto periculo blasphemandi, est totius mali origo: Quid de aliis actibus? Ibid. num. 13. pag.123.

ECCLESIA.

An in Ecclesiis tantummodò Missa celebrari debeat? *Vide in verbo* MISSA.

Quandò dicantur Ecclesiæ profanate? *Vide in verbo* LOCUS.

Ad Ecclesiâ spectat judicare de validitate Matrimonii. Cap.3. Sect.1. subf.1. §.1. n.20.21. & 22. pag.277.

Olim in Ecclesia mulieres orabant segregatè à viris. Cap.2. Sect.7. subf. unica, n.17. pag. 248.

An licitum sit Choreas in Ecclesia ducere? *Vide in verbo* CHOREAE.

An olim lieverint convivia intra Ecclesiam? Cap.2. Sect. 7. subf.2. n.18. pag. 248.

Ecclesia permittit laicis Baptismum conferre, ne quis sine remedio salutis moriatur. Cap.3. Sect.4. n.7. pag.388.

Ecclesia decrevit requiri intentionem in conficiendis Sacramentis. Cap.3. Sect.5. n.9. pag.393.

Juvenin contrarium tenens reprobat. Ibid.n.10.

Ab initio nascentis Ecclesiæ mos fuit denunciandi Hæreticos . Cap.4. Sect. 1. nu.2.pag.399.

Ecclesiæ antiqua praxis concedendi salvos conductus in forma amplissima . Cap.4.sect.1.subf.2. §.1.n.7. pag.411.

Ne Ecclesia procedat contra Hæreticum, licet Princeps non possit impedire, ipse tamen quantum in se est, tenetur ei fidem servare . Ibid. n.10.pag.412.

In Ecclesia est potestas tradendi Hæreticos brachio seculari, & ejus judicio . Ibid. n.14. pag.414.

Bonorum Ecclesiæ defensionem mandat Carolus Magnus in suo testamento . Cap.4. Sect. 1. subf.2. §.3.num.19. pag.421.

Ad Ecclesiæ bona tuenda impulit Adrianus Papa Carolum Magnum . Ibidem n.10.

Extra Ecclesiam si famuli præstent brachium Dominis hæreticis, possunt eisdem huic famularum præstare templum aduentibus . Cap.5. Sect.1. n.31. pag.448.

Ab Ecclesia in diebus prohibitis non licet Catholicis commorantibus in terris Hæreticorum edere carnes, etiam in parva quantitate ad hæresis protectionem . Ibid.n.65. pag.451.

Propter Ecclesiæ bonum si necessaria sit præsentanea conf.atio librorum Hæreticorum, legentes eosdem libros non sunt de Hæresi suspecti . Cap.6.Sect.2. n.39.pag.468.

Quoties non adit perversionis periculum . Ibid.

Ecclesiæ à Deo debet esse revelata propositio de fide, & non alicui privato . Cap. ult. Sect. 1. subf. 1. §.1. n.4. pag.481.

Quod Ecclesiæ propositio sit à Deo immediate revelata, decem moriva ex Scoto . Ibid.n.6.

Ecclesiæ testimonium infallibile procedit ex assentientia Spiritus Sancti, quæ Ecclesia redditur infallibilis in definiendo . Ibid.n.22.pag.483.

Ecclesia non est erroris experta, quando in determinando nititur rationi naturali . Ibid.n.26.pag.484.

Ecclesiæ divisioni viam, quæ aperit, est propositio schismatica . Cap.ult.Sect.2. subf.1. §.7. n.12. pag.500.

Ecclesia vel ne decernat sine maturâ deliberatione, vel ne erret, si absque ma-

tura deliberatione decernat, certissima adest Spiritus Sancti assentientia . Cap. ult.Sect.2.subf.2.n.3. pag.509.

Ecclesiæ decolorativa propositio quænam sit? Cap.ult.sect.2.subf.2. num.49.pag.509.

ECCLÆSIASTICA CENSURA .

Ecclesiasticas censuras contemnenres, ut qui lacerant cedulones, quibus aliquis declaratur excommunicatus, sunt de Hæresi suspecti . Cap. ult. Sect.1. num.6. pag.474.

Item contemnenres indumenta, quibus Clerici, & Monachi utantur ad distinctionem secularium . Ibid. nu.12. pag.475.

Reliqua vide in verbis CENSURA ECCLÆSIASTICA, CONTEMPTUS, & EXCOMMUNICATUS .

ECCLÆSIASTICA SEPULTURA .

Ecclesiastica sepultura carere debent Hæretici ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Cap. ultimo Sect. 1. n.3. pag.474.

Tam si sint notoriè, quàm non notoriè excommunicari . Ibid.n.4.

ECCLÆSIASTICUM .

Ecclesiastico, divino, & naturali jure tenetur Confessarius ad sigillum . Cap.3. Sect.3.subsect.6.num.8. pag.385.

Ecclesiastico jure, vel divino in casu necessitatis, vel in mortis articulo, omnes Sacerdotes habent potestatem absolvendi à peccatis . Cap.3. Sect.4. n.12. pag.389.

Ecclesiasticos redditus, ut retinerent Hæretici, nunquam Pontifex dispensavit . Cap.4.Sect.1.subf.1. §.3. num. 17. pag.421.

Merè ecclesiasticum est delictum hæresis . Cap.4. Sect.2. num.38. pag.428.

Ecclesiastico jure, & divino est prohibita conversatio cum Hæreticis . Cap.5. Sect.1.n.2.pag.435.

Ecclesiasticum jus diversis in locis verat conversationem cum Hæreticis . Ibid. num.2.

Ecclesiasticæ legis in contemptum si Tyrannus præcipiat edi carnes diebus vetitis, illas edens salam scdam proficitur . Cap.5. Sect.2.n.68.pag.451.

Extra Ecclesiasticum statum non possunt

X x x impri-

imprimi libri in Urbe compositi, absque
licentia Magistri Sacri Palati ex decre-
to Urbani VIII. Cap. 6. Sect. 2. num. 78.
pag. 472.

ECSTASIS.

Ecstasis, & raptus quando sint suspecti?
Cap. 2. Sect. 3. n. 3. pag. 196.

EDERE USUS CARNIUM.

Edere carnes diebus ab Ecclesia prohibi-
tis etiam in parva quantitate ad hæresis
protestationem, non licet Catholicis
commorantibus in terris hæreticorum.
Cap. 5. Sect. 2. n. 65. pag. 451.

Et si edantur in aliqua notabili quantitate
sine rationabili causa, satis apparet a-
nimus erga hæresim. Ibid. n. 67.

Edi carnes diebus vetitis, si Tyrannus præ-
cipiat in contemptum legis Ecclesiasti-
cæ, illas edens falsam sectam profite-
tur. Ibid. n. 68.

Et in isto casu neque Summus Pontifex
potest dispensare in esu carniū. Ibid.
n. 69.

Edere carnes ad evitanda pericula pos-
sunt Catholici in terris Hæreticorum,
si non adest præceptum Tyranni. Ibid.
n. 70. pag. 452.

Esset ramen esus carniū tunc illicitus,
si scandalum ex eo oriretur, & posset
commodè vitari. Ibid. n. 71.

EDICTUM.

Ex Ediſis Inquisitorum omnes fideles
tenentur denunciare Hæreticos, non
exceptis Regibus, neque Imperatori-
bus: Exemplum Joannæ filiæ Caroli V
Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 10. pag. 400.

Contrarium quoad Imperatores, Reges, &
Cardinales. Ibid. n. 11.

EDUCATIO.

Ex mala educatione oritur suspicio. Præf.
7. n. 1. pag. 11.

Ratio. Ibid.

In Sacra Scriptura filiorum mala educa-
tio valdè inculcatur. Præf. 7. n. 2. pag.
11

Licurgi factum ad vim educationis offen-
dendam. Præf. 7. n. 3. pag. 11.

Propter periculum malæ educationis non
permittitur catholicorum matrimonium
cum Hæreticis. Præf. 7. n. 4. pag. 11.

Laudatur mater Honorii Imperatoris, &

mater Henrici III. Galliarum Regis,
propter optimam educationem. Præf. 7.
n. 6. pag. 12.

Puer Hebræus baptizatus invitis paren-
tibus, non est ipsis restituendus propter
periculum malæ educationis. Præf. 7.
n. 5. pag. 11.

Per Concilium Toletanum filij baptizati
à patrum infidelium potestate, & con-
sortio liberantur propter periculum
malæ educationis. Præf. 7. num. 5. pag.
12.

Vide in verbo PROLES.

EFFECTUS.

Nec verba impetrativa, nec constitutiva
habent effectum infallibilem. Cap. 2.
Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 4. pag. 174.

Exorcismi non habent effectum infalli-
bilem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 6. pag.
174.

Effectus infallibiliter promissus à Magis
indicat, ipsos non operari divina virtu-
te. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 3. pag.
173

ELEAZZARUS.

Eleazarus, & septem fratres cum Matre
moriendum potius esse censuerunt, quàm
parere Antiocho mandanti, quod in
contemptum legis Moysiæ ederent
carnes porcinas. Cap. 5. Sect. 2. n. 8. pag.
446.

ELECTIONES.

De Electionibus Astrologicis. Cap. 1.
Sect. 3. subf. 1. n. 6. pag. 200.

An in Sacris electionibus adhiberi possint
Sortes? *Vide in verbo SORTES.*

ELEÆMOSYNA.

An liceat Missam celebrare pro primo, qui
daturus sit Eleëmofynam? *Vide in verbo*
MISSA.

Alia *Vide in verbo PAUPER.*

ELEMENTA.

An possint Magi, & Dæmones turbare
Elementa? *Vide in verbis MAGI, &*
DAEMON.

ELISABETHA.

Elisabethæ, & Ferdinandi Regum egre-
gius zelus in instituenda Inquisitione
in

in suis Regnis . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 10. pag. 407.
Elizabethæ Angliæ Reginæ Blasphemia, adversus Sacrum Oleum . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. nu. 17. pag. 501.

ELISEUS .

Ab Elisco Naaman permixtus adire templum Idolorum ratione famularus. Cap. 5. Sect. 2. n. 27. pag. 447.

EMENDATIO .

An stante spe emendationis , possit omitti denunciatio illius, qui secretò blasphemavit ? Affirmant aliqui , si audiens nequit probare . Cap. 1. Sect. 6. n. 83. pag. 133.

Oppositum tenendum propter decretum Alex. Pont. VII. in quo præcipitur , ut hæreticus , vel de hæresi suspectus denunciatur . Cap. 1. Sect. 6. num. 83. pag. 133.

Vide in verbo CORRECTIO .

EMPIREUM .

Empireum Cælum non adesse , qui contendunt , temerarii sunt . Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 5. n. 6. pag. 493.

EPISCOPUS .

Episcopi habent privilegium celebrandi super altare, ubicumque etiam ob solam devotionem . Cap. 3. Sect. 1. Subf. 4. n. 3. pag. 307.

An Episcopi permittere debeant Missarum celebrationem in privatis Oratoriis . Ibid. num. 5. pag. 307.

Vide in verbo MISSA .

Hæretici negant , solum Episcopum esse ministrum Sacramenti confirmationis . Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. n. 2. pag. 339.

Episcopus est ordinarius confirmationis minister . Ibid. n. 8. pag. 340.

Episcopus ratione excellentioris potestatis solus ordines confert , quod Sacerdotti nequit communicari. Ibid. n. 9. pag. 340.

An Episcopus possit simplici Sacerdoti conferre potestatem confirmandi ? *vide in verbo* CONFIRMATIO .

Qua ratione ob Episcopis differant Græci Presbyteri , qui consecrunt extremam

unctionem ? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO .

Qui non Episcopus conferret Sacramentum Ordinis , esset de hæresi suspectus . Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. num. 40. pag. 345.

Si Episcopus in collatione Presbyteratus omittat manuum unctionem , non est de hæresi suspectus , dummodò aliqua circumstantia non interveniat . Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. n. 56. pag. 363.

An sit Episcopo credendum ? Præf. 17. n. 11. & 12. pag. 31.

Ab Episcopo hæretico quomodo potest recipi Ordinis Sacramentum . Cap. 3. Sect. 4. num. 10. pag. 389.

Ab Episcopis Ebris , quia facta fuit consecratio Novatiani, adeoque absque intentione , Cornelius Papa declaravit esse nullam . Cap. 3. Sect. 5. n. 11. pag. 393.

Episcoporum sollicitudo in hæreticis vitandis per litteras communicatorias . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 4. pag. 399.

Episcopo Hæretico de dato successore scribit S. Cyprianus ad S. Stephanum, Papam . Ibid. n. 5.

Episcoporum jurisdictioni subiiciuntur confratres , seu Crucesignati, qui inter Ministros S. Officii connumerantur ; & fruuntur tamen privilegiis spiritualibus . Cap. 4. Sect. 2. subf. unica , n. 12. & 13. pag. 434.

Ab Episcopo hæretico recipi potest Sacramentum confirmationis , dummodò sit verè Episcopus . Cavendum quod nonnulli Hæreticorum superstitione hoc Sacramentum administrant . Cap. 5. Sect. 1. n. 13. pag. 438.

Ab Episcopo Arriano noluit accipere, Eucharistiam S. Ermenegildus , & maluit mori . Cap. 5. Sect. 1. num. 34. pag. 439.

Ab Episcopo Hæretico validè , sed non licitè potest recipi ordinis Sacramentum , servatis tamen essentialibus dicti Sacramenti . Ibid. n. 40.

Recipiens tamen remanet suspensus : At ignorantia ab irregularitate excusaret . Ibid. n. 14.

Limita hoc non procedere quoad Episcopum recipientem consecrationem ab Episcopo hæretico , non tolerato . Ibid. n. 41.

Episcopus Arethuse Marcus , potius voluit subire tormenta , quàm cooperari ad refectiorem cuiusdam Idoli ab ipso destrui . Cap. 5. Sect. 2. num. 76. pag. 452.

S. Avitus Episcopus Viennensis publicè cum Arrianis disputavit coram Gundebaldo Rege Burgundie . Ibid. num. 96. pag. 454.

Inter Episcopum Eboracensem Jacobum Peronium , & Plessium Calvinistam disputatio coram Rege Christianissimo . Ibid. n. 97.

Episcopi olim facultatem habebant concedendi licentiam legendi libros prohibitos . Cap. 6. Sect. 2. n. 16. pag. 465.

Episcopi , si non adsint Inquisitores , debent naves visitare , & videre an adsint libri prohibiti . Ibid. numer. 61. pag. 471.

Eadem ratione possunt Bibliothecas visitare , & libros prohibitos ibi repertos consignare Inquisitori , si adsint , aliàs debent Sacram Inquisitionis Congregationem certiores reddere . Ibid. num. 62. & 63.

Episcopi , & Inquisitoris licet accedente consensu , non possunt libri prohibiti comburi propria auctoritate . Ibidem num. 66.

Tam Episcopi , quàm Inquisitores possunt corrigere libros , quoties corrigibiles sunt . Ibid. num. 68.

Vide in verbo IMAGO , MIRACULA .

EPISTOLA .

Vide in verbo CONFESSIO .

E Q U U S .

De Equo Metalino Constantinopolitano ,
Vide in verbo SONUS .

ERASMUS ROTHERODAMUS .

Erasmii Rotherodami imprudens blasphemia , quod in sacris libris sit aliquis levis error . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 14. pag. 482.

Eidem opponitur Humilitas S. Augustini . Ibid. n. 15.

Eiusdem temeritas in dubitando , an symbolum fidei Catholice fuerit ab Apostolis conditum . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 4. pag. 493.

S. ERMENEGILDUS .

Maluit mori , quàm Eucharistiam suscipere ab Episcopo Arriano . Cap. 5. sect. 1. n. 34. pag. 439.

E R R A R E .

Errare posse Pontificem in damnandis propositionibus absque consilio Cardinalium , est sententia reiicienda . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 4. pag. 504.

Errare posse Pontificem in damnandis propositionibus ad mores pertinentibus , qui dicerent , censurà notandi essent , Ibid. n. 6.

ERRONEA PROPOSITIO .

Erronea propositio post hereticam pejor est reliquis propositionibus suspectis . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. num. 13. pag. 486.

Quid sit non satis constat inter Theologos . Ibid. num. 14. An sit hæresis sine pertinacia ? Ibid. num. 15. An bene explicetur quod sit illa , quæ est contraria fidei Catholice , non verò alicui articulo revelato ? Ibid. n. 16. pag. 487.

Est illa , quæ continet errorem contra veritatem aliquam , nondum planè ab Ecclesia definitam , & non omnibus manifestam . Ibid. num. 17.

Exempla huiusmodi propositionis . Ibid. num. 18. 19. & 20.

Sub erronea propositione potest collocari propositio errori proxima . Ibid. n. 22.

ERRONEUM .

Erronea , Hæretica , sapiens Hæresim , & impia , sunt quatuor primariæ propositionum species censurabiles , quibus totidem Catholice opponuntur , scilicet Theologica , de fide , sapiens fidem , & pia , Cap. ult. sect. 2. subf. 1. num. 19. pag. 480.

Erronum aliquod , seu scandalosum non diceret , qui diceret aliquam propositionem ex damnatis à Summis Pontificibus . Cap. ult. sect. 2. subf. 2. num. 7. pag. 504.

Tanquam erroneas , vel hæreticas , qui probabiles Catholicorum opiniones censurat , injuriosè procedit . Ibid. num. 50. pag. 510.

E R R O R .

Hæresis fundatur in errore , sicut quodlibet

bet aliud vitium . *Vide in verbo* HÆRESIS, & in verbo VITIUM .

Error non excusat quò ad ea , quæ quis explicitè scire , & credere tenetur .

Præl. 14. n. 4. pag. 22.

Vide in verbo IGNORANTIA .

Per errorem , seu simplicitatem quinam excusentur ab hæresi? *Vide in verbo* SIMPLICITAS .

Quando ob errorem Laici, Prælati, & Clerici non excusentur ab hæresi? P. 14. n. 4. p. 22.

Error contra theses naturales non constituit aliquem Hæreticum . Præl. 16. n. 6. p. 27.

Numeratur error inter causam Idololatricæ . *Vide in verbo* IDOLOLATRIA .

Erroribus Hæreticorum assentiri videntur illorum fautores . Cap. 4. Sect. 1. n. 2. pag. 395.

Error Apellis, & Gregorii Cassandri de non impugnandis Hæreticis . Cap. 9. Sect. 2. num. 95. pag. 454.

Errores contra fidem , nisi habeant Hæreticorum libri , illos retinentes non sunt de Hæresi suspecti , licet mortalitèr peccent . Cap. 6. Sect. 1. n. 10. pag. 458.

Licet error nullus reperiretur in volumine ab Hæretico composito , quia tamen damnatur in odium Auctoris , illud legens esset de hæresi suspectus . Cap. 6. Sect. 2. n. 11. pag. 465.

Erroris non est expers Ecclesia , quando in determinando nescitur rationi naturalis . Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 1. nu. 26. pag. 484.

Quod error aliquis levis sit in sacris libris , imprudens blasphemia Erasmi Rhoterodami . Ibid. num. 14. pag. 482.

Errori proxima triplicitèr dicitur propositio , Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 2. numer. 23. pag. 487.

Errori proxima sub erronea potest collocari . Ibid. num. 22.

Erroris pariter suspecta sub erronea collocari potest . Ibid. num. 24. pag. 488.

Errori proximâ gravior est propositio hæresis proxima . Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 3. n. 20. pag. 491.

Erroribus grammaticalibus scaturire sacram Scripturam , afferere esset propositio Deo injuriosa . Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 7. num. 19. pag. 501.

ESTENSIS CARDINALIS HYPPOLITUS .

Hyppolitus Estensis Cardinalis Legatus Pii V. ab isto reprehenditur , eo quod interfuerit colloquio habito inrer Catholicos , & Hæreticos . Cap. 5. Sect. 2. num. 16. pag. 447.

ETHNICI .

Ethnicorum exemplis comprobatur , everiti statum politicum ex introductione exterarum Religionum in Principatibus . Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. num. 11. pag. 407.

Ethnici gravius potabant pejorare per Imperatoris , quàm per Jovis genium . Cap. 5. Sect. 2. num. 10. pag. 446.

Ethnici Principes mandabant cremari liberos malos . Cap. 6. Sect. 1. numer. 1. pag. 457.

Ethnicorum libri si legantur , etiam continentes propositiones contra fidem , legens excusatur ab hæresis suspitione . Ibid. num. 24. pag. 466.

Ethnici calumniabantur Christianos tanquam Atheos . Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. §. 7. num. 3. pag. 499.

ETYMOLOGIA .

Ab ea incipiendum . Præl. 1. num. 1. & 2. pag. 1.

Eymologia est definitio nominis . Prælim. 1. num. 2. pag. 1.

Eymologia suspitionis . *Vide in verbo* SUSPICIO .

Eymologia blasphemiz . Cap. 1. Sect. 1. num. 1. pag. 46.

Eymologia superstitionis . Cap. 2. n. 2. pag. 136.

Quando non sit immorandum in indaganda nominis derivatione ? Cap. 2. n. 3. pag. 138.

EUCHARISTIA .

Lutherus potestatem tribuit omnibus Laicis Eucharistiam conficiendi . Cap. 3. Sect. 1. sub. 1. n. 2. pag. 266.

De Eucharistia tanquam sacrificio , *Vide in verbo* PARTICULA , & SACRIFICIUM .

Abusus

- Abusus Sacramentorum Confirmationis, & Eucharistiae. Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. num. 25. pag. 359.
- Licet tradant Græci Eucharistiam infantibus, id tamen Latinis vetitum est. Ibid. num. 26. pag. 359.
- Græci retinent adhuc hunc usum tradendi infantibus Eucharistiam. Ibid. n. 28. pag. 359.
- Prædictam consuetudinem in Ecclesia Romana non fuisse conformem, ostendunt duo contraria exempla. Ibid. numer. 29. pag. 360.
- Quid dicendum, si à Latinis hodiè cum baptismo darentur Confirmatio, & Eucharistia? Ibid. n. 34. pag. 360.
- Orientales hodiè præbent pueris Eucharistiam sub specie vini. Ibid. num. 35. pag. 360.
- Ulus dandi pueris Eucharistiam miraculo comprobatus. Ibid. n. 36. p. 360.
- Non esset de Hæresi suspectus Sacerdos, qui in tradenda Eucharistia, vel absolutione, non adhiberet consueta verba. Ibid. num. 52. pag. 363.
- Vide in verbo COMMUNIO.*
- Eucharistia datur subjecto incapaci, si pluries eadem die detur eidem subjecto. Cap. 3. Sect. 3. subf. 4. numer. 43. pag. 372.
- Hujusmodi abusus non inducit hæresis suspensionem. Ibid. num. 44. pag. 372.
- Rectè decrevit Alexander II. à Sacerdote unam tantum Missam in die esse celebrandam. Ibid. num. 45. pag. 372.
- Festis diebus Parochus potest duas Missas celebrare. Ibid. num. 46. pag. 372.
- Subjecto incapaci traditur Eucharistia, si detur alicui antè usum rationis. Ibid. num. 46. pag. 372.
- Item, si Eucharistia Energumeno tradatur. Ibid. num. 47. pag. 372.
- Eucharistia aliquando liberavit Energumenos. Ibid. n. 48. pag. 372.
- Non expedit ramen, Eucharistiam Energumenis tradere. Ibid. num. 48. p. 373.
- Tradere Eucharistiam cadaveri, est iradere incapaci. Ibid. num. 49. pag. 373.
- S. Gregorius Magnus narrat, datam fuisse Eucharistiam puerò defuncto. Ibidem. num. 50. p. 373.
- Dubitatur de validitate hujus Historiæ, quæ si vera est, extraordinaria est. Ibid. num. 51. p. 373.
- Sortilegus est, qui anserem communicat ad inveniendum thesaurum. Ibidem. num. 52. p. 374.
- Prodigium Sacræ Eucharistiæ Sacrilegè positæ in olla cum buffonibus s. Ibid. num. 53. pag. 374.
- Vide in verbis CONSECratio, MISSA, Cæremonia, Communio.*
- Demonis impudentia in abusu Sacramentorum, etiam Sacratissimæ Eucharistiæ. Cap. 3. Sect. 2. subf. 3. n. 4. pag. 165.
- De gestatione Eucharistiæ per devotionem. Cap. 3. Sect. 2. subf. 3. num. 5. pag. 165.
- Eucharistiam in mortis articulo potest sumere Laicus per semetipsum. Cap. 3. Sect. 4. n. 13. pag. 390.
- Eucharistia in necessitate potest sumi ab hæreticis, propter hujus Sacramenti necessitatem. Ibid. n. 14.
- Sed quid dicendum, si tunc urgeat scandalum? Ibid. n. 15.
- Eucharistiam si quis vellet in hostia non consecrata, abuteretur hoc Sacramento in suscipiendo, quia acciperet in non debita materia. Ibid. n. 16.
- Quando tunc posset ab hæresi excusari? Ibid. n. 17.
- Eucharistiam noluit accipere ab Episcopo Arriano S. Ermenegildus, & maluit mori. Cap. 5. Sect. 1. n. 34. pag. 439.
- Eucharistiam qui reciperet ab hæretico extrà casum necessitatis, fieret de hæresi suspectus. Ibid. n. 35.
- Eucharistia quando processionaliter deferretur, quoties Judæi mixti habitant cum Christianis, sunt cogendi tapetis ornare parietes exteriores. Cap. 5. Sect. 2. n. 47. pag. 449.

EVERSIO.

- Everfio Constantinopolitani Imperii cepit ab hæresi Nestorii. Cap. 4. Sect. 1. n. 6. pag. 396.
- Everfiones Regnorum ab Hæresibus fatentur ipsi Hæretici. Ibid. n. 20.
- Referuntur verba Eterodoxorum adversus hæresum permissores in Regnis. Ibid. n. 13.
- Evertitur status Politicus ex introductione exterarum Religionum, quod exemplis Ethnicorum comprobatur. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 11. pag. 407.

EULOGIA.

De Eulogiis *vide in verbo MISSA.*

EVVL.

EVVLGARE.

Evulgantes propositiones periculofas , & novitatem inducentes contra ritus Sacramentorum merito subduntur Inquisitoribus . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 29. pag. 308.

Evulgantes, vel evulgare facientes de feipfis prodigiofa , vel prophetias , revelationes &c. cur subdantur Inquisitoribus ? Ibid. n. 34. & 35.

EXAMINARE, EXAMEN.

Examinari debent omnes libri imprimendi, juxta constitutionem Concilii Lateranensis , quæ refertur per extensum . Cap. 6. Sect. 2. n. 70. pag. 471.

Ampliatur dicta constitutio à Concilio Tridentino , quoad superiores , à quibus libri debent examinari . Ibid. num. 71.

Non est intelligenda de libris , qui aliàs sepius impresse fuerint impressi . Ibid. nu. 72. pag. 472.

Assignantur qualitates illorum , qui debeant libros examinare pro impressione . Ibid. n. 73.

EXCOMMVNICATIO, ET EXCOMMVNICATIVS.

Excommunicantur , qui ex astris futura prædicere præsumunt . Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 10. pag. 181.

An percussus laicum , credens percutere clericum sit excommunicatus ? *vide in verbo* CLERICUS .

An laicus absolvere possit ab excommunicatione ? *vide in verbo* CONFESSIO .

De non vitandis Excommunicatis , nisi per sententiam declaratis , vel nisi essent notorii Clericorum percussores , constituitur in Concilio Constantensi . Cap. 3. Sect. 4. n. 4. pag. 388.

Excommunicati , sive sint notorii , sive non notorii Hæretici , carere debent Ecclesiasticâ sepulturâ . Cap. ult. Sect. 1. n. 3. & 4. pag. 474.

Excommunicatos se esse scientes , si Ecclesiam ingredi præsumant , etiam dum divina officia celebrantur , contemnunt censuras Ecclesiasticas , & sunt de hæresis suspecti . Ibid. n. 7.

In Excommunicatione per annum infordescentes , contemnunt censuras Ecclesiasticas , & hi sunt Hæretici si excommunicatio lata fuerit ob causam fidei . Ibid. n. 8.

Erunt verò solummodò suspecti , si excommunicatio lata fuerit ob aliud delictum . Ibid. n. 9.

In excommunicatione infordescentes debent cogi ad purgationem subcundam . Ibid. num. 10.

Annus autem infordescentiæ debet esse continuatus , & initium sumere à die , quo fuerunt nominatim excommunicati . Ibid. n. 11.

Cum excommunicatis communicare possumus , ex vi Bullæ Martini V. *Ad evitanda* , nisi sint nominatim excommunicati , vel notorii Clericorum percussores . Cap. 5. Sect. 1. n. 3. pag. 436.

Dictæ Constitutioni in quoniam derogaverit concilium Basilenfe , & Lateranense ? Ibid. n. 5.

Objectio ex bulla Censæ solvitur . Ibidem n. 6.

Excommunicantur in Bulla Censæ legentes , & retinentes libros Hæreticorum hæresim continentes . Cap. 6. Sect. 1. n. 12. pag. 458.

Excommunicationem Bullæ Censæ non incurrunt legentes libros Iudeorum . Cap. 6. Sect. 2. n. 27. pag. 466.

EXEMPLUM.

Exempla parentum filios excitant . Præf. 6. n. 7. pag. 19.

EXEQVIÆ.

Vide in verbo CÆTUS .

EXIMRE, EXEMPTIO.

Exempti sunt in omnibus causis à jurisdictione Curie tam secularis , quàm Ecclesiasticæ Consultores Ecclesiæ Neapolitanæ , & Militenfis . Cap. 4. Sect. 2. num. 64. pag. 430.

Exemptam ab omni jurisdictione merito Sacra Inquisitio habet armatam familiam . Ibid. n. 67.

Eximere laicos à jurisdictione laicali , Summus Pontifex potest ex iusta causa . Ibid. n. 69. pag. 431.

Exemptionis iusta causa est , ut causæ fidei brevius , & rectius expediantur . Ibid. n. 72.

Exemptionem supradictam , qui Sacræ Inquisitioni negaret , vel impediret armorum delationem , posset puniri tanquam violator Sacri Tribunalis . Ibid. n. 73.

EXORCISMI.

- Exorcismi, licet ministrantur à viris Sanctissimis, non habent effectum infallibilem, & cur? ubi refertur historia de monialibus à Dæmone vexaris. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 6. pag. 174.
 Dæmon in actu Exorcismi quid operari solet? Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. n. 5. pag. 240.

EXTRAHERE.

- Extrahens ab ore Sacram Particulam ad sortilegia, est graviter de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 4. n. 26. pag. 391.
 Item est de hæresi suspectus, si extrahat non ad sortilegium, sed ad secum deferendum. Ibid. n. 27.

EXTREMA UNCTIO.

- Laicus, vel Sacerdos ministrans extremæ Vnctionis Sacramentum est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. nu. 29. pag. 343.
 Nec Summus Pontifex dispensat, ut non Sacerdos extremam unctionem administret. Ibid. n. 30. pag. 343.
 De quadam specie Extremæ Vnctionis, quam sibi ipsi, quoties Vesperti decumberet, administrabat Leopoldus Guilielmus Archidux. Ibid. n. 31. pag. 343.
 An simplex Sacerdos possit benedicere Oleum extremæ vñctionis? Affirmativè tenendum jurisdictione extraordinaria. Ibid. num. 32. pag. 344.
 Probabile esse censent multi, consecrationem olei non esse de essentia Sacramenti extremæ unctionis de jure divino, sed ex præcepto Ecclesiastico. Ibid. n. 34. pag. 344.
 Hac opinio falsa est ob auctoritatem Conciliorum Florentini, & Tridentini. Ibid. n. 33. pag. 344.
 Reicitur tanquam falsa opinio Martinioni asserentis, in casu necessitatis licitum esse in Sacramento extremæ unctionis uti oleo non benedicto. Ibid. num. 35. pag. 344.
 In Synodo celebrata in Monte Libano proscriptus fuit error vngendi corpora oleo à Sacerdote benedicto. Ibid. nu. 36. pag. 344.
 Martinioni opinio, tanquam minus probabilis, absque suspitione hæresis non sequenda propter propositionem damna-

tam ab Innocentio XI. Ibid. n. 37. pag. 345.

Græcorum Presbyteri benedicunt Oleum extremæ vñctionis extraordinaria potestate ex dispensatione Ecclesiæ, & in hoc differunt ab Episcopis, qui id præstant auctoritate ordinaria. Ibid. n. 38. pag. 345.

Græci Presbyteri, benedicendo oleum infirmorum, nullam hæresis suspitionem incurrunt. Ibid. n. 39. pag. 345.

An traderet extremam unctionem cum oleo non benedicto, qui benedicto successivè adderet non benedictum excedens benedictum. Cap. 3. Sect. 3. subf. 2. n. 30. pag. 351.

Novitas introducta in admixtione olei non benedicti cum benedicto à quodâ Sacerdote. Ibid. n. 31. pag. 351.

Si in administranda extrema Vnctione, quis non vngeret membra quinque sensuum, esset suspectus. Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. n. 53. pag. 363.

Unctio quinque sensuum servatur apud Catholicos, tum Latinos, tum Græcos: Quid de Syris dicendum? Ibid. n. 54. pag. 363.

Syri utuntur duplici unctione: una devotionis gratia; altera sacramentali, quâ Sacerdos ungit septem Corporis partes. Ibid. n. 55. pag. 363.

Subiecto incapaci dari extrema unctio, si rei inanimæ detur. Cap. 3. Sect. 3. subf. 4. n. 54. pag. 374.

Item suspectus esset de hæresi, qui sano extremam daret unctionem. Ibid. n. 55. pag. 374.

Græci extremam unctionem sanis conferunt. Ibid. n. 56. pag. 374.

In hoc abusu sunt Græci inexcusabiles. Ibid. n. 57. pag. 374.

Rationes contra Græcos. Ibid. n. 58. pag. 375.

Ex hujus Sacramenti institutione habetur, quod sanis illud non debet dari: Hinc prohibitio Concilii Carnotensis. Ibid. n. 59. & 60. pag. 375.

Concilium Tridentinum decrevit, Extremam Unctionem esse dandam in extremis constitutis. Ibid. nu. 60. & 61. pag. 375.

Senibus non ægrotis extrema unctio danda ex Concilio Mediolanensi sub S. Carolo. Ibid. n. 61. pag. 375.

Non omnes Græci profitentur errorem dandam

dandi Extremam unctionem sanis. Ibid.

nu. 62. pag. 375.

Damnatis ad mortem non administratur
Extrema Unctio, quia infirmi non sunt.

Ibid. n. 63. pag. 375.

Cur conferre extremam unctionem sanis,
vel levi morbo affectis, sit superstitio-
sum? Ibid. n. 64. pag. 375.

Detestabilis quorundam impietas res-
piciendi in morte extremam unctionem.
Ibid. n. 65. pag. 375.

An extra Sacramentum possit esse licitum,
uti oleo extremæ unctionis ad ungen-
dos ægrotos &c? Ibid. n. 66. pag. 376.

Ex concessione Innocentii I. Laicus po-
test ungere oleo ab Episcopo benedi-
cto. Ibid. n. 97. pag. 376.

Ex ordine Romano id ipsum probatur.
Ibid. n. 68. pag. 376.

S. Genesius contra Demoniacum utitur fa-
cro oleo. Ibid. n. 69. pag. 366.

Id ipsum fecit S. Euthychius Primus Con-
stantinopolitanus. Ibid. num. 70. pag.
376.

Aliud exemplum S. Udalrici Episcopi Au-
gustani. Ibid. n. 71. pag. 376.

Item exemplum Sancti Gothardi Episco-
pi. Ibid. n. 72. pag. 376.

Sed non licere uti oleo Extremæ Unctio-
nis extra Sacramentum, persuadetur.
Ibid. n. 73. pag. 376.

Facta in contrarium procedunt de oleo
benedicto à simplici Sacerdote, vel
privatim ab Episcopo. Ibid. n. 74. pag.
377.

Non est illicitum, uti oleo lampadis al i-
cujus Sancti ad ægrotos ungentos.
Ibid. n. 75. pag. 377.

Extremæ Unctionis Sacramentum consti-
tutus in articulo mortis, nec valens con-
tritionis signum edere, potest ab Hære-
tico recipere. Cap. 5. Sect. 1. num. 28.
pag. 439.

Extremæ Unctionis Sacramentum, non
solum per accidens, ut alia Sacramen-
ta, sed per se etiam delet peccata mor-
talia. Ibid. num. 39.

EXTRINSECA.

Notitiæ eorum, quæ intrinsicè extant,
ex extrinsecis dignoscuntur. Præl. 10.
num. 1. pag. 17.

F

Suspicio ex facto plus validior, quàm
ex dicto. Præl. 10. n. 1. pag. 17.

Facta dupliciter consideranda, vel ut an-
tecedentia, vel ut consequentia. Præl.
10. n. 2. pag. 17.

Ex factis antecedentibus oritur suspicio.
Præl. 10. n. 3. pag. 17.

Item ex factis consequentibus. Præl. 10
n. 4. pag. 17.

Facta ut suspicionem inducant, debent es-
se univoca. Præl. 10. n. 5. pag. 17.

Plus factis, quam verbis mens declaratur.
Præl. 10. n. 1. pag. 17.

Ex factis indifferentibus non inducitur
criminis suspicio. Præl. 10. num. 5. pag.
17.

Facta contumeliosa in Deum, & Sanctos,
ut Imaginum conculcatio &c. an sint
Blasphemix? Cap. 1. Sect. 2. nu. 45. 46.
47. & 48. & seqq. pag. 88.

Vide in verbo BLASPHEMIA, & in verbo
IMAGO.

Facta, & dicteria contemptiva Ecclesia-
sticarum censurarum arguunt contemp-
tum clavium, & hæresis suspicionem
ingerunt. Cap. ult. Sect. 2. sub. 1. S. 5.
n. 26. pag. 495.

Factum, ut inducat hæresim externam,
debet eam exprimere: exemplum For-
nicantis credentis, fornicationem non
esse peccatum. Cap. 5. Sect. 2. num. 66.
pag. 451.

FACULTAS.

Facultas concedendi licentias legendi li-
bros prohibitos, est in primis penes
Summum Pontificem. Cap. 6. Sect. 2. n.
15. pag. 465.

olim habebant hujusmodi facultatem Le-
gati à Latere, Nuncii, Episcopi, Gene-
rales aliquorum Ordinum, ab eis postea
ademptam. Ibidem n. 16.

Eandem facultatem concedendi licentias
habent Sacre Congregationes Indicis,
& Sancti Officii, cum limitatione tam en
Ibid. n. 17.

Facultas legendi libros Caroli Molinei
non conceditur à Sacris Congregatio-
nibus. Ibid. n. 18.

Quibusnam soleat Sacra Congregatio
impertiri facultatem concedendi licen-
tias,

Y y y

tias legendi libros prohibitos ? Ibid. num.19.

Facultatem concedendi similes licentias Magister Sacri Palatii Apostolici habet in Urbe tantum . Ibid.n.20. pag.466.

An huiusmodi facultatem licentias concedendi habeat Collegium Cardinaliſi Sede Vacante ? Negat Facundez. Ibid. num.21.

Facultas videndi librum , quoties Revisoribus tradita fuit , imprimentes , & Typographi eximuntur ab omni ſuſpicio- ne . Ibid.n.69. pag.471.

De facultate , & licentia cudendi Imagines , & imprimendi geſta ſervorum Dei , qui cum ſamâ Sanctitatis obierunt . Ibid.n.76.pag.473.

FALSARIUS.

Vide in verbo SUSPICIO .

FALSITAS.

Quotiescumque Magi utuntur aliqua falſitate , non dicuntur operari virtute divina . Cap.2. Sect.2. ſubſ.3.5.3. num.1. pag.173.

An in omni blaſphemia reperiatur falſitas ? *videtur in verbo* BLASPHEMIA .

Alia *vide in verbo* ORACULUM .

FAMILIA .

Familiam armatam habent Inquiſitores pro eorum iuriſdictione tuenda . Cap.4. Sect.2. n.53. pag.439.

Familia Inquiſitorum conſtat apparitoribus , vel ſatellitibus , vel familiaribus Ibid. n.54.

Et iſti gaudent privilegio deferendi quælibet arma , quæ ſolent deferri ab Officialibus , & Birruariis Curie ſecularis . Ibid.n.55.

Excipe Archibuſſeros brevioris menſuræ , pugiones , ſeu ſtillettos : deferentes ramen non ſubiiciuntur Curie ſeculari . Ibid.n.56.pag.430.

Eodemque privilegio gaudent Vicarii Foranei , Notarii , Cancellarii , Fiſcales , Scriptores . Ibid. n.57.

Familiam Armatam merito habet Sacra Inquiſitio ab omni iuriſdictione exemptam . Ibid. n.67.

Juſta autem ratio exemptionis eſt , ut cauſæ Fidei brevius , & rectius expediantur . Ibid.n.72.pag.431.

Et qui huiusmodi exemptionem negaret ,

vel impediret armorum delationem , poſſet puniri tamquam violator Sacri Tribunalis . Ibid.n.73.

FAMILIARIS .

Familiaribus , vel Satellitibus , vel Apparitoribus conſtat familia Inquiſitorum . Cap.4.Sect.2.n.54. pag.439.

De eorum privilegiis quò ad delationem armorum . Ibid.n.55. 56.& 57.

Familiares S.Officii ſunt immunes ab oneribus ; ſed limita . Ibid.num.65.

Non ſunt cogendi ad ſervitia militaria , niſi in caſu neceſſitatis , & tunc , niſi ſint occupati in ſervitium S.Officii . Ibid. n.66.

Familiares S.Officii dum actu exercent Miniſterium , veniunt ſub nomine Miniſtri . Cap.4.Sect.2. ſubſ. unica num.6. pag.433.

FAMILIARITAS.

Familiaritatem contrahentes cum Hæreticis , ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti . Cap.5.Sect.1.n.10. pag.436.

Quod procedit , etiam reſpectu eorum , qui eos viſitant Ibid.n.11.

Familiaritas cum Judæis etiam vitanda eſt . Ibid.n.15. pag.437.

FAMULATUS .

Famulatus eſt rationabilis cauſa Catholicis adeundi templa hæreticorum . Cap.5. Sect.2. n.26. pag.447.

Hac ratione Naaman permiſſus eſt ab Eliſeo adire templum Idolorum . Ibidem num. 27.

FAMULUS.

Famulis Catholicis licet tam Heros , quàm Dominos templa adeuntibus comitari . Cap.5.Sect.2.n.30. pag.448.

Imo poſſunt brachium præſtare , dummodò hanc famulatus ſpeciem præſtent etiam extra Eccleſiam . Ibid.n.31.

In his autem caſibus cavendum eſt à propoſitione damnata ab Innoc. XI. de cooperantibus ad peccatum alterius . Ibid.n.32.

Actionis indifferencia in caſu , de quo nunc loquimur , undè deſumenda ſit ? Ibid.n.33.

Famulo Catholico non licet Domino hæretico Miſſam celebranti inſervire , neque ei indumenta ad id neceſſaria , mi-

ministrare . Ibid. numer. 34.

Nec licet Famulo Catholico servitia in templis hæreticorum præstare, quæ non confluxerunt exhiberi, nisi tantum in dictis templis . Ibid. n. 35.

Famulum aliquem si Princeps particulatim causa Religionis ad templum vocaret, non liceret eidem comitanti hæreticorum templum ingredi . Ibid. n. 36.

Famulo uni possunt Consultores concedere licentiam deferendi arma non solum dum eos comitantur, sed etiam dum soli incedunt : Cap. 4. Sect. 1. n. 58. pag. 430.

Famuli ratione famulatus habent rationabilem causam adeundi templa hæreticorum, dummodo isti, neque in ritibus, neque in precibus participant cum hæreticis . Cap. 5. Sect. 1. n. 16. pag. 440.

FASCINATIO.

Fascinatio non fit solum cognitione visiva, sed aliqua virtute subiecto innata, vel à Deo gratis concessa . Cap. 1. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 33. pag. 189.

Vbi de vi medendi per solum aspectum . Vide in verbo INCANTATIO, ASPECTUS.

Maleficorum potestas ad Fascinandum maxima est, nam solo aspectu necant . Ratio naturalis redditur . Cap. 2. num. 1. pag. 331.

De Fascino ab oculis proveniente . Ibid. n. 2. pag. 332.

Quomodo generetur carnalis Amor per oculorum aspectum ex quo Amasij non patiuntur separari ab invicem? exempla Stratonicæ, & Amonis . Ibid. num. 3. pag. 332.

Vide in verbo AMOR, ASPECTUS.

FATVA PROPOSITIO.

Fatua, & stulta propositio est sub Classe temerariæ . Cap. ult. Sect. 3. subf. 1. §. 5. n. 20. pag. 495.

FATUM.

Quo pacto admittatur fatum apud Catholicos? Cap. 1. Sect. 3. n. 9. pag. 101.

FAVOR.

Favor hæreticis dupliciter impenditur, commissione, & omissione . Cap. 4. Sect. 1. num. 15. pag. 397.

De Favore hæreticis, ut talibus impertito, qui deleatur non incidit in censuras . Cap. 4. 1. sub. 1. n. 15. pag. 407.

FAVTORES HÆRETICORVM.

Fautores hæreticorum ex Concilio Lateranensi sub Innocenzo III. sunt de hæresi suspecti . Cap. 4. Sect. 1. num. 1. pag. 395.

Videntur hæreticorum erroribus assenti . Ibid. n. 2. & 3.

Eisdemque præjudicant in conversionis negotio . Ibid. n. 14. pag. 397.

Fautores hæreticorum ex omissione sunt, qui eos vel non denunciant, vel non capiunt, vel non custodiunt . Cap. 4. Sect. 1. Subf. 1. nu. 1. pag. 399.

Item eorumdem fautores sunt, qui ex officio tenentur denunciare, si negligant, & efficiuntur de hæresi suspecti . Ibid. n. 38. pag. 403.

Item nolentes testificari in causa fidei, fautores hæreticorum reputantur, penisque plequantur . Ibid. num. 40. pag. 404.

Item qui hæreticos non custodiunt prout tenentur ex officio, & fiunt vehementer de hæresi suspecti . Ibid. n. 43.

Item dicendum de iis, qui hæreticos non plequant, quoties possunt, & tenentur . Ibid. n. 43.

Regula P. del Bene comprehendens prædicta de carceratione, Iudicio, & punitione hæreticorum . Ibid. n. 44.

Supradicta non comprehendunt scæminas, licet ipsæ ex alio motivo possint comprehendi sub nomine fautorum hæreticorum . Ibid. n. 45.

Supra firmata locum non habent in eis, qui favent suspectis de hæresi, sed tantum in eis, qui favent hæreticis . Ibid. n. 47.

Fautores hæreticorum ex commissione sunt, qui eos receptant, vel honoribus, aut dignitatibus insigniunt inuitu hæresis . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. nu. 1. pag. 406.

FERDINANDUS.

Ferdinandi, & Elisabethæ egregius Zelus in instituenda Inquisitione in Regnis suis. Cap. 4. Sect. 1. Subf. 2. n. 10. pag. 407.

FERMENTATUM.

Vide in verbo CELEBRATIO.

FERRARIENSES.

Vana Ferrariensium observantia, *vide in verbo* OBSERVATIO.

FESTUM.

In die festiva, an licitæ sint choreæ? *Vide in verbo* CHORÆ.

An licitæ sint Nundinæ in die festiva? *vide in verbo* NUNDINÆ.

Alia *vide in verbo* CONVIVIA.

Festis dies hæreticorum Catholici in Terris eorumdem observare non debent, si præscribantur ad explorandum, quinam sint Catholici, quinam hæreticis. Cap. 5. Sect. 2. n. 45. pag. 449.

Secus, si præceptum esset simpliciter conceptum. Ibid. n. 46.

FICTIO.

An qui fidet contrahit secundum matrimonium, durante primo, sit suspectus de hæresi? Cap. 3. Sect. 1. §. 1. num. 37. pag. 280.

FIDELES.

Fideles Catholici in Terris hæreticorum uti non debent vestibus confectis ad formam earum, quibus induuntur hæretici. Cap. 5. Sect. 2. num. 48. pag. 449. Quod intelligitur, si exeteri fideles in ea provincia degentes, uti non consueverint prædictis vestibus. Ibid. num. 49. pag. 450.

Ampliatur, & explicatur dicta conclusio. Ibidem à numer. 50. ad numer. 64.

Fidelium alicui statui, seu dignitati, vel potestati personæ Illustris, quæ detrahit, est suspecta præpositio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 30. pag. 508.

De matrimonio fidelis cum infideli, *vide in verbo* MATRIMONIUM, UXOR.

FIDELITAS.

Fidelitatis Juramentum, qua forma præstarent Christiani Milites Imperatoribus? Cap. 5. Sect. 2. numer. 11. pag. 446.

Vide in verbo SUNDITUS.

DE FIDE PROPOSITIO.

De fide propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. numer. 2. pag. 481.

Cum sit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel equipollentibus, dupliciter accidit, quod revelatur. Ibid. n. 2.

Quando dicatur æquipollenter revelata? Ibid. n. 3.

De fide propositio debet esse à Deo Ecclesiæ revelata, & non alicui privato. Ibid. n. 4.

De revelatione privata remissivè. Ibid. num. 5.

Propositiones de fide continentur primò in Bibliis, secundò in Conciliis generalibus, tertio in traditionibus. Ibid. n. 8. pag. 482.

Idem sunt propositio de fide, fidei articuli, & fidei materiali objectum. Ibid. n. 10.

De regulis ad cognoscendas propositiones de fide. Ibid. n. 9.

An propositio sit de Fide ex eo tantum, quia vel sit formiter revelata, in Sacra Scriptura, vel habeatur ex traditione Apostolica, vel ab eis per necessariam consequentiam derivetur? Ibid. n. 11. pag. 483.

Inter Conclusionem de fide deductam ex duabus præmissis de fide, & conclusionem Theologicam, quæ sit differentia? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. num. 10. pag. 486.

Quomodo propositio deducta ex duabus præmissis de fide efficitur propositio de fide? Ibid. n. 11.

Exempla pro explicatione doctrinæ. Ibid. n. 12.

Sapiens fidem propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. §. 3. num. 1. pag. 488.

FIDES CATHOLICA.

Fidei Catholicæ unitati adversatur libertas conscientię concessa hæreticis. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 3. pag. 415.

Contra Fidem Catholicam renunciationem se expertum fuisse ex assidua disputatione cum hæreticis, Sanctus Petrus Martyr falsus est. Cap. 6. Sect. 2. n. 41. pag. 468.

Formalis ratio, quæ per fidem Catholicam credimus alicui propositioni, est revelatio Dei, sive immediata, sive mediata. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. num. 6. pag. 478.

Quod fidei articuli contineantur tantum in tribus Symbolis, & postea quod contineantur in novo, veterique testamento, & in Ecclesiæ definitionibus, fuit contradictio Bordoni. Ibid. n. 7. pag. 479.

An sint de fide tenenda omnia, quæ continentur in Bibliis? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. 12. pag. 482.

Affirmativè respondendum. Ibidem num. 13.

Erasmi Rotherodami Blasphemia, Ibid. n. 14.

Eidem opponitur humilitas Sancti Augustini. Ibid. n. 15.

In materia fidei quando controversatur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & Hæreticos, resolutio est objectum Fidei. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. nu. 3. pag. 485.

Non est fidei assensus, neque scientificus, sed Theologicus, quando conclusio non immediatè, sed mediatè per multos deductus deducitur à principio revelato per scientiam naturalem. Ibid. n. 4.

Fidei habitus distinguitur à Theologia. Ibid. n. 7. pag. 486.

Per hoc, quod sit Fidei Catholicæ contraria, non tamen alicui articulo revelato, an benè explicetur propositio erronea? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. num. 16. pag. 487.

An fidei Catholicæ symbolum fuerit ab Apostolis compositum? temeraria Erasmi Rotherodami dubitatio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 4. pag. 493.

Si à Fide amplectenda alios auvertat, vel Catholicos à piis operibus arceat propositio, illa hæresis suspicionem ingerit. Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. nu. 21. pag. 507.

Ad hunc conatum reducuntur tractatu Marci Ephesini, & aliorum Græcorum quos ediderunt post Concilium Florentinum, ut arcerent Græcos ab unionē Catholicorum. Ibid. n. 22.

Eadem censura norantur verba prolata, contrà recens convertos ad fidem. Ibid. n. 23.

Fidei denigrativa propositio quænam sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 32. pag. 508.

Fidei denigrativa propositio est etiam illa, quæ procedit contra propheticas revelationes, miracula, & gesta Sanctorum. Ibid. n. 33.

FIDES.

Fides, cui opponitur hæresis, tanquam virtus necessariò includit actum virtutis. Præl. 13. n. 1. pag. 20.

An in aliquo casu liceat abnegare fidem actu externo? Præl. 19. n. 5. & 6. pag. 37.

An licitum sit propositum discedendi à fide? Præl. 19. n. 7. pag. 37.

Externis factis negare fidem, illicitum est. Præl. 19. n. 8. pag. 37.

Ob timorē tormentorum non licet externè tantum fidem negare. Præl. 19. n. 9. pag. 37.

Præceptum profitendi fidem externis actibus est affirmativum: Quando obliget? Præl. 20. n. 1. pag. 38.

Quænam sint circumstantiæ, in quibus obliget præceptum externis actibus fidem profitendi? Præl. 20. n. 2. pag. 38.

Fidem hæretico servare non teneri Principem, nisi eam juramento vallaverit, dixit Hurtadus, qui in hoc reprehenditur. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 18. pag. 403.

Fidem non esse hæreticis servandam, injuste dicitur fuisse à Martino V. definitum. Ibid. n. 21.

Quod fidem teneatur servare Princeps hæresiarum, & quod teneatur punire eundem, quomodo salvetur? Ibid. numer. 22.

Fides hæreticis servanda est, exemplo Josue, qui fidem Gabbaoiticis servavit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 11. pag. 412.

Eo quod fidem Luthero servaverit, laudatur Carolus V. Ibid. n. 14. pag. 413.

Fides data etiam à persona privata servanda.

vanda est . Ibid. n. 15.
 Quod fides non sit servanda Piratæ , dixit
 Bartolus , qui explicatur . Ibid. num.
 16.
 Fides in duobus casibus non est servanda .
 Ibid. n. 17.
Vide in verbo METUS .

FIGURA .

Demon nequit immutare figuram hominis
 in figuram brutorum . Cap. 2. Sect. 2.
 subf. 2. n. 35. pag. 162.

FILIUS .

Filius præsumitur talis , qualem habet Pa-
 trem . Præl. 6. n. 1. pag. 9. Ratio : Ibid.
 num. 2. & 3.
 Filius accipit non tantum corporis sub-
 stantiam , verum & gentium , affectio-
 nem , virtutes , & vitia . Præl. 6. n. 1.
 pag. 9.
 Organorum similitudo præsumi potest in
 filiis , & quare ? Præl. 6. n. 3. pag. 9.
 Quædam nationes ex similitudine formæ
 dumtaxat agnoscunt proprios liberos .
 Præl. 6. n. 3. pag. 9.
 Filii hæreticorum an priventur beneficiis ,
 & pensionibus Ecclesiasticis ipso jure . ?
 Præl. 6. n. 4. pag. 10.
 Filii spurii non possunt promoveri ad Or-
 dines Ecclesiasticos ex suspitione in-
 continentie paternæ . Præl. 6. num. 4.
 pag. 10.
 Filii nobiles virtute parentum resplendent
 Præl. 6. num. 5. pag. 10.
 Si filius est improbus , vix reputatur opti-
 mos habuisse parentes . Præl. 6. num. 5.
 pag. 10.
 Facilius quod improbus sit filius improbi ,
 quam probus filius probi . Præl. 6. n. 6.
 pag. 10.
 Exempla parentum filios excitant . Præl. 6.
 num. 7. pag. 10.
 Suspicio , quæ oritur contra filium ex pa-
 rentum mala qualitate , quando non
 sit levis ? Præl. 6. n. 7. pag. 10.
 Similitudo formæ est non leve filiationis
 argumentum . Præl. 6. num. 3. pag. 9.
 An infans invitis parentibus baptizari
 possit ? Præl. 7. n. 5. pag. 11.
 An filius baptizari possit reluctante Patre ,
 vel Matre , quamvis ejus Avus pater-
 nus ad Christianam fidem conversus ,
 sit qui inket Nepotem baptizari ? Præl.
 7. n. 5. pag. 11.

Mater baptizare potest communes filios
 invito Patre ; ita Avus Maternus invi-
 to Avo Paterno . Præl. 7. num. 5. pag.
 12.
 An infans invitis parentibus baptizatus , sit
 eis restituendus ? Præl. 7. num. 5. pag. 11.
 & 12.
 Filios suos confirmare non faciens ex ne-
 gligencia an sit de hæresi suspectus ?
 Cap. 3. Sect. 5. n. 15. pag. 394.
 Filius deserens Patrem hæreticum , in præ-
 mium delationis liberatur à pœnis sta-
 tutis in filios hæreticorum . Cap. 4.
 Sect. 1. subf. 1. num. 20. pag. 401.
 Filios hæreticos tenentur denunciare pa-
 rentes . Ibid. n. 21.
 Filiis , vel parentibus , vel fratribus Germa-
 nis , vel Uxori , vel sibi , si probabili-
 ter ex denunciatione timeatur damnum
 aliquod magnum , metus iste viderur
 eximere ab onere denunciandi . Ibidem
 num. 23. 24. & 25. pag. 402.
 Filius receptans Patrem non est de hæresi
 suspectus , qui non recipit illum ut hæ-
 reticum . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 23.
 pag. 408. Quinimò præsumuntur una
 & eadem persona , unde sicuti se potest
 occultare , ita potest patrem . Ibid. n.
 24. pag. 409.
 Idem dic de receptante fratrem , virum ,
 uxorem , & alios conjunctos ob eamdem
 rationem . Ibid. n. 24. & 25.
 Oppositio in contrarium solvitur . Ibidem
 num. 26.
 Filios hæreticorum de sacro fonte suscipe-
 re , non licet Catholico . Cap. 5. Sect.
 1. n. 22. pag. 438.
 Filii Catholicorum in terris hæreticorum
 non possunt scholas Magistrorū hæreti-
 corum adire propter subversionis peri-
 culum . Cap. 5. Sect. 2. num. 103. pag.
 455.
 Filios hæreticorum nō est illicitum admit-
 tere ad scholas Catholicorum , sive sint
 nominatim excommunicati , sive non .
 Ibid. n. 104.
 Filiorum suorum Christianas Nutrices ;
 an liceat habere Hebreis ? Negative . Ibi-
 dem num. 105.

FINIS .

Ex bonitate finis non legitimitur incan-
 tatio superstitiosa . Cap. 2. Sect. 2. sub-
 sect. 3. §. 3. num. 13.
 An de jure civili liceat habere commerciu
 cum

cum Dæmone ad bonum finem . Cap. 2.

Seç. 2. subf. 3. §. 3. n. 14. pag. 176.

Finis censurantis sententias Philosophorū faventes Religioni Catholicę eruitur à qualitate ipsius censurantis . Cap. ult. Seç. 2. subf. 2. n. 58. pag. 511.

Finis, vel conditio si excedatur in salvo conducto concessio sub aliquo fine, vel conditione, salvus conductus non valet . Cap. 4. Seç. 1. subf. 2. §. 1. num. 6. pag. 411.

FISCALIS.

Fiscalis S. Officii, Notarii, Vicarii Foranei, Cancellarii, Scriptores, & alii gaudent privilegio delationis armorum Cap. 4. Seç. 2. n. 57. pag. 430.

FOEDUS.

Fœdus approbare cum hæreticis de Religionem eorum toleranda, competit solummodo Summo Pontifici; quia ipse solus potest disponere de hæreticis in ordine ad Religionem . Cap. 4. Seç. 1. subf. 2. §. 1. n. 1. pag. 411.

FOEMINA.

Sepè fœminę stultę bona fide utuntur vanis verbis, & ritibus . Cap. 2. Seç. 2. subf. 3. §. 1. num. 11. pag. 170.

An Dæmon possit fœminam in mare convertere? Cap. 2. Seç. 2. subf. 2. nu. 12. pag. 157. Negative . Ibid. n. 13.

Hæretici sacrificandi potestatem fœminis faciunt . Cap. 3. Seç. 1. subf. 1. num. 1. pag. 266.

Fœminę hæreticę facillè pervertunt maturos Catholicos . Cap. 3. Seç. 1. subf. 1. §. 4. n. 15. pag. 293.

Fœminę non comprehenduntur sub nomine fautorum hæreticorum, si non denunciant, vel non capiunt, vel non custodiunt hæreticos: possunt tamen ex alio motivo comprehendendi sub nomine fautorum hæreticorum . Capit. 4. Seç. 1. subf. 1. n. 45. pag. 404.

Fœminę in causa hæresis renuentes testificari, fiunt de hæresi suspectę . Ibid. num. 46.

FONTANINUS.

Abbas Fontaninus laudatur . Cap. 2. Seç. 3. subf. 1. num. 5. pag. 200.

FORMA.

Ex communi Theologorum sententia Sacramentum nequit confici, nisi in ea forma, quam Deus determinavit . Cap. 3. Seç. 1. subf. 3. n. 1. pag. 302.

Ex hoc principio sequitur esse suspectum de hæresi non servantem debitam formam, nisi ignorantia, vel oblivio excuset . Hinc de celebrante non consecrante hostiam . Ibid. n. 2. pag. 302.

Hæreticorum errores de necessitate forme . Ibid. n. 3. pag. 302.

In aliis Sacramentis, excepta Eucharistia, non servantur formam substantialem, quia non conficiunt Sacramentum, inducunt in hæresim suspicionem . Ibidem n. 4. pag. 303.

Qua ratione errant Græci Schismatici intelligentes formam ex liturgia Sancti Joannis Chrysostomi, & reiciuntur? Ibid. num. 9. pag. 304.

Satisfit argumento Græcorum . Ibid. n. 10. pag. 304.

Mutatio formę Consecrationis à Græcis Schismaticis facta, non est substantialis, sed accidentalis, licet illi eam substantialem putent . Ratio . Ibid. n. 11. pag. 304.

Hæreticorum errores in forma absolutionis Sacramenti poenitentię, exigunt signum visibile . Ibid. n. 12. pag. 304.

Hunc in forma errorem videntur amplecti Jacobitę, tribus vicibus Cruci conformiter insistentes in faciem poenitentis, qui tamen Ritus non improbat . Ibidem n. 12. pag. 304. & n. 13. pag. 305.

Forma Græcorum, quę est: Habeo te absolutum à peccatis tuis, non licet latinis ea uti; Gręci tamen tolerandi sunt ex decreto Sacre Congregationis S. Inquisitionis . Ibid. n. 14. pag. 305.

Forma absolvendi Orientalium per modum deprecatorium, nunquam fuit improbat, nec adversatur ei Concilium Tridentinum . Ibid. n. 15. pag. 305.

Inter formam absolutionis latinam, & gręcam est tantum accidentale discrimen . Ibid. n. 16. pag. 305.

Quid dicendum de forma Sacramenti Matrimonii? Ibid. n. 18. pag. 305.

Alteratio formę licet non esset substantialis, adhuc hæresis suspicionem induceret: Ratio hujus . Ibid. n. 6. pag. 303.

Re-

Recententur Sacramentorum forme , que per abusum possunt alterari . Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. n. 1. pag. 353.

Abusus huiusmodi alterationis inducit hæresis suspicionem ; quia pervertuntur fines Sacramentorum . Ibid. n. 2. pag. 355.

Hæreticorum in hoc fuerunt errores præcipuè Lutheri , qui nulla verba in Sacramentis requirit , dixit : Verùm ex singulari Dei providentia frè nullus hæreticorum veram baptismi formam inficiatus est . Ibid. n. 3. pag. 355.

In Græcia , & Affrica Ecclesia forma pronuntiatur in tertia persona , & quare ? Ibid. nu. 7. pag. 356.

Si quis inter Latinos uteretur illa forma in tertia persona , præciso contemptu , non esset de hæresi suspectus . Ibid. n. 8. pag. 356.

An Sanctus Sylvester in tradendo Sacramento confirmationis Constantino usus sit forma Græcorum ? Ibid. num. 9. pag. 356.

Reliqua vide in verbo GRATIA .

Forma , qua Christiani milites iuramentum fidelitatis præstabant Imperatoribus . Cap. 5. Sect. 2. n. 11. pag. 446.

FORTUNA .

Qui divinare volunt inalam , vel bonam fortunam , an sint puniendi ? Cap. 2. Sect. 3. n. 8. pag. 198.

Astrologi Genethliaci an possint prædicere fortunas hominum prosperas , vel adversas ? Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. num. 5. pag. 200.

FORTUNIVS DONATISTA .

Fortunium Donatistam Jactantem se ubique posse recipi in fidelium cõmunione , falsi convincit S. Augustinus . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 6. pag. 400.

FORVM .

An ad Forum Laicum , vel Ecclesiasticum spectet cognitio blasphemiarum ? *Vide in verbo BLASPHEMIA .*

Fori privilegio qui gaudent , Sacra Inquisitio habet quamplures . Cap. 4. Sect. 2. n. 62. pag. 430.

FRATRES GERMANI .

Fratribus Germanis , si ex denunciatione timeatur magnum aliquod damnum ,

talis metus videtur eximere ab onere denunciandi . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 25. pag. 402.

Fratrem receptans non est de hæresi suspectus , & quare ? Cap. 4. Sect. 1. n. 24. & 25. pag. 409.

Obiectio in contrarium solvitur . num. 26. Ibid.

FVGA .

Quando pariar indicium perpatrati criminis ? Præl. 10. n. 4. pag. 17.

FUNVS .

Funus hæreticorum comitantes sunt de Hæresi suspecti . Cap. ult. Sect. 1. num. 1. pag. 473.

Tres casus distinguit Ricciollus , in quibus videntur non esse suspecti de hæresi comitantes funus hæreticorum . Ibid. n. 2. pag. 474.

FVRES .

Fur Campanarum , & aliarum rerum Ecclesiæ non incurrit hæresis suspicionem , nisi adveniente contemptu . Cap. ult. Sect. 1. n. 21. pag. 476.

FUTURA .

Quoties verba promittant scientiam futurorum , sunt suspecta de superstitione . Cap. 2. Sect. 2. Subf. 3. §. 3. num. 9. pag. 174.

An ex Astris futura dignosci queant ? *Vide in verbo ASTRÆSTELLÆ , ASTRONOMIA , ASTROLOGIA , EXCOMMUNICATIO .*

Licet Deus futurorum scientiam soli sibi reservaverit , multa tamen futura homo prædicere potest ex causis naturalibus . Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. n. 1. pag. 1.

Vide in verbo PRÆDICTIO .

Sortes Divinatorie semper sunt illicitæ , & damnatæ , quia Deus voluit futura nobis esse occulta . Cap. 2. Sect. 4. subf. 2. n. 1. pag. 211.

In futuris occultandis elucescit divina erga nos Clementia , & quare ? Ibid. n. 2. pag. 211.

Dedecet Curiositas in indagandis futuris etiam medio licito ; quanto magis ergo medio illicito ? Ibid. n. 3. pag. 211.

Reliqua *vide in verbis OBSERVATIO , PRÆTERITUM , DIVINATIO , DIVINATORES , REVELATIO , PROPHECIA .*

GAL .

G

GALLIARVM REX.

Galliarum Rex nunc regnans omnes hæreticos à suis Regnis ejecit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. nu. 18. pag. 418.

GENERALE CONCILIUM.

Generale Concilium, vel summus Pontifex potest quocumque modo concedere hæreticis saluum conductum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 3. pag. 411.
In generalibus Conciliis continentur propositiones de fide. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 8. pag. 482.

GENERATIO.

An Dæmon incubus possit generare? *Vide in verbo* MATRIMONIUM.
Qua ætate generari possit? *Vide in verbo* MATRIMONIUM.

GENTES.

Super omnes gentes Pontificem habere universaliter Dominium mediata, & indirecte, est communis Theologorum, & Canonistarum opinio. Cap. 4. Sect. 2. n. 70. pag. 431.
An autem habeat directe, & immediate, gravis est inter Doctores controversia. Ibid. n. 71.
De Jure gentium cum sint pacta, eis obesse non debet diversitas Religionis. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 13. pag. 412.

GENTILES.

Per Gentilium Poetarum, & Philosophorum profanas locutiones laudabiliter Sancti Patres explanarunt locutiones sacras. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 44. pag. 509.

GEOMETRIA.

Geometrix, Astrologia Judiciarum, Hydromantia qui legunt libros, sunt de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 1. n. 41. pag. 461.

GERMANI FRATRES.

Vide in verbo FRATRES GERMANI.

GERMANI NATIONALES.

Germanis eo quia vellet concedere con-

fessionem Augustanam reprehenditur Carolus V. à Paulo III. & propter eandem causam Maximilianus à Pio V. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 11. pag. 417.

GESTATIO.

Gestatio reliquiarum, vel Evangelii Sancti Joannis, vel alicujus verticuli Psalmistæ, improbatur. Cap. 2. Sect. 7. subf. 2. n. 7. pag. 246.

GRADUS.

Gradus propositionum censurabilium secundum doctrinam Concilii Constantiensis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. n. 12. pag. 479.
Gradus quatuor propositionum Catholicarum declarantur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 4. n. 6. pag. 492.

GRATIA.

Gratiz gratis datæ conceduntur à Deo infidelibus, & improbis etiam, & curæ Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. num. 2. pag. 152.
Gratias sanandi strumas concessa Edovardo Regi Anglorum, an transierit ad successores Reges hæreticos? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 5. pag. 174.

GREGORIUS CASSANDRUS.

Gregorii Cassandri, & Apellis error fuit de non impugnandis hæreticis. Cap. 3. Sect. 2. n. 95. pag. 454.

GREGORIUS XV.

Gregorius Decimusquintus per suam Bullam incipientem, *Romani Pontificis*, statuit, ne hæretici apud Italos morari possent. Cap. 5. Sect. 1. numer. 8. pag. 436.
Dicta dispositio non comprehendit hæreticos militantes. Ibid. num. 13. pag. 437.
Nec comprehendit receptantes Hospitio Hæreticum transeuntem. Ibid. n. 14.
Gregorius XV. & Pius V. damnarunt plures propositiones Michaelis Baii, quia ignominiose carpunt opiniones fidelium. Cap. ult. Sect. 2. numer. 52. pag. 510.

GRÆCI.

An Græci Sacerdotes obstricti sint ad continentiam? *Vide in verbis* MATRIMONIUM, Z z z

- NUM, SACERDOTES, UXOR, CONTINENTIA, ORIENTALIS.
- Græci Schismatici non credunt fieri consecrationem per hæc verba : Hoc est Corpus meum. Refelluntur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 7. pag. 303.
- Error Græcorum oritur ex Liturgia Sancti Joannis Chrysostomi, quæ uruntur, & describitur. Ibid. num. 7. & 8. pag. 303.
- Qua ratione Græci Schismatici intelligant formam ex Liturgia Sancti Joannis Chrysostomi? Rejiiciuntur. Ibid. n. 9. pag. 304.
- Satisfit argumentum Græcorum. Ibid. num. 10. pag. 304.
- Mutatio formæ consecrationis à Græcis Schismaticis facta, non est substantialis, sed accidentalis, licet illi eam substantialem putent : Ratio. Ibid. n. 11. pag. 304.
- Forma Græcorum, quæ est : Habeo te absolutum à peccatis tuis, non licet latinis ea uti : Græci tamen tolerandi sunt ex decreto Sacre Congregationis S. Inquisitionis. Ibidem num. 14. pag. 305.
- Inter formam absolutionis Latinam, & græcam est tantum accidentale discrimen. Ibid. n. 16. pag. 305.
- Possunt Latini confiteri Sacerdoti Græco, & ejus sacra audire, et si ille sit schismaticus ; Imò tenemur ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ. Ibid. n. 17. pag. 305.
- Vbi permixti sunt Græci eum latinis, extra necessitatem nequit Latinus confiteri Sacerdoti Græco : Benè verò audire Missæ Sacrificium, Ibid. num. 18. pag. 305.
- Clemens VIII. privilegium concessit Græcis ad celebrandum super altare portatile, annuentibus Episcopis Latinis, in quorum Diæcesibus morantur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 4. n. 4. pag. 307.
- Græcorum ritus in offerendis in Sacrificio Missæ pluribus particulis. Cap. 3. Sect. 2. subf. unica n. 18. pag. 335.
- Vide in verbo MISSA, ERROR MODERNORUM GRATIFICORUM.
- Qua ratione offerant Græci Sacrificium pro Sanctis? Ibid. num. 20. pag. 336.
- Vide in verbo MISSA.
- Error Græcorum deterrimus, qui absente Presbytero permittunt abique baptismo decedere Infantem. Cap. 3. Sect. 3. n. 2. pag. 337.
- Græci ante schisma utebantur potestate extraordinaria confirmandi, quæ perpetuo usu evasit postea ordinaria. Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. num. 7. pag. 340.
- Græci Sacerdotes non abutuntur Sacramento confirmationis, dum illud administrant potestate extraordinaria ex Pontificia dispensatione. Ibid. num. 15. pag. 341.
- Græcorum Presbyteri benedicunt Oleum extremæ unctionis extraordinaria potestate ex dispensatione Ecclesiæ : Et in hoc differunt ab Episcopis, qui id præstant auctoritate ordinaria. Ibid. n. 38. pag. 345.
- Græci Presbyteri benedicendo Oleum Infirmorum, nullam hæresis suspicionem incurrunt. Ibid. num. 39. pag. 345.
- Apud Græcos quænam sit materia presbyteratus? Vide in verbo ORDO.
- Græcorum Ecclesia pronuntiat formam Sacramenti in tertia persona, & cur? Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. n. 5. & 7. pag. 356.
- Vide in verbis FORMA.
- De Græcorum superstitione circa baptismum. Vide in verbo BAPTISMUS.
- Græci conferunt Confirmationem, & Eucharistiam Infantibus. Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. n. 26. & 27. pag. 359.
- Vide in verbo EUCHARISTIA, CONFIRMATIO.
- Quomodo Græci conferant extremam unctionem? Vide in verbo EXTREMA UNCTIO.
- Græcorum error de conferenda sanis extrema unctione, vide in verbo EXTREMA UNCTIO.

GRÆCI SCHISMATICI,

- Græci Schismatici non carent potestate absolvendi, quia non amiserunt jurisdictionem. Cap. 3. Sect. 4. n. 11. pag. 389.
- Græcorum, qui sunt Schismatici, & Armenorum libri legi non possunt. Cap. 6. Sect. 2. n. 29. pag. 467.
- Intellige de libris post Schisma compositis, secundum Cardinalem de Lugo. Ibid. n. 30.
- Judicium circa distinctionem dicti auctoris. Ibid. d. num.

Marci Ephesini, & aliorum Græcorum tractatus, quos ediderunt post Concilium Florentinum, compositi fuerunt ad arcendos Catholicos ab unione Catholicorum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 22. pag. 507.

G V L A.

Vide in verbo Homo.

GVNDEBALDVS.

Coram Gundebaldo Rege Burgundie S. Avitus Episcopus Vienen. publicè cum Arrianis disputavit. Cap. 5. Sect. 2. n. 96. pag. 454.

H

HABERE HABENS.

Habens errorem in intellectu Confessarius, & ob id si prodatur audita in confessione, est suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 14. pag. 385.

Si habita sit notitia criminis accusati, & damnati ex confessione, est absolvendus. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 20. pag. 386.

Habens notitiam sub secreto naturali de Assassino committendo, tenetur revelare. Ibid. n. 23. pag. 387.

Si quis haberet notitiam sub sigillo Confessionis extra confessionem, de Assassino committendo, teneretur revelare. Ibid. n. 24.

Habent potestatem absolvendi à peccatis vel jure diviso, vel jure Ecclesiastico, omnes Sacerdotes in casu necessitatis, vel in articulo mortis. Cap. 3. Sect. 4. n. 12. pag. 389.

H A B I T V S.

Malus habitus adauget naturalem ad vitia propensionem. Prælim. 8. num. 1. pag. 12.

Quor, & quales actus requirantur ad inducendum habitum? Cap. 1. Sect. 5. à n. 10. usque ad n. 17. pag. 115. & 116. An probetur per Testes singulares? Cap. 1. Sect. 5. à num. 18. usque ad num. 25. pag. 116. & 217.

Quo habitu sculpi, vel pingi possint Imagines? *vide in verbo IMAGO.*

HEBRÆVS.

An filii Hebræorum sint baptizandi invitis parentibus? *Vide in verbo FILIUS JUDÆI.*

HÆREDITAS.

An conditio de non adeunda hæreditate in die lunæ sit attendenda? Cap. 2. Sect. 5. subf. 2. n. 10. pag. 224.

Hæreditatem qui hæreticis relinquunt, sunt de hæresi suspecti, dummodò non relinquunt illis, ut egenis. Cap. ult. Sect. 1. n. 5. pag. 474.

HÆRESIARCA.

Quod hæresiarcam teneatur Princeps punire, eique teneatur fidei servare, quomodo saluetur? Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 22. pag. 413.

HÆRESIS.

De ejus suspicione, *vide in verbo SUSPICIO.*

Ejus Etymologia juxta nonnullorum opinionem. Præl. 11. n. 2. pag. 19.

Vera ejus Etymologia. Præl. 12. num. 3. pag. 19.

Quo sensu olim accepta vox hæresis? Præl. 12. n. 3. pag. 19.

Quo sensu Scriptores Ecclesiastici acceperunt hæresim? Præl. 12. num. 4. pag. 19.

Hæresis hodiè semper in malam partem accipitur. Præl. 12. n. 5. pag. 20.

Hæresis nomen lato modo comprehendit omnes, qui sunt extra Ecclesiam, sive Judæi sint, sive infideles. Præl. 12. n. 5. pag. 20.

Hæresis nomen quos propriè comprehendat? Præl. 12. n. 6. pag. 20.

Hæresis definitio quid rei. Præl. 12. n. 7. pag. 20.

Omnis hæresis est cum errore, quia sub genere vitiorum. Præl. 13. num. 1. pag. 20.

De ratione hæresis, sicut & cujuslibet criminis est, quod voluntariè committatur. Præl. 14. n. 1. pag. 21.

An idem sit dicere, quod hæresis sit error voluntarius, ac dicere, quod hæresis sit error pertinax? Præl. 14. n. 2. pag. 22.

Quænam ignorantia excuset ab hæresi? *vide in verbo IGNORANTIA.*

Hæresis importat electionem sententiæ pro-

- proprie, contrarie sententiæ Ecclesiæ. Præl. 14. n. 13. pag. 23.
- An simplicitas excuset ab hæresi, & quos? *Vide in verbo* SIMPLICITAS.
- An Jocus excuset ab hæresi? *Vide in verbo* JOCUS.
- An ab hæresi excuset motus? *Vide in verbo* MOTUS.
- An ab hæresi excuset subitaneus impetus ex ira proveniens? *Vide in verbo* IRA.
- An excuset ab hæresi inadvertentia? *Vide in verbo* INADVERTENTIA.
- An excuset ab hæresi lubricitas linguæ? *Vide in verbo* LINGUA.
- An excuset ab hæresi recitatio errorum hæretici? *Vide in verbo* RECITATIO.
- An excusetur ab hæresi, qui invitus patitur blasphemias? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.
- An coactio excuset ab hæresi? *Vide in verbo* COACTIO.
- In quo differat hæresis ab Apostasia? Prælim. 16. n. 3. pag. 28.
- Hæresis, & Apostasia inter se confunduntur. Præl. 16. n. 4. pag. 28.
- Ad hæresim non requiritur obstinatio. Præl. 17. n. 18. pag. 32.
- Pertinacia est complementum, & forma hæresis. Præl. 17. n. 4. pag. 29.
- Pertinacia ad hæresim constituendâ quid requiratur? Præl. 17. n. 6. pag. 30. *Vide in verbo* PERTINACIA.
- Præsumitur hæresis, vel idololatria in personis trahentibus originem ab infidelibus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 9. pag. 169.
- Triplex est hæresis: interna; externa; interna, & externa. Præl. 19. n. 1. pag. 36.
- Hæresis interna habet totum, quod requiritur ad esse hæresis, sed per eam non incurritur in poenas etiam spirituales. Præl. 19. n. 2. pag. 36.
- Hæresis externa de per se non est propriè hæresis: Sufficit tamen ad incurrendas poenas in foro fori. Præl. 19. num. 3. pag. 36.
- Hæresis externa definitio. Præl. 19. n. 4. pag. 37.
- An ullo casu licita sit hæresis externa? *Vide in verbo* FIDES.
- Hæresis manifestatio non solum requirit signa sensibilia, sed hæc non debent esse equivoca, vel per Jocum. Præl. 20. num. 3. pag. 39.
- In quo differat hæresis à blasphemia hæreticali? Cap. 1. Sect. 4. n. 4. pag. 107.
- In materia hæresis Laicus non potest esse Judex. Cap. 1. Sect. 4. num. 41. pag. 112. Amplia Ibid. n. 42.
- Hæresis ut serpat aulam præbere, est in maximum Reipublicæ detrimentum. Cap. 4. Sect. 1. n. 4. pag. 395.
- Ab hæresi damnata Regnorum. Ibid. n. 5.
- Ab hæresi Nestorii cepit Constantinopolitanum Imperium everti. Ibid. n. 6.
- Ab hæresibus dimanasse everfiones Regnorum, ipsi hæretici fatentur. Ibid. n. 11. pag. 397.
- Referuntur Etherodoxorum verba adversus hæresim permissionem in Regnis. Ibid. num. 13.
- Hæresim esse publicum crimen, Honorius Imperator declaravit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 8. pag. 400.
- Quamvis hæresis sit occulta, vel sciatur sub secreto jurato; aut sub sigillo confessionis, non cessat obligatio denunciandi: Qui enim latenter hæresim prodit, id etiam cum aliis facit. Ibid. n. 15. & 16. pag. 401.
- Nec cessat dicta obligatio denunciandi, etiam si delinquens in fide, penituerit. Ibid. n. 17.
- Ex hæresis crimine semper præsumitur nocuumtum aliquod illatum. Ibid. n. 18.
- Hæresibus Regnum Poloniæ repletur ob concessionem conventum hæreticorum factam à Rege Sigismundo. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 12. pag. 417.
- Hæresis intuitu, vel in odium fidei non præsumitur quis impedire Ministros S. Officii in Regionibus Catholicorum. Cap. 4. Sect. 2. n. 29. pag. 427.
- De hæresis crimine ne aliquis accusari, vel inquiri possit, si Princeps statuat, dicitur directè impedire Ministros S. Officii. Ibid. num. 34.
- De hæresis crimine si Magistratus Seculares cognoscere velint, directè dicuntur impedire S. Officiū. Ibid. n. 37. pag. 428.
- Quia delictum hæresis est merè Ecclesiasticum. Ibid. num. 38.
- Et dicti Magistratus tenentur jurare, se servaturos decreta contra hæreticos, alias sunt de hæresi suspecti; poenam excommunicationis incurrunt; & privantur dignitatibus. Ibid. num. 39.
- Imò nec incidenter de hæresis crimine cognoscere possunt. Ibid. n. 40.
- An directè impedire dicantur, si velint cognoscere.

- cognoscere de crimine hæresis privati-
vè quo ad Sanctum Officium ? Ibidem
num. 40.
- Hæresim formalem videntur inducere pro-
positiones hereticæ, vel parum Catholi-
cæ. Cap. ult. Sect. 2. num. 10. pag. 477.
- Hæresis non semper denominabitur pro-
positio heretica, licet (à quocumque
affirmetur) semper sit heretica. Ibidem
num. 18. pag. 480.
- An erronea propositio sit hæresis sine per-
tinentia ? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2.
num. 15. pag. 486.
- Hæresis nascitur ex verbis inordinatè pro-
laris. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n.
10. pag. 497.
- HÆRESIM SAPIENS, SIVE DE HÆ-
RESI SUSPECTA, SIVE HÆRESI
PROXIMA PROPOSITIO.**
- Hæresim sapientes, & hæresi proximæ pro-
positiones debent denunciari. Cap. ult.
Sect. 2. subf. 1. n. 11. pag. 479.
- Hæresim sapienti propositioni opponitur
propositio Theologica. Ibid. num. 19.
pag. 480.
- Hæresim sapiens propositio quid sit ? Cap.
ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 2. pag.
488.
- Potest esse nunc aliqua propositio sapiens
hæresim, quæ alio tempore non erat,
Ibid. num. 3.
- Reiicitur Bordonus asserens, proposi-
tionem hereticam esse illam, quæ ad-
versatur propositioni Theologicæ. Ibid.
n. 4. & 5. pag. 489.
- Hæresim sapiens propositio non est illa,
quæ prima facie videtur habere sensum
hereticum contra Ignatium Lupum.
Ibid. n. 6.
- Sed est illa, quæ præfert similitudinem
hæresis. Ibid. n. 7.
- Indicia ad arguendam hanc similitudinem
qualia esse debeant ? Ibid. n. 8.
- Hæresim sapiens propositio non solum de-
ducitur ex vi Sermonis, sed etiam ex-
qualitate obiecti. Ibid. n. 9.
- Quæ requirantur ad faciendam iustam
qualificationem, ne sit temeraria, & abs-
que fundamento ? Ibid. n. 10.
- Hæresi proxima propositio quid sit ? Ibid.
num. 15. pag. 490.
- Potest aliquando aliqua propositio esse
hæresis, & censurari, quod sit proxima
hæresi. Ibid. n. 16.
- In censuranda propositione hæresi proxi-
ma quibus verbis uti debeant Censo-
res ? Ibid. num. 17.
- Hæresi proxima ut dicatur propositio,
non sufficit, quod unus, vel alter do-
ctor dicat, eam esse hæresim. Ibid. nu.
18.
- Hæresi proxima non est propositio Moda-
lis, cò quod propositio Catholica sit
proxima hæresi. Ibid. n. 19.
- Hæresi proxima propositio gravior est,
quàm errori proxima. Ibid. n. 20. pag.
491.
- Hæresis suspecta propositio ad hanc se-
riem spectat, & quænam sit ? Ibid. n.
21.
- Inter propositionem hæresis suspectam,
& sapientem hæresim, quæ sit differen-
tia ? Ibid. n. 22.
- De hæresi suspectæ propositiones respecti-
vè ad denunciationem, aliæ sunt hæresim
sapientes ; aliæ hæresi proximæ ; aliæ hæ-
reticis faventes. Ibid. n. 21. pag. 479.
- Hæresis suspecta est propositio, quæ de-
trahit alicui statui fidelium, seu digni-
tati, vel potestati personæ Illustris.
Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 30. pag. 508.
- Hæresi favens propositio est, quæ perso-
nis, aut erroribus hereticorum aliquo
modo favet. Ibid. n. 23.
- Hæresis suspicionem inducentes proposi-
tiones quibus regulis dignoscantur ?
Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. per totam pag.
504.
- Cum Assertore propositionis hæresis su-
spectæ quid agendum, quando audiens
non est scandalizatus, sed ille aliàs est
de hæresi suspectus ? Ibid. num. 17. pag.
506.
- Hæresi suspecta est propositio illa, quæ li-
cet non possit impugnari urgentibus
testimoniis, & fundamentis, tamen in
materia morum nequit praticari abs-
quæ scrupulo. Ibid. n. 64. pag. 511.
- DE HÆRESI SUSPECTUS.**
- De hæresi suspectus est ille, qui suscipit
Sacramentum baptismi à Ministro hæ-
retico, & abutitur dicto Sacramento.
Cap. 3. Sect. 4. n. 1. pag. 388.
- De hæresi suspectus non esset ille, qui pro-
pter simplicitatem, vel ob dubium de
validitate baptismi sineret se rebaptiza-
re. Cap. 3. Sect. 4. numer. 20. pag.
390.
- Extra hos casus iteratò suscipientes bap-
tismum

- tismum semper sunt de hæresi suspecti, & abjurare debent. Cap. 3. Sect. 4. n. 21. pag. 391.
- De hæresi non est suspectus, qui ob causas inanes differt baptismum pueris: secus si differet, putando, pueros non esse baptizandos. Cap. 3. Sect. 5. n. 18. & 19. pag. 394.
- Non est de hæresi suspectus confessarius prodens audita in confessione. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 13. pag. 385.
- De hæresi fit suspectus, qui abutitur Sacramento baptismi, suscipiens à Ministro hæretico. Cap. 3. Sect. 4. numer. 1. pag. 388.
- Quando ab hæresis suspitione excusetur abutens Sacramento in suscipiendo? Cap. 3. Sect. 4. num. 17. pag. 39.
- Est de hæresi suspectus iteratò recipiens Sacramentum confirmationis extrà dubium de validitate Sacramenti, & extrà simplicitatem, & debet abjurare. Ibid. num. 22.
- Non essent de hæresi suspecti, qui pluries in die communicarent, sed peccarent mortaliter. Ibid. n. 23.
- Esset suspectus de hæresi, qui ob satietatem corporalem pluries in die communicearet. Ibid. n. 24.
- De hæresi graviter suspectus est, qui extrahit obore sacram particulam ad sortilegia. Ibid. num. 26.
- Est suspectus de hæresi etiam, qui extrahit ab ore sacram particulam, non ad sorrigium; sed ad secum deferendam. Ibid. num. 27.
- Est de hæresi suspectus Sacerdos non consecrans ob puram malitiã. Cap. 3. Sect. 5. n. 3. pag. 392.
- An sit de hæresi suspectus, qui non consecrat, quia est in peccato mortali? Ibid. num. 4.
- Item est de hæresi suspectus, si oblitus deferre hostiam ad altare prae vetercundia, profert verba super hostia consecrata. Ibid. num. 5. pag. 393.
- Item est de hæresi suspectus, si existens in peccato mortali, de quo antè missam non recordabatur, omittit consecrare, & exhibet particulas non consecratas. Ibid. num. 6.
- Hæresis suspicio non incurritur per omissionem intentionis, quia non constat de tali omissione: Sacramentum tamen non conficitur sine illa. Ibid. n. 7.
- Si autem de tali omissione constaret, hæresis suspicio incurreretur. Ibid. n. 8.
- An sit de hæresi suspectus, qui ex negligentia filios suos nõ facit confirmare? Ibid. num. 15. pag. 394.
- Est de hæresi suspectus, qui propter hæreticorũ errores omittit confirmationem. Ibid. num. 17.
- De hæresi non est suspectus, qui differt pueris baptismum, si hoc faciat ob causas inanes. Ibid. n. 18. Secus si putaret, pueros non esse baptizandos. Ibid. n. 19.
- De hæresi sunt suspecti, qui omittunt annum confessionem, & communionem exceptis Meretricibus. Ibid. n. 20.
- Verior tamen est contraria opinio, si urgeant circumstantiæ. Ibid. n. 21. pag. 395.
- Sunt de hæresi vehementer suspecti hæreticorum fautores ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Cap. 4. Sect. 1. num. 1. pag. 395.
- De hæresi est vehementer suspectus, qui hæreticos non denunciat. Ibid. num. 13.
- Amplia multipliciter Ibid.
- Sunt de hæresi suspecti, qui nõ denunciant, quando tenentur, & quare? Ibid. num. 34. pag. 403.
- Qui autè ex officio non tenentur, an incurrant levem hæresis suspitionem? Ibid. num. 35.
- De hæresi suspectorum si omittatur denunciatio, licet omittens puniri possit, tamen non fit de hæresi suspectus. Ibid. num. 36.
- Non est de hæresi suspectus, qui omittit denunciare hæreticos, quando non adsunt adminicula. & circumstantiæ. Ibid. num. 37.
- Sunt de hæresi suspecti, & fautores hæreticorum, qui ex officio tenentur denunciare, si negligant. Ibid. n. 38.
- Item nolentes testificari in causa fidei. Ibid. n. 40. pag. 404.
- Item non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, quando tenentur. Ibid. num. 41.
- Item qui non custodiunt, prout tenentur ex officio. Ibid. n. 42.
- Item qui hæreticos debitis pœnis non plectunt, quoties possunt, & tenentur. Ibid. num. 43.
- Item mulieres in causa hæresis testificari renuentes. Ibid. num. 46.
- Suprà firmata locum non habent in eis, qui favent suspectis de hæresi, sed in eis tantum

tum, qui favent hæreticis. Ibid. n. 47.

An sint de hæresi suspecti, qui interrogati ab Inquisitoribus manifestare suspectos de hæresi renuant? Ibid. num. 39.

De hæresi suspitionem leuem, vel vehementem pro qualitate circumstantiarum incurrunt receptatores hæreticorum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 5. sive receptantes sint persone private, sive publicæ. Ibid. num. 8.

Est de hæresi suspectus, qui frequenter recepat hæreticum, etiamsi id non agat intuitu hæresis. Ibid. n. 26. pag. 407.

Non est de hæresi suspectus, qui hæreticum recepat, animo tamen indicandi Inquisitori. Ibid. num. 17. pag. 408.

Item qui recepat hæreticum, quem ignorat esse talem. Ibid. num. 19. & dicta ignorantia semper præsumitur, adeo ut contrarium probandum sit. Ibid. num. 20.

Ab hæresis suspitione eximitur receptor, primo si coactus per vim, & merum, hæreticum recepit. Ibid. n. 21.

Objectio in contrarium solvitur, n. 22.

Secundo si receperat non quatenus hæreticum, ut si filius Patrem. Ibid. n. 23. & pag. 409. n. 24. & 25.

Oppositio in contrarium solvitur. n. 26.

Tertio, si occultetur hæreticus animo ipsum defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel creditoribus. Ibid. n. 31.

Quarto, si occultetur per modicum tempus. Ibid. n. 32.

Quinto, si receptetur animo revocandi ab hæresi. Ibid. n. 33. pag. 410.

Multi censent, hæresis suspitionem non incurrere ab eis, qui hæreticos receperant, maximam amicitiam conjunctos. Ibid. num. 27. pag. 409.

Limita, ut ibid. n. 28. 29. & 30.

Etiam suspectos de hæresi olim Principes expellebant à propriis statibus. Cap. 4. Sect. 1. subf. 3. §. 2. n. 6. pag. 416.

Est de hæresi suspectus, qui hæreticis dignitates confert. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. n. 3. pag. 419.

De hæresi suspecti sunt hæreticorum defensores: item violatores constitutionis, si de protegendis. Cap. 4. Sect. 2. n. 1. & 2. pag. 423.

An esset de hæresi suspectus, qui ad effugiendam penam, militaret pro Principe Acatolico adversus religionem. Ibid. n. 17. pag. 426.

De hæresi non semper vehementer suspecti sunt impediendo Ministros Sancti Officii. Ibid. n. 28. & 29.

De hæresi non esset suspectus, qui offenderet Ministrum S. Officii remorum ab officio: secus si offenderet intuitu S. Officii. Cap. 4. Sect. 2. subf. unica n. 3. & 4. pag. 432.

Item non esset suspectus reputandus, qui testibus in actu testificantibus minitaretur. Ibid. n. 9. pag. 433.

Sunt de hæresi vehementer suspecti, qui contrahunt familiaritatem cum hæreticis. Cap. 5. Sect. 1. n. 10. pag. 435.

Quod procedit etiam respectu eorum, qui eos visitant. Ibid. n. 11.

Et à fortiori sunt suspecti, qui cum hæreticis contrahunt consederationem, seu parentelam. Ibid. n. 12. pag. 436.

Non est de hæresi suspectus. Sacramenta recipiens ab hæreticis, & in prænatis si recipiat baptismum. Ibid. n. 18.

Reliqua Vide in verbis BAPTISMUS, CONFIRMATIO, EXTREMA UNCTIO, EUCHARISTIA, POENITENTIA, ORDO, MATRIMONIUM.

Ex commixtione Carnali hæretici cum Catholica an oriatur hæresis suspicio? Negativè. Cap. 5. Sect. 2. nu. 108. pag. 456.

Sunt de hæresi suspecti legentes libros hæreticorum. Cap. 6. Sect. 1. n. 4. pag. 457.

An idem sit dicendum de retinentibus eodem libros? Ibid. n. 5.

Conciliatio inter extremas opiniones, & alia ad materiam. Ibidem à numer. 6. pag. 458. per totum.

Excusant ab hæresis suspitione legentes, & retinentes libros hæreticorum aliqua circumstantia, quæ enumerantur, & explicantur cum suis ampliacionibus, & limitationibus. Cap. 6. Sect. 2. §. 1. nu. 1. & per tot. Vide in verbo LIBRI HÆRETICORUM, seu PROHIBITI.

Sunt de hæresi suspecti, qui hæreticorum funus comitantur. Cap. ult. Sect. 1. n. 1. pag. 473.

Limitat Ricciullus tribus casibus, quos distinguit, sed reprobat. Ibid. n. 2. pag. 474.

Item sunt de hæresi suspecti, qui hæreticis hæreditatem reliquunt, dummodò non relinquunt illis, ut egenis. Ibid. n. 5.

Hæresis suspitionem incurrunt, qui contem-

- temnunt Ecclesiasticas Censuras . Ibid. n.6.
- Inferdescentes per annum in excommunicatione sunt de hæresi suspecti , si excommunicatio lata fuerit ob aliam causam , quàm ob causam fidei , quo casu sunt hæretici . Ibid. n.8. & 9. pag.475.
- Sunt pariter de hæresi suspecti contemnentes indumenta , quibus Clerici , & Monachi utuntur ad distinctionem Secularium . Ibid. n.12.
- Item irrisores sacrarum rerum , inter quos computantur contemptores Indulgentiarum , Campanarum , cæremontiarum , suspensionis , & interdicti . Ibid. n.20. pag.476.
- Duo casus referuntur , quibus Sanctum Officium potuit procedere contra Religiosos , quorum alii Joci causâ Fratrem induerunt vestibus Pontificalibus ; alii verò missam de Requie , & de gloria respectivè propter Amasiam celebrarunt . Ibid. n.22. pag.477.
- Hæresis suspicionem non incurrit facies Campanarum , & aliarum rerum Ecclesiæ , nisi adveniente contemptu . Ibid. n.21.
- Sunt de Hæresi suspecti Apostatæ à Religione , si transeant ad partes hæreticorum , & cum eis communionem habeant . Ibid. n.23.
- Requiritur aliquod adjunctum , quod hæresim sapiat , ad hoc ut sint de hæresi suspecti . Ibid. n.24.
- Hoc adjunctum est , si per annum in excommunicatione persistant . Ibid. n.25.
- Hæresis suspicionem incurrunt qui propositiones hæreticas , vel parum Catholicas proferunt . Cap. ult. Sect. 1. num. 1. pag.477.
- Et hoc quia plerumque cum pertinacia proferuntur . Ibid. n.2.
- Imò videntur inducere formalem hæresim . Ibid. n.3.
- Hæresis suspicionem inducunt propositiones hæreticæ , hæresim sapientes , & temerariæ . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. num. 1. pag.478.
- Non est de hæresi suspectus , qui profert propositionem qualificatam ab Accademis . Cap. ult. Sect. 3. subf. 2. n.9. pag. 505.
- Hæresis suspicio oritur ex propositione , etiam non damnata à sede Apostolica , quando illa opponitur majori parti Sanctorum Doctorum . Ibid. n.11.
- Hæresis suspicio incurritur per propositionem continentem absurdum , & peregrinum sensum , alienum à communi loquendi Patrum , & Scholasticorum more . Ibid. n.18. pag.506.
- Hæresis suspectus est assertor propositionis , quæ sub religionis pretextu subvertit simplicem plebem , eamque incitat contra Magistratum , & Pastores . Ibid. n.19.
- Hæresis suspicionem ingerit propositio , quæ arceat Catholicos à piis operibus , & multò magis si alios avertat à fide amplectenda . Ibid. n.21. pag.507. ad n.28.
- Hæresis suspicione involuuntur admiscerentes scurrilia in verbis Sacræ Scripturæ juxta constitutionem Clementis Octavi . Ibid. n.41. pag.509. ad n.46.
- De Hæresi suspecti secundum prædictas regulas sunt ab Inquisitoribus puniendi , non solum de consuetudine , sed etiâ ex constitutione Pauli III. Ibid. nu.65. pag.511.
- Supradictæ regulæ desumptæ sunt ex constitutionibus Summorum Pontificum , ex Conciliis , & universitatibus Doctorum Scholasticorum . Ibidem num.67. pag.512.

HÆRETICA PROPOSITIO.

- Hæreticæ propositiones sunt assertiones , in se fidei articulis adversantes . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. n.4. pag. 478.
- Hæreticæ ut sint propositiones , non existitur , quod eas proferens profiteatur Christianam Religionem . Ibid. n.5.
- Hæreticam esse aliquam propositionem , & qui eam profert esse hæreticum , non est idem . Ibid. n.17. pag.480.
- Hæretica propositio à quocumque affirmetur , semper est hæretica , non tamen semper hæresis denominabitur . Ibid. n.18.
- Hæreticæ propositioni opponitur propositio de fide . Ibid. n.19.
- Hæretica propositio est illa , quæ adversatur fidei articulis . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n.11. pag. 482.
- An sit hæretica propositio illa , quæ adversatur veritati revelatæ alicui particulati ? Ibid. n.23. pag. 483.
- Hæreticæ dicuntur propositiones , quæ adversantur illis , quas Sancti Doctores una

- unanimiter dicunt esse de fide. Ibid. n.24.
- Hæreticæ propositiones dicuntur, quæ traditionibus adversantur. Ibid. n.28 pag.484.
- Post hæreticam propositionem, propositio erronea est pejor reliquis propositionibus suspectis. Cap. ult. Sect. 2. subf.1. §.2. n.13. pag.486.
- Hæreticus non formalis, sed præsumptus esset ille, qui negaret Christum esse risibilem. Ibid. n.21. pag.487.
- Inter hæreticam propositionem proferentem, & proferentem æquivocam, quæ sit differentia. Cap. ult. Sect. 2. subf.1. §.3. n.14. pag.490.
- Propositio hæretica quatenus sit etiam temeraria. Cap. ult. Sect. 2. subf.1. §.5. n.3. pag.493.
- Quæ aliquo sensu hæretica est propositio, & alio catholica, dicitur malè sonans. Cap. ult. Sect. 2. subf.1. §.6. n.4. pag.496.
- Propositiones 45. ab Alexandro VII. damnatæ non sunt hæreticæ, sed scandalosæ. Ibid. n.16. pag.498.
- Non statim debent pronunciari, ut hæreticam absolutè propositionem, & hæreticum illam asserentem Inquisitores de aliqua propositione iudicantes. Ibid. n.15. pag.506.
- Debent Inquisitores considerare, an audiens propositionem ab aliquo prolatam, eam intellexerit secundum sensum hæreticum. Ibid. n.16.

HÆRETICORUM FAUTORES EX COMMISSIONE.

- Hæreticis favere positivè est eos receptare, vel honoribus, aut dignitatibus insignire intuitu hæresis. Cap.4. Sect.1. subf.2. n.1. pag.406.
- Receptatores qui dicantur; quæ eis accommodentur; & an afficiantur irregularitate? Ibid. n.2.3. & 4.
- Hæreticorum receptatores incurunt suspensionem levem, vel vehementem, pro qualitate circumstantiarum. Ibid. n.5.
- Predicta intelliguntur, si vè dicti hæretici infestentur, si vè non infestentur ab Inquisitoribus. Ibid. n.6.
- Contrà hæreticorum receptatores Sanctus Joannes Chrysostomus primus fuit, qui procuraverit Capitale supplicium. Ibid. n.7.

- Jussu legati Apostolici, & magna Civitatum Narbonæ, & Tolosæ dejecta, quia erant hereticorum receptacula. Ibid. n.9.
- Hæreticum unica vice receptans an dicatur receptor? Affirmativa suadetur sententia. Ibid. n.12. pag.407.
- Et videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cænæ, licet per illam receptionem hæreticus non evaderet manus Inquisitoris. Ibid. n.13.
- Contraria sententia, ut probabilior, defenditur. Ibid. n.14.
- De favore hæreticis, ut talibus, ab aliquo impertito qui delectatur, non incidit in censuras. Ibid. n.15.
- Hæreticum frequenter receptans est de hæresi suspectus, etiam si id non agat intuitu hæresis. Ibid. n.16.
- Secus si receptet animo indicandi Inquisitori. Ibid. n.17. pag.408.
- Item qui receptat hæreticum, quem ignorat esse talem. Ibid. n.19.
- Et præfata ignorantia semper præsumitur, ad cōtrarium probandum sit. Ibid. n.20.
- Ut hæreticorum receptatores incurrant excommunicationem Bullæ Cænæ, requiritur quod sint receptatores formaliter, non materialiter tantum. Ibid. num.18.
- Hæreticorum receptatores diversis casibus ab hæresi suspitione eximuntur, & enumerantur. Ibid. à n.21. ad n.33.
- Supradicta de hæreticorum receptatoribus intelligenda sunt de quibuscumquæ etiam Nauris, Cauponibus, & Stabulariis. Ibid. n.34.
- Quid dicendum de Principe hæreticos recipiente in statu suo cum salvo conducto, vel cum libertate conscientie? Ibid. n.35. pag.410.
- Hæreticos in statu suo Princeps recipiens incurrit excommunicationem Bullæ in Cænâ Domini. Cap.4. Sect.1. subf.2. §.1. n.9. pag.412.

HÆRETICORUM FAUTORES EX OMMISSIONE.

- Hæreticorum fautores ex ommissione sunt, qui eos vel non denunciant, vel non capiunt, vel non custodiunt. Cap.4. Sect.1. subf.1. n.1. pag.399.
- Hæreticos denunciandi à principio nascentis Ecclesiæ mos fuit. Ibid. n.2.
- Hæreticos denunciabant absentibus Romanis.

13. num. 5. pag. 21. & Prælim. 14. num. 3. pag. 22.

Multipliciter limita . Prælim. 14. nu. 4. pag. 22.

Quandoque in homine docto reperiuntur sufficientia , ut reputetur hereticus , quæ in homine rustico essent insufficientia . Prælim. 14. n. 4. pag. 22.

Quomodo procedant Summi Pontifices in declarandis hereticis ? Prælim. 14. n. 13. pag. 24.

Hereticus ralis dicitur esse , attenta sua pertinacia : *Vide in verbo* PERTINACIA . Nullus ex Sanctis Patribus dici potest hereticus , quamvis eorum quidam tenuerint , Angelos esse corporeos : quidam Chiliasitarum sectam secuti fuerint ; Et cur ? Prælim. 17. n. 5. pag. 30.

Protestatio Auctoris libri excusat à nota heretici . Prælim. 17. n. 7. pag. 30.

Vide in verbo PROTISTATIO .

An sit hereticus , qui indirectè adversatur Ecclesiæ auctoritati ? Prælim. 17. nu. 19. pag. 32.

Termini ad effectum , ut heretici resipiscant , quales debeant esse cù hereticia negativis ? Prælim. 17. num. 16. pag. 32.

Vide in verbo ADMONITIO .

Qui est pertinax in nondum definitis ab Ecclesiâ , est hereticus , & quare ? Prælim. 17. n. 20. pag. 33.

Filii hereticorum an excusentur ab heresi propter ignorantiam ? Prælim. 14. nu. 14. pag. 24.

Quando ipsi veniunt ad fidem Catholicam , quomodo recipiantur ? Prælim. 14. n. 14. pag. 24.

Quenam ignorantia reperiatur in filiis hereticorum ? Prælim. 14. n. 15. pag. 25.

Potest quis credere totum id , quod fide Catholica esse credendum , & nihilominus esse hereticus , puta si non credat divinæ revelationi . Prælim. 16. nu. 1. pag. 27.

Vide in verbo RIVELATIO .

Error contrà theses naturales non constituit aliquem hereticum . Prælim. 16. n. 6. pag. 28.

Schismaticus per quid ab heretico differat ? Prælim. 16. n. 5. pag. 28.

Heretici vel despiciunt omnia sacramenta , vel nonnullis abutuntur . Cap. 3. nu. 6. pag. 263.

Vide in verbis SUSPICIO , SUSPECTUS , SACRAMENTUM .

Ille propriè reputatur hereticus , qui suscepta fide per baptismum , ab ea se separat per heresim . Prælim. 18. num. 1. pag. 33.

Ut quis dicatur hereticus coràm Ecclesiâ , requiritur baptismus undè ; coràm Deo sufficit baptismus fluminis . Prælim. 18. n. 2. pag. 33.

Cathecumenus deserendo fidem Catholicam , an , & quomodo hereticus dicatur ? Prælim. 18. n. 3. pag. 33.

Neque Pagani , neque Judæi incidere possunt in heresim . Prælim. 18. n. 4. pag. 34. Coactè baptizati , si à fide recedant , sunt heretici . Prælim. 18. n. 13. pag. 35.

Limita . Ibid.

Judæi si post acceptum baptismum redeant ad ritus Judaicos , sunt heretici . Prælim. 18. n. 9. pag. 34.

Vide in verbo BAPTISMUS , & JUDÆI .

Quomodo quis abnegans fidem non dicatur hereticus ? *Vide in verbo* FIDES .

An Reges Anglorum heretici habeant virtutem sanandi strumas ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 5. pag. 174.

Heretici Sacrificandi potestatem scemini faciunt . Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 1. pag. 166.

Lutherus potestatem tribuit omnibus laicis Euchariam conficiendi . Ibid. n. 2. pag. 166.

Hereticorum error , quo sacramentum vestium usus sit communis etiam laicis . Ibid. n. 5. pag. 166.

Lutherus Polygamiam admittit . Cap. 3. Sect. 2. subf. 2. §. 1. numer. 7. pag. 174.

Defenditur tamen Lutherus ab Arniso . Ibid. n. 8. pag. 174.

Heretici ajunt ad Ecclesiasticum judicium non spectare cognitionem de validitate matrimonii . Ibid. n. 20. pag. 177.

Contrahens nuptias cum infideli non hereticus , abutitur Matrimonio , & est de heresi suspectus . Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 1. pag. 191.

Lutheri error . Ibid. n. 2. pag. 191.

Matrimonium cum hereticis improbatum in pluribus Conciliis . Ibid. n. 10. pag. 202.

Matrimonium cum hereticis est validum . Ibid. n. 11. pag. 202.

Matrimonium cum hereticis est illicitum in regionibus , in quibus non viget libertas Conscientiæ ; se us in iis regionibus ,

- nibus, in quibus impunè grassantur hęretes. Contrarium etiam in hoc secundo casu. Ibid. n. 12. pag. 202. & n. 13. pag. 293.
- Contrahens cum hęreticis semper profanatur Conjugium, & corrumpit ordinem ad Deum, & Ecclesiam. Ibid. n. 13. & 14. pag. 293.
- Conjunctio cum hęreticis habet innatum perversiōis periculum, præcipuè si in eatur cum fœminis hęreticis: Habet etiam impedimentum bonarum operationum, & impedit prolis educationem. Ibid. n. 15. pag. 293.
- Tolerantur matrimonia cum hęreticis in regionibus, in quibus viget libertas conscientię, sed non permittuntur aliquo actu positivo, imò quando impediri possunt, nec tollerantur, eò magis si conventiones impię interveniant. Ibid. n. 16. pag. 293.
- Quando celebrare debuit tempore arguat conniventiam cum hęreticis? Cap. 3. Sect. 1. subf. 5. n. 10. pag. 312.
- Vide in verbo* MISSA.
- An baptizmus ab hęreticis collatus sit validus? *Vide in verbo* BAPTIZMUS.
- Ab hęretico suscipere Sacramentum baptismi urgente necessitate, est laudabile. Cap. 3. Sect. 4. num. 9. pag. 389.
- Hęreticus simulans confessionem ad confessarium seducendum, non gaudet jure Sacramentalis sigilli. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 17. pag. 386.
- Si quis ab hęretico Ministro suscipiat Sacramentum baptismi, eo abutitur, adeoque fit suspectus de hęresi. Cap. 3. Sect. 4. n. 2. pag. 388.
- A ministris hęreticis abhorrentes Sacramentum Alexandrinos Sanctus Athanasius laudat. Cap. 3. Sect. 4. num. 3. pag. 388.
- Ex constitutione Concilii Constantien. putant aliqui, posse aliquem absque necessitate recipere Sacramenta ab hęretico, tribus datis conditionibus. Ibid. num. 5.
- Urgente necessitate laudabile est recipere Sacramentum baptismi, etiam ab hęreticis. Ibid. num. 9. pag. 389.
- Ab hęretico Episcopo, quomodo potest recipi Sacramentum Ordinis? Ibid. n. 10.
- Ab hęreticis nequit recipi Sacramentum poenitentię ex defectu jurisdictionis, quod nō militat, quò ad Græcos Schismaticos. Ibid. n. 12.
- Ab hęreticis potest sumi Eucharistia in casu necessitatis, & quare? Cap. 3. Sect. 4. num. 14. pag. 390.
- Contra hęreticos Concilium Tridentinum declarat, non valere Sacramentum à Ministro mimicè administratum. Cap. 3. Sect. 5. num. 11. pag. 393.
- Propter hęreticorum errores omittens confirmationem est de hęresi suspectus. Ibid. num. 17. pag. 394.
- Hęreticorum fautores sunt de hęresi vehementer suspecti. Cap. 4. Sect. 1. num. 1. pag. 395.
- Hęreticorum fautores videntur illorum erroribus assentiri. Ibid. n. 2. quod probatur, & n. 3.
- Hęretici ipsi fatentur everisiones Regnorum ab hęresibus dimanasse. Ibid. n. 12. pag. 396.
- Referuntur Eshęrodoxorum verba adversus hęresum permissionem in Regnis. Ibid. n. 13. pag. 397.
- Hęretici qui favent, eisdem prejudicant in conversionis negotio. Ibidem. num. 14.
- Hęreticis dupliciter favor impenditur, commissione, & ommissione. Ibid. n. 15.
- De hęreticis solus Pontifex potest dispensare in ordine ad religionem, adeoque ei tantum competit approbare scđus cum hęreticis de religione eorum toleranda. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. numer. 1. pag. 411.
- An hęrensis possit Princeps secularis concedere saluum conductum? *Vide in verbo* SALVVS CONDUCTUS, & *in verbo* PRINCEPS SECULARIS.
- Hęreticis tenetur Princeps fidem servare, licet non possit impedire, ne Ecclesia contra illos procedat. Ibid. num. 10. & 11. pag. 412.
- Reprehenditur Hurtadus in eo, quod dixerit non teneri Principē hęretico fidem servare, nisi eam juramento vallaverit. Ibid. n. 17. pag. 413.
- Iniussu capitur Martinus V. à nonnullis, quasi dēstineret, hęreticis non esse fidem servandam. Ibid. n. 21.
- Hęreticos brachio seculari, & ejus iudicio tradendi est potestas in Ecclesia. Ibid. n. 24. pag. 414.
- Hęreticis an possit Princeps secularis concedere libertatem conscientię? *Vide in verbo* LIBERTAS, & *in verbo* PRINCEPS SECULARIS.

- Hæreticos ne intempestivè aggrediantur , potest Princeps Catholicos prohibere . Cap.4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num.9. pag. 417.
- Hæreticos se expulsiuros à sua Regno , & Catholicam fidem servaturos , jurant Hispaniæ Reges . Ibid. num. 16. pag. 418.
- Hæreticos omnes à suis Regnis eiecit Galliarum Rex nunc regnans . Ibidem. num.18.
- Hæretici sunt incapaces quarumcumque dignitatum , & sunt infames . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §.3. num. 1. & 2. pag. 418.
- Hæreticis bona collata non solum eos in errore confirmant , sed etiam alliciunt alios . Ibid. n. 5. pag. 419.
- Reprobatur Baldellus , qui perperam scripsit in regionibus infectis hæretici Catholicos , qui hæreticis dignitates conferunt . Ibid. n. 6.
- Ejusdem rationibus respondetur . num.11. 12. & 13.
- Hæreticorum beneficia vacare à die commissi criminis , declaravit Sacra Congregatio S. Officii . Ibid. n. 7.
- Hæreticis dignitates conferre neque Summus Pontifex potest . Ibid. n. 9.
- Relicitur doctrina , quod præsentatio hæretici ad jus parronatus sit materialis , scilicet ad percipiendos fructus . Ibid. num. 16. pag. 420.
- Ut hæretici retinerent redditus Ecclesiasticos , nunquam Summus Pontifex dispensavit . Ibid. n. 17.
- Ut bona ab hæreticis usurpata restituantur , debent Princeps niti . Ibid. n. 18. pag. 421.
- Hæreticorum defensores sunt de hæresi suspecti ; item violatores constitutionis , si de protegendis . Cap.4. Sect. 2. num.1. & 2. pag. 423.
- Hæreticorum defensores , qui sint , quomodo possint defendere , quo casu , & cujus permissione ? Ibid. n.3. & 4. pag. 474. & à n. 6. ad n. 14.
- Hæretici Principis Catholicus subditus , potest pro eo militare , quoties bellum non sit adversus religionem , alias fecus . Ibid. n. 15. pag. 425.
- Si ad hæreticorum lectis Catholicos convolare Princeps permittat , directio dicitur impedire ministros S. Officii . Ibid. num. 35. pag. 427.
- Disparitas inter Deum permittentem Catholicos involvi hæreticorum erroribus , & Principem permittentem Catholicos convolare ad hæreticorum Castra . Ibid. n. 36. pag. 428.
- Ne aliquis hæreticus capi possit absque sua licentia , si Princeps concederet statutum , illud esset nullum . Ibid. num. 43.
- Hæretici ne apud Italos morari possent statuit Gregorius XV. in sua bulla incipiente , *Romani Pontificis* . Cap. 3. sect. 1. num.8. p.436.
- Dicta dispositio Gregorii non comprehendit hæreticos militantes . Ibid. n.13. p.436.
- Nec receptantes Hospitio Hæreticum transeuntem . Ibid. num.14.
- Cum hæreticis commercium periculosum est . Ibid. num.19. p.435.
- Ab Hæreticis sacramenta recipiens , & in primis baptismum , non est de hæresi suspectus . Cap.5. sect.1. numer. 18. pag.437.
- Reliqua vide in verbo. BAPTISMUS , CONFIRMATIO , EUCHARISTIA , POENITENTIA , EXTREMA UNCTIO , OREO , & MATRIMONIUM .
- Hæreticorum filios non licet Catholico de Sacro fonte suscipere . Ibid. num. 12. pag.438.
- Ad Hæreticorum concionem nunquam licet Catholico campanam pullare , etiam cum mortis periculum . Cap. 5. Sect.2. num.74. pag.452.
- Cum hæretico considerationem inire non licet Catholico Principi absque licentia Summi Pontificis , & quo sensu ? Ibid. num.78.
- Et minus licet præbere auxilium ad occupandam ditionem Catholici . Ibid. num.79. p.453.
- Paulus Tertius improbavit confederationem Caroli V. cum Anglorum Rege . Ibid. num.80.
- Hæreticorum litteris non debet Nuncius Pontificius respondere , vel eis scribere , vel aliam communicationem cum eis habere . Ibid. num.83.
- Hæreticorum libri zizaniis comparati sunt comburendi . Cap.6. Sect. 1. numer. 3. pag.457.
- Hæreticorum libros legentes sunt de hæresi suspecti . Ibid. num.4.
- An idem sit dicendum de retinentibus eosdem

eosdem libros. Ibid. numer. 5.

Conciliatio inrer extremas opiniones negantem, & affirmantem, & alia ad materiam facientia. Ibid. n. 6. pag. 458. & per totum.

Hæreticorum libros legentes, & retinentes excusantur ab hæresis suspensione ex aliquibus circumstantiis, quæ enunciantur, & explicantur cum suis ampliationibus, & limitationibus, Cap. 6. Sect. 2. à n. 1. & per tot.

Vide etiam in verbo LIBRI HÆRETICORUM, sed PA'CHETTI.

Hæreticorum funus qui comitantur, sunt de hæresi suspecti. Cap. ult. Sect. 1. n. 1. pag. 473.

Limitat tribus casibus, quos distinguit Ricciullus, qui reprobat. Ibid. n. 2. pag. 474.

Hæretici ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Ecclesiastica sepultura carere debent. Ibid. n. 3.

Et hoc intelligitur, siue sint notorie, siue non notorie excommunicati. Ibid. n. 4.

Hæretici sunt, qui per annum in excommunicatione inforlescunt, si excommunicatio lata fuerit ob causam fidei. Ibid. n. 8.

Hæreticis, qui hæreditatem relinquunt, sunt de hæresi suspecti, nisi relinquunt illis, ut egenis. Ibid. n. 5.

Hæreticis faventes propositiones sunt denunciandæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. n. 11. pag. 479.

Hæreticum esse, qui profert aliquam propositionem hæreticam, & dictam propositionem esse hæreticam, non est idem. Ibid. n. 17. pag. 480.

Hæreticus non efficit censendus, qui impugnaret ea, quæ quodamodò ad religionem Catholicam pertinent, nisi Pontifex ex Cathedra definierit oppositam sententiam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 18. pag. 483.

Hæreticorum erroribus, aut personis favens, est hæresi favens propositio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. n. 23. pag. 491.

Cum hæreticis sentit, qui conremit censuram Pontificis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 15. pag. 504.

Hæreticum esse, qui extortam interpretationem ponit in divinis scripturis, Transmira nimis rigorosè censet. Ibid. n. 48. pag. 509.

Hæretici Cathari. Vide in verbo CATHARI HÆRETICI.

HENRICUS IV.

Henricus IV. Hugonottis pacè, & libertatem concessit ea conditione, quod restituerent bona Ecclesiastica erepta. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. num. 8. pag. 419.

HERBA.

An licita sit herbarum Collectio in nocte S. Joannis? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 18. pag. 176.

Malefici non ignorant herbas virulentas. Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. n. 3. pag. 235.

De Herbâ Rutâ, & Tapûâ. Vide in verbo DAMON.

Quædam herba juxta Helmontium amorem excirabar. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 21. pag. 195.

Resectitur Abailardus, sentiens demonum suggestiones in nobis fieri contra lapidum, & herbarum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 20. pag. 195.

HIERARCHIA.

Hierarchiam Ecclesiæ tangentes, sunt seditionis propositiones. Cap. ult. Sect. 1. subf. 1. §. 7. n. 14. pag. 500.

HIERONYMUS DE PRAGA.

Hieronymus de Praga cogitur à Concilio Constantiensi ad abjurandam censuram datam contra probabilem sententiam ex universalibus desumptam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 57. pag. 510.

HISPANIAE REGES.

Hispaniæ Regibus quàm sit antiquus titulus Regis Catholici. Cap. 5. Sect. 2. n. 86. pag. 453.

Hispaniæ Reges jurant se semper Catholicam fidem servaturos, & expulsiuros hæreticos à Regno suo. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 16. pag. 418.

HOMICIDIA, ET HOMICIDIUM.

Homicidium an sit pejus blasphemia? Cap. 1. n. 10. & 11. pag. 43.

Vide in verbo SUSPICIO, SANGUIS.

HOMO.

Maximè insudarunt Christiani Predicatores apud braxilienses ad eos averrendos à ferali consuetudine comedendi humana

mana corpora .Cap.2.Sect.6.subf.2.n.6.
pag.233.

HONORES.

Demon nec honores, nec divitias elargitur hominibus. Cap.2. Sect.2. subf. 2. n.32.pag.161.

HONORIUS IMPERATOR.

Honorius declaravit, hæresim esse publicum crimen. Cap.4.Sect.1.(subf.1.n.8. pag.400.

Honorius Imperator propter defensionem Religionis à Deo contra hæreticos protectus fuit detecta Stiliconis prodicione; e contra, dum eisdem faveret, à Deo punitur, data Urbe in direptionem per Alaricum. Ibid.n.9.

Honorius imperator ob libertatem Conscientiæ hæreticis indultam in multas incidit calamitates. Cap.4.Sect.1.subf. 2.5.2.n.13.pag.417.

HOSTIA.

Si quis vellet Eucharistiam in hostia non consecrata, committeret abusum Sacramenti in suscipiendo; quia non in debita materia. Cap.3.Sect.4. n.16.pag.390.

Sacra Hostia nequit deferri ad osculandam Ægrotis, qui eam nequit sumere. Cap.3.Sect.4.n.29.pag.391.

Hostiam deferre ad altare oblitus Sacerdos, si præ verecundia profert verba consecrationis super Hostia consecrata, est de hæresi suspectus. Cap.3. Sect.5. n.5.pag.293.

HUGONOTTI.

Hugonottis pacem, & Libertatem concessit Henricus Quartus ea conditione, quod restituerent bona Ecclesiastica erepta. Cap.4. Sect.1. subf.2. §.3. n.8. pag.419.

HURTADUS.

Hurtadus in eo reprehenditur, quod dixerit, hæreticis non teneri Principem fidem servare, nisi illam juramento valaverit. Cap.4.Sect.1.subf.2. §.1. n.18. pag.413.

HYDROMANTIA.

Hydromantia apud veteres in pretio ha-

bita, hodie etiam in usu est, præcipue apud germanos, sicut, & in Italia, & quomodo apud istos, & illos exercetur? Cap.2. Sect. 4. subf.3. n.16. pag.216.

An desponsatio Maris, quæ fit à Duce Venetiarum quotannis sapiat superstitionem hydromantiæ? Ibid.n.17.pag.216.

HYPPOLITVS CARDINALIS ESTENSIS.

Hyppolitus Cardinalis Estensis Legatus Pii V.ab isto reprehensus, eo quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & hæreticos. Cap.5. Sect.2. n.16.pag.447.

I

IDIOMA.

Idiomate vernaculo translatae qui legunt sacram scripturam, vel eam vendunt, non sunt suspecti de hæresi, licet peccent mortaliter. Cap.6.Sect.2. n.31.pag.467.

IDIOTA.

Idiota si sit, retinens libros hæreticorum, vel non percipiat linguam, non est de hæresi suspectus. Cap.6.Sect.1.num.8. pag.458.

Item si sit bonæ famæ, licet non Idiotæ. Cap.6.Sect.2.num.3.pag.464.

IDOLOLATRIA.

Pactum magicum cum Demone facit Idololatriam. Cap.2.Sect.2.n.5. pag.150.

Vide in verbo MAGIA.

Idcirco Magi sunt de hæresi suspecti, tanquam Idololatræ. Cap.2. Sect.2.nu.6. pag.150.

Presumitur hæresis, vel Idololatria in personis trahentibus originem ab infidelibus. Cap.2.Sect.2. Subf.3. §.1.num.9. pag.169.

Negromantia est species Idololatriæ. vide in verbo NEGROMANTIA.

Maleficos Idololatriæ Fæcem vocat Origines, quorum peccatum vincit in gravitate omnia alia. Cap.2. Sect.6. nu.5. pag.230.

Qua ratione Dæmones Idololatriam firmius stabiliebant? Cap.2.Sect.3.subf.2. n.5.pag.205.

Qui

Qui non Sacerdos celebrans elevat hostiam, facit, ut fideles in crimen Idololatriæ ignorantur incurrant. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. nu. 7. pag. 266. & nu. 8. pag. 267.

Non excusantur prædicti, quamvis fideles adorantes committant tantum Idololatriam materiale. Ibid. n. 9. pag. 267.

Dæmonum potestas in genus humanum faviens per Idololatriam eversa est Verbi Incarnati virtute. Cap. 2. Sect. 1. n. 1. pag. 137.

Adhuc tamen Idololatriæ supersunt vestigia, ut aptè similitudine explicat Nysseus. Cap. 2. Sect. 1. n. 3. pag. 137.

Idololatria appellatur etiam polytheismus. Quid, utraque vox significet? Cap. 2. Sect. 1. n. 3. pag. 138.

Idololatria licet à polytheismo differat, ordinariè tamen pro eodem usurpantur. Cap. 2. Sect. 1. num. 4. pag. 138.

Idololatriæ scelus, omnium primum, & ultimum, reddit de hæresi suspectos, & facit homines Dei immemores. Cap. 2. Sect. 1. num. 5. p. 138.

Idololatria oritur, vel ex errore, vel ex affectu, vel ex fine mali evitandi. Cap. 2. Sect. 1. num. 6. p. 138.

Idololatria ex errore mentis viguit apud gentes, quamvis ex consideratione creaturarum, unius Dei existentiam coacti sint fateri. Cap. 2. Sect. 1. numer. 7. pag. 138.

Ignorantia de Deo præcipua Idololatriæ causa: undè aram ignoto Deo consecraverunt Athenienses. Cap. 2. Sect. 1. nu. 8. pag. 138.

Gentiles dubii de vero Deo, innumeros crediderunt Deos præcipuè homines excellentes, & quomodo ipsos nominarent? Cap. 2. Sect. 1. n. 9. pag. 138. *Vide in verbo* **DIUS**.

An idololatria ex errore admittat ignorantiam invincibilem excusantem? responderetur cum distinctione. Cap. 2. Sect. 1. n. 14. pag. 139. *Vide in verbo* **IGNORANTIA**.

Secunda Idololatriæ species, scilicet ex affectu proveniens, viguit apud gentiles, tum erga res animatillas tam rationales quam irracionales, tum erga res inanimatas. Cap. 2. Sect. 1. num. 16. pag. 139.

Exempla Idololatriæ ex affectu erga rationales creaturas, & origo. Cap. 2. Sect.

1. n. 17. pag. 140.

In Idololatriam ex affectu incidunt, qui Dæmones colunt ad aliquid assequendum. Cap. 2. Sect. 1. numer. 18. pag. 140.

Qui post baptismum ad paganismum redeunt, sunt tanquam hæretici plectendi: Sic veluri hæretici reputantur, qui seriò per Idolum jurant. Cap. 2. Sect. 1. n. 19. pag. 140.

Ab Idololatria ex prima, & secunda radice, est inseparabilis cultus Idololatriæ. Quid dicendum de Idololatria externa? Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. num. 1. pag. 141.

In quibus actibus consistat Idololatria? Opinio Vossii reiicitur. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 2. pag. 141.

Definitio Idololatriæ externæ explicata. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 3. pag. 142.

Quælibet Idololatria fit per adorationem soli Deo debitam. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 4. pag. 142.

Ad Idololatriam externam requiritur actio positiva. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. num. 5. pag. 142.

Hæretici Sacris Imaginibus insensè opinantur, Idololatriam contingere posse in cultu erga Deum. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 6. pag. 142.

Idololatria externa potest consistere in solo actu externo absque errore in mente, quod exemplis declaratur. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 7. pag. 142.

Actus externus etiam si reverentialis, si non sit Religiosus, non est Idololatriæ, sed intrat limites cultus civilis: Imò non omnis actus religiosus ad cultum Idololatriæ sufficit; quid ergò requiratur? Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 8. pag. 142.

Distinguuntur actus externi. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. num. 9 & 10. pag. 143.

Thurificatio quando sit Cultus Idololatriæ? De Thurificatione in missa, & deque illius usu quò ad alia. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. numer. 11. & 12. pag. 143.

Non solum thurificatio, sed alia actio potest esse Idololatriæ: Exemplum B. Cyrille, quæ carbonem non excussit è manibus. Quid dicendum de genuflexione Naaman Syri ad idola? Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. num. 13. pag. 144.

Actus indifferentes ad exhibendum hono-

- rem Deo, & creaturis, uti sunt genuflexiones, prostrationes &c. tunc Idololatrici sunt, quando intervenit falsi cultus circumstantia. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 14. pag. 144.
- Et quando talis circumstantia concurrat? Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. num. 16. & 17. pag. 145.
- Causa finalis Idololatrię externę est ad bonum consequendum, & malum vitandum. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 18. pag. 145.
- Qui facit se adorare, ut Deum, est Idololatra: Sic eundem reatum incurrit, qui alterum ad Idololatrandum consulit. Pariterque, qui idololatrię cooperatur. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 19. pag. 145.
- Idololatrię scelus ex errore intellectus, vel ex pravo voluntatis affectu gravissimum est, cum sit crimen læsę Majestatis divinę: Imò est gravius quocumque peccato, & cur? Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 1. pag. 146.
- Idololatria externa est peccatum admodum grave. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 2. pag. 146.
- Quidam auctores fundati in certis ratiunculis, & exemplis Jehu, & SS. Apostolorum Petri, & Pauli, ac aliorum Sanctorum opinari sunt Idololatriam externam esse licitam. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 3. 4. 5. 6. & 7. pag. 146.
- Responsio ad exempla. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 18. 19. & 20. pag. 148.
- Opinio prædicta non solum est erronea, & temeraria, sed adhuc majori censura digna. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. num. 8. pag. 147.
- De Fide est, in nullo casu licitam esse Idololatriam externam (nisi ex joco fiat, ut in comœdiis) per actus ex natura rei determinatę ad Dei cultum. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. num. 9. 10. 11. & 12. pag. 147.
- Quia hujusmodi Idololatria est actus intrinsecè malus, utpotè mendacium perniciosum, Deo injuriosum, & hominibus scandalosum. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 13. pag. 147.
- De Fide est, Idololatriam externam per actus indifferentes, & ex circumstantiis solum Idololatricos, esse illicitam, & cur? Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 14. pag. 147. & n. 16. pag. 148.

- Regula ad cognoscendam hujusmodi pravitatem Idololatricam. Cap. 1. Sect. 2. subf. 2. num. 15. pag. 147. & n. 16. pag. 148.
- Sollicitudo Sedis Apostolicę ad arcendum quemlibet externum cultum Idololorum. Hinc Gregorius Decimus quintus vetuit Orientalibus Indis ad fidem vel convertendis, vel recentem convertis, quædam signa externę Idololatrię. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 17. pag. 148.
- Idololatria externa inducit hæresis suspicionem, quia est peccatum contrā fidei confessionem, & unius Dei assertionem. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 2. pag. 149.
- An ab Idololatria externa possit quilibet Confessarius absolvere? Alij affirmant; negant alij. Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 23. pag. 149.

IDOLOTHYTUM.

- Idolothyti comestio cur apud p̃isicos Christianifideles putabatur peccatū contrā Religionem? & cur hocie non sit illicita? Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 15. pag. 144.
- Laudatur S. Valeria, quę elegit potius mori, quàm de Idolothytis comedere. Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 17. pag. 145.

IDOLUM.

- Idolorum templum adire Naaman permittitur ab Eliseo, & quare? Cap. 5. Sect. 2. n. 27. pag. 447.
- Idoli refectioni, quod destruxerat, potius quàm cooperari, voluit Marcus Episcopus Arethuse subire tormenta. Ibid. n. 76. pag. 452.
- Idololatrię restituere Idolū, quod in bello fuerit ablatum, non licet Christianis. Ibid. n. 81. pag. 453.
- Reliqua vide in verbo JURAMENTUM, & IDOLOLATRIA.

JEJUNIUM.

- Jejunantes die Paschatis, & die Domini cur, & quando de hæresi suspecti? Cap. 2. Sect. 7. n. 5. pag. 243.
- De Jejunio necessario in celebrante Missam, vide in verbo MISSA.

IGNATIVS LUPVS.

- Contrā Ignatium Lupum, propositio sapiens

piens hæresim non est, quæ prima-
facie videtur habere sensum hereticum.
Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 6. pag.
489.

Sed quæ præfert similitudinem hæresis,
Ibid. n. 7.

IGNIS.

Magorum potestas in ignem. Cap. 2.
Sect. 2. n. 9. pag. 156.

Vide in verbo INCENDIA.

Abiit in desertum in purgatio, quæ olim
per ignem fiebat. Exempla ejus. Cap.
2. Sect. 4. subf. 3. n. 19. pag. 217.

Igni tradere Joannem Hus tigrē ferebat
Sigismundus Imperator. Cap. 4. Sect. 1.
subf. 2. §. 1. n. 25. pag. 414.

IGNORANTIA.

Ignorantia invincibilis excusat ab hæresi,
& à pertinacia. Præl. 14. num. 6. pag.
23.

Ratio. Ibid.

Non præsumitur tamen, & ut difficilis
probationis non juvat. Præl. 14. num. 7.
pag. 23.

Nec datur. Præl. 14. n. 8. pag. 23.

In foro externo sola probabilis ignoran-
tia excusat errantem in fide. Præl. 14.
n. 11. pag. 23.

Ignorantia ut sit probabilis, debet esse
invincibilis. Prælim. 14. num. 12. pag.
23.

In foro interno ignorantia etiam affec-
tata excusat. Præl. 14. num. 13. pag.
23.

Ratio. Ibid.

Contrarium tenent multi alii. Præl. 14.
n. 14. pag. 24.

Prior tamen sententia defenditur. Præl.
14. n. 15. pag. 24.

Ignorantia affectata in foro interno non
excusat ab aliis peccatis excepta hære-
si: Ratio disparitatis. Præl. 14. n. 15.
pag. 24.

An ignorantia excuset blasphemos? uti-
que, quia blasphemia cum sit injuria,
supponit scientiam. Cap. 1. Sect. 6. n.
61. pag. 130.

Ignorantia circa propositiones blasphe-
mas hæreticales, est ignorantia juris,
quæ non excusat in foro externo. Cap.
1. Sect. 6. n. 62. pag. 130.

Ignorantia juris excusat in foro externo
multos, ut mulieres, rusticos &c. Cap.

1. Sect. 6. num. 63. pag. 130.

An ignorantia excuset à peccato mortali
in iis, quæ sunt contra naturam. Cap. 3.
Sect. 1. subf. 1. §. 1. n. 13. pag. 275.

Ignorantia invincibilis sicut excusat in
foro conscientie ab hæresi incurrendæ,
itā excusare debet in foro judiciali,
Cap. 1. Sect. 6. n. 64. pag. 130.

Sicut nequit allegari ignorantia in mani-
festis articulis fidei; ita nec in blasphe-
miis eis oppositis. Cap. 1. Sect. 6. n. 65.
pag. 230.

Numeratur ignorantia inter causas Ido-
latriæ. Cap. 2. Sect. 1. n. 8. pag. 138.

Vide in verbo IDOLOLATRIA.

Quo sensu sit impossibilis ignorantia in-
vincibilis veri Dei. Cap. 2. Sect. 1. n.
15. pag. 139.

An ignorantia invincibilis excusari possit
Idololatram. Cap. 2. Sect. 1. n. 14. pag.
139.

Dæmon sæpè miscet se hominum operibus
superstitiosis, ipsis hominibus ignoran-
tibus, quod maxime verificatur in mu-
lierculis, bona fide vana observantibus
ad sanitatem. Cap. 2. Sect. 5. n. 2. pag.
219.

Ignorantia probabilis, seu simplicitas ex-
cludens pravam intentionem, & à pec-
cato mortali excusans, excusat etiam
ab hæresi suspitione, & quare? Cap.
2. Sect. 5. n. 13. pag. 221.

Quando ignorantia excuset non servan-
tem debitam formam in Sacramento
conficiendo? *Vide in verbo FORMA.*

Ignorantia, & consuetudo excusat con-
trahentes matrimonia cum infidelibus.
Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 4. n. 9. pag. 201.

Si ignoret receptans hæreticum eum esse
talem, non est de hæresi suspectus. Cap.
4. Sect. 1. subf. 2. n. 19. pag. 408.

Et dicta ignorantia semper præsumitur,
adeò contrarium sit probandum. Ibid.
num. 20.

Ignorantia ab irregularitate an excuset su-
scipientem ordinis Sacramentum ab
Episcopo hæretico? Cap. 5. Sect. 1. n. 41.
pag. 439.

Ignorantia etiam si sit affectata, excusat
legentes libros hereticorum. Cap. 6.
Sect. 2. n. 23. pag. 466.

Mandans legi libros prohibitos non exi-
mitur ab hæresi suspitione, nisi jubens
agat ex ignorantia. Cap. 6. Sect. 2. n. 36.
& 37. pag. 468.

Tran-

Transcribentes si ignorent, quod scribunt, & metu non audeant renuere, excusantur ab hæresis suspitione . Cap. 6. Sect. 2. n. 55. pag. 470.

I M A G O :

Sacrarum Imaginum conculcatio est blasphemia . Cap. 1. Sect. 1. num. 45. pag. 88.

Sed improprie . Ibid. n. 46.

Est proprie actio sacrilega, imò hæreticalis, inducens hæresis suspitionem. Ibid. num. 47. & 48.

Et qui conculcant sunt vehementer suspecti, & denunciandi . Ibid. numer. 49.

Imò magis sunt suspecti, quàm blasphemantes verbis . Ibid. n. 50.

Impietas in sacras Imagines arguit sacrilegos esse suspectos de hæresi Iconomachorum. Ibid. n. 51. pag. 89.

Isti tales sunt inexcusabiles, quia est error in intellectu cum præsumptione, perversæ voluntatis . Ibid. nu. 52. pag. 89.

Prisci Romani non admittebant Imagines eorum, quos tamquam Deos colebant. Cap. 2. Sect. 1. n. 10. pag. 139.

Hæretici sacris Imaginibus infensi opinantur, Idololatriam contingere posse in cultu erga Deum . Cap. 2. Sect. 1. subf. 1. n. 6. pag. 142.

Imagines Astronomicas habere peculiares virtutes, tenuerunt aliqui, & cur? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. num. 2. pag. 180.

Non reperiuntur in Cælo illæ Imagines, ad quarum similitudinem componuntur Imagines Astronomicæ . Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. pag. 181.

Medici, & Chirurgi an uti possint annulis, & Imaginibus Astronomicis? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 5. & 6. pag. 180.

Concilium Eliberinum prohibuit pingi Sacras Imagines, ne gentilibus ludibrio essent. Cap. 2. Sect. 7. subf. 2. n. 40. pag. 256.

Huiusmodi profanatio non timebatur in insignibus in Ecclesia appensis, & cur? Ibid. n. 41. pag. 256.

Veratur in iure civili pingi, vel sculpi Imaginem Salvatoris in illice humi. Ibid. n. 42. pag. 257.

Quid dicendum de iis, qui Imaginem

Moyfis pingunt cum facie cornutâ? Ibid. n. 43. pag. 257.

Non sunt de superstitione suspecti, qui sacras imagines cum laureolis pingunt, non obstante quod laurea corona esset in usu apud gentiles . Ibid. n. 44. pag. 257.

Vide in verbo CORONA :

Nonquam licet Imagines quorumcumque hominum, qui non sint Sancti pingere cum laureolis, & alio signo sanctitatis. Ibid. n. 62. pag. 261.

Imagines non possunt sculpi, vel pingi alio habitu, quam in Ecclesia sculpi, vel pingi consueverunt : Nec alio habitu, quam Religionis, in qua professi sunt. Cap. 2. Sect. 7. subf. 2. n. 41. pag. 256.

De licentia cudendi Imagines, & imprimendi gesta servorum Dei . Cap. 6. Sect. 2. n. 76. pag. 472.

Nequit exponi Imago in Ecclesia, antequam ab Episcopo examinetur . Ibid. n. 38. pag. 256.

Damnatur, qui Sacras Imagines vestibus profanis ornant, & sunt denunciandi . Ibid. n. 39. pag. 257.

Alia vide in verbo TABULA .

I M M U N I T A S .

An blasphemus frui possit Immunitate Ecclesiastica? Affirmativa responsio communis est . Cap. 3. Sect. 6. num. 98. pag. 135.

Blasphemus tamen hæreticalis ab ea ciuitur, ratione adiunctæ hæresis . Cap. 1. Sect. 6. n. 99. pag. 135.

Si de immunitate à violentia intelligatur saluus conductus, potest Princeps illum hæreticis concedere, scilicet, quo ad omnia . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

Immunes sunt ab oneribus familiares Sancti Officii, sed limita . Cap. 4. Sect. 2. n. 65. pag. 430.

I M P E D I R E , I M P E D I E N S .

Impediens Ministros S. Officii semper est denunciandus sub poena excommunicationis ipso iure . Cap. 4. Sect. 2. n. 27. pag. 427. non est tamen semper de hæresi vehementer suspectus. Ibid. n. 28.

Varia ad materiâ facientia distinguuntur

B b b b 2 &

- & explicantur. Ibid. n. 29. pag. 427. ad num. 52.
- Qui impediret armorum delationem, vel exemptionem Inquisitoris negaret, posset puniri tamquam violator Sacri Tribunalis. Ibid. n. 73. pag. 431.
- Indirectè impediri dicitur à personis privatis Ministri S. Inquisitionis, quando Domi detinguntur Testes, ne examinentur. Ibid. n. 74.
- Indirectè impedire dicuntur minitantes vel testes, vel Ministros S. Officii. Ibid. num. 75.
- Ministri qui impediri nequeunt, nec directè, nec indirectè, sunt qui actu inferviunt. Cap. 4. Sect. 2. subli. unic. num. 1. pag. 432.

IMPERATOR.

- Imperator Honorius. *Vide in verbo* HONORIUS.
- Imperatores, Reges, & omnes Christi fideles ex Inquisitorum edictis tenentur denunciare hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. subli. 1. n. 10. pag. 400.
- Conterium quò ad Imperatores, Reges, & Cardinales. Ibid. num. 11.
- Imperator Sigismundus. *Vide in verbo* SIGISMUNDUS.
- Imperator Maximilianus. *Vide in verbo* MAXIMILIANUS.
- Imperator Phoca. *Vide in verbo* PHOCA.
- Per Imperatoris fortunam, quia jurare noluit Sanctus Polycarpus, Martyrium passus est. Cap. 5. Sect. 2. n. 9. pag. 446.
- Per Imperatorem jurate Ethnici gravius putabant, quam per Jovis genium. Ibid. num. 10.
- Imperatoribus quà forma Christiani milites juramentum fidelitatis præstarent? Ibid. n. 11.

IMPERIALIS.

- Cardinalis Renatus Imperialis laudatur. Cap. 2. Sect. 3. subli. 1. num. 5. pag. 200.

IMPERITUS.

- Imperiti si sint erinentes libros hæreticorum, excusantur ab hæresis suspicione, dummodò aliundè non concurrat circumstantia. Cap. 6. Sect. 2. n. 1. pag. 464.

IMPERIUM.

- Imperium Constantinopolitanum ab hæresi Nestorii cepit evelli. Cap. 4. Sect. 1. n. 6. pag. 396.

IMPIA PROPOSITIO.

- Impia propositioni opponitur propositio pia. Cap. ult. Sect. 2. subli. 1. num. 19. 480.
- Impia propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subli. 1. §. 4. n. 2. pag. 491.
- Impiarum propositionum exempla. Ibid. num. 2.
- Inter propositionem impiam, & piam media non pia. Ibid. n. 5. pag. 491.
- IMPIETAS.
- Impietas Phariseorum erga parentes, quorum filios avertébantur à succurrendo eis prætextu devotionis. Cap. ult. Sect. 2. subli. 1. §. 4. pag. 492.
- IMPOSITIO MANUUM APUD HÆRETICOS CATHAROS.
- Vide in verbo* CATHARI HÆRETICI.

IMPOTENS.

- An qui contrahit, vivente uxore matrimonium cum impotente, incurrit crimen Polygamix. Cap. 3. Sect. 1. subli. 1. §. 1. n. 34. pag. 279.

IMPRIMERE, IMPRESSIO.

- Imprimentes libros prohibitos, scilicet impressioni cooperantes sunt de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 1. num. 39. pag. 461.
- Imprimentes, & Typographi eximuntur ab omni suspicione, quoties à Revisoribus tradita sunt facultas libros cuedandi. Cap. 6. Sect. 2. n. 69. pag. 471.
- Omnes libri imprimendi examinari debent juxta constitutionem Concilii Lateranensis, quam ampliavit Concilium Tridentinum. Ibid. n. 70. & 71.
- Dista dispositio non est intelligenda de illis libris, qui alias sæpissimè fuerunt impressi. Ibid. n. 72. pag. 472.
- Assignantur qualitates Revisorum librorum, qui debent examinare pro impressione. Ibid. num. 73.
- De licentia cuedendi Imagines, & imprimendi gesta servorum Dei, qui cum fama Sanctitatis objerunt, & à quibus, & quomodo sit concedenda licentia libris imprimendi peracta revisione? Ibidem n. 75. & 76.
- Imprimentes libros cum revisione, & licentia, nullam incurrunt hæresis suspensionem, nec ulla involvuntur labe. Ibidem n. 77.

Ex decreto Urbani Octavi libri in Urbe
compositi non possunt imprimi extra
statum Ecclesiasticum absque licentia
Magistri Sacri Palatii . Ibid. n.78.

Imprimentes libros sine licentia non sunt
de hæresi suspecti, dummodò non sint
Hæreticorum libri, vel hæresim non
contineant . Ibid. num. 79.

IMPROBABILIS PROPOSITIO .

Improbabilis propositio reducitur ad temerariam, & quænam sit ? Cap. ultim.
Sect.2. subf.1. §.5. num.17. p.494.

IMPROPERIA .

An impropria in Sanctos sint blasphemiz, ac peccatum contineant ? *Vide in verbo SANCTI .*

An impropria in Beatos nondum canonizatos sint blasphemiz ? *vide in verbo BEATI .*

An impropria in Deum sint blasphemiz ? *Vide in verbo BLASPHEMIA .*

IMPUDICITIA .

Solis actibus impuris absque copula aliquando expletur impudicitia . Præl. 4. num.5. pag.7.

Sencetus futuræ incontinentiæ suspicionem aufert . Præl.8. num.11. pag.14.

INADVERTENTIA .

Excuset ab hæresi . Præl.14. num.19. p.25.

An excuset à blasphemia ? Cap. 1. Sect. 1. num. 18. & 19. pag.48.

An inadvertenter blasphemans excusetur ? Item an propter defectum plenæ deliberationis ? Cap. 1. Sect. 6. numer. 57. pag.129.

Inadvertentia facilitatis continet veniam, & ob id nullam poenam meretur . Cap. 1. Sect.6. num.58. pag. 129.

In Sancto Officio ob defectum advertentiz blasphemus non punitur : Hinc reprobatum stylus excessivè rigorosus cuiusdam Curiz secularis . Cap. 1. Sect.6. num.59. pag.129.

Blasphemus, licet ratione inadvertentiz non peccet, peccat tamen ratione scandalii . Cap. 1. Sect. 6. n. 60. pag. 130.

INCANTATIO .

Dæmon instituit incantationes magicas, ut adoraretur . Cap. 2. Sect.3. num.3. pag. 150.

Quid dicendum de Salomonis incantationibus ? Cap.2. Sect.2. n.1. pag. 149. & n. 7. 8. & 9. pag.151.

Incantans hostiam non consecratam, est de hæresi suspectus . Cap.2. sect. 2. subf. 3. n. 7. pag.166.

An Dæmon in incantationibus abutatur Sacramentis, & quibusnam ? *Vide in verbo DÆMON .*

De verbis Sacris in incantationibus, *vide in verbo VERBA .*

De verbis incantatoriis, *vide in verbo VERBA .*

Ex bonitate finis non legitimitur incantatio superstitiosa . Cap. 2. Sect.2. subf.3. §.3. n. 13. pag. 176.

Notabilis doctrina Hurtadi de verbis, quibus animalia incantantur . Cap.2.Sect.2. subf.4. §.2. n. 16. pag. 185.

Virtute divina serpentes incantantur: quomodo, & quare ? Ibid. n.21. pag. 186.

Ubi quando eorumdem incantatio potest tribui Dæmoniæ virtuti . Ibid. n. 22. pag. 187. *Vide in verbo FASCINATIO, ASPECTUS, VERBA, SONUS, TACTUS, MAGIA .*

INCAPACES .

Incapaces quarumcumque dignitatum sunt hæretici . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §.3. num. 1. pag. 418.

INCENDIUM .

Malefici Incendia magna excitant, verba tantum murmurantes: Exemplum . Cap. 5.2. Sect.6. subf. 2. n.7. pag. 233.

INCITATIO .

Qui incitant alios ad blasphemandum absque pravo affectu erga Deum, peccant mortaliter ratione scandalii, & irreverentiæ in Deum . Cap. 1. Sect.6. n. 14. pag. 123.

Incitans ad blasphemandum est he hæresi suspectus, ejusmodi protestetur se facere citrà pravam intentionem . Cap.1.Sect. 6. n.15. pag. 123.

INCLINATIO .

An in nobis mala inclinatio reperiatur ? Præl. 8. n. 2. pag. 12. & n. 2. pag.13. & nonnulla sub. n. 4.

Astrologia Genethliaca quid possit prædicere circa hominù inclinationes &c. ? Cap.2. Sect. 3. subf. 2. n.4. pag. 200.

IN-

INCONTINENTIA.

An periculum incontinentiæ sufficiens sit ad obrincendam à sacerdotibus dispensationem super voto castitatis? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 21. pag. 285. *Vide in verbo DISPENSATIO.*

I N D I.

An indi conversi ad fidem sint Polygami, si relicta priori uxore infideli transeant ad secunda vota? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. num. 40. pag. 280.

INDICIS CONGREGATIO.

Indicis, & S. Officii Congregationes possunt concedere licentias legendi libros prohibitos, cum limitatione tamen. Cap. 6. Sect. 2. n. 17. pag. 465.

INDIFFERENS.

Quotiescumque Magi utuntur aliqua re indifferenti, an operentur divina virtute? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. num. 1. pag. 173.

INDOCTUS.

Indoctis nullo modo permittendum est disputare cum hæreticis propter perversionis periculum. Cap. 5. Sect. 3. num. 25. pag. 447.

INDULGENTIA.

Damnata superstitio ex parte colentis est publicare falsas, & apogryphas Indulgentias, quod delictum ab Inquisitoribus punitur. Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. n. 50. pag. 250.

De Indulgentiis revocatis per Pium V. Ibidem n. 51. pag. 250.

Indulgentiarum contemptores sunt Sacramentorum rerum irrisores. Cap. ult. Sect. 1. n. 20. pag. 476.

Istique sunt censurandi. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 22. pag. 495.

INDUMENTUM.

Indumenta præstare, & Misam inservire Domini hæretico celebranti, non licet famulo Catholico. Cap. 5. Sect. 2. n. 34. pag. 448.

Indumenta contemntes, quibus Clerici, & Monachi utuntur ad distinctionem secularium, sunt de hæresi suspecti. Cap. ult. Sect. 1. n. 12. pag. 475.

Noc irrisoris genere Tertullianus fuit ve-

xatus. Ibid. n. 13. *Reliqua vide in verbo VESTIS.*

INFALLIBILE.

Quoties Magi promittunt aliquem effectum infallibiliter, non dicuntur divina virtute operari. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 3. pag. 173.

Nec verba imperativa, nec constitutiva, habent effectum infallibilem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. num. 4. pag. 174.

Exorcismi non habent effectum infallibilem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 6. pag. 124.

INFAMES.

Infames sunt hæretici. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. n. 2. pag. 418.

INFANS.

An sint baptizandi infantes? *vide in verbo BAPTISMUS.*

An ipsis confirmationis, & Eucharistiæ Sacramenta conferenda? *vide in verbo CONFIRMATIO, & EUCHARISTIA.*

INFANTIA.

Facile est puerilem animum falsis Dogmatibus imbueri. Præl. 7. n. 5. pag. 12.

Platoni nec placuit, ut à Nutricibus narrarentur Infantibus fabulæ, & quare? Præl. 7. n. 5. pag. 12.

vide in verbo FILII.

INFERNUS.

Vide in verbo DAMNATI, MISSA.

INFIDELES.

Habuerunt à Deo gratias gratis datas, & donum prophetiæ, & quare? Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 2. pag. 12.

Non carent gratia sufficienti ad salutem, idcirco habent aliqualem notitiam, vel lumen fidei. Præl. 14. num. 8. pag. 23.

Præsumitur hæresis, vel Idololatria in personis trahentibus originem ab Infidelibus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 9. pag. 169.

De Matrimonio cum infidelibus, *vide in verbo MATRIMONIUM.*

Ad infideles non licet arma deferre, & deferentes, vel transmittentes sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 2. num. 19. pag. 425.

expli-

Explicatur, & limitatur dicta conclusio.
Ibid. a. n. 20. ad n. 26. pag. 426.

Infidelium, & hebræorum templa non est
licitum adire, quando ibi superstitiosa
peraguntur; secus si illa non peragan-
tur. Cap. 5. Sect. 2. num. 40. & 41. pag.
449.

Infidelium vestes, vide in verbo VESTIS.

In Infidelium locis Catholici commoran-
tes possunt edere carnes diebus vetitis
ad evitanda pericula, si non adsit præ-
ceptum Tiranni de illis edendis. Cap.
5. Sect. 2. n. 70. pag. 452.

INFIDELITAS.

Infidelitati, vel hæresi directa, vel indi-
recta cooperatione, ne cooperentur,
prohibentur Catholici in terris hæreti-
corum. Cap. 5. Sect. 2. n. 72. & 73. pag.
452.

INFIRMITAS.

Infirmitas, & mors regulariter ex malefi-
cio non provenit. Cap. 2. Sect. 6. subf. 1.
n. 5. pag. 231.

Vide in verbo MORBUS.

INFIRMUS.

Infirmis tantummodo est confetenda ex-
trema unctio. Vide in verbo EXTREMA
UNCTIO.

INFLUXUS.

Quanta sit vis influxuum Stellarum? Vide
in verbis STELLÆ, ASTRA, ASTRONO-
MIA, ASTROLOGIA, CAELUM.

INGENIUM.

Aëris temperies indicat ingenii præstan-
tiam, & è contra. Præl. 5. num. 6. pag.
8.

Qualitas Climatis plurimum confert, ut
dignoscantur ingenia. Præl. 5. num. 5.
pag. 7.

INGRESSUS.

Ingressus in templum hæreticorum absque
rationabili causa semper est prohibi-
tus, etiam morte instante, & ingredien-
tes sunt de hæresi suspecti ex definitio-
ne Concilii Tarraconensis. Cap. 5. Sect.
2. n. 38. pag. 443. & n. 39. pag. 449.

Causæ autem rationabiles ponuntur dicto
capite a. n. 10. pag. 446. & seq.

INIMICUS.

Celebrans Missam defunctorum pro Ini-
mico vivo an incurrat crimen hæresis?
Cap. 3. Sect. 1. subf. 5. n. 28. pag. 315.
Est superstitiosum canere psalmum 108.
ad petendam vindictam contra Inimi-
cum. Ibid. n. 29. pag. 315.

INJURIAM IRROGANS PROPO- SITIO.

Injuriam rebus factis irrogans, est irreve-
rens propositio. Cap. ult. Sect. 2. subf.
2. n. 39. pag. 509.

Injuriam irrogans principiis Philosopho-
rum, quomodo sit censuranda. Proposi-
tio? Ibid. n. 56. pag. 510.

Injuriam irrogans personæ in dignitate,
constituitur, est propositio satirica. Ibid.
n. 59.

INJURIOSA PROPOSITIO.

Injuriosa Deo esset propositio, dicere sa-
cræ scripturæ scætere erroribus gra-
maticalibus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1.
§. 6. n. 19. pag. 501.

Distinctio inter injuriosam, & maledi-
cam propositionem. Ibid. n. 20.

INNOCENTIVS TERTIVS.

Ex Concilio Lateranensi sub Innocentio
Tertio. Hæreticorum fautores sunt de
hæresi vehementer suspecti. Cap. 4. Sect.
1. n. 1. pag. 395.

Ex Concilio Lateranensi sub Innocentio
Tertio Ecclesiastica sepultura debent
carere hæretici. Cap. ult. Sect. 1. nu.
3. pag. 474.

INNOCENTIVS XI.

Ejus Pontificatus prænuñtiæ mirabilis
sonus Campanæ in Terra Rocchæ Con-
tradæ. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. n. 18.
pag. 186.

INQUISITIO.

In Inquisitione instituenda in suis Regnis
Ferdinandi, & Elisabethæ egregius
Zelus. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 10. pag.
407.

Inquisitioni se subiiciunt Reges Hispania-
rum, & juramentum præstant se Catho-
licam fidem servaturos, & hæreticos à
Regno expulsiuros. Cap. 4. Sect. 1. subf.
2. §. 2. n. 16. pag. 418.

Sine

Sine Inquisitionis licentia non potest quis patrocinari hæretico in iudicio. Cap. 4. Sect. 2. n. 8. pag. 424.

Inquisitionis Neapolitanæ, & Militensis Consultores, sunt excepti à jurisdictione Curie, tam secularis, quam Ecclesiasticæ. Ibid. n. 64. pag. 430.

Sacra Inquisitio merito habet familiam, armatam, exemptam ab omni jurisdictione. Ibid. n. 67.

S. Inquisitionis Ministri indirectè dicuntur impediri à privatis personis, quando Domi detinentur Testes, ne examinentur. Ibid. n. 74. pag. 431.

S. Inquisitionis Congregationem debent certiores reddere Episcopi, nisi adsit Inquisitor, cui libros prohibitos repertos consignat. Cap. 6. Sect. 2. n. 62 & 63. pag. 471.

INQUISITOR.

An fortilegi puniantur ab Inquisitoribus? *vide in verbo SORTILEGIUM.*

An sit Inquisitori credendum admonenti circa res ad fidem spectantes? Præf. 17. n. 11. & 12. pag. 31.

An Inquisitor procedat contra supersticiosos, & quando? Cap. 2. Sect. 5. n. 6. & 7. pag. 220.

Ex Inquisitorum edictis tenentur omnes Christianifideles hæreticos denunciare. Cap. 4. Sect. 1. Subf. 1. n. 10. pag. 400.

Limita. Ibid. n. 11.

Ab Inquisitoribus interrogati, si renuant manifestare suspectos de hæresi, an ipsi sint suspecti? Ibid. numer. 39. pag. 404.

Ab Inquisitoribus, sive insectentur, sive non insectentur hæretici, eorum receptatores hæresis suspicionem incurrunt, vel levem, vel vehementem, secundum qualitatem circumstantiarum. Cap. 4. Sect. 1. Subf. 2. n. 5. & 6. pag. 406.

Licet Inquisitorum manus non evadat hæreticus vnica vice receptatus, tamen, receptans videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cæns. Ibid. n. 13. pag. 407.

Defenditur contraria sententia. Ibid. n. 14.

Inquisitori indicandi causa, qui hæreticum receptat, non est de hæresi suspectus. Ibid. n. 17. pag. 408.

Inquisitores habent familiam armatam,

pro eorum jurisdictione exercenda. Cap. 4. Sect. 2. n. 53. pag. 429.

Inquisitorum familia constat apparitoribus, vel Satellitibus, vel familiaribus. Ibid. n. 54.

Ab Inquisitoribus immediatè expediti solent licentiæ deferendi arma, quas consultores concedunt famulis. Ibid. n. 59. pag. 430.

Inquisitoris jurisdictioni privatè subduntur consultores, si delinquant in officio. Ibid. n. 63.

Inquisitori competit exemptio ab omni jurisdictione, non tantum de jure, sed etiam de congruo. Ibid. num. 68. pag. 431.

Inquisitor est principaliter inter Ministros S. Officii. Cap. 4. Sect. 2. Subf. unica, nu. 7. pag. 433.

Nisi de Inquisitoris, vel Ordinarii licentia, non licet Catholicis habitare in Terris hæreticorum secundum Bullam Clementis Octavi. Cap. 5. Sect. 2. n. 1. pag. 445.

Non ab Inquisitoribus, sed ab Episcopis puniuntur Iudæi, rem veneram cum Christiana exercentes. Ibid. n. 109. pag. 456.

Inquisitori si tempus notabile requiratur ad tradendum commodè librum hæretici, scrupulus non habendus. Cap. 6. Sect. 2. n. 13. pag. 465.

Habebant licentiam legendi libros prohibitos illi, qui eos ex officio legere tenentur, ut sunt Inquisitores; sed eis hujusmodi privilegium sublatum est. Cap. 6. Sect. 2. n. 22. pag. 466.

Sine Inquisitoris, & Episcopi licentia, bibliopolis vetitum est, ullos libros in Civitatem deferre. Ibid. num. 60. pag. 470.

Imò Inquisitores, & si hi non adsint, Episcopi debent Naves visitare ad vindicandum, an sint libri prohibiti. Ibid. n. 61. pag. 471.

Inquisitori tenetur consignare Episcopus libros prohibitos repertos, & si is non adsit, notificare sacre Inquisitionis Congregationi. Ibid. n. 62. & 63.

Quamvis Inquisitoris, & Episcopi accedat consensus, nequeunt comburi libri prohibiti auctoritate privatâ. Ibid. n. 64. 65. & 66.

Inquisitores præcipere possunt bibliopolis, ut deferant notam librorum, qui sunt

sunt in eorum Officiis. Ibid. numer. 67.

Ab Inquisitoribus merito fuerunt processati quidam, qui deturpaverant Cedulae contra excommunicatores. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 27. pag. 495.

Inquisitores judicantes de aliqua propositione; non statim debent illam, ut hereticam, pronunciare, vel ejus assertorem hereticum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 15. pag. 506.

Item debent considerare, an audiens propositionem ab aliquo prolatam, illam intellexerit secundum sensum hereticum. Ibid. n. 16.

Inquisitoribus subduntur evulgantes propositiones novas, periculosas, aliasque hujus generis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 29. pag. 408.

Cum Inquisitoribus subdantur illi, qui de se ipsius evulgant, vel evulgare faciunt prodigiosa, vel prophetica revelationes &c. Ibid. n. 34.

Inquisitores attendant, quando isti tales excusari possint ex ignorantia invincibili, seu crassa. Ibid. n. 35.

Ab Inquisitoribus judicandi sunt illi, qui callide tacitis nominibus personas circumscribunt, ut eas cognoscere faciant. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 63. pag. 511.

INQUISITUS.

Quanta sit æquitas Tribunalis S. Officii in concedendis defensoribus reis inquisitis? Cap. 4. Sect. 2. n. 11. pag. 424. & n. 12. & 13. pag. 425.

Ne aliquis inquiri, vel accusari possit de crimine hæresis, si Princeps statuat, directè dicitur impedire Ministros S. Officii. Ibid. n. 34. pag. 229.

INSORDESCERE, INSORDESCENS.

Insordescens in excommunicatione per annum, contemnunt Ecclesiasticas censuras. Cap. ult. Sect. 1. n. 8. pag. 475.

Insordescens debent cogi ad purgationem subeundam. Ibid. n. 10.

Insordescentiæ annus debet esse continuatus, & initium sumere à die, quo fuerunt nominati excommunicati. Ibid. n. 11.

INSTRUMENTA.

Instrumenti ad aliquod facinus perpetrandum præparatio, quantam inferant suspicionem, seu indicium? Præl. 10. nu. 3. pag. 17.

INTELLECTVS.

Suspicio pertinet ad intellectum. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

An Dæmon agere possit in intellectum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 24. pag. 160.

INTENTIO.

Ad eruendam intentionem proferentis contumeliam, standum est in foro externo conjecturis. Cap. 1. Sect. 2. n. 19. pag. 94.

Vide in verbo VERBA.

An blasphemus negans se habuisse malam intentionem, excusari possit? utique in foro sacramentali, ideoque poterit à Confessario absolvi. Cap. 4. Sect. 6. n. 73. pag. 131.

Sed in Tribunali S. Officii non excusatur, quia præsumitur sentire, sicut loquitur. Cap. 1. Sect. 6. n. 74. pag. 131.

Per intentionis omissionem non conficitur sacramentum, sed non incurritur hæresis suspicio, nisi constet de tali omissionem. Cap. 3. Sect. 5. n. 7. & 8. pag. 393.

Intentionem requiri in Ministro ad conficiendum Sacramentum Ecclesiæ decrevit Alexander Octavus. Ibid. n. 9.

Juvenin contrarium tenens reprobat. Ibid. n. 10.

Cornelius Papa declaravit, nullam consecrationem Novariani, quia facta fuit ab Episcopis Ebriis, adeoque absque intentione. Ibid. n. 11.

INTERPRETATIO.

Ea interpretatio, quæ refertur potest ad delictum, refertur ad non-delictum. Præl. 9. num. 6. pag. 19.

Propositio ambigua viri bonæ famæ non est interpretanda in sensu heretico. Præl. 9. n. 6. pag. 16.

Vide in verbo OCULTUM, ÆQUIVOCUM.

INTERROGATIONES, INTERROGATUS.

De interrogationibus Astrologicis. Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. n. 6. pag. 209.

Interrogatus à Summo Pontifice, an libere hære-

C c c c

hæreticorum essent prohibendi, si responderet esse differendum, non esset de hæresi suspensus, Cap. 4. Sect. 2. nu. 58. pag. 470.

INVOCATIO.

An invocantes Dæmonem ad tentandum mulieris pudicitiam, sint de hæresi suspecti? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. num. 7. pag. 169.

An quolibet Dæmonis Invocatio inducat vehementem hæresis suspensionem? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. pag. 169.

JOANNA.

Joannæ Filiz Caroli V. exemplum circa denunciationem hæreticorum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 10. pag. 400.

S. Joannes Chrysostomus fuit primus, qui contra hæreticorum receptatores procuraverit Capitale supplicium. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 7. pag. 405.

JOANNES X.

Joannes. X. fortiter resistit Principibus prætententibus dare hæreticis libertatem conscientiz. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 5. pag. 415.

JOANNES HUS.

Joanni Hus fuit concessus salvas conductus cum clausula *Inflitia semper salva*. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 5. pag. 410.

Joannem Hus iradi igni, ægrè ferebat Sigismundus Imperator, sed Concilium Constantiense ejus scrupulum diluit. Ibid. n. 23. & 25. pag. 414.

JOCUS.

De Confessione per Jocum, vide in verbo CONFESSIO.

Jocus excusat ab hæresi. Præf. 14. nu. 16. pag. 24.

Explicatur Divus Hieronymus in oppositum. Præf. 14. n. 17. pag. 24.

An liceat Idololatria externa per Jocum? Cap. 2. Sect. 1. subf. 2. n. 9. pag. 147.

An Jocosè blasphemantes excusentur? Minime: Imò hæc circumstantia augens malitiam, augeat & penam. Cap. 1. Sect. 6. n. 44. pag. 127.

Joco facta, aut dicta penam minuunt, quando Jocus est innoxius. Cap. 1. Sect. 6. n. 45. pag. 128.

Deus dum prophanis Jocis irridetur, est

aperta fidei perniciēs. Cap. 1. Sect. 6. n. 46. pag. 128.

Erasmi Rotherdami impiis jocis abatur Zuinglius hæresis: circa ad abrogandam Sanctorum invocationem. Cap. 1. Sect. 6. n. 47. pag. 128.

Blasphemia jocosa Francisci Briani animatori Henricus Octavus Rex Angliæ ad divortium faciendum à legitima Coniuge: Hinc Angliæ ruina. Cap. 1. Sect. 6. n. 48. pag. 128.

Contra quosdam Religiosos, qui joci causa induerunt fratrem vestibus Pontificalibus, & per claustra deduxerunt, potuit S. Officium procedere. Cap. ult. Sect. 1. n. 22. pag. 476.

JOSVE.

Josua fidem Gabbæonitis servavit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. numer. 11. pag. 413.

IRA.

Subitaneus impetus ex Ira excusat ab hæresi. Præf. 14. n. 20. pag. 25.

In irato non agit voluntas. Præf. 14. nu. 20. pag. 25.

Ira est brevis furor, ac mentem præcipitat. Præf. 14. n. 20. pag. 25.

Ira est naturalis passio, & sæpe licita: imò aliquando laudabilis. Præf. 14. n. 21. pag. 25.

In quod differat ab iracundia? Præf. 14. n. 21. pag. 25.

Vide in verbo IRACUNDIA.

IRACUNDIA.

Est iræ excessus, & effervescencia animi impetuosi. Præf. 14. n. 21. pag. 25.

In quod differat ab ira? Præf. 14. n. 21. pag. 25.

Vide in verbo IRA.

An blasphemus in iracundia excusetur? Differentia inter iracundiam & iram.

Cap. 1. Sect. 6. n. 32. pag. 126.

Sentiunt multi, iracundiam non excusare à crimine blasphemiz: adeoque neque ab hæresis suspitione. Cap. 1. Sect. 6. n. 33. pag. 126.

Sed contra istos militat jus commune delinquens, quod delinquentibus non ex dolo malo, non possit irrogari pœna ordinaria. Cap. 1. Sect. 6. num. 34. pag. 126.

Ut bla-

Ut blasphemus excusetur propter iracundiam, hæc debet esse tanta, ut mentem alienet: Cap. 1. Sect. 6. n. 35. pag. 126.
Item, quod sit iusta, & rationalis causa irascendi. Cap. 1. Sect. 6. n. 36. pag. 126.

Item Iracundi blasphemæ non excusantur, si sint consuetudinarii. Cap. 1. Sect. 6. n. 37. pag. 127.

Artiste ex consuetudine in iracundia blasphemantes quando excusantur? Cap. 1. Sect. 6. n. 38. pag. 127.

An semel tantum in ira blasphemans abjurer de levi? Cap. 1. Sect. 6. num. 39. pag. 127.

IRREGVLARITAS.

An irregularitate afficiantur receptatores hereticorum? Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 4. pag. 406.

Ab irregularitate ignoratia an excuset suscipientem ordinis Sacramentum ab Episcopo hæretico? Cap. 5. Sect. 1. n. 41. pag. 439.

IRREVERENS PROPOSITIO.

Irreverens propositio vocatur propositio injuriam rebus sacris irrogans. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 39. pag. 509.

Sub irreverentibus propositionibus comprehenduntur illæ, quibus non allegantur fideliter verba Sacre Scripturæ. Ibid. n. 26.

IRREVERENTIA.

Dedecet cultum Deo exhibere, quando habet annexam irreverentiam. Cap. 2. Sect. 7. sub. unica n. 18. pag. 228.

IRRISOR.

Inter irrifores Sacrarum rerum computantur contemptores Indulgentiarum, Cæpanarum &c. Cap. ult. Sect. 1. n. 20. pag. 476.

Hoc irrifionis genere vexatus fuit Tertullianus erga indumenta, quibus utuntur Clerici, & Monaci, ad distinctionem secularium. Ibid. n. 13. pag. 475.

ITERATIO.

Quando Sacramenta iterari nequeant, & e contra? Vide in verbo CIRCUMSCISSUM SACRAMENTI.

Iteratio suscipiens baptismum, semper est de hæresi suspectus, & abjurare debet.

Cap. 3. Sect. 4. n. 21. pag. 391.

Et limitatur in casibus relatis. Ibid. n. 20. pag. 390.

Item dicendum de eo, qui iteratò susci- peret Sacramentum confirmationis. Ibid. n. 22. pag. 391.

JUDÆISMVS.

Hæresis suspicionem ingerunt verba, quibus quis invehitur in conversos à Judaismo. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 24. pag. 507.

JUDÆA PROPOSITIO.

Judæa propositio est illa, quæ profertur aliquod secundum leges synagoge. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. 1. §. 6. numer. 11. pag. 500.

JUDÆI.

An Judæorum filii sint invitis parentibus baptizandi? Vide in verbo FILII.

Si post baptismum redeant ad ritus Judæicos, sunt hæretici, licet non fuerit eorum baptismus descriptus in libro. Præl. 18. n. 9. pag. 34.

Ex decreto Pauli V. Judæi, qui in Lusitania remanserunt, si judaizant, censentur à fide appostatari. Præl. 18. n. 10. pag. 35.

Judæi in infantia etiam invitis parentibus baptizati, redeuntes ad ritus Judæicos, sunt hæretici. Præl. 18. n. 11. pag. 35.

Judæus, vel Paganus non baptizatus, putans se talem esse, si contra fidem sentiat, est hæreticus. Præl. 18. n. 12. pag. 35.

Judæorum impudentia, & protervia in suâ superstitione. Præl. 18. num. 6. pag. 34.

Philippus Augustus Rex. Francorum quæ de causa ex suo Regno Judæos expulset? Præl. 18. n. 7. pag. 34.

Judaicis cum ritibus nullam habere possumus communicationem. Cap. 5. Sect. 2. n. 42. pag. 449.

Judæi quoties mixti habitant cum fidelibus coguntur tapetis ornare parietes exteriores, dum sacra Eucharistia deferretur processionaliter. Ibid. n. 47.

Judæis vendere non possunt Christiani agnum ut ab eis immoletur, nec ramos ad ornatum synagoge. Cap. 5. Sect. 2. n. 75. pag. 452.

An Judæis liceat Christianas habere filiorum suorum Nutrices? negativè. Ibid. n. 105. pag. 455.

Judæi rem veneram exercentes cum Christiana puniuntur ab Episcopis, non ab Inquisitoribus. Ibid. num. 109. pag. 456.

Judeorum libri legi non prohibentur, nec legentes incurrunt excommunicationem Bullæ Cænz. Cap. 6. Sect. 2. n. 37. pag. 466.

Nisi essent superstitionibus referti. Ibid. n. 32. pag. 467.

JUDEX.

Judex blasphemix quis sit, an scilicet Laicus, vel Ecclesiasticus? *Vide in verbo* BLASPHEMIA.

In materia hæresis laicus non potest esse Judex. Cap. 1. Sect. 4. n. 41. pag. 112.

Amplia. Ibid. n. 42.

Dæmon nequit per Magos judicibus nocere, neque justitiam lādere, exemplis historiis in contrarium minimè auctoris. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 38. 39. 40. & 41. pag. 163.

Judices quomodo se gerere debeant, causa malefici? *Vide in verbo* MALEFICIUS, & MALEFICIUM.

An peti possit, ut solvatur à maleficio maleficio, saltem per Judicem? Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. n. 8. pag. 240.

Judices nequeunt uti scientia proveniente ex norula confessionis. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 11. pag. 385.

Judicis arbitrio deferendum est in materia suspicionis, quæ incurratur ob libros prohibitos lectos. Cap. 6. Sect. 2. num. 52. pag. 470.

JUDICIUM.

Judicio, & brachio seculari tradendi hæreticum, est potestas in Ecclesia. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 24. pag. 424.

In judicio hæreticos defendere dicuntur, qui illos defendunt tamquam advocati, & procuratores. Cap. 4. Sect. 2. n. 6. pag. 424.

In judicio ab Advocatis defenditur, quando non constet, Clientem esse hæreticum. Ibid. n. 7.

In judicio non potest quis hæretico parrocinari, sine Inquisitoris licentia. Cap. 4. Sect. 2. n. 8. pag. 424.

Extra judicium qui dicantur de fendere hæreticos? Ibid. n. 14. pag. 425.

Aliud est judicium fære de propositione penes obiectum; aliud penes subiectum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. n. 16. pag. 480.

JUVENIN.

Juvenin ænens ab Ecclesia non fuisse decretum, intentionem requiri in Ministro consicente Sacramentum, exprobat. Cap. 3. Sect. 5. numer. 10. pag. 393.

JULIANUS APOSTATA.

Juliani Apostata lex adversus Christianos, ut à militia pellerentur, & à dignitatibus arcerentur. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. n. 4. pag. 419.

Quæ regula procederent milites Christiani in ejusdem exercitu. Cap. 4. Sect. 2. num. 16. pag. 425.

Christianorum exempla sub Juliano Apostata inopia adversus illos, mandante. Cap. 5. Sect. 2. n. 8. pag. 446.

Erga eundem apostatam ingenua constantia Valentianiani Militis. Ibid. num. 19. pag. 448.

JULIUS CÆSAR, ET JOSEPH SCALIGERI.

Quæ habentur in libro Iulij Cæsaris Scaligeri in contemptum Coronæ Clericalis addita videntur à Iosepho ejus filio hæretico? Cap. ult. Sect. 1. num. 19. pag. 476.

JVLIVS TERTIVS.

Vigore bullarum Iulij Tertii, & Pij IV. damnato Auctore, ejus quoque opera, licet bona sunt damnata. Cap. 6. Sect. 1. n. 22. pag. 459.

IUPITER.

Per Iovis genium jurare minus graue Ethnicis putabant, quàm jurare per Imperatorem. Cap. 5. Sect. 2. n. 10. pag. 446.

IVRAMENTVM.

An sit blasphemia jurare per Corpus, & Sanguinem Dei? Cap. 1. Sect. 2. n. 12. 13. 14. & 15. pag. 93.

An ut blasphemia jurare per vitam Dei? Cap. 1. Sect. 2. n. 16. & 17. pag. 93.

Patres

Patres veteris Testamenti jurabant per Dei vitam. Cap. 1. Sect. 2. num. 17. pag. 93.

Blasphematur, qui jurat per Christi, vel Sanctorum membra inhonestia, sive quocumque modo inhoneste ea nominet. Cap. 1. Sect. 2. n. 20. pag. 94.

Quia Deus Homo, ac ejus Sancti habent dicta membra tamquam partes naturales, non tamquam aliquid vituperabile. Cap. 1. Sect. 2. n. 21. pag. 94.

Blasphematur, qui seu verè, seu falsò per Deos gentilium jurat. Cap. 1. Sect. 2. n. 46. pag. 97.

Imò hujusmodi blasphemia est omnium pessima, quia Idolum invocat in Testem infallibilis veritatis. Ibid.

Qui seriò per Idolum jurat, reputantur veluti hæretici. Cap. 1. Sect. 1. num. 19. pag. 140.

An autem hujusmodi juramentum obliget remissivè? Cap. 1. Sect. 2. numer. 47. pag. 97.

Non est blasphemia jurare joco, vel contemptim per falsos Deos: Neque est blasphemia hoc pacto jurare ex loquacitate. Cap. 1. Sect. 2. num. 48. pag. 98.

Jurant aliqui innocenter per Deum Bacchum in levibus, ne malum habitum, introducant jurandi per Deum verum. Cap. 1. Sect. 2. num. 49. pag. 98.

Cum causa licitum est recipere juramentum ab eo, qui per idola est juraturus, quia recipitur ad confirmationem verbi externi? Cap. 1. Sect. 2. num. 50. pag. 98.

Juramentum per creaturam quando sit blasphemia? Cap. 1. Sect. 2. num. 51. pag. 98.

Jurare per membra pudibunda Christi, seu Mariæ, vel Sanctorum est blasphemia simplex, secundum Barbosum. Cap. 1. Sect. 3. num. 21. pag. 103.

Sed quod sit hæreticalis, tenent alii. Cap. 1. Sect. 3. n. 22. pag. 103.

Horum autem opinio nimis rigorosa videtur. Cap. 1. Sect. 3. n. 23. pag. 103.

Sub jurato secreto licet sciatur erimen, hæresis, non cessat obligatio denunciandi. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 15. pag. 400.

Simplex dictum Principis idem valet, ac juramentum privata personæ. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 19. pag. 413.

Etiamsi juramentum adfit, pactum de re illicita non valet. Ibid. n. 20.

Reprehenditur Hurtadus in eo, quod dixerit, Principem non teneri servare fidem hæretico, nisi eam juramento valuerit. Ibid. n. 18.

Si Princeps juraverit, se semper Catholicam fidem servaturum, & hæreticos expulsurum à suo regno, nullo modo nec ad breve tempus potest eisdem concedere libertatem conscientie. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 14. & 15. pag. 417. & 418.

Tale juramentum præstatur à Regibus Hispaniæ, qui Inquisitioni se subiciunt. Ibid. n. 16.

Necnon præstatur à Venetiarum Duce. Ibid. n. 20.

Quia jurare nolit per furtivam Imperatoris Sanctus Polycarpus, Martyrium passus est. Cap. 5. Sect. 2. num. 9. pag. 446.

Jurare per Imperatorem gravius Ethnicis putabatur, quàm per jovis genium. Ibid. n. 10.

Forma quâ Christiani milites Juramentum fidelitatis præstabant Imperatoribus. Ibid. n. 12.

Jurare tenentur Magistratus, se servaturos decreta contra hæreticos, alias sunt de hæresi suspecti; penam excommunicationis incurrunt; & privantur dignitatibus. Cap. 4. Sect. 2. num. 39. pag. 428.

JURISDICTIO.

An Sacerdos, vel Regularis absolvere possit absque Jurisdictione? Vide in verbo CONFESSIO.

Jurisdictionis defectu nequit recipi Sacramentum penitentiae ab hæreticis, quod non militat quoad Græcos Schismaticos. Cap. 3. Sect. 4. numer. 11. pag. 389.

Si ad propriam Jurisdictionem tuendam Magistratus prohibeat, aliquem carcerari à Ministris S. Officii, an dicantur directè illos impedire? Cap. 4. Sect. 2. n. 47. pag. 429.

Distigue, ut n. 48. & 49. Ibid.

Jurisdictionem in exemptos si Magistratus, vel Princeps veller exercere, indirectè impediret Ministros S. Officii. Ibid. n. 51.

Pro eorum jurisdictione exercenda Inquisitores habent familiam armatam. Ibid.n.53.

Jurisdictioni Inquisitionis privatim subduntur Consultores, si delinquant in officio. Cap.4.Sect.2.n.63.pag.430.

A jurisdictione Curie tam secularis, quam Ecclesiasticæ sunt in omnibus causis exempti consultores Inquisitionis Neapolitanæ, & Miluentis. Ibid.n.64.

Ab omni jurisdictione exemptam merito Sacra Inquisitio habet familiam armatam. Ibid.n.67.

A jurisdictione laicali ex iusta causa potest Summus Pontifex eximere laicos. Ibid.n.69. pag.431.

Jurisdictioni Episcopali subduntur Crucifigati, qui etiam sunt inter ministros S.Officii: fruuntur tamen solimmodo privilegiis spiritualibus. Cap.4.sect.2. subf. unica. n.12. & 13. pag.434.

I V S.

Iuri Sigilli potest penitens renunciare ad sui favorem introducto duabus conditionibus concurrentibus. Cap.3.Sect.3. subf.6.n.3 pag.384.

Contrariam sententiam ruerunt alii. Ibid. n.5.

Iure naturali, divino, & Ecclesiastico tenetur Confessarius ad sigillum. Ibid.n.8. pag.385.

Iure Sacramentalis sigilli non gaudet hereticus, simulans confessionem ad Confessarium seducendum. Ibid.n.17. pag.386.

Vel iure divino, vel Ecclesiastico omnes Sacerdotes in casu necessitatis, vel in mortis articulo habent potestatem absolvendi à peccatis. Cap.3. Sect.4. n.12. pag.389.

Non tantum de jure, sed etiam de congruo Inquisitori competit exemptio ab omni jurisdictione. Cap.4. Sect.2. n.68. pag.431.

Iure divino, & Ecclesiastico prohibita est conversatio cum hæreticis. Cap.5. n.1. 2. & 3. pag.435. & 436.

IUS PATRONATUS.

Relicitur doctrina, quod presentatio hæretici ad Ius Patronatus sit materialis, scilicet ad percipiendos tantum fructus. Cap.4. Sect.1. subf.2. §.3. num.16. pag.420.

IVSTITIA.

Iustitia semper salva primo modo conceditur salvis conductus, & hunc potest concedens punire hereticum contumacem. Cap.4. Sect.1. subf.2. §.1. n.4. pag.411. & tali modo concessus fuit Ioanni Hus. Ibid.n.5.

Iustitiam à Tyranno petere possumus non obstante, quod aliquod malum sit, eam petere. Cap.4. Sect.1. subf.2. §.3. n.14. pag.420.

IVSTVS.

Iustus Fontaninus laudatur. Cap.2. Sect.3. subf.1. n.5. pag.200.

IVVENIS.

De Conversione Senis in Iuvenem, vide in verbo SENEX.

Præsumitur luxuriosus. Præf.8. num.11. pag.14.

IVVENTVS.

An renovetur Iuventus sanguine puerorum? Cap.2. Sect.6. subf.2. num.5. pag.232.

L

L A C.

DE maleficio ad exsecrandum læ mulierum. Cap.2. Sect.6. subf.3. n.19. pag.238.

LAICVS.

An possit esse Iudex in materia hæresis? Vide in verbo HÆRESIS.

An possit esse Iudex in materia blasphemix? vide in verbo BLASPHEMIA.

Alia vide in verbis CONFESSIO, ENCILIARISTIA, VESTES, HÆRETICI.

Laici in quibus non excusentur ab hæresi per ignorantiam? Præf.14. num.4. pag.22.

Tenantur explicitè scire, & credere, quæ continentur in Symbolo Apostolorum. Præf.14. n.4. pag.22.

An laici possint esse Ministri extremæ unctionis? Vide in verbo EXTREMA UNCTIO.

An laici sit prohibita communio sub utraque specie? Vide in verbo COMMUNIO.

Lai-

Laici urgente necessitate possunt administrare Sacramentum Baptismi . Cap. 3. Sect. 4. n. 6. pag. 388.

Laicis idco Ecclesia permittit baptismum conferre, ne quis sine remedio salutis moriatur. dict. Cap. 3. Sect. 4. num. 7. pag. 388.

Quod laicus administret Sacramentum Baptismi in necessitate, prodit ex traditione Apostolica . Cap. 3. Sect. 4. n. 8. pag. 389.

Ad suscipiendum baptismum à Laicis requiritur necessitas . Cap. 3. Sect. 4. num. 9. pag. 389.

Laicus in mortis articulo potest per semetipsum sumere Eucharistiam . Ibid. n. 13.

A Laicali Curia non decet Sanctum Officium dependere . Cap. 4. Sect. 2. nu. 42. pag. 428.

Laicos potest Summus Pontifex juxta causam eximere à jurisdictione laicali . Ibid. n. 69. pag. 431.

Canones interdicentes laicis munus disputandi cum Hæreticis, fundatur in præsumptione, quod Clerici soleant esse ipsis magis instructi: cessante autem sine legis, cessat lex; & si laicis licet viam virtutis persuadere, cur non poterit errantes disputatione convincere? Cap. 5. Sect. 2. num. 101. & 102. pag. 455.

LAMIÆ.

Lamię grassantur tempore nocturno, præcipue in pueros . Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. num. 8. pag. 236.

Strygę quomodo ope Dæmonis se in cubiculos intrudant januis Clausi? Ibid. n. 9. pag. 236.

Datur realis Strygarum translatio per Dæmones, experientia comprobata . Ibid. n. 10. pag. 236.

Vide in verbo. MALEFICUS, MALEFICIUM, STIGMATA.

LAMINÆ.

De Laminis Granatensibus, & Platonis . *Vide in verbo.* SEPULCHRUM.

LATERANENSE CONCILIUM.

Ex Lateranensi Concilio sub Innocentio III. hæreticorum fautores sunt de hæresi suspecti . Cap. 4. Sect. 1. num. 1. pag. 395.

Lateranense, & Basileenfe Concilium in quonam derogaverint Constitutioni Martini Quinti *Ad evitanda?* Cap. 5. Sect. 1. n. 5. pag. 436.

Ex Lateranensi Concilio sub Innocentio Tertio hæretici ecclesiastica sepultura carere debent . Cap. ult. Sect. 1. n. 3. pag. 474.

Amplia, ut Ibid. num. 4.

LATINI.

Vide in verbo. CONSECRATIO, GRAECI.

LAUDARE.

Laudans libros hæreticorum, ut non examinentur, est suspectus de hæresi . Cap. 6. Sect. 1. n. 25. pag. 460.

LAVREA CARDINALIS.

Reiicitur non agnoscens differentiam inrer propositionem malè sonantem, & piarum animum offensivam . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n. 3. pag. 496.

LAVRVS.

Vide in verbo. CORONA.

LECTVM.

Vide in verbo. MALEFICIUM.

LEGATVS APOSTOLICVS.

Legari Apostolici iussu mœnia Civitatum Narbonæ, & Tolosæ dejecta, quia erant receptacula hæreticorum . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 9. pag. 406.

Olim legari à Latere, Nuncii, Episcopi, & Generales aliquorum ordinum habebant facultatem dandi licentiam legendi, & retinendi libros hæreticorum, sed ab eis postea adempta . Cap. 6. Sect. 2. n. 16. pag. 465.

LEGERE, LECTIO.

In legendis libris malis adeo præsentaneum est periculum subversionis, ut vel ipsi Principes Ethnici eosdem cremari mandaverint . Cap. 6. Sect. 1. n. 1. pag. 457.

Legentes Libros hæreticorum sunt de hæresi suspecti . Ibid. n. 4.

Legere incipiens, & penitentia ductus desinens, nisi materię parvitas excuset, incurrit suspicionem . Ibid. num. 25. pag. 459.

Legere dicitur, qui oculis illustrat, licet non

- non proferat verba. Ibid. num. 28. A
 Legentes libros Astrologiæ, Iudiciariæ,
 Geoamantiæ, Hydromantiæ, sunt suspec-
 ti. Ibid. n. 41. pag. 461.
 Legentes libros hæreticorum excusantur
 ab Hæresis suspitione, attenta parvita-
 te materiæ. Cap. 6. Sect. 2. n. 5. pag. 464.
 Legere proemium libri, vel præfationem,
 vel indicem non excusat. Ibid. n. 9.
 Legens annotationes factas ab hæretico
 ad librum Catholici, non esset suspec-
 tus, dummodo hæresim non contine-
 rent. Ibid. n. 10. pag. 465.
 Legens volumen compositum ab hereti-
 co, licet nullus error in eo reperiretur,
 esset suspectus, quia damnatur in odium
 Auctoris. Ibid. n. 11.
 Legere non scienter, etiam si ignorantia sit
 affectata, excusat ab hæresis suspitione.
 Ibid. n. 13. pag. 466.
 Legere libros Ethnicorum, etiam conti-
 nentes propositiones contra fidem, non
 reddit suspectum de hæresi. Ibid. n. 24.
 Legere sacram scripturam translatam in
 vernaculum Idioma, vel vendere, non
 infert suspitionem de hæresi, sed est
 peccatum mortale. Ibid. num. 31. pag.
 467.
 Si legerentur, & retinerentur Libri he-
 bræorum referti superstitionibus, essent
 de hæresi suspecti, qui legerent, & reti-
 nerent. Ibid. n. 32.
 Legens Alcoranum, in quo sunt plures
 Hæreses, esset de hæresi suspectus. Ibid.
 n. 33.
 Legere libros hæreticorum, si non adsit
 perversionis periculum, & necessaria,
 sit errorum confutatio propter bonum
 Ecclesiæ, esset permittendum. Ibid. n.
 39. pag. 468.
 Si legantur libri obsceni, & contra bonos
 mores, non tamen Hæreticorum, non
 incurritur suspicio de hæresi. Ibid.
 n. 47. pag. 469.
 Legentes libros propter lasciviam, non
 sunt de hæresi suspecti. Ibid. n. 49. pag.
 469.
 Legere libros, donec corrigantur, si sint
 suspecti de hæresi, vel compositi ab hæ-
 reticis, reddit suspectum de hæresi,
 contra Lupum. Ibid. n. 51. pag. 470.
 Legere, & retinere libros huiusmodi præ-
 bet levissimam conjecturam, & quæli-
 bet iusta causa etiam levissima excusat
 ab hæresis suspitione. Ibid. num. 53. &
 54.

Legentes libros hæreticorum hæresim conti-
 nentes, excommunicantur per Bullam Ce-
 nę. Cap. 6. Sect. 1. n. 12. pag. 458.

Legens librum auctoris non hæretici,
 propter hæresim, est suspectus. Ibid.
 n. 40. pag. 461.

LEVITÆ.

Vide in verbo SACERDOS.

L E X.

An leges Principum secularium valeant
 contra blasphemos? Cap. 1. num. 5. pag.
 42.

Tria requiruntur ad legum validitatem:
 Primo quod condantur; secundò quod
 promulgentur; tertio quod moribus
 utentium approbentur. Cap. 3. Sect. 1.
 subf. 1. n. 16. pag. 269.

Legibus denunciandi non obligantur Car-
 dinales, Reges, & Imperatores. Cap.
 14. Sect. 1. subf. 1. n. 11. pag. 400.

Lex Iuliani Apostatę adversus Christia-
 nos, ut à militia pellerentur, & à di-
 gnitatibus arcerentur. Cap. 4. Sect. 1.
 subf. 2. §. 3. n. 4. pag. 419.

Si ante legis promulgationem penes Ca-
 tholicos non erat usus vestium infide-
 lium, non licet illis earumdem usus,
 quando Principes jubent ad falsę reli-
 gionis professionem; secus si talis usus
 penes Catholicos extabat. Cap. 5. Sect.
 2. n. 61. & 62. pag. 451.

Quod si Princeps Infidelis legem faciat,
 quod fidelis tali veste utatur, iste obe-
 dire non teneretur, si lex illa à multis
 fuisset acceptata; secus si communiter
 fuisset recepta. Ibid. n. 63. & 64.

In legis Ecclesiasticę contemptum si
 Tyrannus præcipiat edi carnes diebus
 vetitis, Catholicus illas edens, falsam
 sectam proficitur. Ibid. n. 68.

Et in isto casu nequit summus Pontifex
 dispensare in esu carniū. Ibid. numer.
 69.

Si verò lex, vel præceptum non adsit, co-
 morantes in locis infidelium possunt
 edere carnes ad evitanda pericula. Ibid.
 n. 70. pag. 452.

Legis Dei contemptiva propositio, est sub
 classe propositionis temerarię. Cap.
 ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. num. 21. pag.
 495.

LIBERIUS.

Pontifex approbavit formulam fidei æquivocam. Præl. 9. n. 6. pag. 16.

LIBERTAS CONSCIENTIÆ.

Libertatem Conscientiæ nequit Princeps secularis hæreticis permittere. Cap. 4. Sect. 1. subsec. 2. §. 2. n. 1. pag. 415.

Libertatem Conscientiæ potest Princeps secularis concedere subditis suis non baptizatis; secus autem baptizatis. Ibid. n. 2.

Libertas Conscientiæ concessa hæreticis adversatur unitati fidei catholicæ. Ibid. n. 3.

Pro hac libertate Conscientiæ nullum exemplum, aut suffragium SS. PP. potest allegari. Ibid. n. 4.

Exempla S. Ambrosii, Leonis Papæ, & Joannis Decimi, qui fortiter resisterunt Principibus prætendentibus dare hæreticis libertatem Conscientiæ. Ibid. n. 5.

Non solum libertatem conscientiæ olim Principes hæreticis denegabant, sed etiam suspectos de hæresi expellebant. Ibid. n. 6. pag. 416.

In calu necessitatis potest à Principe permitti Libertas conscientiæ. Ibid. n. 8.

Vix potest dari justa causa necessitatis Principes ad concedendam hæreticis libertatem conscientiæ. Ibid. n. 10. pag. 417.

Ob libertatē conscientiæ hæreticis indulgentiam, Honorius Imperator in multas incidit calamitates. Ibid. n. 13.

Nec ad breve tempus licet Principi concedere libertatem conscientiæ. Ibid. n. 14.

Prædicta multo magis procedunt, si princeps juraverit, se semper Catholicam fidem servaturum, & hæreticos à suo Regno expulsum. Ibid. num. 15. pag. 418.

Neque ubi est libertas conscientiæ, licet Missionariis adire hæreticorum templa, nisi instante necessitate confutandi aliquem hæreticum. Cap. 5. Sect. 2. n. 15. pag. 446.

LIBERUM ARBITRIUM.

Libertum arbitrium nobis hodiè est vulneratum, & claudicat. Præl. 8. num. 3. pag. 17.

LIBIDO.

Motivum explendæ libidinis non eximit Polygamos ab hæresi suspitione. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. n. 9. pag. 274.

LIBRI.

Librum imprimere Catholico non licet, vel alia agere, quæ ad animarum perversionem ordinantur. Cap. 5. Sect. 2. n. 77. pag. 452.

Quæ in libro Iulii Cæsaris Scaligeri habentur in contemptum Coronæ Clericalis, videntur addita à Josepho ejus filio hæretico. Cap. ult. Sect. 1. num. 19. pag. 476.

Quod in sacris libris sit aliquis levis error, imprudens blasphemia Erasmi Roterodani. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 14. pag. 482.

Libri Avicennæ, Averrois, & aliorum medicorum Arabum non sunt prohibiti: Alcoranus quare sit prohibitus? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. num. 9. pag. 500.

LIBRI HÆRETICORVM, SEU PROHIBITI.

Libri hæreticorum zizanias comparati, sunt comburendi. Cap. 6. Sect. 1. num. 3. pag. 457.

Libros hæreticorum retinentes an sint suspecti de hæresi? Ibid. n. 5.

Libros hæreticorum retinentes sunt suspecti vel leviter, vel vehementer, & eundem circumstantias. Ibid. n. 7. pag. 458.

Libros retinens si sit Idiota, vel non percipiat linguam, nullatenus est suspectus. Ibid. n. 8.

Libri retenti hæreticorum considerandi sunt, quid tractent, ad effectum ingendæ suspitionis in retinentibus. Ibid. num. 9.

Libros retinentes, non habentes errores contra fidem, non sunt suspecti de hæresi, sed mortaliter peccant. Ibid. n. 10.

Libros hæreticorum retinentes sunt suspecti de hæresi. Ibid. n. 11.

Libros hæreticorum retinentes, hæresim continentem, excommunicantur per bullam Cœnæ. Ibid. n. 12.

Ponderandum, an libri retineantur inficer, vel scienter. Ibid. n. 13.

D d d d

Li-

Librum retinens hæretici, etiam non legens, incurrit suspensionem. Ibid. num. 14.

Libros retinentes, si dicant se nescire à quo receperint, crescit suspicio. Ibid. n. 15.

Libros retinens, si constet de ejus bona fama, non est suspectus. Ibid. n. 16.

Libri, qui non sunt Typis vulgati ingerunt suspensionem in retinentes, & multò magis in legētes, etiam si contineant bona, & utilia. Ibid. n. 15. 17. 19. & 20. pag. 458. & seq.

Libri, & opera Auctoris damnati, sunt damnata vigore bullarum Iulii Tertii, & Pii IV. Ibid. n. 22. pag. 459.

Libros prædictos transcribens est suspectus. Ibid. n. 27.

Libros componens multò magis. Ibid. n. 30. pag. 460.

Libros Catholicorum corruptentes, & commiscantes illis dogmata hæretica, sunt suspecti. Ibid. n. 31.

Libros Catholicos depravare, est hæreticorum mos; sed pejus libros hæreticorum Catholicis attribuire. Ibid. n. 32.

Libros hæreticorum defendentes maximè sunt suspecti. Ibid. n. 34.

Librorum defensores per Apologias sunt suspecti. Ibid. n. 35.

Libros asportantes à provinciis hæreticorum ad Catholicas, sunt suspecti. Ibid. n. 38. pag. 461.

Libros imprimentes, aut impressioni cooperantes, sunt suspecti. Ibid. n. 39.

Librum retinens Auctoris non hæretici propter hæresim, est suspectus. Ibid. n. 40.

Libros hæreticorum non retinentes, si sint imperiti, & aliundè non sint de hæresi suspecti, excusantur ab hæresi suspitione. Cap. 6. Sect. 2. n. 1. pag. 464.

Si ignorent hæresim continere, & sint bonæ famæ, excusantur. Ibid. n. 2. & 3.

Librum retinens hæreticorum, in quo non contineatur dogma fidei, sed merè eruditio, non est suspectus. Ibid. n. 4.

Librorum retentio admittit etiam parvitatem materiæ ex parte temporis, & ex parte Materiæ. Ibid. n. 12. pag. 465.

Libros retinentes, & legentes cum debita licentia, excusantur ab omni suspitione. Ibid. n. 14.

Libri poetarum Ethnicorum continent

quædam impia Dogmata. Ibid. num. 25. pag. eadem.

Libri Origenis, quamvis in eis contineantur errores contra fidem, possunt legi. Ibid. n. 26.

Libri Iudeorum non prohibentur, nec legentes incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ibid. n. 27.

Libri Cathecumenorum possunt legi, licet adversentur religioni. Ibid. n. 28. pag. 467.

Libri Armenorum, & Græcorum, qui sunt Schismatici, non possunt legi. Ibid. n. 29.

Libri Apocriphi hæresim non continentes non inferunt suspensionem, neque excommunicationem. Ibid. n. 34.

Libri hæreticorum possunt legi, si non adsit perversionis periculum, & propter bonum Ecclesiæ necessaria sit præsentanea errorum confutatio. Ibid. num. 39. pag. 468.

Librum componens, dogmata falsa continentem, si ultimam ei manum non admoverit, nisi aliundè constet de ejus prava intentione, non est suspectus. Ibid. n. 36. pag. 470.

Libros hæreticorum defendentes in aliqua propositione Catholica, non sunt suspecti. Ibid. n. 37.

Libros deferentes, si nesciant esse hæreticorum, non sunt suspecti. Ibid. num. 39.

Libri deferri in Civitatem non possunt in Bibliopolis, sine Episcopi, & Inquisitoris licentia. Ibid. n. 60.

Libri collecti ab Episcopo in visitatione bibliothecarum, debent consignari Inquisitori; & si non adsit, notificari Sacre Congregationi. Ibid. num. 63. pag. 471.

Libri prohibiti non possunt comburi auctoritate privata, etiam accedente consensu Episcopi, & Inquisitoris. Ibid. n. 64. 65. & 66.

Libros corrigere possunt tam Inquisitores, quam Episcopi, quoties corrigibiles sunt. Ibid. n. 68.

Libri imprimendi examinari debent, juxta constitutionem Concilii Lateranensis. Ibid. n. 72. pag. 472.

Libros dedicare Ereticodis, non debet permitti Catholicis. Ibid. n. 74.

Libros imprimendi licentia quomodo sit concedenda, & à quibus peracta revi-

revisiōe ? Ibidem numer. 75.

Libri in Urbe compositi, non possunt imprimi extra statum Ecclesiasticum, absque licentia Magistri Sacri Palatii, ex decreto Urbani Octavi. Ibid. n.78.

Libros imprimentes sine licentia non sunt de hæresi suspecti, dummodo non sint hæreticorum, vel hæresim non contineant. Ibid. n.79.

LICENTIA :

Licentia poenitentis necessaria est, ut Confessarius possit cum poenitente loqui de auditis in confessione. Cap.3. Sect. 3. subf. 6. n.4. pag.384.

Nisi diligentia Ordinarii, vel Inquisitoris licitum est Catholicis habitare in terris hæreticorum, secundum Bullam Clementis Octavi. Cap.5. Sect.2. n.1. pag.445.

Et habitantes cum tali licentia, debeant transmittere attestacionem de facta confessione Sacramentali, & præcepta annuali communione. Ibid. n.2.

LICENTIA LEGENDI, ET RETINENDI LIBROS HÆRETICORUM, SEU PROHIBITOS.

Licentia reddit immunes ab omni Hæresis suspitione retinentes, legentes, & imprimentes libros revisos hæreticorum. Cap.6. Sect.2. n.14. pag.465. & n.78. pag.472.

Licentias dandi fuit adempta facultas à Legatis à latere, Nunciis, & Generalibus aliquorum Ordinum, quam olim habebant. Ibid. n.16. pag.465.

Licentiâ concedendi potestas libros prohibitos, est in primis penes Summum Pontificem. Ibid. n.15.

Licentiam concedere possunt Sacre Congregationes S. Officii, & Indicis, cum limitatione tamen. Ibid. n.17.

Licentia legendi libros Caroli Molinæ non conceditur à Sacris Congregationibus. Ibid. n.18.

Licentias concedendi facultas quibus à Sacra Congregatione impertiatur? Ibid. n.19.

Licentiam legendi libros prohibitos concedit Magister Sacri Palatii, in Urbe tantum. Ibid. n.20. pag.466.

An Collegium Cardinalium possit Sede Vacante concedere has licentias? Ibid. n.21.

Licentiam legendi libros prohibitos habent illi, qui ex officio eos legere debent, ut sunt inquisitores; sed huiusmodi privilegium illis sublatum: Quid de Commissariis, & Cardinalibus? Ibid. n.22.

Licentia libros imprimendi quomodo, & à quibus sit concedenda, revisiōe peracta ? Ibid. n.75. pag.472.

Licentia eudendi Imagines, & imprimendi gesta Servorum Dei, qui cum fama Sanctitatis obierunt, remissivè. Ibid. n.76.

Cum licentia, & revisiōe imprimentes nullam incurrunt hæresis suspicionem, nec ulla involvuntur labe. Ibid. num. 77.

Licentia Magistri Sacri Palatii est necessaria ad imprimendos extra statum Ecclesiasticum, libros in Urbe compositos ex decreto Urbani Octavi. Ibid. n.78.

Sine licentia imprimentes libros non sunt de hæresi suspecti, dummodo non sint hæreticorum, aut hæresim non contineant. Ibid. n.79.

LIGAMEN.

Vide in verbo CONINGES.

LINGUA.

Linguz lubricitas excusatur ab hæresi. Præf. 14. n.19. pag.25.

An blasphemii excusentur ob linguz lubricitatem ? negativè respondetur. Cap. 1. Sect.6. n.40. pag.127.

Quia latet, an blasphemaverint ob linguz lubricitatem, vel dolo malo. Cap. 1. Sect.6. n.41. pag.127.

Contrarium tenent multi, quia profertis hoc modo hæresim, non habet errorem in intellectu. Cap. 1. Sect.6. num.42. pag.127.

Verius dicendum, in casu considerandas esse circumstantias, præcipue personarum. Cap.1. Sect.6. n.43. pag.127.

Lingua, Oculus, & tactus animalium, mirabiles producere effectus, experientia docet. Cap.2. Sect.2. subf.4. §.2. n.1. pag.183.

Exempla effectuum mirabilium linguz. Ibid. n.2. & 3.

Huiusmodi effectus effluere ex vi naturali probare nituntur multi auctores. Cap. 2. Sect.2. subf.4. §.2. n.5. pag.184.

Dddd 2 Vide

Vide in verbo VOCES, CANTUS, CABAL, A, VERBA, ORATIONES, INCANTATIO, SONUS.

Abutitur Sacramento, qui lingua vernacula Missam celebrat. Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. n. 30. pag. 322.

Qui tali lingua Missam celebrat, est de hæresi suspectus, & suspicio oritur ex opinione hæreticorum asserentium divinam officia lingua vernacula esse celebranda. Ibid. n. 31. pag. 322.

Præter linguam Latinam, sunt aliz linguæ, in quibus celebrari potest, sed non in lingua gallica. Ibid. n. 32. pag. 322.

Non licet in regione infidelium Patrio ipsorum Idiomate celebrare pro faciliore eorum conversione. Ibid. num. 33. pag. 323.

Sacra Scriptura etiam vulgari Idiomate, translata, non intelligeretur. Ibid. n. 34. pag. 323.

Hæretici contententes, sensum Sacre scripturæ non esse obscurum, ejus interpretationem permittunt mulierculis, & idiotis contra Apostoli monitum. Ibid. n. 35. pag. 323.

Qua ratione mulieres possint interpretari loca obscura Sacre Scripturæ? exempla asseruntur. Ibid. n. 36. pag. 323.

Loca Scripturæ, quibus aliqui hæretici ea non intelligentes abusi sunt. Ibid. n. 37. pag. 323.

Sarcasma S. Basilii in coquum Valentis Imperatoris. Ibid. n. 38. pag. 323.

Tridentinum Concilium prohibuit, ne lingua vernacula divina officia celebrarentur. Ibid. n. 39. pag. 323.

Mytheria divina vulgo profano non sunt faciendæ communia. Ibid. nu. 40. pag. 324.

Difficile est reperiri, qui rectè possint sacras paginas vertere. Ibid. nu. 41. pag. 324.

Sauæus Hieronymus propter suam translationem multas contrarietates substituit, & cur eam edidit? Ibid. num. 42. pag. 324.

Si scriptura sacra esset translata in linguas nationum, non possent à Pontifice declarari dubia circa eos occurrentia. Ibid. n. 43. pag. 324.

Ecclesiæ consuetudo respicit hujusmodi vernaculas translationes, quæ tantummodo in tribus linguis, Græca, Latina,

& Hebræica cõsuevit semper celebrare. Ibid. n. 44. pag. 324.

Gregorius VII. denegavit Duci Boemio facultatem celebrandi divinū officium lingua Sclavonica. Ibid. num. 45. pag. 324.

Dictam facultatem concessit postea Innoc. VIII. iustissima causa urgente. Ibidem n. 44. pag. 325.

Sancti Missionarii in Asia nunquam curant, ut eorum linguis celebraretur. Ibid. n. 45. pag. 325.

Permittere celebrationem in lingua vernacula est adversari Ecclesiæ consuetudini, & hæreticis favere. Ibid. n. 46. pag. 325.

Decretū Concilii Lateranensis sub Innoc. 3. videtur statuere, celebrationem divinorum officiorum secundum varietatem linguarum. Ibid. n. 47. pag. 325.

Missalis Gotticus illesus ab igne, licet inter flammæ coniectus fuerit. Ibid. n. 48. pag. 325.

Sed hæc historia falsitatem redolet. Ibid. num. 51.

Apostoli varijs linguis fidei mytheria tradiderunt. Ibid.

Varietas versionum non expedit, sed aliquando admitti potest, causa convertendæ infidelium. Ibid. n. 52. pag. 325.

Ritus Mezarus prædicto morivo fuit introductus in Hispania. Ibid. n. 48. pag. 325. & n. 53. pag. 326.

LITTERA.

Elementa litteraria inter se ita, vel ita ordinata miranda exhibere valent, juxta Bravum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. S. 2. n. 22. pag. 185. Sed reitricur. Ibid. n. 24. & 25. pag. 185.

Per litteras Encyclicas Romani Pontifices hæreticos denunciabant absentibus; & præsentibus in concione ad Populum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 3. pag. 399.

Licentia deferendi Arma pro Ministris. S. Officii solent immediatè expediri ab Inquisitoribus. Cap. 4. Sect. 2. num. 59. pag. 430.

LOCUS.

Sacerdos conficit Sacramentum in loco non debito, quando consecrat in loco vel non sacro, vel sacro, sed prophano. Cap. 3. Sect. 1. subf. 4. n. 1. pag. 306. Quid

Quid requiritur ad hoc, ut locus sit Sacer? Ibid. n. 2. pag. 306.

Locus sacer profanatur vel per sanguinis, vel per seminis emissionem, vel per sepulturam excommunicati. Ibid. n. 6. pag. 307.

Qui celebrat in loco non debito, non evadit suspectus de hæresi, licet esset irreverentia. Ibid. n. 7. pag. 307.

Quandòque in loco non sacro peragi potest Missa. Ibid. n. 8. pag. 308.

Blaterant hæretici reprehendentes Catholicos celebrantes in locis privatis. Ibid. n. 9. pag. 308.

Hæretici deridentes templorum, & altarium consecrationes, prætendunt quemlibet locum esse aptum ad Missas celebrandas. Ibid. num. 12. pag. 308.

Celebrans in loco non sacro non fit de hæresi suspectus, sed ab ordinario puniendus est: Casus Regularis, quem ob transgressionem correxit Sacra Congregatio Concilii. Ibid. n. 13. pag. 309.

An in casu summæ necessitatis liceat etiam absque Episcopi consensu celebrare in loco non sacro? Ibid. n. 14. pag. 309.

Nulla est hæresis suspicio celebrare alia Sacramenta in loco non debito. Ibid. n. 22. pag. 310.

Reliqua vide in verbo MISSA.

LOQUELA.

Vide in verbo CAPUT.

LUBRICITAS.

Linguae lubricitas excusat ab hæresi. Præf. 14. n. 19. pag. 25.

Vide in verbo LINGUA.

LUDUS.

Origo ludi vocati, *indovina grillo*. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 2. pag. 213.

De vana observantia in ludo, vide in verbo OBSERVATIO.

Quibus Ludus est Religio, possunt Athei reputari. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 23. pag. 495.

An blasphemans in ludo excusari possit, & quomodo? Cap. 1. Sect. 6. n. 50. pag. 128.

Ira ex ludo numquam potest dici iusta. Cap. 1. Sect. 6. num. 51. pag. 128.

Ludus, cum ut plurimum sit causa blasphemiam, est indicium ad torturam. Cap. 1. Sect. 6. n. 52. pag. 129.

LULLUS.

Raymundus Lullus frustra sentavit, ut commentarii Averrois in Aristotelem prohiberentur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 10. pag. 500.

LUPVUS.

De mirabili effectu, quem producit lupi aspectus, vide in verbo ASPECTUS.

Contrà Ignarium Lupum propositio sapiens hæresim non est, quæ prima facie videtur habere sensum hæreticum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. n. 6. pag. 489.

LUTHERVS.

Laudatur Episcopus Merburgensis, qui noluit permittere Ekio, ut iniret disputationem cum luthero. Cap. 5. Sect. 2. num. 89. pag. 454.

Eò quod Luthero fidem servaverit Carolus V. laudatur. Cap. 4. subf. 2. §. 1. n. 14. pag. 415.

M

MACCHIAVELLVS.

Præcipua Macchiavelli Principia. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 6. & 7. pag. 500.

MAGI, & NAGIA.

Videtur, Magos non esse de hæresi suspectos: sed contrarium tenendum. Cap. 2. Sect. 2. n. 1. pag. 149.

Quia inire pacta cum Dæmone hæreticale est. Cap. 2. Sect. 2. n. 2. pag. 150.

Magi sunt de hæresi suspecti, tamquam idololatræ ob pactum cum dæmone initum. Cap. 2. Sect. 2. n. 6. pag. 150.

Exempla illusionum Magorum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 4. pag. 151.

Magorum opera plerumque sunt præstigia ad ostentationem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 5. pag. 153.

Magi operari possunt ad bonum finem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 6. pag. 143.

Arduum est assignare, quænam sit Magorum potestas. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 2. pag. 154.

Magi possunt turbare elementa. Ibidem. Exempla. n. 7. pag. 155.

Reprobat Seneca cum aliis negans potestatem Magorum in elementa. Ibidem n. 3. pag. 154.

Magi ventos sopire possunt. Ibidem n.

- numer. 7. pag. 135.
- Magi exerceant suam potestatem in elementum Terræ. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 8. pag. 156.
- Magorum potestas in ignem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 9. pag. 156.
- Quid possint Dæmones per Magos operari circa corpora hominum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 10. pag. 156.
- Quid possint Magi operari circa sanitatem corporum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 11. pag. 157.
- An Magorū potestas valeat revocare animas ad corpora? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 14. pag. 158.
- Magorum potestas extenditur in ipsos quoque Dæmones. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 16. pag. 158.
- Præstigia esse plerumque ea, quæ Magi operantur, docet Divus Augustinus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 17. pag. 159.
- Quæ excedunt potestatem Dæmonis, si fiant à Magis, non sunt vera, sed tantum apparentia. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 18. pag. 159.
- De serpentibus Magorum Pharaonis. Ibid. n. 23. pag. 160.
- Demon per Magos nequit iudicibus nocere, neque iustitiam lædere, exemplis historiciis in contrarium minime attentis. Ibid. num. 38. pag. 163.
- Attendendus est modus operandi Magorum ad dignoscendum, an divina, vel potius Dæmoniaca vi operentur. Ibid. n. 1. pag. 165.
- Demon cum magis abutitur Sacramento Matrimonij agendo incubum, & fucubum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 10. pag. 166.
- Magi ultra pactum cum dæmone, solent per Chirographum animam dare diabolo. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 10. pag. 170.
- Verba, quibus Magi utuntur, vel sunt imprecativa, vel constitutiva. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n. 1. pag. 171.
- Hisquæ verbis sæpè conjungunt ritus. Ibid. n. 2.
- Magi utuntur verbis sacris, quia credunt Dæmones divinorum nominum virtute à se posse cogi. Ibid. n. 5. pag. 171.
- Quotiescumque Magi utuntur aliqua falsitate, vel peccato, vel re indifferenti, non dicuntur operari divina virtute: Ratio hujus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 1. pag. 173.
- Quoties Magi utuntur verbis ignotis, vel nihil significantibus, non dicuntur divina virtute operari. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 2. pag. 173.
- Quoties Magi promittunt aliquem effectum infallibiliter, non dicuntur divina virtute operari. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 3. pag. 173.
- Refellitur Trimegistus cum Peripateticis attribuens omnia opera Magorum virtuti naturali. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. n. 2. pag. 179.
- Refellitur Petrus de Alliaco jactans, Reges Magos prævidisse in Astris Christi natiuitatem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 11. & 12. pag. 181.
- Tam Magi, quam Malefici sunt de hæresi suspecti: Differentia inter ipsos. Cap. 2. Sect. 6. n. 1. pag. 229.
- Vide in verbo MIRABILIA, LINGUA, SONUS, CANTUS, INCANTATIO, FASCINATIO, CABALA.
- Sicut Deus instituit Sacramenta tamquam signa, ad quorum positionem gratia produceretur, ita dæmon incantationes magicas, ut adoraretur. Cap. 2. Sect. 2. n. 3. pag. 150.
- Qui per magiam cogunt Dæmones ad sibi sciendum, paciscuntur cum eorum Principe, ut inferiores Dæmones constingat, & huiusmodi pacem facit Idololatriam. Ibid. n. 5. pag. 150.
- Magia est nomen Persicum denotans sapientiam, sumptum pro facultate operandi mirabilia. Cap. 2. Sect. 2. num. 9. 151.
- Magia supernaturalis vel est à Deo, vel à Dæmone: Exempli primæ in Psyllis, & aliis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 1. pag. 152.
- Qualis sit finis Magiæ supernaturalis à Dæmone? Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 1. & 3. pag. 152.
- Exempla Magiæ supernaturalis Dæmonis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 7. pag. 153.
- Marcus Aurelius Imperator an hostes profligaverit præstigiis Magiæ, vel potius precibus Christianorum militum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. n. 8. pag. 153.
- Abusus Sacrificii Missæ ad Magiam est Sortilegium hæreticale, contra Farinacc. & alios. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 6. pag. 166.
- Pactum cum Dæmone semper reperitur in Magia. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 1. pag. 168.

Dæmonis calliditas in Magiæ exercitio, & regula ad ipsam detegendam. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. nu. 1. r. pag. 167.

Indubitatum est, dari Magiam supernaturalem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. nu. 3. pag. 179.

Imò hæc negare sapit hæresim. Ibid. nu. 4.

Magia Naturalis excludit omnem superstitionem. Ibid. n. 5.

Peripateticorum Schola proficitur, quod in corporibus cælestibus residet virtus Magica. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 1. pag. 180.

Ex Aëtris nequit exhauriri Magia Naturalis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. nu. 7. pag. 180.

Voces, & Cantus Animalium non destitui naturali Magia, existimat Plinius. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. num. 4. pag. 184.

Vide in verbo VOCES.

Per tactum nequit Magia exerceri. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. 35. pag. 189.

Vide in verbo TACTUS.

In corporibus animatis residere Magiam Naturalem, docet Franciscus à Victoria; Sed declaratur. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 3. n. 1. pag. 190.

MAGISTRATVS.

Magistratus seculares dicuntur directè impedire Sanctum Officium, si velint cognoscere de crimine hæresis. Cap. 4. Sect. 2. n. 37. pag. 428.

Magistratus tenentur jurare, se servaturos decreta contra hæreticos, aliàs sunt de hæresi suspecti; penam excommunicationis incurrunt; & privantur dignitatibus. Ibid. n. 39.

Magistratus nec incidenter de crimine hæresis cognoscere possunt. Ibid. n. 40. & 41.

Magistratus prohibentes aliquem careerari à ministris S. Officii ad tuendam propriam jurisdictionem, dicuntur directè impedire. Ibid. n. 4. pag. 429.

Magistratus volentes exercere jurisdictionem in exemptis, indirectè dicuntur impedire Ministros S. Officii, ità etiam prohibentes illis arma gestare. Ibid. n. 51. & 52. pag. 429.

Magistratum gerens Catholicus potest comitari Principem templa hæreticorum ad eundem. Cap. 5. Sect. 2. n. 20. pag. 448.

Suspectus est assertor propositionis, quæ sub religionis prætextu subvertit simplicem plebem, eamque contra magistratum, & Pastorem incitat. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 20. pag. 508.

MAGISTRI.

Magistrorum hæreticorum scholas non est licitum filiis Catholicorum adire propter subversionis periculum. Cap. 5. Sect. 2. n. 103. pag. 455.

An discipulus de mandato Magistri transcribens hæreticorum libros, seu prohibitos incurrat hæresis suspicionem? Cap. 6. Sect. 1. n. 28. pag. 460.

Magister Sacri Palatii Apostolici in Urbe tantum concedit licentias legendi libros prohibitos. Cap. 6. Sect. 2. nu. 20. pag. 466.

MAGNES.

Divus Augustinus narrat, tamquàm miraculum naturæ, carenam magnetica virtute connexam. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 3. n. 2. pag. 190.

Magnes non attrahit ferrum, si juxta eam adamas ponatur; & si rapuerit, dimittit. Ibid. n. 3. pag. 191.

Examinatur virtus Magnetis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 7. & 8. pag. 193.

MALEDICA PROPOSITIO.

Maledica propositio in rigore non est eadem, ac propositio contumeliosa, & injuriosa: exemplum propositionis maledicæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 20. & 21. pag. 501.

MALEDICTIO.

Maledictio subditi in superiorem semper peccaminosa est, ratione scilicet irreverentia. Cap. 1. Sect. 1. n. 27. pag. 85.

Ideo puniendus est, qui Principi maledicit. Cap. 1. Sect. 1. n. 29. pag. 86.

Sancti rationes status sunt incapaces maledictionis, prout sunt incapaces imperfectionis. Cap. 1. Sect. 1. n. 33. pag. 86.

In Sanctos, & res sacras an maledictiones contineant peccatum blasphemiz. *Vide in verbo BLASPHEMIA.*

An maledictionem importet blasphemia? Cap. 1. Sect. 1. n. 2. pag. 46.

Vide in verbo BLASPHEMIA.

Quatuor modis maledicitur creaturis. Cap. 1. Sect. 1. n. 24. pag. 85.

Explicatur primus modus, qui est ad animi

- mi molestiam significandâ. Cap. 1. Sect. 1. n. 25. pag. 85.
 Explicatur secundus modus, quatenus res maledictæ ad Dominum, vel usum allenius pertinent. Cap. 1. Sect. 1. num. 29. pag. 86.
 Explicatur tertius modus, quatenus creaturæ maledictæ sunt irrationabiles. Cap. 1. Sect. 1. n. 30. pag. 86.
 Explicatur quartus modus, quatenus res maledictæ sint creaturæ Dei. Cap. 1. Sect. 1. n. 31. pag. 86.
 Maledictiones parentum in filios, & Dominorum in servos an, & quatenus à culpa lethali excusentur? Cap. 1. Sect. 1. n. 26. pag. 85.

MALEFICIVM.

- Sanctus Hilarion quâ ratione solverit Dæmonis maleficium? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 16. & 17. pag. 176.
 Dæmones sacratioribus temporibus parent maleficiâ, & cur? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 19. pag. 177.
 Datur maleficium, in quo nulla reperitur Dæmonis invocatio, & tale non inducit hæresis suspensionem. Cap. 2. Sect. 6. n. 6. pag. 230.
 Præter maleficium sapiens hæresim manifestam ob pactum expressum cum Dæmone, datur maleficium involvens pactum tantum tacitum, adcoque de levi suspensionem inducens. Ibid. nu. 7. pag. 230.
 Quamvis rarò succedant maleficia, de fide tamen est contra hæreticos ea dari. Cap. 2. Sect. 6. subsect. 1. num. 1. pag. 230.
 Exempla historica probantia veritatem Catholicam. Ibid. n. 2. pag. 230.
 Complures Medici nunquam fateantur dari maleficia, contra quos militat Sacra scriptura, nec non & ratio. Ibid. num. 4. pag. 231.
 Infirmas, & mors regulariter ex maleficio non provenit. Ibid. num. 5. pag. 231.
 Seneca, Aristoteles, & Avicenna negaverunt maleficia. Ibid. n. 3. pag. 230.
 Quomodo exhibeatur maleficium Amatorium? remediâ. Cap. 2. subf. 2. num. 13. pag. 234.
 Assignantur tres modi, quibus malefici operantur; qui tamen omnes nõ convincunt maleficium. Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. num. 1. pag. 235.

- Maleficia per applicationem quomodo fiunt? ubi de maleficio per aspectum: Exempla hujusmodi maleficii. Ibid. num. 11. pag. 236.
 Inter maleficia per applicationem sunt ea, quæ ponuntur in lecto maleficiandi, vel assuuntur chlamidi, vel sub liminis portarum absconduntur. Ibid. num. 12. pag. 236.
 Item statux cereæ, quæ à maleficis aculeis punguntur, sunt signa maleficii per applicationem: Exemplum. Ibid. n. 13. pag. 237.
 Malefici statuas cercas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut amorem ingerant: Ubi de alio modo maleficii Amatorii. Ibid. n. 14. pag. 237.
 Quot sint modi maleficii per applicationem? Ibid. n. 15. pag. 237.
 Maleficium ligaminis, quo nihil hodiè frequentius, sex modis fit, qui explicantur. Ibid. n. 16. pag. 237.
 Maleficium ligaminis in mulieribus, quod sterilitatis nuncupatur, quomodo fiat, & cur rariùs contingat? Ibid. num. 17. pag. 238.
 Maleficium istud sterilitatis plerumque operatur Dæmon prohibendo, ne mulier semen emitat. Ibid. num. 18. pag. 238.
 De maleficio ad exciscandam lac mulierum Ibid. n. 19. pag. 238.
 De maleficio difficilis parrus: quomodo fiat? Ibid. n. 20. pag. 238.
 Maleficium abortus quomodo operetur Dæmon. Ibid. num. 21. pag. 238.
 Quidquid fieri potest à causis naturalibus, patratum à Dæmone in maleficiis. Ibid. n. 22. pag. 238.
 Cautela prò iudicibus in actu carcemandi suspectos de maleficio. Cap. 2. sect. 6. subf. 4. n. 2. pag. 239.
 Iudices non debent esse faciles ad credendum, aliqua reperta esse apta ad maleficium. Ibid. n. 3. pag. 239.
 Iudex debet bene advertere qualitatem rectorum, antequam ipse iudicet apta ad maleficium, & quare? Ibid. n. 4. pag. 240.
 Dæmon semper intentus ad nocendum supponit in lectis &c. signa maleficiorum, sicut in actu Exorcismi supponit Acus, Clavos &c. quæ impossibile est reperiri in obfesso. Ibid. num. 5. pag. 240.

Affignatur maximum maleficii signum, & quid in eo notandum sit ? Ibid. num. 6. pag. 240.

Falsum est, quod Nicolaus Papa dispensaverit uti maleficio ad liberandum Episcopum maleficiatum : Ratio hujus. Ibid. n. 7. pag. 240.

Non possumus petere, ut solvatur à malefico maleficium, nec etià per Judicem modis illicitis. Ibid. n. 8. pag. 240.

Morborem qualitates quando arguant suspensionem maleficii ? Ibid. num. 9. pag. 241.

Quædam signa magis propria maleficiorum, ut sunt ablationes membrorum à Cadaveribus in patibulo suspensis, minx malefici, invocationes, & colloctiones cum Dæmone &c. Ibid. num. 10. pag. 241.

Vide in verbo MALEFICUS.

MALEFICUS.

Tam malefici, quàm magi sunt de hæresi suspecti: Differentia inter ipsos. Cap. 2. Sect. 6. n. 1. pag. 229.

Malefici se dedicant Dæmoni, vel privatum, vel solemniter: Explicatur utrumque. Quidue sit dedicatio totalis, quid verò partialis ? Ibid. n. 2. pag. 229.

Dæmon ad experiendum, an maleficus sit sibi fidelis, Martinellum ei assignat, & quis sit iste ? Ibid. n. 3. pag. 229.

Malefici semper incurrunt hæresis suspensionem. Ibid. n. 4. pag. 230.

Maleficos Idololatriæ scæcem vocat Origines, quorum peccatum vincit in gravitate omnia alia. Ibid. num. 5. pag. 230.

Maleficorum potestas ad nocendum maxima, quippe qui vel solo aspectu nocent. Ratio naturalis redditur. Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. num. 1. pag. 231.

Maleficorum potestas ad nocendum non tantum ex obrutu, sed ex aliis etià ab eis patratis, præcipuè ex fugendo sanguinem puerorum. Ibid. num. 4. pag. 231.

Malefici exfugunt puerorum sanguinem, tum propter odium in ipsos, tum quia putant per dictum sanguinem juventutem renovari, tum propter alia. Ibid. n. 5. pag. 232.

Malefici incendia magna excitant, verba tantum murmurantes: Exemplum Medæ, quæ regiam Corinthi incendit. Ibid. n. 7. pag. 233.

Alia damna breviter descripta per maleficos causata. Ibid. n. 8. pag. 233.

Malefici quomodo possint turbare phantasmam ? Ibid. n. 9. pag. 233.

Malefici nequeunt voluntatem cogere: Qui secus credit est de hæresi suspectus. Ibid. n. 10. pag. 233.

Violentia causata à malefico in parte sensitiva elucet, vel ex amore, vel ex odio, quod per maleficia causare possunt: Exemplum ex Sancto Hieronymo. Ibid. n. 11. pag. 233.

Malefici non solum possunt amorem ingerere, sed ipsum destruere. Ibid. n. 14. pag. 234.

Malefici conficiunt maleficium ligaminis, ne maleficiati coire possint. Ibid. n. 15. pag. 234.

Quàm potenter malefici excitent odium inter conjuges, & alios. Ibid. num. 16. pag. 234.

Affignantur tres modi, quibus malefici operantur, qui tamen omnes non convincunt maleficium. Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. n. 12. pag. 235.

Malefici non ignorant venena, & herbas virulentas. Ibid. n. 3. pag. 235.

Malefici, venena ut validiora sint, carmina miscent. Ibid. n. 4. pag. 235.

Malefici quandoque operantur per introductionem absque veneno. Ibid. n. 5. pag. 235.

Quomodo malefici operentur per injuriam ? Ibid. n. 7. pag. 235.

Statuæ Cereæ, quæ à maleficis aculeis punguntur, sunt signa maleficii per applicationem: Exemplum. Ibid. num. 13. pag. 237.

Malefici statuas cereas ad ignem admovent, vel thoro locant, ut amorem ingerant: Vbi de alio modo maleficii Amatorii. Ibid. n. 14. pag. 237.

Signa manifestantia maleficos quænam sint? Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. num. 1. pag. 239.

Quædam signa magis propria maleficiorum, ut sunt ablationes membrorum à cadaveribus in patibulo suspensis, minx malefici, invocationes, & colloctiones cum Dæmone. &c. Ibid. n. 10. pag. 241.

Alia maleficorum signa præter prædicta. Ibid. n. 14. pag. 242.

Non probatur quis maleficus ex eo quod à Dæmone nominetur. Ibid. n. 15. p. 242.

E c c c

Non

Non possumus petere, ut solvatur à malefico maleficium, nec etiam per Judicem modis illicitis. Ibidem n. 8. pag. 240. Quomodo malefici ingerant res solidas intra corpus humanum? Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. num. 7. pag. 235. Reliqua *vide in verbo* MALLIFICIUM, FASCINATIO.

MALE-SONANS PROPOSITIO.

An malè sonans propositio differat à propositione aurium offensiva? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n. 2. pag. 496. Malè sonans propositio est illa, quæ in aliquo sensu est hæretica; in alio Catholica. Ibid. n. 4. Item potest dici illa, quæ quis peccat in abusu vocum diversarum ab usu communi. Ibid. n. 5. pag. 497. Illa duplex est, ab intrinseco, & ab extrinseco. Ibid. n. 6. Malè sonans ab intrinseco habet tres gradus. Ibid. n. 7. Exempla propositionis malè sonantis. Ibid. n. 8. & 9. Sub classe propositionis malefantis, venit propositio dura, seu rigorosa. Ibid. n. 10. pag. 498.

MALUS.

Semel malus semper malus. *Vide in verbo* VITA, & in Verbo SUSPICIO.

MANUS.

Manuum Impositio quò ad hæreticos Catheros. *Vide in verbo* CATHERI HAERETICI. Ultimam manum non admovent libro falsa dogmata continenti, descenditur ab hæresis suspitione, nisi ex aliis scriptis appareat de ejus prava intentione. Cap. 6. Sect. 2. nu. 56. p. 470.

MARCELLINUS PAPA.

Marcellini lapsus non fuit infidelitatis error in intellectu, sed pusillanimitas contra fidei professionem, qualis fuerat triplex Petri negatio. Præl. 14. nu. 23. pag. 26. An re vera defecerit Marcellinus? Præl. 14. nu. 24. p. 26.

MARCUS ARETHUSÆ.

Episcopus Arethusa voluit per omnia subire tormenta, quàm cooperari ad refectio-nem cujusdam idoli, quod ipse destruxerat. Cap. 5. Sect. 2. n. 76. p. 452.

*MARCUS EPHESINUS.

Marci Ephesini, & aliorum Græcorum tractatus edui ad arcendos Græcos ab unione Catholicorum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 22. p. 507.

MARE.

Vide in verbo N. UFRAGIUM.

An desponsatio maris facta à Duce Venetiarum quotannis sapiat superstitionem Hydromantia? C. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 17. p. 216.

MARIA VIRGO.

Abstinentes ab opere servili die Sabbati in honorem Virginis Mariæ, non sunt de hæresi suspecti, quamvis hujusmodi videatur reliqua Ethnicæ superstitionis. Cap. 2. Sect. 7. n. 3. p. 243. Beatissima Virgini tribuitur cultus mediatrix absque ullo præjudicio tituli mediatoris, quod soli Deo competit. Ibid. n. 4. p. 243.

MARITUS.

Vide in verbo VXOR.

MARTELLI.

Quidam, qui Martellos abstulit à campis in nocte Sabbati Sancti, abjuravit. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. numer. 24. pag. 495.

MARTINUS QUINTUS.

Martinus Quintus carpitur à nonnullis, ex eo quia quasi definiverit, fidem non esse servandam Hæreticis. Cap. 4. Sect. 1. Subf. 2. §. 1. n. 21. p. 413. Vi Bullæ Martini V. ad evitanda communicare possumus cum excommunicatis, nisi sint nominatim excommunicati, & notorii Clericorum percussores. Cap. 5. Sect. 1. n. 3. p. 436.

MARTIRIVM.

Martirium passus est Sanctus Polycarpus, qui noluit jurare per fortunam Imperatoris.

toris. Cap. 5. Sect. 2. nu. 9. p. 446.

M A S.

An Dæmon possit convertere feminam in mare? *vide in verbo* FOEMINA.

MASCARDUS.

Contra Mascardum easdem pœnas incurunt, eademque verificantur de retinentibus libros Hæreticorum, seu prohibitos, ac de legentibus. Cap. 6. Sect. 1. num. 2. p. 459.

MARSILIUS FICINUS.

Apparuit Michaeli Mercato post mortem. *Vide in verbo* APPARITIO.

MATER.

Vide in verbo FILIUS.

Debet bene educare filios, & propterea laudantur genitrices, quæ bene educant suos liberos. *Vide in verbo* EDUCATIO.

MATERIA.

De parvitate materiz, *vide in verbo* PARVITAS.

Abusus Sacramenti ob non debitam materiam in conficiendo sæpe fit ad fortilegium, præcipue in hostia. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 1. pag. 295.

An materia consecrationis sit fermenta, vel Azymus? *Vide in verbo* CONSECRATIO.

Conficitur Sacramentum in non debita materia, si in altera tantum specie consecratur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 13. pag. 297.

Est non debita materia, si consecratur hostia jam consecrata. Ibid. n. 17. pag. 298.

In Sacramento penitentiz quando sufficiens materia non adhibeatur? Ibidem n. 15. pag. 296.

Circa materiam, ex qua conficitur matrimonium, nullus est abusus inducens hæresim suspensionem. Ibid. numer. 31. pag. 301.

Materiz parvitas excusat legentes libros hæreticorum, seu prohibitos, ab hæresi suspensione. Cap. 6. Sect. 1. n. 25. pag. 459. & Cap. 6. Sect. 2. n. 5. pag. 464. Quod tamen aliqui negant, ut Ibid.

Circa materiz parvitatem in supradicto casu varia dicuntur. Ibid. num. 6. 7. & 8.

Materiz parvitas datur quoque in librorum prohibitorum retentione. Ibid. n. 12. pag. 465.

In materia suspensionis, quæ incurritur ob libros prohibitos lectos, multum iudicis arbitrio est deferendum. Cap. 6. Sect. 2. n. 52. pag. 450.

In materia fidei, quando controversatur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & hæreticos, resolutio est objectum fidei. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 3. pag. 485.

Reliqua *vide in verbo* CONSECRATIO, VNUM, MATRIMONIUM, PENITENTIA, & *in verbo* CUIUSCUMQUE SACRAMENTI.

MATRIMONIUM.

Cur Romanis vetitum cum exteris nuptias contrahere? Præf. 5. n. 4. pag. 7.

Apud quosdam populos matrimonium sine communia. Præf. 6. n. 3. pag. 9.

Catholicorum matrimonia cum hæreticis quare non sint permessa? Præf. 7. n. 4. pag. 11.

Urbanus VIII. quibus conditionibus permisit Principi Catholico matrimonium cum hæretica? Præf. 7. n. 4. pag. 11.

De vana observantia non ineundi matrimonium certo tempore, *Vide in verbo* OBSERVATIO, CONIUGES, MALEFICIUM.

Dæmon cum Magis abutitur Sacramento Matrimonii, agendo Incubum, & Succubum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 10. pag. 166. Ubi an Dæmon incubus possit generare?

In Oriente olim Trigamia ex consuetudine matrimonium irritabat. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 28. pag. 271.

Qui vivente prima uxore aliam ducit est verè Polygamus abutens Sacramento Matrimonii, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 1. pag. 273.

Non est de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit cum expresso pacto non ineundi matrimonium, nisi post mortem coniugis. Ibid. n. 3. pag. 274.

Dikrimen inter contrahentem Sponsalia, & contrahentem matrimonium vivente prima uxore. Ibid. n. 4. pag. 273.

Polygamia contra Anisæum non opponitur primario fini matrimonii, scilicet proles gignendæ. Ibid. n. 17. pag. 276.

Eccc 2. Adria.

- Adrianus** Pontifex non dispensavit cum Carolo Magno in Polygamia, sed primum Caroli matrimonium cum muliere Longobarda solvit. Ibid. num. 19. pag. 277.
- Judicare** de validitate matrimonii pertinet ad Ecclesiasticum judicium contra hæreticos, quibus favent Launojus, & Spondanus. Ibid. num. 20. & 21. pag. 277.
- Leges Civiles** de matrimoniis dirimendis sunt à jure Canonico correptæ. Ibid. n. 22. pag. 277.
- Præfentes** matrimonium nullum, si transit ad secunda vota, non excusatur à levi suspitione hæresis; secus verò si habet pro se opinionem probabilem, etiam si lata esset sententia pro validitate primi matrimonii. Ibidem numer. 23. pag. 278.
- Transmissa** cum aliis Doctoribus tenet, eo tantum casu non incurri hæresis suspitionem, quando est certitudo moralis de nullitate primi matrimonii, quod ampliatur. Ibid. n. 24. & 25. pag. 278.
- Primum** matrimonium declaratum validum per Judicis sententiam non irritat secundas nuptias. Ibid. n. 26. pag. 278.
- Qui** cum certitudine morali invaliditatis primi matrimonii transit ad secundum, debet probare se egisse cum tali certitudine. Ibid. n. 27. pag. 278.
- Parocus** conscius prioris Matrimonii, si secundo assint, est suspectus de hæresi; ita pariter est suspectus, qui profert falsos testes ad probandam prioris uxoris mortem. Ibidem num. 32. & 33. pag. 279.
- Quid** dicendum de matrimonio ad castè vivendum? Ibid. n. 35. pag. 279.
- An**, si nulliter contrahatur matrimonium in dicto casu, oriatur hæresis suspicio? Ibid. n. 36. pag. 279.
- An**, qui sicè contrahit secundum matrimonium durante primo, sit suspectus de hæresi? Ibid. n. 37. pag. 279.
- In primitivâ Ecclesiâ**, si conjux infidelis volebat degere cum fidei absque creatoris injuria, matrimonium erat insolubile, & cur? Ibid. n. 39. pag. 280.
- Contrahens** per Procuratorem secundas nuptias vivente prima uxore, adhuc est suspectus de hæresi. Ibid. n. 29. pag. 279.
- Procurator** in tali casu est magis suspectus, quam principalis, & cur? Ibid. n. 30. pag. 279.
- Mater** consulens filiam contrahere aliud matrimonium, incurrit hæresis suspicionem. Ibid. n. 31. pag. 279.
- Vide in verbo* POLYGAMIA, UXOR, SPONSALIA.
- Quid** dicendum quò ad suspensionem hæresis respectu ejus, qui vivente uxore matrimonium contrahit cum impotente? Cap. 3. Sect. 1. sub. l. 1. §. 1. n. 34. pag. 279.
- Sacerdotes** contrahere non possunt matrimonium. Cap. 3. Sect. 1. sub. l. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.
- Olim** tamen Sacerdotibus, & Levitis permixtum erat Matrimonium. Ibid. nu. 2. pag. 281.
- In primordiis** nascentis Ecclesiæ non fuerunt permixtæ nuptiæ Sacerdotibus. Ibidem n. 3. pag. 281.
- Quamvis** eo tempore uxori admitteretur ad sacros ordines ob penuriam Sacerdotum. Ibid. n. 4. pag. 281.
- Paphnutii** infantia de tollerando matrimonio Sacerdotum in Ecclesiâ Orientali convincitur falsitatis. Ibid. nu. 5. pag. 282.
- Historia** Sancti Malchi relata à Sancto Hieronymo non probat pro Polygamia similitudinaria, quia matrimonium illius fuit nullum. Ibid. n. 6. pag. 282.
- Adèò** indecentes existimabantur Sacerdotibus Nuptiæ, ut Sanctus Basilus increperet Sacerdotem, qui dimissa uxore, eam postea assumptis. Ibid. n. 7. pag. 283.
- Ustinus** Sacerdos uxorem suam tamquam pestem fugiebat. Ibid. n. 8. pag. 283.
- Nuptiæ** an, & quando fuerint olim subdiaconis prohibitiæ? Ibid. n. 9. & 10. pag. 283.
- Subdiaconi** hodiè si matrimonium contraherent, essent suspecti de hæresi, tamquam polygami. Ibid. num. 11. pag. 283.
- Tam** Sacerdotes ordinati in Ecclesiâ latina, quam Sacerdotes ordinati in Ecclesiâ Græca non possunt matrimonium contrahere. Ibid. n. 13. pag. 283.
- Ratio**. Ibid. n. 15. pag. 284.
- Idque** statuitur in Concilio Tridentino, contrarium defendente Luthero. Ibidem

- dem. numer. 14. pag. 284.
- Religiosi professi, etiam si non sint in sacris, si matrimonium contrahant, sunt de hæresi suspecti. Ibid. n. 16. pag. 284.
- Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad mortimorium contrahendum. Ibid. n. 17. pag. 284.
- Potest item dispensare cum religiosis voto solemnibus obstrictis: Exempla. Ibid. n. 18. pag. 284.
- Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.
- Ad dispensandum cum Sacerdotibus, ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur, cum Celibatus sit annexus Sacerdotio, tantum de Jure Ecclesiastico. Ibid. n. 20. pag. 285.
- Ad prædictam dispensationem non sufficit utilitas privata, vel periculum incontinentiæ. Ibid. n. 21. pag. 285.
- Ad præfatam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure divino. Ibid. n. 20. pag. 285.
- Qui per vim, & metum ordines susceperunt, Polygamiam non incurrunt, si ne vis fuerit absoluta, siue conditionalis, si matrimonium contrahant. Ibid. n. 25. pag. 286.
- Latæ sententiæ super nullitate professionis, potest Religiosus inire matrimonium, si non sit in Ecclesiæ ordinibus. Ibid. n. 28. pag. 286.
- Matrimonium, si sit tantum ratum, & non consummatum, unus coniux, altero invivo, potest resiliere, & religionem ingredi. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 3. nu. 6. pag. 288.
- Conceditur bimestre ad deliberandum, an velit coniux, adhuc non consummato matrimonio, religionem ingredi. Ibid. n. 7. pag. 289.
- Elapso prædicto bimestri, si coniux non deliberet profiteri, cogitur redire, & quibus mediis? Ibid. n. 8. pag. 289.
- Si deliberet, expectatur annus probationis, ac tempus aptum ad profitendum. Ibid. n. 9. pag. 289.
- Matrimonium nondum consummatum solemniter Veto dirimitur. Ibid. u. 10. pag. 289.
- Abque consensu alterius Conjugis non potest alter ad sacros ordines promoveri, etiam si adhuc non sit consummatum Matrimonium. Ratio. Ibid. n. 11. pag. 289.
- Monastica vitæ repugnat matrimonium ex sui natura; ordini verò, ex solo Decreto Ecclesiæ. Ibid. n. 12. pag. 289.
- Discrimen inter matrimonium consummatum, & matrimonium tantummodo ratum. Ibid. n. 16. pag. 290.
- An Pontifex possit solvere matrimonium tantummodo ratum? Ibid. nu. 16. pag. 290.
- Contrahens nuptias cum infideli, vel hæretico, abutitur matrimonio, & est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 4. u. 1. pag. 291.
- Lutheri error. Ibid. n. 2. pag. 291.
- Auctoritates Sacræ Scripturæ, & Patrum contra matrimonium cum infidelibus. Ibid. n. 3. pag. 291.
- Matrimonium cum infideli, quatenus Sacramentum, contrahi nequit: Ratio. Ibid. n. 4. pag. 291.
- Matrimonium inter infideles quandonam solvi possit? Ibid. n. 5. pag. 291.
- Exempla eorum, qui contraxerunt cum infidelibus, ac ipsis satisfecit. Ibid. n. 6. & 7. pag. 291.
- Quandonam liceat matrimonium contrahere cum infideli? Ibid. num. 8. pag. 291.
- Ignorantia, & consuetudo excusat contrahentes matrimonia cum infidelibus. Ibid. n. 9. pag. 292.
- Matrimonium cum hæreticis improbat in pluribus Conciliis. Ibid. n. 10. pag. 292.
- Matrimonium cum hæreticis est validum. Ibid. n. 11. pag. 292.
- Matrimonium cum hæreticis est illicitum in regionibus, in quibus non viget libertas conscientiarum: scilicet in iis regionibus, in quibus impune grassantur hæreses: Contrarium etiam in hoc secundo casu. Ibid. numer. 12. & 13. pag. 292.
- Contrahens cum hæreticis, semper prophanat Conjugium, & corrumpit ordinem ad Deum, & Ecclesiam. Ibid. n. 13. & 14. pag. 293.
- Conjunctio cum hæreticis habet innatum perverſionis periculum, præcipue si in eatur cum foeminis hæreticis: habet etiam impedimentum bonarum operum.

- operationum, & impedit proles educationem, Ibid. n. 15. pag. 293.
- Tollerantur matrimonia cum hæreticis in regionibus, in quibus viger libertas Conscientiæ, sed non permittuntur aliquo actu positivo; imò quando impediri possunt, nec tolerantur; eò magis si conventiones impię interveniant. Ibid. n. 16. pag. 293.
- Vide in verbo* FOAMA.
- Circa materiam, ex quâ conficitur Matrimonium, nullus est abusus inducens hæresis suspensionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 31. pag. 301.
- Quando Principes compellunt cives ad contractus matrimoniales, imperant, ut illi consentiant &c. Ibid. num. 32. pag. 301.
- Matrimonium celebrare ante legitimam ætatem nō inducit hæresis suspensionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 30. pag. 315.
- Exempla eorum, qui in puerili ætate genuerunt. Ibid. n. 31. pag. 315.
- Quod etiam procedit in foeminis. Ibid. n. 32. pag. 315.
- Non obstat, quod jura præfixerint terminum ætatis ad contrahendum matrimonium, ut inde incuratur suspicio in contrahendo ante legitimam ætatem. Ibid. n. 33. pag. 315.
- Dispensatio ad contrahendum ante legitimam ætatem Matrimonium in doli capibus an necessariò concedenda sit à Sede Apostolica, vel sufficiat Ordinarii dispensatio? Ibid. num. 34. pag. 316.
- Ecclesia cur irritavit matrimonia, quæ celebrantur sine Parocho, & testibus? Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. num. 21. pag. 321.
- Ecclesia potuit irritare matrimonium celebratum sine Parocho, & testibus. Ibid. n. 22. pag. 321.
- Si quis contraheret matrimonium sine Parocho, & testibus, nullam incurreret hæresis suspensionem, & cur? Ibid. n. 23. pag. 321.
- Non sufficit Parochus hæreticus ex declaratione Sacræ Congregationis Concilii. Ibid. n. 24. pag. 321.
- Secus tamen decrevit Sacra Congregatio Sancti Officii circa Orientales schismaticos vi Extravagantis Concilii Constantiensis. Ibid. n. 25. pag. 321.
- Subiunctur hæc Extravagans pro Orientalibus, explicata constitutione Pauli IV. Ibid. n. 26. pag. 321.
- Quomodo in Parochis Orientalibus schismaticis addit jurisdictio pro assistendo matrimonio? Ibid. n. 27. pag. 322.
- An committatur abusus in conferendo matrimonio? *Vide in verbo* AZUSUS.
- Matrimonium validè contrahitur à Catholico cum hæretica, illicitè tamen. Cap. 5. Sect. 1. n. 43. pag. 439.
- In dictis matrimoniis Papa numquam dispensat, nisi persona hæretica prius hæresim abjuret. Ibid. n. 44. pag. 440.
- Tali pacto dispensavit Clemens Octavus inter Catharinam Sororem Enrici IV. & Ducem Barensem. Ibid. n. 45.
- Item dictus Pontifex noluit dispensare, ut Rex Neoburgius matrimonium contraheret cum filia Palatini Bipuntini. Ibid. n. 45.
- In hujusmodi matrimoniis potest Sedes Apostolica dispensare, etiam cum periculo perversionis alterius Conjugis, ob publicam causam. Ibid. n. 49.
- An consuetudo ineundi Matrimonia cum hæreticis, ubi viger libertas conscientiæ, sit corruptela? Ibid. n. 47.
- Matrimonio inter personam Catholicam, & hæreticam, non est licitum Parocho assistere, nec benedictionem nupcialem impertiri, nisi adit dispensatio Apostolica. Ibid. n. 49. & 50.
- MATTHIÆ BERLINCHII.**
- Quare proscriptus fuit liber? Cap. 1. Sect. 1. n. 34. pag. 80.
- MAXIMILIANUS IMPERATOR.**
- Maximilianus Imperator à Pio V. reprehensus, quod vellet concedere Germanis confessionem Augustanam. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 11. pag. 417.
- MEDIATOR.**
- Vide in verbo* MARIA.
- MEDICI.**
- An Medici nri possint Annulis, & Imaginibus Astronomicis? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 5. & 6. pag. 280.
- Complures Medici nunquam farentur dari maleficia, contra quos militat Sacra scriptura, ac ratio. Cap. 2. Sect. 6. subf. 1. n. 4. pag. 231.
- Medicorum hæreticorum opera non est licita.

licitum Catholicis uti absque necessitate . Cap.5. Sect. 2. numer. 106. pag. 455.

Medicorum Arabum libri non sunt prohibiti . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 9. pag. 500.

MEDICINA .

Verba non habent virtutem medendi morbos ; & reiiciuntur contrarium asserentes . Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. n. 25. pag. 287.

An ad medendum tarantismo valeat musica , & sonus ? Ibidem num. 26. pag. 288.

De vi medendi per solum aspectum . Ibid. n. 33. pag. 289.

Mas inter fratres septimus suo tactu strumas medetur sx Lethio , & aliis . Ibid. n. 36. pag. 289.

Sed falsum est . Ibidem numer. 37. pag. 290.

De privilegio medendi strumas per Regē Gallie , & aliorum . Ibid. n. 36. pag. 289. & n. 38. pag. 290.

Vide in verbo STRUMAE .

An manus immatura morte raptorum valeat ad medendas Paroptides ? Ibid. n. 40. pag. 290.

Vide in verbo SYMPATIA .

MEDIOLANUM .

In Ecclesia Mediolanensi quomodo hodie offeratur materia Eucharistie ? *Vide in verbo MISSA .*

MEMBRA .

An Deo attribui possint humana membra . *Vide in verbo BLASPHEMIA , & JURAMENTUM .*

MEMORIA .

An Dæmon agere possit in memoriam ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 24. pag. 160.

Memoria adjuva in confessione per notulam , ea notula cadit sub sigillo . Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 18. pag. 386.

MENDACIUM .

Vide in verbo ORACULUM .

MENDAX .

Momo mendax nil , nisi prauum , & peccatum excogitare potest . Præf. 9. nu. 1. pag. 15.

An omnis blasphemus sit mendax ? *Vide in verbo BLASPHEMIA .*

M E N S A .

De vana observantia in mensa ; *vide in verbo OBSERVATIO .*

M E N S I S .

De vana mensium observantia . *Vide in verbo OBSERVATIO .*

MERBURGENSIS EPISCOPUS .

Laudatur , quia noluit permittere Ekio disputationem cum Luthero . Cap. 5. Sect. 2. n. 89. pag. 454.

MERCATOR .

Mercator deferens arma ad infideles an incidat in penas Bullæ Cœnæ ? Cap. 4. Sect. 2. n. 26. pag. 426.

MERCATURA .

Mercaturæ titulo potest haberi conversatio cum hæreticis propter publicam utilitatem . Cap. 5. Sect. 1. num. 16. pag. 437.

MERETRIX .

Meretricis confessionem annuam , & communionem omittentes an sint de hæresi suspectæ ? Cap. 3. Sect. 5. n. 20. & 21. pag. 394. & 395.

MERIDIES .

An liceat celebrare Missam post meridiem ? *Vide in verbo MISSA .*

METALLA .

Vide in verbo PALOMANTIA .

METHEOROLOGICA .

Vide in verbo PRODIGIA .

METOSCOPI .

Vide in verbo PHYSIOGNOMIA .

METUS .

Metus , quo quis cogitur abnegare fidem , excusat ab hæresi . Præf. 14. n. 23. pag. 26. & Præf. 19. n. 10. pag. 38.

Imò excusat etiam à peccato , si sit absolutus , non autem conditionalis . Præf. 19. n. 10. pag. 38.

Vide in verbo TIMOR .

Mi-

Minor metus excusat mulierem. Præl. 15. n. 1. pag. 26.

Debet admitti metus, qui cadere possit in constantem virum. Præl. 15. n. 1. pag. 26.

Metus eadens in constantem virum quinque requirit conditiones. Præl. 15. n. 2. pag. 26.

Etiā viri metuunt. Præl. 15. n. 1. pag. 26.

Propter metum defecit Marcellinus Papa, sicut & Petrus. *Vide in verbo MARCELLINUS.*

Timor eadens in constantem virum impedit libertatem, & ex eo oritur coactio conditionalis. Præl. 15. num. 3. pag. 27. *vide in verbo COACTIO.*

Ob timorem tormentorum non licet exterrere fidem negare. Prælim. 19. num. 9. pag. 37.

Qui per metum ordines suscepit, potest statum liberum sibi vindicare. Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. §. 2. num. 25. & 26. pag. 286.

Metus probabilis alicujus magni damni vel sibi, vel filiis, vel parentibus, videtur eximere ab onere denunciandi eorum hæresim. Cap. 4. Sect. 1. numer. 23. pag. 402.

Metus eadens in constantem virum excusat. Ibid. num. 33.

Metus, & vis eximit receptorem a suspitione hæresis. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 2. num. 21. p. 408.

Ex metu, & ignorantia transcribens librum prohibitum, sed hæreticum, non est de hæresi suspectus; sed si sciens transcribat. Cap. 6. Sect. 2. numer. 55. pag. 470.

MICHAEL BAJUS.

Michaelis Baii plures propositiones damnatæ à Pio V. & Gregorio XV. quia ignominiose earum opiniones fidelium. Cap. ult. Sect. 2. subsect. 52. nu. 52. pag. 510.

MILITES.

Vide in verbo CORONA, & in verbo SUSPECTIO.

Militans pro Principe Catholico contra Religionem ad poenam effugiendam, non est de hæresi suspectus. Cap. 4. Sect. 2. num. 17. p. 425.

Milicibus Christianis captivis licet remi-

gare contra Christianos ob timorem mortis, sed cum descendunt in terras Christianorum, non licet eis devastare domos. Ibid. nu. 18.

Milites Christiani qua forma juramentum fidelitatis præstarent Imperatoribus? Cap. 5. Sect. 2. num. 11. p. 446.

Militis Valentini ingenua constantia erga Julianum Apostatam. Ibid. nu. 29. p. 448.

MILINUS.

Millinus: Joannes Baptista Cardinalis Milinus, *vide in verbo CARDINALIS.*

M I N Æ.

Minæ quando faciunt judicium ad torturam? Præl. 9. n. 1. p. 15.

Minantes testibus, vel Ministris S. Officii dicuntur indirectè impedire. Cap. 4. Sect. 2. num. 75. p. 431.

Minitans tantum testibus in actu testificantibus, non est de hæresi suspectus reputandus. Cap. 4. Sect. 2. subsect. unie. num. 9. p. 433.

MINISTRI:

Verba sacra pervertuntur, quoties pro usu Ensalmi nullus habetur Ministrorum delectus. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 3. §. 2. n. 71. pag. 172.

De Ministro Confessionis, *vide in verbo CONFESSIO.*

De Ministro Eucharistiae, & Missæ, *vide in verbo EUCHARISTIA, & MISSA.*

Obligatio ad continentiam in sacris Ministris, ratione, & auctoritate inducitur. Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. §. 2. n. 15. p. 284. *Vide in verbo SACRDOTES.*

Minister Confirmationis quis sit? *Vide in verbo CONFIRMATIO.*

Quis sit Minister Eucharistiae? *Vide in verbo COMMUNIO.*

Quis sit Minister Extremæ unctionis? *Vide in verbo EXTREMA UNCTIO.*

Quis sit Minister Ordinum? *Vide in verbo ORDO.*

Divus Augustinus superbis Ministris gloriantibus de sanctitate Sacramentorum ex sanctitate Ministris, opponit humilem loquendi modum Christi. Cap. 3. Sect. 3. subsect. n. 6. p. 356.

A Ministro hæretico suscipiens quis Sacramentum baptismi, abutitur Sacramento, & sit suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 4. num. 1. p. 388.

Ministri intentio est necessaria ad confessionem.

ciendum Sacramentum ex decreto Ecclesie. Cap. 3. Sect. 5. n. 9. p. 392.

Minister mimice administrans nihil agit, ut declarat Concilium Tridentinum contra Hæreticos. Ibid. n. 12. p. 393.

A Ministro Catholico supplendæ sunt Orationes, & unctiones in casu receptionis baptismi ab hæretico. Cap. 5. Sect. 1. num. 19. p. 437.

A Ministro hæretico possumus recipere Sacramentum Eucharistiæ in mortis articulo, si absit Minister Catholicus. Ibid. n. 33. p. 439.

Item recipere Sacramentum Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis. Ibid. numer. 36. 37. & 38.

Ministro Pontificis non licet intervenire nuptiis hæreticorum; aliis verò privatis licet. Ibid. n. 51. p. 441.

Ministros S. Officii impediētes sunt semper denunciandi sub pœna excommunicationis ipso iure. Cap. 4. Sect. 2. num. 27. pag. 427.

Ministri S. Officii dicuntur directè impediri, quando occiduntur, vulnerantur, vel offendentur. Ibid. n. 44. p. 428.

Ministri S. Officii dicuntur indirectè impediri, quando non principaliter, sed consecutivè impediuntur. Ibid. n. 50. pag. 429.

Item dicuntur directè impediri à personis privatis, quando domi detinentur testes, ne examinentur. Ibid. num. 74. p. 431.

Ministri S. Officii, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt, sunt qui actu inserviunt. Cap. 4. Sect. 2. subsect. unic. n. 1. p. 432.

Offendens Ministrum S. Officii remotum ab officio, non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 3.

Qui tamen Ministrum S. Officii offenderet inuitu S. Officii, incurreret hæresis suspensionem, secundum Carenam, qui rejicitur. C. 4. Sect. 2. subsect. unic. n. 4. p. 432.

Sub nomine Ministri S. Officii veniunt familiares, dum actu exercent ministerium; principaliter tamen inter dictos Ministros sunt Inquisitor, Vicarius, Cancellarius, Commentariensis, Satellites, & Cursores: videntur etiam adnumerandi accusatores, denunciatores, & testes. Ibid. n. 6. 7. & 8. p. 433.

An inter Ministros S. Officio inservientes censendi, qui tales non sunt, sed reum capere volunt? Ibid. n. 11.

Inter Ministros S. Officii connumerantur Confratres, seu Cruce signati, qui tamen fruuntur tantum privilegiis spiritualibus. Ibid. n. 12. p. 434.

MINOR.

Vide in verbo ETAS.

MIRABILIA.

Non est statim damnandum opus insolitum, quantumvis mirabile, quia quædam mirabilia non excedunt naturalem sphæram. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 4. n. 1. p. 178.

Vide in verbo MIRACULUM.

Lingua, Oculus, & Tacrus animantium mirabiles producere effectus, experientia docet. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 4. S. 2. num. 1. pag. 183.

Exempla effectuum mirabilium linguae. Ibid. num. 2. & 3.

Vis, quæ inest verbis ad producendum mirabilia, provenit vel à virtute supernaturali divina, vel à virtute supernaturali diabolica. Ibid. numer. 29. pag. 186.

Phormiginis mirabilis effectus, scilicet utinam provocandi: Gracchi exemplum, & Davidis Citharam pulsantis, quæ Dæmon expellebatur. Ibid. n. 23. pag. 187.

Effectus mirabilis, quos producunt verba, tribui quoque possunt virtuti intentionali eorumdem verborum. Ibid. num. 24. p. 187.

Nedum homines, sed etiam bruta per tactum multa mirabilia operantur: exempla. Ibid. num. 34. pag. 189.

Elementa litteraria inter se ita, vel ita ordinata, miranda exhibere valent, juxta Brauum. Ibid. n. 12. pag. 185. Sed rejicitur. Ibid. n. 14. & 15. p. 185.

Contingere potest aliquis effectus mirabilis per virtutem Astrorum, & rerum naturalium, qui causis inferioribus confici nequeat: Ejus tamen Auctor esset suspectus, donec se omni suspitione purgaret. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 4. S. 3. num. 4. pag. 191.

Quando res mirabilis sit naturalis, vel superstitiosa? *Vide in verbo* NATURA, SUPERSTITIO, & MIRACULUM.

MIRACULUM.

Gratia miraculorum an requiritur statum charitatis? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. num. 10. & 11. pag. 175.

Divus Augustinus narrat tanquam miraculum naturæ, catenam magneticæ virtute connexam. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 3. n. 2. pag. 190.

Vide in verbis MIRABILIA, & PRODIGIA.

Ad superstitionem falsi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum: Vbi de duobus nuperis grufcarioribus. Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. n. 59. pag. 261.

Gesta, miracula, & revelationes servorum Dei quomodo possint describi ne pereant? Ibid. num. 60. pag. 261.

Hujusmodi miracula, & gesta descripta nullam facerent fidem in ordine ad beatificationem, nisi adesset examen, & approbatio ordinarii. Ibid. num. 61. pag. 261.

Quæ procedit contrà miracula, prophæti- cas revelationes, & gesta Sanctorum, est propositio denigrativa fidei. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 33. pag. 508.

Miracula seductorum esse vera, non debet sibi persuadere obligatus denunciare illos. Ibid. n. 36.

Vera miracula hisce temporibus rarissima sunt: Ratio ex Sancto Gregorio Magno, Ibid. num. 37.

Miracula fieri ad SS. intercessionem cur sæpe nostris temporibus audiamus? Ibid. num. 38.

MISSA.

Abusus Sacrificii Missæ ad magiam est for- tilegium hæreticale. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 6. pag. 166.

Damnantur omnes, qui in missarum cele- bratione aliquid addunt præter ritum in missale præscriptum, & qui missarum, & candelarum numerum considerant. Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. numer. 2. pag. 246.

Triginta Missæ Sancti Gregorii malè à Moura, & aliis reprobantur, & quo sensu admitti possint? Ibid. n. 3. pag. 246. Declara. Ibid. n. 5.

Reprobandæ sunt missæ Sancti Amatoris, & Sancti Augustini. Ibid. num. 4. pag. 246.

Antiquius inter missarum solemnia exhi- beatur pax per muræ oscula: Declara. Ibid. n. 17. pag. 248.

Sacra Rituum Congregatio an permiserit, ut in Civitate Allatrina celebraretur commemoratio S. Sixti cum processio- nibus, & saltationibus? Ibid. n. 10. & 21. pag. 248. *vide in verbo* CANTUS.

Qui non Sacerdos celebrare missam præ- sumit, est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 3. pag. 266.

Ampliarur, etiam si solum attentet mis- sam celebrare: Contrarium tamen alii. Ibid. n. 4. pag. 266.

Qui sacras assumit vestes ad missæ cele- brationem, non est vehementer de hæ- resi suspectus. Ibid. n. 6. pag. 266.

Qui rō Sacerdos celebrans elevat hostiam, facit, ut fideles in crimen Idololatriæ ignoranter incurant. Ibid. n. 7. pag. 266.

Id ipsum dicendum de Sacerdote cele- brante, & non consecrante. Ibid. n. 8. & 9. pag. 267.

Interviens celebranti non Sacerdoti, si sciat non esse Sacerdotem, est ipse quo- que suspectus. Ibid. n. 10. pag. 267.

Joannis Moschi historia de non Sacerdo- te celebrante, qui a Deo visus fuit ap- probari, est suspecta. Ibid. n. 11. pag. 267. *Vide in verbo* SACRIFICIUM, EU- CHARISTIA. CONSECRATIO, GRECI, FORMA.

Sacerdos conficit Sacramentum in loco non debito, quando missam celebrat in loco non sacro, vel sacro, sed prophana- to. Cap. 3. Sect. 1. subf. 4. n. 1. pag. 306.

Quid requiritur ad hoc, ut locus sit sacer? Ibid. n. 2. pag. 306.

Episcopi habent privilegium celebrandi super altare portatile ubique, etiam ob solam devotionem. Ibid. n. 3. pag. 307.

Clemens VIII. privilegium concessit Græ- cis ad celebrandum super altare portati- le, annuentibus Episcopis latinis, in- quorum Diocæcesibus morantur. Ibid. n. 4. pag. 307.

Concilium Tridentinum monet Episco- pos, ne permittant celebrari in Domi- bus privatis, & in hoc ipsis sublata est facultas, quam habebant. Ibid. num. 5. pag. 307.

Locus sacer profanatur vel per sangui- nis, vel per seminis emissionem; vel per

- per sepulturam excommunicari. Ibid. n. 6. pag. 307.
- Qui celebrat loco non debito, non evadit suspectus de hæresi, licet esset irreverentia. Ibid. n. 7. pag. 307.
- Quandoque in loco non sacro peragi potest Missa. Ibid. n. 8. pag. 308.
- Blaterant Hæretici reprehendentes Catholicos celebrantes in locis privatis. Ibid. n. 9. p. 308.
- Astrique historiæ referunt plura exempla celebrationum in privatis domibus. Ibid. n. 10. p. 308.
- Cessatis in Ecclesiâ persecutionibus Imperatorum Gentilium, edixit sunt ordinationes de Missis non amplius in privatis domibus celebrandis. Ibid. n. 11. pag. 308.
- Hæretici deridentes templorum, & altarium consecrationes, prætendunt quemlibet locum esse aptum ad Missas celebrandas. Ibid. n. 12. p. 308.
- Celebrans in loco non sacro, non sit de hæresi suspectus, sed ab Ordinario puniendus est: Causa regularis, quem ob transgressionem corripit Sacra Congregatio Concilii. Ibid. n. 13. pag. 309.
- An in casu summæ necessitatis liceat etiam absque Episcopi consensu celebrare in loco non sacro? Ibid. n. 14. p. 309.
- An super navigiis in longis navigationibus permitti debeat Missam celebrari: Auctoritates pro affirmativa. Ibid. n. 15. pag. 309.
- Præferuntur Auctores pro negativa, & limitationes Auctorum, qui stant pro affirmativa. Ibid. n. 16. pag. 309.
- Pro affirmativa affertur declaratio Sacre Congregationis Rituum ad instantiam Episcopi Limensis. Ibid. num. 17. p. 310.
- In principalioribus Universitatibus Hispaniæ fuit conclusum, posse concedi licentiam celebrandi Missam in navibus Indiciæ Navigationis. Ibid. n. 18. p. 310.
- Pontifex concessit licentiam pro navibus, sed eam negavit pro triremibus. Ibid. n. 19. p. 310.
- Indecens est etiam in navibus celebrare Missam. Ibid. n. 20. p. 310.
- Miraculum Wlphani Episcopi Senonensis. Ibid. n. 21. p. 310.
- Si Missa celebraretur ante auroram, vel post meridiem non debito tempore celebratur. Cap. 3. Sect. 1. sub. 5. n. 1. p. 311.
- Missa nequit celebrari notabili spatio antea auroram. Ibid. n. 2. p. 311.
- Et hoc vel ex immemorabili consuetudine, vel ex decreto præscribitur. Ibid. num. 3. p. 311.
- Privilegia regularium celebrandi ante auroram. Ibid. n. 4. p. 311.
- Illicitum est celebrare notabili spatio post meridiem. Ibid. n. 5. pag. 311.
- Qui antea auroram, vel post meridiem celebrat, superstitione agere videtur. Ibid. num. 6. p. 311.
- Lutherani, & Calvinisti credunt, omne tempus esse aptum ad celebrandum. Ibid. n. 7. p. 312.
- Veritas est, non incurri superstitionem, si celebretur non debito tempore. Ibid. n. 8. p. 312.
- Antiquitus Missa celebrabatur tam ante auroram, quam vespere: sed sedatis persecutionibus, variaz horæ fuerunt assignatæ. Ibid. n. 9. pag. 312.
- Quando celebrare non debito tempore, arguatur conviventiam cum hæreticis? Ibid. n. 10. p. 312.
- Quælibet rationabilis causa sufficit ad excusandum à culpa mortali celebrantem post meridiem. Ibid. n. 11. p. 312.
- Celebrans post meridiem, quando de errore esset suspectus? Ibid. n. 12. p. 313.
- Quænam sit hora celebrandi in illis regionibus, in quibus est perpetuus dies, vel perpetua nox? Ibid. n. 13. p. 313.
- Non licet ante mortem anticipare Missarum celebrationem pro anima sua. Ibid. num. 14. pag. 313.
- Ratio, cur dicta anticipatio non liceat? Motiva in contrarium solvuntur. Ibid. n. 15. pag. 313.
- Remissio pænæ per Sacrificium Missæ, nequit haberi per celebratas Missas ante mortem. Ibid. n. 16. pag. 313.
- Decretum Pauli V. de missis non celebrandis pro primo, qui daturus sit elemosinam. Ibid. n. 17. pag. 313.
- Fructus Sacrificii ex opere operantis nequit prodelle, nisi defunctis, quia preces missæ, sunt pro defunctis. Ibid. numer. 18. pag. 314.
- Nulla hæresis suspicio incurritur ex celebratione Missarum pro defunctis ante mortem ejus, pro quo celebrantur. Ibid. n. 19. pag. 314.
- Magni Auctores sentiunt, licere celebrare sibi facere Missas defunctorum ante mortem. Ibid. n. 20. pag. 314.
- Sacra Congregatio Concilii indecisam reliquit questionem, an liceat Missas pro defun-

- defunctis in suffragium animæ viventis celebrare. Ibid. n. 21. pag. 314.
- Exempla tria scilicet Sancti Theodosi pro quodam Monacho; Caroli V. & Alberti Magni pro se ipsis. Ibid. num. 22. 23. 24. 26. & 27. pag. 314.
- Consuetudo in Hispania assuetur celebrandi suffragia defunctorum pro vivis. Ibid. n. 25. pag. 314.
- Celebrans Missam defunctorum pro Inimico vivo non incurrit crimen hæresis: sed contrarium tenendum. Ibid. nu. 28. p. 315.
- Abusus circa cæremonias Sacramentorum est, quando in Missa recitantur preces nefandæ, & turpes. Cap. 3. Sec. 1. subf. 6. nu. 3. p. 317.
- Sacerdos, qui in conficienda Eucharistia, sacras vestes respuit, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 6. p. 318.
- Incurrit suspicionem, qui vasa sacra in sacrificio damnat, sive aurea, sive argentea. Ibid. nu. 7. pag. 318.
- Vasa aurea, & argentea primis seculis Christianitatis fuerunt in Ecclesia. Ibid. n. 8. pag. 318.
- Prisca Ecclesia Christiana vilia vasa in celebratione Sacrificii Missæ adhibuit. Ibid. n. 9. pag. 319.
- Dictum notabile S. Bonifacii Martyris, & S. Hieronymi de Sancto Exuperio de Calicibus in viliori materia. Ibid. n. 10. pag. 319.
- Græcorum avaritia in hoc. Ibid. num. 11. pag. 319.
- Abusus valorum vilium in Sacrificio observatus in Maronitis. Ibid. n. 12. p. 319.
- Græcorum irreverentia circa materiam consecrationis, & attactionem Corporis, & Sanguinis Christi. Ibid. nu. 14. pag. 319.
- Suspectus est de hæresi, qui in celebratione Sacrificii Missæ negat cereos esse adhibendos, qui fuere semper in usu, & ex præcepto Melchiadis. Ibid. n. 16. pag. 320.
- Honorii V. officio Sacerdotali privavit Sacerdotem, qui Missam sine cercis celebravit. Ibid. n. 17. p. 320.
- Suspicio hæresis in non adhibente ad Missam cereos, fundatur in hæresi Vigilantii, qui dictum usum impugnabat. Ibid. nu. 18. pag. 320.
- Remoto contemptu plures cæremoniæ omisse in missa non ingerunt hæresis suspicionem. Ibid. n. 19. pag. 320.
- Contemptus debet patere, & quomodo? Ibid. num. 20. pag. 320.
- Maronitæ possunt adire Schismaticeorum Ecclesiam ad Missam audiendam. Ibid. num. 28. pag. 322.
- Abutitur Sacramento ob non debitas cæremonias, qui clara voce recitat ea, quæ in Missa, voce submissa, sunt dicenda. Ibid. num. 29. pag. 322.
- Eodem modo delinquit, qui lingua vernacula Missam celebrat. Ibid. n. 30. p. 322.
- Qui tali lingua Missam celebrat, est de hæresi suspectus, & suspicio oritur ex opinione Hæreticorum assensitum, divina officia lingua vernacula esse celebranda. Ibid. nu. 31. pag. 322.
- Præter linguam latinam, sunt aliæ linguæ, in quibus celebrari potest, sed non in lingua gallica. Ibid. n. 32. pag. 322.
- Non licet in regione infidelium Patrio ipsorum idiome celebrare pro faciliiori eorum conversione. Ibid. num. 33. pag. 323.
- Ecclesiæ consuetudo respuit huiusmodi vernaculas translationes, quæ tantummodo in tribus linguis, Græca, Latina, & Hebraica consuevit semper celebrare. Ibid. n. 44. pag. 324.
- Sancti Missionarii in Asia nunquam curant, ut eorum linguis celebraretur. Ibid. n. 45. pag. 325.
- Permittere celebrationem in lingua vernacula est adversari Ecclesiæ consuetudini, & hæreticis favere. Ibid. num. 46. pag. 325.
- Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. videtur statuere celebrationem divinatorum officiorum secundum varietatem linguarum. Ibid. nu. 47. pag. 325.
- Missalis Gothicus illesus ab igne, licet inter flammæ conjectus: Quid de hac historia censendum? Ibid. n. 48. p. 325. & n. 54. p. 326.
- Apostoli variis linguis fidei mysteria tradiderunt. Ibid. num. 51. pag. 325.
- Varietas versionum non expedit, sed aliquando admitti potest causa conversionis infidelium. Ibid. num. 52. p. 325.
- Ritus Mezarus prædicto motivo fuit introductus in Hispania. Ibid. num. 53. pag. 326.
- Dispositio spiritualis est status gratiæ, ob cuius defectum in Sacerdote quotidie celebrat-

- lebrante, vult Bordonus, induci hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. n. 2. pag. 326.
- Sed quando hoc verificetur? Ibidem, n. 3. pag. 326.
- Sacerdos, qui nocte præcedenti meritricatus est, & mane absque prævia confessione celebravit, non punitur in Sancto Officio. Ibid. n. 4. pag. 326.
- Qui celebrat in peccato mortali, non peccat immediatè contrà Sacramentum, quia dispositio respicit Ministrum, non Sacramentum. Ibid. n. 6. pag. 327.
- Viderur de hæresi suspectus, qui Missam celebrat non jejunos, & quare? Ibidem num. 7. & 8. pag. 327.
- Contrarium est verius. Ibid. n. 9. pag. 327.
- Celebrans non jejunos non peccat contra finem Sacramenti, quia in aliquo casu potest Sacerdos non jejunos celebrare. Ibid. n. 10. pag. 327.
- Cur Sacerdoti non sit permittum celebrare non jejuno ad tradendum Viaticum moribundo, bene autem ad Viaticum sumendum ab ipso? Ibid. num. 11. p. 328.
- Qui offert Missæ Sacrificium absque potestate, est suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 2. subsect. unic. numer. 1. pag. 332.
- Ecclesia non habet facultatem instituendi Sacrificium. Ibid. num. 2. pag. 333.
- Obiecto de oblationibus quorundam mulierum. Ibid. n. 3. pag. 333.
- Apud Vereres Latinos magna olim religio in parando pane Eucharistico. Ibidem num. 4. pag. 333.
- Mulieres Sanctimoniales, & pueri innocentes frumentum granatim eligebant pro materia Eucharistica conficienda, & alia ad idem notantur. Ibid. num. 5. pag. 333.
- Mediolanensis Ecclesia decem viros, & rotidem matronas seligit pro offerenda materia Eucharisticæ. Ibid. num. 6. pag. 333.
- Suspicio hæresis inducitur, si in missa Ecclesiæ ritus violentur. Ibid. num. 7. pag. 334.
- Græci Patres antiqui consueverunt multas offerre particulas in eodem sacrificio ad exprimendos diversos fines sacrificialium legis veteris, quod præstant adhuc Græci. Ibid. num. 8. 9. & 10. pag. 334.
- Latini quidem non licet imitari hunc
- græcorum morem, & imitantes, hæresis suspicionem incurrerent: Græci tamen non sunt in hoc damnandi. Ibid. num. 11. pag. 334.
- Mos Sancti Germani offerendi panem, unde est desumpta ostia major in memoriam Corporis Virginis. Ibid. n. 13. pag. 334.
- Antiquitus erat Eulogiarum distributio, & quomodo? Ibid. n. 13. pag. 334.
- Eulogiæ non tantum in Ecclesia distribuebantur, sed etiam foras ad fideles mittebantur, quod postea prohibuit Concilium Laodicenum. Ibid. num. 15. pag. 335.
- Abusus offerendi sacrificium pro animabus defunctorum damnatorum inducit suspicionem. Ibid. n. 16. pag. 335.
- Suspectus in fide est qui dicit, penas damnatorum in inferno aliquando mitigari orationibus, & sacrificiis. Ibid. n. 17. pag. 335.
- Junior Græcia, non vetus, est dicto errore infecta. Ibid. n. 18. pag. 335.
- Est abusus in offerendo, si offeratur missæ sacrificium pro Beatis, & offerens esset de hæresi suspectus. Ibid. num. 19. pag. 335.
- Quomodo intelligantur Græci quando in liturgia offerunt Sacrificium pro Sanctis? Ibid. n. 20. & 21. pag. 336.
- Duplici de causa ex Sancto Augustino offerimus sacrificium in honorem Sanctorum: Primò, ut agamus Deo gratias de illorum Victoriis; secundo, ut orens ipsi pro nobis. Ibidem num. 22. pag. 336.
- Ratio, quare sacrificium Altaris offeratur pro sanctis, pro vivis, & pro mortuis. Ibid. n. 23. pag. 336.
- Nequit celebrari Missa de reque pro parvulis baptizatis decedentibus ante usum rationis, & celebrans esset suspectus. Ibid. n. 24. pag. 336.
- Missam celebrantes in peccato mortali, & non consecrantes, gravius peccant, quam consecrantes. Cap. 3. Sect. 5. n. 2. pag. 392.
- Missam intervire, & indumenta ad id necessaria præstare Domino hæretico non licet famulo Catholico. Cap. 5. Sect. 2. n. 34. pag. 448.

MISSIONARIUS.

In missionariis *patentibus* cavet Sacra Congregatio, ne hi adeant hæreticorum templa ad illorum Conciones. Cap. 5. Sect. 2. num. 14. pag. 446.
Missionariis, neque ubi est liberræ conscientię, licitum est hæreticorum templa adire, nisi instante necessitate confutandi aliquem hæreticum. Ibidem num. 15.

Vide in verbo CONSECRATIO.

MYSTERIA FIDEI.

Ad probandum, mysteria fidei esse parum veritati consona, Averroes, & Arabes Philosophi abusi sunt doctrina Aristotelis: Sanctus Thomas hanc falsitatem detexit. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 54. & 55. pag. 510.

MODALIS PROPOSITIO.

Modalis propositio non est proxima hæresi, eo quod propositio Catholica sit proxima hæresi. Cap. ultim. Sect. 2. subf. 1. §. 3. n. 19. pag. 490.

MODUS.

Quibus modis operentur malefici? *Vide in verbo* MALEFICUS, & MALEFICIUM.
Per propositionem continentem absurdum, & peregrinum sensum alienum à communi modo loquendi Patrum, & scholasticorum, incurritur hæresis suspicio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 18. pag. 506.

MOLINEVS.

Caroli Molinæ libros legendi non conceditur facultas à Sacris Congregationibus. Cap. 6. Sect. 2. n. 18. pag. 465.

MONACVS.

Monachorum, & Clericorum indumenta contemnentes, sunt de hæresi suspecti. Cap. ult. Sect. 1. n. 12. pag. 475.

Vide in verbo RELIGIO.

MONIALIS.

Historia Monialium, quas Demon vexabat. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. num. 6. pag. 174.

MONITIO.

Vide in verbo ADMONITIO.

MORBVS.

Morbis qualitates quādo arguant suspensionem malefici? Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. n. 9. pag. 241.

Vide in verbo INFIRMITAS, & MEDICINA.

Morbus lethalis an permittat sumptio-

nem viatici illis, qui manē communicaverunt. Cap. 3. Sect. 4. num. 25. pag. 391.

MORES.

Aeris temperies indicat mores incolarum. Præl. 5. num. 6. p. 8.
Nationes suos sibi peculiares mores habent. Præl. 5. n. 6. pag. 8.
In mores quomodo influunt stellæ? Præl. 5. n. 6. pag. 8.

Filiorum mores similes sunt moribus parentum. *Vide in verbo* FILIUS.

Mores dignoscuntur ex Polyfognomia. *Vide in verbo* PHYSOGNOMIA.

Contrā bonos mores, & obsceni si legantur libri, non tamen hæreticorum, non incurritur hæresis suspicio. Cap. 6. Sect. 2. n. 47. pag. 469.

Depravare Catholicorum libros est confectus hæreticorum mos; sed pejus est libros hæreticos Catholicis attribueret. Cap. 6. Sect. 1. n. 32. pag. 460.

Quatenus damnum potest bonis moribus inferre propositio Theologica, pertinet ad Inquisitores. Cap. ultim. Sect. 2. subf. 1. §. 5. num. 18. pag. 494.

Comcedia, quæ contra bonos mores sunt, non sunt illicitæ. Ibid. n. 48.

Mos tonsendi capillos, & assumendi novum genus vestis in monialibus est antiquus. Cap. ult. Sect. 1. num. 14. pag. 475.

Quæ censura notandi illi, qui dicerent, summum Pontificem errare posse in dammandis propositionibus ad mores pertinentibus. Cap. ult. Sect. 1. subf. 2. num. 6. pag. 504.

Propositio, quæ non potest impugnari testimoniis, & fundamentis, sed in materia morum nequit praticari absque scrupulo, est suspecta. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 64. pag. 511.

MORS.

Vide in verbo INFIRMITAS.

Quoties verba promittunt preservationem à morte, sunt suspecta de superstitione. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 7. pag. 174.

Vide in verbo COMETAE.

Est expectanda conjugis mors, antequam novum contrahatur matrimonium. *Vide in verbo* MATRIMONIUM, POLYGAMIA.

An liceat celebrare Missam pro defuncto ante

ante mortem ejus, prò quo celebratur?

Vide in verbo MISSA.

Mortis articulus præbet potestatem omnibus Sacerdotibus absolvendi à peccatis, vel jure divino, vel Ecclesiastico. Cap. 3. Sect. 4. n. 12. pag. 389.

In mortis articulo potest laicus per semetipsum fumere Eucharistiam. Ibid. n. 13. pag. 390.

In mortis articulo possumus à Ministro hæretico recipere sacramentum Eucharistiae, si absit Minister Catholicus. Cap. 5. Sect. 1. n. 33. pag. 439.

Item Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis. Ibid. n. 36. 37. & 38.

Cur mori maluit Sanctus Ermenegildus, quàm Eucharistiam accipere ab Ariano Episcopo? Ibid. n. 34.

Etiàm si sub mortis pœna Princeps hæreticus jubeat, omnes hæreticorum templa adire, est licitum Catholicis illa ingredi. Cap. 5. Sect. 2. n. 5. pag. 445.

Neque cum mortis periculo licitum est Catholicis, Campanam pulsare ad concionem hæreticorum. Ibid. n. 74. pag. 452.

MOTIVUM.

Motiva decem ex Scoto ad assentiendum, quod propositio Ecclesiæ sit à Deo immediate revelata. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 6. pag. 481.

MOYSES.

An pingi possit Moysis facies cornuta? *Vide in verbo* IMAGO.

MULIER.

Quando propter simplicitatem excusentur mulieres ab hæresi? *Vide in verbo* SIMPLICITAS, & *religiosa in verbo* ECCLESIA.

Mulieris nuda planta serpentes necat. *Vide in verbo* SERPENS.

Religiosa in verbo UBERA, MALEFICIUM. Mulieres possunt conferre Sacramentum Baptismi. *Vide in verbo* BAPTISMUS.

An mulieres sint capaces Sacramento Ordinis? *Vide in verbo* ORDO.

Quænam essent olim mulieres presbyteræ, & Diaconissæ? *Vide in verbo* ORDO.

Mulieres testificari rēnuentes in causa hæresis, sunt de hæresi suspectæ. Cap. 4. Sect. 1. n. 46. pag. 404.

Mulier, quæ percussit Clericum indicantem

tem Curatori S-Officii, ubi esset sua Mater inquisita de fortilegio, declaratur non comprehendi in Bulla Pii V. Cap. 4. Sect. 1. subf. unica. n. 2. pag. 432.

Cum mulieribus hæreticis caveant Catholicis copulam carnalem habere, nam propter mulieres alienigenas depravatum est cor Salomonis. Cap. 5. Sect. 2. n. 107. pag. 455.

Cum muliere Christiana rem veneream habentes judzi ab Episcopis, non ab Inquisitoribus puniantur. Ibid. n. 109. pag. 456.

MUNUS.

Munus disputandi cum hæreticis non expedit, ut sibi Idiotæ assumant. Cap. 5. Sect. 2. n. 99. pag. 455.

Interdicitur laicis esse præsumptione, quod Clerici solcant esse magis instructi. Ibid. n. 102.

MUSICA.

Musica an curet Tarantismum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. n. 26. pag. 183.

Vide in verbo SONUS.

MUSTUM.

Vide in verbo CONSECRATIO.

N

NAAMAN.

N Aaman ratione simulatus permissus ab Eliseo adire templum Idolorum. Cap. 5. Sect. 2. n. 27. pag. 447.

NARRATIO.

Quomodo sint narranda gesta, & miracula eorum, qui non sunt Sancti? *Vide in verbo* MIRACULUM.

NATIONES.

Habent suos sibi peculiare mores. Præl. 5. n. 6. pag. 8.

NATURALITER, NATURA.

Multa agunt mirabilia naturaliter. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. n. 1. pag. 178.

Vide in verbo MAGIA.

An juxta naturæ principia possimus naturalem assequi felicitatem. Præl. 8. n. 3. pag. 13.

Humana natura hodiè corrupta est. Præl. 8. n. 4. pag. 13.

De effectibus naturalibus. *Vide in verbo*
LINGUA, OCLUS, TACTUS, VOCES,
VERBA, SONUS, CARALA.

An Oraciones naturaliter obtineant effe-
ctum à Deo? *Vide in verbo* ORATIONES.

Reliqua in verbo SERPENS, INCANTATIO,
FASCINATIO, MAGIA.

Contingere potest aliquis effectus mira-
bilis per virtutem Astrorum, & rerum
naturalium, qui causis inferioribus
confici nequeant; Ejus tamen auctor
esset suspectus, donec se omni suspicio-
ne purgaret. Cap.2. Sect.2. subf.4. §.3.
n.4. pag.191.

Effectus mirabilis, quem causare viden-
tur res naturales, non fit ex vi naturæ,
quoties res naturales effectum non pro-
ducunt, si protestatio adhibeatur de
non consentiendo pacto Dæmonis. Cap.
2. Sect.2. subf.5. n.1. pag.191.

Non est naturalis effectus, quem produ-
cunt res sacræ: Tunc enim omnis vir-
tus vel est à Dæmone, vel à Deo. Ibid.
n.2. pag.191.

Quoties res in distant operantur, non di-
cuntur naturaliter operari ubi exami-
natur magnetica virtus. Ibid. n.7. pag.
193.

An sanguinis emissio ex cadavere ad præ-
sentiam occisoris sit naturalis? Ibid.
n.11. pag.194.

Ubera mulieris naturaliter sterilescent,
si dum infantem nutrit, lac in prunas
emulgeat. Ibid. n.12. pag.194.

Res destruentes proprium *quarto modo* di-
ctum, absque subjecti destructione,
non dicuntur agere naturaliter. Ibid.
n.13. pag.194.

Quando res naturales agunt in spiritua-
les, non agunt naturaliter. Ibid. n.15.
pag.194. & n.19. pag.195.

Vide in verbo MIRABILIA, & MIRACULA.
Prophetizantes virtute naturali non sunt
suspecti de hæresi. Cap.2. Sect.3. num.5.
pag.197.

Et quinam sint isti? Ibid.

Astrologia naturali urentes non sunt su-
specti de hæresi. Ibid. n.6. pag.197.

Metoscopi si naturaliter operentur, non
non sunt de hæresi suspecti. Ibid. n.10.
pag.198.

Revelationes phantasticæ, vel naturales
non inducunt hæresis suspicionem. Ibid.
n.11. pag.198.

Multa homo prædicere potest futura ex

causis naturalibus. Cap.2. Sect.3. subf.
1. n.1. pag.1.

Vide in verbo PRÆDICTIO, DIVINA TIO.

De causis naturalibus somniorum, & an
tunc omnia observanda? *Vide in verbo*
SOMNIUM.

Quidquid fieri potest à causis naturalibus,
patratur à Dæmone in maleficiis. Cap.
2. Sect.6. subf.3. n.22. pag.238.

Dupliciter aliquid opponitur Juri naturæ,
strictè, & largè: In iis, quæ Juri natu-
ræ largè opponuntur, potest Deus dis-
pensare. Cap.3. Sect.1. subf.1. §.1. n.16.
pag.276.

Polygamia an, & quando opponatur Ju-
ri naturæ? *Vide in verbo* POLYGAMIA.

NAUFRAGIUM.

Ad evitandum Naufragium an licitum,
sit tentare sortes, ut appareat, quisnam
in mare sit proiciendus? Cap.2. Sect.4.
subf.1. n.8. pag.208.

NAVIS.

An super Navigiis in longis navigationi-
bus permitti debeat missam celebrari?
Auctoritates pro affirmativa: Cap.3.
Sect.1. subf.4. u.15. pag.309.

Præferuntur Auctores pro negativa, &
limitationes auctorum pro affirmati-
va. Ibid. n.16. pag.309.

Pro affirmativa assertur declaratio Sacrae
Congregationis Rituum ad instantiam
Episcopi Limensis. Ibid. num.17. pag.
310.

In principalioribus universitatibus His-
paniæ fuit conclusum, posse concedi
licentiam celebrandi Missam in Navi-
bus Indiæ navigationis. Ibid. nu.18.
pag.310.

Pontifex concessit licentiam pro Navibus,
sed eam negavit pro Triremibus. Ibid.
n.19. pag.310.

Indecens est etiam in Navibus celebrare
missam. Ibid. n.20. pag.310.

Miraculum Sancti Vulphrani Episcopi Se-
nonensis. Ibid. n.21. pag.310.

In Navibus licet Christianis uti vexillis
hostium ad infideles seducendos, & po-
tiori jure ad evadendas eorumdem ho-
stium insidias. Cap.5. Sect.2. n.59. &
60. pag.451.

Inquisitores, & si hi non adsint, Episcopi
debent Naves visitare ad videndum, an
adsint libri prohibiti. Cap.6. Sect.1. n.
61. pag.471.

NAU-

NAUTA.

Nautæ, Caupones, Stabularii cadunt sub titulo receptatorum lucris gratia, & per modicum tempus, adeoque non sunt suspecti, nisi receptari essent publice damnati, ut tales. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 30. 32. & 34. pag. 409. & 410.

NECESSITAS.

Necessitate ductus potest laicus administrare baptismi Sacramentum ex traditione Apostolica. Cap. 3. Sect. 4. nu. 8 pag. 389.

Necessitas requiritur ad recipiendum Sacramentum baptismi à Laicis, & ea urgente, laudabile est recipere illud ab hæreticis. Ibid. n. 9.

Necessitatis casus, vel mortis articulus præbet potestatem omnibus Sacerdotibus absolviendi à peccatis, vel jure divino, vel ecclesiastico. Ibidem, num. 11.

In necessitate potest sumi Eucharistia ab hæreticis ob Sacramenti hujus necessitatem. Ibid. n. 14.

Nisi necessitate instante confutandi aliquæ hæreticum, non possunt Missionarii adire hæreticorum templa, neque ubi est libertas conscientie. Cap. 5. Sect. 2. n. 15. pag. 446.

NECROMANTIA.

Necromantie vari sunt, qui hodiè studeant : & quare ? Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 10. pag. 215.

Necromantie fundamentum est error Platonis de animarum divinitate. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 11. pag. 215.

Dæmon cur potius det Necromantibus responsa per cadavera, quam immediate per se ipsum ? Ibid. n. 12. pag. 215.

Necromantia est idololatria, quæ defuncti invocantur, sed Dæmones apparent. Ibid. n. 13. pag. 215.

Casus miserabilis adolescentis suffocati à Dæmone ob lectos libros Necromanticos in museo Cornelii Agrippæ. Ibid. n. 14. pag. 215.

Vide in verbo SCIONANTIA.

NEGLIGENTIA.

Negligens filios suos confirmare an sit de hæresi suspectus ? Cap. 3. Sect. 5. nu. 15. pag. 394.

Negligentes denunciare hæreticos, qui tenentur ex officio, efficiuntur suspecti, & verè dicuntur fautores. Cap. 4. Sect. 1. n. 38. pag. 403.

NEGOTIVM.

Negotium Civile est causa rationabilis aedundi templa hæreticorum. Cap. 5. Sect. 2. n. 37. pag. 448.

NEOPHITI.

Neophiti turpis lucris gratia parientur, se rebaptizari, abutentes Sacramento baptismi, unde fiunt Apostatæ. Cap. 3. Sect. 4. n. 18. & 19. pag. 390.

NESTORIUS.

Nestorii hæresis fuit principium everisionis Constantinopolitani Imperii. Cap. 4. Sect. 1. n. 6. pag. 397.

SANCTUS NICOLAUS.

Hæreticum blasphemantem colaphizat in publico Concilio Nicæno. Cap. 1. num. 18. pag. 44.

Ob id à Patribus punitur privatione Mitre, sed ei à Beatissima Virgine Maria restituitur. Ibid. n. 19.

NOBILITAS.

Cur tanti existimetur ? Præf. 6. nu. 5. pag. 10.

Ad nobilitatem significandam vestes ordinatæ apud hæreticos non exhibent signum falsæ sectæ ; ideoque gravi causa concurrente, licitus est Catholicis eorum usus. Cap. 5. Sect. 2. n. 57. pag. 450.

NOCTAMBULI.

Noctambuli quando dormiendo delinquant, & sint puniendi ? Cap. 1. Sect. 6. num. 29. pag. 125.

NOCUMENTUM, NOCERE.

Nocumentum illatum præsumitur aliis ex crimine hæresis. Cap. 4. Sect. 1. nu. 18. pag. 408.

Nocere potest adstantibus disputatio cum hæreticis, maxime si sint idiotæ. Cap. 5. Sect. 2. n. 90. pag. 454.

NOLENS.

Nolentes reificari in causa fidei, reputantur. Gggg tan.

tantur fautores, & panis pleuntur.
Cap.4. Sect.1. n.40. pag.404.

NOMEN.

In quonam illuxerit sapientia Adami nomina rebus imponentis? Cap.2. Sect.2. subf.4. §.2. n.10. pag.185.

Mos dandi nomina in baptismo est antiquissimus. Cap.3. Sect.3. subf.3. n.39. pag.361.

Esset suspectus de hæresi, si quis non imponeret fidelibus nomina Catholicorum, sed hæreticarum. Ibid. n.40. pag.361.

Qui baptizatis imponit hæc nomina, velle præsumuntur, ut baptizati imitentur hæreticorum facta. Ibid. num.41. pag.361.

Judæus effectus Christianus esset suspectus, si suum præsumptum nomen retineret. Ibid. n.42. pag.361.

An liceat in Confirmationis sacramento nominis impositionem omittere. Ibid. n.50. pag.263.

Reliqua vide in verbo ETHYMOLOGIA, & ANGELUS.

NOTA.

Notam aliorum viciorum Christianus potest in se tollere, nunquam tamen hæresis: Dictum Sancti Agathonis. Cap.5. Sect.2. n.54. pag.450.

Notam librorum, qui sunt in Officinis, possunt Inquisitores præcipere bibliopoli, ut deferant. Cap.6. Sect.2. num.67. pag.471.

NOTITIA.

Ob notitiam ex confessione habitam accusatus, & damnatus reus, est absolvendus. Cap.3. Sect.3. subf.6. num.20. pag.386.

Notitia ex confessione, est supernaturalis, idcirco nequit servare ad scientiam naturalem. Ibid. n.22.

Notitia de Assassiniis sub secreto naturali habita, est revelanda, etiam si habeatur sub sigillo confessionis extra tamen confessionem. Ibid. num.23. & 24. pag.387.

NOTORIA ARS.

De arte Notoria, vide in verbo Ars.

NOTORIUS HÆRETICVS.

Notorius hæreticus non destituitur defensionibus, etiam si illis ipse renunciet. Cap.4. Sect.2. num.12. & 13. pag.425.

NOTULA.

Ex notula confessionis, si proveniat scientia Judicibus, nequeunt ea uti. Cap.3. Sect.3. subf.6. n.11. pag.385.

Notula peccatorum pro iuvanda memoria in confessione cadit sub sigillo. Ibid. n.18. pag.386.

Ex dicta notula nequit deveniri ad incarcerationem Rei. Ibid. n.19.

NOVATIANVS.

Novatiani consecratio fuit nulla, ut Cornelius Papa declaravit, quia facta fuit ab Episcopis Ebriis, adeoque sine intentione. Cap.3. Sect.5. n.11. pag.393.

NOVA PROPOSITIO, SEV NOVITAS.

Nova propositio est illa, quæ apud nullum sanum scriptorem invenitur. Cap. ult. Sect.2. subf.1. §.5. num.12. pag.494.

Duplex novitas, quidque unaqueque sit, & quando contingat. Ibid. n.13.

Novitas irreprehensibilis dicitur, quæ inducitur ad solvenda fidei mysteria. Ibid. n.14.

Cum mala propositio suspecta. Ibid. num.15.

Quæ novitatem inducunt propositiones contra ritus Sacramentorum, notantur. Cap. ult. Sect.2. subf.2. num.27. pag.507.

NOX.

Tempore nocturno grassantur Lamæ. Vide in verbo Nox.

NUMERUS.

Vide in verbo MISSA.

NVNCIUS.

Nuncius Pontificius non debet respondere litteris hæreticorum, vel eis scribere, vel

vel aliam communicationem cum eis habere. Cap. 5. Sect. 2. n. 33. pag. 453.
Nuncii olim facultatem habebant concedendi licentias legendi libros prohibitos. Cap. 6. Sect. 2. n. 16. pag. 465.

NUNDINÆ.

Permittuntur Nundinæ in die, quâ solemniter celebratur festum alicujus Sancti. Cap. 2. Sect. 7. subsect. unic. num. 21. pag. 248.

NUPTIÆ.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

Nuptiis hæreticorum non licet Ministro Pontificis intervenire, aliis verò priuatis licebit. Cap. 5. Sect. 1. numer. 51. pag. 441.

FERDINANDUS NUPTIUS.

Illustrissimus, & Reverendissimus Ferdinandus Nuptius laudatur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 4. n. 13. pag. 309.

NUTRICES.

Nutrices filiorum suorum Christianas habere; an liceat Judæis? Negativè. Cap. 5. Sect. 2. n. 105. pag. 455.

O

OBEDIENTIA.

Etiam si Princeps hæreticus declaret, præceptum suum esse ad exigendam obedientiam civilem, non licet Catholicis adire templa hæreticorum. Cap. 5. Sect. 2. num. 12. pag. 446.

OBJECTVM.

Non solum ex vi Sermonis, sed etiam ex qualitate objecti deducitur propositio sapiens hæresim. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 9. pag. 489.

OBJECTUM FIDEI.

Objectum materiale fidei, articuli fidei, & propositio de fide idem sunt. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 10. pag. 482.

Quando in materia fidei controvertitur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & hæreticos, resolutio est objectum fidei. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 3. pag. 485.

OBLATIO.

De Oblationibus in missa, *Vide in verbo* MISSA.

OBLIGATIO, OBLIGATIVS.

Obligatione denunciandi hæreticos tenentur omnes, exceptis Regibus, Imperatoribus, & Cardinalibus. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 11. & 12. pag. 400.
Ampliat dicta conclusio à n. 13. Ibid. ad n. 22. limitatur à n. 23. pag. 402. ad n. 33. pag. 403.

Obligatus denunciare seductores, non debet sibi persuadere, vera esse illorum miracula. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 36. pag. 508.

OBLIVIO.

Quando excuset oblivio defectum formæ in Sacramento conficiendo? *Vide in verbo* FORMA.

OBSCURA PROPOSITIO.

Afferens obscuras propositiones, quando non sit suspectus? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 12. pag. 505.

OBSERVATIO OBSERVATOR.

Gestatio reliquiarum, vel Evangelii S. Joannis, vel alicujus versiculi Psalmistæ, improbat, adjunctis quibusdam vanis observationibus. Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. n. 7. pag. 246.

Ex divo Augustino ad pacta cum Dæmonibus inita pertinent millia inanum observationum. Cap. 2. Sect. 5. num. 16. pag. 219.

Dæmon sæpe miscet se hominum operibus superstitiosis, ipsis hominibus ignorantibus, quod maximè verificatur in Mulierculis bona fide vana observantibus ad sanitatem. Cap. 2. Sect. 5. num. 2. pag. 219.

Quatuor sunt species vanæ observantiæ, & quænam sint? Cap. 2. sub. 5. num. 9. pag. 221.

Vana observatio hæreticalis inducit hæresis suspensionem, imò hæc oritur ex quolibet pacto expresso cum Dæmone: Ratio hujus. Ibid. n. 11. pag. 221.

Vana observatio non hæreticalis est tamen cum hæresis suspitione, licet levi. Ibid. n. 12. pag. 221.

Non oritur suspicio ex vanis observantiis
G g g g 2 per

- per quas non incurritur peccatum per mortale. Ibid. n. 14. pag. 222.
- Vana observantia committitur nō per modum consulendi, sed per modum considerandi. Cap. 2. Sect. 5. subf. 1. n. 1. pag. 222.
- Enumerantur vani observatores ad futura cognoscenda. Ibid. n. 2. pag. 222.
- Definitur vana observantia, quæ omen dicitur, quæque superstitiosa est, & cur? Ibid. n. 3. pag. 223.
- Gedeonis observantia pro diligendis viris ad bellum exjis, qui aquas lambebant, quomodo non fuerit vana? Ibid. n. 4. pag. 223.
- Vanis observantiis nulla fides adhibenda. Exempla istarum. Ibid. num. 5. & seqq. pag. 223.
- Vani observantes sunt, qui cavent in aliquo die, vel mense aliquid agere. Ibid. nu. 7. p. 223.
- De superstitionibus, & vanis observantiis circa matrimonium non ineundum, ubi asseritur Ferrariensium superstitio, & è contra factum prudentissimum Philippi Secundi Regis Hispaniarum. Ibid. num. 9. pag. 224.
- Vanæ observantiæ sunt de non adeunda: hereditate in die lune; de anno Climaterico; de mutando loco in Iudo; de Sale, Oleo, & Vino super mensam cadentibus: De non accumbendo in mensa, quando sunt tresdecim; De cursu Monaci in venatione. Ibidem num. 10 & 11. pag. 224. & num. 13. & 14. pag. 225.
- Dierum observatio quando sit licita, & necessaria? Ibid. num. 12. pag. 224.
- In præfatis vanis observantiis, licet nulla adsit hæresis suspicio, imprudenter tamen eis fides adhibetur. Ibid. num. 15. pag. 225.
- An excusentur à vana observantia, qui somnia considerant? Ibid. num. 16. pag. 225.
- Somnia proficiencia à causis naturalibus, & animalibus an sint observanda? Ibid. num. 18. pag. 226.
- Somnia proficiencia à causis naturalibus tantum, an sint observanda? Ibid. num. 19. pag. 226.
- Si ex signis non constat, somniorum causas esse divinas, observatores ipsorum vani sunt: ubi de pacto cum Dæmone in dictis somniis. Ibid. numer. 23. pag. 227.

- De vanis observantiis in remediis adhibendis. Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. num. 7. pag. 228.
- De vana observantia artis Notoriæ, Vide in verbo *ARS*.
- De vana observantia Artis Paulinæ, Vide in verbo *ARS*.

OBSTETRIX.

- Baptismus collatus ab Obstetricæ est validus, Vide in verbo *BAPTISMUS*.

OBSTINATIO.

- Quid sit? Vide in verbo *PERTINACIA*.

OCCISIO.

- Dæmon nequit homines occidere. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 30. pag. 161.

OCCISOR.

- Vide in verbo *HOMICIDIA*, & *SANGUIS*.

OCCULTUM.

- In occultis debemus accipere interpretationem in meliorem partem. Prælim. 8. num. 8. p. 14.

- Oculus mirabilia producit? Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. num. 1. pag. 183. Vide in verbo *ASPECTUS*, *VISUS*, & *OCULUS*.

ODECTUS CARDINALIS.

- Odectus Cardinalis à Pio IV. Cardinalatu privatus. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. num. 10. pag. 420.

ODIUM.

- An maleficia possint causare odium? Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. num. 11. pag. 233. num. 14. & 16. pag. 234.

ODOR.

- An odores fugant Dæmones. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 16. pag. 194.

OFFICIUM.

- Ex officio qui tenetur denunciare, si negligat, licet hæc omisso non redoleat errorem in fide, tamen non excusât ab onere denunciandi, & inducit levem hæresis suspensionem. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 34. pag. 403.
- Qui ex officio tenentur denunciare, si negligant,

glant, efficiuntur de hæresi suspecti, & verè hæreticorum fautores dicuntur. Ibid. n. 38.

Ex officio si tenentur, non capientes, vel non mandantes capi hæreticos, sunt de hæresi vehementer suspecti. Ibid. n. 41. pag. 404.

Item qui non custodiunt, prout ex officio tenentur. Ibid. n. 42.

Item qui pœnis non plectunt. Ibid. num. 43.

Si in officio consultores delinquant subduntur jurisdictioni Inquisitoris privativè. Cap. 4. sect. 2. num. 63. pag. 430.

Ab Officio remotum offendens Ministrum S. Officii, non est de hæresi suspectus. Cap. 4. Sect. 2. subf. unic. num. 3. pag. 432.

Divina officia dum celebrantur, si scientes, se esse excommunicatos Ecclesiam ingredi præsumunt, contemnunt censuras Ecclesiasticas. Cap. ult. Sect. 1. n. 7. pag. 474.

SANCTUM OFFICIUM.

A Sancto officio deputatus Advocatus ad tuendos hæreticos, debet hortari eos, ut veritatem fateantur, & contumaces repertos derelinquere. Cap. 4. Sect. 2. num. 9. pag. 424.

Sancti officii quanta firmitas in concedendis confessionibus reis inquisitis. Ibid. num. 11.

Sancti Officii Ministros impediētes, semper sunt denunciandi sub pœna excommunicationis ipso jure. Ibid. num. 17. pag. 427.

Tales autem non semper sunt de hæresi suspecti. Ibid. num. 28.

In Regionibus Catholicorum non præsumitur, quod impediētes Ministros S. Officii id præstent vel hæresim intuent, vel in odium fidei. Ibid. n. 29.

Sancti Officii Ministrum, qui per se ipsum impedit, incurrit excommunicationem, si de protegendis, sed quid dicendum: de eo qui impedit per alium, vel de eo qui ratum habuit impedimentum. Ibid. num. 30. 31. & 32.

Sancti Officii Ministri quando dicantur directè impedire. Ibidem numer. 33. 34. & 35. pag. 427. & n. 37. pag. 428. Item num. 44. Ibid. & n. 47. & 48. pag. 429.

Sancti Officii Ministri quando indirectè impediri dicantur? Ibid. num. 50. ad num. 52.

Sanctum Officium non decet dependere à curia laicali. Ibid. num. 42. pag. 428.

Sancti Officii familiares sunt immunes ab oneribus: limita. Ibidem num. 65. pag. 430.

Sancti Officii familiares non sunt cogendi ad servitia militaria, nisi in casu necessitatis, & tunc, nisi sint occupati in servitio S. Officii. Ibid. n. 66.

Ministres vel Testes, vel Ministros Sancti Officii dicuntur indirectè illos impedire. Ibid. n. 75. pag. 431.

Sancti Officii Ministri, qui nec directè, nec indirectè impediri possunt, sunt qui actu intervniunt. Cap. 4. Sect. 2. subf. unic. n. 1. pag. 432.

Sancti Officii Ministrum offendens remotum ab Officio non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 3.

Qui tamē illum offenderet intuitu Sancti Officii, incurreret suspensionem, secundum Carenam, qui reiciitur. Ibidem, num. 4.

Quinam veniant sub nomine ministri Officii S. Officii? Ibid. n. 6. pag. 433. ad nu. 14. pag. 434.

Sancti Officii, & Indici Congregationes concedere possunt licentiam legendi libros prohibitos, cum limitatione tamen. Cap. 6. Sect. 2. n. 17. pag. 465.

Sanctum Officium potuit procedere contra quosdam Religiosos, qui joci causa induerunt fratrem vestibus Pontificalibus, & per claustra deduxerunt. Cap. ult. Sect. 1. num. 22. pag. 476.

OLEUM SANCTUM.

De Oleo extremæ unctionis. Vide in verbo EXTREMA UNCTIO.

Elisabethæ Reginae Angliæ Blasphemia, adversus Sacrum Oleum. C. ult. sect. 2. subf. 1. §. 7. num. 17. pag. 501.

OMEN.

Vide in verbo OBSERVATIO.

OMITTERE, OMISSIO.

In omittendo, Sacramentis abutuntur, qui conficiunt, si deficiant in substantialibus. Cap. 3. Sect. 5. n. 1. pag. 392.

Per omissionem intentionis non conficitur Sacramentum, sed non incurritur hæresis

sis suspicio, quia non constat de tali omissione. Ibid. n. 7. pag. 393. Secus, si de illa constaret. Ibid. num. 8. In omittendo abutitur Sacramento, qui cum vel nunquam, vel raro recipit. Ibid. 14. pag. 394.

Omittens Confirmationem propter errores hæreticorum, efficit de hæresi suspectus Ibid. n. 17.

Qui omittunt annuam confessionem, & communionem sunt de hæresi suspecti exceptis meretricibus. Ibid. n. 20.

Contraria opinio varia est, si urgeant circumstantiæ. Ibid. num. 21. pag. 395.

Omissio denunciandi in eo, qui tenetur ex officio, licet non redoleat errorem in fide, tamen non liberat ab onere denunciandi, & inducit levem heresis suspensionem. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 34. pag. 403.

Si omittatur denunciatio suspectorum de hæresi, licet omittens puniri possit, tamen non fit de hæresi suspectus. Ibid. num. 35.

Omittens denunciare hæreticos, quando non adfunt adminicula, & circumstantiæ, non est de hæresi suspectus. Ibid. num. 37.

ONICHOMANTIA.

Onichomantia existit apud veteres: quomodo hodiè exercetur? Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. num. 23. pag. 218.

ONUS.

Ab onere denunciandi videtur eximere probabilis metus alicujus magni damni sibi, vel filiis, vel parentibus. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 23. pag. 402.

Ampliat dicta conclusio à n. 24. pag. 402. ad num. 33. pag. 403.

Ab oneribus sunt immunes familiares Sancti Officii, sed limitata. Cap. 4. Sect. 2. num. 65. pag. 430.

OPERA PIA.

Ab operibus piis propositio arcens Catholicos ingerit hæresis suspensionem, & multo magis, si alios avertat à fide amplectenda. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 21. pag. 507.

OPERATIO.

Vide in verbo ANIMUS.

OPINIO.

Opinio nullam passionem involvit, & ad potentiam intellectivam pertinet. Præl. 2. num. 2. pag. 3.

Vide in verbo PROBABILITAS.

OPPOSITA.

Spes, & suspicio non sunt opposita. Præl. 2. num. 2. pag. 3.

Spei opponitur desperatio. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

ORACULUM.

Dæmones cur in oraculis sæpè responsa dabant ambigua? Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. n. 4. pag. 205.

Probabilius est, Dæmones Sacerdotes Idolorum decessisse ad firmiter stabilendam Idololatriam: Ab oraculis enim Idolorum plura prædicta sunt, ad quæ mens humana perungere non poterat. Ibid. num. 5. pag. 205.

Gentilitas nullam fidem oraculis dedisset, si in eis aliquam falsitatem reperisset, ideo Dæmon in Oraculis nunquam mentiri visus est. Ibid. n. 6. pag. 205.

Non est credendum sepulchrorum oraculis quæ à terra effodiuntur. Hinc detecta falsitas laminarum Platonis, & Græventium. Ibid. num. 7. pag. 205.

ORATIO.

De gestatione quarundam orationum: Ubi de gestatione reliquiarum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 24. & 25. pag. 178.

Orationes habemus ab Ecclesia approbatas ad omnia beneficia à Deo postulanda; ideo non uti debemus quibusdam aliis orationibus suspectis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. numer. 26. pag. 178.

Reprobatur Archindus, docens orationes & preces ad Deum fufas naturaliter efficaces esse ad obtinendum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. num. 8. & 9. pag. 185.

Avicenna Orationes, & Litanias posuit in ordine naturæ. Ibid. num. 32. pag. 188.

Orationes quasdam ad impetrandum Dei auxilium ipse Deus, & Sancti edocuerunt, ut adversus Terræmotus, & Tonnitua. Ibid. num. 20. pag. 186.

Deus

Deus est orationibus, & non sortibus supplicandus. Cap. 2. Sect. 4. n. 4. pag. 206.

Orationes, & unctiones supplendæ sunt à Ministro Catholico, in casu receptionis baptismi à Ministro hæretico. Cap. 5. Sect. 1. num. 19. pag. 437.

ORATORIUM.

An permittit debeat missarum celebratio in privatis Oratoriis. *vide in verbo* MISSA.

ORBIS.

Gentiles prædixerunt orbem forè inveniendum. Cap. 2. Sect. 3. n. 11. p. 198.

ORDINARIUS.

Nisi de licentia Ordinarii, vel Inquisitoris licet Catholicis habitare in rebus hæreticorum secundum bullam Clementis VIII. Cap. 5. Sect. 2. n. 1. p. 445.

ORDO.

Dæmon quomodo abutatur Sacramento Ordinis in Necromanticis. Cap. 2. Sect. 1. subf. 3. n. 9. pag. 166.

Idem dicendum de Polygamia similitudinaria, sicut de vera in ordine ad hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 1. pag. 281.

In primitiva Ecclesia uxorati admissi sunt ad ordines sacros ob penuriâ Sacerdotum. Ibid. num. 4. pag. 282.

Subdiaconus obligatus est ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando ordo subdiaconatus fuit inter sacros declaratus. Ibid. num. 10. pag. 283.

Qui per vim, & metum ordines susceperunt polygamiam non incurrunt, si vis fuerit absoluta, siue Conditionalis, si matrimonium contrahant. Ibid. num. 25. pag. 286.

Lata sententia super nullitate professionis, potest Religiosus inire matrimonium, si non sit in sacris ordinibus. Ibid. num. 28. pag. 286.

Vide in verbo SACERDOTES, MATRIMONIUM, CONTINENTIA, DISPENSATIO.

Qui contra Vxoris voluntatem, vel ordines suscipit, vel Religionem ingreditur est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. sect. 1. subf. 1. §. 3. n. 1. pag. 287.

Bordoni sententia in contrarium respicitur. Ibid. n. 1. pag. 288.

Affertur, & solvitur Bordoni instantia. Ibid. n. 3. pag. 288.

Potest Vxoratus absque peccato, & absque hæresis suspicionem transire ad ordines sacros, vel ad religionem cum consensu conjugis. Hæcque in tali casu ad quid teneatur? Ibid.

Vxor præbens consensum prædictum, si sit Juvenis, cogenda an sit Monasterium ingredi. Ibid. n. 4. & 5. pag. 288.

Absque consensu alterius conjugis non potest alter ad sacros ordines promoveri, etiam si adhuc non sit consummatum matrimonium: Ratio. Ibid. n. 1. pag. 289.

Monastica vitæ repugnat matrimonium ex sui natura: Ordini verò ex solo decreto Ecclesiæ. Ibid. n. 1. pag. 289.

Altero conjuge adulterante potest alter ordines suscipere absque ullo consensu. Ibid. n. 13. pag. 289.

Si vir ad ordines promoveretur absque uxoris Innocentis consensu, reciperet tamen characterem, sed. cogereetur redire. Ibid. n. 14. pag. 290.

Episcopus ratione Excellentioris potestatis, solus ordines confert, quod Sacerdoti nequit communicari. Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. n. 9. pag. 340.

Cum utraque potestas ordinandi scilicet, & confirmandi proveniat ab ordine, cur Sacerdos possit confirmare, non autem ordinare. nu. 10. pag. 340.

Qui non Episcopus, conferret Sacramentum ordinis, esset de hæresi suspectus. Ibid. n. 40. pag. 345.

Ex ordinis Characterem provenit potestas absolvendi. *Vide in verbo* ABSOLUTIO. Abusus in conferendo, nulliter Sacramentum ordinis inducit hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 3. subf. 2. num. 32. pag. 351.

Materia Sacramenti Ordinis diversa est pro diversitate uniuscujusque ordinis. Ibid. n. 33. pag. 351.

Christus Dominus non instituit in individuo materiam singularem ordinum. Ibid. n. 34. pag. 352.

Quod specialiter verificatur in materia ordinis Presbyteratus, quæ diversa est in Ecclesia Græca, & Latina. Ibid. n. 35. pag. 352.

Neutra Ecclesia carpenda est ob usum diver-

- diversitatis materiæ in collatione ordinis Presbyteratus. Ibid. num. 36. pag. 352.
- Ecclesia** Latina pro materia ordinis Presbyteratus determinavit in individuo porrectionem Instrumentorum, & manuum Impositionem. Ibid. n. 37. pag. 352.
- Manus** Impositio non videtur necessaria in tradenda potestate supra Corpus Christi verum. Ibid. n. 38. pag. 353.
- Duplex** est manuum Impositio. Ibid. n. 39. pag. 353.
- Quænam** manuum impositio ex illis tribus omissa redderet nullum Sacramentum. Ibid. n. 40. pag. 353.
- Gregorius Nyssenus** narrat Gregorium Thaumaturgum fuisse absentem in Episcopum consecratum, adeoque absque manuum impositione. Ibid. n. 41. pag. 353.
- Relatio** Gregorii Nysseni non intelligitur de consecratione, sed de præcibus adhibitis ad persuadendum Thaumaturgum, & Episcopatum acceptaret. Ibid. n. 42. pag. 353.
- Vide in verbo* EUSCOTUS.
- Sacramentum** ordinis datur incapaci, si conferatur mulieribus, secundum hæreticorum errores. Cap. 3. Sect. 3. subl. 4. n. 76. pag. 377.
- Quintiliani** hæretici sacerdotium feminis dabant. Ibid. n. 77. pag. 377.
- Fœminæ** Diaconissæ quænam erant in Ecclesia primitiva, earumque officium in Templis? Ibid. n. 78. pag. 377.
- An** Diaconissæ ordinarentur per manuum impositionem? Ibid. n. 79. pag. 378.
- Presbyteræ** mulieres quænam dicebantur. Ibid. n. 80. pag. 378.
- Qui** reiterat ordinem, confert illum subiecto incapaci. Ibid. n. 81. pag. 378.
- Ordinatus** à falso Episcopo esset reordinandus saltem sub conditione. Ibid. n. 82. pag. 378.
- Prædicta** procedunt etiam quoad ordines minores. Ibid. n. 83. pag. 378.
- An** possit licite reiterari prima tonsura? Ibid. n. 84. pag. 378.
- Non** potest reiterari etiam si illa non esset ordo. Ibid. n. 85. pag. 378.
- Ordinis** Sacramentum quomodo ab Episcopo hæretico recipi possit? Cap. 3. Sect. 4. n. 10. pag. 389.
- Ordinis** Sacramentum valide, sed non li-

eite ab hæretico Episcopo recipi potest, servatis essentialibus Sacramenti. Cap. 5. Sect. 1. n. 4. pag. 439.

Recipiens tamen ordinis sacramentum, remanet tunc suspensus; Ignorantia verò excusaret ab irregularitate. Ibid. n. 41.

ORGANUM.

Ad operationes animi maximè concurrunt Organorum qualitas. Præl. 6. num. 2. pag. 9.

Organorum similitudo præsumitur in filiis respectu suorum parentum. Præl. 6. n. 3. pag. 10.

ORIENTALES.

Forma absolvendi Orientalium per modum deprecativum, numquam fuit improbata, nec adversatur ei Concilium Tridentinum. Cap. 3. Sect. 1. subl. 3. n. 15. pag. 305.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

ORIGENES.

Originis libri possunt legi, quamvis in eis contineantur errores contra fidem. Cap. 6. Sect. 2. n. 29. pag. 466.

Ab Origene notati Peripatetici tamquam Polytheistæ, quorum Princeps Nicolaus Macchiavellus. Cap. ult. Sect. 2. subl. 1. §. 7. n. 6. pag. 500.

ORNAMENTUM.

Ornamenta templorum negligenda, ut pauperibus succurratur. Cap. 3. Sect. 1. subl. 6. §. 3. pag. 13. pag. 319.

ORNATUS.

Ramos ad ornatum Synagogæ, nec Agnum ad immolandum possunt Christiani Judeis vendere. Cap. 5. Sect. 2. n. 75. pag. 452.

OSCVLVM.

Qui hæreticum deosculatur est vehementer suspectus de hæresi. Præl. 4. num. 7. pag. 6.

Antiquitus inter Missarum solemnia exhibebatur pax per mutua oscula. Declara. Cap. 2. Sect. 7. subl. vnic. num. 17. pag. 248.

P

PACTUM.

Inire pacta cum Dæmone hæreticale est . Cap.2.Sect.2.n.2.pag.150.

Qui per Magiam cogunt Dæmones ad sibi inserviendum , paciscuntur cum eorum Principe , ut inferiores Dæmones constringat.Et hujusmodi pactum facit Idololatriciam . Cap.2.Sect.2.nu.5.pag.159.

Pactum de apparendo post mortem , an unquam servatum fuerit? Cap.2.Sect.2.subl.2.n.15.pag.158.

An qui observent somnia , dicantur pacisci cum Dæmone? *Vide in verbo OBSERVATIO.*

Pactum cum Dæmone semper reperitur in Magia . Cap.2.Sect.2.subl.3.§.1.nu.1.pag.168.

Pactum cum Dæmone duplex , expressum scilicet , & tacitum : Utrumque definitur . Cap.2.Sect.2.subl.3.§.1.n.2 & 3.pag.168.

Per quodcumque pactum cum Dæmone incurritur hæresis suspicio . Cap.2.Sect.2.subl.3.n.4.pag.168.

Pactum expressum cum Dæmone inducit vehementem hæresis suspensionem : Tacitum verò levem . Cap.2.Sect.2.subl.3.§.1.n.6.pag.169.

An si dæmon faciat aliquid alicui , nullo prævio pacto , is sit de hæresi suspectus? Cap.2.Sect.2.subl.3.§.1.nu.8.pag.169.

Magi ultra pactum cum Dæmone solent per Chirographū animam dare Diabolo . Cap.2.Sect.2.subl.3.§.1.n.107.pag.170.

An liceant superstitiones , prævia protectione de non consentiendo in pactū cum Dæmone? Cap.2.Sect.2.subl.3.§.1.n.12.pag.170.

Suspicio pacti cum Dæmone in verbis saceris quid requirat? Cap.2.Sect.2.subl.3.§.2.n.7.pag.172.

Divinatores sunt suspecti de hæresi , quoties cum Dæmone paciscuntur , vel ipsum adorant . Cap.2.Sect.3.num.1.pag.196.

Sortilegium omne continet cum Dæmone pactum , etiamsi sortes bono zelo tententur . Cap.2.Sect.4.n.3.pag.206.

Ex Divo Augustino ad pacta cum dæmonibus inita pertinent millia inanum observationum . Cap.2.Sect.5.n.1.pag.219.

Vide in verbo OBSERVATIO.

De pacto cum Dæmone in somniis , *Vide in verbo SOMNIUM.*

Datur maleficium in quo nullum reperitur cum Dæmone pactum . Cap.2.Sect.6.n.6.pag.230.

Præter maleficium sapiens hæresim manifestam ob pactum expressum cum Dæmone datur maleficium involvens pactum tantum tacitum , adeoque de levi suspensionem inducens.Ibid.n.7.pag.230.

Vide in verbo DAEMON.

Pacta cum sint de jure gentium , eis non potest obesse diversitas religionis . Cap.4.Sect.1.subl.2.§.1.n.13.p.412.

Pactum de re illicita non obligat , & si addit juramentum . Ibid. num. 20. pag.413.

SACRUM PALATIUM.

Sacri Palatii Apostolici Magister in Vrbe tantum concedit licentias legendi libros prohibitos . Cap.6.Sect.2.nu.20.pag.466.

PALOMANTIA.

Palomantia attributa Germanis à Tacito , hodie est in usu ad inveniendā metalla , Thelauros &c. quomodo exerceatur , tum superstitiosè , tum absque superstitione , Cap.2.Sect.4.subl.3.num.26.pag.218.

PANIS.

Grassante Ebjonitarum Hæresi docentium legalia simul cum Evangelio servanda , Ecclesia in fermentato pane celebravit , & cessante , rediit ad Azymum . Cap.3.Sect.1.subl.2.n.7.pag.296.

Vide in verbo CONSECratio.

Sacerdos Latinus nequit uti panē hordeaceo , quem sacra congregatio Sancti Officii proscripsit Græcis Corcyreæ pane carentibus . Ibid.n.12.p.297.

Apud Latinos magna olim religio in parando pane Eucharistico . *Vide in verbo MISSA.*

P A P A.

Vide in verbo PONTIFEX.

PARENTES.

Vide in verbo FILIUS.

Ex parentibus criminosis oritur suspicio, quia filius accipit non solum corporis substantiam a parentibus, sed & virtutes, & vitia. Præl. 6. num. 1. pag. 9. ubi plura.

Filii nobiles virtute parentum resplendent. Præl. 6. n. 5. pag. 10.

Si improbus est filius, vix reputatur optimos habuisse parentes. Præl. 6. n. 5. pag. 10.

Exempla parentum filios excitant. Præl. 6. n. 7. p. 10.

A teneris usque annis tenentur parentes filios recto exemplo instruere. Præl. 6. n. 7. pag. 10.

Ex malis parentibus possunt optimi oriri filii. Præl. 6. n. 7. pag. 10.

Parentes tenentur denunciare filios hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 21. pag. 402.

PARISIENSIS ACADEMIA.

Immerito propositiones Sancti Thomæ censuravit. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 10. pag. 505.

PAROCHVS.

Parocho non licet assistere matrimonio inter Catholicum, & hæreticam, vel e contrâ. Cap. 3. Sect. 1. n. 49. pag. 440.

Vide in verbo SPONSALIA, MATRIMONIUM, POLYGAMIA.

PAROPTIDES.

Vide in verbo MIDKINA.

PARTES.

Ad partes hæreticorum si transcant Apostata à Religione, & cum illis communionem habeant, sunt de hæresi suspecti. Cap. ult. Sect. 1. num. 23. pag. 476.

PARTICVLA.

Attrectate particulas consecratas, quacumque ex causa fiat, inducit hæresis suspensionem. Cap. 3. Sect. 3. subf. 1. n. 20. pag. 342.

Antiquitus viri communicaturi, eucharistiam manibus excipiebant, non tamen

femina. Ibid. n. 21. pag. 342.

Auctoritates ad hoc. Ibid. n. 22. 23. & 24. pag. 242.

Antiquis temporibus nonnulli ob reverentiam particulas consecratas non attrectabant. Ibid. num. 25. pag. 342.

Antiquitus Eucharistia deferebatur ab Ignorantibus, quam consuetudinem modo retinet tantum Summus Pontifex. Ibid. n. 26. pag. 343.

Qui furantur Sacras particulas sunt de hæresi suspecti. Ibid. n. 27. pag. 343.

Furans Pyxidem, etiam ex sola avaritia, si sacras particulas contrectet, sit de hæresi suspectus. Ibid. num. 28. pag. 343.

Vide in verbo COMMUNIO.

Particulam Sacram ab ore extrahens ad fortilegia est gravior de hæresi suspectus; Item si tantum ad secum deferendam. Cap. 3. Sect. 4. n. 26. & 27. pag. 391.

Particula Sacra non potest deferri ad osculandum ægroto, qui nequit eam sumere. Ibid. n. 29.

P A R T U S.

Maleficium difficilis partus quomodo fiat? Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. num. 20. pag. 238.

PARVITAS MATERIÆ.

An Blasphemus excusari possit ex parvitate Materie? Negative, quia in blasphemia nequit dari parvitas materie. Cap. 1. Sect. 6. n. 91. pag. 134.

Gravis, & atrox injuria est, quæ à vili persona sit magistratui, vel Principi, maledicta in eum proferendo; quanto magis gravis erit illa, quam creatura infert Creatori? obidque non datur in blasphemia contrâ Deum parvitas materie. Cap. 1. Sect. 6. n. 92. pag. 134.

An possit dari parvitas materie in blasphemia erga Sanctos? Affirmative, si proferatur in eos in ordine ad statum, quem in vita mortali habuerunt. Cap. 1. Sect. 6. n. 93. pag. 134.

Parvitas materie non excusat commorantes in locis hæreticorum, si vescantur carnibus diebus ab Ecclesia prohibitis ad hæresis protestationem. Cap. 5. Sect. 2. n. 65. pag. 451.

Nisi parvitas materie excuset ad effectum incurrendæ hæresis suspensionem, legere dici-

dicitur, qui legere incipit libros hæreticorum, seu prohibitos, & penitentia ductus definit. Cap.6.Sect.1.n.25.pag.459.

Parvitas materiæ est una ex circumstantiis, quæ excusantur ab hæresis suspicione legentes libros hæreticorum, quod tamen aliqui negant. Cap.6.Sect.2.n.5.pag.464.

Quæ autem sit materiæ parvitas in hoc casu? Vide ibid.à n.6.ad.n.8.

Parvitas materiæ datur quoque in retentione librorum prohibitorum ex parte temporis, & ex parte materiæ. Ibid. n.12.pag.465.

PASQUALIGUS.

Negans requirit causam gravem ad utendum vestibus hæreticorum, reicitur à Verricello, quia talis usus vestium est protestatio falsæ religionis. Cap.5.Sect.2.n.53.pag.450.

PASTOR.

Contra Pastores, & Magistratum incitans plebem propostio, illamque subvertens sub religionis prætextu, reddit de hæresi suspectum ejus assertorem. Cap.ult.Sect.2.subsect.2. num.20. pag.507.

PATENTES.

In patentibus Missionariorum, cavet Sacra Congregatio, ne hi adeant hæreticorum templa. Cap.5.Sect.2.n.14.pag.446.

SANCTI PATRES.

De SS.Patribus, qui docuerunt non dari Antipodes, quid dicendum? Cap.ult.Sect.2.subf.1.§.1.n.25. pag.484.

Patribus credendum in iis, quæ ad fidem, vel ad mores pertinent. Ibid.n.27.

A SS. Patrum Scholasticorum communi modo loquendi alienum, & peregrinum aliquid asserens, incurrit hæresis suspicionem. Cap. ult.Sect.2. subf.2.n.18.pag.506.

Admiserunt in libris SS.Patrum scurrilia, illorumque verba ad scurrilia, & vana convertentes, sunt de hæresi suspecti. Item in officiis Ecclesiasticis, Sacra Scriptura, & similibus. Ibid.n.40.41. & 42.pag.509.

Sape SS. Patres laudabiliter explanarunt

locutiones sacras per locutiones prophanas philosophorum, & poetarum gentilium. Cap. ult. Sect.2. subsect.2. num.44. pag.509.

PATRIA.

Ex ea bene infertur suspicio. Præl.5.nu.2. pag.7.

Patriæ multum debemus, quia Regionis, in qua nascimur, sortimur mores. Præl.5.n.3.pag.7.

Ordinandorum patria investiganda est. Præl.5.n.4. pag.7.

Ex patria inducitur suspicio, nedom attentò aeris climate, sed etiam inspecta incolarum qualitate. Præl.5. num.7. pag.8.

Suspicio orta ex patria, cessat in persona, eximie virtutis. Præl.5.n.9.p.8.

Suspicio quæ oritur ex patria, cum aliis adminiculis conjuncta multum urget. Præl.5.n.7.pag.8.

Non est impossibile ex pessima patria optimum oriri Civem. Præl.5.nu.9. pag.8. Ubi plura de hoc.

Patriæ splendor ad consequendos honores multis proficit: Solis Romanis obstat. Præl.5.n.9.pag.9.

Vide in verbo ROMANUS, NATIONES, AFRICA, CLINA.

PATRIVS.

De necessitate adhibendi in baptismatis Sacramento patris, Vide in verbo BAPTISMUS.

PAVLINA.

De Arte Paulina, Vide in verbo Ars.

PAVLVS III.

Improbavit confederationem Caroli V. cum Anglorum Rege. Cap.5.Sect.2. n.80. pag.453.

Non solum de consuetudine, sed etiam ex cõstitutione Pauli III. delinquentes secundum regulas descriptas in Capitulo ultimo hujus operis, puniendi sunt ab Inquisitoribus. Cap.ult.Sect.2. subf.2.n.65.pag.511.

PAVLVS IV.

Ex dispositione Pauli IV. incurritur hæresis suspicio etiam si retineantur scripturæ hæreticorum Typis non evulgatæ. Cap.6.Sect.1.n.17.& 18.pag.458.

Hh h h 2 PAV-

PAVLVS V.

Pauli V. Epistola ad Catholicos Angliæ .
Cap. 5. Sect. 2. n. 6. p. 445.

PAUPER.

Ad succurrendum pauperibus , etiam
templorum ornamenta sunt distrahen-
da . Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. n. 13. p. 319.
An licitum sit tentare fortes , ut appareat,
cuiam ex pauperibus dāda sit Eleemo-
syna, quando æqualiter sint pauperes ?
Cap. 2. Sect. 4. subf. 1. numer. 8. pag.
208.

P A X .

Vide in verbo OSCULA .

PECCATUM .

Quotiescumquē Magi utuntur aliquo pec-
cato, non operantur diuina virtute. Cap.
2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 1. pag. 173.
An peccatum Originale sit in essentia, vel
potentia animæ ? Præl. 8. n. 3. pag. 13.
Per primum peccatum humana natura
corrupta fuit . Præl. 8. n. 4. pag. 14.
Vnum peccatum est causa alterius , & ne-
mo contentus est uno peccato . Præl. 8.
n. 10. pag. 14.
Peccatum maleficiorum vincit in gravi-
tate omnia alia . Cap. 2. Sect. 6. n. 5. pag.
230.
Ubi actio non est peccaminosa lethaliter,
nec est suspecta de hæresi . Cap. 2. Sect.
5. n. 30. pag. 221.
Non oritur suspicio ex vanis observan-
tiis, per quas non incurritur peccatum
mortale . Ibid. n. 14. p. 222.
Ignorantia probabilis, seu simplicitas ex-
cludens pravam intentionem, & à pec-
cato mortali excusans, excusat etiam
ab hæresis suspitione, & quare ? Ibid.
n. 13. pag. 221.
An Sacerdos in peccato mortali celebrans
sit suspectus de hæresi ? *Vide in verbo*
DISPOSITIO, MISSA .
Peccata in confessione audita possunt re-
velari, quando Confessarius aliundè, &
extra confessionem scit . Cap. 3. Sect. 3.
subf. 6. n. 6. pag. 384.
Peccatorum notitia prò iuvanda memo-
ria in confessione cadit sub sigillo. Ibid.
n. 18. pag. 386.
Peccatum mortale committit, qui plu-
ries in die communicat, sed non est de

hæresi suspectus . Cap. 3. Sect. 4. n. 23.
pag. 391.

In peccato mortali celebrans missam, &
non consecrans, gravius peccat, quam
si consecraret . Cap. 3. Sect. 5. nu. 2. pag.
392.

Et si omittens consecrationem, exhibear
particulas non consecratas, est de hæresi
suspectus . Ibid. n. 6. pag. 393.

Peccata adversus religionem à Deo pu-
niuntur . Cap. 4. Sect. 1. n. 8. & 10. pag.
396.

Peccatum mortale non committitur con-
versando cum hæreticis, licet publicis,
ex vi constitutionis Martini V. Cap. 5.
Sect. 1. n. 4. pag. 436.

Exemplum fornicantis credentis fornicationem non esse peccatum ad ostenden-
dum, quod factum, ut inducat hære-
sim externam, debet illam exprimere.
Cap. 5. Sect. 2. n. 66. pag. 451.

Licet mortaliter peccent retinentes libros
hæreticorum, tamen si dicti libri non
habeant errores contra fidem, non sunt
de hæresi suspecti . Cap. 6. Sect. 1. n. 10.
pag. 458.

PEDICULUS .

Pediculus apud Moniales Sanctæ There-
sæ nullus generatur . Cap. 2. Sect. 1.
subf. 5. n. 3. pag. 192.

PELAGIUS .

Fefellit Sanctum Augustinum, & quoniam
artificio . Præl. 14. n. 18. pag. 25.

PENSIO .

Vide in verbo BENEFICIUM .

PERCVSSIO .

Percutens Laicum credens percutere
Clericum, an sit excommunicatus .
Vide in verbo CLERICUS .

PERICVLVM.

Conjunctio cum hæreticis habet innatum
perversionis periculum, præcipue si ine-
atur cum feminis hæreticis . Cap. 3.
Sect. 1. subf. 1. §. 4. n. 15. pag. 293.

Propter periculum perversionis prohibita
est conversatio cum hæreticis jure di-
vino, & Ecclesiastico . Cap. 5. Sect. 1. n.
1. pag. 436.

Periculosum est commercium cum hæreti-
cis . Ibid. n. 9.

Peri-

Periculo perversionis, & scandalı seclı-
sı, potest Catholicus conversari cum
hæreticis in spiritualibus . Ibid. n. 17.
pag. 437.

Etiā cum periculo perversionis alterius
conjugis ob publicam causam, potest
Sedes Apostolica concedere dispensa-
tionem de matrimonio contrahendo à
Catholico cum hæretica, vel è contrā
Cap. 5. Sect. 1. n. 47. pag. 440.

Abſque periculo hæreticis labis neque-
unt Catholici frequentare conciones in
templis hæreticorum . Cap. 5. Sect. 2. n.
13. pag. 446.

Periculum proprię perversionis si abſit, eſt
una ex conditionibus in Catholico re-
quisitis ad adeundum hæreticorum tem-
pla, & cum eiſdem converſandum .
Cap. 5. Sect. 2. n. 21. pag. 447.

Periculi ratione, nequaquam indoctis
eſt permittendum adire templa hæreti-
corum . Ibid. n. 25. pag. 447.

Ad evitanda pericula poſſunt commoran-
tes in locis infidelium, edere carnes die-
bus ab Eccleſia vctitis, niſi adſit præce-
ptum Tiranni . Ibid. n. 70. pag. 452.

Neque cum mortis periculo licet Catho-
lico pulſare Campanam ad Concionem
hæreticorum . Cap. 5. Sect. 2. n. 74. pag.
452.

Propter ſubverſionis periculum cavend-
um eſt, ne filii Catholicorum adeant
Scholas Magiſtrorum hæreticorum . Ibi-
dem num. 103. pag. 455.

Periculum ſubverſionis adeo præſentaneū
eſt in legendis libris malis, ut vel ip-
ſi Principes Ethnici eoſdem cremari
mandaverint . Cap. 6. Sect. 1. nu. 1. pag.
457.

Periculum perverſionis ſi non adſit, pro-
pter bonum Eccleſiæ neceſſaria ſit præ-
ſentanea errorum confutatio, poſſunt
hæreticorum libri legi, & retineri . Cap.
6. Sect. 2. n. 39. pag. 468.

Periculo perverſionis ceſſante poſſunt ſe-
cundum aliquos auctores legi Libri
prohibiti . Cap. 6. Sect. 2. n. 42. pag.
468.

PERJURIUM PERJURARE .

Blaſphæmia eſt perjurio pejor . Cap. 1. n.
9. pag. 42.

Perjurare per Imperatoris fortunam Eth-
nici gravius putabant, quam perjurare

per Imperatoris genium . Cap. 5. Sect. 2.
n. 10. pag. 446.

PERMISSIO .

Permiſſio Principis, quomodo differat
à permiſſione Dei . Cap. 4. Sect. 2. n. 36.
pag. 428.

Nunquam permittitur Catholico adhibe-
re in baptiſmo Patrum hæreticum .
Cap. 5. Sect. 1. n. 21. pag. 437.

PERONIVS, ET PLESSIVS .

Inter Jacobum Peronium Episcopū Ebo-
racenſem, & Pleſſum Calvinistam pu-
blica diſputatio coram Rege Chriſtian-
iſſimo . Cap. 5. Sect. 2. num. 97. pag.
454.

PERSONÆ PRIVATÆ .

Perſonæ privatæ dicuntur impedire indi-
rectè Miniſtros Sacre inquisitionis,
quando Domi detinent Teſtes, ne exa-
minentur, vel minantur eoſdem . Cap.
4. Sect. 2. n. 74. & 75. pag. 431.

Perſonæ privatæ poſſunt intervenire nup-
tiis hæreticorum . Cap. 5. Sect. 1. n. 51.
pag. 441.

Perſonarum qualitas attenditur in adeun-
dis hæreticorum templis concurrenti-
bus quibuldam conditionibus . Cap. 5.
Sect. 2. n. 17. pag. 447.

Perſonæ Illuſtris poteſtati, dignitati, ſive
alicui ſtatui fidelium, quę detrahāt pro-
poſitio, eſt ſuſpecta . Cap. ult. Sect. 2.
n. 30. pag. 108.

Qui callidè tacitis nominibus perſonas
circumſcribunt Concionatores, ut eas
agnoscere faciant, ab Inquiſitoribus ſunt
judicandi . Cap. ult. Sect. 2. ſubſ. 2. n. 63.
pag. 511.

PERTINACIA .

An differat à voluntario . Præl. 14. num. 2.
pag. 22.

Quanta ſit hominum pertinacia in foven-
dis erroribus . Præl. 17. num. 1. pag.
29.

Pertinacia errantem in fide, conſtituit
hæreticum . Præl. 17. n. 2. pag. 29.

Ratio . Ibid. num. 3.

Pertinacia eſt complementum, & forma
hæreſis . Præl. 17. n. 4. pag. 29.

Quidam ex SS. Patribus, licet erraverint,
quia cum nō fuerint pertinaces, neque-
unt dici hæretici . Præl. 17. n. 5. pag. 30.
Per-

Pertinacia ad hæresim constituendam quid requiratur? Præl. 17. n. 6. pag. 30.

Protestatio excludit pertinaciam, proindeque eximit ab hæresi. Præl. 17. n. 7, pag. 30.

Vide in verbo **PROTESTATIO**.

Ad hæresim non requiritur obstinatio, quæ est pertinacia major, & quomodo id intelligatur? Præl. 17. n. 13. pag. 32.

Qui est pertinax in nondum definito ab Ecclesia, est hæreticus, & quando? Præl. 17. n. 20. pag. 33.

Pertinax est, qui sua opinione putans aliquid esse ab Ecclesia definitum, contrarium tamen sentit. Præl. 17. nu. 21. pag. 33.

PERVERSIO.

Vide in verbo **PERICULUM**.

Perversionis propriæ periculum si absit, est una ex conditionibus ad adeundum hæreticorum templa, & cum illis conversandum. Cap. 5. Sect. 2. nu. 21. pag. 447.

Perversionis periculum si non adsit, & propter bonum Ecclesiæ necessaria sit præsentanea errorum confutatio, possunt libri hæreticorum legi, & retineri. Cap. 6. Sect. 2. n. 39. pag. 468.

Explica, ut Ibid. n. 40.

Perversionis periculo cessante, possunt legi libri prohibiti secundum nonnullos auctores. Ibid. n. 42. pag. 468.

S. PETRVS APOSTOLVS.

A Sancto Petro Apostolo instituta fuit tonsura Clericalis ad modum Crucis secundum Dionysium. Cap. ult. Sect. 1. n. 16. pag. 476.

S. PETRVS MARTYR.

S. Petrus Martyr fassus est, ex assidua disputatione cum hæreticis expertum fuisse tentationem contra fidem. Cap. 6. Sect. 2. n. 41. pag. 468.

PETVLANTIA.

Petulantiam hæreticorum in disputationibus quomodo repressit Sanctus Remigius Episcopus Rhemensis in Episcopo Arriano? Cap. 5. Sect. 2. nu. 91. pag. 454.

PHANTASIA.

Dantur revelationes phantasticæ. *Vide in verbo* **REVELATIO**.

An Dæmon operetur in phantasiam? *vide in verbo* **DÆMON**.

Malefici quomodo possint phantasiam turbare. Cap. 2. Sect. 6. n. 9. p. 233.

PHILIPPVS.

Abbas Philippus à Turre laudatur. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 9. pag. 193.

PHILOSOPHI.

Per phanas Philosophorum, & Poetarum gentilium locutiones, sepe SS. Patres laudabiliter explanarunt locutiones Sacras. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 44. pag. 509.

Philosophi Arabes, & Averroes abusi sunt Doctrina Aristotelis ab probandum, fidei mysteria esse veritati parum consona? Ibid. n. 54. pag. 510.

S. Thomas Aquinas hanc falsitatem detexit explicando doctrinam Aristotelis. Ibid. n. 55.

Philosophorum Principiis injuriam ingans propositio, quomodo sit censuranda. Ibid. n. 56.

Finis censurandi Philosophorum sententias faventes Religioni Catholicæ, eruitur à qualitate ipsius censurantis. Ibid. n. 58.

PHILTRA.

vide in verbo **AMOR**.

PHOCA.

Phoca electus Imperator ob populi peccata. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. 5. 3. n. 15. pag. 420.

PHYSIOGNOMIA.

Non sunt suspecti de hæresi, qui per Physiognomiam divinant, & quomodo? Cap. 2. Sect. 3. num. 6. pag. 197.

Ubi quod Gregorius Nazianzenus motes perditos Juliani Apostatæ prædixit. Damnantur divinantes per Physiognomiam, vel Chiromantiam, quoties volunt divinare bonam, vel malam fortunam: Hinc puniendæ Zingaræ. Ibidem num. 8. pag. 198.

Qui considerant lineas, & signa frontis, dicuntur Microscopi, & si naturaliter operentur.

rentur, non sunt suspecti de hæresi. Ibid. num. 10. pag. 198.

Physiognomia quid præostendere possit ex aspectu? ubi affertur exemplum divinationis Antiochi Tiberti, & reicitur. Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. num. 7. pag. 201.

Fundamenta Physiognomiz ex aspectu. Ibid. num. 8. pag. 201.

PIA OPERA.

A piis operibus arcens Catholicos, & multo magis à fide amplectenda, hæresis suspensionem ingerit propositio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 21. pag. 507.

PICTURA.

Vide in verbo IMAGO.

PIRATA.

Piratis quando fides non sit servanda? Explicatur Bartolus negans. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 16. pag. 413.

PIUS IV.

Pius IV. Cardinelem Odeum privavit Cardinalatu. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. num. 10. pag. 420.

Ex bullis Pii IV. & Julii III. damnato Austrore, ejus quoque opera, licet bona, damnata sunt. Ibid. n. 22. pag. 459.

PIVS V.

Reprehendit Hyppolitum Cardinelem Estensem, eo quod interfuerit colloquio habito inter Catholicos, & hæreticos. Cap. 5. Sect. 2. num. 16. pag. 447.

Plures Michaelis Baji propositiones damnata à Pio IV. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 52. pag. 510.

PLEBS.

Plebem subvertens sub Religionis prætextu, illamque incitans contra Magistratum, & pastores incitans contra Magistratum, indicat de hæresi suspectum ejus Assertorem. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 20. pag. 507.

POENÆ.

Pœnæ olim contra blasphemos hodiè non sunt in usu. *Vide in verbo* BLASPHEMIA, & BLASPHEMIUS.

An qui punitus de blasphemia, veluti simpliciter, possit propter eandem in judicio molestari, tamquam hæreticus. Cap. 1. Sect. 6. n. 87. pag. 133.

Qualitas superveniens delicto post condē-

nationem alia est, quæ diversificat delictum, & alia, quæ augeat tantum pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 88. pag. 133.

Blasphemia hæreticis diversificat delictum: Blasphemia in eadem specie, si replicetur, augeat tantum pœnam. Cap. 1. Sect. 6. num. 89. pag. 134.

De pœnis damnatorum in inferno, *vide in verbo* DAMNATI, MISA.

Pœna revelantis audita in confessione. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 12. pag. 385.

POENITENS.

Jacobitæ tribus vicibus cruci conformiter in faciem poenitentis insulant, qui tamen ritus non improbat. Cap. 3. Sect. 1. subf. num. 13. pag. 305.

Pœnitens an possit renunciare juri sigilli ad sui favorem introducto? Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 3. pag. 384.

Pœnitentis licentia necessaria est, ut confessarius possit cum poenitente loqui de auditis in confessione. Ibid. num. 4.

Pœnitens qui adit confessarium, non animo confitendi, sed seducendi, non gaudet jure sigilli. Ibid. num. 7.

POENITENTIA.

Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentiz, & Extremæ unctionis Sacramento? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. num. 8. pag. 166.

Præsumitur in senectute. *Vide in verbo* SENECTUS.

Triennalis poenitentia, & resipiscencia aufert suspensionem, quæ oritur ex mala vita. Præf. 8. num. 11. pag. 14.

Dummodò post poenitentiam quis non sit relapsus. Ibid.

De Sacramento Poenitentiz, *Vide in verbo* CONFESSIO.

In Sacramento poenitentiz quando sufficiens materia non adhibeatur? ubi an errans in fide circa actum contritionis fiat de hæresi suspectus? Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 25. pag. 299.

Qui deficeret in Sacramentali satisfactione, non esset suspectus de hæresi. Ibid. num. 28. pag. 300.

Lutheri error & sophisma circa Sacramentalem satisfactionem. Ibid. nu. 29. pag. 300.

Con-

Confessarius cautè procedat eum pœnitentem, qui omnem pœnitentiam respiciat, eligendo in alia vita Purgatorium. Ibid. num. 30. pag. 301. *Vide in verbo* PœNITENS.

Hæreticorum errores in forma absolutionis Sacramenti pœnitentiæ, qui præter verba, exigunt signum visibile. Cap. 3. Sect. 1. Subf. 1. num. 12. pag. 305.

Hunc errorem an sequantur Jacobitæ? Ibid. num. 12. pag. 304.

Pœnitentiæ Sacramentum potest Catholicus recipere ab hæretico. Cap. 5. Sect. 1. num. 36. pag. 439.

Pœnitentiæ Sacramento abutitur, qui revelat audita in confessione. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 12. pag. 385.

Ad effectum incurrendæ suspensionis hæresis dicitur legere libros hæreticorum, seu prohibitos, quamvis legens pœnitentia ductus desinit, nisi materiæ parvitas excuset. Cap. 6. Sect. 1. num. 25. pag. 459.

POETA.

Pœtarum Ethnicorum in libris quædam impia dogmata contenta referuntur. Cap. 6. Sect. 2. num. 25. pag. 466.

Per pœtarum gentilium, & philosophorum prophanas locutiones sæpe SS. Patres laudabiliter explanarunt locutiones sacras. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 44. pag. 509.

Vide in verbo CÆMINA.

SANCTUS POLYCARPVS.

Martyrium passus est, quia noluit per fortunam Imperatoris jurare. Cap. 5. Sect. 2. n. 9. pag. 446.

POLYDORUS.

Polydorus Vergilius rescellitur. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 5. pag. 174.

POLYGAMIA, POLYGAMVS.

Inducit levem hæresis suspensionem, secundum nonnullos. Præl. 4. num. 2. pag. 5. Sed quidquid sit apud Hispanos, falsum est apud nos. Ibid.

Apud nos Polygamia inducit suspensionem vehementem; & ratio. Præl. 4. num. 2. pag. 5.

Pro crimine Polygamie imponitur abjuratio vel de hæresi formali, si polygamus contra Sacramentum matrimonii habuit errorem in intellectu, vel de vehementi propter suspensionem hæresis

ex ipso facto ortam. Præl. 4. num. 2. pag. 5.

In duobus casibus ex Polygamia oritur levis suspicio. Præl. 4. num. 3. & 6. pag. 5.

Polygamia inducens hæresis suspensionem non est Polygamia successiva, sed simultanea. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 27. pag. 271.

Qui vivente prima uxore aliam ducit, est verè Polygamus, abutens Sacramento matrimonii, & de hæresi suspectus. Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. num. 1. & 5. pag. 273.

Lutherus polygamiam admisit. Ibidem. n. 7. & 8. pag. 274.

Motivum explendæ libidinis non eximit Polygamus ab hæresis suspicione. Ibid. n. 9. pag. 274.

Ad convincendam hæresis suspensionem in Polygamis, multæ circumstantiæ concurrunt. Ibid. num. 10. pag. 274.

Suspicio hæresis in Polygamis cur non sit censenda levis? Ibid. n. 11. pag. 274.

Quò atrocius est crimen, eò gravior hæresis suspicio: Polygamia autem atrocissimum crimen. Ibid. n. 12. pag. 275.

Polygamiam non esse juri naturæ adversam, videtur comprobari ex ejus usu apud Germanos, Romanos, Scotos, Persas, Turcas, Judæosque. Ibidem. num. 13. pag. 275.

Polygamia est contra ius naturæ, quod multis exemplis probatur. Ibid. n. 14. pag. 277.

Polygamia contra Arniseum non opponitur primario fini matrimonii, scilicet proli gignendæ. Ibid. n. 17. pag. 276.

Polygamia fuit in usu apud nationes gentium ob naturam corruptam, non ob permissionem Juris naturæ. Ibid. n. 18. pag. 277.

Adrianus Pontifex non dispensavit cum Carolo Magno in Polygamia, sed primum Caroli matrimonium cum muliere Longobarda solvit. Ibid. num. 19. pag. 277.

Fidelis, relicta uxore infideli nolente ad fidem converti, non est Polygamus, si aliam ducat Uxorem. Ibid. n. 38. pag. 180.

An ludi conversi ad fidem sint Polygami, si relicta priori uxore infideli, transcant ad secunda vota. Ibid. n. 40. p. 280.

Vide in verbo UXOR, MATRIMONIA, Sponsus. Idem

Idem dicendum de Polygamia similitudinarum, sicut de vera in ordine ad hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.

In primordiis nascentis Ecclesie non fuit permessa Polygamia similitudinaria contra Cardinalem Lauream. Ibid. num. 3. pag. 281.

Historia S. Malchi relata à Sancto Hieronymo non probat polygamiam similitudinariam, quia coniugium illius fuit nullum. Il id. n. 6 pag. 282.

Subdiaconi hodie, si uxorem ducerent essent de hæresi suspecti, tanquam Polygamii similitudinarii. Ibid. n. 11. pag. 283.

Polygamia similitudinaria descendit à Luthero, & damnatur à Concilio Tridentino. Ibid. n. 14. pag. 284.

Qui per vim, & metum ordines susceperunt, polygamiam non incurrunt, siue vis fuerit absoluta, siue conditionalis, si matrimonium contrahant. Ibid. n. 25. pag. 286.

Qui contra uxoris voluntatem vel ordines suscipit, vel religionem ingreditur, est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 3. num. 1. pag. 287.

Bordoni sententia in contrarium respuitur. Ibid. num. 2. pag. 288.

Affertur, & solvitur Bordoni instantia. Ibid. n. 3. pag. 288.

Quare Polygamus sit suspectus de hæresi? *Vide in verbo* SUSPECTUS.

POLYTEISMUS.

Quid sit, & in quod differat ab idololatria? *Vide in verbo* IDOLOLATRIA.

Est clancularia species Atheismi. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. numer. 5. pag. 499.

Tanquam Polyteistæ Peripatetici ab Origene notati, quorum Princeps Nicolaus Macchiavellus: Ibid. num. 6. pag. 500.

In Polyteista præcipua Macchiavelli principia. Ibid. num. 7.

POLITICA.

De sorte politica, *vide in verbo* SORTIS. Politicus status exercitur ex introductione exterarum religionum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 11. pag. 407.

PONTIFEX.

Quomodo procedant Romani Pontifices, & Concilia in definitione veræ sententiæ, & in condemnatione hæresis? Præf. 14. num. 13. pag. 24.

Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. num. 17. pag. 284.

Potest item dispensare cum Religiosis voto solemnii obstrictis. Ibid. num. 18. pag. 284.

Vide in verbo DISPENSATIO.

Pontifex, quando urget legitima causa, non dispensat cum Religioso qui voto solemnii ligatur; sed declarat, tunc non tenere votum, & sic conciliantur oppositæ sententiæ Moralistarum, & Canonistarum. Ibid. n. 23. pag. 285.

An Summus Pontifex possit solvere subditos à voto fidelitatis erga Principem in causa fidei? Ibidem, num. 24. pag. 286.

An Pontifex possit solvere matrimonium tantummodò ratum? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 3. num. 16. pag. 290.

Quande matrimonium est tantummodò ratum, si vir invita sponsa transeat ad sacros ordines, revocari potest ab uxore, licet ipse ad Summum Pontificatum fuisset clatus. Ibid. num. 14. pag. 290.

Item dicendum, si vir post matrimonii consumationem absque uxoris licentia ad Religiosem convolaret: Exemplum de Petro Corbario Antipapa. Ibidem, num. 14. & 15. pag. 390.

An Pontifex dispensare possit, quod latinus celebret in fermento? Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 10. pag. 296.

An possit dispensare, quod consecratur in una tantum specie? *Vide in verbo* CONSECRATIO.

Pontifex non potest cogere confessarium ad revelanda audita in confessione. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 9. pag. 385.

Pontifices Romani denunciabant hæreticos absentibus per litteras: & presentibus in concione ad populum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 3. pag. 399.

Pontifices etiam in Conciliis hæreticos patefaciebant. Ibid. num. 7. pag. 400.

Pontifex tantum potest dispensare de hæ-

- reticis in ordine ad Religionem, & ei competit approbare fœdus cum hæreticis de Religione toleranda. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 1. pag. 411.
- Pontifex, & Concilium generale potest quocumque modo concedere hæreticis saluum conductum. Ibid. num. 3.
- Pontifex non potest hæreticis conferre dignitates. Cap. 4. Sect. 1. Subf. 2. §. 3. n. 9. pag. 419.
- Neque dispensavit unquam, ut retinerent redditus Ecclesiasticos. Ibid. num. 17. pag. 420.
- Pontifex ex iusta causa potest eximere clericos à jurisdictione laicali. Cap. 4. Sect. 2. num. 69. pag. 431.
- Pontifex habet universale Dominium, supra omnes gentes mediâtè, & indirectè, ex communi Theologorum, & Canonistarum opinione. Ibid. n. 70.
- An verò habeat huiusmodi Dominium directè, & immediâtè, gravis est controversia inter Doctores. Ibid. n. 71.
- Papa numquam dispensat in matrimonio contrahendo à Catholico cum hæretica, vel è contrâ, nisi persona hæretica prius hæresim abjuret. Cap. 5. Sect. 1. num. 44. pag. 440.
- Pontificis Ministro non licet intervenire nuptiis hæreticorum. Ibid. nu. 51. pag. 441.
- Pontifex non potest dispensare in esu carniû, si adit præceptum tyranni super earumdem esu in contemptum legis Ecclesiasticæ. Cap. 5. Sect. 2. num. 70. p. 452.
- Abque Summi Pontificis licentia non potest Princeps Catholicus confederationem inire cum hæretico. Ibidem num. 79. pag. 453.
- In Summo Pontifice censurando, eo quod cum Turcis communicationem habuerit, Spondani audacia. Ibid. num. 84.
- Aliaque ejusdem irreverentia in summum Pontificem. Ibid. n. 85.
- Penès summum Pontificem est in primis potestas concedendi licentiam legendi libros prohibitos. Cap. 6. Sect. 2. n. 15. pag. 465.
- A Summo Pontifice si interrogaretur quis, an hæreticorum libri essent prohibendi, & responderet esse differendum. non esset de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 2. num. 58. pag. 470.
- De Pontificis, & Conciliorum definitio-

- nibus quid dicendum, & quid de eo, qui impugnaret definita à Pontifice, quo ad facti questionem. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 16. & 17. pag. 481.
- Nisi Pontifex definierit ex Cathedra oppositam sententiam, non esset censendus hæreticus, qui impugnaret ea, quæ quodammodo ad religionem Catholicam pertinent. Ibid. n. 18. pag. 483.
- In Pontificem à Deo eligitur Cardinalis. Ibid. n. 19.
- Pontificem errare posse in damnandis propositionibus, si non audiat consilia Cardinalium, est sententia reiicienda. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 4. pag. 504.
- Pontificis censuram, qui contemnit, sentit cum hæreticis. Ibid. n. 5.
- Qui dicunt, Summum Pontificem errare posse in damnandis propositionibus ad mores pertinentibus, quæ censura notandi sunt? Ibid. n. 6.
- A summis Pontificibus damnatam propositionem qui doceret, non diceret aliquid erroneum, seu scandalosum, sed aliud juxta censuram Pontificiam. Ibid. num. 7.

PONTIFICALES VESTES.

Vide in verbo VESTES PONTIFICALES.

PONTIFICIS NUNCIUS.

Vide in verbo NUNCIUS.

POTESTAS.

Quenam sit Magorum potestas? *Vide in verbo MAGIA.*

Potestas concedendi licentias legendi libros prohibitos est in primis penès summum Pontificem. Cap. 6. Sect. 2. n. 15. pag. 465.

Potestati personæ illustri, dignitati, seu alicui statui fidelium, quæ detrahit propositio, est suspecta. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 30. pag. 508.

PRÆCEPTUM.

Præceptum observandi dies festivos hæreticorum si imponatur ad explorandum, quinam sint Catholici, & qui hæretici? Catholici non debent servare, secus tamen, si esset simpliciter conceptum. Cap. 2. Sect. 2. n. 45. & 46. pag. 449.

Ufus vestium infidelium non licet Catholicis, si Princeps illum præcipiat ad sal-

falsæ Religionis professionem. Cap. 5. Sect. 2. n. 61. pag. 451. limita, ut Ibid. n. 62. Amplia ut. Ibid. n. 63.
 Præceptum Tiranii si non addit, commo-
 rantes Catholici in locis infidelium
 possunt carnes edere ad evitanda peri-
 cula. Cap. 5. Sect. 2. num. 70. pag.
 452.
 Si verò addit dictum præceptum, illas edens
 falsam sectam proficitur, & nec Sum-
 mus Pontifex isto casu potest dispensa-
 re. Ibid. num. 68. & 69. pag. 451. &
 452.

PRÆDICTIO.

Licet Deus futurorum scientiam soli sibi
 reservaverit, multa tamen futura homo
 prædicere potest ex causis naturalibus.
 Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. num. 1. pag.
 199.

Astrologia quid prædicere possit? *Vide in
 verbo ASTROLOGIA.*

Physiognomia quid prædicere possit? *Vide
 in verbo PHYSIOGNOMIA.*

Chiromantia quid prædicere possit? *Vide
 in verbo CHIROMANTIA.*

Prodigia in Meteorologicis quid præmo-
 strent? *Vide in verbo PRODIGIA.*

Cometæ quid prædicere possint? *Vide in
 verbo COMETAE.*

Aves, & bruta quid prædicere possint?
Vide in verbo AVES, & BRUTA.

Reliqua vide in verbo PROPHETIA, DIVI-
 NATIO, REVELATIO, FUTURA.

An gentiles antiquitus præviderint or-
 bem fore inveniendum? *Vide in verbo
 ORBIS.*

PRÆLATI.

Curam animarum habentes, quando non
 excusentur ab hæresi propter errorem?
 Præl. 14. n. 4. pag. 22.

PRÆSUMPTIO.

Quotuplex sit. Præl. 2. n. 5. pag. 3.
 Præsumptione est minor suspicio. Præl. 3.
 num. 1. pag. 4. Hoc reiiicitur. Ibid.

Qui præsumunt hæretici, uti tales dam-
 nantur. Præl. 3. n. 1. pag. 4.

Præsumptio, & suspicio promiscue sumun-
 tur. Præl. 3. num. 2. p. 4.

Violenter suspectus de hæresi punitur, ut
 præsumptus hæreticus. Præl. 3. num. 3.
 pag. 4.

Ex pluribus præsumptionibus oritur suspi-
 cio. Præl. 3. num. 4. pag. 4.

Differentia inter præsumptionem, & sus-
 picionem. Præl. 3. n. 5. pag. 4.

Sicut ex præsumptione non oritur præsum-
 ptio, ita nec ex suspicione oritur suspi-
 cio. Præl. 3. num. 6. pag. 4.

Præsumptio triplex est. Præl. 4. num. 1.
 pag. 5.

Præsumptio adaptatur ei, non quod potest
 esse, sed quod frequentius accidit:
 Præl. 6. n. 7. pag. 10.

Debemus semper quemlibet innocentem
 præsumere: Limita. Præl. 8. n. 4. p. 13.

Præsumentes ingredi Ecclesiam, dum divi-
 na officia celebrantur, & sciunt se esse
 excommunicatos contemnunt censuras
 Ecclesiasticas. Cap. ult. Sect. 1. n. 7.
 pag. 475.

PRAESTIGIA.

Quæ sunt à Magis, & à Demone plerum-
 que sunt apparentia, & præstigia. *Vide
 in verbo MAGI, & DAEMONIS.*

PRAETERITUM.

Ex præteritis existimari solent præsentia,
 & futura. Præl. 8. n. 5. & 8. pag. 13.

HIERONYMUS DE PRAGA.

Coactus à Concilio Constantiense ad
 abjurandam censuram datam contrā pro-
 babilem sententiā ex universalibus de-
 sumptam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n.
 57. pag. 510.

PRECES.

Dummodò neque in precibus, neque in ri-
 tibus participant cum hæreticis, possunt
 famuli adire hæreticorum templa, ra-
 tione famulatus. Cap. 5. Sect. 2. nu. 26.
 pag. 447.

Vide in verbo ORATIONES.

PRESBYTER.

Quæ olim fuerint presbyteræ? *Vide in ver-
 bo ORDO.*

PRESBYTERATUS.

Vide in verbo ORDO, & EPISCOPUS.

PRAESENTATIO.

Præsentatio hæretici ad jus patronatum
 quod sit materialis, scilicet ad perci-
 piendos tantum fructus, reiiicitur. Cap.
 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. n. 16. pag. 420.

PRETIUM.

An pretio Amanuens conductus, hæreticorum, seu prohibitos si scribat libros, denunciari debeat? Cap. 6. Sect. 1. num. 29. pag. 460.

PRINCEPS CATHOLICUS.

Principi Catholico non licet inire confederationem cum hæreticis absque licentia Summi Pontificis, & quo sensu? Cap. 5. Sect. 1. num. 78. pag. 452.

Eò minus licitum erit auxilium præbere hæretico ad occupandam ditionem Catholicam. Ibid. num. 79. pag. 453.

PRINCEPS HÆRETICUS, seu INFIDELIS.

Princeps hæreticus, quamvis sub pœna mortis jubeat omnes hæreticorum templa adire, non est obtemperandum. Cap. 5. Sect. 2. numer. 3. 4. & 5. pag. 445.

Princeps hæreticus, etiamsi præceptum suum esse declarat ad exigendam obedientiam civilem, non licet tamen Catholicis templa hæreticorum adire. Ibid. n. 12. pag. 446.

Principem hæreticum, potest Catholicus gerens Magistratum ratione famulatus comitari ad templum. Ibid. numer. 28. pag. 448.

Si Princeps hæreticus particulariter aliquem famulum causa Religionis ad templum vocaret, non liceret Catholico comitanti herum templum ingredi. Ibid. n. 36. pag. 448.

Princeps hæreticus, seu infidelis, si jubeat usum vestium infidelium ad falsæ religionis professionem, non licet Catholico eas gestare, si ante legis promulgationem illarum usus non erat. Ibidem num. 61. pag. 451.

Secus si talis usus extabat. Ibidem numer. 62.

Si Princeps infidelis præciperet talium vestium usum, Catholicus obedire non teneretur, secus si esset; prædictus usus communiter receptus. Ibid. n. 63. & 64.

Ad eò præsentaneum est periculum subversionis in legendis libris malis, ut vel ipsi Principes Ethnici illos cremari mandaverint. Cap. 6. Sect. 1. numer. 1. pag. 457.

PRINCIPES.

An Principum Secularium leges valeant contra blasphemios? Cap. 1. numer. 5. pag. 42.

Qui maledicit Principi, an puniendus? Cap. 1. Sect. 1. num. 28. pag. 85.

Vide in verbo SUBDITUS.

Debent emulari Dei severitatem in blasphemis puniendis, Cap. 1. Sect. 4. n. 18. pag. 109.

An Principibus mortem minentur Cometæ, & quare? *Vide in verbo* COMETÆ.

Princeps potest concedere saluum conductum hæretico, si intelligatur de immunitate à violentia; secus quo ad omnia. Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

Princeps recipiens in suo statu hæreticos, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ibid. num. 9. pag. 412.

Princeps non potest impedire, ne Ecclesia procedat contra hæreticos: ipse tamen, quantum in se est tenetur eis fidem servare. Ibid. num. 10.

Principes, qui pacta non servarunt, à Deo puniti. Ibid. num. 12.

Principis verbum tantumdem valet, ac juramentum personæ privæ; *Dictum* Alphonsi Regis Arragonæ. Ibid. n. 19. pag. 413.

Princeps tenetur punire Hæresiarcam, & teneretur etiam ei fidem servare. Ibidem num. 22.

Princeps Secularis nequit Hæreticis permittere libertatem conscientie. Cap. 4. Sect. 1. sub. 2. §. 2. num. 1. pag. 415.

Princeps suis subditis non baptizari potest concedere libertatem conscientie; secus autem baptizari. Ibid. n. 2.

Principes olim non solum hæreticis libertatem conscientie denegabant, sed etiam suspectos de hæresi expellebant. Ibid. num. 6. pag. 416.

Princeps potest admittre libertatem conscientie in casu necessitatis. Ibidem num. 8.

Princeps potest prohibere Catholicos, ne intempestivè aggrediantur hæreticos. Ibid. n. 9. pag. 417.

Principes vix possunt habere causam justam necessitante ad concedendam hæreticis libertatem conscientie. Ibidem num. 10.

Principi non licet nec ad breve tempus concedere libertatem conscientie; & præcipuè, quando juraverit se fidem Catho-

Catholicam servaturum, & hæreticos à suo Regno expulsum. Ibidem n. 14. & 15.

Principes debent eniti, ut bona ab hæreticis usurpata restituantur. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. num. 18. pag. 421.

Principis hæretici subditus Catholicus potest pro eo militare, quoties bellum non sit adversus Religionē Catholicam. Cap. 4. Sect. 2. num. 15. pag. 425.

Sub Principe Catholico militans contra Religionem ad poenam effugiendam, non est de hæresi suspectus. Ibidem num. 17.

Princeps, qui statuit, ne aliquis accusari, vel inquiri possit de crimine hæresis, dicitur directè impedire Ministros S. Officii. Ibid. num. 34. pag. 427.

Eò magis, si permittat Catholicos convolare ad sectam Hæreticorum. Ibidem num. 35.

Principis permissio quomodo differat à permissione Dei? Ibidem, numer. 36. pag. 428.

Princeps is Statutum, ne possit aliquis hæreticus capi absque sua licentia, est nullum. Ibid. num. 43.

PRINCIPIUM.

A definitionibus incipiendum. Præl. 1. n. 1. pag. 1.

Ideoque ab Ethymologia, quæ est definitio nominis. Præl. 1. num. 1. & 2. pag. 1.

Res, de qua tractatur, attingenda est per sua principia. Prælim. 12. numer. 1. pag. 19.

PRIVATI.

Privati an debeant vendicare crimen blasphemie? *Vide in verbo* VINDICTA.

PRIVILEGIUM.

Privilegium S. Officii deferendi quolibet arma non extenditur ad archibusetos brevioris mensuræ, nec ad pugiones, seu stilettos: deferentes tamen non sunt subiecti Curie Seculari. Cap. 4. Sect. 2. num. 56. pag. 430.

Hoc privilegio gaudent Vicarii Foranei, Notarii, Cancellarii, Fiscales, Scrip- tores, & Familiares Inquisitorum, debent tamen secum portare suas paten-

tes litteras, & si alia Curie executorum prætendant eos capere propter arma, debent vocare testes. Ibid. num. 54. 57. 60. & 61. pag. 429. & 430.

Privilegiis tantum spiritualibus S. Officii fruuntur Confratres, seu Crucelligari. Cap. 4. Sect. 2. subf. unic. n. 12. pag. 434.

PROBABILIS OPINIO.

Probabiles opiniones Catholicorum qui censuræ tamquam hæreticas, vel erroneas, iniuriöse procedit, Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 50. pag. 510.

PROBABILIS SENTENTIA.

Ad abjurandam censuram datam contra probabilem sententiam ex universalibus desumptam Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 57. pag. 510.

PROBABILITAS.

An sufficiat opinio probabilis de nullitate prioris Matrimonii, vel requiratur certitudo moralis ad effectum, ut quis possit transire ad secunda vota? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. num. 23. 24. & 25. pag. 278.

A probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam frequens est, non valere argumentum. Cap. 6. Sect. 2. num. 43. pag. 469.

PROBATIO.

Tres sunt probationis gradus. Præl. 2. num. 3. pag. 3.

Tertius probationis gradus exigit certitudinem. Præl. 2. num. 3. pag. 3.

Primus, & secundus, non autem tertius probationis gradus ad suspensionem reducitur. Præl. 2. nu. 3. & 4. pag. 3.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

PROCURANS, PROCURARE.

Procurans apud Sacram Congregationem, ne liber hæretici prohibeatur an sit de hæresi suspectus? Cap. 6. Sect. 1. num. 37. pag. 461.

PROCURATOR.

Contrahens per Procuratorem secundas nuptias vivente primâ uxore, adhuc est sus-
suspe-

suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. num. 29. pag. 279.
 Procurator in tali casu est magis suspectus, quam principalis, & cur? Ibid. nu. 30. pag. 279.

PRODIGIA.

De verbis prodigiosis, *vide in verbo VERBA.*

Prodigia à reliquiis provenientia Deo sunt tribuenda: ubi de statua Salvatoris nostri, & de brachio S. Ludovici. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. num. 4. & 5. pag. 192.
Vide in verbo MIRABILIA, SYMPATIIA, MAGNES.

Prodigiū est apud Cartusienſes, quod nullus Cimex generetur; & apud Moniales Sanctæ Theresiæ nullus pediculus. Ibidem, num. 30. pag. 192.

Prodigia in Meteorologicis quid præmoſtrent? Ubi de Cometa. Cap. 2. Sectio 3. subf. 1. num. 10. pag. 202.

PRODIGIOSA.

Prodigiosa, vel prophetica revelationes evulgantes, vel de se ipsis evulgare facientes, cur Inquisitoribus subdantur? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 34. pag. 508.

PROOEMIUM.

Non excusatur ab hæresi suspitione legēs proœmium, vel præfationem, vel indicem libri hæreticorum. Cap. 6. Sect. 2. num. 9. pag. 464.

PROFESSIO.

Vide in verbo RELIGIOSUS.

PROHIBENS.

Prohibens Ministris S. Officii arma gestare, indiretè illos impedit. Cap. 4. Sect. 2. nu. 5. 2. pag. 419.

PROHIBITI LIBRI.

Vide in verbo LIBRI HÆRETICORUM, seu PROHIBITI, & in verbo LICENTIA LEGENDI, & RETINENDI LIBROS HÆRETICORUM, seu PROHIBITOS.

PROLES.

Proles educatio impeditur, quando matrimonium contractum est inter Catholicos, & Hæreticos. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 15. pag. 293.

PROMISSIO.

Promissio Magorum, quando sit suspecta? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 3. p. 173.

PROMULGATIO.

Vide in verbo LEX.

PROPHANATUS.

De loco prophano, *vide in verbo LOCUS.*

PROPHETIA.

Donum Prophetiæ concessum fuit etiam infidelibus, & quare? Cap. 2. Sect. 2. subf. 1. num. 2. pag. 152.

Vide in verbis DIVINATIO, DIVINATORES, REVELATIO.

Qui jactant, vel fingunt Prophetiæ donum, sunt de hæresi suspecti. Cap. 2. Sect. 3. num. 2. pag. 196.

Donum prophetiæ aliquando à Deo provenit, sed plerumque à Dæmone, præcipue in extasi, & raptu. Cap. 2. Sect. 3. num. 3. pag. 196.

Verum prophetiæ donum quatuor requirit conditiones. Cap. 2. Sect. 3. nu. 4. pag. 196.

Non tantum non sunt de hæresi suspecti, qui virtute divina prophetant, sed nec sunt suspecti, qui prophetant naturali virtute, & qui sint isti? Cap. 2. Sect. 3. num. 5. pag. 197.

PROPHETICÆ REVELATIONES.

Propheticas revelationes, vel prodigiosa evulgare facientes, vel de se ipsis evulgantes, cur Inquisitoribus subdantur? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 34. pag. 508.
 Contra propheticas revelationes quæ procedit propositio, est propositio denigrativa fidei. Ibid. num. 33.

PROPOSITIO IN GENERE.

Vide in verbo ÆQUIVOCUM.

An sit voluntaria ea propositio hæreticalis, quam quis in ebrietate pertinaciter profert? Prælim. 14. num. 2. pag. 22.

Negans aliquas propositiones Catholicas, quas tenetur ex officio scire, est vehementer, non autem violenter suspectus. Præl. 4. n. 7. pag. 6. *Vide in verbo ÆQUIVOCUM.*

Propositionem aliquam Catholicam descendens in libris hæreticorum, non dicitur de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 2. num. 57. pag. 470.

Pro-

- Propositiones hæreticas, vel parum Catholicas, qui proferunt, hæresis suspicionem incurrunt vehementer, & quare? Cap. ult. Sect. 2. num. 1. & 2. pag. 477.
- Propositiones, quæ denunciari debent, quæque hæresis suspicionem inducunt, ad tria genera reduci possunt, scilicet hæreticarum, hæresim sapientium, & & terneriarum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. num. 1. pag. 478.
- Quatuor primariæ sunt propositio, nunc censurabilium species. *Vide in verbo PROPOSITIO CENSURABILIS.*
- Ratio formalis, qua credimus aliquid propositioni per fidem Catholicam, est revelatio Dei, sive mediata, sive immediata. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. numer. 6. pag. 478.
- De propositione aliud est iudicium ferre, penes obiectum; aliud penes subiectum. Ibid. num. 16. pag. 480.
- Propositio dicitur revelata equipolenter, quando termini subobscurè continent sententias revelatas ex communi Ecclesiæ interpretatione. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 3. pag. 481.
- Propositiones difficiles adfunt in sacra scriptura, quæ indigent declaratione. Ibid. n. 7.
- Propositiones suspectæ Copernici. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. num. 16. pag. 494.
- Propositiones quadragintaquinque damnatæ ab Alexandro VII. nō hæreticæ, sed scandalosæ sunt. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n. 16. pag. 498.
- Regulæ, quibus dignoscuntur propositiones, quæ inferunt hæresis suspicionem, afferuntur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. à num. 1. & seq. pag. 504.
- Propositionem à Sancta Sede damnatam, licet non ut hæreticam, si quis proferat, an sit de hæresi suspectus? Ibidem. num. 1.
- In propositionum damnatione non fuisse adhibitas diligentias, quanta audacia asseratur? Ibid. num. 2. & 3.
- In damnandis propositionibus Pontificem errare posse, si non audiat consilia Cardinalium, est relicta sententia. Ibidem. num. 4.
- In damnandis propositionibus ad mores pertinentibus Pontificem errare posse, qui dicunt quā censura notandi sint? Ibid. num. 6.
- Aliquam propositionem ex damnatis à Summis Pontificibus qui doceret, non diceret aliquid erroneum, seu scandalosum, sed aliud juxta censuram Pontificiam. Ibid. num. 7.
- Propositionem ab Accademia qualificatam proferens, non est de hæresi suspectus. Ibid. n. 9. pag. 405.
- Propositiones S. Thomæ immerito censuravit Accademia Parisiensis. Ibidem. num. 10.
- Ex propositione etiam non damnata à Sancta Sede oritur suspicio, quando illa opponitur auctoritati majoris partis SS. Doctorum. Ibid. n. 11.
- De propositione aliqua judicantes Inquisitores, non statim debent illam absolute, ut hæreticam pronunciare, vel ejus assertorem hæreticum. Ibid. num. 15. pag. 506.
- Propositionem audiens ab aliquo prolatam, an eam intellexerit secundum sensum hæreticum, Inquisitores considerare debent. Ibid. n. 16.
- Cum propositionis suspectæ assertore quid agendum, quando audiens non est scandalizatus, sed ille aliàs est de hæresi suspectus? Ibid. n. 17.
- Per propositionem continentè absurdum, & peregrinum sensum alienum à communi modo loquendi Patrum, & Theologorum incurritur hæresis suspicio. Ibid. n. 18.
- Propositiones hujusmodi multò magis censurandæ sunt, si à concionatoribus proferantur. Ibid. n. 19.
- Propositionis assertor, quæ sub religionis prætextu subvertit simplicem plebem, eamque incitat contra Magistratum, & Pastores, est de hæresi suspectus. Ibid. n. 20. pag. 507.
- Propositio, quæ ardet Catholicos à piis operibus, & multo magis si alios auertat à fide amplectenda, hæresis suspicionem ingerit. Ibid. n. 21.
- Propositiones hujusmodi propriè seductivæ, & scandalosæ dicuntur aliisque notis inuruntur. Ibid. n. 25. & 26.
- Propositiones etiam notantur, quæ novitatem inducunt circa ritus Sacramentorum. Ibid. num. 27.
- Propositiones has evulgantes, merito subduntur Inquisitoribus. Ibid. num. 29. pag. 508.
- Propositio suspecta est, quæ detrahit alicui

cui statui fidelium, seu dignitati, vel potestati personæ illustri. Ibid. num. 30.

Hac propositione si Deo, vel Sanctis irrogatur injuria, est propositio blasphemica. Ibid. n. 31.

Propositiones plures Michaelis Baji damnatae à Pio V. & Gregorio XV. Ibidem n. 52. pag. 510.

Propositio, quæ injuriam irrogat principis Philosophorum, quomodo censuranda? Ibid. n. 56.

Propositio illa suspecta est, quæ licet non possit impugnari urgentibus testimoniis, & fundamentis, tamen in materia morum nequit practicari absque scrupulo. Ibid. n. 64. pag. 511.

In eadem propositione sapè concurrunt plures qualificationes. Ibid. n. 68. pag. 512.

PROPOSITIO ÆQUIVOCA, SEU AMBIGUA.

Quid illa sit, & an debeat, vel possit censurari contra, vel ad favorem proferentis? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 11. & 12. pag. 490.

Ad favorem proferentis interpretatur, nisi militent indicia, & præsumptiones contra ipsum. Ibid. n. 13.

Differentia inter proferentem propositionem hæreticam, & æquivocam. Ibid. num. 14.

Propositio ambigua impottat hæresis suspensionem, attenta mala qualitate proferentis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 13. pag. 405.

PROPOSITIO ARROGANS.

Pertinet ad classem propositionis temerariæ, & quænam sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 19. pag. 494.

PROPOSITIO ATHEA.

Quid illa sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 2. pag. 499.

PROPOSITIO BLASPHEMA.

Vide in verbo BLASPHEMA PROPOSITIO.

PROPOSITIO CATHEGORICA.

Est hæresis proxima. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. n. 19. pag. 490.

PROPOSITIO CATHOLICA.

Propositionum Catholicarum quatuor gradus declarantur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 4. n. 6. pag. 492.

PROPOSITIO CENSURABILIS.

Quid ipsa sit, & qui de illa auctores tractent ex professo, recensentur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. n. 8. 9. & 10. pag. 479. & n. 12. 13. & 14. pag. 479.

Quatuor primariæ sunt propositionum censurabilium species, scilicet hæretica, erronea, sapiens hæresim, & impia, quibus totidem Catholicæ opponuntur, scilicet de fide, Theologica, sapiens fidem, & Pia. Ibid. num. 19. pag. 480.

Aliæ species referuntur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. & n. 1. & sequen. pag. 499.

PROPOSITIO CONTUMELIOSA.

Per quid distinguatur à propositione Blasphemica? *Vide in verbo* BLASPHEMA PROPOSITIO.

PROPOSITIO DURA, ET RIGOROSA.

Vide in verbo RIGOROSA PROPOSITIO.

PROPOSITIO ECCLESIAE DECOLO- RATIVA.

Quænam sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 49. pag. 509.

PROPOSITIO ERRONEA.

Vide in verbo ERRONEA PROPOSITIO. Sub eadem venit propositio erroris suspecta. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 24. pag. 488.

PROPOSITIO FATUA, ET STULTA.

Est sub classe propositionis temerariæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. n. 20. pag. 495.

PROPOSITIO FIDEI DENIGRA- TIVA.

Quænam sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 32. pag. 508.

Propositio denigrativa fidei est etiam illa, quæ procedit contra propheticas revelationes, miracula, & gesta Sanctorum. Ibid. n. 33.

PROPOSITIO FIDEM SAPIENS.
Quid illa sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3.
 n. 1. pag. 488.

PROPOSITIO DE FIDE.
Vide in verbo DE FIDE PROPOSITIO.

PROPOSITIO HÆRESI FAVENS.
Est, quæ personis, aut erroribus hæreticorum aliquo modo faver. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. n. 23. pag. 491.

PROPOSITIO HÆRESI PROXIMA.
Vide in verbo HÆRESI PROXIMA PROPOSITIO.

PROPOSITIO SAPIENS HÆRESIM.
Vide in verbo HÆRESIM SAPIENS PROPOSITIO.

PROPOSITIO DE HÆRESI SUSPECTA.
Vide in verbo DE HÆRESI SUSPECTA PROPOSITIO.

PROPOSITIO HÆRETICA.
Vide in verbo HÆRETICA PROPOSITIO.

PROPOSITIO IMPIA.
Vide in verbo IMPIA PROPOSITIO.

PROPOSITIO IMPROBABILIS.
Vide in verbo IMPROBABILIS PROPOSITIO.

PROPOSITIO INJURIAM IRROGANS.
Vide in verbo INJURIAM IRROGANS PROPOSITIO.

PROPOSITIO INJURIOSA.
Vide in verbo INJURIOSA PROPOSITIO.

PROPOSITIO IRREVERENS.
Vide in verbo IRREVERENS PROPOSITIO.

PROPOSITIO JUDÆA.
Vide in verbo JUDÆA PROPOSITIO.

PROPOSITIO LEGIS DEI CONTEMPTIVA.
Est sub classe propositionis temerariæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 21. pag. 495.

PROPOSITIO MALEDICA.
Vide in verbo MALEDICA PROPOSITIO.

PROPOSITIO MALE SONANS.
Vide in verbo MALE SONANS PROPOSITIO.

PROPOSITIO MODALIS.
Non est proxima hæresi, eo quod propositio Catholica sit proxima hæresi. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 19. pag. 490.

PROPOSITIO NOVA.
Est illa, quæ apud nullum Sacrum Scriptorem invenitur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 12. pag. 494.
Quid autem sit novitas? Quotuplex sit Quando contingat? Et cū qua alia propositione coincidat mala nova Propositio? Ibid. n. 13. 14. & 15.
Notantur etiam propositiones, quæ novitatem inducunt circa ritus Sacramentorum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 27. pag. 507.

PROPOSITIO OBSCURA.
Propositiones obscuras asserens quando non sit suspectus? Cap. ult. Sect. 2. n. 12. pag. 405.

PROPOSITIO PAGANA.
Est illa qua plures Dei asseruntur. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 8. pag. 500.

PROPOSITIO PERICULOSA.
Est sub classe propositionis scandalosæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n. 18. pag. 491.
Propositio periculosa in moribus quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 28. pag. 508.

PROPOSITIO PERNICIOSA.
Coincidit cum propositione periculosa; Exempla afferuntur? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n. 19. pag. 498.

PROPOSITIO PIA.
Quid sit. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 4. n. 1. pag. 491.
Inter piam, & impiam propositionem, media non pia. Ibid. n. 5. pag. 492.

**PROPOSITIO PIARUM AURIUM
OFFENSIVA.**

Quid sit? Et quid intelligatur per pias aures? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. nu. 11. pag. 497.

Censura huius propositionis. Ibid. n. 12.
Propositio potest esse piarum aurium offensiva dupliciter: Primò in re; secundò in modo. Ibid. n. 13.

PROPOSITIO PRÆSUMPTUOSA.
Quenam sit? Cap. ult. Sect. 3. subf. 2. n. 53. pag. 510.

**PROPOSITIO RIGOROSA, SEU
DURA.**
Vide in verbo RIGOROSA PROPOSITIO.

PROPOSITIO SATYRICA.
Vide in verbo SATYRICA PROPOSITIO.

PROPOSITIO SCANDALOSA.
Vide in verbo SCANDALOSA PROPOSITIO.

PROPOSITIO SCHISMATICA.
Vide in verbo SCHISMATICA PROPOSITIO.

PROPOSITIO SEDITIOSA.
Vide in verbo SEDITIOSA PROPOSITIO.

PROPOSITIO TEMERARIA.
Vide in verbo TEMERARIA PROPOSITIO.

PROPOSITIO THEOLOGICA.
Vide in verbo THEOLOGICA PROPOSITIO.

PROPRIUM.
Res destruens proprium quarto modo dictum, absque subiecti destructione, non dicuntur agere naturaliter. Cap. 2. Sect. 2. Subf. 5. n. 13. pag. 194.

PROTESTATIO.
Effectus mirabilis, quem causare videntur res naturales, non est vi nature, quoties ipsæ non producant, si protestatio adhibeatur de non consentiendo pacto Dæmonis. Cap. 2. Sect. 5. u. 1. pag. 191. & num. 9. pag. 193.

Protestatio excusat à nota hæretici. Præf. 17. n. 7. pag. 30.

Hinc est, quod Auctores Catholici causè in principio, vel in fine librorum,

suorum protestantur, sc. suaque scripta submittere correctioni Sanctæ Ecclesiæ. Præf. 17. n. 7. pag. 30.

Et ob id si aliquid erroneum in diâis libris contineatur, non damnantur, sed tantum libri comburuntur, ut evenit Abbati Joachimo, Præf. 17. num. 7. pag. 30.

Protestatio excusat ab hæresi, quando sumus in dubiis; non autem in definitis. Præf. 17. n. 7. pag. 30. Ratio. Ibid.

Qui tamen dicit propositionem contra fidem non absolutè, sed dubitative, & simul protestando, non est hæreticus. Præf. 17. n. 8. pag. 30.

In rebus ab Ecclesia definitis, & quæ scire tenemur, protestatio non excusat. Præf. 17. n. 9. pag. 31.

Eò quia ignorantia tunc non presumatur. Ibid.

Pelagius, & Cælestius negantes originale peccatum cum protestatione, an essent excusandi? Præf. 17. n. 9. pag. 31.

Protestatio non excusat eum, qui in iudicio monitus, ut resipiscat, moerenti non paret. Præf. 17. n. 10. pag. 31.

Vide in verbo ADONITIO.

Protestatio, qua quis profitetur se paratum retractare suum errorem, si per argumenta convincatur, non excusat ab hæresi. Præf. 17. num. 13. pag. 31. Ratio. Ibid.

An protestatio excuset à blasphemia? Minime, quia non aufert consensum à facto, & sensum verborum blasphemorum. Cap. 1. Sect. 6. num. 69. & 70. pag. 131.

Protestatio ut juvet, debet factum præcedere: In casu sequitur actum blasphemantis, qui primùm exit à Corde. Cap. 1. Sect. 6. n. 71. pag. 131.

Et licet illa protestatio esset declarativa animi, non tamen tolleret blasphemiam prolatam. Cap. 1. Sect. 6. num. 72. pag. 131.

An liceant superstitiones prævia protestatione de non consentiendo in pactu cum Dæmone? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. nu. 12. pag. 170.

Protestatio falsæ religionis est usus vestis hæreticorum. Cap. 5. Sect. 2. n. 53. pag. 450.

Etiā si protestatiōe falsæ sectæ sint vestes hæreticorum, si eis non est annexus æqualis cultus auctoris falsæ sectæ, ut sunt

sunt vestes Sacerdotum, tunc fidelibus non interdicitur illarum usus ex gravissima causa. Ibid. n. 55 pag. 450.

Ad hæresis protestationem, nec in parva quantitate, possunt vesci carnibus in diebus ab Ecclesia prohibitis, Catholici cômorantes in terris hæreticorum. Ibid. n. 65. pag. 451.

Illasque edens exilente præcepto Tiramini in contemptum legis Ecclesiasticæ falsam sectam proficitur. Ibid. n. 68.

Quo casu neque Summus Pontifex potest in esu carnium dispensare. Ibid. n. 69. pag. 452.

PROVINCIA.

Si in aliqua provincia ceteri Catholici degentes uti non consueverint vestibus ad formam earum, quibus induuntur hæretici, non potest Catholicus eisdem uti. Cap. 5. Sect. 2. n. 48. & 49. pag. 449. & 450.

Levis causa sufficit ad utendum vestibus, quibus uti non consueverunt Catholici in ea provincia. Ibid. num. 51. pag. 450.

Ab hæreticorum provinciis ad provincias Catholicorum asportantes malos libros sunt de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 1. n. 38. pag. 461.

PUBLICITAS.

Publicum publicitate facti tripliciter contingit. Cap. 1. Sect. 6. n. 86. p. 133.

P V E R.

Vide in verbo MALEFICUS, HOMO, LAMIAE, SANGUIS.

PURGATIO.

Vide in verbo IGNIS, AQUA, DUTLUM. Ad purgationem subeundam debent cogi infordescetes in excommunicatione per annum. Cap. ult. Sect. 1. num. 10. pag. 475.

PVNITIO.

Deus in aliquibus rebus ad nostram utilitatem signa posuit, ne scilicet feriat, nisi prius admoneat. Cap. 2. Sect. 3. Subf. 1. n. 2. pag. 199.

Q

QUALIFICATIO.

Quid requiratur ad faciendam iustam qualificationem propositionum, quæ scilicet non sit temeraria, & absque fundamento è Cap. ult. Sect. 2. Subf. 1. §. 3. n. 10. pag. 489.

Qualificationes plures sepe in eadem propositione concurrunt. Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. n. 68. pag. 512.

QUALITAS.

Qualitas personarum attenditur in adeundis hæreticorum templis, concurrentibus quibusdam conditionibus. Cap. 5. Sect. 2. n. 17. pag. 447.

Ex mala qualitate proferentis, propositio ambigua importat suspicionem. Cap. ult. Sect. 2. Subf. 2. n. 13. pag. 505.

A qualitate ipsius censurantis eruitur finis censurandi sententias philosophorum faventes Religioni Catholice. Ibid. n. 58. pag. 510.

R

RAMVS.

Nec ramos ad ornatum Synagagæ nec agnum, ut ab eis imoletur, possunt Christiani Judæis vendere. Cap. 5. Sect. 2. n. 75. pag. 452.

RATIONABILIS CAUSA.

Vide in verbo CAUSA RATIONABILIS.

REBAPTIZATIO.

Rebaptizari se patiens, abutitur Sacramento baptismi, & est Apostata. Cap. 3. Sect. 4. n. 18. pag. 390.

Rebaptizari se patiens ob dubium de validitate baptismi, vel per simplicitatem, non efficitur de hæresi suspectus. Ibid. n. 20.

RECEPTARE.

Receptare hæreticos, vel honoribus, & dignitatibus insignire hæresis intuitu, est illis favere. Cap. 4. Sect. 1. Subf. 2. n. 1. pag. 406.

Receptare unica vice, an receptatorem incidere faciat, in excommunicatione.

Kkkk a tio

- tionem Bullæ Cęnzæ ? Ibidem num. 12. & 13. pag. 407.
- Receptare frequenter, reddit de hæresi suspectum. Ibid. n. 16.
- Receptare hæreticum animo indicandi Inquisitori, non facit de hæresi suspectum, Ibid.
- Vel si ignoratur esse talis, vel si fiat per vim, & metum. Ibid. n. 17. 19. & 21. pag. 408.
- Receptare Patrem, Fratrem, Virum, Vxorē, licitum est, quia præsumuntur receptatus, & receptans una, & eadem persona. Ibid. n. 24.
- Receptare hæreticos maxima amicitia, conjunctos, videtur excusare ab hæresis suspitione, dummodo receptans non participet in eodem crimine nec adsit periculum perversionis, Ibid. num. 27. 28. 29. & 30. pag. 409.
- Receptare hæreticos animo defendendi ab hostibus, vel latronibus, vel creditoribus vel per modicum tempus, vel animo revocandi ab hæresi, excusat ab hæresis suspitione. Ibidem numer. 31. 32. & 33.

RECEPTACVLVM.

- Receptacula hæreticorum dejecta, jussu legati Apostolici. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 9. pag. 406.

RECEPTATOR.

- Receptatores hæreticorum qui dicantur ? Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 2. p. 406.
- Receptatoribus accomodantur ea, quæ dicta sunt de fautoribus, & defensoribus, hæreticorum. Ibid. n. 3.
- Receptatores an fiant irregulares ? Ibid. num. 4.
- Receptatores hæreticorum incurrunt suspensionem leuem, vel vehementem pro qualitate circumstantiarum. Ibidem num. 5.
- Receptatores hæreticorum capitali penâ plectendos, Sanctus Joannes Chrysostomus primus suasisit. Ibid. n. 7.
- Receptatores hæreticorum, siue sint personæ privatæ, vel publicæ incurrunt hæresis suspitionem. Ibid. n. 8.
- Receptatores, ut incurrant excommunicationem Bullæ Cęnzæ, requiritur quod sint formaliter tales, non materialiter

tantum. Ibidem numer. 18. pag. 408.

Receptatores hæretici quando eximuntur ab hæresis suspitione. Ibid.

RECEPTIO SACRAMENTORVM.

- Recipiens baptismum ab hæretico absque necessitate, fit irregularis. Cap. 5. Sect. 1. num. 20. pag. 437.
- Recipiens Ordinis Sacramentum ab hæretico Episcopo, validè, sed non licitè recipit, servatis essentialibus Sacramenti, sed remanet suspensus; ignorantia tamen excusat ab irregularitate. Ibidem num. 40. & 41. pag. 439.
- Limita quoad consecrationem Episcopi factam ab Episcopo hæretico non tolerato. Ibid. num. 42.
- Recipere Sacramenta ab hæreticis extrâ necessitatem, inducit hæresis suspitionem. Cap. 3. Sect. 4. num. 1. pag. 388.
- Recipere ab hæreticis Sacramentum Baptismi in casu necessitatis, est laudabile; & recipi quomodo possit Sacramentum Ordinis ab hæretico Episcopo ? Ibid. num. 9. & 10. pag. 389.
- Recipi nequit Sacramentum Pœnitentiæ ab hæreticis, ex defectu jurisdictionis: hoc tamen non militat quo ad Græcos Schismaticos. Ibid. num. 11.
- Recipi potest Eucharistia ab hæreticis ob Sacramenti hujus necessitatem. Ibidem num. 14. pag. 390.
- Recipere iterato Sacramentum Baptismi, & Confirmationis, extrâ dubium de validitate, aut extrâ simplicitatem reddit recipientem de hæresi suspectum, & abjurare debet. Ibid. numer. 21. & 22. pag. 391.
- Recipere possumus ab hæretico Episcopo Sacramentum Confirmationis, dummodo sit verè Episcopus. Cap. 5. Sect. 1. num. 23. pag. 438.
- Item Eucharistiæ, si absit Catholicus Minister, & in casu necessitatis; alias effemus de hæresi suspecti. Ibid. num. 33. & 35. pag. 439.
- Item Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis in articulo mortis. Ibidem numer. 36. & 38.

RECITATIO.

- Recitatio hæresis aliorum sine dolo excusat ab hæresi. Præl. 14. num. 18. pag. 25. Sed

Sed hujusmodi excusatio non admittitur
passim ab Inquisitoribus , qui plura
considerant . Prælim. 14. num. 18. p. 25.

Recitans aliorum hæreses , habet contra
se præsumptionem malæ intentionis .
Prælim. 14. n. 18. p. 25.

Hoc artificio , narrandi scilicet aliorum
hæreses , utuntur hæretici ad suos erro-
res evulgandos . Prælim. 14. numer. 18.
pag. 25.

Quando recitatio hæresum excuset ? Prælim.
14. num. 18. pag. 25.

REGES.

Reges, Cardinales , & Imperatores non
comprehenduntur in Bulla , *si de pro-
tegendis ex sententia Bordonii* . Cap. 4.
Sect. 2. num. 45. pag. 428.

Reges , Imperatores , & Cardinales non
obligantur legibus denunciandi . Cap. 4.
Sect. 1. num. 11. pag. 400.

Regum Ferdinandi , & Elisabethæ zelus ,
in institucnda Inquisitione in suis Re-
gnis . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 10.
pag. 407.

Reges Hispaniæ se subiiciunt Inquisitori-
bus , & præstant juramentum de semper
servanda Catholica fide , & hæreticis
expellendis . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2.
§. 2. n. 16. pag. 418.

REGINA.

Reginæ Elisabethæ Angliæ aulicorum
exemplum , de abusu Sacramenti bap-
tismi in suscipiendo . Cap. 3. Sect. 4. n.
2. pag. 388.

REGIONES CATHOLICORUM .

In regionibus Catholicorum non præsu-
mitur , quod impediētes Ministros
S. Officii id præstent , vel hæresis intui-
tu , vel in odium fidei . Cap. 4. Sect. 2. n. 29.
pag. 427.

REGNUM.

Regnorum damna ab hæresi . Cap. 4. Sect. 2.
num. 5. pag. 390.

Regnum Poloniæ hæresibus repletum , ob
concessionem conventum hæreticis
factam à Rege Sigismundo . Cap. 4.
Sect. 1. subf. 2. §. 2. nu. 12. pag. 417.

REGULA.

Regula Patris del Bene de incarceratione
judicio , & punitione hæreticorum .

Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 44. pag. 404.
Regulæ , quibus dignoscitur propositio ,
quæ infert hæresis suspensionem , referun-
tur . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. à numer. 1.
pag. 504. & sequen.

REGULARIS.

Vide in verbo CONFESSIO .

RELAXATIO PECCATORUM.

Relaxari peccata per manuum Impositio-
nem , & Spiritum Sanctum infundi , est
sententia Catharorum . Cap. 5. Sect. 1.
num. 30. pag. 438.

RELIGIO.

Religionis nostræ mysteria non sunt astris
subjecta , unde Dæmon peritissimus
Astrologus ea ignoravit . Cap. 2. Sect. 2.
subf. 4. §. 1. num. 11. & 12. pag. 181.

Qui contra uxoris voluntatem , Ordines
sulcipit , vel Religionem ingreditur ,
est Polygamus similitudinarius , & de
hæresi suspectus : Ratio . Cap. 3. Sect. 1.
subf. 1. §. 3. n. 1. pag. 287.

Bordonii sententia in contrarium respicitur
Ibid. n. 2. pag. 288.

Affertur , & solvitur Bordonii instantia .
Ibid. num. 3. pag. 288.

Potest uxoratus abique peccato , & absque
hæresis suspensione transire ad ordines
sacros , vel ad Religionem cum con-
sensu conjugis : Ibidem numer. 4. pag.
288.

Uxor præbens consensum prædictum si sit
juvenis , cogenda an Monasterium
ingredi ? Ibid. n. 5. pag. 288.

Matrimonium si sit tantum ratum , & non
consumatum , unus coniux altero invi-
to potest rescilire , & Religionem ingre-
di . Ibid. num. 6. pag. 288.

Conceditur bimestre ad deliberandum , an
velit coniux , adhuc non consumato
matrimonio , religionem ingredi . Ibid.
num. 7. pag. 289.

Elapso prædicto bimestri , si coniux non
deliberet profiteri , cogitur redire , &
quibus mediis ? Ibid. n. 8. pag. 289.

Si deliberet , expectatur annus probationis ,
ac tempus aptum ad proficendum . Ibid.
n. 9. pag. 289.

Matrimonium non dum consumatum so-
lemniter Religionis voto dirimitur . Ibid.
n. 10. pag. 289.

Monasticæ vitæ repugnat matrimonium .
ex

ex sui natura. Ordini verò ex solo decreto Ecclesiæ. Ibid. n. 12. pag. 289.
Vide in verbo PONTIFEX.

Religio a Deo tuetur, & ab eo puniuntur peccata adversus illam? Cap. 4. Sect. 1. n. 8. & 10. pag. 396.

Religionum diversitas obest multum Reipublicæ. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. S. 1. n. 7. pag. 416.

Christus non solum verbis, sed etiam factis verentibus in religionis injuriam negatur. Cap. 5. Sect. 2. num. 7. pag. 440.

Non est censendus hereticus, qui impugnaret ea, quæ quodammodo pertinent ad Religionem Catholicam, nisi Pontifex ex Cathedra definierit oppositam sententiam. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. S. 1. num. 18. pag. 483.

Suspectus est assertor propositionis, quæ sub religionis prætextu subvertit simplicem plebem, eamque incitat contra Magistratum, & Pastores. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 20. pag. 506.

Finus censurandi sententias philosophorum faventes Religioni Catholicæ, eruitur à qualitate ipsius censurantis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 58. pag. 510.

RELIGIOSUS.

Religiosi profecti etiam si non sint in sacris, si matrimonium contrahant, sunt hæresis suspecti. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 16. pag. 284.

Potest Papa dispensare cum Religiosis voto solemnii obstrictis. Exempla: Ibid. num. 18. pag. 284.

Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus, & Religiosis, ut matrimonium contrahant debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur. Ibid. n. 19. pag. 284.

Ad præstatam dispensationem in religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum, quod est de jure divino. Ibid. n. 22. pag. 285.

Pontifex quando urget legitima causa, non dispensat cum religioso, qui voto solemnii ligatur; sed declarat, tunc non temere votum, & sic conciliantur oppositæ sententiæ moralistarum, & Canonistarum. Ibid. n. 23. pag. 285.

Irrita est religiosa professio per vim, & metum emissa. Ibid. n. 26. p. 286.

Qui professionem emisit aut legitimam

ætatem, si post longum tempus vitæ religiosæ compertitatus defectum, potest sibi liberum statum vindicare. Ibidem num. 27. pag. 286.

Lata sententia super nullitate professionis potest Religiosus inire matrimonium, si non sit in sacris Ordinibus. Ibidem num. 28. pag. 286.

Vide in verbo MATRIMONIUM, DISPENSATIO, Vxor, SACERDOS.

RELIQUIÆ.

De gestatione Reliquiarum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. S. 3. numer. 24. & 25. pag. 178.

Prodigia à Reliquiis provenientia Deo sunt tribuenda: Vbi de statua Salvatoris nostri, & de Brachio S. Ludovici, ac de aliis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 4. & 5. pag. 192.

Damnanda est gestatio Reliquiarum, vel Evangelii S. Joannis, vel alicujus versiculip salmiste adjunctis vanis observationibus. Cap. 2. Sect. 7. subf. 1. num. 7. pag. 246.

Sacrilega superstitio ostendendi falsas pro veris Reliquiis: Hæc grassabatur in Affrica tempore S. Augustini, Donatus promouentibus. Ibidem numer. 52. pag. 259.

SANCTVS REMIGIVS.

Sandus Remigius Episcopus Rhemenfis quomodo petulantius hæretici Arriani reppererit? Cap. 5. Sect. 2. num. 91. pag. 454.

REMOTVS.

Remotus ab Officio Ministri S. Officii, si offendatur, non incurritur in hæresis suspensionem. Cap. 4. Sect. 3. subf. 1. num. 3. pag. 432.

REPREHENSIO.

Reprehenditur Hurtadus, qui dixit Principem non teneri ad servandam fidem hæretico, nisi juramento vallaverit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. S. 1. n. 18. pag. 413.

Reprehenditur à Paulo III. Carolus V. & à Pio V. Maximilianus Imperator, quod vellent concedere Germanis confessionem Augustanam. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. S. 2. n. 11. pag. 417.

REQUISITUM.

Quid requiratur ad hoc ut Catholicus possit habitare in terris hæreticorum per Constitutionem Clementis VIII? Cap. 5. Sect. 1. num. 7. p. 436.

RES ILLICITÆ.

Rei illicitæ pactum non obligat, & si ad sit juramentum. Cap. 4. Sect. 1. Subl. 2. §. 1. n. 20. pag. 413.

RESIPISCENTIA.

Vide in verbo PENITENTIA.

RESISTENTIA.

Resisterunt fortiter S. Ambrosius, Leo Papa, & Joannes X. prætentibus dare hæreticis libertatem conscientie. Cap. 4. Sect. 1. Subl. 2. §. 2. num. 5. pag. 415.

RESOLUTIO.

Resolutio est objectum fidei, quando in materia fidei controversatur inter Catholicos, vel inter Catholicos, & hæreticos. Cap. ult. Sect. 2. subl. 1. §. 2. n. 30. pag. 485.

RESPONSIO.

Responsio rationibus Baldelli, qui scripsit, in regionibus infectis excusari Catholicos hæreticis dignitates tribuentes. Cap. 4. Sect. 1. subl. 1. §. 3. n. 6. pag. 419.

RESPUBLICA.

Reipublicæ detrimentum maximum est, ansam præbere, ut hæresis serpat. Cap. 4. Sect. 1. num. 4. pag. 396.

Reipublica bene constituta non debet admittre diversitatem Religionum. Cap. Sect. 1. subl. 2. §. 2. num. 7. pag. 416.

RES SACRÆ.

Rebus Sacris injuriā irrogans propositio, vocatur propositio irreverens. Cap. ult. Sect. 2. Subl. 2. numer. 39. pag. 508.

RESTITUTIO.

Restituere hæretici debent bona usurpata, & ad id Principes debent eniti. Cap. 4. Sect. 1. subl. 2. §. 3. num. 18. pag. 420.

RES VENERÆ.

Rem veneram Judæi cum Christiana

exercentes, puniantur ab Episcopis, non ab Inquisitoribus. Cap. 5. Sect. 2. num. 109. pag. 456.

RETINENTES LIBROS
HÆRETICORUM.

De retinentibus hæreticorum libris, an idem dicendum sit, ac de legentibus? Cap. 6. Sect. 1. num. 5. pag. 457.

Reliqua ad materiam facien. *Vide in verbo LIBRI HÆRETICORUM, seu PROHIBITI, & in verbo LICENTIA LEGENDI LIBROS HÆRETICORUM, seu PROHIBITOS.*

REVELATIO, REVELATIONES.

Revelationi divinæ fides adhibenda est, licet sit contra præceptum Juris Ecclesiastici, & quando? Præl. 16. numer. 1. pag. 27.

Revelationes, sive à Deo, sive ab Ecclesia propositæ, sunt eadem fide credendæ. Præl. 16. numer. 2. pag. 27. Ratio. Ibid. pag. 28.

Non credens revelationi privatæ, est hæreticus. Præl. 16. num. 1. pag. 27. Non coram Ecclesia, sed coram Deo. Præl. 16. num. 2. pag. 28.

Qui habet, vel jactat, se habere revelationes, non sunt de hæresi suspecti, quoties constet ipsas esse phantasticas, vel naturales. Cap. 2. Sect. 3. num. 11. & 12. pag. 198. *Vide in verbo DIVINATIO.*

De revelationibus Astrologicis. Cap. 2. Sect. 3. subl. 1. num. 3. pag. 199. & 200.

De revelatione facta Sancto Vicentio Ferrerio circa confessionem factam à Sorore sua Diabolo existimato sacerdoti, an sit vera? Et quid de dicta confessione dicendum sit? Cap. 2. Sect. 7. subl. unie. num. 6. pag. 246.

Ad superstitionem falsi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum: ubi de duobus æruscatoribus. Ibid. num. 59. pag. 261.

Revelationes, an sint signa Sanctitatis? Ibid. num. 60. pag. 261.

Revelationes, gesta, & miracula Servorum Dei, quomodo describi possint, ne pereant? Ibid. num. 61. pag. 261.

Revelatio Dei est ratio formalis, qua credimus alicui propositioni per fidem Catholicam, sive revelatio illa sit immediata, sive mediata. Cap. ult. Sect. 2. subl. 1. num. 6. pag. 478.

RE.

REVELATIO CONFESSIONIS.

- Revelari possunt peccata audita in confessione, quando aliunde extrâ confessionem innotescunt. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 6. pag. 384.
- Revelari etiam possunt, quando poenitens adit Confessarium animo seducendi, & non confitendi. Ibid. num. 7.
- Revelare compellus confessorius etiam medio iuramento potest dicere, se non audivisse. Ibid. num. 10. pag. 385.
- Revelari non potest, neque hæresis delictum in Confessione sacramentali auditum. Ibid. num. 16. pag. 386.

REVELATUM.

- Cum propositio de fide sit illa, quæ revelatur à Deo in propriis terminis, vel æquipollentibus, dupliciter accidit, quod reveletur in terminis æquipollentibus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 2. pag. 481.
- Revelata æquipollenter dicitur propositio, quando termini subobscure continent sententias revelatas ex communi Ecclesiæ interpretatione. Ibid. num. 3.
- Ecclesiæ revelata debet esse propositio de fide, non alicui privato. Ibid. num. 4.
- De revelatione privata remissivè. Ibid. num. 5.
- Quod propositio Ecclesiæ sit à Deo immediate revelata, decem motiva à Scoto. Ibid. num. 6.
- An propositio adversans veritati revelatæ personæ particulari sit Hæretica? Responsio remissivè. Ibid. num. 23. p. 483.
- Quando conclusio non immediate, sed mediatè tantum deducitur per multos discursus à principio revelato per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, neque scientificus, sed Theologicus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. num. 4. pag. 485.
- Assensus ad dictam conclusionem non est ob solam revelationem: Exemplo declaratur. Ibid. num. 5.
- Et est cum aliqua formidine. Ibid. num. 6.
- An benè explicetur propositio erronea, quod sit illa, quæ est contraria fidei Catholicæ, non tamen alicui articulo revelato. Ibid. num. 16. pag. 487.

REVISORES, REVISIO.

Imprimentes, & Typographi eximuntur

ab omni suspicione, quoties à Revisoribus tradita sunt facultas librum eundem. Cap. 6. Sect. 2. n. 69. pag. 471.

Assignantur qualitates Revisorum librorum, qui debent examinari pro impressione. Ibid. n. 73. p. 472.

Peracta revisione, à quibus, & quomodo concedenda sit licentia libris imprimendi? Ibid. num. 75.

Imprimentes librorum cum revisione, & licentia, nullam incurrunt hæresis suspensionem, nec ulla involuntur labe. Ibidem, num. 79.

REVIVISCENTIA.

Reviviscit puer ex susceptione confirmationis. Cap. 3. Sect. 5. numer. 16. pag. 394.

REUS.

Rei non possunt carcerari ex noticia criminis habita in confessione, vel ex notitia peccatorum. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 19. & 20. pag. 386.

Rei delicti hæresis reputantur, qui non denunciant, quando tenentur. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. num. 34. pag. 403.

Rei inquisiti magna aequitate tractantur à Tribunalibus Officii, etiam si tassi sint delictum, vel sit notorium, nec defensionibus destituuntur. Cap. 4. Sect. 2. num. 11. & 13. pag. 424. & 425.

REX CHRISTIANISSIMUS.

Coram Rege Christianissimo inter Jacobum Ieronimum Episcopum Eboracensem, & Pleesium Calvinistam publica disputatio. Cap. 5. Sect. 2. num. 97. pag. 454.

Rex Christianissimus Ludovicus XIV. nunc regnans omnes Hæreticos à suis Regnis rejecit. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 18. pag. 413.

RICCIULLUS.

Tres casus distinguit dictus Auctor, in quibus videntur, non esse de hæresi suspecti comitantes Hæreticorum funus. Cap. ult. Sect. 1. n. 2. pag. 479.

RIGOROSA PROPOSITIO.

Rigorosa propositio, & dura, venit sub classe propositionis malè sonantis: Quando hæc sub censura cadat? Cap. ult.

ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. numer. 20. pag. 498.

RITUS.

Vide in verbo MISSA, & *in verbo* SUPERSTITIO, & CULTUS.

Abusus in alterandis ritibus Romanæ Ecclesiæ inducit hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 3. subf. 3. num. 4. pag. 356.

Catholicis non licet ea facere, quæ indicant animum consentiendi ritibus hæreticorum. Cap. 5. Sect. 2. num. 4. pag. 445.

Una ex conditionibus adeundi hæreticorum templa est, quod nulla intersit communicatio rituum hæreticorum. Ibidem num. 20. pag. 447.

Cum ritibus Judaicis Catholicis nullam possunt habere communicationem. Ibidem num. 42. pag. 449.

Quo pacto huiusmodi ritus possint esse liciti. Ibidem num. 43.

An liceant, si usurpentur materialiter, sub Iudice lis est. Ibidem num. 44.

Censurandi sunt contemneres ritus sacros, Indulgentias, hisque similia. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 22. pag. 495.

Norantur propositiones novitatem inducentes contra ritus Sacramentorum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 27. pag. 507.

ROMANVS.

Cur Romanis vetitum cum exteris nuptias contrahere? Prelim. 5. numer. 4. pag. 7.

Romanorum mores tempore Nicolai V. nimium depravati videbantur, & propterea ne ab ipso Pontifice Cardinalis crearetur Joannes Baptista Milinus, hoc unum obstitit, quia Romanus erat. Prelim. 5. num. 8. pag. 8.

Multis patriæ splendor ad consequendos honores profecit, solis Romanis obstat. Prelim. 5. num. 9. pag. 9.

ROTA.

Vide in verbo DIVINATIO.

ERASMVS ROTHERODAMVS.

Ejusdem imprudens blasphemia, quod in sacris libris sit aliquis levis error. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 14.

Ejusdem petulantia opponitur humilitas Sancti Augustini. Ibidem num. 15.

Ejusdem temeritas in dubitando. an Symbolum fidei Catholicæ fuerit ab Apostolis compositum. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. num. 4. pag. 493.

RVFINVS.

Eò quod Rufinum impugnaverit, redarguitur S. Hieronymus à Sancto Augustino, sed postea re melius cognita laudatur. Cap. 5. Sect. 2. num. 93. pag. 454.

RVVINA SPIRITVALIS.

Ruinam spirituales in proximum omnes propositiones censurabiles generare possunt. Quid in hoc habeat speciale, propositio scandalosa? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. num. 15. pag. 498.

RVSTICI.

Quando excusentur ab hæresi propter simplicitatem? *Vide in verbo* SIMPLICITAS.

S

SABBATVM.

Abstinentes ab opere servili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorè, non sunt de hæresi suspecti, quamvis huiusmodi videatur reliquia ethnicæ superstitionis. Cap. 2. Sect. 2. num. 3. pag. 243.

SACERDOS.

Vide in verbo MISSA, & CONFESSIO.

Sacerdos contrahens matrimonium est Polygamus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.

Sacerdotibus, & Levitis veteris testamenti cur permitteretur uxor? Ibidem num. 2. pag. 281.

In primitiva Ecclesia uxori admitti sunt ad ordines sacros ob penuriam Sacerdotum. Ibidem num. 4. pag. 281.

Sanctus Basilii increpat Sacerdotem, qui dimissa uxore, eam postea reassumpsit. Ibidem num. 7. pag. 283.

Exemplum Urini Sacerdotis relatum à Sancto Gregorio de uxore à Sacerdote relicta. Ibidem num. 8. pag. 283.

Papa potest dispensare cum Sacerdotibus ad matrimonium contrahendum. Ibidem num. 17. pag. 284.

Causa ad dispensandum cum Sacerdotibus & Religiosis, ut matrimonium contrahant.

hant, debet respicere bonum publicum, quod exemplis declaratur . Ibid. n. 19. pag. 284.

Ad dispensandum cum sacerdotibus , ut matrimonium contrahant, cur causa requiratur , cum Consiliatus sit annexus Sacerdotio , tantum de jure Ecclesiastico? Ibid. n. 20. pag. 285.

Ad præstatam dispensationem in Religiosis requiritur causa, quæ sit sufficiens ad irritandum votum , quod est de jure divino . Ibid. n. 22. pag. 285.

Vide in verbo POLYGAMIA, UXOR, CONTINENTIA, & ORDO .

Sacerdos existens in peccato mortali, de quo non recordabatur ante missam, committens consecrare , & exhibens particulas non consecratas , est de hæresi suspensus . Cap. 3. Sect. 5. num. 6. pag. 393.

Sacerdotum infidelium vestibus uti non licet Catholicis in eorum Regionibus , si illis sit annexus actualis cultus Auctoris falsæ sectæ . Cap. 5. Sect. 2. n. 55. pag. 450.

SACERDOTIVM .

An conferri possit feminis Sacerdotium ?

Vide in verbo ORDO , ubi etiam , quænam fuerint olim Presbyteræ .

SACER LOCVS .

De loco sacro , *vide in verbo* Locus .

SACRA .

Non est naturalis effectus , quem producant res sacræ . Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. num. 2. pag. 191.

Tunc enim omnis virtus vel est à Dæmone , vel à Deo. Ibid.

Res sacræ dicuntur , quotiescumque relationem habent ad cultum Dei , & SS. Exemplæ . Ibid. n. 6. pag. 192.

SACRA INQUISITIO .

Sacra Inquisitio habet quæmpures , qui fori privilegio gaudent . Cap. 4. Sect. 2. num. 62. pag. 430.

Sacra Inquisitio habet familiâ armata ab omni jurisdictione exemptam . Ibidem num. 67.

Sacræ Inquisitionis violator esset , qui negaret talem exemptionem , vel impediret declarationem armorum . Ibid. nu. 73. pag. 431.

Reliqua vide verbo Inquisitio .

SACRAMENTA .

Dæmon vult sua habere Sacramenta. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. numer. 4. pag. 171.

Dæmonis impudentia in abusu Sacramentorum etiam Sanctissimæ Eucharistiæ . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. numer. 4. pag. 165.

Vide in verbo DÆMON .

Abutentes Sacramentis sunt de hæresi suspecti . Cap. 3. num. 1. pag. 262.

Atrocitas sceleris in Sacramentorum abusu . Ibid. n. 3. pag. 263.

Hæresis suspicio inducta ex abusu Sacramentorum , levis non est , quocumque modo consideretur . Ibid. num. 4. pag. 263.

Ludovicus Correa reicitur , putans ex concupiscentia excusari sacramentis abutentes . Ibid. n. 5. pag. 273.

Sacramentorum abusus hæresis inducit suspensionem , quia hæretici vel despiciunt omnia sacramenta , vel nonnullis abutuntur . Ibid. n. 6. pag. 263.

Non quilibet sacramentorum abusus inducit hæresis suspensionem , & qualis abusus inducat ? Ibid. n. 7. pag. 263.

Quomodo pterit cognosci , quod sacramentorum abusus habeat fundamentum in hæresi? Ibid. n. 8. pag. 264.

Ex qualitate personæ abutentis judicatur etiam de abusu sacramentum , an inducat hæresis suspensionem ? Ibid. n. 9. pag. 264.

Quamvis non omnis Sacramentorum abusus inducat hæresis suspensionem, aliquis tamen abusus sacramentorum eam inducere potest in quolibet Sacramento. Ibid. n. 10. pag. 264.

Quot modis abusus in Sacramentis possit contingere ? Ibid. n. 11. pag. 264.

Septem modis contingere potest abusus sacramentorum in conficiendo . Cap. 3. Sect. 1. n. 1. pag. 265.

Abusus in conficiendo in quibusnam sacramentis committi possit ? Ibid. nu. 2. pag. 265.

Non sacerdos audiens confessiones abutitur sacramentis penitentiar , & est vehementer de hæresi suspectus , & quare . Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 12. pag. 268.

Audientes confessionis sacramentales ab-
que

- que Sacerdotio sunt puniendi, etiam si essent mente læsi: Id ipsum de ijs, qui per jocum audirent, si pœnitens seriò confiteretur. Ibidem numer. 13. pag. 268.
- Confessio olim facta non fuit Laicis, veluti Ministris Pœnitentiæ Sacramentalis. Ibid. n. 21. pag. 270.
- Qui vivente prima Uxorē, aliam ducit, est verè polygamus abutens Sacramento Matrionii, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. num. 1. pag. 273.
- Vide in verbo* ABUSUS, MATERIA, CONSECratio, & FORMA.
- An incurrat suspicio hæresis à celebrante Sacramento in loco non debito? Cap. 3. Sect. 1. subf. 4. numer. 22. pag. 310.
- Vide in verbo* MISSA.
- De non debitis dispositionibus in Confiendo Sacramento. *Vide in verbo* DISPOSITIO, MISSA.
- De abusu Sacramentorum in conferendo. *Vide in verbo* ABUSUS, & BAPTISMUS.
- Sacramentum Confirmationis à quonam ministrari possit? *Vide in verbo* CONFIRMATIO.
- Sacramentum Eucharistiæ à quo ministrari queat? *Vide in verbo* COMMUNIO.
- Sacramentum Extremæ Unctionis à quo ministrari debet? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO.
- An solus Episcopus sit Ordinis Minister? *Vide in verbo* ORDO.
- Quà materia conferri debeant Sacramenta? *Vide in verbo* CUIUSCUMQUE SACRAMENTI IN PARTICULARI.
- Quando Sacramentum dicatur conferre subiecto incapaci, *vide in verbo* CUIUSCUMQUE SACRAMENTI.
- Sacramenta Characterum imprimantia non possunt iterari. Cap. 3. Sect. 3. subf. 4. num. 3. pag. 366. De hac re, *vide in verbo* CUIUSCUMQUE SACRAMENTI.
- Abutitur sacramento, qui in eo conferendo pervertit ejus finem. Cap. 3. Sect. 3. subf. 5. n. 10. pag. 379.
- De perversione finis Sacramentorum ad Sortilegia, & ad alia, remissive. Ibid. n. 2. pag. 379.
- Vide in verbo* SOLLICITATIO.
- Sacramentorum abusus in conferendo, non adimpletis ijs, ad quæ Minister exinde tenetur, contingit tantum in administratione Sacramenti Pœnitentiæ. Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 1. pag. 384.
- Sacramento pœnitentiæ abutitur, qui revelat audita in confessione: De poena revelantis. Ibid. n. 12. pag. 385.
- Sacramento Baptismi abutitur in suscipiendo, qui recipit à Ministro Hæretico. Cap. 3. Sect. 4. n. 1. pag. 388.
- Sacramentum abhorrentes à Ministris hæreticis, laudati à S. Attanasio. Ibid. num. 3.
- Sacramentum baptismi nec efficacie urgente potest administrari à Laicis. Ibid. num. 6.
- Sacramentum Ordinis quomodo possit recipi ab hæretico Episcopo? Ibid. n. 10. pag. 389.
- Sacramentum Pœnitentiæ nequit recipi ab hæreticis, ex defectu jurisdictionis, quod non militat quoad Græcos Schismaticos. Ibid. n. 11.
- Sacramentum Eucharistiæ in necessitate potest sumi ab hæreticis, ob hujus Sacramenti necessitatem. Ibid. n. 14. pag. 390.
- Sacramentum Eucharistiæ potest sumere per semetipsum Laicus in mortis articulo. Ibid. n. 13.
- Sacramenti abusus in suscipiendo committitur, si accipitur in non debita materia. Ibid. n. 16.
- Sacramento Baptismi abutitur patiens se rebaptizari, & est Apostata. Ibid. n. 18.
- Sacramento in omittendo abutitur, qui illud conficiens deficit in substantialibus. Cap. 3. Sect. 5. n. 1. p. 392.
- Sacramentum non conficitur per omissionem intentionis, sed non incurritur hæresis suspicio, quia non constat de tali omissione. Ibid. n. 7. Contrarium si constaret. nu. 8. pag. 393.
- Sacramentum mimicè administratum non valet ex declaratione Concilii Tridentini contra hæreticos. Ibid. num. 12. pag. 393.
- Sacramento abutitur in omittendo, qui eum numquam, vel rarò recipit. Ibid. n. 14. pag. 394.
- Sacramenta recipiens ab hæreticis, & præcipuè baptismum, non est de hæresi

suspectus . Cap. 5. 5. Sect. 1. n. 18. pag. 437.

Sacramentum confirmationis potest recipi ab hæretico Episcopo , dummodò sit verè Episcopus ; sed cavendum , quod nonnulli hæreticorum sacramentum hoc superstitiosè administrant . Cap. 5. Sect. 1. n. 23. pag. 438.

Sacramentum Pœnitentiæ potest Catholicus recipere ab hæretico , & Sacramentum etiam Extremæ Unctionis , dummodò sit in articulo mortis constitutus Ibid. n. 36. 37. & 38. p. 439.

Sacramentum Extremæ Unctionis , non solum per accidens , ut aliâ sacramenta , sed etiam per se delet peccata mortalia . Ibid. n. 39.

Sacramentum Ordinis validè , sed non licitè potest recipi ab hæretico Episcopo ; servatis essentialibus Sacramenti . Sed recipiens remanet suspensus ; & an ignorantia excusaret ab irregularitate ? Ibid. n. 41.

Contra Sacramentorum ritus , quæ novitatem inducunt , notantur propositiones . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 27. pag. 507.

SACRIFICIUM .

Hæretici sacrificandi potestatem sœminis faciunt . Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. num. 1. pag. 266

Reperitur in Ecclesia Catholica verum sacrificium , augustissimum scilicet Eucharistiæ Sacramentum . Cap. 3. Sect. 2. num. 1. pag. 328.

Necessitas Sacrificii apud homines contestata vel ab ipsis Gentilibus . Ibid. n. 2. pag. 328.

Necessitas sacrificii apud Christianos ostenditur . Ibid. n. 3. pag. 329.

A mundi Primordiis Deus docuit Judæos sacrificare . Ibid. n. 4. pag. 329.

Diversitas Sacrificiorum , & ad quid apud Judæos ? Ibid. n. 5. 6. 7. & 8. pag. 329.

Omnia antiquæ legis sacrificia habentur in Sacrificio Eucharistiæ : Auctoritates S. Joannis Chrysostomi , & Sancti Augustini . Ibid. n. 9. pag. 329. & num. 10. pag. 330.

In sacrificio Altaris èminenter continentur vetera sacrificia . Ibid. numer. 11. pag. 330.

Sacrificiû Altaris est Honorariû , Expiatorium , Impetratorium , & Eucharisti-

cum . Ibidem numer. 12. pag. 330.

Hoc Sacrificium appellatur Missa à mittendo hostiam ad Deum , ut tenent magni auctores . Ibidem numer. 13. pag. 330.

Alii volunt appellari Missam à dimittendo populum terminato Sacrificio . Ibid. n. 14. pag. 330.

Missâ probatur esse verum Sacrificium ex Sacerdotio Melchisedech , & ex prophetia Malachiæ . Ibid. num. 15. pag. 331.

Probatur vera sacrificii ratio in Missâ ex novo Testamento . Ibid. num. 16. pag. 331.

Item ex traditione . Ibid. n. 17. pag. 331. Non implicat , Missam esse simul Sacrificium , & Sacramentum , quod convincitur ex ipsismet hæreticis . Ibid. nu. 18. pag. 331.

In lege veteri erat in Sacrificiis necessaria separatio sanguinis à Victimâ . Cap. 3. Sect. 3. subf. 2. n. 19. pag. 349.

Vide in verbo COMMUNIO , & MISSA .

SACRILEGIUM .

Sacrilegium est conculcare imagines Dei , vel Sanctorum . *Vide in verbo* BLASPHEMIA , & IMAGO .

Sacrilegii enormitas etiam ab Ethnicis detectata . Cap. 3. n. 2. p. 263.

De sacrilegio , quod committunt , qui sacramentis abutuntur . *Vide in verbo* SACRAMENTUM .

S A G Æ .

Vide in verbo STRIGES .

Sagæ an vere , & realiter transferantur de loco ad locum , vel tantum imaginariè ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 43. pag. 164.

S A L .

De vana observantia circa Salem . *Vide in verbo* OBSERVATIO .

SALOMON .

Quid dicendum de ejus incantationibus ? *Vide in verbo* INCANTATIO .

An Salomon fuerit auctor artis notoriæ ? *Vide in verbo* ARS .

Salomonis cor depravatum propter mulieres alienigenas . Cap. 5. Sect. 2. nu. 107. p. 455.

SAL-

SALTATIO.

Sacra Ritum Congregatio permittit, ut in Civitate Alatrina celebraretur commemoratio S. Sixti cum Missa, Processionibus, & saltationibus. Cap. 2. Sect. 7. subf. 1. num. 20. pag. 248.

Idem Decretum edidit sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium ad permittendas nundinas, altationes, oblationes &c. in die, quâ solemniter celebratur festum alicujus Sancti. Ibid. n. 21. pag. 248.

Saltationes, seu Choreæ ex sui genere, & natura non sunt malæ, nisi ratione alicujus extrinsecæ circumstantiæ. Ibid. num. 22. pag. 249.

Improbantur saltationes, si fiant in Vigiliis Festorum, & in Ecclesiis. Ibidem. n. 31. pag. 252.

Saltationes in viis, & locis publicis honestæ sunt, & pudicæ. Nec inconvenientibus obnoxie; imò quandoque pietatem promovere videntur. Ibid. n. 32. pag. 253.

Davidis saltatio ante arcam. Ibid. n. 33. pag. 253.

Choreæ, saltationes, & similia existimanda sunt secundum ritus nationum. Ibid. n. 34. pag. 254.

Vide in verbo CHOREA.

SALVATORES.

Salvatores Hispanici prohibendi, ac qui eis utuntur puniendi. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 23. pag. 177.

SALVVS-CONDUCTVS.

Salvus-Conductus hæreticus quomodo possit concedi? Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

Salvus-conductus quocumque modo potest concedere Summus Pontifex, & Concilium generale. Ibid. n. 3.

Salvus-conductus cum clausula *instituta semper salva*, non liberat à punitione hæreticum contumacem. Ibid. n. 4.

Salvus-conductus non valet, si excedatur conditio, vel finis, sub quo fuit concessus. Ibid. n. 6.

Salvus-conductus in forma amplissima non potest à Principe concedi hæreticis, quia fieret de hæresi suspectus. Ibid. n. 8.

SANATIO.

An gratia sanandi strumas concessa Edoardo Regi Anglorum, permaneat patris successores. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. num. 5. pag. 174.

SANCTA SEDES.

Sedes Apostolica potest concedere dispensationem de obeundo matrimonio cum hæreticis, etiam cum perversionis periculo, ob publicam causam Cap. 5. Sect. 1. n. 47. pag. 440.

Propositio à Sancta Sede damnata licet non ut hæretica, infert hæresis suspicionem. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 1. pag. 504.

Ex propositione etiam à Sancta Sede non damnata oritur hæresis suspicio, quando opponitur majori parti SS. Doctorum. Ibid. n. 11. pag. 505.

SANCTI.

Sunt incapaces maledictionis, sicuti incapaces sunt imperfectiois. Cap. 1. Sect. 1. n. 33. pag. 86.

An maledictiones in Sanctos sint blasphemie? *Vide in verbo BLASPHEMIA.*

Proferre, aliquod indecens in Sanctum, cum respectu ad ejus vitam mortalem, est peccatum tantum veniale: Exempla. Cap. 1. Sect. 1. num. 36. pag. 87.

Erit tamen peccatum mortale, si proferretur de Sancto aliquod grave probrosum in ejus vita mortali. Cap. 1. Sect. 1. n. 37. pag. 87.

An sit blasphemia, Sanctorum Imaginum conculcatio? *Vide in verbo BLASPHEMIA, & in verbo IMAGO.*

Sancti plures orationes instituerunt adversus Terræmotus, & Tonitrua. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. n. 20. pag. 186.

Quomodo plures Sancti usi sint Dæmonis ope? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 15. 16. & 17. pag. 176.

Res sacræ tales dicuntur, quotiescumque relationem habent ad Sanctos. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 6. pag. 192. *Vide in verbo RELIGIO.*

Missio sortis Sanctorum ad diligendum Sanctum sorte extracti in patrocinium, caret omni superstitione: Usus istius extitit in familia Borgia. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 6. pag. 214.

Vide in verbo CHOREA, SALTATIONES, CONVIVIA. An

An sanctis veteris Testamenti cultus sit exhibendus? *Vide in verbo* CULTUS .
 An liceat , & qua ratione offerre sacrificium pro Sanctis? *Vide in verbo* MISSA .
 Deo , vel Sanctis , si irrogetur injuria , propositione detrahente eorum statui , illa propositio Blasphemia est Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 31. pag. 508.
 Contra Sanctorum gesta , miracula , & propheticas revelationes propositio procedens , est propositio denigrativa fidei . Ibid. num. 33.

SANCTITAS .

Dæmon simplices decipit sanctitatis specie . Cap. 2. sect. 2. subf. 3. n. 3. pag. 165.
 Revelationes an sint signa sanctitatis? *Vide in verbo* REVELATIONES .
 Non licet dare attributa sanctitatis iis , qui ab Ecclesia non sunt approbati . Cap. 2. Sect. 7. subf. 1. n. 64. pag. 262.

S. OFFICIUM .

Sanctum Officium declaravit hæreticorum beneficia vacare à die criminis commissi . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 3. n. 7. pag. 419.
 S. Officii æquitas in concedendis defensoribus Reis , licet renuncient , & iussi sint delictum . Cap. 4. Sect. 2. nu. 11. 12. & 13. pag. 425.
 Sanctum Officium non debet dependere à Curia Laicali . Ibid. n. 42. pag. 428.
 Sancti Officii familiares gaudent privilegio deferendi arma . Ibid. n. 55. p. 429.
 Etiam immunes sunt ab oneribus : sed limitata . Ibid. n. 65. pag. 430.
 Sancti Officii violator esset , qui huiusmodi exemptiones negaret , vel impediret delationem armorum ejus Ministris . Ibid. n. 73. pag. 431.
 Sancti Officii intuitu offendens Ministrum , etiam remotum ab officio , esset suspectus de hæresi . Cap. 4. Sect. 2. subf. 1. n. 4. pag. 432.
 Reliqua vide sub littera O. *in verbo* SANCTUM OFFICIUM .

SANGUIS .

An sanguis emissio ex cadavere ad præsentiam Occisoris sit naturalis? Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. n. 11. pag. 194.
 Maleficiorum potestas ad nocendum non tantum ex obrutu , sed ex aliis etiam ab eis patris , præcipue ex fugendo

sanguinem puerorum . Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. n. 4. pag. 231.

Maleficæ exlugunt puerorum sanguinem , tum propter odium in ipsos , tum quia putant per dictum sanguinem juventam renovari , tum propter alia . Ibid. n. 5. pag. 232.

SANITAS .

Quid possint Magi operari circa sanitatem corporis? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. nu. 11. pag. 157.
 Quando verba prodigia exhibent , quæ ad sanandos homines non conducunt , sunt suspecta . Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 12. pag. 175.

SANUS .

An sanis conferti possit extrema unctio? *Vide in verbo* EXTREMA UNCTIO .

SATISFACTIO .

Vide in verbo PENITENTIA .

SATYRICA PROPOSITIO .

Satyrice propositio est , quæ injuriam irrogat personæ in dignitate constitutæ , sub qua comprehenduntur diatribæ , quæ adversus Ecclesiasticos à quibusdam è suggestu prociuntur . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 59. pag. 511.

JULIUS CÆSAR , ET JOSEPH SCALIGERI .

Quæ habentur in libris Julii Cæsaris Scaligeri in contemptum Coronæ Clericalis , videntur adjuncta à Josepho ejus filio hæretico . Cap. ult. Sect. 1. num. 19. pag. 476.

SCANDALOSA PROPOSITIO .

Quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. n. 14. pag. 498.
 Propositiones quadraginta ab Alexandro VII. damnatæ non hæreticæ , sed scandalosæ sunt . Ibid. n. 16.
 De propositionibus scandalosis plura exempla . Ibid. n. 17.
 Sub classe propositionis scandalosæ venit propositio periculosa . Ibid. n. 18.

SCANDALUM .

Scandalo urgente quid dicendum circa assumptionem Eucharistiæ ab hæreticis? Cap. 3. Sect. 3. n. 15. pag. 390.

Scan-

Scandalo secluso potest Catholicus conversari cum hæreticis in spiritualibus .
Cap. 5. Sect. 1. n. 17. pag. 437.

Quando scandalum resisteret, neque docti deberent cum hæreticis conversari .
Cap. 5. Sect. 2. n. 19. pag. 447.

Ex comestione carnum in terris hæreticorum, si scandalum oriat, & possit commodè visari, esset illicita dicta comestio . Cap. 5. Sect. 2. num. 71. pag. 452.

Scandalum ratione suæ qualitatæ ne præbeant Catholici, est una ex conditionibus conversandi licitè cum eisdem .
Ibid. n. 82. pag. 453.

Quid agendum de assertore propositionis suspectæ, quando audiens non est scandalizatus? Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 17. pag. 506.

SCHISMA .

Libri Græcorum, & Armenorum, qui sunt schismatici, legi non possunt . Cap. 6. Sect. 2. n. 29. pag. 467.

Distinctio Cardinalis de Lugo circa hoc, & iudicium circa eandem distinctionem .
Ibid. n. 30.

SCHISMATICA PROPOSITIO .

Est illa, quæ aperit viam divisioni Ecclesiæ . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 12. pag. 500.

SCHISMATICI .

Vide in verbo GRÆCI .

SCHOLA .

Ne Scholas Magistrorum hæreticorum, filii Catholicorum adeant, est una ex conditionibus ad licitè conversandum cum hæreticis . Cap. 5. Sect. 2. n. 103. pag. 455.

Ad scholas Catholicorum non licet admittere filios hæreticorum, siue sint nominatim excommunicati, siue non .
Ibid. n. 104.

SCHOLASTICI .

Per propositionem continentem absurdum, & peregrinum sensum alienum à communi modo loquendi Patrum, & scholasticorum, incurritur hæresis suspicio . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 118. pag. 506.

SCIENTIA .

In scientiis preponenda est semper Ethimologia . Præf. 1. n. 2. pag. 1.

Demon quandoque scientias docet: exempla hujus . Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 25. pag. 160.

De scientia futurorum, *vide in verbo FUTURE .*

An Demon docere valeat scientias? Cap. 2. Sect. 5. subf. 2. n. 6. pag. 828.

Scientiam naturalem non juvat, nec ei debet infervere notitia ex confessione habita, quia est supernaturalis . Cap. 3. Sect. 3. subf. 6. n. 22. pag. 486.

Quando conclusio non immediatè, sed mediatè tantum per multos discursus deducitur à principio revelato per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, nec scientificus, sed Theologicus . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. num. 4. pag. 485.

SCIOMANTIA .

Sciomania quomodo differat à Necromantia? Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 15. pag. 216.

SCRIBERE .

Nuncius Pontificius non debet respondere literis hæreticorum, vel eis scribere, vel aliam communicationem cum eis habere . Cap. 5. Sect. 2. n. 83. pag. 453.

SCRIPTURA .

Est quid accidentale . Præf. 9. num. 5. pag. 16.

SCRIPTURA SACRA .

Abusus sacræ scripturæ est species blasphemix . Cap. 1. Sect. 4. n. 28. pag. 110.

Contumelia afficiens sacram scripturam, Deum ipsum contumelia afficit . Cap. 1. Sect. 4. n. 29. pag. 110.

Reus læsæ Majestatis est, qui Principis statum constat ad usus prophanos, quanto magis qui sacram scripturam corrumpit . Cap. 1. Sect. 4. num. 30. pag. 111.

Quadruplex est sacræ scripturæ abusus: Primus in re scurili ad ingenii pompam . Cap. 1. Sect. 4. n. 31. pag. 111.

Secundus abusus est ad irridendam simplicitatem sacræ scripturæ . Cap. 1. Sect. 4. n. 32. pag. 111.

Tertius, quando sacra scriptura assumitur ad errorem docendum in fide, & moribus . Cap. 1. Sect. 4. n. 33. pag. 111.

Quartus abusus est ad sortilegia, & incantationes .

- cantationes. Cap. 1. Sect. 4. num. 34. p. 111.
- Primus, & secundus abusus sacrae scripturae non reducit ad genus blasphemiae: Limita in secundo abusu. Cap. 1. Sect. 4. n. 35. pag. 111.
- Regula generalis Patris Suarez ad cognoscendum, quando abusus sacrae scripturae sit blasphemia. Cap. 1. Sect. 4. n. 36. pag. 111.
- Divinationi per carmina poetarum succellit hodie mos temere consulendi sacram scripturam ad divinandum; ubi non damnandi qui sacram scripturam consulunt ad fructum percipiendum &c. Exemplum S. Francisci. Cap. 2. Sect. 4. subf. 3. n. 5. pag. 213.
- Vide in verbo* A. u. u. s.
- Sacra scriptura etiam vulgari idiomate, evulgata, non intelligeretur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 5. n. 34. pag. 323.
- Haeretici contententes sensum, sacrae scripturae non esse obscurum, ejus interpretationem permittunt muliereulis, & idiotis contra Apostoli monitum. Ibid. n. 35. pag. 323.
- Qua ratione mulieres possint interpretari loca obscura sacrae scripturae? exempla afferuntur. Ibid. n. 36. p. 323.
- Loca scripturae, quibus aliqui haeretici ca non intelligentes abusi sunt. Ibid. n. 37. pag. 323.
- Sarcasma Sancti Basilii in eoquum Valentis Imperatoris. Ibid. n. 38. pag. 323.
- Difficile est reperiri, qui recte possint sacras paginas vertere. Ibid. n. 41. pag. 324.
- Sanctus Hieronymus propter suam translationem, multas contrariedades sublinuit, & eam edidit? Ibid. n. 42. pag. 324.
- Si scriptura sacra esset translata in linguas nationum, non possent à Pontifice declarari dubia circa illam occurrentia. Ibid. n. 43. pag. 324.
- Ecclesiae consuetudo respuit hujusmodi vernaculas translationes, quae tantummodo in tribus linguis, Graeca, Latina, & Hebraica consuevit semper celebrare. Ibid. n. 44. pag. 324.
- Gregorius Septimus denegavit Duci Boemae facultatem celebrandi Officium lingua Slavonica. Ibid. numer. 45. pag. 324.
- Vide in verbo* MISSA.
- Sacram Scripturam legentes translatam in vernaculo idiomate, vel eam vendentes non sunt de haeresi suspecti, licet peccent mortaliter. Cap. 6. Sect. 2. n. 31. pag. 469.
- In Sacra Scriptura adsunt plures propositiones difficiles, quae indigent declaratione. Cap. ult. Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 7. pag. 481.
- An sit propositio esse de fide eo tantum, quod vel sit formiter revelata in Sacra Scriptura, vel habeatur ex traditione Apostolica, vel ab eis per necessariam consequentiam deriveretur. Ibid. num. 21. pag. 483.
- Sacram Scripturam sceleris et toribus grammaticalibus, est Deo iniuriosa propositio, illaque ad seculum, & vana convertentes. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 19. pag. 501.
- Decretum Concilii Tridentini contra admittentes seculum in verbis Sacrae Scripturae. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 40. pag. 509.
- Amplia ut num. 42.
- Item qui abutuntur exemplis sacrae Scripturae. Ibid. num. 61. pag. 511.
- Et quomodo iniuste abutuntur? Ibidem num. 62.
- Isti tales involuntur haeresis suspicionem. Ibid. num. 41.
- Quidnam requiratur ad incurrendam istam suspicionem in hoc casu? Ibidem num. 43. & 45.
- Sub propositionibus irreverentibus comprehenduntur illae, quibus non allegantur fideliter verba Sacrae Scripturae. Ibid. num. 46. & 47.
- Qui in sacris Scripturis extortam ponit interpretationem, haeticum esse, nimis rigorose censet Transmissa. Ibidem num. 48.

SCRUPVLVS.

Quae absque scrupulo praedicari non potest propositio in materia morum, illa suspecta est, quamvis impugnari non possit urgentibus testimoniis, & fundamentis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 64. pag. 511.

SCVLPTVRA.

Vide in verbo IMAGO.

SECRETVM.

Secreta humani cordis, qua ratione Démones

mones rimari possint . Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. num. 2. pag. 204.

Secretum naturale non excusat à revelatione Assassini committendi . C. 3. Sect. 3. subf. 6. num. 23. pag. 387.

Secretum iuratum non excusat à denunciatione hæresis licet occulte . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 15. pag. 401.

SECTA.

Quando infidelium vestes non solum sunt distinctivæ ipsorum à fidelibus, sed etiam protestativè falsæ sectæ, si eis non est annexus actualis cultus Auctoris falsæ sectæ, ut sunt vestes Sacerdotum, tunc fidelibus non interdicitur illarum usus ex gravissima causa, secus si sit annexus dictus cultus . Cap. 5. Sect. 2. num. 55. & 56. p. 350.

SECTANUS.

Sectanus declaratur . Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. n. 11. pag. 247.

SECULARIS PRINCEPS.

Secularis Princeps nequit hæreticis permittere libertatem conscientie . Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. num. 1. pag. 414.

Secularis Princeps potest concedere libertatem conscientie subditis non baptizatis; secus autem baptizatis . Ibid. n. 2. pag. 415.

Reliqua vide in verbo PRINCEPS.

SEDE VACANTE.

An Collegium Cardinalium possit Sede vacante concedere licentias legendi libros prohibitos ? Cap. 6. Sect. 2. n. 21. p. 466.

SEDITIONOSA PROPOSITIO.

Est illa, quæ incitat subditos contra superiorem . Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 13. pag. 500.

Propositiones seditiosæ tangentes Ecclesiæ Hierarchiam . Ibid. n. 14.

SEDUCTORES.

Denunciare obligatos seductores, non debet sibi persuadere, vera esse illorum miracula . Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 36. pag. 598.

SENECTVS SENEX.

Auferit suspensionem futuræ incontinentiæ,

quia illecebre carnis ob fragilitatem in senē deficiunt . Præl. 8. num. 11. pag. 14.

Senex, excepta avaritia, non potest presumi malus ex eo, quod malus fuerit in ætate iuvenili . Præl. 8. n. 11. pag. 14.

In senē præsumitur poenitentia, & quare ? Præl. 8. n. 11. pag. 14.

An conversio seu in juvenem sit Dæmoni impossibilis ? Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 35. pag. 162. & n. 37. p. 163.

An senibus conferri possit extrema unctio. Vide in verbo EXTREMA UNCTIO.

SENSVS.

Sensus interiores alterantur à Dæmone . Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. num. 19. pag. 159.

SENTENTIA.

Sententiæ Inquisitorum in causis hæresum non transeunt in iudicatum ex Bulla Pij V. Cap. 1. Sect. 6. n. 90. p. 134.

SEPELITIO.

Vide in verbo CADAVER.

SEPVLCHRA.

Non est credendum sepulchrorum oraculis, quæ è terra effodiuntur : Hinc detecta falsitas laminarum Platonis, & Granatensis . Cap. 2. Sect. 3. subf. 2. n. 7. pag. 205.

An liceat ad sepulchra virorum, qui non sunt Sancti, tabellas deferre ? Vide in verbo TABELLA.

SERMO.

Vide in verbo DICTA.

Variatio, & tædium in sermone sunt signa malæ conscientie . Præl. 9. num. 1. pag. 15.

Maledictus in sermone præsumitur ad peccandum pronior . Præl. 9. num. 1. pag. 15.

Sermo in autem prolatus quando inducat suspensionem perpatrati criminis ? Præl. 9. n. 1. pag. 15.

Scriptura est quid accidentale, nec sermonis significationem variat . Præl. 9. num. 5. pag. 16.

SERPENS.

De serpentibus Pharasuis . Cap. 2. Sect. 2. subf. 2. n. 23. p. 160.

M m m m

Vir.

Virtute divina serpentes incantantur: Quo-
modo: Et quare. Cap. 2. Sect. 2. subf.
4. §. 2. n. 21. pag. 186.

Vbi quando eorumdem incantario potest
tribui demoniacæ virtuti? Ibid. num. 22.
pag. 187.

Ex Ruperto Abb. si nuda mulieris planta
tangat serpentem, cum inerrabit. Ibid.
num. 39. pag. 190. *Vide in verbo IN-
CANTATIO, & VERBA.*

SERVITIVM SERVVS.

Servo Catholico non licet servitium in tēplis
hæreticorum, præstare Domino, quæ
non consueverint exhiberi, nisi tantum
in dictis tēplis. Cap. 5. Sect. 2. n. 35.
pag. 448.

Servorum Dei, qui eum fama sanctitatis
obierunt, de licentia eundem Imagi-
nes, & imprimendi gesta remissivè. Cap.
6. Sect. 2. n. 76. pag. 472.

SEVEROLVS.

Illustrissimus, ac Reverendissimus Domi-
nus Marcellus Severolus laudatur.
Cap. 4. Sect. 7. subf. unic. numer. 19.
pag. 248.

SEXVS.

An Dæmon possit mutare sexum? *Vide in
verbo FAEMINA.*

SIGILLVM.

Sigillum potest frangere confessarius de
licentia penitentis. Cap. 3. Sect. 3.
subf. 6. num. 2. pag. 484.

Sigilli iuri potest renunciare pœnitens
duabus conditionibus concurrentibus.
Ibid. num. 3.

Sigillum est de iure divino, naturali, &
Ecclesiastico. Ibid. num. 8.

Sigilli iure gaudet etiam notula peccato-
rum pro iuvanda memoria in confes-
sione. Ibid. n. 18. pag. 386.

Sigillum confessionis extra confessionem
non excusat à debito revelandi Assassi-
nium committendam: Ibid. n. 24. pag.
387. Neque à denunciatione criminis
hæresis, licet occultæ. Cap. 4. Sect. 1.
subf. 1. num. 15. pag. 401.

SIGISMVNDVS IMPERATOR.

Sigismundus Imperator egrè ferebat tra-
dere igni Joannem Huss: sed Conci-
lium Constantiense scrupulorum diluit.

Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 25. pag.
414.

SIGNA.

Vide in verbo PUNITIO.

Signa manifestantia maleficos quænam
sint? Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. num. 1.
pag. 239.

Dæmon semper intentus ad nocendum
supponit in lectis &c. signa maleficorum,
sicut in actu Exorcismi supponit Acus,
Clavos &c. quæ impossibile est reperiri
in obfesso. Ibid. n. 5. pag. 240.

Assignatur maximum maleficij signum,
& quid in eo notandum sit? Ibid. n. 6.
pag. 240.

Quædam signa magis propria maleficio-
rum sunt ablationes membrorum à
Cadaveribus in patibulo suspensis, mi-
næ malefici, invocationes, & colloca-
tiones eum Dæmone &c. Ibid. num. 10.
pag. 241.

De Stigmatibus, quibus Dæmon suos si-
gnat: Cur, quando, quo loco signet?
Ibid. n. 11. & 12. pag. 241. & n. 19. pag.
242.

Alia maleficiorum signa præter prædicta.
Ibid. n. 14. pag. 242.

Si signum falsæ scilicet vestes insidelium
non exhibeant, ut verbi gratia si sint ad
significandam nobilitatem, earum usus
licitus est Catholicis in eorum regio-
nibus. Cap. 5. Sect. 2. n. 57. pag. 450.

SILVESTER PAPA.

Historia Silvestri II. Papæ à Dæmone occi-
si, falsa convincitur. Cap. 2. Sect. 2. subf.
2. n. 31. pag. 161.

SIMILITUDO.

Similes parentibus solent esse filii, non so-
lum quò ad mores, sed etiam quò ad
Corpus. Præl. 6. n. 1. & 2. pag. 9. & n. 5.
p. 10.

Organorum similitudo præsumi potest in
filiis. Præl. 6. n. 3. pag. 9.

Nonnullæ nationes ex similitudine for-
mæ dumtaxat agnoscunt proprios libe-
ros. Præl. 6. n. 3. pag. 9.

Similitudo formæ est non leve filiationis
argumentum. Præl. 6. n. 3. pag. 9.

A similibus valet argumentum. *Vide in
verbo ARGUMENTUM.*

Similitudo morum est amicitie fundamen-
tum. Præl. 11. n. 2. pag. 18.

Plus

Plus valet in amicitia similitudo morum,
quàm affinitas . Præl. 11. n. 3. pag. 18.

SIMPLICITAS .

Excusat ab Hæresi rusticus , mulieres ,
& eos , qui sunt hebetis ingenii . Præl.
14. n. 5. pag. 22.

Limita in articulis fidei . Præl. 14. num. 6.
pag. 22.

Item quoties convicta sit eorum simplici-
tas . Præl. 14. n. 9. pag. 23.

Item si moniti non eurent consulere pe-
nitiores . Præl. 14. n. 10. pag. 23.

SIMULATIO .

An simulaverit Divus Paulus corrigens
Divum Petrum? *Vide in verbis* CORRE-
CTIO .

Simulans confessionem ad confessarium,
seducendum , non gaudet jure Sacra-
mentalibus sigilli . Cap. 3. Sect. 3. subf. 6.
n. 7. & 17. pag. 384. & 386.

SOCIUS .

Socius criminis non tenetur denunciare
delinquentes . Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n.
30. pag. 402.

SOLICITATIO .

Solicitans feminam in confessione , perversit
finem poenitentiae Sacramentalis , &
est suspectus . Cap. 3. Sect. 3. subf. 5.
n. 3. pag. 379.

An confessarius sollicitans sit suspectus
de levi , vel de vehementi ? Inquisitio
Hispaniæ tenet , quod sit de levi , sed Ro-
mana cum judicat de vehementi . Ibid.
n. 4. pag. 380.

Ex sollicitatione potest quandoque oriri
suspicio de levi , etiam stante praxi Ro-
manæ Inquisitionis . Ibid. num. 5. pag.
180.

Sollicitationis essentia habetur ex verbis
constitutionis Gregorii XV. Ibid. n. 6.
pag. 380.

Ex hac constitutione confessarius est sus-
pectus , si sollicitet tam feminam , quam
Marem . Ibid. n. 7. pag. 380.

Interpres , si interpretando sollicitet , est
de hæresi suspectus . Ibid. num. 8. pag.
380.

Mandans sollicitare , est suspectus . Ibid.
n. 9. pag. 380.

Imò magis delinquit mandans , quàm
mandatarius . Ibid. n. 10. pag. 380.

Confessarius carens jurisdictione , si so-
licitet , est suspectus sive poenitens ac-
cedat bona fide , sive mala fide . Ibid.
nu. 11. pag. 381.

Pariter sollicitator est Laicus fingens se
confessarium contra aliquos Doctores
Ibid. n. 12. pag. 381.

Quæ omnia procedunt , etiam si arte De-
monis pullatus Confessarius , datum
post relistentiam sollicitet . Ibid. n. 13.
pag. 381.

Est suspectus Confessarius , qui verbis , vel
signis , vel laudando mulieris formam ,
solicitet . Ibid. n. 14. pag. 381.

Confessarius tradens poenitenti cartam le-
gendam statim , in qua sollicitatio con-
tinetur , sollicitator est . Ibid. nu. 15.
pag. 381.

Hurtadus in hac sollicitationis materia est
cautè legendus Ibid. n. 16. pag. 381.

Solicitat Confessarius feminam suadens
ad sibi vas naturale ostendendum ,
Ibid. n. 17. pag. 381.

Si sollicitat Confessarius sive in confes-
sionario , sive in alio loco , in quo credi-
tur confessiones audiri , est suspectus .
Ibid. n. 18. pag. 382.

Est suspectus Confessarius , si sollicitet
vel paulò antè , vel paulò post , vel in
ipsa confessione . Ibid. n. 19. pag. 382.

Ideo sub Constitutione comprehendit-
ur , qui suadet poenitenti differre
confessionem , & postea in loco con-
fessionis sollicitat . Ibid. num. 20. pag.
482.

Suspectus de hæresi est confessarius , qui
incitat mulierem in confessione , ut
sola adeat ad Domum suam , ubi cum
ea fornicatur . Ibid. n. 22. p. 382.

Verba Confessarii sic incitantis ad effe-
ctum reddendi ipsum suspectum , debent
animum ejus libidinosum patefacere .
Ibid. n. 21. pag. 382.

Suspectus est quoque Confessarius qui à
fœmina sollicitatus ad fornicandum ,
ostendit se contentum de solis osculis .
Ibid. n. 23. pag. 382.

In eandem suspensionem incurrunt Con-
fessarii , docentes actus meretricios ,
quibus allicantur viri . Ibid. num. 24.
pag. 382.

Et hoc etiam si actus illi inter conjuga-
tos sint liciti . Ibid. n. 25. pag. 382.

Reliqui fines mali , quibus administratur
sacramentum poenitentiae , non pariant
M m m m 2 cri-

- crimen sollicitationis. Ibid. n. 26. pag. 382.
 Ideo tunc non est Confessarius denunciandus, contra aliquos auctores. Ibid. n. 27. p. 382.
 In materia sollicitationis suspicio tantum oritur respectu Confessarii, non autem respectu mulieris, etiam si consenserit. Ibid. n. 28. pag. 383.
 Mulier non tenetur ad se detegendam, quod consensum præbuerit, nec de hoc est ab Inquisitoribus interroganda. Ibid. n. 29. pag. 383.
 Si Mulier, & Confessarius adinvicem se sollicitent, est adhuc denunciandus Confessarius. Ibid. n. 30. pag. 383.
 Ita denunciandus, si à muliere sollicitatus, postea consentiat. Ibid. num. 31. pag. 383.
 Fœmina vel sollicitata, vel sollicitans non incurrit pœnas Pontificiæ constitutionis. Ibid. n. 32. pag. 383.

SOLICITUDO.

- Sollicitudo Episcoporum in hæreticis vitandis per litteras communicatorias. Cap. 4. Sect. 1. subc. 1. numer. 4. pag. 399.

SOMNIUM.

- Plurimum interest inter somnia proborum, & vitiosorum. Cap. 1. Sect. 6. n. 30. pag. 126.
 An excusentur à vana observantia, qui somnia considerant? Affirmativè respondetur. Cap. 2. Sect. 5. numer. 16. pag. 125.
 Somniorum Causæ alix Naturales, alix Divinæ: Naturales, alix sunt Animales, alix Corporales. Ibid. num. 17. pag. 225.
 Somnia proficiscuntur à causis Naturalibus animalibus, an sint observanda? Ibid. n. 18. pag. 226.
 Somnia proficiscuntur à causis naturalibus tantum, an sint observanda. Ibid. n. 19. pag. 226.
 Somnia proveniunt à causis extrinsecis nullam merentur fidem circa futura. Ibid. n. 20. pag. 227.
 Somniis provenientibus ex causis Divinis fides præstanda est. Ibid. num. 21. pag. 227.
 De signis ad cognoscendum, somnia à causis divinis provenire, remissivè. Ibid. n. 22. pag. 227.

Si ex signis non constet, somniorum causas esse divinas, observatores ipsorum vani sunt, ubi de pacto cum Dæmone in dictis somniis. Ibid. num. 23. pag. 227.

Somniorum interpretes vani sunt. Ibid. n. 24. pag. 227.

SOMNUS.

Vide in verbo DORMIENS.

SONUS.

- An Tianzus Melampus, & Salomon voces animantium intellexerint? Cap. 2. Sect. 1. subc. 4. §. 2. n. 9. pag. 187.
 De mirabili sonu Campanæ, *vide in verbo* CAMPANA.
 Equus metallinus Constantinopolitanus quid suo sonu prænunciet? Ibid. n. 18. pag. 186.
 Phormiginis mirabilis sonus urinam provocans: Gracchi exemplum, & Davidis, citharam pulsantis, quæ Dæmon expellebatur. Ibid. n. 23. pag. 187.
 An ad curandum Tarantismum valeat musica, & sonus? Ibid. num. 26. pag. 188.
Vide in verbo VOCES, LITTERA, VERBA, LINGUA, INCANTATIO, CABALA.

SORTES.

- Sortes non sunt tentandæ, etiam si effectus à Deo expectetur, quia non fortibus, sed orationibus Deus supplicandus. Cap. 2. Sect. 4. n. 4. pag. 206.
 Sortes, etiam si bono zelo tententur, continent cum Dæmone societatem. Ibid. n. 3. pag. 206.
 Sortes Divinatoriæ, quæ apud gentiles in veneratione extiterunt, evanuerunt quidem, sed earum reliquæ usque hodie permanent penes mulierculas. Cap. 2. Sect. 4. subc. 3. n. 1. pag. 213.
 Missio sortis Sanctorum ad eligendam sanctum sorte tractum in patronum, caret omni superstitione. Usus istius extitit in familia Borgiz. Cap. 2. Sect. 4. subc. 3. n. 6. pag. 214.
 Quædam exempla sortium, quæ reprobantur. Ibid. n. 8. p. 214.
 Sortes alix sunt Divinatoriæ, alix Consultoriæ, quæ aliquando possunt permittitur Divisorix, quæ semper permittuntur. Cap. 2. Sect. 4. subc. 1. n. 1. pag. 207.

Quæ

Quæ sint Consultoria, & Divisoria? Ibid. n.2. pag.207.

Inter sortes Consultorias est illa, quæ vocatur Politica. Ibid. n.3. pag.207.

Quinque conditiones assignantur, ut Sortes consultoria, & Divinatoria sint licite. Ibid. n.4. pag.208.

Et quænam sint hujusmodi conditiones? n.5. 6. & 7. pag. 208. & n.9. & 10. pag. 209.

Exemplum ex Divo Augustino de sorte mittenda inter duos aequaliter pauperes: aliud exemplum de aliquo ex pluribus proiciendo in Mare ad naufragiû commune evitandum. Ibid. nu.8. pag. 208.

Sortes an adhiberi possint in Sacris electionibus? Ibid. n.10. pag.209.

Quid dicendum de electione sacra Sancti Marthæ ad Apostolatû? Ea fuit privilegiata electio, nec fuit fors pro priâ dicta. Ibid. n.11. pag. 209.

Quomodo per virgas sortes Hæbrei consulerint in electione Aaron? & de aliis sortibus in lege veteri. Ibid. n.12. pag. 210.

Sortes divinatoria adhiberi possunt in Sacris electionibus, quoties agitur de onere imponendo. Ibid. num. 13. pag. 210.

Quando sortes consultoria adhibenda etiam in electionibus sacris? Ibid. n.13. pag.210.

Sortes divinatorie semper sunt illicitæ, & damnatæ, quia Deus voluit, futura nobis esse occulta. Cap.2. Sect.4. subf. 2. n.1. par.211.

Sortes Divinatoria semper superstitiosè consuluntur, ideoque omni jure prohibita sunt. Ibid. n.4. pag. 211.

Quando verificetur illud Sacra Scripturæ: sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur? Ibidem num.5. pag. 211.

Nulla potest dari causa recurrendi ad sortes Divinatorias: Hujus rei multiplex ratio. Ibid. n.6. pag. 212.

Laudatur, & describitur sortis usus, qui solet praticari in pervigilio noctis Epiphaniæ. Cap.2. Sect.4. subf. 3. n.7. pag. 214.

De Sorte per Aeromantiam, vide in verbo AEROMANTIA.

De Sorte per Necromantiam, vide in verbo NECROMANTIA.

De Sorte per Sciomantiam, vide in verbo SCIOMANTIA.

De Sorte per Hydromantiam, vide in verbo HYDROMANTIA.

De sorte per Monomachiam, seu Duellum, vide in verbo DUELLUM.

De sorte per purgationem, vide in verbo IGNIS, & AQUA.

De sorte per Catoptromantiam, vide in verbo CATOPTROMANTIA.

De sorte per Onichomantiam, vide in verbo ONICHOMANTIA.

De sorte per Conscionomantiam, vide in verbo CONSCIONOMANTIA.

De sorte per Clidomantiam, vide in verbo CLIDOMANTIA.

De Sorte per Palomantiam. Vide in verbo PALOMAANTIA.

SORTILEGIUM.

Est sortilegium hæreticale, abusus Missæ ad Magiam. Cap.2. Sect.2. subf.3. n.6. pag.166.

Sortilegi sunt de hæresi suspecti, unde eorum causa ad inquisitores spectat, imò etiam si sortilegia hæresim non sapient. Cap.2. Sect.4. n.1. pag.206.

Omne sortilegium damnatur, etiamsi manifestam hæresim non sapiat. Ibid. n.2. pag.206.

Sortilegium omne continet cum Dæmone societatem, etiam si sortes bono zelo tententur. Ibid. n.3. pag.206.

SORTILEGUS.

An sortilegi sint suspecti de hæresi? Vide in verbo SORTILEGIUM.

SPECULUM.

Vide in verbo CATOPTROMANTIA.

S. P. E. S.

Residet in voluntate. Præl.2. n.2. pag.3. Spei opponitur desperatio, non autem suspicio. Præl.2. n.2. pag.3.

Cirrà spem fructus, etiam disputandum est cum hæreticis. Cap.5. Sect.2. n.98. pag. 455.

SPIRITUALIS RES.

Quâdo res naturales agunt in spirituales, non agunt naturaliter. Cap.2. Sect.2. subf.5. num.15. pag. 194. & num.19. pag.195.

SPIRITUS.

De quibusdam superstitionibus ad impediendos, vel fugandos spiritus. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 5. num. 17. & 18. pag. 195.

Vide in verbo SUPERSTITIO & CADAVER.

SPIRITUS SANCTUS.

Spiritus sanctum infundi, & peccata relaxari omnia, per manuum impositionem, dicunt Cathari. Cap. 5. Sect. 1. n. 30. pag. 438.

Testimonium infallibile Ecclesie procedit ex assistentia Spiritus sancti, quæ Ecclesia redditur infallibilis in definiendo. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. num. 22. pag. 483.

Spiritus sancti certissima adest assistentia, vel ne Ecclesia decernat sine matura deliberatione; vel ne erret, si absque matura deliberatione decernat. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 3. pag. 504.

SPONSALIA.

Est suspectus de hæresi, qui vivente prima uxore, sponsalia contrahit. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. n. 2. pag. 273.

Discrimen inter contrahentem sponsalia, & contrahentem matrimonium vivente prima vxore. Ibid. n. 4. pag. 273.

Non est de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit cum expresso pacto non induci matrimonium, nisi post mortem conjugis. Ibid. n. 3. pag. 273.

Sponsalia sola à Subdiaconis contracta inducunt hæresis suspensionem, licet levem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. n. 12. pag. 283.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

SPURIUS.

Spurii cur non possint promoveri ad Sacros ordines? Præl. 6. n. 4. pag. 10.

STATUA.

Statuas cereas conficiunt Malefici. *Vide in verbo* MALEFICVS.

STATUS ECCLESIASTICUS.

Ex Decreto Urbani Octavi libri in Urbe compositi, non possunt imprimi extra statum Ecclesiasticum, absque licentia.

Magistri Sacri Palatii. Cap. 6. Sect. 2. nu. 78. pag. 472.

POLITICUS.

Satus Politicus evectur ex intruditione exterarum Religionum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 11. pag. 407.

STATUTVM.

Saturum Principis, in quo prohiberetur captura hæreticorum absque sui licentia, esset nullum. Cap. 4. Sect. 2. nu. 43. pag. 428.

STELLÆ.

Quid insuant? *Vide in verbo* ASTROLOGIA.

Ex stellarum influxu non habetur virtus futura prædicendi; unde excommunicantur, qui ex eis futura prædicere præsumunt. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 1. n. 10. pag. 181.

STERILITAS.

Maleficium Sterilitatis quomodo fiat, & cur rarius contingat? Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. n. 17. pag. 238.

Maleficium Sterilitatis plerumque operatur Dæmon, prohibendo ne mulier semen emittat. Ibid. n. 18. pag. 238.

STYGMATA.

De stygmatis, quibus Dæmon suos signat: Cur, quando, & quo loco signent? Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. num. 11. pag. 241.

Ad cognoscenda hæc stygmata, duo sunt notanda. Ibid. n. 12. pag. 241.

Stygma non inducunt fortissimam suspensionem ad condemnationem, nec ad torturam. Ibid. n. 13. pag. 242.

Videm in verbo SIGNA.

STILICO.

Stiliconis proditio detecta contra Honorium Imperatorem, propter defensam Religionem contra hæreticos. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 9. pag. 400.

STRVMÆ.

Gratia Sanandi strumas concessa Edovardo Regi Anglorum, an transierit ad successores Reges hæreticos? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 5. pag. 174.

STRIGÆ.

De mirabili effectu, quem producit strigarum aspectus, *vide in verbo* LAMIAE, SAGAE, & ASPECTUS.

STULTA PROPOSITIO.

Stulta, & fatua propositio est sub classe temerariae. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 20. pag. 495.

SUBDIACONI.

Nuptiae an fuerint olim Subdiaconis prohibita? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. nu. 9. pag. 283.

Subdiaconus obligatus est ad continentiam, ab eo tamen tempore, quando Ordo subdiaconatus fuit inter sacros declaratus. Ibid. n. 10. pag. 283.

Subdiaconi hodie, si uxorem ducerent, essent de haeresi suspecti, tamquam Polygami similitudinarii. Ibid. nu. 11. pag. 283.

Sponsalia sola à subdiaconis contracta, inducunt haeresis suspicionem, licet leuem. Ibid. n. 12. pag. 283.

SUBDITUS.

An Summus Pontifex possit solvere subditos à voto fidelitatis erga Principem, in causa fidei? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. n. 24. pag. 286.

Subditis non baptizatis potest Princeps concedere libertatem conscientiae, si, cum autem baptizatis. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 2. n. 2. pag. 215.

Subditos quæ contra superiorem incitat, est seditiosa propositio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 13. pag. 500.

SUBJECTUM.

Vide in verbo PROPRIUM.

SUBVERSIO.

Propter subversionis periculum, filii Catholicorum scholas Magistrorum haereticorum non adeant. Cap. 5. Sect. 2. n. 103. p. 455.

Subversionis periculum in legendis libris malis adeo praesentaneum est, ut vel ipsi Principes Ethnici eisdem cremari mandaverint. Cap. 6. Sect. 1. num. 1. pag. 457.

SUPERIOR.

Quæ contra superiorem subditos incitat,

est seditiosa propositio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 13. pag. 500.

SVPERSTITIO.

Recensentur auctores, qui tractant de superstitionibus. Cap. 2. num. 1. pag. 136.

Ethimologia superstitionis. Cap. 2. n. 2. pag. 136.

Definitio superstitionis. Cap. 2. n. 4. pag. 136.

Tres superstitionis species. Cap. 2. n. 5. pag. 136.

Sex superstitionis classes, qui creaturae indebitum cultum exhibent. Cap. 2. num. 6. pag. 136.

Quinam sint supersticiosi, qui Deo cultum illicitum tribuunt? Cap. 2. nu. 7. pag. 136.

Quando effectus sint naturales, vel supersticiosi? *Vide in verbo* NATURA, & in verbo ASTROLOGIA.

Fœminæ stultæ solent esse superstiosæ. *Vide in verbo* FœMINA.

Quando dubitatur de superstitione, adhibenda sunt diligentia ad dubium removendum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 7. n. 13. pag. 170.

An licant superstitiones, previa protestatione de non consentiendo in pacto cum Dæmone? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 12. p. 170. *Vide in verbo* INCANTATIO.

Magia naturalis excludit omnem superstitionem. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. n. 5. pag. 179.

De pulvere, siue unguento sympathico ad medendum in. distanti, an sit superstiosum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. num. 9. pag. 193.

Superstiosum est sepelire cadavera sub foco cum quibusdam cœremoniis, ne spiritus redeant ad vivos. Cap. 2. sect. 2. subf. 5. n. 17. pag. 195.

De consimilibus superstitionibus. Ibidem n. 18. pag. 195.

Sortes licite omnem respuunt superstitionem. Cap. 2. Sect. 4. subf. 1. n. 6. pag. 208.

Sortes divinatoriae sunt semper superstiosæ: *Vide in verbo* SORTES.

Dæmon sæpè miscet se hominum operibus superstiosis, ipsis hominibus ignorantibus, quod maxime verificatur in mulierculis bona fide vana observantibus.

- bus ad sanitatem . Cap. 2. Sect. 5. n. 2. pag. 219.
- Superstitioſes ſunt, vel qualiſcunque, ſed non hæreticales; vel ſimplices, ſeu non hæreticales. Reiciit diſſiſſo Torrè-blancæ . Ibid. n. 3. pag. 219.
- Superſtitioſes hæreticales quænam ſint? Ibid. n. 4. pag. 220.
- Superſtitioſes non hæreticales quænam ſint? Ibid. n. 5. p. 220.
- Inquiſitores procedunt aduerſus ſuperſtitioſes, etiam non hæreticales ex Xiſti V. diſpoſitione . Ibid. num. 7. pag. 220.
- Juriſdictio Inquiſitoribus contra ſuperſtitioſes non hæreticales data eſt cumulatim cum Episcopis . Ibid.
- Diſcrimen inter ſuperſtitionem hæreticalem, & non hæreticalem . Ibid. n. 8. pag. 220.
- De ſuperſtitioſe in vanam obſervantiam, *Vide in verbo* OBSERVATIO .
- De ſuperſtitionibus, & vanis obſervantiis circa matrimonium non inendum: Vbi aſſertur Ferrarienſium ſuperſtitio; & e contra factum prudentiſſimum Philippi II. Regis Hiſpaniarum. Cap. 2. Sect. 5. ſubſ. 1. num. 9. pag. 224.
- De ſuperſtitione artis notoriæ. *Vide in verbo* Ars .
- De ſuperſtitione Artis notoriæ hæreticalis eſt. Cap. 2. Sect. 5. ſubſ. 2. n. 3. p. 228.
- Abſtinentes ab opere ſervili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorem, non ſunt de hæreſi ſuſpecti, quamvis hujusmodi videatur reliquia Ethnicæ ſuperſtitionis . Cap. 2. Sect. 7. n. 3. pag. 243.
- Superſtitio ob cultum cum falſitate in ordine ad rem ſignificaram, quando dicatur eſſe ſuſpecta de hæreſi? Ibid. n. 6. pag. 243.
- Ventibus ſuperſtitionibus ob ſuperſuum, vel falſum cultum, Dæmon plerumque ſe immiſcet, & quare? Ibidem num. 8. pag. 244.
- Superſtitioſi ſunt, qui ſuperſuum cultum, vel falſum Deo exhibent . Ibid. num. 1. pag. 244.
- In ſuperſtitioſis ob falſum cultum fallitur intellectus, ac ab eis imitantur facta hæreticorum, vel hæreticorum, quæ manifeſtam hæreſim ſapiunt . Ibid. num. 7. pag. 244.
- Superſtitiones ob falſum, vel indebitum cultum tripliciter conſiderantur . Cap. 2. Sect. 7. ſubſ. 1. n. 1. pag. 246.
- Superſtitiones, quarum cultus diſcordat à Deo, damnatæ ſunt, & quâ ratione? Ibid. n. 12. pag. 247.
- Ablegata ſuperſtitione gentilitaris, in exequiis Catholici uſi ſunt cereis: Exempla . Ibid. n. 14. p. 247.
- Superſtitiones quarum cultus diſcordat à Deo, damnantur, etiamſi non involvant ritus Judæorum, nec hæreticorum . Ibid. n. 15. pag. 247.
- Non ſunt de ſuperſtitione ſuſpecti, qui Sacras Imagines cum Laureolis pingunt, non obſtante, quod Laurea corona eſſet in uſu apud gentiles . Ibid. num. 44. pag. 257.
- Milites Chriſtiani ad tollendam omnem ſuperſtitionem Laureas Coronas geſtabant nomine Chriſti inſignitas: Vbi de milite quodam Chriſtiano, qui impudenter reſuſcitavit geſtare Lauream, tempore Severi Imperatoris, quem cum defendiſſet Tertullianus, in indignationem Cleri Romani incidit . Ibid. n. 45. pag. 257.
- Damnata ſuperſtitio ex parte colentis eſt publicare falſas, & apocryphas indulgentias, quod delictum ab Inquiſitoribus puniunt . Ibid. n. 50. pag. 259.
- Sacrilega ſuperſtitio offendendi falſas pro veris reliquiis: Hæc graſſabatur in Africa tempore Sancti Auguſtini Donatiſtiſta promoventibus . Ibid. n. 52. pag. 259.
- Superſtitio imponendi peculiaria nomina Angelis: Sicque reprobandur nomina Angelorum moventium . Cælos, quia ſunt nomina Cabaliſtarum . Ibid. n. 53. pag. 259.
- Ad ſuperſtitionem falſi cultus reducitur publicatio miraculorum, & revelationum: Vbi de duobus nuperis cruciſcatoribus . Ibid. n. 59. p. 261.
- Qui ante Auroram, vel poſt meridiem celebrat, ſuperſtitioſe agere videtur . Cap. 3. Sect. 1. ſubſ. 5. num. 6. pag. 312.
- Verius eſt, non ineutri ſuperſtitionem, ſi celebratur non debito tempore . Ibid. n. 8. pag. 312.
- Eſt ſuperſtitioſum canere psalmum 108. ad petendam vindictam contra inimicum . Ibid. n. 29. pag. 315.
- Catholicis non licet adire templa infidelium;

- lium, nec Hebræorum, dum ibi superstitionosa peraguntur. Cap. 5. Sect. 2. n. 40. & 41. pag. 449.
- Retinentes, & legentes libros Hebræorum refertos superstitionibus, sunt de hæresi suspecti. Cap. 6. Sect. 2. n. 32. pag. 467.
- SVRSUM.**
- Antiquitus dicebatur *sursum*, pro *fursum* Præl. 1. num. 3. pag. 1..
- SVSPECTVS.**
- An sit suspectus de hæresi Amanuensis scribens blasphemias. *Vide in verbo AMANUENSIS.*
- Qui idololatrant post baptismum sunt suspecti de hæresi, imò tamquam hæretici reputantur. Cap. 2. Sect. 1. num. 5. pag. 138. & n. 19. pag. 139.
- An Magi sint suspecti de hæresi? *vide in verbo MAGUS.*
- Incantans hostiam non consecratam est suspectus de hæresi. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. num. 7. p. 166.
- Quænam verba, & quando sint suspecti de superstitione? *Vide in verbo VERBA.*
- Coptingere potest aliquis effectus mirabilis per virtutem Astrorum, & rerum naturalium, qui causis inferioribus confici nequeat: Ejus tamen Auctor esset suspectus, donec se omni suspitione purgaret. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 3. num. 4. pag. 191.
- Divinatores sunt suspecti de hæresi, & quando? Cap. 2. Sect. 3. num. 2. pag. 196.
- Qui jactant, vel fingunt donum prophetiæ, sunt de hæresi suspecti. Cap. 2. Sect. 3. n. 2. pag. 196.
- Non tantum non sunt de hæresi suspecti qui virtute divina prophetant, sed nec sunt, qui proferant naturali virtute, & quinam sint isti. Cap. 2. Sect. 3. n. 5. pag. 197.
- Nec sunt suspecti de hæresi, qui utuntur: Astrologia naturali; nec sunt suspecti de hæresi, qui per physiognomiam divinant, & quomodo? Ibid. nu. 7. pag. 197.
- Qui habent, vel jactant se habere revelationes non sunt de hæresi suspecti, quoties consistit, ipsas esse phantasticas, vel naturales. Cap. 2. Sect. 3. n. 11. & 12. pag. 198.
- Metopsopi non sunt de hæresi suspecti, dummodò naturaliter operentur. Cap. 2. Sect. 3. n. 10. pag. 198.
- An sint suspecti de hæresi fortilegi? *Vide in verbo SORTILEGIUM.*
- Abstinentes ab opere servili in die Sabbati in Virginis Mariæ honorem non sunt de hæresi suspecti, quamvis hujusmodi videatur reliquia Ethnicæ superstitionis. Cap. 2. Sect. 7. n. 3. pag. 243.
- Jejunantes die Paschatis & die Dominica, an sint de hæresi suspecti? Ibid. num. 5. pag. 243.
- Superstitio ob cultum eum falsitate in ordine ad rem significatam, quando dicatur esse suspecta de hæresi. Ibid. n. 6. pag. 243.
- An sint suspecti de superstitione, qui sacras imagines cum laureolis pingunt? *Vide in verbo CORONA.*
- An sint suspecti de hæresi, qui nova Angelorum nomina excogitant? *Vide in verbo ANGELUS.*
- Abutentes Sacramento sunt de hæresi suspecti. Cap. 3. n. 1. p. 262.
- Qui non Sacerdos celebrare missam præsumit, est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 3. & 4. pag. 266.
- Qui sacras vestes assumit ad Missæ celebrationem non est vehementer de hæresi suspectus. Ibid. numer. 6. pag. 266.
- Interviens celebranti non Sacerdoti si, sciat non esse Sacerdotem, est ipse quoque suspectus. Ibid. n. 10. pag. 267.
- Joannis Moschi historia de non Sacerdote celebrante, qui à Deo visus fuit approbati, est suspecta. Ibid. n. 11. pag. 267.
- Non Sacerdos audiens confessiones, abutitur sacramento Pœnitentiæ, & est vehementer de hæresi suspectus, & quare? Ibid. n. 12. pag. 268.
- Imò esset suspectus, licet absolutionem non impertiretur. Ibid. nu. 14. & 15.
- Non est suspectus de hæresi audiens confessionem, quæ vel consolationis gratia, vel humilitatis causa fieri solent, dummodò non absolvat. Ibid. nu. 17. pag. 269.
- Laicus in articulo mortis absolvens excommunicatum, non est de hæresi suspectus. Ibid. n. 18. pag. 269.
- Regulares audientes Confessionem in alia Diœcesi, ab ea, in qua fuerunt approbati,

- bati, sunt suspecti de hæresi: Ratio huius. Ibid. n. 25. & 26. pag. 271.
- Qui vivente prima vxore aliam ducit, est verè Polygamus, abutens Sacramento Matrimonii, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. S. 1. n. 1. & 5. pag. 273.
- Est etiam sic suspectus, qui contrahit tantum sponsalia, dummodo coram Parocho, & testibus contrahat. Ibid. n. 2. pag. 273.
- Non est de hæresi suspectus, qui sponsalia contrahit cum expresso pacto non ineundi matrimonium, nisi post mortem conjungis. Ibid. n. 3. pag. 273.
- Contrahens per procuratorem secundas nuptias vivente prima Vxore, adhuc est suspectus de hæresi. Ibid. num. 29. pag. 279.
- Procurator in tali casu est magis suspectus, quàm principalis, & cur? Ibid. n. 30. pag. 279.
- Parochus concilius prioris Matrimonii, si secundo assistat, est suspectus, ita, qui profert falsos Testes ad probandam prioris vxoris mortem. Ibid. num. 31. & 33. pag. 279.
- An qui fiet contrahit secundum Matrimonium durante primo, sic suspectus de hæresi? Ibid. n. 37. pag. 279.
- Subdiaconi, hodie si uxorem ducerent, essent de hæresi suspecti, tamquam Polygami similitudinarii. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 11. pag. 283.
- Religiosi professi, etiam si non sint in sacris, si Matrimonium contrahant, sunt de hæresi suspecti. Ibid. num. 16. pag. 284.
- Qui contra vxoris voluntatem vel Ordines suscipit, vel Religionem ingreditur, est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus: Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. S. 3. n. 1. pag. 287.
- Bordoni sententia in cõtrarium respuitur. Ibid. n. 3. p. 288.
- Affertur, & solvitur Bordoni instantia. Ibid. n. 3. pag. 288.
- Contrahens nuptias cum infideli, vel hæretica, abutitur Matrimonio, & est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. S. 4. n. 1. pag. 291.
- An efficiantur de Hæresi suspecti latini consecrantes in fermentato? Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 2. pag. 295.
- Latinis per Conflit. Pii V. vetitum est celebrare in fermentato: Si tamen celebrarent quando fierent suspecti de hæresi? Ibid. n. 9. pag. 296.
- Esset de Hæresi suspectus, qui in una tantum specie consecraret. Ibid. n. 16. pag. 297.
- Est non debita materia consecrationis, si consecratur hostia iam consecrata, & talis consecrans est de hæresi vehementer suspectus. Ibid. num. 17. & 18. pag. 298.
- Esset suspectus de Hæresi, qui vinum à sacrificio Missæ ablegaret. Ibid. n. 21. pag. 299.
- Qui ob simplicitatem vel non ureretur Vino, vel illud aqua non dilueret, non esset de Hæresi suspectus. Ibid. n. 23. pag. 299.
- In Sacramento Pœnitentiæ, quando sufficiens materia non adhibeatur? Ubi non errans in fide circa actum contritionis, an fiat de hæresi suspectus. Ibid. n. 25. pag. 299.
- Non esset de hæresi suspectus, qui quò ad actum Confessionis deficeret propter errorem in intellectu. Ibid. n. 26. pag. 300.
- Qui per epistolam confiteretur, quique abolveret, esset suspectus de hæresi, & quomodo? Ibid. n. 27. pag. 300.
- Qui deficeret in Sacramentali satisfactio- ne, non esset suspectus de hæresi. Ibid. n. 28. pag. 300.
- Qui celebrat in loco non debito, non evadit suspectus de hæresi, licet esset irreverentia. Cap. 3. Sect. 1. subf. 4. n. 7. pag. 307.
- Celebrans in loco non sacro non fit de hæresi suspectus, sed ab Ordinario puniendus est: Casus Regularis, quem ob trasgressionem correxat Sacra Congregatio Concilii. Ibid. nu. 13. pag. 309.
- Celebrans post meridiem, quando de errore esset suspectus? Cap. 3. Sect. 1. subf. 3. n. 12. pag. 313.
- Sacerdos, qui in conscienda Eucharistia sacras vestes respuit, est de hæresi suspectus. Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. n. 6. pag. 318.
- Suspectus est de hæresi qui in celebratione Missæ negat, cereos esse adhibendos, qui fuere semper in usu. Ibid. n. 16. pag. 320.
- Qui vulgari lingua Missam celebrat, est de hære-

- hæresi suspectus, & suspicio oritur ex opinione hæreticorum asserentium divina officia lingua vernacula esse celebranda. Ibid.n.31. pag.322.
- Polygamus cur efficiatur de hæresi suspectus, non verò Sacerdos pluries in die celebrans? Cap.3. Sect.1. subf.7.n.5.p.327.
- Videtur de hæresi suspectus, qui missam celebrat non jejunos, & quare? Ibid. n.7.& 8. pag.327.
- Contrarium est verius. Ibid.num.9. pag.327.
- Abusus offerendi Sacrificium pro animabus damnatorum, est suspectus. Cap.3.Sect.2. subf.vnic.n.16. pag.335.
- Suspectus in fide est, qui dicit pœnas damnatorum in inferno aliquando mitigari orationibus, & Sacrificiis. Ibid. n.17. pag.335.
- Offerens Missæ sacrificium pro Beatis est de hæresi suspectus. Ibid.num.19. pag.335.
- Celebrans pro parvulis baptizatis morientibus ante usum rationis, est suspectus. Ibid.n.24. pag.336.
- Qui offert missæ sacrificium absque potestate, est suspectus de hæresi. Ibid.n.1. pag.332.
- Simplex Sacerdos ministrans Sacramentum Confirmationis, est suspectus de hæresi. Cap.3. Sect.3. subf.1. n.2. pag.339.
- Non Sacerdos, neque Diaconus est de hæresi suspectus, si administrat Eucharistiæ Sacramentum. Ibid.num.17. pag.341.
- Qui furantur Sacras particulas, sunt de hæresi suspecti. Ibid.n.27. pag.343.
- Furans Pyxidem etiam ex sola avaritia, si sacras particulas contrectet, fit de hæresi suspectus. Ibid.n.28. pag.343.
- Laicus, vel non Sacerdos administrans extremæ unctionis sacramentum, est de hæresi suspectus. Ibid. numer.29. pag.343.
- Qui non Episcopus confert Sacramentum Ordinis, est de hæresi suspectus. Ibid. num.40.p.345.
- Conferens baptismum non in aqua naturali, est de hæresi suspectus. Cap.3. sect.3. subf.2. n.1. pag.346.
- Qui pluribus particulis communicat fideles, abutitur Sacramento Eucharistiæ ob non debitam materiam, & fit de hæresi suspectus. Ibid. num.10. pag.347.
- Qui tradunt Communionem sub utraque specie, sunt de hæresi suspecti. Ibid. n.11. pag.348.
- An esset suspectus de hæresi sacerdos, qui post primam abluentionem communicantibus preberet de vino Calicis? Negativè, sed omnino abstinendum. Ibid. n.16. pag.348.
- Esset suspectus de hæresi, qui Sacramentalem absolutionem absentibus imperitaretur confessis per Epistolam ob decretum Clementis Octavi. Ibid. n.24. pag.350.
- Si quis inter latinos uteretur illa formula in tertia persona, præciso contemptu, non esset de hæresi suspectus. Cap.3. Sect.3. subf.3. n.8. pag.356.
- Qui baptismum vult differre de Anabaptistarum, & Lutheranorum hæresi ostenditur suspectus. Ibid.n.15. pag.357.
- Quæ die Veneris, & Sabbati comedit carnes, est de hæresi suspectus, si credat id non esse peccatum. Ibid.n.17. pag.358.
- A fortiori erit suspectus, qui contra generale Ecclesiæ consuetudinem differt baptismum. Ibid.n.18. pag.358.
- Orientales, qui baptismum masculinorum differunt ad diem quadragesimum, & sceminarum usque ad octogesimum, cur non sint de hæresi suspecti? Ibid.num.19. pag.358.
- Est pariter de hæresi suspectus, qui infantes adhuc in utero existentes baptizat, & damnatur in hoc Cajetani opinio. Ibid.n.20.p.358.
- Qui baptizant res inanimatas, sicut sortilegi, sunt de hæresi suspecti, & ob hujusmodi factum hæreticale torquentur super intentione. Cap.3. Sect.3. subf.4. n.2. pag.366.
- Item suspectus esset de hæresi, qui sano extremam daret unctionem. Ibid.n.55. pag.374.
- Solicitans scemina in confessione, pervertit finem Pœnitentiæ Sacramentalis, & est suspectus. Cap.3. Sect.3. subf.4. n.3. pag.379.
- An Confessarius solicitans fit suspectus de levi, vel de vehementi? Inquisitio Hispanica tenet, quod sit de levi, sed Romana cum judicat de vehementi. Ibid.n.4. pag.380.

Ex constitutione Gregorii XV. Confessarius est suspectus, si sollicitet tam feminas, quam mares. Ibid. n. 7. p. 380.
Interpres, si interpretando sollicitet, est de hæresi suspectus. Ibid. num. 8. pag. 380.
Mandans sollicitare, est suspectus. Ibid. n. 9. pag. 386.
Confessarius carens jurisdictione, si sollicitet, est suspectus, siue penitens accedat bona fide, siue mala fide. Ibid. n. 11. pag. 381.
Est suspectus Confessarius, qui verbis, vel signis, vel laudando mulieris formam sollicitet. Ibidem num. 14. pag. 381.
Si sollicitat Confessarius, siue in confessionario, siue in alio loco, in quo creditur, confessiones audiri, est suspectus. Ibid. n. 18. pag. 382.
Est suspectus Confessarius, si sollicitet, vel paulò antè, vel paulò post, vel in ipsa confessione. Ibid. num. 19. pag. 382.
Suspectus de hæresi est Confessarius, qui invitat mulierem in confessione, ut sola adeat ad domum suam, ubi cum ea fornicatur. Ibid. n. 21. pag. 382.
Verba Confessarii sic invitantis ad affectum reddendi ipsum suspectum, debent animum ejus libidiniosum patefacere. Ibid. n. 22. pag. 382.
Suspectus est quoque Confessarius, qui à femina sollicitatus ad fornicandum, ostendit se contentum de solis Oculis. Ibid. n. 23. pag. 382.
Reliqua Vide in verbo **DE HÆRESI SUSPECTUS**, & **SUSPICIO**.

SUSPICIO.

Hæresis suspicionem inducunt non tantum, quæ sunt positiva, sed etiam quæ sunt negativa. Præl. 10. n. 4. pag. 39.
Quæ hæresis suspicionem inducunt, vel sunt contra Deum, vel contra Ecclesiam. Præl. 10. n. 5. pag. 39.
Conculcantes Imagines Dei, vel Sanctorum, an incurrant hæresis suspicionem? Cap. 1. Sect. 1. n. 49. & 50. pag. 88.
Blasphemus est de hæresi suspectus. Cap. 1. Sect. 4. n. 6. pag. 107.
Ratio. Ibid. n. 7.
An autem sit de levi, vel de vehementi? Cap. 1. Sect. 4. n. 8. & 10. p. 108.
Blasphemus de hæresi vehementer suspec-

tus torturandus est, si neget pravam intentionem: Secus si sit tantum de levi suspectus. Cap. 1. Sect. 4. n. 11. pag. 108.

Vide in verbo **BLASPHEMIA**.

Suspicionis Ethymologia. Præl. 1. num. 3. pag. 1.

Juxta Priscianum. Præl. 1. n. 4. p. 2.

Juxta Volium. Præl. 1. n. 5. pag. 2.

Ethymologia verbi suspicio. Præl. 1. n. 6. pag. 2.

Verbum suspicio notat sursum aspicio. Præl. 1. n. 4. pag. 2.

Notat etiam aliquem habere pro suspecto. Præl. 1. n. 4. pag. 2.

Qui suspicatur, non audet timorem suum, quem ignorat, an subsistat, patefacere. Præl. 1. n. 5. pag. 2.

Quid notet suspicio in Tribunalibus? Præl. 1. n. 6. pag. 2.

Suspicio est vel activa, & formalis, vel objectiva. Præl. 1. n. 6. p. 2.

Suspicio est vox univoca, quæ in malam partem sumitur. Præl. 1. n. 7. pag. 2.

Definitio suspicionis. Prælim. 1. num. 7. pag. 2.

Suspicio semper in malam partem accipitur. Præl. 1. n. 1. p. 3.

Quomodo definiatur suspicio à Divo Thoma? Præl. 2. n. 1. pag. 3.

Quomodo definiatur à Baldo, & à Paramo? Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Suspicio non est passio, sed opinio, ac nullam passionem involvit. Præl. 2. n. 1. pag. 3.

Suspicio pertinet ad potentiâ intellectivam. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Suspicio non est parvus timor. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Suspicio non opponitur spei firmæ. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Suspicio est certa representatio, ac in intellectu residet. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Suspicio non potest reduci ad tertium probationis gradum. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Suspicio non est generaliter leve indicium. Præl. 2. u. 3. pag. 3.

Ad suspicionem reducitur primus, & secundus gradus. Præl. 2. n. 4. pag. 3.

Suspicio est minor præsumptio. Præl. 3. n. 1. pag. 4.

Contrarium firmatur. Ibid.

Idem est suspicio, ac præsumptio. Præl. 3. n. 3. pag. 4.

Et propterea suspicio, & præsumptio promiscue

miscuè sumuntur . Ibidem .
 Violenter suspecti de heresi puniuntur, ut
 presumpti hæretici . Præl. 3. n. 3. pag. 4.
 Suspicio oritur ex pluribus presumptionibus . Præl. 3. n. 4. pag. 4.
 Differentia inter presumptionem , & suspensionem . Præl. 3. n. 5. pag. 4.
 Sicur ex presumptione non oritur presumptionis, ita nec suspicione oritur suspicio . Præl. 3. n. 6. pag. 4.
 Qui favent suspectis de heresi, non sunt suspecti . Præl. 3. n. 6. pag. 4.
 Suspicio olim usurpabatur pro aspicio . Præl. 1. n. 2. pag. 2.
 Duæ suspensiones leves non faciunt unam vehementem . Præl. 3. n. 6. pag. 4.
 Suspicio triplex est , & quid unaquæque sit . Præl. 4. n. 1. & 2. pag. 5.
 Polygamia juxta nonnullos inducit suspensionem levem . Præl. 4. n. 2. pag. 5.
 Id tamen verum est, juxta Sacram Inquisitionem Hispaniarum ; sed falsum apud nos . Ibidem .
 Cur apud nos suspicio vehemens oriatur ex Polygamia ? Præl. 4. n. 2. pag. 5.
 Suspectus de heresi ob Polygumie Crimen quomodo abjurat . *Vide in verbo* POLYGAMIA .
 Levis suspicio in duobus casibus oritur ex Polygamia . Præl. 4. n. 3. pag. 5.
 Exempla suspensionis levis, probabilis , & violentæ . Præl. 4. n. 4. pag. 6.
 Suspensioni levi adherens peccat mortaliter , quia per eam gravis proximo iniuria irrogatur , & ex ea sequitur detractio . Præl. 4. n. 4. pag. 6.
 Suspicio levis magis propriè est temeraria , qua laborans non est denunciandus . Præl. 4. n. 5. pag. 6.
 Bigamia quando inducat levem tantum suspensionem ? Præl. 4. n. 6. pag. 6.
 Suspicio vehemens quid sit ? Exemplum ad eam explicandam . Præl. 4. num. 7. pag. 6.
 Suspensiones violentæ exemplum in Jure Canonico . Præl. 4. n. 8. pag. 6.
 Suspicio violenta ad tertium probationis gradum reduci nequit, quia potest subesse falsitati . Præl. 4. n. 9. pag. 7.
 Datur suspicio in se notabilis, quæ solum per comparisonem dicitur levis . Præl. 4. n. 5. pag. 6.
 Explicatur exemplo . Ibidem . n. 6.
 Suspicio denominanda est secundum Apostolicas Constitutiones . Præl. 4. num. 5. pag. 6.

Suspicio violenta æquivalat probationi , & fundatur in Jure . Præl. 4. n. 2. pag. 5.
 Qui deosculatur hæreticum, quam incurrat suspensionem ? *Vide in verbo* OSULUM .
 Negans propositiones Catholicas in quâ suspensionem incidat ? *Vide in verbo* PROPOSITIO .
 Septem sunt causæ, ex quibus oritur suspicio ; & quænam ? Præl. 5. num. 1. pag. 7.
 In crimine hæresis causæ suspensionis sunt potissimum considerandæ . Præl. 5. n. 1. pag. 7.
 Ex patria oritur suspicio, *vide in verbo* PATRIA .
 Quæ oritur ex parentibus criminosis, *vide in verbo* PARENTES .
 Quæ oritur ex mala educatione , non est levis . Præl. 7. n. 1. pag. 11.
Vide in verbo EDUCATIO .
 Suspicio oritur ex vita antè acta . *Vide in verbo* VITA .
 Qui semel fidem non observat, obnoxius est suspicioni , quod in posterum eam non sit servaturus . Præl. 8. num. 7. pag. 13.
 Qui semel est falsarius, inspicatur futurus ralis . Præl. 8. n. 7. pag. 13.
 Qui homicidium commisit, suspicatur occidisse eum , cujus homicida ignoratur . Præl. 8. n. 7. pag. 13.
 Similes male antea se gesserit, de eo suspicari possumus, quod in futurum male quoque se gerat . Præl. 8. num. 6. pag. 13.
 Vidua fornicatrix suspicatur, idem fecisse vivente marito . Præl. 8. n. 8. pag. 13.
 Suspicio, quæ oritur ex crimine præterito ad præteritum levis est , & quare ? Præl. 8. n. 8. pag. 13.
 Suspicio oritur ex male dictis . *Vide in verbo* DICTA , & *in verbo* SERMO .
 Suspicio infamæ ex quibus verbis indicatur ? *Vide in verbo* VERBA ;
 Suspicio heresis ex quibus verbis inducitur ? *vide in verbo* VERBA .
 Quando quis suspicari possit simoniacus ? Præl. 9. n. 2. pag. 15.
 Quando suspicari possit falsitas in Instrumento ? Præl. 9. n. 3. pag. 15.
 Rectè nos cum suspicamur de homicidio confitè, qui illud antequam sequeretur nunciavit . Præl. 9. n. 4. pag. 16.
 Per pactum cum Dæmone, an & qualis suspicio.

- suspicio de hæresi incuratur? *Vide in verbo* HAERESIS, & *in verbo* PACTUM.
- An si Dæmon faciat aliquid alicui nullo prævio pacto, is sit de hæresi suspectus? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. numer. 8. pag. 169.
- An per Dæmonis invocationem incuratur hæresis suspicio? *Vide in verbo* INVOCATIO.
- Quando suspicari possit, quod uxor commissa sit adulterium; *Vide in verbo* UXOR.
- Suspicio, quæ oritur ex factis, est quamcumque alia suspitione validior. Præf. 10. num. 1. pag. 12. *De ea vide in verbo* FACTUM.
- Qui Thus ad Aras Idolorum incendunt, Dæmones colunt, & invocant; ab illisque responsa petunt, sunt suspecti de hæresi. Prælim. 10. num. 1. pag. 17.
- Ad hoc, ut actus inducant hæresis suspensionem, tales esse debent, ut qui eos exerceat, communiter reputetur hæreticus. Præf. 10. num. 5. pag. 17.
- Ex Amicis improbis oritur suspicio. Præf. 11. numer. 1. pag. 18. *Vide in verbo* AMICUS.
- Non ex eo, quod verba sint sacra, quæ incantationibus adhibentur purgatur suspicio de hæresi. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. num. 3. pag. 171.
- Suspicio pacti cum Dæmone in verbis sacris quid requirat. *Vide in verbo* VERBA.
- Cabala inducit hæresis suspensionem. *Vide in verbo* CABALA.
- An Duellum inducat hæresis suspicionem? *Vide in verbo* DUELUM.
- Ubi actio non est peccaminosa lethali, nec inducit suspensionem hæresis. Cap. 2. Sect. 5. num. 10. pag. 221.
- Vana observatio hæreticalis inducit hæresis suspensionem: Imò hæc oritur ex quolibet pacto expresso cum Dæmone Ratio hujus. Ibid. n. 11. p. 221.
- Vana observatio non hæreticalis est tamen cum hæresis suspitione, licet levi. Ibid. num. 12. pag. 221.
- Ignorantia probabilis, seu simplicitas excludens pravam intentionem, & à peccato mortali excusans, excusat etiam ab hæresis suspitione; & quare? Ibid. num. 13. pag. 221.
- Non oritur suspicio ex vanis observantiis, per quas non incurritur peccatum mortale. Ibid. num. 14. pag. 222.
- An in vanis observantiis adsit hæresis suspicio? *Vide in verbo* OBSERVATIO.
- Malefici semper incurrunct hæresis suspensionem. Cap. 2. Sect. 6. numer. 4. pag. 229.
- Tam Malefici, quam Magi sunt de hæresi suspecti: Differentia inter ipsos. Ibid. num. 1. pag. 229.
- Datur maleficium, quod suspensionem hæresis de levi tantum inducit. Ibid. n. 7. pag. 230.
- Imò datur maleficium, ex quo nulla oritur hæresis suspicio. Ibid. num. 6. pag. 230.
- Cauthela pro Judicibus in actu carcemandi eos, qui suspicantur malefici. Cap. 2. Sect. 6. subf. 4. numer. 2. pag. 239. *Vide in verbo* SIGNA.
- Morborum qualitates quando arguant suspensionem maleficii? Ibidem num. 9. pag. 241.
- Stygmaræ, quæ in Maleficis, seu lamiis reperiri solent, non inducunt fortissimam suspensionem ad condemnationem, nec ad torturam. Ibid. num. 13. pag. 242.
- Simplex cultus superfluous non inducit hæresis suspensionem. Cap. 2. Sect. 7. n. 2. pag. 243.
- Hæresis suspicio inducitur ex abusu Sacramentorum, levis non est, quocumque modo consideretur. Cap. 3. numer. 4. pag. 263.
- Sacramentorum abusus hæresis inducit suspensionem, quia hæretici vel despiciunt omnia Sacramenta, vel nonnullis abutuntur. Ibid. num. 6. pag. 263.
- Non quilibet Sacramentorum abusus inducit hæresis suspensionem; & qualis abusus inducat? Ibid. num. 7. pag. 263.
- Ex qualitate personæ abutentis judicatur etiam de abusu Sacramentorum, an inducat hæresis suspensionem. Ibid. num. 9. pag. 264.
- Quamvis non omnis Sacramentorum abusus inducat hæresis suspensionem, aliquis tamen abusus Sacramentorum eam inducere potest in quolibet Sacramento. Ibid. num. 10. pag. 264.
- Sacerdos audiens confessiones sine jurisdictione, non incurrit hæresis suspensionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. numer. 22. pag. 270.
- Polygamia inducens hæresis suspensionem, non est Polygamia successiva, sed simultanea. Ibid. n. 27. pag. 271.

Motivum explendæ libidinis non eximit Polygamiam ab hæresis suspitione .

Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1. numer. 9. pag. 274.

Ad convincendam hæresis suspitionem in Polygamis multæ circumstantiæ concurrunt. Ibid. n. 10. pag. 274.

Suspicio hæresis in Polygamis cur non sit censenda levis? Ibidem num. 11. pag. 274.

Quò atrocius est crimen, eò gravior hæresis suspicio: Polygamia autem atrocissimum est crimen. Ibid. num. 12. pag. 275.

Præterdens matrimonium nullum, si transsit ad secunda vota, non excusatur à levi suspitione hæresis: Secus verò, si habeat prò se opinionem probabilem, etiam si lata esset sententia prò validitate primi matrimonii. Ibid. num. 23. pag. 278.

Transmiera cum aliis Doctoribus tenet eo tantum casu non incurrì hæresis suspitionem, quando est certitudo moralis de nullitate primi matrimonii, quod ampliatur. sub. n. 25. Ibid. n. 24. pag. 278.

Dubius de vita conjugis, si transit ad secunda vota, hæresis suspitionem incurrit, etiam si per quinquennium expectaverit, Ibid. n. 28. pag. 278.

Mater consulens filiam ducere alium virum, incurrit hæresis suspitionem. Ibid. n. 31. pag. 279.

An si quis nulliter contrahat matrimonium, durante primo, sit suspectus de hæresi? Ibid. num. 36. pag. 279.

Item dicendum de Polygamia similitudinaria, sicut de vera in ordine ad hæresis suspitionem. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 2. n. 1. pag. 281.

Sponsalia sola à Subdiaconis contrahenda, inducunt hæresis suspitionem, licet levem. Ibid. n. 12. pag. 283.

Potest uxoratus absque peccato, & absque hæresis suspitione, transire ad ordines Sacros, vel ad religionem cum consensu conjugis: Hæcque in tali casu ad quid teneatur? Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 3. n. 4. pag. 288.

Incurrit suspicio de hæresi, si in consecratione respuatur vinum, vel aqua non remperetur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 18. pag. 300.

Circa materiam, ex quâ conficitur matrimonium, nullus est abusus inducens hæresis suspitionem. Ibid. n. 31. pag. 301.

Tria delictorum genera: Primum continet ea, ad quæ voluntas naturalem habet propensionem: Secundum ea, à quibus animus refugit: Tertium indifferentia: Quia ratione hæc omnia delicta inferant hæresis suspitionem? Cap. 3. Sect. 1. subf. 3. numer. 5. pag. 303.

Alteratio formæ, licet non esset substantialis, adhuc hæresis suspitionem induceret: Ratio hujus. Ibid. num. 6. pag. 303.

In aliis Sacramentis, excepta Eucharistia, non servantes formam substantialem, an incidant in hæresis suspitionem? Ibid. n. 4. pag. 303.

Nulla est hæresis suspicio, celebrare Sacramenta in loco non debito. Cap. 3. Sect. 1. Subf. 4. n. 22. pag. 310.

Nulla hæresis suspicio incurritur ex celebratione missarum prò defunctis ante mortem ejus, prò quo celebratur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 5. n. 19. p. 314.

Matrimonium celebrare ante legitimam ætatem non inducit hæresis suspitionem. Ibid. n. 30. pag. 315.

Non obstat, quod jura præfixerint terminum ætatis ad contrahendum matrimonium, ut inde incurrat suspicio in contrahendo ante legitimam ætatem, Ibid. n. 33. pag. 315.

Incurrit suspitionem hæresis, qui Vasa sacra in sacrificio damnat sive aurea, sive argentea. Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. n. 7. pag. 318.

Suspicio hæresis in non adhibente ad Missam cereos, fundatur in hæresi Vigilantii, qui dicitur usum impugnabat. Ibid. n. 18. pag. 320.

Remoto cōtempnū plures cōtemniz omiffæ in Missa, non inferunt hæresis suspitionem, Ibidem numer. 19. & 20. pag. 320.

Si quis contraheet matrimonium sine Parrocho, & testibus nullam incurret hæresis suspitionem, & cur. Ibid. n. 23. pag. 321.

An incurrat suspicio de hæresi à Sacerdote non debitis dispositionibus celebrante? Vide in verbo, DISPOSITIO, & MISSA.

Suspi-

- An** incurrerent suspicionem hæresis Latini, si offerrent in Missa plures particulas ut faciunt Græci. Ibidem num. 11. pag. 334.
- Attrahere** hostiam, quæcumque ex causâ fiat, inducit hæresis suspicionem. Cap. 3. Sect. 3. subsect. 1. num. 20. pag. 342.
- Opinio**, quod in casu necessitatis licitum sit, uti oleo non benedicto in Sacramento Extremæ Vnctionis, sequi nequit absque hæresis suspicione. Ibid. num. 37. pag. 345.
- Græci Presbyteri benedicendo Oleum Infirmorum nullam hæresis suspicionem incidunt.** Ibid. numer. 39. pag. 345.
- Abusus in conferendo nulliter Sacramentum Ordinis inducit suspicionem hæresis.** Cap. 3. Sect. 3. subf. 2. n. 32. pag. 351.
- Abusus alterationis formæ in Sacramentis conferendis inducit hæresis suspicionem, quia pervertuntur fines Sacramentorum.** Cap. 3. Sect. 3. Subf. 3. num. 2. pag. 355.
- Abusus in alterandis ritibus Romanæ Ecclesiæ, inducit hæresis suspicionem.** Ibid. n. 4. pag. 356.
- Non inducitur hæresis suspicio ob non servatas cæremonias in Sacramentorum collatione.** Ibid. numer. 37 pag. 361.
- Limita.** Ibid. num. 38. pag. 361.
- Potest tamen occurrere aliqua circumstantia, qua attentata oriretur hæresis suspicio respectu ejus, qui non servat debitas cæremonias.** Ibidem num. 51. pag. 363.
- Judaus effectus Christianus esset suspectus, si suum priseum nomen retineret.** Ibid. num. 42. pag. 361.
- Non esset suspectus de hæresi, si quis in baptismo non adhiberet Paternos.** Ibid. num. 43. pag. 362.
- Limita si adesset contemptus.** Ibid. n. 44. pag. 362.
- Nec suspectus esset, qui aquam pro baptismo adhiberet non benedictam, vel non Trina Mersione baptizaret.** Ibid. num. 45. pag. 362.
- Non esset suspectus, qui baptismum conferret non mersione, sed infusione, vel asperzione: potest enim baptismum mersione conferri.** Ibidem numer. 47. pag. 362.
- Nequit dici suspectus, qui vel nominis impositionem, vel aliam cæremoniam, omitteret in confirmatione.** Ibidem num. 50. pag. 363.
- Non esset de hæresi suspectus Sacerdos, qui in tradenda Eucharistia, vel absolutione, non adhiberet consueta verba.** Ibid. num. 52. pag. 363.
- Si in administranda Extrema Unctione, quis non ungeret membra quinque sensuum, esset suspectus.** Ibid. num. 53. pag. 363.
- Si Episcopus in collatione Presbyteratus omittat manuum unctionem non est de hæresi suspectus; dummodò aliqua circumstantia non interveniat.** Ibidem num. 56. pag. 364.
- Incidunt in hæresis suspensionem, qui iterant Sacramenta characterem imprimentia.** Cap. 3. Sect. 3. subsect. 4. numer. 3. pag. 366.
- Abusus quo quis pluries eadem die communicat non inducit hæresis suspensionem.** Ibid. num. 44. pag. 372.
- Ex sollicitatione potest quandoque oriri suspicio de levi, etiam stante praxi Romanæ Inquisitionis.** Cap. 3. Sect. 3. subf. 5. num. 5. pag. 380.
- In suspensionem hæresis incurrunt Confessarii docentes actus Meretricios, quibus alliciantur viri.** Ibid. numer. 24. pag. 382.
- In materia sollicitationis suspicio tantum oritur respectu Confessarii, non autem respectu mulieris, etiam si consenserit.** Ibid. num. 28. pag. 383.
- Suspicio hæresis, respectu Receptatorum, incurritur, si vè Receptantes sint personarum privata, si vè publicæ.** Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. num. 8. pag. 406.
- Suspicio hæresis non incurritur ab ijs, qui receptant hæreticos, maxima conjunctos amicitia; dummodò non participant in eodem crimine, non adit periculum perversionis, & non fiat lucri gratia &c.** Ibid. num. 27. 28. 29. & 30. pag. 409. & sequen.
- Suspicionem hæresis incurrunt, qui offendit Sancti Officii Ministrum etiam remotum ab Officio; intuitu S. Officii.** Cap. 4. Sect. 2. subf. 2. unic. numer. 4. pag. 432.

Ex copula carnali Catholicorum cum hereticis an hæresis suspicio oriatur? Negativè. Cap. 5. Sect. 2. numer. 108, pag. 456.

Ad effectum ingerendæ hæresis suspicionem in retinentibus libris hereticorum, considerandum est, quid illi tractent. Cap. 6. Sect. 1. numer. 9. pag. 458.

Suspicio incurritur, etiam si retinens dicat se non legisse. Ibid. numer. 14.

Crescit suspicio, si dicat se nescire, à quodales libros receperit. Ibid. numer. 15. Limita. numer. 16.

Incurritur etiam suspicio, si retineantur hereticorum Scripturæ typis non evulgatæ. Ibid. numer. 16.

Enumerantur conjecturæ indicantes qualitatem suspensionis resultantem ex librorum retentione. Ibid. numer. 24. pag. 459.

Ad effectum incurrendæ suspensionis legere dicitur, qui incipit legere, & postea definit, nisi parvitas materiæ excuset. Ibid. numer. 25.

Defendentes libros hereticorum maxima laborant suspensione. Ibid. numer. 34. pag. 460.

Amplia à numer. 35. ad numer. 37. & sequen. Ab hæresis suspensione excusatur, si retinens libros hereticorum sit imperitus, nisi aliundè coneurat hæresis suspicio. Cap. 6. Sect. 2. numer. 1. pag. 464.

Si retinens sit bonæ fidei licet non idiota. Ibid. n. 3. Eò magis, si in libris non contineatur dogma fidei, sed merè eruditio. Ibid. n. 4. Si legantur in materiæ parvitate, quod tamen aliqui negant. Ibid. numer. 5.

Et cum debita licentia. Ibid. numer. 14. pag. 465.

Si legantur non scienter, etiam si ignorantia sit affectata. Ibid. numer. 23. pag. 466.

Vide alias circumstantias, quæ ab hæresis suspensione excusant, cum suis limitationibus, & declarationibus. Ibid. subf. n. 24. 35. 39. 47. 50. 55. & 56.

Hæresis suspicio non incurritur, si legantur libri Apocryphi hæresim non continentes. Ibid. numer. 34. pag. 467.

Multum deferendum est arbitrio Judicis in materia suspensionis, quæ incurritur ob libros prohibitos lectos. Ibidem.

numer. 52. pag. 470.

Quælibet justa, & levis causa excusatur ab hac suspensione. Ibid. numer. 54.

Ab omni suspensione eximuntur imprimentes, & Typographi, quoties à Revisoribus tradita sunt facultates librorum imprimendi. Ibid. numer. 69. pag. 471. & numer. 77. pag. 472.

Hæresis suspensionem incurritur, qui funus hereticorum comitantur. Cap. ult. Sect. 1. numer. 1. pag. 473.

Tres casus distinguit Ricciollus, in quibus videtur suspensionem ob hanc causam non incurris sed reicitur. Ibid. numer. 2. pag. 474.

Item hæresis suspensionem incurritur, qui hæreticis hereditatem relinquunt, nisi illis, ut egenis, relinquunt. Ibidem. numer. 5.

Item contemnentes censuras Ecclesiasticas. Ibid. numer. 6.

Item Apostatæ à Religione, si transcant ad partes hereticorum, & cum illis communionem habeant, etsi per annum in excommunicatione persistant. Ibidem. numer. 23. 24. & 25. pag. 476.

Hæresis suspensionem incurritur ii, qui propositiones hæreticas, vel parum Catholicas proferunt. Cap. ult. Sect. 2. n. 1. pag. 477.

Et ingerunt hæ propositiones vehementer hæresis suspensionem, quia plerumque cum pertinacia proferuntur. Ibid. n. 2. Imò videntur inducere formalem hæresim. Ibid. n. 3.

Propositiones, quæ denunciari debent, & hæresis suspensionem inducunt, ad tria genera possunt reduci, scilicet hæreticarum, hæresim sapientium, & temerariarum. Cap. ult. Sect. 1. subf. 2. n. 1. pag. 478.

Regule quibus dignoscitur propositio, quæ infert hæresis suspensionem asseruntur. Cap. ult. Sect. 2. sub. 2. 3. n. 1. & seqq. pag. 504.

Suspicio oritur ex propositione, etiam non damnata à Sancta sede, quando illa opponitur majori parti Sanctorum Patrum, & Doctorum. Ibid. n. 1. pag. 505.

Suspicionem importat ambigua propositio ex mala qualitate proferentis. Ibid. n. 15.

Item propositio, quæ continet absurdum,

dum, & peregrinum sensum alienum à communi modo loquendi Patrum, & Scholasticorum. Ibid. numer. 18. pag. 506.

Item propositio, quæ sub Religionis prætextu subvertit simplicem plebem, eamque incitat contra Magistratum, & Pastores. Ibid. nu. 20. pag. 507.

Item propositio, quæ arcet Catholicos à piis operibus, & multò magis à fide amplectenda. Ibid. n. 21.

Amplia, ut n. 23. 24. & 25.

Item propositio, quæ detrahit alicui statui fidelium, seu dignitati personæ illustri. Ibid. n. 30. pag. 508.

Suspicionem hæresis involuuntur admiscere scurrilia in verbis sacræ scripturæ, vel ea ad scurrilia, & vana convertentes. Ibid. n. 40. & 41.

Amplia, ut num. 43.

Quid autem requiratur ad incurrendam hæresis suspicionem in abutentibus Sacra Scriptura? Ibid. n. 43. & 45. pag. 509.

Suspicionem infert etiam propositio illa, quæ licet non possit inipugnari urgentibus testimoniis, & fundamentis, tamen in materia morum nequit practitari absque serupulo. Ibid. n. 64. pag. 511.

Reliqua vide in verbo SUSPECTUS.

SYMBOLUM.

Dummodò symbolum hæreticæ pravitatis non sit adire templa hæreticorum, potest Catholicus adire templa eorumdem, concurrentibus aliis conditionibus. Cap. 5. Sect. 2. n. 22. p. 447.

SYMPATHIA.

De pulvere, sive unguento sympathico ad medendum in distanti, an sit supersticiosum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. nu. 9. pag. 193.

De nonnullis effectibus sympathicis. Ibid. num. 10. pag. 193. & num. 11. & 12. pag. 194.

SYNAGOGA.

Nec ramos ad ornatum synagogæ, nec Agnum ad imolandum possunt Christiani Judæis vendere. Cap. 5. Sect. 2. n. 75. pag. 452.

Secundum leges synagogæ, qua aliquid profertur, est iudæa propositio. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 7. n. 11. p. 500.

T

TABELLA.

An sint damndæ Auræ Tabellæ, quæ in votum appenduntur, Imagines, & Vexilla? Cap. 2. Sect. 7. subf. unic. num. 8. pag. 246. & numer. 10. & 11. pag. 247.

Auræ Tabellæ votivæ videntur sapere gentilitatis reliquias. Ibid. num. 9. pag. 247.

Quid dicendum de Tabellis, & votis, quæ deferuntur ad sepulchra eorum, qui non sunt Sancti? Cap. 2. Sect. 7. subf. 2. n. 63. pag. 261.

TACTUS.

Tactus animantium mirabiles producere effectus, experientia docet. Cap. 2. Sect. 2. Subf. 4. §. 2. n. 1. pag. 183.

Nedum homines, sed etiam bruta per tactum multa mirabilia operantur. Exempla. Ibid. n. 34. pag. 189.

Per tactum nequit Magia exerceri. Ibid. n. 35. pag. 189.

Mas inter fratres septimus suo tactu firmas medetur ex Letho, & aliis. Ibid. n. 36. pag. 189.

Sed falsum est. Ibid. n. 37. pag. 190.

De privilegio medendi per tactum Sru-mas per Regem Gallie, & aliorum. Ibid. num. 36. pag. 189. & num. 38. pag. 190.

Ex Ruperto Abbate si nuda mulieris planta rangat serpentem, cum interficit. Ibid. n. 39. pag. 190.

An manus immatura morte raptorum valeat per tactum ad curandas Paroptides? Ibid. n. 40. pag. 190.

TAMBURINUS.

Assignare adæquatum finem prohibitionis librorum hæreticorum auctoritatem Tamburinus. Cap. 6. Sect. 2. n. 45. pag. 469.

TARANTISMUS.

Vide in verbo MEDICINA.

TAR-

TARRACONENSE CONCILIUM .

Ingredientes hæreticorum templa absque rationabili causa esse de hæresi suspectos , fuit à Tarraconenſi Concilio definitum . Cap.5. Sect.2. num.33. pag. 449.

TEMERARIA PROPOSITIO, TEMERARIUS.

Temeraria propositio quid sit ? Cap. ult. Sect.2. subſ.1. §.5. n.1. pag.493.

Exempla ejusdem . Ibid. n.2.

Temeraria propositio quid minus habeat respectu propositionis hæreticæ , quæ etiam temeraria est ? Ibid. n.3.

Temeritas Erasmi Rotherodami in dubitando , an symbolum fidei Catholicæ fuerit ab Apostolis compositum . Ibid. num.4.

Eandem temeritatis notam incurrunt Tertulianus , & Aureolus circa apparitiones Angelorum in forma corporea Ibid. n.5.

Temerarii censendi , qui negant Angelos esse merè spirituales ; Item qui contemnunt adesse Cælum Empyreum . Ibid. n.6.

An Temerarii censendi afferentes , animas generari ab Animabus parentum . ut putavit Tertulianus ? Ibid. n.7.

Propositiones Temerariæ aliæ sunt temerariè positivæ , aliæ negativæ : Propositio temeraria privativè , an sit digna censura ? Ibid. n.9.

Regula ad cognoscendum , an propositio aliqua sit temeraria . Ibid. n.10.

Temerariæ propositionis multiplices nomenclaturæ . Ibid. n.11. pag.494.

Ad classem Temerariæ propolitionis pertinet etiam propositio Arrogans ; item propositio legis Dei contemptiva ; item propositio stulta . Ibid. num.19.20.& 21. p. 495.

TEMPLIUM .

Templa hæreticorum non licet Catholicis adire , tempore quo hæretici tantum eadem templa adeunt . Cap.5. Sect.2. n.3. pag.445.

Etiamſi Princeps hæreticus sub pœna mortis jubeat , omnes hæreticorum templa adire . Ibid. num.5.

Item etiamſi Princeps hæreticus declaret , præceptum suum esse ad exigendam obedientiam Civilem . Ibid. num.12. pag. 446.

Vide in verbo ECCLESIA , & ORNAMENTUM .

Absque labis hæreticalis periculo nequeunt Catholici frequentare conciones in templis hæreticorum . Ibidem n.13.

Hocque caver sacra Congregatio in parentibus Missionariorum . Ibid. n.14.

Neque ubi est libertas conscientie licet Missionariis adire hæreticorum templa , nisi instante necessitate confurandi aliquem hæreticum . Ibid. n.15.

In adeundis templis hæreticorum attenditur qualitas personarum , concurrentibus quibuldam conditionibus . Ibidem num.17. pag.447.

Referuntur conditiones supradictæ à num. 18. ad num.23.

Possunt hæreticorum templa à Catholicis adiri , quotiescumque adit aliqua rationabilis causa . Ibid. num.23.

Afferuntur causæ rationabiles adeundi hæreticorum templa . Ibid. à num. 24. ad num.37.

Cessantibus dictis causis numquam licet , etiam instante morte , hæreticorum templa adire . Ibid. num.38. pag.448.

Et ingredientibus essent de hæresi suspecti , prout definitum est in Concilio Tarraconenſi . Ibid. num.39. pag.449.

Supradicta procedunt , etiam respectu templorum Infidelium , vel Hebræorum , dum ibi superstitionis peraguntur , secus , si ibi superstitionis non peragantur . Ibidem num.40. & 41.

Templa , Campanas , Indulgentias , Cærimonias , & Ritus Sacros contemnentur sunt censurandi ; imò possunt reputari Athei , quibus ludus est Religio . Cap. ult. Sect.2. subſ.1. §.5. num. 22. & 23. pag. 495.

TEMPUS .

De vana observantia temporis , & quando tempus observandum sit ? vide in verbo OBSERVATIO .

Quoties verba efficaciam sortiuntur ex qualitate temporis , suspecta sunt de superstitione , ubi de collectione herbarum in nocte S. Joannis . Cap.2. Sect.2.

O o o o 2 sub-

subf. 3. §. 3. num. 18. pag. 176.
 Dæmones facrationibus temporibus pa-
 rant maleficia, & cur? Cap. 2. Sect. 2.
 subf. 3. §. 3. num. 19. pag. 177.
 De tempore quo Missa celebrari possit.
Vide in verbo MISSA.

TENTATIO.

An Dæmonum tentationes in nobis ex-
 citentur contactu lapidum, & herba-
 rum? Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. nu. 20. pag.
 195.

Tentationem contra fidem expertam fuisse
 ex assidua disputatione cum hæreticis,
 falsus est Sanctus Petrus Martyr. Cap. 6.
 Sect. 2. n. 41. pag. 468.

TERMINI.

Cum propositio de fide sit illa, quæ reve-
 latur à Deo in propriis terminis, vel
 æquipolentibus, dupliciter accedit,
 quod reuelatur in terminis æquipolen-
 tibus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n.
 2. p. 481.

Quando termini subobscurè continent
 lententias reuelatas ex communi Ecce-
 lesiæ interpretatione, propositio dicitur
 æquipolenter reuelata. Ibid. num. 3.

TERRA.

Magi exerceant suam potestatem in ele-
 mentum Terræ. Cap. 2. Sect. 2. subf. 2.
 n. 8. pag. 156.

TERRÆ HÆRETICORUM.

In Terris hæreticorum Catholicis non
 licet habitare secundum bullam Cle-
 mentis VIII., nisi de licentia Ordinarii,
 vel Inquisitoris. Cap. 5. Sect. 2. num. 1.
 pag. 445.

Quid autem agere debeant ibi cum tali li-
 centia habitantes? Ibid. n. 2.

TERRÆMOTUS.

Adversus Terremotus Sancti plures Ora-
 tiones instituerunt. Cap. 3. Sect. 2. subf.
 4. §. 2. n. 20. pag. 186.

Terremotus quid prænuenciat? Cap. 2.
 Sect. 3. subf. 1. n. 13. pag. 203.

Terremotus remedium à Deo per visio-
 nem traditum. Cap. 4. Sect. 1. n. 9. pag.
 396.

TERTULIANUS.

Vide in verbo CORONA.

Quodam irrisionis genere vexatus fuit cir-
 ca Clericorum, & Monachorum indu-
 menta. Cap. ult. Sect. 1. num. 13. pag.
 475.

Tertulianus, & Aureolus temeritatis no-
 tam incurrunt circa Angelorum appa-
 ritiones in forma corpora. Cap. ult.
 Sect. 2. Subf. 1. §. 5. n. 5. p. 493.

Tertulianus putavit, animas generari ab
 animabus parentum. Ibid. n. 7.

TESTAMENTUM.

Bordoni contraditio, quod articuli fidei
 contineantur tantum in tribus symbo-
 lis, & postea quod contineantur in no-
 vo, veterique testamento, & in Ecce-
 lesiæ definitionibus. Cap. ul. Sect. 2.
 subf. 1. n. 7. pag. 479.

Cui utriusque testamenti auctor sit Deus,
 idè omnia contempra in Bibliis sunt
 de fide tenenda. Cap. ult. Sect. 2. subf.
 1. nu. 12. & 13. pag. 482.

TESTES.

Testes singulares an probeant delictum?
Vide in verbo DELICTUM.

An probeant consuetudinem delinquendi?
Vide in verbo HABITUS.

An Blasphemus in iudicio possit se tueri
 excipiendo contra testes, sicuti in aliis
 iudiciis? Cap. 1. Sect. 6. num. 95. pag.
 134.

Aliqui Auctores universaliter negant,
 blasphemis competere huiusmodi ex-
 ceptionem, excepta illa de testibus,
 uti inimicis. Cap. 1. Sect. 6. n. 96. pag.
 134.

Contraria, & magis prædicata est opinio
 in Tribunali S. Officii. Cap. 1. Sect. 6.
 n. 97. pag. 135.

Testes domi detenti à personis privatis,
 ne examinentur, reddunt detinentes
 indirectè impediētes ministros Sacre
 Inquisitionis. Cap. 4. Sect. 2. nu. 74.
 pag. 431.

Testes videntur adnumerandi inter Mi-
 nistros Sancti Officii. Cap. 4. Sect. 2.
 subf. unic. n. 8. pag. 433. Etiam in cau-
 sa suspitionis hæresis. Ibid. n. 10.

THEO-

THEOLOGIA.

Theologia distinguitur ab habitu fidei.
Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. num. 7. pag. 486.

Inter propositionem Theologiæ, & Theologicam, quæ sit differentia? Ibidem. num. 9.

THEOLOGICA PROPOSITIO.

Theologica propositio quid sit? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 1. pag. 485.

In hoc sillogismo: Omnis homo est visibilis: Christus est Homo: Ergo Christus est visibilis; conclusio dicitur propositio Theologica: Sed hoc exemplum reicitur. Ibid. num. 2.

Quando conclusio non immediatè sed mediatè tantum multos discursus deducitur à principio revelato per scientiam naturalem, ejus assensus non est fidei, neque scientificus, sed Theologicus. ibid. n. 4.

Propositio Theologica, quomodo sit opposita propositioni Erronæ? Ibidem. num. 8. pag. 486.

Inter propositionem Theologicam, & Theologiæ, quæ sit differentia? Ibidem n. 9.

Inter conclusionem Theologicam, & de fide deductam ex duabus præmissis de fide, quæ sit differentia. Ibid. n. 10.

Reicitur Bordonus asserens propositionem sapientem hæresim esse illam, quæ adversatur propositioni Theologiæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 4. pag. 488.

Propositio Theologica pertinet ad Inquisitores, quatenus damnum potest inferre bonis moribus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 5. n. 18. p. 494.

THEOLOGI.

Theologorum opinio circa deferentes arma ad hæreticos limitatur. Cap. 4. Sect. 2. n. 25. pag. 426.

Theologorum communis opinio, quod Summus Pontifex habeat universaliter Dominiū supra omnes gentes, mediatè, & indirectè. Cap. 4. Sect. 2. n. 70. pag. 431.

Apud Theologos non satis constat, quæ sit propositio Erronæ. Ibid. n. 14.

THESAURUS.

Vide in verbo PALŒOMANTIA.

D. THOMAS.

Sancti Thomæ Doctrina circa necessitatem intentionis in ministro, conciliatur. Cap. 3. Sect. 5. n. 13. pag. 393.

Sancti Thomæ propositiones immeritò censuravit Accademia Parisiensis. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 10. p. 505.

Sanctus Thomas explicando doctrinam Aristotelis, detexit falsitatem Averrois, & Arabum philosophorum, qui abusi fuerunt doctrina Aristotelis ad probandum fidei, mysteria esse veritati parum consona. Ibid. n. 54. & 55. pag. 510.

TURRIFICATIO.

De Turrificatione, vide in verbo IDOLOLATRIA.

TIMOR.

Vide in verbo METUS.

Timor parvus non est suspicio. Præl. 2. n. 2. pag. 3.

Timor est in voluntate. Præl. 2. num. 2. pag. 3.

Timor minuit poenam. Præl. 15. num. 4. pag. 27.

Propter timorem facillimè ipsa ratio vacillar. Præl. 15. n. 4. pag. 27.

Ex timoribus adeo fortiter pavent homines, ut delirent. Præl. 15. nu. 4. pag. 27.

TITULUS.

Titulo mercaturæ potest haberi conversatio cum hæreticis. Cap. 5. Sect. 1. n. 16. pag. 437.

Titulus *Catholici* Regibus Hispaniæ quàm sit antiquus? Cap. 5. Sect. 2. n. 86. p. 453.

TONITRVA.

Sanctus Thomas erat tonitruum rimidissimum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4. §. 2. n. 20. pag. 186.

Adversus Tonitrua Sancti plures Orationes instituerunt. Ibid.

TONSVRA CLERICALIS.

An prima Tonsura iterari possit? Vide in verbo ORDO.

Mos tonnendendi Capillos, & assumendi novum

novum genus vestis In Monialibus est antiquus. Cap. ult. Sect. 1. n. 14. pag. 475.

Tonsura Clericorum fuit ab Apostolis præscripta. Ibid. n. 15.

Secundum Sanctum Dionysium fuit à Sancto Petro instituta ad modum Crucis. Ibid. num. 16. pag. 476.

Eadem Tonsura semper extitit in usu apud Catholicos, & in tanto honore habitata, ut Episcopi rogarentur per coronam sui Capitis. Ibid. n. 17.

Qui illam, & Clericorum vestes contemnit, hæreticis se additum ostendit. Ibid. n. 18.

Quæ in ejus contemptu habentur in libris Julii Cæsaris Scaligeri, videntur addita à Josepho ejus filio hæretico. Ibidem. n. 19.

TRADERE, TRADITIO.

Tradere hæreticum brachio seculari, & ejus judicio, Ecclesia potest. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 24. pag. 414.

Tradere igni Joannem Hus, ægrè ferens Sigismundus Imperator à Concilio Constantiensi, ejus scrupulum diluvit. Ibid. n. 25.

Traditione Apostolica prodit, quod laicus administret Sacramentum Baptismi in necessitate. Cap. 3. Sect. 4. nu. 8. pag. 389.

Propositiones de fide continentur in Bibliis, Conciliis generalibus, & traditionibus. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 1. n. 8. p. 482.

Quæ traditionibus adversantur, hæreticæ propositiones dicuntur. Ibid. n. 28. pag. 484.

TRANSCRIBENS.

Transcribens libros hæreticorum, est de hæresi suspectus. Cap. 6. Sect. 1. nu. 27. pag. 459.

Declarat, ut Ibid. n. 28. & 29. p. 460.

TRANSIENS.

Transcentes hæreticos, receptantes in hospitio, non comprehenduntur sub dispositione Gregorii XV. Cap. 5. Sect. 1. n. 14. pag. 437.

TRANSMIERA.

Nimis rigoroſe cenſet, hæreticum eſſe, qui extortam interpretationem ponit in verbis Sacræ Scripturæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 3. n. 47. pag. 509.

TRANSMITTENS.

Transmittentes Arma ad Infideles sunt de hæresi suspecti. Cap. 4. Sect. 2. n. 19. p. 425.

TRIDENTINUM CONCILIUM.

Tridentini Concilii decretum quod ad superiores à quibus sunt examinandi libri. Cap. 6. Sect. 2. n. 71. pag. 471.

Tridentini Concilii decretum contra admiscuentes scurrilia in verbis Sacræ Scripturæ, eademque ad scurrilia, & vana convertentes. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. num. 30. pag. 508. & nu. 61. pag. 511.

TRIENNIIUM.

Vide in verbo POENITENTIA.

TRIGAMIA.

Vide in verbo MATRIMONIUM.

TUITIO, TUERI.

Tueri hæreticos, ne puniantur, reddit de hæresi suspectum. Cap. 4. Sect. 2. nu. 4. pag. 424.

A TVRRE.

Vide in verbo PHILIPPUS.

TYPOGRAPHI.

Typographi, & imprimetres eximuntur ab omni suspitione, quoties à Revisoribus tradita fuit facultas librum cudendi. Cap. 6. Sect. 2. n. 69. pag. 471.

TYRANNVS.

Tyrannus, si in contemptum legis Ecclesiæ

fiastica præcipiat, edi carnes diebus vegetis, illas edens falsam sectam profiteatur. Cap. 5. n. 68. pag. 451.

Et in isto casu, neque summus Pontifex potest dispensare. Ibid. num. 69. pag. 452.

Si non adest præceptum Tyranni, commorantes in locis infidelium possunt edere carnes ad evitanda pericula. Ibid. num. 70.

Effet tamen commestio tunc illicita, si ex ea scandalum oriretur, & posset vitari. Ibid. n. 71.

V

VALIDITAS.

VAlidè, sed non licitè potest recipi Sacramentum Ordinis ab Hæretico Episcopo, servatis essentialibus Sacramenti. Cap. 5. Sect. 1. n. 40. p. 439.

Validè contrahitur matrimonium à Catholico cum hæretica, vel è contrâ, sed illicitè. Ibid. n. 43.

Validitas dubia excusat ab hæresis suspicionem permittentes se rebaptizari. Cap. 3. Sect. 4. n. 20. pag. 390.

Validitas nulla est Sacramenti à Ministro mimicè administrati ex Concilii Tridentini declaratione. Cap. 3. Sect. 5. n. 12. pag. 393.

VANA.

Vide in verbo OBSERVATIO.

VANITAS.

Quando dubitatur de vanitate rerum, priusquam aggrediantur, adhibendæ sunt diligentia ad dubium removendum. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 1. n. 12. p. 170.

Fœminæ solent bona fide uti rebus vanis. *Vide in verbo FœMINA.*

VASA.

Sacerdos, qui in conficiendo Sacrificio vasa sacra damnat, sive aurea, sive argentea, est suspectus de hæresi. Cap. 3. Sect. 1. subf. 6. n. 7. pag. 318.

Vasa aurea, & argentea primis seculis Christianitatis fuerunt in Ecclesia. Ibid. n. 8. pag. 318.

Prisca Ecclesia Christiana vilia vasa in celebratione sacrificii Missæ adhibuit. Ibid. n. 9. pag. 319.

Dictum notabile Sancti Bonifacii Martyris, & Sancti Hieronymi de Sancto Exuperio. Ibidem numer. 10. pag. 319.

Grecorum avaritia in hoc. num. 11. pag. 319.

Abusus vasorum vilium in Sacrificiis observatus in Maronitis. Ibid. num. 12. pag. 319.

VBERA.

Vbera Mulieris infantem ablactantis, sterilefcunt, si lac in prunas emulgeat. Cap. 2. Sect. 2. subf. 5. num. 12. pag. 194.

VENATIO.

De vana observantia in venatione. *Vide in verbo OBSERVATIO.*

VENDENS.

Vendentes Arma infidelibus in Terris Christianorum, an incidant in Bullam Cœnæ? & quid dicendum de Christianis, ea vendentibus iis, quos sciunt ad infideles delaturos? Cap. 4. Sect. 2. num. 23. 24. pag. 426.

VENENVM.

Malefici non ignorant venenum. Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. §. 3. p. 235.

Malefici venenis, ut validiora sint, Carmina miscent. Cap. 2. Sect. 6. subf. 3. n. 4. pag. 235.

Malefici operantur quandoque per introductionem absque veneno. Ibid. n. 5. pag. 235.

Vide in verbo MALEFICUS.

VENEREA RES.

Veneream rem exercentes Judæi cum Christiana, ab Episcopis puniuntur, non ab Inquisitoribus. Cap. 5. Sect. 2. n. 109. pag. 456.

VENE-

VENETIÆ.

Venetiarum, Dux præstat juramentum de
semper servanda Catholica fide, &
expellendis hæreticis. Cap. 4. sect. 1.
subf. 2. §. 2. n. 17. pag. 418.

VENTVS.

Magi ventos sopire possunt. Cap. 2. Sect.
2. subf. 2. n. 7. pag. 155.

VERBA.

Vide in verbo DICTA, & *in verbo* SERMO.
Animas dicitur talis, qualem prolata
verba significat. Præl. 9. num. 1. pag.
15.

An Verba Æquivoca pariant suspitionem
hæresis? *vide in verbo* ÆQUIVOCUM.

Verba ut ingerant suspitionem hæresis,
debent esse libera, clara, & non fatua.
Præl. 9. n. 7. pag. 16.

Ad inducendam suspitionem insaniz, re-
quiruntur verba inordinata, & fatua.
Præl. 6. n. 7. pag. 16.

Verba, quibus Magi utuntur, vel sunt im-
precativa, vel constitutiva. Cap. 2. Sect.
2. subf. 3. §. 2. n. 1. pag. 171.

Sæpe verbis, quibus utuntur Magi, con-
junguntur ritus: Illaque possunt esse
sacra. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. num. 2.
pag. 171.

Verba ex eo, quod sint sacra, non pur-
gatur hæresis suspicio, sive pacti cum
Dæmone. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n. 3.
pag. 171.

Magi utuntur verbis Sacris, quia credunt
Dæmones divinorum nominum virtute
à se posse cogi. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §.
2. n. 5. pag. 171.

Dæmones verba sacra exigunt in incanta-
tionibus, ut illis injuriam irrogent.
Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. num. 6. pag.
172.

Suspicio de pacto cū Dæmone in verbis sa-
cris requirit perversionem eorumdem,
& quomodo? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §.
2. n. 7. 8. 9. & 10. pag. 172.

Verba Sacra pervertuntur quoties pro
usu ensalmi nullus habetur mioistorū
delectus. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 2. n.
11. pag. 172.

Quoties Magi utuntur verbis Ignotis,
vel nihil significantibus, non dicuntur
operari divina virtute. Cap. 2. Sect. 2.

subf. 3. §. 3. n. 5. pag. 173.

Nec verba impetrativa, nec constitutiva,
habent effectum infallibilem. Cap. 2.
Sect. 2. subf. 3. §. 3. n. 4. pag. 174.

Non presumuntur operari virtute divina
verba, quoties promittunt præservatio-
nem à morte. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3.
num. 7. pag. 174.

Vel longitudinem vitæ. Ibid. n. 8.

Vel scientiam futurorum. Ibid. n. 9.

Dicuntur Verba agere virtute Diabolica,
quoties utentes eis sunt vitæ scele-
ratæ. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3. num. 10.
pag. 175.

Dummodo aliæ non concurrant in contra-
rium circumstantiæ. Ibid. n. 11.

Verba sunt suspecta, quoties illis eduntur
prodigia, quæ ad sanandos homines non
conducunt. Ibid. n. 12.

Quoties verba efficaciam sortiuntur ex
qualitate temporis, suspecta sunt: ubi
de collectione herbarum in nocte San-
cti Joannis. Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. §. 3.
o. 18. pag. 176.

Verba incantatoria, si in præsentia alterius
majorem vim habentis suam virtutem
amittunt, sunt suspecta. Cap. 2. Sect. 2.
subf. 3. n. 20. pag. 177.

Verba sunt suspecta, quando quis utatur
ipsis per modum artis. Ibid. o. 21.

Verba prodigiosa sunt suspecta, quoties
adhibentur ab illis, qui se invicem co-
gnoscunt, licet prius non se viderint.
Ibid. n. 22.

Vis, quæ inest verbis ad producendum
mirabilia, provenit vel à virtute super-
naturali divina, vel à virtute superna-
turali diabolica. Cap. 2. Sect. 2. subf. 4.
§. 2. n. 19. pag. 186.

Effectus mirabiles, quos produciunt ver-
ba, tribui quoque possunt virtuti inten-
tionali eorumdem verborum. Ibid. n.
24. pag. 187.

Verba non habent virtutem ad mor-
bos curandos, & reiiciuntur contra-
rium asserentes. Ibidem. num. 25. pag.
187.

Vide in verbo LITTERÆ, CABALÆ, SONUS,
& INCANTATIO.

Verba Etherodoxorum adversus hæresum
permissionem in Regnis. Cap. 4. Sect. 1.
n. 13. pag. 397.

Verbum Principis tantumdem valet, ac
juramentum personæ privatæ. Cap. 4.
Sect.

Sect. 1. subf. 2. §. 1. num. 19. p. 413.
Non solum verbis, sed etiam factis ver-
gentibus in Religionis injuriam, Chri-
stus negatur. Cap. 5. Sect. 2. nu. 7. pag.
446.

Quibus verbis uti debeant Censores in-
censuranda propositione hæresi proxi-
ma? Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. num. 17.
pag. 490.

Ex verbis inordinatè prolatis heresim na-
scì, est proloquium in scholis. Cap.
ult. Sect. 2. subf. 1. §. 6. num. 10. pag.
497.

Decretum Concilii Tridentini contra ad-
miscientes scurrilia in verbis Sacre Scri-
pturæ. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 40. pag.
509.

Amplia, ut num. 41. & 42. Ibid.

VERBYM.

An fuisset incarnatum, si Adam non pec-
casset. Cap. ult. Sect. 2. subf. 2. n. 51.
pag. 510.

VERECVNDIA.

Verecundia ductus profcrens verba con-
secrationis super hostiam consecratam,
ex eo quia oblitus fuerit deterre ho-
stiam ad Altare, esset de hæresi suspe-
ctus. Cap. 3. Sect. 5. n. 5. pag. 292.

VESTES PONTIFICALES.

Contra quosdam Religiosos, qui joci
causa vestibus Pontificalibus fratrem
induerunt, & per claustra deduxerunt,
potuit Sanctum Officium procedere.
Cap. ult. Sect. 1. n. 22. pag. 476.

VESTIS.

Priscus Judæorum mos scindendi vestes
ad Blasphemiam auditionem. Cap. 1.
Sect. 4. n. 2. pag. 107.

Vestes, audita Blasphemia, cui scissæ à
collo ad pectus? Cap. 1. Sect. 4. n. 3. pag.
107.

Hæreticorum error, quod Sacrarum Ve-
stium usus sit communis etiam Laicis
Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. n. 5. pag. 266.

Qui sacras vestes assumit ad Missæ cele-
brationem, non est vehementer de hæ-

resi suspectus. Ibid. n. 6. pag. 266.

Catholici uti non possunt vestibus confe-
ctis ad formam illarum, quibus utun-
tur hæretici. Cap. 5. Sect. 2. n. 48. pag.
449.

Declara, Amplia, & Limita, ut Ibid. à
n. 49. p. 446. ad n. 64.

VIATICUM.

Viaticum an sumere teneatur, nec ne, qui
manè communicavit, si incidat in mor-
bum lethalem? Cap. 3. Sect. 4. num. 25.
pag. 391.

VICARIUS.

Vicarii Foranei Sacre Inquisitionis gau-
dent privilegiis, familiaribus, & Mini-
stris concessis. Cap. 4. Sect. 2. n. 57. pag.
430.

Imò principaliter sunt inter Ministros.
Cap. 4. Sect. 2. subf. vnic. n. 7. p. 433.

VIGILIA.

Qui die Veneris, & Sabbati commedit
carnes, est de hæresi suspectus, si cre-
dat id non esse peccatum. Cap. 3. Sect.
3. subf. 3. n. 17. pag. 358.

Vide in verbo SALTATIONES.

VINDICTA.

Etiam privatorum vindicta potest blasphemias coecere. Cap. 1. n. 17. pag. 44.

Et de facto Sanctus Nicolaus Episcopus
hæreticum blasphemantem colaphizat
in Concilio Nicæno. Ibid. n. 18. pag.
44.

Vide in verbo BLASPHEMIA, & in verbo
INIMICI.

VINUM.

Incurritur hæresis suspicio, si in con-
secratione respuatur vinum, vel aqua non
temperetur. Cap. 3. Sect. 1. subf. 2. n. 18.
pag. 298. & n. 21. p. 299.

Vinum esse aqua temperandum, probatur
PP. omnium consensu &c. Valeret ta-
men sine vino consecratio. Ibid. num. 19.
pag. 298.

Errores hæreticorum Aquariorum, Ebrio;

Pppp

Est

nirarum, Encraticarum, & Manichæorum de vino à Missæ Sacrificio arcendo, nec non Armenorum &c. Ibid. n. 20. pag. 298.

Qui ob simplicitatem vel non uteretur vino, vel illud aqua non dilueret, non esset de hæresi suspectus. Ibid. n. 23. pag. 299.

Quid dicendum de consecratione in Muto, vel vino expresso ex uvis passis? In isto consecrant Ethiopes Catholici. Ibid. n. 24. pag. 299.

Vide in verbo CONS:CRATIO.

VIOLATOR.

Violatores Constitutionis, *Si de protegendis*, sunt de hæresi vehementer suspecti. Cap. 4. Sect. 2. n. 2. pag. 423.

VIOLENTIA.

De violentia causata à Malefico, *Vide in verbo* MALEFICUS, & *in verbo* VOLUNTAS.

Ad violentiam repellendam potest Princeps concedere hæreticis saluum conductum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. §. 1. n. 2. pag. 411.

VIR.

Vide in verbo UXOR.

VIRGILIUS.

Virgilius Polydorus, *vide in verbo* POLYDORUS.

VIRTUS.

Non potest continere errorem. Præf. 13. n. 1. p. 20.

Virtutis viam persuadere si licet laico, libebit etiam errantes disputatione convincere. Cap. 5. Sect. 2. n. 101. pag. 455.

VIRGO.

Dicere quod Beatissima Virgo aliquando venialiter peccaverit, est propositio erronea. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 2. n. 20. pag. 487.

VITANDVS.

Vitandi excommunicati non sunt ex constitutione Concilii Constantiensis, nisi per sententiam declarati, vel notorii Clericorum percussores. Cap. 3. Sect. 4. n. 4. pag. 388.

In virandis hæreticis sollicitudo Episcoporum per literas communicatorias. Cap. 4. Sect. 1. subf. 1. n. 4. pag. 399.

VITIA.

Non possunt non continere errorem. Præf. 13. n. 1. pag. 20.

VIVVS.

An liceat celebrare Missas pro vivis, seu sint inimici, seu non? *Vide in verbo* MISSA.

VLATIO.

Vide in verbo VINDICTA.

VNCTIO.

De Vactione extrema, *vide in verbo* EXTREMA VNCTIO.

Dæmon cur non abutatur in incantationibus Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis Sacramento? Cap. 2. Sect. 2. subf. 3. n. 8. pag. 166.

Vnctiones, & orationes supplendæ sunt à Ministro Catholico in casu receptionis baptismi ab hæretico. Cap. 5. Sect. 1. n. 19. pag. 437.

Unctionis extremæ Sacramentum potest recipi ab hæretico, si recipiens sit in articulo mortis, nec valeat contrictionis signum edere. Ibidem num. 38.

Etiā per se delet peccata mortalia. num. 39. pag. 439.

VNICA VICE.

Vnica vice receptans, dicitur receptor, & videtur incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ, licet per illam receptionem non evaderet hæreticus manus Inquisitorum. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 12. & 13. pag. 407.

VNI.

VNITAS.

Vnitati fidei Catholicæ aduersatur libertas conscientie concessa hæreticis. Cap. 4. Sect. 1. subsect. 3. §. 3. nu. 3. pag. 415.

VNIVERSALIA.

Concilium Constantiense coegit Hieronymum de Praga ad abjurandum censuram datam contra probabilem sententiam ex universalibus desumptam. Cap. ult. Sect. 2. sub. 2. n. 57. p. 510.

VOCES.

Voces, & Cantus Animalium non deficiunt naturali Magia, existimat Plinius. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 4. §. 2. num. 4. pag. 184.
Et suadet ratio. Ibid. n. 5. p. 184.

V I S.

Vis, & metus eximit receptatorem ab hæresis suspitione. Cap. 4. Sect. 1. subf. 2. n. 21. pag. 408.

Vi Constitutionis Martini V. Catholici non peccant hodie conversando cum hæreticis, licet publicis. Cap. 5. Sect. 1. n. 4. pag. 436.

Non solum ex vi sermonis deducitur propositio sapiens hæresim, sed etiam ex qualitate objecti. Cap. ult. Sect. 2. subf. 1. §. 3. n. 9. pag. 489.

V I S I O.

Per visionem Deus docet remedium contra Terremotum. Cap. 4. Sect. 1. nu. 9. pag. 396.

VISITANS.

Visitantes hæreticos sunt de hæresi vehementer suspecti. Cap. 5. Sect. 1. nu. 11. pag. 436.

V I T A.

An possit jurari per vitam Dei? Vide in verbo JURAMENTUM.
Ex vita antè acta inducitur suspicio pro-

pter malum habitum. Prelim. 8. nu. 1. pag. 12.

Regula: semel malus &c. Præl. 8. num. 6. pag. 13.

Ex vita antè acta oritur suspicio respectu cuiuscumque criminis. Præl. 8. n. 7. pag. 13.

Amplia tam respectu præteriti, quam respectu futuri criminis. Prelim. 8. nu. 8. pag. 13.

Suspicio ex præterita vita ad futuram oritur tantum in eodem, vel simili genere Criminis. Præl. 8. n. 9. p. 14.

Aliqualis etiam oritur suspicio in dissimili. Præl. 8. n. 10. pag. 14.

Quando crimen est per naturam suam alterabile cum tempore, ex præterito non oritur suspicio ad futurum. Præl. 8. n. 11. pag. 14.

Neque oritur suspicio, quando adest triennialis resipiscencia. Prelim. 8. n. 12. pag. 14.

Ad eliciendum iudicium super aliquo, spectari debet vita antè acta. Præl. 8. n. 5. pag. 13.

Quoties verba promittunt longitudinem vitæ sunt suspecta de superstitione. Cap. 2. Sect. 2. subsect. 3. §. 3. numer. 8. pag. 174.

An Traneus Melampus, & Salomoni voces animantium intellexerint? Ibidem num. 9. pag. 185.

Vide in verbo SONUS, VERBA, LINGUA, LITTERAE, CABALA, & CANTUS.

VOLUNTAS.

Quando Demon agat in voluntatem? Cap. 2. Sect. 2. subsect. 2. numer. 26. pag. 160.

In voluntate residet spes. Præl. 2. nu. 2. pag. 3.

Timor est in voluntate. Præl. 2. nu. 2. pag. 3.

De ratione nedum hæresis, sed cuiuscumque criminis est, ut voluntariè committatur. Præl. 14. n. 1. pag. 22. Vide in verbo HAERESIS.

An idem sit error voluntarius, & error pertinax? Præl. 14. n. 2. pag. 22.

Voluntarium quid sit? Præl. 14. num. 2. pag. 22.

Differt pertinacia à voluntario. Præl. 14. n. 2. pag. 22.

Malefici nequeunt voluntatem cogere :
Qui secus credit, est de hæresis suspec-
tus. Cap. 2. Sect. 6. subf. 2. num. 10.
pag. 233.

eniti, ut restituantur. Cap. 4. Sect. 1.
subf. 2. §. 3. n. 8. pag. 421.

V S V S.

V O T A.

An Papa possit dispensare super voto? *Vide*
in verbo D I S P E N S A T I O.

An Papa possit solvere subditos à voto
fidelitatis erga Principem? *Vide in verbo*
S U B D I T U S.

Solemnì voto dirimitur matrimoniū non-
dum consummatum. Cap. 3. Sect. 1. subf.
1. §. 3. n. 10. pag. 229.

V O X.

Vocis usus in primis, & antè omnia ex-
ponendus. Præl. 1. n. 7. p. 2.

Intellige, quando vox sit æquivoca. Præl. 1.
n. 7. pag. 1.

Propositio malè sonans potest dici illa,
quæ quis peccat in abusu vocum diver-
sarum abusu communi. Cap. ult. Sect.
2. subf. 1. §. 8. n. 5. p. 497.

VRBANVS VIII.

Ex decreto Urbani VIII. libri in Vrbe
compositi, non possunt iurprimi extrà
statum Ecclesiasticum, absque licentia
Magistri Sacri Palatii. Cap. 6. Sect. 2.
n. 7. pag. 472.

V R B S.

Libri in Vrbe compositi non possunt im-
primi extrà statum Ecclesiasticum, nisi
de licentiâ Magistri Sacri Palatii ex de-
creto Urbani Octavi. Cap. 6. Sect. 2.
n. 7. pag. 472.

VRGENS NECESSITAS.

Vide in verbo NECESSITAS VRGENS.

V R I N A.

Quomodò provocetur. *Vide in verbo* So-
NUS.

VSVRPATVM.

Vsurpata ab hæreticis, debent Principes

Vfus vocis prius exponendus. *Vide in*
verbo Vox.

VSVS COMMVNIS.

Propositio malè sonans potest dici illa,
quæ quis peccat in abusu vocum diver-
sarum abusu communi. Cap. ult. Sect. 1.
subf. 1. §. 6. n. 5. p. 497.

VVICLEPH.

Ex propositionibus Vuicleph damnatis à
Concilio Constantiensi, exemplum pro-
positionis erroneæ. Cap. ult. Sect. 2. sub-
sect. 1. §. 2. n. 18. p. 487.

V X O R.

Quando suspicari possit, quod uxor com-
missura sit adulterium. Præl. 9. num. 5.
pag. 16.

Qui vivente prima uxore aliam ducit est
verè Polygamus abutens Sacramento
matrimonii, & de hæresi suspectus: Ra-
tio & n. 6. Cap. 3. Sect. 1. subf. 1. §. 1.
num. 1. & 5. pag. 273.

Non est de hæresi suspectus, qui sponsa-
lia contrahit cum expresso pacto non
inceundi matrimonium, nisi post mor-
tem coniugis. Ibid. n. 3. pag. 273.

Discrimen inter contrahentem sponsalia,
& contrahentem matrimonium vivente
prima uxore. Ibid. n. 4. pag. 273.

Socratis historia de Valentiniano Imper-
atore, quod legem promulgaverit,
univique licere duas uxores ducere,
falsa est. Ibid. num. 6. pag. 274.

Deus dispensavit cum Judæis ad plures
uxores habendas, & cur? Ibid. n. 15.
p. 276.

Adrianus Pontifex non dispensavit cum
Carolo Magno in Polygamia, sed pri-
mum Caroli Matrimonium cum mulie-
re Longobarda solvit. Ibid. numer. 19.
pag. 277.

Contrahens per procuratorem secundas
nuptias vivente prima uxore, adhuc est suspe-

- suspectus de hæresi. Ibid. n. 39. pag. 279.
- Parochus conscius prioris matrimonii, si secundo assistat est suspectus de hæresi; ita pariter est suspectus qui profert falsos testes ad probandam prioris uxoris mortem, & num. 33. Ibid. n. 32. & 33. pag. 279.
- Fidelis relicta uxore infideli nolente ad fidem converti, non est Polygamus; si aliam ducat uxorem. Ibid. nu. 38. pag. 280.
- In primitivâ Ecclesiâ, si coniux infidelis volebat degere cum fidei absque Creatoris injuria, Matrimonium erat infolubile, & cur. Ibid. numer. 39. pag. 280.
- An lodi conversi ad fidem sint Polygami, si relicta priori uxore infideli transeant ad secunda vota? Ibid. num. 40. pag. 280.
- Dubius de vitâ coniugis, si transit ad secunda vota hæresis suspicionem incurrit etiam si per quinquennium expectaverit. Ibid. n. 28. p. 278.
- Vide in verbo* MATRIMONIUM, POLYGAMIA, STONSATIA.
- Sacerdotibus, & Levitis veteris Testamenti, cur permitteretur uxor? Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. §. 2. numer. 2. pag. 281.
- In primitivâ Ecclesiâ uxori admitti sunt ad ordines Sacros ob penuriam Sacerdotum. Ibid. n. 4. p. 282.
- Paphnutii instantia de uxoris tollerandis in Ecclesiâ Orientali, convincitur falsitatis. Ibid. n. 5. pag. 282.
- Subdiaconi hodie si uxorem ducerent essent de hæresi suspecti, tamquam Polygami similitudinarii. Ibidem num. 11. pag. 283.
- Sanctus Basilus increpat Sacerdotem, qui dimissa uxore eam postea reassumpsit. Ibid. n. 7. pag. 283.
- Exemplum Virgini Sacerdotis relatum à S. Gregorio de uxore à Sacerdote relicta. Ibid. num. 8. p. 283.
- Vide in verbo* SACERDOS, SUBDIACONUS, CONTINENTIA, MATRIMONIUM, ORDO, DISSENSATIO.
- Qui contra uxoris voluntatem, vel ordines suscipit, vel religionem ingreditur est Polygamus similitudinarius, & de hæresi suspectus. Ratio. Cap. 3. Sect. 1. subsect. 1. numer. 1. pag. 287.
- Bordonis sententia incontinens respicitur. Ibid. n. 2. pag. 288.
- Affertur, & solvitur Bordonis instantia. Ibid. n. 3. pag. 288.
- Potest uxoratus absque peccato, & absque hæresis suspicionem transire ad ordines Sacros, vel ad Religionem cum consensu coniugis; Hæcque in tali casu ad quid teneatur. Ibidem numer. 4. pag. 288.
- Vxor præbens consensum prædictum, si sit juvenis, cogenda an sit Monasterium ingredi. Ibid. n. 5. p. 288.
- Matrimonium si sit tantum ratum, & non consummatum, unus coniux altero invito potest resilire, & religionem ingredi. Ibid. n. 6. pag. 288.
- Conceditur bimestre ad deliberandum, an velit coniux, adhuc non consummato matrimonio Religionem ingredi. Ibid. n. 7. p. 289.
- Elapso prædicto bimestri, si coniux non deliberet profiteri, cogitur redire & quibus mediis. Ibid. n. 8. p. 289.
- Si deliberet expectatur annus probationis, ac tempus actum ad profitendum. Ibid. n. 9. p. 289.
- Absque consensu alterius coniugis non potest alter ad Sacros Ordines promoveri, etiam si adhuc non sit consummatum matrimonium: Ratio Ibid. n. 11. pag. 289.
- Altero coniuge adulterante potest alter ordines suscipere, absque ullo consensu. Ibid. n. 13. pag. 289.
- Si vir ad ordines promoveretur absque uxoris Innocentis consensu, reciperet tamen Characterem, sed cogere tur redire. Ibidem numer. 14. pag. 290.
- Petrus de Corbario Anti-Papa per sententiam sui ordinarii iussit ad uxorem redire, à quâ absque licentia recesserat. Ibid. n. 15. pag. 290.
- Vxor tenetur denunciare maritum, & contra. Cap. 4. Sect. 1. sub. 1. nu. 22. pag. 402.

subject. 2. numer. 10. pagina 407.

X

XENOCRATES;

Xenocrates solus cum sola cubavit
absque iactura suæ pudicæ constan-
tiæ. Præl. 4. n. 5. p. 7.

Z

ZELVS.

Zelus egregius Ferdinandi, & El-
sabetæ in instituenda Inquisitio-
ne in suis Regnis. Cap. 4. Sect. 1.

ZINGARI.

Quando puniendi. Cap. 2. Sect. 3. n. 8.
pag. 198.

Chiromantia tantum prænuntiat per quin-
que lineas in vola manus existentes,
ubi de Zingaribus, eorumque origine.
Cap. 2. Sect. 3. subf. 1. num. 9. pag.
201.

ZIZANIA.

Zizaniis hæreticorum libri comparati
sunt comburendi. Cap. 6. Sect. 1. n.
3. pag. 457.

F I N I S .

R E G E S T U M .

a b

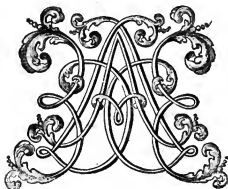
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Az Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx
Yy Zz .

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt
Vuu Xxx Yyy Zzz .

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo
Pppp .

Omnes sunt Duerniones excepta littera N, n, n, quæ est Ternio .

ROMÆ, Anno M. CCIII.

Typis Dominici Antonii Herculis in via Parionis .

S U P E R I O R U M L I C E N T I A .

TYPOGRAPHUS A D LECTOREM.

Est Typorum conditio, humanissime Lector, ut vix fieri possit, quin, licet omni adhibita diligentia, aliquot errata non admittantur: quamobrem, ne te moleant illa, quæ reperies in hoc libro, hic adnotavimus ea, quæ nobis occurrerunt, & sensum quoquomodo pervertere, vel obscuriorem reddere possent; reliqua verò, vel leviora, quæ ad orthographiam spectant, vel etiam fortasse majora, quæ oculorum nostrorum aciem effugerunt, corrigenda relinquimus humanitati tue, apud quam nobis veniam impetrabit sententia Poëta Horatii dicentis.

Verùm opere in longo fias est obrepere somnum

ERRATA,

pag. 2. col. 1. lin. 24. Ingurthæ
p. 6. col. 1. lin. 42. Othone
Ibid. col. 1. lin. ult. contraxerunt
p. 10. col. 2. lin. 30. in continentiæ
Ibid. col. 1. lin. 44. in probum
p. 12. col. 1. lin. 30. victorum
p. 13. col. 1. lin. ult. tradiderunt
p. 30. col. 2. lin. 13. auferant
p. 33. col. 2. lin. 13. indicio
p. 44. col. 2. lin. 10. calica
Ibid. col. 1. lin. penult. irati
p. 46. col. 1. lin. 37. hoc cap. sensu
p. 47. col. 1. lin. 5. in iuran
Ibid. lin. 49. imperativè
pag. 86. col. 1. lin. 11. exequit
p. 89. col. 2. lin. 41. peremptorio
p. 92. col. 1. lin. 19. exterior
p. 98. col. 1. lin. 8. incapaci
p. 112. col. 1. lin. 3. ad hujus cti-
minis cognitio
p. 115. col. 1. lin. 50. falsè
p. 116. col. 1. lin. 12. inter peillatōr
p. 133. col. 1. lin. 3. cogitative
p. 141. col. 1. lin. 1. omnes
p. 149. col. 1. lin. 10. retractio
p. 155. col. 2. lin. 1. possit
p. 163. col. 1. lin. 38. tri
pag. 167. col. 2. lin. 43. quod
p. 171. col. 1. lin. 44. Applicatur
pag. 177. col. 2. lin. 91. usum
p. 184. col. 1. lin. 24. terrarut
p. 169. col. 1. lin. 34. tamen
p. 190. col. 1. lin. 52. predictam
p. 199. col. 2. lin. 1. Carolus V.
pag. 2. 23. col. 2. lin. 36. aura

CORRIGE.

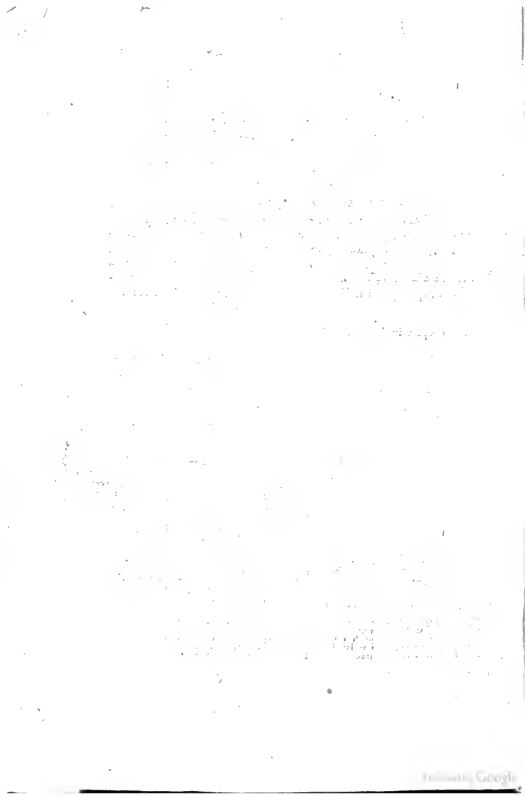
Jugurthæ
Otho, ne
contraxerat
incontinentiæ
improbum
vicia
traduxerunt
advertunt
judicio
calica
rati
hoc sensu
injuriandi
imprecativè
exquirit
peremptorio
exteriori
incapaci
hujus criminis
cognitio ad
falsè
interpolator
cogitative
omnis
retractatio
possint
tri
ut
Applicantur
usum
terrentur
onim
predictum
Carolus M.
aura

ERRATA,

p. 203. col. 1. lin. 9. Carolus V.
p. 215. col. 1. lin. 30. demoniacam
Ibid. col. 1. lin. 25. filios
p. 221. col. 2. lin. 38. vehementi
p. 223. col. 1. lin. 18. consueverat
p. 257. col. 2. lin. 49. ornant
p. 261. col. 1. lin. 13. revelationes
p. 271. col. 1. lin. 46. ab ali
p. 279. col. 1. lin. ult. exquireret
p. 281. col. 1. lin. 42. anno 57.
Ibid. col. 2. lin. 49. eligi
pag. 393. col. 2. lin. 16. eò quod
p. 398. col. 2. lin. 47. ab
p. 308. col. 1. lin. 27. de morte
p. 310. col. 1. lin. 17. Euchaitia
p. 313. col. 1. lin. 9. celebrations
p. 348. col. 2. lin. 50. hæretici
p. 350. col. 2. lin. 9. quarumdam
p. 359. col. 2. lin. 51. supereminens
p. 366. col. 2. lin. 11. loquantur
p. 390. col. 2. lin. 37. se rebaptizate
p. 381. col. 2. lin. 11. quod
p. 395. col. 2. lin. 14. ebriosi
p. 396. col. 1. lin. 47. reipulsiacæ
p. 406. col. 2. lin. 37. Inquisitores
p. 424. col. 1. lin. 23. Tarracensis
p. 446. col. 2. lin. 33. cava
p. 449. col. 2. lin. 33. fe
p. 470. col. 1. lin. 41. renitente
p. 476. col. 2. lin. 20. exime
p. 486. col. 2. lin. 36. defect
p. 494. col. 2. lin. 53. probalitarum
p. 505. col. 2. lin. 45. equin in
p. 510. col. 2. lin. 35. discedere

CORRIGE.

Carolus M.
demoniacum
filios
levi
consueverat
ornant
revelationes
ab aliquo
exquirere
anno 536.
eligi
vel eò quod
ob
de more
Eucharistie
celebrationem
hæreticis
quorundam
supereminens
loquitur
se rebaptizari
que
ebrios
reipublice
Inquisitoris
Tarracensis
causa
si
renitente
eximem
defect
probabilitatem
equidem
discedere

165.
59.

